

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Μαρία Γαβριηλίδου Παναγιώτα Λαμπροπούλου Κωνσταντίνος Αγγελάκος

Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελληνικής

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελληνικής

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-2005-9

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Μαρία Γαβριηλίδου , Γλωσσολόγος, Ερευνήτρια του Ι.Ε.Λ. Παναγιώτα Λαμπροπούλου , Γλωσσολόγος, Ερευνήτρια του Ι.Ε.Λ. Κωνσταντίνος Αγγελάκος , Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Στυλιανή Βέργη , Επίκουρη Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αριστείδης Δουλαβέρας , Σχολικός Σύμβουλος Ιωάννης Δασκαλόπουλος , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Ευαγγελία Βαρέση , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Χριστίνα Αργυροπούλου , Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Μαρία Νικηφοράκη , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Νικόλαος Κληρονόμος , Ζωγράφος
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Στη συγγραφή του πρώτου μέρους (1/3) έλαβε μέρος
ο **Παναγιώτης Εμμανουηλίδης**, Φιλολόγος.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΑΡΙΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΓΕΛΑΚΟΣ

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Πρόλογος

Το Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής για τις τρεις τάξεις του γυμνασίου περιλαμβάνει περίπου 15.000 λέξεις του σύγχρονου νεοελληνικού λεξιλογίου και στοχεύει να δώσει στους μαθητές και στις μαθήτριες πληροφορίες για την ορθογραφία και τη σημασία των λέξεων, αλλά και για τα βασικά γραμματικά τους χαρακτηριστικά.

Η οργάνωση των λημμάτων στοχεύει στην ανάδειξη της δημιουργικής διάστασης της γλώσσας, ώστε να γίνουν αντιληπτές οι σχέσεις μεταξύ των λέξεων, δηλαδή οι τρόποι με τους οποίους μια μορφή ή μια σημασία προκύπτει από μια άλλη. Για τον λόγο αυτό, οι λέξεις έχουν οργανωθεί σε **οικογένειες**, τα «μέλη» των οποίων συνδέονται με σχέσεις παραγωγής. Έτσι, οι λέξεις **αρχή, αρχίζω, αρχικός** και **αρχικά** αποτελούν μια οικογένεια. Σε κάθε οικογένεια υπάρχει το **βασικό λήμμα**, το οποίο ερμηνεύεται πλήρως. Με βάση αυτό, ερμηνεύονται τα υπόλοιπα «μέλη» της οικογένειας, τα **ενδολήμματα**.

Στο κυρίως σώμα του λεξικού, τα λήμματα ταξινομούνται αλφαβητικά σύμφωνα με το **βασικό λήμμα**. Ωστόσο, στο πλάι κάθε σελίδας υπάρχει ευρετήριο όπου παρουσιάζονται αλφαβητικά **όλες οι λέξεις** (βασικά λήμματα και ενδολήμματα). Το ευρετήριο αυτό περιλαμβάνει και παλαιότερους τρόπους γραφής, συχνούς αλλά λανθασμένους τύπους (οι οποίοι σημαδεύονται με αστερίσκο *), καθώς και δύσκολους κλιτικούς τύπους. Με αυτόν τον τρόπο, από το ευρετήριο μπορεί κανείς να βρει σε ποιο βασικό λήμμα ανήκει ο τύπος που αναζητά.

Τα **Παραρτήματα** περιλαμβάνουν πίνακα αριθμητικών, κύρια ονόματα και τοπωνύμια.

Το λεξικό ακολουθεί την ορθογραφία που προτείνεται από τη Νεοελληνική Γραμματική (αναπροσαρμογή της Μικρής Νεοελληνικής Γραμματικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη) και το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη.

Ένα λεξικό από τη φύση του απαιτεί καλά οργανωμένη και συντονισμένη συλλογική δουλειά. Πέρα από τη συντακτική ομάδα, πολύτιμη βοήθεια στη σύνταξη και διόρθωση του λεξικού προσέφεραν οι συνεργάτες μας **Βούλα Γιούλη, Πασχαλία Πατσαλά, Χρύσα Μουσίδου, Γεωργία Κουτσούγερα, Κώστας Νίταρης, Χριστίνα Θεοχαροπούλου και Έφη Λάμπρου**.

Είναι η πρώτη φορά που εισάγεται ερμηνευτικό λεξικό στα σχολεία της χώρας μας. Η λεξικογραφική δουλειά είναι πρόκληση από μόνη της, γίνεται όμως εξαιρετικά ενδιαφέρονσα όταν το αποτέλεσμα της, δηλαδή το λεξικό, απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες του γυμνασίου. Ο στόχος μας είναι να αποκτήσουν οι μαθητές το δικό τους λεξικό αναφοράς. Ελπίζουμε να έχουμε κάνει ένα σημαντικό πρώτο βήμα σε αυτή την κατεύθυνση.

Η συντακτική ομάδα

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

ΑΘΛ	αθλητισμός
ΑΝΑΤ	ανατομία
ΑΡΧΙΤ	αρχιτεκτονική
ΑΣΤΡΟΛ	αστρολογία
ΑΣΤΡΟΝ	αστρονομία
ΒΙΟΛ	βιολογία
ΓΕΩΓΡ	γεωγραφία
ΓΕΩΛ	γεωλογία
ΓΕΩΜ	γεωμετρία
ΓΛΩΣΣ	γλώσσα, γλωσσολογία
ΕΚΚΛ	εκκλησία, εκκλησιαστικός
ΖΩΟΛ	ζωολογία
ΗΛΕΚΤΡΟΛ	ηλεκτρολογία
ΘΡΗΣΚ	θρησκεία, θρησκευτικός
ΙΑΤΡ	ιατρική
ΙΣΤ	ιστορία
ΛΟΓ	λογική
ΜΑΘ	μαθηματικά
ΜΗΧΑΝ	μηχανολογία
ΜΟΥΣ	μουσική
ΜΥΘΟΛ	μυθολογία
ΝΟΜ	νομική
ΟΙΚΟΝ	οικονομία
ΠΛΗΡΟΦ	πληροφορική
ΠΟΛ	πολιτική
ΣΤΡΑΤ	στρατιωτικός
ΤΕΧΝΟΛ	τεχνολογία
ΦΙΛΟΛ	φιλόλογια, φιλολογικός
ΦΙΛΟΣ	φιλοσοφία
ΦΥΣ	φυσική
ΧΗΜ	χημεία
ΨΥΧΟΛ	ψυχολογία

ΕΠΙΠΕΔΑ ΥΦΟΥΣ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

[ειρων.]	ειρωνικός
[επίσ.]	επίσημος
[κακόσ.]	κακόσημος, που έχει πάρει αρνητική σημασία
[λαϊκ.]	λαϊκός
[λόγ.]	λόγιος
[λογοτ.]	λογοτεχνικός
[μειωτ.]	μειωτικός
[οικ.]	οικείος
[παρωχ.]	παρωχημένος, παλαιότερος
[προφ.]	προφορικός
[υβρ.]	υβριστικός
[χαϊδ.]	χαϊδευτικός

ΛΟΙΠΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ

αγγλ.	αγγλικός	μόρ.	μόριο
ΑΕ	αρχαιοελληνικός	μπα.	μετοχή παθητικού αορίστου
α' συνθ.	πρώτο συνθετικό	μπε.	μετοχή παθητικού ενεστώτα
αιγυπτ.	αιγυπτιακός	μπλ.	μετοχή παθητικού παρακειμένου
αιτ.	αιτιατική	μσν.	μεσαίωνικός
άλκ.	άλκιτος	μτβ.	μεταβατικός
αμτβ.	αμετάβατος	μτγν.	μεταγενέστερος
ανατ.	ανατολικός	μτφ.	μεταφορικός
αναφ.	αναφορικός	μτφρδ.	μεταφορικό δάνειο
άνθρ.	άνθρωπος	μτχ.	μετοχή
αντικ.	αντικείμενο	νότ.	νότιος
αντων.	αντωνυμία	NE	νεοελληνικός, νεοελληνική γλώσσα
αόρ.	αόριστος	ον.	ονομαστική
απαρ.	απαρέμφατο	ορθογρ.	ορθογραφία, ορθογραφικός
απρόσ.	απρόσωπο ρήμα	οριστ.	οριστικός
αρνητ.	αρνητικός	ουδ.	ουδέτερος
αρσ.	αρσενικός	ουσ.	ουσιαστικό
αρχ.	αρχαίος	π.χ.	παραδείγματος χάριν
αφηρ.	αφηρημένος	παθ.	παθητική φωνή (όχι διάθεση!)
β' συνθ.	δεύτερο συνθετικό	παράλ. αντικ.	παράλειψη αντικείμενου
βόρ.	βόρειος	πληθ.	πληθυντικός αριθμός
γαλλ.	γαλλικός	πρβ.	παράβαλε
γεν.	γενική	πργ.	πράγμα
γενικ.	γενικότερα	πρκ.	παρακείμενος
γερμ.	γερμανικός	πρόθ.	πρόθεση
δεικτ.	δεικτικός	πρόσ.	πρόσωπο
δηλ.	δηλαδή	προστ.	προστακτική
διαφ.	διαφορετικός	προσωπ.	προσωπικός
δοτ.	δοτική	πρότ.	πρόταση
δυτ.	δυτικός	πρτ.	παρατατικός
ειδικ.	ειδικότερα	ρ.	ρήμα
έκφρ.	έκφραση	σημ.	σημασία
Ελλ.	Ελλάδα	σημδ.	σημαιολογικό δάνειο
ελλ.	ελληνικός	σπάν.	σπάνιος
έλνστ.	έλληνιστικός	στερητ.	στερητικό
εν.	ενικός αριθμός	συγκρ.	συγκριτικός βαθμός
ενεργ.	ενεργητικός	σύνδ.	σύνδεσμος
ενστ.	ενεστώτας	συνεκδ.	συνεκδοχικά
επέκτ.	επέκταση	συνήθ.	συνήθως
επίθ.	επίθετο	συχν.	συχνά
επίρρ.	επίρρημα	σχ.	σχόλιο
επιφ.	επιφώνημα, επιφωνηματικός	τ.	τύπος
ερωτημ.	ερωτηματικός	τουρκ.	τουρκικός
θ.	θέμα	υπερθ.	υπερθετικός βαθμός
θηλ.	θηλυκός	υπερσ.	υπερσυντέλικος
ιδ.	ιδίως	υποκορ.	υποκοριστικό
ιταλ.	ιταλικός	υποτ.	υποτακτική
κ.ά.	και άλλα	χρον.	χρονικός
καταχρ.	καταχρηστικός	&	συνδέει δύο τύπους
κατηγ.	κατηγορούμενο	~	στη θέση του νοείται τύπος του λήμματος
κλητ.	κλητική	<	στη λέξη που βρίσκεται στα αριστερά του
κπ	κάποιος	>	στη λέξη που βρίσκεται στα δεξιά του
κτ	κάτι	+	ενώνει τα συνθετικά μέρη μιας σύνθετης λέξης
κτλ.	και τα λοιπά	=	συνώνυμο
κυρ.	κυρίως	≠	αντίθετο
κυριολ.	κυριολεκτικός	≈	βλ.
λ.	λέξη		
λατ.	λατινικός		
λόγ.	λόγιος		
μέλλ.	μέλλοντας		

βασικό λήμμα → **άλμα** το: ❶ Αθλ εκτίναξη του σώματος προς τα μπρος ή προς τα πάνω = πήδημα: ~ εις μήκος/εις ύψος/επί κοντώ. ❷ (μτφ.) ταχύτατη μετάβαση από ένα στάδιο σε άλλο, απότομη πρόοδος: Η τεχνολογία έχει κάνει άλματα τα τελευταία χρόνια. **αλματώδης -ης -ες**: αυτός που εξελίσσεται με ταχύτατο ρυθμό, απότομα: Η υγεία του παρουσίασε ~ βελτίωση. = ραγδαίος. **σχ. αγενής, αλματωδός** (επίρρ.): Το διαδίκτυο εξαπλώθηκε ~ σε όλο τον κόσμο. **άλτης** ο, **άλτρια** η: [Αθλ] αθλητής που αγωνίζεται στους διάφορους τύπους αλμάτων.

→ **αρίθμηση σημασιών**
→ **παράδειγμα**
→ **θεματικό πεδίο**

μέρος του λόγου

ουσιαστικό με δύο γένη

Η αρχική σημασία του ρ. *ἀποδοκιμάζω* ήταν «απορρίπτω έπειτα από δοκιμή».

→ **σχόλιο**

συντακτική πληροφορία

αμελώ: (μτβ.) ❶ (+ να) δε δείχνω φροντίδα για την πραγματοποίηση κτ ενέργειας: Αμέλησα τόσες μέρες να σου τηλεφωνήσω. ❷ (+ αιτ.) δε φροντίζω να εκπληρώσω κτ υποχρέωσή μου: ~ τις δουλειές του. = παραμελώ. **αμέλεια** η, **αμελής -ής -ές**, **σχ. αγενής, αμελώς** (επίρρ.), **αμελητέος -α -ο** = μηδαμινός.

→ **ενδολήμματα**

ανα-² αν-² & ανά-² άν-²: πρόθημα που ❶ δηλώνει πορεία προς τα επάνω ≠ κατα-: *άνοδος, ανάβαση*. ❷ δηλώνει επανάληψη ενέργειας: *αναβαθμολογώ, αναδιοργανώνω, αναγέννηση*. ❸ επιτείνει τη σημασία του β' συνθ.: *αναταραχή*.

→ **αντίθετο**

πληροφορία κλίσης

ανατρέπω -ομαι • αόφ. *ανέτρεψα & ανάτρεψα*, παθ. αόφ. *ανατράπηκα & [επίσ.] ανετράπηκα*.

→ **επίπεδο ύψους**

συνώνυμο

αποδέκτης ο: ❶ (μτφ.) πρόσωπο στο οποίο έχει αποσταλεί κτ [= παραλήπτης] ≠ αποστολέας: ~ επιστολής. ❷ (μτφ.) πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται κανείς: Πολλοί ήταν οι αποδέκτες του αποτελέσματος της ψηφοφορίας. **σχ. αλείφω**.

→ **αντίθετο**

→ **παραπομπή σε σχόλιο άλλου λήμματος**

στη σημασία αυτή χρησιμοποιείται μόνο στην παθητική φωνή **ΠΡΟΣΟΧΗ**: δεν αναφέρεται στη διάθεση!

αποτυπώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ σχηματίζω τη μορφή ενός αντικειμένου σε μια επιφάνεια, πιέζοντάς το επάνω σ' αυτή: Πατούσε με δύναμη τα πέλαμά του πάνω στην άμμο, για να αποτυπωθούν τα ίχνη του. ❷ (μτφ.) εκφράζω κτ ζωηρά και παραστατικά: Στα έργα του ~ το άγχος της εποχής μας. ❸ [παθ.] (μτφ.) μένω στη μνήμη κάποιου πολύ ζωηρά: Οι εικόνες της καταστροφής αποτυπώθηκαν στη μνήμη του. = χαράζω. **αποτύπωση** η.

→ **μεταφορική σημασία**

ενδεικτικός κατάλογος συνθέτων

- Σύνθετα με ανα-²**
- προς τα επάνω**: αναδύομαι, ανάδυση
  - επανάληψη ενέργειας**: αναδασώνω, αναδάσωση, αναδημοσιεύω
  - επιτατική σημασία**: ανακράζω

Α - αν-¹ ανα-¹ & ά- άν-¹ ανά-¹: στερητικό πρό-
θημα που δηλώνει ❶ το αντίθετο από αυτό
που εκφράζει το β' συνθ.: άκακος. ❷ την απου-
σία αυτού που εκφράζει το β' συνθ.: ανελευ-
θερία. κατάλογο σελ. 10.

άβατος -η -ο: αυτός στον οποίο δεν μπορεί κπ
να περάσει ή να περπατήσει: Από αυτό το ση-
μείο το μονοπάτι γίνεται ~ λόγω της πυκνής
βλάστησης. **άβατο** το: εκκληθ. θεσμός που απα-
γορεύει την είσοδο γυναικών στο Άγιο Όρος.

Από το στερητ. ά + βατός < βαίνω «προχωρώ».

αβρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει ευγενικούς τρόπους
≠ αγνής = λεπτός, ευγενής: Είναι πάντα ~ με
τις γυναίκες. ❷ αυτός που έχει ως γνώρισμα τη
λεπτότητα: ~ χέρι = απαλός ≠ τραχύς, σκληρός.
αβρά (επίρρ.). **αβρότητα** η = αβροφροσύνη.

άβυσσος η: ❶ έκταση 2.000 έως 6.000 μέτρα κάτω
από την επιφάνεια της θάλασσας. ❷ απότομο
και βαθύ χάσμα του εδάφους: Αντικρίσαμε με
τρόμο μια άβυσσο. = βάραθρο. ❸ (μτφ.) για τε-
λειώς διαφορετικές αντιλήψεις: Μας χωρίζει ~.
= χάος. **αβυσσαλέος -α -ο**. **αβυσσαλέα** (επίρρ.).

Από το ΑΕ επίθ. άβυσσος (στερητ. ά + βυσσός, ποιη-
τικός τ. του ουσ. βυθός) «αυτός που δεν έχει βυθό».

αγαθός -ή -ό: ❶ αυτός που τον διακρίνει καλο-
σύνη = άκακος, καλός ≠ κακός, πονηρός, πα-
νούργος. ❷ (κακός.) αυτός που τον διακρίνει
αφέλεια: Είναι λίγο ~, πιστεύει ό,τι του πουν.
= αφελής. **αγαθά** (επίρρ.). **αγαθό** το: ❶ **συνήθ.**
πληθ. ό,τι ικανοποιεί γενικά τις ανθρώπινες
ανάγκες: Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει στη
διάθεσή του πολλά ~. ❷ **φιλος** ≠ κακό κάθε
αξία που κατέχει ύψιστη θέση στην ατομική ή
κοινωνική ζωή: Η ελευθερία είναι ένα από τα
μεγαλύτερα ~. **αγαθότητα** η. **αγαθοσύνη** η.

αγαλλίαση η: μεγάλη και έντονη χαρά = ευχαρί-
στηση: Όταν την είδε, αισθάνθηκε ~. **αγάλλο-
μαι & αγαλλιάζω** (αμτβ.): νιώθω αγαλλίαση.

άγαλμα το: ❶ τρισδιάστατο ομοίωμα ολόσωμης
μορφής ανθρώπου ή ζώου: Ο Ερμής του Πρα-
ξιτέλη είναι αξιοθαύμαστο ~. ❷ (μτφ.) ακίνη-
τος και αμίλητος από έκπληξη: Μόλις το άκου-
σα, έμεινα ~. = άναυδος, εμβρόντητος. **αγαλ-
μάτινος -η -ο**: αυτός που αναφέρεται σε ή
μοιάζει με άγαλμα: ~ ομοίωμα / κορμί. **αγαλ-
ματένιος -η -ο**: αυτός που μοιάζει με άγαλμα.
αγαματίδιο το = ειδώλιο.

Από το ΑΕ ρ. αγάλλομαι «είμαι ευχαριστημένος».

αγανακτώ & αγανακτώ • μππ. **αγανακτισμένος &
-χτισμένος**: (αμτβ.) θυμώνω πολύ για κτ άδικο,
προοβλητικό ή ανυπόφορο = εκνευρίζομαι, εξορ-
γίζομαι: Αγανάκτησαν όλοι με την αγένειά του.

αγανάκτηση & αγανάχτηση η = θυμός, οργή.
αγάπη η: ❶ συναίσθημα συμπάθειας, φιλίας,
στοργής ή ενδιαφέροντος για κπ ή κτ ≠ μίσος,
έχθρα, αντιπάθεια. ❷ το ερωτικό συναίσθημα =
έρωτας. ❸ έντονο ενδιαφέρον για κπ δραστη-
ριότητα που μας ευχαριστεί: ~ για τη μουσική.

αγαπώ & -ίω -ιέμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.)
αισθάνομαι αγάπη ≠ μισώ: Πιο πολύ αγαπού-
σε το στερονοπαίδι του. Το αγαπημένο μου σπορ

είναι το κολύμπι. **αγαπητός -ή -ό**: αυτός που
τον αγαπάνε όλοι. **αγαπητικός** ο, **-ιά** η: [πα-
ρωχ.] πρόσωπο που έχει ερωτική σχέση με κπ.
αγαπησιόλης -α -ικο: αυτός που είναι τρυφε-
ρός και εκδηλωτικός. **αγαπησιόλικα** (επίρρ.).

αγγείο¹ το: στην αρχαιότητα, δοχείο φορητό:
μελανόμορφο/ερυθρόμορφο ~.

αγγείο² το: πολύ λεπτός σωλήνας του σώματος
ανθρώπων και ζώων, που μεταφέρει το αίμα:
αιμοφόρο ~.

αγγελία η: σύντομο δημοσίευμα στον Τύπο που
γνωστοποιεί ένα γεγονός, την προσφορά ή τη
ζήτηση ενός πράγματος ή μιας υπηρεσίας:
Συγχαρητήρια! Διάβασα στις μικρές ~ ότι πα-
ντρεύεσαι. Έβαλα ~ για να πουλήσω το αυ-
τοκίνητό μου. σχ. **άγγελος**.

αγγελιοφόρος & αγγελιαφόρος ο: πρόσωπο που
φέρει ειδήσεις: Ο ~ παρέδωσε το μήνυμα. =
[επίσ.] άγγελος. σχ. **άγγελος**.

άγγελος ο: ❶ ΘΡΗΣΚ. επουράνιο άνλο ον που εκτε-
λεί τη βούληση του Θεού. ❷ (μτφ.) καλός και
πονόψυχος άνθρωπος: Η νοσοκόμα αυτή είναι
ένas ~ - μου συμπαράσταθη πολύ. ❸ (μτφ.)
εξαιρετικά όμορφος: Είναι πανέμορφη, ~ σω-
στός! ❹ [επίσ.] πρόσωπο που φέρνει ειδήσεις:
~ καλών ειδήσεων = αγγελιοφόρος. **αγγελικός
-ή -ό**. **αγγελικά** (επίρρ.).

Από τη λ. άγγελος της ΑΕ (με αρχική σημασία «αυ-
τός που μεταφέρει ειδήσεις») παράγεται η λ. **άγγέλ-
ω** («φέρνω ειδήση»). Από την τελευταία προέκυψε
η ειδικότερη σημασία «αυτός που μεταφέρει και εκτε-
λεί τη θέληση του Θεού», και από αυτήν, η μτφ. ση-
μασία, στην οποία τα χαρακτηριστικά των αγγέλων
(ωραία μορφή, καλοσύνη κτλ.) χρησιμοποιούνται για
χαρακτηρισμό ανθρώπων (σημ. 2 και 3 του λήμ-
ματος **άγγελος**). Στη ΝΕ, με τη σημ. 1 συνδέονται τα
αγγελικός, αγγελικά, αγγελάω κτλ., ενώ με τη σημ. 4
τα **αγγελιοφόρος, αγγελτήριο, αγγελία, άγγελμα** κτλ.

α-
ά- → α-
αβαθής → α-
αβαθός → α-
αβασάνιστα → α-
αβασάνιστος → α-
αβασίλευτος → α-
αβάσιμα → α-
αβάσιμος → α-
αβάσταχα → α-
αβάσταχτος → α-
άβατο → άβατος
άβατος
αβάφτιστος → α-
άβαλτος → α-
*αβγό → αυγό
αβέβαια → α-
αβέβαιος → α-
αβεβαιότητα → α-
αβίαστα → α-
αβίαστος → α-
αβιταμίωση → α-
αβιώτος → α-
αβλαβής → α-
αβλαβώς → α-
αβοήθητα → α-
αβοήθητος → α-
άβολα → α-
άβολος → α-
άβουλα → α-
αβουλία → α-
άβουλος → α-
αβρά → αβρός
άβραστος → α-
άβρεχτος → α-
αβρός
αβρότητα → αβρός
αβυσσαλέα → άβυσσος
αβυσσαλέος → άβυσσος
άβυσσος
αγαθά → αγαθός
αγαθό → αγαθός
αγαθοποιός → ποιώ
αγαθός
αγαθοσύνη → αγαθός
αγαθότητα → αγαθός
αγαθοφέρον → σχ. φέρνω
αγαλλιάζω → αγαλλίαση
αγαλλίαση
αγάλλομαι → αγαλλίαση
άγαλμα
αγαματένιος → άγαλμα
αγαματίδιο → άγαλμα
αγαματίτινος → άγαλμα
άγαμος → α-
αγανάκτηση → αγανακτώ
αγανακτώ
αγανάχτηση → αγανακτώ
αγανακτώ
αγανακτώ
αγάπη
αγαπησιόλης → αγάπη
αγαπησιόλικα → αγάπη
αγαπητικιά → αγάπη
αγαπητικός → αγάπη
αγαπητός → αγάπη
αγαπώ → αγάπη
αγαπώ → αγάπη
αγγειοπλάστης → σχ. πλάθω
αγγελία
αγγελικός → αγγελος
αγγελικός → αγγελος
αγγελιοφόρος
άγγελος

ΛΗΜΜΑΤΑ ΜΕ Α- ΣΤΕΡΗΤΙΚΟ

αβαθής	αδιάφενυστος	άμαχος	ανοργάνωτα	ασυγκλίνητα
αβαθώς	αδικαιολόγητα	άμεμπτα	ανοργάνωτος	ασυγκλίνητος
αβασάνιστα	αδικαιολόγητος	άμεμπτος	ανόρεχτα	ασυγχώρητα
αβασάνιστος	αδιόρατος	αμετάβλητος	ανόρεχτος	ασυγχώρητος
αβασίλευτος	αδίστακτα	αμετανόητος	άνοστος	ασυμβίβαστα
αβάσιμα	αδίστακτος	αμετάπειστος	ανύπαρκτος	ασυμβίβαστος
αβάσιμος	αδίσταχτα	αμιλήτος	ανυπολόγιστος	ασύμμετρα
αβάσταχτα	αδίσταχτος	άμοιρος	ανυτόμονα	ασύμμετρος
αβάσταχτος	αδόκιμα	άμυαλος	ανυτόμονος	ασύμφωνος
αβάφτιστος	αδόκιμος	αμήτος	ανύποπτα	ασυνεπής
άβγαλτος	άδολα	ανακόλουθος	ανύποπτος	ασυνεπώς
αβέβαια	άδολος	ανακριβής	ανυπόφορα	άτοκα
αβέβαιος	αδόμητος	ανάατος	ανυπόφορος	άτοκος
αβίαστα	αδούλωτος	αναμάρτητος	ανυποψίαστα	άυλος
αβίαστος	αζήτητος	αναμφίβολος	ανυποψίαστος	άυπνος
αβίωτος	αζύγιστος	αναμφισβήτητα	ανώριμα	αφάγωτος
αβλαβής	αζύμωτος	αναμφισβήτητος	ανώριμος	αφθαρτος
αβλαβώς	αήτητος	αναμικατάστατος	αξέχαστα	αχαλίνωτα
αβοήθητα	άηχος	αναντίστοιχος	αξέχαστος	αχαλίνωτος
αβοήθητος	άθελ·α	αναξιόπιστος	άοπλος	άχαρη
άβολα	αθέλητος	αναξιοπρεπής	άορατος	άχαρος
άβολος	αθέμιτα	αναξιοπρεπώς	άοσμος	αχόρταγα
άβουλα	αθέμιτος	ανάξιος	απάνθρωπος	αχόρταγος
άβουλος	άθεος	αναποφάσιστα	απαράβαστα	άχτιστος
άβραστος	αθεράπεντος	αναποφάσιστος	απαράβαστος	απουσία
άβρεχτος	αθεώρητος	αναμοδίος	απαράβαστος	αβεβαιότητα
άγαμος	αθόρυβος	ανάμοστος	απαράδεκτα	αβιταμίνωση
άγέλαστος	άθροιστος	ανασφαλής	απαράδεκτα	αβουλία
αγέννητος	άθρησκος	ανασφαλής	απαράλλακτα	αγνωμοσύνη
αγέραςτος	ακαθάριστος	ανέκφραστος	απαράλλακτος	αδιαφάνεια
άγευστος	ακάθαρτος	ανέλπιδος	απαρηγόρητα	αζημιώτο
αγιάτρευτος	ακαθόριστος	ανέλπιτος	απαρηγόρητος	αθεισμός
αγίνωτος	άκαιρος	ανέμελα	απειθαρχα	αθειστής
άγλυκος	άκαμπτα	ανέμελος	απειθαρχός	ακαθαροσία
αγνώμονας	άκαμπτος	ανέντιμα	απειθαρχώ	ακαμψία
αγνώριστος	ακανόνιστος	ανέντιμος	απέραντος	αλάθητο
αγροάμματος	άκαρπος	ανεξάντλητος	απερίγραπτος	αμάθεια
άγραφος	ακατάβλητα	ανεξέλεγκτα	απεριόριστος	αναβροχιά
άγραφτος	ακατάβλητος	ανεξέλεγκτος	απίστευτα	ανακολούθηα
αγύμναστος	ακατάδεκτος	ανεξόδος	απίστευτος	ανακριβεία
αδάμαστος	ακατάδεχτος	ανεπαρκής	άπιστος	αναντιτοχία
αδέξια	ακατάληπτα	ανεπαρκώς	απλήρωτος	αναξιοπρέπεια
αδέξιος	ακατάληπτος	ανέπαφος	άπληστα	αναποφασιστικότητα
αδέσημευτος	ακαταμάχητος	ανεπίδεκτος	άπληστος	ανασφάλεια
άδετος	ακατανίκητος	ανεπιθύμητος	άπλυτος	ανεμελιά
αδημιούργητος	ακατανόητος	ανεπίσημα	απολίτιτος	ανεπιμότητα
αδημοσίευτος	ακατάπαντος	ανεπίσημος	απονήρευτα	ανεπάρκεια
αδιάβατος	ακαταπόνητος	ανεπισημώς	απονήρευτος	ανευθυνότητα
αδιάβλητα	ακατοίκητος	ανεπίτρεπτος	απρόβλεπτος	ανικανότητα
αδιάβλητος	ακατονόμαστος	ανεπρόκοπος	απροσδόκητος	ανισότητα
αδιάβροχο	ακατόρθωτος	ανεύθυνος	απρόσεκτα	ανοργανωσιά
αδιάβροχος	άκεφος	ανέφελος	απρόσεκτος	ανορεξία
αδιαίρετο	ακήρυκτος	ανέφικτα	απρόσεχτα	ανωριμότητα
αδιαίρετος	ακήρυχτος	ανέφικτος	απρόσεχτος	απανθρωπία
αδιάλειπτος	ακίνδυνος	ανήθικα	άρρυθμα	απειθαρχία
αδιαλείπτως	άκληρος	ανήθικος	άρρυθμος	απεραντοσύνη
αδιάλυτος	ακλόνητος	ανήθικος	ασαφής	απιστία
αδιαμαρτύρητα	ακοινώνητος	ανήκουστος	ασαφής	απληστία
αδιανόητος	ακούνητος	ανήλικος	άσεμνα	απληυσία
αδιάντροπα	ακούραστος	ανήξερος	άσεμνος	απροσεξία
αδιάντροπος	άκριτα	ανιάτος	ασήκωτος	αφροθυμία
αδιάρρηκτα	άκριτος	ανίκανος	ασήμαντος	ασάφεια
αδιάρρηκτος	άκτιστος	ανίκητος	άσημος	ασημαντότητα
αδιάσειστα	ακυβέρνητος	άνισα	άσκοπα	αστάθεια
αδιάσειστος	αλάνθαστα	ανισόροπος	άσκοπος	ασυμμετρία
αδιάσπαστος	αλάνθαστος	άνισος	ασταθής	ασυμφωνία
αδιαφανής	αλύπητα	ανίσχυρα	ασταθώς	ασυνέπεια
αδιαφανώς	άλυτος	ανίσχυρος	αστήρικτος	αίτηνια
αδιάφθορος	αμαθής	ανόθευτος	αστήρικτος	αφθαροσία

αγγίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ακουμπώ κπ ή κτ με το χέρι: *Μην αγγίζετε τα εκθέματα του μουσείου!* ❷ γεύομαι, δοκιμάζω: *Μα ούτε που άγγιξες το φαγητό σου!* ❸ (μτφ.) συγκινώ: *Η μουσική του μας άγγιξε όλους.* **άγγιγμα** το.

αγέλη η: ομάδα από μεγάλα ζώα του ίδιου είδους (π.χ. άλογα, λύκοι), που ζουν, μετακινούνται ή βόσκουν ομαδικά: *Μια ~ λύκων επιτέθηκε στα πρόβατα.* = κοπάδι.

αγενής -ής -ές: αυτός που δεν έχει καλούς τρόπους = άξεστος ≠ ευγενής, ευγενικός: *Είναι τόσο ~, που δε λέει ούτε καλημέρα.* **αγενώς** (επίρρ.). **αγένεια** η: έλλειψη καλών τρόπων ≠ ευγένεια.

Η κλίση των επιθ. σε **-ής -ής -ές** είναι: γεν. -ούς, πληθ. ον. & αιτ. αρσ. & θηλ. -είς, ουδ. -ή, γεν. -ών. Τα παραθετικά τους σχηματίζονται σε **-έστερος** (συγκρ.) και **-έστατος** (υπερθ). Ανάλογη είναι και η κλίση των επιθ. σε **-ης -ης -ες**.

αγέρωχος -η -ο: ❶ αυτός που τον χαρακτηρίζει περηφάνια και επιβλητικότητα: ~ *ματιά.* ❷ (καταχρ.) αυτός που φέρεται υπεροπτικά = ακατάδεχτος, αλαζονικός: *Μας προσπέρασε με ύφος ~.* **αγέρωχα** (επίρρ.).

αγεφύρωτος -η -ο: αυτός που έχει με κπ άλλο αντίθεση τόσο μεγάλη, που είναι αδύνατο να ξεπεραστεί: *Τους χωρίζει χάσμα ~ στις απόψεις.*

αγιογραφία η: ❶ η τέχνη της απεικόνισης ιερών προσώπων ή θρησκευτικών σκηνών: *Σπουδάξει ~.* ❷ (συνεκδ.) ζωγραφική απεικόνιση με θρησκευτικό θέμα: *Εκκλησία με καταπληκτικές ~.* **αγιογράφος** ο, η. **αγιογράφιση** η.

άγιος -α & αγία -ο: ❶ ΘΡΗΣΚ (για πρόσ.) αυτός που έζησε ζωή αφιερωμένη στον Θεό και τιμάται από τη χριστιανική εκκλησία, καθώς και ο ναός που είναι αφιερωμένος σε αυτόν: η *Αγία Ειρήνη.* Ο *Άγιος Δημήτριος της Θεσσαλονίκης είναι λαμπρός ναός.* ❷ ΘΡΗΣΚ αυτός που σχετίζεται με τον Θεό και τους αγίους ή τη λατρεία τους: *οι Άγιοι Τόποι.* ❸ άνθρωπος που έζησε ή ζει σαν άγιος: *Η γιαγιά μου ήταν άγια γυναίκα.* = ευσεβής, ενάρετος. **άγια** (επίρρ.): πολύ καλά: *~ έπραξες που τον έδιωξες, έτσι που σου φερόταν! καλά και ~:* πολύ καλά, λαμπρά. **αγιάζω -ομαι** • αόφ. *αγίασα & [λαϊκ.] άγιασα:* ❶ (μτβ.) ευλογώ κτ ραντίζοντάς το με αγιασμένο νερό: *Τα Θεοφάνια ο παπάς άγιασε όλα τα σπίτια του χωριού.* ο **σκοπός αγιάζει τα μέσα:** αν ο σκοπός είναι υψη-

λός, δικαιολογείται η χρήση ακόμη και ανεπίτρεπτων μέσων. ❷ (αμτβ.) γίνομαι άγιος. **αγιασμός** ο: ❶ η ακολουθία με την οποία ο ιερέας αγιάζει το νερό, με το οποίο θα ραντίσει και θα ευλογήσει κπ ή κτ, και η αντίστοιχη τελετή: *Στην αρχή του σχολικού έτους γίνεται ~ στα σχολεία.* ❷ το αγιασμένο νερό = αγίασμα: *Έχει ~ σε ένα μπουκαλάκι.* **αγιότητα** η. **αγιοσύνη** η. **αγίασμα** το = αγιασμός (σημ. 2).

αγκάθι το: ❶ σκληρή μυτερή προεξοχή φυτού σαν βελόνα: *Τσιμπήθηκα στ' αγκάθια της ακακίας.* **ξυπόλυτος στ' αγκάθια:** για όσους εκτίθενται σε κίνδυνο χωρίς προφυλάξεις. ❷ λεπτό και μυτερό κόκαλο ψαριού: *Μου στάθηκε ένα ~ στον λαϊμό.* **αγκαθωτός -ή -ό:** αυτός που είναι γεμάτος αγκάθια = ακανθώδης. **αγκάθινος & [επίσ.] ακάνθινος -η -ο:** αυτός που είναι φτιαγμένος από αγκάθια: *το ~ στεφάνι του Χριστού.* **ακανθώδης -ης -ές:** ❶ = αγκαθωτός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ δύσκολος και απαιτεί ιδιαίτερο χειρισμό: ~ *ζήτημα.* *~ σχ. αγενής.*

Από το ΑΕ *ακάνθιον.*

αγκαλιά η: ❶ χώρος ανάμεσα στον κορμό και τα λυγισμένα χέρια ενός ανθρώπου = στήθος, αγκάλη: *Έπεσε στην ~ μου.* ❷ σφιξίμο ή κλείσιμο στην αγκαλιά κπ: *Μας υποδέχτηκε με αγκαλιές και φιλία.* = αγκαλιασμα, εναγκαλισμός. ❸ ποσότητα ενός πράγματος που χωράει σε μια αγκαλιά: *Φέρε μια ~ ξύλα!* ❹ (ως επίρρ.) μαζί με, έχοντας στην αγκαλιά μου: *Κοιμάται ~ με την κούκλα της.* = αγκαλιαστά. **αγκαλιάζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ βάζω κπ ή κτ στην αγκαλιά μου: *Αγκάλιασε το παιδί.* ❷ (μτφ.) περιβάλλω, τυλίγω: *Το αγιόκλημα ~ τον φράχτη.* ❸ (μτφ.) περιβάλλω με στοργή: *Όλο το χωριό αγκάλιασε τους πρόσφυγες.* **αγκάλιασμα** το. **αγκάλη** η = αγκαλιά (σημ. 1).

αγκύλη η: καθένα από τα σύμβολα [ ] που χρησιμοποιούνται σε ζεύγη και δηλώνουν διάφορες (γλωσσικές, μαθηματικές κτλ.) σχέσεις.

Από το ΑΕ επίθ. *αγκύλος* «γαμψός».

άγκυρα η: εξάρτημα πλοίου ή βάρκας σαν τεράστιο αγκίστρι που το ρίχνουν στον βυθό με αλυσίδα ή χοντρό σχοινί, για να κρατάει το πλεύσιμο στη θέση που είναι αραγμένο. **αγκυροβολώ:** (αμτβ.) ρίχνω την άγκυρα στον βυθό = αράζω. **αγκυροβόλημα** το & **αγκυροβόληση** η.

άγγιγμα → αγγίζω
αγγίζω → αγγίζω
αγέλαστος → αγέλη
αγένεια → αγενής
αγενής → αγενής
αγενής → αγενής
αγενώς → αγενώς
αγέρωχος → αγέρωχος
αγέρωχος → αγέρωχος
άγευστος → αγεύω
αγεφύρωτος → αγεφύρωτος
άγια → άγιος
αγιάζω → άγιος
αγίασμα → άγιος
αγιασμός → άγιος
αγιάτρευτος → αγιάτρευτος
αγίνωτος → αγίνωτος
αγιογράφιση → αγιογραφία
αγιογραφία → αγιογραφία
αγιογράφος → αγιογραφία
άγιος → άγιος
αγιοσύνη → άγιος
αγιότητα → άγιος
αγκάθι → αγκάθι
αγκάθινος → αγκάθι
αγκαθωτός → αγκάθι
αγκάλη → αγκαλιά
αγκαλιά → αγκαλιά
αγκαλιάζω → αγκαλιά
αγκάλιασμα → αγκαλιά
αγκύλη → αγκύλη
άγκυρα → άγκυρα
αγκυροβόλημα → άγκυρα
αγκυροβόληση → άγκυρα
αγκυροβολώ → άγκυρα

- αγκώνας
- αγκωνιά → αγκώνας
- άγλυκος → αγνά
- αγνά → αγνός
- άγνοια → αγνώ
- αγνούμενη → αγνώ
- αγνούμενος → αγνώ
- αγνός
- αγνότητα → αγνώ
- αγνώ
- αγνώμονας → αγνώ
- αγνώμοσύνη → αγνώ
- αγνώμων → αγνώμοσύνη
- αγνώριστος → αγνώ
- άγνωστο → άγνωστος
- άγνωστος
- άγνος
- αγορά
- αγοράζω → αγορά
- αγοραστής → αγορά
- αγοραστικά → αγορά
- αγοραστικός → αγορά
- αγοραστικότητα → αγορά
- αγοράστρια → αγορά
- αγόρι
- αγορίστικα → αγόρι
- αγορίστικος → αγόρι
- αγουρίδα → άγουρος
- άγουρος
- αγουρωτός → άγουρος
- αγοράματος → αγρά
- άγραφος → αγρά
- άγραφοτος → αγρά
- άγρια → άγιος
- αγριάδα → άγιος
- αγρίεμα → άγιος
- αγριεύω → άγιος
- άγιος
- αγριότητα → άγιος
- αγριωπά → άγιος
- αγριωπός → άγιος
- αγρίως → άγιος

αγκώνας ο: ❶ η άρθρωση στο μέσο του μπράτσου του ανθρώπου και (συνεκδ.) η εξωτερική γωνία που σχηματίζεται στην άρθρωση αυτή: *Έχει τους ~ ακουμπισμένους στο τραπέζι.* ❷ (κατ' επέκτ.) το τμήμα του μανικιού που σκεπάζει τον αγκώνα: *Σακάκι τριμμένο στους ~.* **αγκωνιά** η: χτύπημα με τον αγκώνα.

αγνός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει υστεροβουλία ή δόλο: *Είναι ~ άνθρωπος και δεν πρόκειται να σε γελάσει.* = τιμω, ειλικρινής. ❷ αυτός που δεν έχουν αλλοιωθεί οι ιδέες ή ο χαρακτήρας του: ~ ιδεολόγος = γνήσιος, αληθινός. ❸ (για προϊόντα) αυτός που δεν έχει νοθευτεί: ~ μέλι = ανόθευτος. **αγνά** (επίρρ.). **αγνότητα** η.

αγνώ -ούμαι • μπλ. **αγνοημένος**: (μτβ.) ❶ δε γνωρίζω ≠ γνωρίζω, ξέρω: ~ το περιεχόμενο της επιστολής. ❷ δε δίνω σημασία: *Αγνόησαν τις προτάσεις μας.* = αδιαφορώ. *Υστερα από τόση δόξα, ζει αγνοημένος σε ένα χωριό.* = περιφρονώ. **άγνοια** η • γεν. & [λόγ.] **αγνοίας**: το να αγνοεί (σημ. 1) κανείς κτ ≠ γνώση: *Έχει πλήρη ~ των γεγονότων.* **εν αγνοία κάποιου**: χωρίς να το γνωρίζει κτ ≠ εν γνώσει κτ: *Μην ξανανοίξεις το συρτάρι ~ μου!* **αγνούμενος** ο, -η η: πρόσωπο του οποίου τα ίχνη έχουν χαθεί και δεν έχει δώσει ακόμη σημεία ζωής: *Δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός των αγνοουμένων από το ναυάγιο.*

αγνώμοσύνη η: έλλειψη διάθεσης για αναγνώριση ή για ανταπόδοση ευεργεσίας = αχαριστία ≠ ευγνωμοσύνη: *Η ~ εκείνου που ευεργετήθηκε προκαλεί πικρία στον ευεργέτη.* **αγνώμων** & [οικ.] **-ονας -ων -ον** = αχάριστος.

άγνωστος -η -ο: αυτός του οποίου αγνοούμε την ύπαρξη, τις ιδιότητες ή τα γνωρίσματα ≠ γνωστός: *Το θύμα ήταν άντρας, άγνωστων λοιπών στοιχείων.* **άγνωστος** ο: ❶ πρόσωπο που συναντάμε πρώτη φορά ή που δε γνωρίζουμε την ταυτότητά του = ξένος: *Μη μιλάς σε αγνώστους!* ❷ μαθ μέγεθος που εμφανίζεται σε πρόβλημα και του οποίου ζητείται ο προσδιορισμός: *Ο ~ χ. άγνωστο* το: τόπος τον οποίο δεν έχουμε επισκεφτεί ή κατάσταση από την οποία δεν έχουμε εμπειρίες: *Πάμε στο ~ με βάρκα την ελπίδα. Τον φοβίζει το ~.*

άγνος -η -ο: ❶ (για τόπο) αυτός που δεν παράγει γεωργικά προϊόντα = χέρσος ≠ εύφορος, γόνιμος: ~ χωράφι. ❷ (μτφ.) αυτός που δε φέρνει αποτέλεσμα: ~ συζήτηση = άκαρπος, ατελέσφορος.

αγορά η: ❶ απόκτηση αγαθών με καταβολή χρη-

μάτων και το ίδιο το αγαθό που αποκτητείτα ≠ πώληση: *Η ~ πρώτης κατοικίας δε φορολογείται.* *Σήμερα έκανα μια καλή ~.* ❷ το σύνολο των αγοραπωλησιών, καθώς και των επαγγελματιών που σχετίζονται με την αγορά (έμποροι κτλ.): *Μετά τις γιορτές η ~ ήταν πεσμένη.* *Έχει την εκτίμηση όλης της ~.* ❸ (ειδικ.) τα μαγαζιά: *Πήγα στην ~ για ψώνια.* ❹ ιστ το κέντρο της δημόσιας ζωής στις αρχαίες ελληνικές πόλεις. **αγοράζω -ομαι**: (μτβ.) αποκτώ κτ καταβάλλοντας χρήματα ≠ πουλώ = προμηθεύομαι, πωνίζω, παίρνω: ~ εμπορεύματα / τρόφιμα. **αγοραστής** ο, **-άστρια** η ≠ πωλητής. **αγοραστικός -ή -ό**. **αγοραστικά** (επίρρ.). **αγοραστικότητα** η.

Η λ. αγορά προέρχεται από το ΑΕ ρ. *άγειρω* «συγκεντρώνω» και η αρχική σημασία της ήταν «συγκέντρωση λαού». Συνεκδοχικά απέκτησε και τη σημασία «τόπος της συγκέντρωσης». Αντίστοιχα, η αρχική σημασία του *αγοράζω* ήταν «συναίρω στην αγορά».

αγόρι το: ❶ αρσενικό παιδί: *Στην τάξη μας υπάρχουν λίγα ~. ≠ κορίτσι.* *Έχει δύο ~.* = γιος ≠ κόρη. ❷ [οικ.] ερωτικός σύντροφος αρσενικού γένους ≠ κορίτσι: *Έφυγε με το ~ της.* **αγορίστικος -η -ο**: αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε αγόρι ≠ κοριτσίστικος: ~ φωνή / τρόποι. **αγορίστικα** (επίρρ.): *Ντύθηκε ~.*

άγουρος -η -ο: ❶ (για καρπούς) αυτός που δεν έχει ωριμάσει = αγίνωτος ≠ ώριμος, γινωμένος: ~ μήλο. ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που δεν ωρίμασε ακόμη σωματικά ή πνευματικά = ανώριμος, άπειρος ≠ ώριμος, μεστός, έμπειρος: ~ παλικαράκι. **αγουρίδα** η: άγουρος καρπός. **αγουρωτός -ή -ό**.

Τόσο η λ. *άγουρος* όσο και η λ. *αγόρι* προέρχονται από την ΑΕ *ἄωρος* «ατός που δεν είναι στην ώρα του, όχι ώριμος».

άγιος -α -ο: ❶ (για ζώα ή φυτά) αυτός που δεν έχει υποστεί την παρέμβαση του ανθρώπου: ~ άλογο ≠ εξημερωμένος. ~ βλάστηση. ≠ ήμερος ❷ αυτός που προξενεί φόβο ≠ ήμερος: ~ όψη. ❸ (για κατάσταση ή φαινόμενο) αυτός που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ένταση ή σφοδρότητα: ~ ξιλοδαμός / αέρας. ❹ (για υλικό αντικ.) αυτός που έχει μικρές ανωμαλίες στην επιφάνειά του: ~ επιδερμίδα = τραχύς ≠ λείος, απαλός. ❺ (για πρόσ.) αυτός που βρίσκεται σε πρωτόγονο επίπεδο πολιτισμού: *οι ~ φυλές της*

Αφρική = πρωτόγονος, **άγρια** (επίρρ.) **αγρίως** (επίρρ., μόνο στις σημ. 2 & 3). *Τον κοίταξε ~. Ξυλοκοπήθηκε ~. αγριότητα* η: ❶ η ιδιότητα του άγριου: *Κατέστειλαν την εξέγερση με μεγάλη ~* ❷ **συνήθ. πληθ.** (συνεκδ.) πολύ σκληρή και απάνθρωπη πράξη = ωμότητα, θηριωδία: *Οι επιδρομείς διέπραξαν αγριότητες. αγριάδα* η: (για άnthρ. ή ζώο) σκληρότητα στο παρουσιαστικό ή στη συμπεριφορά: *Τα λόγια του ήταν όλο ~. αγριεύω -ομαι*: ❶ (μτβ.) κάνω κπ επιθετικό: *Την αγρίεψες τη γάτα και γι' αυτό σε γρατσούνισε. = εξαγριώνω.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι επιθετικός: *Το σκυλί ~, μόλις το πειράξει κανείς.* ❸ **παθ.** (αμτβ.) φοβάμαι: *Αγριεύτηκα μέσα στο σκοτάδι.* ❹ (αμτβ.) έχω ή παίρνω άγρια όψη: *Αγρίεψες με τη γενειάδα.* ❺ (αμτβ., κυρ. για καιρικές συνθήκες) γίνομαι χειρότερος = χειροτερεύω, επιδεινώνομαι: *Ο καιρός ~ και το πάει για καταιγίδα. αγρίεμα* το. **αγριοπός -ή -ό. αγριοπά** (επίρρ.).

Η ΑΕ λ. *άγριος* παράγεται από τη λ. *άγρος* και είχε τη σημασία «αυτός που ζει στους αγρούς».

αγρός ο: ❶ έκταση γης κατάλληλη για καλλιέργεια = χωράφι. **αγρόν ηγόρασε**: για κπ που ενδιαφέρει για κπ σημαντικό. ❷ **πληθ.** η ύπαιθρος, σε αντιδιαστολή προς την πόλη: *Την άνοιξη οι ~ γεμίζουν λουλούδια. αγρότης ο, **-ισσα** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με σχετικές με τους αγρούς εργασίες: *Οι γεωργοί και οι κτηνοτρόφοι είναι ~. αγροτικός -ή -ό*: ❶ αυτός που έχει σχέση με τους αγρότες ή με το επάγγελμά τους: *~ μηχανήματα / προϊόντα / συνεταιρισμός / νομοθεσία.* ❷ αυτός που βρίσκεται ή αναφέρεται στους αγρούς ≠ αστικός: *~ έκταση / πληθυσμός / φυλακές. αγροτικό* το: ❶ υποχρεωτική υπηρεσία νέου γιατρού στην επαρχία: *Κάνει το ~ του σε ένα χωριό της Κοζάνης.* ❷ ημιφορητό για αγροτικές εργασίες. **αγροτιά** η: το σύνολο ή η κοινωνική τάξη των αγροτών: *Η ~ παλεύει για τα δικαιώματά της.**

άγρυπνος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δεν κοιμάται ή δεν κοιμήθηκε τη νύχτα = άπνους, ξύπνιος, ξάγρυπνος: *Έμεινα ~ από την αγωνία.* ❷ αυτός που βρίσκεται σε κατάσταση ετοιμότητας: *διακριτική, αλλά ~ ματιά. άγρυπνα* (επίρρ. στη σημ. 2): *Παρακολούθω ~ την πρόοδό σας. άγρυπνώ: (αμτβ.) μένω άγρυπνος: *Άγρυπνήσαμε εξαιτίας του σεισμού. = ξαγρυπνώ ≠ κοιμάμαι. Οι αστυνομικοί άγρυπνού-**

σαν για την τήρηση της τάξης. = επαγρυπνώ ≠ εφησυχάζω, αδρανώ. άγρύπνια & άγρυπνία η.

Η ΑΕ λ. *άγρυπνος* (σύνθετη από τα *άγρος* + *ύπνος*) είχε αρχική σημασία «αυτός που κοιμάται στους αγρούς».

αγχιστεία η: ΝΟΜ συγγένεια που δημιουργείται με τον γάμο (συγγένεια με τους συγγενείς του ή της συζύγου), συνήθ. στην έκφρ. **συγγένεια εξ αγχιστείας** (σε αντίθεση με τη συγγένεια εξ αίματος).

άγχος το • γεν εν. *άγχους*, πληθ. *άγχη*: έντονη κατάσταση αγωνίας για κπ ή κατάσταση ανασφάλειας γενικότερα: *Οι νέοι έχουν ~ για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. αγχώνω -ομαι*: ❶ (μτβ.) προκαλώ άγχος: *Μου θυμίζεις κάθε τόσο τι πρέπει να κάνω και με ~!* ❷ **παθ.** (αμτβ.) κυριεύομαι από άγχος = ανησυχώ: *Μην αγχώνεσαι, όλα θα πάνε καλά! αγχωτικός -ή -ό & αγχώδης -ης -ες*: αυτός που προκαλεί ή που χαρακτηρίζεται από άγχος: *Δεν αντέχω τον ~ τρόπο ζωής. σχ. αγενής. αγχωτικά* (επίρρ.).

Όταν μιλάμε για πρόσωπα, *αγχωτικός* ή *αγχώδης* είναι αυτός που καταλαμβάνεται συχνά από άγχος. Εκείνος που έχει άγχος μόνο σε κπ δεδομένη στιγμή είναι *αγχωμένος*: *Αύριο δίνει εξετάσεις και είναι αγχωμένος.*

αγωγή η: ❶ σύνολο ενεργειών με σκοπό τη διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου: *Η ~ δίνεται στο παιδί από την οικογένεια.* ❷ (συνεκδ.) τρόπος συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα της διαπαιδαγώγησης = τρόποι, ανατροφή: *Έχει πολύ καλή ~.* ❸ ΙΑΤΡ μέθοδος θεραπείας: *θεραπευτική ~.* ❹ ΝΟΜ προσφυγή σε δικαστήριο για τη διεκδίκηση ή την προστασία δικαιώματος: *Έκανε ~ διαζυγίου. πολιτική ~*: ΝΟΜ ο συνήγορος εκείνου που κάνει την αγωγή. σχ. **διεξάγω**.

Από το ΑΕ ρ. *άγω*, το οποίο είχε αρχική σημασία «οδηγώ, μεταφέρω», ενώ σταδιακά απέκτησε τη σημ. «κατευθύνω» (κυριολ. & μτβ.) και στη συνέχεια αποτέλεσε βασική έννοια της Ηθικής σε συνάρτηση με το ήθος (χαρακτήρας, συμπεριφορά των ανθρώπων).

αγωγός ο: ❶ σωλήνας για υγρό ή αέριο: *Εσπασε ο ~ του νερού.* ❷ φγς κάθε υλικό σώμα που επιτρέπει τη διέλευση ορισμένης ενέργειας (ηλεκτρικής, θερμικής κτλ.): *Το μέταλλο είναι*

αγρός
αγρότης → αγρός
αγροτιά → αγρός
αγροτικό → αγρός
αγροτικός → αγρός
αγροτίσσα → αγρός
άγρυπνα → άγρυπνος
αγρυπνία → άγρυπνος
αγρύπνια → άγρυπνος
άγρυπνος → άγρυπνος
αγρυπνώ → άγρυπνος
αγύμναστος → αγχιστεία
άγχος
αγχώδης → άγχος
αγχώνω → άγχος
αγχωτικά → άγχος
αγχωτικός → άγχος
αγωγή
αγώγιμος → αγωγός
αγωγιμότητα → αγωγός
αγωγός

αγώνας
αδέσποτος

- αγώνας
- αγωνία
- αγωνίζομαι → αγώνας
- αγώνισμα → αγώνας
- αγωνιστής → αγώνας
- αγωνιστικά → αγώνας
- αγωνιστικός → αγώνας
- αγωνιστικότητα → αγώνας
- αγωνίστρια → αγώνας
- αγωνιώ → αγωνία
- αγωνιώδης → αγωνία
- αγωνιώδως → αγωνία
- αδάμαστος → α-
άδεια
- αδειάζω → άδειος
- αδειανός → άδειος
- άδειος
- αδέκαστα → αδέκαστος
- αδέκαστος
- αδελφή → αδελφός
- αδελφι → αδελφός
- αδελφικά → αδελφός
- αδελφικός → αδελφός
- αδελφός
- αδελφοσύνη → αδελφός
- αδελφότητα → αδελφός
- αδελφώνω → αδελφός
- αδένας
- αδέξια → α-
- αδέξιος → α-
- αδέξιος
- αδέξιοτητα → αδέξιος
- αδερφή → αδελφός
- αδέρφι → αδελφός
- αδερφικά → αδελφός
- αδερφικός → αδελφός
- αδερφός → αδελφός
- αδερφοσύνη → αδελφός
- αδέρφωμα → αδελφός
- αδερφώνω → αδελφός
- αδέσμευτος → α-
- αδέσποτος
- άдетος → α-
- αδημούργητος → α-
- αδημοσίευτος → α-

καλός ~ της θερμότητας. **αγώγιμος -η -ο:** φγς αυτός που επιτρέπει τη διέλευση ενέργειας από μέσα του: ~ σώμα. **αγωγιμότητα η:** φγς η ιδιότητα των σωμάτων να είναι αγωγοί (σημ. 2): *Ο χαλκός έχει μεγάλη ~.*

αγώνας ο: ❶ έντονη προσπάθεια, ατομική ή συλλογική, για την επίτευξη ενός δύσκολου σκοπού: *Έκανε μεγάλο ~ να περάσει στο πανεπιστήμιο.* **δικαστικός/απελευθερωτικός ~.** ❷ **ΑΘΛ Α.** συναγωνισμός αθλητών με στόχο τη νίκη: *Ήρθε πρώτος σε ~ δρόμου.* **Β.** συνάντηση αντίπαλων ομάδων = παιχνίδι, ματς: *Ο ~ έληξε ισόπαλος.* **αγωνίζομαι:** (αμτβ.) ❶ κάνω αγώνα (σημ. 1): *Αγωνίστηκε, για να σπουδάσει τα παιδιά του.* ❷ συμμετέχω σε αγώνα (σημ. 2): *Η ομάδα ~ εκτός έδρας.* **αγώνισμα το:** άθλημα: *Το ~ της σκυταλοδρομίας είναι ομαδικό.* **αγωνιστής ο, αγωνίστρια η, αγωνιστικός -ή -ό. αγωνιστικά (επίρρ.). αγωνιστικότητα η.**

αγωνία η: ταραχή που οφείλεται στην αναμονή κπ εξέλιξης ή στην ανησυχία για το μέλλον: *Έχω ~ για τα αποτελέσματα.* **αγωνιώ •** μόνο ενστ. και πρτ.: έχω αγωνία = ανησυχώ: ~ για το ενδεχόμενο νέου σεισμού. **αγωνιώδης -ης -ες.** **σχ. αγενής. αγωνιωδώς (επίρρ.).**

άδεια η • γεν. & [λόγ.] **αδείας:** ❶ παραχώρηση σε κπ του δικαιώματος να πει ή να κάνει κτ = συγκατάθεση: *Ζητώ την ~ να μιλήσω.* ❷ (ειδικ.) διοικητική πράξη που παρέχει σε κπ το δικαίωμα για κπ δραστηριότητα, και το σχετικό έγγραφο: *πολεοδομική ~. ~ οδήγησης.* ❸ το δικαίωμα κπ να απουσιάζει από την εργασία ή την υπηρεσία του, και το χρονικό διάστημα της απουσίας: *Ο αρμόδιος υπάλληλος λείπει σε ~.*

Η ΑΕ λ. *άδεια* που αρχικά σήμαινε «αφοβία» και στη συνέχεια «ελευθερία και εξασφάλιση δικαιωμάτων», προέρχεται από το στερητ. *ἀ + δέος* «φόβος».

άδειος -α -ο: = αδειανός, κενός ≠ γεμάτος, πλήρης ❶ αυτός που δεν έχει περιεχόμενο: ~ *συρτάρι.* ❷ (για χώρο) αυτός που δεν έχει ανθρώπους ή έχει ελάχιστους: *Το λεωφορείο ήταν ~.* ❸ (μτφ.) αυτός που δεν έχει βαθύτερο συναισθηματικό ή πνευματικό περιεχόμενο: *Η ζωή του κυλάει ~, χωρίς σκοπό.* **αδειάζω:** ❶ (μτβ.) αφαιρώ από κτ όλο το περιεχόμενο ≠ γεμίζω: *Αδειασε τη βαλίτσα σου!* ❷ (αμτβ.) μένω άδειος ≠ γεμίζω: *Στη στιγμή τα πιάτα αδειασαν.* ❸ (αμτβ., για χώρο) μένω χωρίς ανθρώπους ≠ γεμίζω: *Τα χωριά αδειάζουν σιγά σιγά.* ❹ [λαϊκ.]

(μτφ., μτβ.) αφήνω κπ έκθετο: *Ο πρωθυπουργός άδειασε τον υπουργό ρίχνοντάς του την ευθύνη.* ❺ (μτβ.) [οικ.] έχω χρόνο: *Ο διευθυντής έχει δουλειά και δεν αδειάζει να σε δει.* = ευκαιρώ. **αδειανός -ή -ό =** άδειος.

αδέκαστος -η -ο: αυτός που δε μεροληπτεί = ακέραιος, δίκαιος: *Οι δικαστές πρέπει να είναι πάντα αδέκαστοι.* **αδέκαστα (επίρρ.).**

Από το στερητ. *ἀ + δεκάω* «διαφθείρω» της ΑΕ ελλ.

αδελφός & -ρφός ο, αδελφή & -ρφη η, αδελφι & -ρφι το: ❶ πρόσωπο που γεννήθηκε από τους ίδιους γονείς ή μόνο από τον ίδιο πατέρα ή την ίδια μητέρα. ❷ *αρσ. & θηλ.* καλόγερος ή καλόγρια: *Η ~ Μαρία προσεύχεται.* ❸ *θηλ.* νοσοκόμα: ~, *μου δίνετε το θερμόμετρο;* **αδελφικός & -ρφικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στα αδέρφια: *Η ~ αγάπη είναι πολύ δυνατή.* ❷ (μτφ.) για πολύ θερμές ή αγνές σχέσεις και συναισθήματα: *Είναι ~ φίλες.* *Της έδωσε ένα ~ φιλή.* **αδελφικά & -ρφικά (επίρρ.). αδελφοσύνη & -ρφοσύνη η. αδελφώνω & αδερφώνω:** (μτβ.) συμφιλιώνω. **αδέρφωμα το. αδελφός -ή -ό:** αυτός που έχει κοινή καταγωγή, δεσμούς ή χαρακτηριστικά με κπ ή κτ άλλο: ~ *λαοί / γλώσσες / κόμματα.* **αδελφότητα η:** σύλλογος με σκοπό τη φιλανθρωπία ή την αλληλοϋποστήριξη.

Η ΑΕ λ. *αδελφός* παράγεται από το προσθετικό *ἀ + δελφός* «μήτρα» και σημαίνει «αυτός που βγήκε από την ίδια μήτρα».

αδένας ο: ΑΝΑΤ όργανο των ανθρώπων και των ζώων, που εκκρίνει ουσίες απαραίτητες για τη λειτουργία του οργανισμού: *ενδοκρινείς / σιελογόνοι / ιδρωτοποιοί αδένες.*

αδέξιος -α -ο: ❶ αυτός που δεν μπορεί να κάνει κτ σωστά ή επιτυχημένα ≠ επιδέξιος: *Είμαι ~ οδηγός.* ❷ αυτός που δεν έχει χάρη = άχαρος, άγαρμος: ~ *χορευτής.* **αδέξια (επίρρ.). αδέξιοτητα η.**

αδέσποτος -η -ο: ❶ (για ζώο) αυτός που δεν έχει ιδιοκτήτη και περιφέρεται στους δρόμους: ~ *σκύλος.* ❷ (για σφαίρα, βλήμα) αυτός που δεν έχει σαφή προέλευση ή στόχο: *Σκοτώθηκε από ~ σφαίρα.*

Από το στερητ. *ἀ + δεσπότης* «κύριος, ιδιοκτήτης» της ΑΕ ελλ.

αδιάβαστος -η -ο: ❶ (για μαθητές) αυτός που δεν είναι προετοιμασμένος για το μάθημα ≠ διαβασμένος: Πήγα στο σχολείο ~. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει επαρκή πληροφόρηση για κτ: Πιάστηκε ~ σε θέμα της αρμοδιότητάς του. ❸ αυτός που δεν τον έχουν διαβάσει: ~ μένουν τα βιβλία του. ❹ [λαϊκ.] αυτός που τον έθαψαν χωρίς να του διαβάσουν τη νεκρώσιμη ακολουθία: Πήγε ~!

αδιάθετος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ελαφρά άρρωστος: Ήμουν ~ και δεν ήρθα. ❷ αυτός που έχει μείνει απούλητος: ~ προϊόν. ❸ αυτός που δεν έχει χρησιμοποιηθεί: ~ κεφάλαια. **αδιαθεσία** η. **αδιαθετώ** (αμτβ.): γίνομαι αδιάθετος (σημ. 1).

αδιάκοπος -η -ο: αυτός που έχει μεγάλη διάρκεια και συνεχίζεται χωρίς διακοπές = συνεχής, αδιάλειπτος: Με ~ προσπάθεια ξεπέρασε όλα τα εμπόδια. **αδιάκοπα** (επίρρ.).

αδιάκριτος -η -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη λεπτότητας και ενοχλητική περιέργεια ≠ διακριτικός: Την κοίταζε με τρόπο ~. **αδιάκριτα** (επίρρ.): χωρίς διακριτικότητα ≠ διακριτικά: Μην κοιτάς έτσι ~! **αδιακρίτως** (επίρρ.): χωρίς διάκριση: Σας αφορά όλους, ~ φύλου. **αδιακρισία** η.

αδιάλλακτος -η -ο: αυτός που δεν υποχωρεί ≠ διαλλακτικός: Είναι τόσο ~, που κάθε συζήτηση μαζί του καταλήγει σε καβγά. **αδιάλλακτα** (επίρρ.). **αδιαλλαξία** η ≠ διαλλακτικότητα.

Από το στερεοτ. *ά + διαλλάσσω* «συμβιβάζω» της ΑΕ.

αδιαμφισβήτητος -η -ο: αυτός για τον οποίο δεν τίθεται αμφισβήτηση = αναμφισβήτητος, αδιαφιλονίκητος ≠ αμφισβητήσιμος: Η εξυπηνάδα του είναι ~. **αδιαμφισβήτητα** (επίρρ.).

αδιαφιλονίκητος -η -ο: αυτός που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί = αναμφισβήτητος, αδιαμφισβήτητος: Έφερε ~ στοιχεία για την αθωότητά του. = αδιάσειστος. **αδιαφιλονίκητα** (επίρρ.).

αδιάφορος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δε δείχνει προσοχή ή φροντίδα για κπ ή κτ: Είναι ~ για όλα. ❷ αυτός που δεν προξενεί το ενδιαφέρον: Όσα έλεγε μου ήταν ~. **αδιάφορα** (επίρρ.), χωρίς ενδιαφέρον: Πέρασε σφυρίζοντας ~. **αδιαφορώ** (αμτβ.). ❧ σχ. **αμελώ**. **αδιαφορία** η.

αδιαχώρητο το: κατάσταση που επικρατεί σε χώρο με πολύ κόσμο, συνωστισμός: Μαζεύτηκε τόσος κόσμος, που δημιουργήθηκε το ~.

αδιέξοδος -η -ο: αυτός από όπου δεν υπάρχει διέξοδος: Το σπίτι τους βρίσκεται σε ένα ~

δρομάκι. (& μτφ.): ~ κατάσταση. **αδιέξοδο** το: ❶ δρόμος χωρίς διέξοδο: Δε βγάζει πουθενά, είναι ~. ❷ (μτφ.) πολύ δύσκολη κατάσταση, χωρίς λύση: Βρίσκεται σε οικονομικό ~.

άδικος -η -ο: ❶ αυτός που είναι αντίθετος με το δίκαιο και τους ηθικούς νόμους ≠ δίκαιος: Παίρνοντας συνέχεια το μέρος της, γίνεσαι ~ με τους άλλους. ❷ αυτός που δεν έχει αποτέλεσμα = μάταιος, χαμένος: Προσπάθησα να του αλλάξω γνώμη, αλλά ~ κόπος! ❧ σχ.

άνομος, άδικα & (σημ. 2) **αδίκως** (επίρρ.). **άδικο** το: πράξη αντίθετη προς το δίκαιο από ηθική άποψη: Το ~ δεν το θέλει κανείς. **αδικία** η: ❶ άδικη πράξη ή συμπεριφορά που παραβιάζει κυρίως τους ηθικούς κανόνες περί δικαίου: Έδωσε τα πάντα στη μεγάλη του κόρη και νιώθει τύψεις για την ~ που έκανε στη μικρή. ❷ (συνεκδ.) γεγονός αντίθετο με τις προσδοκίες μας: Αυτό που συνέβη είναι μεγάλη ~.

αδικώ -οῦμαι: (μτβ.) ❶ διαπράττω αδικία σε βάρος κπ: Ο διαιτητής μας *αδίκησε*. ❷ αποδίδω σε κπ κακές προθέσεις, ιδιότητες ή ενέργειες που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα: Με ~, όταν μου καταλογίζεις αδιαφορία. ❸ κάνω κπ ή κτ να φαίνεται κατώτερο από την πραγματικότητα: Το μυθιστόρημα *αδικήθηκε* από τη μεταφορά του στην τηλεόραση. **αδίκημα** το: ΝΟΜ πράξη που παραβιάζει το δίκαιο και διώκεται ποινικά: αστικό/πειθαρχικό/ποινικό ~.

αδιόρθωτος -η -ο: ❶ αυτός του οποίου τα λάθη δεν έχουν διορθωθεί ≠ διορθωμένος: Τα γραπτά μας είναι ακόμη *αδιόρθωτα*. ❷ (για πρόσ.) αυτός που δεν αποβάλλει τα ελαττώματά του: Είναι ένας ~ ψεύτης. ❸ (για καταστάσεις) αυτός που δεν μπορεί να βελτιωθεί: Η οικονομία έχει *χάλια* ~. **αδιόρθωτα** (επίρρ.): Είναι ~ ρομαντικός.

άδοξος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει γνωρίσει φήμη = άσημος ≠ ένδοξος, διάσημος: Παρέμεινε ~ μέχρι τον θάνατό του. ❷ (για δυσάρεστα γεγονότα) αυτός που δεν άξιζε να τον πάθει κπ: Ήταν οδηγός *ράλι*, αλλά τον βρήκε ~ θάνατος από τροχαίο. **άδοξα** (επίρρ.).

αδρανής -ής -ές: ❶ αυτός που δεν ενεργεί, ενώ πρέπει: Αν μείνεις ~, θα χάσεις τη δουλειά! ❷ κημ αυτός που δύσκολα συμμετέχει σε χημικές αντιδράσεις: ~ αέριο. ❧ σχ. **αγενής**. **αδρανών:** (αμτβ.) μένω αδρανής ≠ δραω, ενεργώ. **αδράνεια** η: ❶ η κατάσταση εκείνου που είναι αδρανής ≠ δράση: Έπεσε σε ~ και δεν αναλαμβάνει καμιά πρωτοβουλία. ❷ ΦΥΣ η ιδιό-

αδιάβαστος
αδιάβαστος → α-
αδιάβλητα → α-
αδιάβλητος → α-
αδιάβροχο → α-
αδιαβροχοποιώ → -ποιώ
αδιάβροχος → α-
αδιαθεσία → αδιάθετος
αδιάθετος
αδιαθετώ → αδιάθετος
αδιαίρετο → α-
αδιαίρετος → α-
αδιάκοπα → αδιάκοπος
αδιάκοπος
αδιακρισία → αδιάκριτος
αδιάκριτα → αδιάκριτος
αδιάκριτος
αδιακρίτως → αδιάκριτος
αδιάλειπτος → α-
αδιαλείπτω → α-
αδιάλλακτα → αδιάλλακτος
αδιάλλακτος
αδιαλλαξία → αδιάλλακτος
αδιάλυτος → α-
αδιαμαρτύρητα → α-
αδιαμφισβήτητα → αδιαμφι-
σβήτητος
αδιαμφισβήτητος
αδιανόητος → α-
αδιάντροπα → α-
αδιάντροπος → α-
αδιάρρηκτα → α-
αδιάρρηκτος → α-
αδιάσειστα → α-
αδιάσειστος → α-
αδιάσπαστος → α-
αδιαφάνεια → α-
αδιαφανής → α-
αδιαφανώς → α-
αδιάφθορος → α-
αδιαφιλονίκητα → αδιαφι-
λονίκητος
αδιαφιλονίκητος
αδιάφορα → αδιάφορος
αδιαφορία → αδιάφορος
αδιάφορος
αδιαφορώ → αδιάφορος
αδιαχώρητο
αδιάψευστος → α-
αδιέξοδο → αδιέξοδος
αδιέξοδος
άδικα → άδικος
αδικαιολόγητα → α-
αδικαιολόγητος → α-
αδίκημα → άδικος
αδικία → άδικος
άδικο → άδικος
άδικος
αδικώ → άδικος
αδικώς → άδικος
αδιόρατος → α-
αδιόρθωτα → αδιόρθωτος
αδιόρθωτος
αδίστακτα → α-
αδίστακτος → α-
αδίστακτα → α-
αδίσταχτος → α-
αδόκιμα → α-
αδόκιμος → α-
άδολα → α-
άδολος → α-
αδόμιπτος → α-
άδοξα → άδοξος
άδοξος

αδούλωτος → α-
αδρά → αδρός
αδράνεια → αδρανής
αδρανής
αδρανά → αδρανής
αδρός
αδρώς → αδρός
αδυναμία
αδύναμος → αδυναμία
αδυνατίζω → αδύνατος
αδυνάτισμα → αδύνατος
αδύνατος
αδυνατώ
άδυτο
αικίνητο → αικίνητος
αικίνητος
αέρας
αεράτος → αέρας
αεργος → σχ. ανεργία
αερίζω → αέρας
αέρινος → αέρας
αέριο → αέριος
αέριος
αεριούχος → αέριος
αερισμός → αέρας
αεριώδης → αέριος
αερογέφυρα
αεροδρόμιο
αεροδυναμικά → αεροδυναμική
αεροδυναμική
αεροδυναμικός → αεροδυναμική
αεροπειρατεία
αεροπειρατής → αεροπειρατεία
αεροπειρατίνα → αεροπειρατεία

τητα της ύλης που κάνει τα σώματα να μη μεταβάλλουν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται, παρά μόνο με την επίδραση εξωτερικής δύναμης: *Όταν φρενάρουμε, το όχημα συνεχίζει για λίγο την πορεία του λόγω της ~.*

Από το στερεητ. *ἀ + δρανής < δραίνω* (ιων. τ. του *δράω -ῶ* «ενεργώ, πράττω»).

αδρός -ή & -ά -ό: αυτός που είναι χονδροειδής στην κατασκευή ή στη διάπλασή του. **αδρά χαρακτηριστικά:** έντονα και τραχιά χαρακτηριστικά. **αδρή αμοιβή:** πλουσιοπάροχη αμοιβή. **σε/με αδρές γραμμές:** αναφέροντας μόνο τα σημαντικά: *Μας περιέγραψε την κατάσταση ~.* **αδρά & -ώς** (επίρρ.).

αδυναμία η: ❶ (για πρόσ.) έλλειψη σωματικής δύναμης, ψυχικού σθένους, πνευματικής ικανότητας ή των μέσων για την αντιμετώπιση κατάστασης: *Αισθάνομαι ~ σε όλο το σώμα μου.* = εξασθένηση. *Βρίσκεται σε ~ να πάρει μια σημαντική απόφαση.* ❷ σημείο στο οποίο υπάρχει ανεπάρκεια = μειονέκτημα: *Το σχέδιο παρουσιάζει μερικές ~.* ❸ ιδιαίτερη προτίμηση σε κπ ή κτ, και το αντικείμενο της προτίμησης: *Έχει ~ στην εργονή του.* **αδύναμος -η -ο:** ≠ δυνατός ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από αδυναμία: *~ χαρακτήρας / φτερά.* ❷ αυτός που δεν έχει ένταση: *~ ήχος.*

αδύνατος -η -ο: ❶ αυτός που έχει λεπτό σώμα = λγνός, λεπτός, ισχνός ≠ παχύς, παχύσαρκος, χοντρός. ❷ αυτός που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ≠ δυνατός: *Θα το κάνω - δεν είναι ~!* = ακατόρθωτος. **κάνω τα αδύνατα δυνατά:** κάνω ό,τι μπορώ. ❸ αυτός που υστερεί σε κπ τομέα γνώσης ≠ δυνατός: *Είναι ~ στα μαθηματικά.* **αδυνατίζω:** ❶ = λεπταίνω ≠ παχαίνω, χοντραίνω. **α.** (αμτβ.) γίνομαι πιο λεπτός: *Μου φαίνεται ότι αδυνατίσε.* **β.** (μτβ.) κάνω κπ να είναι ή να φαίνεται πιο λεπτός: *Αυτό το φόρεμα σε ~.* ❷ (αμτβ.) χάνω τη δύναμη ή την έντασή μου = εξασθενώ ≠ δυναμώνω: *Αδυνάτισε το φως της λάμπας.* **αδυνάτισμα** το.

αδυνατώ • μόνο στον ενστ. και πρτ.: (μτβ.) δεν έχω την ικανότητα ή τη δυνατότητα να κάνω κτ: *~ να σου δανείσω τόσα χρήματα.*

άδυτο το: ❶ το τμήμα του ναού στο οποίο επιτρέπεται να μπουν μόνο οι ιερείς. ❷ (μτφ.) σημείο ή χώρος όπου δεν μπορεί να μπει κανείς: *στα άδυτα της σκέψης του.*

αικίνητος -η -ο: αυτός που βρίσκεται σε διαρκή κίνηση ≠ αδρανής: *Παρακολουθεί τα πάντα με την ~ ματιά του.* **αικίνητο** το: υποθετική μηχανή που θα μπορούσε να παράγει ενέργεια αδιάκοπα και χωρίς δαπάνη.

Από το ΑΕ *ἀει* «πάντοτε» + *κίνητος*.

αέρας ο • γεν. & [λόγ.] αέρος, πληθ. *αέρηδες*: ❶ το μείγμα των αερίων που περιβάλλει τη γη και αποτελεί την ατμόσφαιρα: *Ο ~ της πόλης είναι μολυσμένος.* ❷ η κίνηση του ατμοσφαιρικού αέρα με ορισμένη κατεύθυνση = άνεμος: *Φυσάει δυνατός ~.* ❸ (μτφ., για πρόσ.) άνεση στην εμφάνιση, στη συμπεριφορά κτλ.: *Έζησε στο εξωτερικό και απέκτησε κοσμοπολίτικο ~.* ❹ (μτφ.) τόλμη, αυτοπεποίθηση: *Μιλάει με τον ~ του ειδικού.* **παίρνουν τα μυαλά μου αέρα:** ξεπερνώ τα επιτρεπτά όρια: *Είχε μερικές επιτυχίες και πήραν τα μυαλά του αέρα!* **αερίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ εκθέτω κτ στον αέρα: *Άπλωσε τα σκεπάσματα για να αεριστούν.* ❷ ανανεώνω τον αέρα κλειστού χώρου: *Αέρισες το δωμάτιο;* **αερισμός ο. αεράτος -η -ο:** αυτός που έχει αέρα στις σημ. 3 και 4. **αέρινος -η -ο:** αυτός που είναι λεπτός και ελαφρός σαν τον αέρα.

αέριος -α -ο: αυτός που αποτελείται από αέρα: *~ μάξα.* **αέριο** το: υλικό σώμα που δεν έχει ορισμένο σχήμα ή όγκο: *φυσικά/χημικά/ευγενή ~.* **αεριούχος -α -ο.** *σχ. έχω.* **αεριώδης -ης -ες.** *σχ. αγενής.*

αερογέφυρα η: ❶ σύστημα αεροπορικής μεταφοράς προσώπων ή φορτίων σε έκτακτες περιπτώσεις: *Η ανθρωπιστική βοήθεια μεταφέρθηκε με ~ στις σεισμόπληκτες περιοχές.* ❷ γέφυρα πάνω από δρόμο, σιδηροδρομική γραμμή κτλ.: *Στον κόμβο της εθνικής οδού υπάρχουν δύο ~.*

αεροδρόμιο το: χώρος για την προσγείωση και απογείωση αεροπλάνων και τη διακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων = [επισ.] αερολιμένας: *Αυξήθηκαν οι έλεγχοι στο ~.*

αεροδυναμική η: φυσ κλάδος της φυσικής που εξετάζει τη ροή του αέρα και των αερίων, καθώς και την κίνηση ενός σώματος μέσα τους: *Η ~ μελετά την κίνηση των αεροπλάνων.* **αεροδυναμικός -ή -ό. αεροδυναμικά** (επίρρ.).

αεροπειρατεία η: βίαιη και παράνομη κατάληψη αεροπλάνου για την ικανοποίηση αιτήματος: *Η ~ έληξε με τη σύλληψη των αεροπειρατών.* **αεροπειρατής ο, -ίνα η.**

αεροπλάνο το: εναέριο μεταφορικό μέσο: *επιβατικό/πολεμικό/βομβαρδιστικό* ~.

αεροπόρος ο, η & [προφ.] **-ίνα** η: στρατιώτης ή αξιωματικός που υπηρετεί στην πολεμική αεροπορία. **αεροπορία** η: ❶ το σύνολο των αεροπλάνων και των σχετικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών μιας χώρας: *πολεμική/πολιτική* ~. ❷ (ειδικότ.) το αεροπορικό σώμα των ενόπλων δυνάμεων: *Υπηρέτησε στην ~ αεροπορικός -ή -ό. αεροπορικός* (επίρρ.).

Τα σύνθετα *αεροπορία, οδοπορία, πεζοπορία, πρωτοπορία* κτλ. γράφονται με *-ι-* και όχι με *-ει-*, γιατί δε σχηματίζονται από το *πορεία* ως β' συνθ., αλλά παράγονται από τα *αεροπόρος, οδοπόρος* κτλ.

αερόσακος ο: άδειο μπαλόνι στο εσωτερικό του αυτοκινητό, το οποίο σε περίπτωση σύγκρουσης ενεργοποιείται και γεμίζει απότομα αέρα για την ασφάλεια των επιβατών.

αερόστατο το: ιπτάμενη συσκευή, η οποία αποτελείται από σάκο που γεμίζει με αέριο ελαφρότερο από τον αέρα (θερμό αέρα, ήλιο κτλ.) και ένα καλάθι το οποίο κρέμεται από τον σάκο και χρησιμοποιείται για τη μεταφορά φορτίου: *Το ~ εφευρέθηκε από τους αδελφούς Μονγκολφιέρ.*

Η λ. είναι μετάφραση του γαλλ. *aérostat*, που με τη σειρά του ανάγεται στο ΑΕ *ἀέρας* (< *ἀήρ*) + *στατό* (< *ἵστημι*), δηλαδή «αυτός που στέκεται στον αέρα». Κάτι τέτοιο δεν ισχύει για το αερόστατο, αφού αυτό κινείται, δε στέκεται στον αέρα, αλλά είναι η λ. που τελικά επικράτησε.

αεροστεγής -ής -ές: αυτός που είναι τελείως κλεισμένος, έτσι ώστε να είναι αδύνατη η είσοδος ή η διαφυγή αέρα: *~ δοχείο/συσκευασία*. *σχ. αγενής. αεροστεγώς* (επίρρ.).

αεροσυννόδος ο, η: μέλος του πληρώματος αεροπλάνου που εξυπηρετεί τους επιβάτες στη διάρκεια της πτήσης.

αετός & αϊτός ο, **αετίνα** η: ❶ μεγάλο σαρκοφάγο πτηνό, με κυρτό ράμφος, και δυνατά και γαμψά νύχια. ❷ παιχνίδι, κυρίως από χαρτί το οποίο προσαρμόζεται σε ελαφρό σκελετό, που ανυψώνεται και αιωρείται με την κίνηση του αέρα = χαρταετός. ❸ (μτφ.) άνθρωπος πολύ έξυπνος ή εξαιρετικά κατατοπισμένος σε κπ τομέα = ξεφτέρσι, σάβι: *Ο νέος υπάλληλος είναι ~ στα ηλεκτρονικά.*

άζωτο το: χημ άχρωμο και άοσμο αερίωδες χη-

μικό στοιχείο: *Το ~ αποτελεί τα τέσσερα πέμπτα του ατμοσφαιρικού αέρα. αζωτούχος -ος -ο. σχ. έχω.*

Το γαλλ. όνομα *azote* οφείλεται στον Γάλλο χημικό Lavoisier και σχηματίζεται από το ΑΕ *στερητ. ἄ + ζωτός* (< *ζωή*), επειδή «δεν επιτρέπει την αναπνοή».

αηδία η: ❶ έντονα δυσάρεστο γευστικό αίσθημα, καθώς και το αντικείμενο που προξενεί το συναίσθημα της αποστροφής: *Αυτό το γλυκό μου φέρνει ~. Αυτή η σούπα δεν τρώγεται, είναι ~!* ❷ κτ ανόητο ή αποκρουστικό: *Δεν μπορώ να ακούω αηδίες! Αυτό το καπέλο είναι σκέτη ~!* **αηδιάζω** • μπλ. **αηδιασμένος**: ❶ (αμτβ.): αισθάνομαι αηδία: *~ από αυτά που ακούω.* ❷ (μτβ.) προκαλώ σε κπ αηδία: *Αυτό το φαγητό με ~. αηδιαστικός -ή -ό & [επίσ.] αηδής -ής -ές. σχ. αγενής. αηδιαστικά & [επίσ.] αηδώς* (επίρρ.).

Από το ΑΕ *αηδής* της (< *στερητ. ἄ + ἦδος* «ευχάριστο συναίσθημα, ηδονή»).

αθάνατος -η -ο: ❶ αυτός που δεν υπόκειται στον θάνατο ≠ θνητός: *Προγραμματίζει τη ζωή του σαν να είναι ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που δε χάνει την αξία του, δεν υπόκειται στη φθορά ή δεν ξεχνιέται ποτέ: *~ ύψασμα: Τα έπη του Ομήρου είναι ~.* **Αθάνατοι** οι: ❶ τα μέλη της Ακαδημίας Αθηνών. ❷ τα μέλη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής. **αθανασία** η.

αθέατος -η -ο: αυτός που δεν μπορούμε να τον δούμε: *η ~ πλευρά της Σελήνης. Παρακολούθησε τη συζήτηση ~. ≠ εμφανής, φανερός.*

Από τον *αθέατο* διαφορετικός είναι ο *αόρατος*, δηλαδή αυτός που βρίσκεται στο οπτικό μας πεδίο, αλλά δεν μπορούμε να τον δούμε (*Καθάρισα τα τζάμια τόσο καλά, που έγιναν αόρατα*), ενώ *αφανής* (για πρόσ.) είναι αυτός που δεν επιδιώκει την προβολή του (*αφανής ήρωας*) ή αυτός που απλώς δεν είναι γνωστός στο κοινό (ο άσημος, ο άγνωστος).

αθετώ -ούμαι: (μτβ.) δεν ενεργώ όπως υποσχέθηκα = [οικ.] πατώ ≠ τηρώ: *Δεν τους εμπιστεύομαι, γιατί ~ τις υποσχέσεις τους. αθέτηση* η.

άθικτος -η -ο: = *ανέγγιχτος, ανέπαφος* ❶ αυτός που δεν τον έχουν αγγίξει: *Κάνει δίαιτα και άφησε ~ το γλυκό της.* ❷ αυτός που δεν του έχουν προκαλέσει βλάβη: *Ευτυχώς, οι ληστές άφησαν ~ τη βιβλιοθήκη.*

αεροπλάνο
αεροπορία → αεροπόρος
αεροπορικός → αεροπόρος
αεροπορικός → αεροπόρος
αεροπορίνα → αεροπόρος
αεροπόρος
αερόσακος
αερόστατο
αεροστεγής
αεροστεγώς → αεροστεγής
αεροσυννόδος
αετίνα → αετός
αετός
αζημίωτο → α-
αζήτητος → α-
αζύγιτος → α-
αζύμωτος → α-
άζωτο
αζωτούχος → άζωτο
αηδής → αηδία
αηδία
αηδιάζω → αηδία
αηδιαστικά → αηδία
αηδιαστικός → αηδία
αηδώς → αηδία
*αητός → αϊτός
αήτητος → α-
άηχος → α-
αθανασία → αθάνατος
Αθάνατοι → αθάνατος
αθάνατος
αθέατος
αθεισμός → α-
αθειστής → α-
άθελα → α-
αθέλητος → α-
αθέμιτα → α-
αθέμιτος → α-
άθεος → α-
αθεράπτετος → α-
αθέτηση → αθετώ
αθετώ
αθεώρητος → α-
άθικτος

άθλημα
 άθληση → άθλημα
 άθλητής → άθλημα
 άθλητικά → άθλημα
 άθλητικός → άθλημα
 άθλητισμός → άθλημα
 άθλητρια → άθλημα
 άθλια → άθλιος
 άθλιος
 άθλιότητα → άθλιος
 άθλιώς → άθλιος
 άθλος
 άθλούμαι → άθλημα
 άθρομβος → α-
 άθραυστος → α-
 άθρησκος → α-
 άθροίζω
 άθροιση → άθροίζω
 άθροισμα → άθροίζω
 άθροιστικά → άθροίζω
 άθροιστικός → άθροίζω
 άθωα → άθως
 άθως
 άθωότητα → άθως
 άθώνω → άθως
 άθώωση → άθως
 άθωωτικά → άθως
 άθωωτικός → άθως
 αιγόκερος → αιγόκερος
 αιθέρας
 αιθέρια → αιθέρας
 αιθέριος → αιθέρας
 αίθουσα
 αίθριος
 αίμα
 αιματηρός → αίμα
 αιμάτινος → αίμα
 αιματώδης → αίμα
 αιμάτωμα → αίμα
 αιματώνομαι → αίμα
 αιμοβόρος
 αιμοδοσία → αιμοδότης

άθλημα το: δραστηριότητα που γίνεται κυρίως με σωματικές δυνάμεις και δεξιότητες, με ορισμένους κανόνες, και έχει ως στόχο την άσκηση του σώματος, την επίτευξη καλύτερων επιδόσεων ή την αναψυχή = αγώνισμα, [οικ.] σπορ: *Η σκοποβολή είναι ατομικό ~, ενώ το μάσκαετ ομαδικό.* **άθλητής** ο, **-ήτρια** η: πρόσωπο που ασκείται συστηματικά και συμμετέχει σε αθλητικούς αγώνες. **άθλητισμός** ο: ❶ η συστηματική ενασχόληση με αθλήματα και η επίδοση σ' αυτά: *Δυστυχώς, τα παιδιά μου δεν ασχολούνται με τον ~.* ❷ το σύνολο των αθλητικών δραστηριοτήτων και η όλη οργάνωση του συστήματος άθλησης: *Τα τελευταία χρόνια ο ~ στη χώρα μας σημειώνει μεγάλη πρόοδο.* **άθλούμαι**: (μτβ.) επιδίδομαι στον αθλητισμό ή γενικά γυμνάζομαι: ~ *καθημερινά.* **άθληση** η. **άθλητικός -ή -ό**. **άθλητικά** (επίρρ.). **άθλητικά** τα: αθλητικές ειδήσεις ή αθλητικά ρούχα (κυρ. τα παπούτσια).

άθλιος -α -ο: ❶ αυτός που βρίσκεται σε κακή κατάσταση ή έχει κακή ποιότητα: ~ *δρόμος/συννοκία/βιβλίο/γεύμα.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από κακοήθεια: ~ *συμπεριφορά.* = κακοήθης, αχρείος. **άθλια & άθλιως** (επίρρ.): *Μας συμπεριφέρθηκε ~, μόνο που δε μας έβρισε!* **άθλιότητα** η.

άθλος ο: σπουδαίο ή δύσκολο κατορθώμα: *οι ~ του Ηρακλή.*

άθροίζω -ομαι: (μτβ.) προσθέτω αριθμούς και βρίσκω το αποτέλεσμα που προκύπτει = προσθέτω: *Όσες φορές κι αν τα άθροίσω, λάθος μου βγαίνουν.* **άθροιση** η = πρόσθεση. **άθροισμα** το: ❶ μαθ το αποτέλεσμα της πρόσθεσης = [λαϊκ.] σούμα: *Το ~ των αριθμών 7 και 8 είναι το 15.* ❷ μετρήσιμα στοιχεία που αποτελούν μια ολότητα: *Ο σκελετός του ανθρώπου είναι ένα ~ από οστά* = σύνολο. **άθροιστικός -ή -ό**. **άθροιστικά** (επίρρ.).

άθως -α -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που κριθίκε (ή που υποστηρίζει) ότι δεν έχει κάνει ορισμένο κακό ≠ ενοχος: *Ο κατηγορούμενος κηρύχτηκε ~ από το δικαστήριο.* ❷ αυτός από τον οποίο δεν υπάρχει κίνδυνος να προξενηθεί κακό = ακίνδυνος: *Μας έκανε ένα ~ αστειό.* ❸ (για πρόσ.) αυτός που δεν υποπτεύεται τις κακές προθέσεις των άλλων = εύπιστος, απονήρευτος, αφελής: *Τον βρήκαν ~ και τον πειράζουν.* **άθωα** (επίρρ.). **άθωότητα** η ≠ ενοχή. **άθώνω -ομαι**: (μτβ.) απαλλάσσω κπ από ορισμένη κατηγορία σε δικαστήριο ≠ καταδικάζω: *Ο κα-*

τηγορούμενος άθώωθηκε. **άθωση** η. **άθωωτικός -ή -ό**. **άθωωτικά** (επίρρ.).

Αιγόκερος & Αιγόκερος ο • γεν. *Αιγόκερου & Αιγόκερω*: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. ❷ ΑΣΤΡΟΛ το δέκατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

αιθέρας ο: ❶ χημ α. υγρό με χαρακτηριστική οσμή, που χρησιμοποιείται κυρίως ως αντισηπτικό ή αναισθητικό. β. πληθ. σειρά από οργανικές ενώσεις: *απλοί/μεικτοί αιθέρες.* ❷ *συνήθ. πληθ. ο ουρανός: Τα αεροπλάνα διάσχιζαν τους αιθέρες.* **αιθέριος -α -ο**: ❶ αυτός που αναφέρεται στον αιθέρα (σημ. 1): ~ *διάλυμα.* ~ **έλαιο**: έλαιο που εξάγεται από αρωματικά φυτά και χρησιμοποιείται ως φάρμακο ή αρωματικό. ❷ αυτός που έχει χάρη και λεπτότητα: ~ *κίνηση / ύφασμα.* **αιθέρια** (επίρρ. στη σημ. 2).

αίθουσα η: μεγάλος κλειστός χώρος για συγκεντρώσεις πολλών ανθρώπων: ~ *δεξιώσεων/συνεδριάσεων/διδασκαλίας.*

αίθριος -α -ο: αυτός που δεν έχει σύννεφα = καθαρός, ανέφελος ≠ συννεφιασμένος, νεφελώδης: ~ *καιρός.*

αίμα το: ❶ βιολ το κόκκινο ζωτικό υγρό που κυκλοφορεί στις αρτηρίες και στις φλέβες των ανθρώπων και των άλλων σπονδυλωτών: *μετάγμιση αίματος.* ❷ κυρ. για συναισθήματα σε διάφορες εκφρ. όπως: **πάγωσε το ~ μου & μου κόπηκε το ~**: παρέλυσσα από τον φόβο μου. **μου ανέβηκε το ~ στο κεφάλι**: θύμωσα πολύ. ❸ στενή συγγένεια προσώπων, κοινότητα καταγωγής ή φυλής: *Γιος μου είναι, είναι ~ μου και τον πονάω!* **το ~ νερό δε γίνεται**: οι συγγενικοί δεσμοί είναι πολύ δυνατοί. **αιμάτινος -η -ο**: αυτός που αποτελείται από αίμα ή έχει το χρώμα του. **αιματώδης -ης -ες**: αυτός που έχει πολύ αίμα. σ. **αγενηής**. **αιματηρός -ή -ό**: ❶ αυτός που περιέχει αίμα. ❷ αυτός που προκαλεί αίμα: ~ *τραύμα/σύγκρουση.* ❸ (μτβ.) αυτός που απαιτεί πολύ μεγάλη προσπάθεια, που είναι πολύ δύσκολος ή έντονος: *Έκανε ~ οικονομίες για να μαζέψει χρήματα για το ταξίδι του.* **αιματώνω -ομαι**: (μτβ.) τροφοδοτώ με αίμα. **αιμάτωμα** το: ΙΑΤΡ συγκέντρωση αίματος κάτω από το δέρμα.

αιμοβόρος -α -ο & [λαϊκ.] μοβόρος -α -ο: αυτός που είναι απάνθρωπα σκληρός, του αρέσει η βία: *Πολλοί δικτάτορες ήταν άνθρωποι ~.* = αιμοδιψής, κακούργος. **μοβόρικος -η -ο** [λαϊκ.]. **μοβόρικα** (επίρρ.) [λαϊκ.].

Η ΑΕ λ. *αίμοβόρος* σήμαινε αρχικά «αντός που τρέφεται με αίμα», και προέρχεται από το *αίμα* + *βορά* «τροφή».

Η λ. *αίρεση* προέρχεται από το ΑΕ *αίρουμα* «εκλέγω, επιλέγω» και αρχικά σήμαινε «επιλογή», σημ. που περιορίστηκε στη συνέχεια στη σημ. «επιλογή διαφορετικού δόγματος» και τελικά «απόκλιση από τα καθιερωμένα».

αιμοδότης ο, -ότρια η: πρόσωπο που προσφέρει ποσότητα από το αίμα του για μετάγγιση σε άρρωστο: *εβελοντής ~*. **αιμοδοσία η. αιμοδοτικός -ή -ό.**

αιμορραγία η: ❶ ΙΑΤΡ ροή αίματος έξω από το σώμα ή στο εσωτερικό του λόγω ρήξης αιμοφόρου αγγείου: *εσωτερική / εξωτερική / ακατάσχετη ~*. ❷ (μτφ.) πολύ μεγάλη απώλεια: *Οι δαπάνες για εξοπλισμούς προξενούν στη χώρα οικονομική ~*. **αιμορραγώ:** (αμτβ.) έχω αιμορραγία. **αιμορραγικός -ή -ό.**

αίνιγμα το: ❶ σύντομο ερώτημα με ασαφή και παραπλανητική διατύπωση, που χρησιμοποιείται ως παιχνίδι, για την άσκηση της σκέψης: *Του έβαλα ένα ~: «ψηλός ψηλός καλόγερος και κόκαλα δεν έχει»*. ❷ (μτφ.) κτ που δεν μπορούμε να καταλάβουμε ή να ερμηνεύσουμε εύκολα = μυστήριο, γρίφος: *Η στάση του είναι ένα ~*. *σχ. επαινώ. αινιγματικός -ή -ό. αινιγματικά* (επίρρ.). **αινιγματικότητα η.**

αιολικός¹ -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με τους Αιολείς ή με τη χώρα τους: *~ διάλεκτος / ποίηση*.

αιολικός² -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με τον άνεμο ως πηγή ενέργειας: *~ ενέργεια:* ενέργεια που παράγεται από την αξιοποίηση του ανέμου (στους ανεμόμυλους, στα ιστιοφόρα κτλ.). *~ διάβρωση:* ΓΕΩΛ διάβρωση των πετρωμάτων από τη δράση του ανέμου.

Η λ. ανάγεται στον Αίολο, θεό των ανέμων.

αίρεση η: ❶ ΕΚΚΛ θρησκευτική διδασκαλία ή δοξασία που παρεκκλίνει από τα καθιερωμένα δόγματα μιας θρησκείας και καταδικάζεται από τους επίσημους φορείς της: *Τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες παρουσιάστηκαν πολλές ~*. ❷ (γενικ.) κάθε θεωρία που αποκλίνει από τις απόψεις που είναι καθιερωμένες ως ορθές στη φιλοσοφία, στην επιστήμη κτλ.: *Ο τροτσκισμός θεωρήθηκε ~ από τους ορθόδοξους κομμουνιστές*. ❸ [επίσ.] επιφύλαξη, σε εκφρ. όπως: *υπό την ~:* με την προϋπόθεση: *Η πρότασή του έγινε δεκτή ~ της εξεύρεσης χρημάτων*. *υπό ~:* σε εκκρεμότητα: *Η δήλωση τίθεται ~ μέχρι να οριστικοποιηθεί*. **αιρετικός -ή -ό. αιρετικά** (επίρρ.). **αιρετός -ή -ό:** [επίσ.] αυτός που εκλέγεται: *~ άρχοντας*.

αίρω -ομαι • αόρ. *ήρα*, παθ. αόρ. *ήρθην*: [επίσ.]

❶ (μτβ.) καταργώ, κάνω κτ να μην ισχύει: *Λέγεται ότι θα αρθεί η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων*. ❷ παθ. σηκώνομαι, στην έκφρ. **αίρωμαι στο ύψος των περιστάσεων:** ανταποκρίνομαι με επιτυχία σε όσα απαιτούν οι περιστάσεις. **άρρη η:** ❶ ανύψωση, σήκωμα: *~ των χειρών*. *~ βαρών:* ΑΘΛ αγώνισμα στο οποίο ο αθλητής σηκώνει βάρη με συγκεκριμένες κινήσεις: *παγκόσμιος πρωταθλητής της ~*. ❷ κατάργηση: *η ~ της μονιμότητας*.

Από το ΑΕ *αίρω* «σηκώνω, ανυψώνω». Με προθέσεις σχηματίζει σύνθετα όπως: *εξαίρω, καθαίρω, ανεξάρτητος, συνάρτηση* κτλ.

αισθάνομαι: = νιώθω ❶ (μτβ.) αντιλαμβάνομαι μέσω των αισθήσεων: *Αισθάνθηκα κάτι κρύο στην πλάτη*. *~ δίψα*. ❷ (μτβ.) έχω κπ συναίσθημα: *Δεν αισθάνεσαι αγωνία για τα αποτελέσματα*; ❸ (μτβ.) έχω την ικανότητα να αντιλαμβάνομαι: *Η γιαγιά δεν ~ όσα γίνονται γύρω της*. ❹ (μτβ.) έχω την εντύπωση, νομίζω: *~ ότι κάτι μου κρύβεις*. ❺ (μτβ.) προαισθάνομαι, διαισθάνομαι: *~ ότι κάτι δυσάρεστο θα συμβεί*. ❻ (αμτβ., + κατηγ.) βρισκομαι σε ορισμένη σωματική ή ψυχική κατάσταση: *~ καλά / περιέργα / χαρούμενος / ξένος*.

αίσθημα το: ❶ ΨΥΧ η εντύπωση που δημιουργείται από ερέθισμα που επιδρά στα αισθητήρια νεύρα: *το ~ του ψύχους / του πόνου / της πείνας*. ❷ συναίσθημα: *Τον κατευθύνουν τα ~ του*. ❸ αντίληψη για κτ ή ευαισθησία σχετικά με κτ: *το ~ της ευθύνης*. *το κοινό περί δικαίου ~*. ❹ το ερωτικό συναίσθημα και (συνεκδ.) το ταίρι: *Παντρεύτηκαν από ~*. *Συνάντησε ένα παλιό της ~*. **αισθηματικός -ή -ό. αισθηματίας ο:** άνθρωπος ευαίσθητος, με έντονα συναισθήματα, τρυφερός ή εκδηλωτικός.

αίσθηση η: ❶ καθεμιά από τις λειτουργίες με τις οποίες αντιλαμβανόμαστε τα ερεθίσματα: *η ~ της γεύσης / όρασης / ακοής / όσφρησης / αφής*. **χάνω τις αισθήσεις μου:** λιποθυμώ. **έκτη ~:** η ικανότητα να προβλέπει κπ διαισθητικά τι πρόκειται να συμβεί. ❷ ικανότητα να αντιλαμβάνεται κανείς κτ: *η ~ του χώρου / του χιούμορ*. ❸

αιμοδότης
αιμοδοτικός → αιμοδότης
αιμοδοτρία → αιμοδοτής
αιμορραγία
αιμορραγικός → αιμορραγία
αιμορραγώ → αιμορραγία
αίνιγμα
αινιγματικά → αίνιγμα
αινιγματικός → αίνιγμα
αινιγματικότητα → αίνιγμα
άιντε → άντε
αιολικός¹
αιολικός²
αίρεση
αιρετικά → αίρεση
αιρετικός → αίρεση
αιρετός → αίρεση
αίρω
αισθάνομαι
αίσθημα
αισθηματίας → αίσθημα
αισθηματικός → αίσθημα
αίσθηση
αισθητά → αίσθηση
αισθητήριο → αίσθηση
αισθητήριος → αίσθηση
αισθητικά → αισθητική¹

αισθητική¹
αισθητική²

αισθητικός → αισθητική²

αισθητικός¹ → αίσθηση

αισθητικός² → αισθητική¹

αισθητικός³ → αισθητική²

αίσθηση

αίσια → αίσσιος

αισιόδοξα → αισιοδοξία

αισιοδοξία

αισιόδοξος → αισιοδοξία

αισιοδοξώ → αισιοδοξία

αίσσιος

αίσσιος

αίσχος

αισχρά → αισχρός

αισχροκέρδεια

αισχροκερδής → αισχροκέρ-

δεια

αισχρός

αισχύρτητα → αισχρός

αίτημα → αίτηση

αίτηση

αιτία

αιτιακός → αιτία

αίτιο → αιτία

αιτιολόγηση → αιτιολογώ

αιτιολογία → αιτιολογώ

αιτιολογικός → αιτιολογώ

η υποκειμενική εντύπωση που σχηματίζει κανείς για κτ: *Το ταξίδι στη στεριά μου δίνει ~ ασφάλειας.* ④ εντυπωσιασμός από κτ απροσδόκητο: *Όσα είπε προκάλεσαν μεγάλη ~ στο ακροατήριο.* **αισθητήριος -α -ο:** αυτός που έχει σχέση με τις αισθήσεις: ~ *νεύρα / όργανα.* **αισθητήριο** το: ① καθένα από τα όργανα των αισθήσεων: *Τα μάτια είναι το ~ της όρασης.* ② ικανότητα για προβλέψεις, για καιρίες επιλογές ή για κρίση = αίσθηση, διαίσθηση: *Το ~ του κοινού είναι αλάνθαστο.* **αισθητός -ή -ό:** ① αυτός που γίνεται αντιληπτός με τις αισθήσεις: *Η έκρηξη έγινε ~ σε μεγάλη έκταση.* = αντιληπτός. ② (μτφ.) αυτός που είναι σημαντικός ή έντονος, ώστε να τον καταλαβαίνουμε: ~ *βελτίωση του καιρού.* ≠ ανεπαίσθητος. **αισθητά** (επίρρ. στη σημ. 2): *Η ποιότητά τους είναι ~ κατώτερη.* **αισθητικός¹ -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τις αισθήσεις: ~ *νεύρο.*

αισθητική¹ η: ① φιλος κλάδος της φιλοσοφίας που ασχολείται με το ωραίο, ιδίως στην καλλιτεχνική δημιουργία. ② η ιδιαίτερη φιλοσοφική θεωρία κάποιου ή κάποιων για το ωραίο ή για την τέχνη: η ~ *του Πλάτωνα/του Καντ.* ③ ο ιδιαίτερος καλλιτεχνικός τρόπος έκφρασης: η ~ *της Αναγέννησης.* ④ το αποτέλεσμα της εφαρμογής των κανόνων της αισθητικής σε ένα αντικείμενο ή σε έναν χώρο: η ~ *των κτιρίων.* **αισθητικός² -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την αισθητική¹: ~ *αγωγή/αξία/συγκίνηση.* **αισθητικά** (επίρρ.).

αισθητική² η: η επιστήμη που ασχολείται με τον καλλωπισμό του προσώπου ή του σώματος: *ινστιτούτο αισθητικής.* **αισθητικός** ο, η: πρόσωπο που έχει ειδικευτεί επιστημονικά στην αισθητική περιποίηση του προσώπου και του σώματος του ανθρώπου: *Πήγα στην ~ για καθαρισμό προσώπου.* **αισθητικός³ -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την αισθητική²: ~ *χειρουργική.*

αισιοδοξία η: ① η τάση να βλέπει κανείς τον κόσμο ή τα γεγονότα από την ευχάριστη πλευρά τους, καθώς και η πεποίθηση ότι όλα θα έχουν ευνοϊκή έκβαση ≠ απαισιοδοξία: *Του έχουν έρθει τόσες ατυχίες, και όμως διατηρεί την ~ του.* ② φιλοσοφική άποψη σύμφωνα με την οποία ο κόσμος είναι ο καλύτερος δυνατός και καθετί οδηγεί προς το καλό = οπτιμισμός ≠ πεσιμισμός. **αισιόδοξος -η -ο:** ① (για πρόσ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από αισιοδοξία ≠ απαισιόδοξος. ② αυτός που έχει ή εμπνέει ελπιδοφόρα προοπτική: ~ *πρόβλεψη/άποψη.* **αισιόδοξα** (επίρρ.). **αισιοδοξώ:** ① (μτβ.) έχω την

πεποίθηση ότι κτ θα έχει θετική έκβαση = ελπίζω, ευελπιστώ: ~ *ότι θα κερδίσει τη δίκη.* ② (αμτβ.) έχω αισιόδοξη διάθεση: *Οι γιατροί ~ για την πορεία του ασθενούς.*

αίσιος -α -ο: αυτός που έχει θετική κατάληξη ή οδηγεί σε θετικό αποτέλεσμα = ευτυχιμένος, καλός: ~ *τέλος.* **αίσια & αίσσιος** (επίρρ.).

αίσχος το: ① ντροπή που οφείλεται σε ανήθικη, άδικη ή κακή πράξη: *Οι οπαδοί διαμαρτύρονταν για το ~ της διατησίας.* ② συνήθ. πληθ. ανήθικες πράξεις = αισχροσύνη, αδιαντροπία, χυδαιότητα: *Μάθαμε για τα αίσχη σου.* ③ (συνεκδ.) κτ πολύ κακό από ηθική ή αισθητική άποψη: *Το βιβλίο ήταν ~!* ④ (ως επιφ.) για δήλωση αποδοκιμασίας: *Το κοινό όρθιο φώναζε «~! ~!».*

αισχροκέρδεια η: η επιδίωξη υπερβολικού κέρδους με παράνομα ή ανήθικα μέσα = κερδοσκοπία: *Με την έλλειψη λαχανικών λόγω του παγετού παρουσιάστηκαν στην αγορά κρούσματα ~.* **αισχροκερδής -ής -ές.** ∞ σχ. **αγενής.**

αισχρός -ή -ό: αυτός που προσβάλλει την ηθική και την αξιοπρέπεια: *Ξεστόμιζε ~ βροσιές.* **αισχρά** (επίρρ.). **αισχύρτητα** η.

αίτηση η: επίσημη γραπτή αναφορά σε υπηρεσία, με την οποία ζητείται κτ (ικανοποίηση νόμιμου δικαιώματος, πιστοποίηση στοιχείων κτ.), και (συνεκδ.) το τυποποιημένο έντυπο στο οποίο αυτή διατυπώνεται γραπτά: *Υπέβαλε ~ για έκδοση πιστοποιητικού γέννησης.* *Πάρτε μια ~ και συμπληρώστε την!* **αίτημα** το: κτ που ζητάει κτ με επίσημο τρόπο, προφορικά ή γραπτά: *Ο υπουργός υποσχέθηκε ότι θα ικανοποιήσει τα δίκαια αιτήματα των απεργών.* = απαίτηση, διεκδίκηση. **αιτούμαι** • μόνο στον ενστ.: [επίσ.] (μτβ.) ζητώ: *Αιτούμαι αδείας.* **αιτών** ο, **αιτούσα** η: [επίσ.] πρόσωπο που ζητά κτ σε επίσημο έγγραφο: *Ο ~ υπογράφει στο κάτω μέρος της σελίδας.*

αιτία η: ① κάθε ενέργεια, γεγονός ή φαινόμενο από το οποίο απορρέει ένα αποτέλεσμα = αίτιο: ~ *για την απουσία της ήταν μια αρρώστια.* ② (καταχρ.) ό,τι προβάλλεται ως αιτία = αφορμή, πρόφαση: *Ψάχνει ~ για καβγά.* ③ η ευθύνη για κτ κακό, καθώς και (συνεκδ.) το πρόσωπο που έχει την ευθύνη: *Μου ρίχνεις άδικα την ~ για κτ που δεν έχω κάνει.* **αίτιος** ο: πρόσωπο που έχει προκαλέσει ένα γεγονός συνήθως δυσάρεστο: ~ *του δυστυχήματος ήταν ο οδηγός του φορτηγού.* = υπαίτιος, υπεύθυνος, ένοχος. **αίτιο** το = αιτία. **αιτιώδης -ης -ές.** ∞ σχ. **αγενής.**

Διαφορετική από την *αιτία* είναι η *αφορμή*, δηλαδή το τυχαίο περιστατικό που προβάλλεται ως αιτία, για να δικαιολογηθεί κάτι, ενώ η πραγματική αιτία είναι διαφορετική.

αιτιολογώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ ανιχνεύω και διατυπώνω τα αίτια φαινομένου, γεγονότος κτλ.: *Οι ειδικοί προσπαθούν να αιτιολογήσουν την έκρηξη της εγκληματικότητας.* ❷ στηρίζω κτ με λογικά επιχειρήματα: *Η απόφαση δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη.* = τεκμηριώνω. **αιτιολόγηση** η. **αιτιολογία** η. **αιτιολογικός -ή -ό.**

Το *αιτιολογώ* διαφέρει από το *δικαιολογώ* («συμφωνώ με τους λόγους κτ συμπεριφοράς ή τάσσομαι με το μέρος κτ άποψης»): *αιτιολογώ την έκρηξη του πολέμου* σημαίνει «διατυπώνω τα αίτια που προξένησαν τον πόλεμο», ενώ *δικαιολογώ την έκρηξη του πολέμου* σημαίνει «δίνω δίκιο σ' εκείνους που προκάλεσαν τον πόλεμο».

αιφνιδιάζω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ έκπληξη και αμηχανία σε κπ με απροσδόκητη ενέργεια = ξαφνιάζω, εκπλήσσω: *Με ένα ξαφνικό σουτ αιφνιδίασε την άμυνα των αντιπάλων.* **αιφνιδιασμός** ο. **αιφνίδιος -α -ο** = ξαφνικός. **αιφνίδια** & [επίσ.] **αιφνίδιος** (επίρρ.).

Από το λόγ. επίρρ. *αίφνης* που σημαίνει «ξαφνικά».

αιχμάλωτος -η -ο: ❶ αυτός που του έχουν αφαιρέσει την ελευθερία του με τη βία ≠ ελεύθερος: ~ *στρατιώτης/αγρόμι.* ❷ (μτφ., κυρ. για πρόσ.) αυτός που εξαρτάται ψυχικά, πνευματικά ή υλικά από κπ ή κτ άλλο = δέσμιος, έρμαιο, υποχείριο: *Ήταν ~ του πάθους της χαρτοπαιξίας.* **αιχμάλωτος** ο: πρόσωπο που συλλαμβάνεται από τους εχθρούς στον πόλεμο: ~ *πολέμου.* *Έπιασαν πολλούς αιχμαλώτους στη διάρκεια της μάχης.* **αιχμαλωτίζω -ομαι** (μτβ.) ≠ ελευθερώνω, απελευθερώνω. **αιχμαλωσία** η.

αιχμή η: ❶ μυτερό άκρο εργαλείου ή όπλου: *Το κρητικό μαχαίρι έχει μία κόψη και καταλήγει σε ~.* ~ *του δόρατος.* (μτφ.) το πιο δυνατό σημείο μιας στρατηγικής: *Ο αγροτικός τομέας αποτελεί την ~ για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.* ❷ (μτφ.) φράση που κρύβει κατηγορία εναντίον κπ: *Στον λόγο του άφησε αιχμές κατά του υπουργού για την αποτυχία του σχεδίου.* ❸ (μτφ.) το υψηλότερο επίπεδο στο οποίο φτάνει κπ: *Στόχος της εταιρείας είναι να παραμείνει στην ~ της τεχνο-*

λογίας. **ώρες αιχμής:** ώρες με την περισσότερη κυκλοφοριακή κίνηση. **αιχηρός -ή -ό:** ❶ αυτός που καταλήγει σε αιχμή ≠ αμβλύς: *Η άκρη μιας βελόνας είναι ~.* ❷ αυτός που ασκεί έντονα αρνητική κριτική: *Τα ~ σχόλια κατά του προέδρου προκάλεσαν αντιδράσεις.* **αιχηρότητα** η.

αιώνας ο: ❶ χρονική περίοδος εκατό ετών = εκατονταετία. ❷ απροσδιόριστα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα: *Έναν ~ κάναμε να σε δούμε.* ❸ χρονική περίοδος με ξεχωριστή ιστορική ταυτότητα = εποχή: *ο χρυσός ~ του Περικλή.* ❹ ΓΕΩΛ υποδιαίρεση του χρόνου κατά τον οποίο δημιουργήθηκε και εξελίχθηκε η γη = εποχή: *γεωλογικός ~.* **αιώνιος -α -ο:** αυτός που διαρκεί, ισχύει, έχει μια ιδιότητα κτλ. για πάντα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα: ~ *νεότητα/φουτητής/φιλία/πρόβλημα.* **αιώνια** & [επίσ.] **αιώνιος** (επίρρ.). **αιωνιότητα** η: η ιδιότητα του αιώνιου ή πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. **αιωνόβιος -α -ο:** αυτός που ζει ή υπάρχει πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα: ~ *άνθρωπος/δέντρο.*

αιωρούμαι: (αμτβ.) ❶ (για πράγ.) κινούμαι αργά και χωρίς συγκεκριμένη κατεύθυνση στον αέρα ή στο νερό: *Σωματίδια ~ μέσα στο νερό.* ❷ (μτφ., για κακό που πρόκειται να συμβεί) υπάρχω ως απειλή: ~ *πάνω από την επιχείρηση το ενδεχόμενο της πτώχευσης.* = *πλανιέμαι, διαφαίνομαι.* **αιώρηση** η.

ακαδημία η: ❶ **Ακαδημία:** ανώτατο κρατικό ίδρυμα που προωθεί την καλλιέργεια των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών: ~ *Αθηνών. Γαλλική ~.* ❷ ονομασία διάφορων επιστημονικών εταιρειών και μορφωτικών ιδρυμάτων: ~ *Καλών Τεχνών. Παιδαγωγική ~.* ❸ φιλος φιλοσοφική σχολή που ίδρυσε ο Πλάτων, η οποία πήρε το όνομά της από την τοποθεσία που στεγαζόταν, το άλσος του Ακαδήμου. **ακαδημαϊκός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με την Ακαδημία: ~ *βραβεία/εκδόσεις.* ❷ αυτός που σχετίζεται με το πανεπιστήμιο: *Θα ακολουθήσει ~ καριέρα.* ~ *έτος.* ~ **τίτλος:** πτυχίο. ❸ αυτός που γίνεται σε γενικό, θεωρητικό επίπεδο: ~ *συζήτηση κάναμε, για να περάσει η ώρα.* ❹ αυτός που ακολουθεί τους κλασικούς κανόνες της τέχνης: ~ *τεχνοτροπία/ζωγραφική.* **ακαδημαϊκά** (επίρρ. στη σημ. 3) = θεωρητικά: *Συζητούμε το θέμα εντελώς ~.* **ακαδημαϊκός** ο, η: τακτικό μέλος της Ακαδημίας: *Η ποιήτρια Κική Δημοπούλα εξελέγη ~.* **ακαμάτης** ο, **-ισσα** & **-τρα** η: [παρωχ.] αυτός

αιτιολογώ
αίτιος → αιτία
αιτιώδης → αιτία
αίτος → αέτιος
αιτούμαι → αίτηση
αιτούσα → αίτηση
αιτών → αίτηση
αιφνίδια → αιφνιδιάζω
αιφνιδιάζω
αιφνιδιασμός → αιφνιδιάζω
αιφνίδιος → αιφνιδιάζω
αιφνίδιος → αιφνιδιάζω
αιχμαλωσία → αιχμάλωτος
αιχμαλωτίζω → αιχμάλωτος
αιχμή
αιχηρός → αιχμή
αιχηρότητα → αιχμή
αιώνας
αιώνια → αιώνας
αιώνιος → αιώνας
αιωνιότητα → αιώνας
αιωνίως → αιώνας
αιωνόβιος → αιώνας
αιώρηση → αιωρούμαι
αιωρούμαι
ακαδημαϊκά → ακαδημία
ακαδημαϊκός → ακαδημία
ακαδημία
ακαθάριστος → ακαθαρότητα
ακαθαρός → ακαθαρότος
ακαθόριστος → άκακος
άκακος → ακάματος
ακάματα → ακάματος
ακαμάτης
ακαμάτισσα → ακαμάτης

- ακάματος
- ακαμάτρα → ακαμάτης
- άκαμπτα → α-
- άκαμπτος → α-
- ακαμψία → α-
- ακάνθινος → αγκάθι
- ακανθώδης → αγκάθι
- ακανόνιστος → α-
- άκαρος → α-
- ακατάβλητα → α-
- ακατάβλητος → α-
- ακατάδεκτος → α-
- ακατάδεχτος → α-
- ακατάληπτα → α-
- ακατάληπτος → α-
- ακαταμάχητος → α-
- ακατανίητος → α-
- ακατανόητος → α-
- ακατάπαυστος → α-
- ακαταπόνητος → α-
- ακαταστασία → ακατά-
- στατος
- ακατάστατα → ακατά-
- στατος
- ακατάστατος
- ακατοίμητος → α-
- ακατονόμαστος → α-
- ακατόρθωτος → α-
- ακέραια → ακέραιος
- ακέραιος
- ακεραιότητα → ακέραιος
- άκεφος → α-
- ακήρυκτος → α-
- ακήρυχτος → α-
- ακίνδυνος → α-
- ακινήσια → ακίνητος
- ακίνητο → ακίνητος
- ακινήτοποιώ → -ποιώ
- ακίνητος
- άκλινος → α-
- ακλόνητος → α-
- ακμάζω → ακμή
- ακμαίος → ακμή
- ακμή
- ακοή → ακούω
- ακοινώνητος → α-
- ακολουθία → ακολουθώ
- ακόλουθος → ακολουθώ
- ακολουθώ
- ακολουθός → ακολουθώ
- ακόμα → ακόμη
- ακόμη
- ακονίζω
- άκοπα → άκοπος²
- άκοπος¹
- άκοπος²
- ακούγεται → ακούω
- ακούγομαι → ακούω
- ακουμπώ
- ακούνητος → α-
- ακούραστος → α-

που αποφεύγει τη δουλειά = τεμπέλης. *σχ.*

ακάματος.

ακάματος -η -ο: αυτός που δεν κουράζεται = ακαταπόνητος, άοκνος: ~ ερευνητής. **ακάματα** (επίρρ.).

Προσοχή στην αντίθετη σημασία των δύο σχεδόν ομόηχων λέξεων *ακάματος* και *ακαμάτης*!

ακατάστατος -η -ο: ❶ αυτός που δεν τακτοποιεί τα πράγματά του, δε συγυρίζει τον χώρο του ≠ τακτικός: *Είναι πολύ ~, το δωμάτιο του είναι πάντοτε άνω κάτω.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη τάξης ή γίνεται χωρίς πρόγραμμα: ~ δωμάτιο. ≠ τακτικός. *Κοιμάται και τρώει σε ~ ώρες.* ≠ τακτός. **ακατάστατα** (επίρρ.). **ακαταστασία η** = αταξία ≠ τάξη.

ακέραιος -η & [επίσ.] ακεραία -ο: ❶ αυτός που δεν του έχει αφαιρεθεί τίποτα = ολόκληρος: *Λόγω ματαιώσης της πτήσης, οι επιβάτες έλαβαν ~ το αντίτιμο του εισιτηρίου.* **στο ~:** χωρίς παραλείψεις. ❷ αυτός που δεν έχει πάθει βλάβη από το πέρασμα του χρόνου ή από ατύχημα: *Το βυζαντινό φρούριο σωζόταν ~ σχεδόν ως τις αρχές του 20ού αιώνα.* ❸ αυτός που ενεργεί σύμφωνα με τις αρχές της τιμότητας και της ειλικρίνειας = έντιμος, αδέκαστος: *Είναι ~ χαρακτήρας, γι' αυτό όλοι τον σέβονται και τον εκτιμούν.* ❹ ~ **αριθμός:** μαθ αριθμός που δεν είναι κλασματικός: *Οι αριθμοί 5, 0 και -8 είναι ~.* **ακέραια** (επίρρ.). **ακεραιότητα η.**

ακίνητος -η -ο: ❶ αυτός που δεν αλλάζει θέση μέσα στον χώρο: *Οι απλανείς αστέρες παραμένουν ~ στο διάστημα. ~ ή πυροβολώ!* ❷ αυτός που είναι αναπόσπαστος από το έδαφος και δεν μπορεί να μετακινηθεί ή να μεταφερθεί ≠ κινητός: ~ **περιουσία.** **ακίνητο το:** οικοδόμημα ή τεμάχιο εδάφους ως περιουσιακό στοιχείο: *Έχει μεγάλη περιουσία σε ακίνητα.* **ακινήσια η** ≠ κίνηση.

Ακίνητος (= ασάλευτος) είναι αυτός που δεν κινείται, έστω κι αν μπορεί να το κάνει, ενώ **κινητός** (≠ σταθερός) είναι αυτός που μπορεί να (μετα)κινείται ή που η κίνηση είναι μια από τις κύριες ιδιότητές του: *κινητό τηλέφωνο, κινητή γέφυρα.*

ακμή η: ❶ το ανώτατο σημείο ανάπτυξης ≠ παρακμή: ~ της καριέρας/της δόξας/του πολιτισμού. = άνθηση. ❷ ΓΕΩΜ η ευθεία γραμμή στην οποία τέμνονται δύο επίπεδα: *Η πυραμίδα έχει οχτώ ακμές.* ❸ ΙΑΤΡ δερματικά εξανθήματα που

εμφανίζονται κυρίως στο πρόσωπο των εφήβων = μπιμπίκια. **ακμάζω:** (αμτβ.) βρίσκομαι στο ανώτατο σημείο ανάπτυξης: *Τον 5ο αιώνα π.Χ. άκμασαν στην Αθήνα οι τέχνες και τα γράμματα.* = ευδοκιμώ, ανθώ. **ακμαίος -α -ο.**

ακολουθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ (& με παράλ. αντικ.) κινούμαι πίσω από κπ ή κτ προς την ίδια κατεύθυνση ≠ προηγούμαι, προπορευόμαι: *Προχώρα, και εγώ σε ~.* ❷ (& με παράλ. αντικ.) έρχομαι μετά από κπ ή κτ άλλο (σε χρόνο, σειρά, τάξη) = διαδέχομαι ≠ προηγούμαι: *Σας ετοιμάζουμε μια έκπληξη στο τεύχος που θα ακολουθήσει. Τη συννεφιά ακολούθησε καταρακτώδης βροχή.* ❸ κινούμαι προς κπ κατεύθυνση: *Θα ακολουθήσετε αυτό τον δρόμο και θα βγείτε σε μια πλατεία.* ❹ συμμορφώνομαι με κτ: *Δεν ακολούθησε τις οδηγίες του γιατρού.* = εφαρμόζω, υιοθετώ. ❺ (μτφ.) αρχίζω και συνεχίζω ένα επάγγελμα, μια δραστηριότητα: *Σκέφτομαι να ακολουθήσω θετικές επιστήμες.* **ακολουθία η:** ❶ αδιάσπαστη διαδοχή πραγμάτων, εννοιών, γεγονότων ή καταστάσεων = αλληλουχία, ειρμός ≠ ανακολουθία. ❷ ομάδα ανθρώπων που συνοδεύουν υψηλό πρόσωπο = συνοδεία: *Ο Πρόεδρος ήρθε με την ~ του.* ❸ ΕΚΚΛ ιεροτελεστία που γίνεται σύμφωνα με ορισμένο τυπικό: η ~ του εσπερινού/του όρθρου. **ακόλουθος -η -ο:** αυτός που ακολουθεί. **ακόλουθος** (επίρρ.): στη συνέχεια: *Παρέλαβε την πρόταση, η οποία ~ θα αξιολογηθεί.* **ακόλουθος ο, η:** μέλος ακολουθίας (σημ. 2).

ακόμη & ακόμα (επίρρ.): ❶ ως τώρα, μέχρι αυτή τη στιγμή: *Είναι ~ στη δουλειά.* (**κι**) ~ **να:** για ενέργεια που καθυστερεί να πραγματοποιηθεί: *Τον περιμέναμε από το πρωί βράδιασε, κι ~ να φανεί.* ❷ επιπλέον, περισσότερο: *Βάλε λίγο κρασί ~! Θα ήθελα να προσθέσω κτ ~.* *Ευτυχώς που προλάβαμε' λίγο ~ και θα χάναμε το αεροπλάνο!* ❸ για έμφαση: ~ **δεν:** ~ *δεν ήρθες και θέλεις να φύγεις; ~ και:* *Αυτό το κρασί ~ νεκρούς ανασταίνει.*

ακονίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω πιο κοφτερή την κόψη ενός μεταλλικού κοπτικού οργάνου = τροχίζω: *ακονισμένο ψαλίδι/μαχαίρι.* ❷ (μτφ.) οξύνω, εξασκώ: *Παιχνίδια που ~ το μυαλό.*

άκοπος¹ -η -ο: αυτός που δεν έχει κοπέι ≠ κομμένος: *Τα φύλλα του βιβλίου είναι άκοπα.*

άκοπος² -η -ο: αυτός που δεν απαιτεί κόπο για να γίνει = ξεκούραστος ≠ κοπιαστικός, κοπιώδης: *Η δουλειά είναι εύκολη κι ~.* **άκοπα** (επίρρ.).

ακουμπώ & -άω -ιέμαι • μπλ. *ακουμπισμένος:*

❶ (αμτβ.) **α.** έρχομαι σε πλάγια, καθιστή ή ξαπλωτή θέση, για να στηριχτώ ή να ξεκουραστώ: *Ακούμπησε στον τοίχο με την πλάτη και περίμενε.* **β.** έρχομαι σε επαφή με κτ άλλο: *Βλέπουμε τα ερείπια ενός κτιρίου που ακουμπούσε στο τείχος.* **γ.** (μτφ.) βασίζομαι στην οικονομική, πολιτική ή ψυχολογική βοήθεια κπ: *Ακούμπτα πάνω μου και όλα θα φτιάξουν!*
❷ (μτβ.) **α.** βάζω κτ σε πλάγια θέση ή πάνω σε κτ άλλο, συνήθως προσωρινά: *Ακούμπησε το κουτί στο κρεβάτι.* **β.** βάζω μέλος του σώματός μου πάνω σε κπ ή κτ άλλο = αγγίζω: *Ακούμπησε με την παλάμη της το μέτωπό του.* **γ.** [μειωτ.] (μτφ.) δίνω χρήματα για κπ σκοπό: *Ακούμπησε τις οικονομίες μιας ζωής στη ρουλέτα και καταστράφηκε.*

ακούω (-γ)ομαι: (μτβ.) ❶ (με παρ.άν. αντικ.) έχω την αίσθηση της ακοής: *Η γιαγιά φόρεσε ακουστικά και τώρα ~ μια χαρά.* ❷ αντιλαμβάνομαι ήχο: *Διαβάξεις ακούγοντας μουσική; Ακούγονται βροντές από μακριά.* ❸ μαθαίνω έμμεσα, από φήμες: *Άκουσα ότι θα πάτε ταξίδι - είναι αλήθεια;* ❹ ακολουθώ τις υποδείξεις κπ = υπακούω: *Δεν ακούει κανέναν.* ❺ δίνω σημασία: *Μην ακούτε τι λέει ο κόσμος.*
ακούγεται: απρ.σ. διαδίδεται: *~ ότι θα γίνει ανασχηματισμός.* **ακοή η:** η αίσθηση με την οποία αντιλαμβανόμαστε τους ήχους με τα αυτιά μας. **άκουσμα το.** **ακουστός -ή -ό:** αυτός που έχει ακουστεί. **ακουστά (επίρρ.)**. **ακουστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την ακοή. **ακουστικά (επίρρ.)**. **ακουστική η:** κλάδος της Φυσικής που μελετά τα ακουστικά φαινόμενα. **ακουστικό το:** συσκευή που τοποθετείται στο αυτί για την ενίσχυση της ακοής ή τη μετάδοση ηχητικών σημάτων: *~ βαρνοκώξ/κασετόφωνου.* **ακουστικότητα η.** **άκη η:** ❶ τελευταίο σημείο ή τμήμα αντικειμένου, έκτασης κτλ. ≠ μέση: *Σταμάτησε στην ~ του δρόμου.* ❷ απόμερο σημείο, γωνιά: *Τραβήχτηκε σε μια ~ του δωματίου.* **ακριανός & ακρινός -ή -ό:** αυτός που βρίσκεται στην άκρη ενός χώρου, μιας σειράς ≠ μεσαίος: *Τα κεντρικά καθίσματα στο σινεμά είναι προτιμότερα από τα ~.* **ακριβής -ής -ές:** (για μέγεθος ή ποσότητα) αυτός που έχει σαφήνεια και ορθότητα ≠ ανακριβής, ασαφής: *~ πληροφορία/ορισμός.* ❧ σχ. **αγε-νής.** **ακριβός (επίρρ.):** ≠ περίπου: *Πόσα ~ πλήρωσε;* **ακριβεία¹ η.** ❧ σχ. **ακριβός.** **ακριβός -ή -ό:** αυτός που κοστίζει πολύ ≠ φτηνός. **ακριβά (επίρρ.)** ≠ φτηνά. **ακριβαίνω • αορ.** **ακριβύνα:** ≠ φτηναίνω ❶ (για εμπορεύματα,

αμτβ.) αυξάνει η τιμή πώλησής μου: *Το γάλα έχει ακριβύνει.* ❷ (μτβ.) αυξάνω την τιμή πώλησης εμπορεύματος: *Οι εταιρείες ακριβύναν το πετρέλαιο.* ❸ (αμτβ.) γίνομαι δαπανηρός: *Η ζωή ακριβαίνει όλο και πιο πολύ.* **ακριβεία² η.**

Προσοχή: η **ακριβεία** που παράγεται από το **ακριβός** προφέρεται **ακρι-βεία**, ενώ η **ακριβεία** που παράγεται από το **ακριβής ακρι-βει-α**.

άκρο το: ❶ το τελευταίο σημείο ή τμήμα πράγματος = άκρη: *Το γήπεδο βρίσκεται στο δυτικό ~ της πόλης.* **απ΄ άκρου εις άκρον:** σε όλη την έκταση: *Εξερεύνησε το νησί ~.* **άκρον άωτον:** υπέρτατο σημείο, ξενίθι: *Είναι το ~ του θράσους.* ❷ **ΑΝΑΤ** χέρι ή πόδι: **άνω ~:** χέρι. **κάτω ~:** πόδι. ❸ **πληθ.** το υπέρτατο σημείο, ο ανώτατος βαθμός, υπερβολή: *Είναι άνθρωπος των ~, ενεργεί χωρίς μέτρο.* **άκρος -α -ο:** ❶ αυτός που φτάνει στον ανώτατο βαθμό = απόλυτος: *Επικρατούσε άκρα σιωπή, τίποτα δεν ακουγόταν.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από υπερβολή ή εκφράζει ακραίες θέσεις: *άκρα δεξιά/αριστερά.* **άκρος (επίρρ.):** πάρα πολύ, εντελώς: *Η υπόθεση είναι ~ εμπιστευτική.* **ακραίος -α -ο:** ❶ αυτός που βρίσκεται στο έσχατο όριο ενός χώρου: *~ σημείο /περιοχή.* ❷ αυτός που ξεπερνά τα όρια του μέτρου, ο υπερβολικός: *~ καιρικά φαινόμενα /άποψη/πολιτική/συμπεριφορά.* **ακραία (επίρρ. στη σημ. 2).**

ακρωτήριο & ακρωτήρι το: στενό και μακρύ τμήμα ξηράς που εξέχει προς τη θάλασσα (πρβ. *χερσόνησος*).

ακτή η: άκρη της ξηράς που βρέχεται από θάλασσα: *Το πλοίο προσάραξε στις βόρειες ~ του νησιού.*

ακτίνα & (σημ. 1) ακτίνα & ακτίδα η: ❶ γραμμή φωτός που εκπέμπεται από φωτεινό σώμα: *οι ~ του ήλιου.* ❷ γεωμ ευθύγραμμο τμήμα που συνδέει το κέντρο κύκλου με οποιοδήποτε σημείο της περιφέρειάς του. ❸ καθεμία από τις ίδιου μήκους ράβδους που συνδέουν τον άξονα ενός τροχού με τη στεφάνη του: *οι ~ της ρόδας του ποδηλάτου.* ❹ ΦΥΣ η ίδια η ακτινοβολία: *υπεριώδεις ~.* **ακτίνες Χ.** ❺ (μτφ.) απόσταση: *Η φωτιά εξαπλώθηκε σε ~ δέκα στρεμμάτων.*

ακτινοβολώ -ούμαι: ❶ (αμτβ., για υλικό σώμα) εκπέμπω φωτεινές ακτίνες = φέγγω, λάμπω: *Τα αστέρια ακτινοβολούσαν.* ❷ (μτβ., για υλικό σώμα) εκπέμπω ακτίνες ή ακτινοβολία: *Το τζάκι ~ θερμότητα.* ❸ (μτφ., αμτβ., για πρ.σ.) λά-

άκουσμα → ακούω
ακουστά → ακούω
ακουστικά → ακούω
ακουστική → ακούω
ακουστικό → ακούω
ακουστικός → ακούω
ακουστικότητα → ακούω
ακουστός → ακούω
ακούω
ακραία → άκρο
ακραίος → άκρο
άκη
ακριανός → άκρη
ακριβά → ακριβός
ακριβαίνω → ακριβός
ακριβεία¹ → ακριβής
ακριβεία² → ακριβός
ακριβής
ακριβός
ακριβός → ακριβής
ακρινός → άκρη
άκριτα → α-
άκριτος → α-
άκρο
άκρος → άκρο
άκρως → άκρο
ακρωτήρι → ακρωτήριο
ακρωτήριο
ακτή
ακτίνα

άκυρος
αλίμονο

ακτινοβολήση → ακτινοβολώ
ακτινοβολία → ακτινοβολώ
ακτινοβόλος → ακτινοβολώ
ακτινοβολώ → ακτινοβολώ
άκτιστος → α-
ακυβέρνητος → α-
άκυρος
ακυρότητα → άκυρος
ακυρώνω → άκυρος
ακύρωση → άκυρος
ακυρωτικά → άκυρος
ακυρωτικός → άκυρος
αλαζόνας
αλαζονεία → αλαζόνας
αλαζονικά → αλαζόνας
αλαζονικός → αλαζόνας
αλάθητο → α-
αλάνθαστα → α-
αλάνθαστος → α-
αλάτι
αλατίζω → αλάτι
αλάτισμα → αλάτι
άλγερρα
αλγεβρικά → άλγεβρα
αλγεβρικός → άλγεβρα
αλείβω → αλείφω
αλείφω
αλήθεια
αληθεύω → αλήθεια
αληθής → αλήθεια
αληθινά → αλήθεια
αληθινός → αλήθεια
αληθώς → αλήθεια
αλητάκι → αλήτης
αλητάκος → αλήτης
αλητεία → αλήτης
αλητεύω → αλήτης
αλήτης
αλήτισσα → αλήτης
αλειεία → αλειεύω
αλειευτικό → αλειεύω
αλειευτικός → αλειεύω
αλειεύω
αλίμονο

μπω από χαρά: *Το νιόπαντρο ζευγάρι ακτινοβολούσε από εντυχία.* ❶ (μτβ., αμτβ., κυρ. για πρόσ.) έχω κύρος ή πολύ θετική φήμη, αναγνώριση της αξίας μου: *Το πνεύμα του ~. ακτινοβολήση η. ακτινοβολία η. ακτινοβόλος -ος -ο.*

άκυρος -η -ο: αυτός που δεν έχει νόμιμη ισχύ ≠ έγκυρος: ~ διαθήκη/εκλογή/απόφαση/ψηφοδέλτιο. **ακυρότητα η. ακυρώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ καθιστώ κτ άκυρο, θεωρώ ότι δεν έχει νόμιμη ισχύ, γιατί έγινε κατά παράβαση νόμου ή κανόνα: *Ο διαγωνισμός ακυρώθηκε, γιατί δεν τηρήθηκε η διαδικασία.* ❷ ματαιώνω κτ προκαθορισμένο: ~ ένα ραντεβού. ❸ (σε μέσα μαζικής μεταφοράς) σφραγίζω εισιτήριο σε ειδικό μηχάνημα. **ακύρωση η. ακυρωτικός -ή -ό. ακυρωτικά** (επίρρ.).

αλαζόνας ο: πρόσωπο που θεωρεί ή παρουσιάζει τον εαυτό του ως ανώτερο από άλλους = υπερόπτης ≠ ταπεινός, σεμνός: *Η μεγάλη δόξα και το χρήμα τον έκαναν ~. αλαζονεία η:* υπεροπτική συμπεριφορά = έπαρση: *η ~ της εξουσίας. αλαζονικός -ή -ό. αλαζονικά* (επίρρ.).

αλάτι το: ❶ κρυσταλλική ουσία, με αλμυρή γεύση, που υπάρχει ως συστατικό του θαλασσινού νερού ή ως ορυκτό και χρησιμοποιείται στη μαγειρική: *Βάζω ~ στο φαγητό.* ❷ (μτφ.) κτ που προσδίδει ενδιαφέρον: *Το χιούμορ είναι το ~ της ζωής. αλατίζω -ομαι* (μτβ.). **αλάτισμα το.**

άλγερρα η: ❶ ΜΑΘ κλάδος των μαθηματικών που μελετά τις ιδιότητες των αριθμών και των πράξεων, καθώς και τις μαθηματικές εξισώσεις και τις μεθόδους επίλυσής τους. ❷ το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **αλγεβρικός -ή -ό. αλγεβρικά** (επίρρ.).

αλείφω & αλείβω -ομαι • μππ. αλειμμένος: (μτβ.) απλώνω λιπαρή ή ρευστή ουσία επάνω σε επιφάνεια: *Αλείφουμε το ταψί με βούτυρο.* **αλοιφή η:** λιπαρή ουσία που απλώνουμε στο δέρμα μας για θεραπευτικούς ή καλλωπιστικούς λόγους: ~ για τα σπυράκια.

Το *αλείφω* γράφεται με **ει**, όμως το *αλοιφή* με **οι**. Το ίδιο συμβαίνει και με τα *αμείβω - αμοιβή*. Το φωνήεν μιας ρίζας ή του θέματος μιας λέξης ενδέχεται να μεταβάλλεται κατά τις διαδικασίες της παραγωγής και της σύνθεσης: π.χ. *λέγω-λόγος, μένω-μόνος, λείπω-λοιπόν*. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται γενικά «μετάπτωση» ή «ετεροίωση».

αλήθεια η • γεν. & [λόγ.] αληθείας: ≠ ψέμα, ψευτιά ❶ ό,τι είναι σύμφωνο με την πραγματι-

κότητα: *Ορκίζομαι να πω την ~!* ❷ η ίδια η πραγματικότητα ή κτ που είναι γενικά αποδεκτό: *Αυτή είναι η πικρή ~.* ❸ αρχή που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ή που μπορεί να επαληθευτεί με βάση την εμπειρία ή τη λογική: *επιστημονική / φιλοσοφική ~.* ❹ (ως επίρρ.) αληθινά, πράγματι: ~, *εσύ θα έρθεις; αληθινός -ή -ό:* = πραγματικός ❶ αυτός που είναι σύμφωνος με την αλήθεια. ❷ αυτός που είναι γνήσιος ≠ ψεύτικος, τεχνητός: ~ μαγαριτάκια / λουλούδια. ❸ αυτός που δεν είναι προσποιητός: ~ ενδιαφέρον/χαρά = ειλικρινής ≠ υποκριτικός. ❹ αυτός που έχει σε ανώτατο βαθμό ένα θετικό γνώρισμα: *Είναι μια ~ ηθοποιός!* = σωστός. **αληθινά** (επίρρ.). **αληθεύω** (αμτβ.). **αληθής -ής -ές** ≠ ψεύτικος. ❧ σχ. **αγενής. αληθώς** (επίρρ.).

Αντίθετο με την *αλήθεια* είναι το *ψέμα*, με το οποίο παραποιούμε ή αποκορύπτουμε συνειδητά την πραγματικότητα, την οποία ωστόσο γνωρίζουμε. Αντίθετη με την *αλήθεια* είναι και η *πλάνη*, μόνο που αυτή είναι μια θέση που πιστεύουμε ότι ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, ενώ αυτό δε συμβαίνει.

αλήτης ο, -ισσα η: ❶ πρόσωπο χωρίς μόνιμη εργασία και κατοικία, που περιφέρεται στους δρόμους: *Γυρίζει στους δρόμους σαν ~.* ❷ πρόσωπο με απρεπή συμπεριφορά ή χαμηλού ήθους: *Βρίζει σαν ~. Τον εμπιστεύθηκα και με ξεγέλασε ο ~!* **αλητάκι το & αλητάκος ο:** παιδί που τριγυρίζει στους δρόμους και κάνει μικροαδικήματα. **αλητεία η:** ❶ περιπλάνηση, χωρίς σταθερή διαμονή και εξασφαλισμένα μέσα διατροφής: *Η αστυνομία τον συνέλαβε με την κατηγορία της αλητείας. Παράτησε σπίτι και δουλειά και το έριξε στην ~.* ❷ (συννεδ.) αλήτης: *Σ' αυτό το πάρκο μαζεύεται όλη η ~.* **αλητεύω** (αμτβ.).

αλειεύω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) ψαρεύω. **αλειεία η:** [επίσ.] ψάρεμα. **αλειευτικός -ή -ό. αλειευτικό το:** σκάφος για αλειεία.

Από το ΑΕ *άλς* «θάλασσα».

αλίμονο (επιφ.): (συνήθ. + αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων.) ❶ για να εκφράσουμε μεγάλη λύπη, απελπισία, απόγνωση: ~, *τι θα απογί-νω η δύστηνη!* ❷ για απειλή: *Αλίμονό σου, αν ξαναπείς ψέματα!* ❸ για να δηλώσουμε ότι θεωρούμε κτ αδιανόητο, απαράδεκτο: ~ *αν εμπιστεύεσαι τον καθέναν!*

αλκοόλ το = οινόπνευμα. **αλκοολούχος -ος -ο =** οινόπνευματώδης. σχ. **έχω. αλκοολικός -ή -ό. αλκοολικός ο, -ή & -ιά η:** πρόσωπο που πάσχει από αλκοολισμό. **αλκοολισμός ο:** χρόνια εξάρτηση από οινόπνευματώδη ποτά.

αλλά (σύνδ.): ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο ή διαφορετικό: *Είναι χαζή, ~ ωραία. Προσπαθεί, ~ δεν τα καταφέρνει.* = όμως, μα. ❷ (συνήθ. μετά το *όχι μόνο/απλά*) δηλώνει κτ πρόσθετο και πιο σημαντικό από ό,τι έχει προαναφερθεί: *Θέλει όχι απλά να περάσει στο πανεπιστήμιο, ~ να μπει και πρώτος!* = μα. ❸ (σε διάλογο) δηλώνει αλλαγή θέματος: *~ ας δούμε και την επόμενη είδηση!*

αλλάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ να είναι διαφορετικό από ό,τι ήταν = μεταβάλλω: *Μας άλλαξαν το πρόγραμμα της εβδομάδας.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι διαφορετικός = μεταβάλλομαι: *Η γειτονιά μας έχει αλλάξει πολύ.* ❸ (μτβ.) αντικαθιστώ κτ με κτ άλλο: *Αλλάξα κινητό και πήρα καλύτερο.* ❹ (μτβ. & με παρ.άντ. αντικ.) φορώ ή βάζω σε κτ άλλα ρούχα: *Αλλάξε τη μπλούζα σου, αυτή λερώθηκε! Αλλάξα και βγήκα. Το άλλαξες το μωρό;* ❺ (μτβ.) δίνω κτ και παίρνω κτ όμοιο = ανταλλάσσω: *Αλλάξαμε τσάντες.* **αλλαγή η. άλλαγμα** το (κυρ. στις σημ. 3 - 5). **αλλαξιά η:** καθαρά ρούχα για άλλαγμα.

αλλεργία η: ΙΑΤΡ παθολογική αντίδραση του οργανισμού σε διάφορες ουσίες, που εκδηλώνεται με εξανθήματα, φαγούρα, φτάρνισμα, πρήξιμο κτλ.: *Η γύρη των λουλουδιών προκαλεί ~.*

αλλεργικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με την αλλεργία: *~ εξάνθημα/άσθμα/σοκ/σύμπτωμα.*

αλλεργικός ο, -ή η: πρόσωπο που πάσχει από αλλεργία: *Είναι ~ στη σκόνη.* **αλλεργικά** (επίρρ.). **αλλεργιογόνος -ος -ο:** αυτός που προκαλεί αλλεργική αντίδραση: *~ ουσίες/τροφές.*

αλληγορία η: χρήση συμβολισμών και μεταφορών στην αφήγηση για να δηλωθούν με απλό και παραστατικό τρόπο δύσκολα νοήματα: *Στα παραμύθια υπάρχουν συχνά αλληγορίες.* **αλληγορικός -ή -ό. αλληγορικά** (επίρρ.).

αλληθώρος -η -ο: αυτός που τα μάτια του δείχνουν να κοιτούν αλλού από εκεί που πράγματι βλέπουν. **αλληθωρίζω:** (αμτβ.) ❶ το ένα ή και τα δύο μάτια μου δείχνουν να κοιτούν αλλού από εκεί που πράγματι βλέπω: *~ τόσο,*

που δεν καταλαβαίνεις αν σε κοιτάει. ❷ (μτφ.) [λαϊκ.] αποκτώ έντονο βλέμμα λόγω κπ συναισθήματος ή ανάγκης: *Αλληθώρισαν τα μάτια τους μπροστά σε τόσα φαγητά και δώρα.* **αλληθώρισμα** το.

Από τις λ. *άλλος + θωρώ* «βλέπω».

αλληλεγγύη η: σχέση αμοιβαίας ηθικής ή υλικής υποστήριξης μεταξύ ατόμων ή ομάδων = αλληλοβοήθεια: *Απεργούν σε ένδειξη αλληλεγγύης προς τους συναδέλφους τους που απολύθηκαν.* **αλληλέγγυος -α -ο:** αυτός που είναι πρόθυμος να συμπαρασταθεί σε κπ: *Όλοι οι πολίτες τάσσονται ~ προς τους πολιτικούς πρόσφυγες.*

αλληλο- αλληλ- & αλληλό-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την αντων. *άλληλων*) που δηλώνει αμοιβαιότητα ανάμεσα σε πρόσωπα ή σύνολα: *Αλληλεπιδρούν* (επιδρούν ο ένας στον άλλο).

αλληλογραφώ: ανταλλάσσω επιστολές με κπ: *~ με τους φίλους μου στο εξωτερικό.* **αλληλογραφία η:** ❶ επικοινωνία με ανταλλαγή επιστολών: *Με την Ιταλίδα φίλη μου διατηρούμε πυκνή ~.* ❷ το σύνολο των επιστολών: *Κάθε πρωί παίρνει την ~ της.*

αλιώς (επίρρ.): ❶ με άλλο, με διαφορετικό τρόπο = διαφορετικά: *Αν μπορείς, κάνε κι ~!* ❷ σε αντίθετη περίπτωση = ειδημή, ειδήλλως: *Θα πληρώσεις αυτά που χρωστάς, ~ θα πας φυλακή.* **αλιώτικος -η -ο:** = διαφορετικός ❶ αυτός που εμφανίζει διαφορές σε σύγκριση με κπ ή κτ άλλο: *Η φωνή του μου φάνηκε ~ στο τηλέφωνο.* ❷ αυτός που διαφέρει από το συνηθισμένο: *Το φέρετρό μου σήμερα ήταν ~.* **αλιώτικα** (επίρρ.): με διαφορετικό τρόπο, διαφορετικά.

αλλοδαπός -ή -ό: αυτός που δεν είναι υπήκοος της χώρας στην οποία βρίσκεται = ξένος ≠ ημεδαπός: *~ φοιτητής/εργάτης.* **αλλοδαπός ο, αλλοδαπή¹ η:** πρόσωπο αλλοδαπό ≠ ημεδαπός: *άδεια παραμονής αλλοδαπού.* **αλλοδαπή² η:** [επίσ.] το εξωτερικό: *Σπούδασε στην ~.* **άλλοθι** το • *άκλ.:* ❶ ΝΟΜ βεβαίωση κατηγορούμενου ότι βρισκόταν αλλού τη στιγμή που διαπράχθηκε το έγκλημα: *Ο κατηγορούμενος πρόβαλε αδιάσειστο ~ και αθωώθηκε.* ❷ (μτφ.) δικαιολογία που χρησιμοποιεί κάποιος

αλκοόλ
αλκοόλη → αλκοόλ
αλκοολική → αλκοόλ
αλκοολικά → αλκοόλ
αλκοολικός → αλκοόλ
αλκοολισμός → αλκοόλ
αλκοολούχος → αλκοόλ
αλλά
αλλαγή → αλλάζω
άλλαγμα → αλλάζω
αλλάζω
αλλαξιά → αλλάζω
αλλεργία
αλλεργικά → αλλεργία
αλλεργικός → αλλεργία
αλλεργιογόνος → αλλεργία
αλληγορία
αλληγορικά → αλληγορία
αλληγορικός → αλληγορία
αλληθωρίζω → αλληθώρος
αλληθώρισμα → αλληθώρος
αλληθώρος
αλληλ- → αλληλο-
αλληλεγγύη
αλληλέγγυος → αλληλεγγύη
αλληλένδετος → αλληλο-
αλληλεξάρτηση → αλληλο-
αλληλεξαρτώμαι → αλληλο-
αλληλεπιδρώ → αλληλο-
αλληλό- → αλληλο-
αλληλογραφία → αλληλο-
γραφώ
αλληλογραφώ
αλληλοεκτίμηση → αλληλο-
αλληλοεξόντωση → αλληλο-
αλληλοθνημασιμός → αλληλο-
αλληλοκατηγορούμαι → αλληλο-
αλληλοσεβασμός → αλληλο-
αλληλοσπαραγμός → αλληλο-
αλληλόχρεος → αλληλο-
αλλήλων → αντωνυμία - Λό-
γιες αντωνυμίες
αλιώς
αλιώτικα → αλιώς
αλιώτικος → αλιώς
άλλο → άλλος
αλλοδαπή¹ → αλλοδαπός
αλλοδαπή² → αλλοδαπός
αλλοδαπός
άλλοθι

Σύνθετα με αλληλο-
αλληλένδετος
αλληλεξάρτηση

αλληλεξαρτώμαι
αλληλοεκτίμηση
αλληλοεξόντωση

αλληλοθνημασιμός
αλληλοκατηγορούμαι
αλληλοσεβασμός

αλληλοσπαραγμός
αλληλόχρεος

- *αλλοιθώρος → αλληθώρος
- *αλλοίμοно → αλιμόνο
- αλλοιώνω
- *αλλοιώς → αλλιώς
- αλλοίωση → αλλοιώνω
- άλλος
- άλλοτε
- αλλοτινός → άλλοτε
- αλλοτριώνω
- αλλοτριώση → αλλοτριώνω
- αλλοτριωτικά → αλλοτριώ-
νω
- αλλοτριωτικός → αλλοτριώ-
νω
- αλλού
- άλλωστε
- άλμα
- αλματώδης → άλμα
- αλματώδως → άλμα
- αλμυρά → αλμυρός
- αλμύρα → αλμυρός
- αλμυρίζω → αλμυρός
- αλμυρός
- άλγο
- αλοιφή → αλείφω
- άλτης → άλμα
- άλτικός → άλμα
- άλτρια → άλμα
- αλύπητα → α-
αλυσίδα
- αλυσιδωτά → αλυσίδα
- αλυσιδωτός → αλυσίδα

για να αντιμετωπίσει μια κατηγορία: *Με ~ τα άσχημα παιδικά του χρόνια απαιτούσε την ανοχή μας στην αγένειά του.*

Η λ. *άλλοθι* στα ΑΕ ελλ. ήταν επίρρ. και σήμαινε «αλλού».

αλλοιώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ σε κτ μεταβολές προς το χειρότερο: *Μην ~ αυτά που είπα. = παραποιώ, διαστρεβλώνω.* ❷ (ειδικότ. για τρόφιμα) προκαλώ αποσύνθεση = χαλάω: *Βρέθηκαν στις αποθήκες του αλλοιωμένα κρέατα. αλλοίωση η.*

άλλος -η -ο (αντων. αόρ.) • εν. γεν. *άλλου -ης -ου* & [προφ.] *αλλουνού -ής -ού*, πληθ. γεν. *άλλων* & [προφ.] *αλλωνών*, αιτ. αρσ. *άλλους* & [σπάν., προφ.] *αλλουινούς*: αναφέρεται σε ❶ κτ ή κτ αντίστοιχο ή παρόμοιο με κτ ή κτ που έχει αναφερθεί ή εννοείται: *Δεν μπορώ σήμερα - να κανονίσουμε μια ~ μέρα. ~ πράγμα είπα εγώ, ~ κατάλαβες εσύ! **άλλ' αντ' άλλων.*** για κτ διαφορετικό από αυτό που έπρεπε κανονικά να συμβαίνει: *~ σφύριξε ο προπονητής: έδωσε πέναλτι εκεί που δεν υπήρχε ούτε φάουλ!* ❷ κτ ή κτ πρόσθετο ή συμπληρωματικό: *Δε θέλω ~ φαγητό, χόρτασα!* ❸ πληθ. (με άρθρο) ό,τι απομένει από ένα σύνολο = υπόλοιποι: *Πήρα δύο εισιτήρια και τα ~ τα άφησα στο τραπέζι. **εκτός των άλλων**/[επίσ.] **συν τοις άλλοις***: επιπλέον αυτών που έχουν ήδη αναφερθεί. **το δίχως άλλο**: σίγουρα, χωρίς αμφιβολία. ❹ (χωρίς άρθρο) κτ ή κτ που έχει αλλάξει = διαφορετικός, αλλιώςτικός: *~ άνθρωπος έγινε με τη δίαιτα.* ❺ (σε χρον. εκφρ.) στιγμή ή διάστημα που ακολουθεί αυτό που έχει αναφερθεί ή εννοείται = επόμενος: *Θα βρεθούμε τον ~ μήνα. Ήρθε το Σάββατο και την ~ μέρα έφυγε. **αυτωνυμία - Πίνακα χρήσης αυτωνυμιών. άλλο*** (επίρρ., σε ερωτημ. ή αρν. πρότ.) ❶ πια: *Δεν αντέχω ~, κουράστηκα!* ❷ επιπλέον: *Δεν μπορώ να χορέψω ~, κουράστηκα!*

άλλοτε (επίρρ.): ❶ σε κάποια άλλη χρονική στιγμή του παρελθόντος, που δεν ορίζεται με ακρίβεια: *~ οι άνθρωποι ζούσαν πιο αγνά.* ❷ (επαναλαμβανόμενο με λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο) για αντίθετα πράγματα που διαδέχονται το ένα το άλλο: *Ο καιρός είναι ~ κρύος και ~ ζεστός. **αλλοτινός -ή -ό***: αυτός που αναφέρεται ή ανήκει σε άλλες εποχές = περασμένος: *Νοστάλησε τα ~ μεγαλεία του.*

αλλοτριώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ να είναι δια-

φορετικός από τον πραγματικό εαυτό του: *Ο σύγχρονος τρόπος ζωής μάς ~. **αλλοτριώση η. αλλοτριωτικός -ή -ό. αλλοτριωτικά*** (επίρρ.). **αλλού** (επίρρ.): ❶ σε άλλον τόπο ή μέρος: *Προτιμά να είναι οπουδήποτε ~ εκτός από το σπίτι της.* ❷ (μτφ.) σε άλλο θέμα ή πρόσωπο, σε άλλη κατάσταση: *Έχει ~ το μυαλό του.*

άλλωστε (επίρρ.): για να προσθέσουμε πληροφορία που ενισχύει ή εξηγεί αυτό που προαναφέρθηκε = εξάλλου: *Δεν τους παρεξήγησα, ~ τους γνωρίζω χρόνια.*

άλμα το: ❶ αθλ εκτίναξη του σώματος προς τα μπρος ή προς τα πάνω = πήδημα: *~ εις μήκος /εις ύψος/επί κοντώ.* ❷ (μτφ.) ταχύτατη μετάβαση από ένα στάδιο σε άλλο, απότομη πρόοδος: *Η τεχνολογία έχει κάνει άλματα τα τελευταία χρόνια. **αλματώδης -ης -ες***: αυτός που εξελίσσεται με ταχύτατο ρυθμό, απότομα: *Η υγεία του παρουσίασε ~ βελτίωση. = ραγδαίος. **αλμυρός & αμυρός -ή -ό***: αυτός που σχετίζεται με το άλμα: *Η ακρίδα είναι έντομο με μεγάλη ~ ικανότητα.*

αλμυρός & αμυρός -ή -ό: ❶ αυτός που περιέχει αλάτι, έχει έντονη τη γεύση του αλατιού: *Το θαλασσινό νερό είναι αλμυρό. ≠ γλυκό. Το φαγητό είναι τόσο ~, που δεν τρώγεται. ≠ ανάλατος.* ❷ (μτφ.) πολύ ακριβός: *Το φόρεμα μου άρεσε πολύ, αλλά, μόλις έμαθα πόσο κάνει, μου φάνηκε ~. = τσουχτερός. **αλμυράτα***: τροφές που έχουν πολύ αλάτι ή που διατηρούνται στο αλάτι: *Με το ούζο τρώμε συνήθως ~, όπως αντζούγιες και ελιές. **αμυρίζω & αλμυρίζω***: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ αλμυρό ή γίνομαι αλμυρός ≠ ξαμυρίζω. **αλμύρα & αμύρα η**: αλάτι που έχει μείνει μετά την εξάτμιση του θαλασσινού νερού, καθώς και η αίσθηση που αφήνει: *Γεννήθηκε σε νησί και ποτίστηκε με την ~ της θάλασσας.*

άλογο το: = [επίσ.] ίππος ❶ μεγάλο τετράποδο ζώο που χρησιμοποιείται κυρίως ως μεταφορικό μέσο: *Καβαλίκεψε το ~ και έφυγε.* ❷ [οικ.] μονάδα μέτρησης ισχύος μηχανών: *Πόσα ~ βγάζει το αυτοκίνητό σου; **αίπος**.*

αλυσίδα η: ❶ σειρά από όμοιους μεταλλικούς κρίκους που χρησιμοποιούνται **α.** ως κόσμημα: *Φορούσε χρυσή ~ στον λαιμό. **β.*** για το δέσιμο ζώου ή αντικειμένου: *Ο σκύλος ήταν δεμένος με χοντρή ~.* ❷ σειρά από όμοια μεταλλικά μέρη για τη μετάδοση της κίνησης: *~ πο-*

δηλάτου. ❸ **α.** σειρά πραγμάτων ή ανθρώπων που δημιουργούν πραγματική ή νοητή γραμμή: *Η ~ εφοδιασμού των σουπερμάρκετ με λαχανικά ξεκινά από τον αγρότη. τροφική ~*: σύνολο οργανισμών σε ένα οικοσύστημα που συνδέονται μεταξύ τους αποτελώντας ο ένας τροφή για τον επόμενο στη σειρά, καθώς και η σχέση που τους συνδέει. **β.** σειρά σκέψεων, ενεργειών ή γεγονότων που συνδέονται λογικά ή χρονικά: *Η ~ των πολιτικών δολοφονιών στη Σερβία συνεχίζεται.* ❹ σύνολο επιχειρήσεων ιδιότη ή εταιρείας που προσφέρει ίδια προϊόντα ή υπηρεσίες: *Έχει ~ ξενοδοχείων στην Κρήτη, τη Ρόδο και την Εύβοια.* ❺ **πληθ. α. αντιολισθητικές αλυσίδες**: ειδικές αλυσίδες που τοποθετούνται γύρω από τις ρόδες των αυτοκινήτων για να μη γλιστρούν στο χιόνι. **β.** (μτφ.) ό,τι περιορίζει την ελευθερία κτ = δεσμά: *Σπάστε τις ~ της εξάρτησης από το ποτό!* ❻ **κημ** σειρά ατόμων, συνήθως άνθρακα. **αλυσιδωτός -ή -ό**: ❶ αυτός που μοιάζει με ή αποτελείται από αλυσίδες: *~ χιτώνας.* ❷ αυτός που αναφέρεται σε σειρά πράξεων, γεγονότων κτλ. **α.** που ακολουθούν το ένα το άλλο: *~ βομβαρδισμοί.* **β.** που το προηγούμενο προκαλεί το επόμενο: *Η παραίτησή του προκάλεσε ~ αντιδράσεις που οδήγησαν στη διάλυση της εταιρείας. αλυσιδωτά* (επίρρ.).

αλφάβητο το & [επίσ.] **αλφάβητος** & [οικ.] **αλφαβήτα** η: κάθε σύνολο γραφικών σημείων που χρησιμοποιούνται για την παράσταση των φθόγγων μιας γλώσσας ή ομάδας γλωσσών: *ελληνικό/λατινικό/κυριλλικό/φωνητικό ~.* *~ Μπράιγ*: για τυφλούς. **αλφαβητικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται με βάση τη σειρά των γραμμάτων του αλφαβήτου: *~ κατάλογος/σειρά. αλφαβητικά & -ώς* (επίρρ.). **αλφαβητισμός** ο: η διδασκαλία γραφής και ανάγνωσης σε αναλφάβητους.

άλωση η: ❶ ένοπλη κατάληψη οχυρωμένης θέσης από εχθρικά στρατεύματα: *~ πόλης / φρουρίου.* ❷ **Άλωση** η: 1στ η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους το 1453: *Ο ελληνισμός μετά την Άλωση γνώρισε μακρόχρονη δουλεία.* ❸ (μτφ.) απόκτηση κυριαρχίας σε κτ: *Την αγωνιστική δράση των σωματείων περιόρισε σημαντικά η άλωσή τους από τα κόμματα. αλώνω -ομαι* (μτβ.).

Από το ΑΕ ρ. *άλισκομαι* «κυριεύω, κατακτώ». Από την ίδια ρίζα παράγεται και η λ. *καταναλώνω* «διαθέτω κτ το οποίο μου ανήκει, ξοδεύω».

άμα (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ γεγονός που γίνεται την ίδια στιγμή ή λίγο πριν από κτ άλλο = όταν, μόλις: *~ ξύπνησε, σηκώθηκε και ντύθηκε.* ❷ προϋπόθεση, γεγονός που πρέπει να ισχύει για να συμβεί κτ άλλο = αν, εφόσον: *~ τελειώσες τη δουλειά, μπορούμε να φύγουμε. ~ τελειώσεις ποτέ, εμένα σφύρα μου!* ❸ αιτία για κτ: *Δεν μπορεί να έρθει ~ είναι άρρωστος. = αφού.*

Προσοχή: η χρήση του *άμα* σε πλάγια ερώτηση αντί του *αν* (*Με ρώτησαν άμα θα πάμε*) είναι λανθασμένη!

αμαξοστοιχία η: σειρά σιδηροδρομικών βαγονιών που σύρονται από μία μηχανή = τρένο: *Η επιβατική ~ Αθηνών-Θεσσαλονίκης έχει δέκα βαγόνια. εμπορική ~* (για μεταφορά εμπορευμάτων).

αμαρτάνω: (αμτβ.) παραβαίνω ορισμένο θρησκευτικό κανόνα: *~ όποιος βλαστημάει τα θεία. ήμαρτον!* (επιφών.): για να ζητήσουμε συγγνώμη ή να εκφράσουμε αγανάκτηση. **αμαρτήμα** το. **αμαρτία** η. **αμαρτωλός -ή -ό. αμαρτωλά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *αμαρτάνω* με αρχική σημασία «δεν πετυχαίνω τον στόχο».

αμβλύς -εία -ύ: αυτός που δε διαθέτει γωνίες, δεν είναι μυτερός ≠ αιχμηρός, μυτερός, οξύς: *Παρότι το εργαλείο ήταν ~, κατόρθωσε να κόψει το δέρμα σε κομμάτια. ~ γωνία*: ΓΕΩΜ γωνία μεγαλύτερη από την ορθή, δηλαδή μεγαλύτερη από 90 μοίρες ≠ οξεία. **αμβλύνο -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ λιγότερο αιχμηρό: *Πρέπει να αμβλύνουν οι γωνίες των ραφιών για να μην προκαλούν τραυματισμούς.* ❷ (μτφ.) κάνω κτ λιγότερο έντονο, μετριάζω ≠ οξύνω: *Τα μέτρα της κυβέρνησης δε λύνουν, απλώς αμβλύνουν τις κοινωνικές αντιθέσεις.* ❸ καθιστώ κτ λιγότερο αποτελεσματικό: *Τα γηρατειά ~ τις πνευματικές ικανότητες. αμβλύνση* η ≠ οξύνση.

άμβωνας ο: εξέδρα στις χριστιανικές εκκλησίες, από όπου γίνεται το κήρυγμα: *Ο ιεροκήρυκας ανέβηκε στον ~. από άμβωνος*: υπεροπτικά, χωρίς να δέχεται κανείς αντιρρήσεις.

αμείβο -ομαι • αόρ. *άμειψα*, παθ. αόρ. *αμείφτηκα & -θηκα*: (μτβ.) ❶ δίνω σε κτ χρήματα ως αντάλλαγμα για κτ που έκανε = πληρώνω. ❷ (μτφ.) επαινώ ή επιβραβεύω κτ. **αμοιβή** η. *σχ. αλείφο.*

άλυτος → α-
αλφαβήτα → αλφάβητο
αλφαβητικά → αλφάβητο
αλφαβητικός → αλφάβητο
αλφαβητικώς → αλφάβητο
αλφαβητισμός → αλφάβητο
αλφάβητος → αλφάβητο
άλωση → άλωση
άλωση
άμα
αμάθεια → α-
αμαθής → α-
αμαξοστοιχία
αμαρτάνω
αμαρτία → αμαρτάνω
αμαρτωλά → αμαρτάνω
αμαρτωλός → αμαρτάνω
άμαχος → α-
άμβλυνση → αμβλύς
αμβλύνο → αμβλύς
αμβλύς
άμβωνας
αμείβο

αμείλιτος
αμοιβαίος

αμείλιτα → αμείλιτος
αμείλιτος
αμείφθηκα → αμείβω
αμέλεια → αμελώ
αμελής → αμελώ
αμελητέος → αμελώ

αμελώ → αμελώ
άμεμπτα → α-
άμεμπτος → α-
αμερόληπτα → αμερόληπτος
αμερόληπτος
αμεροληψία → αμερόληπτος
άμεσα → άμεσος
άμεσος

αμεσότητα → άμεσος
αμέσως → άμεσος
αμετάβλητος → α-
αμετανόητος → α-
αμετάπειστος → α-
αμήχανα → αμήχανος
αμηχανία → αμήχανος

αμήχανος
αμιγής
αμιγώς → αμιγής
αμίλητος → α-
άμιλλα
αμιλλώμαι → άμιλλα
άμιμος
αμμουδιά → άμιμος
αμμώδης → άμιμος
αμνησία

*αμνηστία → αμνηστία
αμνήστευση → αμνηστία
αμνηστευτικός → αμνηστία
αμνηστεύω → αμνηστία
αμνηστία
αμοιβαία → αμοιβαίος
αμοιβαίος
αμοιβαίοτητα → αμοιβαίος
αμοιβαίως → αμοιβαίος
αμοιβή → αμείβω
άμοιρος → α-
άμυναλος → α-

αμείλιτος -η -ο: αυτός που είναι τόσο αποφασιστικός, αυστηρός ή σκληρός, που δεν αφήνει περιθώρια εναντίωσης ή χαλάρωσης: ~ κριτής/ανταγωνισμός. **αμείλιτα** (επίρρ.).

Από την ΑΕ λ. *ά + μειλίσσω* «καθησυχάζω».

αμελώ: (μτβ.) ❶ (+ να) δε δείχνω φροντίδα για την πραγματοποίηση κπ ενέργειας: *Αμέλιστα τόσες μέρες να σου τηλεφωνήσω.* ❷ (+ αιτ.) δε φροντίζω να εκπληρώσω κπ υποχρέωσή μου: ~ τις δουλειές του. = παραμελώ. **αμέλεια** η. **αμελής -ής -ές.** ✎ σχ. **αγενής. αμελώς** (επίρρ.). **αμελητέος -α -ο** = μηδαμινός.

Το *αμελώ* (όπως και το *παραμελώ*) σημαίνει «δε φροντίζω και, επομένως, καθυστερώ να εκτελέσω ή να ολοκληρώσω μια ενέργεια ή να εκπληρώσω μια υποχρέωσή μου». Διαφορετική είναι η σημασία του *αδιαφορώ*, που σημαίνει «δε στρέφω ποτέ την προσοχή μου σε κτ ή «διακόπτω οριστικά τη φροντίδα μου για κτ».

αμερόληπτος -η -ο: αυτός που κρίνει χωρίς να επηρεάζεται από άλλους ή από τις προτιμήσεις του = αντικειμενικός ≠ μεροληπτικός: *Είναι δύσκολο για τον ιστορικό να μένει ~ στην περιγραφή της σύγχρονης του εποχής.* **αμερόληπτα** (επίρρ.). **αμεροληψία** η.

άμεσος -η -ο: ❶ αυτός που γίνεται ή πρέπει να γίνει ή υπάρχει χωρίς να παρεμβάλλεται τίποτε ενδιάμεσο ≠ έμμεσος: ~ προϊστάμενος. ❷ αυτός που γίνεται ή πρέπει να γίνει την ίδια στιγμή, χωρίς να μεσολαβήσει χρονικό διάστημα: *Απαιτείται ~ μεταφορά στο νοσοκομείο.* **άμεσα** (επίρρ.): χωρίς μεσολάβηση ≠ έμμεσα. **αμέσως:** χωρίς καθυστέρηση ≠ αργότερα, μετά. **αμεσότητα** η.

αμήχανος -η -ο: ❶ αυτός που νιώθει άβολα, γιατί δεν έχει διέξοδο ή δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μια κατάσταση: *Με τα βλέμματα όλων στραμμένα πάνω του ένιωθε ~.* ❷ αυτός που δηλώνει, εκφράζει αμηχανία: ~ σωπή. **αμήχανα** (επίρρ.). **αμηχανία** η: το να αισθάνεται κπ αμήχανος: *Τρώει τα νύχια του από ~.*

Η ΑΕ λ. *μηχανή* σήμαινε «μέσο, επινόημα» με το οποίο αντιμετωπιζόταν μια δύσκολη κατάσταση. Έτσι εξηγούνται και οι εκφρ. *πολιμήχανος Οδυσσέας* και *από μηχανής θεός* (στην αρχαία τραγωδία, ο θεός που την κρίσιμη στιγμή εμφανιζόταν για να δώσει λύση σε ένα αδιέξοδο).

αμιγής -ής -ές: αυτός που δεν έχει αναμειχθεί με ξένα στοιχεία = καθαρός, ανόθευτος: *Η Νέα Ορεστιάδα έχει ~ προσφυγικό πληθυσμό από την Αδριανούπολη. ουδέν κακόν αμιγές καλού:* δε συμβαίνει ποτέ κτ κακό χωρίς να συμβεί αντίστοιχα και κτ καλό που το μετριάζει: *Οι δυσκολίες μετά τον σεισμό ένωσαν περισσότερο τις δύο οικογένειες.* ~! ✎ σχ. **αγενής. αμιγώς** (επίρρ.).

Από το στερεοτ. *ά + μειγνύω* «αναμειγνύω».

άμιλλα η: προσπάθεια για υπεροχή, χωρίς αντιπαλότητα και εχθρική διάθεση, ανάμεσα σε πρόσωπα ή ομάδες που επιδιώκουν το ίδιο αποτέλεσμα: *Μεταξύ των αθλητών πρέπει να κυριαρχεί η ευγενής ~ και όχι ο ανελέητος ανταγωνισμός.* = συναγωνισμός **αμιλλώμαι** • μόνο στον ενστ.: [επίσ.] συναγωνίζομαι με ήθος και ευγένεια: *Οι μαθητές αμιλλώνται στους διαγωνισμούς της Μαθηματικής Εταιρείας.*

άμιμος η: ❶ κόκκοι από πολύ μικρά κομμάτια πετρωμάτων και ορυκτών, που καλύπτουν κυρίως τις παραλίες, τον βυθό της θάλασσας και τις ερήμους: *Μου αρέσουν οι παραλίες με ~, όχι με βότσαλα.* ❷ = αμμουδιά. **αμμουδιά** η: παραλία με άμιμο: *Έπαιξαν λίγο στην ~, πριν μπουν στη θάλασσα.* **αμμώδης -ής -ές:** αυτός που καλύπτεται ή περιέχει κυρίως άμιμο: ~ βυθός/έδαφος. ✎ σχ. **αγενής.**

αμνησία η: ΙΑΤΡ απώλεια της μνήμης, η οποία μπορεί να οφείλεται σε οργανικά ή ψυχικά αίτια (τραυματισμός, αλκοολισμός, γηρατειά, σοκ κτλ.): *Μετά το χτύπημα στο κεφάλι, έπαθε ~.*

αμνηστία η: ΝΟΜ άρση της ποινικής δίωξης για αδίκημα, συνήθως πολιτικό, που διέπραξε κπ, πράξη επιείκειας με την οποία η πολιτεία παραιτείται από την τιμωρία εγκλημάτων που διαπράχτηκαν εναντίον της: *Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα, χορηγήθηκε ~ σε όσους συμμετείχαν.* **Διεθνής Αμνηστία:** διεθνής οργάνωση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. **αμνηστεύω -ομαι:** (μτβ.) χορηγώ αμνηστία: *Αμνηστεύθηκαν οι πολιτικοί κρατούμενοι.* **αμνήστευση** η: παροχή αμνηστίας: *Ο νέος πρόεδρος υποσχέθηκε την ~ των πολιτικών αδικημάτων.* **αμνηστευτικός -ή -ό:** αυτός που παρέχει αμνηστία: ~ διατάξεις/νόμοι.

αμοιβαίος -α -ο: αυτός που ισχύει στον ίδιο

βαθμό για δύο πρόσωπα ή που γίνεται στον ίδιο βαθμό από αυτά: *Ανάμεσά τους υπάρχει ~ ενδιαφέρον. Χρειάζονται ~ υποχωρήσεις για να διατηρηθεί μια σχέση. αμοιβαία & -ως* (επίρρ.). **αμοιβαιότητα** η: ❶ το να ανταποκρίνεται κανείς εξίσου σε συναισθήματα ή πράξεις κπ άλλου = ανταπόδοση: *~ αισθημάτων.* ❷ ΝΟΜ αναγνώριση αμοιβαίων υποχρεώσεων και ωφελημάτων μεταξύ κρατών: *συνθήκη/όρος της ~.*

αμυγδαλή η: ❶ ΙΑΤΡ καθένας από τους δύο αδένες του λεμφικού συστήματος με σχήμα αμυγδαλού, που βρίσκονται κοντά στην είσοδο του φάρυγγα και συμμετέχουν στην άμυνα του οργανισμού: *Έκανε εγχείρηση και έβγαλε τις ~ της.* ❷ πλθθ. [οικ.] αμυγδαλίτιδα. **αμυγδαλίτιδα** η: ΙΑΤΡ φλεγμονή των αμυγδαλών: *οξεία/πυώδης ~.* ✎ σχ. **ωτίτιτιδα.**

αμυγδαλιά η: φυλλοβόλο δέντρο με λευκορόδινα άνθη που καρπός του είναι το αμύγδαλο: *Οι ~ ανθίζουν τον Φλεβάρη. αμύγδαλο* το: ο καρπός της αμυγδαλιάς. **αμυγδαλωτός -ή -ό:** αυτός που έχει σχήμα αμύγδαλου: *Έχει μάτια ~.* **αμυγδαλωτό** το: γλύκισμα που έχει ως βασικό συστατικό το αμύγδαλο.

αμυδρός -ή -ό: ❶ αυτός που δε διακρίνεται καθαρά: *Φαινόταν μόνο ένα ~ φως. Ένα ~ χαμόγελο φάνηκε στα χείλη της.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι σαφής, ξεκάθαρος = συγκεχυμένος, αόριστος: *Από όσα είπε, σχημάτισα μια ~ εικόνα της κατάστασης. αμυδρά & [επίσ.] -ώς* (επίρρ.): *Τον θυμάμαι ~.*

άμυλο το: χημ φυσικός πολυσακχαρίτης που παράγεται με φωτοσύνθεση στα φυτά και χρησιμοποιείται στη βιομηχανία τροφίμων με τη μορφή λευκής ουσίας, άοσμης και άγευστης: *Αποφύγει τις τροφές που είναι πλούσιες σε ~.*

αμυλούχος -α -ο: αυτός που περιέχει άμυλο: *Οι ~ τροφές παχαίνουν.* ✎ σχ. **έχω.**

αμύνομαι • αόρ. **αμύνθηκα:** (αμτβ.) υπερασπίζομαι τον εαυτό μου σε επίθεση ≠ επιτίθεμαι: *Οι πολιορκημένοι αμύνθηκαν με γενναιότητα και απέκρουσαν τους εχθρούς. άμυνα* η. **αμυντικός -ή -ό.** **αμυντικά** (επίρρ.). **αμυντικός** ο, η: αθλ παίκτης σε αμυντική θέση ≠ επιθετικός.

αμφιβάλλω • πρτ. **αμφέβαλλα,** αόρ. **αμφέβαλα:** (αμτβ.) δεν είμαι σίγουρος για κτ: *~ αν θα έρθει.* ✎ σχ. **αμφισβητώ.** **αμφιβολία** η. **αμφιβολος -η -ο.** **αμφίβολα & [επίσ.] αμφιβόλως** (επίρρ.).

αμφίβιος -α -ο: ❶ (για ζώα) αυτός που, όταν είναι μικρός, ζει στο νερό αναπνέοντας με

βράγχια, και, όταν μεγαλώσει, αφού αναπτύξει πνεύμονες, ζει στην ξηρά: *Οι βάτραχοι είναι ζώα ~.* ❷ αυτός που μπορεί να κινείται ή να γίνεται και στο νερό και στην ξηρά: *~ όχημα. αμφίβιο* το: ζωολ μέλος της ομοταξίας των αμφίβιων ζώων: *Ο βάτραχος είναι ~.*

αμφίεση η: το σύνολο των ενδυμάτων κάποιου, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο είναι ντυμένος: *Προσέχει πολύ την ~ του. Στη βράβευση θα παραστούν όλοι με επίσημη ~.* = ενδυμασία, περιβολή.

αμφιροπήσις -ής -ές: αυτός που δεν μπορεί να αποφασίσει, να επιλέξει μεταξύ δύο πραγμάτων ή καταστάσεων. ✎ σχ. **αγενής.**

αμφίροπος -η -ο: αυτός που η έμβασή του δεν έχει κριθεί ακόμα: *Ο προεκλογικός αγώνας είναι ~.*

αμφισβητώ -ούμαι: (μτβ.) εκφράζω αντιρρήσεις για την αλήθεια ή την ορθότητα κπ πράγματος: *Η απόφαση του διαιτητή αμφισβητήθηκε έντονα. αμφισβήτηση* η. **αμφισβητίας** ο: πρόσωπο που έχει την τάση να αμφισβητεί. **αμφισβητήσιμος -η -ο ≠** αδιαμφισβήτητος.

Το αμφιβάλλω διαφέρει από το αμφισβητώ και στη σύνταξη και στη σημασία: *Αμφιβάλλω για την ειλικρίνειά σου* σημαίνει «έχω επιφυλάξεις για την ειλικρίνειά σου». *Αμφισβητώ την ειλικρίνειά σου* σημαίνει «πιστεύω ότι δεν είσαι ειλικρινής».

αμφίσημος -η -ο: αυτός που επιδέχεται δύο διαφορετικές ερμηνείες = δίσημος, διφορούμενος: *~ πρόταση. αμφισημία* η: η ιδιότητα λέξης, φράσης κτλ. να είναι αμφίσημη: *Ο δημόσιος λόγος των διπλωματών χαρακτηρίζεται από ~.*

αν & εάν (σύνδ.): ❶ **α.** εισάγει πρόταση που δηλώνει συνθήκη η οποία πρέπει να ισχύει, για να συμβεί ό,τι εκφράζει η κύρια πρόταση = άμα: *~ έχει καλό καιρό, θα πάμε εκδρομή. ~ με είχες βοηθήσει, θα είχα γράψει καλά στις εξετάσεις.* **β.** σε στερεότυπους συνδυασμούς, με επιρρήματα ή συνδέσμους: *Όσο κι ~ με πειράζει, δε θα κλάψω. Θα φύγω από τη δουλειά μου, εκτός κι ~ μου αυξήσουν τον μισθό. Είναι πανέξυπνος, ~ όχι μεγαλοφυΐα!* (+ ρ. σε πρτ. ή υπερσ.) εκφράζει ευχή = μακάρι να: *~ ήσουν εδώ!* ❷ εισάγει πλάγια ερώτηση ολικής άγνοιας: *Τον ρώτησα ~ τον είχαν καλέσει στο πάρτι.* ❸ (**ακόμη**) **και/κι αν** (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ενδεχόμενο το οποίο δεν μπορεί να αλλάξει ό,τι αναφέρει η

αμυγδαλή
αμυγδαλιά
αμυγδαλίτιδα → αμυγδαλή
αμύγδαλο → αμυγδαλιά
αμυγδαλωτό → αμυγδαλιά
αμυγδαλωτός → αμυγδαλιά
αμυδρά → αμυδρός
αμυδρός
αμυδρός → αμυδρός
αμύνητος → αμύνητος
αμυλούχος → άμυλο
άμυνα → αμύνομαι
αμύνομαι
αμυντικά → αμύνομαι
αμυντικός → αμύνομαι
αμφιβάλλω
αμφίβιο → αμφίβιος
αμφίβιος
αμφίβολα → αμφιβάλλω
αμφιβολία → αμφιβάλλω
αμφίβολος → αμφιβάλλω
αμφιβόλως → αμφιβάλλω
αμφίεση
αμφιροπήσις
αμφίροπος
αμφισβήτηση → αμφισβητώ
αμφισβητήσιμος → αμφισβητώ
αμφισβητίας → αμφισβητώ
αμφισβητώ
αμφισημία → αμφισημίας
αμφισημίας
αμφίσημος
αμφότεροι → αντανουμία -
Λόγιες αντανουμίες
αν

αν
ανάγλυφος

αν και
αν⁻¹ → α-
άν⁻¹ → α-
αν⁻² → ανα⁻²
άν⁻² → ανα⁻²
ανά → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
ανα⁻¹ → α-
ανά⁻¹ → α-
ανα⁻²
ανά⁻² → ανα⁻²
αναβαθμίζω
αναβάθμιση → αναβαθμίζω
αναβαθμολογώ → ανα⁻²
αναβάλλω
ανάβαση → ανεβαίνω
αναβιώνω
αναβίωση → αναβιώνω
αναβλητικά → αναβάλλω
αναβλητικός → αναβάλλω
αναβολικά → αναβολικός
αναβολικός
αναβροχιά → α-
ανάβω
αναγγελία → αναγγέλλω
αναγγέλλω
αναγέννηση → αναγεννώ
αναγεννησιακός → αναγεν-
νώ
αναγεννώ
αναγκάζω → ανάγκη
αναγκαιός → ανάγκη
αναγκαιότητα → ανάγκη
αναγκαστικά → ανάγκη
αναγκαστικός → ανάγκη
ανάγκη
ανάγλυφα → ανάγλυφος
ανάγλυφο → ανάγλυφος
ανάγλυφος

κύρια πρόταση: ~ παρακαλέσει, δε θα του κά-
νω το χατήρι.

αν και (συνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει
γεγονός αντίθετο με αυτό που εκφράζει η κύ-
ρια πρόταση = παρόλο που, παρ' ότι, μολο-
νότι, ενώ: ~ δε διαβάξει πολύ, πάντα γράφει
καλά στα διαγωνίσματα.

ανα⁻² αν⁻² & ανά⁻² άν⁻²: πρόθημα που ❶ δη-
λώνει πορεία προς τα επάνω ≠ κατα-: άνο-
δος, ανάβαση. ❷ δηλώνει επανάληψη ενέρ-
γειας: αναβαθμολογώ, αναδιοργανώνω, ανα-
γέννηση. ❸ επιτείνει τη σημασία του β' συνθ.:
αναταραχή.

αναβαθμίζω -ομαι: (μτβ.) ≠ υποβαθμίζω ❶ κά-
νω κτ καλύτερο ανεβάζοντας το ποιοτικό του
επίπεδο: Το χωριό μας αναβαθμίστηκε με την
ασφαλτόστρωση των δρόμων. ❷ τοποθετώ
κπ σε ιεραρχικά ανώτερη θέση από αυτή που
κατείχε ως τώρα = προάγω: Αναβαθμίστηκε
- έγινε. Τμηματάρχης. **αναβάθμιση** η.

αναβάλλω -ομαι • πρτ. **ανεβάλλα**, αόρ. **ανεβα-
λα**, παθ. αόρ. **αναβλήθηκα** & [επίσ.] **ανεβλή-
θην:** (μτβ.) μεταθέτω στο μέλλον κτ προ-
γραμματισμένο: **Ανεβαλε** το ταξίδι του για
την άλλη εβδομάδα. ✎ σχ. **βάλλω**. **αναβολή**
η. **αναβλητικός -ή -ό**. **αναβλητικά** (επίρρ.).

Αναβάλλω «μεταθέτω σε συγκεκριμένο χρόνο» -
αναστέλλω «μεταθέτω αόριστα» - **διακόπτω** - **μα-
ταιώνω:** οι λ. αυτές έχουν παρόμοιες, αλλά όχι
απόλυτα ίδιες σημασίες. Η παράσταση **αναβάλλε-
ται για αύριο** σημαίνει ότι η προγραμματισμένη
για σήμερα παράσταση θα δοθεί αύριο. Η **απεργία
αναστέλλεται** σημαίνει ότι η απεργία δε θα πραγ-
ματοποιηθεί τώρα, αλλά κάποτε στο μέλλον, χωρίς
να ορίζεται χρονικό σημείο. Τα έργα **διακόπτονται**
σημαίνει ότι τα έργα έχουν αρχίσει να εκτελούνται
και σταματούν για μικρό ή μεγάλο χρονικό διά-
στημα ή για πάντα. Τέλος, το **ματαιώνω** σημαίνει
«ακυρώνω μια ενέργεια που δεν πρόκειται να επα-
ναληφθεί υπό τις ίδιες συνθήκες στο μέλλον».

αναβιώνω: (μτβ. & αμτβ.) επαναφέρω ή επα-
νέρχομαι στη ζωή ή σε χρήση: Το παλιό αυτό
έθιμο ~ στις μέρες μας. **αναβίωση** η.

αναβολικός -ή -ό: βιολ αυτός που ευνοεί τον ανα-
βολισμό, τη συνθετική φάση του μεταβολι-

σμού: ~ ουσίες/διαδικασίες. **αναβολικά** τα: χη-
μικές ουσίες που αυξάνουν τον αναβολισμό
προκαλώντας μυϊκή υπερτροφία και χρησι-
μοποιούνται παράνομα από κάποιους αθλη-
τές με σκοπό τη βελτίωση των επιδόσεών τους.

ανάβω -ομαι • μπτ. **αναμμένος:** ❶ (μτβ.) κάνω
κτ να πάρει φωτιά: **Αναψε** το τζάκι. ≠ σβήνω.
❷ (μτβ.) θέτω σε λειτουργία συσκευή ή μηχαν-
νή με τη βοήθεια ηλεκτρικού ρεύματος: ~ τη
λάμπα. ≠ σβήνω, κλείνω. ❸ (αμτβ.) παίρνω
φωτιά: Τα κλαδιά είναι βρεγμένα και δεν ~.
❹ (μτφ., αμτβ., για συσκευή) υπερθερμαίνο-
μαι: **Αναψε** η μηχανή του αυτοκινήτου. ≠
κρυώνω ❺ (μτφ., αμτβ., για γεγονός) αποκτώ
μεγάλες διαστάσεις ή ένταση: **Αναψε** το γλέ-
ντι. **άναμμα** το.

αναγγέλλω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ δημόσια γνω-
στό = ανακοινώνω, γνωστοποιώ: **Ανήγγειλαν**
τον γάμο τους. **αναγγελία** η.

αναγεννώ -ώμαι & -ιέμαι: (μτβ.) κάνω κτ ή κτ
να ξεκινήσει μια νέα περίοδο ακμής = ανα-
βιώνω: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αναγεννήθη-
καν μετά από 1503 χρόνια χάρη στον Γάλλο
Πιερ ντε Κουμπερτέν. **αναγέννηση** η: ❶
πνευματική, κοινωνική κτλ. πρόοδος μετά
από περίοδο στασιμότητας ή παρακμής. ❷
Αναγέννηση η: η περίοδος άνθησης των τε-
χνών, των γραμμάτων και των επιστημών
στην Ευρώπη (14ος-16ος αι.) με βάση τον αρ-
χαίο ελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό: Η ζω-
γραφική του Θεοτοκόπουλου είναι επηρεα-
σμένη από την ~. **αναγεννησιακός -ή -ό:** αυ-
τός που σχετίζεται με την Αναγέννηση.

ανάγκη η: ❶ κατάσταση που επιβάλλεται από
πιεστικές συνθήκες: **Βρέθηκε στην ~ να που-
λήσει το σπίτι του.** ❷ καθετί που χρειάζομα-
στε ή επιθυμούμε έντονα: Έχω ~ από ψυχα-
γωγία/είδη πρώτης ~/ώρα ~. **αναγκάζω -ομαι**
(μτβ.). **αναγκαιός -α -ο**. **αναγκαιότητα** η: κα-
τάσταση που επιβάλλεται ως αναγκαία. **ανα-
γκαστικός -ή -ό**. **αναγκαστικά** (επίρρ.).

ανάγλυφος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι λείος,
επειδή η επιφάνειά του έχει σκαλιστεί ή κτ
έχει προστεθεί πάνω της: Στον μαρμάρινο
τοίχο σώζεται ~ σταυρός. ❷ (μτφ.) αυτός που
περιγράφεται με ζωντανό και παραστατικό
τρόπο: Το βιβλίο περιγράφει σκηνές από τον

Σύνθετα με ανα⁻²

προς τα επάνω
αναύομαι
ανάδυση

επανάληψη ενέργειας
αναδασώνω
αναδάσωση
αναδημιουργώ

επιτακτική σημασία
αναγκάζω

πόλεμο με ~ τρόπο. **ανάγλυφο** το: ανάγλυφη παράσταση σε έργο τέχνης: *Στα ανάγλυφα του Παρθενώνα εικονίζονται άλογα.* **ανάγλυφα** (επίρρ.).

αναγνωρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ διαπιστώνω την ταυτότητα προσώπου ή πράγματος: *Αναγνώρισε τον δράστη.* ❷ αποδέχομαι, παραδέχομαι: ~ το λάθος μου. ❸ δέχομαι κτ ως νόμιμο ή έγκυρο: *σχολή αναγνωρισμένη από το κράτος.* **αναγνώριση** η. **αναγνωριστικός -ή -ό. αναγνωριστικά** (επίρρ.). **αναγνωρισμός -η -ο.**

ανάγνωση η: ❶ αναγνώριση των γραπτών συμβόλων που συνθέτουν ένα γραπτό κείμενο και κατανόηση του περιεχομένου του: *Στην πρώτη τάξη του δημοτικού τα παιδιά μαθαίνουν γραφή και ~.* ❷ μεγάλωφονο διάβασμα ενός γραπτού κειμένου: ~ ενός θεατρικού έργου. ❸ ερμηνεία ενός λογοτεχνικού έργου: *Τα ποιήματα του Ελύτη επιδέχονται πολλαπλές ~.* **αναγνώσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να διαβαστεί: *Η πινακίδα δεν είναι ~.* **αναγνωσιμότητα** η: ❶ η ιδιότητα του αναγνώσιμου. ❷ ο αριθμός των αναγνωστών ενός εντύπου: *εφημερίδα με μεγάλη ~.* **ανάγνωσμα** το: κάθε κείμενο που διαβάζεται, συνήθως απλό και ευχάριστο: *λαϊκό/παιδικό ~.* **αναγνώστης ο, -ρια** η: πρόσωπο που διαβάζει, που αγαπά το διάβασμα: *Το βιβλίο απευθύνεται τόσο στον ειδικό, όσο και στον μέσο ~.* **αναγνωστήριο** το: αίθουσα που διατίθεται για ανάγνωση βιβλίων και άλλων εντύπων. **αναγνωστικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στην ανάγνωση ή στον αναγνώστη: ~ *ικανότητα/κοινό.* **αναγνωστικό** το: βασικό βιβλίο του δημοτικού σχολείου από το οποίο διδάσκεται η ανάγνωση.

ανάγωγος -η -ο: αυτός που δεν έχει αγωγή, καλή ανατροφή = αγενής: ~ *άνθρωπος/συμπεριφορά.* **ανάγωγα** (επίρρ.): *Φέρεται ~ στους δασκάλους του.*

αναδεικνύω -ομαι: ❶ προβάλλω κτ, τονίζω τα στοιχεία εκείνα που το κάνουν να ξεχωρίζει: *Αυτή η κόμμωση ~ τα χαρακτηριστικά του προσώπου της.* *Με την ομιλία του στη Βουλή ανέδειξε το πρόβλημα της ανεργίας.* ❷ παθ. προωθούμαι κοινωνικά, επαγγελματικά: *Αναδείχτηκε με την αξία του.* **ανάδειξη** η: ❶ το να αναδεικνύει κτ κτ: *επιτροπή για την ~ των μνημείων.* ❷ διάκριση, καθιέρωση, εκλογή σε αξίωμα: *Την ~ του σε Δήμαρχο τη χρωστά στη σκληρή δουλειά.*

αναδίδω & αναδίνω -ομαι: εκπέμπω, σκορπίζω

προς όλες τις κατευθύνσεις κτ που βρίσκεται σε αέρια ή σε υγρή κατάσταση: *Τα λουλουδία αυτά ~ ένα λεπτό άρωμα.* *Από τα ρούχα του αναδιδόταν η μυρωδιά του ιδρώτα.* ❧ σχ. **δίνω.**

ανάδοχος ο, η: [επίσ.] ❶ πρόσωπο που βαπτίζει ένα παιδί = νονός, νονά. ❷ ιδιώτης ή εταιρεία, οργανισμός κτλ. που αναλαμβάνει να εκπτελεί κτ έργο με βάση ορισμένο συμφωνητικό: *Ο ~ οφείλει να παραδώσει το έργο εντός ενός μηνός.* ~ **οικογένεια**: αυτή η οποία αναλαμβάνει την ανατροφή (όχι την υιοθεσία) ενός παιδιού.

αναζητώ & -άω -ούμαι: (μτβ.) ψάχνω επίμονα να βρω **α.** κτ ή κτ που δε γνωρίζω πού βρίσκεται: *Η αστυνομία ~ τον δραπέτη.* **β.** (μτφ.) κτ που θα με κάνει να νιώσω καλύτερα: *Εφυγε από την Αθήνα, γιατί αναζητούσε την ηρεμία της εξοχής.* **γ.** (& μτφ.) κτ ή κτ που θα καλύψει ανάγκη ή θα λύσει πρόβλημα, απορία κτλ.: *Η ομάδα ~ προπονητή μετά τον τελευταίο αγώνα.* **αναζήτηση** η: ❶ το να αναζητά κανείς κτ ή κτ: ~ *τροφής.* ❷ πληθ. ψυχικά ή πνευματικά ερωτήματα που ωθούν κτ να στοχάζεται και να ερευνά: *Οι έφηβοι έχουν έντονες ~ για το νόημα της ζωής και τον εαυτό τους.*

αναθέτω -τίθεται & [προφ.] -θέτομαι • αόρ. **ανέθεσα & ανάθεσα**, παθ. αόρ. **ανατέθηκα**, παθ. αόρ. & [επίσ.] **ανατέθην**, μπλ. **ανατεθειμένος**: (μτβ.) ορίζω κτ ως υπεύθυνο για κτ έργο: *Ο Περικλής ανέθεσε στον Φειδία την κατασκευή του αγάλματος της Αθηνάς.* ❧ σχ. **θέτω. ανάθεση** η.

αναιδής -ής -ές • **αναιδέστερος, αναιδέστατος**: αυτός που δεν έχει το συναίσθημα της ντροπής και του σεβασμού σε πρόσωπα και καταστάσεις = αδιάντροπος, θρασύς: ~ *βλέμμα/ύφος.* *Ένας ~ νέος τη σκούνησε για να περάσει.* ❧ σχ. **αγενής, αναιδώς** (επίρρ.): *Αρνήθηκε αναιδέστατα να δώσει τη θέση του σε έναν ηλικιωμένο.* **αναίδεια** η: συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ντροπής και σεβασμού: *Είναι ~ να διακόπτεις τον συνομιλητή σου.*

αναίρω -ούμαι: ❶ (μτβ.) αρνούμαι κτ που έχω πει: *Αναίρεσε όσα υποστήριξε στην πρώτη κατάθεσή του.* ❷ αντικρούω κτ αποδεικνύοντας ότι είναι λανθασμένο: *Οι εξαιρέσεις δεν ~ τον κανόνα.* ❸ ΝΟΜ ακυρώνω προηγούμενη δικαστική απόφαση: *Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε απόφαση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.* **αναίρεση** ❶ άρνηση, ακύρωση: ~ *απόφασης/υπόσχεσης.* ❷ απόδειξη μιας άποψης ως

αναγνωρίζω
αναγνώριση → αναγνωρίζω
αναγνωρισμός → αναγνωρίζω
αναγνωριστικός → αναγνωρίζω
αναγνωριστικά → αναγνωρίζω
αναγνωριστικός → αναγνώριση
αναγνωστικότητα → αναγνώριση
αναγνώσιμος → αναγνώριση
αναγνωστικότητα → αναγνώριση
αναγνωστικός → αναγνώριση
αναγνωστικά → αναγνώριση
ανάγωγα → ανάγωγος
ανάγωγος → ανάγωγος
αναδασώνω → ανα-²
αναδάσωση → ανα-²
αναδεικνύω
ανάδειξη → αναδεικνύω
αναδημιουργώ → ανα-²
αναδίδω
αναδιοργανώνω → ανα-²
ανάδοχος
αναδύομαι → ανα-²
ανάδυση → ανα-²
αναζήτηση → αναζήτη-
αναζητώ
ανάθεση → αναθέτω
αναθέτω
αναθρεμμένος → ανατρέφω
ανατρέφω → ανατρέφω
αναίδεια → αναιδής
αναιδέστερος → αναιδής
αναιδής
αναιδώς → αναιδής
αναίρεση → αναίρω
αναίρω

**αναισθητός
αναλαμβάνω**

αναισθησία → αναισθητός
 αναισθητικό → αναισθητός
 αναισθητικός → αναισθητός
 αναισθητός
 ανακαλύπτω → αποκαλύπτω
 ανακαλύπτω
 ανακάλυψη → ανακαλύπτω
 ανακάλω
 ανάκατα → ανακατεύω
 ανακάτεμα → ανακατεύω
 ανακατεύω
 ανάκατος → ανακατεύω
 ανακάτωμα → ανακατεύω
 ανακατώνω → ανακατεύω
 ανακατωσούρα → ανακατεύω
 ανακατωσούρας → ανακατεύω
 ανακέρυξη → ανακέρυξω
 ανακέρυξω
 ανάκληση → ανακλώ
 ανακoinωθέν → ανακoinώνω
 ανακoinώνω
 ανακoinωση → ανακoinώνω
 ανακoλουθία → ανακoλόυθος → ανακoράζω → ανα-²
 ανακoρβία → ανακoρβίς → αναλαμβάνω
 ανάκατος → αναλήφθηκα → αναλαμβάνω
 ανάληψη → αναλαμβάνω

εσφαλμένης: *Η ~ των ισχυρισμών του, μετά τις τελευταίες αποκαλύψεις, ήταν θέμα χρόνου.* ❸ ΝΟΜ ένδικο μέσο με το οποίο ζητείται από τον Άρειο Πάγο να ακυρωθεί απόφαση κατώτερου δικαστηρίου. ❹ ΜΟΥΣ σημάδι που επαναφέρει στη φυσική του θέση έναν φθόγγο ο οποίος έχει υποστεί αλλοίωση.

αναισθητός -η -ο: ❶ αυτός που έχει χάσει τις αισθήσεις του: *Ο τραυματίας μεταφέρθηκε ~ στο νοσοκομείο.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που είναι συναισθηματικά εντελώς αδιάφορος, ασυγκίνητος ≠ ευαίσθητος: *Με έβλεπε ο ~ να κλαίει και δεν έκανε τίποτε.* = σκληρός, ανάλγητος. **αναισθησία η:** ❶ ΙΑΤΡ παθολογική κατάσταση, κατά την οποία το άτομο δεν αντιδρά σε ερεθίσματα των αισθητήριων οργάνων του. ❷ ΙΑΤΡ τεχνητή νάρκωση ασθενούς για να μην αισθανθεί τον πόνο μιας επέμβασης: *γενική/τοπική ~.* ❸ (μτφ.) το να μένει κανείς ασυγκίνητος και συναισθηματικά αδιάφορος: *Η ~ του είναι παροιμιώδης: άκουγε να τον κατηγορούν για φόνο και χαμογελούσε.* **αναισθητικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί αναισθησία. **αναισθητικό το:** φαρμακευτική ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόκληση αναισθησίας: *Του έρασαν το τραύμα χωρίς ~.*

ανακαλύπτω -ομαι: (μτβ.) ❶ βρίσκω ή μαθαίνω κτ που υπήρχε, αλλά παρέμενε άγνωστο: *Ο Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική.* ❷ εντοπίζω κτ τυχαία ή αρχίζω να ενδιαφέρομαι για κτ: *~ θησαυρό. Άρρησαν να ανακαλύψουν το ταλέντο του.* ❸ μαθαίνω κτ που δε γνώριζα ή συνειδητοποιώ ξαφνικά κτ: *Ανακάλυψα το μυστικό του.* **ανακάλυψη η:** το να ανακαλύπτει κτ κτ, καθώς και αυτό που ανακαλύπτει: *η ~ της Αμερικής. Ο ηθοποιός αυτός είναι η μεγάλη ~ του σκηνοθέτη.* **οι μεγάλες ανακαλύψεις:** τα μεγάλα εξερευνητικά ταξίδια του 15ου -16ου αιώνα που έφεραν τους Ευρωπαίους σε επαφή με άλλους πολιτισμούς. **επιστημονικές ~:** προώθηση της επιστημονικής γνώσης μετά από έρευνες.

Το ρ. *ανακαλύπτω* αναφέρεται σε πράγματα που υπήρχαν και πριν γίνουν γνωστά. Για πρωτότυπες κατασκευές χρησιμοποιούμε το ρ. *εφευρίσκο*: *Πριν εφευρεθεί το τηλέφωνο, οι άνθρωποι επικοινωνούσαν δι' αλληλογραφίας.* Δεν πρέπει επίσης να συγχέεται με το ρ. *αποκαλύπτω* «φανερώω κτ που ήταν κρυφό»: *Στην ανάκριση αποκάλυψε την αλήθεια.*

ανακαλώ -ούμαι • παθ. αόρ. *ανακλήθηκα:* (μτβ.) ❶ καλώ κτ να επιστρέψει από εκεί όπου βρίσκεται: *Ο πρεσβευτής μας στο Λονδίνο ανακλήθηκε στην Αθήνα.* ❷ επαναφέρω κτ: *~ στη μνήμη μου γεγονότα του παρελθόντος.* ❸ ακυρώνω, αναιρώ: *Σου ζητώ να ανακαλέσεις αυτά που είπες.* **ανάκληση η.**

ανακατεύω -ομαι & (κυρ. στις σημ. 2, 3 & 4) **ανακατώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ βάζω μαζί διάφορα πράγματα, ώστε να γίνουν ένα ενιαίο σύνολο = αναμειγνύω: *~ τα υλικά για το κέικ.* ❷ βάζω μαζί ανόμοια πράγματα ή σε θέση που δεν πρέπει, χωρίς τάξη: *Ανακάτεψε τα χαρτιά μου με τα δικά του και δε βρήσκω τίποτα!* = μπερδεύω. *Ποιος ανακάτεψε τα ρούχα μου;* (& μτφ.) *Ο συγγραφέας ~ στο βιβλίο αυτό την πραγματικότητα με τη φαντασία.* ❸ συνήθ. παθ. προκαλώ αηδία, εμετό σε κτ: *Ανακατέυτηκα μόλις το μύρισα.* ❹ κάνω κτ συμμετοχο σε κτ ενέργεια = αναμειγνύω, μπερδεύω: *Μη με ~ στις υποθέσεις σου, δε θέλω ούτε να ξέρω!* **ανακάτεμα** & **ανακάτωμα το.** **ανάκατος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από αταξία: *Το δωμάτιο ήταν ~ μετά το πάρτι.* **ανάκατα** (επίρρ.). **ανακατωσούρα η:** ❶ κατάσταση αταξίας. ❷ τάση για εμετό = αναγούλα, ανακάτεμα. **ανακατωσούρας -α -ικο:** αυτός που προκαλεί ανακατωσούρα (σημ. 1).

ανακέρυξω -ομαι: (μτβ.) ανακoinώνω επίσημα το όνομα νικητή, τον τίτλο που απονέμεται σε κτ ή την καθιέρωση ενός θεσμού: *~ νικητής στον Μαραθώνιο/αυτοκράτορας.* **ανακέρυξη η:** επίσημη αναγγελία ή απονομή τίτλου: *Επίκειται η ~ του ως Προέδρου της Δημοκρατίας.*

ανακoinώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ δημόσια γνωστό = αναγγέλλω, γνωστοποιώ: *Τα αποτελέσματα του διαγωνισμού δεν ανακoinώθηκαν ακόμα.* ❷ κάνω γνωστά τα αποτελέσματα μελέτης ή έρευνας: *Στο πρόσφατο συνέδριο ανακoinώθηκαν τα πρώτα αποτελέσματα του πειράματος.* **ανακoinωση η.** **ανακoinωθέν το:** επίσημη ανακoinωση.

αναλαμβάνω -ομαι • αόρ. *ανέλαβα*, παθ. αόρ. *αναλήφθηκα* & [επισ.] *ανελήφθην*, μπτ. *ανειλημμένος:* ❶ (μτβ.) δέχομαι ή παίρνω την πρωτοβουλία να εκτελέσω κτ: *Ανέλαβε τη διοργάνωση της έκθεσης. ανειλημμένες υποχρεώσεις.* ❷ (αμτβ.) αποκτώ ξανά τις δυνάμεις μου, γίνομαι πάλι καλά = συνέρχομαι, αναρρώνω ≠ χειροτερεύω, υποτροπιάζω: *Ο ασθενής θα αναλάβει γρήγορα. ανάληψη η. σχ. λαμβάνω.*

Η αφοχική σημασία του *αναλαμβάνω* ήταν «παίρνω στα χέρια μου».

αναλογία η: ❶ συγκριτική σχέση ανάμεσα σε πρόσωπα, πράγματα, φαινόμενα ή καταστάσεις: *Η ~ θανάτων και γεννήσεων δείχνει ότι ο πληθυσμός φθίνει.* ❷ μερίδιο που αντιστοιχεί σε ένα μέλος ενός συνόλου: *Η ~ μου στα κέρδη είναι 20%.* ❸ ομοιότητα ανάμεσα σε πράγματα: *Υπάρχουν ~ ανάμεσα στη βυζαντινή και στην ινδική μουσική.* ❹ πληθ. η συμμετρική, αρμονική σχέση ανάμεσα στα μέρη ενός συνόλου: *Τα αγάλματα της κλασικής αρχαιότητας έχουν άσσογες ~.* **αναλογώ** • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμφ.) συσχετίζομαι με κτ ως προς κάποια ιδιότητα = αντιστοιχώ, ισοδυναμώ: *Ο φόρος που ~ στο εισόδημά του είναι υψηλός.* **ανάλογος -ή -ο:** αυτός που έχει αναλογία με κτ ή κτ άλλο: *~ πρόταση με τη δική σας μας έκαναν και άλλοι.* **ανάλογα & αναλόγως** (επίρρ.). **αναλογικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται με αναλογία προς κτ ή κτ άλλο. **αναλογικά** (επίρρ.).

αναλύω -ομαι • αόρ. *ανέλυσα & ανάλυσα:* (μτβ.) ❶ εξηγώ κτ με λεπτομέρεια: *Ο υπουργός ανέλυσε τα πλεονεκτήματα του προγράμματος.* ❷ εντοπίζω μεθοδικά τα στοιχεία από τα οποία αποτελείται ή εξαρτάται κτ, για να το καταλάβω καλύτερα ή να ανακαλύψω κτ ≠ συνθέτω: *Ο επιστήμονας ανέλυσε το νερό της πηγής και βρήκε άλατα.* ❸ παθ., συνήθ. αόρ. αρχίζω ξαφνικά να κλαίω: *Την αγχάλιασε και αναλύθηκε σε λυγμούς.* **ανάλυση** η: το να αναλύει κανείς κτ και αυτό που αναλύει: *Έκανε μια εξαιρετική ~ του θέματος.* **αναλυτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που παρουσιάζει κτ με λεπτομέρεια: *~ περιγραφή / ~ χάρτης.* ❷ αυτός που έχει την ικανότητα να αναλύει: *Έχει ~ τρόπο σκέψης.* ❸ αυτός που βασίζεται στην ανάλυση: *~ Χημεία.* **αναλυτής** ο, **-ύτρια** η: ειδικός που αναλύει δεδομένα: *Πολιτικοί ~ πιστεύουν ότι ο συγκεκριμένος υποψήφιος θα κερδίσει στις επόμενες εκλογές.* **αναλυτικά & -ώς** (επίρρ.).

αναλφάβητος -η -ο: ❶ αυτός που δεν ξέρει ανάγνωση και γραφή = αγράμματος: **οργανικά** ~: αυτός που δε διδάχθηκε ποτέ ανάγνωση και γραφή. **λειτουργικά** ~: αυτός που, ενώ έχει διδαχθεί ανάγνωση και γραφή, δυσκολεύεται να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις του ή δεν έχει τελειώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση. **ηλεκτρονικά** ~: αυτός που δεν ξέρει να χειριστεί υπολο-

γιστή. **αναλφαβητισμός** ο: έλλειψη των στοιχειωδών γνώσεων που επιτρέπουν σε κπ να διαβάζει και να γράφει τη μητρική του γλώσσα: *Ο ~ μαστίζει τις χώρες του Τρίτου Κόσμου.*

αναλώνω -ομαι: διαθέτω σωματικές και πνευματικές δυνάμεις για την πραγματοποίηση κπ σκοπού = ξοδεύω: *Ανάλωσε τη ζωή του για την τέχνη.* **ανάλωση** η: ξόδεμα, κατανάλωση: *Η ~ φρέσκων λαχανικών είναι μεγαλύτερη στις μεσογειακές από ό,τι στις βόρειες χώρες.* **αναλώσιμος -η -ο:** αυτός που μπορεί, που είναι κατάλληλος για να καταναλωθεί. **αναλώσιμα** τα: υλικά που καταναλώνονται: *Θα βρείτε τα εκτυπωτικά μελάνια στο τμήμα αναλώσιμων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές.*

αναμειγνύω -ομαι • αόρ. *ανάμειξα & ανέμειξα,* παθ. αόρ. *αναμείχθηκα & -χθηκα,* μππ. *αναμειγνύμενος:* (μτβ.) = ανακατεύω ❶ ενώνω δύο ή περισσότερα στοιχεία ώστε να σχηματίσουν ένα ενιαίο σύνολο: *Για να φτιάξουμε το γκρι χρώμα, αναμειγνύουμε άσπρο και μαύρο.* ❷ (μτφ.) κάνω κπ να συμμετάσχει σε ορισμένη υπόθεση, συνήθως δυσάρεστη = εμπλέκω: *Τον ανέμειξαν στο σκάνδαλο.* ❸ παθ. συμμετέχω, επεμβαίνω σε κτ: *Μην αναμειγνύσαι στα οικογενειακά μας!* **ανάμειξη** η. **ανάμεικτος -η -ο:** αυτός που προέρχεται από ανάμειξη: *~ παγωτό/συναισθήματα.* **ανάμεικτα** (επίρρ.).

αναμένο -ομαι • αόρ. *ανέμεινα,* παθ. μόνο ενστ. και πρτ.: (μτβ.) περιμένο να φτάσει κπ ή να συμβεί κτ: *Ανέμεναν την απόφαση του δικαστηρίου.* **αναμονή** η.

ανάμεσα (επίρρ.): ❶ (+ σε/από) στο διάστημα που ορίζεται από ορισμένα σημεία: *Το σπίτι βρίσκεται ~ σε δύο κεντρικούς δρόμους.* = μεταξύ. *Προχωράει ~ από τα παραχωρισμένα αυτοκίνητα.* = μέσα, ενδιάμεσα. ❷ (+ σε/αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων.) σε σύνολο ομοειδών πραγμάτων, ανθρώπων κτλ. στο οποίο περιλαμβάνεται κπ ή κτ = μεταξύ: *Μη φοβάσαι, τώρα είσαι ~ σε φίλους!* ❸ (+ σε) για εναλλακτικές εκδοχές: *Είμαι ~ σ' αυτά τα δύο ρούχα, δεν ξέρω ποιο να διαλέξω τελικά.*

αναμεταδίδω -ομαι: (μτβ.) (για συσκευή ή εγκατάσταση) λαμβάνω, ενισχύω και εκπέμπω ραδιοηλεκτρονικά σήματα. **αναμετάδοση** η. **αναμεταδότης** ο: τηλεπικοινωνιακό σύστημα που λαμβάνει και εκπέμπει σήματα και χρησιμοποιείται στην ασύρματη επικοινωνία (τηλεόραση, ραδιόφωνο, τηλεφωνία).

αναμετρώ -ιέμαι & -ούμαι: ❶ (μτβ.) υπολογίζω

ανάλογα → αναλογία
αναλογία
αναλογικά → αναλογία
αναλογικός → αναλογία
ανάλογος → αναλογία
αναλόγω → αναλογία
αναλόγως → αναλογία
ανάλυση → αναλύω
αναλυτής → αναλύω
αναλυτικά → αναλύω
αναλυτικός → αναλύω
αναλυτικός → αναλύω
αναλυτικός → αναλύω
αναλύτρια → αναλύω
αναλύω
αναλφαβητισμός → αναλφάβητος
αναλφάβητος
αναλώνω
ανάλωση → αναλώνω
αναλώσιμα → αναλώνω
αναλώσιμος → αναλώνω
αναμάρτητος → αναμειγνύω
ανάμεικτα → αναμειγνύω
ανάμεικτος → αναμειγνύω
ανάμειξη → αναμειγνύω
αναμειγνύμενος → αναμειγνύω
αναμένο
ανάμεσα
αναμεταδίδω
αναμετάδοση → αναμεταδίδω
αναμεταδότης → αναμεταδίδω
αναμέτρηση → αναμετρώ
αναμετρώ
*αναμειγνύω → αναμειγνύω
άναμμα → ανάβω

ανάμνηση
 αναμνηστικό → ανάμνηση
 αναμνηστικός → ανάμνηση
 αναμονή → αναμένω
 αναμορφώνω
 αναμόρφωση → αναμορφώνω
 αναμορφωτήριο → αναμορφώνω
 αναμορφωτής → αναμορφώνω
 αναμορφωτικά → αναμορφώνω
 αναμορφωτικός → αναμορφώνω
 αναμορφώτρια → αναμορφώνω
 αναμφίβηλος → αναμφισβήτητητα → αναμφισβήτητος → άνανδρα → άνανδρος
 *ανανδρεία → ανανδρία
 ανανδρία → ανανδρός
 ανανδρός
 ανανεώνω
 ανανέωση → ανανεώνω
 ανανεώσιμος → ανανεώνω
 ανανεωτής → ανανεώνω
 ανανεωτικά → ανανεώνω
 ανανεωτικός → ανανεώνω
 ανανεώτρια → ανανεώνω
 αναντικατάστατος → αναντιστοιχία → αναντιστοιχος → αναξιόπιστος → αναξιόπρεπτος → αναξιόπρεπτης → αναξιόπρεπτος → αναξιός → αναπαράγω
 αναπαραγωγή → αναπαράγω
 αναπαραγωγικά → αναπαράγω
 αναπαράγω
 αναπαράσταση → αναπαριστώ
 αναπαρήγαγα → αναπαράγω
 αναπαριστάνω → αναπαριστώ
 αναπαριστώ

κτ από κάθε άποψη = σταθμίζω: *Πρέπει να αναμετρήσεις τις συνέπειες πριν αποφασίσεις για το διαζύγιο.* ② παθ. παραβάλλω τις δυνάμεις μου με τις δυνάμεις του αντιπάλου: *Γαλλία και Ιταλία θα αναμετρηθούν για το Παγκόσμιο Κύπελλο.* = συναγωνίζομαι, ανταγωνίζομαι. **αναμέτρηση** η: σύγκρουση ή ανταγωνισμός μεταξύ δύο ή περισσότερων: *πολεμική/εκλογική ~.*

ανάμνηση η: ① επαναφορά στη μνήμη, ανάκληση γεγονότων ή εμπειριών του παρελθόντος: *Έχω πολύ κακές αναμνήσεις από τη σχολική μου ζωή. Οι εθνικές γιορτές τελούνται σε ~ μεγάλων ιστορικών γεγονότων* (για να διατηρηθούν στη μνήμη). ② πληθ. γραπτή αφήγηση προσωπικών βιωμάτων = απομνημονεύματα: *Η σύζυγος του Σεν Εξιπερι έγραψε ~ από την κοινή τους ζωή.* **αναμνηστικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με μια ανάμνηση: *~ φωτογραφίες.* **αναμνηστικό** το: αντικείμενο που μας θυμίζει κτ = ενθύμιο: *Έχει πολλά ~ από τα ταξίδια του.*

αναμορφώνω -ομαι: (μτβ.) τροποποιώ προς το καλύτερο, αλλάζω ριζικά κτ για να το βελτιώσω: *Πρέπει να αναμορφωθεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Η φυλακή όχι μόνο δεν ~ τους ανήλικους παραβάτες, αλλά τους μετατρέπει σε εγκληματίες.* = σωφρονίζω. **αναμόρφωση** η: ① ριζική αλλαγή και βελτίωση ενός θεσμού ή συστήματος: *~ της παιδείας/του συστήματος περιθάλψης.* ② ο σωφρονισμός ανήλικου με παραβατική συμπεριφορά. **αναμορφωτήριο** το: σωφρονιστικό ίδρυμα για ανήλικους που έχουν καταδικαστεί για αξιόποινες πράξεις. **αναμορφωτής ο, -ώτρια** η: πρόσωπο που σχεδιάζει, προτείνει ή επιβάλλει ριζικές αλλαγές: *~ της πολιτικής σκέψης.* **αναμορφωτικός -ή -ό**: αυτός που αποσκοπεί στην αναμόρφωση. **αναμορφωτικά** (επίρρ.).

άνανδρος -η -ο: ① αυτός που δείχνει δειλία σε μια κρίσιμη περίπτωση = δειλός, άτολμος. ② αυτός που δεν αρμόζει σε άνδρα: *Είναι ~ να χτυπάς τον αντίπαλό σου πίσωπλάτα.* **άνανδρα** (επίρρ.). **ανανδρία** η: ① έλλειψη θάρρους μπροστά στον κίνδυνο. ② (μτφ.) ανάρροστη συμπεριφορά, που δεν είναι σύμφωνη με κτ κώδικα τιμής: *Είναι ~ να δημοσιεύεις ανυπόγραφα αυτές τις προσβολές.*

ανανεώνω -ομαι: (μτβ.) ① αντικαθιστώ κτ παλιό με άλλο καινούριο, μεταβάλλω ριζικά κτ: *~ το νερό στο βάζο. Πρέπει να ~ το σπίτι μου.* ② δίνω σφρίγος, νέα δύναμη σε κτ που είναι

σωματικά ή ψυχικά κουρασμένος: *Γύρισε από τις διακοπές ανανεωμένος.* ③ παραείνω την ισχύ κτ πράγματος: *~ την υπόσχεση/το συμβόλαιο.* **ανανέωση** η: ① αντικατάσταση του παλιού με κτ άλλο καινούριο, ο εμπλουτισμός με καινούρια στοιχεία: *Η επίπλωση χρειάζεται ~.* ② αναζωογόνηση, ανάκτηση δυνάμεων: *~ του δέρματος.* ③ εκ νέου βεβαίωση για κτ, παράταση της ισχύος: *~ υπόσχεσης/συμβολαίου/της άδειας οδήγησης.* **ανανεώσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να ανανεωθεί, που δεν εξαντλείται: *Ο ήλιος και ο άνεμος είναι ~ πηγές ενέργειας, σε αντιδιαστολή με το πετρέλαιο που είναι εξαντλήσιμος φυσικός πόρος.* **ανανεωτής ο, -ώτρια** η: πρόσωπο που ανανεώνει έναν θεσμό, μια ιδεολογία κτ.: *Η Σανέλ υπήρξε ~ του χώρου της μόδας.* **ανανεωτικός -ή -ό**: κτ ή κτ που συντελεί ή αποσκοπεί στην ανανέωση: *Η νέα διοίκηση εμπνέεται από ~ πνεύμα.* **ανανεωτικά** (επίρρ.).

αναπαράγω -ομαι • αόρ. *αναπαρήγαγα*, παθ. αόρ. *αναπαράχθηκα*: ① με τεχνικά μέσα παράγω κτ όμοιο με το πρωτότυπο: *Τα φωτοαντιγραφικά μηχανήματα ~ κάθε είδος εγγράφων.* ② επαναλαμβάνω κτ διατηρώντας το ενεργό = διαιώνίζω: *Είναι μια νοοτροπία που αναπαράγεται από γενιά σε γενιά.* ③ παθ. γεννώ νέο οργανισμό, πολλαπλασιάζομαι: *Η θαλάσσια χελώνα ζει και αναπαράγεται στην Ελλάδα.* ④ σχ. **παράγω**. **αναπαραγωγή** η: ① διαδικασία με την οποία οι ζωντανό οργανισμοί παράγουν νέους οργανισμούς, όμοιους με αυτούς: *Ο ταύρος αυτός εκτρέφεται για ~.* ② τεχνική διαδικασία με την οποία καταγεγραμμένα οπτικά ή ηχητικά σήματα μετατρέπονται πάλι σε εικόνες ή ήχους: *Το βίντεο είναι σύστημα εγγραφής και ~ ήχου και εικόνας.* ③ επανάληψη καταστάσεων ή φαινομένων = διαίωνηση: *Για την ~ της πελατειακής νοοτροπίας ευθύνονται εξίσου πολίτες και πολιτικοί.* **αναπαραγωγικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την αναπαραγωγή: *~ όργανα.* **αναπαραγωγικά** (επίρρ.).

αναπαριστώ -ίσταμαι & αναπαριστάνω -ομαι • αόρ. *αναπαρέστησα*, παθ. αόρ. *αναπαριστάθηκα*: (μτβ.) μιμνούμαι, αποδίδω πιστά κτ: *Ο πίνακας ~ τη μάχη της Ισού.* **αναπαράσταση** η: ① μιμητική πράξη που αναβιώνει γεγονός του παρελθόντος: *~ του εγκλήματος.* ② απεικόνιση πράγματος: *Στόχος του ζωγράφου είναι η πιστή ~ του φυσικού χώρου.*

αναπαύω -ομαι: ❶ παθ. (αμτβ.) είμαι στην κατάλληλη θέση (συνήθως ξεπαλωμένος) για να ξεκουραστώ = ξεκουράζομαι: *Τα μεσημέρια θέλω να αναπαύομαι.* ❷ (μτφ., μτβ.) βρίσκω ψυχική γαλήνη: *Η μουσική με ~.* ❸ παθ. (αμτβ.) πεθαίνω, ξεκουράζεται η ψυχή μου: *Αναπαύθηκε η γιαγιά!* **ανάπαυση η:** ❶ ξεκούραση: *Καλύτερη ~ είναι ο ύπνος.* ❷ ψυχική γαλήνη: *Ήταν ταραγμένος, αλλά τα λόγια της του έφεραν ~.* ❸ η κατάσταση της ψυχής του πιστού μετά θάνατον: *τόπος αναπαύσεως.* ❹ αθλ παράγγελμα και στάση της γυμναστικής, κατά την οποία το σώμα χαλαρώνει. **αναπαυτικός -ή -ό:** αυτός που είναι κατάλληλος για ξεκούραση: ~ *καναπές/παπούτσια.* = άνετος. **αναπαυτικά** (επίρρ.).

ανάπηρος -η -ο: ❶ αυτός που πάσχει από σοβαρή βλάβη των σωματικών ή πνευματικών λειτουργιών του οργανισμού του: *Μετά το τροχαίο έμεινε ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ανικανότητα, αδράνεια: *Χωρίς τη γυναίκα του αισθάνεται ~.* **αναπηρία η:** σωματική ή διανοητική ανικανότητα που οφείλεται σε τραυματισμό ή ασθένεια: *Παίρνει σύνταξη λόγω ~.* *μερική/ολική ~.* **αναπηρικός -ή -ό:** ~ *καροτσάκι.*

αναπληρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αντικαθιστώ κπ στα καθήκοντά του λόγω απουσίας του: *Ο υποδιευθυντής ~ τον διευθυντή που λείπει.* ❷ συμπληρώνω κτ που λείπει, καλύπτω κενό: ~ *τη μόρφωση που του λείπει με την εξυπνάδα του.* **αναπλήρωση η.** **αναπληρωτής ο, -ώτρια η:** ❶ πρόσωπο που αντικαθιστά κπ στα καθήκοντά του: *Ανακοινώθηκαν οι τοποθετήσεις των ~ υπαλλήλων της Τράπεζας.* ❷ βαθμίδα της πανεπιστημιακής ιεραρχίας: ~ *καθηγητής.* **αναπληρωματικός -ή -ό:** αυτός που αναπληρώνει κπ ή κτ: ~ *παίχτης.*

αναπνέω: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) με τη βοήθεια των κατάλληλων οργάνων εισάγω στον οργανισμό μου αέρα, τον οποίο εξάγω, αφού έχω συγκρατήσει το οξυγόνο: *Όταν τρέχεις, να ~ μόνο από τη μύτη.* ~ *καθαρό αέρα.* = ανασαίνω. ❷ (μτφ., αμτβ.) ξεκουράζομαι, διακόπτω κτ δυσάρεστο ή κουραστικό: *Πήρα μία βδομάδα άδεια για να ~ λιγάκι.* ❸ (αμτβ.) αισθάνομαι την κυκλοφορία του αέρα: *Με αυτά τα παπούτσια τα πόδια ~.* **αναπνοή η:** ❶ η λειτουργία με την οποία οι ζωντανοί οργανισμοί παίρνουν οξυγόνο και αποβάλλουν διοξείδιο του άνθρακα: *τεχνητή ~:* ενέργειες για να ξαναρχίσει αναπνοή που έχει διακοπεί. ❷

εισπνοή και εκπνοή = ανάσα: *Αφουγκράζεται την ~ του.* *Μου κόπηκε η ~ (τρομάξα).* **σε απόσταση αναπνοής:** πολύ κοντά. **αναπνευστικός -ή -ό.** **αναπνευστήρας ο:** συσκευή που υποβοηθά την αναπνοή.

ανάποδος -η -ο: ❶ αυτός που είναι αντίθετος από το κανονικό ή το συνηθισμένο και παρουσιάζει δυσκολίες: ~ *άνθρωπος* = δύστροπος ≠ βολικός. ❷ αντίστροφος: ~ *ψαλίδι/σουτ.* **ανάποδη η:** ❶ η πλευρά που είναι αντίθετη από την κανονική ή από αυτή που φαίνεται ≠ καλή: *Γύρινα το παντελόνι από την ~ πριν το πλύνεις!* ❷ χτύπημα με την εξωτερική μεριά της παλάμης: *Έφαγε μια ~ κι είδε τον ουρανό σφοντύλι.* **ανάποδο το =** αντίστροφο: *Ο χρόνος είναι χρήμα, αλλά το ~ δεν ισχύει!* **ανάποδα** (επίρρ.): ❶ διαφορετικά ή αντίθετα από το κανονικό: *Φόρεσε τη μπλούζα του ~.* ❷ αντίθετα από το επιθυμητό: *Του ήρθε ~ η μετάθεση στη μέση της χρονιάς.* ❸ αντίθετα από την πραγματικότητα: *Δε φταίω εγώ που εσύ τα παίρνεις όλα ~ (καταλαβαίνεις λανθασμένα τα πράγματα).* **αναποδιά η:** ❶ δυσάρεστο και αναπάντεχο γεγονός = κακοτυχία: *Αν δεν είναι ~ να αρρωστήσεις τη μέρα της γιορτής σου, τότε τι είναι!* ❷ ιδιοτροπία, ο δύστροπος χαρακτήρας κάποιου: *Δε θα υπομένω μια ζωή τις αναποδιές σου!*

αναπόφευκτος -η -ο: αυτός που δεν μπορούμε να αποφύγουμε ή να αποτρέψουμε = αναπότρεπτος, μοιραίος: *Η σύγκρουση ήταν ~.* **αναπόφευκτα** (επίρρ.).

αναπτύσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ αυξάνω ή βελτιώνω κτ σταδιακά: *Το αυτοκίνητο ανέπτυξε ταχύτητα και εξαφανίστηκε. Η πόλη μας αναπτύχθηκε γρήγορα οικονομικά.* ❷ εκθέτω ένα θέμα διεξοδικά: *Ο ομιλητής ανέπτυξε τις απόψεις του.* **ανάπτυξη η.** **αναπτυξιακός -ή -ό.** **αναπτυξιακά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *αναπτύσσω* που σήμαινε «ξεδιπλώνω».

άναρθρος -η -ο: ❶ αυτός που δεν αποτελείται από αναγνωρίσιμους φθόγγους ή λέξεις: ~ *κραυγές.* ❷ ΓΡΑΜΜ λέξη που δε συνοδεύεται από οριστικό άρθρο ≠ έναρθρος: ~ *ουσιαστικό/επίθετο.* **άναρθρα** (επίρρ.): *Από το σοκ κραύγαζε ~.*

ανάρπαστος -η -ο: (για εμπόρευμα) αυτός που έχει μεγάλη ζήτηση και πουλιέται αμέσως: *Μόλις κυκλοφόρησε στην αγορά η συσκευή αυτή, έγινε ~.*

αναρριχώμαι: (αμτβ.) ❶ σακαρφάλλω σε επι-

ανάπαυση → αναπαύω
αναπαυτικά → αναπαύω
αναπαυτικός → αναπαύω
αναπαύω
αναπηρία → ανάπηρος
αναπηρικός → ανάπηρος
ανάπηρος
αναπληρωματικός → αναπληρώνω
αναπληρώνω
αναπλήρωση → αναπληρώνω
αναπληρωτής → αναπληρώνω
αναπληρώτρια → αναπληρώνω
αναπνευστήρας → αναπνέω
αναπνευστικός → αναπνέω
αναπνέω
αναπνοή → αναπνέω
ανάποδα → ανάποδος
ανάποδη → ανάποδος
αναποδιά → ανάποδος
ανάποδος
αναποφάσιστα → αναποφασιστικότητα → αναποφάσιστος → αναπόφευκτα → αναπόφευκτος
αναπόφευκτος
ανάπτυξη → αναπτύσσω
αναπτυξιακά → αναπτύσσω
αναπτυξιακός → αναπτύσσω
αναπτύσσω
άναρθρα → άναρθρος
άναρθρος
αναριθμώ → αναριθμώ
αναριθμωτός → αναριθμώ
αναριθμωτός
αναρριχώμαι
αναρριχίωση → αναρριχώμαι
αναρριχίωτος → αναρριχώμαι
αναρριχώμαι
αναρριχώμενος → αναρριχώμαι
αναρριχώμενος → αναρριχώμαι
αναρριχώμενος → αναρριχώμαι

αναρρόνω
 ανάρρωση → αναρρόνω
 αναρρωτήριο → αναρρόνω
 αναρρωτικός → αναρρόνω
 ανάρτηση → αναρτώ
 αναρτώ
 άναρχα → αναρχία
 αναρχία
 αναρχικός → αναρχία
 αναρχισμός → αναρχία
 άναρχος¹ → αναρχία
 άναρχος² → αρχή
 αναρρωτιέμαι
 ανασταίνω
 ανασταλτικά → αναστέλλω
 ανασταλτικός → αναστέλλω
 ανάσταση → ανασταίνω
 αναστάσιμα → ανασταίνω
 αναστάσιμος → ανασταίνω
 αναστέλλω
 αναστεναγμός →
 αναστενάζω
 αναστενάζω
 ανάστημα
 αναστολή → αναστέλλω
 ανασφάλεια → α-
 ανασφαλής → α-
 ανασχηματίζω
 ανασχηματισμός → ανασχη-
 ματίζω
 αναταράζω → αναταράσσω
 ανατάραξη → αναταράσσω
 αναταράσσω
 αναταραχή → αναταράσσω
 ανάταση
 αναθεμιμένος → αναθέτω
 αναθέτω
 ανατίθεμαι → αναθέτω

φάνεια με απότομη κλίση. ❷ (μτφ.) ανέρχομαι σε αξιώματα με κάθε τρόπο: ~ στην εξουσία εκμεταλλεζόμενος την ευπιστία του λαού.

αναρριχώμενος -η -ο (μπε. ως επίθ.): αυτός που αναρριχάται: ~ τριανταφυλλιά. **αναρριχώμενο** το: φυτό που αναπτύσσεται κάθετα, πάνω σε τεχνητά ή φυσικά στηρίγματα. **αναρρίχηση η. αναρριχητικός -ή -ό.**

αναρρόνω • αόφ. *ανάρρωσα* & *ανέρρωσα*: αποκτώ ξανά τις δυνάμεις μου μετά από ασθένεια = αναλαμβάνω: *Ο ασθενής ~. ανάρρωση η: Καλή ~!*: ευχή σε άρρωστο. **αναρρωτικός -ή -ό. αναρρωτήριο** το: κτίριο ή χώρος που προορίζεται για την ανάρρωση ασθενών.

αναρτώ -ώμαι • μπτ. *ανητημένους*: (μτβ.) κρεμώ κτ από κάπου, το τοποθετώ σταθερά σε υψηλό σημείο: *Τα αποτελέσματα θα αναρτηθούν στον πίνακα ανακοινώσεων. ανάρτηση η: ❶* κρέμασμα σε υψηλό σημείο: *Η ~ της βαθμολογίας θα γίνει μία εβδομάδα μετά τις εξετάσεις. ❷* ΜΗΧΑΝ μηχανικό σύστημα με το οποίο ελέγχεται η μεταφορά του βάρους του οχήματος στον άξονα των τροχών και μειώνονται οι κραδασμοί.

αναρχία η: ❶ πολ πολιτική ιδεολογία και κοινωνική θεωρία που αρνείται κάθε καταναγκασμό του ατόμου από οποιαδήποτε αρχή, εξουσία: *Η ~ επιδιώκει την κατάργηση του κράτους και κάθε άλλης εξουσίας. Ο Μπακούνιν είναι από τους σπουδαιότερους θεωρητικούς της ~. ❷* πλήρης αταξία από την κατάργηση κανόνων = ασυδοσία, αυθαιρεσία: *Στο σπίτι επικρατεί ~, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει. αναρχισμός ο: αναρχία (σημ. 1). αναρχικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με τον αναρχισμό: ~ ιδεολογία / κίνημα. αναρχικός ο: οπαδός του αναρχισμού: πορεία αναρχικών. άναρχος¹ -η -ο: αυτός που δε γίνεται με βάση κανόνες = αυθαίρετος: ~ οικονομική ανάπτυξη/δόμηση. άναρχα (επίρρ.).*

αναρρωτιέμαι: (αμτβ.) προσπαθώ να απαντήσω κτ που δε γνωρίζω ή που δυσκολεύομαι να καταλάβω = διερωτώμαι: *Αφού δεν ήξερε τη διεύθυνσή της, ~ πώς βρήκε το σπίτι της!*

ανασταίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ επαναφέρω νεκρό στη ζωή: *Ο Χριστός ανάστησε τον Λάζαρο. Χριστός ανέστη!* ❷ ανατρέφω κτ: *Έμεινε ορφανή και την ανάστησε η γιαγιά της. ❸* γιορτάζω την Ανάσταση: *Θα αναστήσουμε στο χωριό. ανάσταση η: ❶* επαναφορά ενός νεκρού στη ζωή: ~ νεκρών κατά τη Δευτέρα Παρουσία. ❷ **Ανάσταση η:** τελετή που γίνεται σε ανά-

μνηση της ανάστασης του Χριστού: *ακολουθία της Αναστάσεως. ❸* (μτφ.) αναζωογόνηση, αναγέννηση: *η ~ της φύσης την άνοιξη. αναστάσιμος -η -ο: αυτός που σχετίζεται με την Ανάσταση: ~ λειτουργία. αναστάσιμα (επίρρ.): Οι καμπάνες χτυπούν ~.*

αναστέλλω -ομαι: (μτβ.) διακόπτω προσωρινά ενέργεια ή λειτουργία: *Η απεργία αναστέλλεται. & σχ. αναβάλλω. αναστολή η: ❶* προσωρινή διακοπή: *Αποφασίστηκε η ~ των εργασιών του συμβουλίου. ❷* ΝΟΜ μη εκτέλεση ποινής για ορισμένο χρονικό διάστημα, με την προϋπόθεση ότι στο διάστημα αυτό ο καταδικασμένος δεν θα υποπέσει σε άλλο αδίκημα: *Καταδικάστηκε σε πέντε μήνες φυλάκιση με τριετή ~. ❸* πληθ. ηθικός δισταγμός: *άνθρωπος χωρίς ~. ανασταλτικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί αναστολή: μέτρα ~ της φοροδιαφυγής. ανασταλτικά (επίρρ.): Η βία λειτουργεί ~ για την ανάπτυξη της προσωπικότητας.*

αναστενάζω: (αμτβ.) αναπνέω βαθιά και ηχηρά, εκφράζοντας έντονη συναισθηματική κατάσταση: ~ από πόνο/ανακούφιση. **αναστεναγμός ο. ανάστημα το: ❶** το ύψος του σώματος ανθρώπου = [λαϊκ.] μπόι: *μέτριο/κανονικό/ψηλό ~. ❷* (μτφ.) ψυχικό ή πνευματικό σθένος, αξία: *Ορθωσε το ~ του ενάντια στη δικτατορία. Ποιητές του αναστήματος ενός Σεφέρη είναι σπάνιοι.*

ανασχηματίζω -ομαι: (μτβ.) δημιουργώ κτ εκ νέου, από την αρχή = αναδιαμορφώνω: *Ανασχηματίζεται η κυβέρνηση. ανασχηματισμός ο: ανασύνθεση, εκ νέου διάταξη πραγμάτων ή προσώπων με στόχο τη βελτίωση: Ο πρωθυπουργός προχώρησε σε ~ της κυβέρνησης.*

αναταράσσω & αναταράζω -ομαι: (μτβ.) κινώ κτ με ακανόνιστο τρόπο: *Ο δυνατός άνεμος ~ το αεροσκάφος. ανατάραξη η. αναταραχή η: κατάσταση γενικευμένης αναστάτωσης και σύγχυσης: Επικρατεί ~ στα πανεπιστήμια λόγω του νέου νόμου για την παιδεία.*

ανάταση η: ❶ ανύψωση: **Ανάταση!:** παράγγελμα της γυμναστικής για άσκηση κατά την οποία τα χέρια υψώνονται κατακόρυφα. ❷ (μτφ.) ψυχική εξύψωση, έξαρση του πνεύματος: *Διαβάζοντας αυτό το σπουδαίο έργο ένιωσα πνευματική ~.*

ανατέλλω • αόφ. *ανέτειλα* και *ανάτειλα:* (αμτβ.) ❶ (για ουράνιο σώμα) ανεβαίνω πάνω από τον ορίζοντα, εμφανίζομαι στον ουράνιο θόλο = βγαίνω ≠ δύω: *Ο ήλιος/η σελήνη ~. ❷*

(μτφ.) αρχίζω να υπάρχω, εμφανίζομαι: Ένα χαμόγελο ~ στο πρόσωπό του. Μια νέα εποχή ~ για τη χώρα μας. **ανατολή** η: ≠ δύση ❶ εμφάνιση ουράνιου σώματος στον ουράνιο θόλο: Θαύμασε την ~ από την κορυφή του βουνού. ❷ σημείο του ορίζοντα που βρίσκεται προς την ανατολή του ήλιου: Συμβουλεύτηκε την πυξίδα για να βρει την ~. ❸ **Ανατολή** η: οι χώρες που βρίσκονται ανατολικά της Ευρώπης: Μέση/Εγγύς/Άπω ~. ❹ το ανατολικό τμήμα γεωγραφικής περιοχής. **Ανατολίτης ο, -ισσα** η: ❶ πρόσωπο που κατάγεται από χώρα της Ανατολής. ❷ πρόσωπο που υιοθετεί πατριαρχικά πρότυπα: Είναι πραγματικός ~, γι' αυτό δε βοηθά καθόλου στις δουλειές του σπιτιού. **ανατολικός -ή -ό**: ≠ δυτικός ❶ αυτός που βρίσκεται, είναι προσανατολισμένος προς ή προέρχεται από την ανατολή: ~ συνοικίες/δωμάτιο/άνεμος. ❷ αυτός που σχετίζεται με την Ανατολή: ~ λαοί/φιλοσοφία. ❸ αυτός που σχετίζεται με τα σοσιαλιστικά κράτη κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου: ~ μπλοκ. **ανατολικά & -ώς** (επίρρ.): Η Ελλάδα ~ συνορεύει με την Τουρκία. **ανατολικά** τα: το ανατολικό μέρος μιας περιοχής. **ανατολίτικος -η -ο**: αυτός που σχετίζεται με την Ανατολή ή τους Ανατολίτες: ~ μουσική/χαλιά. **ανατολίτικα** (επίρρ.).

ανατίμηση η: διαμόρφωση της τιμής αγαθού ή νομίσματος σε νέα υψηλότερα επίπεδα ≠ υποτίμηση: Η ~ των ειδών πρώτης ανάγκης έφερε σε δύσκολη θέση τους μισθωτούς. ~ του ευρώ. **ανατιμώ -ώμαι** (μτβ.) ≠ υποτιμώ.

ανατινάζω -ομαι (μτβ.) καταστρέφω κτ προκαλώντας έκρηξη: ~ το κτίριο με δυναμίτη. **ανατίναξη** η.

ανατομία η: ❶ επιστημονικός κλάδος της βιολογίας και της ιατρικής που μελετά τη μορφή, τη δομή και τη λειτουργία των ζωντανών οργανισμών. ❷ η δομή του σώματος. **ανατομικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με την ανατομία. ❷ αυτός που ακολουθεί τις αρχές της ανατομίας: ~ παπούτσια. **ανατομικά** (επίρρ.).

ανατρέπω -ομαι • αόρ. *ανέτρεψα & ανάτρεψα*, παθ. αόρ. *ανατράπηκα & [επίσ.] ανετράπηκα*: (μτβ.) ❶ στρέφω κτ ανάποδα = αναποδογυρίζω: Το αυτοκίνητο ανατράπηκε. ❷ (μτφ.) ενεργώ έτσι, ώστε κτ να μην υπάρχει ή να μην ισχύει: ~ το αποτέλεσμα/το καθεστώς. *Ανατράπηκε η κυβέρνηση/η ισορροπία δυνάμεων/το σχέδιό μου.* ❸ αποδεικνύω ότι κτ είναι λανθασμένο: ~ όλα του τα επιχειρήματα. **ανα-**

τροπή η. ανατρεπτικός -ή -ό: ❶ αυτός που μπορεί να προκαλέσει κοινωνική ή πολιτική ανατροπή: ~ ιδέες/κίνημα. ❷ αυτός που είναι έξω από τα όρια = αντισυμβατικός: ~ σάτιρα/περιοδικό. **ανατρεπτικά** (επίρρ.).

ανατρέφω & αναθρέφω -ομαι • αόρ. *ανέθρεψα & ανάθρεψα*, μπλ. *αναθρεμμένος*: (μτβ.) μεταγαλώνω παιδί, φροντίζω για τη σωματική και πνευματική του ανάπτυξη: Είναι δύσκολο να αναθρέψεις σωστά ένα παιδί. **ανατροφή** η: ❶ φροντίδα για την ανάπτυξη ενός παιδιού: *Είχαν εμπιστευθεί την ~ του σε νταντάδες και δασκάλους.* ❷ η αγωγή που έχει δεχθεί κπ: *άνθρωπος χωρίς/με καλή ~.*

ανατριχιάζω: (αμτβ. & μτβ.) αισθάνομαι να ορθώνονται οι τρίχες του σώματός μου (συνήθως εξαιτίας έντονου αισθήματος ή συναισθήματος): ~ από κρύο/αηδία/συγκίνηση. Ο ήχος του πριονιού με ~. **ανατριχίλα** η: συνείσθημα φρίκης και τρόμου, που προκαλεί ανόρθωση των τριχών του σώματος: *Ένωσε ~ στη θέα του πτώματος.* **ανατριχιαστικός -ή -ό**: αυτός που κάνει κπ να ανατριχιάζει: ~ θέαμα/έγκλημα. οι ~ λεπτομέρειες ενός εγκλήματος. **ανατριχιαστικά** (επίρρ.).

άνανδος -η -ο: αυτός που μένει προσωρινά άφωνος εξαιτίας ενός έντονου συναισθήματος: *Το θράσος του με άφησε ~.*

αναφέρω -ομαι (μτβ.) ❶ κάνω λόγο: *Μην ~ ξανά αυτό το όνομα.* ❷ κάνω κτ γνωστό = ανακοινώνω, γνωστοποιώ: *Τα πρακτορεία ειδήσεων ~ ότι είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός των θυμάτων.* ❸ κάνω κτ γνωστό σε ανώτερο, σε αρχή ή υπηρεσία: *Αν δείτε τίποτα ύποπτο, να το ~ στο Τμήμα.* ❹ καταγγέλλω κπ για αξιόποινη πράξη: *Θα σε ~ στον διοικητή.* **αναφορά** η. **αναφορικά & -ώς** (επίρρ.).

αναχαιτίζω -ομαι (μτβ.) ❶ σταματώ κτ ή κπ που κινείται ορμητικά εναντίον μου, ανακόπτω την ορμή = αποκρούω: ~ εχθρικά αεροσκάφη. ❷ (μτφ.) σταματώ, εμποδίζω ανοδική πορεία: ~ τον πληθωρισμό. **αναχαιτίση** η. **αναχαιτιστικός -ή -ό**.

αναχωρώ: [επίσ.] (αμτβ.) φεύγω = ξεκινώ ≠ φτάνω: ~ αύριο για Λονδίνο. *Η αμαξοστοιχία ~ σε πέντε λεπτά.* **αναχώρηση** η: [επίσ.] το ξεκίνημα από έναν τόπο για άλλον ≠ αφίξη, [οικ.] ερχομός: *πίνακας αφίξεων και αναχωρήσεων.* *Η ~ του υπουργού για το Παρίσι αναβλήθηκε.*

αναψυχή η: ψυχική και σωματική ευχαρίστηση που οφείλεται σε ανάπαυση ή ψυχαγωγία: *ταξίδι/αίθουσα/σκάφος αναψυχής.*

ανατίμηση
ανατιμώ → ανατίμηση
ανατινάξω
ανατίναξη → ανατινάξω
ανατολή → ανατέλλω
ανατολικά → ανατέλλω
ανατολικός → ανατέλλω
ανατολικώς → ανατέλλω
Ανατολίτης → ανατέλλω
ανατολίτικα → ανατέλλω
ανατολίτικος → ανατέλλω
Ανατολίτισσα → ανατέλλω
ανατομία
ανατομικά → ανατομία
ανατομικός → ανατομία
ανατρεπόμενος → ανατρέπω
ανατρεπτικά → ανατρέπω
ανατρεπτικός → ανατρέπω
ανατρέπω
ανατρέφω
ανατριχιάζω
ανατριχιαστικά → ανατριχιάζω
ανατριχιαστικός → ανατριχιάζω
ανατριχίλα → ανατριχιάζω
ανατροπή → ανατρέπω
ανατροφή → ανατρέφω
άνανδος
αναφέρω
αναφορικά → αναφέρω
αναφορικώς → αναφέρω
αναχαιτίζω
αναχαιτίση → αναχαιτίζω
αναχαιτιστικός → αναχαιτίζω
αναχώρηση → αναχωρώ
αναχωρώ
αναψυχή

άνδρας & άντρας ο: ❶ άνθρωπος αρσενικού γένους που έχει περάσει την παιδική ηλικία: *Μεγάλωσε, έγινε ολόκληρος ~!* ❷ ο σύζυγος: *Χώρισε με τον ~ της.* ❸ πρόσωπο που επιδεικνύει θάρρος και υπευθυνότητα, ιδιότητες που αποδίδονται συνήθως στους άνδρες: *Αν είσαι ~, έλα να λογαριαστούμε!* Όταν χάσαμε τον πατέρα μας, η μάνα μας έγινε ο ~ του σπιτιού. **ανδρικός & αντρικός -ή -ό. αντρικά** (επίρρ.): *Της αρέσει να ντύνεται ~.* **ανδρικά & (σπάν.) αντρικά** τα: τμήμα καταστήματος που πουλάει ανδρικά ρούχα. **ανδρισμός** ο: ❶ το σύνολο των φυσικών και σεξουαλικών χαρακτηριστικών του άντρα. ❷ γενναία και αξιοπρεπής συμπεριφορά: *Όταν έπρεπε, είχε τον ~ να παραιτηθεί.* **ανδρόνομι & αντρώνομι**: ❶ ενηλικιώνομαι, γίνομαι άνδρας: *Ο γιος του ανδρώθηκε πια.* ❷ ωρμάζω μέσα από δύσκολες καταστάσεις: *Ανδρώθηκε απότομα με τον θάνατο των γονιών του.*

ανεβάζω: (μτβ.) ≠ κατεβάζω ❶ μετακινώ κπ ή κτ προς τα επάνω: ~ τα πράγματα στο φορτηγό /το φερμουάρ. ❷ μεταφέρω κπ ή κτ από τα νότια προς τα βόρεια: *Θα σε ανεβάσω από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη με το αυτοκίνητο.* ❸ αυξάνω κτ: ~ τις τιμές /τους μισθούς /την ένταση της μουσικής/τον τόνο της φωνής μου. ❹ παρουσιάζω ένα θεατρικό έργο στη σκηνή: *Ο θίασος θα ~ Άμλετ.* ❺ προκαλώ ευδιαθεσία: *Ένα κοπλιμέντο με ~.* ❻ αποκαλώ κπ με αρνητικούς χαρακτηρισμούς: *Ηλίθιο τον ανεβάζε, ηλίθιο τον κατέβαζε.* **ανεβάσμα¹** το.

ανεβαίνω • αόρ. *ανέβηκα*, προστ. *ανέβα*: (μτβ. & αμτβ.) ❶ κινούμαι από ένα χαμηλότερο προς ένα υψηλότερο σημείο: ~ στην κορυφή του βουνού/τον ανήφορο/στα δέντρα. ~ τα σκαλιά/με το ασανσέρ. Ο θόρυβος του δρόμου ~ στον τρίτο όροφο. ❷ επιβιβάζομαι σε μεταφορικό μέσο: ~ στο ποδήλατο/τρένο/αεροπλάνο. ❸ πηγαίνω από τα νότια προς τα βόρεια: ~ συχνά από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη. ❹ αποκτώ υψηλότερο βαθμό, αξίωμα, κύρος: *Κουράστηκε πολύ στη ζωή του για ν' ανέβει.* ❺ γίνομαι ευδιάθετος, αποκτώ αυτοπεποίθηση: *Έχει ανέβει ψυχολογικά από τότε που απέκτησε δεσμό.* ❻ αυξάνομαι σε τιμή, ποσότητα ή ένταση: ~ η θερμοκρασία /ο πυρετός/η πίεση. *Με τη βροχή η στάθμη του ποταμού ανέβηκε επικίνδυνα.* ❼ (για θεατρικό έργο) παρουσιάζομαι στη σκηνή ≠ κατεβαίνω: *Αύριο ~ μια κωμωδία του Αριστοφάνη.* **ανεβάσμα²** το. **ανάβαση** η: πορεία προς

τα επάνω ≠ κατάβαση: *Η ~ στην κορυφή του Ολύμπου είναι επικίνδυνη.*

ανέκαθεν (επίρρ.): εξαρχής, από πάντα: *Το σιτάρι ήταν ~ το κύριο διατροφικό στοιχείο στη Μεσόγειο.*

Η έκφρ. από ανέκαθεν είναι λανθασμένη, επειδή η ΑΕ κατάληξη -θεν δηλώνει προέλευση, και συνεπώς η πρόθεση από πλεονάζει.

ανελλιπής -ής -ές: αυτός που γίνεται χωρίς διακοπές = συνεχής ≠ ελλιπής: ~ παρακολούθηση των μαθημάτων. **σχ. αγενής. ανελλιπώς** (επίρρ.): *Κάθε Σάββατο ~ βγαίνουν έξω για φαγητό.*

άνεμος ο: ❶ κίνηση μάζας ατμοσφαιρικού αέρα, που οφείλεται στις μεταβαλλόμενες ατμοσφαιρικές συνθήκες και έχει ορισμένη κατεύθυνση και δύναμη: ~ ασθενής/μέτριος /ισχυρός/ούριος/βόρειος ~. **περί ανέμων και υδάτων:** για συζήτηση που γίνεται αόριστα για διάφορα θέματα. **όπου φυσάει ο ~:** για άνθρωπο που αλλάζει στάση και άποψη, ανάλογα με ό,τι επικρατεί κάθε φορά. **στους πέντε ~:** εδώ κι εκεί: *Σκόρπισε την πατρική κληρονομιά ~.* ❷ (μτφ.) έντονη τάση: *Πνέει ~ αισιοδοξίας.* **ανεμίζω:** ❶ (μτβ.) κουνώ κτ στον αέρα: *Με χαιρετούσε ανεμίζοντας το μαντίλι της.* ❷ (αμτβ.) κινούμαι από τον άνεμο: *Τα μαλλιά της ανεμίζαν στον άνεμο.* **άνεμισμα** το.

ανεξάρτητος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δεν επηρεάζεται ούτε καθορίζεται από εξωτερικούς παράγοντες ≠ εξαρτημένος: *Είναι ~ γυναίκα και κάνει ό,τι θέλει.* ❷ αυτός που λειτουργεί χωρίς να υπακούει σε εξωτερικές παρεμβάσεις: *Η Δικαιοσύνη είναι ~.* ❸ αυτός που δε σχετίζεται με κτ άλλο: *Απουσίαζα για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή μου.* **σχ. αίρω. ανεξάρτητα & [επίσ., μόνο στη σημ. 3] ανεξαρτήτως** (επίρρ.). **ανεξαρτησία** η.

ανεξίτηλος -η -ο: ❶ αυτός που δεν ξεβάφει, δεν ξεθωριάζει το χρώμα του: ~ μελάνι/ύφασμα. ❷ (μτφ.) αυτός που η ζωρότητα της αναιμηνής του δεν εξασθενίζει με το πέρασμα του χρόνου: *Αφησε ~ τη σφραγίδα της στην πολιτική ζωή του τόπου.* **ανεξίτηλα** (επίρρ.).

ανεργία η: αδυναμία επαγγελματικής απασχόλησης κπ: *Η κυβέρνηση πήρε μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας.* **ταμείο/επίδομα ~. άνεργος -η -ο:** αυτός που δεν έχει εργασιακή απασχόληση: *Είναι δύο χρόνια ~ και*

πάχνει μια οποιαδήποτε δουλειά. **άνεργος** ο: άνεργο άτομο.

Άνεργος είναι αυτός που δεν εργάζεται, επειδή δεν μπορεί να βρει δουλειά, ενώ *άεργος* είναι αυτός που δε θέλει να εργαστεί.

άνεση η: ❶ έλλειψη περιορισμών στη χρήση του χώρου ή του χρόνου: *Η ~ χώρου επιτρέπει ελευθερία κινήσεων.* ❷ εξοικείωση με κτ, δεξιοσύνη που δίνει την αίσθηση ότι κτ γίνεται εύκολα = ευκολία: *Έχει μεγάλη ~ στο γράψιμο. Κινείται με ~ στους διπλωματικούς κύκλους.* ❸ οικονομική δυνατότητα: *Έχει οικονομική ~.* ❹ ελευθερία στη συμπεριφορά, φυσικότητα: *Μίλα με ~, μη διστάζεις!* ❺ πλθ. τα τεχνικά μέσα που εξασφαλίζουν εύκολη διαβίωση: *Στο σπίτι μου έχω όλες τις ~.* **άνετος -η -ο:** ❶ αυτός που προσφέρει άνεση, ελευθερία κινήσεων: *~ σπίτι/ρούχο.* ❷ αυτός που γίνεται με άνεση, με ευκολία: *~ δουλειά/νίκη/ζωή.* ❸ αυτός που συμπεριφέρεται με φυσικότητα ≠ σφιγμένος: *Είναι ~ τύπος.* **άνετα** & (σημ. 1) **ανέτως** (επίρρ.): ❶ με εύκολο τρόπο: *Η ομάδα μας κέρδισε ~.* ❷ χωρίς περιορισμούς ή καταπόνηση: *Κάθισε ~ για να δει τηλεόραση.*

ανεύθυνος -η -ο: ❶ αυτός που ενεργεί και συμπεριφέρεται επιπόλαια, χωρίς να ενδιαφέρεται για τις συνέπειες των πράξεών του ≠ υπεύθυνος: *Μόνο ένας ~ θα μπορούσε να φύγει έτσι, χωρίς να ειδοποιήσει!* ❷ αυτός που δεν έχει ευθύνη ή δεν μπορεί να του αποδώσει κανείς ευθύνη για κτ: *Τελικά αποδείχτηκε ότι ο μηχανικός ήταν ~ για την κατάρρευση του κτιρίου.* **ανεύθυνα** (επίρρ.): χωρίς αίσθηση ευθύνης: *Ενεργεί ~ και χωρίς σοβαρότητα.* = επιπόλαια, απερίσκεπτα. **ανευθυνότητα** η: το να ενεργεί κτ επιπόλαια, χωρίς αίσθηση ευθύνης: *Ήταν ~ εκ μέρους σου να διαδώσεις τις φήμες πριν τις επιβεβαιώσεις.*

ανέφικτος -η -ο: αυτός που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί = ακατόρθωτος ≠ εφικτός: *~ στόχοι. Τα ταξίδια στον χρόνο είναι για το άμεσο μέλλον ~.*

ανεφοδιάζω -ομαι: (μτβ.) προμηθεύω κτ εκ νέου με τα απαραίτητα: *Το αεροπλάνο ανεφοδιάστηκε με καύσιμα και συνέχισε την πτήση του.* **ανεφοδιασμός** ο: η εκ νέου προμήθεια με απαραίτητα αγαθά: *~ του στρατού.*

ανέχεια η: έλλειψη των απαραίτητων πόρων για να μπορεί κανείς να ζήσει, στέρηση των αναγκαίων = ένδεια, φτώχεια ≠ ευμάθεια, ευπο-

ρία: *Μεγάλο μέρος του πληθυσμού στις χώρες της Αφρικής βασανίζεται από ~.*

ανέχομαι: (μτβ.) ❶ δεν αντιδρώ σε κτ ή σε κτ που μου προκαλεί ενόχληση = υπομένω: *Δεν ~ να την προσβάλλουν.* ❷ παραβλέπω ηθελημένα κτ, δέχομαι κτ όπως είναι: *Ανέχτηκα για πολύ καιρό τα σφάλματά του.* **ανοχή** η. **ανεκτός -η -ό:** αυτός που μπορεί κτ να τον ανεχτεί, να τον υπομείνει = υποφερτός: *~ πόνος/ζέστη.* **ανεκτικός -η -ό:** αυτός που δείχνει μεγάλη ανοχή, υπομονή: *Η κοινωνία μας δεν είναι ~ με τους μετανάστες.* **ανεκτικότητα** η.

ανήκω: (μτβ.) ❶ είμαι κτήμα κάποιου: *Αυτή η έκταση ~ στον Δήμο.* ❷ αποτελώ τμήμα, μέρος ή μέλος ευρύτερου συνόλου: *Η Ρόδος ~ στα Δωδεκάνησα.* = υπάγομαι. ❸ αρμόζω, ταιριάζω: *Σας ~ ένα μεγάλο μπράβο/ένα μεριδίδο της επιτυχίας.*

ανησυχώ: ❶ (αμτβ.) είμαι αναστατωμένος, αγωνιώ: *~ για την υγεία της συζύγου μου.* ❷ (μτβ.) προκαλώ αναστάτωση ή ενόχληση: *Παρακαλώ, μη με ανησυχήσεις για τίποτε και για κανέναν!* **ανησυχία** η: ❶ κατάσταση στην οποία κτ είναι αναστατωμένος ή προβληματισμένος εξαιτίας προβλήματος ή απειλής: *Η υγεία του δεν εμπνέει ~.* *Η κυβέρνηση έχει εκφράσει την ~ της για τις τουρκικές προκλήσεις στο Αιγαίο.* ❷ πλθ. έντονο ενδιαφέρον, τάση για αναζητήσεις: *Έχει καλλιτεχνικές ~.* **ανήσυχος -η -ο:** ❶ αυτός που είναι ταραγμένος, αναστατωμένος: *Είναι ~ για την υγεία του.* ❷ αυτός που δεν επαναπαύεται: *~ πνεύμα.* ❸ αυτός που δε γίνεται με ησυχία: *~ ύπνος.* **ανήσυχια** (επίρρ.). **ανησυχητικός -η -ό:** αυτός που προκαλεί ανησυχία: *Η κατάσταση της υγείας του είναι ~.* **ανησυχητικά** (επίρρ.): *Ο καιρός επιδεινώνεται ~.*

ανηφόρα & ανηφοριά η: δρόμος με κλίση προς τα πάνω ≠ κατηφόρα. **ανηφορός** ο: ≠ κατήφορος ❶ δρόμος ή έδαφος με κλίση προς τα πάνω: *Κουράζομαι στον ~.* ❷ (μτφ.) δύσκολη περίπτωση στη ζωή: *Την κούρασε ο ~ της ζωής.* **ανηφορικός -η -ό:** αυτός που έχει κλίση προς τα πάνω ≠ κατηφορικός: *~ δρόμος.* **ανηφορικά** (επίρρ.) ≠ κατηφορικά. **ανηφορίζω:** ≠ κατηφορίζω ❶ (αμτβ. & μτβ.) προχωρώ σε ανηφορο ή μετακινούμαι από ένα χαμηλότερο προς ένα υψηλότερο σημείο: *~ προς την κορυφή του βουνού. ~ το μονοπάτι για το σπίτι.* ❷ (αμτβ., για δρόμο) γίνομαι ανηφορικός: *Από δω και πέρα το μονοπάτι ~.* **ανηφορίσμα** το ≠ κατηφορίσμα.

άνεση
άνετα → άνεση
ανετέθη → αναθέτω
άνετος → άνεση
ανετράπη → ανατρέπω
ανέτως → άνεση
άνευ → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
ανεύθυνα → ανεύθυνος
ανεύθυνος → ανεύθυνος
ανεύθυνότητα → ανεύθυνότητα
ανεύθυνότητα → ανεύθυνος
ανέφελος → ανέφικτα → ανέφικτος → ανέφικτος
ανεφοδιάζω → ανεφοδιασμός → ανεφοδιάζω
ανέχεια
ανέχομαι
ανεψιά → ανιψιός
ανεψιός → ανιψιός
ανήθικα → ανήθικος → ανήθικος
ανήκουστος → ανήκω
ανήλικος → ανήμπορος → ανήξερος → ανηρημένος → αναρτώ
ανήσυχα → ανησυχώ
ανησυχητικά → ανησυχώ
ανησυχητικός → ανησυχώ
ανησυχία → ανησυχώ
ανήσυχος → ανησυχώ
ανησυχία
ανηφοριά → ανηφόρα
ανηφορίζω → ανηφόρα
ανηφορικά → ανηφόρα
ανηφορικός → ανηφόρα
ανηφορίσμα → ανηφόρα
ανηφορός → ανηφόρα
*ανηψιός → ανιψιός

ανθός
ανιχνεύω

ανθ' → αντί
ανθ- → αντι-
ανθεκτικά → αντέχω
ανθεκτικός → αντέχω
ανθεκτικότητα → αντέχω
ανθέλληνας → αντι-
ανθελληνικός → αντι-
άνθηση → άνθος
ανθίζω → άνθος
ανθός
άνθος
άνθρακας
άνθρακικό → άνθρακας
άνθρακικός → άνθρακας
άνθρακούχος → άνθρακας
άνθρωπιά → άνθρωπος
άνθρωπινά → άνθρωπος
άνθρωπινα → άνθρωπος
άνθρωπινός → άνθρωπος
άνθρωπινος → άνθρωπος
άνθρωπινως → άνθρωπος
άνθρωπισμός
άνθρωπιστής → ανθρωπισ-
μός
ανθρωπιστικά → ανθρωπισ-
μός
ανθρωπιστικός → ανθρωπισ-
μός
ανθρωπιστρια → ανθρωπισ-
μός
άνθρωπος
ανθρωπότητα → άνθρωπος
ανθυγιεινός → αντι-
ανθυπατιστής → αντι-
ανθυπατιστικός → αντι-
ανθώ → άνθος
ανία
ανιαρά → ανία
ανιαρός → ανία
ανιάτος → α-
ανίκανος → α-
ανικανότητα → α-
ανίκητος → α-
άνισα → α-
ανισόροπος → α-
άνισος → α-
ανισότητα → α-
ανίσχυρα → α-
ανίσχυρος → α-
ανιχνεύσιμος → ανιχνεύω
ανιχνευτής → ανιχνεύω
ανιχνευτικά → ανιχνεύω
ανιχνευτικός → ανιχνεύω
ανιχνεύω

ανθός ο: ❶ το σύνολο των ανθέων ενός φυτού:

Το κρύο πάγωσε τους ανθούς της λεμονιάς.

❷ το εκλεκτότερο μέρος κτ πράγματος: *Διαλέγει πάντα τον ~.*

άνθος το • γεν. πληθ. *ανθέων*. ❶ [επίσ.] το μέρος του φυτού που περιέχει τα όργανα αναπαραγωγής και στο οποίο αναπτύσσεται ο καρπός = [οικ.] λουλούδι: ~ *αμυγδαλιάς, πλαστικά* ~. ❷ (μτφ.) το εκλεκτότερο μέρος ενός πράγματος ή συνόλου: ~ *ορυζής/αραβοσίτου. το ~ της νεολαίας. Βρίσκεται στο ~ της ηλικίας της* (στη νεότητα). **ανθίζω**: (αμτβ.) γεμίζω λουλούδια: *Άνθισε η κερασιά.* **ανθώ**: (αμτβ.) ακμάζω: *Τα οικονομικά του/τα γράμματα/οι επιστήμες ~.* **άνθηση** η.

άνθρακας ο: ❶ χημ αμέταλλο χημικό στοιχείο που βρίσκεται στη φύση σε μορφές ενώσεων (γραφίτης, διαμάντι) και αποτελεί θεμελιώδες συστατικό της ζωικής ύλης: *διοξειδίο του ~. ενώσεις/ισότοπα του ~.* ❷ στερεό καύσιμο που περιέχει άνθρακα σε μεγάλη ποσότητα = *κάρβουνο: Ο ~ ήταν για αιώνες η καύσιμη ύλη της βιομηχανίας.* **άνθρακες ο θησαυρός**: για ασήμαντο αποτέλεσμα μετά από πολλές προσπάθειες ή ελπίδες. **άνθρακικός -ή -ό**: αυτός που περιέχει άνθρακα: ~ *ασβέστιο/νάτριο.* **άνθρακικό** το: *άνθρακικό οξύ: αναψυκτικό με ~.*

ανθρωπισμός ο: ❶ πνευματικό κίνημα της Αναγέννησης, που βασίστηκε στη μελέτη του αρχαίου ελληνικού και λατινικού πολιτισμού, της λογοτεχνίας και της τέχνης = *ουμανισμός*. ❷ φιλοσοφική θεωρία ή πνευματική στάση που εμπνέεται από σεβασμό και αγάπη για τον άνθρωπο και την ανθρωπινή ζωή: *Λόγοι ~ επιβάλλουν την υποστήριξη των αδυνάτων.* **ανθρωπιστής** ο, **-ίστρια** η: ❶ λόγιος της Αναγέννησης, υποστηρικτής του ανθρωπισμού = *ουμανιστής: Ο Έρασμος υπήρξε ~.* ❷ κάθε γνώστης των κλασικών γραμμάτων που πιστεύει στην παιδευτική τους αξία. ❸ πρόσωπο που δείχνει έμπρακτη αγάπη και ευαισθησία για τον συνάνθρωπό του: *Ο Σβάιτσερ ήταν ένας μεγάλος ~.* **ανθρωπιστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον αναγεννησιακό ανθρωπισμό και το μορφωτικό ιδεώδες που θέτει την κλασική παιδεία στο επίκεντρο: ~ *επιστήμες* (φιλολογία, ιστορία, ψυχολογία κτλ.). ❷ αυτός που συμπαρίσταται στον συνάνθρωπο: ~ *οργάνωση/βοήθεια.* **ανθρωπιστικά** (επίρρ. στη σημ. 2).

άνθρωπος ο: ❶ ον που ανήκει στα θηλαστικά και που έχει ως κύρια χαρακτηριστικά την όρθια

στάση, τη λογική και τον έναρθρο λόγο. ❷ κά-
θε άνθρωπος ως εκπρόσωπος του ανθρωπι-
νου γένους: *Οι ~ είναι θνητοί.* ❸ κάθε άτομο
του είδους, με ιδιαίτερες σωματικές και πνευ-
ματικές ιδιότητες: *κοντός/έξυπνος/ευαίσθη-
τος ~.* ❹ ο άνθρωπος ως απόλυτη ηθική αξία: *Δεν αρκεί να είσαι καλός επιστήμονας, πρέπει να είσαι και ~.* ❺ ο άνθρωπος ως ατελής ον, με αδυναμίες: ~ *είμαστε, λάθη κάνουμε.* **ανθρώ-
πινος -η -ο**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον άν-
θρωπο (κατ' αντιδιαστολή προς τα ζώα ή τις
μηχανές): ~ *σώμα/αξιοπρέπεια/δικαιώματα.* ❷
αυτός που έχει τις αδυναμίες και τις ατέ-
λειες που χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο: *Τα
λάθη είναι ~.* ❸ αυτός που είναι ευαίσθητος,
ευγενής: *Προσεγγίζει τους άλλους με έναν πολ-
ύ ~ τρόπο, προσπαθώντας να τους καταλά-
βει και να τους στηρίξει.* ❹ αυτός που αρμό-
ζει στον άνθρωπο ή ικανοποιεί τις ανάγκες
του: *Θέλω να βρω μια πιο ~ δουλειά.* **ανθρώ-
πινα** (επίρρ. στη σημ. 3): *Μου συμπεριφέρθη-
κε ~.* **ανθρωπίνως** (επίρρ.): [επίσ.] με βάση τα
ανθρώπινα μέτρα και τις φυσικές δυνατότη-
τες του ανθρώπου: *Είναι ~ αδύνατο να προ-
λάβουμε να τελειώσουμε τόσο σύντομα.* **αν-
θρωπινός -ή -ό**: ❶ ανθρωπίνος (σημ. 4): *Δεν εί-
ναι ζωή ~ αυτή που ζουν οι έγκλειστοι στα
στρατόπεδα!* **ανθρωπιά** (επίρρ.). **ανθρωπιά** η:
η θεωρούμενη ιδανικά ως κατεξοχήν ανθρω-
πινή ιδιότητα, η αλληλεγγύη και η συμπάθεια
απέναντι στον συνάνθρωπο ≠ *απανθρωπιά*:
Δείξε λίγη ~, μην είσαι τόσο σκληρός! **ανθρω-
πότητα** η: το σύνολο των ανθρώπων επάνω
στη γη: *Η ~ κινδυνεύει να αφανιστεί από έναν
πυρηνικό πόλεμο. εγκλήματα κατά της ~.*

ανία η: δυσάρεστο συναίσθημα που δημιουρ-
γείται από την έλλειψη ενδιαφέροντος για
ό,τι συμβαίνει = *πλήξη, βαρεμάρα: Η γραφει-
οκρατική δουλειά της προκαλεί ~.* **ανιαρός
-ή -ό**: αυτός που προξενεί ανία = *βαρετός,*
*πληκτικός: ~ συζήτηση/μυθιστόρημα/μάθη-
μα.* **ανιαρά** (επίρρ.).

ανιχνεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ αναζητώ κτ ή κτ ερευ-
νώντας συστηματικά οποιοδήποτε σχετικό
ίχνος και στοιχείο: ~ *τοξικές ουσίες σε συ-
σκευασμένα τρόφιμα.* ❷ (μτφ.) προσπαθώ να
εξακριβώσω κτ χρησιμοποιώντας τη λογική ή
το συναίσθημα: *Προσπάθησε να ανιχνεύσεις
τις προθέσεις του.* **ανιχνεύσιμος -η -ο**: αυτός
που μπορεί να ανιχνευθεί: *Τα αναβολικά είναι
~ στο αίμα.* **ανιχνευτής** ο: ❶ αυτός που έχει εκ-
παιδευτεί να ανιχνεύει μια εδαφική περιοχή:

Μια διμοιρία ανιχνευτών προηγούνταν του στρατεύματος. ❷ συσκευή με την οποία γίνεται ανίχνευση: ~ ραδιενέργειας/μετάλλων. **ανιχνευτικός -ή -ό. ανιχνευτικά** (επίρρ.).

ανιψιός & ανεψιός ο, ανιψιά & ανεψιά η, ανίψι το: ❶ το παιδί του αδερφού/της αδερφής κπ ή του/της συζύγου. ❷ το παιδί του/της εξαδέλφου κπ ή του/της συζύγου.

άνοδος η: ❶ κίνηση από χαμηλότερο σε υψηλότερο επίπεδο, από τα νότια προς τα βόρεια ή από τα παράλια προς τα μεσόγεια ≠ κάθοδος: *Η ~ στην κορυφή γίνεται με δυσκολία.* ❷ αύξηση σε κλίμακα ≠ πτώση: ~ της θερμοκρασίας/των τιμών/της στάθμης του ποταμού. ❸ δρόμος με ανηφορική κλίση ή που οδηγεί προς τα βόρεια: *Η συγκεκριμένη οδός είναι η μόνη ~ για την Ακρόπολη.* ❹ (μτφ.) πρόοδος, κατάκτηση ενός αξιώματος: ~ ενός κόμματος στην εξουσία. = ανάρρηση ≠ πτώση. ❺ ΦΥΣ ο θετικός πόλος πηγής ηλεκτρικού ρεύματος και το αντίστοιχο ηλεκτρόδιο ≠ κάθοδος. **ανοδικός -ή -ό:** αυτός που παρουσιάζει άνοδο, αύξηση: *Τα ποσοστά του κόμματός μας κινούνται σε ~ πορεία.* **ανοδικά** (επίρρ.): ~ κινήθηκαν οι τιμές των μετοχών στη σημερινή συνεδρίαση του Χρηματιστηρίου.

ανόητος -η -ο: αυτός που δείχνει έλλειψη σκέψης ή νοημοσύνης = βλάκας, ηλίθιος, χαζός: ~ άνθρωπος / πράξη / απόφαση. **ανόητα** (επίρρ.). **ανοησία η:** ❶ η ιδιότητα του ανόητου = βλακεία: *Είναι μεγάλη ~ να μη θέλεις το συμφέρον σου.* ❷ συνήθ. πληθ. (συνεκδ.) λόγος ή πράξη που φανερώνει ανοησία: *Πάψε να λες/να κάνεις ~.*

ανοίγω -ομαι • αόφ. άνοιξα, παθ. αόφ. ανοίχτηκα, μππ. ανοιγμένος: (μτβ. & αμτβ.) ❶ αφαιρώ, σηκώνω κτλ. ό,τι κρατάει κλειστό έναν χώρο, ώστε να επιτρέψω την πρόσβαση σε αυτόν ≠ κλείνω: *Μόλις ανοίξεις το συρτάρι, θα το δεις.* ❷ αφαιρώ το σκέπασμα, το πώμα κτλ. ενός πράγματος ≠ κλείνω: *Άνοιξαν δύο μπουκάλια κρασί. Άνοιξε το δώρο σου!* ❸ κάνω ρούχο φαρδύτερο ή αποκαλυπτικότερο: *Να ανοίξετε λίγο τα μανίκια, γιατί μου είναι στενά.* ❹ ξεκουμπώνω ή κατεβάζω το φερμουάρ ≠ κλείνω: *Άνοιξε το πουκάμισο!* ❺ [προφ.] χτυπώ και τραυματίζω, προκαλώντας αιμορραγία: *Του άνοιξε τη μύτη με μια γροθιά.* ❻ (μτφ.) εγκαινιάζω, ξεκινώ κτ ≠ κλείνω: *Άνοιξε καινούριο μαγαζί.* ❼ απλώνω κτ σε μεγαλύτερη έκταση, όγκο κτλ. ≠ κλείνω: *Άνοιξε την ομπρέλα σου!* ❽ θέτω σε λειτουργία συσκευή

≠ κλείνω: *Άνοιξε την τηλεόραση.* ❾ κάνω διάρρηση: *Άνοιξαν το διπλανό σπίτι.* ❿ Σε πολλές από τις παραπάνω σημ. το ρ. χρησιμοποιείται και ως αμτβ.: *Η πόρτα ανοίγει δύσκολα. Πώς ανοίγει το βίντεο; άνοιγμα το. ανοιχτήρι το. ανοιχτός -ή -ό. ανοιχτά (επίρρ.). **ανοίξη η:** ❶ μία από τις τέσσερις εποχές του έτους, μετά τον χειμώνα και πριν από το καλοκαίρι, που χαρακτηρίζεται από άνοδο της θερμοκρασίας και άνθηση των φυτών. ❷ (μτφ.) περίοδος ακμής: *Η γενιά αυτή έφερε την ~ στα ελληνικά γράμματα.* **ανοιξιάτικος -η -ο =** εαρινός. **ανοιξιάτικα** (επίρρ.): *κατά τη διάρκεια της άνοιξης: Πώς σου 'ρθε να βάλεις παλτό ~;* **άνομος -η -ο:** αυτός που παραβιάζει τους ηθικούς νόμους: *Διέπραξε πολλές ~ πράξεις.* **άνομα** (επίρρ.). **ανομία η:** παράνομη και ανήθικη πράξη: *Ο Θεός τον τιμώρησε για τις ~ του.**

Το επίθ. άνομος δεν ταυτίζεται σημασιολογικά με το επίθ. άδικος: με το πρώτο τονίζεται η σοβαρότητα της παράβασης ηθικών νόμων και η αδιαφορία για αυτούς, ενώ με το δεύτερο δηλώνεται η παράβαση κανόνων δικαίου και η απόκλιση από το αίσημα περί δικαίου.

ανοσία η: ❶ ΙΑΤΡ φυσική ή επίκτητη ιδιότητα ενός οργανισμού να μην προσβάλλεται από ορισμένες ασθένειες: *Με το εμβόλιο απέκτησε ~ στην ασθένεια αυτή.* ❷ (μτφ.) ιδιότητα αυτού που δεν αντιδρά σε μια δυσάρεστη κατάσταση, επειδή την έχει συνηθίσει: *Μετά τους συνεχείς καβγάδες έπαθα ~ στις φωνές.* **άνοσος -η -ο.**

ανταγωνίζομαι: (μτβ.) ❶ αγωνίζομαι να ξεπεράσω κπ, να επικρατήσω σε μια αναμέτρηση: ~ τρεις άλλους υποψηφίους για τη διευθυντική θέση. ❷ προσπαθώ να ξεπεράσω κτ ή κπ, να φανώ ισοδύναμος, ισάξιος: *Τα ελληνικά ρούχα ~ τα ευρωπαϊκά.* **ανταγωνισμός ο:** σκληρός /οικονομικός/πολιτικός/αθέμιτος ~. **ανταγωνιστής ο, -ίστρια η:** πρόσωπο που ανταγωνίζεται κπ: *Τον σκωφαντούν οι ~ του.* **ανταγωνιστικός -ή -ό. ανταγωνιστικά** (επίρρ.).

ανταλλάσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω κτ και παίρνω κτ άλλο αντ' αυτού: *Ανταλλάσσουμε γραμματόσημα/επιστολές/δώρα.* ❷ (μτφ.) λέω σε κπ κτ και αυτός μου λέει κτ ανάλογο: ~ απόψεις/βαριές κουβέντες. **ανταλλαγή η:** *Με τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923) αποφασίστηκε η ~ πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.* ~ απόψεων/ύβρων. **ανταλλακτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την ανταλλαγή: ~ εμπόριο: αυτό

- ανίψι → ανιψιός
- ανιψιά → ανιψιά
- ανιψιός → ανιψιός
- ανοδικά → άνοδος
- ανοδικός → άνοδος
- άνοδος → άνοδος
- ανοησία → ανόητος
- ανόητα → ανόητος
- ανόητος → ανόητος
- ανόθευτος → α-
- άνοιγμα → ανοίγω
- ανοίγω → ανοίγω
- άνοιξη → ανοίξη
- ανοιξιάτικα → ανοίξη
- ανοιξιάτικος → ανοίξη
- ανοιχτά → ανοίγω
- ανοιχτήρι → ανοίγω
- ανοιχτός → ανοίγω
- άνομα → άνομος
- ανομία → άνομος
- άνομος → άνομος
- ανοργανωσιά → α-
- ανοργάνωτα → α-
- ανοργάνωτος → α-
- ανορεξία → α-
- ανόρεχτα → α-
- ανόρεχτος → α-
- ανουσία → ανουσία
- άνοσος → ανουσία
- άνοστος → α-
- ανοχή → ανέχομαι
- αντ' → αντί
- αντ- → αντι-
- ανταγωνίζομαι → ανταγωνίζομαι
- ανταγωνιστής → ανταγωνίζομαι
- ανταγωνιστικά → ανταγωνίζομαι
- ανταγωνιστικός → ανταγωνίζομαι
- ανταγωνίστρια → ανταγωνίζομαι
- ανταλλαγή → ανταλλάσσω
- ανταλλακτικό → ανταλλάσσω
- ανταλλακτικός → ανταλλάσσω
- ανταλλάσσω → ανταλλάσσω

ανταμείβο
αντέχω

ανταμείβο
ανταμοιβή → ανταμείβο
αντανάκλαση
αντανάκλαση → αντα-
νάκλαση
αντανάκλαστικός → αντα-
νάκλαση
αντανάκλω → αντανά-
κλαση
ανταποδίδω
ανταπόδοση → ανταποδίδω
ανταπόδοση → αντι-
ανταποδοτικά → αντα-
ποδίδω
ανταποδοτικός → ανταπο-
δίδω
ανταποκρίνομαι
ανταπόκριση → ανταποκρί-
νομαι
ανταποκριτής → ανταπο-
κρίνομαι
ανταποκρίτρια → ανταπο-
κρίνομαι
ανταρσία
αντάρτης → ανταρσία
αντάρτικο → ανταρσία
αντάρτικος → ανταρσία
αντάρτισσα → ανταρσία
άντε
αντεία → αντιλέγω
αντελήφθην → αντιλαμβάνομαι
αντεπεξέρομαι
αντεπεξήλθα → αντεπεξέ-
ρομαι
αντεπίθεση → αντιπι-
τίθεμαι
αντεπιτίθεμαι
αντετιθέμην → αντιτίθεμαι
αντέχω

που γίνεται με ανταλλαγή προϊόντων, όχι με χρήματα. **ανταλλακτικό** το: εξάρτημα μηχανής που προορίζεται να αντικαταστήσει άλλο σε περίπτωση φθοράς: ~ αυτοκινήτων.

ανταμείβο -ομαι: (μτβ.) προσφέρω σε κπ κτ ανάλογο με το καλό που έκανε: *Ο Θεός να σ' ανταμείψει για τις ευεργεσίες σου!* **ανταμοιβή** η: ό,τι προσφέρεται ή γίνεται για να ανταμειφθεί κπ για τις πράξεις του: *δίκαιη/ηθική/υλική* ~. *σχ. αλείφω.*

αντανάκλαση η: ❶ αλλαγή της πορείας φωτεινών, ηχητικών κτλ. κυμάτων που προσκρούουν σε μια επιφάνεια: ~ του φωτός/του ήχου. ❷ (μτφ.) έμμεση επίδραση ή απήχηση: *Η τέχνη του αποτελεί ~ της εποχής του.* **αντανάκλω -όμαι**: ❶ (μτβ., για επιφάνεια) προκαλώ αντανάκλαση: *Το κάτοπτρο ~ το φως.* ❷ (μτφ., αμτβ.) έχω έμμεση επίδραση, απηχώ: *Η συμπεριφορά του ~ σ' όλη την οικογένειά του.* **αντανάκλαστικός -ή -ό**. **αντανάκλαστικά** (επίρρ.).

ανταποδίδω: (μτβ.) κάνω σε κπ κτ αντίστοιχο με ό,τι μου έκανε: ~ τις φιλοφρονήσεις/την επίσκεψη/τον χαιρετισμό. ~ **τα ίσα**: κάνω σε κπ το ίδιο κακό με αυτό που μου έκανε. **ανταπόδοση** η: ενέργεια ή πράξη που προκαλείται από αντίστοιχη προηγούμενη: ~ φιλοφρονήσεων. **ανταποδοτικός -ή -ό**: αυτός που ανταποδίδει κτ: ~ **τέλη**: αυτά που πληρώνονται από τον πολίτη σε ανταπόδοση κρατικών παροχών. **ανταποδοτικά** (επίρρ.).

ανταποκρίνομαι: (αμτβ. + σε) ❶ βρίσκομαι σε αντιστοιχία με κτ: *Η περιγραφή δεν ~ στην πραγματικότητα.* ❷ αποδεικνύομαι αντίξιος, ικανοποιητικός: *Εάν δεν μπορείς να ανταποκριθείς στα καθήκοντά σου, πρέπει να παραιτηθείς.* ❸ αντιδρώ θετικά σε μια ενέργεια άλλου: *Δεν ~ στα αισθήματά του.* **ανταπόκριση** η: ❶ θετική αντίδραση σε ενέργεια άλλου: *Οι εκκλησίες για βοήθεια έμειναν χωρίς ~.* ❷ το ειδησεογραφικό κείμενο που στέλνει ο απεσταλμένος ενός μέσου μαζικής ενημέρωσης: ~ από τη Γαλλία. ❸ προγραμματισμένη συνάντηση δύο κοινωνικών μέσων σε ενδιάμεσο σταθμό για τη μετεπιβίβαση ταξιδιωτών: *Αν καθυστερήσει το τοπικό τρένο, θα χάσει την ~ με την ταχεία.* **ανταποκριτής ο, -ίτρια** η: δημοσιογράφος που έχει αποσταλεί σε τόπο απομακρυσμένο από την έδρα της εργασίας του, προκειμένου να στέλνει ειδήσεις: **πολεμικός** ~: δημοσιογράφος που στέλνεται στο μέτωπο του πολέμου.

ανταρσία η: εξέγερση μιας ομάδας και άρνηση να υπακούσει σε ανώτερη αρχή: ~ *πληρώματος πλοίου/στρατεύματος.* **αντάρτης ο, -ισσα** η: ❶ εθελοντής πολεμιστής που δεν ανήκει σε τακτικό στρατό και πολεμά για κπ ιδέα, ιδεολογία κτλ.: ~ *πόλεων.* ❷ (μτφ.) ατίθασος, απείθαρχος: *Αδύνατο να του επιβληθείς: είναι ~!* **αντάρτικος -η -ο**: αυτός που σχετίζεται με τους αντάρτες: ~ *κινήματα/σώματα.* **αντάρτικο** το: ένοπλη εξέγερση ατάκτων πολεμιστών: *Βγήκε στο ~.*

άντε & άντε (επιφ.): εκφράζει ❶ παρακίνηση ή αγανάκτηση ανάλογα με τα συμφραζόμενα: ~ στο καλό! ~ *χάσου!* ~ *από δω!* ❷ έκπληξη ή δυσπιστία: *Τα 'μαthes; Χώρισα! ~!* ❸ (επαναλαμβανόμενο) έντονη αντίθεση: ~~, *ό,τι θέλεις λες!* ❹ συγκατάθεση, παραχώρηση: *Κάνει εκατό ευρώ! ~, για σένα ογδόντα!* ❺ ανώτατο όριο: *Θα ήταν πενήντα, ~ εξήντα άνθρωποι, όχι παραπάνω!*

αντεπεξέρομαι • αόρ. *αντεπεξήλθα*: (αμτβ.) αντιμετωπίζω κτ με επιτυχία: *Προσπαθεί να αντεπεξέλθει στην κρίσιμη περίπτωση.* *σχ. έρχομαι.*

Προσοχή: ο τ. *αντεπεξέρομαι* είναι λανθασμένος, καθώς το ρ. είναι σύνθετο από τις προθέσεις *αντί + επί + εξ* και το ρ. *έρχομαι*.

αντεπιτίθεμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) επιτίθεμαι σε κπ ως αντίδραση στην επίθεσή του: *Ο στρατός αντεπιτίθηκε στην πρώτη επίθεση του εχθρού. Μου αντεπιτίθηκε με νέα επιχειρήματα.* **αντεπίθεση** η.

αντέχω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ έχω τις απαραίτητες για κπ σωματικές δυνάμεις: *Δεν αντέχω να ανέβω τόσες σκάλες.* ❷ μπορώ να αντιμετωπίσω κπ ή κτ δυσάρεστο = υπομένω: *Δεν αντέχω τη φλυαρία του! Είσαι φίλη μου, αλλά ώρες ώρες δεν αντέχεισαι!* ❸ καταφέρνω να επιβιώσω ή να διατηρηθώ, δε φθείρομαι: *Πώς άντεξαν τρεις μέρες χωρίς νερό; Τα μεγάλα έργα τέχνης ~ στον χρόνο.*

αντοχή η: ❶ το να αντέχει κπ κτ: *σωματική/ψυχική* ~. *Έχω ~ στις στερήσεις/στην πείνα/στο κρύο.* ❷ (για υλικά σώματα) αντίσταση στη φθορά, αλλοίωση: ~ *στη διάβρωση/στη θερμότητα.* **ανθεκτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που δεν παθαίνει εύκολα κτ από το πέρασμα του χρόνου: *Η τέντα είναι φτιαγμένη από ~ ύφασμα.* ❷ αυτός που δε χάνει εύκολα τη σωματική ή ψυχική του δύναμη: *Άλλος θα τα είχε*

παρατήσει, αλλά αυτός ήταν ~ στις δυσκολίες. **ανθεκτικά** (επίρρ.). **ανθεκτικότητα** η.

αντήχῳ: (αμτβ.) ❶ παράγω δυνατό και παρατεταμένο ήχο: *Οι καμπάνες αντήχησαν σε όλο το χωριό.* ❷ (για κλειστό χώρο) δονούμαι από δυνατούς ήχους, φωνές κτλ.: *Το θέατρο αντήχησε από θερμά χειροκροτήματα και επευφημίες.* **αντήχηση** η: φυσ φαινόμενο κατά το οποίο ένας ήχος μπορεί να ενισχυθεί ή να παραταθεί όταν προσκρούει σε κπ κοντινό εμπόδιο.

αντί & [λογοτ., λαϊκ.] **αντίς** & (πριν από φωνήεν) **αντ΄** & **ανθ΄** (πρόθ.): (+ γεν./αιτ./για/να) δηλώνει αντικατάσταση πράγματος, προσώπου, ενέργειας κτλ. από κπ ή κτ άλλο: ~ να ζητήσει συγγνώμη, έβαλε και τις φωνές! Τους έδωσε παξιμάδι ~ (για) ψωμί. ~ του Γιάννη ήρθε ο αδερφός του.

Η λ. αντί μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε ελλειπτικό λόγο, ακολουθούμενη και από άλλα συμπληρώματα, π.χ. προθετική φράση: *Ήρθε από εδώ ~ (να έρθει) από εκεί. ~ (να είμαι) πλούσιος, προτιμώ να είμαι ευτυχής.*

αντι-αντ-ανθ- & αντί-: α΄ συνθ. που δηλώνει ❶ το αντίθετο από αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ.: *ανθυγιεινός, αντιεπιστημονικός.* ❷ εναντίωση σε αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ.: *αντιαγορτικός, αντιδημοκρατικός.* ❸ ενέργεια ή πράξη που έρχεται ως απάντηση ή αντίδραση στην πράξη που σημαίνει το β΄ συνθ.: *αντιπροτείνω.* ❹ τίτλο α. το πρόσωπο που ασκεί την εξουσία αντί του νομίμου: *αντιβασιλέας.* β. πρόσωπο (ή ομάδα προσώπων) που είναι δεύτερο σε κπ ιεραρχία: *αντιδήμαρχος, αντιεισαγγελέας.* ❺ αντικείμενο που χρησιμοποιείται αντί του κανονικού: *αντικείμενο.* ❻ (σε πολυσύνθετα) χρονική στιγμή που προηγείται ή έπεται αυτής

που δηλώνουν μαζί το β΄ και γ΄ συνθ.: *αντιπροχθές, αντιμεθαύριο.*

αντιβίωση η: ιατρ θεραπευτική αγωγή που βασίζεται στη χρήση αντιβιοτικών φαρμάκων. **αντιβιοτικό** το: φάρμακο που εξουδετερώνει τα μικρόβια ή εμποδίζει την ανάπτυξή τους: *Η πενικιλίνη ήταν το πρώτο ~.* **αντιβιοτικός -ή -ό.**

αντιγράφο -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ ξαναγράφο με ακρίβεια το περιεχόμενο ενός κειμένου: *Δώσ΄ μου τις σημειώσεις σου να τις αντιγράψω στο τετράδιό μου! Μηδενίστηκε το γραπτό του, γιατί ο καθηγητής τον έπιασε να αντιγράφει.* ❷ (κυρ. για έργα τέχνης) δημιουργώ κτ που αποτελεί απομίμηση του πρωτότυπου. ❸ μιμούμαι κπ ή κτ: *Τον θαυμάζει τόσο πολύ, που έχει αντιγράψει το στυλ του.* **αντιγραφή** η. **αντίγραφο** το: ❶ έγγραφο, κείμενο κτλ. που προέρχεται από αντιγραφή ≠ πρωτότυπο: *Η αίτηση θα πρέπει να συνοδεύεται από επικυρωμένο ~ πτυχίου.* ❷ απομίμηση ενός πρωτότυπου: *ρωμαϊκά ~.*

αντίδραση η: ❶ ενέργεια που προκαλείται από άλλη ενέργεια ή κατάσταση: *Έντονη ήταν η ~ στα οικονομικά μέτρα.* ❷ φυσ η ίση και αντίροπη δύναμη που κάθε σώμα αναπτύσσει όταν δέχεται την επίδραση μιας άλλης δύναμης. ❸ χημ **χημική** ~: η αλληλεπίδραση μεταξύ χημικών στοιχείων ή ενώσεων, που έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία άλλης χημικής ένωσης.

↔ σχ. **δράμα. αντίδρω** (αμτβ.). **αντιδραστήρας** ο. **αντιδραστήσιος -ή -ό. αντιδραστήκα** (επίρρ.). **αντικαθιστώ -ιστάμαι:** (μτβ.) τοποθετώ προσωρινά ή μόνιμα κπ ή κτ στη θέση άλλου = αλλάζω: *Τα παλιά έπιπλα του σαλονιού αντικαταστάθηκαν με καινούρια.* **αντικατάσταση** η. **αντικαταστάτης** ο, **-άτρια** η.

αντικείμενο το: ❶ καθετί που υπάρχει και γίνεται αντιληπτό με τις αισθήσεις = πράγμα: *Δε*

αντήχηση → αντήχῳ
αντήχῳ
αντί
αντι-
αντί- → αντι-
αντιαεροπορικός → αντι-
αντιαθλητικός → αντι-
αντιαισθητικός → αντι-
αντιαλλεργικός → αντι-
αντιαμερικανικός → αντι-
αντιαμερικανισμός → αντι-
αντιβηχικός → αντι-
αντιβιοτικό → αντιβίωση
αντιβιοτικός → αντιβίωση
αντιβίωση
αντιβίωση
αντιγραφή → αντιγράφο
αντίγραφο → αντιγράφο
αντιγράφο
αντιγραφικό → αντι-
αντιδιαδήλωση → αντι-
αντίδραση
αντιδραστήρας → αντί-
δραση
αντιδραστήκα → αντίδραση
αντιδραστήσιος → αντί-
δραση
αντιδρω → αντίδραση
αντιεξουσιαστικός → αντι-
αντιεπαναστατικός → αντι-
αντιεπιστημονικός → αντι-
αντιευρωπαϊκός → αντι-
αντιήρωας → αντι-
αντίθεση → αντιτίθεμαι
αντίθετα → αντιτίθεμαι
αντιθετικά → αντιτίθεμαι
αντιθετικός → αντιτίθεμαι
αντίθετος → αντιτίθεμαι
αντικαθεστωτικός → αντι-
καθιστώ
αντικανονικός → αντι-
αντικατάσταση → αντι-
καθιστώ
αντικαταστάτης → αντικα-
θιστώ
αντικαταστάτρια → αντι-
καθιστώ
αντικειμενικά → αντικεί-
μενο
αντικειμενικός → αντι-
κείμενο
αντικειμενικότητα → αντι-
κείμενο
αντικείμενο

Σύνθετα με αντι-αντίθεση
ανθυγιεινός
αντιαισθητικός
αντιεπιστημονικός
αντιήρωας
αντικανονικός
αντικίνητρο
αντικοινωνικός
αντιοικονομικός
αντιπαιδαγωγικός
αντισυνταγματικός

εναντίωση
ανθέλληνας
ανθέλλητικός

αντιαεροπορικός
αντιαθλητικός
αντιαλλεργικός
αντιαμερικανικός
αντιαμερικανισμός
αντιβηχικός
αντιγριπτικός
αντιεξουσιαστικός
αντιεπαναστατικός
αντιευρωπαϊκός
αντικαθεστωτικός
αντικυβερνητικός
αντιλέγω
αντιλαϊκός
αντιπλημμυρικός
αντιπολεμικός

αντιπυρετικός
αντιρυτιδικός
αντισεισμικός
αντιτρομοκρατικός

ενέργεια ή πράξη που έρχεται σε απάντηση ή αντίδραση σε άλλη
ανταπόδοση
αντιδιαδήλωση
αντικίνημα
αντιπαροχή
αντιπροσφορά
αντιπρόταση

πρόσωπο που έρχεται δεύτερο σε ιεραρχία
ανθυπασιότης
ανθυπασιονόμος
αντιπολίτευση
αντιπολιτευτικός
αντιπρόεδρος
αντιπρύτανης
αντιπέραρχος
αντισυνταγματάρχης

προηγούμενη ή επόμενη χρονική στιγμή
αντιπρόπερι

αντιστοιχία η: σχέση αναλογίας, ομοιότητας ή συμφωνίας: Δεν υπάρχει ~ ανάμεσα στα λόγια και στα έργα του. **αντιστοιχώ**: (αμβ.) βρίσκομαι σε αντιστοιχία: Δε μου δίνεις αυτά που ~ στη δουλειά μου. **αντίστοιχος -η -ο**. **αντίστοιχα & αντιστοιχώς** (επίρρ.). **αντιστοιχίζω**. **αντιστοιχίζω η**.

Η σημ. του ΑΕ *αντίστοιχος* ήταν «αυτός που στέκεται ακριβώς απέναντι σε κτ.»

Ενώ το *αντιστοιχώ* (αόρ. *αντιστοιχισα*) είναι αμβ., το *αντιστοιχίζω* (αόρ. *αντιστοιχισα*) είναι μτβ. και σημαίνει «θέτω κτ σε αντιστοιχία με κτ άλλο». Το ουσιαστικό που παράγεται από το *αντιστοιχίζω* είναι το *αντιστοιχισή*.

αντιτίθεται • πρτ. *αντετιθέμην*. [επίσ.] (αμβ.) έχω αντίρρηση για κτ, διαφωνώ με κτ = αντιτάσσομαι: Η αντιπολίτευση *αντιτίθεται στην ψήφιση του νομοσχεδίου*. **σχ. θέτω**. **αντίθεση** η: ❶ το να έχει κτ ή κτ τη μεγαλύτερη δυνατή διαφορά ή απόκλιση με κτ ή κτ άλλο: Τα λόγια του έρχονται σε ~ με τις πράξεις του. ❷ το να υπάρχει έντονη σύγκρουση, διαφωνία ανάμεσα σε πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις = ασυμφωνία: *ριζικές/κοινωνικές/ιδεολογικές ~*. Στο εσωτερικό του κόμματος *ανξήθησαν οι πολιτικές ~*. **αντίθετος -η -ο**: ❶ αυτός που αντιτίθεται σε κτ ή κτ, που βρίσκεται σε αντίθεση με κτ ή κτ άλλο: *Οι γονείς της ήταν ~ στην απόφασή της να παντρευτεί*. ❷ αυτός που έχει διαφορετική φο-

ρά: Το λεωφορείο *μπήκε στο ~ ρεύμα κυκλοφορίας και συγκρούστηκε με Ι.Χ.* **αντίθετα** (επίρρ.). **αντίθετο** το: ΓΛΩΣΣ λέξη με αντίθετη σημασία από κτ άλλη = αντώνυμο ≠ συνώνυμο: Το «*κακός*» είναι το ~ του «*καλός*». **αντιθετικός -ή -ό**: αυτός που φανερώνει αντίθεση: ~ **σύνδεσμος**: ΓΛΩΣΣ σύνδεσμος που συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που βρίσκονται σε σχέση αντίθεσης. **αντιθετικά** (επίρρ.).

αντωνυμία η: ❶ ΓΛΩΣΣ κλιτή λέξη που χρησιμοποιούμε στη θέση ονομάτων ουσιαστικών ή επιθέτων. **σχ Πίνακα χρήσης αντωνυμιών**. ❷ ΓΛΩΣΣ σημασιολογική σχέση που συνδέει λέξεις με αντίθετη σημασία: *Οι λέξεις «καλός» και «κακός» έχουν σχέση αντωνυμίας*. **αντώνυμο** το: ΓΛΩΣΣ = αντίθετο ≠ συνώνυμο.

Λόγιες (ή απαρχαιωμένες) αντωνυμίες

Χρησιμοποιούνται ακόμα, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. ή σε επίσημο λόγο, ορισμένες αντωνυμίες από την αρχαία και λόγια παράδοση:

αλλήλων • μόνο γεν. & αιτ. -ους: ο ένας τον άλλο: *Αγαπάτε αλλήλους*.

αμφότεροι -ες -α: και οι δύο: ~ *υποστήριξαν την άποψή μου*.

έκαστος -η -ο: καθένας: *Πήραν από τριάντα ευρώ ~*.

έτερος -τέρα -ο: άλλος: *Αφίχθη ο ~ προσκεκλημένος*.

το έτερον ήμισυ: ο ένας από τους δύο συζύγους.

ουδείς ουδεμία ουδέν: κανένας: ~ *σχόλιο*. ~ *αμφιβολία*.

πας πάσα παν: ❶ όλος ή ολόκληρος: *Διαμαρτυρήθηκαν οι πάντες*. ❷ κάθε: *πάσα προσφορά δεκτή*. **κατά πάσα πιθανότητα**: για κτ που είναι πολύ πιθανό.

Πίνακας χρήσης των αντωνυμιών

Αντωνυμία	σε θέση ουσιαστικού	σε θέση επιθέτου	Αντωνυμία	σε θέση ουσιαστικού	σε θέση επιθέτου
άλλος	✓	✓	μερικοί	✓	✓
αυτός (προσωπ.)	✓		μονάχος	✓	
αυτός (δεικτ.)	✓	✓	μόνος	✓	
αυτός (οριστ.)	✓	✓	ό,τι	✓	
δείνα	✓	✓	όποιος	✓	
δικός	✓	✓	οποίος	✓	
εαυτός	✓		οποιοσδήποτε	✓	✓
εγώ	✓		όσος	✓	✓
εκείνος	✓	✓	οσοσδήποτε	✓	✓
ένας	✓		οτιδήποτε	✓	✓
εσύ	✓		ποιος	✓	✓
ίδιος	✓	✓	πόσος	✓	✓
κάθε	✓	✓	που	✓	
καθένας	✓	✓	τάδε	✓	✓
καθετί	✓		τέτοιος	✓	✓
κάμποσος	✓	✓	τι	✓	✓
κανένας	✓	✓	τίποτε	✓	✓
κάποιος	✓	✓	τόσος	✓	✓
κάτι	✓	✓	τούτος	✓	✓
κατιτί	✓	✓			

αντιστοιχία
αντιστοιχίζω → αντιστοιχία
αντιστοιχίζω → αντιστοιχία
αντίστοιχος → αντιστοιχία
αντιστοιχώ → αντιστοιχία
αντιστοιχώς → αντιστοιχία
αντισυνταγματάρχης → αντισυνταγματικός → αντιαντιτίθεται
αντιτρομοκρατικός → αντιαντοχή → αντέχω
άντρας → άνδρας
αντριά → άνδρας
αντριός → άνδρας
αντρώνομαι → άνδρας

αντωνυμία
αντώνυμο → αντωνυμία
ανύπαρκτος → ανυπολόγιστος → ανανυπόμονα → ανανυπόμονος → ανανύποπτα → ανανύποπτος → ανανυπόφορα → ανανυπόφορος → ανανυποψίαστα → ανανυποψίαστος → αν

- άνω¹
- άνω² → άνω¹
- ανώδυνα → ανώδυνος
- ανώδυνος
- ανώμαλα → ανωμαλία
- ανωμαλία
- ανώματος → ανωμαλία
- ανώνυμος → σχ. όνομα
- ανώριμα → α-ανώριμος → α-ανωριμότητα → α-ανώτερος → άνω¹
- ανώτερος → άνω²
- ανωτερότητα → άνω¹
- ανωτέρω → άνω¹
- αξέχαστα → α-αξέχαστος → α-αξία
- αξία → αξία
- αξίζει → αξία
- αξιζώ → αξία
- αξιοκρατία
- αξιοκρατικά → αξιοκρατία
- αξιοκρατικός → αξιοκρατία
- αξιόλογα → αξιολογώ
- αξιολόγηση → αξιολογώ
- αξιολογικά → αξιολογώ
- αξιολογικός → αξιολογώ
- αξιόλογος → αξιολογώ
- αξιολογώ

άνω¹ (επίρρ.): [επίσ.] (+ γεν.) σε υψηλότερο επίπεδο από ≠ κάτω: *Η θερμοκρασία είναι ~ του μηδενός. ~ κάτω:* για χώρο ή κατάσταση όπου επικρατεί αταξία, αναστάτωση: *Άφησαν ένα σπίτι ~ μετά το πάρτι. Μας έκανε ~ με τα νέα που μας έφερε. άνω²* (επίθ.) • άκλ., ανώτερος, ανώτατος: ≠ κάτω ❶ αυτός που είναι στο επάνω ή σε υψηλότερο μέρος: ~ τελεία. ~ κοιλία / άκρα. ~ Γλυφάδα. ~ ποταμών: έξωφρενικός. ❷ συγκρ. & υπερθ. αυτός που βρίσκεται σε / στο υψηλότερο επίπεδο (τοπικό, αξίας, ποιότητας, ιεραρχίας κτλ.): *Φέτος το σχολείο μας είχε ανώτερα ποσοστά επιτυχίας στο πανεπιστήμιο. Εργάζεται ως ανώτερο στέλεχος σε μια πολυεθνική. Ανώτατο Δικαστήριο. Ανώτατη Εκπαίδευση* (πανεπιστημιακού επιπέδου). **εις/σ' ανώτερα:** ευχή για πρόοδο που δίνεται ως συγχαρητήρια για επιτυχία. **ανώτερος** ο: άτομο που βρίσκεται σε ιεραρχικά ανώτερη θέση: *εξύβριση ανωτέρου. ανωτέρω* (επίρρ.): [επίσ.] πιο πάνω: *Θα λύσετε την άσκηση σύμφωνα με όσα διαβάσατε ~. ανωτερότητα* η: ❶ η ιδιότητα αυτού που είναι ανώτερος από κπ ή κt άλλο ως προς την αξία ή ποιότητα ≠ κατωτερότητα: *Η ~ του αντιπάλου του ήταν εμφανής. ❷ συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από αξιοπρέπεια και ανεκτικότητα ≠ μικρότητα: Δείξε ~ και αγνόησε τις σνοκφαντίες.*

Ορισμένες λ. όπως άνω, άπω, εγγύς, εξής κτλ., που αρχικά χρησιμοποιούνταν ως επιρρήματα, σήμερα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ή κυρίως ως επίθετα. Ορισμένα από αυτά, μάλιστα, σχηματίζουν και παραθετικά επιθέτου: ανώτερος, ανώτατος, εγγύτερος κτλ.

ανώδυνος -η -ο: ≠ επώδυνος, οδυνηρός ❶ αυτός που δεν προξενεί σωματικό ή ψυχικό πόνο, οδύνη: *Η αιμοδοσία είναι μια διαδικασία ~. Ο χωρισμός και για τους δύο δεν ήταν καθόλου ~. ❷* (μτφ.) αυτός που δεν έχει δυσάρεστες συνέπειες για κπ: *Η ήττα της ομάδας ήταν ~, αφού ήδη είχε προκριθεί στην επόμενη φάση. ανώδυνα* (επίρρ.).

ανωμαλία η: ❶ έλλειψη ομαλότητας σε έδαφος, σε επιφάνεια ή σε μια κατάσταση ≠ ομαλότητα: ~ του δρόμου. *πολιτική ~. ❷ α.* οργανική βλάβη σε ζωντανό οργανισμό: *Το παιδί γεννήθηκε με σοβαρή ~ στην καρδιά. β.* παρεκκλίση από αυτό που θεωρείται φυσιολογικό: *σεξουαλική ~. = διαστροφή. ανώματος -η -ο:*

≠ ομαλός ❶ αυτός που δεν είναι ισόπεδος, λείος: ~ επιφάνεια / έδαφος. ~ **δρόμος:** αθλ αγώνισμα κατά το οποίο οι αθλητές τρέχουν σε μη ομαλό δρόμο εκτός σταδίου. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από αναταραχή = ταραχώδης, έκρυθμος: *Μετά το πραξικόπημα, η πολιτική ζωή της χώρας ήταν ~. ❸* αυτός που παρουσιάζει ανωμαλία (σημ. 2β): ~ σεξουαλική ζωή. ❹ πλσς αυτός που παρεκκλίνει από τους γενικούς κανόνες σχηματισμού και κλίσης: ~ ουσιαστικό/επίθετο/ρήμα. **ανώμαλα** (επίρρ.). **ανώματος** ο: πρόσωπο που έχει κπ σεξουαλική ανωμαλία.

αξία η: ❶ το ύψος του χρηματικού ποσού στο οποίο αντιστοιχεί ένα αγαθό: *Φοράει δαχτυλίδι μεγάλης ~. ❷* το σύνολο των ιδιοτήτων που εκφράζουν τη σπουδαιότητα ή τη χρησιμότητα ενός αγαθού, προσώπου ή πράγματος: *Η φιλία έχει μεγάλη ~. ❸* συνήθ. πληθ. καθετί που αναγνωρίζεται ως ωφέλιμο ή καλό και καθορίζει τον τρόπο ζωής: *Στην εποχή μας δίνεται προτεραιότητα στις οικονομικές ~. αξίος -α -ο:* ❶ αυτός που έχει τα προσόντα ή τις ικανότητες να κάνει κπ πολύ καλά = ικανός ≠ ανάξιος: *Είναι ~ υπάλληλος. ❷* (+ για/γεν.) αυτός που έχει αποδείξει ότι του αξίζει αυτό που εκφράζει το ουσιαστικό που ακολουθεί: *Είναι ~ εμπιστοσύνης. αξία* (επίρρ.). **αξιζώ:** ❶ (αμτβ.) έχω ορισμένη αξία = στοιχίζω, κοστίζω: *Το αυτοκίνητο αυτό ~ δώδεκα χιλιάδες ευρώ. ❷* (μτβ.) είμαι άξιος για κπ ή αντάξιος κάποιου: *Δε σου ~ τέτοια συμπεριφορά/αυτός ο άντρας. Δεν ~ για/να γίνει διευθυντής. αξίζει:* απρόσ. έχει αξία, ενδιαφέρον: ~ να σακαθούμε για μια λεπτομέρεια: **αξιοσύνη** η.

αξιοκρατία η: προώθηση και επικράτηση σε αξιώματα, θέσεις κτλ. όσων είναι αντικειμενικά πιο άξιοι και ικανοί ≠ αναξιοκρατία: *Ο τόπος μας μαστίζεται από έλλειψη ~. αξιοκρατικός -ή -ό. αξιοκρατικά* (επίρρ.).

αξιολογώ: (μτβ.) προσδιορίζω την αξία, την ποιότητα προσώπου ή πράγματος με κπ κριτήρια: ~ τα στοιχεία για να βγάλω συμπέρασμα. **αξιολόγηση** η: το να αξιολογεί κανείς κπ ή κπ άλλο: ~ μαθητών/καθηγητών/των αναγκών. **αξιόλογος -η -ο:** αυτός που είναι άξιος λόγου, σημαντικός: ~ επιστήμονας/ταινία/βιβλίο. **αξιόλογα** (επίρρ.). **αξιολογικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην αξιολόγηση: ~ κρίσεις/κριτήρια. **αξιολογικά** (επίρρ.).

αξιόπιστος -η -ο: αυτός που αξίζει να τον εμπι-

στεύονται ≠ αναξιόπιστος: Οι πληροφορίες μου προέρχονται από ~ πηγή. **αξιόπιστα** (επίρρ.). **αξιοπιστία** η.

αξιοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιοῦ κτ, έτσι ώστε να ωφεληθῶ όσο γίνεται περισσότερο: *Αξιοποίησε δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο σου.* ❷ προσφέρω σε κτ τις κατάλληλες ευκαιρίες για να αναπτύξει τις ικανότητες, τις δυνατότητες, τα ταλέντα του κτλ.: *Προερχόμενος από φτωχή οικογένεια, δεν κατάφερε να αξιοποιήσει το ταλέντο του στη ζωγραφική.* **αξιοποίηση** η. **αξιοποίησιμος -η -ο**.

αξιοπρέπεια η: η συμπεριφορά κατά την οποία σέβεται κανείς τον εαυτό του και τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς ≠ αναξιοπρέπεια: *Δέχτηκε την καταστροφή με ~.* **αξιοπρεπής -ής -ές**. ✎ σχ. **αγενής**. **αξιοπρεπώς** (επίρρ.).

αξιόνω: (μτβ.) ζητώ με έντονο τρόπο κτ που δικαιούμαι = απαιτώ: ~ να με ακούς προσεχτικά. **αξιόνομαι**: (μτβ.) έχω την τύχη να: *Αξιώθηκε να πάει στους Αγίους Τόπους.* **αξίωση** η: το να αξιώνει κτ κτ, καθώς και αυτό που κτ αξιώνει.

άξονας ο: ❶ ΜΗΧΑΝ ευθύγραμμο τμήμα μηχανήματος που συνδέει τα κέντρα τροχών ή άλλων συμμετρικών εξαρτημάτων του: *Στράβωσε ο μπροστινός ~ του αυτοκινήτου.* ❷ νοητή ευθεία γύρω από την οποία περιστρέφεται ή είναι συμμετρικά διατεταγμένο ένα σώμα: ο ~ της γης. ❸ (μτφ.) η κατευθυντήρια γραμμή: *Κινήθηκε με ~ το συμφέρον του.* ❹ **α.** (μτφ.) η συμμαχία ανάμεσα σε κράτη. **β. Άξονας** ο: ΙΣΤ η συμμαχία Γερμανίας και Ιταλίας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

αόριστος -η -ο: ❶ **α.** αυτός που δεν είναι σαφής, βέβαιος, που δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε ακριβώς = ακαθόριστος, απροσδιόριστος, αβέβαιος ≠ συγκεκριμένος, ορισμένος: *Δεν μπορώ να βασιστώ στις ~ υποσχέσεις του ότι θα μου βρει δουλειά.* **β.** αυτός του οποίου η λήξη δεν είναι προσδιορισμένη ≠ ορισμένος: *Υπέγραψε σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που δε δηλώνει συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα, είτε γιατί δεν το ξέρουμε είτε γιατί δε θέλουμε να το αναφέρουμε ≠ οριστικός: ~ άρθρο/αντωνυμία. Το «κάποιος -α -ο» είναι ~ αντωνυμία. **αόριστα** & [επίσ.] **-ίστως** (επίρρ.). **αόριστος** ο: ΓΛΩΣΣ ρηματικός χρόνος που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν. **αοριστία** η. **αοριστικός -ή -ό**: ΓΛΩΣΣ αυτός που είναι σχετικός με τον αόριστο: ~ θέμα.

απαγγελία η: ❶ εκφώνηση ποιήματος ή πεζού

κειμένου με εκφραστικό και ρυθμικό τρόπο: *Η βραδιά έκλεισε με την ~ του «Αξιον Εστί» του Ελύτη.* ❷ ΝΟΜ ~ **κατηγορίας**: ανακοίνωση κατηγορίας από την αρμόδια δικαστική αρχή προς τον κατηγορούμενο: *Μετά την ~ κατηγοριών εις βάρος του, οδηγήθηκε στις φυλακές.* **απαγγέλλω** • πρτ. *απήγγελλα* & *απάγγελλα*, αόρ. *απήγγειλα* & *απάγγειλα*, παθ. αόρ. *απαγγέληκα* (μτβ.).

απαγορεύω -ομαι: (μτβ.) δεν αφήνω κτ να κάνει κτ ή δεν επιτρέπω να γίνει κτ ≠ επιτρέπω: *Σου ~ να μιλάς σε αγνώστους.* **Απαγορεύεται το κάπνισμα.** **απαγόρευση** η. **απαγορευτικός -ή -ό**. **απαγορευτικά** (επίρρ.).

απαγωγή¹ η: βίαιη αρπαγή και παράνομη κράτηση κτ με σκοπό την απόσπαση ανταλλάγματος. **απαγωγέας** ο, η: πρόσωπο που διαπράττει απαγωγή: *Οι απαγωγείς του κοριτσιού ζήτησαν λύτρα από τους γονείς του.* **απάγω -ομαι** • αόρ. *απήγαγα*, παθ. αόρ. γ΄ πρόσ. *απήχθη* (μτβ.).

απαγωγή² η: ΛΟΓ ΜΑΘ είδος συλλογισμού που ξεκινά από το γενικό και καταλήγει σε μερικό, ειδικό συμπέρασμα ≠ επαγωγή: **εις άτοπον** ~: μέθοδος κατά την οποία αποδεικνύει κανείς την αλήθεια μιας πρότασης, αφού αποκλείσει όλες τις υπόλοιπες. **απαγωγικός -ή -ό**. **απαγωγικά** (επίρρ.).

απαθανατίζω -ομαι: (μτβ.) με τη βοήθεια τεχνικών μέσων ή καλλιτεχνικών μεθόδων, φροντίζω να μείνει κτ ή κτ αθάνατο, στη μνήμη των μεταγενέστερων: *Ο φωτογραφικός φακός απαθανάτισε τη συγκλονιστική στιγμή της δολοφονίας.* **απαθανάτιση** η.

Προσοχή: ο τ. **αποθανατίζω** είναι λανθασμένος!

απαθής -ής -ές: αυτός που δεν αντιδρά, που μένει αδιάφορος, ατάραχος και ασυγκίνητος: *Ο κατηγορούμενος άκουσε ~ την καταδικαστική απόφαση.* ✎ σχ. **αγενής**. **απαθώς** (επίρρ.). **απάθεια** η.

απαισιόδοξος -η -ο: αυτός που βλέπει τη δυσάρεστη πλευρά των πραγμάτων ≠ αισιόδοξος: *Είναι τόσο ~, που τα βλέπει όλα μαύρα.* ~ *στάση/σχέψεις/προβλέψεις.* **απαισιόδοξα** (επίρρ.). **απαισιοδοξία** η. **απαισιοδοξώ**: (αμτβ.) διακατέχομαι από απαισιοδοξία ≠ αισιοδοξώ: *Οι πολίτες απαισιοδοξούν για το μέλλον της οικονομίας.*

απαιτώ -ούμαι (μτβ.) ❶ ζητώ επίμονα κτ που θεωρώ ότι το δικαιούμαι ή ότι είναι σωστό =

αξιόπιστα → αξιόπιστος
αξιοπιστία → αξιόπιστος
αξιοπιστος
αξιοποίηση → αξιοποιώ
αξιοποίησιμος → αξιοποιώ
αξιοποιώ
αξιοπρέπεια
αξιοπρεπής → αξιοπρέπεια
αξιοπρεπώς → αξιοπρέπεια
άξιος → αξία
αξιοσύνη → αξία
αξιόνομαι → αξιώνω
αξιώνω
αξίωση → αξιώνω
άξονας
άορατος → α-
αόριστος → α-
αόριστος → αοριστός
αοριστία → αοριστός
αοριστικός → αοριστός
αοριστός
αοριστως → αοριστός
άοσμος → α-
απ' → από
απ- → απο-
απαγγέλλω → απαγγελία
απαγωγή → απαγωγή
απαγωγέας → απαγωγή
απαγωγικά → απαγωγή
απαγωγικός → απαγωγή
απαθανάτιση → απαθανατίζω
απάθεια → απαθής
απαθής
απαθώς → απαθής
απαισιόδοξα → απαισιόδοξος
απαισιόδοξια → απαισιόδοξος
απαισιόδοξος
απαιτήση → απαιτώ
απαιτητικά → απαιτώ
απαιτητικός → απαιτώ
απαιτητός → απαιτώ
απαιτώ
απαλά → απαλός
απαλλαγή → απαλλάσσω
απαλλακτικά → απαλλάσσω
απαλλακτικός → απαλλάσσω

απαλλάσσω

απαλός

απανθροπιά → α-

απάνθρωπος → α-

απάντηση → απαντώ

απαντητικά → απαντώ

απαντητικός → απαντώ

απαντώ

απάνω → επάνω

απαράβια → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

απαράβιατος → α-

αξιόων: ~ να είστε ειλικρινείς. ❷ επιβάλλω
κτ ως απαραίτητο: Οι σπουδές ~ προσπά-
θεια. **απαίτηση** η: νόμιμη/λογική/παράλογη
~. **απαιτητικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει πολ-
λές απαιτήσεις: Είναι πολύ ~, όλο ζητάει
πράγματα. ❷ αυτός που απαιτεί εξαιρετική
ποιότητα ή απόδοση: Είναι ~ δουλειά, πρέπει
να γίνει με μεγάλη προσοχή. **απαιτητικά**
(επίρρ.). **απαιτητός -ή -ό:** αυτός που δικαι-
ούται κανείς να απαιτήσει: ~ χρέος.

απαλλάσσω • αόρ. *απάλλαξα* και [επίσ.] *απήλ-
λαξα*, παθ. αόρ. *απαλλάχτηκα* & *-χθηκα* &
[επίσ.] *απηλλάχην*, μππ. *απαλλαγμένος* &
[επίσ.] *απηλλαγμένος*: (μτβ.) ❶ παίρνω, απο-
μακρύνω κτ δυσάρεστο, ενοχλητικό, υποχρέω-
ση κτλ. από κπ: Πέθανε και *απαλλάχτηκε* από
τους φοβερούς πόνους της αρρώστιας του. Με
απάλλαξαν από τα καθήκοντά μου. *Απαλλά-
χτηκε* από τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις.
❷ αθώνω κπ από κατηγορία: Το δικαστήριο
απάλλαξε τον κατηγορούμενο από όλες τις κα-
τηγορίες. **απαλλαγή** η: το να απαλλαγεί κπ από
κπ: φορολογική ~. Πήρε ~ από το μάθημα της
γυμναστικής. **απαλλακτικός -ή -ό:** αυτός που
απαλλάσσει: ~ εργασία/βούλευμα/απόφαση.
απαλλακτικά (επίρρ.).

απαλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει μαλακή σύστα-
ση και είναι ευχάριστος στην αφή ≠ τραχύς,
άγριος: ~ δέρμα/ύφασμα. **εξ απαλών ονύχων:**
από πολύ μικρή ηλικία που τα νύχια είναι
απαλά. ❷ (μτβ.) αυτός που μόλις τον αισθα-
νόμαστε ≠ έντονος: ~ μουσική/αεράκι. **απα-
λά** (επίρρ.): με προσοχή, χωρίς βία: Έπιασε
το ποτήρι ~ ~.

απαντώ -όμαι & -ιέμαι: ❶ (μτβ. + σε) διατυ-
πώνω την άποψή μου, ύστερα από ερώτηση: *Δε μου απάντησες σ' αυτό που ρώτησα.* ❷
(μτβ.+ σε) αντιδρώ ανταποδίδοντας, ό,τι μου
έχουν κάνει = ανταποδίδω: Η ομάδα μας
απάντησε στο γκολ των αντιπάλων με ένα δι-
κό της γκολ. ❸ (αμτβ.) εμφανίζομαι σε κείμε-
νο: Η λέξη αυτή *απαντά* / *απαντάται* συχνά
στον Ελύτη. **απάντηση** η: ❶ γραπτή ή προ-
φορική διατύπωση της άποψής μας για κπ
που ερωτηθήκαμε = απόκριση: *Περιμένω μια*
~ σ' αυτό που σε ρώτησα. ❷ λύση που δίνε-
ται σ' ένα πρόβλημα: Δεν *μπόρεσα* να βρω
την ~ της άσκησης. **απαντητικός -ή -ό:** αυτός
που περιέχει απάντηση: ~ επιστολή/γράμμα.
απαντητικά (επίρρ.).

απαραίτητος -η -ο: αυτός που είναι εντελώς
αναγκαίος: ~ προσόντα/πράγματα. Η πα-

ρουσία του στη δίκη κρίθηκε ~. **απαραίτητα**
& [επίσ.] **απαραίτητος** (επίρρ.).

απασχολώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αποσπώ την προ-
σοχή κπ από αυτό που κάνει: *Μη με ~, αφού*
βλέπεις ότι έχω δουλειά! ❷ χρησιμοποιώ κπ
σε θέση εργασίας: ~ τρεις υπαλλήλους. ❸ κά-
νω κπ να ασχοληθεί μαζί μου, να μου αφιε-
ρώσει χρόνο και σκέψη: Τον ~ το μέλλον του.
= προβληματίζω. **απασχόληση** η: ❶ ανάπτυ-
ξη κπ δραστηριότητας = ασχολία, ενασχόλη-
ση: Η ~ του με το ποδόσφαιρο τον έκανε να
παραμελήσει το σχολείο. ❷ επαγγελματική
δραστηριότητα: *Δουλεύω με μερική ~.*

απατώ & -άω -όμαι: (μτβ.) ❶ παραποιώ την
αλήθεια με στόχο την παραπλάνηση κπ άλλου
= ξεγελώ, εξαπατώ: *Απατούσε* τους αφελείς
πουλώντας δήθεν *ιαματικό νερό.* ❷ οδηγώ σε
λανθασμένα συμπεράσματα = γελώ: Η *μνήμη*
μου δε με ~. **τα φαινόμενα απατούν:** όσα βλέ-
πουμε ή αντιλαμβανόμαστε συχνά δεν αντι-
στοιχούν στην πραγματικότητα. ❸ έχω εξω-
συζυγικό δεσμό: ~ τη γυναίκα του. **απάτη** η.
απατεώνας ο, -ώνισσα η. απατηλός -ή -ό: αυ-
τός που μπορεί να απατήσει κπ (σημ. 1 & 2).
απατηλά (επίρρ.).

απειλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ λέω σε κπ ότι θα του προ-
ξενήσω κακό, για να τον εξαναγκάσω να ενερ-
γήσει όπως θέλω: Όσο και να με ~, δε θα υπο-
κύψω. ❷ βάζω κπ ή κπ σε κίνδυνο: Τα *καυσα-
έρια ~ την υγεία μας.* ❸ παθ. υπάρχει κίνδυνος:
Απειλούνται *επεισόδια.* **απειλή** η = φοβέρα.
απειλητικός -ή -ό. απειλητικά (επίρρ.).

άπειρος¹ -η -ο: αυτός που δεν έχει αποκτήσει
ακόμα πείρα σε κπ ≠ πεπειραμένος: Είναι νε-
οφερμένος και ~ ακόμα στη δουλειά. **απει-
ρία¹** η: έλλειψη πείρας.

άπειρος² -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει τέλος, πέρας:
~ σύμπαν. ❷ αυτός που είναι υπερβολικά με-
γάλος σε ποσότητα ή αριθμό, ανυπολόγιστος:
~ υπομονή/άστρο. Σου έχω πει ~ φορές ότι δε
θέλω να *αργείς* τα βράδια. **απείρος** (επίρρ. στη
σημ. 1). **άπειρο** το: το σύμπαν, το χωρίς όρια
διάστημα. **απειρία²** η: απουσία τέλους.

απελευθερώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω σε κπ υπό-
δουλο, όμηρο, αιχμάλωτο κτλ. την ελευθερία
του = ελευθερώνω: Πότε *απελευθερώθηκε* η
χώρα από τον ξένο ζυγό. Οι *απαγωγείς* *ζη-
τησαν λύτρα για να απελευθερώσουν* τους
ομήρους. ❷ απαλλάσσω κπ από δέσμευση ή
συντηρητική αντίληψη: Δεν *κατάφερε* να *απε-
λευθερωθεί* από τις *ενοχές* που τον *βασάνι-
ζαν.* ❸ οίκον καθιερώνω ελεύθερες εμπορι-

κές συναλλαγές: *Η κυβέρνηση απελευθέρωσε τις τιμές στα ενοίκια. απελευθέρωση η. απελευθερωτικός -ή -ό*: αυτός που απελευθερώνει κτ ή που έχει σκοπό την απελευθέρωση: *Ο ~ στρατός μπήκε νικηφόρος στην Αθήνα. απελευθερωτικά* (επίρρ.).

απελπίζω -ομαι: (μτβ.) *συνήθ. παθ. κάνω κτ να χάσει τις ελπίδες του: Μην απελπίζεσαι, όλα θα πάνε καλά! απελπισία η*: ❶ απώλεια κάθε ελπίδας: *Με έπιασε ~, μόλις σκέφτηκα πόση δουλειά έχω να κάνω!* ❷ κτ ή κτ που προκαλεί μεγάλη απογοήτευση, δυσαρέσκεια κτλ.: *Ο χειμώνας φέτος ήταν σκέτη ~!* **απελπιστικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί απελπισία: *Είδαμε τις ~ συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων. απελπιστικά* (επίρρ.).

απέναντι (επίρρ.): ❶ στην πλευρά που βλέπω μπροστά μου = αντίκρυ, αντικριστά: *~ από το σπίτι μου υπάρχει μια παιδική χαρά. Ποιος μένει ~;* ❷ προς: *Δε φέροθηκε με ειλικρίνεια ~ στους γονείς του.* ❸ μπροστά σε: *~ στον κοινό εχθρό ένωσαν τις δυνάμεις τους. απέναντι ο, η*: *συνήθ. πληθ. πρόσωπο που βρίσκεται ή κατοικεί απέναντι: Οι ~ μετακόμισαν.*

απεργία η: σκόπιμη διακοπή της εργασίας που γίνεται από ένα οργανωμένο σύνολο εργαζομένων με σκοπό την ικανοποίηση αιτημάτων, τη διαμαρτυρία ή την αλληλεγγύη: *Οι εργάτες κατέβηκαν σε ~ ζητώντας καλύτερες συνθήκες εργασίας. απεργός ο, η*: πρόσωπο που κάνει απεργία. **απεργώ** (αμτβ.).

απέχθεια η: έντονη αντιπάθεια για κτ ή για κτ = αποστρέψη, απείθεια: *Νιώθω ~ για την υποκρισία. απεχθάνομαι*: (μτβ.) *νιώθω απέχθεια για κτ ή κτ. απεχθής -ής -ές. σχ. αγενής.*

απέχω¹ • πρτ. & αόρ. *απέχω*: (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι σε κάποια απόσταση από κτ, τοπικά ή χρονικά: *Η Θεσσαλονίκη ~ από την Αθήνα 500 χιλιόμετρα. Τα γενέθλιά μου ~ πολύ ακόμη.* ❷ (μτφ.) είμαι διαφορετικός από κτ άλλο = διαφέρω: *Οι απόψεις του ~ πολύ από τις δικές μου.*

απέχω² • αόρ. *απέσχον*, απαρ. *απόσχει*: (αμτβ.) δεν παίρνω μέρος σε μια διαδικασία ≠ συμμετέχω: *Οι μαθητές απέχουν από τα μαθήματα για λόγους διαμαρτυρίας. αποχή η*: *κάνω ~. σχ. αλείφω.*

απήχηση η: η εντύπωση ή οι αντιδράσεις που προκαλεί κτ: *Οι δηλώσεις του είχαν μεγάλη ~ διεθνώς. απηχώ* (μτβ.).

απίθανος -η -ο: ❶ αυτός που είναι μάλλον αδύνατο να συμβεί ≠ πιθανός: *Το ενδεχόμενο να*

πάμε εκδρομή είναι εξαιρετικά ~. ❷ αυτός που δεν μπορεί να γίνει εύκολα πιστευτός ≠ πιθανός: *~ ιστορία / δικαιολογία / εξήγηση / ισχυρισμοί.* ❸ αυτός που είναι καταπληκτικός: *~ τιμές / παράσταση. απίθανα* (επίρρ.).

απλανής -ής -ές: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αυτός που δεν περιφέρεται: *απλανείς αστέρες. ≠ πλανήτης.* ❷ (μτφ., για μάτια ή βλέμμα) αυτός που παραμένει προσηλωμένος σε ένα σημείο, χωρίς να εστιάζει: *Με κοίταζε με μάτια ~. σχ. αγενής. απλανάς* (επίρρ. στη σημ. 2).

Από το στερητ. *ἀ + πλανῶμαι* «περιφέρομαι».

άπλετος -η -ο: αυτός που είναι πολύς σε ποσότητα, όγκο κτλ. = άφθονος: *~ φως / χώρος. άπλετα* (επίρρ.): *Η υπόθεση φωτίστηκε ~ με τις νέες αποκαλύψεις.*

απλός -ή -ό • *απλούστερος, απλούστατος*: ❶ αυτός που είναι αδύνατο να αναλυθεί ή αποτελείται μόνο από τα βασικά στοιχεία ≠ σύνθετος: *~ χημική ένωση / πρόταση.* ❷ αυτός που μπορούμε εύκολα να χρησιμοποιήσουμε: *~ συσκευή.* ❸ αυτός που είναι εύκολο να κατανοήσουμε = κατανοητός: *Μας το εξήγησε με ~ λόγια.* ❹ αυτός που είναι ότι δηλώνει το ουσιαστικό που συνοδεύει και τίποτε περισσότερο: *Ήταν μια ~ σύμπτωση.* ❺ αυτός που είναι φυσικός, δεν έχει περιττά ή προσπονητά στοιχεία, ή δεν έχει έπαρση: *Παρ' όλη τη φήμη του, είναι πολύ ~ άνθρωπος. απλά* (επίρρ.): *με απλό τρόπο. απλώς* (επίρρ.): *μόνο: Τους μίλησε απλά, όχι επειδή δεν ήταν καταρτισμένος, αλλά απλώς για να γίνει κατανοητός. απλότητα η. απλουστεύω -ομαι* (μτβ.) ≠ περιπλέκω.

απλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ τοποθετώ σε μεγάλη επιφάνεια κτ υγρό ή νωπό, για να το στεγνώσουν ο αέρας και ο ήλιος ≠ μαζεύω: *Τα απλωμένα ρούχα στη βεράντα δεν έχουν στεγνώσει ακόμα.* ❷ τοποθετώ κτ με τρόπο ώστε να καταλαμβάνει μεγάλη έκταση: *Απλωσε όλα τα βιβλία του πάνω στο γραφείο.* ❸ ξεδιπλώνω, τεντώνω κτ μέλος του σώματός μου: *Απλωσε τα πόδια της για να τα ξεκουράσει.* ❹ παθ. επεκτείνωμαι, εξαπλώνομαι: *Πολύ απλώθηρες με τόσες επιχειρήσεις και θα πέσεις έξω!* **άπλωμα** το.

άπνοια η: ❶ η έλλειψη ανέμου = απανεμιά, νηνεμία: *Η ~ και η υπερβολική ζέστη έκαναν την κατάσταση αφόρητη.* ❷ ΙΑΤΡ η διακοπή της ροής αέρα προς τους πνεύμονες για ελάχιστο χρονικό διάστημα.

από & (πριν από φωνήεν και τους τ. του οριστ.

απελπίζω
απελπισία → απελπίζω
απελπιστικά → απελπίζω
απελπιστικός → απελπίζω
απέναντι
απέραντος → α-
απεραντοσύνη → α-
απεργία
απεργός → απεργία
απεργώ → απεργία
απεριγραπτός → α-
απεριόριστος → α-
απεσταλμένος → αποστέλλω
απέσχον → απέχω²
απεχθάνομαι → απέχθεια
απέχθεια
απέχθεις → απέχθεια
απέχω¹
απέχω²
απήγαγα → απάγω
απηλλάγη → απαλλάσσω
απηλλαγμένος → απαλ-
λάσσω
απήχηση
απήχη → απάγω
απηχώ → απήχηση
απίθανα → απίθανος
απίθανος
απίστευτα → α-
απίστευτος → α-
απιστία → α-
άπιστος → α-
απλά → απλός
απλανής
απλανάς → απλανάς
άπλετα → άπλετος
άπλετος
άπλετος
απλήρωτος → α-
άπληστο → α-
απληστία → α-
άπληστος → α-
απλοποιώ → -ποιώ
απλός
απλότητα → απλός
απλούστερος → απλός
απλουστεύω → απλός
απλυσία → α-
άπλυτος → α-
άπλωμα → απλώνω
απλώνω
απλώς → απλός
άπνοια

απο- απ- αφ
απογειώνω

από
απο-
από- → απο-
αποβάλλω
απόβαση
αποβατικός → απόβαση
αποβιβάζω
αποβίβαση → αποβιβάζω
απόβλητα → αποβάλλω
απόβλητος → αποβάλλω
αποβολή → αποβάλλω
αποβουτυρώνω → απο-
απόβροχο → απο-
απογειώνω
απογειώση → απογειώνω

άρθρου που αρχίζουν από τ) **απ΄** & **αφ΄** (πρόθ.): δηλώνει ❶ (+ αιτ. /επίρρ.) το σημείο (τόπο, χρόνο, κατάσταση, επίπεδο κτλ.) από όπου ξεκινά κτ ή κτ: *Το τρένο έφυγε ~ τον σταθμό. Έφυγε ~ νωρίς. Ξεκίνησε ~ ένα μικρό μαγαζάκι και τώρα έχει σούπερ μάρκετ.* (+ ον. μόνο για δήλωση χρόνου): *Μπήκε ~ μικρός στα βάζα.* ❷ (+ αιτ.) αφαίρεση, απομάκρυνση, διαχωρισμό κτλ. προσώπου ή πράγματος από κτ ή κπ άλλο: *Βγήκε ο λεκές ~ το φόρεμα; Αν αφαιρέσουμε τρία ~ δέκα, τι μένει; Χωρίσαμε ~ τους φίλους μας και μείναμε μόνοι.* ❸ (+ αιτ. /επίρρ.) τον τόπο καταγωγής ή προέλευσης προσώπου ή πράγματος: *Ο πατέρας του είναι ~ την Κρήτη. μήλα ~ το Πήλιο.* ❹ (+ αιτ.), αυτόν που ενεργεί: *Νέοι φόροι θα επιβληθούν ~ την κυβέρνηση.* ❺ (+ αιτ.) την αιτία που προκαλεί κτ: *Έκλαιγε ~ χαρά.* ❻ (+ αιτ.) το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένο κτ ή που περιέχει κτ: *τραπέζι ~ μέταλλο και γυαλί. μπουκάλι ~ κρασί.* ❼ (+ αιτ. /επίρρ.) τον τόπο μέσω του οποίου κινούμαστε: *Πέρασε ~ την αυλή.* ❽ (+ αιτ. /επίρρ.) τον τόπο στον οποίο βρισκόμαστε όταν βλέπουμε κτ: *~ ψηλά δε σας έβλεπα.* ❾ (+ ίδια πτώση με του ουσ. που προσδιορίζει) την αρχική κατάσταση που έχει κτ ή κτ πριν αλλάξει: *~ ασχημόπαπο μεταμορφώθηκε σε κύκνο. ~ δήμαρχος κλητήρας.* ❿ (+ αιτ. /επίρρ.) σύγκριση προσώπου, πράγματος κτλ. με κτ ή κτ άλλο: *Είναι ψηλότερος ~ την αδελφή του.* ⓫ (+ αιτ.) σύνολο πραγμάτων, μέρος του οποίου διαχωρίζεται από αυτό: *Πήρε τα τρία ~ τα δέκα.* ⓬ (+ αιτ.) επιμερισμό, κατανομή συνόλου πραγμάτων, προσώπων κτλ. σε μερίδια: *Όλοι πήραν ~ τρία μήλα.* ✎ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.**

απο- απ- αφ- & από-: πρόθημα που δηλώνει ❶ αφαίρεση, απομάκρυνση, διαχωρισμό κτλ. προσώπου ή πράγματος από κτ ή κπ άλλο: *αποτρίχωση, απομακρύνω, αποχωρισμός.* ❷ το αντίθετο αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: *αποδιοργανώνω, αποσυνδέω.* ❸ ολοκλήρωση ή τέλεση στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: *αποτελειώνω, απογεμίζω, απογυμνώνω.* ❹ ότι η σύνθετη

λέξη ακολουθεί χρονικά αυτό που δηλώνει το β΄ συνθ.: *απόγευμα.*

αποβάλλω -ομαι • πρτ. *απέβαλλα*, αόρ. *απέβαλα* και [προφ.] *απόβαλα*, παθ. αόρ. *αποβλήθηκα* & [επίσ.] *απεβλήθην*: ❶ (μτβ.) βγάζω, πετώ, απομακρύνω κπ από κπ χώρο: *Ο πρόεδρος του δικαστηρίου τον απέβαλε από την αίθουσα.* ❷ (μτβ.) τιμωρώ μαθητή με υποχρεωτική απομάκρυνσή του από το σχολείο για ορισμένο χρονικό διάστημα: *Τον απέβαλαν για μία μέρα.* ❸ (μτφ., μτβ., για συνήθεια, ιδιότητα κτλ.) παύω να έχω, βγάζω από μέσα μου: *Δεν μπορεί να αποβάλει το πάθος της χαρτοπαιξίας.* ❹ (αμτβ., για έγκυο) χάνω το έμβρυο που κυοφορώ: *Λίγο έλειψε να αποβάλει.* **αποβολή η. απόβλητος -η -ο:** αυτός που έχει αποβληθεί, κυρίως (μτφ.) για πρόσωπα που ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας. ✎ σχ. **βάλλω. απόβλητα** τα: ουσίες που παράγονται ή χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία και αποβάλλονται ως άχρηστες.

απόβαση η: έξοδος στρατιωτών από πλοίο για στρατιωτικούς σκοπούς: *η ~ του ελληνικού στρατού στα παράλια της Σμύρνης το 1919.* ✎ σχ. **βαίνω. αποβατικός -ή -ό:** αυτός που έχει δημιουργηθεί για ή σχετίζεται με απόβαση: *~ στόλος.*

Από το ρ. *αποβαίνω*, που παλαιότερα σήμαινε «πραγματοποιώ απόβαση».

αποβιβάζω -ομαι: (μτβ.) επιτρέπω σε κπ να κατέβει από μέσο μεταφοράς ≠ επιβιβάζω: *Το τρένο σταμάτησε για να αποβιβαστούν οι επιβάτες.* **αποβίβαση η:** η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του αποβιβάζω.

Από την πρόθ. *ἀπό* + το ΑΕ ρ. *βιβάζω* «κάνω κπ να βαδίσει».

απογειώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ θέτω σε κίνηση αεροπλάνο υψώνοντάς το στον αέρα ≠ προσγειώνω: *Το αεροπλάνο απογειώθηκε από την Αθήνα.* ❷ (μτφ.) εμφανίζω ραγδαία άνοδο: *Η καριέρα του απογειώθηκε μετά τη συμμετοχή του στο τηλεοπτικό σίριαλ.* **απογειώση η.**

Σύνθετα με απο-αφαίρεση, απομάκρυνση κτλ.

αποβουτυρώνω   αποκεφαλίζω
αποκεντρώνω   αποπλέω
αποκέντρωση

αντίθετο
αποδιοργάνωση
αποκληρώνω
αποκολλώ
αποκρυπτογραφώ
απομυθοποιώ

ολοκλήρωση ή τέλεση στον μέγιστο βαθμό
αποκόβω
απονεκρώνω

αποφοιτώ χρονική ακολουθία
απόβροχο
απομεσημέρο

απόγευμα & [λαϊκ.] **απόγεμα** το: το διάστημα της ημέρας ανάμεσα στο μεσημέρι και τη δύση του ήλιου: Στο ίδιο κτίριο, το πρωί λειτουργεί το δημοτικό και το ~ το γυμνάσιο. **απογευματινός** & [λαϊκ.] **απογεματινός -ή -ό**: αυτός που γίνεται, λειτουργεί κτλ. το απόγευμα: ~ περίπατος/παράσταση/ύπνος/εφημερίδα/εκπομπή. Βροχές αναμένονται τις ~ ώρες. **απογευματινό** & [λαϊκ.] **απογεματινό** το: ελαφρύ και πρόχειρο γεύμα μεταξύ μεσημεριανού και βραδινού.

απόγνωση η: πολύ μεγάλη απελπισία: Τα τεράστια χρέη τον έφεραν σε ~. **απεγνωσμένος -η -ο**: αυτός που φανερώνει ή βρίζεται σε απόγνωση: Έκανε ~ προσπάθειες να σωθεί από τις φλόγες, αλλά δεν τα κατάφερε. **απεγνωσμένα** (επίρρ.).

Η λ. **απεγνωσμένος** είναι η μπλ. του ΑΕ ρ. **ἀπογινώσκω**, «απελπίζομαι», από όπου παράγεται και η λ. **απόγνωση**.

απογοητεύω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) διαψεύδω τις ελπίδες ή τις προσδοκίες κτ ≠ εμψυχώνω, ενθαρρύνω: Τον απογοήτευσά με τόσες παρατηρήσεις. Η ομάδα απογοήτευσε. **απογοήτευση** η. **απογοητευτικός -ή -ό. απογοητευτικά** (επίρρ.).

απόγονος ο, η: πρόσωπο που γεννήθηκε ή κατάγεται από κτ άλλο ≠ πρόγονος: κοντινός/μακρινός ~. **Καλούς απογόνους!**: ευχή σε νεογνούς.

αποδεικνύω -ομαι • μπλ. **αποδεδειγμένος**: ❶ (μτβ.) φανερώνω την αλήθεια ενός πράγματος, με επιχειρήματα στηρίζω έναν ισχυρισμό: **Απόδειξέ μας ότι λες την αλήθεια.** ❷ παθ. (αμτβ.) φανερώνομαι, δείχνω τον πραγματικό μου εαυτό = φαίνομαι: **Αποδείχτηκε αντάξιος των προσδοκιών μας.** **αποδεδειγμένα** (επίρρ.): χωρίς αμφιβολία: **Το προϊόν είναι ~ εξαιρετικής ποιότητας.** **απόδειξη** η: ❶ διαδικασία με την οποία αποδεικνύεται κτ, καθώς και κάθε στοιχείο που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό: **Έχεις αποδείξεις γι' αυτά που λες;** ❷ έντυπο που βεβαιώνει την πληρωμή ποσού: **Κόψε μου μια ~, σε παρακαλώ!** **αποδεικτικός -ή -ό. αποδεικτικά** (επίρρ.).

αποδέχομαι: (μτβ.) ❶ δέχομαι κτ που μου προσφέρουν ή που μου προτείνουν ≠ απορρίπτω, αρνούμαι: **Αποδέχτηκε την πρόσκληση.** ❷ συμφωνώ με κτ άποψη ή παραδέχομαι την αλήθεια ενός πράγματος: **Του είναι δύσκολο να αποδεχτεί την αποτυχία του.** **αποδοχή** η: ❶

το να αποδέχεται κανείς κτ ή κτ. ❷ πληθ. έσοδα από εργασία = απολαβές, μισθός. **αποδεκτός -ή -ό. αποδέκτης** ο: ❶ (μτφ.) πρόσωπο στο οποίο έχει αποσταλεί κτ = παραλήπτης ≠ αποστολέας: ~ επιστολής. ❷ (μτφ.) πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται κανείς: **Πολλοί ήταν οι αποδέκτες του αποτελέσματος της ψηφοφορίας.** ~ σχ. **αλείφω**.

αποδίδω -ομαι • αόρ. **απέδωσα**, παθ. αόρ. **αποδόθηκα**: ❶ (μτβ.) θεωρώ κτ ως αιτία ενός πράγματος: **Σε τι μπορούμε να αποδώσουμε τη στάση του;** ❷ συνήθ. παθ. (μτβ.) δηλώνω ότι κάποιος είναι ο δημιουργός κτ πράγματος: **Το γλυπτό αυτό αποδίδεται στον Πραξιτέλη.** ❸ (μτβ.) μεταφέρω με σαφήνεια και ακρίβεια το περιεχόμενο λόγου, εικόνας κτλ.: **Να αποδώσετε το νόημα του ποιήματος.** ❹ (μτβ.) δίνω κτ που οφείλω: ~ δικαιούνη/τιμές. ❺ (αμτβ.) αποφέρω κέρδος ή παράγω σε ικανοποιητικό βαθμό: **Η επιχείρηση ~ ικανοποιητικά. Φέτος δεν ~ στο σχολείο.** ❻ (αμτβ.) φέρνω αποτέλεσμα = καρποφορώ: **Οι προσπάθειές μου επιτέλους απέδωσαν.** **απόδοση** η. **αποδοτικός -ή -ό. αποδοτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **ἀποδίδωμι** «δίνω πίσω αυτά που οφείλω».

αποδοκιμάζω -ομαι: (μτβ.) δε συμφωνώ με κτ ή κτ ή εκφράζω έντονα την αντίθεσή μου σε κτ ή κτ ≠ επιδοκιμάζω: **Το ξέρω ότι αποδοκιμάζεις τις απόψεις μου. ≠ εγκρίνω. Οι ακροατές αποδοκίμασαν τον ομιλητή.** **αποδοκιμασία** η. **αποδοκιμαστικός -ή -ό. αποδοκιμαστικά** (επίρρ.).

Η αρχική σημασία του ρ. **ἀποδοκιμάζω** ήταν «απορρίπτω έπειτα από δοκιμή».

απόδραση η: ❶ διαφυγή από χώρο στον οποίο κρατείται κτ: **Γίνονται ανακρίσεις για την ~ πέντε κρατουμένων από τις φυλακές.** ❷ (μτφ.) φυγή από κατάσταση συνήθως δυσάρεστη: **Οι κάτοικοι της πόλης έχουν ανάγκη από συχνές ~ στη φύση.** ~ σχ. **δράμα. απέδρασα** • εύχρηστο μόνο στο αορ. θέμα: **διέφυγα από χώρο όπου ήμουν σε κράτηση = δραπατεύω: Ο φυλακισμένος ~ από τις φυλακές του Κορυδαλλού.**

αποδυναμώνω: (μτβ.) μειώνω τη δύναμη, κάνω κτ ή κτ λιγότερο ισχυρό = εξασθενίζω: **Η αρωστία αποδυνάμωσε τον οργανισμό του.** **αποδυνάμωση** η.

αποζημιώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω σε κτ χρημα-

απόγεμα → απόγευμα
απογεματινός → απόγευμα
απογεματινός → απόγευμα
απογεμίζω → απο-
απόγευμα
απογευματινό → απόγευμα
απογευματινός → απόγευμα
απόγνωση
απογοήτευση → απογοη-
τεύω
απογοητευτικά → απογοη-
τεύω
απογοητευτικός → απογοη-
τεύω
απογοητεύω
απόγονος
απογυμνώω → απο-
αποδεδειγμένα → αποδει-
κνύω
αποδεδειγμένος → αποδει-
κνύω
αποδεικνύω
αποδεικτικά → αποδεικνύω
αποδεικτικός → αποδεικνύω
απόδειξη → αποδεικνύω
αποδέκτης → αποδέχομαι
αποδεκτός → αποδέχομαι
αποδέχομαι
αποδίδω
αποδιοργανώνω → απο-
αποδιοργάνωση → απο-
αποδόθηκα → αποδίδω
αποδοκιμάζω
αποδοκιμασία → αποδοκι-
μάζω
αποδοκιμαστικά → αποδοκι-
μάζω
αποδοκιμαστικός → αποδο-
κιμάζω
απόδοση → αποδίδω
αποδοτικά → αποδίδω
αποδοτικός → αποδίδω
αποδοχή → αποδέχομαι
απόδραση
αποδυναμώνω
αποδυναμώνω → αποδυνα-
μώνω
αποζημιώνω
αποζημιώνω → αποζημιώνω

απόηχος
απόθεμα
αποθεώνω
αποθέωση → αποθεώνω
αποθεωτικός → αποθεώνω
αποθήκευση → αποθηκεύω
αποθηκευτικός → αποθηκεύω
αποθηκεύω
αποικία
αποικιακά → αποικία
αποικιακός → αποικία
αποικίζω → αποικία
αποικισμός → αποικία
άποικος → αποικία
αποικιά → αποικία
αποκαθιστώ
αποκαλυπτικά → αποκαλύπτω
αποκαλυπτικός → αποκαλύπτω
αποκαλύπτω
αποκάλυψη → αποκαλύπτω
αποκαλώ
αποκατάσταση → αποκαθιστώ
αποκαταστημένος → αποκαθιστώ
αποκατεστημένος → αποκαθιστώ
αποκατέστησα → αποκαθιστώ
αποκεντρώνω → αποκεντρώνω
αποκεντρώνω → αποκεντρώνω
αποκεφαλίζω → αποκεφαλίζω
αποκηρύξι → αποκηρύσσω
αποκηρύσσω
αποκλείεται → αποκλείω
αποκλεισμός → αποκλείω
αποκλειστικά → αποκλείω
αποκλειστική → αποκλείω
αποκλειστικός → αποκλείω
αποκλειστικότητα → αποκλείω
αποκλείω
αποκληρώνω → αποκληρώνω
αποκλίνω
απόκλιση → αποκλίνω
αποκόβω → απο-

τικό ποσό για ζημιά που του προξένησα ή για βλάβη που υπέστη: *Η κυβέρνηση υποσχέθηκε ότι θα αποζημιώσει τους πλημυροπαθείς.* ❷ δίνω ηθική κυρίως ανταμοιβή σε κπ: *Το άρτιο αποτέλεσμα της παράστασης μάς αποζημίωσε για τους κόπους μας.* **αποζημίωση** η.

απόηχος ο: ❶ μακρινός ήχος που μόλις ακούγεται: *ο ~ μιας βροντής.* ❷ (μτφ.) ο εξασθενημένος (λόγω του χρόνου που πέρασε) αντίκτυπος από κπ μακρινό γεγονός: *Ο ~ εκείνων των ταραχών έφτασε ως τις μέρες μας.*

απόθεμα το: ❶ = [πρωφ.] στοκ **α.** ό,τι φυλάγεται σε ποσότητες, για να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά: *Τα αποθέματα καυσίμων εξαντλήθηκαν.* **β.** οικον η διαθέσιμη σε δεδομένη στιγμή ποσότητα εμπορεύματος. ❷ (μτφ.) ψυχική ιδιότητα ή ικανότητα που εξακολουθεί να υπάρχει: *Τα αποθέματα της ενεργητικότητάς του είναι ανεξάντλητα.*

αποθεώνω -ομαι (μτβ.) εκφράζω με πολύ μεγάλο ενθουσιασμό εκτίμηση ή θαυμασμό για κπ: *Πλήθος κόσμου αποθέωσε τους Ολυμπιονίκες.* **αποθέωση** η: ❶ έκφραση εκτίμησης ή θαυμασμού σε κπ: *Η τραγουδίστρια γνώρισε την ~ από το κοινό.* ❷ (+ γεν.) το αποκορύφωμα, ο ύψιστος βαθμός στον οποίο μπορεί να φτάσει κπ: *η ~ του καταναλωτισμού.* **αποθεωτικός -ή -ό.**

αποθηκεύω (μτβ.) ❶ βάζω κτ σε κατάλληλο και ασφαλή χώρο για να το φυλάξω ή να το διατηρήσω: *~ τρόφιμα/εμπορεύματα.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ μεταφέρω δεδομένα από την κύρια μνήμη του Η/Υ στον σκληρό δίσκο ή σε άλλο μέσο για να είναι διαθέσιμα στο μέλλον: *Πριν κλείσετε το αρχείο, αποθηκεύστε τις αλλαγές.* **αποθήκευση** η. **αποθηκευτικός -ή -ό.**

αποικία η: ❶ ΙΣΤ πόλη που ιδρύθηκε από κατοίκους άλλης πόλης, οι οποίοι εγκατέλειψαν την πατρίδα τους και εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε αυτή ≠ μητρόπολη: *οι ελληνικές ~ της Μικράς Ασίας.* ❷ χώρα που βρίσκεται υπό την οικονομική, πολιτική ή στρατιωτική κυριαρχία ξένου ισχυρότερου κράτους: *Το Κογκό ήταν γαλλική ~.* ❸ ζώα ή (γενικ.) οργανισμοί που ζουν ομαδικά: *~ μελισσών/μικροβίων.* **αποικιακός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την αποικία: *~ καθεστώς/πόλεμος/κτίρια/προϊόντα.*

αποικιακά τα: [παρωχ.] προϊόντα που εισάγονταν από τις αποικίες: *Το μπακάικο πουλούσε όλα τα εδάμια και ~.* **αποικίζω:** (μτβ.) ιδρύω αποικία. **αποικιά:** (αμτβ.) μεταναστεύω: *Πολλοί Έλληνες αποίκισαν στην Αμερική.* **άποικος** ο, η: ο εγκατεστημένος σε αποικία.

αποικισμός ο: ΙΣΤ η ίδρυση αποικιών: *ο ~ της Κάτω Ιταλίας και Σικελίας από τους Έλληνες.* *Ο α΄ και β΄ ελληνικός ~.*

αποκαθιστώ -ίσταμαι • μπλ. **αποκαταστημένος & αποκατεστημένος:** (μτβ.) ❶ επαναφέρω κτ στην αρχική καλή του κατάσταση: *Αποκαταστάθηκε η λειτουργία του δικτύου.* ❷ εξασφαλίζω το μέλλον κπ οικονομικά ή επαγγελματικά: *Το κράτος αποκατέστησε τους πρόσφυγες.* **αποκατάσταση** η.

αποκαλύπτω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω ορατό κτ που πριν ήταν κρυμμένο = ξεσκεπάζω, φανερώνω: *Καθώς έσκαβαν, αποκαλύφτηκε ένας αρχαίος τάφος.* ❷ (μτφ.) φέρνω στο φως της δημοσιότητας κτ: *Ο μάρτυρας αποκάλυψε ότι προσπάθησαν να τον δωροδοκήσουν.* ❸ σχ. **ανακαλύπτω.** **αποκάλυψη** η. **αποκαλυπτικός -ή -ό.** **αποκαλυπτικά** (επίρρ.).

αποκαλώ: (μτβ.) δίνω σε κπ ή κτ όνομα ή χαρακτηρισμό: *Πάντα τον αποκαλούσαμε «δάσκαλο» = φωνάζω.* *Παρεξηγήθηκε, γιατί την αποκάλεσε ψεύτρα.*

αποκηρύσσω -ομαι: (μτβ.) απαρνιέμαι, αποδοκιμάζω συνήθως δημόσια ιδέες, πράξεις, πρόσωπα κτλ.: *Η Εκκλησία τον αποκήρυξε ως αιρετικό.* **αποκήρυξη** η.

αποκλείω -ομαι: (μτβ.) ❶ εμποδίζω ή απαγορεύω την είσοδο, την έξοδο, τη διέλευση, την επικοινωνία: *Οι αγρότες απέκλεισαν την εθνική οδό με τα τρακτέρ τους. Οι σφοδρές χιονοπτώσεις απέκλεισαν όλη την περιοχή.* ❷ δεν επιτρέπω ή στερώ τη συμμετοχή κπ σε κτ: *Αποκλείστηκαν από τον διαγωνισμό όσοι δεν είχαν τα απαραίτητα προσόντα.* ❸ θεωρώ κτ αδύνατο ή μη πραγματοποιήσιμο: *~ την πιθανότητα βροχής.* **αποκλείεται:** απρόσ. (αμτβ.) είναι αδύνατο, δεν πρέπει: *Αποκλείεται να σου κάνω το χατίρι.* **αποκλεισμός** ο. **αποκλειστικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει, αναφέρεται σε ή εξαρτάται από ένα μόνο πρόσωπο ή πράγμα: *Ο υπουργός παραχώρησε ~ συνέντευξη σε τοπική εφημερίδα. ~ αντιπρόσωπος/ευθύνη/νοσοκόμα/φωτογραφίες/ειδήσεις.* **αποκλειστικά** (επίρρ.): μόνο: *Θα σου μιλήσω ~ γι' αυτό το θέμα.* **αποκλειστική** η: νοσοκόμα που προσλαμβάνεται για να φροντίζει έναν μόνο ασθενή: *Για τη γιαγιά έχουμε μιαν ~.* **αποκλειστικότητα** η: το δικαίωμα κπ σε κτ, γεγονός που αποκλείει οποιονδήποτε άλλον: *Δείτε απόψε σε ~ από το κανάλι μας τη συνέντευξη του πρωθυπουργού.* **αποκλίνω** • πρτ. & αόρ. **απέκλινα:** (αμτβ.) ❶ (μτφ.) παρουσιάζω διαφορά σε μια πορεία,

σε μια εξέλιξη (σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό ή με τον τελικό στόχο) ≠ συγκλίνω: ~ από τις αρχικές της θέσεις. ❷ έχω ή παίρνω πλάγια κλίση ή κατεύθυνση = γέρνω: Το πλοίο έχει ~ κατά δέκα μοίρες. **απόκλιση** η.

αποκοιμίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ νύστα ή ύπνο ≠ ξυπνώ. ❷ (μτφ.) αμβλύνω την κριτική σκέψη κπ: Τηλεοπτικά προγράμματα χαμηλής ποιότητας ~ τον λαό. = αποβλακώνω. **αποκοιμίζομαι & αποκοιμούμαι & αποκοιμάμαι:** (αμτβ.) αρχίζω να κοιμάμαι: Έγειρε και αποκοιμήθηκε δίπλα στο τζάκι.

αποκοιμίζω: (μτβ.) αποκτώ κέρδος, ωφέλεια: Με την κίνησή του αυτή αποκόμισε τεράστια πολιτικά και οικονομικά οφέλη.

αποκορύφωμα το: το ανώτατο σημείο στο οποίο μπορεί να φτάσει μια ιδιότητα ή μια κατάσταση: το ~ της δόξας/αγωνίας/θρασύτητας/αγνείας.

αποκρουστικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί αποτροπή, έντονη απέχθεια, που απωθεί ≠ ελκυστικός: ~ άνθρωπος / όψη / συμπεριφορά. **αποκρουστικά** (επίρρ.). **αποκρουστικότητα** η.

Από το ελνστ. *abkruustikós* «ικανός να αποκρούσει». Τη νεότερη σημασία την πήρε από το γαλλ. *repulsif*.

αποκρούω -ομαι: (μτβ.) ❶ αντιμετωπίζω με επιτυχία μια επιθετική ενέργεια εναντίον μου ≠ αναχαιτίζω, απωθώ. ❷ (μτφ.) αναιρώ κτ που στρέφεται εναντίον μου: Απέκρουσε τις κατηγορίες. ❸ (μτφ.) αρνούμαι έντονα κτ που μου προσφέρουν: Απέκρουσε κάποιες δελεαστικές, αλλά ύποπτες προτάσεις. **απόκρουση** η.

αποκρύπτω • αόφ. *απέκρυψα & απόκρυψα:* κρατώ κτ κρυφό, δεν το κάνω γνωστό = κρύβω ≠ φανερώνω, αποκαλύπτω: Τον κατηγορούν ότι απέκρυψε σημαντικά στοιχεία για την εξέλιξη της υπόθεσης. **απόκρυψη** η.

αποκτώ -όμαι & [οικ.] -ιέμαι & [οικ.] αποχτώ -ιέμαι: (μτβ.) κάνω δικό μου κτ που δεν είχα προηγουμένως: ~ χρήματα/φήμη/πείρα. **απόκτηση** η.

απολαβή η: ❶ κέρδος, όφελος που έχω από κτ: Τι ~ θα έχω αν σε βοηθήσω; ❷ πληθ. μισθός = αποδοχές: Έχει ικανοποιητικές ~ από τη δουλειά του.

απολαμβάνω • αόφ. *απόλαυσα:* (μτβ.) δοκιμάζω μεγάλη ευχαρίστηση από κτ = ευχαριστιέμαι: ~ το φαγητό / ένα βιβλίο. **απόλαυση** η: ιδιαίτερη ευχαρίστηση που δοκιμάζει κπ από κτ =

[επίσ.] τέρψη. **απολαυστικός -ή -ό. απολαυστικά** (επίρρ.).

απολογισμός ο: ❶ α. απόδοση λογαριασμού από κπ για την οικονομική ή άλλη διαχείριση σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα β. (μτφ.) αναφορά για τις πράξεις, δραστηριότητες κπ στο τέλος ορισμένης χρονικής περιόδου: Έκανε ~ της ζωής του. ❷ (μτφ.) το τελικό αποτέλεσμα: Ο ~ της επιδρομής ήταν πενήντα τραυματίες. **απολογιστικός -ή -ό. απολογιστικά** (επίρρ.).

απολογούμαι: (αμτβ.) υπερασπίζομαι τον εαυτό μου, όταν με κατηγορούν: Δεν είμαι υποχρεωμένος να απολογηθώ γι' αυτά που είπα.

απολογία η. **απολογητικός -ή -ό. απολογητικά** (επίρρ.).

απολυταρχία η: πολ. καθεστώς στο οποίο η εξουσία ασκείται αποκλειστικά από έναν ανώτατο άρχοντα. **απολυταρχικός -ή -ό. απολυταρχικά** (επίρρ.).

απόλυτος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει ή που δεν επιδέχεται περιορισμούς, εξαιρέσεις ή όρους ≠ σχετικός: ~ ησυχία/εμπιστοσύνη/ανάγκη. ❷ (για πρόσ.) αυτός που δεν αφήνει περιθώρια για κριτική ή συμβιβασμό: Πολλοί νέοι είναι ~ στις απόψεις τους. = άκαμπτος. **απόλυτα & απολύτως** (επίρρ.): Είμαι ~ βέβαιος γι' αυτό.

απολύω -ομαι: (μτβ.) ❶ παύω κπ από εργασιακή θέση: Η διεύθυνση του εργοστασίου απέλυσε πέντε εργάτες. ❷ απαλλάσσω στρατιώτη από τις υποχρεώσεις του με την ολοκλήρωση της θητείας του. ❸ αφήνω ελεύθερο φυλακισμένο ή γενικά κρατούμενο = ελευθερώνω, απελευθερώνω: Το δικτατορικό καθεστώς απέλυσε μερικούς πολιτικούς κρατούμενους. **απόλυση** η.

απομάκρως -η -ο: ❶ αυτός που βρίσκεται ή έρχεται από μακριά: ~ φωνή/θήρυβος. ❷ (μτφ., για ανθρ.) αυτός που με τη συμπεριφορά του δε σε αφήνει να τον πλησιάσεις. **απομακρύνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ μετακινώ κπ ή κτ μακριά: Απομακρύνε το εμπόδιο για να μπω. ❷ (μτφ.) ενεργώ ώστε να φύγει κπ από τη θέση ή το αξιωματικό του: Μετά το σκάνδαλο, απομακρύνθηκε ο διευθυντής της υπηρεσίας. **απομάκρυνση** η.

απομένος: (αμτβ.) ❶ υπάρχω ως υπόλοιπο = υπολείπομαι: ~ δέκα λεπτά ως την αναχώρηση του πλοίου. ❷ υπάρχω ακόμα, μένω πίσω (μετά την απομάκρυνση άλλων του ίδιου είδους): Σε πολλά χωριά έχουν ~ μόνο λίγοι γέροντες. Δε μας ~ παρά αυτή η λύση. **απομεινάρι** το: κτ που έχει μείνει ως υπόλοιπο.

απομίμηση η: μίμηση, κατασκευή αντικειμένου σύμφωνα με κπ πρωτότυπο έργο, καθώς και το

αποκοιμάμαι → αποκοιμίζω
αποκοιμίζομαι → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμούμαι → αποκοιμίζω

αποκολλώ → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκορύφωμα → αποκοιμίζω
απόκρουση → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω
αποκοιμίζω → αποκοιμίζω

**απομόνωση
απόσταση**

απομονώνω → απομόνωση
απομόνωση
απομονωτικά → απομόνωση
απομονωτικός → απομό-
νωση
απομυθοποιώ → απο-
άποινα → άπονος
απονεκρώνω → απο-
απονέμω
απονήρευτα → α-
απονήρευτος → α-
απονιά → άπονος
απονομή → απονέμω
άπονος
αποξενώνω
αποξένωση → αποξένωση
απόπειρα
αποπειρώμαι → απόπειρα
αποπλέω → απο-
αποπροσανατολίζω
αποπροσανατολισμός →
αποπροσανατολίζω
αποπροσανατολιστικά →
αποπροσανατολίζω
αποπροσανατολιστικός →
αποπροσανατολίζω
απορία¹ → άπορος
απορία² → απορώ
άπορος
απορρέω
απορρητο → απόρρητος
απόρρητος
απορρίματα → απορρίπτω
απορριπτικά → απορρίπτω
απορριπτικός → απορρίπτω
απορρίπτω
απόρριψη → απορρίπτω
απόρροια → απορρέω
απορρόφηση → απορροφώ
απορροφητικά → απορροφώ
απορροφητικός → απορ-
ροφώ
απορροφητικότητα → απορ-
ροφώ
απορροφώ
απορώ
απόσπαση → αποσπώ
απόσπασμα → αποσπώ
αποσπασματικά → αποσπώ
αποσπασματικός → αποσπώ
αποσπώ
απόσπαση

αντικείμενο αυτό = αντιγραφή: *Ο πίνακας αυ-
τός είναι πιστή ~ ενός έργου του Βαν Γκογκ.*
Προσέξτε τις ~, αγοράζετε γνήσια προϊόντα!
απομόνωση η: ❶ η κατάσταση κάποιου που δεν
έχει επικοινωνία με τους άλλους. ❷ μικρός
χώρος (κυρίως στις φυλακές) όπου τοποθε-
τείται κανείς για τιμωρία: *Τον έβαλαν στην
~, επειδή χτύπησε έναν δεσμοφύλακα.* **απο-
μονώνω -ομαι** (μτβ.). **απομονωτικός -ή -ό.**
απομονωτικά (επίρρ.).
απονέμω • αόρ. *απένεμα*, παθ. αόρ. *απονεμή-
θηκα*: (μτβ.) δίνω σε κπ κτ που αξίζει ή δι-
καιούνται: ~ *τιμητικό τίτλο/βραβείο/δικαιο-
σύνη/χάρη.* **απονομή η.**
άπονος -η -ο: αυτός που φανερώνει ή δείχνει
σκληρότητα = *σκληρόκαρδος, άσπλαχνος ≠
πονετικός: Η ~ μάνα εγκατέλειψε το παιδί
της.* **άποινα** (επίρρ.). **απονιά η.**
αποξενώνω -ομαι: (μτβ.) απομακρύνω κπ από
κτ οικείο, αγαπημένο: *Ο κακός του χαρακτή-
ρας τον έχει αποξενώσει από φίλους και γνω-
στούς.* **αποξένωση η.**
απόπειρα η: πράξη που επιχειρεί κπ, προσπά-
θεια χωρίς το επιθυμητό αποτέλεσμα: ~ *λη-
στείας/δολοφονίας/αντοκτονίας/συμβιβασ-
μού.* **αποπειρώμαι:** [επίσ.] (μτβ.) *Αποπειρά-
θηκε να μας ληστέψει.*
αποπροσανατολίζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ να
χάσει τον προσανατολισμό του ή (μτφ.) να
αλλάξει συμπεριφορά, στάση κτλ.: *Τέτοιες
εκπομπές μάς ~ από τα πραγματικά προ-
βλήματα.* **αποπροσανατολισμός ο.** **αποπρο-
σανατολιστικός -ή -ό.** **αποπροσανατολιστι-
κά** (επίρρ.).
άπορος -η -ο: [επίσ.] αυτός που δεν έχει οικο-
νομικούς πόρους = φτωχός ≠ εύπορος,
πλούσιος: ~ *οικογένεια.* **απορία¹ η:** [επίσ.] έλ-
λειψη οικονομικών πόρων = φτώχεια ≠ ευ-
πορία: *Για να τρώτε στη φοιτητική λέσχη,
πρέπει να φέρετε χαρτί απορίας.*
απορρέω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) προέρχο-
μαι, πηγάζω από κτ άλλο: *Το δικαίωμα της
ελευθερίας του λόγου απορρέει από το Σύ-
νταγμα.* **απόρροια η:** φυσική συνέπεια ή επα-
κόλουθο, αποτέλεσμα κπ αιτίου: ~ *της κα-
κής διατροφής είναι η εμφάνιση προβλημά-
των υγείας.*
απόρρητος -η -ο: αυτός που πρέπει να μείνει
μυστικός: ~ *έγγραφο/τηλέφωνο/στοιχεία.*
απόρρητο το: πληροφορία ή στοιχείο το
οποίο πρέπει να μένει μυστικό: *κρατικό/προ-
σωπικό/επαγγελματικό/ιατρικό ~.*

απορρίπτο -ομαι: (μτβ.) ❶ αρνούμαι να (απο)δε-
χτώ ή να εγκρίνω κτ ≠ δέχομαι. ❷ (ειδικότ.)
κρίνω ότι κπ δεν έχει τα προσόντα για να επι-
τύχει σε εξετάσεις, διαγωνισμό, για να προα-
χθεί στην επόμενη τάξη κτλ.: *Απορρίφθηκαν
δύο μαθητές από απουσίες.* **απόρριψη η.** **απορ-
ριπτικός -ή -ό.** **απορριπτικά** (επίρρ.). **απορρί-
ματα τα:** ό,τι πετάμε ως άχρηστο = σκουπίδια.
απορροφώ & -άω -ώμαι: (μτβ.) ❶ (για υλικά σώ-
ματα) επιτρέπω σε γρήγ ουσία να εισχωρήσει
στο εσωτερικό μου και τη συγκρατώ = ρουφώ:
Το σφουγγάρι απορρόφησε όλο το νερό. ❷
(μτφ.) απασχολώ ολοκληρωτικά κάποιον: *Το
διάβασμα ~ όλο τον ελεύθερο χρόνο του.* ❸
(μτφ.) αξιοποιώ πλήρως οικονομικό αγαθό ή
προσφερόμενες υπηρεσίες: *Υπάρχει κίνδυνος
να μην απορροφηθούν τα ευρωπαϊκά κονδύ-
λια.* **απορρόφηση η.** **απορροφητικός -ή -ό.**
απορροφητικά (επίρρ.). **απορροφητικότητα η.**
απορία² η: ❶ έκπληξη, αμηχανία που νιώθουμε
για κτ που δεν μπορούμε να εξηγήσουμε: *Κοι-
ταχτήκαμε με ~ όταν μας είπε ότι θα φύγει.* ❷
αδυναμία κατανόησης έννοιας, ζητήματος
κτλ. και η διατύπωσή της με ερώτηση: *Είχα
πολλές ~ μετά το μάθημα.* **απορώ •** μππ. *απο-
ρημένος:* (αμτβ.) νιώθω απορία (σημ. 1): ~
πώς τα βγάζεις πέρα με τόσα χρέη που έχεις.
αποσπώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ αποχωρίζω ένα κομμά-
τι από το σύνολο στο οποίο ανήκει: *Η ανεμο-
θύελλα απέσπασε τις στέγες πολλών σπιτιών.*
= αποκολλώ. ❷ αφαιρώ από κπ κτ με τρόπο
βίαιο ή επιδέξιο: *Ο ληστής τής απέσπασε την
τσάντα.* = αρπάζω. ❸ μετακινώ υπάλληλο από
την οργανική του θέση και τον τοποθετώ προ-
σωρινά σε άλλη: *Η φιλόλογός μας είναι απο-
σπασμένη στο σχολείο μας.* ❹ κερδίζω σε δια-
γωνισμό: *Το ελληνικό τραγούδι απέσπασε το
πρώτο βραβείο.* ❺ (μτφ.) απομακρύνω κπ από
κάποια δραστηριότητα: *Κλείσε την τηλεόρα-
ση, με ~ από το διάβασμα!* **απόσπαση η.** **από-
σπασμα το:** ❶ αποκομμένο τμήμα συνόλου:
*Από μερικά αρχαία κείμενα σώθηκαν μόνο
αποσπάσματα.* ❷ ΣΤΡΑΤ τμήμα στρατού ή αστυ-
νομίας που εκτελεί υπηρεσία: *εκτελεστικό ~.*
αποσπασματικός -ή -ό: αυτός που δεν είναι
ολοκληρωμένος, ενιαίος, αλλά σε αποσπά-
σματα: ~ *λόγος.* **αποσπασματικά** (επίρρ.).
απόσταση η: ❶ διάστημα που μεσολαβεί ανά-
μεσα σε δύο τοπικά ή χρονικά σημεία: *Πρέ-
πει να κρατάμε ~ ασφαλείας από το όχημα
που προπορεύεται.* ❷ (μτφ.) διαφορά ανάμε-
σα σε πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις ως

προς την αξία, την ποιότητα: Από το θάρρος ως το θράσος υπάρχει μεγάλη ~.

αποστέλλω -ομαι • αόρ. απέστειλα, παθ. αόρ. αποστάληκα & [επίσ.] απεστάλην, μπλ. απεσταλμένος: [επίσ.] (μτβ.) στέλλω κτ ή κτ σε συγκεκριμένο τόπο για συγκεκριμένο σκοπό: Η κυβέρνηση απέστειλε ανθρωπιστική βοήθεια στους σεισμοπαθείς. **αποστολή** η. **αποστολέας** ο ≠ αποδέκτης, παραλήπτης.

αποσύνδεση η: ❶ αποχωρισμός συνδεδεμένων στοιχείων: ~ καλωδίων / σωλήνων. ❷ (μτφ.) διακοπή της συσχέτισης ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης με κτ άλλη: Ζήτησε την ~ του ονόματός του από την υπόθεση. **αποσυνδέω -ομαι**.

αποσύνθεση η: ❶ το αρχικό στάδιο της σήψης: Βρέθηκαν κρέατα σε ~. ❷ (μτφ.) διάλυση της συνοχής ενός συνόλου: Ο σύγχρονος τρόπος ζωής οδήγησε στην ~ της πατριαρχικής οικογένειας. **αποσυνθέτω -συντίθεμαι**. ∞ σχ. **θέτω**.

αποσύρω -ομαι: (μτβ.) ❶ παίρνω πίσω κτ που έχω αφήσει, έχω εμπιστευτεί κτλ. κάπου: ~ τα χρήματά μου / την εμπιστοσύνη μου. ❷ σταματώ την κυκλοφορία προϊόντος: Αποσύρθηκαν από την αγορά μεγάλες ποσότητες ακατάλληλων αλλαντικών. ❸ παθ. εγκαταλείπω δραστηριότητα = παραιτούμαι: Αποσύρθηκε από την ενεργό πολιτική. **απόσυρση** η.

αποταμιεύω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ μαζεύω και φυλάω χρήματα, συνήθως στην τράπεζα: Από τον μισθό του αποταμιεύει κάθε μήνα ένα ποσό. ❷ αποθηκεύω το πλεόνασμα αγαθού για μελλοντική χρήση: ~ ηλεκτρική ενέργεια. **αποταμίευση** η. **αποταμιευτικός -ή -ό. αποταμιευτικά** (επίρρ.).

αποτέλεσμα το: ❶ οτιδήποτε προκύπτει από μια ενέργεια, διαδικασία ή κατάσταση = απόρροια, επακόλουθο: Η υψηλή βαθμολογία μου ήταν ~ μεγάλης προσπάθειας. ❷ πληθ. τελική απόφαση για όσους πέτυχαν ή απέτυχαν σε μια εξέταση ή σε διαγωνισμό, καθώς και (συνεκδ.) ο κατάλογος με τα ονόματά τους: Βγήκαν τα ~ των εξετάσεων; **αποτελεσματικός -ή -ό. αποτελεσματικά** (επίρρ.). **αποτελεσματικότητα** η.

αποτελώ -ούμαι: (αμτβ.) ❶ είμαι μέλος ή μέρος ενός συνόλου = απαρτίζω: Το συμβούλιό μας το ~ δεκαπέντε μέλη. ❷ λαμβάνομαι ως = θεωρούμαι, είμαι: Το χιούμορ ~ πολλές φορές ένδειξη εξυπνάδας.

απότομος -η -ο: ❶ (για τόπο) αυτός που έχει μεγάλη κλίση, κάνοντας δύσκολη την ανάβαση

ή την κατάβαση = απόκρημνος: ~ βράχος / ακτή/μονοπάτι. ❷ αυτός που είναι ξαφνικός, απρόσμενος: ~ μεταβολή του καιρού. ❸ αυτός που γίνεται με ορμή και δύναμη: ~ φρενάρισμα / κινήσεις. ❹ αυτός που συμπεριφέρεται ή γίνεται με αγένεια: Μου μίλησε με ~ ύφος. **απότομα** (επίρρ.).

αποτρέπω • αόρ. απέτρεψα, παθ. αόρ. αποτράπηκα: (μτβ.) ❶ εμποδίζω να συμβεί κτ, συνήθως κακό ή δυσάρεστο: Η απόπειρα δολοφονίας του πρωθυπουργού αποτράπηκε την τελευταία στιγμή. ❷ πειθώ κτ να μην κάνει κτ ≠ προτρέπω: Ήθελε να αγοράσει μηχανή, αλλά οι γονείς του τον απέτρεψαν. **αποτροπή** η. **αποτρεπτικός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να αποτρέψει κτ ≠ προτρεπτικός: ~ μέτρα. **αποτρεπτικά** (επίρρ.).

αποτρόπαιος -η -ο: αυτός που προκαλεί απέχθεια, φρίκη, αποστροφή: Το ~ θέαμα της δολοφονημένης γυναίκας συγκλόνισε την κοινή γνώμη. **αποτρόπαια** (επίρρ.).

αποτυπώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ σχηματίζω τη μορφή ενός αντικειμένου σε μια επιφάνεια, πιέζοντας το επάνω σ' αυτή: Πατούσε με δύναμη τα πέλματά του πάνω στην άμμο, για να αποτυπωθούν τα ίχνη του. ❷ (μτφ.) εκφράζω κτ ζωηρά και παραστατικά: Στα έργα του ~ το άγχος της εποχής μας. ❸ παθ. (μτφ.) μένω στη μνήμη κάποιου πολύ ζωηρά: Οι εικόνες της καταστροφής αποτυπώθηκαν στη μνήμη του. = χαράζω. **αποτύπωση** η.

απουσιάζω: (αμτβ.) ❶ (για πρόσ.) δε βρίσκομαι εκεί όπου έπρεπε να βρίσκομαι = λείπω: Θα απουσιάσω δύο μέρες από τη δουλειά. ❷ (για πράγμα, ενέργεια κτλ.) δεν υπάρχω: Από τα ποιήματά του ~ το λυρικό στοιχείο. **απουσία** η. **απών -ούσα -όν** ≠ παρών.

απόφαση η: ❶ γνώμη, άποψη, κρίση στην οποία καταλήγει κτ μετά από σκέψη, συζήτηση, διαβούλευση κτλ.: Τελικά, πήρα την ~ να δώσω εξετάσεις. **αθωωτική/καταδικαστική** ~ δικαστηρίου. ❷ επίσημη διαταγή κρατικού οργάνου με ισχύ νόμου: υπουργική ~. ∞ σχ. **κατάφαση. αποφασίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ παίρνω απόφαση. ❷ μπλ. αυτός που έχει αποφασίσει κτ και δεν αλλάζει γνώμη: Είμαι αποφασισμένος να πάω ταξίδι, ό,τι κι αν πεις. **αποφασιστικός -ή -ό**: ❶ (για πρόσ.) αυτός που παίρνει γρήγορα αποφάσεις και μένει σταθερός σ' αυτές = τολμηρός ≠ αναποφάσιτος, επιφυλακτικός. ❷ (για πράξεις και ενέργειες) αυτός που είναι εξαιρετικά κρίσιμος και κα-

αποστέλλω
αποστολέας → αποστέλλω
αποστολή → αποστέλλω
αποσύνδεση
αποσυνδέω → αποσύνδεση
αποσύνθεση → αποσύνθεση
αποσύνθεση
αποσυντίθεμαι → αποσύνθεση
απόσυρση → αποσύρω
αποσύρω
αποταμίευση → αποταμιεύω
αποταμιευτικά → αποταμιεύω
αποταμιευτικός → αποταμιεύω
αποταμιεύω
αποτελειώνω → αποαποτελέσσω
αποτελεσματικά → αποτέλεσμα
αποτελεσματικός → αποτέλεσμα
αποτελεσματικότητα → αποτέλεσμα
αποτελώ
απότομα → απότομος
απότομος
αποτρεπτικά → αποτρέπω
αποτρεπτικός → αποτρέπω
αποτρέπω
αποτρόπαιος → αποτρόπαιος
αποτρόπαιος
αποτροπή → αποτρέπω
αποτυπώνω
αποτύπωση → αποτύπωση
απουσία → απουσιάζω
απουσιάζω
απόφαση
αποφασίζω → απόφαση
αποφασιστικά → απόφαση
αποφασιστικός → απόφαση
αποφασιστικότητα → απόφαση

αποφεύγω
απωθώ

αποφεύγω
αποφοιτώ → απο-
αποφυγή → αποφεύγω
αποχαιρετισμός → αποχαι-
ρετώ
αποχαιρετιστήριο → απο-
χαιρετώ
αποχαιρετώ
αποχή → απέχω²
απόχρωση → αποχρώω
αποχτώ → αποκτώ
αποχώρηση → αποχωρώ
αποχωρίζω
αποχωρισμός → αποχωρίζω
αποχωρώ
απόψε
άποψη
αποψινός → απόψε
απράγμιον → σχ. άπρακτος
άπραγος → σχ. άπρακτος
άπρακτος
άπρακτος → άπρακτος
άπρεπα → απρεπής
απρέπεια → απρεπής
απρεπής
άπρεπος → απρεπής
απρεπώς → απρεπής
απρόβλεπτος → α-
απρόοπτα → απρόοπτος
απρόοπτο → απρόοπτος
απρόοπτος
απρόσοδοχος → α-
απρόσεκτα → α-
απρόσεκτος → α-
απροσεξία → α-
απρόσεχτα → α-
απρόσεχτος → α-
απρόσωπα → απρόσωπος
απρόσωπος
απτά → αφή¹
άπταιστα → άπταιστος
άπταιστος
απταίστως → άπταιστος
απτικός → αφή¹
άπτομαι → αφή¹
απτός → αφή¹
άπω
απωθημένο → απωθώ
απώθηση → απωθώ
απωθητικά → απωθώ
απωθητικός → απωθώ
απωθώ

θορίζει μια έκβαση: *Η τελευταία μάχη ήταν ~ για την έκβαση του πολέμου.* = καθοριστικός ≠ επουσιώδης. **αποφασιστικά** (επίρρ.). **αποφασιστικότητα** η.

αποφεύγω -ομαι • αόρ. *απέφυγα* & [σπάν.] *απόφυγα*, παθ. αόρ. *αποφεύχθηκα*: (μτβ.) ❶ προσπαθώ να μένω όσο το δυνατό πιο μακριά από κπ ή κτ: ~ τον δάσκαλό της, γιατί δεν έχει διαβάσει. ❷ προσπαθώ να μην κάνω ή να μην πω κτ που θεωρώ δυσάρεστο ή λανθασμένο ≠ επιδιώκω: *Στη διατροφή μου ~ τα λιπαρά. ~ την παρέα μαζί του.* ❸ ξεφεύγω από επικίνδυνη ή ανεπιθύμητη κατάσταση: *Με την επέμβαση της Πυροσβεστικής αποφεύχθηκε η εξέπλωση της πυρκαγιάς.* **αποφυγή** η.

αποχαιρετώ: (μτβ.) ❶ χαιρετώ κπ που αποχωρίζομαι: *Αποχαιρέτησε τον γιο της με δάκρυα στα μάτια.* ❷ (μτφ.) εγκαταλείπω κτ οριστικά: *Μετά τον σοβαρό του τραυματισμό, ο ποδοσφαιριστής αποχαιρέτησε τα γήπεδα.* **αποχαιρετισμός** ο: το να αποχαιρετά κανείς κπ: *τελευταίος/στερνός ~.* **αποχαιρετιστήριο -α -ο**: αυτός που γίνεται για αποχαιρετισμό: ~ *γιορτή/εκδήλωση/δείπνο/γράμμα.*

απόχρωση η: παραλλαγή βασικού χρώματος: *Φοράει κάλτσες στην ίδια ~ με το πουκάμισο.*

Από το ΑΕ *άπο* + χρώννιμ «χρωματίζω». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *χρώμα, χρωστικός* κτλ.

αποχωρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω στενά συνδεδεμένα πράγματα: = ξεχωρίζω ≠ ενώνω. *Ομάδα γιατρών αποχώρισε τα σιαμαία αδερφάκια.* ❷ παθ. φεύγω μακριά από κπ ή κτ, με το(ν) οποίο συνδέομαι στενά: *Αποχωρίστηκε με δάκρυα στα μάτια τους δικούς του.* **αποχωρισμός** ο.

αποχωρώ: (αμτβ.) φεύγω από κάπου ή από κπ θέση, υπηρεσία κτλ.: *Οι βουλευτές του ΚΚΕ αποχώρησαν από τη συνεδρίαση.* *Αποχώρησε από την ενεργό πολιτική δράση.* **αποχώρηση** η.

απόψε (επίρρ.): ❶ σήμερα το βράδυ: *Πού θα πάμε ~;* ❷ το βράδυ που μόλις πέρασε: *Σε είδα στον ύπνο μου ~.* **αποψινός -ή -ό**.

άποψη η: ❶ ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται κανείς ένα ζήτημα ή μια κατάσταση = γνώμη: *Η ~ μου είναι ότι πρέπει να φύγεις από την ομάδα.* ❷ θέα ενός τόπου από ορισμένη οπτική γωνία (συνήθως από ψηλά): ~ της Ακρόπολης από τον Λυκαβηττό.

Από την ΑΕ λ. *άποψις* (άπο + ψις), που ανάγεται σε ρίζα του *δύσομαι* (μέλλ. του ρ. *όραω -ω*).

άπρακτος & άπραχτος -η -ο: αυτός που δεν πέτυχε κτ που επιδίωξε: *Πήγε στην τράπεζα να πάρει δάνειο, αλλά γύρισε ~.*

Από το *άπρακτος* (αυτός που προσπάθησε, αλλά δεν πέτυχε τον σκοπό του) διαφέρουν σημασιολογικά το *απράγμιον* (αυτός που αδρανεύει και δεν κάνει τίποτε) και το *άπραγος* (αυτός που δεν έχει πείρα στη ζωή).

απρεπής -ής -ές: αυτός που δεν ακολουθεί τους κανόνες καλής συμπεριφοράς = ανάρμοστος, άπρεπος: *Ο μαθητής πήρε αποβολή για την ~ συμπεριφορά του.* *σχ. αγενής.* **άπρεπος -η -ο. απρεπώς & άπρεπα** (επίρρ.). **απρέπεια** η.

απρόοπτος -η -ο: αυτός που συμβαίνει χωρίς να τον περιμένουμε = ξαφνικός, απροσδόκητος ≠ αναμενόμενος: *Οι ~ εξελίξεις άλλαξαν τα σχέδιά μας.* **απρόοπτο** το: γεγονός που δεν περιμέναμε να συμβεί: *Η ζωή μας είναι γεμάτη ~.* **απρόοπτα** (επίρρ.).

απρόσωπος -η -ο: αυτός που δεν έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που είναι όμοιος με πολλούς άλλους ≠ προσωπικός: *Οι σχέσεις των ανθρώπων στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις είναι ~.* **απρόσωπα** (επίρρ.).

άπταιστος -η -ο: (για γλώσσα) αυτή που κπ τη μιλά ή τη γράφει τέλεια, χωρίς λάθη = τέλειος, αλάνθαστος: *Οι Γερμανοί μας απάντησαν σε ~ ελληνική.* **άπταιστα & απταίστως** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *άπταιστος* (στερητ. *ά* + *παίω* «φταίω»).

άπω (επίθ.) • άκλ., *απώτερος, απώτατος*: [επίσ.] αυτός που βρίσκεται μακριά ≠ εγγύς: *απώτερο μέλλον.* *Απώτερος/απώτατος στόχος μας είναι η επέκταση της εταιρείας στο εξωτερικό.* **Άπω Ανατολή**: περιοχή της Ανατολικής Ασίας, σε αντιδιαστολή προς την Εγγύς Ανατολή. *σχ. άνω.*

απωθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ **α.** αναγκάζω τον επιτιθέμενο να σταματήσει ή να υποχωρήσει = αποκρούω. *Οι στρατιωτικές δυνάμεις των συνόρων απώθησαν τους εισβολείς.* ❷ **β.** απομακρύνω κπ με τη βία, με σπρωξιές: *Η αστυνομία απώθησε τους διαδηλωτές σε απόσταση χιλίων μέτρων από τη Βουλή.* ❸ (μτφ.) προκαλώ έντονα αρνητικά συναισθήματα σε κπ ≠ ελκύνω: *Η ειρωνική στάση του με ~.* **απωθημένο** το: επιθυμίες ή σκέψεις που έχει μεταφέρει κπ στο ασυνείδητό του, τις έχει απο-

μακρύνει από τη συνείδησή του. **απόθεση** η:

❶ βίαιη απομάκρυνση, απόκρουση. ❷ (μτφ.) πολύ έντονο αρνητικό συναίσθημα απέναντι σε κπ ή κτ = αποστροφή, απέχθεια. **αποθητικός -ή -ό. αποθητικά** (επίρρ.).

απόλεια η: ❶ στέρηση υλικού ή πνευματικού αγαθού: *Η έλλειψη οργάνωσης είχε ως συνέπεια την ~ κοινοτικών κονδυλίων.* ❷ θάνατος, κυρίως σε τυποποιημένες φράσεις: *Συλλυπητήρια για την ~ του πατέρα σας!* ❸ πληθ. ό,τι χάνεται, συνολικά, σε αγώνα, προσπάθεια ή δραστηριότητα: *Ο πόλεμος στο Ιράκ είχε τεράστιες ~ και για τις δύο πλευρές.*

Από το ΑΕ *ἀπό* + *ἄλλυμι* (-ύω) «καταστρέφω».

άρα (σύνδ.): δηλώνει συμπεέρασμα γεγονότος, ενέργειας κτλ. = συνεπώς, επομένως, ώστε: *Είναι εξυπνος και διαβάζει πολύ, ~, έχει πολλές πιθανότητες να περάσει στο Πανεπιστήμιο.*

αράζω: ❶ (αμτβ. & μτβ.) οδηγώ πλεούμενο για να αγκυροβολήσει ή αγκυροβολώ σε μέρος κατάλληλο κοντά στη στεριά = δένω. ❷ [οικ.] (μτφ., αμτβ.) **α.** εγκαθίσταμαι κάπου περισσότερο ή λιγότερο μόνιμα: *Όλο το καλοκαίρι θα αράζω στο χωριό μου να ξεκουραστώ.* **β.** κάθομαι ή ξαπλώνω αναπαυτικά: *Θα αράζω στο κρεβάτι.* **αραχτός -ή -ό. αραχτά** (επίρρ.).

αραιός -ή -ό: ≠ πυκνός ❶ αυτός που δεν έχει πυκνότητα στη σύστασή του: ~ νεφώσεις. ❷ αυτός που είναι μικρός σε ποσότητα ή συχνότητα: ~ συναντήσεις. **αραιά** (επίρρ.). **αραιώνω**: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ αραιό ή γίνομαι αραιός. **αραίωση** η & **αραίομα** το.

αργία: χρόνος κατά τον οποίο διακόπτεται η εργασία, κυρίως εξαιτίας γιορτής ή σημαντικού γεγονότος: *Η γιορτή των Τριών Ιεραρχών είναι ~ για τα σχολεία.* **αργώ¹**: (αμτβ.) δεν εργάζομαι, έχω αργία: *Τις Δευτέρες τα θέατρα ~.*

αργοπορώ: ❶ (αμτβ.) καθυστερώ να κάνω κτ: *Έχασε το λεωφορείο και πήγε αργοπορημένος στη δουλειά.* ❷ (μτβ.) κάνω κπ να καθυστερήσει: *Μου έπιασε την κουβέντα και με αργοπόρησε.* **αργοπορία** η.

αργός -ή -ό: ❶ αυτός που ενεργεί, κινείται, αναπτύσσεται ή εξελίσσεται σε χρόνο μεγαλύτερο από τον κανονικό ή τον συνηθισμένο, χωρίς βιασύνη = [επίσ.] βραδύς ≠ ταχύς, γρήγορος: *Αυτός ο υπάλληλος είναι πολύ ~, κάνει μία ώρα να μας εξυπηρετήσει. = αργοκίνητος ≠ σβέλτος. Θα δούμε τη φάση του πέναλτι σε ~ κίνηση.* ❷ αυτός που είναι στη φυσική του κα-

τάσταση = ακατέργαστος: ~ πετρέλαιο. **αργά** (επίρρ.): ❶ με αργό, βραδύ ρυθμό = σιγά: *Περπάτα πιο ~, δε σε φτάνω!* ❷ ύστερα από ορισμένο χρονικό σημείο που θεωρείται κανονικό, συνηθισμένο ≠ νωρίς: *Φτάσαμε ~ και το χάσαμε το τρένο! Γιατί γύρισες τόσο ~ το βράδυ;* **αργώ²**: ❶ (μτβ.) χρειάζομαι περισσότερο χρόνο από τον κανονικό ή τον συνηθισμένο κάνοντας κτ ή μέχρι να κάνω ή να συμβεί κτ: *Αργεί πολύ να φάει - θέλει μια ώρα για ένα γαιούρι!* = καθυστερώ. *Άργησα να καταλάβω τους πονηρούς σκοπούς τους.* ❷ (μτβ.) κάνω κπ να αργήσει = καθυστερώ: *Μας άργησε ο γιατρός με τη φλυαρία του.* ❸ (αμτβ.) απέχω από κπ χρονικό σημείο: *Οι διακοπές των Χριστουγέννων ~ ακόμα.*

αρετή η: ❶ η τάση του ανθρώπου προς την ηθική τελειότητα, έτσι όπως αυτή ορίζεται από τους εκάστοτε ηθικούς κανόνες. *Η ~ και το ήθος του τον έκαναν να ξεχωρίσει.* ❷ προτέρημα, χάρισμα που διαθέτει κπ ή κτ: *Αυτό το παιδί είναι προικισμένο με πολλές ~.*

άρθρο το: ❶ κείμενο με ορισμένο θέμα σε εφημερίδα ή περιοδικό. ❷ ενότητα επίσημου κειμένου: ~ 14, παράγραφος 3 του νόμου. ❸ ΓΛΩΣΣ κλιτή λέξη που μπαίνει μπροστά από τα ονόματα: *οριστικό/αόριστο ~.*

αρθρώνω: (μτβ.) ❶ προφέρω, συνδέω φθόγγους σχηματίζοντας λέξεις: *Το μωρό άρθρωσε τις πρώτες του κουβεντούλες.* ❷ (μτφ.) εκφράζω, διατυπώνω: *Είναι ένας από τους λίγους πολιτικούς που ~ πολιτικό λόγο.* **άρθρωση** η: ❶ το να αρθρώνει κπ κτ: *Έχει πρόβλημα στην ~ μερικών φθόγγων.* ❷ ΑΝΑΤ το σημείο που συνδέει δύο ή περισσότερα οστά του σώματος = κλείδωση: *οι αρθρώσεις των ποδιών/των χεριών.* **αρθρωτός -ή -ό**: αυτός που αποτελείται από μέρη που συνδέονται με αρθρώσεις ή κινητά στοιχεία συνδεδεμένα μεταξύ τους: ~ κατασκευή/λεωφορεία. **αρθρωτά** (επίρρ.).

αριθμός ο: ❶ σύμβολο ή λέξη που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση πραγμάτων ή σε μαθηματικούς υπολογισμούς: *Σκέψου έναν ~ μικρότερο του τρία. Να χωρίσεις τα κεφάλαια της εργασίας με λατινικούς ~. = ψηφίο.* ❷ πλήθος προσώπων ή πραγμάτων: *Ο ~ των υποψηφίων στις εξετάσεις μειώθηκε.* ❸ μοναδικό σύνολο αριθμών που διακρίνει ένα αντικείμενο από άλλα ομοειδή: ~ δελτίου ταυτότητας / αυτοκινήτου / τηλεφώνου. ❹ ΓΛΩΣΣ γραμματική κατηγορία των κλιτών λέξεων που δηλώνει το πλήθος των προσώπων

απόλεια
απών → απουσιάζω
απότατος → άπω
απώτερος → άπω
άρα
αραβοσιτέλαιο → σχ. έλαιο
αράζω
αραιά → αραιός
αραιός
αραίομα → αραιός
αραιώνω → αραιός
αραιώσω → αραιός
αραχτά → αράζω
αραχτός → αράζω
αργά → αργός
αργία
αργοπορία → αργοπορώ
αργοπορώ
αργός
αργώ¹ → αργία
αργώ² → αργός
αρετή
άρθρο
αρθρώνω
άρθρωση → αρθρώνω
αρθρωτά → αρθρώνω
αρθρωτός → αρθρώνω
αριθμηση → αριθμός
αριθμητικά → αριθμός
αριθμητική → αριθμός
αριθμητικό → αριθμός
αριθμητικός → αριθμός

αριθμός
αριθμώ → αριθμός
αριστερά → αριστερός
Αριστερά → αριστερός
αριστερή → αριστερός
αριστερός
αριστοκράτης
αριστοκρατία → αριστο-
κράτης
αριστοκρατικά → αριστο-
κράτης
αριστοκρατικός → αριστο-
κράτης
αριστοκράτισσα → αριστο-
κράτης
αριστούργημα
αριστουργηματικά → αρι-
στούργημα
αριστουργηματικός → αρι-
στούργημα
αριστουργηματικότητα →
αριστούργημα
αρκετά → αρκετός
αρκετά → αρκετός
αρκετός
αρκώ → αρκετός
αρμόδιος
αρμοδιότητα → αρμόδιος
αρμοδίως → αρμόδιος
αρμονία
αρμονικά → αρμονία
αρμονικός → αρμονία
αρμονικότητα → αρμονία
αρμύρα → αλμυρός
αρμυρίζω → αλμυρός
αρμυρός → αλμυρός
άρνηση → αρνούμαι
αρνητικά → αρνούμαι
αρνητικό → αρνούμαι
αρνητικός → αρνούμαι
αρνητικότητα → αρνούμαι
αρνιέμαι → αρνούμαι
αρνούμαι

ή πραγμάτων που προσδιορίζουν: *ενικός / πληθυντικός ~. αριθμώ: (μτβ.)* ❶ χαρακτηρίζω κτ με έναν αριθμό: *Αριθμήστε τις σελίδες της εργασίας σας, πριν την παραδώσετε.* ❷ περιλαμβάνω: *Ο σύλλογός μας ~ δυο χιλιάδες μέλη.* **αριθμηση** η: το να αριθμεί κπ κτ (σημ. 1). **αριθμητικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται σε αριθμούς. ❷ αυτός που αναφέρεται σε πλήθος ή ποσότητα: ~ *υπεροχή.* **αριθμητικά** (επίρρ. στη σημ. 2). **αριθμητική** η: οι τέσσερις αριθμητικές πράξεις (πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμός και διαίρεση) και το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **αριθμητικό** το: ΓΛΩΣΣ λέξη που φανερώνει ορισμένη αριθμητική ποσότητα ή εκφράζει αριθμητικές έννοιες ή σχέσεις: *Οι λέξεις «τρία», «τρίτος» και «τριπλά» είναι ~.*

αριστερός -ή -ό: ≠ δεξιός ❶ **α.** αυτός που βρίσκεται προς το μέρος της καρδιάς: ~ *χέρι/πόδι/μάτι.* **β.** αυτός που βρίσκεται στην αριστερή πλευρά σε σχέση με κπ σημείο αναφοράς: *Το μαγαζί βρίσκεται στην ~ πλευρά του δρόμου καθώς πηγαίνετε προς την πλατεία.* ❷ αυτός που υποστηρίζει σοσιαλιστικές ή κομμουνιστικές ιδέες: ~ *κόμματα/ιδεολογία.* **αριστερά** (επίρρ.) ≠ δεξιά. **αριστερός ο, -ή η:** ❶ οπαδός της αριστερής ιδεολογίας: *Πολλοί ~ εξορίστηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.* ❷ πρόσωπο που χρησιμοποιεί το αριστερό του χέρι για να γράφει ή για να κάνει διάφορες δουλειές = αριστερόχειρας. **αριστερά & Αριστερά** η: το σύνολο των κομμάτων και των οργανώσεων αριστερής ιδεολογίας = *δεξιά: κοινοβουλευτική/εξωκοινοβουλευτική ~.*

αριστοκράτης ο, -ισσα η: ❶ πρόσωπο που κατ'άγεται από οικογένεια ευγενών ή πλουσιών. ❷ πρόσωπο που μιμείται τους τρόπους και τη συμπεριφορά των ευγενών ή των πλουσιών. *Από τότε που παντρεύτηκε πλούσιο άντρα, μας κάνει την ~.* **αριστοκρατία** η: ❶ ΙΣΤ πολίτευμα στο οποίο η εξουσία ασκείται από τους αρίστους, από μια μειοψηφία ευγενών ≠ δημοκρατία. ❷ η τάξη των ευγενών: *οι αυθαιρεσίες της ~.* ❸ οι εκλεκτοί μιας ομάδας ή κοινωνίας: *η ~ του πνεύματος.* **αριστοκρατικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει στην αριστοκρατία ή στον αριστοκράτη: ~ *καταγωγή/τρόποι.* **αριστοκρατικά** (επίρρ.).

αριστούργημα το: ❶ έργο που χαρακτηρίζεται από τελειότητα: *Η τελευταία ταινία του ήταν πραγματικό ~.* ❷ (ως επιφ.) για να εκφράσου-

με επιδοκμασία, θαυμασμό: ~! *Φεύγω διακοπές! αριστουργηματικός -ή -ό. αριστουργηματικά* (επίρρ.). **αριστουργηματικότητα** η.

Η μσν. σύνθετη λέξη *αριστούργημα* σχηματίστηκε από το *αρισ(ος) + -ούργημα < έργον.*

αρκετός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι τόσος όσος χρειάζεται, που φτάνει για κτ = *επαρκής ≠ ανεπαρκής: Το φαγητό είναι ~, φτάνει για όλους.* ❷ αυτός που δεν είναι λίγος ποσοτικά ή αριθμητικά: *Στη συνναυλία ήρθε ~ κόσμος.* ❸ αυτός που είναι πάνω από το συνηθισμένο ή το επιτρεπτό: *Μίλησε με ~ θράσος στον καθηγητή του.* **αρκετά** (επίρρ.). **αρκώ -ούμαι** • *αόρ. άρκεσα, παθ. αόρ. αρκέστηκα: (αμτβ.)* ❶ είμαι αρκετός, φτάνω για κτ: ~ *η θέληση για να πετύχεις τους στόχους σου.* ❷ *παθ. α.* μου είναι αρκετό, είμαι ικανοποιημένος με κτ: *Αρκείται στον μισθό του και δε ζητά περισσότερα χρήματα.* **β.** δεν κάνω τίποτα παραπάνω, πρόσθετο: *Ο Διευθυντής αρκέστηκε στην επίπληξη και δεν έδωσε αποβολή στους μαθητές.* **αρκεί:** *απρόσ.* είναι αρκετό, φτάνει: *Δεν ~ να διαβάξεις πολύ, πρέπει να κρίνεις ό,τι διαβάξεις! Μου ~ να είσαι εσύ καλά!*

αρμόδιος -α -ο: αυτός που μπορεί να γνωμοδοτεί, να αποφασίζει ή να ενεργεί για κπ ζήτημα λόγω της θέσης ή ειδικότητάς του ≠ *αναρμόδιος: Το ζήτημα της καταπάτησης συζητήθηκε στο ~ συμβούλιο.* **αρμοδίως** (επίρρ.). **αρμοδιότητα** η: δικαιοδοσία ή εξουσία που πηγάζει από δικαιώματα ή καθήκοντα.

αρμονία η: ❶ η συμμετρική σχέση των μερών ενός συνόλου μεταξύ τους και προς το σύνολο = *συμμετρία ≠ ασυμμετρία, δυσαρμονία: Η ~ του σύμπαντος προκαλεί τον θαυμασμό των ανθρώπων.* ❷ *μουσ.* συμφωνία στη διαδοχή δύο ή περισσότερων μουσικών φθόγγων, που προκαλεί ευχάριστο ακουστικό αίσθημα: *μουσική ~.* ❸ (μτφ.) καλή σχέση μεταξύ ανθρώπων ή ομάδων: *Δεν υπήρχε ~ στη σχέση τους ≠ δυσαρμονία.* **αρμονικός -ή -ό. αρμονικά** (επίρρ.). **αρμονικότητα** η.

αρνούμαι & [προφ.] αρνιέμαι: (μτβ.) ❶ **α.** δεν αποδέχομαι κτ που μου προσφέρεται ή μου προτείνεται = *απορρίπτω ≠ δέχομαι: Θα αρνηθώ ευγενικά την πρόσκλησή τους, γιατί δεν έχω χρόνο.* **β.** δε δέχομαι να δώσω, να προσφέρω κτ που μου ζητά κπ: ~ *την ψήφο μου σε πρόσωπα που εξαπατούν τον λαό.* ❷ δε δέχομαι να κάνω κτ: ~ *να συμμετάσχω σε μια*

τέτοια απάτη. ❸ εγκαταλείπω, αποκηρύσσω = απαρνιέμαι: *Αρνήθηκε τις ιδέες του, όταν του πρότειναν μια ανώτερη θέση. άρνηση η. αρνητικός -ή -ό:* ❶ αυτός που περιέχει ή δηλώνει άρνηση, διαφωνία: *Τήρησε ~ στάση απέναντι στις προτάσεις μας. ≠ θετικός. Πήρε ~ απάντηση. ≠ καταφατικός. ❷ αυτός που είναι δυσάρεστος ή αντίθετος σε σχέση με αυτό που επιδιώκεται: Οι αλλαγές αυτές θα έχουν ~ συνέπειες στους μαθητές. αρνητικά (επίρρ.). αρνητικό το: εικόνα που προέρχεται από φιλμ και δείχνει τα φωτεινά σημεία ως σκοτεινά και το αντίστροφο: *Να μου δώσεις το ~ της φωτογραφίας για να βγάλω αντίγραφα. αρνητικότητα η.**

αρχαίω -ομαι: ❶ (μτβ.) παίρνω κτ με τη βία ή/και παράνομα = [επίσ.] αποσπώ: *Του άρπαξαν το πορτοφόλι στο τρένο. = [προφ.] βουτάω. ❷ (μτβ.) παίρνω, πιάνω κτ με γρήγορη, ορμητική κίνηση: Άρπαξε μια πέτρα και την πέταξε εναντίον τους. ❸ (μτβ., για πρόσ.) απάγω: *Οι κακοποιοί άρπαξαν δύο μέλη της οικογένειας του επιχειρηματία για να ζητήσουν λύτρα. ❹ παθ. (αμτβ.) πιάνομαι από κάπου, γαντζώνομαι: Για να μην τον παρασύρει το ρεύμα του ποταμού αρπάχτηκε από ένα κλαδί. ❺ (μτφ., μτβ.) εκμεταλλεύομαι τις περιστάσεις: *Άρπαξε την ευκαιρία που του δόθηκε. ❻ (αμτβ., για φαγητό) καίγομαι: Το φαγητό άρπαξε, βγάλε το αμέσως! ❼ παθ. (αμτβ.) θυμώνω, παρεξηγούμαι, είμαι ευέξαπτος: *Να είσαι προσεκτικός στη συζήτηση μαζί του, γιατί αρπάζεται εύκολα. αρπαγή η. αρπακτικός & -χτικός -ή -ό:* αυτός που (έχει την τάση να) αρπάζει. *αρπακτικά & -χτικά (επίρρ.). αρπακτικό το:* σαρκοφάγο πτηνό: *Ο αετός, το γεράκι και ο γύπας είναι ~. αρπαχτός -ή -ό:* αυτός που γίνεται γρήγορα και βιαστικά. *αρπαχτά (επίρρ.). αρπαχτή η:* ❶ πρόχειρα οργανωμένη εκδήλωση, με σκοπό το εύκολο κέρδος: *Το καλοκαίρι πολλοί θίασοι πάνε στην επαρχία για να κάνουν ~. ❷ βιαστική και συχνά με πλάγια μέσα απόκτηση χρημάτων.****

αρθρώστια η: διαταραχή της ομαλής λειτουργίας του οργανισμού = ασθένεια, νόσημα, νόσος. **αρθρωσταίνω:** ❶ (για άνθρ. ή ζώο) **α.** (αμτβ.) προσβάλλομαι από αρθρώστια = νοσώ, ασθενώ. **β.** (μτβ.) κάνω κπ να αρρωστήσει: *Τον αρρώστησε το πολύ κρασί. ❷ (μτφ.) α.* (αμτβ.) στενοχωριέμαι, υποφέρω: *Όταν βλέπω τέτοιες αδικίες, ~. β.* (μτβ.) κάνω κπ να στενοχω-

ριέται: *Οι ψευτιές σου με έχουν αρρωστήσει.*

άρρωστος -η -ο.

αρσενικός -ή & -ιά -ό: ❶ αυτός που ανήκει ή σχετίζεται με το φύλο που δεν μπορεί να γεννήσει: *~ ελέφαντας / αλεπού. ❷ ΓΛΩΣΣ* αυτός που το γραμματικό του γένος είναι αρσενικό: *Τα ~ ονόματα παίρνουν το άρθρο «ο».*

αρτηρία η: ❶ ΑΝΑΤ αγγείο που μεταφέρει το αίμα από την καρδιά στα διάφορα όργανα του σώματος: *στεφανιαία / κοιλιακή / μηριαία ~. στένωση/απόφραξη ~. ❷ (μτφ.) μεγάλος δρόμος πόλης: *Η κίνηση στις κεντρικές ~ της πόλης διεξάγεται ομαλά.**

άρτιος -α -ο: αυτός που δεν του λείπει κανένα από τα στοιχεία τα οποία πρέπει να τον συνθέτουν, που χαρακτηρίζεται από τελειότητα = πλήρης ≠ ελλιπής: *~ εξοπλισμός / διοργάνωση. ~ αριθμός:* ΜΑΘ *ακέραιος αριθμός που διαιρείται ακριβώς διά του δύο = ζυγός ≠ μονός, περιττός: Όλοι οι ακέραιοι αριθμοί που λήγουν σε 0, 2, 4, 6, 8 είναι ~. άρτια (επίρρ.). αρτιότητα η.*

άρτος ο: ❶ [επίσ.] ψωμί. ❷ ΕΚΚΛ ψωμί που ευλογείται από τον ιερέα και μοιράζεται στους πιστούς. **αρτοποιός ο, η:** αυτός που παράγει ή/και πουλά ψωμί = [οικ.] φούρναρης. **αρτοποιείο το.**

αρχαϊκός -ή -ό: ❶ ΙΣΤ αυτός που είναι σχετικός με την εποχή πριν από την αρχαία κλασική περίοδο (7ος-6ος αι. π.Χ.): *~ εποχή/χρόνοι/αγγεία/γλυπτά/ναός/τέχνη. ❷ αυτός που μιείται αρχαία πρότυπα: ~ γλώσσα.*

αρχαίος -α -ο: ❶ αυτός που υπήρξε σε πολύ παλαιά εποχή ή που υπάρχει από τότε: *~ πολιτισμοί/λαοί/ιστορία. Επισκεφτήκαμε τα ~ μνημεία της πόλης. ❷ (ειδικότ.) αυτός που ανήκει στην ελληνική αρχαιότητα: οι ~ μας πρόγονοι. ❸ αυτός που είναι απαρχαιωμένος, ξεπερασμένος: *Οι ~ του αντιλήψεις με βρίσκουν εντελώς αντίθετο. αρχαίοι οι:* πρόσωπα που έζησαν κατά την αρχαιότητα: *η ιστορία/η γλώσσα των ~. αρχαία τα:* ❶ αρχαία μνημεία και έργα τέχνης = αρχαιότητες: *Βρέθηκαν ~ κατά τις ανασκαφές στην περιοχή. ❷ το μάθημα των αρχαίων ελληνικών: *Είναι αδύνατος μαθητής στα ~. αρχαιότητα η:* ❶ η αρχαία εποχή: *ελληνική/ρωμαϊκή ~. ❷ η ιδιότητα του αρχαίου: *η ~ ενός αγάλματος. ❸ πληθ. = αρχαία (σημ. 1): *Είναι συντηρητής αρχαιοτήτων.*****

αρχαίριος -α -ο: αυτός που μόλις αρχίζει να μαθαίνει κτ και δεν έχει ακόμα πείρα: *Παράδιδονται μαθήματα υπολογιστών σε ~.*

αρπαγή → αρχαίω
αρχαίω
αρπακτικά → αρχαίω
αρπακτικό → αρχαίω
αρπακτικός → αρχαίω
αρπαχτικά → αρχαίω
αρπαχτικός → αρχαίω
άρρυθμα → α-
άρρυθμία → α-
άρρυθμος → α-
αρθρωσταίνω → αρθρώστια
*αρθρώστια → αρθρώστια
αρθρώστια
άρρωστος → αρθρώστια
αρσενικός
άρση → αίρω
αρτηρία
άρτια → άρτιος
άρτιος
αρτιότητα → άρτιος
αρτοποιείο → άρτος
αρτοποιός → άρτος
αρτοποιός → -ποιώ
άρτος
αρχαία → αρχαίος
αρχαϊκός
αρχαίοι → αρχαίος
αρχαιολάτρης → σχ. λα-
τρεία
αρχαίος
αρχαιότητα → αρχαίος
αρχαίριος
αρχαίριος → αρχαίω

αρχείο
αρχή
αρχηγείο → αρχηγός
αρχηγία → αρχηγός
αρχηγικά → αρχηγός
αρχηγικός → αρχηγός
αρχηγός
αρχίζω → αρχή
αρχικά → αρχή
αρχικός → αρχή
αρχικώς → αρχή
άρχοντας
αρχοντιά → άρχοντας
αρχοντικά → άρχοντας
αρχοντικό → άρχοντας
αρχοντικός → άρχοντας
αρχόντισσα → άρχοντας
ας
ασάφεια → α-
ασαφής → α-
ασαφώς → α-
ασβέστιο
άσεμνα → α-
άσεμνος → α-
ασήκωτος → α-
ασήμαντος → α-
ασημαντότητα → α-
άσημος → α-
ασθένεια → ασθενής
ασθενής
ασθενικά → ασθενής
ασθενικός → ασθενής
ασθενώ → ασθενής
άσκημα → άσκημος
ασκήμια → άσκημος
άσκηση → ασκώ
ασκητής
ασκητικά → ασκητής
ασκητικός → ασκητής
άσκοπα → α-
άσκοπος → α-
ασκώ

αρχείο το: ❶ συλλογή και φύλαξη κυρίως εγγράφων που αποτελούν πηγή πληροφοριών, και (συνεκδ.) ο χώρος όπου φυλάσσονται: *ιστορικό/φωτογραφικό ~. ~ του υπουργείου /της ΕΡΤ.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ ενιαίο σύνολο δεδομένων που αποθηκεύεται με διακριτό όνομα: *Έβαλα στο ίδιο ~ το κείμενο και τις συνοδευτικές εικόνες.* **αρχειακός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στο αρχείο (σημ. 1): ~ υλικό.

αρχή η: ❶ το πρώτο σημείο, τοπικό ή χρονικό, από όπου αρχίζει ένα γεγονός, μία πράξη κτλ. = αφετηρία, [οικ.] ξεκίνημα ≠ τέλος: ~ του νέου έτους. ❷ πρωταρχική αιτία: *Η ~ της διάσπασης του κόμματος έγινε με τη διαγραφή όσων διαφωνούσαν.* ❸ η προέλευση, το αρχικό σημείο της δημιουργίας ≠ τέλος: *Η ~ του κόσμου.* ❹ θεμελιακός κανόνας ή κανόνες στη φύση, στην επιστήμη, στην πολιτική κτλ.: *η ~ των συγκοινωνούντων δοχείων.* ❺ συνήθ. πληθ. βασικός κανόνας που ρυθμίζει την προσωπική ή κοινωνική συμπεριφορά, τη στάση ζωής κάποιου: *Δε θα παραβώ τις ~ μου, όσα ανταλλάγματα κι αν μου προσφέρετε!* ❻ η κρατική ή οποιαδήποτε εξουσία και τα πρόσωπα που την ασκούν ή την εκπροσωπούν: *αστυνομικές ~.* **αρχίζω** = ξεκινώ ≠ τελειώνω ❶ (μτβ.) βρίσκομαι στις πρώτες στιγμές ή στα πρώτα βήματα μιας ενέργειας: ~ το διάβασμα. ❷ (αμτβ.) βρίσκομαι στις πρώτες στιγμές ή στο πρώτο στάδιο: *Ο αγώνας ~ στις πέντε.* ❸ (μτβ.) είμαι ο πρωταίτιος ή αυτός που προκάλεσε μια κατάσταση: *Δε φταίμε εμείς, αυτός άρχισε να μας βρίζει.* ❹ (αμτβ.) αποτελώ χρονικά ή τοπικά το πρώτο μέρος μιας διαδικασίας ή ενότητας: *Η παράσταση άρχισε με ένα ωραίο χορευτικό.* **αρχικός -ή -ό:** αυτός που βρίσκεται ή παρουσιάζεται στην αρχή: *Το ~ σχέδιο ήταν καλύτερο.* **αρχικά & -ώς** (επίρρ.). **αρχικά** τα: τα πρώτα γράμματα του ονοματεπώνυμου. **άναρχος² -η -ο:** αυτός που δεν έχει αρχή και συνεπώς υπήρχε πάντα: ~ Θεός.

αρχηγός ο, η: πρόσωπο που διευθύνει, διοικεί ένα ιεραρχημένο σύνολο ή έναν τομέα = επικεφαλής, ηγέτης: ~ του στρατού/του κόμματος. ⚡ σχ. **διεξάγω.** **αρχηγείο** το. **αρχηγία** η. **αρχηγικός -ή -ό.** **αρχηγικά** (επίρρ.).

άρχοντας ο, **αρχόντισσα** η: ❶ πρόσωπο που κατ'άγεται από αριστοκρατική ή πολύ πλούσια οικογένεια: *Είχαν τόσα λεφτά, που ζούσαν σαν αληθινοί ~.* ❷ πρόσωπο που κατέχει ανώτερο

αξίωμα: *οι δημοτικοί ~. ο ανώτατος ~.* **αρχοντικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε άρχοντα: ~ οικογένεια/ζωή/τάφοι. **αρχοντικά** (επίρρ.). **αρχοντικό** το: κατοικία άρχοντα ή πολυτελής κατοικία παλαιότερων εποχών: *Ζούσε σε ένα παλιό ~ της Κηφισιάς.* **αρχοντιά** η: εμφάνιση και συμπεριφορά που ταιριάζει σε άρχοντα ή αριστοκράτη, και χαρακτηρίζεται από ευγένεια: *Η ~ στους τρόπους και το περπάτημά του τον κάνει να ξεχωρίζει.*

ας (μόρ.): δηλώνει ❶ προτροπή: ~ ξεκινήσει ο χορός! ❷ ευχή: ~ είχα την τύχη σου εγώ! ❸ συγκατάθεση: ~ παίζει τώρα και θα κάνει μετά τα μαθήματά του. ❹ απειλή: ~ δοκιμάσει και θα του δείξω εγώ! ❺ αδιαφορία: ~ χάσει και μια φορά, δεν πειράζει! ❻ **και/κι ~:** αντίθεση με αυτό που εκφράζει η κύρια πρότ. = παρόλο που, αν και: *Σας αγαπάει, ~ μην το δείχνει.*

ασβέστιο το • χωρίς πληθ.: χημ μέταλλο αργυρόλευκου χρώματος, της ομάδας των αλκαλικών γαιών, και ένα από τα πιο διαδεδομένα στοιχεία στον ανθρώπινο οργανισμό: *ανθρακικό/θειικό ~. Το γάλα είναι πηγή ασβεστίου.*

ασθενής -ής -ές • ασθενέστερος, ασθενέστατος: ❶ [επίσ.] αυτός που δε διαθέτει σθένος, δύναμη, ένταση, ισχύ κτλ. ≠ ισχυρός: ~ σεισμική δόνηση/άνεμος. **ασθενές φύλο:** το γυναικείο φύλο. ❷ αυτός που έχει αρρωστήσει = άρρωστος ≠ υγιής. ⚡ σχ. **αγενής, ασθενής** ο, η (στη σημ. 2). **ασθένεια** η: [οικ.] αρρώστια. **ασθενώ:** [επίσ.] (αμτβ.) προσβάλλομαι ή πάσχω από ασθένεια = αρρωσταίνω, νοσώ. **ασθενικός -ή -ό:** αυτός που ασθενεί εύκολα. **ασθενικά** (επίρρ.).

ασκητής ο: μοναχός που ζει απομονωμένος και με στέρησης με στόχο την πνευματική τελειότητα. **ασκητικός -ή -ό:** ~ ζωή. **ασκητικά** (επίρρ.).

ασκώ -ούμαι: [επίσ.] ❶ α. (μτβ.) υποβάλλω κπ σε σύνολο προγραμματισμένων και επαναλαμβανόμενων κινήσεων ή δραστηριοτήτων, ώστε να αποκτήσει σωματικές ή πνευματικές ικανότητες: *Πρέπει να ασκήσεις λίγο ακόμα τους κοιλιακούς σου.* β. παθ. (αμτβ.) ασχολούμαι μεθοδικά με κτ: *Ο φίλος μου ~ καθημερινά στην κολύμβηση.* ❷ (μτβ.) ασχολούμαι συστηματικά, κυρίως επαγγελματικά, με κτ: ~ το επάγγελμα του γιατρού. ❸ (μτβ.) κάνω χρήση δικαιώματος ή εκτελώ υποχρέωση: *Πήγα να ασκήσω το εκλογικό μου δικαίωμα.* ❹ (κυρ. σε στερεότυπες εκφρ.) επιβάλλω, εφαρμόζω κτ σε κπ: ~ βία/επιρροή. **άσκηση**

η: ❶ το να ασκεί κτ κτ. ❷ (ειδικ.) α. ερώτηση ή πρόβλημα με σκοπό την ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων του μαθητή: ~ γεωμετρίας/φυσικής. β. σύνολο κινήσεων για γύμναση του σώματος: ~ για ζέσταμα.

ασπάζομαι: (μτβ.) ❶ φιλώ: *Ασπάστηκε την εικόνα της Παναγίας.* ❷ προσχωρώ σε μια θρησκεία ή ιδεολογία ή γίνομαι οπαδός: *Ασπάστηκε τον βουδισμό.* ❸ αποδέχομαι = ενστερνίζομαι, υιοθετώ ≠ απορρίπτω: ~ τις θέσεις σου για το Κυπριακό. **ασπασμός** ο (στη σημ. 1).

άσπονδος -η -ο: αυτός που έχει αγεφύρωτες διαφορές με κτ άλλο, ώστε να μην μπορούν να συμφιλιωθούν: ~ εχθρός.

Από το ελνστ. *άσπονδος* «αυτός που δεν έκανε ανακωχή».

άσπρος -η -ο: ❶ αυτός που έχει το χρώμα του χιονιού = λευκός: ~ πουκάμισο/σεντόνια/επιδερμίδα/μαλλιά. ❷ (για πρόσ.) αυτός που είναι χλωμός: *Έγινε ~ σαν το πανί, μόλις άκουσε το νέο.* **άσπρο** το: το άσπρο χρώμα: *Το ~ με το γαλάζιο είναι ο αγαπημένος μου ανοιξιάτικος συνδυασμός.* **άσπρη** η: [προφ.] ηρωίνη. **ασπρίζω**: ❶ (μτβ.) α. κάνω κτ άσπρο: *Έβαλε χλωρίνη στα ρούχα για να τα ασπρίσει.* β. αβεστώνω: *ασπρισμένα σπίτια/αντές.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι άσπρος ή σαν άσπρος: *Άσπρισαν τα μαλλιά του. Άσπρισε από τον φόβο του. = χλωμιάζω.*

άστατος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που αλλάζει εύκολα γνώμη, διάθεση κτλ. ≠ σταθερός: ~ χαρακτήρας. ❷ αυτός που αλλάζει εύκολα: ~ ωράριο/καιρικές συνθήκες. *Ο καιρός θα είναι ~ με μικρά διαστήματα ηλιοφάνειας.* **άστατα** (επίρρ.).

αστείος -α -ο: ❶ α. αυτός που προκαλεί εύθυμη διάθεση, γέλιο: ~ ιστορίες. β. (για πρόσ.) αυτός που λέει ή κάνει διασκεδαστικά πράγματα και προκαλεί το γέλιο: *Είναι πολύ ~, όλο ανέκδοτα λέει.* ❷ αυτός που είναι ανάξιος λόγου: ~ δικαιολογίες/επιχειρήματα. **αστεία** (επίρρ.). **αστείο** το: λόγος ή πράξη που δημιουργεί εύθυμη διάθεση, γέλιο = [λαϊκ.] καλαμπούρι: *έξυπνο/χαριτωμένο/κακόγουστο/άνοστο/σαχλό/πρωταπριλιάτικο ~.* **μεταξύ σοβαρού και αστείου**: κτ σοβαρό που το λέμε με αστείο τρόπο: ~ μου πρότεινε να χωρίσουμε! **αστειεύομαι**: (αμτβ.) λέω ή κάνω αστεία: *Του αρέσει να ~ συνεχώς με τους συναδέλφους του.* **δεν ~**: α. είμαι πολύ ανστηρός

και αποφασισμένος να δράσω: ~, θα τη σκοτώσει, αν μάθει ότι τον απατά. β. δεν επιδέχομαι επιπόλαιη αντιμετώπιση: *Μη βγεις έξω χωρίς μπουφάν, το κρύο ~!*

αστέρας ο: ❶ ΑΣΤΡΟΝ κάθε αυτόφωτο ουράνιο σώμα. ❷ (μτφ.) διακριτικό του βαθμού πολυτελείας ξενοδοχείων ή της ποιότητας οινοπνευματωδών ποτών: *ξενοδοχείο πέντε ~.* *κονιάκ επτά ~.* ❸ (μτφ.) πρόσωπο που είναι επιτυχημένο, κυρίως στον χώρο του θεάματος: ~ του σινεμά. **αστέρι** το = άστρο. ❶ ΑΣΤΡΟΝ = αστέρας. ❷ σχέδιο ή σχήμα με αντίστοιχο σχήμα, που χρησιμοποιείται και ως σύμβολο: *το ~ της Βεργίνας/των Χριστουγέννων.* **άστρο** το: ❶ ΑΣΤΡΟΝ = αστέρι. ❷ α. αστέρας (σημ. 1) που θεωρείται ότι επηρεάζει κτ και του φέρνει τύχη: *Ο,τι κι αν δοκίμασε, πέτυχε - έχει ~!* β. πληθ. ως ενδείξεις για το μέλλον: *Πιστεύεις στα ~; αστρικός ή -ό.*

αστός ο, **αστή** η: ❶ κάτοικος πόλης. ❷ (την περίοδο της φεουδαρχίας) ο έμπορος, ο βιοτέχνης ή ο ελεύθερος επαγγελματίας που ανήκε στη μεσαία τάξη. ❸ άτομο που ανήκει στη μεσαία και ανώτερη κοινωνική τάξη, σε αντίθεση με τους εργάτες και τους αγρότες. **αστικός -η -ό**: ❶ α. αυτός που αναφέρεται στην πόλη ή στη ζωή σε αυτήν ≠ αγροτικός: ~ πληθυσμός/περιοχές/κέντρα. β. αυτός που αφορά την κοινωνία μέσα σε μια πόλη ≠ υπεραστικός: ~ τηλεφώνημα/λεωφορείο. ❷ αυτός που χαρακτηρίζει την τάξη των αστών: ~ νοοτροπία/αντιλήψεις. ~ **δίκαιο**: ΝΟΜ το σύνολο των νομικών διατάξεων που ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών.

αστοχώ: (αμτβ.) δεν πετυχαίνω τον στόχο μου = αποτυγχάνω ≠ επιτυγχάνω: *Αστόχησε και στις τρεις ελεύθερες βολές στο μπάσκετ. (& μτφ.) Αστόχησε στον σχεδιασμό της επιχείρησης.* **αστοχία** η. **αστοχος -η -ο**. **άστοχα** (επίρρ.).

αστραπή η: ❶ έντονη και στιγμιαία λάμψη που παράγεται από ηλεκτρική εκκένωση ανάμεσα σε δύο σύννεφα ή σε ένα σύννεφο και στο έδαφος. ❷ α. ό,τι γίνεται ή κινείται πολύ γρήγορα, με την ταχύτητα της αστραπής: *Έφυγε ~ για να προλάβει το τρένο.* β. (μτφ.) γεγονός που γίνεται ξαφνικά και διαρκεί λίγο: *Ο πρωθυπουργός έκανε επίσκεψη ~ στη γειτονική χώρα.* **αστράφτω**: ❶ (αμτβ.) λάμπω από καθαριότητα: *Καθάρισε τόσο καλά, ώστε το σπίτι ~.* ❷ (μτφ.) α. (αμτβ.) δείχνω έντονα κτ θετικό συναίσθημα: *Το πρόσωπό της ~ από χαρά/υγεία.* β. (μτβ.) δίνω δυνατό χτύπημα

ασπάζομαι
ασπασμός → ασπάζομαι
άσπονδος
άσπρη → άσπρος
ασπρίζω → άσπρος
άσπρο → άσπρος
άσπρος
ασπάθεια → ασταθής → ασταθώς → άστατα → άστατος
άστατος
αστεία → αστέλιος
αστειεύομαι → αστέιος
αστείο → αστέλιος
αστέλιος
αστέρας
αστέρι → αστέρας
αστή → αστός
αστήριχος → αστήριχος → αστικός → αστός
άστοχα → αστοχώ
αστοχία → αστοχώ
άστοχος → αστοχώ
αστοχώ
αστραπή
αστραπιαία → αστραπή
αστραπιαίος → αστραπή
αστράφτει → αστραπή
αστράφτω → αστραπή
αστρικός → αστέρας
άστρο → αστέρας

αστρολογία
 αστρολογικά → αστρολογία
 αστρολογικός → αστρολογία
 αστρολόγος → αστρολογία
 αστρονομία
 αστρονομικός → αστρονομία
 αστυνομείω → αστυνόμος
 αστυνομία → αστυνόμος
 αστυνομικίνα → αστυνόμος
 αστυνομικός → αστυνόμος
 αστυνομικός → αστυνόμος
 αστυνόμος
 ασυγκίνητα → α-
 ασυγκίνητος → α-
 ασυγχώρητα → α-
 ασυγχώρητος → α-
 ασυδοσία → ασύδοτος
 ασύδοτα → ασύδοτος
 ασύδοτος
 ασυλία → άσυλο
 ασύλληπτα → ασύλληπτος
 ασύλληπτος
 άσυλο
 ασυμβίβαστα → α-
 ασυμβίβαστος → α-
 ασύμμετρα → α-
 ασυμμετρία → α-
 ασύμμετρος → α-
 ασυμφωνία → α-
 ασύμφωνος → α-
 ασυναρτησία
 ασυναρτησία → ασυναρτησία
 ασυναρτησιος → ασυναρτη-
 σία
 ασυνειδησία → ασυνειδητός
 ασυνειδητα → ασυνειδητός
 ασυνειδητο → ασυνειδητός
 ασυνειδητος → ασυνειδητός
 ασύνειδος → σχ. ασυνειδητός
 ασυνέπεια → α-
 ασυνεπής → α-
 ασυνεπώς → α-
 ασυρματιστής → ασύρματος
 ασυρματιστρια → ασύρματος
 ασύρματος
 ασφάλεια
 ασφαλής → ασφάλεια
 ασφαλίω → ασφάλεια
 ασφάλιση → ασφάλεια
 ασφαλιστήριο → ασφάλεια
 ασφαλιστής → ασφάλεια
 ασφαλιστικός → ασφάλεια
 ασφαλιστρια → ασφάλεια
 ασφαλώς → ασφάλεια

στο πρόσωπο κλ: *Του άστραψε μια σφαλιά-
ρα. αστράφτει: απρόσ. (αμτβ.) πέφτει αστρα-
πή: ~ και βροντάει. αστραπιαίος -α -ο.
αστραπιαία (επίρρ.).*

αστρολογία η: μελέτη της επίδρασης που έχουν
η θέση και οι κινήσεις των πλανητών και των
άστρων στη ζωή και στον χαρακτήρα των αν-
θρώπων και στην πρόβλεψη του μέλλοντος.
αστρολογικός -ή -ό. αστρολογικά (επίρρ.).
αστρολόγος ο, η.

αστρονομία η: επιστήμη που μελετά τα ουρά-
νια σώματα και τους νόμους που τα διέπουν:
*Ινστιτούτο Αστρονομίας. αστρονομικός -ή
-ό:* ❶ αυτός που έχει σχέση με την αστρονο-
μία: ~ σταθμός/έρευνες/παρατηρήσεις/φαι-
νόμενα/όργανα. ❷ (μτφ., συνήθ. για ποσό)
αυτός που είναι υπερβολικά μεγάλος: *Το κό-
στος της υπερπαραγωγής ήταν ~.*

αστυνομικός ο, η & **-ίνα** η: πρόσωπο που υπη-
ρετεί στην αστυνομία. **αστυνόμος** ο: ❶ αξιω-
ματικός της ελληνικής αστυνομίας. ❷ (γενι-
κότ.) κάθε αστυνομικός: *Μυστικοί ~ κάνουν
περιπολίες στην περιοχή. αστυνομία* η: κρα-
τική υπηρεσία αρμόδια για την τήρηση της
τάξης και τη δημόσια ασφάλεια. **αστυνομικός
-ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την αστυνομία
και τον αστυνόμο: ~ τμήμα. **αστυνομείω -
ομαι** (μτβ.).

ασύδοτος -η -ο: αυτός που δεν υπόκειται σε κα-
νένα έλεγχο ή περιορισμό, που δε γνωρίζει
κανένα φραγμό: *Η αγορά δεν μπορεί να εί-
ναι στα χέρια ~ κερδοσκοπών. ασύδοτα*
(επίρρ.). **ασυδοσία** η.

ασύλληπτος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει συλλη-
φθεί ή δεν μπορεί να συλληφθεί: *Ο δολοφόνος
παραμένει ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι εύ-
κολα κατανοητός για τον ανθρώπινο νου: *το-
πίο ~ ομορφιάς. Η έννοια του Θεού παραμέ-
νει για τον άνθρωπο ~. ασύλληπτα* (επίρρ.).

άσυλο το: ❶ ο απαρβίβαστος χώρος στον οποίο
μπορεί να βρει κανείς καταφύγιο, προστασία,
καθώς καμία αστυνομική αρχή δε δικαιούται
να εισέλθει χωρίς σχετική ειδική άδεια: *οικο-
γενειακό/πανεπιστημιακό ~. Οι λαθρομετα-
νάστες ζήτησαν πολιτικό ~ στη χώρα μας.* ❷
ίδρυμα που προσφέρει περιθαλψη και φρο-
ντίδα στα άτομα που το έχουν ανάγκη: ~ *ανιά-
των/για ορφανά. ασυλία* η: το δικαίωμα που
έχουν ορισμένα άτομα (βουλευτές, διπλωμά-
τες κτλ.) να μη διώκονται για ορισμένα αδι-
κήματα: *βουλευτική/διπλωματική ~. Η αντι-
πολίτευση ζήτησε άρση της ~ του βουλευτή.*

ασυναρτησία η: έλλειψη ή απουσία λογικού
ειρμού, συνέπειας ή οργάνωσης στα λόγια ή
στις πράξεις κλ, καθώς και τα ίδια τα λόγια
ή οι πράξεις: *Ανέβηκε να μιλήσει και είπε ένα
σωρό ασυναρτησίες. ασυνάρτητος -η -ο. ασυ-
νάρτητα* (επίρρ.).

ασυνείδητος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει ηθική
συνείδηση, με αποτέλεσμα την ασυνέπεια και
την αδιαφορία ≠ ευσυνείδητος: *Ο ~ πατέρας
κατηγορήθηκε για εγκατάλειψη των παιδιών
του.* ❷ αυτός που γίνεται χωρίς επίγνωση ≠
συνειδητός: *Η βίαιη αντίδρασή του ήταν ~ και
οφειλόταν στα παιδικά του τραύματα. ασυ-
νείδητα* (επίρρ.). **ασυνείδητο** το: ΨΥΧΟΛ το
τμήμα του εσωτερικού μας κόσμου που δεν
ελέγχεται από τη συνείδηση. **ασυνείδησία** η:
ιδιότητα του ασυνείδητου (σημ. 1).

Η λ. *ασυνείδητος* είναι ελνστ. και σχηματίζεται
από το στερητ. *ά + συνειδητός* «αυτός που δεν έχει
επίγνωση ενός πράγματος». Εναλλακτικά, στη
σημ. 2 χρησιμοποιείται και το *ασύνειδος* (< *ά + σύν
+ οίδα* «συναισθάνομαι»).

ασύρματος -η -ο: αυτός που γίνεται ή λειτουρ-
γεί με ηλεκτρομαγνητικά κύματα, χωρίς σύρ-
μα ως αγωγό (δηλ. χωρίς καλώδιο) ≠ ενσύρ-
ματος: ~ *επικοινωνία. ~ τηλέφωνο. ασύρμα-
τος* ο: ασύρματος τηλεγράφος. **ασυρματιστής**
ο, **-ίστρια** η: χειριστής ασυρμάτου.

ασφάλεια η • γεν. & [λόγ.] *ασφαλείας:* ❶ κατά-
σταση που χαρακτηρίζεται από απουσία κιν-
δύνου: *Στο σπίτι σας νιώθω μεγαλύτερη ~. =
σιγουριά ≠ ανασφάλεια.* ❷ η προστασία του
πολίτη με την επιβολή του νόμου και την τή-
ρηση της τάξης: *άτομο επικίνδυνο για τη δη-
μόσια ~.* ❸ συσκευή ή μηχανισμός που προ-
στατεύει σε περίπτωση κακής λειτουργίας,
δυστυχήματος, παραβίασης κτλ.: *Βάλε την ~
στην πόρτα του αυτοκινήτου. κλειδαριά/ζώ-
νη ασφαλείας.* ❹ σύμβαση με την οποία το
ένα από τα δύο μέρη αναλαμβάνει έναντι ορι-
σμένης αμοιβής να αποζημιώσει το άλλο σε
περίπτωση συγκεκριμένης βλάβης, και (συ-
νεκδ.) το σχετικό έγγραφο ή το ποσό της
αμοιβής: ~ *ζωής/αυτοκινήτου. = ασφάλιση.* ❺
& **Ασφάλεια:** υπηρεσία της Αστυνομίας για
την τήρηση της δημόσιας τάξης, καθώς και
(συνεκδ.) τα άτομα που τη στελεχώνουν και
το κτίριο όπου στεγάζεται: *Η ~ συνέλαβε τον
τρομοκράτη. ασφαλής -ής -ές:* αυτός που αι-
σθάνεται ή βρίσκεται σε ασφάλεια, αλλά και

αυτός που παρέχει ασφάλεια: ~ άνθρωπος / χώρος. Τα κοσμήματα είναι ~, τα έβαλα σε θυρίδα. **ασφαλώς** (επίρρ.): = σίγουρα, βέβαια: ~ και θα έρθω! **ασφαλίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κλείνω κτ πολύ καλά, για να το προστατεύσω από πιθανό κίνδυνο: Ασφάλισε πόρτες και παράθυρα για να μην μπει κανείς στο σπίτι. ❷ (για δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα) παρέχω ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή/και συνταξιοδοτικό πρόγραμμα σε κπ: Είναι ασφαλισμένος στο ΙΚΑ. **ασφάλιση** η (κυρ. στη σημ. 2). **ασφαλιστής ο, -ίστρια** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με ασφάλειες (σημ. 4). **ασφαλιστήριο** το: συμβόλαιο ασφάλειας (σημ. 4). **ασφαλιστικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την ασφάλεια (σημ. 1 & 4).

Από το ΑΕ επίθ. *ασφαλής* (< στερητ. *ἀ + σφάλω*).

ασφυξία η: ΙΑΤΡ παθολογική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από επιβράδυνση ή διακοπή της αναπνοής: Πέθανε από ~. **ασφυκτικός & -χτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που δημιουργεί αίσθημα ασφυξίας = αποπνικτικός: ~ ατιμόσφαιρα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν αφήνει περιθώρια ελευθερίας: Έφυγε, γιατί δεν άντεχε την ~ πίεση του οικογενειακού περιβάλλοντος. **ασφυκτικά & -χτικά** (επίρρ.). **ασφυκτιώ** (αμτβ.).

άσχετος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει σχέση ή κοινά σημεία με κπ ή κτ άλλο ≠ σχετικός: Οι ερωτήσεις σου είναι ~ με το μάθημα. ❷ (για πρόσ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από πλήρη άγνοια ενός θέματος ή απειρία. **άσχετα** (επίρρ. στη σημ. 1). **ασχέτως** (επίρρ.): ανεξάρτητα: Θα φύγω, ~ αν εσύ διαφωνείς. **ασχετοσύνη** η.

άσχημος & [σπάν.] άσχημος -η -ο: ❶ αυτός που δημιουργεί με την εμφάνισή του δυσάρεστη εντύπωση ≠ όμορφος, ωραίος: ~ κορίτσι / άντρας/πόλη/πολιτικοί. ❷ ≠ καλός. **α.** αυτός που είναι δυσάρεστος: ~ μέρα/νέα/ειδήσεις. **Η κατάσταση της υγείας του είναι πολύ ~.** **β.** αυτός που είναι απρεπής, άσεμνος: ~ συμπεριφορά/διαγωγή. **γ.** αυτός που είναι αρνητικός: **Η πολιτική κατάσταση στην περιοχή είναι ~.** **άσχημα & [σπάν.] άσχημα** (επίρρ.). **ασχήμια & [σπάν.] ασχήμια** η: ❶ δυσάρεστη εμφάνιση, δυσμορφία ≠ ομορφιά: **Η ~ της δεν περιγράφεται.** ❷ ανάρμοστη και απρεπής συμπεριφορά: Έχει κάνει πολλές ~ στη ζωή του. **ασχημαίνω & ασχημίζω**: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ άσχημο ή γίνομαι άσχημος ≠ ομορφαίνω:

Το εργοστάσιο *ασχίμυνε* την περιοχή. Έχει *ασχημύνει* πολύ αυτή η κοπέλα.

ασχολούμαι: (αμτβ.) ❶ **α.** αφιερώνω τη δραστηριότητά μου, και τον χρόνο μου σε κάτι: Τον ελεύθερο χρόνο μου ~ με την κολύμβηση. **β.** εκδηλώνω ενδιαφέρον για κτ ή για κάποιον: Μην ~ μαζί του! ❷ **α**σώ ορισμένο επάγγελμα ή έχω ορισμένη δραστηριότητα: Με τι ~ ο πατέρας σου; **ασχολία** η.

άτακτος & άτακτος -η -ο: ❶ αυτός που γίνεται χωρίς τάξη, που δεν έχει οργάνωση, σύστημα = ανοργάνωτος: Οι εχθρικές δυνάμεις *τάραξαν* σε ~ *φυγή*. ❷ (για πρόσ.) αυτός που κάνει αταξίες ≠ φρόνιμος, υπάκουος, ήσυχος: Είναι ~ μαθητής. **άτακτα & [επίσ. στη σημ. 1] ατάκτως** (επίρρ.). **αταξία** η: ❶ έλλειψη τάξης = ακαταστασία, αναστάτωση. ❷ πράξη που παραβιάζει την τάξη = παράπτωμα, παρεκτροπή: Έκανες πολλές ~ στο σχολείο. **ατακτώ** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) κάνω αταξία (σημ. 2).

ατελής -ής -ές: ❶ αυτός που του λείπει κτ για να είναι σωστός ή τέλειος = ημιτελής, ελλιπής ≠ πλήρης: Τέλειωσε το σχολείο, αλλά η μόρφωσή του είναι ~. ❷ αυτός που είναι απαλλαγμένος από τέλη, φόρους, δασμούς κτλ.: ~ εισαγωγή τσιγάρων. **σχ. αγενής. ατελώς** (επίρρ.). **ατέλεια** η: ❶ ελάττωμα που κάνει κτ να μην είναι τέλειο: Αυτό το δημόσιο έργο έχει πολλές ~. ❷ ΝΟΜ απαλλαγή από την καταβολή τελών, φόρων.

ατενίζω: (μτβ.) ❶ κοιτάζω μπροστά και μακριά, επικεντρώνοντας το βλέμμα μου σε συγκεκριμένο σημείο: Μείναμε ώρα *ατενίζοντας* το ηλιοβασίλεμα. ❷ (μτφ.) έχω στραμμένη την προσοχή μου, το ενδιαφέρον μου σε κτ: Μετά την επιτυχία στις εξετάσεις, ~ με αισιοδοξία το μέλλον του.

άτιμος -η -ο: ❶ ≠ έντιμος, τίμιος **α.** (για πράξη) αυτός που δεν είναι σύμφωνος με την τιμή, την ηθική τάξη = ανέντιμος: ~ συμπεριφορά/παιχνίδι. Με ~ μέσα κατάφερε να πάρει τη θέση. **β.** (για πρόσ.) αυτός που είναι ικανός για ανέντιμες και ανήθικες πράξεις: Φύγε, να μη σε βλέπω μπροστά μου, *άτιμε!* ❷ [προφ.] για να δηλώσουμε θαυμασμό, αγανάκτηση κτλ. για κτ: Την ~, τα κατάφερε να τον τυλίξει! **Η ~ η φτώχεια με έκανε μίζερο και γκρινιάρη!** **άτιμα** (επίρρ.). **ατιμία** η: έλλειψη τιμιότητας, ανέντιμη πράξη: Τα λόγια του *στηρίζονται* στην ~ και στο ψέμα. **ατιμάζω -ομαι** (μτβ.) προσβάλλω την υπόληψη κπ = ντροπιάζω: *Ατίμασε* την οικογένειά του. **ατίμωση** η.

ασφυκτικά → ασφυξία
ασφυκτικός → ασφυξία
ασφυκτιώ → ασφυξία
ασφυξία
ασφυξία
ασφυκτικά → ασφυξία
ασφυκτικός → ασφυξία
άσχετα → άσχετος
άσχετος
ασχετοσύνη → άσχετος
ασχέτως → άσχετος
άσχημα → άσχημος
ασχημαίνω → άσχημος
ασχήμια → άσχημος
ασχημίζω → άσχημος
άσχημος
ασχολία → ασχολούμαι
ασχολούμαι
άτακτα → άτακτος
άτακτος
ατακτώ → άτακτος
ατάκτως → άτακτος
αταξία → άτακτος
άτακτος → άτακτος
ατέλεια → ατελής
ατελής
ατελώς → ατελής
ατενίζω
άτιμα → άτιμος
ατιμάζω → άτιμος
ατιμία → άτιμος
άτιμος
ατιμώω → άτιμος
ατιμώω → άτιμος

- ατμός
- ατμόσφαιρα
- ατμοσφαιρικά → ατμοσφαιρικός
- ατμοσφαιρικός → ατμοσφαιρικός
- άτοκα → α-άτοκος → α-ατομικά → άτομο
- ατομικός → άτομο
- ατομικότητα → άτομο
- άτομο
- άτονα → άτονος
- ατονία → άτονος
- άτονος
- ατονώ → άτονος
- άτυπα → άτυπος
- άτυπος
- ατύπως → άτυπος
- ατύχημα → άτυχος
- ατυχής → άτυχος
- ατυχία → άτυχος
- άτυχος
- ατυχώ → άτυχος
- ατυχώς → άτυχος
- αυγό
- αυθάδεια → αυθάδης
- αυθάδης
- αυθαδιάζω → αυθάδης
- αυθάδικα → αυθάδης
- αυθάδικος → αυθάδης
- αυθαιρέσια → αυθαίρετος
- αυθαίρετα → αυθαίρετος
- αυθαίρετο → αυθαίρετος
- αυθαίρετος
- αυθαιρετώ → αυθαίρετος
- αυθεντία
- αυθεντικά → αυθεντία
- αυθεντικός → αυθεντία

ατμός ο: το αέριο στο οποίο μετατρέπεται κπ υγρό (κυρίως νερό) όταν θερμαίνεται: *Μαγειρεύει όλα τα φαγητά στον ~, γιατί είναι πιο υγιεινά.*

ατμόσφαιρα η: ❶ η αεριώδης μάζα που περιβάλλει τη γη ή άλλα ουράνια σώματα: *Η μόλυνση της ~ είναι ένα από τα σημαντικότερα παγκόσμια προβλήματα.* ❷ ο αέρας που αναπνέει κανείς σε έναν χώρο: *Η ~ του δωματίου ήταν αποπνικτική.* ❸ (μτφ.) οι ψυχολογικές συνθήκες που επικρατούν κάπου και μας επηρεάζουν: *ηλεκτροισμένη/φριλική/ερωτική ~. Μεγάλωσε σε μια ευτυχιωμένη οικογενειακή ~.* **ατμοσφαιρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με την ατμόσφαιρα της γης: *~ πίεση/ρύπανση/αέρας.* ❷ αυτός που υποβάλλει, που προκαλεί ιδιαίτερη ψυχική διάθεση: *~ ταινία/σκηνοδ.* **ατμοσφαιρικά** (επίρρ.).

άτομο το: ❶ **α.** ο άνθρωπος ως οντότητα ξεχωριστή με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της: *Το πρόβλημα των ναρκωτικών απειλεί τα νεαρά ~.* **β.** (ως αριθμητική μονάδα): *Τη συνανλία παρακολούθησαν δύο χιλιάδες ~.* ❷ **ΧΗΜ ΦΥΣ** το ελάχιστο τμήμα της ύλης: *Η διάσπαση του ~ οδήγησε στην κατασκευή της πρώτης ατομικής βόμβας.* **ατομικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται ή που ανήκει σε ένα άτομο και όχι στο σύνολο = προσωπικός ≠ ομαδικός, συλλογικός: *Ο καθένας ενδιαφέρεται μόνο για το ~ του συμφέρον.* ❷ **ΦΥΣ ΧΗΜ** αυτός που αναφέρεται στο άτομο (σημ. 2): *Οι συνέπειες της ~ βόμβας που έπεσε στη Χιροσίμα ήταν ανυπολόγιστες.* **ατομικά** (επίρρ.). **ατομικότητα η.**

Από το *ἄ + τιμός* (< *τέμνω*), με αρχική σημασία «αυτός που δεν μπορεί να διασπασθεί περαιτέρω».

άτονος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει ζωντάνια, ένταση = αδύναμος ≠ έντονος: *Το ~ βλέμμα πρόδιδε την κούρασή του.* ≠ ζωηρός, εκφραστικός. ❷ **ΓΛΩΣΣ** αυτός που προφέρεται ή γράφεται χωρίς (γραμματικό) τόνο: *~ λέξη/συλλαβή.* **άτονα** (επίρρ.). **ατονία η** (στη σημ. 1). **ατονώ:** ❶ γίνομαι άτονος (σημ. 1): *Ατόνησε η συζήτηση.* ❷ μειώνεται η συχνότητα ή η ισχύς μου: *Ατόνησαν οι έλεγχοι για τις κάρτες καυσαερίων. ~ ο νόμος.*

άτυπος -η -ο: αυτός που δε γίνεται σύμφωνα με τους καθιερωμένους κανόνες = ανεπίσημος ≠ τυπικός, επίσημος: *Υπάρχει ~ συμφωνία του υπουργού με τους εμπόρους για μείωση των τιμών.* **άτυπα & [επίσ.] ατύπος** (επίρρ.).

άτυχος -η -ο: (για πρόσ.) αυτός που δεν έχει καλή τύχη, που του συνέβησαν ατυχίες ≠ τυχερός: *Στάθηκε ~ στον πρώτο γάμο του.* **ατυχής -ής -ές • ατυχέστερος, ατυχέστατος:** ❶ αυτός που δεν έχει καλό αποτέλεσμα ή που είναι δυσάρεστος: *~ προσπάθεια/γεγονός.* ❷ αυτός που γίνεται σε ακατάλληλη στιγμή ή με ακατάλληλο τρόπο: *~ δήλωση.* **σχ. αγενής, ατυχώς** (επίρρ.). **ατυχία η:** ❶ κακή τύχη: *Με κληνιάει η ~!* ❷ δυσάρεστο γεγονός: *Τι ~ που δε βρεθήκαμε!* **ατυχώ** (αμτβ.). **ατύχημα το:** τυχαίο περιστατικό που προκαλεί υλικές ή και σωματικές βλάβες, ακόμα και τον θάνατο: *εργατικό ~.*

αυγό το: ❶ ωάριο συγκεκριμένων ζώων, που έχει γονιμοποιηθεί και περιέχει έμβρυο: *αυγά ψαριών/πουλιών.* ❷ το περιεχόμενο του αυγού (κυρίως κπ πουλιού) ως τροφή: *~ κόπας/στρουθοκαμήλου. φρέσκα/δίκροκα/τηγανητά/βραστά ~.* ❸ οτιδήποτε έχει παρόμοιο σχήμα: *σοκολατένιο/ξύλινο ~.* **το ~ του Κολόμβου:** για λύση σε πρόβλημα που, ενώ φαίνεται εύκολη, κανείς δεν την είχε σκεφτεί.

Ιστορικά, η ορθή γραφή είναι *αβγό* και προέρχεται από τον πληθ. *τά ὠά > ταυγά > τ' αβγά*. Ωστόσο, έχει επικρατήσει και χρησιμοποιείται η γραφή *αυγό*.

αυθάδης -ης -ες: αυτός που είναι υπερβολικά θρασύς, αναιδής: *~ συμπεριφορά/τρόπος.* **σχ. αγενής, αυθάδεια η:** αυθάδης συμπεριφορά: *Μιλά με ~ στους καθηγητές του.* **αυθαδιάζω** (αμτβ.). **αυθάδικος -η -ο, αυθάδικα** (επίρρ.).

αυθαίρετος -η -ο: αυτός που πραγματοποιείται ή δρα χωρίς να λαμβάνει υπόψη νόμους, κανόνες ή τα δικαιώματα των άλλων: *Η απόφαση του Διευθυντή ήταν ~, γιατί δε συζητήθηκε στον σύλλογο των καθηγητών.* **αυθαίρετα** (επίρρ.). **αυθαίρετο το:** οικοδόμημα που χτίστηκε χωρίς άδεια. **αυθαιρετώ** (αμτβ.). **αυθαιρέσια η.**

Από το **ΑΕ** *αυθαίρετος* < *αὐτός + αἰρετός*, που αρχικά σήμαινε «αυτοελεγόμενος, αυτός που ελέγχεται μόνος του».

αυθεντία η: ❶ η ιδιότητα προσώπου ή γνώμης που θεωρείται ότι έχει αναμφισβήτητο κύρος: *Κανείς δεν μπορούσε να αμφισβητήσει τότε την ~ του δασκάλου.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) πρόσωπο που γνωρίζει σε βάθος ένα θέμα: *Τον καλέσαμε, επειδή θεωρείται ~ στην καρδιολογία.* **αυθεντικός -ή -ό:** αυτός του οποίου

ου η αλήθεια ή η προέλευση δεν μπορεί να αμφισβητηθεί = γνήσιος: *Πρόκειται για ~ πίνακα του Γύζη. αυθεντικά* (επίρρ.).

αυθόρμητος -η -ο: αυτός που είναι φυσικός, που γίνεται ή εκφράζεται χωρίς σκέψη ή υπολογισμό = πηγαίος: ~ *χαρακτήρας/αντίδραση/σέψη/γέλιο/χειροκρότημα. Τον αφόπλισε με την ~ απάντησή του. αυθόρμητα* & [επίσ.] **αυθορμήτως** (επίρρ.). **αυθορμητισμός** ο: το να είναι κπ αυθόρμητος: *πηγαίος/παιδικός ~. έλλειψη ~.*

αυλή η: ❶ περιφραγμένος και αστέγαστος χώρος που βρίσκεται γύρω, μπροστά, πίσω ή στο κέντρο ενός κτιρίου: *πλαζόστρωτη/εσωτερική/σχολική ~. Στην ~ του σπιτιού του περνάει τις περισσότερες ώρες τα καλοκαίρια.* ❷ **α.** οι ακόλουθοι που περιβάλλον έναν βασιλιά: *βασιλική/αυτοκρατορική ~.* **β.** [μειωτ.] (μτφ.) τα άτομα που περιβάλλον κπ ισχυρό πρόσωπο και επιδιώκουν την εύνοιά του: *η ~ του πρωθυπουργού. αυλικός -ή -ό:* αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στη βασιλική αυλή: ~ *τέχνη/μουσική/σύμβουλος. αυλικός* ο: μέλος της βασιλικής αυλής.

αυξάνω -ομαι • μπλ. *αυξημένος* & [επίσ.] *ηυξημένος:* ❶ (μτβ.) κάνω κπ μεγαλύτερο ή περισσότερο ≠ ελαττώνω, μειώνω: *Αυξήθηκε η τιμή της βενζίνης. = ανεβάζω.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι περισσότερο ή μεγαλύτερος: *Η αγωνία τους ~ καθώς πλησιάζει η μέρα των εξετάσεων. αύξηση η:* ❶ άνοδος της τιμής ενός μεγέθους: *Οι εργαζόμενοι ζητούν ~ του μισθού τους.* ❷ βίολ η ιδιότητα των ζωντανών οργανισμών να μεγαλώνουν με πολλαπλασιασμό των κυττάρων τους. **αυξητικός -ή -ό. αυξητικά** (επίρρ.).

αύρα η: ❶ ελαφρό αεράκι. ❷ (μτφ.) ευχάριστη, θετική αίσθηση που αποπνέει ένα άτομο: *Η παρουσία του μετέφερε σε όλους μας μια ~ σιγουριάς και ελπίδας.*

αύριο: (επίρρ.) ≠ σήμερα, χθες ❶ η ημέρα που ακολουθεί τη σημερινή: *Θα πάμε εκδρομή ~;* ❷ (μτφ.) μελλοντικά: *Τώρα χαζεύεις, ~ όμως που θα ψάχνεις δουλειά, θα είναι αργά! αύριο* το: το μέλλον: *Παλεύουμε για ένα καλύτερο ~! αυριανός -ή -ό.*

αυστηρός -ή -ό: ❶ αυτός που δε δείχνει ή δεν εκφράζει επιείκεια ή διάθεση να συγχωρήσει κπ παράληψη, σφάλμα: *Ο νέος καθηγητής των Μαθηματικών είναι πολύ ~. ≠ επιεικής. ~ συμπεριφορά/κριτική. αυστηρών αρχών:* που ασπάζεται τις παραδοσιακές αξίες = συντηρητικός: *Ο πατέρας μας ήταν άνθρωπος ~.* ❷ αυτός που είναι πολύ ακριβής και σαφής: *Το*

ζήτημα χρειάζεται μια ~ επιστημονική προσέγγιση. ❸ αυτός που δεν έχει περιττά στολίδια: ~ *αρχιτεκτονική. αυστηρά* & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.): *έργο ~ ακατάλληλο. αυστηρότητα η* ≠ επιείκεια.

αυτάρκης -ης αυτάρκης: ❶ **α.** αυτός που με τις δικές του μόνο δυνάμεις μπορεί να έχει τα αναγκαία, που δεν εξαρτάται οικονομικά από άλλον = αυτοσυντήρητος. **β.** (ειδικ., για περιοχή/χώρα/οικονομία) αυτή που παράγει όσα είναι αναγκαία για τη διατροφή του πληθυσμού της και την οικονομική της ανεξαρτησία: *Η Ελλάδα είναι ~ σε παραγωγή γάλακτος.* ❷ αυτός που αρκείται σε όσα έχει = ολιγαρχής. **αυτάρχεια η.**

αυταρχικός -ή -ό: αυτός που προσπαθεί να επιβάλει τις επιθυμίες του με καταπιεστικό τρόπο, καθώς και η συμπεριφορά ή οι ενέργειές του: ~ *καθεστώς. = δεσποτικός, απολυταρχικός. Ήταν ~ η συμπεριφορά των εκπαιδευτικών παλιότερα. αυταρχικά (επίρρ.). **αυταρχικότητα η. αυταρχισμός** ο: ❶ = αυταρχικότητα. ❷ τρόπος διακυβέρνησης αυταρχικού καθεστώτος.*

αυτί το: ❶ το αισθητήριο όργανο της ακοής: **έιμαι όλος αυτιά:** δίνω μεγάλη προσοχή σε κπ που μου λένε. **μου μπήκαν ψύλλοι στ' αυτιά:** αρχίζω να υποψιάζομαι. **στήνω ~:** κρυφακούω. ❷ η ικανότητα να αντιλαμβάνεται κανείς τους μουσικούς ήχους, η μουσική αντίληψη: *Παίζει μουζούκι με το ~, χωρίς να διαβάξει νότες.*

Συχνή είναι και η γραφή *αφτί*.

αυτόγραφο το: απλή υπογραφή ή υπογραφή μαζί με σύντομη αφιέρωση που δίνεται από διάσημο πρόσωπο (ηθοποιό, τραγουδιστή κτλ.) σε θαυμαστή του.

αυτοδιοίκηση η: διοίκηση περιοχής, οργάνωσης κτλ. που είναι ανεξάρτητη από κρατική ή άλλη κεντρική αρχή: *Η ~ του ιδρύματός μας είναι δημοκρατικό μας δικαίωμα. τοπική ~:* τοπική διοίκηση νομού, δήμου ή κοινότητας και οι εκπρόσωποί της.

αυτοκράτορας ο, **-ειρα** & [λαϊκ.] **-όρισα** η: ❶ τίτλος απόλυτου μονάρχη ❷ (μτφ.) αυτός που κυριαρχεί στον τομέα του: *ο ~ των διαμαρτυριών. αυτοκρατορία η:* ❶ πολιτικός θεσμός που διοικείται από τον αυτοκράτορα. ❷ πολυεθνικό και εκτεταμένο εδαφικά κράτος του οποίου ο απόλυτος μονάρχης φέρει τον τίτλο του αυτοκράτορα: *Βυζαντινή ~.* ❸ (μτφ.) με-

αυθόρμητα → αυθόρμητος
αυθορμητισμός → αυθόρμητος
αυθόρμητος → αυλή
αυθορμήτως → αυθόρμητος
αυλικός → αυλή
αύλος → α-
αυξάνω
αύξηση → αυξάνω
αυξητικά → αυξάνω
αυξητικός → αυξάνω
αύπνια → α-
άυπνος → α-
αύρα
αυριανός → αύριο
αύριο
αυστηρά → αυστηρός
αυστηρός → αυστηρότητα
αυστηρότητα → αυστηρός
αυστηρώς → αυστηρός
αυτάρχεια → αυτάρκης
αυτάρκης → αυτάρχειας
αυταρχικά → αυταρχικός
αυταρχικός → αυταρχικότητα
αυταρχικότητα → αυταρχικός
αυταρχισμός → αυταρχικός
αυτί
αυτόγραφο
αυτοδιοίκηση
αυτοκράτειρα → αυτοκράτορας
αυτοκράτορας
αυτοκρατορία → αυτοκράτορας
αυτοκρατορικά → αυτοκράτορας
αυτοκρατορικός → αυτοκράτορας
αυτοκρατορίσσα → αυτοκράτορας

αυτοκτονία → αυτοκτονώ
αυτοκτονικός → αυτοκτονώ
αυτοκτονώ
αυτόματα → αυτόματος
αυτοματισμός → αυτόματος
αυτόματο → αυτόματος
αυτοματοποιώ → -ποιώ
αυτόματος
αυτομάτως → αυτόματος
αυτόνομα → αυτόνομος
αυτονομία → αυτόνομος
αυτόνομος
αυτονομώ → αυτόνομος
αυτοπεποίθηση
αυτοπροσώπως
αυτός
αυτοσκοπός

γάλη οικονομική επιχείρηση με υψηλά κέρδη, επιρροή και ισχύ: *Με πολύ μόχθο έχτισε μια ~ στον χώρο των τηλεπικοινωνιών. αυτοκρατορικός -ή -ό. αυτοκρατορικά* (επίρρ.).

αυτοκτονώ (αμτβ.) ❶ σκοτώνω τον εαυτό μου με τη θέλησή μου: *Αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει.* ❷ (μτφ.) προκαλώ με τις πράξεις μου την καταστροφή μου: *Παίζοντας τεράστια ποσά στο χρηματιστήριο, αυτοκτόνησε οικονομικά.*
αυτοκτονία η. **αυτοκτονικός -ή -ό.**

αυτόματος -η -ο: ❶ (για πράξη) αυτός που γίνεται ασυνείδητα, χωρίς τη συμμετοχή της βούλησης: *Οδηγούσε με ~ κινήσεις, ενώ το μυαλό της ήταν αλλού.* ❷ αυτός που κινείται ή λειτουργεί χωρίς την άμεση παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα: *ο ~ πιλότος αεροπλάνου. αυτόματα & αυτομάτως* (επίρρ.).
αυτοματισμός ο: αυτόματη λειτουργία και σύστημα αυτόματης λειτουργίας: *Το αυτοκίνητό μου έχει πολλούς ~.* **αυτόματο** το: ❶ πυροβόλο όπλο. ❷ κατασκευή που λειτουργεί με αυτόματο μηχανισμό = ρομπότ.

αυτόνομος -η -ο: ❶ αυτός που διοικείται ή λειτουργεί καθορίζοντας μόνος του τους νόμους ή τον τρόπο λειτουργίας του: *Πολλές επαρχίες της απέραντης βυζαντινής αυτοκρατορίας ήταν ~. ~ οργανισμός.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που αποφασίζει μόνος του για τον εαυτό του: *Συνήθως ο γιος μου δεν ακολουθεί το πρόγραμμα της οικογένειας, είναι ~.* **αυτόνομα** (επίρρ.). **αυτονομία** η: ❶ το δικαίωμα μιας πολιτικής ή κοινωνικής ομάδας, κράτους κτλ. να καθορίζει μόνη της τον τρόπο λειτουργίας της = αυτοδιοίκηση, αυτοδιάθεση ≠ υποτέλεια, εξάρτηση. ❷ (γενικότερ.) η δυνατότητα να λειτουργεί κτ ανεξάρτητα, χωρίς την επίδραση άλλων παραγόντων: ~ θέρμανσης. **αυτονομώ -ούμαι** (μτβ.).

αυτοπεποίθηση η: εμπιστοσύνη που έχει κανείς στον εαυτό του και στις ικανότητές του: *Έχει μεγάλη ~, γι' αυτό και προσόδεσε τόσο.*

αυτοπροσώπως (επίρρ.): ο ίδιος προσωπικά: *Ο υπουργός με υποδέχτηκε ~.*

αυτός -ή -ό (αντων.) • εν. γεν. αυτού -ής -ού & (στις σημ. 1 & 2) [προφ.] αυτουνού αυτηνής αυτουνού, πληθ. γεν. αυτών & (στις σημ. 1 & 2) [προφ.] αυτωνών, αιτ. αρσ. αυτούς & (στις σημ. 1 & 2) [προφ.] αυτουνούς: ❶ (δεικτ.) **α.** δηλώνει κτ ή κτ που είναι κοντά μας, τοπικά ή χρονικά, ή που έχει μόλις αναφερθεί = τούτος ≠ εκείνος: *Πάρε ~ την καρέκλα. ~ ήταν οι καλές εποχές, κι όχι οι σημερινές. ~ εδώ/εκεί*

είναι το σπίτι μας. **β.** (συνήθ. μετά το και, για έμφαση) κτ ή κτ που διακρίνεται από άλλα παρόμοια ή αντίστοιχα με αυτό = ο ίδιος: *Και ~ μητέρα του τον βαρέθηκε πια!* ❷ (προσωπ., γ' πρόσ.) κτ ή κτ για το(ν) οποίο γίνεται λόγος: *Ήρθε κι ~ μαζί μας. Μίλησα με τη Μαρία και συμφώνησε κι ~. Μίλησες του Γιάννη; Ναι, του μίλησα. Του το έδειξα. **αντ' αυτού:** ως αντικαταστάτης: ~ ήρθε ο συνεταιίρος του. **επ' αυτού:** για το θέμα που γίνεται λόγος: ~ δεν είχε κανείς τίποτα να πει. ❸ (οι αδύν. τ. της γεν. ως κτητ. αντων.) αυτόν στον οποίο ανήκει κτ ή με τον οποίο κτ σχετίζεται: *Πήρε το πιάτο του. Οι γονείς της. ~ σχ. δικός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

Δεικτικές αντωνυμίες

Τα δεικτ. *αυτός* (συνήθως) και *τούτος* (λιγότερο) χρησιμοποιούνται για αναφορά σε κτ κοντινό, ενώ το *εκείνος* σε κτ μακρινό. Επίσης, το *αυτός* χρησιμοποιείται γενικά για να δείξουμε κτ ή κτ, χωρίς να έχει σημασία η απόσταση: *Αυτό εκεί το σπίτι.*

Προσωπική αντωνυμία

Η *ον. της προσωπ. αντων.* χρησιμοποιείται μόνο για έμφαση ή αντιδιαστολή, αφού κανονικά εννοείται από την κατάληξη του ρήματος: *Μίλησες. Εσύ μίλησες* (και όχι άλλος). Επιπλέον, η *ον. του γ' πρόσ.* (*αυτός -ή -ό*) χρησιμοποιείται και για την αποφυγή επανάληψης σε κτ ή κτ που έχει ήδη αναφερθεί: *Ο διευθυντής μάς φώναξε στο γραφείο του - άλλωστε, αυτός το είχε προτείνει.*

Οι *δυνατοί τ. της προσωπ. αντων.* χρησιμοποιούνται (**α**) με ρήμα, για έμφαση ή αντιδιαστολή: *Εμένα φώναξε ή τη Μαρία;* (**β**) μετά από πρόθεση: *από μένα.* Οι *αδύν. τ.* χρησιμοποιούνται (**α**) με ρήμα, για απλή αναφορά: *Με φώναξε;* (**β**) μετά από επίρρημα: *πάνω του.*

Οι *αδύν. τ. του γ' πρόσ. της προσωπ. αντων.* είναι: εν. ον. *τος τη το, γεν. του της του, αιτ. τον τη(ν) το, πληθ. ον. τοι τες τα, γεν. τους, αιτ. τους τις & τες τα.* Από αυτούς, η *ον. χρησιμοποιείται πολύ σπάνια, κυρ. μετά το δεικτικό μόρ. να.*

αυτοσκοπός ο: οτιδήποτε επιδιώκεται από κτ, όχι προκειμένου να το χρησιμοποιήσει ως μέσο για να πετύχει κτ άλλο, αλλά γι' αυτό το ίδιο: *Το χρήμα γι' αυτόν είναι ~.*

αυτοσχεδιάζω: (αμτβ.) κάνω κτ χωρίς να έχω προετοιμαστεί γι' αυτό, σύμφωνα με την έμπνευση της στιγμής: *Αυτοσχεδίασα στο διαγώνισμα, γιατί δεν είχα διαβάσει.* **αυτοσχεδιασμός** ο: το να αυτοσχεδιάζει κπ κτ: *μουσικοί/θεατρικοί ~.* **αυτοσχεδίου -η -ο:** αυτός που γίνεται χωρίς προετοιμασία ή με πρόχειρα τεχνικά μέσα: *~ κατασκευές/εκρηκτικός μηχανισμός.*

αυτοτελής -ής -ές: ❶ αυτός που αποτελεί μία ολοκληρωμένη οντότητα και μπορεί να λειτουργεί από μόνος του, χωρίς να εξαρτάται από κτ άλλο = ανεξάρτητος. ❷ αυτός του οποίου το περιεχόμενο ολοκληρώνεται σε μία και μόνο φορά και δε συνεχίζεται: *Η τηλεοπτική σειρά θα ολοκληρωθεί σε δέκα ~ επεισόδια.* *~ σχ. αγενής, αυτοτελώς (επίρρ.). αυτοτέλεια η.*

αυτουργός ο, η: ΝΟΜ εκτελεστής αξιόποινης πράξης: **φυσικός ~:** πρόσωπο που εκτέλεσε αυτοπροσώπως μια αξιόποινη πράξη. **ηθικός ~:** πρόσωπο που παρākίνησε κπ άλλο να εκτελέσει αξιόποινη πράξη: *Οι ~ της δολοφονίας δε βρέθηκαν ποτέ.* **αυτουργία** η: ΝΟΜ η τέλεση αξιόποινης πράξης: *φυσική/ηθική ~.*

αυτόφωρος -η -ο: ΝΟΜ (για αδικήματα) αυτός που γίνεται αντιληπτός την ώρα που διαπράττεται από τον δράστη: *~ αδικήματα/σύλληψη.* **επ' αυτόφωρο:** κατά τη στιγμή της εκτέλεσης του αδικήματος: *Την έπιασαν ~ να κλέβει τα κοσμήματα.* **αυτόφωρο** το: ΝΟΜ δικαστήριο που δικάζει αυτόφωρα αδικήματα: *Έμεινε όλο το βράδυ στο αστυνομικό τμήμα, για να περάσει την επόμενη μέρα από το ~.*

αυτόφωτος -η -ο: ≠ ετερόφωτος ❶ ΑΣΤΡΟΝ (για ουράνιο σώμα) αυτός που εκπέμπει δικό του φως: *Ο ήλιος είναι ~ ουράνιο σώμα.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που έχει δικές του ιδέες, απόψεις: *~ πολιτικός.*

αυτοψία η: εξέταση τόπου, αντικειμένων ή προσώπου από αρμόδια δημόσια αρχή, προκειμένου να διαλευκανθεί μια υπόθεση: *Μετά την ~ στο πτώμα, ο ιατροδικαστής απέδωσε το θάνατο σε δολοφονία.*

αυχέννας ο: το πίσω μέρος του λαιμού = τράχηλος. **αυχενικός -ή -ό.**

αφαιρώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) αποσπώ κτ από εκεί όπου είναι τοποθετημένο: *Αν αφαιρέσεις την πρώτη παράγραφο του κειμένου, δε θα καταλάβεις το νόημά του.* ≠ προσθέτω. ❷ (μτβ., για αφηρ. έννοιες) δεν επιτρέπω σε κπ να έχει κπ δικαίωμα, συνήθως εξαιτίας παρόνομης ενέρ-

γειάς του: *Ο πρόεδρος της Βουλής αφαιρέσει τον λόγο από τον βουλευτή.* ❸ (μτβ.) αποσπώ κάτι, συνήθως με πλάγιους τρόπους και χωρίς να γίνει αντιληπτός: *Οι κλέφτες αφαιρέσαν όλα τα κοσμήματα. = κλέβω.* ❹ (μτβ.) ΜΑΘ κάνω την πράξη της αφαίρεσης ≠ προσθέτω ❺ παθ. (αμτβ.) δεν προσέχω τι γίνεται γύρω μου, δε συγκεντρώνω την προσοχή μου σε κτ: *Με τη δουλειά αφαιρέθηκα και δεν κατάλαβα πώς πέρασε η ώρα.* **αφηρημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ (για πρόσ.) αυτός που έχει αφαιρεθεί (σημ. 5): *Δεν καταλαβαίνει τι του λες, είναι μονίμως ~.* ❷ αυτός που δε γίνεται αντιληπτός με τις αισθήσεις, αλλά είναι αποτέλεσμα αποκλειστικά και μόνο της σκέψης: *~ έννοιες. ~ τέχνη.* καλλιτεχνικό ρεύμα του 20ού αιώνα κατά το οποίο ο καλλιτέχνης δεν αποδίδει με ρεαλιστικό τρόπο την πραγματικότητα. ❸ ΓΛΩΣΣ (για ουσ.) αυτός που φανερώνει ιδιότητα, ενέργεια ή κατάσταση ≠ συγκεκριμένος. **αφηρημάδα** η: το να είναι κανείς αφηρημένος. **αφαίρεση** η: ❶ το να αφαιρεί κπ κτ: *~ σχοληγοειδίτιδας.* Κατηγορήθηκε για *~ 1.000 ευρώ από το ταμείο του καταστήματος = κλοπή, αρπαγή.* ❷ ΜΑΘ η αριθμητική πράξη κατά την οποία βγάζουμε από έναν αριθμό, ποσό κτλ. ένα μέρος, ώστε να το(ν) κάνουμε μικρότερο ≠ πρόσθεση. ❸ αφηρημένη τέχνη. **αφαιρετικός -ή -ό. αφαιρετικά** (επίρρ.). **αφαιρετέος** ο: ΜΑΘ αριθμός που αφαιρείται από κπ άλλο.

αφανής -ής -ές: ❶ αυτός που δε φαίνεται ≠ φανερός: *~ έλλειμμα/χρέος.* ❷ (για πρόσ.) α. αυτός που ενεργεί χωρίς να γίνεται γνωστό το όνομά του: *~ ήρωας.* β. αυτός που δεν έχει αποκτήσει φήμη = άσημος: *Στην ανθολογία περιλαμβάνονται και κάποιοι ~ ποιητές.* *~ σχ. αγενής & αθέατος. αφανώς* (επίρρ.). **αφάνεια** η: ❶ η κατάσταση του αφανούς (σημ. 2): *Μετά τη μία και μοναδική του επιτυχία στο θέατρο, έμεινε στην ~.* ❷ ΝΟΜ η για πολλά έτη εξαφάνιση προσώπου και η άγνοια για την τύχη του: *Είναι δέκα χρόνια που είναι εξαφανισμένη, και το δικαστήριο την κήρυξε σε ~.*

αφανίζω: (μτβ.) κάνω κτ να μην υπάρχει, καταστρέφω, εξοντώνω: *Η επιδημία αφάνισε χιλιάδες ανθρώπους.* **αφανισμός** ο.

αφελής -ής -ές: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δεν υποψιάζεται εύκολα και πιστεύει ό,τι του λένε άλλοι = αγαθός: *Επειδή είναι ~, τον έχουν εξαπατήσει πολλές φορές.* ❷ (για πράξη ή σκέψη) αυτός που δείχνει έλλειψη εξυπνάδας,

αυτοσχεδιάζω
αυτοσχεδιασμός → αυτοσχεδιάζω
αυτοσχεδίου → αυτοσχεδιάζω
αυτοτέλεια → αυτοτελής
αυτοτελής
αυτοτελώς → αυτοτελής
αυτουργία → αυτοουργός
αυτουργός
αυτοφωρο → αυτόφωρος
αυτόφωρος
αυτόφωτος
αυτοψία
αυχέννας
αυχενικός → αυχέννας
αφ' → από
αφ- → απο-
αφάγωτος → αφαίρεση → αφαιρώ
αφαιρετέος → αφαιρώ
αφαιρετικά → αφαιρώ
αφαιρετικός → αφαιρώ
αφαιρώ
αφάνεια → αφανής
αφανής
αφανίζω
αφανισμός → αφανίζω
αφανώς → αφανής
αφέλεια → αφελής
αφελής
αφελώς → αφελής

αφέντης
αφομοιώνω

αφέντης
αφεντιά → αφέντης
αφεντικίνα → αφέντης
αφεντικό → αφέντης
αφέντισσα → αφέντης
αφέντρα → αφέντης
αφετηρία
αφή¹
αφή²
αφήγημα → αφηγούμαι
αφηγηματικά → αφηγούμαι
αφηγηματικός → αφηγούμαι
αφήγηση → αφηγούμαι
αφηγητής → αφηγούμαι
αφηγήτρια → αφηγούμαι
αφηγούμαι
αφήνω
αφηρημάδα → αφαιρώ
αφηρημένος → αφαιρώ
αφθαρία → α-
άφθατος → α-
άφθονα → άφθονος
αφθονία → άφθονος
άφθονος
αφθονώ → άφθονος
αφιέρωμα → αφιερώνω
αφιερώνω
αφιέρωση → αφιερώνω
*αφίνω → αφήνω
άφιξη
αφομοιώνω
αφομοίωση → αφομοιώνω
αφομοιωτικά → αφομοιώνω
αφομοιωτικός → αφομοιώνω

περιορισμένη αντίληψη ή κρίση = απλοϊκός, κουτός: *Οι ερωτήσεις του είναι ~.* ❸ αυτός που χαρακτηρίζεται από απλότητα, που δεν είναι προσοποιητός: *Η ~ συμπεριφορά των μικρών παιδιών με συγκινεί.* ❹ σχ. **αγενής, αφελώς** (επίρρ.), **αφέλεια** η.

αφέντης ο, -ισσα & αφέντρα η: ❶ πρόσωπο που έχει κπ αξίωμα ή εξουσία πάνω σε άλλους: *Υπηρέτησε τον ~ του με αφοσίωση.* ❷ = αφεντικό (σημ. 2). **αφεντικό** το, **-ίνα** η: ❶ εργοδότης, προϊστάμενος: *Ζήτησε αύξηση από το ~ του.* ❷ ιδιοκτήτης, κάτοχος: *Το σκυλί υπακούει μόνο στο ~ του.* **αφεντιά** η: [οικ., συνήθ. ειρων.] (+ κτητ. αντων.) για να αναφερόμαστε στον εαυτό μας: *Θα κάνω ό,τι μου πει η ~ σου.*

αφετηρία η: ❶ το σημείο από το οποίο ξεκινά κπ ή κτ για να κάνει μια διαδρομή ≠ τέρμα: *Οι αθλητές των 100 μέτρων πήραν τις θέσεις τους στην ~.* ❷ (μτφ.) αρχή ενέργειας ή πράξης: *Η ερώτηση θα αποτελέσει την ~ ενός γόνημου διαλόγου.*

αφή¹ η: ❶ μία από τις πέντε αισθήσεις, η οποία έχει ως αισθητήριο όργανο το δέρμα: *Οι τυφλοί έχουν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη την αίσθηση της ~.* ❷ το άγγιγμα: *Αυτό το ύφασμα είναι πολύ απαλό στην ~.* **απτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την αφή: ~ αίσθηση.

απτός -ή -ό: αυτός που είναι χειροπιαστός, που γίνεται αντιληπτός με τις αισθήσεις = συγκεκριμένος: *Δώσ' μου ένα ~ παράδειγμα να καταλάβω τι θέλεις να πεις.* **απτά** (επίρρ.), **άπτομαι:** (μτβ. + γεν.) [επίσ.] σχετίζομαι με κτ: *Το θέμα δεν άπτεται των αρμοδιοτήτων του σχολείου.* **μη μου άπτον:** χαρακτηρισμός προσώπου που είναι υπερβολικά ευαίσθητο.

αφή² η: άναμμα (της ολυμπιακής φλόγας): *Η τελετή ~ της ολυμπιακής φλόγας γίνεται στην Ολυμπία.*

αφηγούμαι: (μτβ.) εκθέτω, εξιστορώ, προφορικά ή γραπτά, πραγματικά ή φανταστικά γεγονότα = διηγούμαι: *Μας αφηγήθηκε με κάθε λεπτομέρεια τα γεγονότα.* **αφήγηση** η. **αφήγημα** το: φιολογοτεχνικό πεζό κείμενο που αφηγείται μια ιστορία: *ιστορικό / αυτοβιογραφικό ~.* **αφηγητής ο, -ήτρια** η: πρόσωπο που αφηγείται προφορικά ιστορίες ή περιγράφει γεγονότα σε ταινία, μυθιστόρημα κτλ: *~ είναι ο ίδιος ο συγγραφέας.* **αφηγηματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την αφήγηση ή το αφήγημα. **αφηγηματικά** (επίρρ.).

αφήνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παύω να κρατώ κτ, τοποθετώ κτ σε κπ σημείο: *Άφησε την τσάντα*

σου, σε παρακαλώ! ❷ ελευθερώνω κπ ή παύω να τον κρατώ φυλακισμένο: *Άφησαν τον κατηγορούμενο ελεύθερο.* = αποφυλακίζω. ❸ σταματώ να κάνω κτ ή να ασχολούμαι με κτ = παρατώ, διακόπτο: *Άφησε το διάβασμα και το έριξε στις βόλτες.* ❹ κατεβάζω κπ από ένα όχημα = [επίσ.] αποβιβάζω: *Μπορείτε να μ' αφήσετε στην άλλη γωνία;* ❺ δεν εμποδίζω κπ να κάνει κάτι = επιτρέπω: *Αφήστε τον να περάσει στην αίθουσα!* ❻ παρατώ, εγκαταλείπω κπ ή κτ: *Άφησε τον φίλο του μόνο στην καφετέρια και έφυγε.* ❼ προκαλώ ορισμένο συναίσθημα σε κπ με κτ που λέω ή κάνω: *Τους άφησε άναυδους η αντίδρασή του.* ❽ κληροδοτώ: *Ο πατέρας του τού άφησε αμύθητη περιουσία.* ❾ πουλάω κτ φθηνά: *Μου τ' άφησε στη μισή τιμή.* ❿ παθ. (αμτβ.) **α.** εμπιστεύομαι τον εαυτό μου σε κάποιον: *Αφέθηκε στα έμπειρα χέρια του κομμωτή.* **β.** παρατώ τον εαυτό μου, δεν ενδιαφέρομαι για ό,τι μου συμβαίνει: *Έχει αφεθεί τελείως μετά τον θάνατο της γυναίκας του.*

άφθονος -η -ο: αυτός που υπάρχει ή προσφέρεται σε μεγάλη ποσότητα: *Στη λαϊκή αγορά υπάρχουν ~ φρούτα και λαχανικά.* **άφθονα** (επίρρ.), **αφθονώ** (αμτβ.), **αφθονία** η.

αφιερώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ προσφέρω κτ στον Θεό ή σε κπ άγιο / αγία για να εκφράσω την ευγνωμοσύνη ή την αγάπη μου: *Αφιέρωσε έναν χρυσό σταυρό στον Αη-Γιώργη.* ❷ διαθέτω κτ για ορισμένο σκοπό: *~ καθημερινά πολύ χρόνο για διάβασμα.* ❸ παθ. καταναλώνω ή προσφέρω όλες μου τις δυνάμεις στην πραγματοποίηση κπ στόχου ή στην ικανοποίηση κπ αναγκών = αφοσιώνομαι: *Αφιέρωσε στον αγώνα κατά του AIDS.* ❹ προσφέρω κτ (συνήθως βιβλίο ή κπ άλλο πνευματικό έργο, του οποίου είμαι δημιουργός) σε κπ για να τον τιμήσω: *Αφιέρωσε το πρώτο του μυθιστόρημα στον πατέρα του.* ❺ παθ. έχω ως κύριο θέμα μου κάτι: *Το τελευταίο τεύχος του περιοδικού είναι αφιερωμένο στα βραβεία Όσκαρ.* **αφιέρωση** η: ❶ προσφορά πράγματος σε κπ. ❷ (συνεκδ.) ό,τι λέγεται ή γράφεται σε κτ που προσφέρεται ως ένδειξη σεβασμού, εκτίμησης ή αγάπης: *Στη φωτογραφία υπήρχε ιδιόχειρη ~ της ηθοποιού.* **αφιέρωμα** το: κτ που αφιερώνεται σε κπ (σημ. 1 & 5).

άφιξη η: [επίσ.] ερχομός ≠ αναχώρηση: *πίνακας αφίξεων και αναχωρήσεων.*

αφομοιώνω: (μτβ.) ❶ βιολ (για ζωντανό οργα-

νισμό) μετατρέπω τις τροφές σε ουσίες που μπορούν να απορροφηθούν από τον οργανισμό: *Ο οργανισμός ~ τις τροφές κρατώντας τις χρήσιμες ουσίες τους και αποβάλλοντας τις περιττές.* ② (μτφ.) **α.** (για πρόσ.) μαθαίνω, κατακτώ κτ πολύ καλά, έτσι ώστε να γίνει αναπόσπαστο στοιχείο της προσωπικότητάς μου και του δικού μου τρόπου σκέψης: *Με την αποστήθιση ο μαθητής δεν ~ αυτά που διαβάζει. Η ελληνική γλώσσα έχει αφομοιώσει πλήθος ξένων λέξεων.* **β.** ενσωματώνω, συγχωνεύω τα ξένα στοιχεία μιας ομάδας ατόμων ή μειονοτήτων στις δικές μου κυρίαρχες κοινωνικές, πολιτιστικές κτλ. δομές, στα δικά μου ήθη, έθιμα και στον τρόπο σκέψης μου: *Η κοινωνία αφομοίωσε πλήρως τη μικρή κοινότητα των οικονομικών μεταναστών.* **αφομοίωση** η. **αφομοιωτικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή συμβάλλει στην αφομοίωση: *οι ~ μηχανισμοί του ανθρώπινου εγκεφάλου.* η ~ *δύναμη μιας κοινωνίας.* **αφομοιωτικά** (επίρρ.).

αφοπλίζω: (μτβ.) ① αφαιρώ από κτ το όπλο ή τον οπλισμό του ≠ οπλίζω: *Η αστυνομία κατάφερε να αφοπλίσει τους δύο ληστές.* ② (μτφ.) γοητεύω κτ, ώστε αυτός να μην μπορεί να μου αντισταθεί, να αντιδράσει: *Με αφοπλίσει με την ειλικρίνειά της/το χαμόγελό της.* **αφοπλισμός** ο: ① το να αφοπλίζει κανείς κτ άλλο: ~ *των δραστών.* ② ο περιορισμός ή η κατάργηση των πολεμικών εξοπλισμών των κρατών: *Γίνονται διαπραγματεύσεις για τον μερικό ~ των κρατών.* **αφοπλιστικός -ή -ό:** αυτός που αφοπλίζει: ~ *επιχειρήματα / χαμόγελο.* **αφοπλιστικά** (επίρρ.).

αφορά: τριτοπρ. (μτβ.) ① κτ ή κτ έχει σχέση με κτ ή κτ άλλο, ή αναφέρεται σε κτ ή κτ άλλο: *Το ζήτημα αυτό ~ την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων.* **όσον ~:** σχετικά με: ~ *το άλλο θέμα, μη με ρωτάτε!* ② κτ ή κτ ενδιαφέρει κτ: *Δε σε ~ τι θα κάνω εγώ!*

Προσοχή: με ή χωρίς σε; Η σύνταξη *αφορά σε* («αποβλέπει, αποσκοπεί σε κτ») είναι λόγια. Με τη σημερινή σημασία («αναφέρεται σε») μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς την προθ. *σε*, ιδίως με τις προσωπ. αντων. (π.χ. *Δε με αφορά* αντί *Δεν αφορά σ' εμένα*).

αφόρητος -η -ο: αυτός που είναι ενοχλητικός, κουραστικός ή εκνευριστικός = ανυπόφορος: *Οι πόνοι ήταν ~.* **αφόρητα** (επίρρ.).

αφορίζω: (μτβ.) αποβάλλω κτ από τους κόλπους της εκκλησίας ως τιμωρία για πολύ βαρύ αμάρτημά του: *Η εκκλησία τον αφόρισε γιατί ήταν άθεος.* **αφορισμός** ο: ① το να αφοριστεί κτ: *Επιβάλλω ~.* ② σύντομη φράση, διατυπωμένη με δογματικό τρόπο, απόλυτα: *Ας μη μιλάμε με ~, όταν πρόκειται για τόσο σύνθετα θέματα.*

αφορμή η: ① κτ το οποίο δεν ανήκει στα βαθύτερα αίτια ενός γεγονότος, αλλά το χρησιμοποιεί κτ ως πρόφαση: *Σήμερα θα μελετήσουμε τα αίτια και την ~ του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.* ② οτιδήποτε προκαλεί, δίνει το κίνητρο για κτ πράξη: *Με ~ το γεγονός ότι άργησα, δε δέχτηκε την εργασία μου.*

αφοσιώνομαι: (μτβ.) ① αφιερώω όλες μου τις δυνάμεις και τις προσπάθειες σε κτ: *Στην τρίτη Λυκείου αφοσιώθηκε στο διάβασμα.* = προσηλώνομαι. ② μπτ. αυτός που είναι απολύτως πιστός σε κάποιον: *Η Πηνελόπη είναι το πρότυπο της ~ συζύγου.* **αφοσίωση** η: πλήρης και απόλυτη ενασχόληση με κτ ή κτ, για το(ν) οποίο έχω μεγάλο ενδιαφέρον, αγάπη ή σεβασμό: *Τον διακρίνει ολοκληρωτική ~ στην εργασία του.*

αφότου (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει χρονικό σημείο από το οποίο ξεκινά, αρχίζει κτ: ~ *έφυγε στα ξένα, δεν ξαναγύρισε στην πατρίδα του.*

αφού (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ① γεγονός μετά την ολοκλήρωση του οποίου συμβαίνει κτ άλλο: *Θα πας να παίξεις, ~ διαβάσεις όλα σου τα μαθήματα.* ≠ πριν, προτού. ② αιτία για κτ: ~ *δε σου αρέσει η δουλειά σου, παραιτήσου!*

αφρός ο: ① λευκές φυσαλίδες που σχηματίζονται στην επιφάνεια των υγρών, όταν αυτά βράζουν, αναταράζονται ή παθαίνουν χημική ζύμωση. ② η επιφάνεια ενός υγρού και, πιο συγκεκριμένα, η επιφάνεια της θάλασσας: *Είς τον ~ της θάλασσας η αγάπη μου κοιμάται.* ≠ βυθός. ③ οι λευκές φυσαλίδες που σχηματίζονται κάθε φορά που το σαπούνι ή άλλο απορρυπαντικό διαλύεται με νερό: *Αυτό το σαπούνι δεν κάνει ~.* ④ πυκνό σάλιο που βγαίνει από το στόμα σε περιπτώσεις λύσσας ή επιληπτικών κρίσεων: *Το λυσσασμένο σκυλί έβγαζε ~ από το στόμα του.* **αφρίζω:** (αμτβ.) ① (για υγρό) σχηματίζω αφρούς στην επιφάνειά μου ή είμαι σε κατάσταση αναταραχής: *Η μπύρα ~ μόλις τη σερβίρεις στο ποτήρι.* ② **α.** (για ανθρ. ή ζώα) καταλαμβάνομαι από μα-

αφοπλίζω
αφοπλισμός → αφοπλίζω
αφοπλιστικά → αφοπλίζω
αφοπλιστικός → αφοπλίζω
αφορά
αφόρητα → αφόρητος
αφόρητος
αφορίζω
αφορισμός → αφορίζω
αφορμή
αφοσιώνομαι
αφοσίωση → αφοσιώνομαι
αφότου
αφού
αφρίζω → αφρός
αφρός

- *αφτί → αντί αφυπνίζω
- αφύπνιση → αφυπνίζω
- αφυπνιστικά → αφυπνίζω
- αφυπνιστικός → αφυπνίζω
- άφωνος
- αχαλίνωτα → α-αχαλίνωτος → α-άχαρα → α-αχάριστα → αχάριστος
- αχαριστία → αχάριστος
- αχάριστος
- άχαρος → α-αχνά → αχνός -ή -ό
- αχνα
- άχνη
- αχνίζω → αχνός ο
- αχνιστός → αχνός ο
- αχνός -ή -ό
- αχνός ο
- αχόρταγα → α-αχόρταγος → α-αχρείαστος
- αχρείος
- αχρησία → άχρηστος
- *αχρηστεία → αχρηστία
- αχρηστεύω → άχρηστος
- αχρηστία → άχρηστος
- άχρηστος
- αχτίδα → ακτίνα
- αχτίνα → ακτίνα
- άχτιστος → α-αχυρένιος → άχυρο
- άχυρο
- άφυογα → άφυογος
- άφυογος
- αψόγωγος → άφυογος
- άψυχα → άψυχος
- άψυχος

νία και βγάζω πυκνά σάλια από το στόμα μου. **β.** (μτφ., για ανθρ.) είμαι υπερβολικά θυμωμένος και δεν μπορώ να ελέγξω την οργή μου: *Μόλις άκουσε ότι χάσανε, άφρισε από το κακό του.*

αφυπνίζω: (μτβ.) βγάζω κπ από την άγνοια, τον λήθαργο, την αδράνεια: *Προσπαθούσε να αφυπνίσει τους δούλους, για να διεκδικήσουν την ανεξαρτησία τους.* **αφύπνιση η:** ❶ το να αφυπνίζει κανείς κπ. ❷ ξύπνημα: *υπηρεσία αφύπνισης μέσω τηλεφώνου.* **αφυπνιστικός -ή -ό.** **αφυπνιστικά** (επίρρ.).

άφωνος -η -ο: αυτός που σιωπά από κατάπληξη ή άλλο έντονο συναίσθημα = βουβός: *Έμεινε ~ με την απόφαση του δικαστηρίου.*

αχάριστος -η -ο: αυτός που δεν αναγνωρίζει το καλό που του έκαναν, που δεν αισθάνεται ευγνωμοσύνη = αγνώμονας. **αχάριστα** (επίρρ.).

αχαριστία η = αγνωμοσύνη.

άχνα η: ❶ ο θόρυβος που ακούγεται κατά την εκπνοή αέρα, κυρ. στις εκφρ. **δε βγάζω/δεν ακούγεται ~:** *Μη βγάλεις ~!* ❷ [λογοτ.] αχνός = υδρατμός: *Θάμπωσε το τζάμι από την ~.*

άχνη η: πολύ λεπτή σκόνη ουσίας: *Πασπαλίστε το γλυκό με ζάχαρη ~.~ μαρμάρου.*

αχνός ο: ❶ ο ατμός που σχηματίζεται από υγρό που βράζει ή από πολύ ζεστό φαγητό = υδρατμός, [λογοτ.] άχνα. ❷ ο αέρας της εκπνοής, ιδιαίτερα σε περιβάλλον χαμηλής θερμοκρασίας, που δίνει την εντύπωση ατμού = χνότο.

αχνίζω: (αμτβ.) βγάζω αχνό. **αχνιστός -ή -ό:** ❶ αυτός που βγάξει αχνό λόγω υψηλής θερμοκρασίας. ❷ (για φαγητά) αυτός που μαγειρεύεται στον αχνό.

αχνός -ή -ό: αυτός που το σχήμα ή οι λεπτομέρειές του δε διακρίνονται καθαρά = αμυδρός: *Μόλις που φάνηκε ένα ~ χαμόγελο στα χείλη της.* **αχνά** (επίρρ.).

αχρείαστος -η -ο: αυτός που δε χρειάζεται, δεν είναι απαραίτητος: *Αγοράζεις συνεχώς ~ πράγματα. ~ να 'ναι:* ευχή για να μη χρειαστεί κπ ή κτ: *Αυτό είναι το τηλέφωνο του γιαιτρού, ~!*

❶ αυτός που δε χρειάζεται ή δεν ωφελεί σε κτ ≠ χρήσιμος: *Το γραφείο μου έχει γεμίσει ~ έγγραφα.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που δεν μπορεί να κάνει κτ σωστά, που δεν είναι ικανός για τίποτα: *Τίποτε δεν έκανε σωστά, είναι εντελώς ~!* **αχρηστία & αχρηστία η:** το να μη χρησιμοποιείται κτ για μεγάλο διάστημα: *Βρίσκομαι /περιέρχομαι σε ~.* *Από τότε που αγόρασε φορητό, ο παλιός της υπολογιστής έπεσε σε ~.* **αχρηστεύω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κτ ή κπ άχρηστο.

άχυρο το: ❶ το υπόλειμμα των δημητριακών μετά την αφαίρεση του καρπού από το στάχυ, που χρησιμοποιείται ως τροφή μεγάλων ζώων: **ψάχνω /γυρεύω ψύλλους στ' άχυρα:** για κτ που είναι δυσεύρετο ή μάταιο να το επιζητά κανείς. ❷ (μτφ.) αυτό που θυμίζει άχυρο στη γεύση: *Το ψωμί ήταν χάλια, σωστό ~!* **αχυρένιος -α -ο.**

άφυογος -η -ο: ❶ αυτός που δεν έχει κανένα ελάττωμα ή μειονέκτημα = τέλειος, αψεγάδιαστος: *Το γραπτό σου ήταν ~.* ❷ αυτός τον οποίο δεν μπορεί να κατηγορήσει κανείς για τη συμπεριφορά του = άμεμπτος: *Ο τρόπος του ήταν ~.* **άφυογα & αψόγωγος** (επίρρ.).

άψυχος -η -ο: ❶ (για άνθρ. ή ζώο) αυτός που έχει πεθάνει, που δεν έχει πλέον μέσα του ψυχή, ζωή = νεκρός ≠ ζωντανός: *~ σώμα/κορμί.* ❷ (κατ' επέκτ.) αυτός που αποτελείται μόνο από ύλη, που δεν έχει ψυχή ≠ έμψυχος: *~ αντικείμενα /κτίρια /μηχανή /πέτρα.* ❸ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ζωντάνια, ενεργητικότητα: *~ φωνή /βλέμμα.* *Το χθεσινό πάρτι ήταν πολύ ~!* **άψυχα** (επίρρ.).

Από το στερεοτ. *ά + ψόγος* (< *ψέγω* «κατηγορώ»).

Βαδίζω: (αμτβ.) ❶ μετακινούμαι με τα πόδια = βηματίζω, περπατώ: *Είναι βρέφος ακόμη, δεν μπορεί να βαδίσει.* ❷ (μτφ.) κατευθύνομαι, οδηγούμαι αργά, αλλά σταθερά προς = οδεύω, πορεύομαι: *Η εταιρεία ~ προς την οικονομική καταστροφή.* **βάδην** (επίρρ.): ΣΤΡΑΤ (ως παράγγεμα) με κανονικό βήμα ≠ τροχάδην: ~, εμπρός, μαρς! **βάδην** το: αθλ αγώνισμα δρόμου στο οποίο ο αθλητής κινείται με τρόπο ώστε να ακουμπά συνεχώς στο έδαφος: *Είναι πρωταθλητής στα δέκα χιλιόμετρα ~.* ✎ σχ. **βαίνω. βάδιση** το. **βάδιση** η. **βαδιστής** ο, **βαδίστρια** η: αθλητής του βάδην.

βάζω • αόρ. *έβαλα*, μππ. *βαλμένος*: (μτβ.) ❶ μετακινώ και αφήνω, ακουμπώ κτ σε ορισμένη θέση = τοποθετώ: *Βάλε, σε παρακαλώ, τα βιβλία πάνω στο θρανίο!* ❷ τοποθετώ επάνω μου ρούχο = φορώ: *Βάλε τα παπούτσια σου και φύγαμε!* ❸ συνδέω, εγκαθιστώ μηχανήμα: *Επιτέλους, έβαλες τηλέφωνο!* ❹ αποταμιεύω χρήματα ή τα επενδύω κάπου: *Έβαλε αρκετά χρήματα στην τράπεζα.* ❺ διορίζω κπ σε ορισμένη θέση: *Με τις γνωριμίες που είχε τον έβαλε σε δημόσια υπηρεσία.* ❻ εκδηλώνω συναίσθημα ή αντίδραση σε κτ: ~ τα γέλια/τα κλάματα/τις φωνές. ❼ αθλ πετυχαίνω: *Έβαλε δύο γκολ.* **βάλθηκα:** (μτβ.) προσπαθώ επίμονα να πετύχω κτ: *Βάλθηκα να τελειώσει ολόκληρο το βιβλίο.* **βάλσιμο** το: το να βάζει κανείς κτ, κυρ. στη σημ. 1.

βαθμίδα η: θέση σε μια ιεραρχία, σε ένα σύστημα αξιών: *Πέρασε με την αξία του όλες τις βαθμίδες της στρατιωτικής ιεραρχίας και έγινε στρατηγός.*

βαθμολογώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ εκτιμώ την αξία, ποιότητα ή ορθότητα προσώπου ή πράγματος δίνοντάς του βαθμό: *Στο διαγώνισμα βαθμολογήθηκε με Αριστα.* ❷ παθ. υποδιακρώ: *Με τη βαθμολογημένη βέργα μετρώ το ύψος της στάθμης του πετρελαίου.* **βαθμολόγηση** η. **βαθμολογία** η. **βαθμολογικός -ή -ό.** **βαθμολογικά** (επίρρ.). **βαθμολογητής** ο, **-ήτρια** η.

βαθμός ο: ❶ κάθε υποδιαίρεση της κλίμακας που χρησιμοποιούν τα όργανα μέτρησης: *θερμοκρασία τριάντα βαθμών Κελσίου. σεισμός πέντε βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ.* ❷ καθένα από τα επίπεδα στα οποία διακρίνεται ένα έγκλημα ανάλογα με τη σοβαρότητά του: *εγκαύματα πρώτου, δεύτερου και τρίτου ~.* ❸ θέση που κατέχει κπ σε ιεραρχία (εργασιακή, στρατιωτική, εκκλησιαστική κτλ.): *Έχει τον ~ του ταγματάρχη.* ❹ για τη διάκριση των συγγενικών σχέσεων: *Με τον ξάδερφό μου είμα-*

στε συγγενείς δεύτερου ~. ❺ το σημείο στο οποίο φτάνει ή βρίσκεται μια κατάσταση = επίπεδο: *Η ανεργία έχει αυξηθεί σε τέτοιο ~, που πολλοί νέοι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν.* ❻ αριθμητικό (συνήθως) σύμβολο με το οποίο δηλώνεται η επίδοση ή η ικανότητα κπ που κρίνεται: *Στο σχολείο πήρε πολύ καλούς βαθμούς.* ✎ σχ. **βαίνω. βαθμιαίος -α -ο:** αυτός που συντελείται με συνεχή και αργό ρυθμό, σταδιακά: *Η Ε.Μ.Υ. προβλέπει ~ άνοδο της θερμοκρασίας.* **βαθμιαία & -ως** (επίρρ.).

Η αρχική σημασία της λ. *βαθμός* (από το ΑΕ ρ. *βαίνω*) ήταν «σκαλοπάτι».

βάθος το: ❶ η κατακόρυφη απόσταση από την επιφάνεια ως το κατώτατο σημείο ή τον πυθμένα (για υγρά): *Το ~ της θάλασσας είναι τουλάχιστον 500 μέτρα.* ❷ η οριζόντια απόσταση (δηλ. η διάσταση του μήκους) από ένα σημείο που ορίζεται ως αφετηρία, μέχρι κπ τέρμα: *Το τούνελ έχει πολύ μεγάλο ~.* ❸ το πιο εσωτερικό σημείο: *Η μπλουζά είναι στο ~ του στραριού.* ❹ το τελευταίο σημείο που καταφέρνουμε να διακρίνουμε απέναντί μας, το απέναντι άκρο: *Στο ~ του δρόμου θα συναντήσεις το δημαρχείο.* ❺ πολύ ψηλό ή μακρινό σημείο: *Το αεροπλάνο χάθηκε στα βάθη του ουρανού.* ❻ απομακρυσμένο χρονικά ή τοπικά σημείο: *Ο στρατός προχώρησε στα βάθη της Μικράς Ασίας.* ❼ (μτφ.) το εσώτερο σημείο από όπου πηγάζουν τα ανθρώπινα συναισθήματα, οι ψυχικές και οι νοητικές λειτουργίες του ανθρώπου: *στο ~ του μυαλού του.* ❸ (μτφ.) το ουσιαστικότερο μέρος ενός θέματος: *Η ανάλυση του ποιήματος που έκανε είχε ~.* **βαθύς -ιά -ύ:** ❶ αυτός που έχει βάθος: *Το ποτάμι στο σημείο αυτό είναι πολύ ~.* *Σήμερα θα εξετάσουμε τα βαθύτερα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου.* = ουσιαστικός ≠ επιφανειακός, ρηχός. ❷ αυτός που γίνεται σε μεγάλη ένταση ή το συναίσθημα που βιώνεται έντονα: ~ *σωπή/συγκίνηση.* **βαθιά** (επίρρ.). **βαθαίνω** • αόρ. **βάθυνα:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ βαθύτερο: *Σκάβουν για να βαθύνουν τα θεμέλια του σπιτιού.* ❷ (αμτβ.) α. γίνομαι βαθύς, αποκτώ βάθος: *Η θάλασσα βάθαινε απότομα.* β. γίνομαι πιο οξύς, πιο έντονος = οξύνομαι, εντείνομαι: *Η οικονομική κρίση της χώρας αυτής έχει βαθύνει.*

βαίνω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) προχωρώ, εξελίσσομαι: *Το πρόβλημα ~ προς τη λύση του.*

βαγγέλιο → ευαγγέλιο
βάδην → βαδίζω
βαδίζω
βάδιση → βαδίζω
βάδιση → βαδίζω
βαδιστής → βαδίζω
βαδίστρια → βαδίζω
βάζω

βαθαίνω → βάθος
βαθιά → βάθος
βαθμιαία → βαθμός
βαθμιαίος → βαθμός
βαθμιαίως → βαθμός
βαθμίδα
βαθμολόγηση → βαθμολογώ
βαθμολογητής → βαθμολογώ
βαθμολογήτρια → βαθμολογώ
βαθμολογία → βαθμολογώ
βαθμολογικά → βαθμολογώ
βαθμολογικός → βαθμολογώ
βαθμολογώ
βαθμός
βάθος
βαθύς → βάθος
βαίνω

Από το ΑΕ ρ. *βαίνω* «πηγαίνω». Ομορρζίζα: *βήμα, βάση, बातός, βάδην, βαθμός, βάθρο*, καθώς και τα σύνθετα *ανάβαση, απόβαση, διάβαση*.

βαλβίδα¹ η: ❶ μηχανισμός που ρυθμίζει τη ροή υγρών ή αερίων, συνήθ. μεταξύ δύο χώρων: Στο κέντρο της μηχανής υπήρχαν δύο ~ λαδιού. ❷ ΙΑΤΡ ανατομικός σχηματισμός που ρυθμίζει την κυκλοφορία των υγρών του οργανισμού: Του τοποθέτησαν τεχνητή ~ στην καρδιά.

βαλβίδα² η: ΑΘΛ ειδικός χώρος σε στάδια, που χρησιμοποιείται ως αφετηρία από αθλητές των ρίψεων ή των αλμάτων: Το άλμα του αθλητή ακυρώθηκε, γιατί πάτησε έξω από τη ~.

βάλω -ομαι • παθ. αόρ. βλήθηκα: [επίσ.] (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ εκτοξεύω πυρά: Ο εχθρός ~ κατά της πόλης. ❷ (μτφ.) εκτοξεύω κατηγορίες εναντίον κπ: Ο δικηγόρος ~ εναντίον του κατηγορουμένου. **βολή¹** η: ❶ εκτόξευση βλήματος με πυροβόλο όπλο και (συνεκδ.) η απόσταση που διανύει: Έριξαν προειδοποιητικές βολές. Τα αεροπλάνα πετούν έξω από το πεδίο βολής των αντιαεροπορικών όπλων. ❷ (μτφ.) επίθεση με τα λόγια, εκτόξευση κατηγοριών εναντίον κπ: Στη συνέντευξη ακούστηκαν ~ κατά του προέδρου. **βλήμα** το: ❶ πυρομαχικό που εκτοξεύεται με τη βοήθεια όπλου: Δεκάδες άμαχοι σκοτώθηκαν από ~ όλμου που έπληξε το κέντρο της πόλης. ❷ [μειωτ.] (μτφ.) για άνθρωπο χαμηλής διανοητικής ικανότητας.

Από το ΑΕ ρ. *βάλλω* «χτυπώ», από το οποίο προέρχονται και τα *βέλος, βολή, βλήμα, απόβλητος* κτλ. Σχηματίζει σύνθετα με όλες σχεδόν τις προθέσεις: *αναβάλλω, διαβάλλω, εισβάλλω, προσβάλλω, υπερβάλλω* κτλ.

Το *βάλλω* (και τα σύνθετά του) σχηματίζουν τους παρελθοντικούς χρόνους ως εξής: τον πρτ. με δύο -λλ- (*έβαλλα*) και τον αόρ. με ένα -λ- (*έβαλα*).

Προσοχή: δεν πρέπει να μπλεδεύουμε το *έβαλα* του *βάλλω* με το *έβαλα* του *βάζω!*

βαμβάκι & [οικ.] **μπαμπάκι** το: ❶ λευκή, ινώδης ύλη που χρησιμοποιείται στην κατασκευή υφασμάτων: Η μπλουζά είναι 100% ~. ❷ το φυτό από το οποίο παράγεται το βαμβάκι.

βάνανσος -η -ο: αυτός που τον χαρακτηρίζουν η βιαιότητα και η σκληρότητα = **βάρβαρος**: Ο τρόπος συμπεριφοράς του απέναντί μου είναι ~. **βάνανσα** (επίρρ.). **βανασότητα** η.

βάνδαλος ο: ❶ πρόσωπο που προξενεί κατα-

στροφές, ιδίως έργων τέχνης: ~ κατέστρεψαν ανεκτίμητα έργα τέχνης. ❷ (γενικ.) πρόσωπο άξεστο, βάρβαρο, με τάσεις καταστροφής. **βανδαλισμός** ο: βάρβαρη, καταστροφική πράξη: *Νεαροί επιδόθηκαν σε βανδαλισμούς καταστρέφοντας ό,τι έβρισκαν μπροστά τους.*

Πρόκειται για μετάφραση του γαλλ. *Vandale*. Οι Βάνδαλοι υπήρξαν γερμανικό φύλο που λεηλάτησε κατά τον 4ο - 5ο αι. μΧ. την Κεντρική Ευρώπη καταστρέφοντας μεταξύ άλλων και σημαντικά μνημεία τέχνης.

βαράω: (μτβ.) ❶ = χτυπώ, δέχνω. ❷ με χτύπημα πάνω σε αυτό, κάνω κτ να ηχήσει: *Βάρεσε την καμπάνα για να αρχίσει η λειτουργία μου τη βαράει:* εκνευρίζομαι, οργίζομαι.

βάρβαρος -η -ο: ❶ αυτός που είναι απολίτιστος: ~ φιλές. ❷ αυτός που είναι σκληρός, απάνθρωπος = **βάνανσος**: Η εξολόθρευση των αδέσποτων της γειτονιάς ήταν μια ~ πράξη.

❸ αυτός που είναι άξεστος, δεν ξέρει να συμπεριφέρεται σωστά: *Δεν έχει στοιχειώδεις τρόπους ευγένειας, είναι ~.* **βάρβαρα** (επίρρ.).

βαρβαρότητα η: η ιδιότητα του βάρβαρου (σημ. 2 & 3) & (συνεκδ.) βάρβαρη πράξη.

Από το ΑΕ *βάρβαρος* που είχε τη σημ. «αυτός που μιλάει μιαν ακατανόητη γλώσσα». Στη συνέχεια απέκτησε και πολιτική σημ., καθώς δήλωνε «αυτόν που δεν είναι Έλληνας ή δε μιλάει ελληνικά».

βαρέλι το: ❶ α. μεγάλο κυλινδρικό δοχείο, πιο πλατύ στη μέση από ό,τι στα άκρα, που χρησιμοποιείται για την αποθήκευση και τη μεταφορά υγρών ή στερεών. β. (συνεκδ.) το περιεχόμενο ενός βαρελιού, η ποσότητα που χωρά σε ένα βαρέλι: Κάθε χρόνο το αμπέλι βγάξει 15 ~ κρασί. ❷ [ειρων.] (μτφ.) άνθρωπος κοντός και χοντρός. **βαρελίσιος -α -ο.**

βαριέμαι: ❶ (αμτβ.) αισθάνομαι πλήξη, ανία: Όλη μέρα διάβαζα, αλλά στο τέλος βαρέθηκα. ❷ (μτβ.) κπ ή κτ μου προκαλεί πλήξη ή ανία: ~ τις σχολικές γιορτές/να βλέπω τηλεόραση. **βαρετός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί πλήξη, ανία = **ανιαρός** ≠ ενδιαφέρων: Η ζωή του μου φαίνεται ~. **βαρετά** (επίρρ.). **βαρεμάρα** η = ανία, πλήξη.

βαρόμετρο το: ❶ όργανο με το οποίο μετράμε την ατμοσφαιρική πίεση. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε μπορεί να είναι δείκτης τάσεων ή εξελίξεων σε έναν τομέα: Το πολιτικό ~ δείχνει νίκη της αντιπολίτευσης. **βαρομετρικός -ή -ό.**

βάρος το: ❶ η δύναμη με την οποία έλκει η γη τα υλικά σώματα. ❷ το αποτέλεσμα της ζύγισης της μάζας ενός σώματος, που εκφράζεται σε κιλά και σε γραμμάρια: *Το ~ μου είναι εξήντα κιλά.* ❸ φορτίο: *Το ασανσέρ δε σηκώνει πολύ ~.* ❹ πληθ. όργανα γυμναστικής και οι ασκήσεις που γίνονται με αυτά: *Κάνει βάρη.* ❺ (μτφ.) άνθρωπος του οποίου η συμπεριφορά είναι κουραστική: *Μας έχει γίνει ~ με τις συνεχές επισκέψεις του.* ❻ πληθ. υποχρεώσεις, ευθύνες: *οικογενειακά ~.* ❼ σωματική ή ψυχική καταπόνηση ή δυσφορία: *Έχω ένα ~ στο κεφάλι.* *Έχω ~ στη συνείδησή μου για τα κακά που προκάλεσα.* **βαρύς -ιά -ύ:** ❶ αυτός που έχει τέτοιο βάρος, που δύσκολα σηκώνεται ή μετακινείται ≠ ελαφρύς. ❷ (μτφ.) αυτός που δίνει την αίσθηση μεγάλου βάρους, που δεν μπορούμε να αντέξουμε εύκολα, να ανεχθούμε = δυσβάσταχτος: ~ *ευθύνη/χειμώνας/ποινή* = αυστηρός. ❸ αυτός που χωνεύεται δύσκολα: ~ *φαγητό.* ❹ αυτός που είναι πολύ έντονος, δυσάρεστος: ~ *μυρωδιά.* ❺ (για ύπνο) αυτός που δε διακόπτεται εύκολα = βαθύς. ❻ αυτός που είναι προσβλητικός, δυσάρεστος: ~ *λόγια/κουβέντες.* **βαριά** (επίρρ.): πάρα πολύ, σοβαρά: *Αρρώστησε ~ και πέθανε.* **βαρέως** (επίρρ.): κυρίως στη φρ. **φέρω κτ ~:** αισθάνομαι δυσάρεστα για κτ, δεν μπορώ να το ξεπεράσω ψυχολογικά: *Το φέρει ~ που δεν τον κάλεσαν.* **βαρύνω:** ❶ (αμτβ.) γίνομαι πιο βαρύς. ❷ (μτφ., αμτβ.) α. έχω ξεχωριστή σημασία και σπουδαιότητα: *Η άποψή σου πάντοτε ~.* β. γίνομαι δυσάρεστος: *Μετά τα σκληρά του λόγια, η ατιμώσυρα βαρύνει.* ❸ (μτφ., μτβ.) α. προκαλώ στενοχώρια, τύψεις ή άγχος σε κτ: *Πολλές τύψεις ~ την ψυχή του.* β. αποδίδω σε κτ κτ: *Η ζημιά ~ αποκλειστικά εσένα.* **βαρύτητα** η: ❶ φγς η παγκόσμια ελκτική δύναμη μεταξύ της μάζας των υλικών σωμάτων. ❷ (μτφ.) αξία, σημασία = σπουδαιότητα: *Οι απόψεις του έχουν ιδιαίτερη ~, γιατί είναι ειδικός στο θέμα.* ❸ σοβαρότητα, κρισιμότητα ενέργειας ή γεγονότος: *Η συνάντηση των πρωθυπουργών της Ευρώπης είναι γεγονός ιδιαίτερης ~.*

βάσανο το: ❶ συνήθ. πληθ. ψυχική ή σωματική ταλαιπωρία, στενοχώρια: *Πέρασα πολλά ~ στη ζωή.* ❷ (συνεκδ.) κτ ή κτ που προκαλεί ταλαιπωρία, στενοχώρια σε κτ: *Το νοικοκυριό είναι μεγάλο ~! βασανίζω -ομαι:* (μτβ.) ❶ υποβάλλω κτ σε σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία: *Τα δικτατορικά καθεστώτα ~ τους αντιφρονούντες.* *Τον ~ οι τύψεις για την αδικία που*

έκανε. ❷ προβληματίζω κτ, απασχολώ τη σκέψη του, το μυαλό του: *Με ~ έντονα το οικονομικό μου πρόβλημα.* ❸ παθ. υφίσταμαι σωματικές ή ψυχικές ταλαιπωρίες = μαρτυρώ: ~ *για να τα βγάλω πέρα.* **βασανιστήριο** το: συνήθ. πληθ. σωματική ή ψυχική κακοποίηση, στην οποία υποβάλλεται κτ με σκοπό να τιμωρηθεί ή να αναγκαστεί να ομολογήσει κτ = μαρτύριο: *Παρ' όλα τα ~, δεν πρόδωσε τους συνεργάτες του.* **βασανιστής** ο, **-ιστρια** η. **βασανιστικός -ή -ό. βασανιστικά** (επίρρ.).

βάση η: ❶ οτιδήποτε πάνω στο οποίο στέκεται ή στηρίζεται κτ: *η ~ της κολόνας.* ❷ συνήθ. πληθ. α. οι γενικές αρχές στις οποίες στηρίζεται μια θεωρία, μια επιστήμη, ένα σύστημα: *Ο Ευκλείδης έθεσε τις ~ της γεωμετρίας.* β. το σύνολο των πνευματικών ή υλικών εφοδίων που έχει κτ και τα οποία του εξασφαλίζουν την πρόοδο: *Έχω γερές ~ στα Μαθηματικά.* ❸ (μτφ.) η κατώτατη βαθμολογία που εξασφαλίζει επιτυχία: *Στις εξετάσεις έπιασε τη ~.* ❹ το κυριότερο στοιχείο ή συστατικό: *Αυτό το φαγητό έχει ως ~ το ψάρι.* ❺ κριτήριο: *Οι υποτροφίες θα δοθούν με ~ την οικονομική κατάσταση των υποψηφίων.* ❻ ΣΤΡΑΤ στρατιωτικές εγκαταστάσεις (συνήθως μιας μεγάλης δύναμης σε μια άλλη χώρα). ❼ ΧΗΜ χημική ένωση με αλκαλικές ιδιότητες. **βασίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ έχω κτ ως βάση: *Η ταινία ~ σε μυθιστόρημα του Καζαντζάκη.* ❷ έχω κτ ως δεδομένο για να στηρίξω κτ άποψη, προσδοκία κτ.: *Πού ~ την αισιοδοξία σου;* ❸ εμπιστεύομαι, στηρίζομαι σε κτ ή κτ: *Μη ~ τις ελπίδες σου σ' αυτόν.* **βασικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για κτ = θεμελιώδης: ~ *αρχές των μαθηματικών.* ❷ αυτός που αποτελεί την αφετηρία από την οποία ξεκινά κτ ή κτ: *Θα παίρνεις τον ~ μισθό.* ❸ αυτός που αναφέρεται στην ουσία ενός πράγματος: *Τα ~ σημεία των επιχειρημάτων σου είναι σωστά.* **βασικά** (επίρρ.). **βάσιμος -η -ο:** αυτός που στηρίζεται σε δεδομένα, που μπορεί να δικαιολογηθεί ≠ αβάσιμος: *Έχω ~ υποψίες ότι αυτός είναι ο κλέφτης.* **βάσιμα** (επίρρ.).

βασιλιάς & βασιλέας ο, **βασιλίτσα** η: ❶ ισόβιος, κληρονομικός ανώτατος άρχοντας ενός κράτους. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που κυριαρχεί σε έναν χώρο, ο ισχυρότερος, ο καλύτερος: *Στα φετινά καλλιστεία αναδείχτηκε βασίλισσα της ομορφιάς.* ❸ πiónια στο σκάκι. **βασιλεύω:** (αμτβ.) ❶ ασκώ τη βασιλική εξουσία σε μια χώρα. ❷ (μτφ.) επικρατώ, κυριαρχώ σε κτ χώ-

βάρος
βαρύς → βάρος
βαρύτητα → βάρος
βασανίζω → βάσανο
βασανιστήριο → βάσανο
βασανιστής → βάσανο
βασανιστικά → βάσανο
βασανιστικός → βάσανο
βασανιστρια → βάσανο
βάσανο
βάσει → πρόθεση - λέξεις με προθετική λειτουργία
βάση
βασίζω → βάση
βασικά → βάση
βασικός → βάση
βασιλέας → βασιλιάς
βασιλεία → βασιλιάς
βασιλειο → βασιλιάς
βασιλεύω → βασιλιάς
βασιλιάς
βασιλικά → βασιλιάς
βασιλική → βασιλιάς
βασιλικιά → βασιλιάς
βασιλικός → βασιλιάς
βασιλικός¹ → βασιλιάς

βασιλικός²
 βασίλισσα → βασιλιάς
 βασίμα → βάση
 βασταξα → βαστώ
 βαστήξα → βαστώ
 βαστώ
 βαστός
 βαφή → βάφω
 βαφτίζω
 βαφτίση → βαφτίζω
 βαφτίσια → βαφτίζω
 βαφτισιμιά → βαφτίζω
 βαφτισιμός → βαφτίζω
 βάφτισμα → βαφτίζω
 βαφτιστήρα → βαφτίζω
 βαφτιστήρι → βαφτίζω
 βάφω
 βγάζω
 βάψιμο → βάφω
 βγάζω

ρο: Η δικαιοσύνη ~ στη χώρα αυτή. ❸ (για τον ήλιο ή για άστρο) δύω: Ο ήλιος ~. **βασιλεία** η: ❶ το αξίωμα και η εξουσία του βασιλιά. ❷ πολ. πολίτευμα με ανώτατο άρχοντα του κράτους τον βασιλιά. **βασιλείο** το: ❶ χώρα με πολίτευμα τη βασιλεία. ❷ (μτφ.) ο χώρος όπου κυριαρχεί κπ: Τα παρασκήνια είναι το ~ του. **ζωικό/φυτικό** ~: βιολ. το σύνολο των ζώων ή των φυτών. **βασιλικός -ή -ό**: ❶ αυτός που ανήκει ή σχετίζεται με τον βασιλιά. ❷ αυτός που ταιριάζει σε βασιλιά, που είναι πλουσιοπάροχος, μεγαλοπρεπής: Ο γάμος έγινε με ~ μεγαλοπρέπεια. **βασιλικά** (επίρρ.). **βασιλικός**¹ ο, **βασιλική** & **-ιά** η: πρόσωπο που υποστηρίζει το πολίτευμα της βασιλείας.

βασιλικός² ο: ποώδες αρωματικό φυτό που χρησιμοποιείται στη μαγειρική: πλατύφυλλος ~.

βαστώ & -άω -ιέμαι • αόρ. **βαστήξα** & **βάσταξα**: [προφ.] ❶ (μτβ.) κρατώ κτ. ❷ (μτβ.) μπορώ και συγκρατώ το βάρος ενός πράγματος: Δε θα σε βαστάξει η κούνια, θα πέσεις! ❸ (μτβ.) προσφέρω στήριγμα σε κπ ή κτ: Βάστα με να σηκωθώ, παιδάκι μου! ❹ (μτβ.) έχω κτ μαζί μου: Όταν βγαίνω έξω, ~ ταυτότητα πάντοτε. ❺ φυλάω κτ και δεν το αποκαλύπτω ποτέ: Βαστάς μυστικό; ❻ (μτβ.) συντηρώ ή φροντίζω κτ: Τα απογείματα το μαγαζί το ~ ο αδερφός μου. ❼ (μτβ.) εμποδίζω κτ να εκφραστεί ή να εκδηλωθεί: Δεν μπορούσα να βαστήξω τα γέλια μου. ❽ (μτφ., αμτβ.) καταφέρνω, σωματικά και ψυχικά, να αντιμετωπίσω δυσκολίες: Καρδιά μου καημένη, πώς ~ και δεν ραγίζεις; (λαϊκό τραγούδι) ❾ (αμτβ.) αντέχω στον χρόνο, διαρκώ: Τα έπιπλα της γιαγιάς βαστάνε ακόμη.

βατός -ή -ό: ❶ (για τόπο) αυτός τον οποίο μπορεί κπ να διασχίσει εύκολα: ~ μονοπάτι. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι απλός και εύκολος: Τα θέματα των εξετάσεων ήταν ~ και πέρασαν όλοι.

βαφτίζω & [σπάν., επίσ.] **βαπτίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κπ μέλος της χριστιανικής θρησκείας με το μυστήριο της βάφτισης ή δίνω όνομα σε κπ κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου μυστηρίου. ❷ χαρακτηρίζω κπ ή κτ με μια ιδιότητα που δεν την έχει ή δεν του αξίζει αντικειμενικά: Τον βάφτισε φίλο και συνεργάτη του, για να εξυπηρετήσει τα πολιτικά συμφέροντά του. **βάφτιση** & [σπάν., επίσ.] **βάπτισμα** η: ένα από τα επτά μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας και η αντίστοιχη θρησκευτική τελετή. **βάπτισμα** & **βάφτισμα** το: ❶

= βάφτιση. ❷ πρώτη συμμετοχή κπ σε κτ, κυρ. στην έκφρ. **παίρνω το βάπτισμα του πυρός**: κάνω κτ για πρώτη φορά. **βαφτίσια** τα: η τελετή της βάφτισης. **βαφτιστήρι** το, **βαφτισιμιάς** ο, **-μιά** & **βαφτιστήρα** η: παιδί κπ το οποίο έχει βαφτίσει.

βάφω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** χρωματίζω κτ με μπογιά, βερνίκι ή άλλη χρωστική ύλη. **β.** συνήθ. παθ. βάζω στο πρόσωπο καλλυντικά όπως σκιά ματιών, κραγιόν κτλ. = μακιγιάζω: Θα έρθει να βάψει τη νύφη. Βάφεται πολύ διακριτικά. ❷ (αμτβ.) αποκτώ ανεξίτηλο λεκέ: Η μπλούζα σου έβαψε από το κόκκινο κρασί. **βάψιμο** το: ~ επίπλου = βαφή. Κάνει πολύ διακριτικό ~. = μακιγιάζ. Το ~ από σοκολάτα δε φεύγει. = λεκές. **βαφή** η: ❶ το να βάφει (σημ. 1) κανείς κτ. ❷ χρωστική ύλη με την οποία βάφεται κτ: ~ μαλλιών.

βγάζω • αόρ. **έβγαλα**, μπλ. **βγαλμένος**: ❶ (μτβ.) μεταφέρω κτ από μέσα προς τα έξω ≠ βάζω: Έβγαλε ένα τετράδιο από την τσάντα της κι άρχισε να γράφει. Μου βγάξεις ένα ποινάμισο από την ντουλάπα; ❷ (μτβ.) αφαιρώ ρούχο από πάνω μου ≠ βάζω: Βγάλε το παλτό σου και κάτσε! ❸ (μτβ.) παράγω προϊόν: Η Θράκη ~ καπνά. ❹ (μτβ.) εμφανίζω κτ κατά τη διαδικασία ανάπτυξης: ~ δόντια / μπουμπούκια / καρπούς. ❺ (μτβ.) καταλήγω σε συμπέρασμα κτλ.: Η επιτροπή δεν έβγαλε ακόμη απόφαση. ❻ (μτβ.) δημοσιεύω, εκδίδω: Έχει ήδη βγάλει δυο βιβλία. Θα βγάλουμε ανακοίνωση. ❼ (μτβ.) αποκτώ χρήματα κτ. = κερδίζω: Δουλεύει σκληρά για να βγάλει το ψωμί του. ~ αρκετά στην καινούρια σου δουλειά; ❽ (μτβ.) δίνω όνομα σε κπ ή κτ = ονομάζω: Τελικά, τον έβγαλαν Κώστα. ❾ (μτβ.) μετά από διαδικασία αναθέτω σε κπ ένα αξίωμα = εκλέγω: Τον βγάλαμε πρόεδρο της τάξης. ❿ (μτβ.) εκφράζω κπ (αρνητικό κυρίως) συναίσθημα που αισθάνομαι = εξωτεριεύω: Στη συζήτηση που είχαμε χτες, έβγαλε ένα παράπονο! Μη ~ τον θυμό σου επάνω μου! = ξεσπώ. ❶ (μτβ.) διακρίνω ή καταλαβαίνω κτ: Έβγαλες νόημα από αυτά που μας είπε; Δε ~ τα γράμματά σου! ❷ (μτβ.) κάνω κτ να μην υπάρχει πια: Έπλυνα την μπλούζα καλά, αλλά τον λεκέ δεν κατάφερα να τον βγάλω! = αφαιρώ. ❸ (μτβ.) ολοκληρώνω με επιτυχία σχολική περίοδο: Ούτε δημοτικό δεν έχει βγάλει, και κοίτα τι ωραία που εκφράζεται! ❹ (μτβ.) περνάω κπ χρονικό διάστημα με κπ τρόπο: Πώς θα βγάλω τον χει-

μόνα χωρίς δουλειά; 15 (αμφβ.) οδηγώ από ή προς κπ μέρος: Ποιος είναι ο δρόμος που ~ από την πόλη; Το σπίτι ~ σε κήπο. 16 σε διάφορες εκφρ. όπως: δε ~ άχνα / μιλιά / τσιμουδιά / λέξη = δε μιλώ. βγάζω τον σκασμό = σταματά να μιλώ. ~ σε κπ την ψυχή / Παναγία / την πίστη (ανάποδα) / το λάδι: κουράζω, εξαχνώ ή εκνευρίζω κτ. βγάλσιμο το.

βγαίνο • αόρ. βγήκα: (αμφβ.) 1 πηγαίνω από μέσα προς τα έξω ή από κλειστό χώρο σε ανοιχτό = εξέρχομαι ≠ μπαίνω: Μόλις χτύπησε το κουδούνι, βγήκαμε για διάλειμμα. Το καράβι ~ από το λιμάνι. 2 α. μετακινούμαι από εκεί όπου βρίσκομαι ή από τη θέση μου: Αυτή η βίδα είναι πολύ σφιχτή - δε ~ με τίποτε. Ο παίκτης τραυματίστηκε και βγήκε από τον αγώνα. Μου βγήκε το παπούτσι. β. (μτφ.) παύω να βρίσκομαι σε μια κατάσταση: ~ από λήθαργο / αδράνεια / αταραξία. 3 παύω να υπάρχω = εξαφανίζομαι: Ευτυχώς, ο λεκές βγήκε εύκολα! 4 α. πηγαίνω προς κπ σημείο: Πώς θα βγω στην Εθνική από εδώ; β. πηγαίνω κάπου (για διασκέδαση, επίσκεψη κτλ.): Θα βγεις το βράδυ; 5 προέρχομαι από κτ: σενάριο βγαλμένο από τη ζωή. Από πού ~ αυτή η λέξη; 6 εμφανίζομαι, ξεπροβάλλω: Βγήκε στο θέατρο πολύ μικρή. Βγες λίγο στο παράθυρο να σε δω! Κοίτα πόσα λουλούδια βγήκαν! = φυτρώνω. 7 κυκλοφορώ δημόσια, γίνομαι γνωστός: Βγήκε ένα καταπληκτικό βιβλίο. Πότε θα βγουν τα αποτελέσματα; 8 α. αποκτώ κπ αξίωμα = εκλέγομαι: ~ βουλευτής επί είκοσι χρόνια. β. καταλήγω να αποκτήσω κπ ιδιότητα: Βγήκε κερδοσιμένη από την υπόθεση. Δυστυχώς, βγήκε σκάρτο! = αποδεικνύομαι. 9 καταφέρνω να αντιμετωπίσω οικονομικές δυσκολίες: Δε ~ αν δεν πάρω δάνειο. 10 προκύπτω: Από την έρευνα βγήκε ότι δεν έφταιγε κανείς. Και που προσπάθησα, τι βγήκε; = γίνομαι.

βέβαιος -η & [επίσ.] -αία -ο: = σίγουρος 1 αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αμφιβολία ≠ αβέβαιος: Η επιτυχία του στις Πανελλαδικές Εξετάσεις είναι ~. 2 (για πρόσ.) αυτός που γνωρίζει κτ πολύ καλά, που είναι σίγουρος ή πεπεισμένος για κτ: Είμαι απολύτως ~ ότι θα τα καταφέρεις. **βέβαια & βεβαίως** (επίρρ.). **βεβαιώνω -ομαι:** (μτβ.) 1 δηλώνω προφορικά ή γραπτά ότι κτ είναι αληθινό ή βέβαιο = διαβεβαιώνω: Σε ~ για την ειλικρίνειά του. 2 παθ. σιγουρεύομαι, πείθομαι για κτ, διαπιστώνω ή εξακριβώνω κτ. **βεβαίωση** η: 1 έγγραφο με το οποίο βεβαιώνει κπ κτ = πιστο-

ποιητικό: Ζήτησα από τη γραμματεία ~ σπουδών. 2 το να βεβαιώνει κανείς κτ = διαβεβαίωση: Έλαβε τη ~ ότι θα αποζημιωθεί. **βεβαιωτικός -η -ό.**

βέβηλος -η -ο: αυτός που δε δείχνει σεβασμό και παραβιάζει ιερούς χώρους ή καταπατά κτ ιερό. **βέβηλα** (επίρρ.). **βεβηλώνω -ομαι:** (μτβ.) παραβιάζω και προσβάλλω κτ που θεωρείται ιερό ή σεβαστό = μιαίνω: Οι ληστές βεβήλωσαν τον ναό. Με την πράξη του βεβήλωσε τη μνήμη του πατέρα του. = ατιμάζω. **βεβήλωση** η.

βέλος το: 1 λεπτό, μικρό και αιχμηρό ακόντιο, με φτερά στο πίσω μέρος, το οποίο εκσφενδονίζεται από το τόξο. 2 το σύμβολο που έχει το σχήμα του βέλους και δείχνει την κατεύθυνση της πορείας που πρέπει να ακολουθησει κτ. 3 (μτφ.) σύμβολο επιθετικότητας, στόχευσης, ταχύτητας: τα ~ της κριτικής / του έρωτα. 4 σχ. **βάλλω.**

βελτιώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ καλύτερο από ό,τι είναι = καλυτερεύω ≠ χειροτερεύω: Βελτίωσα την απόδοσή μου στα μαθηματικά. **βελτίωση** η. **βελτιωτικός -η -ό. βελτιωτικά** (επίρρ.).

βενζίνη η: 1 εύφλεκτο υγρό που παράγεται από το πετρέλαιο και χρησιμοποιείται ως καύσιμο σε κινητήρες. 2 υγρό που χρησιμοποιείται για τον καθαρισμό υφασμάτων χωρίς νερό.

βεντέτα¹ η: 1 έθιμο κατά το οποίο, για λόγους αντεκδίκησης, γίνονται διαδοχικοί φόνοι ανάμεσα στα μέλη δύο αντιμαχόμενων οικογενειών 2 (συνεκδ.) έχθρα ανάμεσα σε δύο ανθρώπους, πλευρές ή παρατάξεις: Από τότε που πήρε τη θέση του διευθυντή, ξέσπασε ~ ανάμεσά τους.

βεντέτα² η: 1 διάσημο πρόσωπο, κυρίως από τον χώρο της τέχνης, του αθλητισμού κτλ.: ~ του κινηματογράφου. 2 [μειωτ.] για κπ που συμπεριφέρεται υπεροπτικά: Απέκτησε λίγα χρήματα κι έγινε ~.

Προσοχή: η λ. βεντέτα¹ από το ιταλ. vendetta (<λατ. vindico «εκδικούμαι») προφέρεται βεν-d-έτα, ενώ η λ. βεντέτα² προφέρεται βε-d-έτα, καθώς προέρχεται από το ιταλ. vedetta «υπερυψωμένος τόπος».

βέτο το: 1 ΝΟΜ το δικαίωμα που έχουν κράτη - μέλη οργανισμών να μην επικυρώνουν αποφάσεις της πλειοψηφίας με τις οποίες δε συμφωνούν: Η Ρωσία άσκησε ~. 2 (μτφ.) το δικαίωμα που έχει κπ να αντιτάσσεται στη θέληση άλλων.

βήμα το: 1 η κίνηση που κάνει ο άνθρωπος για να περπατήσει. 2 οι κινήσεις των ποδιών στον

βγαίνο
βγάλσιμο → βγάξω
βδομάδα → εβδομάδα
βέβαια → βέβαιος
βέβαιος
βεβαιώνω → βέβαιος
βεβαίως → βέβαιος
βεβαίωση → βέβαιος
βεβαιωτικός → βέβαιος
βέβηλα → βέβηλος
βέβηλος
βεβηλώνω → βέβηλος
βεβήλωση → βέβηλος
βέλος
βελτιώνω
βελτίωση → βελτιώνω
βελτιωτικά → βελτιώνω
βελτιωτικός → βελτιώνω
βενζίνη
βεντέτα¹
βεντέτα²
βέτο
βήμα
βηματίζω → βήμα
βηματισμός → βήμα

βήξιμο → βήχας

βήχας

βήχω → βήχας

βία

βιάζω¹βιάζω²

βίαση → βία

βίαιος → βία

βιαιότητα → βία

βιαιώς → βία

βιασμένος → βιάζω¹βιασμός → βιάζω¹βιάστηκα → βιάζω¹βιάστηκα → βιάζω²βιαστής → βιάζω¹βιαστικά → βιάζω²βιαστικός → βιάζω²βιασύνη → βιάζω²

βιβλικός → Βίβλος

βιβλίος

βιβλιοθήκη

βιβλιοθήκη

Βίβλος

βιβλιοθηκάριος → βιβλιοθήκη

βιβλιοθήκη

Βίβλος

χρό: Δεν ξέρω καθόλου τα βήματα του βαλς.

❸ ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο βαδίζει κπ = βάδισμα: Τον αναγνωρίζω πάντα από το ~ του. ❹ (μτφ.) ενέργεια, πράξη, πρωτοβουλία για κτ: Σημειώθηκαν πολλά βήματα προόδου στις σχέσεις των δύο χωρών. ❺ στάδιο σε πορεία προς κπ σκοπό: Απέχει ένα μόλις ~ από την κατάκτηση του χρυσού μεταλλίου. ❻ η υψηλότερη, συνήθως, θέση από την οποία μιλάει κπ: Στο ~ της βουλής ανέβηκε ο πρωθυπουργός. ⓑ (μτφ.) δυνατότητα για ελευθέρη έκφραση απόψεων: Η εκπομπή αυτή είναι ένα ~ διαλόγου. ❸ ΕΚΚΛ το άδυτο του χριστιανικού ναού, όπου βρίσκεται η Αγία Τράπεζα. ❧ σχ. **βιαιό.** **βηματίζω:** (αμτβ.) κινούμαι κάνοντας βήματα. **βηματισμός** ο.

βήχας ο: απότομη και σπασμοδική εκπνοή αέρα από τα πνευμόνια, που συνοδεύεται από έντονο ήχο. **βήχω:** (αμτβ.) έχω ή κάνω πως έχω βήχα. **βήξιμο** το.

βία η: ❶ η σωματική ή ψυχική πίεση που ασκεί κπ επάνω σε κπ άλλο με σκοπό την επιβολή της δικής του θέλησης: Η ~ στα γήπεδα παίρνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις. ❷ ανάγκη, μεγάλη πίεση για να γίνει κτ: Μη βιάζεσαι, δεν υπάρχει ~! **βίαιος -η -ο:** ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από τη χρήση βίας = βιανασος. ❷ (για πρόσ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από σκληρή και απότομη συμπεριφορά: ~ άνθρωπος. **βίαση** & [επίσ.] **βιαιώς** (επίρρ.). **βιαιότητα** η: ❶ η ιδιότητα του βίαιου. ❷ συνήθ. πληθ. πράξη που χαρακτηρίζεται από βία: Στην πορεία διαπράχθηκαν πρωτοφανείς βιαιότητες.

βιάζω¹ -ομαι • προφέρεται βι-ά-ζω, αόρ. βίασα, παθ. αόρ. βι-άστηκα, μππ. βι-ασμένος: (μτβ.) ❶ εξαναγκάζω κπ με τη βία να υποστεί σεξουαλική πράξη: Βίασαν νεαρή γυναίκα. ❷ ασκώ πίεση σε κπ, ώστε να κάνει κτ που δεν επιθυμεί = εξαναγκάζω. ❸ (μτφ.) προσβάλλω κτ ανεπανόρθωτα: Με την απόφαση του δικαστηρίου βιάστηκε η δικαιοσύνη. **βιασμός** ο: ❶ εξαναγκασμός κπ σε ερωτική πράξη με τη χρήση βίας. ❷ ο εξαναγκασμός κπ, με τη χρήση βίας ή με απειλές, να διαπράξει κτ χωρίς να το επιθυμεί. ❸ βίαιη μεταχείριση, κακοποίηση ή παραβίαση: Οι πυρκαγιές είναι αληθινός ~ της φύσης. **βιαστής** ο: ❶ πρόσωπο που εξαναγκάζει κπ σε συνουσία με τη χρήση βίας ή με απειλές. ❷ πρόσωπο που κακομεταχειρίζεται κτ, που το παραβιάζει: Οι δικτάτορες είναι βιαστές της ελευθερίας και της δημοκρατίας.

βιάζω² -ομαι • προφέρεται βιά-ζω, αόρ. έβιασα, παθ. αόρ. βιάστηκα: ❶ παθ. α. (αμτβ.) επείγομαι, δεν έχω καθόλου χρόνο στη διάθεσή μου: Βιαστείτε, ο χρόνος περνάει! **β.** (μτβ.) θέλω να κάνω κτ γρήγορα, σε σύντομο χρονικό διάστημα: Μη βιαστείτε να απαντήσετε, σκεφτείτε καλά! ❷ (μτβ.) α. προσπαθώ να γίνει κτ πιο σύντομα, πιο γρήγορα: Μην το βιάξεις το πράγμα, θα έρθει μόνο του. **β.** παθ. χρειάζομαι κτ επείγοντως: Θα περάσω σήμερα από το μαγαζί σου, γιατί τα βιάζομαι πολύ τα έπιπλα. **βιαστικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυτός που δε θέλει να χάσει χρόνο. ❷ (για πράξεις, σκέψεις, κινήσεις) αυτός που γίνεται ή που πρέπει να γίνει γρήγορα, σε σύντομο χρονικό διάστημα: Πήγαμε για μια ~ επίσκεψη. ❸ αυτός που δεν είναι επιμελημένος, φροντισμένος = επιπόλαιος: Δεν έπρεπε να πάρεις μια τόσο ~ απόφαση. **βιαστικά** (επίρρ.). **βιασύνη** η.

Προσοχή στη διαφορετική προφορά και στον διαφορετικό σχηματισμό των χρόνων του βιά-ζω και βι-ά-ζω.

βιβλίο το: ❶ φύλλα χαρτιού, ίδιων διαστάσεων, τυπωμένα ή χειρόγραφα, ενωμένα στη μία πλευρά τους, που έχουν εξώφυλλο και εκδίδονται σε αντίτυπα. ❷ βιβλία για την καταγραφή ειδικών στοιχείων: λογιστικά ~/- εσόδων εξόδων. ❸ γραπτή εργασία που έχει εκδοθεί: Έχει εκδώσει δύο ~. ❧ σχ. **βιβλός.**

βιβλιοθήκη η: ❶ έπιπλο με ράφια για τοποθέτηση βιβλίων. ❷ δημόσιο κτίριο ή αίθουσα όπου φυλάσσονται βιβλία: Διαβάζω στη ~ της σχολής, που έχει ησυχία. ❸ το σύνολο των βιβλίων που έχει κπ: Έχει πλούσια και ενημερωμένη ~. **βιβλιοθηκάριος** ο, η: εργαζόμενος σε βιβλιοθήκη (σημ. 2).

Βίβλος η: ❶ η Αγία Γραφή, δηλ. η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη. ❷ σύνολο επίσημων εγγράφων, σχετικών με εσωτερικά ή διεθνή ζητήματα, που έχουν σκοπό να ενημερώσουν τον κόσμο για κπ θέμα: Λευκή/Πράσινη ~. **βιβλικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στη Βίβλο (σημ. 1). ❷ (μτφ., κυρ. για καταστροφές) αυτός που είναι πολύ μεγάλος: Από τον σεισμό προκλήθηκαν ~ καταστροφές. ~ θεομηνία.

Από την ΑΕ αιγυπτ. προέλευσης λ. βιβλος «πάπυρος». Από το υποκορ. βιβλίον της λ. βιβλος προέρχεται η σημερινή λ. βιβλίο.

βίδα η: μεταλλικό καρφί με αυλακώσεις, που χρησιμοποιείται για συναρμολογήσεις. **βιδώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ συνδέω, στερεώνω ή συναρμολογώ κτ με βίδα ≠ ξεβιδώνω. ❷ συνδέω κτ περιστρέφοντάς το σαν να είναι βίδα: *Βιδώνεις τη λάμπα; βίδωμα* το: στρίψιμο βίδας. **βιδωτός -ή -ό**: αυτός που μπαίνει στη θέση του με βίδωμα. **βιδωτά** (επίρρ.).

βίζα η: θεώρηση ή επικύρωση διαβατηρίου από τις αρμόδιες αρχές για την ελεύθερη είσοδο αλλοδαπού σε χώρα.

βιογραφία η: γραπτή εξιστόρηση της ζωής ενός προσώπου: *Διάβασα τη ~ του Πικάσο*. **βιογραφικός -ή -ό**. **βιογραφικό** το: κείμενο όπου αναγράφονται τα προσωπικά στοιχεία, οι σπουδές, η επαγγελματική ή άλλη εμπειρία και τα προσόντα κτ. **βιογράφος** ο, η.

βιολί το: ❶ έγχροδο μουσικό όργανο που παράγει ήχο με τη βοήθεια δοξαριού. ❷ (μτφ.) ενοχλητική εμμονή: *Αυτός, το ~ του! Να κλαίει και να γκρινιάζει!* **βιολιστής ο, -ίστρια** η.

βιολογία η: επιστήμη που ασχολείται με τα φαινόμενα της ζωής και τους νόμους που διέπουν τη λειτουργία των ζώντων οργανισμών.

βιολογικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με τη βιολογία: ~ **ρολόι**: ο εσωτερικός μηχανισμός ενός οργανισμού (ζώου, φυτού, ανθρώπου) με τον οποίο ρυθμίζεται η λειτουργία του: *Το ~ μου ~ είναι έτσι ρυθμισμένο, ώστε να δουλεύω νύχτα και να κοιμάμαι τη μέρα*. ~ **κύκλος**: τα στάδια της ζωής από τη γέννηση ως τον θάνατο. ~ **καλλιέργεια**: καλλιέργεια φυτών με τη χρήση φυσικών λιπασμάτων. ~ **όπλο**: όπλο το οποίο με τη χρήση μικροβίων ή εντόμων προκαλεί θάνατο ή ασθένεια. ~ **πόλεμος**: πόλεμος που διεξάγεται με βιολογικά όπλα. **βιολογικά** (επίρρ.). **βιολόγος** ο, η: πρόσωπο που έχει σπουδάσει ή ασχολείται με τη βιολογία.

βιομηχανία η: ❶ τομέας της παραγωγής που, με τη χρήση μηχανών, μετατρέπει πρώτες ύλες σε καταναλωτικά αγαθά: **ελαφρά** ~: η βιομηχανία που παράγει προϊόντα όπως ποτά, υφάσματα, είδη διατροφής κτλ. **βαριά** ~: η βιομηχανία που χρησιμοποιεί ή παράγει μεγάλα μηχανήματα, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή άλλων προϊόντων. ❷ κτίριο ή συγκρότημα κτιρίων όπου παράγονται προϊόντα = εργοστάσιο. ❸ (μτφ.) μηχανισμός ή δραστηριότητα που παράγει κτ μαζικά και τυποποιημένα αδιαφορώντας για την ποιότητα: *η ~ του θεάματος*. **βιομηχανικός -ή -ό**: ❶

αυτός που έχει σχέση με τη βιομηχανία ή τον βιομήχανο. ❷ αυτός που παράγεται στη βιομηχανία τυποποιημένος και σε μεγάλες ποσότητες, σε αντίθεση με τον φυσικό ή τον χειροποίητο: ~ **πλεκτά**. ~ **ζώνη**: περιοχή που ορίζεται από το κράτος για την εγκατάσταση εργοστασίων. **βιομηχανικά** (επίρρ.). **βιομήχανος** ο, η: ιδιοκτήτης βιομηχανίας = εργοστασίου.

Η λ. **βιομήχανος** προέρχεται από την ΑΕ λ. **βιομήχανος** «έξυπνος, ικανός να μηχανεύεται τρόπους για να ζήσει». Είναι σημδ. από το γαλλ. *industriel*.

βιοπάλη η: εργασία, μόχθος για την επιβίωση:

Ήταν φτωχός και από μικρός βγήκε στη ~.

βιοπαλαιστής ο, -αίστρια η: πρόσωπο που εργάζεται σκληρά για την επιβίωση.

βιοπορισμός ο: η εξασφάλιση, μέσω της προσωπικής εργασίας, των απαραίτητων υλικών αγαθών για την επιβίωση. **βιοποριστικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται για την επιβίωση: *Είναι ηθοποιός, αλλά για ~ λόγους κάνει μεταφράσεις*. **βιοποριστικά** (επίρρ.).

βίος ο: ❶ [επίσ.] το χρονικό διάστημα που ζει κτ και το σύνολο των δραστηριοτήτων που έχει όσο ζει = ζωή: *Ο ~ του ήταν πολυτάραχος και περιπετειώδης*. (εύχομαι) **βίο(ν) ανθόσπαρτο(ν)**: ευχή σε νεόνυμφους για ευτυχισμένη ζωή. **κάνω τον ~ αβίωτο σε κτ**: δυσκολεύω τόσο τη ζωή κτ, ώστε του γίνεται αφόρητη. ❷ ο τρόπος με τον οποίο δραστηριοποιείται κτ σ' έναν τομέα της ζωής: *Ο πολιτικός του ~ υπήρξε έντιμος*. ❸ διάρκεια ισχύος ή ύπαρξης μιας κατάστασης: *Ο ~ του κόμματος υπήρξε βραχύς*. **βιοτικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στη ζωή των ανθρώπων και ειδικότερα στις υλικές ανάγκες τους: ~ **επίπεδο**: οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης: *Το ~ των μεταναστών είναι πολύ χαμηλό*.

βιοτεχνία η: ❶ κλάδος της παραγωγής που, με μικρό αριθμό εργατών και τη χρήση απλών μηχανών, μετατρέπει πρώτες ύλες σε αγαθά, συνήθως μη τυποποιημένα. ❷ επιχείρηση που παράγει τα προϊόντα της με τον τρόπο αυτό. **βιοτεχνικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται ή χαρακτηρίζει τη βιοτεχνία ή τον βιοτέχνη. **βιοτέχνης** ο, η: ιδιοκτήτης βιοτεχνίας.

βιότοπος ο: το φυσικό περιβάλλον που εξασφαλίζει σταθερούς όρους διαβίωσης σε ορισμένο σύνολο ζώων και φυτών: *Το δέλτα του Έβρου είναι πολύτιμος ~ πουλιών*.

βίδα
βίδωμα → βίδα
βιδώνω → βίδα
βιδωτά → βίδα
βιδωτός → βίδα
βίζα
βιογραφία
βιογραφικό → βιογραφία
βιογραφικός → βιογραφία
βιογράφος → βιογραφία
βιολί
βιολιστής → βιολί
βιολίστρια → βιολί
βιολογία
βιολογικά → βιολογία
βιολογικός → βιολογία
βιολόγος → βιολογία
βιομηχανία
βιομηχανικά → βιομηχανία
βιομηχανικός → βιομηχανία
βιομηχανοποίηση → -ποιώ
βιομήχανος → βιομηχανία
βιοπαλαιστής → βιοπάλη
βιοπαλαιστήρια → βιοπάλη
βιοπορισμός
βιοποριστικά → βιοπορισμός
βιοποριστικός → βιοπορισμός
βίος
βιοτέχνης → βιοτεχνία
βιοτεχνία
βιοτεχνικός → βιοτεχνία
βιοτικός → βίος
βιότοπος

βιταμίνη
βιταμινούχος → βιταμίνη
βιτροίνα
βίωμα → βιώνω
βιωματικά → βιώνω
βιωματικός → βιώνω
βιώνω
βιώσιμος
βιωσιμότητα → βιώσιμος
*βιωτικός → βιοτικός
βλαβερός → βλάπτω
βλάβη → βλάπτω
βλάκας
βλακεία → βλάκας
βλακώδης → βλάκας
βλακωδώς → βλάκας
βλάπτει → βλάπτω
βλαπτικά → βλάπτω
βλαπτικός → βλάπτω
βλάπτω
βλασταίνω → βλαστός
βλαστάνω → βλαστός
βλαστήμα → βλαστημά
βλαστημά
βλάστηση → βλαστός
βλαστός
βλασφημία → βλαστημά
βλάσφημος → βλαστημά
βλασφημώ → βλαστημά
βλάφτει → βλάπτω
βλάφτω → βλάπτω
βλέμμα → βλέπω
βλέπω
βλήθηκα → βάλλω
βλήμα → βάλλω
βλογάω → ευλογία
βλογία → ευλογία
*βογγώ → βογκώ
βογκητό → βογκώ
βογκώ

βιταμίνη η: ❶ είδος οργανικών ενώσεων, απαραίτητων για τη συντήρηση και ανάπτυξη του οργανισμού: *Το πορτοκάλι έχει ~ C.* ❷ κάψουλα ή δισκίο που περιέχει βιταμίνες. **βιταμινούχος -α & [επίσ.] -ος -ο.** σχ. *έχω.*

βιτρίνα η: ❶ χώρος στην πρόσοψη καταστημάτων στον οποίο έχει τοποθετηθεί τζάμι και όπου εκτίθενται εμπορεύματα. ❷ γυάλινο έπιπλο ή τμήμα επίπλου όπου εκτίθενται αντικείμενα: *Τα πολυτιμότερα εκθέματα του μουσείου ήταν τοποθετημένα σε ~.* ❸ (μτφ.) οτιδήποτε προβάλλεται προς τα έξω ως χαρακτηριστικό δείγμα ενός συνόλου: *Τα έργα αυτά αποτελούν τη ~ της χώρας.* ❹ ψεύτικη εικόνα που υποκρύπτει κτ: *Πίσω από τη ~ της δημοκρατίας κρύβεται ρατσισμός.*

βιώνω -ομαι: (μτβ.) ζω ένα γεγονός ή μια κατάσταση: *Βίωσε όλο το δράμα της εξορίας και της προσφυγιάς.* **βίωμα** το: η άμεση και προσωπική εμπειρία που αποκτά κανείς ζώντας κτ: *Είχε τραυματικά βιώματα από την παιδική ηλικία.* **βιωματικός -ή -ό, βιωματικά** (επίρρ.).

βιώσιμος -η -ο: ❶ αυτός που μπορεί να επιζήσει: *Εμβρυα 25 εβδομάδων είναι βιώσιμα.* ❷ (μτφ.) αυτός που μπορεί να διαρκέσει: *Αναζητούμε μία λύση ~.* **βιωσιμότητα** η: η δυνατότητα να επιζήσει κτ ή κτ.

βλάκας ο: πρόσωπο με χαμηλή πνευματική ικανότητα = ανόητος, ηλίθιος, κουτός, χαζός ≠ έξυπνος. **βλακεία** η: = ανοησία, ηλιθιότητα, κουταμάρα, χαζομάρα ≠ εξυπνάδα ❶ η ιδιότητα του βλάκα. ❷ ανοησία που κάνει ή λέει κτ: *Λες βλακείες!* **βλακώδης -ης -ες**: αυτός που ταιριάζει σε βλάκα ή αυτός που χαρακτηρίζεται από βλακεία = ανόητος, ηλίθιος, κουτός, χαζός ≠ έξυπνος. σχ. *αγενής, βλακωδώς* (επίρρ.).

βλάπτω & [οικ.] βλάφτω -ομαι: (μτβ. & με παρ. αντικ.) προκαλώ κακό ή ζημιά σε κτ ή κτ = πειράζω, ζημιώνω ≠ ευνοώ, ωφελώ: *Το κάπνισμα ~ σοβαρά την υγεία.* **βλάπτει & [οικ.] βλάφτει**: απρόσ. κάνει κακό: *Δε ~ να κόψεις λιγάκι το ποτό!* **βλάβη** η: φθορά, ζημιά, αλλοίωση: *προσωρινή/μόνιμη/ανεπανόρθωτη/σωματική/μηχανική ~.* **βλαβερός -ή -ό & βλαπτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί βλάβη, ζημιά = επιβλαβής, επιζήμιος ≠ ωφέλιμος. **βλαπτικά** (επίρρ.).

βλαστημά & -άω & [σημ. 1, επίσ.] βλασφημώ: (μτβ.) ❶ βρίζω, ιδίως τα θεία και τα ιερά: *Μη βλαστημάς τον Χριστό!* ❷ καθαριέμαι, κυρ. στην έκφρ. *~ την ώρα και τη στιγμή*: καθαριέμαι τη στιγμή που έκανα κτ. **βλαστήμα** η:

φράση υβριστική. **βλασφημία** η: το να βλασφημεί κανείς, καθώς και ο υβριστικός λόγος ή λόγος με υβριστικό περιεχόμενο.

βλαστός ο: ❶ τμήμα φυτού πάνω από την επιφάνεια του εδάφους, στο οποίο αναπτύσσονται τα φύλλα, τα κλαδιά και τα λουλούδια. ❷ (μτφ.) νεαρός απόγονος οικογένειας. **βλασταίνω & -άνω**: (αμτβ.) ❶ (για φυτά) βγάζω βλαστούς ή φυτρώνω ❷ (μτφ.) γεννιέμαι. **βλάστηση** η: ❶ το σύνολο των φυτών σ' έναν τόπο = χλωρίδα: *Η πλούσια ~ της περιοχής εξασφαλίζει την τροφή τους.* ❷ εμφάνιση του βλαστού ενός φυτού, καθώς και η χρονική περίοδος κατά την οποία συμβαίνει.

βλέπω -ομαι • αόρ. *είδα*, προστ. *δες*, απαρ. *δει*, παθ. αόρ. *ειδώθηκα*: (μτβ.) ❶ (με παρ. αντικ.) έχω την ικανότητα της όρασης: *Η καμένη η γιαγιά δε ~ πια.* ❷ αντιλαμβάνομαι κτ με την όραση: *Καλά, δεν είδες ολόκληρη λακούβα;* ❸ παρακολουθώ κτ ως θέαμα: *~ τηλεόραση/κινηματογράφο/θέατρο.* ❹ **α.** εξετάζω, διερευνώ κτ: *Να δούμε λύσεις εφικτές που θα δώσουν αποτέλεσμα.* **β.** εξετάζω ασθενή: *Με τα συμπτώματα που έχεις, καλύτερα να σε δει γιατρός.* ❺ συναντώ, έχω επικοινωνία με κτ: *Με την πρώτη ευκαιρία θα περάσω να σε δω. Έχουμε να ιδωθούμε μήνες.* ❻ (μτφ.) σχηματίζω αντίληψη για κτ = διαπιστώνω: *~ ότι η βαθμολογία σου έχει βελτιωθεί αισθητά.* ❼ (μτφ.) κρίνω, εκτιμώ κτ ή κάνω μια πρόβλεψη: *Με το διάβασμα που κάνεις, ~ να ξαναδίνεις εξετάσεις!* ❽ (μτφ.) αντιμετωπίζω κτ: *Πρέπει να δούμε την πραγματικότητα κατάματα.* ❾ (μτφ., για άψυχα) έχω θέα προς κάποια κατεύθυνση: *Το σπίτι μας ~ στον κεντρικό δρόμο.* ❿ *παθ.* είμαι σε ανεκτή κατάσταση ως προς την εμφάνιση ή ποιότητα: *Πρέπει επειγόντως να κουρευτώ - δε βλέπωμαι!* **βλέμμα** το: = ματιά ❶ εστίαση της όρασης σε κτ ή σε κτ: *Ένα φως τράβηξε το ~ μου και προσηλώθηκα εκεί.* ❷ ο τρόπος με τον οποίο κοιτά κτ, η έκφραση των ματιών: *Χαμογέλασε και με κοίταξε με τρυφερό ~.*

Το ρ. *βλέπω* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *βλέπω*, ενώ από την ίδια ρίζα προέρχονται οι λ. *βλέμμα, βλέψη* κτλ.

βλέψη η: *συνήθ. πληθ.* [επίσ.] στόχος, σκοπός: *Έχει βλέψεις να φτάσει ψηλά.*

βογκώ & -άω: (αμτβ.) ❶ βγάζω στεναγμό λόγω σωματικού ή ψυχικού πόνου. ❷ (μτφ.) παρ-

γω ήχο που μοιάζει με βογκητό: *Το αυτοκίνητο είναι παλιό και ~ στην ανηφόρα.* **βογκητό** το: στεναγμός από πρόσωπο ή πράγμα που βογκά.

Η γραφή με **-γκ-** (*βογκώ*) έχει επικρατήσει, παρόλο που προέρχεται από ρίζα με **-γγ-** (< μων. *γογγώ*).

βόδι το: ❶ μεγαλόσωμο μηρυκαστικό κατοικίδιο ζώο, που εκτρέφεται κυρίως για το κρέας του, το αρσενικό της αγελάδας. ❷ [μειωτ.] (μτφ.) χαρακτηρισμός για κπ **α.** κουτό ή αργόστροφο = βλάκας. **β.** άξεστο ή αγενής = αγροίκος. **γ.** παχύσαρκο. **βοδινός -ή -ό.** **βοδινό** το: κρέας από βόδι.

βοήθεια η • γεν. & [επίσ.] *βοηθείας*: ❶ πράξη που έχει σκοπό να προστατεύσει ή να ανακουφίσει κπ: *Ζήτησε τη ~ μου.* ❷ (συνεκδ.) ό,τι προσφέρεται ως βοήθεια, υλικό ή ηθικό μέσο ενίσχυσης: *Στάλθηκε ανθρωπιστική ~ στους σεισμοπαθείς.* **πρώτες βοήθειες**: άμεση, στοιχειώδης ιατρική περίθαλψη που παρέχεται σε περιπτώσεις ατυχημάτων πριν από τη συστηματική θεραπεία: *Παρασκέθηκαν οι ~ στους τραυματίες.* **σταθμός πρώτων βοηθειών**: ιατρική μονάδα όπου παρέχονται οι πρώτες βοήθειες. **βοηθώ & -άω -ιέμαι & -ούμαι**: ❶ (μτβ.) παρέχω βοήθεια ηθική ή υλική: *Στις δύσκολες στιγμές της ζωής μου με βοήθησε ψυχολογικά.* ❷ (αμτβ.) ενεργώ με τρόπο ώστε να συμβεί, να γίνει κτ = συμβάλλω, συντελώ, συνεισφέρω: *Η καλή θέληση όλων θα βοηθήσει στην ουσιαστική λύση του προβλήματος.* **Η γκρίνια δε βοηθάει σε τίποτε.** **βοήθημα** το: ❶ ό,τι προσφέρεται ως βοήθεια, συνήθως χρηματικό ποσό. ❷ βιβλίο που χρησιμοποιείται από τους μαθητές ως βοήθεια για τη μελέτη μαθήματος. **βοηθός** ο, η: ❶ πρόσωπο που βοηθά. ❷ εργαζόμενος υπό την εποπτεία ή τις διαταγές κπ: ~ λογιστή. **βοηθητικός -ή -ό**: ❶ αυτός που χρησιμοποιείται ως βοήθεια ή βοήθημα: *Μας έδωσε κάποια ~ στοιχεία για τη λύση του γρίφου.* ❷ αυτός που έχει δευτερεύοντα ρόλο ή σημασία ≠ κύριος, βασικός: *Κατασκευάστηκε ένα κύριο και πολλά ~ γήπεδα.* ~ **χώρος**: δωμάτιο αποθήκευσης ή φύλαξης αντικειμένων. ~ **ρήμα**: ΓΛΩΣΣ τα ρήματα έχω και είμαι, που χρησιμεύουν στον σχηματισμό του παρακειμένου, του υπερσυντέλικου και του συντελεσμένου μέλλοντα άλλων ρημάτων. **βοηθητικά** (επίρρ.).

βολβός ο: ❶ βοτ υπόγειος βλαστός φυτού, σε

σχήμα κρεμμυδιού. ❷ ΑΝΑΤ το σφαιροειδές τμήμα του ματιού όπου βρίσκονται τα αισθητήρια όργανα της όρασης.

βολεύω -ομαι (μτβ.) ❶ τακτοποιώ κτ με τρόπο που να χωρέσει κάπου: *Βόλεψα όλα τα βιβλία στην τσάντα.* ❷ εξασφαλίζω άνεση σε κπ: *Μη σας νοιάζει για τον ύπνο, θα σας βολέψω εδώ.* ❸ (μτφ.) εξασφαλίζω σε κπ θέση εργασίας, προνόμιο ή αξίωμα: *Οι γονείς του τον βόλεψαν στο Δημόσιο.* ❹ παθ. είμαι άνετα: *Δε βολεύομαι καθόλου σ' αυτή την καρέκλα.* **βολεύει**: απρόσ. **α.** εξυπηρετεί: *Με ~ να χρησιμοποιώ το μετρό για τη δουλειά.* **β.** συμφέρει: *Σε ~ να πιστεύεις ότι δεν υπάρχει πρόβλημα; **βολικός -ή & -ιά -ό***: ❶ αυτός που προσφέρει άνεση, ευκολία, εξυπηρέτηση ≠ άβολος: *Το σπίτι κοντά στο μετρό είναι ~.* ❷ αυτός που υποχωρεί εύκολα ή συμβιβάζεται = καλόβολος ≠ ανάποδος, δύστροπος: *Τον βολίκαν ~ και τον κάνουν ό,τι θέλουν.* **βολικά** (επίρρ.). **βόλεμα** το: το να βολεύεται κπ. **βολή²** η: άνεση, ευκολία: *Από τότε που μετακόμισε εδώ έχασα τη ~ μου.*

βολίδα η: ❶ σφαίρα πυροβόλου όπλου. ❷ (μτφ.) κτ που κινείται με μεγάλη ταχύτητα: *Έφυγε ~, για να μας προλάβει.*

βόλτα η: ❶ διάνυση απόστασης με τα πόδια ή μεταφορικό μέσο για λόγους αναψυχής = περιπάτος: **κόβω βόλτες**: περιφέρομαι άσκοπα. **παίρνω την κάτω ~**: χειροτερεύω. ❷ περιστροφή γύρω από νοητό άξονα: *Φέρε δυο βόλτες ακόμα το καλώδιο γύρω από τη λάμπα!* **βολτάρω** (αμτβ.) κάνω βόλτες (σημ. 1).

βόμβα η: ❶ βλήμα που εκρήγνυται με μηχανισμό εκπυροσκότωσης ή με πρόσκρουση σε κπ: ~ **μολότοφ**: είδος αυτοσχέδιας βόμβας. **ωρολογιακή ~**: βόμβα που εκρήγνυται σε καθορισμένη χρονική στιγμή. ❷ κυλινδρικό βλήμα με πτερώγια που περιέχει εκρηκτικές ύλες, έχει μεγάλη ισχύ καταστροφής και ρίχνεται από αεροπλάνα. ❸ (μτφ.) κτ που είναι αναπάντεχο και προκαλεί έκπληξη, αναταραχή ή καταστροφή: ~ στην οικονομία της χώρας η ξαφνική πτώση του Χρηματιστηρίου! **βομβαρδίζω -ομαι** (μτβ.) ❶ ρίχνω βόμβες εναντίον στόχου: *Τα εχθρικά αεροπλάνα βομβάρδισαν κατοικημένες περιοχές.* ❷ (μτφ.) απευθύνω σε κπ ασταμάτητα ερωτήσεις, πληροφορίες κτλ.: *Συνεχώς βομβαρδίζομαστε με διαφημιστικά μηνύματα.* ❸ φγς κατευθύνω με μεγάλη ταχύτητα σωματίδια υψηλής ενέργειας προς στόχο: *Οι επιστήμονες βομβάρδισαν τους πυρήνες ουρανίου με νετρόνια.* **βομβαρδισμός** ο.

βόδι
βοδινό → βόδι
βοδινός → βόδι
βοή → βοητό
βοήθεια
βοήθημα → βοήθεια
βοηθητικά → βοήθεια
βοηθητικός → βοήθεια
βοηθός → βοήθεια
βοηθώ → βοήθεια
βολβός
βόλεμα → βολεύω
βολεύει → βολεύω
βολεύω
βολή¹ → βάλω
βολή² → βολεύω
βολίδα
βολικά → βολεύω
βολικός → βολεύω
βόλτα
βολτάρω → βόλτα
βόμβα
βομβαρδίζω → βόμβα
βομβαρδισμός → βόμβα
βομβαρδιστικό → βόμβα
βομβιστής → βόμβα
βομβιστικός → βόμβα
βομβιστρία → βόμβα

βόρεια → βορράς
 *βορεινός → βορινός
 βόρειος → βορράς
 βορείως → βορράς
 βορινός → βορράς
 βορράς → βορράς
 βοσκή → βόσκω
 βοσκός → βόσκω
 βοσκώ → βόσκω
 βόσκω → βόσκω
 βουβά → βουβός
 βουβαίνομαι → βουβός
 βουβός
 βουητό
 βουίζω → βουητό
 βούλα
 βουλευτής → Βουλή¹
 βουλευτικός → Βουλή¹
 βουλευτίνα → Βουλή¹
 Βουλή¹
 βουλή²
 βούληση → βουλή²
 βουλητικός → βουλή²
 βουλιάγμα → βουλιάζω
 βουλιάζω
 *βούλλα → βούλα
 *βουλώνω → βουλώνω
 βούλωμα → βουλώνω
 βουλώνω
 βουνίσιος → βουνό
 βουνό
 βούρκος
 βούρκομα → βουρκώνω
 βουρκώνω
 βουτηχτής → βουτώ
 βουτιά → βουτώ
 βουτώ

βομβαρδιστικό το: αεροσκάφος κατάλληλο για ρίψη βομβών. **βομβιστής** ο, **-ιστρια** η. **βομβιστικός -ή -ό**.

βορράς ο: ≠ νότος ❶ σημείο του ορίζοντα προς την κατεύθυνση του Βόρειου Πόλου. ❷ γεωγραφική περιοχή στο βόρειο ημισφαίριο. ❸ το βόρειο τμήμα γεωγραφικής περιοχής. **βόρειος -α & [επίσ.] -ος -ο**: αυτός που βρίσκεται ή είναι προσανατολισμένος προς ή προέρχεται από τον βορρά ≠ νότιος: *Φτάσαμε ως τις ~ ακτές της χώρας. ~ άνεμος. βόρεια & [επίσ.] βορείως* (επίρρ.). **βόρεια** τα: βόρειο τμήμα γεωγραφικού χώρου. **Βόρειος** ο, **Βόρεια** η: κάτοικος βόρειων χωρών. **βορινός -ή -ό. βοριάς** ο: ❶ άνεμος που πνέει από βορρά προς νότο. ❷ βορράς: *Το σπίτι βλέπει στον ~*.

βόσκω & βοσκώ & -άω: ❶ (αμτβ. & με παράλ. αντικ., για ζώα) περιφέρομαι σε λιβάδι αναζητώντας τροφή ή τρώω χορτάρι: *Τα ζώα έβοσκαν το λίγο χορτάρι που βρήκαν*. ❷ (μτβ.) φυλάω ζώα σε λιβάδι ενώ βοσκούν: ~ πρόβατα. **βοσκή** η: ❶ (για ζώα) το να βόσκει κπ ζώο σε βοσκοτόπι: *Πάω τα πρόβατα για ~*. ❷ χόρτα κατάλληλα για βοσκή ζώων. ❸ τόπος όπου φυτρώνουν χόρτα κατάλληλα για τροφή ζώων = βοσκοτόπος: *Γύρω από το χωριό υπάρχουν πολλές ~*. **βοσκός** ο.

βουβός & [επίσ.] βοβός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει, δεν έχει την ικανότητα της ομιλίας = μουγγός, άφωνος. ❷ αυτός που δε μιλάει = άφωνος, άλαλος: *Περιμέναμε ~ κι αμίλητοι*. **βοβός κινηματογράφος**: το σύνολο των ταινιών των πρώτων δεκαετιών εμφάνισης του κινηματογράφου, στις οποίες η εικόνα δε συνοδεύεται από ήχο. ❸ (μτφ.) αυτός που δεν εκδηλώνεται, δεν εκφράζεται: ~ πόνος / κλάμα. **βουβά** (επίρρ.). **βουβαίνομαι**: (αμτβ.) σταματώ να μιλώ.

βουητό το & **βοή** η: βαθύς, συνεχής και συγκεχυμένος ήχος: *το ~ της θάλασσας*. **βουίζω** • αόρ. *βούισα & βούιξα*: (αμτβ.) ❶ παράγω βοή: *Ένα κουνούπι ~ στο αντί μου*. ❷ είμαι γεμάτος από βοή = αντηχώ: *Το σπίτι μας βουίζει από τα γέλια και τις φωνές των παιδιών*. **βουίζει ο τόπος/ο κόσμος/η γειτονιά**: κτ συζητιέται έντονα και από πολύ κόσμο. ❸ (για το κεφάλι και τα αυτιά) αισθάνομαι ενοχλητικό βουητό.

βούλα η: ❶ κηλίδα στοργυλού σχήματος με χρώμα που διαφέρει από την υπόλοιπη επιφάνεια = στίγμα: *Το φόρεμα είναι λευκό με μικρές μαύρες ~*. ❷ είδος σφραγίδας και (συ-

νεκδ.) το αποτύπωμά της. ❸ επίσημο έγγραφο με τη σφραγίδα αυτού που το εκδίδει: **με τη ~**: για προϊόν εγγυημένης ποιότητας.

Βουλή¹ η: ❶ το σώμα των εκλεγμένων αντιπροσώπων του λαού που έχει ως κύρια αρμοδιότητα την άσκηση της νομοθετικής εξουσίας: ~ των Ελλήνων/των Κοινοτήτων/των Λόρδων. ❷ το κτίριο στο οποίο συνεδριάζει το σώμα της Βουλής = Κοινοβούλιο. **βουλευτής** ο, η & [λαϊκ.] **βουλευτίνα** η: εκλεγμένος αντιπρόσωπος του λαού στο κοινοβούλιο: *υποψήφιος ~ /~ επικρατείας. βουλευτικός -ή -ό*.

βουλή² η: *συνήθ. πληθ. θέληση, επιθυμία: Άγνωστες οι βουλές του Υψίστου/του Κυρίου*. **βούληση** η: θέληση, επιθυμία: *Ο άνθρωπος ενεργεί με ελεύθερη ~*. **κατά ~**: σύμφωνα με την επιθυμία κτ. **βουλητικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τη βούληση, την ελεύθερη επιθυμία.

βουλιάζω: ❶ (μτβ. & αμτβ.) πηγαίνω ή κάνω κτ να πάει στον πυθμένα: *Τεράστια κύματα βούλιαξαν τη βάρκα. Η βάρκα βούλιαξε*. ❷ (μτβ. & αμτβ.) προκαλώ ή παθαίνω καθίζηση: *Βούλιαξαν δρόμοι και πεζοδρόμια*. ❸ (μτβ. & αμτβ.) σχηματίζω βαθούλωμα: *Με το χτύπημα βούλιαξε η λαμαρίνα του αυτοκινήτου*. ❹ (αμτβ.) καταστρέφομαι οικονομικά ή ηθικά: *Βούλιαξα στα χρέη*. ❺ (μτφ., αμτβ.) παρασύρομαι από σκέψεις ή συναισθήματα: *Έχει βουλιάξει στις σκέψεις του*. **βούλιαγμα** το.

βουλώνω: ❶ (μτβ.) κλείνω δοχείο ή μπουκάλι με πόμα: *Βούλωσε το μπουκάλι με έναν φελλό*. **το ~**: σιωπά. ❷ (αμτβ.) φράζω, κλείνω: *Βούλωσε ο νεροχύτης*. **βούλωμα** το.

βουνό το: ❶ φυσικό ύψωμα, προεξοχή στην επιφάνεια της γης που φτάνει σε μεγάλο ύψος. ❷ ορεινή περιοχή: *Προτιμώ τις διακοπές στο ~*. ❸ (μτφ.) κτ που είναι μεγάλο σε όγκο ή δύσκολο: *Στο γραφείο μου έχει μονίμως ένα ~ από χαρτιά*. Οι εξετάσεις μου φαίνονται ~. **βουνίσιος -α -ο**.

βούρκος ο: ❶ λάσπη και στάσιμο νερό σε κώλωμα του εδάφους. ❷ (μτφ.) κατάσταση που χαρακτηρίζεται από ηθικό ξεπεσμό: *Βυθιζόταν στον ~ του εγκλήματος*.

βουρκώνω: (αμτβ.) δακρύζω από έντονη συγκίνηση (λύπη ή χαρά): *Μόλις άκουσα τα καλά νέα, βούρκωσα*. **βούρκομα** το.

βουτώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) βυθίζω μέσα σε υγρό: *Βούτηξε τα κουλουράκια στον καφέ του*. ❷ (μτφ., μτβ.) πιάνω κπ απότομα = αρπάζω: *Καθώς έβγαίνα, με βούτηξε απ' τον γιακά*. ❸ (μτφ., μτβ.) κλέβω: *Μου βούτηξαν*

την τσάντα. ❷ (αμτβ.) πέφτω στη θάλασσα ή κάνω κατάδυση: *Ο δύτες βούτηξε χωρίς αναπνευστήρα.* **βουτιά** η: ❶ το να πέφτει κπ από ψηλά, συνήθως στο νερό: *Έκανε ~ στην πισίνα.* ❷ (μτφ.) μεγάλη πτώση, μείωση: *Ο δείκτης του Χρηματιστηρίου έκανε ~.* **βουτηχτής** ο: πρόσωπο που βουτάει = δύτες.

βραβείο το: τιμητική διάκριση, υλική ή ηθική: *πρώτο ~.* ~ *Νόμπελ.* **βραβεύω -ομαι:** (μτβ.) δί-νω βραβείο σε κπ που διακρίθηκε σε κτ.

Η λ. *βραβεύω* προέρχεται από το ελνστ. *βραβείνα*, που αρχικά σήμαινε «διευθετώ τους αγώνες και απονέμω τα βραβεία».

βράγχιο το: ΑΝΑΤ *συνήθ.* πληθ. όργανο με το οποίο αναπνέουν υδρόβια ή αμφίβια ζώα.

βράδν το: ❶ χρονικό διάστημα από τη δύση του ήλιου ως την ώρα του ύπνου ή ως την επόμενη ανατολή: *Περάσαμε ένα ευχάριστο ~ βλέποντας μια ταινία. Δεν κοιμήθηκα όλο το ~.* ❷ (ως επίρρ.): *Έλα ~, μετά τη δουλειά!* **βραδιάζω -ομαι:** (αμτβ.) με βρίσκει το βράδυ, με προλαβαίνει η νύχτα: *Μέχρι να τελειώσω τις δουλειές μου, βραδιάστηκα /βράδιασα.* **βραδιάζει:** απρόσ. έρχεται το βράδυ = νυχτώνει ≠ ξημερώνει: *Τον χειμώνα ~ νωρίς.* **βραδινός -ή -ό** = νυχτερινός ≠ πρωινός, ημερησίος. **βραδινό** το: βραδινό φαγητό. **βραδινή** η: τελευταία θεατρική παράσταση ή κινηματογραφική προβολή.

Από το μον. ουσιαστικ. ουδ. του ΑΕ επιθ. *βραδύς* με μετακίνηση του τόνου.

βραδύς -εία -ύ • βραδύτερος, βραδύτατος: [επίσ.] αυτός που συντελείται ή ενεργεί με αργό ρυθμό, χωρίς βιασύνη = αργός ≠ ταχύς. **βραδέως** (επίρρ.). **βραδύτητα** η.

βράζω: ❶ (μτβ.) θερμαίνω υγρό ώσπου να φτάσει σε κατάσταση βρασμού. ❷ (μτβ.) μαγειρεύω κτ μέσα σε νερό που βράζει. ❸ (αμτβ.) φτάνω στο σημείο βρασμού, μαγειρεύομαι: *Άσε το κρέας να βράσει.* ❹ (αμτβ., για ποτό) είμαι σε κατάσταση ζύμωσης: *Ο μούστος βράζει στο βαρέλι.* ❺ (μτφ., αμτβ., για πρόσ.) είμαι πολύ θυμωμένος: *Έβραζε από θυμό.* ❻ (μτφ., αμτβ.) έχω υψηλή θερμοκρασία: *Η άσφαλτος ~ από τον καύσωνα.* ❼ (μτφ., αμτβ.) βρίσκομαι σε μεγάλη αναταραχή: *Λόγω των κρίσιμων εκλογών, όλη η χώρα έβραζε.* **βρασμός** ο: ❶ κατάσταση υγρού που βράζει και

μετατρέπεται σε αέριο: **σημείο βρασμού:** η θερμοκρασία κατά την οποία ένα υγρό αρχίζει να βράζει. ❷ (μτφ.) βαθιά εσωτερική ταραχή, ψυχική ένταση: *εν βρασμό ψυχής:* σε κατάσταση βαθιάς ψυχικής ταραχής: *έγκλημα ~.* **βράση** η: ❶ = βρασμός (σημ. 1): *Αφού πάρε το νερό μια ~, ρίξε τα μακαρόνια.* *στη ~ κολλάει το σίδερο:* καθετί πρέπει να γίνεται την κατάλληλη στιγμή. ❷ (μτφ.) ακμή, ζωντάνια, νεότητα. **βραστός -ή -ό:** αυτός που έχει βράσει ή έχει μαγειρευτεί μέσα σε νερό που έβρασε. **βραστερός -ή -ό:** αυτός που μπορεί να βράσει εύκολα.

βραχνάς ο: κατάσταση ή γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα, άγχος ή στενοχώρια: *Το βαρύ δημόσιο χρέος είναι ~ για την κυβέρνηση.*

βραχνός -ή -ό: ❶ τραχιά φωνή ή τραχύς ήχος: *ο ~ ήχος της τρομπέτας.* ❷ άνθρωπος με βραχνή φωνή. **βραχνά** (επίρρ.). **βραχνιάζω:** (αμτβ.) γίνομαι ή ακούγομαι βραχνός. **βραχνιασμα** το.

βράχος ο • *οι βράχοι & τα βράχια:* ❶ **α.** πολύ μεγάλη πέτρα ή πέτρινος όγκος: *Η θέα από ψηλά από τον ~ είναι εκπληκτική.* **β.** *συνήθ.* πληθ. πέτρινος όγκος που υψώνεται στην επιφάνεια της γης ή βρίσκεται μέσα στη θάλασσα (ύφαλος ή σκόπελος): *Το καράβι έπεσε πάνω στα βράχια.* ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός για άνθρωπο που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα στις απόψεις ή ψυχική αντοχή: *~ ηθικής.* **βραχώδης -ης -ες** ~ *σχ. αγενής.*

βραχύς -εία -ύ • βραχύτερος, βραχύτατος: [επίσ.] ❶ αυτός που έχει μικρή χρονική διάρκεια = σύντομος. ❷ αυτός που είναι μικρός σε μήκος ≠ μακρύν: *~ δρόμος.* ❸ ΓΛΩΣΣ *φωνήεν ή συλλαβή που στην αρχαία ελληνική γλώσσα είχε μικρότερη διάρκεια κατά την προφορά ≠ μακρός.* **βραχέως** (επίρρ.).

βρέφος το: παιδί κατά τους πρώτους μήνες μετά τη γέννησή του (ως τη συμπλήρωση ενός έτους ζωής περίπου) = νεογνό, μωρό: **Θείο ~:** ο νεογέννητος Χριστός. **βρεφικός -ή -ό.**

Τα πρώτα στάδια της ανθρώπινης ύπαρξης: **α.** *έμβryo:* από τη στιγμή της γονιμοποίησης μέχρι τον τοκετό, **β.** *νεογνό* ή *νεογέννητο:* ο πρώτος μήνας ζωής, **γ.** *βρέφος* ή *μωρό:* από το τέλος του πρώτου μήνα ως τη συμπλήρωση ενός έτους.

βρέχω -ομαι: ❶ (μτβ.) μουσκεύω κτ ή κπ με νερό ή άλλο υγρό. ❷ *παθ.* (αμτβ.) πέφτει πάνω μου βροχή: *Έπιασε ξαφνική μπόρα και βράχηγα.* ❸ *παθ.* (αμτβ., για τόπο) έχω επαφή με τη θάλασσα: *Η νότια Κρήτη βρέχεται από το*

βραβείο
βραβεύω → βραβείο
βράγγιο
βραδέως → βραδύς
βραδιάζει → βράδν
βραδιάζω → βράδν
βραδινή → βράδν
βραδινό → βράδν
βραδινός → βράδν
βράδν
*βραδιάζει → βραδιάζει
βραδύς
βραδύτητα → βραδύς
βράζω
βράση → βράζω
βρασμός → βράζω
βραστερός → βράζω
βραστός → βράζω
βραχνάς → βραχνός
βραχνιάζω → βραχνός
βραχνιασμα → βραχνός
βραχνός
βραχνός
βραχνός
βραχύνω
βραχώδης → βράχος
βρεφικός → βρέφος
βρέφος
βρέχει → βρέχω
βρέχω

βρίζω
βρισιά → βρίζω
βρισίμο → βρίζω
βρισκω
βρόμα → βρόμιμος
βρομιά → βρόμιμος
βρομερά → βρόμιμος
βρομερός → βρόμιμος
βρόμη
βρομιά → βρόμιμος
βρομιάσις → βρόμιμος
βρομίζω → βρόμιμος
βρόμικα → βρόμιμος
βρόμιμος
βροντά → βροντή
βροντερά → βροντή
βροντερός → βροντή
βροντή
βροντώ → βροντή
βροχερός → βρέχω
βροχή → βρέχω
βρόχος
*βρώμη → βρόμη
*βρώμιμος → βρόμιμος
βυθίζω → βυθός
βύθιση → βυθός
βύθισμα → βυθός
βυθός
βωβός → βουβός
βωμός

Λιβυκό Πέλαγος. **βρέχει**: απρόσ. (αμτβ.) πέφτει βροχή. **βροχή** η: ❶ καιρικό φαινόμενο κατά το οποίο το νερό που παράγεται στην ατμόσφαιρα από υγροποιημένους ατμούς πέφτει στη γη σε σταγόνες. ❷ (μτφ.) για μεγάλη ποσότητα ή συχνότητα: ~ ερωτήσεων έπεσε μετά το τέλος της ομιλίας. **βροχερός -ή -ό**: (για καιρό, κλίμα ή περιοχή) αυτός που χαρακτηρίζεται από συχνές βροχές.

βρίζω -ομαι & [επίσ.] **υβρίζω**: (μτβ.) επιτίθεμαι σε κπ με χυδαία και προσβλητικά λόγια. **βρισιά** η. **βρισίμο** το. **υβριστικός -ή -ό. υβριστικά** (επίρρ.).

βρίσκω -ομαι • αόρ. **βρήκα**, προστ. **βρες**, απαρ. **βρει**, παθ. αόρ. **βρέθηκα**: ❶ (μτβ.) ανακαλύπτω ή εντοπίζω κπ ή κτ: *Βρήκα τη διεύθυνσή του στον τηλεφωνικό κατάλογο.* ❷ (μτβ.) εφευρίσκω, ανακαλύπτω: *Δε βρήκαν ακόμη το εμβόλιο κατά του AIDS.* ❸ (μτβ.) **α.** συναντώ κπ ή κτ: *Θα με βρεις στο γυμναστήριο.* **β.** έχομαι αντιμέτωπος με κτ: ~ φρικτό θάνατο/αντίσταση. ❹ (μτβ.) πετυχαίνω κπ ή κτ σε μια κατάσταση ή να ασχολείται με κτ: *Με βρήκε να τρώω.* ❺ (μτβ.) κληρονομώ κτ: *Βρήκε μεγάλη περιουσία από τους γονείς του.* ❻ (αμτβ.) χτυπάω: *Κάπου βρήκε το καρφί και δεν προχωράει.* ❼ (μτβ.) έχω την άποψη, κρίνω ότι: *Δε βρίσκεις ότι είναι πολύ ακριβό το εστιατόριο αυτό;* = νομίζω. Σε ~ ενημερωμένο σε θέματα της επικαιρότητας. ❽ παθ. **α.** είμαι, υπάρχω: ~ στο Λονδίνο. **β.** είμαι σε μια κατάσταση: ~ σε δύσκολη θέση. ❾ παθ. είμαι στη διάθεση κπ: *Σου βρίσκονται 2 ευρώ;* ❿ παθ. συναντιέμαι με κπ: *Έχουμε καιρό να βρεθούμε.*

βρόμιμος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι καθαρός = ακάθατος, λερωμένος ≠ καθαρός. ❷ (μτφ.) αυτός που εμπλέκεται σε ανήθικες ή παράνομες πράξεις = ανέντιμος, αχρείος ≠ τίμιος: ~ **χρήμα**: χρήμα από παράνομη υπόθεση. **βρόμικα** (επίρρ.). **βρόμα** η: ❶ η ιδιότητα ή η κατάσταση του βρόμικου = βρομιά, [επίσ.] ρύπος. ❷ δυσάρεστη μυρωδιά. = δυσοσμία ≠ ευωδιά. ❸ [μειωτ.] (μτφ.) υβριστικός χαρακτη-

ρισμός γυναίκας. **βρομιά** η: ❶ = βρόμα (σημ. 1). ❷ (μτφ.) ανήθικη πράξη, κατάσταση ή έκφραση. **βρομιάω** & [σπάν.] **-ώ**: (αμτβ.) ❶ αναδίδω δυσάρεστη μυρωδιά: ~ *απαίσια το δωμάτιο.* ❷ (μτφ.) δίνω την εντύπωση ότι συμβαίνει κτ ύποπτο: *Αυτή η υπόθεση ~.* **βρομίζω -ομαι**: (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ βρόμικο ή γίνομαι βρόμιμος = λερώνω, [επίσ.] ρυπαίνω ≠ καθαρίζω. **βρομερός -ή -ό. βρομερά** (επίρρ.). **βρομιάρης -α -ικο**.

βρόμη η: είδος δημητριακού που χρησιμοποιείται κυρίως ως τροφή ζώων.

βροντή η: ❶ ισχυρός θόρυβος που συνοδεύει αστραπή = μπουμπουνητό. ❷ δυνατός και ξερός ήχος που μοιάζει με βροντή: *Ακούγονταν οι βροντές των κανονιών.* **βροντώ** & **-άω**: ❶ (αμτβ.) παράγω ήχο που ακούγεται σαν βροντή: *Τα κανόνια βροντούσαν.* ❷ (μτβ.) παράγω δυνατό ήχο χτυπώντας κπ ή ρίχνοντας κπ ή κπ με δύναμη κάτω: *Βρόντηξε με δύναμη την πόρτα πίσω του. Τον άρπαξε με δύναμη και τον βρόντηξε στο πάτωμα.* **βροντά** & **-άει**: απρόσ. (αμτβ.) ρίχνει βροντές = μπουμπουνίζει: *Έβρεχε, άστραφτε και βροντούσε όλη νύχτα.* **βροντερός -ή -ό. βροντερά** (επίρρ.).

βυθός ο: το χαμηλότερο επίπεδο του εδάφους που βρίσκεται κάτω από τον υδάτινο όγκο θαλασσών, ποταμών και λιμνών = πυθμένας, πάτος. **βυθίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κπ ή κπ να καλυφθεί μερικώς ή ολικώς με νερό ή άλλο υγρό. = βουλιάζω, καταποντίζω. ❷ (μτφ.) κάνω κτ, συνήθως αιχμηρό, να εισχωρήσει στη μάζα άλλου πράγματος = μπήγω: *Βύθισε τη βελόνα στο μπράτσο του.* ❸ (μτφ.) κάνω κπ ή κτ να βρεθεί ολοκληρωτικά σε συγκεκριμένη κατάσταση: *Η απεργία βύθισε τη χώρα στο σκοτάδι. Ήταν βυθισμένος στις σκέψεις του.* **βύθιση** η. **βύθισμα** το.

βωμός ο: τετράγωνο ή ορθογώνιο κτίσμα πάνω στο οποίο τελούνταν θυσίες κατά την αρχαιότητα. (**θυσιάζω κπ/κτ**) στον **βωμό** κτ. υφίσταμαι ταλαιπωρίες ή κάνω θυσίες, προκειμένου να πετύχω κπ σκοπό ή να υπηρεθίσω κπ ιδέα: *Θυσιάστηκε στον βωμό της ελευθερίας.*

Γαβγίζω: (αμτβ., για σκύλο) βγάζω ήχο: Ένα σκυλί αγριεμένο γάβγιζε. **γάβγισμα** το.

γάζα η: ❶ λευκό, λεπτό αποστειρωμένο ύφασμα για την κάλυψη πληγών: Έδεσε το τραύμα με ~. ❷ λεπτό μεταξένιο ή λινό ύφασμα: κουρτίνες από ~.

γαζώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ράβω σε ραπτομηχανή: Μπορείς να γαζώσεις τη σκισμένη φόρμα; ❷ (μτφ.) πληγώνω ή σκοτώνω κπ με ριπές πολυβόλου όπλου: Οι στρατιώτες γάζωσαν τους διαδηλωτές με τα αυτόματα. **γάζωμα** το: το να γαζώνει κανείς κτ. **γαζί** το: ραφή που γίνεται με ραπτομηχανή. **γαζώτρια** η: γυναίκα που εργάζεται με ραπτομηχανή.

γαιοκτημόνας ο: ιδιοκτήτης μεγάλης καλλιεργήσιμης έκτασης. **γαιοκτησία** η. *σφ. γη.*

γάλα το • γεν. γάλακτος, πληθ. γάλατα, χωρίς γεν. πληθ.: ❶ λευκό ή ελαφρά κίτρινο υγρό που παράγεται από τα θηλυκά θηλαστικά μετά τον τοκετό και εκκρίνεται από τους μαστούς τους: αγελαδινό/πρόβειο/φρέσκο ~. ❷ χυμός φυτών που μοιάζει με το ζωικό γάλα: ~ καρύδας. **γαλατάς** ο, -ού η. **γαλατάδικο** το.

γαλάζιος -α -ο: αυτός που έχει ανοιχτό μπλε χρώμα, όπως το χρώμα του ουρανού χωρίς σύννεφα = γαλανός. **γαλάζιο** το: ανοιχτό μπλε χρώμα.

γαλακτοκομικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με την επεξεργασία του γάλακτος ή που παράγεται από το γάλα: Το τυρί και το γιαούρτι είναι ~ προϊόντα. **γαλακτοκομία** η.

γαλάκτωμα το: παχύρρευστο υγρό, συνήθως λευκού χρώματος, που χρησιμοποιείται ως καλλυντικό για καθαρισμό προσώπου ή ενυδάτωση σώματος.

γαλανός -ή -ό: αυτός που έχει ανοιχτό μπλε χρώμα = γαλάζιος: ~ μάτια. **γαλανό** το: το γαλανό χρώμα.

γαλαξίας ο: ΑΣΤΡΟΝ ❶ αστρικό σύστημα με δισεκατομμύρια αστέρια και μεσοαστρική ύλη. ❷ **Γαλαξίας** ο: ο γαλαξίας στον οποίο ανήκει η Γη, ο ήλιος και το πλανητικό μας σύστημα.

γαλαρία η: ❶ υπόγεια στοά ορυχείου: Η ~ έπεσε καταπλακώνοντας ανθρακωρύχους. ❷ οι τελευταίες θέσεις στον εξώστη θεάτρου, κινηματογράφου ή σε λεωφορείο και (συνεκδ.) όσοι κάθονται σ' αυτές: Πάμε να καθήσουμε στη ~; Η ~ έκανε φοβερή φασαρία.

γαλήνη η: ❶ κατάσταση απόλυτης ηρεμίας, ακινησίας στη φύση (ιδιαίτερα στη θάλασσα). ❷ κατάσταση ψυχικής και πνευματικής ηρεμίας = ηρεμία, αταραξία ≠ ταραχή, αναστάτωση:

Ένωσε ~ μετά την εξομολόγησή της. **γαλήνιος -α -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από γαλήνη: ~ βλέμμα/τοπίο. **γαλήνια** (επίρρ.). **γαληνεύω:** (αμτβ. & μτβ.) γίνομαι γαλήνιος ή κάνω κπ γαλήνιο. **γαλήνεμα** το.

γαλόνη1 το: ΣΤΡΑΤ διακριτικό αξιώματος πάνω στη στολή = σιρίτι. **γαλονάς** ο: [μειωτ.] βαθμοφόρος στρατιωτικός.

γαλόνη2 το: μονάδα μέτρησης χωρητικότητας στην Αγγλία και στις ΗΠΑ, ισοδύναμη με 4,546 και 3,785 λίτρα αντίστοιχα.

γαλουχώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ (μτφ.) ανατρέφω, διαπαιδαγωγώ κπ σύμφωνα με κάποιες αρχές: Γαλουχήσαμε τα παιδιά με ηθικές αξίες και υγιή πρότυπα. ❷ δίνω γάλα ως τροφή = θηλάζω. **γαλουχία** η: [επίσ.] θηλασμός. **γαλούχιση** η: το να γαλουχεί (σημ. 1) κανείς κπ = διαπαιδαγώγηση, ανατροφή.

γάμος ο: ❶ τελετή που πραγματοποιείται στην εκκλησία ή σε δημαρχείο με σκοπό την ένωση ζευγαριού ως συζύγων: θρησκευτικός/πολιτικός ~. ❷ κατάσταση στην οποία βρίσκεται ένα παντρεμένο ζευγάρι: Είχαν έναν ευτυχισμένο ~. **γαμήλιος -α -ο.**

γαμπρός ο: ❶ άντρας που παντρεύεται ή πρόκειται να παντρευτεί. ❷ (για συγγένεια) ο παντρεμένος άντρας σε σχέση με τους γονείς ή τα αδέρφια της γυναίκας του. **γαμπριάτικος -η -ο.** **γαμπρός -ή -ό:** (κυρ. για μύτη, νύχια, ράμφος) αυτός που είναι κυρτός και μυτερός στην άκρη: Το γεράκι έχει ~ νύχια.

γάντζος ο: κατασκευή που καταλήγει σε αγκίστρι, η οποία χρησιμοποιείται για το κρέμασμα αντικειμένων: Κρέμασε το παλτό στον ~ που έχει πίσω από την πόρτα. **γαντζώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) πιάνω, συγκρατώ με γάντζο = αγκιστρώνω. ❷ παθ. (αμτβ.) α. κρατιέμαι δυνατά από κάπου: Γαντζώθηκε πάνω του τρομαγμένη. β. (μτφ.) είμαι προσκολλημένος ή εξαρτημένος από κπ: Μετά το ατύχημα, έχει γαντζωθεί πάνω του. **γάντζωμα** το. **γαντζωτός -ή -ό.**

γαργαλώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ γέλιο και ανατριχίλα σε κπ αγγίζοντας (με τα δάχτυλα ή άλλο αντικείμενο) ευαίσθητα μέρη του σώματος (μασχάλες, πλευρά, πατούσες). ❷ (μτφ.) διεγείρω τις αισθήσεις: Οι μυρωδιές της κουζίνας γαργαλούσαν ευχάριστα την όσφρηση. **γαργάλημα** το. **γαργαλιστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που γαργαλάει (σημ. 2). ❷ αυτός που προκαλεί = προκλητικός, ερεθιστικός: Πες μας όλες τις ~ λεπτομέρειες της εκδρομής.

γαβγίζω
γάβγισμα → γαβγίζω
γάβα
γαζί → γαζώνω
γάζωμα → γαζώνω
γαζώνω
γαζώτρια → γαζώνω
γαιοκτημόνας
γάλα
γαλάζιο → γαλάζιος
γαλάζιος
γαλακτοκομία → γαλακτοκομικός
γαλακτοκομικός
γαλακτωμα
γαλανό → γαλανός
γαλανός
γαλαξίας
γαλαρία
γαλατάδικο → γάλα
γαλατάς → γάλα
γαλατού → γάλα
γαλήνεμα → γαλήνη
γαληνεύω → γαλήνη
γαλήνη
γαλήνια → γαλήνη
γαλήνιος → γαλήνη
γαλονάς → γαλόνη¹
γαλόνη¹
γαλόνη²
γαλούχιση → γαλουχώ
γαλουχία → γαλουχώ
γαλουχώ
γαμήλιος → γάμος
γάμος
γαμπριάτικος → γαμπρός
γαμπρός
γαμπρός
γαμπρός
γάντζος
γάντζωμα → γάντζος
γαντζώνω → γάντζος
γαντζωτός → γάντζος
γαργάλημα → γαργαλώ
γαργαλιστικός → γαργαλώ
γαργαλώ

γαργάρα
γεμάτος

γαργάρα
γάργαρα → γάργαρος
γάργαρος
γαστρεντερικός
γαστρεντερίτιδα → γαστρο-
ντερικός
γαστρικός
γαστρίτιδα → γαστρικός
γαστρονομία
γαστρονομικά → γαστρο-
νομία
γαστρονομικός → γαστρο-
νομία
γάτα
γατίσιος → γάτα
γάτος → γάτα
*γαυγίζω → γαβγίζω
γδάρισμο → γδέρνω
γδάριτης → γδέρνω
γδέρνω
γδύνω
γδύσιμο → γδύνω
γδυτός → γδύνω
γεγονός
γεια
γελαστά → γέλιο
γελαστός → γέλιο
γελιέμαι → γέλιο
γέλιο
γελόιο → γελόιος
*γέλοιο → γέλιο
γελιογραφία
γελιογραφικός → γελιο-
γραφία
γελιογράφος → γελιογρα-
φία
γελιογραφώ → γελιογρα-
φία
γελιοποίηση → γελιοποιώ
γελιοποιώ
γελιοποιώ → -ποιώ
γελιοποιώ
γελιοποιότητα → γελόιος
γελιωδέστατος → γελόιος
γελιωδέστερος → γελόιος
γελιωδής → γελόιος
γελώ → γέλιο
γελωτοποιός → -ποιώ
γεμάτος
γεμίζω → γεμάτος
γέμιση → γεμάτος
γέμισμα → γεμάτος
γεμιστά → γεμάτος
γεμιστός → γεμάτος

γαργάρα η: πλύση του στόματος και του λάρυγγα με διάλυμα για θεραπευτικούς σκοπούς.

γάργαρος -η -ο: αυτός που είναι διαυγής, καθαρός και ηχεί ευχάριστα = κελαρυστός: *το ~ νερό της πηγής. το ~ γέλιο των παιδιών. γάρ-γαρα* (επίρρ.).

γαστρεντερικός -ή -ό: ΙΑΤΡ αυτός που αναφέρεται στο στομάχι, την κοιλιά και τα έντερα: ~ σύστημα. ❧ σχ. **γαστρικός. γαστρεντερίτιδα** η: ΙΑΤΡ ασθένεια του στομάχου και του εντέρου, που οφείλεται σε φλεγμονή. ❧ σχ. **ωτίτιδα.**

γαστρικός -ή -ό: αυτός που αναφέρεται στην κοιλιά: ~ φόρτος / υγρό. **γαστρίτιδα** η ΙΑΤΡ ασθένεια του στομάχου. ❧ σχ. **ωτίτιδα.**

Η λ. **γαστρικός** προέρχεται από τη γαλλική *gastrique*, η οποία προήλθε από ΑΕ ρίζα *γαστρ-* (*γαστήρ* = «κοιλιά»). Από την ίδια ρίζα προέρχονται και σύνθετες λέξεις όπως *γαστρεντερικός, γαστρονομία, γαστρονομικός* κτλ.

γαστρονομία η: η τέχνη της υψηλής μαγειρικής: συμβουλές ~ από διάσημο σεφ. **γαστρονομικός -ή -ό. γαστρονομικά** (επίρρ.). ❧ σχ. **γαστρικός.**

γάτα η, **γάτος** ο: ❶ ζώο κατοικίδιο, αιλουροειδές, με μικρό κεφάλι και σώμα, μακριά ουρά και γαμψά νύχια. ❷ (μτφ.) άνθρωπος έξυπνος και ικανός: *Είναι ~, κανείς δεν μπορεί να τον γελάσει! γατίσιος -α -ο.*

γδέρνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αφαιρώ δέρμα: *Έσφαξε το ζώο και μετά το έγδαρε.* ❷ προκαλώ γρατσουνίσματα, πληγώνω: *Τα κλαδιά του έγδαραν το πρόσωπο.* ❸ (μτφ.) χρεώνω μεγάλο ποσό: *Σ' αυτά τα εστιατόρια τρως καλά, αλλά σε γδέρνουν με τον λογαριασμό. γδάρισμο* το: ❶ το να αφαιρεί κανείς το δέρμα: *το ~ του λαγού.* ❷ πληγή: *Έπεσε κι έκανε ένα άσχημο ~ στο πόδι. γδάριτης* ο: πρόσωπο που γδέρνει.

γδύνω -ομαι: (μτβ.) ❶ βγάζω τα ρούχα από κπ = ξεντώνω ≠ ντύνω: *Έγδυσε το μωρό για να το αλλάξει.* ❷ ενεργ. (μτφ.) καταληστεύω: *Μπήκαν κλέφτες στο σπίτι τους, όταν έλειπαν σε διακοπές, και τους έγδυσαν. γδύσιμο* το. **γδυτός -ή -ό:** αυτός που δε φορά ρούχα = γυμνός, ξεντυμένος.

γεγονός το • πληθ. *γεγονότα:* ❶ κπ που έχει συμβεί σε συγκεκριμένο χρόνο ή περίπτωση = συμβάν, περιστατικό: *Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους είναι σημαντικό ιστορικό ~. τετελεσμένο ~:* κπ οριστικό, το οποίο δεν μπορούμε να αλλάξουμε, που πρέπει να αποδεχθούμε όπως είναι. ❷ κπ που είναι αναμφισβήτητο: *Η νίκη της ομάδας μας είναι ~.*

Από το ΑΕ *γεγονός*, ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπτ. του ρ. *γίγνομαι*.

γεια (επιφ.): κυρίως σε τυποποιημένες εκφράσεις ❶ για φιλικό χαιρετισμό: ~ (σου), *τι κάνεις?* ❷ για έπαινο σε επιτυχία: ~ *στα χέρια σου / στο στόμα σου.* ❸ σε ευχές: *με ~ (σου):* για κπ καινούριο που αποκτά κπ. ~ *σου!:* ευχή όταν φταρνίζεται κάποιος. ~ *μας!:* ευχή που δίνουν όσοι πίνουν μαζί, τσουγκρίζοντας τα ποτήρια.

γέλιο το: έκφραση ευχαρίστησης, ειρωνείας ή χλευασμού, που εκδηλώνεται με συσπάσεις των μυών του προσώπου και κυρίως του στόματος, συνοδευόμενες από έντονες εκπνοές: *Λύθηκα / τρελάθηκα / έσκασα / πέθανα / ξεκαρδίστηκα στα γέλια. γελώ & -άω:* ❶ (αμτβ.) με δυνατά γέλια εκφράζω χαρά, ευχαρίστηση, καλή διάθεση: ~ *με την ψυχή μου / με την καρδιά μου / μέχρι δακρύων:* γελάω πάρα πολύ. ❷ (αμτβ. & μτβ.) = χαμογελώ: *Το μωρό γέλασε ικανοποιημένο. Μόλις με είδε, μου γέλασε.* ❸ (αμτβ.) κοροϊδεύω, περιγελώ: *Μ' αυτά που κάνει γελάνε όλοι μαζί του.* ❹ (μτβ.) εξαπατώ, ξεγελώ: *Με γέλασε ο μανάβης και μου έδωσε σάπια μήλα. γελιέμαι:* κάνω λάθος, πέφτω έξω στην κρίση μου = λαθεύω, απατώμαι: *Αν νομίζεις ότι θα σε στηρίξουμε πάλι, γελιέσαι! γελαστός -ή -ό. γελαστά* (επίρρ.).

γελιογραφία η: σκίτσο (με ή χωρίς σχόλια) που σατιρίζει πρόσωπα ή καταστάσεις της επικαιρότητας. **γελιογράφος** ο, η: καλλιτέχνης που κάνει γελιογραφίες. **γελιογραφώ:** (αμτβ.) σκιστάρω γελιογραφίες σε εφημερίδα ή περιοδικό. **γελιογραφικός -ή -ό.**

γελιοποιώ -ούμαι: (μτβ.) παρουσιάζω κπ ή κτ με τρόπο ώστε να φαίνεται γελόιος = διακωμωδώνω = ρεζιλιάω, διασύρω. **γελιοποίηση** η.

γελόιος -α -ο: = παιδρός ❶ αυτός που με την εμφάνιση ή τις πράξεις του προκαλεί την κοροϊδία: *Μ' αυτό το ντύσιμο φαντάζει γελόιος. = κωμικός.* ❷ (για πρόσ. ή καταστάσεις) αυτός που δεν αξίζει να ασχολείται κανείς μαζί του: ~ *υποκείμενο. Είναι ~ να πιστεύεις σε τέτοιες δεισιδαιμονίες στην εποχή μας. γελοίο* το: έλλειψη σοβαρότητας και σπουδαιότητας: *Η ασυνέπεία του αγγίζει τα όρια του γελοίου. γελιοποιότητα* η. **γελιωδής -ης -ες** • συνήθ. στον συγκρ. *γελιωδέστερος & υπερθ. γελιωδέστατος:* = γελόιος. ❧ σχ. **αγενής.**

γεμάτος -η -ο: ❶ (για πράγματα ή δραστηριότητες) αυτός που δε διαθέτει κενό χώρο = πλήρης ≠ άδειος, κενός: *δοχείο ~ λάδι. ~ φεγγάρι:* πανσέ-

ληνος. ❷ αυτός που έχει κτ σε μεγάλη ποσότητα, αφθονία: *Το γραπτό σου είναι ~ λάθη.* ❸ (για άνθρ. ή μέρος του σώματος) αυτός που είναι λίγο πιο παχύς από το κανονικό = εύσωμος, παχουλός. **γεμίζω:** ❶ (μτβ.) βάζω μέσα σε κτ όλη την ποσότητα που μπορεί να χωρέσει ≠ αδειάζω: ~ *το ποτήρι.* ❷ (αμτβ., για πράγμ.) γίνομαι γεμάτος ≠ αδειάζω: *Η αίθουσα γέμισε από κόσμο.* ❸ (μτφ., μτβ.) ικανοποιώ, δίνω σε κτ το αίσθημα της πληρότητας: *Δε με ~ αυτή η σχέση. Το νέο μάς γέμισε χαρά.* ❹ (αμτβ.) καλύπτομαι σχεδόν σε όλη μου την επιφάνεια από κτ ή (για πράγμ.) το περιέχω σε αφθονία: *Τα χέρια σου γέμισαν μπογιές. Η Αθήνα έχει γεμίσει αυτοκίνητα.* **γέμισμα** το: το να γεμίζει κανείς κτ. **γέμιση** η: ό,τι γεμίζει κτ. **γεμιστός -ή -ό. γεμιστά** τα: είδος φαγητού με λαχανικά (ντομάτες, πιπεριές, κολοκυθάκια κτλ.) γεμισμένα με ρύζι ή με κιμά. **γενεά** η: [επίσ.] γενιά, κυρ. στις εκφρ.: **το χάσμα των γενεών:** διαφορά αντιλήψεων μεταξύ διαδοχικών γενιών. **περνάω κτ γενεές δεκατέσσερις:** βρῖζω. **σχ. γέννα.**

γενεαλογία η: καταγραφή της χρονικής διαδοχής των γενεών. **γενεαλογικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή που αναφέρεται στη γενεαλογία: ~ **δέντρο:** διάγραμμα που απεικονίζει τη γενεαλογική σειρά ενός προσώπου ή μιας οικογένειας. **γενέθλια** τα: η επέτειος της γέννησης κτ: *Γιορτάζω/έχω ~. γενέθλιος -α -ο:* αυτός που σχετίζεται με τη γέννηση κτ: ~ *πόλη.* **σχ. γέννα.**

γενειάδα η: πυκνό και μακρύ τρίχωμα στα μάγουλα και το πηγούνι ανδρών.

γένεση η: ❶ δημιουργία πνευματικού, ιστορικού, κοινωνικού κτλ. φαινομένου: *Η ~ του Σύμπαντος δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί χρονικά.* ❷ βιολ η δημιουργία οργανισμών από ανόργανη και οργανική ύλη. ❸ **Γένεση** η: εκκλ το πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, που αναφέρεται στη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου. **σχ. γέννα.** **γενετική** η: βιολ επιστημονικός κλάδος της βιολογίας που μελετά τα φαινόμενα και τους νόμους της κληρονομικότητας των οργανισμών. **γενετικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στη γένεση, στην προέλευση των όντων. ❷ βιολ αυτός που αναφέρεται στη γενετική: ~ *κώδικας/ ~ υλικό.* **γενετικά** (επίρρ.). **γενετιστής** ο, **-ίστρια** η: επιστήμονας που ασχολείται με τη γενετική.

γενέτειρα η: πόλη ή χωριό όπου γεννήθηκε κτ, η ιδιαίτερη πατρίδα του, καθώς και η χώρα του σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο: *Η Αλεξάνδρεια ήταν η ~ του Καβάφη.*

γένι το: *σινήθ. πληθ.* τρίχωμα που καλύπτει το πρόσωπο των ανδρών στα μάγουλα και στο πηγούνι: **όποιος έχει τα γένια έχει και τα χτένια:** όποιος έχει αξιώματα ή προνόμια πρέπει να αναλαμβάνει και τις αντίστοιχες ευθύνες.

γενιά η: ❶ σύνολο ανθρώπων με κοινή οικογενειακή καταγωγή = γένος: *Καταγόταν από βασιλική ~.* ❷ άνθρωποι που έχουν την ίδια περίπου ηλικία: *Η δεύτερη ~ των μεταναστών θα έχει ενσωματωθεί πλήρως στην ελληνική κοινωνία. η ~ του Πολυτεχνείου.* ❸ καλλιτέχνες μιας συγκεκριμένης εποχής με κοινά χαρακτηριστικά στην τέχνη τους: *η ~ του '30.* ❹ χρονικό διάστημα τριάντα περίπου χρόνων, κατά το οποίο μια γενιά διαδέχεται την επόμενη στην ενεργό δράση: *Μετά από δύο γενιές, το κληρονομικό αυτό χαρακτηριστικό μπορεί να έχει χαθεί.* ❺ (μτφ.) στάδιο εξέλιξης πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά: *κινητά τηλέφωνα τρίτης ~.* **σχ. γέννα.**

γενικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι σχετικός με ή εφαρμόζεται σε ένα σύνολο πραγμάτων, προσώπων ή περιπτώσεων (ή στο μεγαλύτερο μέρος του) = συνολικός ≠ ειδικός, μερικός: *Μετά τη δυσάρεστη είδηση, υπήρξε ~ αναστάτωση στην κοινή γνώμη.* ❷ αυτός που περιλαμβάνει όλα τα βασικά στοιχεία χωρίς να μπαίνει σε λεπτομέρειες: *Το σχολείο σήμερα προσφέρει πάνω απ' όλα ~ παιδεία.* ❸ αυτός που καλύπτει τόσο ευρύ φάσμα, ώστε να είναι ασαφής = αόριστος ≠ συγκεκριμένος, ακριβής: *Έδωσε πολύ ~ απαντήσεις. γενικά & -ώς (επίρρ.).* **γενικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του γενικού. ❷ *πληθ.* ασαφή λόγια. **γενικεύω -ομαι:** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) επεκτείνω σε ευρύτερο σύνολο κάτι που εφαρμόζεται ή ισχύει σε ορισμένες περιπτώσεις ≠ εξειδικεύω: *Μη γενικεύεις και τον απορρίπτεις από μια άστοχη ενέργεια.* **γενίκευση** η: το να γενικεύει κτ. **γενικευτικός -ή -ό:** αυτός που γενικεύει. **γενικευτικά** (επίρρ.).

γέννα η: η διαδικασία με την οποία έρχεται στον κόσμο ένας νέος οργανισμός = τοκετός: *Δεν είχε εύκολη ~, αλλά όλα πήγαν καλά. γεννώ & -ίω -ιέμαι:* (μτβ.) ❶ **α.** (& με παράλ. αντικ., για τη γυναίκα και τα θηλυκά θηλαστικά ζώα) φέρνω στον κόσμο, στη ζωή έναν νέο οργανισμό: *Η φίλη μας γέννησε δίδυμα. Ο πατέρας μου γεννήθηκε το 1960. β.* (για πουλιά και ψάρια) κάνω αυγά. ❷ (μτφ.) δημιουργώ, προκαλώ: *Η ομιλία του μου γέννησε πολλές απορίες. ❸ παθ. είμαι από τη φύση μου, έχω την προδιάθεση για κτ που το κάνω πολύ καλά: Είναι γεν-*

γενεά
γενεαλογία
γενεαλογικός → γενεαλογία
γενέθλια
γενέθλιος → γενέθλια
γενειάδα
γένεση
γενέτειρα
γενετικά → γένεση
γενετική → γένεση
γενετικός → γένεση
γενετιστής → γένεση
γενετιστρια → γένεση
γένι
γένια
γενικά → γενικός
γενίκευση → γενικός
γενικευτικά → γενικός
γενικευτικός → γενικός
γενικεύω → γενικός
γενικός
γενικότητα → γενικός
γενικός → γενικός
γέννα
γενναία → γενναίος

γενναιόδωρος
γεύομαι

- γενναιόδωρα → γενναιό-
δωρος
- γενναιοδωρία → γενναιόδω-
ρος
- γενναιόδωρος
- γενναιότης
- γενναιότητα → γενναίος
- γέννημα → γέννα
- γέννηση → γέννα
- γεννητούρα → γέννα
- γεννήτρια
- γεννώ → γέννα
- γενοκτονία
- γένος
- γερά → γερός
- γεράματα → γερονά
- γερονά
- γερονάκι → γερονά
- γεροντάς → γερονά
- γεροντικός → γερονά
- γερόντισσα → γερονά
- γερός
- γέρος → γερονά
- γεύμα
- γευματίζω → γεύμα
- γεύομαι
- γεύση → γεύομαι
- γευσίγνωσία → σχ. γνώση
- γευσίγνωστης → σχ. γεύομαι
& γνώση
- γευστικά → γεύομαι
- γευστικός → γεύομαι
- γευστικώς → γεύομαι

νημένος μουσικός. **γέννηση** η. **γεννητούρα** τα: [οικ.] γέννα, τοκετός. **γέννημα** το: ❶ ό,τι γεννιέται, προέρχεται ή έχει δημιουργηθεί από κπ ή κτ: Δεν είναι αλήθεια, όσα λέει είναι γεννήματα της φαντασίας του. = δημιουργημα. ~ **θρέμμα**: χαρακτηρισμός για κπ που γεννήθηκε και ανατράφηκε σε συγκεκριμένο τόπο ή περιβάλλον: Είναι ~ Πειραιώτης. ❷ αποτέλεσμα = προϊόν: Η νεανική βία είναι ~ της κρίσης αξιών στην εποχή μας. ❸ συνήθ. πλθ. [λαϊκ.] το σιτάρι ή το κριθάρι, τα δημητριακά.

Προσοχή στις ορθογραφικές διαφορές: γεννώ, γέννα, γέννηση, αλλά γενιά, γενεά, γένεση, γενέθλια.

γενναιόδωρος -η -ο: αυτός που προσφέρει ή προσφέρεται σε αφθονία: Ήταν ~ άνθρωπος, πάντα προσέφερε σε όλους. = ανοιχοχέρης. ≠ τσιγγούνης. Έκανε μια ~ δωρεά για την ίδρυση του ορφανοτροφείου. **γενναιόδωρα** (επίρρ.). **γενναιοδωρία** η.

γενναίος -α -ο: ❶ αυτός που τον χαρακτηρίζει το θάρρος, που δε φοβάται τον κίνδυνο = θαρραλέος, ανδρείος ≠ δειλός: Διάλεξε τους πιο ~ στρατιώτες για τη νυχτερινή περιπολία. ❷ αυτός που απαιτεί γενναιότητα: Χρειάζονται ~ μέτρα για να αντιμετωπιστεί η διαφθορά. ❸ αυτός που παρέχεται με αφθονία, σε μεγάλη ποσότητα: Μου σέρβιρε μια ~ μερίδα φαγητό. **γενναία** (επίρρ.). **γενναιότητα** η.

γεννήτρια η: μηχανή η οποία παράγει ηλεκτρικό ρεύμα με τη μετατροπή της μηχανικής ενέργειας σε ηλεκτρική.

γενοκτονία η: σχεδιασμένη εξόντωση ανθρώπων που ανήκουν στο ίδιο έθνος, στην ίδια θρησκεία ή φυλή: Καταδίκασε τις εθνικές εκκαθαρίσεις και τη ~ των Κούρδων.

γένος το: ❶ **α.** βιολ βοτ κατηγορία ταξινόμησης των ζωντανών οργανισμών που περιλαμβάνει συγγενή είδη, με κοινά χαρακτηριστικά, υποδιαίρεση της οικογένειας. **β.** φίλος γενική έννοια που περιλαμβάνει ειδικότερες έννοιες: Το ~ «κτίριο» περιλαμβάνει τις έννοιες «σπίτι», «εκκλησία» κτλ. **εν γένει**: γενικά, συνολικά: Η στάση του και η ~ συμπεριφορά του ήταν φιλική. ❷ **α.** ΓΡΑΜΜ μορφολογική κατάταξη των ονομάτων μιας γλώσσας: αρσενικό / θηλυκό / ουδέτερο / γραμματικό ~. **β.** διάκριση φύλου ανδρών και γυναικών: φυσιικό / αρσενικό / θηλυκό ~. ❸ **α.** σύνολο ανθρώπων με κοινή καταγωγή: το ~ των Λαβδακιδών. = γενιά, καταγωγή. **β.** η οικογένεια από

την οποία κατάγεται κπ, καθώς και το επώνυμο της πατρικής οικογένειας παντρεμένης γυναίκας: Άννα Κοκκίνη, το ~ Αναστόπουλου. Καταγόταν από βασιλικό ~. **γ.** (επέκτ.) φυλή, έθνος: Οι αγώνες του ελληνικού ~ συγκίνησαν τους φιλέλληνες. το ανθρώπινο ~.

γερονά & -άω • αόρ. γέρασα, μππ. γερασμένος: ❶ (αμτβ.) **α.** μεγαλώνω σε ηλικία: Δεν αντέχει πλέον σε τόσες κακουχίες, γιατί έχει γεράσει. **β.** με τα χρόνια εμφανίζω σημάδια εξάντλησης ή συντηρητισμού: γερασμένο σώμα. γερασμένες απόψεις. ❷ (μτβ.) κάνω κπ να φαίνεται γέρος. **γεράματα & γηρατεία** τα: προχωρημένη ηλικία και η αντίστοιχη περίοδος: Έφτασε σε βαθιά ~. **γέρος** ο, **γριά** η: ❶ πρόσωπο προχωρημένης ηλικίας = ηλικιωμένος. ❷ [οικ.] (+ κητ. αντων.) **α.** οι γονείς κπ: Οι γέροι μου δεν είναι καλά στην υγεία τους. **β.** ηλικιωμένος σύζυγος: Όταν έχασε τον ~ της, αρρώστησε. **γερόντας** ο, **γερόντισσα** η: ❶ ηλικιωμένος άνθρωπος. ❷ μοναχός. **γεροντάκι** το: ηλικιωμένος άνδρας. **γεροντικός -ή -ό**.

γέρονω • αόρ. έγειρα, μππ. γερόμενος: ❶ (μτβ.) κάνω κπ να πάρει πλάγια θέση, κλίση προς τα κάτω ή τα πλάγια: Μπορείς να γείρεις το βαρέλι, για να αδειάσουμε το υπόλοιπο κρασί; ❷ (αμτβ.) παρουσιάζω κλίση: Το πλοίο έγειρε από τη μια πλευρά. ❸ (αμτβ.) σκύβω: Έγειρε από το μπαλκόνι και κόντεψε να πέσει. ❹ (μτφ., αμτβ., για ουράνια σώματα) πηγαίνω να δύσω: Ο ήλιος έγειρε.

γερός -ή -ό: ❶ (για πρόσ.) αυτός που σωματικά είναι σε καλή κατάσταση = υγιής: Τι κάνεις; ~, δυνατός. ❷ αυτός που είναι ανθεκτικός, στέρεος: Το παλιό σπίτι έχει γερά θεμέλια. = στερεός, ασφαλής. ❸ **α.** (μτφ.) αυτός που είναι πολύ ικανός σε κτ: Είναι ~ στα μαθηματικά. **β.** αυτός που γίνεται με ένταση: Μου σκέψαμε, γιατί μας έπιασε ~ βροχή. = σφοδρός, έντονος. **γερά** (επίρρ.).

γεύμα το: ❶ τροφή που καταναλώνει κπ σε συγκεκριμένη ώρα της ημέρας: Καλό είναι να παίρνετε πέντε μικρά γεύματα την ημέρα. ❷ **α.** η διαδικασία και ο χρόνος παράθεσης ενός γεύματος: Θα ακολουθήσει ~ μετά το συνέδριο. **β.** το μεσημεριανό φαγητό, κυρίως σε επίσημη συνάντηση: Ο Πρωθυπουργός θα παραθέσει ~ στους Ευρωπαίους ηγέτες. ~ σχ. **γεύομαι**. **γευματίζω** (αμτβ.).

γεύομαι: (μτβ.) ❶ δοκιμάζω φαγητό ή ποτό βάζοντας στο στόμα μου μικρή ποσότητα. ❷ (μτφ.) αισθάνομαι, νιώθω, αποκτώ για πρώ-

τη φορά μια εμπειρία: *Γεύτηκε τις χαρές της ζωής κοντά στη φύση.* = γνωρίζω. **γεύση** η: ❶ μία από τις πέντε αισθήσεις, η οποία εντοπίζεται στη γλώσσα και το στόμα. ❷ **α.** το αίσθημα από την επαφή διάφορων τροφών με τη γλώσσα και το στόμα: *Αγόρασα τσίχλες με ~ φράουλας.* **β.** ωραία γεύση, νοστιμιά. ❸ (μτφ.) το αίσθημα ή η εντύπωση που προκύπτει από εμπειρία: *Με την είσοδό μας στην Αθήνα, πήραμε μια πρώτη ~ του τι σημαίνει κυκλοφοριακό χάος.* **γευστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στην αίσθηση ή το αίσθημα της γεύσης. ❷ αυτός που έχει ωραία γεύση = νόστιμος. **γευστικά & -ώς** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *γεύομαι* «δοκιμάζω» (μέλλ. *γεύσομαι*). Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *γεύμα, γούστο, γευσιγνώστης* κτλ.

πας, με σκοπό την έρευνα του υδατάφους, την αναζήτηση νερού ή πετρελαίου κτλ.

γη η: ❶ ΑΣΤΡΟΝ πλανήτης του ηλιακού μας συστήματος, τρίτος κατά σειρά σε απόσταση από τον ήλιο, όπου κατοικούμε. ❷ η επιφάνεια πάνω στην οποία ζούμε και κινούμαστε. = έδαφος. ❸ καλλιεργήσιμη έκταση: *Όλη αυτή η ~ καλλιεργείται με σύγχρονα μηχανήματα.* ❹ τόπος, χώρα, περιοχή: *Υπερασπίστηκαν τη ~ των προγόνων τους.* **γήινος -η -ο.**

Από το ΑΕ ουσ. *γαῖα* < *αα* «ζωογόνος γη, πατρίδα». Χρησιμοποιείται στη σύνθεση ως *α΄* συνθ. σε λ. όπως *γηγενής, γήπεδο*, και με το θ. *γεω-* σε λ. όπως *γεωλόγος, γεωργός*. Επίσης, ως *β΄* συνθ., συνήθ. με προθ., σχηματίζει λ. όπως *έγγειος, επίγειος, υπόγειος, υπέργειος*. Από τη ρίζα *γαιο-* σχηματίζονται τα *γαιοκτησία, γαιοκτήμονας* κτλ.

γέφυρα η: ❶ κατασκευή που συνδέει τις δύο πλευρές ποταμού, χαράδρας, διώρυγας ή ανισόπεδης διάβασης, επιτρέποντας τη διέλευση ανθρώπων, ζώων και οχημάτων. ❷ ΙΑΤΡ μεταλλικός σύνδεσμος ανάμεσα σε δύο μη συνεχόμενα δόντια. ❸ (μτφ.) μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται επικοινωνία και επαφή: *Η επίσκεψή του αποτέλεσε ~ επικοινωνίας.* ❹ τμήμα από όπου γίνεται η διακυβέρνησή του πλοίου. **γεφύρι** το: μικρή γέφυρα. **γεφυρώνω** (μτβ.): ❶ συνδέω με γέφυρα. ❷ (μτφ.) συμφιλιώνω αντικρουόμενα μέρη, εξομαλύνω διαφορές ή αντιθέσεις: *Προσπάθησε να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα .* **γεφύρωμα** το.

γεωγραφία η: επιστήμη που μελετά τη γη και την τοπογραφία της, καθώς και το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **γεωγράφος** ο, η. **γεωγραφικός -ή -ό.** **γεωγραφικά & -ώς** (επίρρ.).

γεωλογία η: επιστήμη που μελετά τη δομή και την εξέλιξη του φλοιού της γης, καθώς και το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **γεωλόγος** ο, η. **γεωλογικός -ή -ό.** **γεωλογικά & -ώς** (επίρρ.).

γεωμετρία η: ❶ ΜΑΘ κλάδος των μαθηματικών που μελετά τον χώρο και καταμετρά την επιφάνεια και τον όγκο των σωμάτων. ❷ το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **γεωμέτρης** ο, η. **γεωμετρικός -ή -ό.** **γεωμετρικά & -ώς** (επίρρ.).

γεωργία η: κλάδος της παραγωγής που αφορά τη συστηματική καλλιέργεια της γης με σκοπό την παραγωγή αγαθών: *Οι κάτοικοι στην περιοχή ασχολούνται με τη ~.* **γεωργός** ο = αγρότης. **γεωργικός -ή -ό** = αγροτικός. **σχ. γη.**

γεώτρηση η: άνοιγμα στο έδαφος βαθιάς τρύ-

γηγενής -ής -ές: αυτός που κατοικεί στον τόπο που γεννήθηκε = αυτόχθονας, ιθαγενής, ντόπιος. **σχ. αγενής & γη.**

γήπεδο το: ❶ χώρος ειδικά διαμορφωμένος, με κερκίδες και ειδικές εγκαταστάσεις, για τη διεξαγωγή αθλητικών αγώνων: *ανοικτό/κλειστό ~.* ❷ (συνεκδ.) οι θεατές που παρακολουθούν αγώνα: *Όλο το ~ τους αποθέωνε.* **γηπεδούχος** ο, η: ομάδα που αγωνίζεται στο δικό της γήπεδο. **σχ. γη, έχω & επίπεδος.**

γηραιός -ά -ό: [επίσ.] γέρος: *γηραιά κυρία.* **Γηραιά Ήπειρος:** η Ευρώπη. **Γηραιά Αλβιόνα/ Αλβιών:** η Μεγάλη Βρετανία. **γήρανση** η.

γηροκομείο το: ίδρυμα στο οποίο παρέχεται φροντίδα σε ηλικιωμένους. **γηροκομώ:** (μτβ.) φροντίζω ηλικιωμένο: *Γηροκόμησε τη μητέρα της, μέχρι που πέθανε σε βαθιά γεράματα.*

για¹ & (πριν από το α) γι¹ (προθ.): δηλώνει ❶ (+ αιτ.) **α.** σκοπό γεγονότος, κατάστασης κτλ.: *Βγήκαμε έξω ~ φαγητό.* **β.** την αιτία που προκάλεσε κτ: *Πήρε κλήση ~ παράνομη στάθμευση.* **γ.** την απόσταση ή το χρονικό διάστημα που διαρκεί κτ: *~ πολύ καιρό δε μας μιλούσε.* **δ.** χάρη, ωφέλεια σε κπ ή κτ: *Εφταξα κείκ ~ τα παιδιά.* **ε.** αναφορά σε κπ ή κτ: *Πάλι ~ ποδόσφαιρο μιλούν.* **στ.** αντικατάσταση προσώπου ή πράγματος από κπ ή κτ άλλο: *Πήγε ο Γιάννης ~ σένα.* **ζ.** αντίτιμο, αξία πράγματος: *Αγόρασε το σπίτι ~ ένα κομμάτι ψωμί.* ❷ (+ αιτ./επίρρ.) τον τόπο στον οποίο κατευθυνόμαστε: *Πώς πάνε ~ την πλατεία;* ❸ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) **α.** εντύπωση, άποψη για κπ ή κτ: *Περνιέται ~ έξυπνος. Μοι-*

γέφυρα
γεφύρι → γέφυρα
γεφύρωμα → γέφυρα
γεφυρώνω → γέφυρα
γεωγραφία
γεωγραφικά → γεωγραφία
γεωγραφικός → γεωγραφία
γεωγραφικός → γεωγραφία
γεωγράφος → γεωγραφία
γεωλογία
γεωλογικά → γεωλογία
γεωλογικός → γεωλογία
γεωλογικός → γεωλογία
γεωλόγος → γεωλογία
γεωμέτρης → γεωμετρία
γεωμετρία
γεωμετρικά → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γεωμετρικός → γεωμετρία
γιη
γηγενής
γήινος → γη
γήπεδο
γηπεδούχος → γήπεδο
γηραιός
γήρανση → γηραιός
γηρατεία → γεροντό
γηροκομείο
γηροκομώ → γηροκομείο
γι¹ → για¹
για¹

άξει ~ ψεύτικο. = σαν. Την είχαν ~ νεκρή. **β.** κατάλληλότητα προσώπου: Δεν κάνει ~ τραγουδιστής. Δεν τον θέλει ~ άντρα της.

Από την ΑΕ πρώθ. διά.

για² (μόρ.): δηλώνει **1** προτροπή: ~ έλα εδώ! ~ να δω κι εγώ τι γίνεται εδώ! **2** απειλή, δυσαρέσκεια, ειρωνεία, έκπληξη κτλ.: ~ δεσ που θα μας πεις κι εσύ τι να κάνουμε! ~ μάζεψε λίγο τα παιδιά σου!

Από το ΑΕ επιφ. εἶα «μπρος! έλα!».

για να (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει **1** σκοπό ενέργειας, κατάσταση, γεγονότος κτλ.: Έφυγα ~ μην τσακωθούμε. Και τι δεν έκανε ~ πετύχει στην καριέρα του! **2** αποτέλεσμα ενέργειας, κατάσταση κτλ. = ώστε να: Είναι υπερβολικά σύντομα η προθεσμία ~ προλάβουμε να κάνουμε κάτι. **3** αιτία για κτ: ~ γυρίζει τόσο σύντομα από τη βόλτα, κάτι κακό θα συνέβη. **4** γεγονός που συμβαίνει μετά από άλλο γεγονός = ώσπου να, μέχρι να: Χρειάστηκε πολύς καιρός ~ καταλάβει το λάθος του.

γιαλός ο: το κομμάτι της θάλασσας που εκτείνεται κατά μήκος της ξηράς: Ένα μικρό ιστιοφόρο αρμένιζε στον ~. **γιαλό-γιαλό**: κατά μήκος της ακτής.

γιατί¹ (επίρρ.): εισάγει ερώτηση σχετικά με την αιτία ή τον σκοπό για κτ: ~ δε διάβασες; ~ ήρθες εδώ; Με ρώτησε ~ δεν πήγα στο σχολείο.

γιατί² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει την αιτία για κτ = επειδή, [επίσ.] διότι: Δε διάβασα, ~ ήμουν άρρωστη. **γιατί** το: αιτία, λόγος που συμβαίνει κτ: Έψαχνε να μάθει το ~ και το πώς της ξαφνικής του φηγής.

γιατρός ο, η & [λαϊκ.] **γιατρίνα** & [λαϊκ.] **γιατρίσσα** η: **1** πρόσωπο που έχει σπουδάσει ιατρική και έχει τα προσόντα και την άδεια άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος: νοσοκομειακός/στρατιωτικός/αγροτικός ~. **2** (μτφ.) ό,τι καταπραΐνει, ανακουφίζει, θεραπεύει: Ο χρόνος είναι ο καλύτερος ~. **3** θηλ. **γιατρίνα**: γυναίκα γιατρός και (σπάν.) γυναίκα γιατρού. **γιατρίσσα**: κυρίως γυναίκα γιατρός ή γυναίκα που θεραπεύει με εμπειρικές μεθόδους. **γιατρεύω** (μτβ.). **γιατρικό** το. **γιατρεία** η.

γίγαντας & γίγας ο: **1** α. άνθρωπος του οποίου οι διαστάσεις και το ύψος ξεπερνούν κατά πολύ τον μέσο όρο ≠ νάνος. **β.** (μτφ.) κτ που έχει

μεγάλη δύναμη ή ισχύ και εξαιρετικές επιδόσεις: Η Κίνα είναι ο μελλοντικός βιομηχανικός ~. **2** **Γίγαντας** ο: μύθος καθέννας από τους γιους του Ουρανού και της Γης, μυθικά όντα με ανθρώπινη μορφή αλλά και υπερφυσικές διαστάσεις και τρομερές δυνάμεις: μάχη θεών και Γιγάντων. **3** πληθ. είδος μεγάλων φασολιών. **γιγάντιος -α -ο**: αυτός που είναι πολύ μεγάλος, υπερμεγέθης. **γιγαντώνω -ομαι** (μτβ.). **γιγαντιάσιος -α -ο. γιγαντισμός** ο.

γίνομαι • αόρ. έγινα & [οικ., σπάν.] **γίνηκα**: (αμτβ.) **1** αποκτώ κτ ιδιότητα: Έγινε βουλευτής. Έγινε επιθετικός απέναντί μου. **2** (για πρόσ.) δημιουργούμαι: Ο μεγάλος ποδοσφαιριστής γεννιέται, δε ~. **3** είμαι έτοιμος για κατανάλωση: Οι μπανάνες δεν έγιναν ακόμα. **4** για να δηλωθεί η συμπλήρωση ενός ορισμένου ποσού ή αριθμού: Με τον καινούριο μαθητή στην τάξη γίναμε τριάντα. **5** (για πράξεις, ενέργειες, καταστάσεις κτλ.) λαμβάνω χώρα, συμβαίνω, πραγματοποιούμαι: Θα γίνει διάλογος για την παιδεία. **γίνεται το δικό μου**: γίνεται αυτό που θέλω εγώ. **ό,τι έγινε έγινε**: για αποδοχή μιας άσχημης κατάστασης που δεν μπορεί να αλλάξει. **ό,τι και να γίνει**: οπωσδήποτε, σε κάθε περίπτωση. **έγινε!**: [οικ.] ως υπόσχεση για την πραγματοποίηση διαταγής. **6** παράγομαι ή προέρχομαι από κτ άλλο: Το ποτό αυτό ~ από καρύδα. **γίνεται**: απρόσ. είναι δυνατόν: ~ να είναι τόσο ανόητος. **πώς γίνεται/έγινε και...;**: για να εκφράσουμε απορία: Πώς έγινε και τελικά όλοι οι υποψήφιοι απέτυχαν; **γινωμένος -η -ο** (μπλ. ως επιθ.): (για καρπούς) αυτός που έχει γίνει (σημ. 3) = ώριμος ≠ άγουρος. **γίνομα** το. **γινόμενο** το: μαθ το αποτέλεσμα του πολλαπλασιασμού.

γιορτή η: = [επίσ.] εορτή **1** κοινωνική εκδήλωση που γίνεται με την ευκαιρία ή σε ανάμνηση γεγονότος, προς τιμήν προσώπου κτλ.: ονομαστική ~. **2** συγκεκριμένη ημέρα αφιερωμένη στη μνήμη κτ αγίου: η ~ του Αγ. Νικολάου. **3** πληθ. το διάστημα των Χριστουγέννων κυρίως ή του Πάσχα: Τι θα κάνετε τις γιορτές; **γιορτάζω** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) = [επίσ.] εορτάζω. **γιορτινός -η -ό** = [επίσ.] εορτινός. **γιορτινά** τα: καλά ρούχα που φοράει κτ σε γιορτές.

γιος ο: **1** αρσενικό παιδί κτ = αγόρι ≠ κόρη, κορίτσι. **2** [οικ.] πολύ νεαρός άντρας = νεαρός: Έλα, ~ μου, να με βοηθήσεις, νά 'χεις την ευχή μου!

για²
για να
γιαλός
γιατί → γιατί¹
γιατί² → γιατί¹
γιατρεία → γιατρός
γιατρεύω → γιατρός
γιατρικό → γιατρός
γιατρίνα → γιατρός
γιατρίσσα → γιατρός
γιατρός
γιατρός
γίγαντας
*γιγάντειος → γιγάντιος
γιγαντιάσιος → γιγαντίας
γιγάντιος → γιγαντίας
γιγαντισμός → γιγαντίας
γιγαντώνω → γιγαντίας
γίγας → γιγαντίας
γίνεται → γίνομαι
γίνηκα → γίνομαι
γίνομαι
γινόμενο
γίνομα → γίνομαι
γινωμένος → γίνομαι
γιορτάζω → γιορτή
γιορτή
γιορτινός → γιορτή
γιος

γκάζι το: ❶ εύφλεκτο αέριο που χρησιμοποιείται για φωτισμό, θέρμανση ή κίνηση: *Διάβαζε ως αργά με το φως μιας λάμπας γκαζιού.* ❷ πεντάλ μηχανοκίνητου οχήματος, με το πάτημα του οποίου αυξάνεται η ταχύτητά του: *Πάτα ~ να προλάβουμε!* ❸ *συνήθ. πληθ.* (μτφ.) μεγάλη ταχύτητα: *Έφυνε με τέρατα τα γκάζια.*

γκέτο το • *άκλ.:* ❶ ΙΣΤΟΡ απομονωμένη συνοικία ευρωπαϊκών πόλεων, όπου ήταν υποχρεωμένοι να κατοικούν οι Εβραίοι. ❷ (μτφ.) υποβαθμισμένη περιοχή, στην οποία ζει μια μειονότητα ανθρώπων απομονωμένη από τον υπόλοιπο πληθυσμό: *Στα ~ των μαύρων στη Νέα Υόρκη η βία είναι συχνό φαινόμενο.* **γκετοποιώ** (μτβ.). **γκετοποίηση** η.

Από το όνομα ενός μικρού νησιού έξω από τη Βενετία, όπου υποχρεώθηκαν το 1516 να διαμένουν απομονωμένοι οι Εβραίοι.

γκρεμός ο: πολύ απότομη κλίση του εδάφους, συνήθως βραχώδης. **γκρεμίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ (για οικοδομήματα) μετατρέπω σε ερείπια = κατεδαφίζω: *Γκρέμισαν το παλιό σπίτι για να χτίσουν καινούριο.* ❷ ρίχνω από μεγάλο ύψος: *Τον έσπρωξε και τον γκρέμισε στα βράχια.* ❸ (μτφ.) καταστρέφω: *Μετά το τέλος αυτής της σχέσης, ένοιωσε να γκρεμίζονται τα όνειρά της.* **γκρέμισμα** το.

γκριζός -α -ο: ❶ αυτός που έχει γκριζό χρώμα: *Γέρασε και τα μαλλιά του έγιναν ~.* ❷ (μτφ.) θλιβερός: *Του φαίνονται όλα ~.* **γκρίζο** το: το χρώμα που προκύπτει όταν ανακατέψουμε άσπρο και μαύρο. **γκριζάρο**: (αμτβ.) αποκτώ γκριζα μαλλιά.

γκριμάτσα η: στιγμαία παραμόρφωση των χαρακτηριστικών του προσώπου με σύσπαση των μυών = μορφασμός.

γκρίνια η: λεκτική εκδήλωση δυσφορίας, συνήθως χωρίς λόγο = μουρμούρα, μεμφιμοιρία: *Άρχισε την ~, μόλις άκουσε ποιες δουλειές έπρεπε να κάνει.* **γκρινιάζω** (αμτβ.). **γκρινιάρης -α -ικο**.

γλαρός -ή -ό: αυτός που δείχνει ονειροπόλος: *Με κοιτούσε με τα ~ της μάτια/το βλέμμα ~.* **γλαρώνω**: (αμτβ.) με πιάνει υπνηλία.

γλάρος ο: πουλί που ζει κοντά στη θάλασσα.

γλαφυρός -ή -ό: (για ύψος, κείμενο, ομιλία κτλ.) αυτός που παρουσιάζει, περιγράφει κτ με ζωντάνια = παραστατικός. **γλαφυρά** (επίρρ.). **γλαφυρότητα** η.

γλείφω -ομαι: (μτβ.) ❶ σύρω τη γλώσσα μου σε

επιφάνεια: ~ το κοντάλι του γλυκού. ❷ (μτφ.) πλησιάζω και ακουμπώ ελαφρά: *Στο εξοχικό μας το κύμα ~ την αυλή μας.* ❸ [οικ.] κολακεύω, συμπεριφέρομαι δουλικά για να πετύχω κτ: ~ τον καθηγητή, για να πάρει βαθμό. **γλείψιμο** το. **γλείφτης** ο **-τρα** η = κόλακας.

Προσοχή: να μη συγχέεται με το ΑΕ ρ. *γλύφω* «χαράσσω, λαξεύω», με το οποίο συνδέονται τα *γλύπτης, γλυπτικός* κτλ.

γλέντι το = διασκεδάση, γιορτή. **γλεντώ & -άω**: (αμτβ. & μτβ.) διασκεδάζω με τραγούδια, χορό και φαγοπότη: *Στον γάμο του γλεντούσαμε τρεις μέρες.* = ξεφαντώνω, διασκεδάζω. *Γλεντάμε την εισαγωγή μου στο Πανεπιστήμιο!* **γλεντζές** ο, **γλεντζού** η.

γλιστρώ & -άω: (αμτβ.) ❶ **α.** μετακινούμαι επάνω σε λεία επιφάνεια με συνεχή και αθόρυβη κίνηση: *Η βάρκα γλιστρούσε στα ήρεμα νερά.* ❷ **β.** μετακινούμαι, περπατώ σιγά-σιγά: *Άνοιξε την πόρτα αθόρυβα και γλίστρησε έξω από το δωμάτιο.* ❸ (για επιφάνεια) είμαι λείος, με αποτέλεσμα να γλιστρώ εύκολα κπ ή κτ πάνω μου: *Πρόσεχε, μόλις σφουγγάρισα το πάτωμα και γλιστράει!* ❹ χάνω την ισορροπία μου σε γλιστερό έδαφος και πέφτω: *Γλίστρησα κι έπεσα.* ❺ (μτφ.) καταφέρνω να ξεφύγω με ευκολία = ξεγλιστρώ: *Γλίστρησε μέσα από τα γραφεία της ασφάλειας.* **γλίστρημα** το. **γλιστερός -ή -ό**. **γλίστρα** η: πτώση από γλίστρημα.

γλιτώνω: ❶ (μτβ.) βοηθώ κτ να αποφύγει κτ δυσάρεστο ή επικίνδυνο = σώζω: *Τον γλίτωσε από βέβαιο πνιγμό.* ❷ (μτβ.) ξεφεύγω από κτ που φαινόταν αναμενόμενο: *Αυτή τη φορά το γλίτωσες το ξύλο, αλλά, αν το ξανακάνεις, θα τις φας!* = αποφεύγω. ❸ (αμτβ.) διαφεύγω κίνδυνο, διασώζομαι: *Το ατύχημα ήταν φοβερό, αλλά ο Γιάννης γλίτωσε με λίγα κατάγματα.* ❹ (μτβ.) εξοικονομώ, κερδίζω: ~ χρόνο/χρήματα. *Πήγα από μία παρακάμψη και γλίτωσα πολύ δρόμο.* **γλιτωμός** ο.

γλοιώδης -ης -εις: ❶ αυτός που καλύπτεται από παχύρρευστη και κολλώδη ουσία και προκαλεί αηδία όταν τον ακουμπάμε. ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που είναι ύπουλος, χυδαίος και αναξιοπρεπής. ❧ σχ. **αγενής**.

Από το ελνστ. *γλοιώδης* «με λιπαρό κατακάθι».

γλυκός -ιά -ό • **γλυκύτερος, γλυκύτετος**: ❶ αυτός που έχει τη γεύση της ζάχαρης ή που δεν είναι

γκάζι
γκέτο
γκετοποίηση → γκέτο
γκετοποιώ → γκέτο
γκρεμίζω → γκρεμός
γκρεμισμα → γκρεμός
γκριζός
γκριζάρο → γκριζός
γκρίζο → γκριζός
γκριμάτσα
γκρίνια
γκρινιάζω → γκρίνια
γκρινιάρης → γκρίνια
γλάρος
γλάρος
γλαρώνω → γλαρός
γλαφυρά → γλαφυρός
γλαφυρός
γλαφυρότητα → γλαφυρός
γλείφτης → γλείφω
γλείψιμο → γλείφω
γλεντζές → γλέντι
γλεντζού → γλέντι
γλέντι
γλεντώ → γλέντι
γλιστερός → γλίστρω
γλίστρα → γλίστρω
γλίστρημα → γλίστρω
γλίστρω
γλιτωμός → γλιτώνω
γλιτώνω
γλοιώδης
γλυκά → γλυκός
γλυκαίνω → γλυκός
γλυκισμα → γλυκός
γλυκό → γλυκός
γλυκός
*γλύκισμα → γλύκισμα

γλύπτης
γνωρίζω

- γλύπτης
- γλυπτική → γλύπτης
- γλυπτικός → γλύπτης
- γλυπτό → γλύπτης
- γλυπτός → γλύπτης
- γλύπτρια → γλύπτης
- *γλυστρώ → γλιόστρω
- *γλυτώνω → γλιτώνω
- *γλύφω → γλείφω
- γλώσσα¹
- γλώσσα²
- γλωσσικά → γλώσσα¹
- γλωσσικός → γλώσσα¹
- γλωσσολογία
- γλωσσολογικά → γλωσσολογία
- γλωσσολογικός → γλωσσολογία
- γλωσσολόγος → γλωσσολογία
- γνέφω
- γνέψιμο → γνέφω
- γνήσια → γνήσιος
- γνήσιος
- γνησιότητα → γνήσιος
- γνοιάζομαι → έννοια²
- γνωμάτευση → γνώμη
- γνωματεύω → γνώμη
- γνώμη
- γνωμικό
- γνωμοδότηση
- γνωμοδοτικός → γνωμοδότηση
- γνωρίζω
- γνωριμία → γνωρίζω
- γνωριμος → γνωρίζω
- γνωρισμα → γνωρίζω

αλμυρός, ξινός ή πικρός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι ευχάριστος, γαλήνιος, ήρεμος: *Πήρε έναν ~ ύπνο.* ❸ (για πρόσ.) αυτός που είναι συμπαθητικός, χαριτωμένος. **γλυκά** (επίρρ.). **γλυκαίνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) δίνω σε κτ γλυκιά γεύση. ❷ (μτφ., μτβ.) ανακουφίζω σωματικό ή ψυχικό πόνο = απαλύνω: *Του έβαλε στις πληγές αλοιφή, για να του γλυκάνει τους πόνους.* ❸ *συνήθ. παθ.* (μτβ.) προσφέρω απόλαυση σε κτ με σκοπό να τον καταφέρω να κάνει κτ που δεν πρέπει να κάνει (παράνομο, ανήθικο κτλ.): *Γλυκάθηκε από τα κέρδη.* ❹ (αμτβ.) γίνομαι ήπιος, μαλακός, ήρεμος: *Ο καιρός γλύκανε.* **γλυκά** η: ❶ η ιδιότητα και η αίσθηση του γλυκού, η γλυκιά γεύση = γλυκύτητα ≠ πίκρα. ❷ (μτφ.) σωματική και ψυχική ευχαρίστηση, απόλαυση, ηδονή: *Δε χάριξε τη ~ του έρωτα.* ❸ απαλότητα, τρυφερότητα, γαλήνη: *Έχει μια ~ στο πρόσωπο.* ❹ *πληθ. καλοπιάσματα, τρυφερότητες: Μου έκανε γλύκες.* **γλυκό** το: γλυκό τρόφιμο. **γλύκισμα** το = γλυκό.

γλύπτης ο, **γλύπτρια** η: καλλιτέχνης που δημιουργεί έργα τέχνης δουλεύοντας την πέτρα, το μάρμαρο, το μέταλλο κτλ. **γλυπτικός -ή -ό**. **γλυπτική** η. **γλυπτός -ή -ό**. **γλυπτό** το. *σχ. γλείφω.*

Από το ΑΕ ρ. γλύφω «χαράσσω, λαξεύω».

γλώσσα¹ η: ❶ ΑΝΑΤ όργανο στη στοματική κοιλότητα. ❷ οτιδήποτε έχει το σχήμα της γλώσσας: *Πύρινες ~ κατέτρωγαν τα πάντα στο πέρασμά τους.* ❸ σύστημα επικοινωνίας: *νοηματική ~/η ~ της μουσικής/της τέχνης.* ❹ (ειδικ.) ο ανθρώπινος κώδικας επικοινωνίας που αποτελείται από ήχους και σύμβολα: *ελληνική/αγγλική/μητρική/δεύτερη/ξένη ~.* ❺ ο ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης που χαρακτηρίζει άτομα ή ομάδες ατόμων: *η ~ του Παλαμά/της πολιτικής.* ❻ (γενικότ.) τρόπος έκφρασης: *Μας απάντησε με χυδαία ~.* **βγάζω ~**: αυθαδιάζω. ❼ ΠΛΗΡΟΦ σύστημα συμβόλων και κανόνων για τη μεταβίβαση εντολών σε υπολογιστή: *~ προγραμματισμού.* **γλωσσικός -ή -ό**. **γλωσσικά** (επίρρ.).

γλώσσα² η: είδος ψαριού.

γλωσσολογία η: επιστήμη που μελετά τη γλώσσα. **γλωσσολογικός -ή -ό**. **γλωσσολογικά** (επίρρ.). **γλωσσολόγος** ο, η.

γνέφω • αόρ. *έγνεψα*: (μτβ.) κάνω νόημα σε κτ με ελαφριά κίνηση του κεφαλιού, των χειρών ή των ματιών = [επίσ.] νεύω: *Μας έγνεψε να πάμε κοντά του.* **γνέψιμο** το.

γνήσιος -α -ο: ❶ αυτός που είναι ό,τι φαίνεται, δεν είναι ψευτικός, πλαστός: *ζώνη από ~ δέρμα.* ❷ αυτός που δεν έχει νοθευτεί: *~ τοπικά προϊόντα.* ❸ (για πρόσ. και συναισθήματα) αυτός που είναι πραγματικός, αληθινός, δεν προσποιείται: *Παρότι γεννήθηκε στην Αγγλία, παραμένει ~ Έλληνας.* *Ένωσα ~ χαρά βλέποντάς τον.* **γνήσια** (επίρρ.). **γνησιότητα** η.

γνώμη η: ό,τι πιστεύει κτ για ένα θέμα, ό,τι θεωρεί ότι είναι σωστό = άποψη, θέση, στάση, εκτίμηση: *Έχω τη ~ ότι οι τιμές του πετρελαίου θα αυξηθούν.* **κοινή** ~: οι απόψεις που αποδέχεται ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας και (συνεκδ.) η πλειοψηφία της κοινωνίας, ο κόσμος. *σχ. γνώση.* **γνωματεύω** (μτβ.). **γνωμάτευση** η: γνωμοδότηση ειδικού για ορισμένο θέμα.

γνωμικό το: περιεκτική φράση, απόσταγμα της λαϊκής σοφίας, που εκφράζει μια γενική αλήθεια = απόφθεγμα, ρητό.

γνωμοδότηση η: διατύπωση επίσημης γνώμης ύστερα από μελέτη = γνωμάτευση: *Ζητήθηκε η ~ του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης για το θέμα.* **γνωμοδοτώ** (αμτβ.). **γνωμοδοτικός -ή -ό**.

γνωρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ έχω μάθει = ξέρω ≠ αγνώω: *~ όλες τις λεπτομέρειες αυτής της υπόθεσης.* ❷ συναντώ κτ για πρώτη φορά και αναπτύσσω σχέσεις μαζί του: *Τον γνώρισα πριν από δύο χρόνια σ' ένα ταξίδι.* (& παθ., αμτβ.) *Γνώριστχα με τον άντρα μου όταν ήμαστε στο πανεπιστήμιο.* ❸ αναγνωρίζω κτ ή κτ: *Τον γνώρισε αμέσως, παρότι έλειπε χρόνια στο εξωτερικό.* ❹ αποκτώ εμπειρία, βιώνω: *Γνώρισαν πολλές πίκρες και βάσανα στα χρόνια της Κατοχής.* ❺ συστήνω κτ σε κτ άλλον: *Να σας γνωρίσω τη σύζυγό μου!* ❻ [επίσ.] παρέχω πληροφορίες για κτ = γνωστοποιώ: *Σας ~ ότι δεν επιτρέπεται η λήψη φωτογραφιών.* **γνώρισμα** το: στοιχείο ή ιδιότητα που χαρακτηρίζει κτ, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. **γνωριμία** η: το να γνωρίζει κανείς κτ και (συνεκδ.) το ίδιο το πρόσωπο που γνωρίζει: *Έκανα μια ενδιαφέρουσα ~.* **γνωστός -ή -ό**: ❶ αυτός τον οποίο γνωρίζουμε εμπειρικά ή μετά από μελέτη: *Οι τακτικές εξαπάτησης στις διαφημίσεις είναι ~, αλλά όλοι πέφτουμε θύματά τους.* *Είναι ~ ότι οι δύο άνδρες είχαν αντιπαλότητα.* ❷ (για πρόσ.) ≠ άγνωστος **α.** αυτός τον οποίο γνωρίζει κτ, αλλά δεν είναι στενός του φίλος: *Είμαστε απλοί ~: έχει τύχει να βρεθούμε δυο τρεις φορές σε κάποια πάρτι.* **β.** αυτός τον οποίο γνωρίζουν

πολλοί = διάσημος ≠ άσημος: Στο σκάνδαλο εμπλέκεται ~ μοντέλο. **γνώριμος -η -ο**: αυτός τον οποίο γνωρίζουμε καλά και αισθανόμαστε οικείο, φιλικό: ~ αίσθημα/φωνή.

γνώση η: ❶ το να γνωρίζει κανείς κτ ≠ άγνοια: Έκανε την καταγγελία με ~ των συνεπειών που μπορεί να έχει. **λαμβάνω ~**: [επίσ.] πληροφοροφρούμαι: Μόλις έλαβε ~ των γεγονότων, έσπευσε να βοηθήσει. **εν γνώσει**: γνωρίζω, είμαι ενήμερος για κτ ≠ εν αγνοία: Οι αλλαγές δεν ήταν ~ μας και μας ξάφνιασαν. ❷ το σύνολο των εννοιών και πραγμάτων που ξέρει κτ: Έχει πολλές ~. Είναι αναγκαία η ~ ηλεκτρονικού υπολογιστή. **γνώστης ο, -τρια η**: πρόσωπο που γνωρίζει κτ σε βάθος. **γνωστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στη γνώση: ~ αντικείμενο/διαδικασία. ❷ αυτός που τον χαρακτηρίζει σύνεση = συνेतός, μυαλωμένος. **γνωστικά** (επίρρ., σημ. 2).

Από θέμα του ΑΕ ρ. *γιγνώσκω*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται επίσης τα *γνώμη, γνώστης, γνωστικός*, αλλά και τα παράγωγα και σύνθετα αυτών, όπως *γνωμοδότηση, γνωστοποιώ, γευσιγνώστης, γευσιγνωσία* κτλ.

γοητεύω -ομαι: (μτβ.) ασκώ μεγάλη έλξη = σα-γηνεύω, θέλω: Αυτή η κοπέλα μάς έχει γοητεύσει όλους. **γοητεία η, γόηση ο, γόηση ο**: πρόσωπο που γοητεύει. **γοητευτικός -ή -ό**. **γοητευτικά** (επίρρ.). **γόητρο** το: φήμη, κύρος και η γενική εκτίμηση προσώπου.

γόνατο το: ΑΝΑΤ άρθρωση μεταξύ μηρού και κνήμης που επιτρέπει το λύγισμα του ποδιού. **γονατίζω**: ❶ (αμτβ.) λυγίζω το ένα ή και τα δύο πόδια έτσι, ώστε να ακουμπώ στο έδαφος με τα γόνατα: Γονάτισε μπροστά στην εικόνα της Παναγίας. ❷ (μτφ.) **α.** (αμτβ.) λυγίζω από το βάρος των δυσκολιών = καταβάλλομαι: Είχαν γονατίσει από την κούραση. **β.** (μτβ.) κάνω κτ να γονατίσει: Τα πολλά χρέη τον γονάτισαν. **γονάτισμα** το. **γονατιστός -ή -ό**.

γονίδιο το: ΒΙΟΛ η βασική μονάδα της γενετικής, αποτελεί μέρος του χρωμοσώματος και μεταδίδεται στον απόγονο, προσδιορίζοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του. **γονιδιακός -ή -ό**. **γονιδίωμα** το: το σύνολο των γονιδίων ενός οργανισμού.

γόνιμος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ικανός να γεννά ή να παράγει ή που είναι κατάλληλος για αναπαραγωγή: Αναπτύσσεται καλύτερα σε ~ εδάφη. = εύφορος ≠ άγονος. Είναι στη ~ πε-

ρίοδο ακόμη, μπορεί να μείνει έγκυος. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι δημιουργικός ή απο-τελεσματικός: Είχαμε μια ~ κουβέντα και λύσαμε το πρόβλημα. **γόνιμα** (επίρρ., σημ. 2). **γονιμότητα η**.

γουλιά η: μικρή ποσότητα υγρού που πίνει κανείς: Ήπια μια ~ νερό.

γουρλώνω: (μτβ.) ανοίγω διάπλατα τα μάτια με έκπληξη ή θυμό. **γουρλωτός -ή -ό**: για μάτια που είναι από φυσικού τους γουρλωμένα. **γουρλωμα** το.

γούστο το: ❶ η αίσθηση του ωραίου που έχει κτ: Το καλό της ~ φαίνεται από τα όμορφα αντικείμενα που δωρίζει. ❷ πληθ. προτιμήσεις: Έπαιξε μουσική για όλα τα γούστα. **κάνω ~**: διασκεδάζω με κτ ή κτ. **έχει ~ να**: για κτ που δεν επιθυμούμε να συμβεί, αλλά το θεωρούμε πιθανό: ~ μας κουβαλήσει και την αδερφή του! **σχ. γεύομαι. γουστόζος -α -ικο & γουστόζικος -η -ο**: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από γούστο. ❷ αυτός που είναι ευχαρίστος, διασκεδαστικός. **γουστόζικα** (επίρρ.). **γουστάρο**: [οικ.] (μτβ.) ❶ μου αρέσει κτ ή κτ: Δε ~ να μου λένε άλλοι τι να κάνω. ❷ έλκομαι ερωτικά από κτ: ~ τη Μαρία.

γυφός ο: ΑΝΑΤ τμήμα του ανθρώπινου σώματος που περιλαμβάνει την άρθρωση της λεκάνης και του μηριαίου οστού = [επίσ.] ισχίο.

γραμματέας ο, η • γεν. θηλ. γραμματέως: ❶ υπάλληλος με αρμοδιότητα την οργάνωση και ομαλή λειτουργία ενός γραφείου: Εκτελεί χρέη γραμματέα. ❷ ανώτατος αξιωματούχος οργανισμού ή κόμματος: Ο Γενικός ~ του ΟΗΕ. **γραμματεία η**: τμήμα οργανισμού που στελεχώνεται από γραμματείς, καθώς και τα στελέχη αυτού του τμήματος. **γραμματειακός -ή -ό**.

γραμματική η: ΓΛΩΣΣ σύνολο κανόνων που περιγράφουν την ορθή χρήση μιας γλώσσας. **γραμματικός -ή -ό**. **γραμματικά** (επίρρ.).

γραμμή η: ❶ σύνολο διαδοχικών θέσεων ίχνους, λεπτό και μακρύ, που μοιάζει να δημιουργείται από ένα σημείο που κινείται: Τράβηξε μια ευθεία ~. Οι λεπτές ~ του προσώπου οφείλονται στην ηλικία. = ρυτίδα. ❷ σύνολο προσώπων ή ομοειδών αντικειμένων παραταγμένων σε σειρά: Μπήκε στη ~ με τους άλλους. ~ παραγωγής. ❸ τηλεφωνική σύνδεση: Η ~ είναι κατειλημμένη. ❹ σύνδεση με μέσα μαζικής μεταφοράς, δρομολόγιο: ακτοπλοϊκές/αεροπορικές ~. ❺ συνήθ. πληθ. ειδική διαδρομή πάνω στην οποία κινούνται τρένα = ράγα: σι-

γνώση
γνώστης → γνώση
γνωστικά → γνώση
γνωστικός → γνώση
γνωστοποιώ → -ποιώ
γνωστός → γνωρίζω
γνώστρια → γνώση
γός → γοητεύω
γόηση ο → γοητεύω
γοητεία → γοητεύω
γοητευτικά → γοητεύω
γοητευτικός → γοητεύω
γοητεύω
γόητρο → γοητεύω
γονατίσω → γόνατο
γονάτισμα → γόνατο
γονατιστός → γόνατο
γόνατο
γονιδιακός → γονίδιο
γονίδιο
γονιδίωμα → γονίδιο
γόνιμα → γόνιμος
γονιμοποιός → -ποιώ
γονιμοποιώ → -ποιώ
γόνιμος
γονιμότητα → γόνιμος
γουλιά
γουρλώνω → γουρλώνω
γουρλώνω
γουρλωτός → γουρλώνω
γουστάρω → γούστο
γούστο
γουστόζικα → γούστο
γουστόζικος → γούστο
γουστόζος → γούστο
γυφός
γυφός → γυφός
γραμματεία → γραμματέας
γραμματέας
γραμματειακός → γραμματέας
γραμματικά → γραμματική
γραμματική
γραμματικός → γραμματική
γραμματικός → γραμματική
γραμμή
γραμμικά → γραμμή
γραμμικός → γραμμή
γραπτά → γράφο
γραπτό → γράφο
γραπτός → γράφο
γραπτώς → γράφο

γράφωμα → γραπώνω
 γραπώνω
 γρατσουνιά → γρατσουνώ
 γρατσουνίζω → γρατσουνώ
 γρατσουνίσμα → γρατσουνώ
 γρατσουνώ
 γραφειακός → γραφείο
 γραφείο
 γραφειοκρατία
 γραφειοκρατικά → γραφειο-
 κρατία
 γραφειοκρατικός → γραφειο-
 κρατία
 γραφή → γράφω
 γραφικά → γραφικός¹
 γραφικός¹
 γραφικός² → γράφω
 γραφικότητα → γραφικός¹
 γραφτό → γράφω
 γράφω
 γράψιμο → γράφω
 γρήγορα → γρήγορος
 γρηγοράδα → γρηγορός
 γρηγορός
 γυαλί → γυαλίζω

δροδρομική ~. ⑥ σε γραπτό κείμενο, χαρα-
 κτήρες και λέξεις τοποθετημένες σε μία σει-
 ρά = αράδα. ⑦ (μτφ.) τακτική ή οδηγία που
 ακολουθείται σε ένα θέμα: η υπερασπιστική
 ~ του δικηγόρου. Οι δηλώσεις του ξέφυγαν
 από τη ~ του κόμματος. **γραμμικός -ή -ό**: αυ-
 τός που γίνεται με γραμμές: ~ σχέδιο. **γραμ-
 μικά** (επίρρ.).

γραπώνω -ομαι: ① (μτβ.) αρπάζω κπ ή κτ: Τον
 γράπωσε από τον λαμό και δεν τον άφησε να
 φύγει. ② παθ. πιάνομαι δυνατά από κάποιον:
 Γραπώθηκε από τα κάγκελα και έτσι σώθηκε
 από τον χείμαρρο. **γράπωμα** το.

γρατσουνώ & -άω -ιέμαι & -ίζω -ομαι: (μτβ.) ①
 κάνω πληγή ή σημάδι σε κπ ή κτ με τα νύχια
 ή αιχμηρό αντικείμενο: Μου γρατσουνίσαν
 το καινούριο μου αυτοκίνητο. Η γάτα τον
 γρατσουνίσε στο μάγουλο. ② [ειρων.] παίζω
 αδέξια μουσικό όργανο με χορδές: Γρατσουν-
 νάει την κιθάρα και νομίζει ότι παίζει μου-
 σική. **γρατσουνίσμα** το. **γρατσουνιά** η: πληγή
 ή σημάδι από νύχια ή αιχμηρό αντικείμενο.

γραφείο το: ① έπιπλο που μοιάζει με τραπέζι
 και χρησιμοποιείται για μελέτη ή γράψιμο. ②
 δωμάτιο ή σύνολο δωματίων στο οποίο ερ-
 γάζεται κπ ή στο οποίο στεγάζεται μία εται-
 ρεία: Πού βρίσκονται τα ~ της εταιρείας; ③
 υπηρεσία ή οργανισμός: ~ ευρέσεως εργα-
 σίας. ✎ σχ. **γράφω. γραφειακός -ή -ό**.

γραφειοκρατία η: ① χρονοβόρες διαδικασίες
 της δημόσιας διοίκησης: Έμπλεξα με τη ~ και
 να δούμε πότε θα ξεμπερδέψω! ② η διοίκηση
 του δημοσίου και οι σχετικές αρμόδιες υπη-
 ρεσίες. ✎ σχ. **γράφω. γραφειοκρατικός -ή
 -ό. γραφειοκρατικά** (επίρρ.).

γραφικός¹ -ή -ό: ① (για τόπο) αυτός που είναι
 όμορφος και μοιάζει με ζωγραφικό πίνακα:
 ~ ακρογιάλι/εκκλησιάκι. ② (για πρόσ.) αυτός
 που είναι παράξενος ή ιδιόρρυθμος: ένας τύ-
 πος ~, με περίεργη εμφάνιση. **γραφικά**
 (επίρρ.). **γραφικότητα** η.

γράφω -ομαι • παθ. αόρ. **γράφτηκα** & (σπάν.)
γράφηκα: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ① αποτυ-
 πώνω τον λόγο ή τη σκέψη μου κυρίως πάνω
 σε χαρτί, χρησιμοποιώντας σύμβολα (γράμ-
 ματα): Έμαθε να ~ από πολύ μικρή. Βλέπεις
 τι γράφει εκεί; ~/έχω γραμμένο κπ/κτ στα πα-
 λιά μου τα παπούτσια/κανονικά: περιφρονώ
 ή αδιαφορώ για κπ ή κτ. ② αποτυπώνω ήχο ή
 εικόνα σε μηχανήμα: Σου έγραψα στο βίντεο
 την εκπομπή. ③ γράφω επιστολή = αλληλο-
 γραφώ: Γράφε μας μία φορά την εβδομάδα,

να ξέρουμε ότι είσαι καλά. ④ συντάσσω επι-
 στημονικό, λογοτεχνικό κτλ. έργο: ~ διηγήμα-
 τα/την πτυχιακή του/στην τοπική εφημερίδα.
 = δημοσιογραφώ. ⑤ συνθέτω μουσική: ~ λαϊ-
 κά τραγούδια. ⑥ δηλώνω κπ σε κατάλογο =
 εγγράφω: Έγραψα το παιδί στα αγγλικά. ⑦
 αφήνω περιουσιακό μου στοιχείο σε κπ με
 διαθήκη: Τους έγραψε από ένα διαμέρισμα. ⑧
 (για τη μοίρα) ορίζω ως πεπρωμένο: Ήταν
 γραμμένο από τη μοίρα να συναντηθούμε.
γράψιμο το. **γραπτός -ή -ό**: αυτός που διατυ-
 πώνεται με γράμματα ≠ προφορικός: ~ λόγος
 /εξέταση. **γραπτό** το: ① γραπτή απάντηση εξε-
 ταζομένου σε διαγωνισμό ή εξέταση. ② συνήθ.
 πληθ. το σύνολο των έργων ενός λογοτέχνη:
 Από τα ~ του σώθηκαν ελάχιστα. **γραπτό &
 γραμμένο** το: ό,τι έχει γράψει η μοίρα για κπ
 = πεπρωμένο, ριζικό: Ήταν της μοίρας μας ~.
γραπτά & -ώς (επίρρ.). **γράμμα** το: ① σύμβο-
 λο με το οποίο αναπαριστάουμε τους φθόγ-
 γους μιας γλώσσας: Το ελληνικό αλφάβητο
 έχει 24 ~. **κατά ~**: με ακρίβεια = πιστά: Ακο-
 λουθούσε τις οδηγίες ~. ② γραπτό μήνυμα
 που απευθύνεται σε κπ = [επίσ.] επιστολή:
 στέλνω/γράφω/παίρνω ~. ③ πληθ. α. μόρφω-
 ση: Μάθε, παιδί μου, ~! β. λογοτεχνία, καλ-
 λιεργημένος γραπτός λόγος: Ήταν άνθρωπος
 των γραμμάτων και των τεχνών. **γραφή** η: ①
 το να γράφει κπ κτ = γράψιμο: Ξέρει ~ και
 ανάγνωση. ② σύστημα σημείων για τη γραπτή
 αποτύπωση του λόγου: ιερογλυφική ~. **γρα-
 φικός² -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τη γρα-
 φή ή το γράψιμο. ~ **χαρακτήρας**: ο ιδιαίτερος
 τρόπος που γράφει ο καθένας με το χέρι. ~ **τέ-
 χνες**: σύνολο καλλιτεχνικών, σχεδιαστικών
 και εκτυπωτικών μεθόδων.

Οι λ. **γραπτός - γραπτό** προέρχονται από θέμα του
 ρ. **γράφω**. Ο εναλλακτικός τ. **γραπτός** δεν είναι εύ-
 χρηστος, ενώ ο τ. **γραπτό** χρησιμοποιείται με δια-
 φορετική σημασία.

Από το ρ. **γράφω** προέρχονται πολλές λέξεις, όπως
**γραφείας, γραφίστας, γραφομηχανή, γραφειοκρα-
 τία** κτλ.

γρήγορος -η -ο: ① αυτός που κινείται με μεγά-
 λη ταχύτητα = ταχύς ≠ αργός. ② αυτός που
 ενεργεί ή συμβαίνει αμέσως ή μέσα σε σύντο-
 μο χρονικό διάστημα: ~ απάντηση/εξέλιξη.
γρήγορα (επίρρ.) ≠ αργά, σιγά. **γρηγοράδα** η.
 ✎ σχ. **εγείρω**.

γυαλί το: ① διαφανές υλικό που σπάει εύκολα

και χρησιμοποιείται για την κατασκευή βάζων, ποτηριών κτλ.: *γλυπτό από μέταλλο και ~*. ❷ *συνήθ. πληθ.* κομμάτι σπασμένου αντικειμένου από γυαλί: *Πρόσεξε τα γυαλιά, θα κοπείς!* ❸ *πληθ.* κομμάτια από γυαλί που στερεώνονται σε ειδικό σκελετό και χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της όρασης ή την προστασία των ματιών από τον ήλιο ή τον αέρα: *γυαλιά οράσεως/ηλίου*. ❹ [μειωτ.] (μτφ.) η τηλεόραση: *Βγαίνει καλά στο ~*. **γυάλινος -η -ο:** αυτός που είναι από γυαλί. **γυαλικά** τα: είδη κουζίνας ή σπιτιού όπως ποτήρια, πιάτα, βάζα κτλ. **γυαλάκιος ο:** [μειωτ.] πρόσωπο που φορά γυαλιά οράσεως.

γυαλίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) *κάνω* κτ λείο και λαμπερό: *~ τα παπούτσια/τα ασημικά*. ❷ (αμτβ.) φαίνομαι λείος και λαμπερός: *Τα πετράδια γυάλιζαν στο φως*. **γυάλισμα** το. **γυαλιστερός -ή -ό.** **γυαλάδα** η: η ιδιότητα του γυαλιστερού.

γυμνάζω -ομαι: (μτβ.) ασκώ το σώμα μου: *Πρέπει να ~ καθημερινά τους κοιλιακούς μου*. **γυμναστής ο, -άστρια** η. **γυμναστικός -ή -ό.** **γυμναστική** η.

γυμνάσιο το: ❶ οι τρεις πρώτες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζονται, καθώς και οι μαθητές της βαθμίδας αυτής. ❷ *πληθ.* ασκήσεις στρατιωτικής ετοιμότητας. **γυμνασιακός -ή -ό.** **γυμνασιάρχης ο, η & [οικ.] -ισσα** η.

γυμνός -ή -ό: ❶ **α.** αυτός που δε φοράει ρούχα = γδυτός ≠ ντυμένος: *Κυκλοφορούσε στην παραλία ~*. *Ήταν ~ από τη μέση και πάνω!* **β.** αυτός που δεν καλύπτεται από κτ: *Το δέντρο ήταν τελείως ~, δεν είχε ούτε ένα φύλλο*. ❷ (μτφ.) αυτός που του λείπει κτ: *~ δωμάτιο (χωρίς διακόσμηση)*. *~ αλήθεια:* πλήρης αλήθεια. **γύμνια** η: η κατάσταση του γυμνού.

γυναίκα η: ❶ άνθρωπος θηλυκού φύλου που έχει περάσει την παιδική και την εφηβική ηλικία: *Τώρα πια είσαι ολόκληρη ~ και όχι κοριτσάκι!* ❷ [οικ.] η σύζυγος: *Τι κάνουν η ~ και τα παιδιά σου;* ❸ [οικ.] γυναίκα που απασχολείται επαγγελματικά με το καθάρισμα σπιτιών: *Κάθε Σάββατο έχω ~ που μου κάνει το σπίτι.*

γυναικίος -α -ο. **γυναικεία** (επίρρ.). **γυναικεία** τα: τμήμα καταστήματος που πουλάει γυναικεία ρούχα.

γυρεύω: (μτβ.) ❶ *ψάχνω* να βρω κτ ή κτ = ζητώ, αναζητώ: *Στον ουρανό σε γύρευα, στη γη σε βρήκα*. ❷ *ζητώ* επίμονα, επιθυμώ πολύ να κάνω κτ: *Γύρευε να βρει το δίκιο του*. **τρέχα γύρευε:** για κτ που είναι απίθανο ή μάταιο.

γυρίζω: ❶ (αμτβ.) επανέρχομαι στο σημείο ή τον τόπο προέλευσης = επιστρέφω: *Θα γυρίσω στη δουλειά σε μία ώρα*. ❷ **α.** (αμτβ.) στρέφωμαι προς τα πίσω: *~ και βλέπω πίσω μου έναν άγνωστο*. **β.** (μτβ.) στρέφω κτ προς μία κατεύθυνση: *Γύρισε το κεφάλι και τον είδα πίσω μου*. *~ τον διακόπτη*. ❸ (αμτβ.) κινούμαι γύρω από έναν άξονα: *Η γη ~*. ❹ (μτφ., αμτβ.) κινούμαι, κάνω βόλτες άσκοπα εδώ και εκεί: *Όλη μέρα ~ στους δρόμους*. ❺ (αμτβ.) αλλάζω: *Επιτέλους, γύρισε η τύχη μας!* ❻ (μτβ.) δίνω πίσω κτ που έχω δανειστεί = επιστρέφω: *Της έδωσα ένα βιβλίο, αλλά δε μου το γύρισε ποτέ πίσω*. ❼ (μτβ.) ξεναγώ κτ: *Τον γύρισε σε όλα τα αξιοθέατα της πόλης*. ❽ (μτβ.) κινηματογραφώ: *~ ταινία*. **γυρισμός ο:** το να γυρίζει (σημ. 1) κτ κάπου = επιστροφή. **γύρισμα** το: το να γυρίζει κτ ή να γυρίζει κανείς κτ (σημ. 2, 5 & 8): *το ~ του κεφαλιού/της τύχης /μιας ταινίας*.

γωνία & [οικ.] στις σημ. 2, 3 & 4 **γωνιά** η: ❶ ΓΕΩΜ Γεωμετρικό σχήμα που ορίζεται από δύο τεμνόμενες ευθείες: *ορθή/οξεία/αμβλεία ~*. ❷ **α.** εσοχή ή εξοχή που σχηματίζουν επιφάνειες που τέμνονται: *Έβαλα το τραπέζι στη ~ του δωματίου*. **β.** το σημείο στο οποίο τέμνονται δύο δρόμοι: *το περίπτερο της ~*. ❸ η άκρη αντικειμένων: *η ~ του τραπεζιού/του ματιού*. ❹ (μτφ.) άκρη, απομακρυσμένο σημείο: *Τι χώθηκες σ' αυτή τη ~;* **γωνιακός -ή -ό.** **γωνιακά** (επίρρ.). **γωνιάζω:** (μτβ.) δίνω σε κτ το σχήμα γωνίας.

Προσοχή στην προφορά: χωρίς συνίηση τα *γω-νί-α, γω-νι-α-κός*, αλλά με συνίηση το *γω-νιά-ζω*.

γυαλάδα → γυαλίζω
γυαλάκιος → γυαλί
γυαλί
γυαλίζω
γυαλικά → γυαλί
γυάλινος → γυαλί
γυάλισμα → γυαλίζω
γυαλιστερός → γυαλίζω
γυμνάζω
γυμνασιακός → γυμνάσιο
γυμνασιάρχης → γυμνάσιο
γυμνάσιο
γυμναστής → γυμνάζω
γυμναστική → γυμνάζω
γυμναστικός → γυμνάζω
γυμνάστρια → γυμνάζω
γύμνια → γυμνός
γυμνός
γυναίκα
γυναικεία → γυναίκα
γυναικίος → γυναίκα
γυρεύω
γυρίζω
γύρισμα → γυρίζω
γυρισμός → γυρίζω
γωνία
γωνιάζω → γωνία
γωνιακά → γωνία
γωνιακός → γωνία

Δαγκώνω
δάχτυλο

δαγκάνω → δαγκώνω
 δάγκωμα → δαγκώνω
 δαγκωματιά → δαγκώνω
 δαγκωνιά → δαγκώνω
 δαγκώνω
 δάκρυ
 δακρυζώ → δάκρυ
 δακτυλικός¹ → δάχτυλος
 δακτυλικός² → δάχτυλο
 δακτύλιος
 δάχτυλο → δάχτυλο
 δάκτυλος
 δαμάζω
 δανειακός → δάνειο
 δανείζω → δάνειο
 δανειζιά → δάνειο
 δανειακός → δάνειο
 δάνειο
 δανεισμός → δάνειο
 δανειστής → δάνειο
 δανειστικά → δάνειο
 δανειστικός → δάνειο
 δανειστρία → δάνειο
 δαπάνη → δαπανώ
 δαπανηρός → δαπανώ
 δαπανώ
 δάρσισμο → δάρσισμα
 δασικός → δάσος
 δασάλα → δάσκαλος
 δασκάλεμα → δάσκαλος
 δασκαλεύω → δάσκαλος
 δασκαλίκι → δάσκαλος
 δάσκαλος
 δάσος
 δασώδης → δάσος
 δαχτυλικός → δάχτυλο
 δάχτυλο

Δαγκώνω & [προφ.] δαγκάνω -ομαι: (μτβ.) ❶

(& με παράλ. αντικ.) πιέζω κτ ανάμεσα στα δόντια μου: ~ το μολύβι. Προσοχή, ο σκύλος ~! Με δάγκωσε στο χέρι. ❷ παθ., συνήθ. αόρ. αισθάνομαι άσχημα για κτ δυσάρεστο που έκανα: Δαγκώθηκε, όταν κατάλαβε την γάφρα της. **δάγκωμα** το: το να δαγκώνει κανείς κτ. **δαγκωματιά** η: ❶ το να δαγκώνει κανείς κτ και (συνεκδ.) το σημάδι που κάνει: Ποιος σου έκανε αυτή τη ~ στο μάγουλο; ❷ μικρό κομμάτι τροφής που κόβει κτ με τα δόντια του. **δαγκωνιά** η = δαγκωματιά (σημ. 1).

δάκρυ το: σταγόνα διάφανου αλμυρού υγρού που κυλάει από τα μάτια λόγω έντονου συναισθήματος ή ερεθισμού: Ξέσπασε σε δάκρυα χαράς / λύπης. **κροκοδείλια δάκρυα**: ψεύτικο κλάμα. **δακρυζώ** (αμτβ.).

δακτύλιος ο: ❶ κτ που έχει το σχήμα δαχτυλιδιού και βρίσκεται γύρω από κτ άλλο. **κυκλοφοριακός** ~: περιοχή της πόλης, συνήθ. στο κέντρο, όπου δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία όλων των οχημάτων. ❷ ΑΣΤΡΟΝ φωτεινή ζώνη που βρίσκεται γύρω από κάποιους πλανήτες: ο ~ του Κρόνου. ❸ ΑΝΑΤ τμήμα του σώματος των σκουληκιών και των εντόμων που έχει το σχήμα δαχτυλιδιού.

δάχτυλος ο: ❶ (μτφ.) πρόσωπο ή ομάδα προσώπων που ενεργούν μυστικά με σκοπό να προκαλέσουν κακό: Ξένος ~ κρύβεται πίσω από τις πρόσφατες αναταραχές. ❷ ΦΙΛΟΛ στη μετρική, τρισύλλαβη μετρική μονάδα. **δακτυλικός**¹ -ή -ό: ΦΙΛΟΛ αυτός που αποτελείται από δακτύλους (σημ. 2): ~ εξάμετρο.

δαμάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ εκπαιδεύω άγριο ζώο, ώστε να υπακούει στις εντολές μου. ❷ (μτφ.) θέτω υπό τον έλεγχό μου κτ ή κτ που είναι επικίνδυνο(ς) ή δύσκολο(ς) να ελεγχθεί: Ο άνθρωπος προσπαθεί να δαμάσει τα στοιχεία της φύσης.

δάνειο το: ❶ χρηματικό ποσό που δίνεται με τον όρο να επιστραφεί σε ορισμένο χρόνο, συνήθως αυξημένο με τόκους: Δίνω/παιρνω ~. ❷ πνευματικό αγαθό που χρησιμοποιεί κανείς ως δικό του: Η βασική ιδέα του έργου είναι ~ από τον Βιζυηνό. **λεξιλογικό/μεταφραστικό** ~: ΓΛΩΣΣ λέξη που δημιουργείται σε μία γλώσσα μεταφράζοντας τη λέξη άλλης γλώσσας: Η λέξη «ουρανοξύστης» είναι ~ της αγγλικής «sky-scraper». **δανείζω -ομαι:** (μτβ.) δίνω σε κτ κτ προσωρινά, με τον όρο να το επιστρέψει: Του δάνεισα το αυτοκίνητό μου, γιατί το δικό του χάλασε. **δανεισμός** ο. **δα-**

νειακός -ή -ό: αυτός που δίνεται ως δάνειο. **δανειακά** τα: χρήματα που δίνονται ως δάνειο. **δανειστής** ο, **δανειστρία** η: πρόσωπο που δανείζει σε κτ κτ = πιστωτής. **δανειακός -ή -ό:** αυτός που είναι σχετικός με το δάνειο: ~ πολιτική της τράπεζας. **δανειστικός -ή -ό:** αυτός που είναι σχετικός με τον δανειστή ή τον δανεισμό: ~ βιβλιοθήκη. **δανειστικά** (επίρρ.).

δαπανώ & -άω -ιέμαι & -ώμαι: (μτβ.) = [οικ.] ξοδεύω ❶ δίνω χρήματα για να αποκτήσω αγαθό ή υπηρεσία = χαλάω. ❷ (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ χωρίς μέτρο, με αποτέλεσμα να το αχρηστεύσω ή να το εξαντλήσω = καταναλώνω: Δαπάνησα πολύ χρόνο στη μετάφραση του κειμένου. = σπαταλώ. **δαπάνη** η: το να δαπανά κανείς κτ, καθώς και αυτό που δαπανά. **δαπανηρός -ή -ό:** αυτός που απαιτεί πολλά χρήματα για να γίνει.

Οι λ. δαπανώ, ξοδεύω, καταναλώνω και σπαταλώ αναφέρονται όλες στη χρήση χρηματικών ποσών για την απόκτηση ή χρήση αγαθών. Η λ. δαπανώ χρησιμοποιείται σε πιο επίσημο λόγο από τη λ. ξοδεύω και εκφράζει θετικότερα συναισθήματα από την πλευρά του ομιλητή σε σχέση με τη λ. σπαταλώ. Οι λ. ξοδεύω και καταναλώνω εκφράζουν ουδέτεροτητα του ομιλητή.

δάσκαλος ο, **-άλα** η: ❶ πρόσωπο που διδάσκει κτ: ~ χορού/μουσικής/οδήγησης. ❷ πρόσωπο που διδάσκει στο δημοτικό σχολείο. **δασκαλεύω -ομαι:** [μειωτ.] (μτβ.) λέω σε κτ τι να κάνει ή πώς να το κάνει, συνήθως για κτ κακό. **δασκάλεμα** το. **δασκαλίκι** το: [προφ.] το έργο ή η δουλειά του δασκάλου = διδασκαλία.

δάσος το: ❶ έκταση γης που καλύπτεται από πυκνά άγρια δέντρα. ❷ (μτφ.) σύνολο από πολλά και πυκνά τοποθετημένα στενόμακρα αντικείμενα: ~ από κεραιές. **δασικός -ή -ό.** **δασικός** ο, η: υπάλληλος της δασικής υπηρεσίας. **δασώδης -ης -ες:** αυτός που καλύπτεται από δάση. ~ σχ. **αγενής.**

δάχτυλο & [επίσ. στη σημ. 1] **δάχτυλο** το: ❶ ΑΝΑΤ καθένα από τα πέντε μακριά λεπτά μέλη στα οποία καταλήγει το κάθε χέρι και πόδι του ανθρώπου και ορισμένων ζώων. ❷ μονάδα μέτρησης ίση με το πάχος ενός δαχτύλου: Δε θέλω να πιω πολύ, βάλε μου μόνο ένα ~ ούισκι! **δακτυλικός**² & (σπάν.) **δαχτυλικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει στο δάχτυλο ή που γίνεται με το δάχτυλο: ~ αποτυπώματα.

Προσοχή: ενώ για το ουσ. χρησιμοποιείται κυρ. η μορφή με -χτ- (δάχτυλο), στο επίθετο προτιμάται η μορφή με -κτ- (δακτυλικός).

δε
δεν

δε¹ (σύνδ.): ❶ (συνήθ. μαζί με το *μεν*) συνδέει δύο αντίθετες προτάσεις ή φράσεις: *Τα μεν αγόρια κάθονται αριστερά, τα ~ κορίτσια δεξιά. Αφενός μεν διαφωνώ με την ιδέα, αφετέρου ~, δεν μπορώ να αναλάβω την εργασία που απαιτεί.* ❷ δηλώνει αλλαγή θέματος: *Στη συνέχεια ~, θα αναλύσουμε...*

δεδομένος -η -ο: αυτός που έχει καθοριστεί, είναι γνωστός ή θεωρείται αληθινός ή αποδεκτός = συγκεκριμένος: *Η κατάσταση είναι ~ δυστυχώς, δεν αλλάζει τίποτα. δεδομένου ότι* (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει αιτία = επειδή, αφού, καθώς: *~ δεν έχει πολύ χρόνο στη διάθεσή του, θα είμαστε σύντομοι. δεδομένο το:* ❶ στοιχείο που θεωρείται γνωστό, αποδεκτό ή αναμφισβήτητο και χρησιμοποιείται ως βάση για περαιτέρω έρευνα, συζήτηση κτλ.: *Η συζήτηση θα πρέπει να βασιστεί στα ~ αυτά.* ❷ *πληθ.* ΠΛΗΡΟΦ στοιχεία που εισάγονται για επεξεργασία σε ηλεκτρονικό υπολογιστή: **βάση δεδομένων:** σύνολο στοιχείων οργανωμένων και αποθηκευμένων με τρόπο που να επιτρέπει την εύκολη επεξεργασία τους.

Από τη μπτ. του ΑΕ ρ. *δίδωμι*.

δείγμα το: μικρή ποσότητα ή μέρος ενός συνόλου που επιτρέπει να βγάλουμε συμπεράσματα για το σύνολο: *Έστειλε ~ του μολυσμένου νερού στο χημείο.*

Από το ΑΕ ρ. *δείκνυμι* «δείχνω». **Προσοχή** στη διαφορά γραφής και σημασίας από το ομόηχο *δήγμα* «τόιμπημα, δάγκωμα εντόμου».

δειλός -ή -ό: αυτός που φοβάται εύκολα ή δεν είναι τολμηρός, καθώς και η αντίστοιχη συμπεριφορά: *Εγκατέλειψε τη μάχη, γιατί ήταν ~. = φοβησιάρης ≠ γενναίος, θαρραλέος. Είναι τόσο ~, που ντρέπεται να μιλήσει. = άτολμος. ~ ματιά/πράξη. ~ σχ. **δεινός, δειλιά** (επίρρ.). **δειλία** η: η στάση του δειλού ≠ τολμη. **δειλιάζω** (αμτβ.). **δείνα** (αντων. αόρ.) • *άκλ.:* *συνήθ. εν.* (συνήθ. μετά τη λ. *τάδε*) αναφέρεται αόριστα σε κτ ή κτ που δεν κατονομάζεται: *Δεν μ' ενδιαφέρει το τάδε ή το ~ κείμενο. ~ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

δεινός -ή -ό: ❶ (για πρόσ.) αυτός που είναι πολύ ικανός σε κτ: *~ κολυμβητής.* ❷ (για καταστάσεις) αυτός που είναι πολύ δυσάρεστος: *~ οικονομική κατάσταση. **δεινά** τα:* δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις = *δυστυχίες, συμφορές:*

*τα ~ του πολέμου. **δεινότητα** η:* ιδιαίτερη ικανότητα σε κτ.

Η λ. *δεινός*, από το ΑΕ ρ. *δείδω* «φοβούμαι», δήλωνε αρχικά αυτόν που προκαλεί φόβο, ενώ από την ίδια ρίζα προέρχεται και το *δειλός* «ατός που αισθάνεται φόβο».

δείχνω -ομαι: ❶ (μτβ.) χρησιμοποιώ το δάχτυλο ή το χέρι μου για να κατευθύνω το βλέμμα, την προσοχή κτλ. κπ σε κτ: *Μας έδειξε το σπίτι που ψάχναμε.* ❷ (μτβ.) παρουσιάζω κτ σε κπ για να το δει: *Έδειξε το δώρο του σε όλους.* ❸ (μτβ.) εξηγώ σε κπ πώς γίνεται κτ = διδάσκω, μαθαίνω: *Του έδειξε πώς να δένει τα κορδόνια.* ❹ (μτβ.) κάνω φανερό κτ: *Η έρευνα έδειξε το μέγεθος της καταστροφής. = αποδεικνύω. Δεν ήθελε να δείξει τη λύπη του. = εκφράζω, εκδηλώνω.* ❺ (μτβ.+ να ή αμτβ.+ κατηγ.) δίνω την εντύπωση = φαίνομαι: *~ να μετάνιωσε. ~ γερασμένος.* ❻ (μτβ.) προσδιορίζω μία ορισμένη τιμή ή βαθμό: *Το θερμομέτρο ~ 39°C. **δείχνει:** απρόσ. (αμτβ.) υπάρχουν σημάδια ότι κτ έγινε ή θα γίνει = φαίνεται: ~ να έβρεξε/ότι θα βρέξει. **δείκτης** & (σημ. 1 και 2) **δείκτης** ο: ❶ καθετί που δείχνει κτ, όπως η βελόνα σε όργανο μέτρησης: *~ ρολογιού/ζυγαριάς.* ❷ το δεύτερο δάχτυλο του χεριού, με το οποίο συνήθως δείχνουμε. ❸ αριθμός που δείχνει μέγεθος, βαθμό κτλ.: *~ νοημοσύνης/ανεργίας.* ❹ **μαθ α.** ο αριθμός που γράφεται αριστερά του ριζικού και δηλώνει την τάξη της ρίζας. **β.** σύμβολο που γράφεται δεξιά και λίγο πιο κάτω από ένα άλλο. **δεικτικός -ή -ό. **δεικτικά**** (επίρρ.).*

δέλτα το: ❶ το τέταρτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. ~ **Παράρτημα.** ❷ τριγωνική έκταση γης στις εκβολές ποταμού: *το ~ του Αξιού.*

δελτίο το: ❶ έντυπο όπου αναγράφονται επίσημα στοιχεία: *~ ταυτότητας.* ❷ ενημερωτική ανακοίνωση από επίσημη αρχή ή υπηρεσία: *~ ειδήσεων/καιρού/τύπου. **ιατρικό** ~.* ❸ ενημερωτική έκδοση συλλόγου ή οργάνωσης: *Ενημερωτικό ~ Συλλόγου Μηχανικών.*

Από το ΑΕ *δελτίον* με αρχική σημασία «πιννακίδα γραφής, επιστολή».

δεν & δε² (επίρρ.): ❶ (με ρ. στην οριστ.) σχηματίζει άρνηση: *~ θέλω να έρθεις μαζί μας. **Είπε** ότι ~ θα μας βοηθήσει. **Μήπως** ~ ήταν σωστό αυτό που έκανε;* ❷ (με επανάληψη του ρ., χωρίς και

δε¹
δε² → δεν
δεδομένο → δεδομένος
δεδομένος
δείγμα
δείκτης → δείχνω
δεικτικά → δείχνω
δεικτικός → δείχνω
δειλιά → δειλός
δειλία → δειλός
δειλιάζω → δειλός
δειλός
δεινά → δεινός
δείνα
δεινός
δεινότητα → δεινός
δείχνει → δείχνω
δείχνω
δείκτης → δείχνω
δέκτης → δέχομαι
δεικτικός → δέχομαι
δεικτικότητα → δέχομαι
δεκτός → δέχομαι
δέλτα
δελτίο
δέμα → δένω
δεν

δένω
δεσπόζω

δένω
δεξιός → δεξιός
δεξιά → δεξιός
δεξιός
δέος
δέσμα
δερματικός → δέρμα
δερμάτινο → δέρμα
δερμάτινος → δέρμα
δέρνω
δες → βλέπω
δέσιμο → δένω
δεσμά → δεσμεύω
δέσμευση → δεσμεύω
δεσμευτικά → δεσμεύω
δεσμευτικός → δεσμεύω
δεσμεύω
δέσμη
δεσμός → δεσμεύω
δεσπόζω
δεσπόζων → δεσπόζω

με το δέν) **α.** δηλώνει ότι κτ γίνεται με μεγάλη δυσκολία: *Προλαβαίνω ~ προλαβαίνο να ετοιμάσω τη βαλίτσα για το ταξίδι.* **β.** τονίζει ότι κτ ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις: *Θέλει ~ θέλει, εγώ θα πάω εκδρομή!*

δένω -ομαι ❶ (μτβ.) **α.** βάζω μαζί τις δύο άκρες συνδετικού υλικού ή δύο συνδετικά υλικά και σχηματίζω κόμπο ≠ λύνω: *Έδεσε το σκοινί/την κορδέλα/τη γραβάτα.* **β.** βάζω γύρω από όμοια πράγματα κπ συνδετικό υλικό: *Έδεσε όλα τα βιβλία μαζί, για να μην της πέσουν.* **γ.** συγκρατώ κπ ή κτ σε σταθερό σημείο με σκοινί, αλυσίδα κτλ.: *Έδεσε τον σκύλο στα κάγκελα.* ❷ **α.** (μτβ.) ενώνω με σχέση συναισθηματική: *Τους ~ μακροχρόνη φιλία.* **β.** παθ. ενώνομαι ψυχικά με κπ: *Δέθηκαν μετά την περιπέτειά τους.* ❸ (αμτβ.) **α.** (για άνθη και φυτά) ωριμάζω: *Έδεσαν τα στάχυα.* **β.** (για σώμα) γίνομαι πιο δυνατός = μεστώνω, ωριμάζω: *Με τη γυμναστική έδεσε το σώμα του.* ❹ (αμτβ., για υγρά) γίνομαι πυκνότερος = πήζω: *Έδεσε η σάλτσα.* ❺ (μτβ.) καλύπτω κτ με κομμάτι ύφασμα: *Έδεσε το τραύμα.* ❻ (αμτβ., για πλεούμενα) αγκυροβολώ = αράζω: *Το πλοίο έδεσε στο λιμάνι.* **δέσιμο** το: η πράξη που κάνει κανείς όταν δένει κτ με κτ άλλο, καθώς και το αποτέλεσμα της πράξης αυτής. **δέμα** το: πράγματα που έχουν τοποθετηθεί μαζί και έχουν τυλιχτεί: ~ με εμπορεύματα. **δετός -ή -ό** ≠ λυτός.

Από το ΑΕ ρ. δέω -ᾶ. Από το θ. δέν- παράγεται το δέμα, ενώ από το θ. δεσ- παράγονται τα δεσμός, δεσμεύω, δέσμη κτλ.

δεξιός -ά -ό & [λαϊκ.] (σημ. 1) δεξιός -ιά -ί: ≠ αριστερός ❶ **α.** αυτός που βρίσκεται στην αντίθετη πλευρά από αυτήν της καρδιάς: ~ χέρι/πόδι/μάτι. **β.** αυτός που βρίσκεται στη δεξιά πλευρά σε σχέση με κπ σημείο αναφοράς: *η ~ πλευρά του δωματίου.* **το δεξί χέρι κάποιου:** έμπιστος και στενός συνεργάτης κάποιου, το πρόσωπο που τον βοηθάει περισσότερο: *Είναι το δεξί της χέρι - χωρίς αυτόν δεν κάνει τίποτα.* ❷ αυτός που υποστηρίζει την πολιτική της δεξιάς: ~ ψηφοφόρος. **δεξιά** (επίρρ.): ❶ προς τη δεξιά πλευρά ≠ αριστερά: *Στρίψε εδώ ~!* ❷ (μτφ.) καλά, με τρόπο που μας ωφελεί = ευνοϊκά ≠ ανάποδα: *Του ήρθαν όλα ~.* **δεξιός ο, -ιά η:** οπαδός της δεξιάς: *Οι ~ ανέβηκαν στην εξουσία.* **δεξιά & Δεξιά η:** τα συντηρητικά πολιτικά κόμματα ≠ αριστερά: *κυβέρνηση της ~.*

δέος το • χωρίς πληθ.: συναισθημα θυμασμού, σεβασμού, συχνά και φόβου: *Ενωσαν ~ μέσα στον μεγαλοπρεπή ναό.* **αντίπαλον ~:** φόβος και σεβασμός που προκαλεί ένας ισάξιος αντίπαλος.

δέρμα το: ❶ το φυσικό κάλυμμα του σώματος του ανθρώπου και των ζώων: *κρέμα για ξηρό ~.* *Το φίδι αλλάζει ~ κάθε χρόνο.* ❷ το γδαρμένο δέρμα που χρησιμοποιείται μετά από επεξεργασία, για την κατασκευή ρούχων, παπουτσιών κτλ.: *παπούτσια από ~ κροκοδείλου.* **δερματικός -ή -ό:** αυτός που είναι σχετικός με το δέρμα (σημ. 1): ~ πάθηση. **δεομάτινος -η -ο:** αυτός που είναι κατασκευασμένος από δέρμα (σημ. 2): ~ φούστα. **δεομάτινο** το: δερμάτινο μπουφάν.

δένω -ομαι • αόρ. έδειρα, παθ. αόρ. δάρθηκα, μπ. δαρμένος: (μτβ.) ❶ χτυπώ πολύ και δυνατά κπ με το χέρι ή με κπ αντικείμενο = [οικ] βαρᾶω, ξυλοκοπῶ: *Τον έδειρε τόσο πολύ, που δεν μπορούσε να περπατήσει!* ❷ (μτφ.) **α.** πέφτω πάνω σε κπ ή κτ πολλές φορές και δυνατά: *Το κύμα έδερνε τα βράχια.* **β.** βασανίζω, ταλαιπωρῶ: *Τον ~ η ατυχία.* **δάρσιμο** το.

δεσμεύω -ομαι (μτβ.) ❶ **α.** υποχρεώνω κπ (με υπόσχεση, συμβόλαιο κτλ.) να κάνει ή να μην κάνει κτ: *Τον δέσμευσε να μην αποκαλύψει τίποτα σε κανέναν.* **β.** παθ. αναλαμβάνω την υποχρέωση να κάνω ή να μην κάνω κτ: *Δεσμεύτηκε να μας βοηθήσει.* ❷ περιορίζει ή απαγορεύω τη χρήση: *Δέσμευσαν τις καταθέσεις του.* **δέσμευση η, δεσμά** τα: οτιδήποτε περιορίζει την ελευθερία κάποιου: *τα ~ του γάμου.* **δεσμός ο:** ❶ σχέση που συνδέει κπ με κπ ή κτ: *Έκοψε τους δεσμούς με το παρελθόν της.* ❷ ερωτική σχέση: *Έχουν ~ εδώ και τρία χρόνια.* ❸ χημ αλληλεπίδραση ατόμων που προκαλεί τη δημιουργία χημικών ενώσεων. **δεσμευτικός -ή -ό, δεσμευτικά** (επίρρ.). **δέσμιος -α -ο** = αιχμάλωτος. *σχ. δένω.*

Το ΑΕ ρ. δεσμεύω, από το δεσμός, σήμαινε «φυλακίζω με δεσμά».

δέσμη η: σύνολο παρόμοιων πραγμάτων ή στοιχείων που ενώνονται, εμφανίζονται ή γίνονται μαζί: ~ φωτός/μέτρων. *σχ. δένω.*

δεσπόζω: (αμτβ.) ❶ κυριαρχῶ στον χώρο: *Ένα άγαλμα δέσποζε στην πλατεία.* ❷ (μτφ.) είμαι ο πιο σημαντικός σε έναν τομέα = κυριαρχῶ: *Ο συνθέτης αυτός ~ στη σύγχρονη μουσική σκηνή.* **δεσπόζων -ουσα -ον:** αυτός που δεσποζεί.

δεσποτας → δεσπότης
 δεσποτάτο → δεσπότης
 δεσπότης
 δεσποτικός → δεσπότης
 δετός → δένω
 δευτερεύοντως → δευτερεύοντων
 δευτερεύων
 δέχομαι
 δήγμα
 δήθεν
 δηκτικά → δήγμα
 δηκτικός → δήγμα
 δηκτικότητα → δήγμα
 δηλαδή
 δηλητηριάζω → δηλητήριο
 δηλητηρίαση → δηλητήριο
 δηλητήριο
 δηλητηριώδης → δηλητήριο
 δηλώνω
 δήλωση → δηλώνω
 δηλωτικά → δηλώνω
 δηλωτικός → δηλώνω
 δηλωτικότητα → δηλώνω
 δημαγωγία
 δημαγωγικά → δημαγωγία
 δημαγωγικός → δημαγωγία
 δημαγωγός → δημαγωγία
 δημαγωγώ → δημαγωγία
 δημαρχείο → δήμαρχος
 δημαρχία → δήμαρχος
 δημαρχιακός → δήμαρχος
 δημαρχίνα → δήμαρχος
 δήμαρχος

Από το ΑΕ ρ. **δεσπότης** «έχω την εξουσία».

δεσπότης & [οικ., στη σημ. 1] **δέσποτας** ο • κλητ. εν. **δέσποτα**, πλθ. (σημ. 1) & **δεσποτάδες**: ❶ ΕΚΚΛ επίσκοπος = μητροπολίτης. ❷ ηγεμόνας με απόλυτη εξουσία. ❸ ΙΣΤ αρχηγός δεσποτάτου.
δεσποτικός -ή -ό. δεσποτάτο το: ΙΣΤ περιοχή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με ανεξάρτητο άρχοντα, συνήθ. μέλος της αυτοκρατορικής οικογένειας: ~ του Μυστρά/της Ηπείρου.

δευτερεύων -ουσα -ον: αυτός που είναι λιγότερο σημαντικός από κτ άλλο ≠ πρωτεύων: Δεν ασχολείται με δευτερεύοντα ζητήματα. **δευτερεύουσα πρόταση**: ΓΛΩΣΣ πρόταση που δεν μπορεί να σταθεί μόνη της στον λόγο ≠ κύρια πρόταση. **δευτερεύοντως** (επίρρ.).

Από τη μυθ. ενεργ. ενστ. του ΑΕ ρ. **δευτερεύω**, που σημαίνει «είμαι δεύτερος».

δέχομαι • αόρ. **δέχθηκα** & **-τηκα**: (μτβ.) ❶ απαντώ θετικά σε κτ που μου προσφέρουν = αποδέχομαι ≠ αρνούμαι, απορρίπτω: ~ την πρόταση. ❷ συμφωνώ να κάνω ή να γίνει κτ: ~ να τον βοηθήσω. ❸ συμφωνώ ότι κτ είναι αληθές ή σωστό = αναγνωρίζω, αποδέχομαι ≠ αρνούμαι: Δέχτηκε ότι αυτός έφταιγε για το ατύχημα. ❹ γίνομαι αποδέκτης ή υφίσταμαι κτ από άλλον: ~ συγχαρητήρια. Δέχτηκε μια μαχαιριά στο στήθος. ❺ (& με παράλ. αντικ.) είμαι διαθέσιμος: Ο γιατρός ~ Δευτέρα και Πέμπτη. ❻ υποδέχομαι κτ: Μας δέχτηκε με ανοιχτές αγκάλες. **δεκτός -ή -ό**: αυτός που κτ τον δέχεται ή μπορεί να τον δεχτεί: Δε θα γίνονται δεκτές οι αιτήσεις μετά τις 12. Ο πρωθυπουργός έκανε ~ την παραίτηση του υπουργού. **δεκτικός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να δεχτεί κάτι, κυρίως ιδέες. **δεκτικότητα** η. **δέκτης** ο: ❶ ΤΕΧΝΟΛ συσκευή που δέχεται σήματα και τα μετατρέπει σε ήχο ή/και εικόνα ≠ πομπός: τηλεοπτικός/ραδιοφωνικός ~. ❷ πρόσωπο που λαμβάνει μηνύματα, εντολές κτλ.: Έγινε ~ πολλών σχολίων.

δήγμα το: [επίσ.] ❶ δάγκωμα. ❷ τσίμπημα εντόμου. **δηκτικός -ή -ό**: αυτός που είναι οξύς, προσβλητικός: ~ ύφος. **δηκτικά** (επίρρ.). **δηκτικότητα** η.

Από το ΑΕ ρ. **δάκνω** «δαγκώνω». **Προσοχή** στη διαφορά γραφής και σημασίας του ομόηχου **δείγμα** (λ.).

να ψεύτικο ή προσποιητό = **τάχα**: Έρθε ~ να μας βοηθήσει. ❷ (& ως επίθ.): ~ φίλος ≠ πραγματικός.

δηλαδή (σύνδ.): χρησιμοποιείται ❶ για να δώσουμε κτ εξήγηση σε κτ που έχει προαναφερθεί: Δεν έφαγε καλά, ~ έφαγε μόνο το μισό. ❷ (σε ερωτ.) για να εκφράσουμε απορία, δυσανεξία, να ζητήσουμε εξηγήσεις ή να αναφέρουμε ό,τι καταλάβαμε από κτ που προαναφέρθηκε: ~, τι εννοείς; ~, αν κατάλαβα καλά, εγώ θα πρέπει να φύγω τώρα;

δηλητήριο το: = [λαϊκ.] φαρμάκι ❶ ουσία που βλάπτει ή σκοτώνει: Τον σκότωσε με ~. Το τσιγάρο είναι ~ για τον οργανισμό. ❷ (μτφ.) ουσία με πολύ πικρή γεύση: ~ τον έκανες τον καφέ! ❸ (μτφ.) κτ που προκαλεί θλίψη, στενοχώρια κτλ.: το ~ της ζήλιας. ❹ (μτφ.) μίσος, κακία: Έσταζε ~ το στόμα του. **δηλητηριάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ δίνω σε κτ δηλητήριο για να τον σκοτώσω = φαρμακώνω: Δηλητηρίασε τρεις ανθρώπους. ❷ βάζω σε κτ δηλητήριο: Το βέλος ήταν δηλητηριασμένο. ❸ (μτφ.) επιδρώ αρνητικά πάνω σε κτ ή κτ: Η ζήλια του δηλητηριάζει τη σχέση μας. **δηλητηρίαση** η. **δηλητηριώδης -ης -ες** = φαρμακερός. ❧ σχ. **αγενής**.

δηλώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ γνωστό με σαφή ή επίσημο τρόπο: Ο πρόεδρος δήλωσε ότι θα δοθούν αποζημιώσεις. ❷ α. (αμτβ.) ισχυρίζομαι ότι έχω κτ ιδιότητα: ~ αθώος/ένοχος. β. (μτβ.) ισχυρίζομαι κτ: ~ άγνοια. ❸ (μτβ.) φανερώνω, σημαίνω: Η άρνησή του ~ έλλειψη εμπιστοσύνης. ❹ (μτβ.) κάνω κτ γνωστό στην αρμόδια αρχή: ~ τον γάμο μου/τα εισοδήματά μου. **δήλωση** η: ❶ η πράξη που κάνει κτ όταν δηλώνει κτ, καθώς και το σχετικό κείμενο: Ο πρωθυπουργός έκανε δηλώσεις. ❷ έγγραφο με το οποίο δηλώνουμε κτ σε αρμόδια αρχή: φορολογική ~. **δηλωτικός -ή -ό**: αυτός που φανερώνει κτ: ενέργεια ~ της άποψής του. **δηλωτικά** (επίρρ.).

δημαγωγία η: προσπάθεια απόσπασης της θετικής γνώμης του κοινού με κολακείες, υποσχέσεις κτλ. και (συνεκδ.) ο λόγος που αποσκοπεί στη χειραγώγηση του λαού: Κατέφυγε σε δημαγωγίες για να πετύχει την επανεκλογή του. **δημαγωγός** ο, η: πρόσωπο που χρησιμοποιεί τη δημαγωγία. **δημαγωγικός -ή -ό. δημαγωγικά** (επίρρ.). **δημαγωγώ** (αμτβ.) ασκώ δημαγωγία.

Από τα ΑΕ **δήμος** + **ἄγω**.

δήθεν (επίρρ.): ❶ για να δηλώσουμε ότι κτ εί-

δήμαρχος ο, η & [λαϊκ.] **δημαρχίνα** η: ❶ πρό-

δημητριακά
δήμιος

δημιούργημα → δημιουργώ

δημιουργία → δημιουργώ

δημιουργικά → δημιουργώ

δημιουργικός → δημιουργώ

δημιουργικότητα →

δημιουργώ

δημιουργός → δημιουργώ

δημοκράτης → δημοκρατία

δημοκρατικά → δημοκρατία

δημοκρατικός → δημο-

κρατία

δημοκρατίσσεια → δημοκρα-

τία

δήμιος

δημόσια → δημόσιος

δημοσίευμα → δημοσιεύω

δημοσίευση → δημοσιεύω

δημοσιεύω

Δημόσιο → δημόσιος

δημοσιογραφία

δημοσιογραφικά → δημο-

σιογραφία

δημοσιογραφικός → δημο-

σιογραφία

δημοσιογράφος → δημοσιο-

γραφία

δημοσιογράφος → δημοσιο-

γραφία

δημοσιοποιώ → -ποιώ

δημόσιος

δημοσιότητα

δημοσίως → δημόσιος

σωπο που ασκεί καθήκοντα εξουσίας στον δήμο: *Ο ~ εκλέγεται για τέσσερα χρόνια.*

δημαρχία η: [λαϊκ.] & με τη σημ. της συζύγου του δημάρχου. **δημαρχία** η: το αξίωμα του δημάρχου και η χρονική περίοδος που αυτό ασκείται. **δημαρχιακός -ή -ό, δημαρχείο** το: το κτίριο όπου στεγάζονται οι δημοτικές αρχές και υπηρεσίες.

Από το ΑΕ *δήμαρχος* «εκπρόσωπος ενός από τους δήμους της Αθήνας» (< *δήμος* + *ἄρχω*).

δημητριακά τα: είδος φυτών των οποίων οι σπόροι σε αλεσμένη μορφή χρησιμοποιούνται ως τροφή για τον άνθρωπο: *Το σιτάρι και το κριθάρι είναι ~.*

δήμιος ο: πρόσωπο που εκτελεί θανατικές ποινές: *Ο ~ αποκεφάλισε τον κατάδικο.*

Στην αρχαιότητα η λ. *δήμιος* ήταν επίθ. και σήμαινε «αυτός που αναφέρεται στον δήμο». Ως προσδιορισμός του ουσ. *δούλος* είχε τη σημασία «δούλος του δήμου επιφορτισμένος με τις θανατικές ποινές».

δημιουργώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να υπάρξει: *Δημιούργησε μεγάλη περιουσία.* ❷ παράγω κτ, συνήθως έργο τέχνης: *Ο συγγραφέας δημιούργησε αληθινούς χαρακτήρες.* = πλάθω. ❸ γίνομαι η αιτία μιας κατάστασης (συνήθως για κτ αρνητικό) = προκαλώ, προξενώ: *Ο ερχομός του δημιούργησε αναστάτωση.* **δημιουργία** η: ❶ το να δημιουργεί κτ κτ και αυτό που δημιουργείται: *Στόχος του είναι η ~ ενός δικτύου επιχειρήσεων.* *Παρουσιάστηκαν οι τελευταίες δημιουργίες του οίκου.* ❷ **Δημιουργία** η: ΘΡΗΣΚ η κτίση του κόσμου από τον Θεό: *οι επτά ημέρες της Δημιουργίας.* **δημιούργημα** το: το αποτέλεσμα της δημιουργίας: *Η ιστορία αυτή είναι ~ της φαντασίας σου.* **δημιουργός** ο, η: ❶ πρόσωπο που δημιουργεί, συνήθως έργα τέχνης. ❷ **Δημιουργός** ο: ΘΡΗΣΚ ο Θεός. **δημιουργικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει την ικανότητα να επινοεί ή να υλοποιεί κτ πρωτότυπο: *Οι καλλιτέχνες είναι ~ όντα.* ❷ αυτός που έχει σχέση με την παραγωγή ή τη δημιουργία: ~ *περίοδος, δημιουργικά* (επίρρ.). **δημιουργικότητα** η.

δημοκρατία η: ❶ πολ πολιτικό σύστημα στο οποίο η εξουσία προέρχεται από τον λαό: *άμεση/λέμμεση/προεδρευομένη ~.* ❷ κράτος με δημοκρατικό πολίτευμα: *Ελληνική Δημοκρα-*

τία. δημοκράτης ο, -*ισσα* η: ❶ οπαδός της δημοκρατίας. ❷ πρόσωπο με δημοκρατικές αντιλήψεις. **δημοκρατικός -ή -ό, δημοκρατικά** (επίρρ.).

Από τα *δήμος* + *κρατέω -ᾶ* «κυριαρχώ, εξουσιάζω».

δήμος ο: διοικητική περιφέρεια με τοπική αυτοδιοίκηση που ασκείται από τον δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο: ~ *Θεσσαλονίκης/Αθηναίων/Πατρέων.* **τα εν οίκω μη εν δήμω:** ❶ προσωπικά ή οικογενειακά θέματα δεν πρέπει να δημοσιοποιούνται. ❷ (συνεκδ.) ο πληθυσμός που κατοικεί στον δήμο και η διοικητική του αρχή (δήμαρχος και διοικητικό συμβούλιο): *οι αρμοδιότητες του Δήμου.* **δημότης** ο, -*ισσα* η: πολίτης ή κάτοικος δήμου.

δημοσιεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ γνωστοποιώ κτ καταχωρίζοντάς το στον τύπο: *Αύριο δημοσιεύονται τα αποτελέσματα των εξετάσεων.* ❷ καταχωρίζω κείμενο σε περιοδικό, έντυπο κτλ.: *Δημοσίευσε ένα άρθρο για τα ναρκωτικά στην τοπική εφημερίδα.* **δημοσίευση** η: ❶ η ενέργεια της καταχώρισης στον τύπο και το σχετικό κείμενο: *Η ~ των φωτογραφιών προκάλεσε σκάνδαλο.* *Βγήκε η ~ στις εφημερίδες.* ❷ επιστημονική μελέτη που δημοσιεύεται σε ειδικό περιοδικό: *Έχει πολλές δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά.* **δημοσίευμα** το: το κείμενο της δημοσίευσης.

δημοσιογραφία η: η έρευνα, σύνταξη και δημοσίευση ειδήσεων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και το σχετικό επάγγελμα: *έντυπη/ηλεκτρονική ~.* **δημοσιογράφος** ο, η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη δημοσιογραφία. **δημοσιογράφος:** (αμτβ.) εργάζομαι ως δημοσιογράφος. **δημοσιογραφικός -ή -ό, δημοσιογραφικά** (επίρρ.).

δημόσιος -α -ο: ❶ αυτός που ανήκει, έχει σχέση ή αναφέρεται στο κράτος ≠ ιδιωτικός: ~ *έκταση/έγγραφο/τομέας/σχολείο.* ❷ **α.** αυτός που αναφέρεται στον λαό ενός κράτους: ~ *ασφάλεια/υγεία.* **β.** αυτός που διεξάγεται ενώπιον του λαού: ~ *διάλογος.* **γ.** αυτός που έχει σχέση με την πολιτική και κοινωνική ζωή: ~ *βίος.* **δημόσια** & [επίσ.] -**ίως** (επίρρ.): *Τον επέπληξε ~.* **Δημόσιο** το: το κράτος ως νομικό πρόσωπο, με τα όργανα και τις υπηρεσίες του: *Θέλει να διοριστεί στο ~.*

δημοσιότητα η: το να γίνεται κτ ευρέως γνωστό: *Η υπόθεση είδε το φως της δημοσιότητας.*

δημοσκόπηση η: έρευνα που αποτυπώνει τη στάση της κοινής γνώμης σε συγκεκριμένο θέμα = γκάλοπ: *Πρόσφατες δημοσκοπήσεις δείχνουν αύξηση της δημοτικότητάς του.*

δημοτικός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει σχέση με ή ανήκει στον δήμο: ~ σύμβουλος/Αστυνομία/βιβλιοθήκη/γυμναστήριο. ❷ αυτός που προέρχεται από τον λαό: ~ γλώσσα/μουσική/τραγούδια. ❸ αυτός που έχει σχέση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση: ~ σχολείο. **δημοτική** η: ΓΛΩΣΣ η γλώσσα του νέου ελληνικού κράτους, όπως διαμορφώθηκε ιδίως τα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια από τον προφορικό λόγο του Νεοέλληνα και όπως καλλιεργήθηκε στη λογοτεχνία. **δημοτικό** το: οι πρώτες έξι τάξεις του σχολείου, όπου παρέχεται πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Από την ΑΕ λ. δημοτικός με αρχική σημασία «σε κοινή χρήση».

δημοτικότητα η: το να είναι κανείς αγαπητός στον λαό: *Η ~ του αυξήθηκε.*

δημοφιλής -ής -ές: αυτός που είναι αγαπητός στον λαό: ~ ηθοποιός. ✎ σχ. **αγενής**.

δημοψήφισμα το: θεσμός κατά τον οποίο ο λαός αποφασίζει για σημαντικό εθνικό ζήτημα με την ψήφο του.

διά (πρόθ.): εισάγει τον αριθμό με τον οποίο διαιρούμε έναν άλλο αριθμό: *Εννέα ~ τρία ίσον τρία.* ✎ **προθέση - Λόγια σύνταξη προθέσεων**. **διά** το: λεκτική απόδοση για το σύμβολο της διαίρεσης.

δια- δι- & διά-: πρόθημα που δηλώνει ❶ κίνηση διά μέσου ή προς όλες τις κατευθύνσεις: *διαγώνιος, διέρχομαι, διαπερνά.* ❷ συναλλαγή μεταξύ προσώπων ή ομάδων: *διακομματικός.* ❸ χρονική διάρκεια: *διανυκτερεύω.* ❹ μοιρασιά: *διαιρώ, διανέμω.*

διαβάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ βλέπω και αναγνωρίζω τις λέξεις ενός κειμένου, για να κατανοήσω το περιεχόμενό του: ~ ένα ωραίο βιβλίο. ❷ (& με παράλ. αντικ.) μελετώ: *Διάβασα φυσική. Διάβασες για αύριο.* ❸ βοηθώ κπ να μελετήσει: *Έχω να διαβάσω τα παιδιά για το σχολείο.* ❹ (μτφ.) αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω

κτ που δεν είναι άμεσα ή εύκολα αντιληπτό: *Διάβαζες την αγωνία στα μάτια της.* ❺ (για ιερέα) απαγγέλλω ευχή: *Φανάξανε παπά να τον διαβάσει. διαβάσμα* το.

διαβαίνω • αόρ. *διάβηκα, απαορ. διαβεί*: (μτβ.) περνάω, διασχίζω: *Η ομάδα διάβηκε τον ποταμό. διάβαση* η: το να περνά κπ, να διασχίζει έναν τόπο και (συνεκδ.) το μέρος από όπου περνά: *Η ~ του ποταμού είναι επικίνδυνη τον χειμώνα.* = διέλευση, πέρασμα. ~ πεζών. ✎ σχ. **βαίνω**.

διαβεβαιώνω -ομαι & [επίσ.] διαβεβαιώ -ούμαι: (μτβ.) δηλώνω ρητά ότι κτ είναι βέβαιο ή αληθινό ή ότι θα γίνει = βεβαιώνω: *Με διαβεβαίωσε ότι θα το ερευνούσε. Σας ~ ότι όλα είναι υπό έλεγχο. διαβεβαίωση* η.

διάβημα το: ❶ επίσημη ενέργεια (κυρίως διπλωματική) για την ικανοποίηση αιτήματος: *Με ~ της η κυβέρνηση ζήτησε την άρση του εμπάργκο.* ❷ **απονενομημένο** ~: πράξη που γίνεται σε στιγμή απόγνωσης (συνήθως για αυτοκτονία).

διαβίωση η: ο τρόπος με τον οποίο ζει κπ: *Οι συνθήκες ~ στους προσφυγικούς καταυλισμούς είναι άθλιες. διαβιώνω & [επίσ.] διαβιώ* (αμτβ.).

διαβόητος -η -ο: αυτός που έχει γίνει γνωστός για κτ αρνητικό: *Συνελήφθη ο ~ εγκληματίας.*

διαβρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ (για μέταλλα, επιφάνειες κτ.) καταστρέφω, αλλοιώνω κτ βαθμιαία: *Το μέταλλο διαβρώθηκε από το νερό.* ❷ (μτφ.) κάνω κτ χειρότερο (ηθικά): *Το σύστημα αξιών της κοινωνίας μας έχει διαβρωθεί. διάβρωση* η. **διαβρωτικός -ή -ό. διαβρωτικά** (επίρρ.).

διάγνωση η: ❶ ΙΑΤΡ αναγνώριση ασθένειας με βάση τα συμπτώματά της ή/και τα αποτελέσματα εξετάσεων: *Ο γιατρός έκανε έγκαιρα ~ γρίπης.* ❷ (μτφ.) αναγνώριση μιας κατάστασης: *Οι εργασίες είχαν στόχο τη ~ βλαβών στο δίκτυο επικοινωνιών. διέγνωση • εύρηστο μόνο στο αορ. θέμα: (μτβ.) κάνω διάγνωση: *Ο γιατρός διέγνωσε πνευμονία. διαγνωστικός -ή -ό.**

διαγράφω -ομαι • αόρ. *διέγραφα, παθ. αόρ. διαγράφηκα & διαγράφηκα*, μπτ. *διαγραμμένος & [επίσ.] διαγεγραμμένος*: (μτβ.) ❶ σβήνω κτ, κυρίως από γραπτό κείμενο: *Η φράση δια-*

δημοσκόπηση
δημότης → δήμος
δημοτική → δημοτικός
δημοτικός → δημοτικός
δημοτικός
δημοτικότητα
δημοφιλής
δημοψήφισμα
δι- → δια-
διά
διά- → δια-
διά μέσου → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
για
διαβάζω
διαβαίνω
διάβαση → διαβαίνω
διάβασμα → διαβάζω
διαβεβαιώ → διαβεβαιώνω
διαβεβαιώνω
διαβεβαίωση → διαβεβαιώνω
για
διαβιώ → διαβίωση
διαβιώνω → διαβίωση
διαβίωση
διαβόητος
διαβρώνω
διάβρωση → διαβρώνω
διαβρωτικά → διαβρώνω
διαβρωτικός → διαβρώνω

Σύνθετα με δια-
κίνηση δια μέσου ή προς όλες τις κατευθύνσεις
διαλαλώ
διαπλέω

συναλλαγή μεταξύ
διακρατικός
διακυβερνητικός

χρονική διάρκεια
διανυκτέρευση
διανυκτερεύω
διημερεύω
διημερεύω

μοιρασιά
διαμοιράζω

διαγεγραμμένος → διαγράφω
 διαγνώση → διαγνώσιμος
 διαγνώσιμος → διάγνωση
 διαγραφή → διαγράφω
 διαγράφω → διαγράφω
 διαγώνια → διαγώνιος
 διαγώνιος → διαγωνίζομαι
 διαγωνίζομαι → διαγώνιος
 διαγώνιος → διαγωνίζομαι
 διαγωνισμός → διαγωνίζομαι
 διαγωνιστικός → διαγωνίζομαι
 διαγωνιστικός → διαγωνίζομαι
 διαγωνίως → διαγώνιος
 διαδεδομένος → διαδίδω
 διαδέχομαι → διαδέχομαι
 διαδηλώνω → διαδηλώνω
 διαδηλώτης → διαδηλώνω
 διαδηλώτρια → διαδηλώνω
 διαδίδω → διαδίδω
 διαδικασία → διαδικασία
 διαδικαστικός → διαδικασία
 διαδικτυακά → διαδικτυο
 διαδικτυακός → διαδικτυο
 διαδικτυο → διαδικτυο
 διάδοση → διαδίδω
 διαδοχή → διαδέχομαι
 διαδοχικά → διαδέχομαι
 διαδοχικός → διαδέχομαι
 διάδοχος → διαδέχομαι
 διαδρομή → διαδρομή
 διαθέσιμος → διαθέτω
 διαθεσιμότητα → διαθέτω
 διαθέτω → διαθέτω
 διάθλαση → διάθλαση
 διαθλαστικός → διάθλαση

γράφηκε από το κείμενο. ❷ (για πρόσ.) διάχλω κτ από οργανωμένο σύνολο: Διαγράφηκαν τα κομματικά στελέχη που διαφώνησαν.

❸ παθ. σχηματίζομαι, φαίνομαι: Στον ορίζοντα διαγράφεται η οροσειρά. ❹ παθ. (μτφ.) φαίνομαι ότι θα συμβώ ή θα εξελιχθώ: Οι προοπτικές διαγράφονται ευνοϊκές. **διαγραφή** η (κυρ. στις σημ. 1 & 2).

διαγωνίζομαι: (αμτβ.) συμμετέχω, συνήθως με άλλους, σε δοκιμασία: Σήμερα οι υποψήφιοι διαγωνίζονται στα μαθηματικά. **διαγωνισμός** ο: δοκιμασία στην οποία υποβάλλονται κάποιιοι για να κερδίσουν κτ, όπως βραβείο, θέση κτλ. **διαγώνισμα** το: γραπτή εξέταση στο σχολείο. **διαγωνιστικός -ή -ό**.

διαγώνιος -α & -ος -ο: ❶ αυτός που ενώνει δύο απέναντι γωνίες. ❷ αυτός που κινείται πλάγια σε σχέση με μία ευθεία. **διαγώνια & -ίως** (επίρρ.): Το σπίτι του βρίσκεται ~ απέναντι από το δικό μου. **διαγώνιος** η: ΓΕΩΜ η διαγώνιος ευθεία.

διαδέχομαι • αόρ. **διαδέχθηκα**: (μτβ.) ❶ (για γεγονότα, καταστάσεις) γίνομαι, συμβαίνω μετά από κτ άλλο = ακολουθώ: Την καταιγίδα διαδέχθηκε η ηρεμία. ❷ (για πρόσ.) παίρνω επίσημη θέση, αξίωμα μετά από κτ άλλο: Άγνωστο είναι ποιος θα τον διαδεχθεί στην εξουσία. **διαδοχή** η. **διάδοχος -η -ο**: αυτός που διαδέχεται κτ ή κτ άλλο = ακόλουθος, επόμενος. **διάδοχος** ο, η: ❶ πρόσωπο που διαδέχεται κτ σε αξίωμα ή θέση, που συνεχίζει το έργο κτ. ❷ συνήθ. αρσ. το παιδί κτ, κυρίως το πρωτότοκο. **διαδοχικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται σε σειρά, μετά από κτ άλλο: Διαδοχικές εικόνες μάς δίνουν την αίσθηση της κίνησης. **διαδοχικά** (επίρρ.).

διαδηλώνω -ομαι: ❶ (αμτβ.) συμμετέχω σε πορεία διαμαρτυρίας για συγκεκριμένο ζήτημα: Χιλιάδες πολίτες διαδήλωσαν εναντίον του πολέμου. ❷ (μτβ.) εκφράζω δημόσια: ~ την αντίθεσή της στην επίσημη γραμμή του κόμματος. **διαδήλωση** η: μαζική πορεία διαμαρτυρίας. **διαδηλώτης** ο, **-ώτρια** η.

διαδίδω -ομαι • αόρ. **διέδωσα**, παθ. αόρ. **διαδόθηκα**, μππ. **διαδεδομένος**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ γνωστό ή ενεργώ ώστε να γίνει γνωστό σε πολλούς: Διέδωσαν τα νέα παντού. Οι μαθητές του διέδωσαν τη θεωρία του. ❷ κάνω κτ να πάρει έκταση, να εξαπλωθεί: Η φωτιά διαδόθηκε γρήγορα σε όλο το κτίριο. **διάδοση** η: ❶ το να διαδίδει κτ κτ: ~ ιδεών/νόσου. ❷ πληθ. πληροφορία που δεν είναι εξακρι-

βωμένη = φήμη: Κυκλοφορούν διαδόσεις ότι θα γίνουν απολύσεις.

διαδικασία η: ❶ εκτέλεση μίας ενέργειας με συγκεκριμένα βήματα ή κανόνες: Η ~ έκδοσης του πιστοποιητικού είναι απλή. ❷ (μτφ.) κτ που απαιτεί πολύ κόπο ή χρόνο: Η θεώρηση των πιστοποιητικών είναι ολόκληρη ~. **διαδικαστικός -ή -ό**. **διαδικαστικά** (επίρρ.).

Η ΑΕ λ. **διαδικασία**, από το ρ. **διαδικάζω**, αναφερόταν σε δίκη, παραπομπή σε δίκη ή δικαστική κρίση.

διαδίκτυο το: διεθνές δίκτυο υπολογιστικών συστημάτων που διευκολύνει την επικοινωνία και παροχή ποικίλων υπηρεσιών = ίντερνετ. **διαδικτυακός -ή -ό**. **διαδικτυακά** (επίρρ.).

διαδρομή η: ❶ η πορεία που κάνει κτ για να πάει από ένα σημείο σε ένα άλλο, καθώς και η απόσταση μεταξύ τους: Ακολουθήσαμε τη ~ δίπλα στο ποτάμι. Ήταν μεγάλη ~ και κουραστήκαμε. ❷ (μτφ.) πορεία, εξέλιξη κτ: Η ~ σας στο θέατρο είναι αξιοζήλευτη.

διαθέτω -τίθεμαι • αόρ. **διέθεσα**: (μτβ.) ❶ έχω κτ και μπορώ να το χρησιμοποιώ όπως θέλω: ~ χρήματα / χρόνο / ικανότητες. ❷ έχω κτ και το δίνω σε άλλους για πάντα ή για να το χρησιμοποιήσουν προσωρινά = παραχωρώ: Διέθεσε στους φίλους του το σπίτι του για την εκδήλωση. ❸ πουλώ: Διέθεσαν στην αγορά προϊόντα σε χαμηλές τιμές. ❹ παθ. είμαι στην κατάλληλη ψυχική κατάσταση για να κάνω κτ: Δε ~ να βοηθήσω κανέναν. αϛ σχ. **θέτω**. **διάθεση** η: ❶ α. ψυχική κατάσταση: καλή/κακή ~. β. (ειδικ.) καλή ψυχική κατάσταση = [οικ.] κέφι: Δεν έχω ~ να βγούμε απόψε. ❷ πώληση: Αρχισε η ~ των εισιτηρίων για τη συναυλία. ❸ το να έχει κτ κτ και να μπορεί να το κάνει ό,τι θέλει: ~ χρόνου/χώρου/κερδών. **διατεθειμένος -η -ο**: ❶ αυτός που είναι πρόθυμος να κάνει κτ: Είναι ~ να μας βοηθήσει. ❷ αυτός που τηρεί ορισμένη στάση απέναντι σε κτ: Είναι αρνητικά ~ απέναντί μας. **διαθέσιμος -η -ο**: αυτός που είναι στη διάθεση κτ. **διαθεσιμότητα** η: το να είναι κτ ή κτ διαθέσιμος(ς).

Η λ. **διατεθειμένος** προέρχεται από το ΑΕ **διατεθειμένος** (μππ. του ρ. **διατίθημι**). Στα ΝΕ δε χρησιμοποιείται ως μετοχή (με τη σημ. «έχω διατεθεί»), αλλά μόνο ως επίθ.

διάθλαση η: φυσ αλλαγή της κατεύθυνσης ενός κύματος ή μίας ακτίνας φωτός, όταν περνά

από ένα μέσο σε άλλο με διαφορετική πυκνότητα. **διαθλαστικός -ή -ό.**

διαιρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω σε μέρη ή ομάδες: *Το βιβλίο διαιρείται σε δύο μέρη.* ❷ ΜΑΘ υπολογίζω πόσες φορές χωράει ένας αριθμός σε έναν άλλο: *Το 9 διαιρείται ακριβώς διά του 3.* ❸ (μτφ.) κάνω κάποιους να διαφωνήσουν έντονα μεταξύ τους = διχάζω: *Είχαν τέτοια ομοψυχία, που δεν μπόρεσε να τους διαιρέσει τίποτα.* **διαίρεση η, διαιρετικός -ή -ό:** αυτός που διαιρεί (κυρ. στη σημ. 3). **διαιρετικά** (επίρρ.). **διαιρετός -ή -ό, διαιρετέος ο:** ΜΑΘ αριθμός που διαιρείται. **διαιρέτης ο:** ΜΑΘ αριθμός με τον οποίο διαιρούμε έναν άλλο.

διαισθάνομαι: (μτβ.) αντιλαμβάνομαι κτ χωρίς να μπορώ να το στηρίξω λογικά ή να το αποδείξω: ~ *ότι θα γίνει κτ κακό.* **διαίσθηση η, διαισθητικός -ή -ό, διαισθητικά** (επίρρ.).

δίαιτα η • γεν. & [λόγ.] διαίτης: τρόπος διατροφής (κυρίως για λόγους θεραπείας, αδυνατίσματος, υγιεινής ζωής κτλ.): *Κάνει ~ για να αδυνατίσει.* **διαιτητικός¹ -ή -ό, διαιτητικά** (επίρρ.). *σχ. διαιτητής.*

διαιτητής ο: ❶ ΑΘΛ πρόσωπο που επιβλέπει την ορθή τήρηση των κανόνων στη διάρκεια αγώνα. ❷ πρόσωπο που έχει ως καθήκον να λύσει τις διαφορές δύο πλευρών = μεσολαβητής. **διαιτησία η:** ❶ ΑΘΛ ο τρόπος εκτέλεσης των καθηκόντων του διαιτητή και το ίδιο το πρόσωπο που διαιτητεί: *Οι παίκτες τα έβαλαν με τη ~.* ❷ επίλυση διαφορών δύο πλευρών (κυρίως επίσημων αρχών) από κτ τρίτο: *Τα κράτη προσέφυγαν σε διεθνή ~.* **διαιτητικός² -ή -ό.**

Τα δίαιτα και διαιτητής (και τα παράγωγά τους) προέρχονται από το ΑΕ ρ. *διαιτώμαι* που σημαίνει «διατρέφομαι με συγκεκριμένο τρόπο» και «κρίνω ως μεσολαβητής».

διακινδυνεύω -ομαι: ❶ (μτβ.) εκθέτω κτ σε κίνδυνο = διακυβεύω, ριψοκινδυνεύω, ρισκάρω: ~ *πολλά χρήματα.* ❷ (μτβ.) τολμώ να κάνω (πρόβλεψη, σχόλιο κτλ.) = αποτολμώ: *Θα διακινδυνέσω μια πρόβλεψη, κι ας μην είμαι σίγουρη.* ❸ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Του αρέσει η δράση, τολμά να διακινδυνεύει.*

διακινώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μεταφέρω αγαθά ή ανθρώπους: *Τα τρένα διακινούν χιλιάδες επιβάτες.* ❷ θέτω κτ σε κυκλοφορία: *Διακινούσε παράνομα φάρμακα από το εξωτερικό.* ❸ κάνω κτ (ιδέες κτλ.) να γίνει ευρέως γνωστό = διαδίδω. **διακίνηση η.**

διακόπτω -ομαι • μππ. διακεκομμένος: (μτβ.) ❶ σταματώ (συνήθως προσωρινά) κτ που γίνεται: *Ο διαιτητής διέκοψε τον αγώνα. Διέκοψε τις σπουδές του για να εργαστεί.* ❷ (& με παράλ. αντικ.) κάνω κτ που μιλάει να σταματήσει: *Διέκοπτε συνέχεια τον μάρτυρα. Μη διακόπτετε!* *σχ. αναβάλλω.* **διακοπή η:** ❶ το να διακόπτει κανείς κτ ή κτ: ~ *ρεύματος/του φαρμάκου.* ❷ πληθ. περίοδος που δε λειτουργούν σχολεία, υπηρεσίες κτλ.: *καλοκαιρινές διακοπές.* **διακόπτης ο:** εξάρτημα συσκευής ή μηχανής για την έναρξη και λήξη της λειτουργίας της.

διακοσμήω -ούμαι: (μτβ.) κάνω έναν χώρο ή ένα αντικείμενο πιο όμορφο, το στολίζω. **διακόσμηση η:** διαμόρφωση χώρου ή αντικειμένου με σκοπό την αισθητική απόλαυση: ~ *εσωτερικών/εξωτερικών χώρων.* **διακοσμητής ο, -ήτρια η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη διακόσμηση. **διακοσμητικός -ή -ό, διακοσμητικά** (επίρρ.). **διακοσμητικό το:** αντικείμενο που χρησιμοποιείται για διακόσμηση.

διακρίνω -ομαι • αόρ. διέκρινα, παθ. αόρ. διακρίθηκα (μτβ.) ❶ **α.** αναγνωρίζω κτ ως διαφορετικό σε σχέση με κτ άλλο = ξεχωρίζω: ~ *τη διαφορά μεταξύ καλού και κακού.* **β.** χωρίζω σε ομάδες ή είδη: *Τα σώματα διακρίνονται σε στερεά, υγρά και αέρια.* ❷ αντιλαμβάνομαι, αναγνωρίζω κτ που δε γίνεται εύκολα αντιληπτό: *Με δυσκολία ~ τη μορφή της στο σκοτάδι.* ~ *μια ειρωνεία στο ύφος σας;* ❸ (για ιδιότητες) αποτελώ χαρακτηριστικό κτ: *Τον διακρίνει η ευγένεια.* ❹ **παθ. α.** είμαι πολύ καλός σε κτ = διαπρέπω, ξεχωρίζω: *Διακρίνεται στα μαθηματικά.* **β.** ξεχωρίζω για κτ: *Διακρίνεται για το ήθος της.* **διακεκομμένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.): αυτός που διακρίνεται σε κτ (σημ. 4α): ~ *επιστήμονας.* **διάκριση η:** ❶ το να διακρίνει κανείς κτ (σημ. 1). ❷ πληθ. το να διακρίνει κανείς κτ άλλο από ένα σύνολο: *φυλετικές/κοινωνικές/ταξικές διακρίσεις.* ❸ βραβείο, τίτλος, τιμές κτλ. που δίνονται ως αναγνώριση της αξίας κτ: *Έχει πάρει διακρίσεις σε διεθνείς διοργανώσεις.* **διακριτικός -ή -ό:** ❶ **α.** αυτός που προσπαθεί να μην ενοχλεί, καθώς και η αντίστοιχη συμπεριφορά ≠ αδιάκριτος: *Είναι ~, πάντοτε έρχεται ώρες που ξέρει ότι δε θα ενοχλήσει.* **β.** αυτός που δεν τραβάει άμεσα την προσοχή κτ, δεν προκαλεί εντύπωση: *Κάνε μου ένα ~ νεύμα όταν θέλεις να φύγουμε.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζει κτ ή κτ, επιτρέποντας τη διάκρισή του = χαρακτηριστικός: ~ *σημάδι/γνώρισμα.* **διακριτικά** (επίρρ.

διαίρεση → διαιρώ
διαιρετός → διαιρώ
διαιρέτης → διαιρώ
διαιρετικά → διαιρώ
διαιρετικός → διαιρώ
διαιρετός → διαιρώ
διαιρώ
διαισθάνομαι
διαίσθηση → διαισθάνομαι
διαισθητικά → διαισθάνομαι
διαισθητικός → διαισθάνομαι
δίαιτα
διαιτησία → διαιτητής
διαιτητής
διαιτητικά → δίαιτα
διαιτητικός¹ → δίαιτα
διαιτητικός² → διαιτητής
διακεκομμένος → διακόπτω
διακεκομμένος → διακεκομμένος
διακεκομμένος → διακεκομμένος
διακεκομμένος → διακινδυνεύω
διακινδυνεύω
διακίνηση → διακινώ
διακινώ
διακοσμητικός → διακοσμητικό
διακοσμητικό → διακόπτω
διακόπτης → διακόπτω
διακόπτης
διακόσμηση → διακοσμήω
διακοσμητής → διακοσμήω
διακοσμητικά → διακοσμήω
διακοσμητικό → διακοσμήω
διακοσμητικός → διακοσμήω
διακοσμητήρια → διακοσμήω
διακοσμήω
διακρατικός → διακρίνω
διάκριση → διακρίνω
διακριτικά → διακρίνω
διακριτικός → διακρίνω
διακριτικότητα → διακρίνω
διακριτός → διακρίνω
διακρίβερνητικός → διακρίνω
διαλάλω → δια-

διαλέγω
διανοούμαι

διάλεγμα → διαλέγω
 διαλέγομαι → διάλογος
 διαλέγω
 διάλειμμα
 διαλεκτικός → διάλεκτος
 διάλεκτος
 διάλεξη
 διαλεκτός → διαλέγω
 διαλλακτικά → διαλλακτι-
 κός
 διαλλακτικός
 διαλλακτικότητα → διαλλα-
 κτικός
 διαλογή → διαλέγω
 διαλογικός → διάλογος
 διάλογος
 διάλυμα → διαλύω
 διάλυση → διαλύω
 διαλυτικά → διαλύω
 διαλυτικό → διαλύω
 διαλυτικός → διαλύω
 διαλυτός
 διαμαρτυρία → διαμαρτύρο-
 μαι
 διαμαρτύρομαι
 διαμαρτυρόμενη → διαμαρ-
 τυρόμενος
 διαμαρτυρόμενος → διαμαρ-
 τυρόμαι
 διαμαρτυρόμενος
 διαμένω
 διαμέρισμα
 διαμέσου → πρόθεση -
 Λέξεις με προθετική λει-
 τουργία
 διαμετρικά → διάμετρος
 διαμετρικός → διάμετρος
 διάμετρος
 διαμοιράζω → δια-
 μοιροῦμαι
 διαμοιρή → διαμένω
 διαμορφώνω
 διαμόρφωση → διαμορφώνω
 διανέμω
 διανοήση → διανοούμαι
 διανοητικά → διανοούμαι
 διανοητικός → διανοούμαι
 διάνοια → διανοούμαι
 διανομέας → διανέμω
 διανομή → διανέμω
 διανοούμαι
 διανοούμενος → διανοούμαι
 διανοούμενη → διανοούμαι
 διανυκτέρευση → δια-
 νυκτερεύω → δια-

στη σημ. 1). **διακριτικότητα** η: η ιδιότητα του διακριτικού (σημ. 1). **διακριτός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να διακριθεί (σημ. 1).

διαλέγω -ομαι • προφέρεται *δια-λέγω*, αόρ. *διά-λεξα*, μππ. *διαλεγμένος*: (μτβ.) αποφασίζω ποιο(ν) προτιμώ από σύνολο προσώπων, πραγμάτων, ενεργειών κτλ. με βάση ορισμένα κριτήρια = επιλέγω. **διάλεγμα** το = επιλογή. **διαλεκτός -ή -ό**: αυτός που ξεχωρίζει λόγω της καλής ποιότητας ή αξίας του = ξεχωριστός, εκλεκτός. **διαλογή** η: επιλογή, ξεδιάλεγμα με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: *προϊόντα άλφα/βήτα διαλογής*.

διάλειμμα το: παύση συνήθως από εργασία για μικρό χρονικό διάστημα.

Από το ΑΕ ρ. *διαλείπω* (< *διά* + *λείπω*).

διάλεκτος η: ΕΛΩΣΣ τοπική γλωσσική παραλλαγή μιας γλώσσας, με μικρές αποκλίσεις από την κοινή γλώσσα, ιδίωμα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *ποντιακή/κρητική* ~ **διαλεκτικός -ή -ό**.

διάλεξη η: ομιλία μπροστά σε κοινό, με θέμα από τον χώρο της επιστήμης ή της τέχνης.

διαλλακτικός -ή -ό: αυτός που είναι πρόθυμος να κάνει συμβιβασμό, καθώς και η σχετική συμπεριφορά = συμβιβαστικός, συμφιλιωτικός, μετριοπαθής ≠ αδιάλλακτος: *Κατέληξαν σε συμφωνία, γιατί και οι δύο πλευρές ήταν διαλλακτικές*. **διαλλακτικά** (επίρρ.). **διαλλακτικότητα** η ≠ αδιαλλαξία.

διάλογος ο: συνομιλία μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων = συζήτηση ≠ μονόλογος: *Κρυφάκουσε τον μεταξύ τους ~. Θα γίνει δημόσιος ~ για την Παιδεία*. **διαλέγομαι** • προφέρεται *δι-α-λέγομαι*, αόρ. *διαλέχθηκα*: [επίσ.] (αμτβ.) κάνω διάλογο = συνομιλώ, συζητώ, συνδιαλέγομαι: *Η ταινία του διαλέγεται με προηγούμενες πάνω στο ίδιο θέμα*. **διαλογικός -ή -ό**: αυτός που έχει μορφή διαλόγου.

διαλύω -ομαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω κτ στα μέρη από τα οποία αποτελείται ≠ συναρμολογώ: *Διέλυσε τον μηχανισμό για να δει πώς λειτουργεί*. ❷ κάνω ένα ενιαίο σύνολο να χωριστεί ή να διασπαστεί: *Η αστυνομία διέλυσε το πλήθος. Ο θάνατος του πατέρα διέλυσε την οικογένεια*. ❸ κάνω να μην υπάρχει πια κτ = απομακρύνω, εξαφανίζω: *Ο αέρας διέλυσε τα σύννεφα. Διέλυσε τις υποψίες μου*. ❹ αναμειγνύω κτ ουσία με υγρό, ώστε να γίνουν ένα ενιαίο σύνολο: *Διέλυσε το συμπυκνωμένο γάλα σε νερό*. ❺ θέτω τέλος (σε δεσμό,

ένωση κτλ.): *Διάλυσε τον αρραβώνα / την επιχείρηση*. **διάλυση** η. **διάλυμα** το: χημ ομοιογενές υγρό που σχηματίζεται από την ανάμειξη δύο ή περισσότερων ουσιών. **διαλυτικός -ή -ό**. **διαλυτικά** (επίρρ.). **διαλυτικό** το: υγρό που χρησιμοποιείται για τη διάλυση ή αρραίωση χρωμάτων ή διαλυμάτων.

διαμαρτύρομαι • αόρ. *διαμαρτυρήθηκα*: (μτβ. & αμτβ.) εκφράζω με έντονο τρόπο την αντίθεσή μου σε κτ: *Διαμαρτυρόταν ότι δεν είχε πει ψέματα. Διαμαρτύρονται για τη διαίτησία του αγώνα*. **διαμαρτυρία** η. **διαμαρτυρόμενος -ή -ο**: αυτός που διαμαρτύρεται για κτ.

διαμαρτυρόμενος ο, -η η: ΘΡΗΣΚ χριστιανός που ανήκει στην προτεσταντική εκκλησία, η οποία προήλθε από απόσχιση από την καθολική εκκλησία τον 16ο αιώνα = προτεστάντης.

διαμένω • πρτ. *διέμενα*, αόρ. *διέμεινα*: [επίσ.] (αμτβ.) κατοικώ κάπου: *Διαμένουν στο εξωτερικό*. **διαμονή** η.

διαμέρισμα το: ❶ σύνολο δωματίων που αποτελεί ενιαίο χώρο κατοικίας σε μία πολυκατοικία: *Μένουμε σε ~ τεσσάρων δωματίων στον τρίτο όροφο*. ❷ αυτόνομο τμήμα χώρας ή πόλης: *Η Ελλάδα χωρίζεται σε εφτά γεωγραφικά διαμερίσματα*. **δημοτικό** ~.

διάμετρος η: ΓΕΩΜ ευθύγραμμο τμήμα που περνά από το κέντρο κύκλου ή σφαιράς, ενώνοντας δύο σημεία της περιφέρειάς τους. **εκ διαμέτρου αντίθετος**: εντελώς αντίθετος. **διαμετρικός -ή -ό**. **διαμετρικά** (επίρρ.).

διαμορφώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω μορφή, σχήμα σε κτ: *Διαμόρφωσαν έναν χώρο για να παίζουν τα παιδιά*. ❷ επιδρώ στην ανάπτυξη, εξέλιξη κτ: *Το σχολείο ~ χαρακτήρες*. **διαμόρφωση** η.

διανέμω -ομαι • αόρ. *διένειμα*, μππ. *διανεμημένος*: (μτβ.) δίνω κτ σε πολλούς = μοιράζω: *Οι προσκλήσεις διανέμονται δωρεάν*. **διανομή** η. **διανομέας** ο.

διανοούμαι: ❶ (μτβ.) έχω στο μυαλό ως σκέψη: *Ούτε να το διανοηθείς κάτι τέτοιο!* ❷ (αμτβ.) συλλογίζομαι σε βάθος. **διανοούμενος ο, -η η**: πρόσωπο ιδιαιτέρως μορφωμένο και καλλιεργημένο, με πνευματική ενασχόληση. **διάνοηση** η: ❶ ανώτερη πνευματική λειτουργία που οδηγεί στη γνώση και την κριτική σκέψη. ❷ το σύνολο των διανοουμένων: *ο κόσμος της ~*. **διάνοια** η: ❶ πνεύμα, νους. ❷ ιδιαίτερα ευφυής άνθρωπος. = μεγαλοφυΐα. **διανοητικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται ή έχει σχέση με τη σκέψη. **διανοητικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

διάνυσμα
διάσταση

Από το ΑΕ ρ. *διανοοῦμαι* «έχω στο μυαλό μου» (< διά + νοῦς) .

διάνυσμα το: μαθ ευθύγραμμο τμήμα που χαρακτηρίζεται από τη διεύθυνση, τη φορά και το μήκος του. **διανυσματικός -ή -ό**.

διανύω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω απόσταση: Μπορεί να διανύσει πολλά χιλιόμετρα. ❷ [επίσ.] (για χρόνο) βρίσκομαι: Διανύει το τριακοστό έτος της ηλικίας του. **διάνυση** η.

διαπασών η • άκλ.: ❶ ΜΟΥΣ το διάστημα μίας κλίμακας = οκτάβα. ❷ πολύ υψηλή ένταση ήχου: Βάζαμε τη μουσική στη διαπασών.

διαπερνώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ περνάω μέσα από κτ άλλο: Το φως του ήλιου ~ την κουρτίνα. ❷ (μτφ.) επιδρώ σε κπ ή κτ: Τον διαπέρασε ένα ρίγος. **διαπεραστικός -ή -ό. διαπεραστικά** (επίρρ.).

διαπιστώνω -ομαι: (μτβ.) ανακαλύπτω ή συμπληρώνω κτ μετά από έλεγχο: Διαπιστώσαμε αμέσως την απουσία του φύλακα. **διαπίστωση** η.

διαπολιτισμικός -ή -ό: αυτός που χαρακτηρίζει ή αναφέρεται σε δύο ή περισσότερους πολιτισμούς: ~ εκπαιδευση. **διαπολιτισμικά** (επίρρ.).

διαπραγματεύομαι: (μτβ.) συνεννοούμαι για την επίτευξη συμφωνίας: ~ την αγορά μιας εταιρείας. **διαπραγματέυση** η: ❶ το να διαπραγματεύεται κπ κτ. ❷ *συνήθ. πληθ.* σύνολο συζητήσεων για ένα θέμα: Εληξαν οι διαπραγματεύσεις. **διαπραγματευτικός -ή -ό. διαπραγματευτικά** (επίρρ.). **διαπραγματευτής** ο, -εύτρια η.

Προσοχή στη διάκριση μεταξύ των ρ. *διαπραγματεύομαι* και *πραγματεύομαι* «εξετάζω λεπτομερώς».

διάρκεια η • γεν. & [λόγ.] *διαρκείας*: ❶ χρονικό διάστημα κατά το οποίο συμβαίνει κτ. ❷ ανθεκτικότητα, αντοχή στον χρόνο: Η σχέση αυτή δεν είχε ~. **στιλό/εισιτήριο/απεργία διαρκείας:** που έχουν μεγάλη διάρκεια. **διαρκώ:** (αμτβ.) ❶ έχω ορισμένη διάρκεια: Το έργο ~ 2 ώρες. ❷ συνεχίζω χρονικά: Η ειρήνη δεν διήρκεσε πολύ. **διαρκής -ής -ές** = συνεχής. ~ σχ. **αγενής, διαρκώς** (επίρρ.).

διαρρέω • αόρ. *διέρρευσα*: ❶ (αμτβ., για υγρά ή αέρια) ξεφεύγω. ❷ (μτφ., αμτβ.) κυκλοφορώ ως φήμη: Από το υπουργείο διέρρευσε η πληροφορία. ❸ (μτβ.) ρέω, κυλώ μέσα από κπ χώρο: Ο ποταμός διαρρέει μία καταπράσινη κοιλάδα. **διαρροή** η: ~ στο σύστημα αποχέτευσης/~ ρεύματος.

Η μτβ. χρήση του *διαρρέω* με τη σημ. 2 (*Ο Γιάννης διέρρευσε την πληροφορία*), παρατηρείται όλο και πιο συχνά, δεν έχει όμως ακόμη καθιερωθεί.

διάρρηξη η: ❶ παράνομη είσοδος σε χώρο ή όχημα (συνήθως με σκοπό την κλοπή): Κατηγορείται για ~ αυτοκινήτου. ❷ [επίσ.] (μτφ.) απότομη διακοπή: Η έντονη διαφωνία προκάλεσε την οριστική ~ των σχέσεων. **διαρρηκτης** ο: σεσημασμένος ~.

Από το ΑΕ ρ. *διαρρήγνυμι* (< διά + ρήγνυμι «σπάζω»).

διάσειση η: ΙΑΤΡ λειτουργική διαταραχή των νευρικών κέντρων του εγκεφάλου μετά από χτύπημα: Μετά το πέσιμο, έπαθε ~.

διασκεδάζω -ομαι: ❶ *ενεργ. α.* (αμτβ.) περνάω καλά, ευχαριστιέμαι = ψυχαγωγούμαι: Διασκεδάσαμε πολύ στο πάρτι. **β.** (μτβ.) κάνω κπ να περνάει καλά: Τα απλά παιχνίδια ~ τα μικρά παιδιά. ❷ (μτβ.) διώχνω κτ (συνήθως δυσάρεστο) μακριά = διασκορπίζω: Με τις δηλώσεις του διασκεδάστηκαν οι ανησυχίες μας. ~ σχ. **ψυχαγωγία, διασκέδαση** η. **διασκεδαστικός -ή -ό. διασκεδαστικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *διασκεδάννυμι* «διασκορπίζω».

διασκευή η: η τροποποίηση σε βασικά σημεία ενός καλλιτεχνικού έργου: Η ταινία είναι ~ του ομώνυμου θεατρικού έργου. **διασκευάζω -ομαι** (μτβ.).

διάσκεψη η: συνάντηση, συνεδρίαση επισήμων ή πολιτικών προσώπων για τη λήψη αποφάσεων: ~ για την προστασία του περιβάλλοντος. ~ **κορυφής:** διάσκεψη αρχηγών κρατών. **διασκέπτομαι** (αμτβ.).

διασπορά η: ❶ σκόρπισμα σε διαφορετικά σημεία: βόμβες διασποράς. ❷ διάδοση: ~ ψευδών ειδήσεων. ❸ (μτφ.) το να ζει κάποια εθνότητα σε ξένο μέρος και (συνεκδ.) ο πληθυσμός αυτός: ο Ελληνισμός της διασποράς. **διασπείρω -ομαι:** (μτβ.) διαδίδω (φήμες, ειδήσεις κτλ.).

διασπώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω ένα σύνολο σε κομμάτια = κατακεραματίζω: Το κόμμα διασπάστηκε. ❷ διακόπτω: Η προσοχή των μαθητών διασπάται κάθε φορά που ακούγεται θόρυβος. **διάσπαση** η. **διασπαστικός -ή -ό. διασπαστικά** (επίρρ.).

διάσταση η: ❶ μέγεθος που δηλώνει ύψος, πλάτος, μήκος: οι διαστάσεις του τραπέζιού. ❷

διάνυση → διανύω
διάνυσμα
διανυσματικός → διάνυσμα
διανύω
διαπασών
διαπεραστικά → διαπερνώ
διαπεραστικός → διαπερνώ
διαπιστώνω
διαπίστωση → διαπιστώνω
διαπλώ → δια-
διαπολιτισμικά → διαπολι-
τισμικός
διαπολιτισμικός
διαπραγματεύομαι
διαπραγματέυση → δια-
πραγματεύομαι
διαπραγματευτής → δια-
πραγματεύομαι
διαπραγματευτικά → δια-
πραγματεύομαι
διαπραγματευτικός → δια-
πραγματεύομαι
διαπραγματεύτρια → δια-
πραγματεύομαι
διάρκεια
διαρκής → διάρκεια
διαρκώ → διάρκεια
διαρκώς → διάρκεια
διαρρέω
διαρρήκτης → διαρρήξη
διαρροή → διαρρέω
διάσειση
διασκέδαση → διασκεδά-
ζω
διασκεδαστικός → διασκε-
δάζω
διασκέπτομαι → διάσκεψη
διασκευάζω → διασκευή
διασκευή
διάσκεψη
διάσπαση → διασπώ
διασπαστικός → διασπώ
διασπείρω → διασπορά
διασπορά
διασπώ
διάσταση

διασταυρώνω
διαφανής

- διασταυρώνω
- διασταύρωση → διασταυρώνω
- διαστέλλω
- διάστημα
- διαστημικός → διάστημα
- διαστολή → διαστέλλω
- διασύνδεση
- διασυνδέω → διασύνδεση
- διασυρμός → διασυρώ
- διασύρω
- διασχίζω
- διάσωση → διασώζω
- διασώστης → διασώζω
- διασώστρια → διασώζω
- διαταγή → διατάζω
- διάταγμα → διατάζω
- διατάζω
- διάταξη
- διατάραξη → διαταράσσω
- διαταράσσω
- διαταραχή → διαταράσσω
- διατάσσω → διάταξη
- διατεθειμένος → διαθέτω
- διατελώ
- διατήρηση → διατηρώ
- διατηρήσιμος → διατηρώ
- διατηρώ
- διατίθεμαι → διαθέτω
- διατρέφω → διατροφή
- διατροφική
- διατροφικός → διατροφή
- διατυπώνω
- διατύπωση → διατυπώνω
- διαύγεια → διαυγής
- διαυγής
- διαυγώς → διαυγής
- διαφάνεια → διαφανής
- διαφανής
- διάφανος → διαφανής
- διαφανώς → διαφανής

πληθ. έκταση ή σοβαρότητα ενός θέματος: *Η υπόθεση πήρε τεράστιες διαστάσεις.* ❸ (μτφ.) πλευρά ενός θέματος: *Ανέδειξε μία νέα ~ του θέματος.* ❹ διαφορά, απόκλιση: *~ απόψεων.* ❺ το να ζει χωριστά ένα παντρεμένο ζευγάρι: *Βρίσκονται σε ~.*

Από το ΑΕ ρ. *διόταμαι* (αλ.).

διασταυρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ελέγχω την ορθότητα πληροφορίας ή είδησης: *Οι πληροφορίες που μας έδινε ήταν διασταυρωμένες.* ❷ βάζω δύο πράγματα σταυρωτά. ❸ δημιουργώ νέα ποικιλία ζώου ή φυτού συνδυάζοντας διαφορετικά είδη. ❹ παθ. συναντιέμαι: *Στο σημείο αυτό διασταυρώνονται δύο κεντρικοί δρόμοι. Διασταυρώθηκαν τα βλέμματά μας αρκετές φορές.* **διασταύρωση η.**

διαστέλλω -ομαι • αόρ. *διέστειλα*, παθ. αόρ. *διαστάληκα* & [επίσ.] *διεστάλην*, μππ. *διεσταλμένος:* (μτβ.) ❶ ΦΥΣ προκαλώ αύξηση του όγκου ενός σώματος ≠ συστέλλω: *Η θερμοότητα κάνει τα σώματα να διαστέλλονται.* ❷ μεγάλωνω τις διαστάσεις κτ πράγματος: *Με κοίταζε με διεσταλμένα μάτια.* **διαστολή η:** ΦΥΣ αύξηση των διαστάσεων ενός σώματος ≠ συστολή: *Η ζημιά οφείλεται στην απότομη ~ των καλωδίων.*

διάστημα το: ❶ απόσταση στον χώρο: *Μην αφήνεις μεγάλο ~ ανάμεσα στις δύο γραμμές!* ❷ χρονική περίοδος, απόσταση: *~ δύο ημερών.* ❸ ΑΣΤΡΟΝ τα ουράνια σώματα και ό,τι υπάρχει έξω από την ατμόσφαιρα της γης: *η εξερευνήση του διαστήματος.* **διαστημικός -ή -ό** (στη σημ. 3).

διασύνδεση η: ❶ σύνδεση, συσχέτιση γεγονότων ή καταστάσεων. ❷ *συνήθ.* πληθ. γνωριμία με ανθρώπους που κατέχουν δύναμη ή εξουσία: *Η επιτυχία του οφείλεται στις διασυνδέσεις του.* **διασυνδέω -ομαι** (μτβ.).

διασυρώ -ομαι: (μτβ.) διαδίδω αρνητικά πράγματα για κτ = δυσφημώ: *Το όνομά του διασύρθηκε.* **διασυρμός ο.**

διασχίζω -ομαι: (μτβ.) περνάω από τη μία άκρη μιας έκτασης ως την άλλη: *Το ποτάμι διέσχισε την πεδιάδα. Διέσχισε τον δρόμο περνώντας μέσα από αυτοκίνητα.*

διασώζω -ομαι: (μτβ.) ❶ σώζω: *Οι εγγλωβισμένοι διασώθηκαν από την Πυροσβεστική.* ❷ (μτβ.) γλιτώνω από τη φθορά του χρόνου: *Μεγάλο μέρος των παπύρων διασώθηκε από τους μοναχούς.* **διάσωση η. διασώστης ο, -ώστρια η.**

διατάζω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) δίνω σε κτ εντολή = προστάζω: *Ο στρατηγός διέταξε τους στρατιώτες του να επιτεθούν. Πάψε να διατάξεις και κάνε κι εσύ καμιά δουλειά!*

διαταγή η = προσταγή. διάταγμα το: γραπτή διατύπωση απόφασης από ανώτερη αρχή.

διάταξη η: ❶ ο τρόπος που κτ είναι τοποθετημένο: *Η ~ των επίπλων είναι καλή.* ❷ ό,τι ορίζεται από ένα νομοθετικό κείμενο: *διατάξεις του ποινικού κώδικα.* **ημερήσια ~:** κατάλογος θεμάτων για συζήτηση σε συνέλευση, συνεδρίαση: *Εγκρίνεται η ~ και αρχίζει η συνεδρίαση.* **στην ημερήσια ~:** πολύ συχνά: *Τα σκάνδαλα είναι πια ~.* **διατάσσω -ομαι** (μτβ.).

διαταράσσω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ αναταραχή: *Με τις αντιπαραθέσεις διαταράσσεται το ήρεμο κλίμα της τάξης.* **διατάραξη η:** ~ κοινής ησυχίας. **διαταραχή η:** ΙΑΤΡ ΨΥΧΟΛ ΟΡΓΑΝΙΚή ή ψυχική ανωμαλία: *στομαχική ~.*

διατελώ: [επίσ.] (αμτβ.) κατέχω αξίωμα: *Διετέλεσε υπουργός.*

Από το ΑΕ ρ. *διατελώ* «περνάω τη ζωή μου».

διατηρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ φροντίζω να υπάρχει κτ χωρίς αλλαγές, αναλλοίωτο: *Διατηρούσε τη φόρμα της με δίαιτα. Το κρέας διατηρείται στην κατάψυξη.* ❷ εξασκοιούθω να έχω: *~ κάποιες επιφυλάξεις.* **διατήρηση η. διατηρητέος -α -ο:** αυτός που έχει αποφασιστεί ότι πρέπει να διατηρηθεί.

διατροφή η: ❶ τρόπος να τρέφεται κτ: *Παρατηρείται στρόφη στην υγιεινή ~.* ❷ ΝΟΜ ποσό που καταβάλλεται από τον έναν από τους πρώην συζύγους στον άλλο μετά το διαζύγιο.

διατρέφω -ομαι (μτβ., σημ. 1). **διατροφικός -ή -ό** (σημ. 1). αλ. σχ. **αλείφω.**

διατυπώνω -ομαι: (μτβ.) εκφράζω σκέψη, άποψη, κρίση ή ερώτηση σε γραπτό ή προφορικό λόγο: *Διατύπωσε την ερώτησή της με σαφήνεια.* **διατύπωση η.**

διαυγής -ής -ές: ❶ αυτός μέσα από τον οποίο μπορεί κτ να δει = διαφανής: *Ήταν ένα ~, υποκίτρινο υγρό.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι σαφής, ακριβής: *~ και ξεκάθαρη σκέψη.* αλ. σχ. **αγενής. διαύγεια η. διαυγώς** (επίρρ.).

διαφανής -ής -ές & διάφανος -η -ο: ≠ αδιαφανής ❶ αυτός που επιτρέπει να διακρίνεται ό,τι υπάρχει πίσω του: *~ υγρό/ύφασμα/χαρτί.* ❷ (μτφ.) αυτός που επιτρέπει να φανεί η αλήθεια: *διαφανείς διαδικασίες.* αλ. σχ. **αγενής. διαφανώς** (επίρρ.). **διαφάνεια η:** ≠ αδια-

φάνεια: Ζητούσαν ~ στη διαχείριση των οικονομικών του Δήμου.

Από το ΑΕ ρ, διαφαίνω -ομαι.

διαφέρω (αμτβ.) δε μοιάζω με κπ ή κτ: Διαφέρουν στην εμφάνιση. **διαφορά** η: ❶ το να διαφέρει κπ ή κτ από κπ άλλο: Το ζευγάρι έχει μεγάλη ~ ηλικίας. ❷ μαθ το αποτέλεσμα της αφαίρεσης δύο αριθμών. ❸ διαφωνία για κτ: οικονομικές διαφορές. **διάφορος -η -ο**: ❶ [επίσ.] αυτός που δεν είναι ίδιος ή ίσος με κπ ή κτ άλλο ≠ ίδιος, ίσος: ~ του μηδενός. ❷ πληθ. α. αυτοί που είναι διαφορετικού είδους: Το έκανε για πολλούς και διάφορους λόγους. β. για αόριστη αναφορά σε κτ: Μας είπε ~ πράγματα. **διαφορετικός -ή -ό** = αλλιώςτικός ≠ όμοιος, ίδιος. **διαφορετικά** (επίρρ.) = αλλιώς. **διαφορετικότητα** η. ∞ σχ. **αλειφω**.

διαφεύγω: [επίσ.] ❶ (αμτβ.) απομακρύνομαι κρυφά = ξεφεύγω: Ο δράστης διέφυγε στο εξωτερικό. ❷ (μτβ.) αποφεύγω, γλιτώνω από κτ δυσάρεστο: Ο ασθενής έχει διαφύγει τον κίνδυνο. ❸ (αμτβ.) διαρρέω: Διέφυγε ποσότητα τοξικών αερίων. ❹ (μτβ.) δεν έχω κτ στη μνήμη μου: Το όνομά της μου ~. **διαφυγή** η.

διαφημιζώ -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω γνωστό στο ευρύ κοινό προϊόν ή υπηρεσία: Η εταιρεία ~ ένα νέο αυτοκίνητο. ❷ προβάλλω κτ: ~ τα προσόντα της. **διαφήμιση** η. **διαφημιστής** ο, -ίστρια η. **διαφημιστικός -ή -ό**. **διαφημιστικά** (επίρρ.).

Η αρχική σημασία είναι «διαδίδω, διακηρύττω». Η λ. διαφήμιση αποτελεί απόδοση του γαλλ. réclame.

διαφθείρω -ομαι: (μτβ.) επιδρώ αρνητικά, κάνω τον χαρακτήρα κπ να αλλάξει προς το χειρότερο: Κατηγορούσαν τον Σωκράτη ότι ~ τους νέους. **διαφθορά** η: ❶ ξεπεσμός των ηθών. ❷ κατάσταση ή συμπεριφορά κατά την οποία κπ ενεργεί παράνομα για το κέρδος: Υπήρχαν πολλές καταγγελίες για ~ στον δημόσιο τομέα. **διαφθορέας** ο. ∞ σχ. **αλειφω**.

διαφωνώ: (αμτβ.) έχω διαφορετική άποψη από κπ: Διαφωνήσαμε μεταξύ μας. **διαφωνία** η: διαφορά γνώμών = ασυμφωνία ≠ συμφωνία, ομοφωνία.

διαφωτίζω -ομαι: (μτβ.) παρέχω ενημέρωση σε κπ, επεξηγώ κτ: Δε μας διαφώτισε καθόλου η ομιλία του για το τι πρόκειται να γίνει. **δια-**

φωτιστικός -ή -ό: αυτός που διαφωτίζει: ~ συζήτηση. **διαφωτιστικά** (επίρρ.). **Διαφωτισμός** ο: πνευματικό κίνημα στην Ευρώπη τον 18ο αιώνα, σύμφωνα με το οποίο η χρήση του ορθού λόγου και η γνώση μπορούν να οδηγήσουν τον άνθρωπο στην αποδέσμευση από προλήψεις και αυθεντίες. **διαφωτιστής** ο: εκπρόσωπος του Διαφωτισμού.

διαχειρίζομαι: (μτβ.) ❶ ρυθμίζω κπ υπόθεση: Διαχειρίστηκε με εξαιρετική ικανότητα την κρίση. ❷ διευθύνω, διοικώ κτ: Διαχειρίστηκαν για μεγάλο διάστημα την περιουσία. **διαχείριση** η. **διαχειριστής** ο, -ίστρια η. **διαχειριστικός -ή -ό**. **διαχειριστικά** (επίρρ.).

Το ρ. διαχειρίζομαι είναι αποθετικό (μόνο ενεργ. διάθεση σε -ομαι). Επομένως, σχηματίζει την παθ. φωνή περιφραστικά (Η διαχείριση γίνεται από κπ).

διαχέω -ομαι • αόρ. **διέχυσα**: σκορπίζω, μεταδίδω κτ προς όλες τις κατευθύνσεις: Με τον ψεκάσμο το φάρμακο διαχέεται στην ατμόσφαιρα. Το περιοδικό μας διαχέει τα αποτελέσματα των ερευνών του Ινστιτούτου. **διάχυση** η: ❶ το να διαχέει κπ κτ: Από την έκρηξη προκλήθηκε ~ αερίων. = έκλυση. Απαιτείται ~ των αποτελεσμάτων της έρευνας. ❷ πληθ. θερμές εκδηλώσεις συναισθημάτων συμπάθειας. **διάχυτος -η -ο**: αυτός που διαχέεται, είναι σκορπισμένος παντού. **διαχυτικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τις διαχύσεις = εκδηλωτικός. **διαχυτικά** (επίρρ.). **διαχυτικότητα** η.

διαχωρίζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ να διαφέρει ή να ξεχωρίζει από άλλα παρόμοια: Διαχωρίσαμε τη θέση μας από τους άλλους. **διαχωρισμός** ο. **διαχωριστικός -ή -ό**. **διαχωριστικό** το.

διαψεύδω -ομαι: (μτβ.) ❶ ισχυρίζομαι ή αποδεικνύω ότι κτ είναι ψέμα ≠ επιβεβαιώνω: Διέψευσε τα λεγόμενα του μάρτυρα. ❷ αποδεικνύω ότι κτ είναι αβάσιμο ≠ επαληθεύω, επιβεβαιώνω: Οι ελπίδες μας/Τα προγνωστικά διαψεύστηκαν. **διάψευση** η.

διδάκτορας ο, η: τίτλος που απονέμεται σε κπ που έχει ολοκληρώσει ανώτατες μεταπτυχιακές σπουδές κάνοντας πρωτότυπη ερευνητική εργασία (διατριβή): ~ μηχανικός/φιλοσοφίας/του Πανεπιστημίου Αθηνών. **διδάκτορικός -ή -ό**. **διδάκτορικό** το: διδακτορικό δίπλωμα.

διαφέρω
διαφεύγω
*διαφήμιση → διαφήμιση
διαφημιζώ
διαφήμιση → διαφημιζώ
διαφημιστής → διαφημιζώ
διαφημιστικά → διαφημιζώ
διαφημιστικός → διαφημιζώ
διαφημιστρια → διαφημιζώ
διαφθείρω
διαφθορά → διαφθείρω
διαφθορέας → διαφθείρω
διαφορά → διαφέρω
διαφορετικά → διαφέρω
διαφορετικός → διαφέρω
διαφορετικότητα → διαφέρω
διαφοροποιώ → ποιώ
διάφορος → διαφέρω
διαφυγή → διαφεύγω
διαφωνία → διαφωνώ
διαφωνώ
διαφωτίζω
Διαφωτισμός → διαφωτίζω
διαφωτιστής → διαφωτίζω
διαφωτιστικά → διαφωτίζω
διαφωτιστικός → διαφωτίζω
διαχειρίζομαι
διαχείριση → διαχειρίζομαι
διαχειριστής → διαχειρίζομαι
διαχειριστικά → διαχειρίζομαι
διαχειριστικός → διαχειρίζομαι
διαχειρίστρια → διαχειρίζομαι
διάχυση → διαχέω
διαχυτικά → διαχέω
διαχυτικός → διαχέω
διαχυτικότητα → διαχέω
διάχυτος → διαχέω
διαχωρίζω
διαχωρισμός → διαχωρίζω
διαχωριστικό → διαχωρίζω
διαχωριστικός → διαχωρίζω
διαψεύδω
διάψευση → διαψεύδω
διδάκτορας → διδάσκω
διδασκός → διδάσκω
διδασκτικός → διδάσκω
διδάκτορας → διδάσκω
διδάκτορας
διδάκτορικός → διδάκτορας
διδασκαλία → διδάσκω

διδάσκω
διέρχομαι

Προσοχή: δεν πρέπει να μπερδεύουμε τον *δικτά-τορα* με τον *διδάτορα!*

διδάσκω -ομαι: ❶ α. (μτβ.) μεταφέρω γνώσεις σε κτ, συνήθως μέσα σε σχολείο: *Μας δίδασκε Μαθηματικά.* β. (αμτβ.) ασκώ το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: *Έχω πολλούς φοιτητές στη Σχολή όπου ~.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ να μάθει, συντελίζω: *Ίσως τώρα έχει πράγματι διδαχθεί από τα σφάλματά της. διδασκαλία η. διδακτικός -ή -ό. διδακτικά (επίρρ.). διδακτός -α -ο.*

δίδυμος -η -ο: ❶ αυτός που έχει γεννηθεί μαζί με άλλον από την ίδια μήτρα και στον ίδιο τοκετό: *Είναι δίδυμα αδέρφια - είδες πώς μοιάζουν;* ❷ (μτφ.) αυτός που συνδυάζεται ή έχει ταιρί κτ άλλο ίδιο, ο διπλός: *οι δίδυμοι πύργοι του Μανχάταν.* **Δίδυμοι** οι: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αστειρισμός του βορείου ημισφαιρίου. ❷ ΑΣΤΡΟΛ το τρίτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

διεγείρω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ έξαψη, ερεθίζω: *Με τις ζωντανές περιγραφές του διεγείρει τη φαντασία μας. = εξάπτω ≠ κατευνάζω, ηρεμώ.* **διέγερση η. διεγερτικός -ή -ό. διεγερτικό το. διεγερτικά (επίρρ.).**

Από τα *δι(ά) + εγείρω* «σηκώνω, ανυψώνω».

διεθνής -ής -ές: ❶ αυτός που αναφέρεται σε ή προέρχεται από πολλές χώρες: *Με το θέμα ασχολήθηκε τόσο ο ελληνικός όσο και ο ~ τύπος.* ❷ αυτός στον οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι από πολλές χώρες: *Συμμετέχει στη ~ Διάσκεψη για το περιβάλλον.* ❸ σχ. **αγε-νής. διεθνώς** (επίρρ.).

διεισδύω: (αμτβ.) ❶ περνά μέσα σε σώμα, αντικείμενο κτ., εισχωρώ σ' αυτό: *Τα υπολείμματα του ουρανού διεισδύουν στην τροφική αλυσίδα.* ❷ (μτφ.) περνά μέσα χωρίς να γίνω αντιληπτός: *Κατάφερε να διεισδύσει σε κυκλώματα υψηλά.* ❸ (μτφ.) μπαίνω στην ουσία, εμβαθύνω: *Το κείμενό του ~ στο βάθος της σκέψης του Αριστοτέλη.* **διεισδυσή η:** η ~ ξένων όρων στη γλώσσα μας. **διεισδυτικός -ή -ό** (κυρ. στη σημ. 3). **διεισδυτικά** (επίρρ.).

διεκδικώ -ομαι: (μτβ.) ❶ απαιτώ και προσπαθώ να πετύχω, να διατηρήσω ή να αποκτήσω κτ: *Αγωνίζομαι, ~ μια θέση στον ήλιο.* ❷ προσπαθώ να πετύχω κτ στα πλαίσια ανταγωνισμού: *Τρεις είναι οι ταινίες που ~ το βραβείο.* **διεκδίκηση η. διεκδικητής ο, -ήτρια η. διεκδικητικός -ή -ό. διεκδικητικά** (επίρρ.).

διένηξη η: έντονη διαφωνία, αντιπαράθεση από-μων, ομάδων ή κρατών = σύγκρουση: *Η με-ταξύ τους ~ οδήγησε στην οριστική ρήξη των σχέσεων.*

Από το απαρ. αορ. β΄ *διενεργείν* του ΑΕ ρ. *δια-φέρω.*

διενεργώ -ομαι: (μτβ.) οργανώνω και εκτελώ ένα έργο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου = κάνω, διεξάγω, πραγματοποιώ: *Η αστυνομία διενεργεί έρευνα για την ανακάλυψη των δραστών. διενέργεια η.*

διεξάγω -ομαι • πρτ. *διεξήγα, αόρ. διεξήγαγα, παθ. αόρ. (σπάν.) διεξάχθηκα & [επίσ.] διε-ξήχθη:* (μτβ.) ❶ [επίσ.] ολοκληρώνω, πραγματοποιώ έργο = διενεργώ, επιτελώ: *Διεξάγονται έρευνες για την ανακάλυψη των δρα-στών.* ❷ *παθ.* λαμβάνω χώρα, συμβαίνω ή πραγματοποιούμαι: *Ο αγώνας θα διεξαχθεί την Κυριακή.* **διεξαγωγή η:** πραγματοποίηση έργου ή διαδικασίας: *Ορίστηκε η ημερομηνία διεξαγωγής των εξετάσεων.*

Από τα ΑΕ *δι(ά) + ἐξ + ἄγω* «οδηγώ». Από την ίδια ρίζα παράγονται επίσης τα ρ. *εισάγω, κατάγωμαι, και τα ουσ. λοχαγός, στρατηγός, ξεναγός, χορηγός, αρχηγός, αγωγή.*

διέξοδος η: ❶ πέρασμα ή σημείο από το οποίο κτ μπορεί να βγει = δίοδος ≠ αδιέξοδο. ❷ (μτφ.) μέσο ή τρόπος με τον οποίο μπορεί κτ να ξεπεράσει μια δύσκολη κατάσταση ή ένα πρό-βλημα = λύση, διαφυγή: *Αναζητήθηκε ~ στην οικονομική κρίση που μαστίζει τη χώρα.*

διερευνώ -ομαι: (μτβ.) εξετάζω, μελετώ κτ σε βάθος = ερευνώ: *Οι αρμόδιοι θα διερευνή-σουν τα αίτια του προβλήματος. διερεύνηση η. διερευνητικός -ή -ό. διερευνητικά (επίρρ.).*

διερμηνέας ο, η: πρόσωπο που μεταφράζει προ-φορικές (συν)ομιλίες ανθρώπων που δε μι-λούν την ίδια γλώσσα. **διερμηνεία η. διερμη-νεύω -ομαι** (μτβ.).

διέρχομαι • αόρ. *διήλθα:* [επίσ.] (μτβ.) ❶ περνά μέσα από κάπου = διασχίζω, διαβαίνω: *Η εθνική οδός διέρχεται από τη βόρεια πλευρά της πόλης.* ❷ (μτφ.) περνά, υφίσταμαι: *Η εκ-παίδευση διέρχεται περίοδο κρίσης.* ❸ σχ. **έρχομαι. διερχόμενος -η -ο:** αυτός που διέρ-χεται έναν χώρο: *Μοιράζουν ενημερωτικά φυλλάδια στα διερχόμενα αυτοκίνητα. κέ-ντρο διερχομένων:* χώρος στον οποίο πηγαί-

νοέγεται ασυνήθιστα πολύς κόσμος. **διέλευση** η: [επίσ.] πέρασμα, μετάβαση από ένα σημείο σε άλλο: *Απαγορεύεται η ~ τροχοφόρων από τον πεζόδρομο.*

διευθετώ -ούμαι: (μτβ.) ρυθμίζω, βάζω σε τάξη = κανονίζω, επιλύω, τακτοποιώ: *Αφού δόθηκαν οι απαραίτητες εξηγήσεις, διευθετήθηκε το θέμα. διευθέτηση η.*

διευθύνω -ομαι • πρτ. & αόρ. *διηύθυνα* & (σπάν.) *διεύθυνα*: (μτβ.) ❶ είμαι υπεύθυνος για τη λειτουργία, δίνω τις κατευθύνσεις, οργανώνω έργο ή υπηρεσία = διοικώ, κυβερνώ: *Διευθύνει την εταιρεία εδώ και δέκα χρόνια με μεγάλη επιτυχία.* ❷ ενεργώ ως συντονιστής = συντονίζω: *Ποιος θα διευθύνει τη συζήτηση. διευθунση η:* ❶ οργάνωση και καθοδήγηση έργου, επιχείρησης ή υπηρεσίας: *Από τότε που ανέλαβε τη ~ της επιχείρησης, οι πωλήσεις αυξήθηκαν. Η ορχήστρα έπαιξε υπό τη ~ του Μίκη Θεοδωράκη.* ❷ ο διευθυντής, επικεφαλής ή υπεύθυνος υπηρεσίας: *Θα διαμαρτυρηθώ στη ~.* ❸ τόπος διαμονής κτ.: *Σε ποια ~ να στείλω την επιστολή; διευθυντής ο, -ύντρια η:* πρόσωπο που διευθύνει υπηρεσία, έργο κτλ. **διευθυντικός -ή -ό.**

Από το ελνστ. ρ. *διευθύνω* «κάνω ίσιο, κυβερνώ».

διευκολύνω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω μια διαδικασία πιο εύκολη = βοηθώ ≠ δυσχεραίνω: *Τα φανάρια ~ την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.* ❷ προσφέρω οικονομική βοήθεια ή ενίσχυση: *Θα με διευκολύνεις, αν μου δάνειζες αυτό το ποσό. διευκολύνει: απρόσ. (μτβ.)* είναι βολικό, με εξυπηρετεί: *Με ~ να συναντηθούμε έξω. διευκόλυνση η. διευκολυντικός -ή -ό.*

διευκρινίζω -ομαι: (μτβ.) δίνω εξηγήσεις κάνοντας κτ σαφές και κατανοητό: *Μπορείτε να μου διευκρινίσετε τι εννοείτε; = εξηγώ, αποσαφηνίζω. διευκρίνιση η. διευκρινιστικός -ή -ό. διευκρινιστικά (επίρρ.).*

διευρύνω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να αποκτήσει πλάτος και εύρος ≠ στενεύω, περιορίζω: *Προτείνει να διευρυνθούν τα όρια του Δήμου μας.* ❷ (μτφ.) επεκτείνω, μεγαλώνω κτ, έτσι ώστε να περιλάβει περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα: *Τα ταξίδια διευρύνουν τους ορίζοντες. = πλαταίνω. διευρύνση η:* *Πραγματοποιήθηκε η ~ της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ένταξη νέων κρατών-μελών.*

διηγούμαι: (μτβ.) περιγράφω κτ σε προφορικό ή γραπτό λόγο = αφηγούμαι, εξιστορώ: *Μας*

διηγήθηκε μια περιπέτεια. διήγηση η: το να διηγείται κανείς κτ και αυτό που κτ διηγείται: *Η ~ της ιστορίας μάς συγκίνησε. διήγημα το.*

δίσταμαι • κυρ. στο γ' πρόσ. ενστ. και πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) διαφέρω, αποκλίνω: *Οι γνώμες των ειδικών δίστανται. ❧ σχ. ενίσταμαι.*

δικάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ α. εφαρμόζω τον νόμο ως δικαστής: *Υποστηρίζει ότι δεν τον δίκασαν δίκαια.* β. επιβάλλω ποινή = καταδικάζω: *Δικάστηκε σε ισόβια.* ❷ κρίνω σαν να είμαι δικαστής. **δικαστήριο** το: ❶ φορέας της δικαστικής εξουσίας: *το Διεθνές ~ της Χάγης.* ❷ οι άνθρωποι που ασκούν τη δικαστική εξουσία ή οι δικαστές, ένορκοι κτλ. που συμμετέχουν σε μια δίκη: *Το ~ αποφάσισε την αθώωσή του.* ❸ δικαστική υπόθεση = δίκη: *Έχω ~ αύριο.* ❹ το κτίριο όπου γίνονται δίκες. **δίκη** η: διαδικασία που γίνεται σε δικαστήριο, με σκοπό την απονομή δικαιοσύνης. **δικαστής** ο, η & [λαϊκ.] **δικαστίνα** η: δημόσιος λειτουργός υπεύθυνος για την απονομή δικαιοσύνης. **δικαστικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τον δικαστή, τη δίκη ή το δικαστήριο. **δικαστικός** ο, η: δικαστής ή εισαγγελέας. **δικαστικά & -ώς** (επίρρ.).

Η λ. *δίκη* προέρχεται από θ. του ΑΕ ρ. *δείκνυμι* «δείχνω» και αρχικά σήμαινε «κάνοντας, συνήθεια». Από τη λ. *δίκη* προέρχονται οι λ. *δικάζω, δίκαιος* κτλ., καθώς και τα δικά τους παράγωγα (*δικαστήριο, δικαστικός, δικαίωμα* κτλ.) και σύνθετα (*δικαιολογώ, δικηγόρος, δικογραφία*).

δικαιολογώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κτ σωστό: *~ τη στάση της.* ❷ επικαλούμαι στοιχεία για να αποδείξω την αλήθεια: *Οι απουσίες δικαιολογούνται με ιατρική βεβαίωση.* ❸ παθ. προβάλλω προφάσεις: *Όταν αργεί, δικαιολογείται λέγοντας ότι βρήκε κίνηση.* ❹ θεωρώ λογική τη στάση ή την ενέργεια κτ: *Τη ~ που ήταν εχθρική.* ❺ αποτελώ την αιτία: *Η αδιαφορία τους ~ την αποτυχία τους. ❧ σχ. αιτιολογώ & δικάζω. δικαιολογία η. δικαιολόγηση η. δικαιολογητικός -ή -ό: αυτός που χρησιμεύει για να δικαιολογήσει ή να αποδείξει κτ. **δικαιολογητικά** (επίρρ.). **δικαιολογητικό** το: αποδεικτικό έγγραφο. **δικαιολογημένα** (επίρρ.).*

δίκαιος -η & -α -ο: ≠ άδικος ❶ (για πρόσ. ή ενέργειες) αυτός που είναι σύμφωνος με τους νό-

διευθέτηση → διευθετώ
διευθετώ
διευθύνω → διευθύνω
διευθυντής → διευθύνω
διευθυντικός → διευθύνω
διευθύντρια → διευθύνω
διευθύνω
διευκολύνει → διευκολύνω
διευκόλυνση → διευκολύνω
διευκολυντικός → διευκολύνω
διευκολύνω
διευκρινίζω
διευκρίνιση → διευκρινίζω
διευκρινιστικά → διευκρινίζω
διευκρινιστικός → διευκρινίζω
διευρύνση → διευρύνω
διευρύνω
διέχουσα → διαχέω
διήγημα → διηγούμαι
διήγηση → διηγούμαι
διηγούμαι
διήλυθα → διέχομαι
διημερεύω → διαδιημερεύω → διαδιηύθυνα → διευθύνω
δίσταμαι
διστάμενος → δίσταμαι
δικάζω
δίκαια → δίκαιος
δίκαιο → δίκαιος
δικαιολογημένα → δικαιολογώ
δικαιολογώ
δικαιολογητικό → δικαιολογώ
δικαιολογώ
δικαιολογητικός → δικαιολογώ
δικαιολογία → δικαιολογώ
δικαιολογώ
δίκαιος
δικαιοσύνη → δίκαιος
δικαιούμαι → δικαίωμα
δικαιούχος → δικαίωμα

δικαίωμα
διοργανώνω

δικαίωμα
δικαιωματικά → δικαίωμα
δικαιωματικός → δικαίωμα
δικαιώνω → δικαίος
δικαίως → δικαίος
δικαίωση → δικαίος
δικαστήριο → δικάζω
δικαστής → δικάζω
δικαστικά → δικάζω
δικαστικός¹ → δικάζω
δικαστικός² → δικάζω
δικαστικός → δικάζω
δικαστίνα → δικάζω
δική → δικός
δίκη → δικάζω
δικηγορικός → δικηγόρος
δικηγορίνα → δικηγόρος
δικηγόρος
*δικη → δίκιο
δίκιο
δικογραφία → σχ. δικάζω
δικός
δικτάτορας
δικτατορία → δικτάτορας
δικτατορικά → δικτάτορας
δικτατορικός → δικτάτορας
δικτυακός → δίκτυο
δίκτυο
δικτυώνω → δίκτυο
δικτύωση → δίκτυο
δικτυωτός → δίκτυο
δίλημμα
δίλη
δίνω
διοίκηση
διοικητής → διοίκηση
διοικητικά → διοίκηση
διοικητικός → διοίκηση
διοικώ → διοίκηση
διοξείδιο
*διοξείδιο → διοξείδιο
διοργανώνω
διοργάνωση → διοργανώνω
διοργανωτής → διοργανώνω
διοργανώτρια → διοργανώνω

μους ή τους κανόνες: ~ απόφαση/δικαστής = αδέκαστος. ❷ αυτός που είναι αντικειμενικός: ~ διαγωνισμός. ❸ αυτός που έχει λόγους να συμβεί = δικαιολογημένος: ~ παράπονο.
 ✎ σχ. **δικαστής, δίκαια** & [επίσ.] **δικαίως** (επίρρ.): ≠ άδικα ❶ με δίκαιο τρόπο. ❷ δικαιωματικά ή δικαιολογημένα. **δίκαιο** το: ❶ α. η ηθική αρχή της ισότιμης αντιμετώπισης των μελών μιας κοινωνίας ≠ άδικο. β. το σύνολο των σχετικών κανόνων: γραπτό/άγραφο ~ ❷ πληθ. δικαιώματα που πηγάζουν από το δίκαιο: Υπερασπίζεται τα δικάιά του. **δικαιώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ απαλλάσσω κπ από κατηγορία. ❷ αποδεικνύω κτ ως σωστό ή δίκαιο: Οι αγώνες τους θα δικαιωθούν. **δικαίωση** η: αναγνώριση του δικίου ή της αξίας κπ. **δικαιοσύνη** η: ❶ τήρηση των νόμων. ❷ θεσμός της πολιτείας για την επιβολή των νόμων. ❸ το σύνολο των δικαστικών αρχών.

δικαίωμα το: ❶ ελευθερία που αναγνωρίζεται από τους νόμους: ανθρώπινα δικαιώματα. ❷ άδεια που δίνεται σε κπ να πράξει κάτι: Δεν έχετε το ~ να... ✎ σχ. **δικαστής, δικαιούμαι** • πρτ. **δικαιούμουν**: (μτβ.) έχω το δικαίωμα. **δικαιωματικός -ή -ό, δικαιωματικά** (επίρρ.), **δικαιούχος -ος -ο**: αυτός που δικαιούται κτ. ✎ σχ. **έχω**.

δικηγόρος ο, η & [λαϊκ.] **δικηγορίνα** η: νομικός που παρέχει νομική υποστήριξη ή υπηρεσίες σε πρόσωπα ή οργανισμούς. ✎ σχ. **δικαστής, δικηγορικός -ή -ό**.

δίκιο το: ό,τι θεωρείται σωστό ή δίκαιο ≠ άδικο: Δεν έχεις ~ να λες ότι φταίω εγώ! Ψάχνει να βρει το ~ του στα δικαστήρια.

δικός -ή & -ιά -ό: (+ αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων., ως κητ. αντων.) δηλώνει αυτόν στον οποίο ανήκει κτ ή με τον οποίο σχετίζεται κπ: τα ~ μου (τα) βιβλία. Δεν έχει ~ του σπίτι. οι ~ μας συμμαθητές. **και στα δικά σου/σας**: ευχή για γάμο, που δίνεται σε άγαμους. ✎ σχ. **ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών, δικός ο, -ή & -ιά** η: **συνήθ. πληθ.** (+ αδύν. τ. γεν. της προσωπ. αντων.) μέλος ενός οικείου συνόλου, κυρίως στενός συγγενής, φίλος ή οπαδός: Είναι δεμένη με τους ~ της - η οικογένειά της πάνω απ' όλους!

Συνηθέστεροι ως κητ. αντων. είναι οι αδύνατοι τ. της γεν. της προσωπ. αντων., ενώ το **δικός μου** χρησιμοποιείται για έμφαση, αντιδιαστολή ή αποφυγή επανάληψης: Το δικό μου σπίτι είναι το καλύτερο! Το βιβλίο μου είναι αυτό ή το δικό σου;

δικτάτορας ο: ❶ ηγέτης που κατέλαβε την εξουσία με βία και κυβερνά αυταρχικά. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που φέρεται αυταρχικά. ✎ σχ. **δικτάτορας, δικτατορία** η: ❶ το καθεστώς μιας χώρας την οποία κυβερνά δικτάτορας, καθώς και το χρονικό διάστημα που κυβερνά. ❷ (μτφ.) αυταρχική συμπεριφορά. **δικτατορικός -ή -ό, δικτατορικά** (επίρρ.).

δίκτυο το: ❶ κύκλωμα σαν δίκτυο: οδικό ~. ~ υπολογιστών. ❷ σύνολο παράνομων ατόμων: ~ λαθρεμπόρων. **δικτυώνω -ομαι** (μτβ.), **δικτύωση** η. **δικτυακός -ή -ό**. ✎ σχ. **δίκτυο**.

δίλημμα το: δυσκολία επιλογής ανάμεσα σε δύο λύσεις.

δίνη η: ❶ γρήγορη περιστροφική κίνηση νερού ή ανέμου: Η ~ ρούφηξε τη βάρκα. ❷ (μτφ.) κατάσταση που μεταβάλλεται ραγδαία: Η ~ των εξελίξεων δε μου επέτρεψε να δω καθαρά τι έπρεπε να κάνω.

δίνω -ομαι • αόρ. έδωσα, παθ. αόρ. δόθηκα, μππ. δοσμένος: (μτβ.) ❶ μεταφέρω κτ με το χέρι μου σε κπ άλλο: Μου δίνεις την μπάλα; ❷ παραχωρώ κτ δικό μου σε άλλον: Τους έδωσα την κάμερα για αύριο. ❸ προσφέρω χωρίς αντάλλαγμα: Δίνω και τη ζωή μου για την πατρίδα μου. ❹ παρέχω: Η μόρφωση ~ πολλές δυνατότητες. ❺ διαθέτω ποσό για κτ: Είναι ακριβό, δε ~ τόσα λεφτά. ❻ πουλώ κτ: Πόσο το δίνεις; ❼ παθ. (μτφ.) αφιερώνομαι ολοκληρωτικά: Δόθηκε ολόψυχα στην οικογένειά του. = αφοσιώνομαι. **δόσιμο** το. **δότης** ο, **δότηρια** η.

Από το ΑΕ ρ. **δίδομι**. Χρησιμοποιούμε σπανιότερα και τον λόγ. τ. **δίδο**, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. και στα σύνθετα (**αναδίδω, μεταδίδω, παραδίδω** κτλ.). Το ρ. **δίδομι** είχε δύο θέματα, το **δο-**, από το οποίο προέρχονται οι λ. **δώρο, δωρεά, δωρίζω** κτλ., και το θέμα **δο-**, από το οποίο προέρχονται οι λ. **δότης, δόση** κτλ.

διοίκηση η: διεύθυνση ενός οργανισμού, καθώς και τα πρόσωπα που την ασκούν και ο χώρος όπου στεγάζονται. **διοικώ -ούμαι**: (μτβ.) ασκώ διοίκηση. **διοικητής** ο. **διοικητικός -ή -ό, διοικητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **διοικῶ** (<διά + οίκέω -ῶ) «φροντίζω το σπίτι μου».

διοξείδιο το: ΧΗΜ ένωση στοιχείου με δύο άτομα οξυγόνου: ~ του άνθρακα.

διοργανώνω -ομαι: (μτβ.) φροντίζω για την ορ-

διορθώνω
δίχτυ

γάνωση εκδήλωσης. **διοργάνωση** η. **διοργανωτής** ο, **-ώτρια** η.

διορθώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αντικαθιστώ λάθος με το σωστό: *Διόρθωσε το κείμενο και στείλε το.* ❷ βελτιώνω: *Να διορθώσεις τη συμπεριφορά σου.* **διόρθωση** η. **διόρθωμα** το. **διορθωτής** ο, **-ώτρια** η. **διορθωτικός -ή -ό.** **διορθωτικά** (επίρρ.).

διότι (σύνδ.): [επίσ.] εισάγει πρόταση που δηλώνει την αιτία για κτ = επειδή, γιατί: *Η συνάντησή ανεβλήθη, ~ απουσίαζε ο κύριος ομιλητής.*

διοχετεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ μεταφέρω μέσω αγωγού. ❷ διακινώ προϊόν: *Διοχετεύθηκαν στην αγορά σάπια τρόφιμα.* ❸ (μτφ.) διαδίδω με έμμεσο τρόπο: *Διοχετεύουν φήμες στον τύπο.* **διοχέτευση** η.

Από τα ΑΕ *δι(ά) + ὀχετεύω* «εκτρέπω μέσα από αγωγό ή σωλήνα». Από την ίδια ρίζα παράγεται και η λ. *οχετός*.

δίπλα (επίρρ.): ❶ πολύ κοντά σε κπ ή κτ, στο πλάι = πλάι: *Μένουν ~ ~. Κάθισε ~ μου/στον οδηγό.* (& ως άκλ. επίθ.) *το ~ θρανίο = διπλανός.* ❷ συγκριτικά με κπ ή κτ άλλο: *Φαίνεται πολύ κακός ~ του.* **δίπλα¹** ο: *συνήθ. πληθ. πρόσωπο που μένει ή βρίσκεται δίπλα: Πήρα καφέ από τους ~.* **διπλανός -ή -ό =** **πλαινός.** **διπλανός** ο, **-ή** η: ❶ πρόσωπο που μένει ή βρίσκεται δίπλα. ❷ ο συνάνθρωπος: *Πρέπει να βοηθάμε τον ~ μας.*

δίπλωμα¹ το: επίσημο έγγραφο με το οποίο βεβαιώνεται από επίσημη αρχή η ολοκλήρωση σπουδών, μία ορισμένη ικανότητα κτλ: *~ οδηγού/αγγλικών/πιάνου.*

διπλωμάτης ο, η & **-τισσα** η: ❶ επίσημος αντιπρόσωπος μιας χώρας σε μία άλλη. ❷ (μτφ.) πρόσωπο ικανό να χειρίζεται δύσκολες καταστάσεις: *Θα καταφέρει να τη μεταλείσει, γιατί είναι μεγάλος ~.* ❸ [μειωτ.] διπρόσωπο άτομο. **διπλωματία** η: ❶ το έργο του διπλωμάτη, καθώς και το σύνολο των διπλωματών: *Η ελληνική ~ αναχώρησε για να συμμετάσχει στη διάσκεψη.* ❷ (μτφ.) επιδεξιότητα σε διαπραγματεύσεις. **διπλωματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη διπλωματία: *~ σώμα/συμπεριφορά.* **διπλωματικά** (επίρρ.).

διπλώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) τσακίζω κτ σε δύο ή περισσότερα μέρη. ❷ *παθ. (αμτβ.)* μαζεύω το σώμα μου προς τα εμπρός: *Διπλώθηκε στα δύο από τον πόνο.* **δίπλα²** η: ❶ [οικ.] πτυχή υφάσματος. ❷ είδος γλυκού με μέλι και κα-

ρύδια. **δίπλωμα²** το: το να διπλώνει κανείς κτ και το σημείο όπου διπλώνεται.

δίσεκτος & [λαϊκ.] δίσεχτος -η -ο: ❶ χρόνος που έχει 366 αντί 365 μέρες. ❷ (μτφ.) εποχή με δυσκολίες και συμφορές: *Τα ~ χρόνια της κατοχής.*

δισκοβολία η: αθλ άθλημα ρίψης δίσκου. **δισκοβόλος** ο, η: αθλ αθλητής που αγωνίζεται στο άθλημα της δισκοβολίας.

δίσκος ο: ❶ κυκλικό επίπεδο αντικείμενο με μικρό πάχος και βάθος: *ασημένιος ~ σερβιρίσματος.* **ιπάμενος ~** αντικείμενο που πιστεύεται ότι προέρχεται από το διάστημα. ❷ αθλ δίσκος που χρησιμοποιείται στη δισκοβολία και (συνεκδ.) το αντίστοιχο άθλημα. ❸ στρογγυλή πλάκα στην οποία έχει εγγραφεί ηχητικό υλικό: *~ 45 στροφών/ψηφιακός ~.* ❹ ΠΛΗΡΟΦ **σκληρός ~:** υλικό μέσο για την αποθήκευση πληροφοριών σε ψηφιακή μορφή, μόνιμα προσαρμοσμένο στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

διστάζω: (μτβ.) από αβειαιότητα ή φόβο καθυστερώ να ενεργήσω ή να πάρω μία απόφαση: *Δίστασα να μιλήσω, γιατί δεν τον ήξερα καλά.* **δισταγμός** ο. **διστακτικός & -χτικός -ή -ό.** **διστακτικά & -χτικά** (επίρρ.).

διχάζω -ομαι: (μτφ., μτβ.) χωρίζω ένα σύνολο σε δύο μέρη = διαιρώ ≠ ενώνω: *Η απόφασή του διχάσε την παρέα.* **διχασμός** ο.

διχόνοια η: εχθρότητα μεταξύ ατόμων ή ομάδων ≠ ομόνοια.

διχοτόμος η: ΓΕΩΜ η ημιευθεία που χωρίζει μία γωνία σε δύο ίσα μέρη. **διχοτομώ -ούμαι:** (μτβ.) ❶ ΓΕΩΜ χωρίζω σε δύο ίσα μέρη. ❷ (μτφ.) χωρίζω κτ σε δύο μέρη: *Ο κυπριακός λαός δε δέχτηκε να διχοτομηθεί το νησί.* **διχοτόμηση** η.

Από τα *δίχο + τόμος < τέμνω «κόβω»*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *τομή, τμήση, ανατομία*.

δίχτυ το: ❶ πλέγμα από σχοινιά ή σύρματα κυρίως για ψάρεμα. ❷ (μτφ.) *συνήθ. πληθ.* παγίδα: *Οι έμποροι ναρκωτικών έχουν απλώσει τα δίχτυα τους παντού.* ❸ αθλ πλέγμα που χωρίζει στα δύο τον αγωνιστικό χώρο (τένις, βόλεϊ κτλ.) ή που συγκρατεί την μπάλα (ποδόσφαιρο κτλ.). **διχτυωτός & δικτυωτός -ή -ό.**

Η λ. *δίχτυ* προέρχεται από το ΑΕ *δίκτυον*, όπως και η λ. *δίκτυο*. Ορισμένες παράγωγες λέξεις εμφανίζονται και με τα δύο συμφωνικά συμπλέγματα (*δικτυωτός & διχτυωτός*).

διόρθωμα → διορθώνω
διορθώνω
διόρθωση → διορθώνω
διορθωτής → διορθώνω
διορθωτικά → διορθώνω
διορθωτικός → διορθώνω
διορθώτρια → διορθώνω
διότι
διοχέτευση → διοχετεύω
διοχετεύω
δίπλα
δίπλα¹ → δίπλα
δίπλα² → διπλώνω
διπλανή → δίπλα
διπλανός → δίπλα
δίπλωμα¹
δίπλωμα² → διπλώνω
διπλωμάτης
διπλωματία → διπλωμάτης
διπλωματικά → διπλωμάτης
διπλωματικός → διπλωμάτης
διπλωμάτισσα → διπλωμάτης
διπλώνω
δίσεκτος
δίσεχτος → δίσεκτος
δισκοβολία
δισκοβόλος → δισκοβολία
δίσκος
δισταγμός → διστάζω
διστάζω
διστακτικά → διστάζω
διστακτικός → διστάζω
δισταχτικά → διστάζω
δισταχτικός → διστάζω
διχάζω
διχασμός → διχάζω
διχόνοια
διχοτόμηση → διχοτόμος
διχοτόμος
διχοτομώ → διχοτόμος
δίχτυ
δικτυωτός → δίχτυ

δίχως (πρόθ.): (+ αιτ. /να) δηλώνει έλλειψη, απουσία προσώπου, πράγματος ή παράλειψη ενέργειας, κατάστασης κτλ. = χωρίς ≠ με: *Έφυγε ~ να κοιτάξει πίσω του. ~ ζάχαρη δε φτιάχνεται το γλυκό.*

δίψα η: ❶ η επιθυμία ανθρώπου ή ζώου να πιει (κυρίως) νερό. ❷ (μτφ.) μεγάλη επιθυμία για κτ: ~ για περιπέτειες. **διψώ & -άω** • μππ. **διψασμένος**: (αμτβ.) ❶ νιώθω το αίσθημα της δίψας ≠ ξεδιψώ. ❷ (μτφ.) έχω έντονη επιθυμία για κάτι: *Διψά για δόξα και τιμές.*

διώκω -ομαι • αόρ. **διώξα**: [επίσ.] (μτβ.) ❶ ΝΟΜ οδηγώ σε δίκη: *Η κλοπή διώκεται ποινικά.* ❷ ενεργώ εναντίον κπ με διαφορετικές απόψεις: *Οι δικτατορίες πάντοτε διώκουν τους δημοκράτες πολίτες.* **διώξη** η: ❶ ενέργεια για τη σύλληψη ατόμου που έχει διαπράξει αδίκημα, καθώς και η σχετική υπηρεσία: ~ εγκλήματος. ❷ *συνήθ. πληθ.* εξόντωση = διωγμός: *Πολλοί άνθρωποι υφίστανται διώξεις λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων.* **διώκτης** ο, **διώκτρια** η, **διωκτικός -ή -ό**, **διωκτικά** (επίρρ.), **διώχνω -ομαι** • αόρ. **έδιωξα**, μππ. **διωγμένος**: (μτβ.) ❶ απομακρύνω κπ με τη βία. ❷ απομακρύνω κπ από τη θέση του = απολύω: *Τον έδιωξαν από τη δουλειά του.* ❸ απομακρύνω κπ από τη σκέψη ή την ψυχή μου: *Διώξε τη λύπη.* **διωγμός** ο: *συνήθ. πληθ.* ❶ εξόντωση ατόμων με διαφορετικές αντιλήψεις: *Οι διωγμοί των πρώτων χριστιανών από τους Ρωμαίους.* ❷ βίαιη απομάκρυνση κπ από έναν τόπο.

δίωξις η: ❶ ενέργεια για τη σύλληψη ατόμου που έχει διαπράξει αδίκημα, καθώς και η σχετική υπηρεσία: ~ εγκλήματος. ❷ *συνήθ. πληθ.* εξόντωση = διωγμός: *Πολλοί άνθρωποι υφίστανται διώξεις λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων.* **διώκτης** ο, **διώκτρια** η, **διωκτικός -ή -ό**, **διωκτικά** (επίρρ.), **διώχνω -ομαι** • αόρ. **έδιωξα**, μππ. **διωγμένος**: (μτβ.) ❶ απομακρύνω κπ με τη βία. ❷ απομακρύνω κπ από τη θέση του = απολύω: *Τον έδιωξαν από τη δουλειά του.* ❸ απομακρύνω κπ από τη σκέψη ή την ψυχή μου: *Διώξε τη λύπη.* **διωγμός** ο: *συνήθ. πληθ.* ❶ εξόντωση ατόμων με διαφορετικές αντιλήψεις: *Οι διωγμοί των πρώτων χριστιανών από τους Ρωμαίους.* ❷ βίαιη απομάκρυνση κπ από έναν τόπο.

Τα δύο ρήματα και τα παράγωγά τους παρουσιάζουν διαφορές τόσο στη σημ. όσο και στο επίπεδο λόγου (το **διώκω** χρησιμοποιείται κυρίως σε επίσημο λόγο). Σε κάποια παράγωγα (π.χ. **διωγμός -διώξη**) ορισμένες σημασίες συμπίπτουν, όχι όμως και το επίπεδο λόγου. Σημειώνεται ότι προφέρονται και διαφορετικά: το **διώ-χνω** ως **δισύλλαβο**, με συνίζηση, ενώ το **δι-ώ-κω** (και τα σύνθετά του, π.χ. **επιδιώκω**) χωρίς συνίζηση.

διώρινα η: τεχνητή κατασκευή, βαθύ άνοιγμα που συνδέει δύο θάλασσες ή λίμνες: η **διώρινα της Κορίνθου**.

Από το ΑΕ ρ. **διορύσσω** «ανοίγω τρύπα στο έδαφος».

δόγμα το: ❶ ΘΕΟΛ ΦΙΛΟΣ αρχή που γίνεται αποδεκτή χωρίς έλεγχο ή κριτική. ❷ άποψη χωρίς επαρκή απόδειξη. **δογματικός -ή -ό**, **δογματικά** (επίρρ.), **δογματικότητα** η, **δογματισμός** ο.

Η λ. **δόγμα** με αρχική σημασία «γνώμη, πεποίθηση, κρίση», προέρχεται από το ΑΕ ρ. **δοκέω -ῶ** «έχω την άποψη».

δοκιμάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ελέγχο την ποιότητα ή τις ιδιότητες ενός πράγματος. ❷ προσπαθώ να πετύχω κτ = επιχειρώ. ❸ *παθ.* (μτφ.) ταλαιπωρούμαι. **δοκιμή** η: ❶ το να δοκιμάζει κπ κτ, με τις σημ. 1 & 2. ❷ ΜΑΘ επαλήθευση πράξης: η ~ της διαίρεσης. ❸ *συνήθ. πληθ.* προετοιμασία παράστασης = πρόβα. **δοκιμασία** η, **δοκιμαστής** ο, **δοκιμαστικός -ή -ό**, **δοκιμαστικά** (επίρρ.), **δοκιμαστήριο** το.

δοκίμιο το: ΦΙΛΟΛ κείμενο με περιορισμένη έκταση, που πραγματεύεται συγκεκριμένο θέμα από την επιστήμη, την τέχνη, την κοινωνία κτλ. και παρουσιάζει με σαφήνεια τις απόψεις του συντάκτη του: *Δημοσιεύτηκαν τα ~ στοχασμού του μεγάλου Έλληνα συνθέτη.* **δοκιμιακός -ή -ό**, **δοκιμιογράφος** ο, η: πρόσωπο που γράφει δοκίμια.

δόλιος¹ -α -ο: (*συνήθ.* σε επιφ. προτάσεις) αυτός που είναι κακομοίρης, ταλαίπωρος: *Τι έπαθα, ο ~!* *σχ.* **δόλος**.

δόλος ο: πρόθεση εξαπάτησης ή παραπλάνησης, κακόβουλη και προμελετημένη διάθεση εναντίον κπ. **δόλιος² -α -ο**: αυτός που έχει ή γίνεται με δόλο = δολερός ≠ άδολος. **δόλια** (επίρρ.), **δολερός -ή -ό**, **δολερά** (επίρρ.).

Η λ. **δόλιος¹** προφέρεται με συνίζηση (**δό-λιος**), ενώ το **δόλιος²** χωρίς συνίζηση (**δό-λι-ος**).

δολοφονώ -ούμαι: (μτβ.) στερώ τη ζωή από κπ με προσχεδιασμένο τρόπο = σκοτώνω, φονεύω: *Κατηγορείται ότι δολοφόνησε τον άνδρα της.* **δολοφονία** η, **δολοφόνος** ο, η, **δολοφονικός -ή -ό**, **δολοφονικά** (επίρρ.).

δόλωμα το: ❶ κομμάτι τροφής για την προσέλευση και παγίδευση ζώων ή ψαριών. ❷ (μτφ.) πρόσωπο, μέσο ή τρόπος που χρησιμοποιείται για την προσέλευση και παγίδευση κπ: *Τον έριξαν για ~ μια ωραία γυναίκα και του έφαγαν όλη την περιουσία.* = [επίσ.] δέλεαρ. **δολώνω -ομαι** (μτβ.).

δομώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] χτίζω: *Το νέο αθλητικό κέντρο έχει δομηθεί με βάση σύγχρονες προδιαγραφές.* ❷ (μτφ.) οργανώνω, διαρθρώνω διάφορα στοιχεία, ώστε να αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο: *Το κείμενο δομείται σε τρεις άξονες.* **δομή** η: ο τρόπος οργάνωσης ενός συνόλου στοιχείων ή ο τρόπος

- δίχως
- δίψα
- διψώ → διψα
- διωγμένος → διώκνω
- διωγμός → διώκω
- διώκτης → διώκω
- διωκτικά → διώκω
- διωκτικός → διώκω
- διωκτρια → διώκω
- διώξα → διώκω
- διώξη → διώκω
- διώρινα
- διώρινα → διώκω
- δόγμα
- δογματικά → δόγμα
- δογματικός → δόγμα
- δογματικότητα → δόγμα
- δογματισμός → δόγμα
- δόθηκα → δίνω
- δοκιμάζω
- δοκιμασία → δοκιμάζω
- δοκιμαστήριο → δοκιμάζω
- δοκιμαστής → δοκιμάζω
- δοκιμαστικά → δοκιμάζω
- δοκιμαστικός → δοκιμάζω
- δοκιμή → δοκιμάζω
- δοκιμιακός → δοκίμιο
- δοκίμιο
- δοκιμιογράφος → δοκίμιο
- δολερά → δόλος
- δολερός → δόλος
- δόλια → δόλος
- δόλιος¹
- δόλιος² → δόλος
- δόλος
- δολοφονία → δολοφονώ
- δολοφονικά → δολοφονώ
- δολοφονικός → δολοφονώ
- δολοφόνος → δολοφονώ
- δολοφονώ
- δόλωμα
- δολώνω → δόλωμα
- δομή → δομώ
- δόμηση → δομώ
- δομικά → δομώ
- δομικός → δομώ
- δομώ
- δόμηση → δονώ

δονώ
δραπετεύω

που έχει φτιαχτεί ή κατασκευαστεί κτ: η ~ του κυττάρου/της γλώσσας/ενός κειμένου. **δόμη-ση η**: ❶ χτίσιμο, οικοδόμηση: Η περιοχή έχει πυκνή ~. ❷ (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο οργάνωνεται κτ: Η ~ του κειμένου είναι προβληματική. **δομικός -ή -ό. δομικά** (επίρρ.).

δονώ -ούμαι (μτβ.): ❶ προκαλώ έντονες κινήσεις σε κτ = πάλλω: Η περιοχή δονήθηκε από μια μεγάλη έκρηξη. ❷ (μτφ.) προκαλώ πολύ έντονη συγκίνηση: Οι ψυχές τους δονούνται από τη συγκίνηση. **δόνηση η**.

δόξα η: ❶ καλή φήμη: Απέκτησε ~ και πλούτη. ❷ πρόσωπο που έχει αποκτήσει φήμη: Η Μερκούρη ήταν μια μεγάλη ~ του ελληνικού κινηματογράφου. **δοξάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ τιμώ ή ευχαριστώ κτ (κυρίως τον Θεό): ~ τον Θεό που σας βρήκα! ❷ κάνω κτ ή κτ να αποκτήσει δόξα: Δόξασε τη χώρα με τις επιτυχίες του. **δοξαστικός -ή -ό. δοξαστικά** (επίρρ.).

δοξασία η: πίστη, άποψη που έχει κτ χωρίς να στηρίζεται σε αποδείξεις: λαϊκές δοξασίες.

Από το ΑΕ ρ. δοκέω -ῶ «έχω την άποψη».

δορυφόρος ο: ❶ ΑΣΤΡΟΝ ουράνιο σώμα που κινείται γύρω από έναν πλανήτη. ❷ ΤΕΧΝΟΛ τεχνητό σώμα που στέλνεται στο διάστημα με στόχο τη συλλογή πληροφοριών ή την εξυπηρέτηση των τηλεπικοινωνιών. ❸ (μτφ.) κράτος ή περιοχή που ελέγχεται από άλλο: οι ~ των μεγάλων δυνάμεων. **δορυφορικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τους δορυφόρους, κυρ. στη σημ. 2: ~ τηλεόραση/κεραία. **δορυφορικά** (επίρρ.).

δόση η: ❶ ορισμένη μετρήσιμη ποσότητα από κτ: Πέθανε από υπερβολική ~ ναρκωτικών. ❷ συνήθ. πληθ. τμήμα χρηματικού ποσού που διαιρέθηκε σε ίσα μέρη, καθένα από τα οποία πληρώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα: Πλήρωσε το αυτοκίνητο με δόσεις. ≠ τους μετρητοίς. ❸ (μτφ.) ποσότητα ή τμήμα από κτ: Μου μίλησε με μια ~ ειρωνείας. **σχ. δίνω**.

δουλεύω -ομαι: ❶ (αμτβ.) ασκώ σωματική ή πνευματική δραστηριότητα, με οικονομικό αντίτιμο, για να ζήσω = εργαζομαι. ❷ (αμτβ.) βρίσκομαι σε λειτουργία = λειτουργώ: Δε ~ το ρολόι. ❸ (μτβ.) επεξεργάζομαι ή κατεργάζομαι υλικό: ~ τον πηλό. ❹ [προφ.] (μτβ.) κοροϊδεύω, προσπαθώ να πείσω κτ για κτ που δεν είναι αλήθεια = κοροϊδεύω, εξαπατώ: Τους δούλεψε ότι δήθεν θα τους βοηθήσει. **δουλειά η**: ❶ δραστηριότητα που κάνει κτ για

να εξοικονομήσει χρήματα = εργασία, επάγγελμα. ❷ χώρος εργασίας: Πάει στη ~ του. ❸ υπόθεση που απασχολεί κτ: Έχει βγει εκτός γραφείου για δουλειές. ❹ το αποτέλεσμα ή το έργο που παράγει κτ όταν δουλεύει: Είναι εξαιρετικής ποιότητας ~. **δούλεμα** το: ❶ συστηματική ή εξαντλητική επεξεργασία: Το κείμενο θέλει αρκετό ~ ακόμα για να βελτιωθεί. ❷ κοροϊδία, απάτη: Τους έριξε ένα ~! **δούλεψη η**: στην έκφρ. **στη ~ κτ**: στην υπηρεσία κτ: Είναι πολλά χρόνια στη ~ μας. **δουλευταρός ο, -ού η**: πρόσωπο πολύ εργατικό.

δούλος ο, δούλα & [επίσ., μόνο στη σημ. 3] **δούλη η**: ❶ α. πρόσωπο που έχει στερηθεί την προσωπική του ελευθερία και βρίσκεται υπό την εξουσία άλλου = σκλάβος ≠ ελεύθερος. β. συνήθ. αρσ. (μτφ.) πρόσωπο που βρίσκεται υπό τον έλεγχο αρνητικής επιρροής, σε σημείο που δεν μπορεί να ενεργήσει μόνος του: ~ του ποτού. ❷ [παρωχ., μειωτ.] υπηρέτης. ❸ πιστός χριστιανός: ~ του θεού. **δουλεία η**: η κατάσταση του δούλου με τη σημ. 1 = σκλαβιά ≠ ελευθερία: Η ~ έχει καταργηθεί. **δουλικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τον δούλο ή τη δουλειά, καθώς και αυτός που συμπεριφέρεται σαν δούλος. **δουλικά** (επίρρ.). **δουλικότητα η**: η συμπεριφορά αυτού που φέρεται σαν δούλος.

δράμα το: ❶ ΦΙΛΟΛ α. ένα από τα τρία είδη της αρχαίας ελληνικής ποίησης, το οποίο εξελίχθηκε σε θεατρικό είδος, καθώς και κάθε έργο που ανήκει στο συγκεκριμένο είδος: Τα τρία είδη της αρχαίας ελληνικής ποίησης ήταν το έπος, η λυρική ποίηση και το ~. β. θεατρικό είδος στο οποίο κυριαρχούν οι έντονες και δυσάρεστες καταστάσεις, καθώς και κάθε έργο που ανήκει σε αυτό: Φέτος το Εθνικό ανέβασε ένα ~ και δύο κωμωδίες. ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστη κατάσταση ή γεγονός = τραγωδία: Ζει ένα ~ μακριά από τους δικούς του. **δραματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με το δράμα στη σημ. 1: ~ ποίηση/έργο. ❷ αυτός που έχει σχέση με το θέατρο: ~ τέχνη/σχολή. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ δυσάρετος ή σχετικός με δυσάρεστη κατάσταση ή γεγονός: ~ ώρες περνά η χώρα μετά τον σεισμό. **δραματικά** (επίρρ.). **δραματικότητα η**.

Από το ΑΕ ρ. δράω -ῶ. Από την ίδια ρίζα και τα δράση, απόδραση, αντίδραση κτλ.

δραπετεύω: (αμτβ.) ❶ φεύγω κρυφά από χώρο

δονώ
δόξα
δοξάζω → δόξα
δοξασία
δοξαστικά → δόξα
δοξαστικός → δόξα
δορυφορικός → δορυφόρος
δορυφορικός → δορυφόρος
δόση
δόσιμο → δίνω
δοσμένος → δίνω
δότης → δίνω
δότρια → δίνω
δούλα → δούλος
δουλειά → δουλεύω
δουλεία → δούλος
δούλεμα → δουλεύω
δουλευταρός → δουλεύω
δουλευταρός → δουλεύω
δουλεύω
δουλειά → δουλεύω
δούλη → δούλος
δουλικά → δούλος
δουλικός → δούλος
δουλικότητα → δούλος
δούλος
δράμα
δραματικά → δράμα
δραματικός → δράμα
δραματικότητα → δράμα
δραματοποιώ → -ποιώ
δραπετεύω
δραπέτης → δραπετεύω
δραπέτις → δραπετεύω
δραπέτισα → δραπετεύω

δράση
δύναμη

δράση
δραστήρια → δραστήριος
δραστηριοποιώ → -ποιώ
δραστήριος
δραστηριότητα →
δραστήριος
δράστης → δράση
δραστήρια → δράση
δραστήριος → δράση
δράστης → δράση
δράστρια → δράση
δραχμή
δραχμικός → δραχμή
δριμέος → δριμύς
δριμύς
δριμύτητα → δριμύς
δρομολόγηση → δρομολόγιο
δρομολόγιο
δρομολογώ → δρομολόγιο
δρομός
δροσάτος → δροσερός
δροσερά → δροσερός
δροσερός
δροσιά → δροσερός
δροσίζω → δροσερός
δροσιτικά → δροσερός
δροσιτικός → δροσερός
δρύινος → δρυς
δρυμός
δρυς
δρω → δράση
δύναμη
δυναμικά → δυναμικός
δυναμικός
δυναμικότητα → δυναμικός
δυναμισμός → δυναμικός

όπου ήμουν κλεισμένος ή περιορισμένος:
Δραπέτευσε από τη φυλακή. ❷ (μτφ.) ξεφεύ-
γω από κατάσταση στην οποία αισθάνομαι
περιορισμένος: *Όποτε μπορώ, ~ στην εξοχή,*
μακριά από το άγχος της καθημερινότητας.

δραπέτης ο, [επίσ.] **δραπέτης** η.

δράση η: ❶ το σύνολο των πράξεων που κάνει
κπ για να πετύχει κτ: *Ανέλαβε ο ίδιος ~, ώστε*
να σώσει την επιχείρησή του. ❷ επίδραση: *η ~*
του φαρμάκου. ❸ **α.** η σειρά των γεγονότων
σε λογοτεχνικό, θεατρικό ή κινηματογραφικό
έργο: *Η ~ του έργου εξελίσσεται στο Βυζάν-*
τιο. **β.** επικίνδυνα και εντυπωσιακά γεγονό-
τα που συμβαίνουν στη διάρκεια κινηματο-
γραφικού κυρίως έργου: *ταινία δράσης.* ❹
σχ. **δράμα.** **δρω** • **αόρ.** *έδρασα:* (αμτβ.) ❶ ανα-
πτύσσω δράση ή δραστηριότητα: *Επαναστά-*
τες έδρασαν ενάντια στο καθεστώς. ❷ έχω
επίδραση πάνω σε κτ = επενεργώ: *Το υπνωτι-*
κό έδρασε αμέσως. **δράστης** ο, [επίσ.] **δράστις**
& (σπάν.) **δράστρια** η: πρόσωπο που έκανε
αξιόποινη ή γενικότερα αθέμιτη πράξη: ο ~
του φόνου/της ληστείας/της φάρσας. **δραστι-**
κός -ή -ό: αυτός που δρα πολύ αποτελεσματι-
κά: ~ *φάρμακο.* **δραστικά** (επίρρ.).

δραστήριος -α -ο: αυτός που αναπτύσσει έντο-
νη δράση, συνήθως σε πολλούς και διαφορε-
τικούς τομείς: *Πρόκειται για ένα ~ άτομο με*
πολλά ενδιαφέροντα. **δραστήρια** (επίρρ.).
δραστηριότητα η: ❶ σύνολο ενεργειών, πρά-
ξεων ή γεγονότων, συχνά με περιοδικότητα ή
συστηματικότητα: *έντονη διπλωματική/σει-*
σμική ~. ❷ *συνήθ. πληθ.* ό,τι κάνει κπ για να
περάσει την ώρα του: *Έχει πολλές εξωσχολ-*
λικές δραστηριότητες. = ασχολία. ❸ η ιδιό-
τητα του δραστήριου.

δραχμή η: ❶ η νομισματική μονάδα και το αντί-
στοιχο νόμισμα της νεότερης Ελλάδας πριν
από το ευρώ. ❷ *ιστ* νόμισμα σε διάφορες πό-
λεις της ΑΕ Ελλάδας. ❸ μικρό ή ευτελές χρη-
ματικό ποσό: *Δε δίνω ~.* **δραχμικός -ή -ό.**

δριμύς -εία -ύ • γεν. *δριμέος* & *δριμύ*, πληθ. *δρι-*
μείς, *δριμέα*, γεν. *δριμέων*, συγκρ. *δριμύτε-*
ρος, υπερθ. *δριμύτατος*: [επίσ.] έντονος: ~
ψύχος. ~ *κριτική.* = οξύς. **δριμύτητα** η.

δρομολόγιο το: ❶ η πορεία που ακολουθείται
για να φτάσει κπ στον προορισμό του: *Το λε-*
ωφορείο κάνει το ~ Αθήνα-Πάτρα. ❷ η πο-
ρεία που εκτελεί συγκοινωνιακό μέσο σε συ-
γκεκριμένο χρόνο: *Έβαλαν έκτακτα ~ για να*
εξυπηρετήσουν την αυξημένη κίνηση. **δρομο-**
λογώ -ούμαι (μτβ.) ❶ θέτω σε κυκλοφορία συ-

γκοινωνιακό μέσο: *Τον επόμενο μήνα θα*
δρομολογηθούν δέκα νέα λεωφορεία. ❷
(μτφ.) *κάνω μια διαδικασία, εξέλιξη να ξεκι-*
νήσει: Η συζήτηση για το ασφαλιστικό δρο-
μολογήθηκε. **δρομολόγηση** η.

δρόμος ο: ❶ φυσική ή διαμορφωμένη επιφάνεια
γης για τη μετακίνηση ανθρώπων και οχημά-
των: *στενός/επαρχιακός/ασφαλτοστρωμένος*
~. ❷ **α.** η απόσταση μεταξύ δύο σημείων: *Τρεις*
ώρες ~ είναι μέχρι το επόμενο χωριό. **β.** η δια-
δρομή: *Σε όλο τον ~ γελούσαν.* ❸ *αεθ* αγώνι-
σμα τρεξίματος, ταχύτητας ή αντοχής.

δροσερός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι λίγο και ευ-
χάριστα κρύος. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει ζω-
ντάνια, φρεσκάδα: ~ *λουλουδι/πρόσωπο.*
δροσερά (επίρρ.). **δροσιά** η: ❶ η ιδιότητα του
δροσερού. ❷ η πρωινή υγρασία πάνω σε φύλ-
λα κτλ. **δροσίζω -ομαι**: ❶ **α.** (αμτβ.) γίνομαι
δροσερός: *Ο καιρός δρόσισε.* **β.** (μτβ.) *κάνω*
κτ δροσερό: Δρόσισα το χώμα με το λάστιχο.
❷ (μτβ.) προκαλώ σε κπ το αίσθημα της δρο-
σιάς: *Το κρύο νερό μάς δρόσισε.* **δροσάτος**
-η -ο: [λογστ.] δροσερός. **δροσιτικός -ή -ό:**
αυτός που δροσίζει. **δροσιτικά** (επίρρ.).

δρυμός ο: [επίσ.] πυκνό δάσος με μεγάλα δέ-
ντρα. **εθνικός** ~: δασώδης περιοχή για την
προστασία της οποίας ισχύει ειδικό νομικό
καθεστώς.

δρυς η • *δρυός*, *δρυ*, *δρύες*, *δρυών*, *δρυς*: η βε-
λανιδιά και κυρίως το ξύλο της. **δρύινος -η**
-ο: ~ *πάτωμα.*

δύναμη η: ❶ η ικανότητα να ενεργεί κπ ή κτ ≠
αδυναμία: *σωματική/πνευματική/ψυχική ~.* ❷
α. η δυνατότητα επιρροής, ελέγχου και το
πρόσωπο που την ασκεί = ισχύς, κύρος: *η ~*
της εξουσίας. *σκοτεινές δυνάμεις.* ❸ *αιτία*
που προκαλεί κίνηση, μεταβολή κτλ.: φυγόκε-
ντρος ~. ❹ *μεγάλο και ισχυρό κράτος.* ❺
πληθ. στρατιωτικά μέσα ή μέσα καταστολής:
ένοπλες δυνάμεις/δυνάμεις κατοχής. ❻ *μαθ*
αριθμός της μορφής α^β, όπου ο α πολλαπλα-
σιάζεται με τον εαυτό του όσες φορές ορίζει
ο β. **δυνατός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει μεγάλη
σωματική δύναμη ή πνευματικές ικανότητες ≠
αδύναμος. ❷ αυτός που ασκεί μεγάλη επιρ-
ροή. ❸ αυτός που χαρακτηρίζεται από μεγά-
λη ένταση ή δύναμη = έντονος: ~ *συναίσθημα/*
χαστούκι. ❹ (για ποτά) αυτός που περιέχει
μεγάλη ποσότητα από το κύριο συστατικό
του: *Του αρέσει ο ~ καφές.* ❺ αυτός που μπο-
ρεί να πραγματοποιηθεί = εφικτός, πραγμα-
τοποιήσιμος ≠ αδύνατος: *Η εξείγερση πόρων*

δυναμικός
δυσφημώ

δεν ήταν ~ υπό αυτές τις συνθήκες. **δυνατά** (επίρρ. στη σημ. 3). **δυνατότητα** η: ❶ η ιδιότητα του δυνατού (σημ. 5). ❷ ένας από τους τρόπους που μπορεί να γίνει κάτι: Έλεξαν όλες τις ~ επίλυσης του προβλήματος. ❸ μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει κπ για να κάνει κτ: Δεν είχε την οικονομική ~ να σπουδάσει. ❹ η ικανότητα να κάνει κπ κτ: μαθητής μέτριων δυνατοτήτων. **δυναμικός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να γίνει. **δυναμικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

δυναμικός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ζωτικότητα ή αποφασιστικότητα: Είναι πολύ ~, παίρνει γρήγορα αποφάσεις και τις πραγματοποιεί. Μόνο με ~ ενέργειες θα πετύχουμε. ❷ αυτός που αναφέρεται στην εξέλιξη ≠ στατικός: Η οικονομία στηρίζεται σε χώρες με ~ αγορά. **δυναμικά** (επίρρ.). **δυναμικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του δυναμικού (σημ. 1). ❷ ικανότητα παραγωγής έργου: μικρή εταιρεία, αλλά με μεγάλη ~. **δυναμισμός** ο: δυναμικότητα (σημ. 1).

δυσ- & **δύσ-**: πρόθημα που δηλώνει ❶ δυσκολία: δύσβατος. ❷ αρνητική ιδιότητα: δύστυχος, δυσάρεστος.

δυσανασχετό: (αμτβ.) νιώθω πολύ δυσάρεστα, έντονη ενόχληση για κτ: Δυσανασχέτησε για την πολύωρη αναμονή. **δυσανασκέτηση** η.

δυσάρεστος -η -ο: αυτός που προκαλεί λύπη, ενόχληση ή απώθηση ≠ ευχάριστος. **δυσάρεστα** (επίρρ.) ≠ ευχάριστα. **δυσάρεστώ -ούμαι**: (μτβ.) προκαλώ δυσάρεσκεια ≠ ευχαριστώ: Τον δυσάρεστησε η αποτυχία του σχεδίου του. **δυσάρεσκεια** η: δυσάρεστο συναίσθημα, ενόχληση ≠ ευαρέσκεια, ευχαρίστηση.

δύσβατος -η -ο: (για τόπο) αυτός που δύσκολα μπορεί κπ να τον διαβεί: ~ βουνό/μονοπάτι.

δύσκολος -η -ο: ≠ εύκολος ❶ αυτός που απαιτεί πολύ κόπο ή ιδιαίτερες ικανότητες: Η κατασκευή της γέφυρας ήταν ~. Πήρε μια ~ απόφαση. ❷ (για πρόσ.) α. αυτός που δεν μπορεί κανείς να τον χειριστεί εύκολα: Είναι ~ παιδί, μόνο ο πατέρας του τον καταφέρνει. β. αυτός που δεν ικανοποιείται με τίποτα: Είναι ~ στο φαγητό της. **δύσκολα** (επίρρ. στη σημ. 1) ≠ εύκολα. **δυσκολία** η: ❶ η ιδιότητα του δύσκολου ≠ ευκολία. ❷ εμπόδιο, πρόβλημα:

Έχει οικονομικές δυσκολίες. ❸ μειωμένη ικανότητα για κτ = δυσχέρεια ≠ ευκολία, ευχέρεια: Έχει ~ στην ομιλία. **δυσκολεύω -ομαι**: ❶ α. (μτβ.) κάνω κτ (πιο) δύσκολο ή δημιουργώ δυσκολίες σε κπ ≠ διευκολύνω, ευκολύνω: Οι νέοι κανόνες δυσκόλεψαν το παιχνίδι/τους παίχτες. β. (αμτβ.) γίνομαι (πιο) δύσκολος: Δυσκόλεψαν τα πράγματα από τότε που ήρθε νέος διευθυντής. ❷ παθ. κάνω κτ με δυσκολία ή δεν μπορώ να το κάνω: Δυσκολεύομαι να σας απαντήσω τώρα.

δυσμενής -ής -ές: αυτός που χαρακτηρίζεται από αρνητική διάθεση απέναντι σε κπ ή κτ ≠ ευμενής, ευνοϊκός: Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες προξένησαν ζημιές. ❧ σχ. **αγενής**. **δυσμενώς** (επίρρ.). **δυσμένεια** η.

δύσπεπτος -η -ο: ❶ αυτός που δύσκολα χωνεύεται ≠ εύπεπτος: Ο μουςακάς είναι ~ φαγητό. ❷ (μτφ.) αυτός που δύσκολα γίνεται κατανοητός = δυσνόητος: Η γραφή του είναι ~. **δυσπεψία** η: διαταραχή του πεπτικού συστήματος.

δυστυχία η: ❶ κατάσταση βαθιάς λύπης και πόνου ≠ ευτυχία. ❷ δυσάρεστο, οδυνηρό γεγονός = συμφορά: Τον βρήκαν πολλές ~. **δυστυχησμένος -η -ο**: ≠ ευτυχησμένος, ευτυχής ❶ (για πρόσ.) αυτός που αισθάνεται δυστυχία. ❷ αυτός που εκφράζει ή χαρακτηρίζεται από δυστυχία: ~ βλέμμα/ζωή. ❸ (για πρόσ.) αυτός που δείχνει δυστυχησμένος (σημ. 1), προκαλώντας τον οίκτο: ~ ύπαρξη, ζει μέσα στην κακομοιριά. **δυστυχησμένα** (επίρρ.). **δύστυχος -η -ο**: (κυρ. σε επιφ. προτάσεις, & ως ουσ.) δυστυχησμένος με τις σημ. 1 ή 3: Τι του έτυχε, του δύστυχου! **δυστυχής -ής -ές**: δυστυχησμένος (σημ. 1). ❧ σχ. **αγενής**. **δυστυχώς** (επίρρ.): έκφραση λύπης για κτ δυσάρεστο που έγινε ή κτ καλό που δεν έγινε ≠ ευτυχώς: ~, δεν πέρασε στο πανεπιστήμιο. **δυστυχώ** (αμτβ.). **δυστύχημα** το: ❶ ατύχημα με σοβαρό τραυματισμό ή θάνατο. ❷ δυσάρεστο και συνήθως ξαφνικό γεγονός ≠ ατύχημα: Το ~ είναι ότι έμεινε μόνος του.

δυσφημώ -ούμαι & **δυσφημίζω -ομαι**: (μτβ.) λέω ή κάνω κτ, κυρίως δημόσια, που βλάπτει τη φήμη προσώπου ή πράγματος. **δυσφήμιση** & **δυσφήμιση** η. **δυσφημιστικός -ή -ό**. **δυσφημιστικά** (επίρρ.).

δυνατά → δύναμη
δυνατός → δύναμη
δυνατότητα → δύναμη
δυναμικά → δύναμη
δυναμικός → δύναμη
δυναμικός → δύναμη
δύσ- → δυσ-
δυσανασκέτηση → δυσανασχετώ
δυσανασχετώ
δυσάρεσκεια → δυσάρεστος
δυσάρεστα → δυσάρεστος
δυσάρεστος
δυσάρεστώ → δυσάρεστος
δυσάρεστώ → δυσάρεστος
δυσάρεστος
δυσάρεστος → δυσάρεστος
δυσάρεστος → δυσάρεστος
δύσκολα → δύσκολος
δυσκολεύω → δύσκολος
δυσκολία → δύσκολος
δύσκολος
δυσλειτουργία → δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικό → δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικός
δύσκολα → δύσκολος
δυσκολεύω → δύσκολος
δυσκολία → δύσκολος
δύσκολος
δυσλειτουργία → δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικό → δυσλειτουργικός → δυσλειτουργικός
δυσμενής → δυσμενής
δυσμενώς → δυσμενής
δυσνόητος → δυσνόητος
δύσπεπτος → δύσπεπτος
δύσπεπτος → δύσπεπτος
δυσπεψία → δύσπεπτος
δύσπεπτος → δύσπεπτος
δυστύχημα → δυστύχημα
δυστυχής → δυστυχία
δυστυχία
δυστυχησμένα → δυστυχία
δυστυχησμένος → δυστυχία
δύστυχος → δυστυχία
δυστυχώ → δυστυχία
δυστυχώς → δυστυχία
δυσφήμιση → δυσφημώ
δυσφημίζω → δυσφημώ
δυσφήμιση → δυσφημώ
δυσφημιστικά → δυσφημώ
δυσφημιστικός → δυσφημώ
δυσφημώ

Σύνθετα με δυσ-

δυσκολία

δυσαρμονία	δυσνόητος
δυσδιάκριτος	δύσπιστος
δυσεύρετος	δυσπιστώ

αρνητική ιδιότητα

δυσλειτουργία
δυσλειτουργικός -ή -ό
δυσλειτουργικό

Ο τ. *δυσφημώ* προέρχεται από το ελνστ. ρ. *δυσφημῶ*, ενώ ο τ. *δυσφημιζώ* παράγεται με μεταπλασμό. Η γραφή του παράγωγου ουσ. (*δυσφήμηση* και *-ιση*) οφείλεται αντίστοιχα στους δύο αυτούς τύπους.

δυσφορία
δυσφορώ → δυσφορία
δυτικά → δύνω
δυτικός → δύνω
δυτικώς → δύνω
δύνω
δω → εδών
δωμάτιο
δωρεά
δωρεάν
δωρητής → δωρεά
δωρητρια → δωρεά
δωρίζω¹ → δωρεά
δωρίζω² → δώρο
δώρο
δώρο
δωροδοκία → δωροδοκώ
δωροδοκώ

δυσφορία η: ❶ δυσάρεστο συναίσθημα όταν δεν μπορούμε να υποφέρουμε κτ: *Εξέφρασε ~ για τη στάση τους.* ❷ ΙΑΤΡ αδιαθεσία του οργανισμού με συμπτώματα δύσπνοιας και ταραχής. **δυσφορώ** (αμτβ.).

δύνω: (αμτβ.) ❶ (για ουράνια σώματα, κυρ. τον ήλιο) κατεβαίνω προς τον ορίζοντα και παύω να είμαι ορατός = βασιλεύω ≠ ανατέλλω. ❷ (μτφ.) παρακαμάζω και χάνομαι: *Έδωσε το άστρο του από το μουσικό στερέωμα.*

δύση η: ≠ ανατολή ❶ η πορεία ενός ουράνιου σώματος όταν δύει, καθώς και η στιγμή αυτή = βασιλεία: *Η ~ του ήλιου διαρκεί λίγα λεπτά.* ❷ το σημείο του ορίζοντα όπου δύει ο ήλιος. ❸ (μτφ.) το τελευταίο στάδιο ύπαρξης προσώπου, πολιτισμού, διαδικασίας κτλ.: *Βρίσκεται στη ~ της καριέρας του.*

❹ **Δύση η:** α. τα κράτη της Δυτ. Ευρώπης και της Βόρ. Αμερικής, οι λαοί και ο πολιτισμός τους, σε αντιδιαστολή προς τα πρώην σοσιαλιστικά κράτη της Ανατ. Ευρώπης. β. η Ευρώπη σε αντιδιαστολή προς την Ασία, καθώς και ο αντίστοιχος πολιτισμός. ❺ το δυτικό τμήμα ενός τόπου. **δυτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που βρίσκεται ή είναι προσανατολισμένος προς τη δύση ή προέρχεται από τη δύση: *~ Ελλάδα/άνεμος.* ❷ αυτός που έχει σχέση με τη Δύση ~ *πολιτισμός.* **δυτικά & [επίσ.] -ώς** (επίρρ.): *Βρίσκεται ~ του χωριού.* **δυτικά** τα: το δυτικό μέρος.

δωμάτιο το: ❶ καθένας από τους κύριους χώρους στους οποίους χωρίζεται με τοίχους ένα οίκημα: *διαμέρισμα τριών δωματίων.* ❷ (ει-

δικ.) χώρος σε ξενοδοχείο, νοσοκομείο κτλ., όπου μπορεί να κοιμηθεί κτ: *δίκλινο ~.*

δωρεά η: ❶ α. προσφορά χρημάτων ή περιουσιακών στοιχείων σε πρόσωπο, ίδρυμα κτλ. χωρίς αξίωση ανταπόδοσης: *Έκαναν ~ σε ένα ίδρυμα.* β. ΝΟΜ παροχή σε κτ, με συμβόλαιο, περιουσιακού στοιχείου χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα. ❷ ΙΑΤΡ προσφορά σώματος, οργάνων κτλ. **δωρητής ο, -ήτρια η. δωρίζω¹ -ομαι:** (μτβ.) κάνω δωρεά. ❧ σχ. **δίνω.**

δωρεάν (επίρρ.): = τζάμπα ❶ χωρίς αντάλλαγμα: *Μοίραζαν ~ το περιοδικό για διαφημιστικούς σκοπούς.* ❷ (& ως επίθ.) *Βρήκα δυο ~ εισιτήρια.* ❧ σχ. **δώρο.**

δωρικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι σχετικός με τους Δωριείς: *~ φύλα/ιδίωμα.* ~ **ρυθμός:** αρχιτεκτονικός ρυθμός της ΑΕ Ελλάδας που χαρακτηρίζεται από λιτές και ανυψητές γραμμές. ❷ (μτφ.) αυτός που τον χαρακτηρίζει λιτότητα: *~ μορφή/λόγος.*

δώρο το: ❶ α. ό,τι δίνεται χωρίς αντάλλαγμα, συνήθως σε γιορτές ή ως βραβείο σε παιχνίδια, κληρώσεις κτλ.: *Της έκανε ~ ένα βραχιόλι.* β. ~ **Χριστουγέννων/Πάσχα/καλοκαιριού:** χρηματικό ποσό που δίνεται στους μισθωτούς επιπλέον του μισθού τους. ❷ (μτφ.) αγαθό, δεξιοότητα κτλ. που παρουσιάζεται ως κτ που δόθηκε από τον Θεό ή τη φύση χωρίς αντάλλαγμα = χάρισμα: *Το ταλέντο του είναι θείο ~.* **δωρίζω² -ομαι:** (μτβ.) δίνω κτ ως δώρο = χαρίζω. ❧ σχ. **δίνω.**

δωροδοκώ -ούμαι: (μτβ.) προσφέρω σε κτ χρήματα ή κτ πολύτιμο, για να τον πείσω να μου κάνει κτ (συνήθως παράνομο) = [οικ.] λαδώνω: *Δωροδόκησε τον υπάλληλο, για να βγάλει την άδεια οικοδομής.* **δωροδοκία η.**

Από το ΑΕ ρ. *δωροδοκῶ* < *δῶρον* + *δέχομαι* / *δέχομαι* με αρχική σημασία «δέχομαι δώρο».

Εαυτός ο: ❶ (με άρθρο και τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων.) α. (ως αυτοπαθής αντων.) δηλώνει κτ που ο ίδιος ενεργεί και παθαίνει: *Τον ~ του βλέπεις με τις πράξεις του. Μόνο ο ~ του τον νοιάζει! Μην κρίνεις τους άλλους από τον ~ σου.* β. η προσωπικότητα κά-θε ανθρώπου: *Βρήκε τον παλιό καλό του ~.* ❷ **αφ' εαυτού μου**: με δική μου πρωτοβουλία, χωρίς να μεσολαβήσουν άλλοι. **εκτός εαυτού**: έξω φρενών: *Ήταν ~, φρόναζε και έβριζε.* ❸ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

(ε)βδομάδα η: ❶ χρονική περίοδος επτά ημερών. ❷ περίοδος επτά διαδοχικών ημερών, από Δευτέρα έως και Κυριακή. **εβδομαδιαίος -α -ο**: ❶ αυτός που γίνεται μία φορά την εβδομάδα ή κάθε εβδομάδα: *Οι ~ εφημερίδες βγαίνουν συνήθως την Κυριακή.* ❷ αυτός που διαρκεί ή υπολογίζεται με βάση μία εβδομάδα: *~ πρόγραμμα μαθημάτων.* **εβδομαδιαία & -ως** (επίρρ.).

έγγαμος -η -ο: [επίσ.] ❶ αυτός που έχει παντρευτεί = παντρεμένος ≠ άγαμος, ανύπαντρος: *Οι ~ υπάλληλοι δικαιούνται επίδομα γάμου.* ❷ αυτός που αναφέρεται στους παντρεμένους: *Δε συνηθίσε ακόμα στον ~ βίο.* **έγγαμος** ο, η.

έγγυιος -α & -ος -ο: αυτός που αναφέρεται ή που σχετίζεται με τη γη: *έγγυιες βελτιώσεις.*

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των λ. *έγγυιος* (από τα *έν + γαία* «γη») και *έγγυος* (από τα *έν + κυό* «κυοφορός»).

εγγενής -ής -ές: αυτός που υπάρχει μέσα σε κτ από την εμφάνισή του ≠ επίκτητος: *Υπάρχουν εγγενή προβλήματα στη λειτουργία των νέων κρατών.* ❸ σχ. **αγενής, εγγενώς** (επίρρ.).

έγγραφος -η -ο: αυτός που είναι σε γραπτή μορφή = γραπτός ≠ προφορικός, άγραφος: *~ συμφωνία.* **εγγράφος** (επίρρ.). **έγγραφο** το: επίσημο γραπτό κείμενο. **εγγράφω -ομαι** • αόρ. [επίσ.] *ενέγραφα*, παθ. *εγγράφηκα* & [επίσ.] *ενεγράφη*, μππ. *εγγεγραμμένος* στις σημ. 1 και 2: (μτβ.) ❶ γράφω σε κατάλογο, βιβλίο κτλ.: *Φέτος στο σχολείο εγγράφονται τα παιδιά του 2000.* ❷ ΓΕΩΜ (για επίπεδο ή στερεό σχήμα) περικλείω επίπεδο ή στερεό σχήμα σε άλλο, έτσι ώστε να έχουν κοινά σημεία. ❸ γράφω ήχο ή εικόνα σε αποθηκευτικό μέσο. **εγγραφή** η.

εγγύηση η: ❶ διαβεβαίωση για την τήρηση υποσχέσης, δέσμευσης κτλ.: *προϊόν με πενταετή ~.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε εξασφαλίζει την πραγματοποίηση κτ πράγματος. **εγγυώμαι**: (μτβ.) ❶ παρέχω εγγυήσεις για κτ. ❷ διαβεβαιώνω

ότι κτ θα γίνει: *Σας ~ σίγουρη επιτυχία. εγγυητής* ο, *-ήτρια* η. **εγγυητικός -ή -ό, εγγυητικά** (επίρρ.). **εγγυημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): αυτός που είναι επιβεβαιωμένα καλής ποιότητας. **εγγυημένα** (επίρρ.).

εγγύς¹ (επίθ.) • άκλ.: αυτός που είναι σε μικρή απόσταση τοπικά ή χρονικά = κοντινός: *Δεν προβλέπονται αλλαγές στο ~ μέλλον.* ~ **Ανατολή**: η Μικρά Ασία και τα Νότ. Βαλκάνια ≠ Άπω Ανατολή. **εγγύς²** (επίρρ.): [επίσ.] σε μικρή απόσταση = κοντά, πλησίον: *Βρίσκεται εγγύτερα στην αλήθεια.* **εγγύτητα** η. ❸ **άνω**.

εγείρω -ομαι • πρτ. & αόρ. *ήγειρα*, παθ. *εγέροθηκα*: (μτβ.) ❶ ΣΠΡΑΤ προστ. **εγέρθητι/εγέρθητε**: ως παράγγελμα (σήκω/σηκωθείτε). ❷ [επίσ.] ~ **αξιώσεις**: διεκδικώ. ~ **απαιτήσεις**: απαιτώ. ~ **αγωγή**: κάνω αγωγή. **εγερση** η: ❶ ξύπνημα. ❷ η ενέργεια του εγείρω. **εγερτήριος -α -ο, εγερτήριο** το: ❶ πρωινό σάλπισμα για το ξύπνημα στον στρατό. ❷ αναγκαστικό πρωινό ξύπνημα.

Το ΑΕ ρ. *εγείρω* σήμαινε «ξύπνω κτ». Από αυτό παράγονται επίσης οι λ. *εγρήγορη, γρήγορος* και τα παράγωγά τους.

εγκαθιστώ -ίσταμαι • αόρ. *εγκατέστησα* & [σπάν.] *-άστησα*, παθ. *εγκαταστάθηκα*, μππ. *εγκατεστημένος* & *-αστημένος*: (μτβ.) ❶ α. παθ. πηγαινώ κάπου για διαμονή: *Εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Παρίσι.* β. τοποθετώ κτ ή κτ κάπου για μακρύ χρονικό διάστημα ή μόνιμα: *Ο δήμος εγκατέστησε σταθμό αιολικής ενέργειας.* ❷ θέτω σε ισχύ καθεστώς ή πολιτεύμα = εγκαθιδρύω: *Στη χώρα έχει εγκατασταθεί αριστερή κυβέρνηση.* **εγκατάσταση** η.

εγκαίνια τα: επίσημη τελετή που γίνεται πριν αρχίσει να λειτουργεί κτ κατάστημα, ίδρυμα, έκθεση κτλ. ή μόλις τελειώνει κτ τεχνικό έργο: *Τα ~ της εταιρείας έγιναν με λαμπρότητα.* **εγκαίνιαξω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω εγκαίνια. ❷ (μτφ.) χρησιμοποιώ ή βάζω σε εφαρμογή κτ για πρώτη φορά: *Εγκαίνιασε τον νέο του υπολογιστή.* **εγκαίνιαση** η. ❸ σχ. **καινός**.

Από τα *έν + καινός* «καινούριος».

εγκαταλείπω -ομαι • αόρ. *εγκατέλειπα*, παθ. *αόρ. εγκαταλείφθηκα* • μππ. *εγκαταλειμμένος* & (σπάν.) *εγκαταλειμμένος*: (μτβ.) ❶ α. αφήνω κτ ή κτ κάπου, αδιαφορώντας για την τύχη του = παραιτώ: *Εγκατέλειψε την τραυματισμένη κοπέλα αβοήθητη κι έφυγε.* β. φεύ-

εάν → αν
εαυτός
έβαλα → βάζω
έβαλα → βάλλω
εβδομάδα
εβδομαδιαία → εβδομάδα
εβδομαδιαίος → εβδομάδα
εβδομαδιαίως → εβδομάδα
εγ- → εν-
έγ- → εν-
έγγαμος
έγγυιος
εγγενής
εγγενώς → εγγενής
εγγράμματος → εν-
εγγραφή → έγγραφος
έγγραφο → έγγραφος
έγγραφος
εγγράφω → έγγραφος
εγγράφος → έγγραφος
εγγυημένα → εγγύηση
εγγυημένος → εγγύηση
εγγύηση
εγγυητής → εγγύηση
εγγυητικά → εγγύηση
εγγυητικός → εγγύηση
εγγυήτρια → εγγύηση
εγγύς¹
εγγύς² → εγγύς¹
εγγύτητα → εγγύς¹
εγγυώμαι → εγγύηση
εγείρω
εγέρθητε → εγείρω
εγέρθητι → εγείρω
έγεροση → εγείρω
εγερτήριο → εγείρω
έγινα → γίνομαι
εγκαθιστώ
εγκαίνια
εγκαίνιαξω → εγκαίνια
εγκαίνιαση → εγκαίνια
έγκαιρα → εν-
έγκαιρος → εν-
εγκαίριως → εν-
εγκάρδια → εν-
εγκάρδιος → εν-
εγκαρδιότητα → εν-
εγκαρδιώνω → εν-
εγκαρδιώση → εν-
εγκαρδιτικός → εν-
εγκαταλείπω
εγκατάληψη → εγκαταλείπω
εγκατάσταση → εγκαθιστώ

έγκλημα
εγκώμιοέγκλημα
έγκλειται

εγκεφαλικά → εγκέφαλος

εγκεφαλικά → εγκέφαλος

εγκεφαλικός → εγκέφαλος

εγκέφαλος

εγκλημα

εγκληματίας → έγκλημα

εγκληματικά → έγκλημα

εγκληματικός → έγκλημα

εγκληματικότητα → έγκλη-
μα

εγκληματώ → έγκλημα

εγκληματίζω

έγκλιση

εγκλιτικό → έγκλιση

εγκλιτικός → έγκλιση

εγκλωβισμός → εγκλωβίζω

εγκόσμια → εν-
εγκόσμιος → εν-
εγκρίνω

έγκριση → εγκρίνω

εγκυκλοπαίδεια

εγκυκλοπαιδικά → εγκυκλο-
παιδείαεγκυκλοπαιδικός → εγκυ-
κλοπαιδείαΕγκυκλοπαιδιστής → εγκυ-
κλοπαιδεία

εγκυμονώ → έγκυος

εγκυμοσύνη → έγκυος

έγκυος

έγκυρος → εν-
εγκυρότητα → εν-
εγκωμιάζω → εγκώμιο

εγκωμιαστικά → εγκώμιο

εγκωμιαστικός → εγκώμιο

εγκώμιο

γω από κάπου οριστικά: *Οι ένοικοι εγκατέλειψαν τη φλεγόμενη πολυκατοικία.* ❷ παραιτούμαι από σκέψη ή ενέργεια: *Εγκατέλειψε την προσπάθεια. εγκατάλειψη η.*

έγκλημα το: ΙΑΤΡ βλάβη των ιστών και του δέοματος που προκαλείται από την επίδραση υψηλής θερμοκρασίας (από φωτιά, χημικές ουσίες κτλ.): *Είχε εγκαύματα σε όλο του το σώμα.*

έγκλειται • ΠΡΤ. *έγκλειτο*: [επίσ.] *τριτοπρ.* (για καταστάσεις ή ιδιότητες) βρίσκεται, υπάρχει: *Πού ~ η διαφορά των δύο κειμένων;*

Τόσο το *έγκλειται* όσο και το *συνίσταται* συντάσσονται με *σε* + απ.: *Η διαφορά έγκλειται/συνίσταται σε... Προσοχή*, όμως, στον σχηματισμό ερώτησης: *Πού έγκλειται/Σε τι συνίσταται;*

εγκέφαλος ο: ❶ ΑΝΑΤ το ανώτερο τμήμα του νευρικού συστήματος που βρίσκεται στο κρανίο των σπονδυλωτών ζώων και του ανθρώπου και ελέγχει τις ζωτικές τους λειτουργίες = μυαλό. ❷ ο νους, το κέντρο σκέψης του ανθρώπου. ❸ (μτφ.) πρόσωπο που οργανώνει και κατευθύνει μια ενέργεια: *Είναι ο ~ της ληστείας. εγκεφαλικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται στον εγκέφαλο. ❷ αυτός που κατευθύνεται ή χαρακτηρίζεται από τη σκέψη και τη λογική, και όχι από τα συναισθήματα: ~ *παίκτης. εγκεφαλικά* (επίρρ. με τη σημ. 2). **εγκεφαλικό** το: ΙΑΤΡ διακοπή της ροής του αίματος στον εγκέφαλο.

έγκλημα το: ❶ σοβαρή παράνομη πράξη ή δράση: *Η ληστεία και ο φόνος είναι εγκλήματα. οργανωμένο ~*: η παράνομη δράση των ανθρώπων του υπόκοσμου. ❷ (μτφ.) πράξη που θεωρείται πολύ άδικη ή επιζήμια: *Η αδιαφορία για την καταστροφή του περιβάλλοντος είναι ~. εγκληματώ* (αμτβ.). **εγκληματίας** ο, η. **εγκληματικός -ή -ό. εγκληματικά** (επίρρ.). **εγκληματικότητα** η. ✎ *σχ. εγκληματίζω & καλώ.*

εγκληματίζω -ομαι (μτβ.) ❶ κάνω έναν ζωντανό οργανισμό να συνηθίσει σε ξένο περιβάλλον: *Οι επιστήμονες προσπαθούν να εγκληματίσουν τροπικά φυτά στο μεσογειακό κλίμα.* ❷ παθ. (για πρόσ.) συνηθίζω σε ένα νέο περιβάλλον, νέες συνθήκες ζωής: *Μετά την καλοκαιρινή άδεια, δύσκολα εγκληματίστηκα στην εργασία μου.*

Η λ. *εγκληματίζω* είναι σύνθετη από τα *έν* + *κλίμα*, γι' αυτό και η ορθή γραφή με *-ι-*. Αντίθετα, η λ. *έγκλημα* παράγεται από το ΑΕ ρ. *έγκλω* και αρχικά σήμαινε «κατηγορία».

έγκλιση η: ❶ ΓΛΩΣΣ μορφολογική κατηγορία του ρήματος, η οποία εκφράζει τη διάθεση του ομιλητή απέναντι σε αυτό που δηλώνει το ρήμα: *οριστική/υποτακτική/προστακτική ~.* ❷

έγκλιση τόνου: ΓΛΩΣΣ φαινόμενο κατά το οποίο δύο λέξεις προφέρονται τόσο στενά μαζί, ώστε ο τόνος της δεύτερης ή χάνεται εντελώς (π.χ. *ζωή μου*) ή μετακινείται στη λήγουσα της πρώτης (π.χ. *τριαντάφυλλο της*). **εγκλιτικός -ή -ό. εγκλιτικό** το.

εγκλωβίζω -ομαι (μτβ.) ❶ κλείνω κπ σε πολύ μικρό χώρο, από τον οποίο δεν μπορεί να φύγει: *Εγκλωβίστηκε στο αυτοκίνητο και τυλίχτηκε στις φλόγες.* ❷ (μτφ.) φέρνω κπ σε κατάσταση από την οποία δεν μπορεί να ξεφύγει: *Είναι εγκλωβισμένος στις απαιτήσεις της δουλειάς και δε χαίρεται τη ζωή. εγκλωβισμός ο.*

εγκρίνω -ομαι • ΠΡΤ. & ΑΟΡ. *ενέκρινα*, παθ. ΑΟΡ. *εγκρίθηκα*, μπλ. *εγκεκριμένος*: (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ σωστό, συμφωνώ = επιδοκιμάζω, επικροτώ ≠ αποδοκιμάζω, κατακρίνω: *Δεν ~ τη συμπεριφορά του.* ❷ επιτρέπω κτ, δίνω την άδεια να γίνει ≠ ακυρώνω, απορρίπτω: *Ο διευθυντής ενέκρινε την άδεια. έγκριση η.*

εγκυκλοπαίδεια η: ❶ έργο που παρουσιάζει συστηματικά, συνοπτικά και με αλφαβητική σειρά το σύνολο της ανθρώπινης γνώσης ή τις γνώσεις ορισμένης επιστήμης: *γενική/ματρική ~.* ❷ **Εγκυκλοπαίδεια** η: ΙΣΤ γαλλικό εγκυκλοπαιδικό έργο του 18ου αι. **Εγκυκλοπαιδιστής** ο: ΙΣΤ συντάκτης της Εγκυκλοπαίδειας. **εγκυκλοπαιδικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στις γενικές γνώσεις: *παιχνίδι ~ γνώσεων.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην εγκυκλοπαίδεια: ~ *λεξικό. εγκυκλοπαιδικά* (επίρρ. στη σημ. 1).

Η λ. *εγκυκλοπαίδεια* προέρχεται από τη γαλλ. *encyclopédie* και αυτή με τη σειρά της από τη φράση *εγκύκλιος παιδεία*.

έγκυος η: γυναίκα ή θηλυκό ζώο που έχει έμβρυο στην κοιλιά: *Είναι πέντε μηνών ~.* (& ως επίθ.) η ~ *γυναίκα. εγκυμοσύνη* η. **εγκυμονώ**: (αμτβ.) είμαι έγκυος. ~ *κινδύνους*: κρύβω κτ δυσάρεστο ή επικίνδυνο που πρόκειται να εκδηλωθεί. ✎ *σχ. έγγειος.*

εγκώμιο το: ιδιαίτερος επαινετικός λόγος για πρόσωπο ή πράξη: *Μόνο εγκώμια είχε ο καθηγητής για τον γιο μου. ψάλλω/πλέκω το ~ κπ.* **εγκωμιάζω κπ. εγκωμιάζω -ομαι** (μτβ.). **εγκωμιαστικός -ή -ό. εγκωμιαστικά** (επίρρ.).

Από τα έν + κάμος «είδος τιμητικής γιορτής».

εγχείρημα το: ενέργεια που απαιτεί τόλμη = τόλμημα: *Η ανάβαση στα Ιμαλάια είναι δύσκολο ~.*

εγχειρίδιο το: ❶ βιβλίο με τις βασικές γνώσεις μιας επιστήμης: ~ *μαθηματικών*. ❷ μαχαίρι σε μικρό μέγεθος, που χρησιμοποιείται ως όπλο = στυλέτο.

εγχειρίζω¹ -ομαι (μτβ.) κάνω τομή σε ασθενή και αφαιρώ ή θεραπεύω όργανο που δε λειτουργεί καλά = χειρουργώ: *Ο ασθενής εγχειρίστηκε το πρωί.* **εγχείρηση & εγχειρισή¹** η: ΙΑΤΡ χειρουργική επέμβαση. **εγχειρητικός -ή -ό.**

Προσοχή: η λ. *εγχείρηση* παράγεται από το ΑΕ ρ. *έγχειρᾶ*, γι' αυτό και η γραφή με -η-. Στη ΝΕ, φωτόσο, το ρ. έχει πάρει τη μορφή *εγχειρίζω*, και γι' αυτό εμφανίζεται και γραφή του ουσ. με -ι-.

εγχειρίζω² -ομαι • αόρ. *ενεχείρισα*: [επίσ.] (μτβ.) δίνω κτ σε κπ = επιδίδω: *Του ~ την επιστολή.* **εγχειρισή²** η.

εγώ (αντων.) • εν. γεν. (ε)μένα & μου, αιτ. (ε)μένα & με, πληθ. ον. *εμείς*, γεν. & αιτ. *εμάς & μας*: χρησιμοποιείται από τον ομιλητή για να αναφερθεί ❶ (προσωπ., α' προσ.) στον εαυτό του: *Έφυγα κι ~ μαζί με τους άλλους. Εμένα φώναξε: Δείξε μου το βιβλίο!* ✎ *αυτός*. ❷ (οι αδύν. τύποι της γεν. ως κτητ. αντων.) στον εαυτό του ως ιδιοκτήτη πράγματος, ή πρόσωπο που σχετίζεται με κπ: *το βιβλίο μου. οι γονείς μου.* ✎ **δικός & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης ανωνυμιών.** **εγώ** το • άκλ.: ❶ ΨΥΧΟΛ η συνείδηση κπ για τον εαυτό του: *Το ~ του καλλιτέχνη καθρεφτίζεται στο δημιούργημά του.* ❷ αίσθημα υπερβολικής αυτοεκτίμησης κπ = εγωισμός: *Είναι τόσο μεγάλο το ~ του, που αδιαφορεί για τους άλλους.*

έδαφος το: ❶ η επιφάνεια της γης: *Το ~ εδώ είναι ανώμαλο.* ❷ γεωγραφική έκταση μιας περιοχής: *Οι στρατιώτες υπερασπίστηκαν τα εδάφη μας.* ❸ (μτφ.) συνθήκες για την ανάπτυξη δράσης: *Το ~ ήταν ευνοϊκό για ανταλλαγή απόψεων.* **εδαφικός -ή -ό. εδαφικά** (επίρρ.).

έδρα η: ❶ υπερυψωμένο βήθρο με γραφείο και κάθισμα: *Ο δάσκαλος ανέβηκε στην ~.* ❷ τόπος κύριας εγκατάστασης και λειτουργίας επιχειρήσεων, δημόσιων φορέων κτλ.: *εταιρεία με ~ στην Αθήνα.* ❸ **α.** ανώτερη θέση, αξίωμα: *Έχει την ~ της φιλολογίας στο πανεπιστήμιο.* **β.** θέση βουλευτή που κερδίζει ένα

κόμμα σε μια εκλογική περιφέρεια. ❹ κέντρο λειτουργίας ή δράσης: *Ο εγκέφαλος είναι η ~ των διανοητικών λειτουργιών.* ❺ ΓΕΩΜ καθεμιά από τις επιφάνειες στερεού σώματος. ❻ ΑΘΛ γήπεδο ομάδας: *Παίζουμε στην ~ μας.* **εδρεύω:** (αμτβ.) έχω κάπου την έδρα μου με τις σημ. 2 και 4: *Η εταιρεία ~ στην Αθήνα.*

εδώ & [προφ.] δω (επίρρ.): ≠ εκεί ❶ στον τόπο όπου βρίσκομαι ή δείχνω: *Κάθισε ~ και περίμενε μας.* ~ *κι εκεί*: σκόροπια. ~ *και τώρα*: αμέσως. ❷ σε αυτό το σημείο: ~ *τελειώνει η εκπομπή μας.* ~ *που τα λέμε*: παρενθετική έκφρ. με την οποία ο ομιλητής λέει την αλήθεια για κτ. ❸ το χρονικό σημείο στο οποίο βρίσκομαι ή αναφέρομαι = τώρα: *Μέχρις ~ ήσουν πολύ καλή.* **από ~ και προς/πέρα:** από τώρα και στο εξής. ~ *και*: για κτ που άρχισε στο παρελθόν και διαρκεί έως τώρα. ❹ το ανώτερο όριο, συνήθ. σε εκφρ.: *είμαι ως/μέχρι ~*: δεν ανέχομαι τίποτε παραπάνω. **φέρνω κπ ως/μέχρι ~**: νευριάζω κπ πολύ. ❺ (επίθ.) αυτός που ισχύει σε έναν χώρο, περιβάλλον κτλ.: *Οι ~ συνθήκες είναι ευνοϊκές.*

εδώλιο το: κάθισμα, συνήθως σε δημόσιο χώρο: *τα εδώλια των υπουργών = έδρανο, έδρα.* ✎ σχ. **ίζημα.**

εθελοντής ο, εθελόντρια η: πρόσωπο που προσφέρει έργο με τη θέλησή του, χωρίς υλική αμοιβή: *Στους Ολυμπιακούς Αγώνες βοήθησαν πολλοί ~.* *Παρουσιάστηκε στο στρατό ως ~.* **εθελοντικός -ή -ό. εθελοντικά** (επίρρ.). **εθελοντισμός ο.**

εθίζω -ομαι (μτβ.) συνηθίζω κπ σε κτ: *Έχει εθιστεί στα ναρκωτικά/στο κάπνισμα.* **εθισμός ο. εθιστικός -ή -ό. εθιστικά** (επίρρ.). ✎ σχ. **έθιμο.**

έθιμο το: συνήθεια κοινωνικής ομάδας, που διαμορφώθηκε και παγιώθηκε από μακρά παράδοση: *Το βάψιμο των κόκκινων αυγών είναι πασχαλινό ~.* **εθιμικός -ή -ό. εθιμικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *έθος*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *εθίζω, έθνος, ήθος, ηθικό* κτλ.

εθνικισμός ο: [κακόσ.] η υπερβολική προσήλωσή στην ιδέα του έθνους, που φτάνει ως την αντίληψη ότι τα άλλα έθνη είναι κατώτερα. **εθνικιστής ο, -ίστρια** η. **εθνικιστικός -ή -ό. εθνικιστικά** (επίρρ.).

έθνος το: σύνολο ανθρώπων με κοινή καταγωγή, ιστορικό παρελθόν και πολιτιστικά στοιχεία. **εθνότητα** η: σύνολο ανθρώπων με χαρακτηριστικά έθνος, που δεν αναγνωρίζεται

έθνοια → έννοια²
εγχείρημα
εγχείρηση → εγχειρίζω¹
εγχειρητικός → εγχειρίζω¹
εγχειρίδιο
εγχειρίζω²
έγχορδο → εν-έγχορδος → εν-έγγρωμα → εν-έγγρωμος → εν-έγγωριος → εν-έγω
εδαφικός → έδαφος
εδαφικός → έδαφος
έδαφος
έδιωξα → διώχων
έδρα
έδρασα → δρω
εδρεύω → έδρα
εδώ
εδώλιο
έδωσα → δίνω
εθελοντής
εθελοντικά → εθελοντής
εθελοντικός → εθελοντής
εθελοντισμός → εθελοντής
εθελόντρια → εθελοντής
εθίγην → θίγω
εθίζω
εθιμικά → έθιμο
εθιμικός → έθιμο
εθιμικός → έθιμο
έθιμα → θίγω
εθισμός → εθίζω
εθιστικά → εθίζω
εθιστικός → εθίζω
εθνικά → έθνος
εθνικισμός
εθνικιστής → εθνικισμός
εθνικιστικά → εθνικισμός
εθνικιστικός → εθνικισμός
εθνικίστρια → εθνικισμός
εθνικός → έθνος
εθνικότητα → έθνος
εθνικός → έθνος
έθνος
εθνότητα → έθνος

ειδάλλω
είμαι

έθρεψα → θρέφω

έθρεψα → τρέφω

είδα → βλέπω

ειδαλλίως → ειδάλλως

ειδάλλω

είδηση

ειδικά → είδος

ειδίκευση → είδος

ειδικεύω → είδος

ειδικός → είδος

ειδικότητα → είδος

ειδικώς → είδος

ειδοποίηση → ειδοποιώ

ειδοποιός → -ποιώ

ειδοποιώ

είδος

ειδώθηκα → βλέπω

ειδώλιο

είδωλο

*ειδωλολατρεία → ειδω-

λολατρία

ειδωλολάτρης → ειδωλο-

λατρία

ειδωλολατρία

ειδωλολατρικά → ειδωλολα-

τρία

ειδωλολατρικός → ειδωλο-

λατρία

ειδωλολάτρισσα → ειδωλο-

λατρία

εικάζεται → εικάζω

εικάζω

εικασία → εικάζω

εικαστικός

εικόνα

εικονικά → εικόνα

εικονικός → εικόνα

εικόνισμα → εικόνα

ειλημμένος → λαμβάνω

ειλημμένος → λαμβάνω

ειλικρινά → ειλικρινής

ειλικρινεία → ειλικρινής

ειλικρινής

ειλικρινώς → ειλικρινής

είλκα → έλκω

είλκυα → έλκω

είλκυσα → έλκω

είμαι

είναι → είμαι

είπα → λέγω

ειπωμένος → λέγω

πάντα ως ανεξάρτητο κράτος. **εθνικός -ή -ό.**

εθνικά & -ώς (επίρρ.) **εθνικότητα** η: η καταγωγή κπ από ένα έθνος. **σχ. έθιμο.**

ειδάλλω & [προφ.] **ειδαλλίως** (επίρρ.): στην αντίθετη περίπτωση = αλλιώς, διαφορετικά: *Κάτσε φρόνιμα, ~ θα σε τιμωρήσω!*

Το *ειδάλλω* είναι σύνθετο από τα ΑΕ *εί* δέ («αλλιώς») και πλεοναστική προσθήκη του *άλλως*.

είδηση η: ❶ καθετί που πληροφορείται κπ = νέο: *Μας ανήγγειλε την ευχάριστη ~ του γάμου του. παίρνω ~:* αντιλαμβάνομαι κπ ή κτ. ❷ **α.** πληθ. παρουσίαση από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα των γεγονότων της ημέρας: *Βλέπω ειδήσεις.* **β.** πληροφορία που κρίνεται σημαντική ή πρωτότυπη και παρουσιάζεται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: *Η απόλυσή του έγινε ~.*

Από το θ. του απαρ. *ειδέναι* του ΑΕ ρ. *οίδα* «γνωρίζω καλά».

ειδοποιώ -ούμαι: (μτβ.) πληροφορώ κπ για κτ, συνήθως για να ενεργήσει ανάλογα = ενημερώνω: *Μόλις είδε τη φωτιά, ειδοποίησε την Πυροσβεστική. ειδοποίηση* η.

είδος το: ❶ μέρος ενός συνόλου ατόμων ή πραγμάτων με κοινά γνωρίσματα, με βάση τα οποία κατατάσσεται σε επιμέρους κατηγορία: *Ακούει διάφορα είδη μουσικής.* ❷ *συνήθ.* πληθ. σύνολο πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά, ίδια χρήση, προορισμό, προέλευση κτλ.: *είδη οικιακής χρήσης.* ❸ **α.** μορφή: *Κάθε είδους βοήθεια είναι ευπρόσδεκτη.* **β.** η ποιότητα που έχει κπ ή κτ: *Τι είδους συμπεριφορά είναι αυτή;* ❹ βιολ η κατώτερη μονάδα ταξινόμησης οργανισμών με τα ίδια χαρακτηριστικά γνωρίσματα: *σπάνιο ~ ζώου. ειδικός -ή -ό:* ❶ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε ορισμένο είδος, περίπτωση ή σκοπό ≠ γενικός: *Απαιτούνται ~ γνώσεις για τη λύση του προβλήματος. Ο μαθητής αυτός χρειάζεται ~ μεταχείριση.* ❷ αυτός που έχει γνώσεις και εμπειρία σε έναν τομέα = εξειδικευμένος ≠ ανειδίκευτος: *Είναι τεχνίτης ~ στα δίκτυα. ειδικά & -ώς (επίρρ.). **ειδικός** ο, η. **ειδικότητα** η. **ειδικεύω -ομαι** (μτβ.). **ειδίκευση** η.*

ειδώλιο το: ΙΣΤ μικρό ομοίωμα ανθρώπου, ζώου, φυτού ή αντικειμένου = αγαλματίδιο: *μινωικό πήλινο ~ γυναικείας μορφής.*

είδωλο το: ❶ λατρευτικό ομοίωμα ή απεικόνιση θεότητας. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που αποτελεί

αντικείμενο υπερβολικής λατρείας = ινδαλμα. ❸ φως εικόνα αντικειμένου, η οποία σχηματίζεται από ανάκλαση, διάθλαση κτλ.: *Παρατηρούσα το ~ μου στην απέναντι τζαμαρία.*

ειδωλολατρία η: η λατρεία ειδώλων με τη σημ. 1. **ειδωλολάτρης** ο, -ισσα η. **ειδωλολατρικός -ή -ό. ειδωλολατρικά** (επίρρ.).

Παρότι η λ. *λατρεία* γράφεται με -ει-, επειδή παράγεται από το ρ. *λατρεύω*, τα σύνθετα σε -λατρία γράφονται με -ι-, γιατί παράγονται από τα ουσ. σε -λάτρησ.

εικάζω -εται • μόνο ενστ., παθ. μόνο στο γ' πρόσ.: (μτβ.) ❶ καταλήγω σε συμπέρασμα: *Απ' όσα ακούω, ~ ότι το δίκιο είναι με το μέρος σου.* ❷ διατυπώνω υπόθεση για κτ: *~ ότι η αποτυχία του οφείλεται στην έλλειψη προετοιμασίας. εικάζεται:* απρόσ. υπάρχει η υπόθεση για κτ: *~ ότι θα γίνουν διώξεις. εικασία* η.

εικαστικός -ή -ό: αυτός που έχει την ικανότητα να δίνει μορφή, να απεικονίζει την ύλη. **εικαστικές τέχνες:** οι καλές τέχνες που απεικονίζουν όντα και απευθύνονται στην όραση (γλυπτική, διακοσμητική, ζωγραφική κτλ.).

εικόνα η: ❶ απεικόνιση μορφής με ζωγραφική, φωτογραφία κτλ.: *Του αρέσουν τα βιβλία με ~.* ❷ ΕΚΚΛ ζωγραφική αναπαράσταση αγίων και ιερών προσώπων ή σκηνών της χριστιανικής παράδοσης = εικόνισμα, αιογραφία. ❸ **α.** αναπαράσταση προσώπου, πράγματος ή γεγονότος στον νου: *Στο μυαλό της ήρθαν ~ από το παρελθόν.* **β.** ζωρή περιγραφή προσώπου, πράγματος ή γεγονότος με λόγια: *Μας έδωσε μια ζοφερή ~ της καταστροφής.* ❹ σχηματισμός ειδώλου: *Είδα την ~ της στον καθρέφτη.* ❺ άποψη που σχηματίζει κπ για κτ: *Δεν έχω την πλήρη ~ της κατάστασης. εικονικός -ή -ό:* ❶ ψεύτικος, πλασματικός: *Έκαναν ~ γάμο για να πάρουν την περιουσία.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην εικόνα. **εικονικά** (επίρρ.).

ειλικρινής -ής -ές: αυτός που εκφράζει πραγματικές σκέψεις και συναισθήματα: *Ήταν ~ μαζί μου, παρόλο που με πλήγωσε η άρνησή του. Δείχνει ~ ενδιαφέρον. **σχ. αγενής. ειλικρινά & -ώς** (επίρρ.). **ειλικρινεία** η.*

είμαι • *είσαι, είναι, είμαστε, είστε & είσαστε, εί- ναι* • ποτ. & αόρ. *ήμουν, ήσουν, ήταν, ήμαστε, ήσαστε, ήσαν.* ❶ έχω κπ ιδιότητα, μόνιμη ή προσωρινή: *~ δάσκαλος /μελαχρινός /άρρωστος.* ❷ βρίσκομαι σε κπ θέση, κατάσταση κτλ.: *~ στο γραφείο/εντυχιασμένος.* ❸ υπάρχω: *Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς.*

4 κατάγομαι ή προέρχομαι από κάπου: ~ από τη Δράμα. 5 ανήκω σε κπ ή με έχει δημιουργήσει κπ: Το βιβλίο ~ του Γιάννη. Το ποίημα ~ δικό μου. 6 προορίζομαι για κάπου, κπ ή κτ: Το δέμα ~ για Καβάλα. 7 χρησιμεύω για κπ σκοπό ή ταιριάζω, αξίζω για κπ: Το μαχαίρι ~ για να κόβουμε. ~ για τα σκουπίδια. 8 σχεδιάζω να κάνω κπ: Ήταν να φύγουμε. 9 πιστεύω ή υποστηρίζω κπ ή κπ: ~ αριστερός/Χριστιανός/Παναθηναϊκός. 10 με μπτ. για να σχηματίσουμε τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο: ~ βαμμένο. **είναι** το • άκλ.: 1 ΦΙΛΟΣ η ύπαρξη: το ~ και το γίνεσθαι. 2 η ψυχή, το εσωτερικό κπ: Τον αγαπώ με όλο μου το ~. 3 (μτφ.) ό,τι σημαντικότερο, πολυτιμότερο έχουμε: Τα παιδιά μου είναι το ~ μου.

ειρήνη η: 1 κατάσταση κατά την οποία δεν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ κρατών, λαών κτλ. ≠ πόλεμος: Αγονίζεται για την παγκόσμια ~. 2 ψυχική ηρεμία, απουσία εντάσεων και συγκρούσεων: Έζησε τη ζωή του με ~. **ειρηνικός -ή -ό. ειρηνικά** (επίρρ.). **ειρηνιστής** ο, **-ιστρια** η: πρόσωπο που αγωνίζεται για την ειρήνη. **ειρηνιστικός -ή -ό. ειρηνεύω** (μτβ. & αμτβ.). **ειρήνευση** η. **ειρηνευτικός -ή -ό. ειρηνευτικά** (επίρρ.).

ειρμός ο: λογική σειρά νοημάτων: Από την κούραση, τα λόγια του δεν είχαν ~.

ειρωνεία η: 1 χρήση του λόγου από κπ με τέτοιο τρόπο, ώστε να λέει κτ διαφορετικό ή αντίθετο από την πραγματικότητα, για να κοροϊδέψει ή να προσβάλλει κπ άλλο: Με φανερώ ~ χαρακτηρίσε αριστούργημα τη γεμάτη λάθη εργασία. 2 κοροϊδευτική διάθεση: χαμόγελο γεμάτο ~. **ειρωνικός -ή -ό. ειρωνικά** (επίρρ.) **ειρωνεύομαι** (μτβ.). **είρωνας** & [επίσ.] **είρων** ο.

εισαγγελέας ο, η: δικαστικός λειτουργός που εποπτεύει την τήρηση των νόμων και ασκεί ποινική δίωξη για αξιόποινες πράξεις. **εισαγγελία** η: το λειτουργήμα και η υπηρεσία του εισαγγελέα, καθώς και το κτίριο στο οποίο στεγάζεται. **εισαγγελικός -ή -ό. εισαγγελικά** (επίρρ.).

εισάγω -ομαι • πρτ. **εισήγα**, αόρ. **εισήγαγα**, παθ. αόρ. **εισάχθηκα** & [επίσ.] **εισήχην**, μπτ. **εισημένος**: (μτβ.) 1 (για προϊόντα, εμπορεύματα κτλ.) φέρνω κτ σε μια χώρα από το εξωτερικό ≠ εξάγω: Συνγά ~ προϊόντα, ενώ τα παράγουμε και εδώ. 2 κάνω κπ να γνωρίσει κτ για πρώτη φορά = μυώ, διδάσκω: Μας **εισήγαγε** στην ποίηση. 3 κάνω κτ πρώτος και ενεργώ ώστε να καθιερωθεί: **Εισήγαγε** την κοντή φούστα στη χώρα μας. 4 παθ. γίνομαι δεκτός σε νοσοκομείο, εκ-

παιδευτικό ή άλλο ίδρυμα. **εισαγωγή** η. **εισαγωγικός -ή -ό. εισαγωγικά** (επίρρ.). **εισαγωγικά** τα: ΓΛΩΣΣ το σημείο στίξης « ». **εισαγωγέας** ο, η. **εισβάλλω** • πρτ. **εισέβαλλα**, αόρ. **εισέβαλα**: (αμτβ.)

1 μπαίνω σε ξένο έδαφος ως εχθρός: **Εχθρικά στρατεύματα εισέβαλαν από τα βόρεια σύνορα.** 2 μπαίνω βίαια και ορμητικά κάπου: **Η αστυνομία εισέβαλε στο κτίριο για να τους συλλάβει.** **εισβολή** η. **εισβολέας** ο.

εισηγούμαι: (μτβ.) παρουσιάζω πρόταση προς έγκριση στους αρμόδιους = προτείνω: **Θα εισηγηθώ την απόλυση του υπαίτιου.** **εισηγήση** η. **εισηγητής ο, -ήτρια** η. **εισηγητικός -ή -ό.**

εισιτήριο το: 1 δελτίο που βεβαιώνει την καταβολή του απαιτούμενου ποσού για να επιτραπεί στον κάτοχό του η είσοδος σε συγκοινωνιακό μέσο, θέατρο κτλ.: **Εβγάλα ~ για τη συναυλία.** 2 (μτφ.) οτιδήποτε εξασφαλίζει σε κπ την επιτυχία: **Η νίκη αυτή της Εθνικής ήταν το ~ για την πρόκριση.**

εισοδήμα το: το σύνολο των εσόδων κάποιου: **Το ~ τους προέρχεται κυρίως από ενοίκια.** **εισοδηματικός -ή -ό. εισοδηματικά** (επίρρ.). **εισοδηματίας** ο: άτομο που δεν εργάζεται και ζει από τα εισοδήματά του.

είσοδος η: ≠ έξοδος. 1 μετακίνηση κπ από έναν χώρο μέσα σε έναν άλλο, συνήθως κλειστό: **Απαγορεύεται η ~ σε όσους δεν έχουν εργασία.** 2 το μέρος μέσα από το οποίο μπαίνουμε κάπου: **Η ~ του σπιτιού ήταν ανοιχτή.** 3 ένταξη σε οργανωμένο σύνολο: η ~ της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

εισπνέω -ομαι: (μτβ.) βάζω αέρα ή άλλα αέρια στους πνεύμονές μου ≠ εκπνέω: **Καθημερινά ~ πολλά καυσαέρια.** **εισπνοή** η.

εισπράττω -ομαι • αόρ. **εισέπραξα**, παθ. αόρ. **εισπράχθηκα**: (μτβ.) 1 παίρνω από κπ οφειλόμενο ποσό ≠ πληρώνω, καταβάλλω: **Εισέπραξε την προκαταβολή.** 2 (μτφ.) γίνομαι αποδέκτης: **Εισέπραξα τα συγχαρητήρια όλων για την εργασία μου.** **εισπραξη** η. **εισπρακτικός -ή -ό. εισπρακτικά** (επίρρ.). **εισπράκτορας** ο.

είτε (σύνδ.): (με επανάληψη) συνδέει δύο αντίθετες εναλλακτικές εκδοχές, κυρίως όταν θέλουμε να δείξουμε ότι τίποτα δεν επηρεάζει αυτό που αναφέρουμε = ή: ~ πλούσιος ~ φτωχός, **εγώ το ίδιο τον αγαπώ!** ~ του μίλησες ~ όχι, **τελικά αυτός έκανε αυτό που ήθελε.**

εκ- εξ- & **έκ- έξ-**: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. **έκ**) που δηλώνει 1 απομάκρυνση, κίνηση προς τα έξω: **εκτοξεύω.** 2 έξω από τα όρια: **εκπρόθεσμος.** 3 μεταβολή:

ειρήνευση → ειρήνη
ειρηνευτικά → ειρήνη
ειρηνευτικός → ειρήνη
ειρηνεύω → ειρήνη
ειρήνη
ειρηνικά → ειρήνη
ειρηνικός → ειρήνη
ειρηνιστής → ειρήνη
ειρηνιστικός → ειρήνη
ειρηνιστρια → ειρήνη
ειρηνοποιός → -ποιώ
ειρμός
είρων → ειρωνεία
είρωνας → ειρωνεία
ειρωνεία
ειρωνεύομαι → ειρωνεία
ειρωνικά → ειρωνεία
ειρωνικός → ειρωνεία
εις → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
εισαγγελέας
εισαγγελία → εισαγγελέας
εισαγγελικά → εισαγγελέας
εισαγγελικός → εισαγγελέας
εισάγω
εισαγωγέας → εισάγω
εισαγωγή → εισάγω
εισαγωγικά → εισάγω
εισαγωγικός → εισάγω
εισβάλλω
εισβολέας → εισβάλλω
εισβολή → εισβάλλω
εισηγήση → εισηγούμαι
εισηγητής → εισηγούμαι
εισηγητικός → εισηγούμαι
εισηγήτρια → εισηγούμαι
εισηγούμαι
εισιτήριο
εισοδήμα
εισοδηματίας → εισόδημα
εισοδηματικά → εισόδημα
εισοδηματικός → εισόδημα
είσοδος
εισπνέω
εισπνοή → εισπνέω
εισπρακτικά → εισπράττω
εισπρακτικός → εισπράττω
εισπράκτορας → εισπράττω
εισπραξη → εισπράττω
εισπράττω
είτε
είχα → έχω
εκ → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
εκ-
έκ- → εκ-
έκαστος → αντωνυμία
- Λόγιες αντωνυμίες

εκβάλλω
εκθέτω

εκβάλλω
εκβάση
εκβιάζω
εκβιασμός → εκβιάζω
εκβιαστής → εκβιάζω
εκβιαστικά → εκβιάζω
εκβιαστικός → εκβιάζω
εκβιάστρια → εκβιάζω
εκβιομηχανίζω → εκ-
εκβιομηχάνιση → εκ-
εκβολές → εκβάλλω
εκδίδω
εκδίκηση → εκδικούμαι
εκδικητής → εκδικούμαι
εκδικητικά → εκδικούμαι
εκδικητικός → εκδικούμαι
εκδικητικότητα → εκδι-
κούμαι
εκδικήτρια → εκδικούμαι
εκδικιέμαι → εκδικούμαι
εκδικούμαι
εκδόθηκα → εκδίδω
εκδοση → εκδίδω
εκδότης → εκδίδω
εκδοτικά → εκδίδω
εκδοτικός → εκδίδω
εκδότρια → εκδίδω
εκδοχή
εκδρομέας → εκδρομή
εκδρομή
εκδρομικά → εκδρομή
εκδρομικός → εκδρομή
εκεί
εκείνος
έχθεμα → εκθέτω
έχθεση → εκθέτω
εκθετήριο → εκθέτω
εκθέτης¹ → εκθέτω
εκθέτης² → εκθέτω
έχθετος → εκθέτω
εκθέτρια → εκθέτω
εκθέτω

εκλαϊεύω. ④ αντίθεση με το β΄ συνθ.: *έκτα-
κτος*. ⑤ έμφαση: *εξυβριζώ*.
εκβάλλω • πρτ. *εξέβαλλα*, αόρ. *εξέβαλα*: (αμτβ.,
για ποταμούς κτλ.) χύνω τα νερά μου: *Πολ-
λές πηγές εκβάλλουν στη λίμνη*. **εκβολές** οι:
το σημείο όπου εκβάλλουν ποτάμια κτλ.
έκβαση η: κατάληξη μιας διαδικασίας: *Η υπό-
θεση είχε αίσια ~*.
εκβιάζω -ομαι • αόρ. *εκβίασα* & *εξεβίασα*: (μτβ.)
① προσπαθώ με απειλές και πιέσεις να υπο-
χρεώσω κπ να κάνει κτ που θέλω: *Μας ~ να
μην κάνουμε τίποτα*. ② προσπαθώ να πετύ-
χω κτ με πειστικό ή ανάρμοστο τρόπο: *Εξε-
βίασε τη σύμφωνη γνώμη μου*. **εκβιασμός** ο.
εκβιαστής ο, **-άστρια** η. **εκβιαστικός -ή -ό**.
εκβιαστικά (επίρρ.).
εκδίδω -ομαι • πρτ. *εξέδίδα*, αόρ. *εξέδωσα*, παθ.
αόρ. *εκδόθηκα*: (μτβ.) ① ενεργώ ώστε να γί-
νει έντυπο ένα κείμενο και να τεθεί σε κυ-
κλοφορία: *Εκδόθηκε το δεύτερο βιβλίο του*.
② (για δημόσια υπηρεσία) συντάσσω (και πα-
ραδίδω ή γνωστοποιώ) επίσημο έγγραφο: *Ο
δήμος ~ τα πιστοποιητικά*. ③ (για χαρτονο-
μίσματα κτλ.) τυπώνω σε πολλά αριθμημένα
αντίτυπα και θέτω σε κυκλοφορία. ④ ΝΟΜ
παραδίδω καταζητούμενο στις αρχές άλλης
χώρας. **έκδοση** η. **εκδότης** ο, **-τρια** η. **εκδοτι-
κός -ή -ό**. **εκδοτικά** (επίρρ.).
εκδικούμαι & [προφ.] **-ιέμαι**: (μτβ.) ανταποδίδω σε
κπ το κακό που έκανε σε μένα ή σε άλλον. **εκδι-
κηση** η. **εκδικητής** ο, **εκδικήτρια** η. **εκδικητικός
-ή -ό**. **εκδικητικά** (επίρρ.). **εκδικητικότητα** η.
εκδοχή η: διαφορετικός τρόπος παρουσίασης
γεγονότος = άποψη, πλευρά: *Στο δικαστήριο
ακούστηκαν οι ~ των δύο αντιδίκων*.
εκδρομή η: σύντομη μετακίνηση σε άλλον τόπο
για λόγους αναψυχής. **εκδρομικός -ή -ό**. **εκ-
δρομικά** (επίρρ.). **εκδρομέας** ο.

Η λ. *εκδρομή* προέρχεται από το θέμα του ουσ.
δρομός και συνδέεται ετυμολογικά με διάφορα
σύνθετα, όπως *διαδρομή*, *επιδρομή*, *παραδρομή*,
συνδρομή κτλ.

εκεί & [προφ.] **κει** (επίρρ.): ① στον τόπο ή προς
την κατεύθυνση που δείχνω ≠ εδώ: *Το γρα-
φείο του είναι ~*. *Έφυγε από ~*. ② εδῶ. ③ στο
χρονικό σημείο που αναφέρω: *Κάπου ~ γύ-
ρω στις έξι έφυγε*. ~ **που**: τη στιγμή που: *Με
διέκοψες ~ δούλευνα*. ④ (ως επίθ.) αυτός που
ισχύει σε έναν άλλο χώρο, περιβάλλον κτλ. ≠
εδῶ: *οι ~ συνθήκες*.
εκείνος -η -ο • εν. γεν. *εκείνου -ης -ου* & [προφ.]
εκείνου -ής -ού, πληθ. γεν. *εκείνων* & [προφ.]
εκείνων, αιτ. αρσ. *εκείνους* & [προφ.] *εκεί-
νούς* & [προφ.] **κείνος -η -ο** (δεικτ.): ① δη-
λώνει κπ ή κτ που είναι μακριά μας, τοπικά
ή χρονικά, ή που έχει ήδη αναφερθεί ≠ αυτός,
τούτος: *Αυτό είναι δικό μου κι ~ είναι δικό
σου*. ~ *εκεί το σπίτι*. ② χρησιμοποιείται για
να εκφράσουμε έντονο θαυμασμό ή απο-
στροφή κτλ.: ~ *ήταν ήρωες!* ③ **αυτός &
αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών**.
εκθέτω εκτίθεμαι & (σπάν.) **-ομαι** • αόρ. *εξέθε-
σα*, παθ. αόρ. *εκτέθηκα*, μπλ *εκτεθειμένος*:
(μτβ.) ① παρουσιάζω κτ κάπου για να το δουν
πολλοί: *Εκτίθενται έργα του Φασιανού στην
Πινακοθήκη*. ② παρουσιάζω σε κπ (κατάστα-
ση, ιδέα κτλ.): ~ *τα γεγονότα όπως έγιναν*. ③
θέτω κπ ή κτ υπό την επίδραση ενός παράγο-
ντα (συνήθως με αρνητικές συνέπειες): *Το
φιλμ χάλασε, γιατί εκτέθηκε στο φως*. ④ γί-
νομαι αιτία να γίνει κπ αντικείμενο επικρίσε-
ων: *Η συμπεριφορά του μας ~*. ⑤ **θέτω. έκ-
θεση** η: ① δημόσια παρουσίαση έργων, αντι-
κειμένων κτλ. και ο χώρος όπου εκτίθενται.
② α. επίσημο έγγραφο όπου παρουσιάζονται
γεγονότα, κατάσταση κτλ. = αναφορά. β. γρα-
πτό κείμενο μαθητή σε ορισμένο θέμα, καθώς
και το σχετικό σχολικό μάθημα. ③ η πράξη
του *εκθέτω* με τη σημ. 3. **εκθέτης¹** ο, **-τρια** η:
πρόσωπο που συμμετέχει σε έκθεση (σημ. 1):
*Στην έκθεση συμμετείχαν πολλοί ~ από τον
χώρο του επίπλου*. **εκθέτης²** ο: ΜΑΘ σύμβολο
ή αριθμός που σημειώνεται πάνω και δεξιά
από άλλο σύμβολο ή αριθμό και δηλώνει τη
δύναμη στην οποία αυτό(ς) υψώνεται ≠ βάση.

**Σύνθετα με εκ-
έξω από τα όρια**
εμπρόθεσμα
μεταβολή
εξβιομηχανίζω
εξβιομηχάνιση
εκκενώνω
εκκένωση
εκσυγχρονίζω
εκσυγχρονισμός

εκσυγχρονιστής
εξειδίκευση
εξειδικεύω
εξημερώνω
εξημέρωση
εξισορρόπηση
εξισορροπηση
εξισορροπητικά
εξισορροπητικός
εξισορροπώ
εξομάλυνση

εξομαλυντικά
εξομαλυντικός
εξομαλύνω
εξοπλιζώ
εξοπλισμός
εξοπλιστικός
εξυγιάνω
εξυγίαση
εξυγιαντικά
εξυγιαντικός

έμφαση
εξαναγκάζω
εξαναγκασμός
εξαναγκαστικά
εξαναγκαστικός
εξοργίζω
εξοργιστικά
εξοργιστικός
εξύβριση

έκθεμα το: αντικείμενο που παρουσιάζεται δημόσια σε έκθεση (σημ. 1). **εκθετήριο** το: χώρος όπου εκτίθενται προϊόντα κτλ. **έκθετος -η -ο**: αυτός που έχει εκτεθεί χωρίς προστασία.

εκκεντρικός -ή -ό: αυτός που συμπεριφέρεται παράξενα, διαφορετικά από ό,τι συνήθίζεται. **εκκεντρικά** (επίρρ.). **εκκεντρικότητα** η.

εκκίνηση η: έναρξη κίνησης, λειτουργίας κτλ.: ~ των αθλητών/του υπολογιστή. **εκκινώ** (μτβ. & αμτβ.).

εκκλήση η: έντονη και επείγουσα παράκληση προς κπ για κτ: Έκανε ~ για βοήθεια. **σχ.** **εκκλησία.**

εκκλησία & [προφ., στη σημ. 1] **εκκλησιά** η: ❶ κτίριο λατρείας της χριστιανικής θρησκείας. ❷

Εκκλησία η: το σύνολο των πιστών ή των κληρικών της χριστιανικής θρησκείας ή, ειδικότερα, ορισμένου χριστιανικού δόγματος, και ο σχετικός θεσμός: *Καθολική/Ορθόδοξη* ~. ~ της *Ελλάδος*. **εκκλησιαστικός -ή -ό. εκκλησιαστικά** (επίρρ.). **εκκλησιάζομαι**: (αμτβ.) πηγαίνω στην εκκλησία για να παρακολουθήσω τη θεία λειτουργία. **εκκλησιασμός** ο. **σχ.** **κλήση.**

Η λ. *εκκλησία* (όπως και η λ. *εκκλήση*) προέρχεται από το ΑΕ ρ. *ἐκκαλώ* «καλώ έξω, συγκαλώ» και αναφερόταν αρχικά στην Εκκλησία του Δήμου, δηλ. στη συνέλευση των πολιτών. Στους χριστιανικούς χρόνους η λ. χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει τους πιστούς που συγκεντρώνονταν σε χώρους λατρείας.

εκλόγιμος -η -ο: αυτός που μπορεί να εκλεγεί.

εκλέξιμος -η -ο: αυτός που έχει δικαίωμα να εκλεγεί. **εκλογέας** ο: αυτός που έχει δικαίωμα να εκλέγει. **σχ.** **εκλεκτός.**

έκλειψη η: ΑΣΤΡΟΝ φαινόμενο κατά το οποίο ένα ουράνιο σώμα παύει να είναι ορατό προσωρινά, επειδή κπ άλλο μπαίνει ανάμεσα σε αυτό και αυτόν που το βλέπει ή αυτόν και το σώμα που το φωτίζει: ~ ηλίου/σελήνης.

εκλεκτός -ή -ό: αυτός που ξεχωρίζει από άλλους του είδους του = διαλεκτός, ξεχωριστός: *Σας παρουσιάζω έναν ~ φίλο και συνεργάτη.*

εκλεκτικός -ή -ό: αυτός που ζητά ή επιλέγει το καλύτερο, ο δύσκολος στις προτιμήσεις του. **εκλεκτικότητα** η.

Το ΑΕ ρ. *εκλέγω* είχε τη σημασία του *διαλέγω* (από όπου και οι σημασίες *εκλεκτός* και *εκλεκτικός*), αλλά σήμερα χρησιμοποιείται μόνο σε σχέση με τη διαδικασία ψηφοφορίας για την επιλογή κάποιου σε ορισμένη θέση.

εκμαιεύω -ομαι: (μτβ.) καταφέρνω να πάρω πληροφορία ή δήλωση με έμμεσο τρόπο: *Τους εκμαίευσε το μυστικό. εκμαίευση* η.

Από τα *ἐκ* + *μαιεύομαι* «ξεγεννώ», με μτφ. κυρίως σημ. στη σωκρατική διαλεκτική για την εκμαίευση της αλήθειας. **σχ.** **μαΐα.**

εκμεταλλεύομαι: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώ κπ ή κτ προς όφελός μου με τρόπο άδικο για τον άλλο: *Κατηγορεί τη διοίκηση ότι ~ τους φιλάθλους.* ❷ χρησιμοποιώ κτ (υλικό, κατάσταση κτλ.) με σκοπό το κέρδος: ~ *τουριστικά* έναν χώρο. *Δεν ~ σωστά τις ευκαιρίες που μου δίνονται.* = αξιοποιώ. **εκμετάλλευση** η. **εκμεταλλευτής** ο, **-εύτρια** η: [μειωτ.] πρόσωπο που εκμεταλλεύεται κπ ή κτ.

εκνευρίζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ να χάσει προσωρινά την ψυχραιμία ή την ηρεμία του = νευριάζω, θυμώνω. **εκνευρισμός** ο. **εκνευριστικός -ή -ό. εκνευριστικά** (επίρρ.).

εκπαιδεύω -ομαι: (μτβ.) μαθαίνω σε κπ κτ με τρόπο συστηματικό: ~ *τους υπαλλήλους στα νέα μηχανήματα.* **εκπαίδευση** η: ❶ θεσμός που στοχεύει με συστηματική διδασκαλία σε ειδικά ιδρύματα (σχολεία κτλ.), στη μόρφωση και καλλιέργεια κυρίως των νέων και των παιδιών: *δημόσια/ιδιωτική/ανώτερη* ~. ❷ το να εκπαιδεύει κανείς κπ. **εκπαιδευτικός -ή -ό. εκπαιδευτικά** (επίρρ.). **εκπαιδευτικός** ο, η: πρό-

εκκεντρικά → εκκεντρικός
εκκεντρικός
εκκεντρικότητα → εκκεντρικός
εκκενώνω → εκκένωση → εκκίνηση
εκκινώ → εκκίνηση
εκκλήση
εκκλησία → εκκλησία
εκκλησιάζομαι → εκκλησία
εκκλησιασμός → εκκλησία
εκκλησιαστικά → εκκλησία
εκκλησιαστικός → εκκλησία
εκκρεμές → εκκρεμής
εκκρεμής
εκκρεμότητα → εκκρεμής
εκκρεμώ → εκκρεμής
εκκρίνω
εκκρίση → εκκρίνω
εκλαϊκίζω → εκκλαΐσω → κλαΐω
εκλεγμένος → εκλέγω
εκλέγω
έκλειψη
εκλεκτικός → εκλεκτός
εκλεκτικότητα → εκλεκτός
εκλεκτός
εκλέξιμος → εκλέγω
έκλινα → κλίνω¹
έκλινα → κλίνω²
εκλογέας → εκλέγω
εκλογή → εκλέγω
εκλογικός → εκλέγω
εκλόγιμος → εκλέγω
εκμαίευση → εκμαιεύω
εκμαιεύω
εκμεταλλεύομαι
εκμετάλλευση → εκμεταλλεύομαι
εκμεταλλευτής → εκμεταλλεύομαι
εκμεταλλεύτρια → εκμεταλλεύομαι
εκνευρίζω
εκνευρισμός → εκνευρίζω
εκνευριστικά → εκνευρίζω
εκνευριστικός → εκνευρίζω
εκπαίδευση → εκπαιδεύω
εκπαιδευτής → εκπαιδεύω
εκπαιδευτικά → εκπαιδεύω
εκπαιδευτικός → εκπαιδεύω
εκπαιδευτρια → εκπαιδεύω

εκπέμω
έκταση

εκπέμω
εκπέμφθηκα → εκπέμπω
εκπίπτω
εκπληκτικά → εκπλήξη
εκπληκτικός → εκπλήξη
εκπληκτος → εκπλήξη
εκπληρώνω
εκπλήρωση → εκπληρώνω
εκπλήρσσω → εκπλήξη
εκπλήττω → εκπλήξη
εκπνέω
εκπνοή → εκπνέω
εκπομπή → εκπέμπω
εκπρόθεσμα → εκ-
εκπρόθεσμος → εκ-
εκπροσώπηση → εκπροσω-
πώ
εκπρόσωπος → εκπροσωπώ
εκπροσωπώ
έκπτωση → εκπίπτω
εκπτωτικά → εκπίπτω
εκπτωτικός → εκπίπτω
έκπτωτος → εκπίπτω
εκορήννυμαι → εκορήξη
εκορηκτικά → εκορήξη
εκορηκτικό → εκορήξη
εκορηκτικός → εκορήξη
εκορηκτικότητα → εκορήξη
έκορηξη
έκοσταση
εκοστασιάζομαι → εκοσταση
εκοστατικά → εκοσταση
εκοστατικός → εκοσταση
εκοστρατεία
εκοστρατεύω → εκοστρατεία
εκοσυγχρονίζω → εκ-
εκοσυγχρονισμός → εκ-
εκοσυγχρονιστής → εκ-
εκατάθηκα → εκτείνω
έκτακτα → έκτακτος
έκτακτος
έκτακτος
έκταση
εκταθειμένος → εκθέτω
εκτέθηκα → εκθέτω
εκτείνω → έκταση

σωπο που διδάσκει σε σχολείο. **εκπαιδευτής** ο, **-εύτρια** η: πρόσωπο που εκπαιδεύει κτ κυρίως σε συγκεκριμένο αντικείμενο ή εκπαιδεύει ζώα: ~ *καταδύσεων*.

εκπέμω -ομαι • αόρ. *εξέπεμψα*, παθ. αόρ. *εκπέμφθηκα*: (μτβ.) ❶ στέλνω κτ από μέσα μου προς τα έξω: *Τα κινητά τηλέφωνα ~ ακτινοβολία*. (και μτφ.) ~ *γοητεία*. = ακτινοβολώ. ❷ στέλνω ήχο ή/και εικόνα με ηλεκτρομαγνητικά κύματα: *Σε ποια συχνότητα ~ ο σταθμός αυτός*; **εκπομπή** η: ❶ το να εκπέμπει κτ κτ και αυτό που εκπέμπεται. ❷ πρόγραμμα που εκπέμπεται στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση: *ενημερωτική/ραδιοφωνική/τηλεοπτική* ~.

εκπίπτω • αόρ. *εξέπεσα*: (μτβ.) ❶ (για χημ. ποσά) αφαιρούμαι από το τελικό ποσό: *Οι δαπάνες για ασφάλειες ~ από το φορολογητέο εισόδημα / του φορολογητέου εισοδήματος*. ❷ [επίσ.] (+ γεν.) χάνω επίσημη θέση ή αξίωμα: ~ *του βουλευτικού αξιώματος / από το ...* **έκπτωση** η: ❶ μείωση της τιμής πώλησης προϊόντος ή παροχής υπηρεσίας: *Μας έκανε ~ 10% στα εισιτήρια*. ❷ *πληθ. περίοδος πώλησης προϊόντων με χαμηλές τιμές*. ❸ [επίσ.] απώλεια επίσημης θέσης ή αξιώματος. **εκπτωτικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με την έκπτωση στη σημ. 1. **εκπτωτικά** (επίρρ.). **έκπτωτος -η -ο**: αυτός που έχασε επίσημη θέση ή αξίωμα.

εκπλήξη η: έντονο συναίσθημα που νιώθουμε όταν γίνεται κτ που δεν το περιμένουμε, και (συνεκδ.) αυτό που το προκαλεί: *Ένωσα μεγάλη ~, όταν τον είδα ξαφνικά*. Στο πάρτι είχα πολλές **εκπλήξεις**. **εκπλήττω & εκπλήρσσω -ομαι** • αόρ. *εξέπληξα*, παθ. αόρ. [επίσ.] *εξέπληγην*: (μτβ.) προκαλώ εκπλήξη σε κτ: *Μας εξέπληξε ευχάριστα με την επιτυχία του*. **εκπληκτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί εκπλήξη ή κυρίως θαυμασμό: ~ *ηθοποιός*. **εκπληκτικά** (επίρρ.). **έκπληκτος -η -ο**: αυτός που νιώθει ή φανερώνει εκπλήξη: *Κουτούσαμε το παράξενο θέμα ~ / με μάτια ~*.

εκπληρώνω -ομαι: (μτβ.) πραγματοποιώ κτ ως το τέλος: ~ *υποσχέσεις/όνειρα*. **εκπλήρωση** η. **εκπνέω** • αόρ. *εξέπνευσα*: (αμτβ.) ❶ βγάζω από τα πνευμόνια μου τον αέρα που έχω εισπνεύσει ≠ εισπνέω. ❷ (για πρόσ.) πεθαίνω: *Ο ασθενής εξέπνευσε*. ❸ (για χρονικό διάστημα) τελειώνω, λήγω: *Η προθεσμία εξέπνευσε*. **εκπνοή** η.

εκπροσωπώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή βρίσκομαι κάπου για λογαριασμό άλλου = αντιπροσωπεύω: *Τους εργαζόμενους εκπροσώ-*

πησε ο πρόεδρος του συνδικάτου. ❷ *εκφράζω* θεωρία, ιδέα, άποψη κτλ.: *Στο συνέδριο του κόμματος εκπροσωπήθηκαν όλα τα ρεύματα*. **εκπροσώπηση** η. **εκπρόσωπος** ο, η.

έκρηξη η: ❶ βίαιο και συνήθως ηχηρό σκάσιμο (λόγω μεγάλης εσωτερικής πίεσης): ~ *ηφαιστείου/βόμβας*. ❷ απότομη εκδήλωση συναισθήματος ή βίαιης ενέργειας = *ξέσπασμα*: ~ *χαράς/δακρύων/φωτιάς*. **εκορήννυμαι** • παθ. αόρ. *εξεροράγην*: (αμτβ.) παθαίνω έκρηξη. **εκορηκτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που μπορεί να προκαλέσει έκρηξη: *Πυροδότησαν τον ~ μηχανισμό από μακριά*. *Η ατμόσφαιρα στο συνέδριο ήταν ~*. ❷ αυτός που έχει ή εκφράζει έντονα συναισθήματα, έχει συχνές εκρήξεις συναισθημάτων: ~ *χαρακτήρας, συνέχεια τσακάνεται με όλους!* **εκορηκτικά** (επίρρ.). **εκορηκτικό** το: *εκορηκτική ύλη*. **εκορηκτικότητα** η.

έκοσταση η: ❶ πνευματική κατάσταση στην οποία κτ νιώθει ότι είναι έξω από τον εαυτό του και τον κόσμο των αισθήσεων: *Πήρε ναρκωτικά κι έπεσε σε ~*. ❷ έντονο συναίσθημα μεγάλης χαράς: *Ένωσε ~ στη σκέψη ότι θα έκανε τον γύρο του κόσμου*. **εκοστασιάζομαι**: (αμτβ.) νιώθω έκοσταση. **εκοστατικός -ή -ό**: αυτός που νιώθει έκοσταση με τη σημ. 2: *Έμεινε ~ μπροστά στο θαύμα*. **εκοστατικά** (επίρρ.).

Η λ. *έκοσταση* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *έξις/ημι*, το οποίο δήλωνε την κατάσταση στην οποία κτ νομίζει ότι βρίσκεται «εκτός εαυτού», έξω από τον πραγματικό κόσμο.

εκοστρατεία η: ❶ μετακίνηση στρατού εναντίον εχθρού: *οι εκοστρατείες των Περσών κατά των Ελλήνων*. ❷ οργανωμένη σειρά ενεργειών, συνήθως ομαδική, για κτ σκοπό: *Κάνουν ~ κατά των ναρκωτικών*. **εκοστρατεύω**: (αμτβ.) κάνω εκοστρατεία κυρ. με τη σημ. 1.

έκτακτος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι σύμφωνος με την τάξη, τον κανόνα ή το πρόγραμμα, που αποτελεί, δηλαδή, εξαίρεση: *Έβαλαν ~δρομολόγια λόγω της αυξημένης κίνησης*. *Είχαμε ~έξοδα λόγω του γάμου*. ❷ αυτός που κάνει κτ για ορισμένο χρόνο = *προσωρινός* ≠ *τακτικός, μόνιμος*: *Προσέλαβαν ~ υπαλλήλους για να εξυπηρετήσουν τον κόσμο*. ❸ αυτός που είναι πάρα πολύ καλός = *εξαιρετικός, εξαίσιος, έξοχος*: *Ήταν ~ γιορτή, περάσαμε καταπληκτικά!* **έκτακτα** (επίρρ. στη σημ. 3). **εκτάκτως** (επίρρ. στη σημ. 1).

έκταση η: ❶ α. ο χώρος που καταλαμβάνει κτ: *Η*

Ελλάδα έχει ~ 131.940 τετραγωνικά χιλιόμετρα. **β.** συνήθ. πληθ. ορισμένη επιφάνεια γης: Μεγάλες εκτάσεις δάσους καταστράφηκαν. **2** (μτφ.) το μέγεθος μιας κατάστασης: Πήρε μεγάλη ~ το θέμα, παρόλο που προσπάθησαν να το κρύψουν. **3** άπλωμα, τέντωμα: ~ χειρών. **εκτείνω -ομαι** • αόφ. εξέτεινα, παθ. αόφ. εκάθηκα: (μτβ.) **1** παθ. (για κομμάτια γης) έχω έκταση: Το χωριό ~ ως τους πρόποδες του βουνού. **2** [επίσ.] απλώνω, τεντώνω. **εκτεταμένος -η -ο** (μπτ. ως επίθ.): αυτός που καταλαμβάνει ή έχει πάρεμ μεγάλη έκταση = εκτενής: ~ καταστροφή/έρεινα. **εκτεταμένα** (επίρρ.). **εκτενής -ής -ές**. **αγενής**, **εκτενός** (επίρρ.).

εκτελώ -ούμαι • αόφ. εκτέλεσα & εξετέλεσα, παθ. αόφ. εκτελέσθηκα & -θηκα, μπτ. εκτελεσμένος: (μτβ.) **1** πραγματοποιού κτ: Εκτέλεσε πιστά το σχέδιο. **2** θανατώνω κτ (συνήθως ως ποινή για έγκλημα): Εκτελέστηκε με απαγχονισμό. **3** μοys ερμηνεύω μουσικό κομμάτι: Η ορχήστρα θα εκτελέσει έργα του Μπετόβεν. **εκτελεστικός -ή -ό**: **1** αυτός που εκτελεί εντολές, αποφάσεις κτλ. άλλου: Λειτουργεί ως ~ όργανο, ποτέ δεν παίρνει αποφάσεις ο ίδιος. **2** αυτός που αναφέρεται στην εκτέλεση με τη σημ. 2: ~ απόσπασμα. **εκτέλεση** η. **εκτελεστής** ο, -έστρια η.

εκτιμώ & -άω -όμαι: (μτβ.) **1** έχω καλή γνώμη για κτ ή κτ: ~ τη φίλια του/τους δασκάλους μου. **2** σχηματίζω γνώμη: ~ ότι σύντομα θα έχουμε εκλογές. = κρίνω. **3** προσδιορίζω την τιμή, αξία ενός πράγματος: Εκτίμησε τον πίνακα στα 3.000 ευρώ. **εκτίμηση** η. **εκτιμητής** ο, -ήτρια η: πρόσ. που εκτιμά κτ, κυρ. με τη σημ. 3.

εκτονώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ να χάσει την ένταση ή τη δύναμη που έχει: Προσπάθησε να εκτονώσει την ατιμόσφαιρα μετά τον καβγά. **εκτόνωση** η.

εκτοξεύω -ομαι: (μτβ.) **1** α. στέλνω (πύραυλο κτλ.) στον αέρα ή στο διάστημα: Ο πύραυλος εκτοξεύθηκε με επιτυχία. **β.** ρίχνω κτ μακριά και με δύναμη: Πάνω στον καβγά εκτόξευσε εναντίον του ένα βάζο. **2** (μτφ.) εκφράζω εναντίον κτ κτ με επιθετικότητα: ~ απειλές/βρισιές. **3** (μτφ.) αυξάνω απότομα: Οι τιμές πολλών προϊόντων εκτοξεύθηκαν στα ύψη με το ευρώ. **εκτόξευση** η.

εκτός¹ (πρόθ.): δηλώνει **1** (+ γεν.) τον τόπο, μία κατάσταση κτλ. στην οποία δε βρίσκεται κτ ή κτ ≠ εντός: ~ γραφείου/της χώρας/κινδύνου. (& μτφ.) ~ θέματος/τόπου και χρόνου. ~ **εαυτού**: έξαλλος, πολύ θυμωμένος = έξω φρενών. **2** (+ από/γεν.) εξαίρεση προσώπου ή πράγματος: Όλοι με χαίρετησαν ~ από εσένα. Έρχε-

ται κάθε μέρα ~ Κυριακής. **3** (+ από/γεν./που): προσθήκη προσώπου, πράγματος, κατάστασης κτλ.: Εκτός ~ εμάς ήταν άλλοι δύο. ~ που είναι πολύ μελετηρός, είναι και πολύ έξυπνος.

εκτός² (επίρρ.): έξω από τον τόπο στον οποίο βρίσκεται συνήθως κτ ≠ εντός: Είναι ~, έχει εξωτερικές δουλειές σήμερα.

εκτυπώνω -ομαι: (μτβ.) αναπαράγω σε χαρτί κείμενο ή εικόνα με τη χρήση ειδικών μηχανών. **εκτυπωτής** ο: **1** ΤΕΧΝΟΛ μηχανήμα που συνδέεται με υπολογιστή και εκτυπώνει. **2** τεχνίτης ειδικός στην εκτύπωση. **εκτύπωση** η. **εκτυπωτικός -ή -ό**.

Η λ. **εκτυπώνω** χρησιμοποιείται κυρ. για την επτύπωση του υπολογιστή και του εκτυπωτή, ενώ η λ. **τυπώνω** προτιμάται για τις κλασικές τυπογραφικές μεθόδους και για φιλμ (τυπώνω βιβλία, εφημερίδα, φωτογραφίες κτλ.).

εκφράζω -ομαι: (μτβ.) **1** παρουσιάζω με λόγια, κινήσεις κτλ. αυτό που σκέφτομαι ή νιώθω: ~ ελεύθερα τη γνώμη μου. **2** παθ. μιλά, λέω κτ: Εκφράζεται πολύ καλά και κατανοητά. **έκφραση** η: **1** α. η πράξη και το αποτέλεσμα του εκφράζω. **β.** ο τρόπος με τον οποίο εκφράζει κτ κτ. **2** η εικόνα του προσώπου κτ: Έχει χαρούμενη ~ στο πρόσωπό του. **3** ΓΛΩΣΣ συγκεκριμένο σύνολο λέξεων με ορισμένη σημασία η οποία δεν προκύπτει άμεσα από τις σημασίες των λέξεων που το αποτελούν: **ιδιωματικές εκφράσεις**. **εκφραστικός -ή -ό**: **1** αυτός που εκφράζει κτ: Χρησιμοποιεί όλα τα ~ μέσα που έχει, ακόμα και το σώμα του. **2** αυτός που μπορεί να εκφράζει κτ καλά: Έχει πολύ ~ πρόσωπο, αμέσως καταλαβαίνεις τι νιώθει. ≠ ανέκφρατος. **εκφραστικά** (επίρρ.). **εκφραστικότητα** η. **εκφραστής** ο: άτομο που εκφράζει κυρ. ιδέες, θεωρίες κτλ.

εκφωνώ -ούμαι: (μτβ.) διαβάζω κτ μεγαλόφωνα: Ποιος θα εκφωνήσει τον λόγο; **εκφώνηση** η. **εκφωνητής** ο, -ήτρια η: παρουσιαστής ειδήσεων στα ΜΜΕ.

έλαιο το: [επίσ.] λάδι. Η λ. **έλαιο**, έναντι της λ. **λάδι**, χρησιμοποιείται κυρ. στον επιστημονικό λόγο, καθώς και ως α' συνθ. στα σύνθετα **ελαιόλαδο**, **ελαιόδεντρο**, **ελαιοπαραγωγός**, **ελαιοπαραγωγικός**, **ελαιοτριβείο** κτλ. Επίσης, ως β' συνθ. σε σύνθετα ουσ. χαρακτηρίζει: α. διάφορα είδη λαδιού τα οποία παράγονται από αυτό που εκφράζει το α' συνθ. (**αραβοσιτέλαιο**, **μουντρονέλαιο**, **ηλιέλαιο** κτλ.). β. ουσίες που αποτελούν υγρά καύσιμα (**πετρέλαιο**, **ορυκτέλαιο** κτλ.).

εκτέλεση → εκτελώ
εκτελεστής → εκτελώ
εκτελεστικός → εκτελώ
εκτελέστρια → εκτελώ
εκτελώ
εκτενής → έκταση
εκτενώς → έκταση
εκτεταμένα → έκταση
εκτεταμένος → έκταση
εκτίθημα → εκθέτω
εκτίμηση → εκτιμώ
εκτιμητής → εκτιμώ
εκτιμητρια → εκτιμώ
εκτιμώ
εκτονώνω
εκτόνωση → εκτονώνω
εκτόξευση → εκτοξεύω
εκτοξεύω
εκτός¹
εκτός² → εκτός¹
εκτυπώνω
εκτύπωση → εκτυπώνω
εκτυπωτής → εκτυπώνω
εκτυπωτικός → εκτυπώνω
εκφράζω
έκφραση → εκφράζω
εκφραστής → εκφράζω
εκφραστικά → εκφράζω
εκφραστικός → εκφράζω
εκφραστικότητα → εκφράζω
εκφώνηση → εκφωνώ
εκφωνητής → εκφωνώ
εκφωνητρια → εκφωνώ
εκφωνώ
ελ- → εν-
έλ- → εν-
έλα → έρχομαι
έλαβα → λαμβάνω
έλαθα → λανθάνω
έλαιο → λάδι
έλαιο
ελαιόδεντρο → σχ. έλαιο
ελαιόλαδο → σχ. έλαιο
ελαιοπαραγωγικός → σχ. έλαιο
έλαιο
ελαιοπαραγωγός → σχ. έλαιο
ελαιοτριβείο → σχ. έλαιο
έλαμψα → λάμψω

ελαστικά → ελαστικός
ελαστικό → ελαστικός
ελαστικός → ελαστικός
ελαστικότητα → ελαστικός
ελάττωμα
ελαττωματικά → ελάττωμα
ελαττωματικός → ελάττωμα
ελαττώνω
ελάττωση → ελαττώνω
ελαφρά → ελαφρός
ελαφράδα → ελαφρός
ελαφραίνω → ελαφρός
ελαφριά → ελαφρός
ελαφρός
ελαφρότητα → ελαφρός
ελάφρινα → ελαφραίνω
ελάφρινα → ελαφρώνω
ελάφριση → ελαφρός
ελαφριντικά → ελαφρός
ελαφριντικό → ελαφρός
ελαφριντικός → ελαφρός
ελαφριντικώς → ελαφρός
ελαφρώω → ελαφρός
ελαφρώς → ελαφρός
ελάφρωμα → ελαφρός
ελαφρώνω → ελαφρός
ελαφρώς → ελαφρός
ελάφρωσα → ελαφρώω
έλαχα → λαχαίνω
ελάχιστα → ελάχιστος
ελάχιστος → λίγος
ελάχιστος
ελεγκτής → έλεγχος
ελεγκτικός → έλεγχος
ελεγμένος → ελέγγω
έλεγχος
ελέγγω → έλεγχος
ελεεινά → ελεεινός
ελεεινός

ελαστικός -ή -ό: ❶ **α.** (για στερεά) αυτός που μπο-
ρει εύκολα να αλλάζει σχήμα και μέγεθος, όταν
τον πιέζουν ή τον τραβούν, και μετά να ξανα-
γυρνά στο αρχικό του, όταν σταματά η πίεση:
~ επίδεσμος/τάπητας. **β.** αυτός που λυγίζει εύ-
κολα, παίρνει εύκολα διάφορα σχήματα = ευ-
λύγιτος: *Χάρη στη γυμναστική που κάνει,
έχει φοβερά ~ σώμα.* ❷ (μτφ.) αυτός που προ-
σαρμύζεται ή αλλάζει εύκολα: *Έχει ~ ωραίο,
μπορεί να αργήσει κάποιες μέρες να πάει στο
γραφείο.* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι υποχωρητι-
κός ή ήπιος ≠ ανστηρός: *Είναι υπερβολικά ~,
δεν τιμωρεί κανένα παιδί ό,τι κι αν κάνει.* **ελα-
στικά** (επίρρ. στις σημ. 2 & 3). **ελαστικό** το: ❶
υλικό (φυσικό ή τεχνητό) που χρησιμοποιείται
σε διάφορα πράγματα λόγω της ελαστικότητάς
του = καουτσούκ. ❷ λάστιχο αυτοκινήτου.
ελαστικότητα η.

Η λ. *ελαστικός* προέρχεται, μέσω της γαλλ.
élastique, από την ΑΕ λ. *ελαστός* και αυτή από το
ελαύνω.

ελάττωμα το: ❶ ατέλεια σωματική, ηθική ή
πνευματική: *Το πρόσωπό της δεν έχει κανέ-
να ~. Έχει το κακό ~ να λέει ψέματα.* = [οικ.]
κουσουρί ≠ προτέρημα. ❷ ατέλεια στην κα-
τασκευή: *Δε στρώνει καλά η φούστα, έχει ~.*
ελαττωματικός -ή -ό: αυτός που έχει ελάττω-
μα. **ελαττωματικά** (επίρρ.).

ελαττώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κτ μικρότερο ή λι-
γότερο = μειώνω ≠ αυξάνω: *Ελάττωσα τα
γλυκά κι έχασα τρία κιλά.* **ελάττωση** η.

ελαφρός & ελαφρός -ιά & -ά -ύ & -ό ≠ βαρύς: ❶
αυτός που έχει μικρό βάρος: *Εύκολα κουβά-
λησε την ~ τσάντα.* ❷ αυτός που έχει μικρή πο-
σότητα, ένταση, δύναμη ή πάχος: ~ χαμόγελο
= απαλός. ~ χεμώνας = ήπιος ≠ δριμύς. ~ άρω-
μα = απαλός. ~ ρούχα = λεπτός ≠ χοντρός. ❸
αυτός που δεν απαιτεί μεγάλη προσπάθεια και
δεν προκαλεί κόπωση ή πόνο: *Κάνει μόνο ~
εργασίες, γιατί τον πονά η μέση του.* ❹ (για λο-
γοτεχνικά, καλλιτεχνικά κτλ. έργα) αυτός που
έχει ως σκοπό να διασκεδάσει το κοινό στο
οποίο απευθύνεται, χωρίς απαιτήσεις ή προ-
βληματισμούς: *Διάβασα κτ ~, για να με πάρει
ο ύπνος.* ❺ (για τροφές) αυτός που χωνεύεται
εύκολα: *Έφαγα μια ~ σαλάτα χωρίς σάλτσες.*
ελαφρά & ελαφριά (επίρρ. με τις σημ. του
επιθ.). **ελαφρώς** (επίρρ.): λίγο, κάπως: *Ήταν ~
ειρωνικός.* **ελαφραίνω** • αόρ. *ελάφρινα:* =
ελαφρώνω ≠ βαραίνω **α.** (μτβ.) γίνομαι ελα-

φρύτερος. **β.** (μτβ.) κάνω κτ (συνήθως βάρος,
φορτίο κτλ.) ελαφρύτερο. **ελαφρώνω** • πρτ. &
αόρ. *ελάφρινα* ≠ βαρύνω: **α.** (μτβ.) κάνω κτ λι-
γότερο βαρύ ή σοβαρό: *Θα ελαφρύνει τη θέση
του κατηγορουμένου η μαρτυρία σου.* ≠ βαρύ-
νω, επιβαρύνω. **β.** (αμτβ.) γίνομαι λιγότερο βα-
ρύς ή σοβαρός: *Η ατμόσφαιρα ελάφρυνε με το
ανέκδοτο.* **ελαφρώνω** • αόρ. *ελάφρωσα:* ❶ ≠
βαραίνω **α.** (μτβ.) κάνω κτ ελαφρύτερο. **β.** (αμ-
τβ.) γίνομαι ελαφρύτερος. ❷ **α.** (μτβ.) απαλ-
λάσσω κπ από το βάρος που έχει στην ψυχή:
Ο χρόνος ~ τον πόνο. = ανακουφίζω. **β.** (αμτβ.)
ανακουφίζομαι. **ελαφρότητα** η: ανεύθυνη ή
ανέμελη στάση = επιπολαιότητα. **ελαφράδα** η:
το να είναι κπ ή κτ ελαφρύ(ς). **ελάφριση** η &
ελάφρωμα το: το να ελαφρώνει κπ κτ ή κπ.
ελαφριντικός -ή -ό: αυτός που ελαφρώνει.
ελαφριντικά & -ώς (επίρρ.). **ελαφριντικό** το:
στοιχείο που ελαφρώνει τη θέση κατηγορου-
μένου.

ελάχιστος -η -ο: πάρα πολύ μικρός ή λίγος: ~
άνθρωποι γνωρίζουν το μυστικό της. **ελάχι-
στα** (επίρρ.).

Η ΑΕ λ. *ελάχιστος* ήταν υπερθ. του *μικρός* και του
ολίγος (συνγκρ. *ελάσσων*).

έλεγχος ο: ❶ εξέταση που γίνεται προκειμένου
να βεβαιωθούμε ότι κτ είναι σωστό, αληθινό,
ικανό κτλ.: *Έκανε ~ στη μηχανή, για να δει
αν δουλεύει σωστά.* ❷ περιορισμός ενός φαι-
νομένου ή κατάστασης στο επιθυμητό: *Η με-
τάδοση της γρίπης τέθηκε υπό ~.* ❸ κυριαρ-
χία πάνω σε συναισθήματα, κατάσταση κτλ.:
Δεν έχει ~ του θυμού του. ❹ χειρισμός προ-
σώπου ή πράγματος κατά τρόπο ώστε να κά-
νει αυτό που θέλουμε εμείς: *Έχασε τον ~ του
αυτοκινήτου. Δεν έχει ~ στους μαθητές.* ❺
επίσημο έγγραφο με την πρόοδο ενός μαθη-
τή: *Πήρε τον ~ και είχε 10 σε όλα τα μαθή-
ματα.* **ελέγγω -ομαι** • αόρ. *έλεγξα*, παθ. αόρ.
ελέγχθηκα, μππ. *ελεγμένος:* (μτβ.) ❶ κάνω
έλεγχο σε κτ: *Ο έφορος έλεγε τη δήλωση.* ❷
έχω κτ υπό έλεγχο: ~ τα συναισθήματά μου/
μια περιοχή. **ελεγκτής** ο: υπάλληλος που κά-
νει έλεγχο. **ελεγκτικός -ή -ό.**

ελεεινός -ή -ό: ❶ αυτός που λόγω της κακίας
του προκαλεί περιφρόνηση = άθλιος: *Η συ-
μπεριφορά του ήταν ~, ούτε καν μας μίλησε!*
❷ αυτός που προκαλεί οίκτο, έλεος = αξιο-
λύπητος: *Ζουν κάτω από ~ συνθήκες λόγω
της φτώχειας τους.* **ελεεινά** (επίρρ.).

Η λ. **ελεεινός** προέρχεται από το **έλεος** και αρχικά σήμαινε «αυτός που προκαλεί έλεος», αλλά στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε και με τη σημ. «άνθρωπος χαμηλής ποιότητας και ηθικής».

έλεος το: ❶ η αγάπη κτ προς αυτόν που έχει ανάγκη και η διάθεσή του να τον βοηθήσει = οίκτος, λύπη: *Δε δείχνει ~ για τους συνανθρώπους του. Τον χτυπούσαν χωρίς ~. ελεήμονας & [επίσ.] -ων -ων -ον:* αυτός που δείχνει έλεος = φιλεύσπλαχνος. **ελεημοσύνη** η: υλική βοήθεια σε αυτούς που έχουν ανάγκη.
ελεύθερος & [προφ.] λεύτερος -η -ο: ❶ αυτός που μπορεί να ενεργήσει όπως θέλει, χωρίς να τον καθοδηγεί, ελέγχει, περιορίζει ή υποχρεώνει κτ άλλος ή κτ: *Είσαι ~ να φύγεις όποτε θέλεις.* ❷ αυτός που γίνεται χωρίς περιορισμούς, εμπόδια ή πιέσεις: *Έχει ~ ωράριο στη δουλειά του, πάει ό,τι ώρα θέλει. Ο δρόμος είναι ~, περάστε!* ❸ αυτός που δεν είναι δεμένος ή περιορισμένος σε κτ χώρο: *Το σχολί το έχουν ~ στον κήπο. Πλήρωσε την εγγύηση και αφέθηκε ~. ≠ φυλακισμένος.* ❹ αυτός που είναι διαθέσιμος, δε χρησιμοποιείται από άλλον ≠ κατελημμένος: *Η θέση είναι ~;* ❺ αυτός που δεν απαγορεύεται: *Η στάθμευση είναι ~ στο σημείο αυτό.* ❻ αυτός που γίνεται χωρίς αντίτιμο = δωρεάν: *Η είσοδος στο θέατρο είναι ~.* ❼ αυτός που δεν είναι παντρεμένος ή δεσμευμένος: *Δεν είναι πια ~, αρραβωνιάστηκε.* **ελεύθερα** (επίρρ. στις σημ. 1, 2 & 5). **ελευθερία & [προφ.] λευτεριά** η: ❶ η κατάσταση όπου μπορεί κτ να ενεργήσει όπως θέλει, χωρίς εξαναγκασμούς, πιέσεις κτλ. ≠ ανελευθερία: *προσωπική ~. ~ λόγου/γνώμης.* ❷ η κατάσταση όπου κτ δεν είναι υπό τον έλεγχο, την κυριαρχία ή τον περιορισμό κτ άλλου ≠ σκλαβιά, δουλεία: *Ο ιδιοκτήτης του τού χάρισε την ~ του.* ❸ η κατάσταση όπου ένας λαός είναι ανεξάρτητος, δεν είναι υπό την κυριαρχία άλλου: *Πολλοί υπόδουλοι λαοί επαναστατούν για την ~ τους.* **καλή λευτεριά!:** ευχή σε έγκυο να γεννήσει καλά. **ελευθερώνω & [λαϊκ.] λευτερώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κάνω κτ ελεύθερο = απελευθερώνω. ❷ απάλλασσω κτ ή κτ από υποχρεώσεις, εμπόδια, βάρη κτλ.: *Ελευθερώστε την είσοδο να περάσουμε!* **ελευθερωση η. ελευθερωτής ο, -ώτρια η.**
ελιγμός ο: ❶ κίνηση που γίνεται προς το πλάι ενός εμποδίου, για να το παρακάμψουμε: *Ο οδηγός έκανε ελιγμούς, για να μην τρακάρει.* ❷ (μτφ.) πλάγιος τρόπος με τον οποίο προ-

σπαθεί κτ να πετύχει ή να αποφύγει κτ: *Έκανε ελιγμούς, για να πείσει τους συνομιλητές του.* **ελίσσομαι:** (αμτβ.) κάνω ελιγμούς.

ελκύω -ομαι • πρτ. ειλκυα, αόρ. ειλκυσα: (μτβ.) ❶ (για πρόσ. ή χαρακτηριστικά) αρέσω σε κτ = γοητεύω, έλκω: *Αυτός ο άντρας με ~ πολύ. Το χιούμορ του ~ πολύ κόσμο.* ❷ τραβώ (ενδιαφέρον, προσοχή κτ): *Τα ζωντανά χρώματα του πίνακα ~ το ενδιαφέρον του κοινού.* **ελκυστικός -ή -ό:** αυτός που ελκύει. **ελκυστικά** (επίρρ.). **ελκυστικότητα η.**

έλκω -ομαι • μόνο ενστ. & πρτ. (ειλκα): (μτβ.) ❶ [επίσ.] φέρνω κτ προς το μέρος μου (και, εφόσον κινούμαι, το κάνω να κινηθεί μαζί μου) = τραβώ ≠ απωθώ: *Ο μαγνήτης ~ μεταλλικά αντικείμενα.* ❷ ελκύω στη σημ. 1: *Δε με ~ πια τίποτα σε αυτόν.* **έλξη** η: ❶ φυσ η δύναμη που έλκει κτ προς κτ άλλο. ❷ (μτφ.) η ιδιότητα κτ να έλκει κτ άλλο στη σημ. 2. **ελκτικός -ή -ό:** αυτός που μπορεί να έλκει ≠ ωστικός.

Τα ρ. **ελκύω** και **έλκω** συνδέονται ετυμολογικά: το ρ. **ελκύω** είναι μον. τύπος του ΑΕ ρ. **έλκω**, με πολλά παράγωγα (**ελκτικός, έλξη, ελκυστικός, ελκυστήρας** κτλ.) και σύνθετα (**προσελκύω, ανελκυστήρας, ριμολικό** κτλ.). Το ρ. **ελκύω** χρησιμοποιείται κυρ. με τη μτφ. σημ. του **τραβώ** (**γοητεύω**), ενώ το **έλκω** και με την κυριολεκτική.

έλλειμμα το: ποσό, κυρίως χρηματικό, που λείπει από αυτό που έπρεπε να υπάρχει ≠ πλεόνασμα: *Φέτος το ~ του κρατικού προϋπολογισμού είναι μεγάλο.* **έλλειμματικός -ή -ό:** αυτός που παρουσιάζει έλλειμμα. **έλλειμματικότητα η.**

έλλειψη η: ❶ α. το να λείπει κτ αναγκαίο ή σημαντικό = απουσία, ανεπάρκεια: *Υπάρχει ~ του εμβολίου.* β. πλθ. αυτό που δεν υπάρχει, που λείπει: *Το νέο μας σπίτι έχει ακόμα πολλές ελλείψεις.* ❷ ΓΕΩΜ καμπύλη γραμμή στην οποία το άθροισμα των αποστάσεων κάθε σημείου της από δύο σταθερά σημεία (εστίες) είναι πάντα ίδιο: *Η τροχιά της γης γύρω από τον ήλιο είναι ~.* **ελλιπής -ής -ές:** αυτός που του λείπει κτ = ατελής, ανεπαρκής ≠ πλήρης: *Η μόρφωσή του είναι ~, δεν έχει πάει ούτε γυμνάσιο.* ❸ σχ. **αγενής, ελλιπός** (επίρρ.). **ελλειπτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχήμα έλλειψης στη σημ. 2. ❷ αυτός που παρουσιάζει ελλείψεις. ~ **λόγος:** αυτός στον οποίο παραλείπει ο ομιλητής ό,τι θεωρεί περιττό. **ελλειπτικά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ελλειπτικότητα η:** κυρ. στη σημ. 2.

ελεήμονας → έλεος
ελεημοσύνη → έλεος
ελεήμων → έλεος
έλεος
ελεύθερα → ελεύθερος
ελευθερία → ελεύθερος
ελεύθερος
ελευθερώνω → ελεύθερος
ελευθέρωση → ελεύθερος
ελευθερωτής → ελεύθερος
ελευθερώτρια → ελεύθερος
ελέγθην → λέγω
ελέω → πρόθεση - Λέξεις με
προθετική λειτουργία
ελήφθην → λαμβάνω
ελιγμός
ελίσσομαι → ελιγμός
ελκτικός → έλκω
ελκυστικά → ελκύω
ελκυστικός → ελκύω
ελκυστικότητα → ελκύω
ελκύω
έλκω
έλλειμμα
έλλειμματικός → έλλειμμα
έλλειμματικότητα → έλλειμμα
μα
*ελλειπής → ελλιπής
ελλειπτικά → έλλειψη
ελλειπτικός → έλλειψη
ελλειπτικότητα → έλλειψη
ελλείπω → σχ. έλλειψη
ελλείπει → πρόθεση - Λέ-
ξεις με προθετική λειτουργία
για
έλλειψη
ελλιπής → έλλειψη
ελλιπός → έλλειψη
έλξη → έλκω

Τα ουσ. *έλλειμμα* και *έλλειψη* προέρχονται από το δύσχορηγο σήμερα ρ. *ελλείπω* («λείπω από κάπου, όπου έπρεπε να βρίσκομαι»). Και οι δύο λ. δηλώνουν τη μη ύπαρξη προσώπου ή πράγματος που έπρεπε να υπάρχει κάπου, αλλά το *έλλειμμα* χρησιμοποιείται ειδικά στην οικονομία, ενώ η *έλλειψη* είναι πιο γενική λέξη. Η συνώνυμή τους λ. *απουσία* χρησιμοποιείται με ουδέτερη σημ. για τη μη ύπαρξη κτ σε ορισμένον τόπο.

Προσοχή! Το επίθ. *ελλιπής* γράφεται με -ι-, παρότι συνδέεται ετυμολογικά με το ρ. *ελλείπω*, γιατί προέρχεται κατευθείαν από το ΑΕ επίθ. *έλλιπής*, το οποίο, με βάση τους κανόνες σχηματισμού των συνθέτων του *λείπω*, παράγεται από το αορ. θέμα *έλιπον*.

ελπίδα → ελπίζω
ελπίζω
εμ- → εν-
έμ- → εν-
έμαθα → μαθαίνω
εμάς → εγώ
εμβρυακός → έμβρυο
εμβρυϊκός → έμβρυο
έμβρυο
έμεινα → μένω
εμείς → εγώ
εμένα → εγώ
εμμένω
έμμεσα → έμμεσος
έμμεσος
εμμέσως → έμμεσος
εμμονή → εμμένω
έμμονος → εμμένω
εμπειρία
εμπειρικά → εμπειρία
εμπειρικός → εμπειρία
εμπειρικός → εμπειρία
εμπειρισμός → εμπειρία
έμπειρος → εμπειρία
εμπιστεύομαι → εμπιστοσύνη
εμπιστευτικά → εμπιστοσύνη
εμπιστευτικός → εμπιστοσύνη
εμπιστευτικός → εμπιστοσύνη
έμπιστος → εμπιστοσύνη
εμπιστοσύνη
εμπλέκω
εμπλοκή → εμπλέκω
έμπνευση → εμπνέω
εμπνευσμένα → εμπνέω
εμπνευσμένος → εμπνέω
εμπνευσμένος → εμπνέω
εμπνευστής → εμπνέω
εμπνεύστρια → εμπνέω
εμπνέω

ελπίζω • αορ. *έλπισα* & *ήλπισα*: ❶ (μτβ.) πιστεύω ότι κτ καλό ή κτ που θέλω πρόκειται να συμβεί ή είναι αληθινό: ~ *ότι/να μου λες την αλήθεια*. ~ *ναί/ότι θα έχει καλό καιρό αύριο*. ❷ (αμτβ.) πιστεύω ότι κτ ή κτ θα με βοηθήσει να κάνω κτ που θέλω: ~ *στη βοήθειά σας*. **ελπίδα** η: το συναίσθημα που έχει κτ όταν ελπίζει, και (συνεκδ.) αυτός που το προκαλεί: *Δεν έχω καμιά ~ να περάσω στο πανεπιστήμιο*. = πιθανότητα. *Τελευταία μου ~ για δάνειο είσαι εσύ*. **παρ' ~**: αντίθετα από ό,τι περιμένουμε, από αυτό που είναι πιθανό να συμβεί: *Αν ~ έρθει, θα το γιορτάσουμε!*

έμβρυο το: το προϊόν της γονιμοποίησης του ωαρίου ενός ζωντανού οργανισμού, το οποίο βρίσκεται στο σώμα της μητέρας του. **εμβρυϊκός** & **εμβρυακός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στο έμβρυο. ❷ (μτφ.) αυτός που βρίσκεται στην αρχή της ανάπτυξης του: *Βρίσκεται ακόμα σε ~ στάδιο η ιδέα του, θα αργήσει να υλοποιηθεί*.

εμμένω • αορ. *ενέμεινα*: (αμτβ.) μένω σταθερός σε κτ = επιμένω: ~ *σε αυτά που είπα, δεν αλλάζω την κατάθεσή μου*. **εμμονή** η. **έμμονος -η -ο**: αυτός που παραμένει, που δεν υποχωρεί ή δεν αλλάζει: ~ *ιδέα*.

έμμεσος -η -ο: αυτός που γίνεται μέσω άλλου, με πλάγιο τρόπο ≠ άμεσος: *Επεισε τη μητέρα του με ~ τρόπο να του δώσει την άδεια*. **έμμεσα** & **εμμέσως** (επίρρ.).

εμπειρία η: κτ που γνωρίζουμε από άμεση, προσωπική επαφή, που το ζήσαμε: *Είχε πολλές ~ στη ζωή του*. **έμπειρος -η -ο**: αυτός που έχει πείρα σε κτ = πεπειραμένος ≠ άπειρος. **εμπειρικός -ή -ό**: αυτός που βασίζεται στην εμπειρία και όχι στη θεωρητική γνώση ≠ θεωρητι-

κός: *Έχει μόνο ~ γνώσεις, δεν έχει σπουδάσει. ~ γιατρός*. **εμπειρικά** & **-ώς** (επίρρ.). **εμπειρισμός** ο: φιλος θεωρία σύμφωνα με την οποία βάση της γνώσης είναι μόνο η εμπειρία μέσω των αισθήσεων.

Η λ. *εμπειρία* τείνει να χρησιμοποιείται και με τη σημ. που έχει κανονικά η λ. *πείρα*, δηλ. της γνώσης που αποκτάται από το σύνολο των εμπειριών ενός ανθρώπου: *Έχει μεγάλη επαγγελματική εμπειρία* (σωστότερο: *πείρα*).

εμπιστοσύνη η: πίστη στην αξία, στις ικανότητες ή στις ιδιότητες προσώπου ή πράγματος: *Έχω τυφή ~ στους φίλους μου ότι δε θα με προδώσουν*. **έμπιστος -η -ο**: αυτός στον οποίο έχουμε εμπιστοσύνη. **εμπιστεύομαι**: (μτβ.) ❶ έχω εμπιστοσύνη σε κτ ή κτ. ❷ **α.** δίνω σε έμπιστο πρόσωπο κτ, για να το προσέξει: *Του εμπιστεύτηκα τα βιβλία μου κι αυτός τα έχασε*. **β.** αναθέτω σε κτ εργασία, επειδή έχω εμπιστοσύνη στις ικανότητές του: ~ *τη φύλαξη των παιδιών μου μόνο στη μάνα μου*. **γ.** εκμυστηρεύομαι σε κτ κτ, λέω ένα μυστικό σε κτ: *Δεν ~ τα μυστικά μου σε κανέναν*. **εμπιστευτικός -ή -ό**: αυτός που γίνεται με μυστικότητα, που προϋποθέτει την ύπαρξη εμπιστοσύνης: *Η εργασία αυτή είναι ~, δεν πρέπει να πείτε τίποτα σε κανέναν!* **εμπιστευτικά** & **-ώς** (επίρρ.).

εμπλέκω -ομαι • αορ. *ενέπλεξα*, παθ. αορ. [επίσ.] *ενεπλάκην*: (μτβ.) αναμειγνύω κτ σε υπόθεση, κατάσταση κτλ. με συνήθως αρνητικές ιδιότητες ή συνέπειες: *Τον ενέπλεξαν σε μια ιστορία με λαθρεμπόριο*. **εμπλοκή** η: ❶ το να εμπλέκει κανείς κτ σε κτ: *Δεν είχε καμιά ~ στην υπόθεσή σας*. = ανάμειξη, συμμετοχή. ❷ ≠ απεμπλοκή **α.** βλάβη σε μηχανισμό και η διακοπή λειτουργίας εξαιτίας της: *Το όπλο έπαθε ~*. **β.** (μτφ.) γεγονός που εμποδίζει τη συνέχεια μιας διαδικασίας, υπόθεσης κτλ.: *Υπήρξε ~ στις διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση των ομήρων*.

εμπνέω -ομαι • αορ. *ενέπνευσα*, παθ. αορ. *εμπνεύστηκα* & *-σθηκα*, μππ. *εμπνευσμένος*: (μτβ.) ❶ δημιουργώ σε κτ συναίσθημα, σκέψη κτλ.: *Η διήγηση μάς ενέπνευσε φόβο*. ❷ **α.** δίνω την ιδέα για τη δημιουργία καλλιτεχνικού έργου: *Το τραγικό γεγονός ενέπνευσε ένα ποίημα*. **β.** παθ. συλλαμβάνω, με αφορμή κτ, την ιδέα για τη δημιουργία καλλιτεχνικού έργου: *Εμπνέεται τα έργα του από τη φύση*. ❸ δημιουργώ σε κτ έντονα θετικά συναισθήμα-

τα: *Με ~ αυτή η μουσική.* ④ δίνω σε κπ το κατάλληλο ερέθισμα ώστε να κάνει κτ (που κρίνεται θετικά): *Τι σας ενέπνευσε να εγκατασταθείτε στην πόλη μας; εμπνευση η:* ① κατάσταση που ωθεί σε καλλιτεχνική δημιουργία: *Μετά από τρία βιβλία, η ~ του στέρεψε πια.* ② ιδέα, σκέψη που έχει κπ ξαφνικά: *Είχα την ~ να πάμε βόλτα. εμπνευσμένος -η -ο* (μπλ. ως επίθ.): ① (για πρόσ.) αυτός που έχει πολλή εμπνευση, με τη σημ. 1: *~ καλλιτέχνης.* ② (για έργα, ιδέες κτλ.) αυτός που έχει γίνει με εμπνευση και μπορεί να εμπνεύσει αντίστοιχα: *Τους εμπνύχωσε με έναν ~ λόγο. εμπνευσμένα* (επίρρ.). **εμπνευστής ο, εμπνεύστρια η.** **εμπόδιο** το: κτ που δεν επιτρέπει τη συνέχεια κίνησης, διαδικασίας, ενέργειας κτλ.: *Εβγαλαν το ~ από τη μέση του δρόμου και συνέχισαν. Δεν πρόκειται να σταθώ ~ στην επιτυχία του!* **μετ' εμποδίων:** με πολλές δυσκολίες. **εμποδίζω:** (μτβ.) ① γίνομαι εμπόδιο σε κτ: *Το δέντρο ~ το πέρασμα.* ② βάζω εμπόδια σε κπ ή κτ: *Ποιος σε ~ να έρθεις;*

εμπόριο το: αγορά και πώληση αγαθών με σκοπό το κέρδος. **έμπορος ο, η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με το εμπόριο. **εμπορικός -ή -ό:** ① αυτός που είναι σχετικός με το εμπόριο ή τους εμπόρους. ② (για καλλιτεχνικά έργα) αυτός που έχει επιτυχία στο ευρύ κοινό, αλλά θεωρείται χαμηλής ποιότητας. **εμπορικά** (επίρρ.). **εμπορικό** το: εμπορικό κατάστημα ή πλοίο. **εμπορεύομαι:** (μτβ., & με παράλ. αντικ.) κάνω εμπόριο: *~ ρούχα /ιδέες.*

εμπρησμός ο: σκόπιμη πρόκληση πυρκαγιάς: *Η φωτιά στο δάσος οφείλεται σε ~.* **εμπρηστικός -ή -ό:** ① αυτός που μπορεί να προκαλέσει εμπρησμό. ② (μτφ.) αυτός που διεγείρει εκρηκτικά συναισθήματα: *Οι ~ λόγοι των ομιλητών οδήγησαν σε επεισόδια. εμπρηστικά* (επίρρ.). **εμπρηστής ο.**

εμπρός & [προφ.] μπρος (επίρρ.): ① στην πλευρά που αντικρίζω, έχω απέναντί μου = μπροστά ≠ πίσω: *Προχωρώ ~ κι ακολουθήστε με!* *Από ~ έχει έναν ωραίο κήπο.* ② (+ σε) συγκριτικά με = μπροστά: *~ σε αυτά που είδα, τα δικά σου λάθη δεν είναι τίποτα!* ③ για χρόνο που ξεκινά από κπ σημείο και μετά: *Από εδώ κι ~ θα προσέχω πολύ.* ④ **α.** (ως επίθ.) αυτός που βρίσκεται εμπρός = μπροστινός ≠ πίσω, πισινός. **β. εμπρός τα •** άκλ.: το μπροστινό μέρος ≠ πίσω: *Προχωρώ προς τα ~.* ⑤ (επιφ.) απάντηση όταν σηκώνουμε τηλέφωνο που κα-

λεί: *~, δε σας ακούω!* ⑥ (επιφ.) για να προτρέψουμε έντονα: *~, δούλεψε, μη χασομεράς!* **μπροστινός -ή -ό. μπροστινός ο, μπροστινή η. εμφανίζω -ομαι:** (μτβ.) ① **α.** κάνω να φανεί κτ που δεν ήταν ορατό = παρουσιάζω, φανερώνω ≠ εξαφανίζω: *Ο μάγος εμφάνισε τον λαγό μέσα από το καπέλο του.* ② προβάλλω κπ ή κτ με μια υποτιθέμενη ιδιότητα = παρουσιάζω: *Οι εφημερίδες τον ~ νικητή.* ③ έχω ιδιότητα, χαρακτηριστικό κτλ. σε βαθμό που φαίνεται, που μπορούν να το δουν οι άλλοι = παρουσιάζω: *~ συμπτώματα γρίπης, με πυρετό και βήχα.* ④ επεξεργάζομαι φιλμ με τρόπο που να φανεί πάνω σε αυτό η αρνητική εικόνα. ⑤ **παθ. α.** γίνομαι φανερός = φαίνομαι, παρουσιάζομαι ≠ εξαφανίζομαι: *Ξαφνικά, εμφανίστηκε μπροστά τους ένα θηρίο.* **β.** παρουσιάζομαι μπροστά σε άλλους με κπ χαρακτηριστικό: *Ο πρόεδρος εμφανίστηκε συγκρατημένα αισιόδοξος.* **γ.** κάνω αισθητή την παρουσία μου κάπου: *Εμφανίστηκε νωρίς στα ελληνικά γράμματα. εμφάνιση η:* ① το να εμφανίζει κπ κτ ή να εμφανίζεται, καθώς και ο τρόπος που γίνεται αυτό: *η πρώτη του ~ στην τηλεόραση. Έκανε εντυπωσιακή ~ στο πάρτι.* ② η εξωτερική εικόνα κπ: *Η ~ της είναι πολύ προσεγμένη. εμφανισιακός -ή -ό:* αυτός που είναι σχετικός με την εμφάνιση κυρ. στη σημ. 2. **εμφανισιακά & -ώς** (επίρρ.). **εμφανισιμός -η -ο:** αυτός που έχει καλή εμφάνιση.

έμφαση η: ① ιδιαίτερη σημασία, προσοχή που δίνεται σε κτ: *Έδωσαν ~ στα αποτελέσματα της έρευνας.* ② έντονος τρόπος με τον οποίο τονίζει ο ομιλητής τα λόγια του, για να φανεί ότι θεωρεί σημαντικό κπ σημείο: *Διάβασε με ~ τα συμπεράσματα. εμφατικός -ή -ό. εμφατικά & -ώς* (επίρρ.). **σχ. κατάφαση.**

εμφύλιος -α -ο: (για πόλεμο, έντονη σύγκρουση κτλ.) αυτός που γίνεται μεταξύ ανθρώπων του ίδιου συνόλου (έθνους, κράτους, οργάνωσης κτλ.): *~ πόλεμος. Εμφύλιες διαμάχες σπαράζουν το κόμμα. εμφύλιος (& Εμφύλιος) ο:* 1στ η περίοδος του εμφύλιου πολέμου στην Ελλάδα (1946 - 1949), μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο.

εν- εμ- εγ- ελ- ερ- & έν- έμ- έγ- έλ- έρ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. έν) που δηλώνει ① μέσα σε (τοπικά ή χρονικά): *εγκλωβίζω, εμπρόθεσμος.* ② ανάμεσα σε: *εμφύλιος.* ③ επάνω σε: *εθρονίζω.* ④ ότι κτ γίνεται ή εμφανίζεται με τον τρόπο που εκφρά-

εμποδίζω → εμπόδιο
εμπόδιο
εμπορεύομαι → εμπόριο
εμπορικά → εμπόριο
εμπορικό → εμπόριο
εμπορικός → εμπόριο
εμπόριο
έμπορος → εμπόριο
έμπρακτα → εν-έμπρακτος → εν-έμπρακτως → εν-έμπρησμός
εμπρηστής → εμπρησμός
εμπρηστικά → εμπρησμός
εμπρηστικός → εμπρησμός
εμπρόθεσμα → εν-εμπρόθεσμος → εν-εμπρός
εμφανής → εν-εμφανίζω
εμφάνιση → εμφανίζω
εμφανισιακά → εμφανίζω
εμφανισιακός → εμφανίζω
εμφανισιακώς → εμφανίζω
εμφαντικά → έμφαση
εμφαντικός → έμφαση
εμφαντικός → έμφαση
εμφανώς → εν-έμφαση
εμφατικά → έμφαση
εμφατικός → έμφαση
εμφατικώς → έμφαση
εμφύλιος
εμφυχώνω → εν-εμφυχύωση → εν-εν → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
εν-
ένα → ένας¹

εναλλάσσω
ένας

εναλλαγή → εναλλάσσω
εναλλακτικά → εναλλάσσω
εναλλακτικός → εναλλάσσω
εναλλακτικώς → εναλλάσσω
εναλλάξ → εναλλάσσω
εναλλάσσω
έναντι¹
έναντι² → ενάντιο¹
έναντια → ενάντιος
εναντίον¹ → ενάντιος
εναντίον² → ενάντιος
έναντιος
εναντιόνομα → ενάντιος
εναντίωση → ενάντιος
έναρξη¹
ένας² → ένας¹
ένας³ → ένας¹

ζει το β΄ συνθ.: *έμπρακτος*. ❶ ότι κτ έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: *ένοπλος*.

εναλλάσσω -ομαι: (μτβ.) αντικαθιστώ κτ ή κτ με άλλο(ν) διαδοχικά: *Οι παγετώδεις περίοδοι εναλλάσσονταν με θερμότερες περιόδους*.

εναλλακτικός -ή -ό: ❶ αυτός που μπορεί να εναλλάσσεται με κτ ή κτ άλλο, ή να το αντικαταστήσει: *Δεν υπάρχει ~ λύση*. ❷ αυτός που είναι διαφορετικός από τα καθιερωμένα ή τα συνηθισμένα: *Του αρέσει η ~ μουσική*. **εναλλακτικά & -ώς** (επίρρ.): αντί για κτ άλλο, ως εναλλαγή προς κτ: ~, *αν δεν μπορείτε τώρα, βρισκόμαστε αύριο*. **εναλλάξ** (επίρρ.): διαδοχικά, ο ένας μετά τον άλλο, εκ περιτροπής: *Οι δύο υπάλληλοι εργάζονται ~*. **εναλλαγή** η.

έναντι¹ (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) δηλώνει ❶ τόπο, σημείο το οποίο βρίσκεται απέναντι από κτ άλλο = απέναντι, αντίκρυ: *Το σπίτι του βρίσκεται ~ της τράπεζας*. ❷ αξία πράγματος σε συναλλαγή: *Το σπίτι πωλείται ~ 300.000 ευρώ*. ❸ σύγκριση προσώπου ή πράγματος με κτ ή κτ άλλο: *Είναι καλύτερος ~ των συμμαθητών του*. **έναντι²** (επίρρ.): αντί ή ως μέρος ορισμένου ποσού: *Έδωσα στον μαραγκό 50 ευρώ ~*.

ενάντιος -α -ο: ❶ αυτός που αντιτίθεται σε κτ ή κτ = αντίθετος: *Είναι ~ σε κάθε αλλαγή*. ❷ αυτός που διαφέρει απόλυτα από κτ ή κτ άλλο, κυρ. στη φρ. **μέχρις αποδείξεως του εναντίου**: μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο: *Ο κατηγορούμενος θεωρείται αθώος ~*. **έναντια** (επίρρ.): (+ σε) αντίθετα προς κτ ή κτ: *Ο υπόδουλος λαός ξεσηκώθηκε ~ στους κατακτητές*. **εναντίον¹** (πρόθ.): (+ γεν.) δηλώνει αντίθεση, εναντίωση, έχθρα απέναντι σε κτ ή κτ = κατά: *Είναι μόνος του ~ όλων*. *Παίζει ~ του Ολυμπιακού*. **εναντίον²** (επίρρ.): αρνητικά, εχθρικά: *Ψήφισε ~*. **εναντιόνομα**: (αμτβ.) είμαι ενάντιος σε κτ ή κτ = αντιτίθεται. **εναντίωση** η.

έναρξη η: ❶ αρχή πράξης, γεγονόςτος, κατάστασης κτλ.: *Ήταν εξαιρετική η τελετή ~ των Ολυμπιακών Αγώνων*. ❷ το χρονικό σημείο

κατά το οποίο αρχίζει μια δραστηριότητα, κατάσταση κτλ. ≠ λήξη: *Οι αλλαγές στην εκπαίδευση θα εφαρμοστούν με την ~ του νέου σχολικού έτους*.

Από το ΑΕ ρ. *έναρχομαι* (< έν + ἄρχομαι «αρχίζω»).

ένας¹ μία & μια ένα (αντων. αόρ.) • θηλ. γεν. & [λαϊκ.] *μιανής*: δηλώνει ❶ αόριστα κτ ή κτ που δεν κατονομάζεται = κάποιος: *Πήρε ~ τηλεφωνο και σε ζήτησε*. *Έχω ~ δουλειά να κάνω*. ~ **κι** ~: για να αναφερθούμε σε κτ ή κτ με θαυμασμό, ειρωνικά, θετικά ή αρνητικά, ανάλογα με τον τόνο της φωνής μας: ~ *ήταν οι καλεσμένοι του, όλος ο καλός κόσμος!* ❷ (με τη λ. *άλλος*) **α.** το πρώτο από δύο ή περισσότερα πρόσωπα, των οποίων η ενέργεια έχει αμοιβαία επίδραση: *Αγαπάνε ο ~ τον άλλο*. **β.** το πρώτο από δύο ή περισσότερα μέρη ενός συνόλου που χαρακτηρίζονται από διαφορετικές ενέργειες, καταστάσεις κτλ.: *Ο ~ έφυγε γι' Αμερική κι ο άλλος για Γερμανία*. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. ένας² μία & μια ένα** (άρθρο αόρ.) • θηλ. γεν. & [λαϊκ.] *μιανής*: ❶ δηλώνει αόριστα κτ ή κτ: *Μιλούσε με ~ γυναίκα*. ~ *λεπτό, παρακαλώ!* ❷ (ειδικ.) χρησιμοποιείται **α.** (σε επιφωνημ. προτ.) για να τονίσουμε την αρνητική σημασία της λ. που ακολουθεί: *Έκανε ~ ζέστη απίστευτη!* **β.** για να τονίσουμε την ιδιότητα του ουσιαστικού που ακολουθεί: *Πώς να παρατήρει ~ μάνα το παιδί της; ~ Θεός το ξέρει!* **γ.** σε αρνητ. προτ. με έμφαση: ~ *τηλέφωνο δεν πήρες!* (κανένα). ~ *φορά δεν ήρθε να μας δει!* (ποτέ). **ένας³ μία & μια ένα** (αριθμ. επίθ.): αυτός που εκφράζει την έννοια της μονάδας και συμβολίζεται με τον αριθμό 1: *Ξέρει να μετράει από το ~ μέχρι το δέκα*. *Πήρε ~ κιλό μπανάνες και δύο κιλά μήλα*. **μια και καλήμια κι έξω**: με μία μόνο ενέργεια (για να δοθεί τέλος σε κτ): *Προσπάθησε να λύσει την παρεξήγηση ~*. **δεν έχω μία**: δεν έχω καθόλου χρήματα. **ένα και το αυτό**: ακριβώς το ίδιο.

Σύνθετα με εν - μέσα σε

έγκαιρα
έγκαιρος
εγκάριος
εγχώριος
εμπρόθεσμα

ανάμεσα σε

ενσωματώνω
ενσωμάτωση

επάνω σε

εγκόσμια
εγκόσμιος

με τον τρόπο

εγκάρδια
εγκάρδιος
εγκαρδιότητα
εγκαρδιώνω
εγκαρδιώση
εγκαρδιωτικός
έγκυρος

εγκυρότητα

έμπρακτα
εμπράκτως
εμφανής
εμφανώς
εμφυχώνω
εμφύχωση
ενθάρρυνση
ενθαρρυντικά
ενθαρρυντικός
ενθαρρύνω

κτ έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθετικό

εγγράμματος
έγχροδο
έγχρωμα
έγχρωμος
ένδοξα
ένδοξος
ενδόξως

Γενικά στα ελληνικά η χρήση του αόρ. άρθρου είναι πιο περιορισμένη από ό,τι σε άλλες γλώσσες και γι' αυτό καλό είναι να αποφεύγεται η υπερβολική χρήση του.

Το αόρ. άρθρο δεν έχει πληθ.: όταν θέλουμε να αναφερθούμε με αοριστία σε πολλά πράγματα, πρόσωπα κτλ., χρησιμοποιούμε το ουσ. στον πληθ. χωρίς άρθρο. (Εφεραν φαγητά και ποτά.)

ενδείκνυμαι • μπλ. ενδεδειγμένος: (αμτβ.) είμαι ο καταλληλότερος για κτ ή κπ ≠ αντενδείκνυμαι: *Η μόνη θεραπεία που ενδείκνυται είναι η διακοπή του καπνίσματος.*

ένδειξη η: ❶ κάθε στοιχείο που επιβεβαιώνει ότι κτ είναι πιθανό να έχει ή να μην έχει συμβεί ≠ αντένδειξη: *Υπάρχουν πολλές ενδείξεις για την ενοχή τους. σε ~ διαμαρτυρίας/φιλίας/καλής θελήσεως κτλ.:* για να δείξουμε διαμαρτυρία, φιλία κτλ. ❷ το αποτέλεσμα της μέτρησης από ένα όργανο-μετρητή, μια συσκευή κτλ.: *Οι ενδείξεις του μετρητή νερού είναι λανθασμένες. ενδεικτικός -ή -ό:* αυτός που παρέχει ενδείξεις για κτ: *Η στείρα άρνησή του είναι ~ του δύστροπου χαρακτήρα του. ενδεικτικά (επίρρ.). ενδεικτικό* το: σχολικό έγγραφο με το οποίο πιστοποιείται ότι ο μαθητής προάγεται στην επόμενη τάξη.

ενδέχεται • μόνο ενστ.: απρόσ. είναι πιθανό, είναι δυνατόν, δεν αποκλείεται να συμβεί κτ: *Αν ακυρωθεί η εκδρομή, ~ να αντιδράσουν οι μαθητές. ενδεχόμενος -η -ο:* αυτός που ενδέχεται να συμβεί. **ενδεχόμενο** το.

ενδιαφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ έχω μεγάλη σημασία για κπ: *Με ~ πολύ η γνώμη σας. ❷ παθ. δείχνω ιδιαίτερη φροντίδα για κπ ή κτ: Ενδιαφέρονται για την ειρήνη. ενδιαφέρει:* απρόσ. έχει ενδιαφέρον, αξίζει: *~ να καταλάβουμε πώς έγινε αυτό. ενδιαφέρων -ουσα -ον:* κπ ή κτ που προσελκύει την προσοχή κάποιου: *Στην ομιλία του έθιξε ένα πολύ ~ κοινωνικό ζήτημα. σε ενδιαφέρουσα:* έγκυος. **ενδιαφέρον** το: ❶ η με μεγάλη φροντίδα ενασχόληση με κπ ή κτ: *Έδειξε ιδιαίτερο ~ για την υγεία μου. ❷ αντικείμενο ενασχόλησης: Το ποδόσφαιρο δεν περιλαμβάνεται στα ενδιαφέροντά της. ❸ το να προκαλεί κπ ή κτ την προσοχή: *Όσα λες έχουν ~.**

ενδοιασμός ο: δισταγμός, επιφυλακτικότητα για τη λήψη μιας απόφασης: *Είχε πολλούς ενδοιασμούς για τη συμμετοχή της εταιρείας στον διαγωνισμό. ενδοιαστικός -ή -ό:* ΓΛΩΣΣ αυτός που εκφράζει ενδοιασμό, φόβο για εν-

δεχόμενο δυσάρεστο γεγονός: *~ σύνδεσμος / δευτερεύουσα ~ πρόταση.*

ενέδρα η: ❶ το να παραμονεύει κανείς να πιάσει κπ ή κτ: *Η αστυνομία είχε στήσει ~ στους εμπόρους ναρκωτικών. ❷ ομάδα ανθρώπων που παραμονεύουν και το σημείο όπου παραμονεύουν: *Επλεσε σε ~ της αστυνομίας. ενεδρεύω* (αμτβ): στήνω ενέδρα. ~ σχ. **ίζημα.***

ενεργώ: ❶ (αμτβ.) δωρ, κάνω προσπάθεια για να επιτύχω κτ: *Ο βουλευτής έχει ενεργήσει για να ενισχυθεί ο σύλλογος. ❷ (αμτβ., για φάρμακο, ουσία κτλ.) φέρνω αποτέλεσμα: *Το χάπι ~ μετά από δύο ώρες. ❸ [επίσ.] (μτβ.) κάνω, διεξάγω: *Ο εισαγγελέας ενεργεί έρευνα για τα κινλώματα αυτά. = διενεργώ. ενεργεια η: ❶ πράξη, δράση, προσπάθεια που αποσκοπεί σε ένα αποτέλεσμα: *Η παραβίαση του ελληνικού εναέριου χώρου θεωρήθηκε εχθρική ~. ❷ φυσ η ιδιότητα υλικού σώματος να παράγει έργο: *αιολική ~. ❸ η δράση μιας ουσίας (π.χ. φαρμάκου). ❹ ζωντάνια, έντονη δραστηριότητα: *Είναι άτομο με φοβερή ~, δεν μπορεί να κάτσει ούτε λεπτό. ενεργειακός -ή -ό:* αυτός που αναφέρεται στις μορφές ενέργειας που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή: *Το φυσικό αέριο μπορεί να γίνει η κύρια ~ πηγή της χώρας. ενεργειακά (επίρρ.). ενεργητικός -ή -ό:* αυτός που ενεργεί = δραστήριος, ενεργητικά (επίρρ.). **ενεργητικότητα** η = ζωντάνια, ενέργεια (σημ. 4). **ενεργός -ός & [προφ.] -ή -ό:*** αυτός που ενεργεί ≠ ανενεργός, παθητικός: *~ πολίτης. ~ ηφαιστέιο:* ΓΕΩΛ αυτό από το οποίο εκλύονται ατμοί και αέρια, που μπορεί να εκραγεί. **ενεργά & -ώς** (επίρρ.).****

ενεργούμαι: αδειάζω το έντερό μου από άχρηστες στερεές ουσίες κατά τη διαδικασία της πέψης = [καχόσ.] χέζω, [επίσ.] αποφεύω: *Έχω τρεις μέρες να ενεργηθώ.*

ενήμερος -η -ο: αυτός που είναι καλά πληροφορημένος ≠ ανηνήμερος: *Να με κρατάς ~ για ό,τι συμβεί. ενημερότητα* η: το να είναι κπ ενήμερος. **ενημερώνω -ομαι**: (μτβ.) καθιστώ κπ ενήμερο, παρέχω πληροφόρηση σε κπ: *Θα σας ενημερώσω αμέσως για το ατύχημα. ενημέρωση η. **ενημερωτικός -ή -ό. ενημερωτικά** (επίρρ.).*

ενθουσιασμός ο: το συναίσθημα της ευχαρίστησης, χαράς κτλ. που εκδηλώνεται με τρόπο έντονο: *Δεν έκρυβε τον ~ του για την εκλογή του. ενθουσιάζω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ ενθουσιασμό: *Η πρόκριση της ομάδας ενθουσίασε τους φιλάθλους. ενθουσιώδης -ης -ες:* αυτός που είναι γεμάτος ενθουσιασμό: *Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας προκάλεσε εν-**

ενδεδειγμένος → ενδείκνυμαι
ενδείκνυμαι
ενδεικτικά → ένδειξη
ενδεικτικό → ένδειξη
ενδεικτικός → ένδειξη
ένδειξη
ενδέχεται
ενδεχόμενο → ενδέχεται
ενδεχόμενος → ενδέχεται
ενδιαφέρει → ενδιαφέρω
ενδιαφέρον → ενδιαφέρω
ενδιαφέρω
ενδιαφέρω
ενδοιασμός
ενδοιαστικός → ενδοιασμός
ένδοξα → εν-
ένδοξος → εν-
ενδόξως → εν-
ενέδρα
ενεδρεύω → ενέδρα
ένεκα → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
ένεκεν → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
ενεπλάκην → εμπλέκω
ενέπλεξα → εμπλέκω
ενέπνευσα → εμπνέω
ενεργά → ενεργώ
ενέργεια → ενεργώ
ενεργειακά → ενεργώ
ενεργειακός → ενεργώ
ενεργητικά → ενεργώ
ενεργητικό → ενεργώ
ενεργητικός → ενεργώ
ενεργητικότητα → ενεργώ
ενεργοποιώ → -ποιώ
ενεργός → ενεργώ
ενεργούμαι → ενεργώ
ενεργώ
ενεργώς → ενεργώ
ενέτεινα → εντέινω
ένευσα → νεύω
ενήμερος
ενημερότητα → ενήμερος
ενημερώνω → ενήμερος
ενημέρωση → ενήμερος
ενημερωτικά → ενήμερος
ενημερωτικός → ενήμερος
ενθάρρυνση → εν-
ενθαρρυντικά → εν-
ενθαρρυντικός → εν-
ενθαρρύνω → εν-
ενθουσιάζω → ενθουσιασμός
ενθουσιασμός
ενθουσιώδης →
ενθουσιασμός
ενθουσιωδώς →
ενθουσιασμός
ενθρονίζω → εν-

θουσιώδεις ζητωκραυγές. σχ. **αγενής, εν-θουσιωδώς** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **ἐνθουσιάζω** «βρίσκομαι σε έκσταση», το οποίο προέρχεται από τον συνηρ. τ. **ἐνθους** του επιθ. **ἐνθεος**, σύνθετο από τα **ἐν + θεός**.

ενιαίος -α -ο: αυτός που αποτελεί μια ενότητα, ένα οργανωμένο σύνολο: **Θα τηρήσουν ~ στάση, ενιαία & ενιαίως** (επίρρ.).

ενίσταμαι (αμτβ.) • μόνο ενστ.: [επίσ.] προβάλλω αντίρρηση = αντιτίθεμαι, εναντιώνομαι. **ένσταση** η: αντίρρηση σε άποψη ή απόφαση: **Θα υποβάλω ~ κατά της απόφασης του Συμβουλίου.**

Κλίση οημάτων σε -ισταμαι: Ενστ. -**ισταμαι, -ιστασαι, -ισαται, -ιστάμεθα, -ισασθε, -ισανται**. Πρτ. συνηθ. στο γ' πρόσ. -**ιστατο, -ισαντο**.

ενισχύω -ομαι: (μτβ.) ❶ **κάνω** κπ ή κτ πιο δυνατό, πιο μεγάλο = [επίσ.] ενδυναμώνω ≠ εξασθενίζω: **Η χώρα μας θα ενισχύσει την άμυνά της.** ❷ **δίνω βοήθεια:** ~ **τον αγώνα της Unicef.** **ενίσχυση** η: ❶ **το να κάνει κανείς** κπ ή κτ πιο δυνατό ή το να γίνεται κπ ή κτ πιο δυνατό(ς): **Είναι απαραίτητη η ~ της προσπάθειάς σας. Αναμένεται ~ των ανέμων.** ❷ **βοήθεια:** **Ο Δήμος πρόσφερε οικονομική ~ στον σύλλογο γονέων.** **ενισχυτής** ο: συσκευή που ενισχύει τάση ηλεκτρικού ρεύματος ή ηλεκτρομαγνητικό σήμα. **ενισχυτικός -ή -ό, ενισχυτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **ἐνισχύω**, σύνθετο από τα **ἐν + ισχύς** «δύναμη».

έννοια¹ η: ❶ **νοητική κατασκευή, ιδέα** που σχηματίζεται στον νου για τα ουσιαστικά γνωρίσματα ενός πραγματικού ή μη αντικειμένου: **η ~ του κόσμου / της αλήθειας.** ❷ **σημασία, νόημα:** **Ποιος έχει καταλάβει την ~ της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;** **εννοώ -ούμαι:** (μτβ.) ❶ **έχω στον νου μου** κτ: **Δεν κατάλαβα τι εννοείς με τη φράση αυτή.** ❷ **καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι:** **Δε σας εννόησα, μπορείτε να το εξηγήσετε;** **ενοοείται:** απρόσ. είναι αυτονόητο, προφανές: ~ **ότι όσα συζητήσαμε δεν είναι δημοσιεύσιμα.**

Από το ΑΕ ρ. **ἐννοῶ**, σύνθετο από τα **ἐν + νοῶ** (από το νοῶς). σχ. **έννοια².**

έννοια² & [λαϊκ.] **έγνοια** η: φροντίδα: **Δεν έχει ~ και σκοτούρες. Λείπει σε ταξίδι κι έχω την ~ της.** **νοιάζομαι & [λαϊκ.] γνοιάζομαι:** ❶ (αμτβ.) **έχω την έγνοια, ανησυχώ** για κπ ή κτ = ενδιαφέρομαι: **Δυστυχώς, δε ~ για τίποτα.** ❷ (μτβ.) **φροντίζω** κπ, **κάνω** ό,τι χρειάζεται, για να είναι καλά: **Εσύ έχεις τους γονείς σου που σε ~. νοιάζει** • **αόρ. ένοιαξε:** ❶ **τριτοπρ.** (μτβ.) **κτ μου προκαλεί ενδιαφέρον ή έγνοια, ανησυχία = ενδιαφέρει, απασχολεί, μέλει:** **Δε με ~ ο μικρός βαθμός που πήρα, αλλά το γεγονός ότι κάνω επιπόλαια λάθη.** ❷ **απρόσ. κτ μου προκαλεί ενδιαφέρον ή έγνοια:** **Καθόλου δε με ~ που έφυγες/αν θα φύγεις!**

Οι δύο λ. προφέρονται διαφορετικά: η **έννοια¹** προφέρεται ως τρισύλλαβο (έν-νοι-α), ενώ η **έννοια²** με συνίζηση ως δισύλλαβο (έν-νοια).

ενοικιάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ **παραχωρώ** σε κπ τη χρήση ιδιόκτητου χώρου ή πράγματος για ορισμένο χρόνο έναντι καθορισμένου ποσού, **νοικιάζω:** **Έχω ενοικιάσει το διαμέρισμα σε δύο φοιτητές.** ❷ **χρησιμοποιώ** έναν χώρο ή πράγμα για ορισμένο χρόνο πληρώνοντας ενοίκιο. **ενοικίαση** η. **ενοικιαστής** ο, **ενοικιάστρια** η: πρόσωπο που νοικιάζει χώρο ή πράγμα από άλλον = [οικ.] **νοικάρης, νοικάρισσα.** **ενοίκιο** το: το ποσό που πληρώνεται για την ενοικίαση. **νοίκι.**

Από το ΑΕ σύνθετο **ἐνοικος** (< **ἐν + οἶκος**).

ένορκος ο, η: πολίτης που επιλέγεται με κλήρο και συμμετέχει, μαζί με τακτικούς δικαστές, στη σύνθεση ορκωτού δικαστηρίου: **Με την αγόρευσή του προσπάθησε να συγκινήσει τους ένορκους.** **ένορκος -η -ο:** αυτός που επικυρώνεται με όρκο: **Με κάλεσαν να δώσω ~ κατάθεση για την κλοπή.** **ένορκος** (επίρρ.).

ενότητα η: ❶ **η ιδιότητα μιας ομάδας προσώπων ή πραγμάτων να παρουσιάζονται ως ενιαίο, αδιαίρετο σύνολο:** **Η ~ του λαού είναι απαραίτητη.** ❷ **αντοτέλες τμήμα βιβλίου ή κειμένου:** **Θα εξεταστείτε στην έκτη ~ του βιβλίου.**

ενογλώ -ούμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) **προκαλώ** σε κπ **δυσφορία, στενοχώρια, ταραχή** κτλ.: **Τον ένοχλησε η αυστηρή κριτική τους. Με ~ η φασαρία της διπλανής τάξης.** **Όσα υποστηρίζω φαίνεται ότι ενοχλούν.** **ένοχληση** η: πράξη ή κατάσταση που προκαλεί **δυσφορία, στενοχώρια:** **Μας συγχωρείτε για την ~! Εφα-**

για κάτι σουβλάκια και είχα ενοχλήσεις στο στομάχι όλο το βράδυ. **ενοχλητικός -ή -ό. ενοχλητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **ένοχλῶ**, σύνθετο από τα *έν* + *όχλῶ* (< ὄχλος).

ένοχος -η -ο: ≠ αθώος ❶ ΝΟΜ αυτός που έχει διαπράξει ποινικό αδίκημα: *Κρίθηκε ~ για δωροδοκία.* ❷ αυτός που έχει διαπράξει ηθικά κατακριτέα πράξη και (συνεκδ.) αυτός που φανερώνει ενοχή: *Αισθάνεται ~, γιατί δεν τη στήριξε στις δύσκολες στιγμές που πέρασε. ~ συνείδηση. ένοχα* (επίρρ.). **ενοχή** η: ❶ η ευθύνη για πράξη που είναι ηθικά κατακριτέα ή τιμωρείται από τον νόμο ≠ αθωότητα: *Στο δικαστήριο παραδέχτηκε την ~ του.* ❷ δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει όποιος έχει κάνει κτ κακό = τύψεις: *Είχε ενοχές που τον εγκατέλειψε. ενοχοποιώ -ούμαι* (μτβ.). **ενοχοποίηση η. ενοχοποιητικός -ή -ό.**

ένστικτο το: ❶ ΨΥΧ έμφυτη παρόρμηση προς ορισμένες συμπεριφορές (επιβίωση, διαίωνηση του είδους), η οποία δεν κατευθύνεται από τη λογική: ~ *αυτοσυντήρησης.* ❷ (μτφ.) διαίσθηση: *Το μητρικό ~ την οδήγησε στην εύρεση της αληθινής της κόρης. ενστικτώδης -ης -ης:* αυτός που γίνεται από ένστικτο: ~ *αντίδραση. ✎ σχ. αγενής. ενστικτωδώς* (επίρρ.).

εντάξει (επίρρ.): ❶ σε καλή ή σωστή κατάσταση = καλά: *Πώς είσαι; Όλα ~;* ❷ για να δηλωθεί αλλαγή θέματος, συμφωνία ή υποχώρηση: ~, *θα πάμε όπου θέλεις.* ❸ [προφ.] (ως επίθ.) αυτός που είναι αποδεκτός, σωστός ή καλός: *Είναι πολύ ~ τύπος.*

ένταση η: ❶ αύξηση, ενδυνάμωση ή ενίσχυση μιας ενέργειας: *Αποφασίστηκε η ~ των περιπολιών στα χερσαία σύνορα των δύο χωρών.* ❷ βαθμός της δύναμης ή της ισχύος μιας ενέργειας: *Οι χιονοπτώσεις συνεχίζονται με αμείωτη ~.* ❸ (μτφ.) όξυνση στις σχέσεις: *Δημιουργήθηκε ~ στη Βουλή μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης.* ❹ νευρική κατάσταση, εκνευρισμός: *Η ~ και η κούραση φεύγουν μόλις γυρίζω σπίτι. εντεινώ -ομαι* • πρτ. & αόρ. *ενέτεινα*, παθ. αόρ. *εντάθηκα*: (μτβ.) ❶ δυναμώνω, ενισχύω την ένταση: ~ *τις προσπάθειές μου να κερδίσω στον διαγωνισμό.* ❷ παθ. (μτφ.) γίνομαι πιο οξύς: *Εντάθησαν οι σχέσεις ΗΠΑ και Ιράν τις τελευταίες μέρες. έντονος -η -ο:* αυτός που έχει ένταση: ~ *συναισθήματα/συζήτηση. έντονα & εντόνως* (επίρρ.).

εντατικός -ή -ό: αυτός που γίνεται με πολλή προσπάθεια και ένταση: *Χρειάζεται ~ διάβασμα για να περάσεις σ' αυτή τη σχολή. εντατικά* (επίρρ.). **εντατική** η: Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.), ειδικό τμήμα νοσοκομείου όπου νοσηλεύονται ασθενείς σε κρίσιμη κατάσταση.

εντάσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ ή κτ μέσα σε ευρύτερο σύνολο = ενσωματώνω: *Η απόφαση αυτή εντάσσεται στα σχέδια της κυβέρνησης για αναβάθμιση της εκπαίδευσης.* ❷ παθ. προσχωρώ, οργανώνομαι: *Εντάχθηκε στο κόμμα. ένταξη* η.

έντιμος -η -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από πίστη σε ηθικές αρχές, τιμιότητα, αξιοπρέπεια κτλ.: ~ *πολιτικός/στάση/δίκη. έντιμα & εντίμως* (επίρρ.). **εντιμότητα** η.

Από το ΑΕ **έντιμος** «τιμημένος», σύνθετο από τα *έν* + *-τιμος* (< τιμή).

εντολή η: ❶ διαταγή, παραγγελία: *Η ~ του Διευθυντή είναι να μη φύγει κανένας.* ❷ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΓΙΑ που δίνεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, για να εκτελέσει συγκεκριμένη λειτουργία: *Η αποθήκευση του κειμένου γίνεται με μια απλή εντολή.*

εντοπίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ βρίσκω τη θέση όπου βρίσκεται κτ ή κτ: *Το σκάφος του Λιμενικού εντόπισε το πλοίο με τους λαθρομετανάστες.* ❷ περιορίζω κτ σε ορισμένο τόπο, επικεντρώνω: *Οι έρευνες εντοπίστηκαν στον χώρο των οργανωμένων οπαδών. εντοπισμός* ο.

Από τα ΑΕ *έν* + *τόπος*.

εντός¹ (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) ≠ εκτός: δηλώνει ❶ τόπο, κατάσταση κτλ. μέσα στα όρια της οποίας βρίσκεται κτ ή κτ: ~ *περιοχής/των οριών ταχύτητας.* ❷ το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρόκειται να συμβεί ή να πραγματοποιηθεί (= ολοκληρωθεί) κτ: *Πρέπει να παραδώσετε την εργασία ~ της εβδομάδας. εντός² (επίρρ.): [επίσ.] μέσα στα όρια ενός τόπου ≠ εκτός: *Δεν είναι ~ τώρα, ξαναηλεφευγήστε αργότερα!**

έντυπος -η -ο: αυτός που είναι τυπωμένος σε χαρτί: *Να συμπληρώσετε αυτή την ~ αίτηση. έντυπο* το: περιοδικό, εφημερίδα, φυλλάδιο με τυπωμένο κείμενο ή εικόνα: *διαφημιστικό/ενημερωτικό ~.*

εντύπωση η: ❶ συναίσθημα ή σκέψη που προ-

ένοχα → ένοχος
ενοχή → ένοχος
ενοχλήση → ενοχλώ
ενοχλητικά → ενοχλώ
ενοχλητικός → ενοχλώ
ενοχλώ
ενοχοποίηση → ένοχος
ενοχοποιητικός → ένοχος
ενοχοποιός → -ποιώ
ενοχοποιώ → ένοχος
ενοχοποιώ → -ποιώ
ένοχος
ένσταση → ενίσταμαι
ένστικτο
ένστικτώδης → ένστικτο
ένστικτωδώς → ένστικτο
ένσωματώνω → εν-
ένσωμάτωση → εν-
ένταξει
ένταξη → εντάσσω
ένταση
έντάσσω
εντατικά → ένταση
εντατική → ένταση
εντατικοποιώ → -ποιώ
εντατικός → ένταση
εντεινώ → ένταση
έντιμα → έντιμος
έντιμος
έντιμότητα → έντιμος
έντίμως → έντιμος
εντολή
έντονα → ένταση
έντονος → ένταση
έντόνως → ένταση
εντοπίζω
εντοπισμός → εντοπίζω
εντός¹
εντός² → εντός¹
έντυπο → έντυπος
έντυπος
εντύπωση
εντυπωσιάζω → εντύπωση
εντυπωσιακά → εντύπωση
εντυπωσιακός → εντύπωση
εντυπωσιασμός → εντύπωση

ΕΝΩ
ΕΞΑΙΡΩ

ενώ
 ενωμένος → ενώνω
 ενώνω
 ενώπιον → πρόθεση - Λέξεις
 με προθετική λειτουργία
 ένωση → ενώνω
 ενωτικά → ενώνω
 ενωτικός → ενώνω
 εξ → πρόθεση - Λόγιες προ-
 θέσεις
 εξ- → εκ-
 εξ- → εκ-
 εξαγγελία → εξαγγέλλω
 εξαγγέλλω
 εξαγορά
 εξαγορά
 εξαγοράζω → εξαγορά
 εξαγορά
 εξαγωγή → εξαγωγή
 εξαγωγικός → εξαγωγή
 εξαδέλφη → εξαδελφός
 εξαδελφός
 εξαδέρφη → εξαδελφός
 εξαδερφός → εξαδελφός
 εξαίρεση → εξαίρω
 εξαίρετα → εξαιρετικός
 εξαιρετικά → εξαιρετικός
 εξαιρετικός
 εξαίρετος → εξαίρετικός
 εξαίρω
 εξαίρω
 εξαίρω

καλείται στη συνείδησή μας από ένα εξωτε-
 ρικό ερέθισμα: *Η στάση του προκάλεσε άσχη-
 μη ~. μου κάνει ~ κτ:* προκαλεί κτ τον θαυ-
 μασμό μου, προσελκύει την προσοχή μου:
Μας έκανε ~ το ακριβό του ντύσιμο. ❷ αφέ-
 βαιη γνώμη: *Μας έδωσε την ~ ότι δε γνωρίζ-
 ει καλά την υπόθεση.* **εντυπωσιάζω -ομαι:**
 (μτβ.) προκαλώ καλή εντύπωση: *Η νέα του
 ταινία εντυπωσίασε κοινό και κριτικούς.*
εντυπωσιακός -ή -ό: αυτός που προκαλεί
 έντονη αίσθηση: *Η εμφάνιση της ομάδας στον
 τελικό ήταν ~.* **εντυπωσιακά** (επίρρ.). **εντυ-
 πωσιασμός** ο: το να εντυπωσιάζεται κτ, αλ-
 λά και η επιδίωξη της επίδειξης: *Μίλησε με
 αυτό το ύφος για λόγους εντυπωσιασμού.*

ενώ (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ κτ
 αντίθετο με αυτό που εκφράζει η κύρια πρό-
 ταση = παρόλο που, μολονότι, αν και: *Εφυ-
 γε πολύ πρωί σήμερα, ~ συνήθως φεύγει πιο
 αργά.* ❷ γεγονός που συμβαίνει κατά το ίδιο
 χρονικό διάστημα με κτ άλλο: *~ περπατού-
 σαμε, συζητούσαμε για τα πολιτικά.*

ενώνω -ομαι • ενωμένος & [επίσ., στη σημ. 3]
 ηνωμένος (μτβ.) ❶ συνδέω δύο ή περισσότερα
 πράγματα ή χώρους: *~ δύο καλώδια. Η γέ-
 φυρα ~ το Ρίο με το Αντίρριο.* ❷ συνδέω ψυ-
 χικά και πνευματικά: *Τους ~ κοινοί αγώνες
 από την εποχή της δικτατορίας.* ❸ μππ. στην
 ονομασία κρατών ή οργανισμών: *Οργανι-
 σμός Ηνωμένων Εθνών/Ηνωμένες Πολιτείες
 Αμερικής.* **ένωση** η: ❶ σύνδεση αντικειμένων,
 πραγμάτων, χώρων κτλ. σε ένα ενιαίο σύν-
 ολο. ❷ το σημείο όπου ενώνονται τα τμήματα
 που απαρτίζουν ένα όλο: *Η ~ δε φαινόταν -
 τόσο καλά ήταν φταιγμένη!* ❸ οργανισμός
 συνεργασίας προσώπων, σωματείων, κρατών
 κτλ.: *Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένωση Ελλήνων
 Χημικών.* ❹ χημ σύνθετη ουσία με ορισμέ-
 νες ιδιότητες που σχηματίζεται από δύο ή πε-
 ρισσότερα χημικά στοιχεία σε συγκεκριμένες
 αναλογίες και της οποίας τα συστατικά είναι
 αδύνατο να διαχωριστούν με φυσική μέθοδο
 ή μέσο: *ανόργανη/οργανική ~.* **ενωτικός -ή
 -ό:** αυτός που ενώνει = συνδετικός: *Είναι ο ~
 κρίκος μεταξύ κυβέρνησης και συνδικαλιστι-
 κών οργανώσεων.* **ενωτικά** (επίρρ.).

εξαγγέλλω -ομαι • αόρ. εξήγγελα, παθ. αόρ.
 εξαγγέλληκα: (μτβ.) ανακοινώνω δημόσια: *Ο
 υπουργός εξήγγελε μέτρα για την αναβάθμι-
 ση της υγείας.* **εξαγγελία** η: επίσημη δημόσια
 ανακοίνωση: *προεκλογικές εξαγγελίες για
 μείωση της ανεργίας.*

εξαγορά η: ❶ αγορά, απόκτηση κτ πράγματος:
*Προχώρησε στην ~ του μεριδίου των συγγε-
 νών του, για να έχει την πλήρη κυριότητα του
 οικοπέδου.* ❷ καταβολή χρηματικού ποσού
 με σκοπό την απαλλαγή από υποχρέωση ή
 ποινή. ❸ δωροδοκία: *Κατηγορείται για ~ του
 διαιτητή του αγώνα.* **εξαγοράζω -ομαι:** (μτβ.)
 ❶ αγοράζω κτ. ❷ καταβάλλω χρηματικό πο-
 σό για την απαλλαγή από υποχρέωση ή ποι-
 νή: *Εξαγόρασε τη στρατιωτική του θητεία.* ❸
 δίνω χρήματα σε κτ για να εξασφαλίσω την
 εύνοια ή τη βοήθεια κτ = δωροδοκώ: *Είχε πε-
 τύχει την αναβολή της δίκης εξαγοράζοντας
 τους δικαστές.* **εξαγοράσιμος -η -ο.**

εξάγω -ομαι • ποτ. εξήγα, αόρ. εξήγαγα, παθ.
 αόρ. [σπάν.] εξάχθηκα & [επίσ.] εξήχθην:
 (μτβ.) ❶ μεταφέρω, πουλάω ή στέλνω στο
 εξωτερικό προϊόν ή αγαθό ≠ εισάγω: *Η Ελλά-
 δα ~ πλαστικά στις αραβικές χώρες. Συνελή-
 φθη στα σύνορα να εξάγει παράνομα από τη
 χώρα πολύτιμους λίθους.* ❷ **α.** συνήθ. παθ.
 (για συμπίερασμα, άποψη κτλ.) καταλήγω:
*Από όσα λες εξάγεται το ακόλουθο συμπερά-
 σμα.* **β.** βγάζω κτ από κάπου: *~ πετρέλαιο από
 τη θάλασσα.* **εξαγωγή** η: ❶ μεταφορά προϊό-
 ντος ή αγαθού στο εξωτερικό ≠ εισαγωγή: *Η
 Ελλάδα, από χώρα εξαγωγής εργατικού δυ-
 ναμικού, έγινε χώρα αθρόας εισαγωγής.* ❷ **α.**
 αφαίρεση από ένα σύνολο, βγάλσιμο: *Η ~ δο-
 ντιού θεωρείται μικρή χειρουργική επέμβαση.*
β. [επίσ.] η κατάληξη (για συμπίερασμα, άπο-
 ψη κτλ.): *Δέχθηκε πιέσεις για την ~ του πορί-
 σματος.* **εξαγωγικός -ή -ό.**

**(ε)ξάδελφος & (ε)ξάδερφος, (ε)ξαδέλφη &
 (ε)ξαδέρφη** η: ο γιος ή η κόρη θεού ή θείας
 κτ: *Η κόρη της αδερφής της μαμάς μου είναι
 πρώτη μου ~.* **ξάδελφι & ξάδερφι** το: το παι-
 δί θεού ή θείας κτ, ανεξαρτήτως φύλου.

εξαιρετικός -ή -ό: ❶ αυτός που ξεχωρίζει από
 το σύνολο, ο πολύ καλός: *Πρόκειται για ~
 καθηγητή.* ❷ αυτός που είναι πολύ μεγάλος
 ή πολύ έντονος: *Η εκδήλωση είχε ~ επιτυχία.*
εξαιρετικά (επίρρ.). **εξαιρετος -η -ο:** εξαι-
 ρετικός (σημ. 1): *~ επιστήμονας.* **εξαιρετα**
 (επίρρ.).

Το επίθ. **εξαιρετικός** είναι μτφρδ. από το γαλλ.
 exceptionnel, ενώ το **εξαιρετος** προέρχεται από το
 ΑΕ **εξάρετος**, παράγωγο του ρ. **εξαιρώ**.

εξαιρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αποκλείω, ξεχωρίζω
 κτ ή κτ από το σύνολο στο οποίο ανήκει, δεν

το(ν) συμπεριλαμβάνω σ' ένα σύνολο: Από τη νέα νομοθετική ρύθμιση εξαιρούνται όσοι μετανάστες ήλθαν από τη Ρωσία. ❷ ΓΛΩΣΣ. παθ. αποκλίνω από τον κανόνα της Γραμματικής: Όλα τα ρήματα που τελειώνουν σε -ίζω γράφονται με ι - εξαιρούνται τα δανείζω, δακρύζω κτλ. **εξάιρωση** η: ❶ η διάκριση, ο αποκλεισμός (προσώπου ή πράγματος) από το σύνολο στο οποίο ανήκει: Ο καθηγητής μάς αντιμετωπίζει όλους δίκαια, δεν κάνει εξαιρέσεις. ❷ παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα.

εξάιρω -ομαι • αόρ. εξήρα, παθ. αόρ. εξάρθηκα & [επίσ.] εξήρθην. [επίσ.] (μτβ.) επαινών, εγκωμιάζω: Εξήρε το θάρος του νέου. **έξαρη** η: ❶ το να επαινείται, να εγκωμιάζεται κάτι: ~ του αγωνιστικού πνεύματος των φοιτητών του Πολυτεχνείου στην ομιλία του Διευθυντή για τη 17η Νοεμβρίου. ❷ (πνευματική και ψυχική) κορύφωση, ανάταση ≠ ύφεση: Στην παρέλαση υπήρχε διάχυτο κλίμα εθνικής έξαρσης. ❸ πολύ μεγάλη αύξηση της έντασης, έντονη κλιμάκωση μιας κατάστασης: ~ της εγκληματικότητας στις μεγαλουπόλεις.

εξάισιος -α -ο: αυτός που προκαλεί τον θαυμασμό, που είναι πολύ ωραίος: Είδαμε μία ~ παράσταση. **εξάισια** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *εξάισιος*, σύνθετο από τα *έξ* + *αΐσιος*.

εξακολουθώ: ❶ (μτβ.) συνεχίζω να κάνω κτ χωρίς διακοπή = συνεχίζω: Θα εξακολουθήσεις να πηγαίνεις στη δουλειά, ενώ δε σε πληρώνουν. ❷ (αμτβ.) διαρκώ, παρατείνομαι χρονικά: Η κακοκαιρία θα εξακολουθήσει όλη την εβδομάδα. **εξακολούθηση** η: συνέχιση, παράταση. **κατ' εξακολούθηση/ιν**: συνεχώς, αδιάκοπα: Έχει τιμωρηθεί κατ' εξακολούθησιν για υβριστική συμπεριφορά. **εξακολουθητικός -ή -ό**. **εξακολουθητικά** (επίρρ.).

εξακριβώνω -ομαι: (μτβ.) διαπιστώνω την ακρίβεια πράγματος, γεγονότος κτλ. μετά από λεπτομερή έρευνα: Προσπαθεί να εξακριβώσει αν αληθεύει η είδηση της παραίτησης του υπουργού. **εξακριβωση** η: ακριβής διαπίστωση: Η αστυνομία τον οδήγησε στο Τμήμα για ~ στοιχείων.

Από το ΑΕ ρ. *εξακριβώ*, σύνθετο από τα *έξ* + *ακριβώ* -*ω* (< *ακριβής*).

εξαλείφω -ομαι: (μτβ.) εξαφανίζω κτ, κατα-

στρέφω ολοσχερώς: Υποσχέθηκε να εξαλείψει την εγκληματικότητα. **εξάλειψη** η.

εξάλλος -η -ο: ❶ αυτός που δεν μπορεί να συγκρατήσει τον εαυτό του λόγω έντονου συναισθήματος, και (συνεκδ.) η σχετική συμπεριφορά: Μόλις άκουσε τις κατηγορίες εναντίον του, έγινε ~. Οι φίλθλοι ξέσπασαν σε εξάλλους πανηγυρισμούς. ❷ αυτός που υπερβαίνει τα επιτρεπτά όρια, που προκαλεί: Ενόχλησε ορισμένους το ~ ντύσιμό της. **εξάλλα** (επίρρ.). **εξάλλοσύνη** η.

εξάνθημα το: ΙΑΤΡ. δερματική αλλοίωση (με σπυράκια, κηλίδες κτλ.) που προκαλείται από αλλεργία ή ως σύμπτωμα ορισμένων ασθενειών.

εξανθηματικός -ή -ό.

εξανίσταμαι: [επίσ.] (αμτβ.) θυμώνω και εκφράζω έντονα την αγανάκτησή μου: Όταν ακούει να κατηγορούν άδικα τη νεολαία, εξανίσταται. ❧ σχ. **ενίσταμαι**.

εξαντλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ μεγάλη σωματική ή ψυχική αποδυνάμωση: Ο οργανισμός του είναι πολύ εξαντλημένος από την ίωση. ❷ καταναλώνω μέχρι τέλους: Τα εισιτήρια του τελικού έχουν εξαντληθεί. **Εξαντλήθηκε** η υπομονή μου, όλοι για τιμωρία στον Γυμνασιάρχη! ❸ πραγματεύομαι ένα θέμα λεπτομερώς: Αφού το εξαντλήσαμε το ζήτημα, γιατί το ξανα συζητάς; **εξαντληση** η: ❶ σωματική ή ψυχική εξουθένωση κάποιου: Ένωθε ~ από την πολυήμερη περιπλάνηση. ❷ α. **κατανάλωση** μέχρι τέλους: Η ~ των αποθεμάτων σε λαχανικά οφείλεται στην κακοκαιρία. ~ του νέου μυθιστορήματος του γνωστού Ιταλού συγγραφέα. β. **χρήση**, **άσκηση** στον υπέρτατο βαθμό: ~ των ορίων επιείκειας. ❸ πλήρης διερεύνηση: η ~ ενός θέματος. **εξαντλητικός -ή -ό**. **εξαντλητικά** (επίρρ.).

εξαπατώ -ώμαι: (μτβ.) ξεγελώ κτ, στήνω απάτη σε βάρος κάποιου: Ο πολιτικός αυτός προσπαθεί να εξαπατήσει τον λαό με ψεύτικες υποσχέσεις. **εξαπάτηση** η: η προσπάθεια να εξαπατήσει κάποιον = ξεγέλασμα, κοροϊδία.

εξαπλώνω -ομαι: ❶ παθ. καλύπτω όλο και μεγαλύτερη γεωγραφική έκταση, επεκτείνομαι: Η κακή φήμη της εταιρείας εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα στην αγορά. ❷ (μτβ.) κάνω κτ γνωστό σε ευρύτερο κοινό, διαδίδω: Η χρήση του Διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς εξαπλώθηκε ταχύτατα σ' όλο τον πλανήτη. **εξάπλωση** η: επέκταση, διάδοση: η ~ της αθλητικής βίας. η ~ μιας πολιτικής ιδεολογίας.

εξάισια → εξάισιος
εξάισιος
εξαιτίας → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
εξακολούθηση → εξακολουθώ
εξακολουθητικά → εξακολουθώ
εξακολουθητικός → εξακολουθώ
εξακριβωση → εξακριβώνω
εξάλειψη → εξαλείφω
εξάλλος → εξαλλοσύνη
εξάλλα → εξαλλοσύνη
εξάνθημα → εξανθηματικός
εξανίσταμαι
εξανίσταμαι
εξαντλητικά → εξαντλώ
εξαντλητικός → εξαντλώ
εξαντλώ
εξαπάτηση → εξαπατώ
εξαπατώ
εξαπλώνω
εξάπλωση → εξαπλώνω

Από το ελνστ. ρ. *εξάπτω*, σύνθετο από τα *εξ* + *άπτω* (< *άπτοϋς*).

εξάπτω
εξαργυρώνω
εξαργύρωση → εξαργυρώνω
εξαρθρώνω
εξάρθρωση → εξάρθρώνω
εξαροση → εξαίρω
εξάρτημα → εξαρτώ
εξαοτημένος → εξαρτώ
εξάρτηση → εξαρτώ
εξαοτιέμαι → εξαρτώ
εξαοτώ
εξαοτώμαι → εξαρτώ
εξαοθένηση → εξαοθενώ
εξαοθενώ
εξαοκηση → εξαοκώ
εξαοκώ
εξαοφαλίω
εξαοφάλιση → εξαοφαλίζω
εξαομίω → εξαομίωση
εξαομιση

εξάπτω -ομαι: (μτβ.) ❶ διεγείρω, ανάβω: *Η προκλητική δήλωση του προέδρου ~ τον φανατισμό των οπαδών της ομάδας.* ❷ παθ. θυμώνω, νευριάζω εύκολα: *Μην εξάπτεις, θα πάθεις τίποτα!* **εξάψη** η: ❶ έντονη διέγερση (συναισθημάτων, παθών): ❷ ΙΑΤΡ αύξηση της θερμοκρασίας, κυρίως κοκκίνισμα στο πρόσωπο, που οφείλεται σε πρόβλημα στην κυκλοφορία του αίματος.

Από το ελνστ. ρ. *εξάπτω* «αναφλέγω».

εξαργυρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ μετατρέπω σε χρήματα την αξία ενός τίτλου: *Πού θα εξαργυρώσω το λαχείο;* ❷ [μειωτ.] αποκομίζω υλικά οφέλη ως αντάλλαγμα της προσφοράς μου: *Προσπαθεί να εξαργυρώσει με ανώτερες διευθυντικές θέσεις τη συμμετοχή του στην εξέγερση του Πολυτεχνείου.* **εξαργύρωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *εξαργύρω* -ω, σύνθετο από τα *εξ* + *αργύρω* (< *αργυρούς*).

εξαρθρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ΙΑΤΡ προκαλώ τη μετατόπιση οστού από την άρθρωσή του = βγάλω: *Με τον ώμο εξαρθρωμένο, αποχώρησε από το παιχνίδι.* ❷ (μτφ.) πετυχαίνω τη διάλυση μιας ομάδας (συνήθως εγκληματικής): *Η αστυνομία εξαρθρωσε σπείρα κακοποιών.* **εξάρθρωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *εξαρθρώω* & -έω -ω, σύνθετο από τα *εξ* + *άρθρω* (< *άρθρον*).

εξαοτώ -ιέμαι & -ώμαι • μπ. *εξαοτημένος:* (μτβ.) ❶ βασίζω κτ σε ορισμένους παράγοντες: *~ την επιτυχία της διδασκαλίας από τη συμμετοχή της τάξης.* ❷ παθ. στηρίζομαι σε, συνδέομαι με: *Οι αλλαγές στην εκπαίδευση θα εξαοτηθούν από τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας.* ❸ παθ. τριτοπρ. είναι ενδεχόμενο, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις: *-Θα μας συνοδεύσεις στον χορό; -Εξαοτάται από το ποιος άλλος θα είναι μαζί σας.* ❹ παθ. βρισκομαι υπό την εξουσία κάποιου άλλου: *Οι χώρες του τρίτου κόσμου εξαοτώνται οικονομικά και πολιτικά από τις ισχυρές χώρες.* ❺ μπ. α. αυτός που έχει εθιστεί στα ναρκωτικά: *κέντρο περιθάλψης εξαοτημένων*

ατόμων. **β. εξαοτημένη πρόταση:** ΓΛΩΣΣ δευτερεύουσα πρόταση. **εξάρτηση** η: ❶ η στενή σχέση μεταξύ δύο φαινομένων κτλ.: *η ~ της επαγγελματικής επιτυχίας από την οικογενειακή συμπαράσταση.* ❷ η σχέση υποταγής ή άμεσης επιρροής από κπ: *Είναι εμφανής η οικονομική της ~ απ' αυτόν.* ❸ εθισμός: *~ από παραισθησιογόνες ουσίες.* **εξάρτημα** το: το καθένα από τα μέρη που ανήκει σε ορισμένο μηχανήμα, μηχανισμό κτλ. και συμβάλει στη λειτουργία του: *τα εξαοτήματα του ραδιοφώνου.*

εξαοθενώ • αορ. *εξαοθενσα*, μπ. *εξαοθενημένος:* (αμτβ.) χάνω τις δυνάμεις μου, μειώνεται η έντασή μου: *εξαοθενημένος οργανισμός. Οι άνεμοι εξαοθενούν.* **εξαοθενηση** η: μείωση δύναμης, ισχύος ή έντασης: *Προβλέπεται ~ των ανέμων αύριο. Ένα από τα συμπτώματα της ασθένειας αυτής είναι η ~ του οργανισμού. = αδυναμία.*

εξαοκώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ βοηθώ κπ να γίνει ικανός, εκπαιδεύω για μια ορισμένη δραστηριότητα: *Στο πρόγραμμα αυτό θα εξαοκηθώ στη χρήση των πολυμέσων.* ❷ εφαοκώω κπ που έμαθα θεωρητικά στην πράξη: *Σπούδασε κτηνιατρική, αλλά δεν έχει εξαοκήσει το επάγγελμα του κτηνιάτρου μέχρι σήμερα.* **εξαοκηση** η: ❶ άσκηση ορισμένης δραστηριότητας με σκοπό τη βελτίωση: *Η καθημερινή ~ στη χρήση της Ιταλικής είναι απαραίτητη, αν θέλεις να πας για σπουδές στην Ιταλία.* ❷ εφαρμογή θεωρητικών γνώσεων στην πράξη: *πρακτική ~.*

εξαοφαλίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ πετυχαίνω να αποκτήσω ή πραγματοποιώ κτ ενεργώντας κατάλληλα: *Κατάφερε να εξαοφαλίζει μία θέση στο Δημόσιο. Η ομάδα μας εξαοφάλισε την πρόκριση.* ❷ κάνω τις απαραίτητες ενέργειες ώστε κπ να έχει ασφάλεια (κυρίως οικονομική): *Με τη διαθήκη του εξαοφάλισε τα παιδιά του.* ❸ παθ. προφυλάσσω τον εαυτό μου από μελλοντικό κίνδυνο: *Πρόσεξε την εγγύηση του μηχανήματος για καλό και για κακό!* **εξαοφάλιση** η: το να εξαοφαλίζει κπ κτ ή κπ: *επαγγελματική ~. Στάθηκαν ώρες στην ουρά για την ~ των εισιτηρίων.*

εξαομίση η: ❶ φυσικό φαινόμενο κατά το οποίο ένα υγρό μετατρέπεται σε αέριο. ❷ ΜΗΧΑΝ σωλήνας από τον οποίο εκπέμπονται τα καυσάερα οχήματος: *εξαομίσεις των αυτοκινήτων.* **εξαομίω -ομαι:** ❶ (μτβ.) προκαλώ εξαομίση ενός υγρού: *Η μεγάλη ζέστη του καλο-*

καιριού ~ το νερό από τα ανοιχτά δοχεία. ❷ παθ. (αμτβ.) μετατρέπομαι από υγρό σε αέριο: Η βενζίνη εξατμίστηκε. ❸ παθ. (μτφ.) εξαφανίζομαι, χάνομαι: Η επιθυμία τους να ζήσουν στη φύση εξατμίστηκε.

Από το ΑΕ ρ. εξατμίζω, σύνθετο από τα έξ + ατμί-ζω (< ατμός).

εξαφανίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ κάνω κπ ή κτ να μη φαίνεται ή να μην υπάρχει: Εξαφάνισε τα γλυκά, για να μην τα φάμε. Οι ενέργειες του ανθρώπου κατά της φύσης έχουν εξαφανίσει πολλά είδη ζώων. ❷ παθ. δεν είναι γνωστό πού βρίσκομαι: Εξαφανίστηκαν πολύτιμα έγγραφα από το γραφείο του υπουργού. ❸ καταστρέφω ολοσχερώς: Μια πυρηνική έκρηξη μπορεί να εξαφανίσει μία ολόκληρη χώρα.
εξαφάνιση η: το να μη φαίνεται κπ ή κτ, να έχει χαθεί ή να μην υπάρχει πια: Η ~ του παιδιού δηλώθηκε στην αστυνομία. Πολλά είδη πουλιών, τα οποία απειλούνται με ~, θα μπορέσουν να σωθούν.

εξεγερση η: βίαιη, ομαδική κινητοποίηση εναντίον οποιασδήποτε εξουσίας: η ~ των φοιτητών του Πολυτεχνείου κατά της δικτατορίας. **εξεγείρω -ομαι:** (μτβ.) συνήθ. παθ. παραινών σε αντίδραση ή επανάσταση = ξεσηκώνω: Οι ιθαγενείς εξεγέρθηκαν κατά των αποικιοκρατών.

εξέδρα η: ❶ κατασκευη επίπεδη και υπερυψωμένη, με σκοπό να βλέπουν ή να φαίνονται καλύτερα όσοι ανεβαίνουν πάνω της: η ~ των επισήμων. ❷ σειρές καθισμάτων στα οποία κάθονται θεατές, κυρίως σε γήπεδα, και (συνεχδ.) το σύνολο των θεατών αυτών των σειρών: Έχει πολύ κόσμο, είναι γεμάτες οι εξέδρες. Όλη η ~ σηκώθηκε όρθια πανηγυρίζοντας το γκολ.

Από το ΑΕ εξέδρα «ταράτσα σκεπαστή με καθίσματα» (< έξ + έδρα).

εξελισσω -ομαι: (μτβ.) ❶ συνήθ. παθ. μεταβάλλω κτ σταδιακά: Η ελληνική γλώσσα εξελίσσεται συνεχώς. ❷ παθ. προοδεύω, βελτιώνομαι, αναπτύσσομαι: Εξελίχθηκε σε σπουδαίο επιστήμονα. Το εργοστάσιο εκσυγχρονίστηκε με μηχανήματα εξελιγμένης τεχνολογίας. **εξέλιξη η. εξελικτικός -ή -ό. εξελικτικά (επίρρ.). εξελίξιμος -η -ο.**

εξερευνώ -ώμαι: (μτβ.) ❶ ερευνώ κπ (άγνωστο)

τόπο για να τον γνωρίσω: Εξερεύνησε τη χώρα και έφτιαξε τους πρώτους χάρτες. Το παιδί προσπαθεί να εξερευνήσει και να ανακαλύψει τον κόσμο. ❷ (μτφ.) ερευνώ κτ με προσοχή για να ανακαλύψω όλες τις πτυχές του: Στο έργο του προσπαθεί να εξερευνήσει την ανθρώπινη ψυχή. **εξερεύνηση η:** ❶ έρευνα σε άγνωστο τόπο: Δύο διαστημόπλοια θα διατεθούν για την ~ του Άρη. ❷ προσεκτική μελέτη θέματος ή αντικειμένου: Ασχολείται με την ~ των σύγχρονων δρόμων της επικοινωνίας. **εξερευνητής ο, -ήτρια η. εξερευνητικός -ή -ό. εξετάζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ μελετώ κτ προσεκτικά για να καταλήξω σε συμπεράσματα: Ο εισαγγελέας εξέτασε όλα τα στοιχεία που του παρέδωσε η αστυνομία. ❷ ελέγχω τις γνώσεις κπ: Άρχισε να ~ τους μαθητές. ❸ ελέγχο την κατάσταση της υγείας κπ: Σε εξέτασε ο γιατρός; **εξέταση η. εξεταστής ο, -άστρια η. εξεταστικός -ή -ό. εξεταστικά (επίρρ.).**

εξευμενίζω -ομαι: (μτβ.) μειώνω την οργή κπ = καταπραΐνω: Πρόσφεραν θυσία στην Ήρα, για να την εξευμενίσουν. **εξευμενισμός ο. εξευμενιστικός -ή -ό. εξευμενιστικά (επίρρ.).**
εξεύρεση η: [επίσ.] εύρεση κπ πράγματος μετά από επίμονη και κοπιαστική προσπάθεια: Γίνονται προσπάθειες για την ~ λύσης στο Κυπριακό.

εξευτελίζω -ομαι: (μτβ.) προσβάλλω πολύ κπ, τον ταπεινώνω = [οικ.] ξεφτιλίζω: Του μίλησε άσχημα, τον εξευτέλισε μπροστά στον κόσμο. Η ομάδα εξευτελίστηκε με τέτοια ήττα. **εξευτελισμός ο. εξευτελιστικός -ή -ό. εξευτελιστικά (επίρρ.).**

Από το ελνστ. εξευτελίζω, σύνθετο από τα έξ + εύτελίζω (< εύτελής). λ. ξεφτιλίζω.

εξηγήω -ούμαι: (μτβ.) ❶ αναλύω κτ έτσι, ώστε να το καταλάβει κπ: Μας το εξήγησε με λόγια απλά και κατανοητά. Μας εξηγούσε για ποιό λόγο δεν μπορούμε να μπούμε. ❷ ερμηνεύω κτ: Είναι δύσκολο να εξηγήσει κανείς την αλλαγή στη συμπεριφορά του. ❸ (& παθ.) ξεκαθαρίζω τη στάση μου, δικαιολογούμαι: Έχω εξηγηθεί μαζί του και δε θα υτάρξει καμία παρεξήγηση. **εξήγηση η.**

Από το ΑΕ ρ. εξηγοῦμαι, σύνθετο από τα έξ + ήγομαι, που συνδύαζε τις σημ. «είμαι αρχηγός» και «ερμηνεύω» («δείχνω τον δρόμο»).

εξαφανίζω
εξαφάνιση → εξαφανίζω
εξαψη → εξαπτω
εξεβίασα → εκβιάζω
εξεγείρω → εξέγερση
εξεγερση
εξέδιδα → εκδίδω
εξέδρα
εξέδωσα → εκδίδω
εξέθεσα → εκθέτω
εξειδίκευση → εκ-
εξειδικεύω → εκ-
εξελέγην → εκλέγω
εξέλεξα → εκλέγω
εξελικτικά → εξελίσσω
εξελικτικός → εξελίσσω
εξέλιξη → εξελίσσω
εξελίξιμος → εξελίσσω
εξελίσσω
εξέπεμψα → εκπέμπω
εξέπεσα → εκπίπτω
εξεπλόγη → εκπλήττω
εξέπληξα → εκπλήττω
εξέπνευσα → εκπνέω
εξερεύνηση → εξερευνώ
εξερευνητής → εξερευνώ
εξερευνητικός → εξερευνώ
εξερευνητήρια → εξερευνώ
εξερευνώ
εξερογήνη → εκορήνημαι
εξετάζω
εξέταση → εξετάζω
εξεταστής → εξετάζω
εξεταστικά → εξετάζω
εξεταστικός → εξερευνώ
εξετάστρια → εξετάζω
εξέτεινα → εκτείνω
εξετέλεσα → εκτελώ
εξευμενίζω
εξευμενισμός → εξευμενίζω
εξευμενιστικά → εξευμενίζω
εξευμενιστικός →
εξευμενίζω
εξεύρεση
εξευτελίζω
εξευτελισμός → εξευτελίζω
εξευτελιστικά → εξευτελίζω
εξευτελιστικός → εξευτελίζω
έξη → σχ. έχω
εξήγα → εξάγω
εξήγησα → εξαγγέλλω
εξήγηση → εξηγώ
εξηγήω
εξημέρωση → εκ-
εξήρα → εξαίρω
εξηρήθη → εξαίρω

εξής
εξομολογώ

εξής¹
εξής² → εξής¹
εξήχθην → εξάγω
εξιλαστήριος → εξιλεώνων
εξιλεώνων
εξιλέωση → εξιλεώνων
εξισορροπηση → εκ-
εξισορροπητικά → εκ-
εξισορροπητικός → εκ-
εξισορροπώ → εκ-
εξίσου
εξισώνω
εξίσωση → εξισώνων
εξιτήριο
εξιχνιάζω
εξιχνίαση → εξιχνιάζω
έξοδο
εξοδός
εξοικειώνω
εξοικείωση → εξοικειώνω
εξοικονόμηση → εξοικονομώ
εξοικονομώ
εξολοθρευση → εξολοθρεύω
εξολοθρευτής → εξολοθρεύω
εξολοθρεύω
εξομάλυνση → εκ-
εξομαλυντικά → εκ-
εξομαλυντικός → εκ-
εξομαλύνω → εκ-
εξομολόγηση → εξομολογώ
εξομολογητήριο →
εξομολογώ
εξομολογητής → εξομολογώ
εξομολογητικά →
εξομολογώ
εξομολογητικός →
εξομολογώ
εξομολογήτρια →
εξομολογώ
εξομολόγος → εξομολογώ
εξομολογώ

εξής¹ (επίρρ.): στις εκφρ. **ως ~**: με τον παρακάτω τρόπο, έτσι: *Θα συνεχίσουμε ως εξής...*
στο ~: στη συνέχεια, από δω και μπρος, στο μέλλον: *Από εδώ και ~ δε δίνονται διευκρινίσεις στους εξεταζόμενους.* **εξής²** (επίθ.) • **άκλ.**: αυτός που παρουσιάζεται στη συνέχεια = ακόλουθος: *Θα μου αγοράσεις τα ~ προϊόντα. (& ως ουσ.) Σου επιστώ την προσοχή στο εξής...* **σχ. άνω.**

εξιλεώνω -ομαι: (μτβ.) **1** μειώνω την οργή κπ (κυρίως θεότητας) προς το πρόσωπό μου, εξευμενίζω. **2** παθ. μου δίνεται συγχώρεση για κάποια ενέργεια ή συμπεριφορά μου: *Χάρισε την περιουσία του στους φτωχούς, για να εξιλεωθεί για τις αδικίες που έκανε.* **εξιλέωση** η: εξευμενισμός, συγχώρεση για συγκεκριμένη ενέργεια ή συμπεριφορά. **εξιλαστήριος -α -ο**: συνήθ. στην έκφρ. **~ θύμα**: αυτός που σκόπιμα ενοχοποιείται και τιμωρείται για κτ, ενώ δε λογοδοτούν οι πραγματικοί υπεύθυνοι = αποδιοπομπαίος τράγος.

εξίσου (επίρρ.): **1** στον ίδιο βαθμό με τους άλλους: *Και οι δύο παίκτες είναι ~ καλοί στην επίθεση.* **2** σε ίση ποσότητα, σε ίσα μέρη: *Θα μοιραστούμε ~ τα κέρδη.*

εξισώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ ή κτ ίσο με κπ ή κτ άλλο: *Μην ~ την προσφορά τη δική μας με εκείνη των πολιτικών μας αντιπάλων.* **εξίσωση** η: **1** το να εξισώνει κανείς κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο. **2** μαθ ισότητα η οποία περιλαμβάνει μεταβλητές και επαληθεύεται για συγκεκριμένες τιμές τους: *~ πρώτου/δευτέρου βαθμού.*

εξιτήριο το: έγγραφο νοσοκομείου που παίρνει υποχρεωτικά ο ασθενής όταν φεύγει από αυτό ≠ εισιτήριο.

εξιχνιάζω -ομαι: (μτβ.) ανακαλύπτω την αλήθεια, τα αίτια, τη λύση σε μια σκοτεινή υπόθεση: *Η αστυνομία προσπαθεί να εξιχνιάσει αυτό το φρικτό έγκλημα.* **εξιχνίαση** η.

Από το ελνστ. ρ. **εξιχνιάζω**, σύνθετο από τα **εξ + ίχνος**.

έξοδο το: **συνήθ. πληθ.** το χρηματικό ποσό που ξοδεύει κπ πληρώνοντας αγαθά, υπηρεσίες κτλ. ≠ έσοδο: *Ο γιος μου σπουδάζει, γι' αυτό έχω πολλά ~.*

έξοδος η: ≠ είσοδος **1** το να βγει κπ έξω από κπ κλειστό χώρο ή τόπο: *Μετά την ~ του από το κοινοβούλιο, ο πρωθυπουργός δεν έκανε δηλώσεις. Του απαγορεύτηκε η ~ από τη χώρα.*

η Έξοδος του Μεσολογγίου. **2** το σημείο από όπου βγαίνει κπ από κλειστό χώρο ή ορισμένο τόπο: *Η σήραγγα αυτή έχει ~ στα χίλια μέτρα. Ιδιαίτερα ανξημένη είναι η κίνηση στις εξόδους της πόλης.* **3** **α.** το να βγει κπ από το σπίτι του για να ψυχαγωγηθεί: *Απόψε έχουμε ~, θα πάμε σ' έναν χορό.* **β.** μαζική φυγή από μεγάλο αστικό κέντρο: *Η μεγάλη ~ του Πάσχα συνεχίζεται.* **4** απομάκρυνση από μια αρνητική κατάσταση: *Τα μέτρα αυτά μπορούν να οδηγήσουν την εκπαίδευση στην ~ από την κρίση.* **5** ΦΙΛΟΛ το τελευταίο τμήμα της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, όπου ο χορός αποχωρεί από τη σκηνή.

Από το ΑΕ **έξοδος**, σύνθετο από τα **εξ + οδός** «δρόμος».

εξοικειώνω -ομαι: (μτβ.) **1** κάνω κπ οικείο, φιλικό με κπ άλλο ή με κτ: *Το βιβλίο επιχειρεί, με παραδείγματα και εικόνες, να εξοικειώσει τα παιδιά με την τέχνη.* **2** παθ. συνθίζω σε κτ, μαθαίνω: *Οι περισσότεροι Έλληνες δεν είναι ακόμα εξοικειωμένοι με την τεχνολογία.* **εξοικείωση** η.

εξοικονομώ -ούμαι: (μτβ.) **1** κάνω οικονομία σε κτ που είναι απαραίτητο, δε σπαταλώ: *Προσπαθεί να εξοικονομήσει χρήματα, για να βοηθήσει τους γονείς του. Με τα νέα πληροφοριακά συστήματα οι εταιρείες εξοικονομούν χρόνο και χρήμα.* **2** καταφέρνω να εξασφαλίσω κάτι: *Όταν ήμουν φοιτητής, δούλευα για να εξοικονομώ κάποια χρήματα.* **εξοικονόμηση** η.

εξολοθρεύω -ομαι: (μτβ.) εξοντώνω, καταστρέφω ολοκληρωτικά: *Τα νέα όπλα μπορούν να εξολοθρεύσουν ολόκληρη χώρα.* **εξολοθρευση** η. **εξολοθρευτής** ο, **-εύτρια** η. **εξολοθρευτικός -ή -ό**.

Από το ελνστ. ρ. **εξολοθρεύω**, σύνθετο από τα **εξ + θλεθρος** (από το ΑΕ ρ. **όλλυμι** «καταστρέφω»).

εξομολογώ -ούμαι & [λαϊκ.] **ξομολογώ** & **-άω -ιέμαι**: (μτβ.) **1** ΕΚΚΛ **α.** (για κληρικό) ακούω τα αμαρτήματα ενός πιστού κατά τη διάρκεια του μυστηρίου της εξομολόγησης: *Να πας στον παπά να σε εξομολογήσει.* **β.** παθ. (για χριστιανό) λέω τα αμαρτήματά μου σε κληρικό για να ζητήσω συγχώρεση: *Πριν κοινωνήσεις, πρέπει να εξομολογηθείς.* **2** παθ. αποκαλύπτω σε κπ ένα μυστικό, τις σκέψεις μου

κτλ.: Της εξομολογήθηκε ότι αυτός είχε διαπράξει τον φόνο. **εξομολόγηση** η: ❶ ΕΚΚΛ ένα από τα μυστήρια της εκκλησίας. ❷ το να εξομολογείται (σημ. 2), καθώς και αυτό που εξομολογείται κπ: Έκπληκτη άκουγε την ερωτική του ~. **εξομολογητικός -ή -ό. εξομολογητικά** (επίρρ.). **εξομολόγος** ο: ΕΚΚΛ κληρικός που εξομολογεί. **-ητήριο** το: ΕΚΚΛ χώρος όπου γίνεται η εξομολόγηση. **εξομολογητής** ο, **-ήτρια** η: ❶ μόνο αρσ. = εξομολόγος. ❷ πρόσωπο στο οποίο εξομολογείται (σημ. 2) κπ κτ.

εξοντώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ σκοτώνω, αφανίζω: Από τους βομβαρδισμούς εξοντώθηκαν χιλιάδες άμαχοι. ❷ προκαλώ πολύ μεγάλη κόπωση, φθορά: Εργάζονται κάτω από συνθήκες που τους εξοντώνουν. **εξόντωση** η. **εξοντωτικός -ή -ό. εξοντωτικά** (επίρρ.).

εξορία η: ❶ ποινή απομάκρυνσης από τον τόπο διαμονής κπ σε άλλη περιοχή ή χώρα, και (συνεκδ.) το μέρος αυτό: Οι Αθηναίοι τιμωρούσαν με ~ όσους πίστευαν ότι έβλαψαν την πόλη. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός απομακρυσμένου τόπου, στον οποίο κπ είναι υποχρεωμένος να ζει: Ο πρώτος μου διορισμός ήταν σ' ένα χωριό στην άλλη άκρη της χώρας, πραγματική ~! **εξορίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ τιμωρώ κπ με εξορία. ❷ (μτφ., για πργ.) απομακρύνω ή καταργώ: Θα εξορίσουμε τα αρχαία ελληνικά από την εκπαίδευσή μας; **εξόριστος -η -ο**.

εξουδετερώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ αδρανή, τον εκμηδενίζω, τον αποδυναμώνω: Με μια τελική επίθεση ο στρατός μας εξουδετέρωσε τις εχθρικές δυνάμεις. **εξουδετέρωση** η.

εξουθενώνω -ομαι: (μτβ.) κουράζω κπ πολύ, τον εξαντλώ: Επιστρέφει εξουθενωμένος από την πολλή δουλειά. **εξουθένωση** η. **εξουθενωτικός -ή -ό. εξουθενωτικά** (επίρρ.).

εξουσία η: ❶ η δυνατότητα ή η δύναμη κπ να επιβάλλει τη θέληση ή τις αποφάσεις του σε άλλους: Έχει την ~ να εμποδίσει αυτό το δημοσίευμα. ❷ η εξουσία του κράτους, όπως καθορίζεται από το σύνταγμα και τους νόμους, η πολιτική εξουσία και (συνεκδ.) αυτοί που την κατέχουν: Η ~ του πρωθυπουργού δεν είναι ανεξέλεγκτη. **εξουσιαζώ -ομαι**: (μτβ. & με παράλ αντικ.) ασκώ εξουσία σε κπ ή κτ: Προσωπικά ~ μόνο τον εαυτό μου και κανέναν άλλο. **εξουσιαστικός -ή -ό. εξουσιαστικά** (επίρρ.). **εξουσιαστής** ο, **-άστρια** η.

εξουσιοδοτώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω το δικαίωμα σε κπ να ενεργήσει για μένα ή να με εκπροσωπήσει: Τον εξουσιοδότησα να παραλάβει την

επιστολή από το Ταχυδρομείο. **εξουσιοδότηση**: το να εξουσιοδοτείται κπ να ενεργήσει ή να εκπροσωπήσει άλλο πρόσωπο, καθώς και το σχετικό έγγραφο.

εξοφλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αποπληρώνω χρέος: ~ ένα δάνειο. Σήμερα εξόφλησα το δάνειο που είχα πάρει πριν από πέντε χρόνια. ❷ (μτφ.) ανταποδίδω χάρη, ηθικό χρέος. **εξόφληση** η. **εξοφλητικός -ή -ό. εξοφλητέος -α -ο**.

εξοχή η: ❶ περιοχή που βρίσκεται έξω από τις πόλεις, στην ύπαιθρο, και προσφέρεται για αναψυχή: Θα πάμε λίγες μέρες στην ~ να ξεκουραστούμε. ❷ τμήμα γραμμής ή επιφάνειας που προεξέχει ≠ εσοχή. **κατ' εξοχήν & κατεξοχήν**: κυρίως, περισσότερο από κάθε άλλο. **εξοχικός -ή -ό**: αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στην εξοχή: Παλούνται ~ κατοικίες. **εξοχικό** το: σπίτι στην εξοχή.

εξοχος -η -ο: αυτός που είναι πολύ καλός ή πολύ ωραίος: Πρόκειται για ~ εργασία σχετικά με τον ρατσισμό. **έξοχα** (επίρρ.): Περάσαμε ~! **εξόχως** (επίρρ.): [επίσ.] πάρα πολύ: Οι πληροφορίες του ήταν ~ διαφωτιστικές.

Από το ΑΕ *εξοχος* (< *εξέχω*).

εξυπηρετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προσφέρω τις υπηρεσίες μου σε κπ: Υπήρχε ένας υπάλληλος για να εξυπηρετήσει εκατό ανθρώπους! ❷ καλύπτω την ανάγκη κπ, βοηθώ: Ο νέος αυτοκινητόδρομος θα εξυπηρετήσει όλη την πόλη. **εξυπηρέτηση** η. **εξυπηρετικός -ή -ό. εξυπηρετικά** (επίρρ.). **εξυπηρετητής** ο: ΠΛΗΡΟΦ μονάδα παροχής υπηρεσιών σε δίκτυο υπολογιστών.

έξυπνος -η -ο: ❶ α. αυτός που έχει την ικανότητα να καταλαβαίνει ή να μαθαίνει αμέσως και σε βάθος ≠ κουτός, χαζός, βλάκας: Είναι ~, θα πετύχει στη ζωή του. β. [ειρων.] αυτός που παριστάνει τον έξυπνο: Αφήσαμε το φαγητό να ζεσταθεί, και ήρθε ο ~ και μας το έφαγε! ❷ αυτός που φανερώνει πνευματική ικανότητα, έξυπνάδα: ~ ερώτηση/κίνηση/σχέδιο/βλέμμα. **έξυπνα** (επίρρ.). **έξυπνάδα** η: ❶ ιδιότητα του έξυπνου, ικανότητα αντίληψης, κατανόησης και κρίσης = ευφυΐα ≠ βλακεία. ❷ [ειρων.] ανοησία που παρουσιάζεται ως κτ έξυπνο.

έξω (επίρρ.): ≠ μέσα ❶ εκτός ορισμένου χώρου: Τα παιδιά παίζουν ~ στον κήπο. ~ **καρδιά**: (για πρόσ.) ευχάριστος, διασκεδαστικός. ~ **φρενών**: (για πρόσ.) εξοργισμένος, πολύ θυμωμένος. ❷ εκτός σπιτιού ή εκτός των συνό-

εξοντώνω
εξοντώνω → εξοντώνω
εξοντωτικά → εξοντώνω
εξοντωτικός → εξοντώνω
εξοπλίζω → εκ-
εξοπλισμός → εκ-
εξοπλιστικός → εκ-
εξοργίζω → εκ- &
σχ. οργίζομαι
εξοργιστικά → εκ-
εξοργιστικός → εκ-
εξορία
εξορίζω → εξορία
εξοριστός → εξορία
εξόριξη → σχ. ορμητικό
εξουδετερώνω
εξουδετέρωση → εξουδετε-
ρώνω
εξουθενώνω
εξουθένωση → εξουθενώνω
εξουθενωτικά → εξουθενώνω
εξουθενωτικός → εξουθενώνω
εξουσία
εξουσιαζώ → εξουσία
εξουσιαστής → εξουσία
εξουσιαστικά → εξουσία
εξουσιαστικός → εξουσία
εξουσιαστρία → εξουσία
εξουσιοδότηση → εξουσιο-
δοτώ
εξουσιοδοτώ
εξόφληση → εξοφλώ
εξοφλητέος → εξοφλώ
εξοφλητικός → εξοφλώ
εξοφλώ
έξοχα → εξοχος
εξοχικός → εξοχή
εξοχικό → εξοχή
εξοχικός → εξοχή
εξοχος
εξόχως → εξοχος
εξυβρίζω → εκ-
εξυβρίση → εκ-
εξυγιάζω → εκ-
εξυγίαση → εκ-
εξυγιαντικά → εκ-
εξυγιαντικός → εκ-
εξυπηρετήση → εξυπηρετώ
εξυπηρετητής → εξυπηρετώ
εξυπηρετικά → εξυπηρετώ
εξυπηρετικός → εξυπηρετώ
εξυπηρετώ
έξυπνα → έξυπνος
έξυπνάδα → έξυπνος
έξυπνος
έξω

ρων μιας χώρας: *Είχαμε καιρό να βγούμε ~ με τους φίλους μας. Σπούδασε ~.* = στο εξωτερικό. ❸ (+ από) εκτός ορισμένου χώρου ή ορισμένης κατάστασης: *Βγήκα ~ από το δωμάτιο τρέχοντας. Όλα αυτά είναι ~ από κάθε λογική* = πέρα.

έξω- & εξώ-: ως ά συνθ. δηλώνει ❶ αυτόν που δεν ανήκει σε αυτό που σημαίνει το β' συνθ.: *εξωγλωσσικός, εξωκεμενικός, εξωκοινοβουλευτικός, εξωκομματικός, εξωνοσοκομειακός, εξωσχολικός.* ❷ αυτόν που προέρχεται από αλλού: *εξωγήινος, εξωγενής.* ❸ αυτόν που προκύπτει ή συμβαίνει έξω από αυτό που δηλώνει το β' συνθ.: *εξώγαμος, εξωδικαστικός, εξωμήτριος, εξωσωματικός.*

εξωθώ -ούμαι: (μτφ., μτβ.) πιέζω έντονα κπ να κάνει κτ, κυρ. αρνητικό: *Με τη στάση του τον εξώθησε σε παραίτηση. Εξώθηση η.*

έξωση η: ❶ η με δικαστική απόφαση εκδίωξη ενοικιαστή από τον χώρο που νοικιάζει. ❷ απομάκρυνση από τον θρόνο = εκθρόνιση: *η ~ του Πατριάρχη από την Κωνσταντινούπολη.*

Οι λ. *έξωση* και *εξώστης* έχουν κοινή ρίζα από το ΑΕ ρ. *έξωθώ*.

εξώστης ο: ❶ μπαλκόνι: *Χαιρέτησε τους ψηφοφόρους από τον ~ του δημαρχείου.* ❷ προεξοχή ορόφου ή ημιορόφου μέσα σε αίθουσα θεάτρου ή κινηματογράφου, και (συνεκδ.) το σύνολο των θεατών που κάθονται σε αυτή: *Θα δούμε το έργο από τον ~. Όρθιος ο ~ χειροκροτούσε.* ∞ σχ. *έξωση.*

εξωτερικός -ή -ό: ≠ εσωτερικός ❶ αυτός που βρίσκεται προς τα έξω ή έξω από έναν χώρο ή από κτ άλλο: *η ~ πλευρά του τοίχου.* ❷ αυτός που αφορά τις σχέσεις ενός συνόλου με τον κόσμο που βρίσκεται έξω από αυτό: *Η ~ πολιτική της Ελλάδας είναι ξεκάθαρη. εξωτερικά* (επίρρ.). **εξωτερικό** το: οι ξένες χώρες. **εξωτερικεύω -ομαι:** (μτβ.) φανερώω στους άλλους ό,τι νιώθω ή σκέφτομαι: *Στην κουβέντα μας εξωτερικεύσε συναισθήματα που κρατούσε χρόνια κρυμμένα. εξωτερίκευση η.*

εξωτικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι ή προέρχεται από μακρινή, συνήθως τροπική χώρα: *Θα ζητήσω έναν χιμό από ~ φρούτα.* ❷ αυτός που έχει κάποια εξωτικά χαρακτηριστικά: ~ χορός/ομορφιά. **εξωτικά** (επίρρ.).

εξωφρενικός -ή -ό: αυτός που είναι τελείως παράλογος: *Μας ζήτησε μια ~ τιμή. εξωφρενικά* (επίρρ.).

εορτή: [επίσ.] γιορτή: *Θα παρελάσουμε στην εθνική ~. εορτάζω -ομαι:* [επίσ.] (μτβ. & με παράλ. αντικ.) γιορτάζω. **εορταστικός -ή -ό. εορταστικά** (επίρρ.). **εορτασμός ο:** εορταστικές εκδηλώσεις, συνήθως δημόσιου χαρακτήρα: *ο ~ του ΟΧΙ. εορτινός -ή -ό.* ∞ **γιορτή.**

επάγγελμα το: κάθε εργασία που ασκεί κπ, για να εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την επιβίωση: *Η άσκηση του επαγγέλματος πρέπει να γίνεται με σωστά κριτήρια. επαγγελματίας ο, η:* αυτός που ασκεί ένα επάγγελμα με ευθύνη και συνέπεια ≠ ερασιτέχνης. **επαγγελματικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον επαγγελματία ή το επάγγελμα: *Δε γίνεται σωστός ~ προσανατολισμός στο σχολείο. επαγγελματικά* (επίρρ.). **επαγγέλλομαι:** (μτβ.) έχω ως επάγγελμα: *Τι επαγγέλεστε; επαγγελματισμός ο:* συνέπεια και μεθοδικότητα στην άσκηση του επαγγέλματος ≠ ερασιτεχνισμός.

επαινώ -ούμαι: (μτβ.) λέω καλά λόγια για κπ ή κτ = επιδοκιμάζω, εγκωμιάζω ≠ επικρίνω: *Ο Διευθυντής τον επαινέσε δημόσια για την ειλικρίνειά του. έπαινος ο:* ❶ = επιδοκιμασία, εγκώμιο ≠ ψόγος. ❷ επίσημο έγγραφο με το οποίο επιβραβεύεται συγκεκριμένη συμπεριφορά, επίδοση, έργο κτλ. = βραβείο, αριστείο: *Δόθηκαν οι ~ στους μαθητές που αρίστευσαν. επαινετικός -ή -ό:* αυτός που εκφράζει έπαινο: ~ λόγια. **επαινετικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *επαινώ*, σύνθετο από τα *έπι* + *αίνω* (<αίνος «εξιμνητικός λόγος»). Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *αίνιγμα, υπαινίσσομαι, υπαινιγμός* κτλ.

επαίτης ο: [επίσ.] πρόσωπο που ζητά ελεημοσύνη από άλλους = ζητιάνος. **επαιτία η:** [επίσ.] ζητιανιά: *Η φτώχεια τον εξώθησε στην ~. επαίτώ •* μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ. & μτβ.) ζητιανεύω.

επαλξη η: *συνήθ. πληθ.* ❶ καθμία από τις οδοντωτές προεξοχές που υπάρχουν στην κορυφή ενός τείχους, από τις οποίες πολεμούσαν οι αμυνόμενοι στρατιώτες. ❷ (μτφ.) θέση για αγώνα και επιφυλακή: *Χρόνια τώρα παραμένει στις επάλξεις για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.*

επαναλαμβάνω -ομαι • αόρ. *επανάβα, παθ. αόρ. επαναλήφθηκα, μππ. επανειλημμένος:* (μτβ.) ❶ λέω ή κάνω κτ παραπάνω από μία φορά = ξαναλέω, ξανακάνω: *Μπορείς να*

επαναλάβεις την ερώτηση; Το λάθος που κάνατε είναι σοβαρό, φροντίστε να μην επαναληφθεί! ❷ (για μάθημα) διαβάζω κτ πάλι για να το μάθω. Να επαναλάβεις πολλές φορές τους κανόνες για να τους μάθεις! **επανελημμένα & -ως** (επίρρ.): πολλές φορές; Του έχω ~ τονίσει ότι δεν πρέπει να αργεί. **επανάληψη η. επαναληπτικός -ή -ό**: αυτός που επαναλαμβάνεται. **επαναληπτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **επαναλαμβάνω**, σύνθετο από τα **επί + άνα + λαμβάνω**.

επαναστατώ: (αμτβ.) ❶ εξεγείρομαι εναντίον της πολιτικής ή άλλης εξουσίας ή μιας κατάστασης: Τον Μάη του 1968 οι νέοι στη Γαλλία επαναστάτησαν ενάντια στην κοινωνική αδικία και ανισότητα. ❷ (μτφ.) αγανακτώ, εναντιώνομαι σε μια άσχημη ή παρόλογη κατάσταση: Επαναστάτησε μπροστά στην αδικία που έγινε στην κόρη του. **επανάσταση η**: ❶ εξέγερση λαού με σκοπό την αλλαγή του πολιτικού ή κοινωνικού καθεστώτος: Η Γαλλική ~ έθεσε τις βάσεις της σύγχρονης δημοκρατίας. ❷ (μτφ.) πολύ μεγάλη αλλαγή ή καινοτομία σε βασικό τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας ή σκέψης: Η αποκωδικοποίηση του DNA είναι πραγματική ~ για τη Γενετική. ❸ (μτφ.) αντίδραση σε κτ που θεωρείται καταπιεστικό ή παρόλογο: Μόλις κατάλαβε ότι οι γονείς του θα αντιδρούσαν, κήρυξε ~. **επαναστάτης ο, -τρια η**: ❶ αυτός που συμμετέχει ή υποστηρίζει μια επανάσταση. ❷ αυτός που έχει επιφέρει μεγάλες καινοτομίες σε έναν τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. ❸ αυτός που έχει ανυπότακτη στάση και αμφισβητεί συνεχώς. **επαναστατικός -ή -ό. επαναστατικά** (επίρρ.).

επαναφέρω -ομαι: (μτβ.) ξαναφέρνω κτ ή κτ σε μια προηγούμενη κατάσταση: Μετά από χρόνια δικτατορίας, ο λαός ~ τη Δημοκρατία στη χώρα. Μετά από λίγη ώρα, επανέφερε το ζήτημα της αμοιβής τους. **επαναφορά η**.

επανορθώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) διορθώνω τη ζημιά που προκάλεσα σε κτ: Μην ανησυχείτε, θα αγοράσω το ανταλλακτικό και θα επανορθώσω τη ζημιά! ❷ (μτβ. & αμτβ.) διορθώνω λάθος, παράλειψη κτλ.: Κατάλαβε ότι μας στενοχώρησε και προσπάθησε να επανορθώσει ζητώντας συγγνώμη. **επανορθωση η. επανορθωτικός -ή -ό. επανορθωτικά** (επίρρ.).

επάνω & πάνω & [προφ.] **απάνω** (επίρρ.): ❶ σε

σημείο που βρίσκεται ψηλά ή ψηλότερα από κάπου, κτ ή κτ ≠ κάτω: Ανέβασέ το ~. (& ως επίθ.) Βρίσκεται στο ~ συρτάρι. ~ **κάτω**: α. για κίνηση: Περπατούσε νευρικά ~ στο δωμάτιο. β. περίπου: ~ εκατό άτομα ήρθαν στην πορεία. ❷ (μτφ.) πιο σημαντικό: ~ απ' όλα βάζει την καριέρα του. ❸ (+ πρόθ. /επίρρ.) στην επιφάνεια, στο τέρμα ή στην κατεύθυνση ≠ κάτω: Άφησέ το ~ στο γραφείο! Θα το βρεις ~ ~ στο συρτάρι. Δύσκολα θα ανέβω ως εκεί ~! Ορμηξάν κατά ~ / ~ στην πόρτα. ❹ ~ **από**: σε μεγαλύτερο βαθμό, ποσότητα κτλ. από: Παρουσιάζονται ~ τριάντα εκθέματα. ❺ ~ **σε**: συχνά αντικαθιστά την πρόθ. **σε**: Δεν έχω τίποτα να προσθέσω ~ στο ζήτημα αυτό. ❻ ~ **σε/που**: δηλώνει κτ που γίνεται την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο: ~ που έφευγα, έβγαλαν την τούρτα. Ήρθε ~ στην ώρα.

επαρκής -ής -ές: αυτός που είναι αρκετός, που ικανοποιεί πλήρως μία ανάγκη ≠ ανεπαρκής: Αθωώθηκε, αφού τα στοιχεία δεν ήταν επαρκή για να καταδικαστεί. ⚡ σχ. **αγενής. επαρκώς** (επίρρ.). **επαρκώ**: (αμτβ.) είμαι αρκετός, φθάνω, έχω την ικανότητα: Τα αποθέματα τροφίμων δεν ~. **επάρκεια η**.

επαρση η: ❶ υπερβολική υπερηφάνεια, αλαζονεία, υπεροψία: Η ~ αυτού του πολιτικού ενοχλεί τον λαό. ❷ ανύψωση σημαίας ≠ υποστολή: Η γιορτή ξεκίνησε με ~ της σημαίας. **επαίρομαι** • μπλ. **επηρμένος**: (αμτβ.) συμπεριφέρομαι με έπαρση, αλαζονεία: Επαίρεται διαρκώς για τις επιτυχίες του.

Από ΑΕ ρ. **επαίρω**, σύνθετο από τα **επί + αίρω**.

επαρχία η: ❶ διοικητική περιφέρεια νομού ή κράτους: Ο νομός Αρκαδίας έχει τέσσερις ~. ❷ περιοχές ενός κράτους, εκτός από την πρωτεύουσα και τα μεγάλα αστικά κέντρα: Η ζωή στην ~ είναι πιο ήρεμη από την ζωή στην πόλη. **επαρχιώτης ο, -ισσα η**: ❶ πρόσωπο που κατοικεί ή κατάγεται από την επαρχία. ❷ πρόσωπο με νοοτροπία περιορισμένη σε στενά τοπικά πλαίσια. **επαρχιακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την επαρχία: Ζει σε ~ πόλη.

επαφή η: ❶ κατάσταση κατά την οποία δύο αντικείμενα ή σώματα αγγίζουν το ένα το άλλο: Αν φέρετε σε ~ τα καλώδια, θα πάθετε ηλεκτροπληξία. ❷ (μτφ.) επικοινωνία, συνάντηση: Είχαμε τηλεφωνική ~. Είχαμε μόνο ακουστική ~, δεν μπορούσα να τον δω. ❸ πληθ.

επαναλαμβάνω
επαναληπτικά →
επαναλαμβάνω
επαναληπτικός →
επαναλαμβάνω
επανάληψη →
επαναλαμβάνω
επανάσταση → επαναστατώ
επαναστάτης → επαναστατώ
επαναστατικά →
επαναστατώ
επαναστατικός →
επαναστατώ
επαναστάτρια →
επαναστατώ
επαναστατώ
επαναφέρω
επαναφορά → επαναφέρω
επανελημμένα → επαναλαμβάνω
επανελημμένος → επαναλαμβάνω
επανελημμένος → επαναλαμβάνω
επανελημμένος → επαναλαμβάνω
επανορθώνω
επανορθωση → επανορθώνω
επανορθωτικά → επανορθώνω
επανορθωτικός → επανορθώνω
επάνω
επάργυρος → επίεπαργυρώνω → επίεπαρκεία → επαρκής
επαρκής
επαρκώ → επαρκής
επαρκώς → επαρκής
επαρση
επαρχία
επαρχιακός → επαρχία
επαρχιώτης → επαρχία
επαρχιώτισσα → επαρχία
επαυξάνω → επίεπαύξηση → επίεπαφή

επείγομαι
επεξηγώ

επείγει → επείγομαι

επείγομαι

επειγόντως → επείγομαι

επείγων → επείγομαι

επειδή

επεισοδιακά → επεισόδιο

επεισοδιακός → επεισόδιο

επεισόδιο

επειτα

επέκταση → επεκτείνω

επεκτατικά → επεκτείνω

επεκτατικός → επεκτείνω

επεκτατισμός → επεκτείνω

επεκτείνω

επεκτεταμένος → επεκτείνω

επέλεγχην → επιλέγω

επεμβαίνω

επέμβαση → επεμβαίνω

επεμβατικά → επεμβαίνω

επεμβατικός → επεμβαίνω

επένδυση → επενδύω

επενδυτής → επενδύω

επενδυτικά → επενδύω

επενδυτικός → επενδύω

επενδύτρια → επενδύω

επενδύω

επενέβην → επεμβαίνω

επεξεργάζομαι

επεξεργασία →

επεξεργάζομαι

επεξεργαστής →

επεξεργάζομαι

επεξηγηματικά → επεξηγώ

επεξηγηματικός → επεξηγώ

επεξηγήση → επεξηγώ

επεξηγώ

γνωριμίες, διασυνδέσεις: Έχει επαφές με ανώτερους αξιωματούχους.

επείγομαι • μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) βιάζομαι:

~ να παρουσιάσω την εισήγησή μου, γιατί πετάω σε δύο ώρες. **επείγει**: ① τριτοπρ. (αμτβ.) πρέπει να γίνει αμέσως, είναι επείγον: ~ η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. ② απρσ.: ~ να ληφθούν μέτρα. **επείγων -ουσα -ον**: αυτός που πρέπει να γίνει αμέσως. = βιαστικός. **επείγοντως** (επίρρ.): γρήγορα, χωρίς καθυστέρηση.

επειδή (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει την αιτία για κτ = γιατί, [επίσ.] διότι: Δεν ήρθα, ~ ήμουν άρρωστη.

επεισόδιο το: ① γεγονός, περιστατικό: Μας διηγήθηκε ένα ~ από το ταξίδι του. ② συνήθ. πληθ. βίαιο γεγονός ή αντιδικία μεταξύ ατόμων που διαφωνούν ή είναι αντίπαλοι: Τιμωρήθηκε η ομάδα για τα βίαια ~ κατά τον αγώνα. ③ ΙΑΤΡ ξαφνικό πρόβλημα στη λειτουργία οργάνου του ανθρώπινου σώματος: Υπέστη εγκεφαλικό ~. ④ ΦΙΛΟΛ τα διαλογικά μέρη της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας που χωρίζονται μεταξύ τους από τα χορικά. ⑤ τμήμα ενός έργου (τηλεοπτικού, λογοτεχνικού κτλ.): Δεν είδα το προηγούμενο ~ της δημοφιλούς σειράς. **επεισοδιακός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ή χαρακτηρίζεται από επεισόδια. **επεισοδιακά** (επίρρ.).

επειτα (επίρρ.): = ύστερα ① σε επόμενη χρονική στιγμή = μετά ≠ πριν: Φάγαμε πρώτα κι ~ κουβεντιάσαμε. = κατόπιν. Μίλησαν ~ από πολλά χρόνια. ② σε αντίθεση με κτ άλλο: ~ από τόσα που έχω κάνει για χάρη του, αυτός να μη θέλει να με δει! ③ ως συνέπεια, αποτέλεσμα γεγονότος, ενέργειας, κατάστασης κτλ. που έχει προηγηθεί: ~ από τόσες ατυχίες, πώς να μη λυγίσει;

επεκτείνω -ομαι • παθ. αόρ. **επεκτάθηκα**, μππ. **επεκτεταμένος**: (μτβ.) ① αυξάνω την έκταση επιφάνειας, χώρου κτλ.: **Επέκτειναν τον δρόμο μέχρι τη θάλασσα.** ② εξαπλώνω, διευρύνω: **Με το δάνειο που πήρε θα ~ τις επιχειρήσεις του και σε άλλες χώρες. Η φωτιά γρήγορα επεκτάθηκε σε κατοικημένες περιοχές.** **επέκταση** η. **επεκτατικός -ή -ό**: αυτός που επιδιώκει την επέκταση. **επεκτατικά** (επίρρ.). **επεκτατισμός** ο: πολιτική που θέτει ως στόχο την εδαφική, οικονομική, πολιτιστική κτλ. επέκταση μιας χώρας σε άλλες = ιμπεριαλισμός.

Από το ΑΕ ρ. **επεκτείνω**, σύνθετο από τα **επί** + **ἐκ** + **τείνω**.

επεμβαίνω • αόρ. [επίσ.] **επενέβην**: (αμτβ.) ①

ενεργώ με σκοπό να επηρεάσω μια κατάσταση και να την οδηγήσω εκεί που θέλω: **Ευτυχώς επενέβησαν οι πιο ψύχραιμοι και το επεισόδιο έληξε.** ② αναμειγνύομαι σε ξένες υποθέσεις: **Με ποιο δικαίωμα επεμβαίνει ένας ξένος στα οικογενειακά μας; επέμβαση** η: ① το να επεμβαίνει κτ. ② εγχείρηση. **επεμβατικός -ή -ό. επεμβατικά** (επίρρ.).

επενδύω -ομαι: (μτβ.) ① καλύπτω την εξωτερική ή την εσωτερική επιφάνεια αντικειμένου με κτ υλικό για να το διακοσμήσω, να το ενισχύσω ή να το προφυλάξω: **Θα επενδύσω την πολυθρόνα με δέρμα.** ② διαθέτω χρηματικό ποσό για την ίδρυση, επέκταση ή λειτουργία μιας επιχείρησης, κάνω συμφέρουσες αγορές αντικειμένων μεγάλης αξίας: **Αξίζει να επενδύσεις στις κατασκευαστικές εταιρείες. Αγοράζοντας ένα οικοπέδο, επενδύεις τα χρήματά σου.** **επένδυση** η: ① το να επενδύει κτ κτ.

② κατασκευή με την οποία επενδύει (σημ. 1) κτ κτ: **ξύλινη/γούνινη ~.** ③ ποσό που επενδύει (σημ. 2) κτ και το αντικείμενο που αγοράζει. **επενδυτής** ο, **-ύτρια** η: πρόσωπο που επενδύει χρήματα (σημ. 2). **επενδυτικός -ή -ό. επενδυτικά** (επίρρ.).

επεξεργάζομαι: (μτβ.) ① μελετώ και δημιουργώ, διαμορφώνω κτ χρησιμοποιώντας επιμέρους στοιχεία: ~ ένα πρόγραμμα για την ~ επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Δεν έχουμε ακόμα επεξεργαστεί τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας. ② δουλεύω κτ με τη βοήθεια διαφόρων μέσων = κατεργάζομαι: **Προσέξτε πώς επεξεργάζονται το γυαλί για να φτιάξουν αυτά τα ωραία ποτήρια.** **επεξεργασία** η. **επεξεργαστής** ο: ΠΛΗΡΟΦ το βασικότερο μέρος του ηλεκτρονικού υπολογιστή, στο οποίο γίνεται η επεξεργασία των στοιχείων. ~ **κειμένον**: πρόγραμμα στον υπολογιστή που χρησιμοποιείται για τη συγγραφή και διαμόρφωση κειμένων.

επεξηγώ -ούμαι: (μτβ.) **εξηγώ** κτ με περισσότερα ή με άλλα λόγια, ώστε να γίνει κατανοητό = διασαφηνίζω: **Τα παραδείγματα ~ τον ορισμό.** **επεξήγηση** η: ① πρόσθετη ή πληρέστερη εξήγηση. ② ΓΛΩΣΣ ομοιόπτωτος προσδιορισμός ενός προτασιακού όρου τον οποίο επεξηγεί. **επεξηγηματικός -ή -ό. επεξηγηματικά** (επίρρ.).

επέτειος η: ημέρα που συμπληρώνεται ένα ή περισσότερα χρόνια από ένα σημαντικό γεγονός: *Σήμερα έχουν την εικοστή ~ του γάμου τους. επετειακός -ή -ό.*

επηρεάζω -ομαι: (μτβ.) συντελώ στη διαμόρφωση πράγματος, κατάστασης, ενέργειας κτλ. ή επιδρώ στις σκέψεις, ενέργειες, συμπεριφορά κτλ. κπ = επιδρώ: *Η καταστροφή του περιβάλλοντος ~ το κλίμα. ~ θετικά τους μαθητές του. επηρεασμός ο. σχ. επίδραση.*

επήρεια η: κυρ. στην έκφρ. *υπό την ~*: όσο επιδρά κπ ή κτ: *Τρακάρισε οδηγώντας ~ αλκοόλ. σχ. επίδραση.*

επί: (πρόθ.) εισάγει τον αριθμό με τον οποίο πολλαπλασιάζουμε κπ άλλο: *Πέντε ~ δύο ισούται με δέκα. σχ. πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων. επί* το: λεκτική απόδοση για το σύμβολο του πολλαπλασιασμού.

επι- επ- εφ- & επί- έπ- έφ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης (από την πρόθ. *επί*) που δηλώνει κυρίως επισημαστικές σχέσεις, μερικές από τις οποίες αναφέρονται ενδεικτικά: ❶ τόπο: *επάνω από /σε: επιπλέω.* ❷ χρόνο: *για κτ που έρχεται ή υπάρχει ύστερα από αυτό που δηλώνεται από το β' συνθ.: επίλογος.* ❸ ποσό (έμφραση): *επιβεβαιώνω.* ❹ σκοπό ή αιτία: *για κπ ή κτ που προκαλεί αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: επιζήμιος.* ❺ εναντίωση: *επίθεση.*

επιβαίνω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) βρισκομαι πάνω σε μεταφορικό μέσο. **επιβάτης ο, -ίδα & -τρια & [λαϊκ.] -ισσα** η: πρόσωπο (εκτός από τον οδηγό και τα μέλη του πληρώματος) που επιβαίνει σε μεταφορικό μέσο. **επιβατικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τους επιβάτες. **επιβατηγός -ός -ό**: (για οχήματα) αυτός που μεταφέρει επιβάτες. **επιβατηγό** το.

επιβάλλω -ομαι • αόρ. *επέβαλα*, παθ. αόρ. *επιβλήθηκα*, μππ. *επιβεβλημένος*: (μτβ.) ❶ υποχρεώνω κπ να δεχτεί κτ, συνήθως χρησιμοποιώντας το κύρος, την εξουσία μου ή βία:

Θέλει πάντα να ~ τη γνώμη του. Ο δικαστής επέβαλε χροματικό πρόστιμο. ❷ κάνω κτ αναγκάιο: Η αρρώστιά του ~ άμεση νοσηλεία. ❸ παθ. ασκώ έλεγχο σε κπ, εξουσιάζω: Καταφέρνει να επιβάλλεται στους μαθητές με τον ήρεμο τρόπο του. επιβάλλεται: απρόσ. πρέπει να: ~ να τιμωρηθεί ο ένοχος. σχ. βάλλω. επιβεβλημένος -η -ο (μππ. ως επίθ.): αυτός που πρέπει να γίνει. επιβολή η: ❶ το να επιβάλλει κπ κτ: ~ φόρων. ❷ η ιδιότητα αυτού που επιβάλλεται στη σημ. 3: Έχει φοβερή ~ στην οικογένειά του. επιβλητικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί έντονη εντύπωση, θαυμασμό: ένα κτίριο ψηλό και ~. επιβλητικά (επίρρ.). επιβλητικότητα η.

επιβιβάζω -ομαι: (μτβ.) ανεβάζω κπ σε μεταφορικό μέσο ≠ αποβιβάζω. **επιβίβαση** η.

επιβιώνω: (αμτβ.) ❶ α. συνεχίζω να είμαι ζωντανός μετά από σοβαρό ατύχημα, αρρώστια κτλ. = επιζώ: *Μόνο ένας επιβίωσε από το τραγικό δυστύχημα. β. (μτφ.) καταφέρνω να ζω μέσα σε δύσκολες συνθήκες: Μόλις που ~ με τόσο μικρή σύνταξη που παίρνει! ❷ (μτφ.) εξακολουθώ να υπάρχω ή να λειτουργώ μέσα σε δύσκολες συνθήκες ή μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα = επιζώ: *Λίγες επιχειρήσεις κατάφεραν να επιβιώσουν μετά την οικονομική κρίση. επιβίωση η.**

επιβλέπω • αόρ. *επέβλεπα*: (μτβ.) παρακολουθώ και ελέγχο αν κπ συμπεριφέρεται σωστά ή αν κτ γίνεται σωστά: *Κάποιος πρέπει να ~ τις εργασίες. επίβλεψη η. επιβλέπων -ουσα -ον*: αυτός που επιβλέπει.

επίγειος -α -ο: ❶ αυτός που βρίζεται ή γίνεται στη γη, στην ξηρά: *~ δυνάμεις πυρόσβεσης.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τον αισθητό κόσμο ≠ ουράνιος, επουράνιος: *~ παράδεισος.*

Από τα ΑΕ *επί + γαῖα* «γη». Από την ίδια ρίζα προέρχονται τα *έγγειος, υπέργειος, υπόγειος* κτλ.

επέστια → εφιστώ
επετέθη → επιτίθεμαι
επετειακός → επέτειος
επέτειος
επετεύθη → επιτυχάνω
επέτυχα → επιτυχάνω
επηρεάζω
επηρεασμός → επηρεάζω
επήρεια
επιζήμιος → επιζήμιος
επιζήμιος
επί- → επι-
επί τόπου → επιτόπου
επιβαίνω
επιβάλλεται → επιβάλλω
επιβάλλω
επιβάλλον
επιβαρύνω → επι-
επιβαρυντικά → επι-
επιβαρυντικός → επι-
επιβαρύνω → επι-
επιβατηγός → επιβαίνω
επιβάτης → επιβαίνω
επιβάτιδα → επιβαίνω
επιβατικός → επιβαίνω
επιβάτισσα → επιβαίνω
επιβάτρια → επιβαίνω
επιβεβαιώνω → επί-
επιβεβαίωση → επί-
επιβεβαιωτικά → επί-
επιβεβαιωτικός → επί-
επιβεβλημένος → επιβάλλω
επιβεβλημένος → επιβάλλω
επιβιβάζω
επιβιώνω
επιβίωση → επιβιώνω
επιβλέπω
επιβλέπων → επιβλέπω
επίβλεψη → επιβλέπω
επιβλητικά → επιβάλλω
επιβλητικός → επιβάλλω
επιβλητικότητα → επιβάλλω
επιβολή → επιβάλλω
επιβραδύνω → επί-
επιβραδυντικά → επί-
επιβραδυντικός → επί-
επιβραδύνω → επί-
επίγειος

Σύνθετα με το επί- τόπο

επαλείφω	χρόνο
επάλειψη	επίλογος
επάργυρος	
επαργυρώνω	επιτατικά
επικάλυπτο	επαλήθευση
επικάλυψη	επαληθεύω
επίστροφή	επαυξάνω
επιτραπέζιος	επαύξηση
επιχρυσώνω	επιβάρυνση
επιχρυσωση	επιβαρυντικά
έφιππος	επιβαρυντικός

επιβαρύνω	επιστρατεύω
επιβεβαίωση	επιτάχυνση
επιβεβαιωτικά	επιταχύνω
επιβεβαιωτικός	
επιβραδύνω	σκοπό ή αιτία
επιβραδυντικά	επιζήμιος
επιβραδυντικός	
επιβραδύνω	εχθρική διάθεση
επιζήτιώ	εφόρμηση
επίλυση	εφορμό
επιλύω	
επιστρατεύω	

επίγνωση
επιγραφή
επιδεικνύω
επιδεικτικά → επιδεικνύω
επιδεικτικός → επιδεικνύω
επιδεικνώνω
επιδείνωση → επιδεικνώνω
επίδειξη → επιδεικνύω
επίδειξη → επιδειξιότητα
επίδειξιός → επιδειξιότητα
επιδειξιότητα
επιδερμίδα
επιδερμικά → επιδερμίδα
επιδερμικός → επιδερμίδα
επιδημία
επιδημικός → επιδημία
επιδίδω
επιδιώκω
επιδίωξη → επιδιώκω
επιδοκιμάζω
επιδοκιμασία → επιδοκιμάζω
επιδοκιμαστικά → επιδοκιμάζω
επιδοκιμαστικός → επιδοκιμάζω
επίδομα → επιδοτώ
επίδοξος
επίδοση → επιδίδω
επιδότηση → επιδοτώ
επιδοτώ
επίδραση
επιδρομέας → επιδρομή
επιδρομή
επιδρώ → επίδραση
επιείκεια
επιεικής → επιείκεια
επιεικός → επιείκεια
επιζήμιος → επι-
επιζήσιος → επιζώ
επιζητώ → επί-
επιζώ
επιζών → επιζώ

επίγνωση η: βαθιά, συνειδητή γνώση για κτ: *Βα-
δίξει σωστά, με βαθιά ~ της ιστορίας και των
ευθυνών του.*

επιγραφή η: ❶ σύντομο κείμενο που έχει γρα-
φτεί πάνω σε σκληρό υλικό: *Βρέθηκαν πολ-
λές αρχαιοελληνικές ~ στις ανασκαφές.* ❷
σύντομο κείμενο που γράφεται σε πινακίδα
ως τίτλος: *διαφημιστική ~.*

επιδεικνύω -ομαι: (μτβ.) ❶ προβάλλω κτ με
υπερβολή, για να προκαλέσω εντύπωση: *~ τα
πλούτη μου.* ❷ [επίσ.] δείχνω σε κτ κτ: *~ την
ταυτότητά μου στον αστυνομικό. ~ τα προΐ-
όντα τους στους υποψήφιους πελάτες. Η χώ-
ρα επέδειξε όλη την καλή της θέληση στις δια-
πραγματεύσεις.* ❸ παθ. προβάλλω με υπερ-
βολή τον εαυτό μου για να προκαλέσω εντύ-
πωση. **επίδειξη** η. **επιδεικτικός -ή -ό:** ❶ αυ-
τός που γίνεται για επίδειξη ❷ (για πρόσ.)
αυτός που επιδεικνύεται. **επιδεικτικά**
(επίρρ.).

επιδεικνώνω -ομαι: *συνήθ. παθ.* (μτβ.) κάνω κτ
χειρότερο = χειροτερεύω ≠ βελτιώνω, καλυτε-
ρεύω: *Ο καιρός επιδεινώθηκε. επιδείνωση* η.

επιδειξιότητα η: η ικανότητα να κάνει κτ κτ με
τον κατάλληλο τρόπο: *Έδειξε φοβερή ~ στον
χειρισμό του ξίφους. Με ~ ξεπέρασε τη δύ-
σκολη στιγμή στη συζήτηση. επιδέξιος -α -ο.
επιδέξια* (επίρρ.).

επιδερμίδα η: ΑΝΑΤ το επιφανειακό στρώμα του
δέρματος του ανθρώπου και των ζώων, και
κυρίως η εξωτερική επιφάνεια. **επιδερμικός
-ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την επι-
δερμίδα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι επιφανει-
ακός, που δε γίνεται σε βάθος: *Έκαναν έναν
~ έλεγχο, μόνο για τα μάτια του κόσμου. επι-
δερμικά* (επίρρ.).

επιδημία η: ❶ γρήγορη διάδοση μολυσματικής
ασθένειας σε πολλούς ανθρώπους σε μια πε-
ριοχή: *~ γρίπης.* ❷ (μτφ.) γρήγορη αύξηση ή
εκτεταμένη εμφάνιση δυσάρεστου φαινομέ-
νου: *~ ληστειών. επιδημικός -ή -ό.*

επιδίδω -ομαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] δίνω κτ σε κτ,
κυρίως έγγραφο: *~ κλήση.* ❷ παθ. ασχολού-
μαι συστηματικά με κτ: *~ σε χειμερινά σπορ.*

επίδοση η: ❶ α. ο βαθμός επιτυχίας κτ σε
έναν τομέα, το πόσο καλά κάνει κτ κτ: *Έχει
πολύ καλές ~ στα αθλήματα. β. καλή απόδο-
ση, επιτυχία σε κτ: Έχει ~ στη μουσική.* ❷ πα-
ράδοση επίσημου εγγράφου σε κτ: *~ της κλή-
σης στον παραβάτη.*

επιδιώκω -ομαι: (μτβ.) προσπαθώ έντονα να
αποκτήσω ή να πετύχω κτ = επιζητώ: *~ να πά-*

*ρω προαγωγή. ~ τον εύκολο πλούτο. επιδιώ-
ξη* η.

επιδοκιμάζω -ομαι: (μτβ.) συμφωνώ με κτ ή κπ,
κρίνω ότι είναι σωστός(ς) ≠ αποδοκιμάζω:
*Δεν ~ τις ενέργειες αυτές και αποχωρώ. επι-
δοκιμασία* η. **επιδοκιμαστικός -ή -ό. επιδοκι-
μαστικά** (επίρρ.).

επίδοξος -η -ο: αυτός που επιδιώκει να γίνει κτ
ή να κάνει κτ: *~ πρωθυπουργός/ληστής.*

επιδοτώ -ούμαι: (μτβ.) παρέχω οικονομική ενί-
σχυση σε κτ ως κίνητρο για να κάνει κτ ή δί-
νω οικονομικό βοήθημα σε αυτούς που το
έχουν ανάγκη: *Η Ευρωπαϊκή Ένωση ~ τους
παραγωγούς για κάθε στρέμμα που καλλιερ-
γούν. Το κράτος ~ τους ανέργους. επιδότηση*
η: το να επιδοτεί κανείς κτ και το ποσό της
επιδότησης. **επίδομα** το: ❶ πρόσθετη αμοιβή
που δίνεται βάσει νόμου: *~ τέκνου/διακοπών.*
❷ οικονομικό βοήθημα σε αυτούς που έχουν
ανάγκη: *~ ανεργίας.*

επίδραση η: ενέργεια που ασκεί κτ ή κτ πάνω σε
κτ ή κτ άλλο, με αποτέλεσμα να συντελεί στη
διαμόρφωσή του = επιρροή: *Ασκεί μεγάλη ~
στους συνεργάτες του, πειθοντάς τους ακόμα
και για απίθανα πράγματα. επιδρώ* • αόρ. *επέ-
δρασα:* (αμτβ.) ασκώ επίδραση σε κτ ή κτ =
επηρεάζω.

Οι λ. *επηρεάζω, επήρεια, επιδρώ και επιρροή*, κα-
θώς και τα παράγωγά τους, έχουν παρόμοια σημ.
Από αυτές, η πιο γενική έννοια είναι αυτή της *επί-
δρασης*, που αναφέρεται στην ενέργεια με την οποία
κτ ή κτ διαμορφώνει κτ ή κτ άλλο· η λ. *επιρροή* ανα-
φέρεται κυρ. στη δύναμη, στην ικανότητα που έχει
κτ να διαμορφώνει αλλαγές ή τρόπους σκέψης και
συμπεριφοράς, ενώ η λ. *επήρεια* στην αρνητική επιρ-
ροή κυρίως χημικών ουσιών (π.χ. ναρκωτικών, αλ-
κοόλ, φαρμάκων). Τέλος, η λ. *επηρεάζω* χρησιμο-
ποιείται επίσης με γενική ισχύ, για να δηλώσει τον
τρόπο που κτ ή κτ επιδρά πάνω σε κτ ή κτ άλλο.

επιδρομή η: ❶ στρατιωτική επίθεση σε ξένη χώ-
ρα: *αεροπορική ~. επιδρομές των βαρβαρι-
κών φυλών.* ❷ (μτφ.) πολυπληθής καταστρο-
φική επίθεση: *~ ακρίδων. επιδρομέας* ο, η. ⚡
σχ. **εκδρομή.**

επιείκεια η: το να μην είναι κανείς αυστηρός
κατά την κρίση προσώπου, πράξης, συμπερι-
φοράς ή κατά την αντιμετώπιση σφαλμάτων
ή αδικημάτων ≠ αυστηρότητα: *Το δικαστήριο
έδειξε ~ και τον άφησε ελεύθερο. επιεικής -ής
-ές.* ⚡ σχ. **αγενής. επιεικώς** (επίρρ.).

επιζώ: (αμτβ.) συνεχίζω να ζω μετά από ατύχημα, ασθένεια κτλ. = επιβιώνω: *Κανένας από τους επιβάτες του μοιραίου αεροσκάφους δεν επέζησε. επιζήσας & επιζών* ο: αυτός που επέζησε.

επίθετο το: ❶ οικογενειακό όνομα = επώνυμο: *Συμπληρώστε όνομα και ~!* ❷ ΓΛΩΣΣ λέξη που προσδίδει στα ουσιαστικά ιδιότητα ή χαρακτηριστικό. **επιθετικός¹ -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στο επίθετο με τη σημ. 2. **επιθετικά¹** (επίρρ., στη σημ. 2).

επιθεωρώ -ούμαι: (μτβ.) ελέγχω με προσοχή το έργο ή τη λειτουργία υπηρεσίας, κυρίως επίσημα: *Επιθεώρησε τον χώρο και τον βρήκε ακατάλληλο. επιθεώρηση* η: ❶ α. προσεκτικός έλεγχος, συνήθως επίσημος. β. υπηρεσία αρμόδια να διενεργεί επίσημους ελέγχους. ❷ περιοδικό, συνήθως ειδικού τύπου: *πολιτική / φιλολογική ~*. ❸ θεατρικό είδος που συνδυάζει μουσική και κείμενα σατιρικά για την επικαιρότητα. **επιθεωρητής** ο, **-ήτρια** η: υπάλληλος αρμόδιος να διενεργεί επιθεώρηση: *αστυνομικός ~*.

επιθυμία η: έντονο συναίσθημα που νιώθει κτ όταν θέλει κτ: *Έχω μια έντονη ~ να φύγω ταξίδι. Εξέφρασε την ~ να βρεθεί ειρηνική λύση. επιθυμώ & [λαϊκ.] (κυρ. στη σημ. 2) πεθυμώ: (μτβ.) ❶ ζητώ κι εύχομαι να γίνει, να αποκτήσω ή να κάνω κτ = θέλω: *~ φήμη και πλούτη. ~ να φύγετε αμέσως!* ❷ νιώθω έντονα την απουσία ή την έλλειψη κτ: *Σε επιθυμήσαμε τόσο καιρό που έλειψες! επιθυμητός -ή -ό: αυτός που θέλουμε ή επιθυμούμε ≠ ανεπιθύμητος.**

Το ΑΕ ρ. *επιθυμώ* είναι σύνθετο από τα *επί* + *θυμός* («ψυχή, καρδιά») και σημαίνει «θέλω από την καρδιά μου».

επίκαιρος -η -ο: ❶ αυτός που συμβαίνει ή γίνεται στον κατάλληλο χρόνο ≠ άκαιρος: *Παρακολούθησα μια ~ συζήτηση για τη χρήση αναβολικών στον αθλητισμό.* ❷ αυτός που είναι σχετικός με το παρόν ≠ ανεπίκαιρος: *Το θέμα του εθνικισμού είναι πάντα ~ και μας αφορά όλους.* **επίκαιρα** τα: δελτίο ειδήσεων για τα γεγονότα της επικαιρότητας. **επικαιρότητα** η: ❶ γεγονότα που απασχολούν σε συγκεκριμένο χρόνο την κοινή γνώμη: *διεθνής ~*. ❷ η ιδιότητα του επίκαιρου.

Η λ. *επίκαιρα* χρησιμοποιείται κυρίως για δελτία ειδήσεων παλαιότερων εποχών, όπως αυτά που προβάλλονταν στον κινηματογράφο στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, πριν από την προβολή της ταινίας, και παρουσίαζαν την επικαιρότητα, κατά κανόνα με εικόνες. Σήμερα χρησιμοποιούμε τις λ. *νέα* και *ειδήσεις*.

επικαλύπτω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω, σκεπάζω κτ με κτ άλλο: *Η φωνή του επικάλυπτε τις φωνές όλων των άλλων.* ❷ *συνήθ. παθ.* συμπίπτω με κτ άλλο σε κτ σημεία: *Τα κείμενα είναι παρόμοια, επικαλύπτονται σε μεγάλο μέρος τους.* **επικάλυψη** η: ❶ σκέπασμα, κάλυψη πράγματος με κτ άλλο. ❷ αυτό το οποίο χρησιμοποιείται για να καλυφθεί κτ: *λαχταριστή ~ σοκολάτας.* ❸ μερική ταύτιση πραγμάτων.

επίκειται • μόνο ενστ.: *τριτοπρόσ.* (αμτβ.) πρόκειται να συμβεί κτ, είναι αναμενόμενο = αναμένεται: *Επίκεινται μεγάλες ανατιμήσεις.*

επικείμενος -η -ο (μτβ. ως επίθ.): αυτός που πρόκειται να συμβεί = αναμενόμενος.

επίκεντρο το: ❶ ΓΕΩΛ ~ *του σεισμού:* το σημείο στο οποίο εντοπίζεται η εστία σεισμικής δόνησης. ❷ το πιο σημαντικό σημείο = κέντρο: *Επιδιώκει να βρísκεται στο ~ της προσοχής.*

επικερδής -ής -ές: αυτός που δίνει ή αφήνει κέρδος = κερδοφόρος ≠ επιζήμιος, ζημιογόνος: *~ επιχείρηση.* ❧ *αγενής. επικερδώς* (επίρρ.).

επικεφαλής (επίρρ.): σε θέση υπευθύνου η αρχηγού: *Τον έβαλαν ~ της ομάδας.* **επικεφαλής** ο, η • *άκλ.:* πρόσωπο που έχει την ευθύνη ή αρχηγία συνόλου, ομάδας κτλ.: *Οι ~ της ομάδας είχαν και την ευθύνη.*

επικεφαλίδα η: φράση που γράφεται πάνω από κείμενο ή ενότητα κειμένου και χρησιμεύει ως ονομασία του = τίτλος.

επικηρύσσω -ομαι: (μτβ.) ορίζω χρηματική αμοιβή για τη σύλληψη καταζητούμενου: *Ο κακοποιός επικηρύχθηκε για 300.000 ευρώ.* **επικήρυξη** η: υπόσχεση αμοιβής για τη σύλληψη καταζητούμενου και (συνεχδ.) η αμοιβή αυτή.

επικίνδυνος -η -ο: αυτός που κρύβει κινδύνους ή που μπορεί να προκαλέσει κακό: *Το τροχαίο έγινε σε μία ~ στροφή της Εθνικής. Προσέχετε, ο άνθρωπος αυτός είναι ~! ≠ ακίνδυνος.* **επικίνδυνα** (επίρρ.).

επικλινής -ής -ές: αυτός που έχει κλίση ≠ ίσιος, επίπεδος: *Το έδαφος στο σημείο αυτό είναι επικλινές.* ❧ *σχ. αγενής. επικλινώς* (επίρρ.).

επικοινωνώ: (αμτβ.) ❶ έχομαι σε επαφή με κτ, έχω σχέσεις μαζί του: *Επικοινωνούμε πολύ*

επίθεση → επιτίθεμαι
επιθετικά¹ → επίθετο
επιθετικά² → επιτίθεμαι
επιθετικός → επιτίθεμαι
επιθετικός¹ → επίθετο
επιθετικός² → επιτίθεμαι
επιθετικότητα → επιτίθεμαι
επίθετο

επιθεώρηση → επιθεωρώ
επιθεωρητής → επιθεωρώ
επιθεωρήτρια → επιθεωρώ
επιθεωρώ

επιθυμητός → επιθυμία
επιθυμία

επιθυμώ → επιθυμία

επικά → έπος

επίκαιρα → επίκαιρος

επίκαιρος

επικαιρότητα → επίκαιρος

επικάλυπτο → επί-

επικάλυπτο

επικάλυψη → επί-

επικάλυπτο

επικείμενος → επίκειται

επίκειται

επίκεντρο

επικερδής

επικερδώς → επικερδής

επικεφαλής

επικεφαλίδα

επικήρυξη → επικηρύσσω

επικηρύσσω

επικίνδυνα → επικίνδυνος

επικίνδυνος

επικλινής

επικλινώς → επικλινής

επικοινωνία → επικοινωνώ

επικοινωνιακά → επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνιακός → επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικοινωνώ

επικός → έπος
επικράτεια → επικρατώ
επικράτηση → επικρατώ
επικρατώ
επικρίνω
επικρίνω
επίκριση → επικρίνω
επικριτικά → επικρίνω
επικριτικός → επικρίνω
επίκτητος
επικυρώνω
επικύρωση → επικυρώνω
επικυρώνω
επιλέγω
επιλεκτικά → επιλέγω
επιλεκτικός → επιλέγω
επίλεκτος → επιλέγω
επιλέξιμος → επιλέγω
επιλήψιμος
επιλογή → επιλέγω
επίλογος
επίλυση → επί-
επιλύω → επί-
επίμαχος
επιμέλεια → επιμέλῃς
επιμελής
επιμελητήριο → επιμελής
επιμελητής → επιμελής
επιμελήτρια → επιμελής
επιμελούμαι → επιμελής
επιμελώς → επιμελής
επιμένω
επιμέρους
επίμονα → επιμένω
επιμονή → επιμένω
επίμονος → επιμένω
επιμόνως → επιμένω
επινόηση → επινοώ
επινοητικά → επινοώ
επινοητικός → επινοώ

συχνά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. ❷ κατανόω, καταλαβαίνω κπ: Έχουμε τόσες διαφορές, που δεν μπορούμε πια να επικοινωνήσουμε μεταξύ μας. ❸ (μτφ.) συνδέομαι με κπ: Οι δύο λίμνες ~ υπογείως και ενώνονται σε ένα σημείο. **επικοινωνία** η. **επικοινωνιακός -ή -ό, επικοινωνιακά** (επίρρ.).

επικρατώ: (μτβ.) ❶ βγαίνω νικητής σε αγώνισμα ή αναμέτρηση, υπερισχύω έναντι κπ: Στις εκλογές επικράτησαν με άνεση οι Δημοκρατικοί. ❷ έχω την υπεροχή σε μία κατάσταση: Ευτυχώς, επικράτησε η λογική! ❸ (για κατάσταση) γενικεύομαι: Στην αγορά επικρατούσε έντονη ανησυχία. **επικράτηση** η. **επικράτεια** η: εδαφική έκταση, πολιτικά οργανωμένη, η οποία βρίσκεται κάτω από ενιαία εξουσία. **Βουλευτής Επικρατείας:** βουλευτής που εκλέγεται σε όλη τη χώρα και όχι σε κπ εκλογική περιφέρεια. **Συμβούλιο Επικρατείας:** ανώτατο δικαστήριο για διοικητικές διαφορές.

επικρίνω -ομαι: (μτβ.) σχολιάζω, κρίνω αρνητικά κπ ή κτ = αποδοκιμάζω ≠ επιδοκιμάζω: Επέκριναν την άστοχη ομιλία του. **επίκριση** η. **επικριτικός -ή -ό, επικριτικά** (επίρρ.).

επίκτητος -η -ο: αυτός που αποκτάται στη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου ≠ κληρονομικός: Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ~ - δεν τα είχε εκ γενετής.

επικυρώνω -ομαι: (μτβ.) επιβεβαιώνω την εγκυρότητα ή γνησιότητα με επίσημο τρόπο: Οι ρυθμίσεις επικυρώθηκαν από τα αρμόδια όργανα του κράτους. Χρειάζεται επικυρωμένο αντίγραφο από την αστυνομία **επικύρωση** η.

επιλέγω -ομαι • αόρ. επέλεξα, παθ. αόρ. επιλέχθηκα & [επίσ.] επελέγη, απαορ. επιλεχθεί & επιλεγεί, μππ. επιλεγμένος: (μτβ.) ❶ διαλέγω με συγκεκριμένα κριτήρια κπ ή κτ από ένα σύνολο = [οικ.] διαλέγω: Επιλέχθηκαν 100 άτομα από σύνολο 700 υποψηφίων. ❷ δείχνω προτίμηση σε κτ, επιθυμώ περισσότερο: Επέλεξα να ζω στην εξοχή, γιατί η πόλη με κουράζει. **επιλογή** η. **επιλεκτικός -ή -ό:** αυτός που επιλέγει ή γίνεται με επιλογή. **επιλεκτικά** (επίρρ.). **επίλεκτος -η -ο:** αυτός που έχει επιλεγεί βάσει αυστηρών κριτηρίων = εκλεκτός: επιλεκτες στρατιωτικές ομάδες. **επιλέξιμος -η -ο:** αυτός που πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις και μπορεί να επιλεγεί.

επιλήψιμος -η -ο: αυτός τον οποίο μπορεί κπ να κατηγορήσει ή που δίνει αφορμές για επί-

κριση = μεμπτός ≠ άμεμπτος: Στιγματίζε τις επιλήψιμες ενέργειες των κυβερνήσεων.

επίλογος ο: ❶ η τελευταία ενότητα με την οποία κλείνει ένα κείμενο, μία ομιλία κτλ. ❷ (μτφ.) το αποτέλεσμα ενέργειας ή γεγονότος: Ο ~ του οικογενειακού δράματος γράφτηκε με το άγριο έγκλημα.

Από το ΑΕ **επίλογος** «συμπέρασμα, κατακλείδα ρητορικού λόγου».

επίμαχος -η -ο: αυτός που αποτελεί αντικείμενο διαφωνίας ή αμφισβήτησης: Μας διάβασε το ~ τμήμα που εξόργισε τόσο κόσμο.

επιμελής -ής -ές: αυτός που κάνει κτ με ιδιαίτερη φροντίδα και προσοχή ≠ αμελής: Είναι μαθητής ~ και μελετηρός. ✎ σχ. **αγενής, επιμελώς** (επίρρ.). **επιμέλεια** η: ❶ ιδιαίτερη φροντίδα για κτ ≠ αμέλεια: Μελετούσε με ζήλο και ~. ❷ η φροντίδα για την τελική παρουσίαση ενός έργου: Ανέλαβε την ~ της έκδοσης του βιβλίου. ❸ ΝΟΜ η με δικαστική απόφαση ανάληψη της ευθύνης για ανήλικο ή άτομο που χρειάζεται βοήθεια: Το δικαστήριο δίνει συνήθως την ~ των παιδιών στη μητέρα. **επιμελούμαι:** (μτβ.) ασχολούμαι με κτ φροντίζοντας για όλες τις σχετικές λεπτομέρειες: Τη μουσική επιμελήθηκε ο ίδιος παραγωγός. **επιμελητής** ο, **-ήτρια** η: ❶ πρόσωπο που φροντίζει για κτ ή έχει την ευθύνη κτ πράγματος: ο ~ της τάξης. ❷ βαθμός υπαλλήλου: δικαστικός ~/- Α΄ (σε Νοσοκομείο). **επιμελητήριο** το: κλαδική οργάνωση επαγγελματιών διαφόρων ειδικοτήτων, που φροντίζει για την προώθηση των θεμάτων των μελών του: Τεχνικό/Επαγγελματικό/Εμπορικό/Βιομηχανικό ~.

επιμένω: (αμτβ. & μτβ.) ❶ μένω σταθερός σε μια άποψη ή ιδέα: Επέμενε στην άποψή του και δε μας άκουγε. ~ ότι έτσι έγιναν τα πράγματα. ❷ (μτφ.) παραμένω, δεν υποχωρώ: Η βροχή επέμενε και δεν έλεγε με τίποτα να σταματήσει. **επιμονή** η. **επίμονος -η -ο:** ❶ αυτός που μένει σταθερός στις θέσεις του: Είναι ~, δεν του αλλάζεις απόψεις. ❷ (μτφ.) αυτός που δε σταματά, που συνεχίζει με την ίδια ένταση: Μας κοιτούσε με ένα βλέμμα ~ και διερευνητικό. **επίμονα** & **επιμόνως** (επίρρ.).

επιμέρους (επίθ.) • άκλ.: αυτός που αναφέρεται σε μέρος ή τμήμα ενός συνόλου: Μιλήσαμε για το γενικό σχέδιο, ενώ τα ~ στοιχεία του δε μας απασχόλησαν.

επινοώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ δημιουργώ με τη φαντασία μου: *Επινοούσε διάφορες ιστορίες και σακαφιζόταν ένα σωρό ψέματα για να γλιτώσει.* ❷ ανακαλύπτω κτ νέο: *Ο άνθρωπος επινόησε τρόπους για να δαμάσει τη φύση.* **επινοήση η. επινοητικός ή -ό. επινοητικά** (επίρρ.). **επιούσιος ο:** το καθημερινό ψωμί και κατ' επέκταση τα εντελώς απαραίτητα για τη διαβίωση: *Δουλεύει σκληρά για τον ~.*

επίπεδος -η -ο: ❶ αυτός που έχει ομαλή επιφάνεια, χωρίς διακυμάνσεις ύψους = ομαλός ≠ ανώμαλος: ~ *έκταση.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει διακυμάνσεις: *Η παράσταση ήταν ~, χωρίς εξάρσεις.* **επίπεδα** (επίρρ., στη σημ. 2). **επίπεδο το:** ❶ ΓΕΩΜ επιφάνεια της οποίας όλα τα σημεία μπορούν να ενωθούν ανά δύο σχηματίζοντας ευθείες γραμμές οι οποίες βρίσκονται εξ ολοκλήρου στην επιφάνεια αυτή. ❷ επιφάνεια η οποία είναι παράλληλη με τον ορίζοντα: *Το σπίτι είναι χτισμένο σε δύο ~.* ❸ (μτφ.) βαθμίδα πνευματικής και πολιτιστικής προόδου: *υψηλό/χαμηλό διανοητικό ~.* **άνθρωπος/συνζήτηση επιπέδου:** για κπ ή κτ που βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. ❹ (μτφ.) ποιότητα, βαθμός μετρήσιμης έντασης φαινομένου: *Παρέχουμε υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.* *Η τηλεθέαση κυμάνθηκε σε ιδιαίτερα υψηλά ~.* ❺ (μτφ.) τομέας της ανθρώπινης γνώσης ή δραστηριότητας: *Οι συνομιλίες θα γίνουν σε ~ αρχηγών κρατών.*

Η λ. *επίπεδο* προέρχεται από το ΑΕ *επίπεδος* (έπι + πέδον «έδαφος»). Η ίδια ρίζα απαντά και σε άλλες λέξεις, όπως *πεδίο, πεδιάδα*, αλλά και στα σύνθετα *γήπεδο, δάπεδο* κτλ.

επιπλέον (επίρρ.): ❶ επιπρόσθετα, επίσης: ~, *θα ήθελα να σας πω...* ❷ (ως επίθ.) αυτός που προστίθεται σε ένα σύνολο όμοιων με αυτόν πραγμάτων, προσώπων κτλ. = πρόσθετος: *Το ~ κόστος καλύπτεται από επιχορηγήσεις.*

επιπλήττω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) κάνω σε κπ παρατήρηση σε αυστηρό ύφος: *Τον επέπληξε για την ανάρμωση συμπεριφορά του.* **επιπλήξη η.**

επιπόλαιος -η -ο: ❶ αυτός που ενεργεί χωρίς να σκέφτεται και να κρίνει = απερισκεπτός: *Δεν μπορείς να την εμπιστευτείς, είναι ~.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη βάθους και εύρους σκέψης: ~ *απόφαση/πράξη.* ❸ (μτφ.) επιφανειακός, αυτός που δεν είναι πολύ σοβαρός: *Γλίτωσε με κάποια ~ τραύματα στα πόδια.* **επιπόλαια** (επίρρ.). **επιπολαιότητα η.**

επίπονος -η -ο: αυτός που απαιτεί πολύ κόπο ή μόχθο = κουραστικός: *Κατέβαλε ~ προσπάθεια για να πετύχει τον στόχο του.* **επίπονα** (επίρρ.).

επίπτωση η: αυτό που έρχεται ως συνέπεια πράξης ή ενέργειας και είναι συνήθως αρνητικό: *Οι επιπτώσεις από την αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας στη φύση είναι πλέον φανερές.*

επιρροεπής -ής -ές: [επίσ.] αυτός που έχει την τάση να παρασύρεται σε αρνητικές καταστάσεις: *Είναι ~ στις κακές συνήθειες.* ❧ σχ. **αγενής.**

επίρρημα το: ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη που προσδιορίζει κυρίως ρήμα (ή επίθετο ή άλλο επίρρημα) και φανερώνει τρόπο, χρόνο, τόπο, ποσότητα κτλ. **επιρρηματικός -ή -ό:** ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με το επίρρημα ή λειτουργεί ως επίρρημα: ~ *σχέση/σημασία/προσδιορισμός.* **επιρρηματικά** (επίρρ.). **επιρρίπτω -ομαι:** [επίσ.] (μτβ.) αποδίδω κανείς κακό σε κπ: *Του επέρριψαν την ευθύνη για την αποτυχία.*

επιρροή η: ❶ το να επηρεάζει κανείς κπ ή κτ = επίδραση, επήρεια: *Έχει ισχύ και ασκεί ~ στην κυβέρνηση.* ❷ η ικανότητα κπ να επηρεάζει άλλα πρόσωπα: *Είναι άνθρωπος με ~.* ❧ σχ. **επίδραση.**

επισημαίνω -ομαι: (μτβ.) τονίζω με έμφαση κτ, υποδεικνύω: *Σας ~ ότι αυτό που προτείνετε είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί.* **Επισημάναμε τα βασικά προβλήματα του σχεδίου.** **επισημάνση η.**

επίσημος -η -ο: ❶ αυτός που προέρχεται από δημόσια αρχή και την εκπροσωπεί ή την εκφράζει: ~ *πηγές αναφέρουν ότι ο κρατικός μηχανισμός λειτουργήσε σωστά.* ❷ αυτός που έχει καθιερωθεί και αναγνωρίζεται από όλους: ~ *γλώσσα/θηροκεία/χορηγός των αγώνων.* ❸ αυτός που γίνεται με όλους τους τύπους ή διεξάγεται με ειδικό τελετουργικό: ~ *δεξίωση.*

Κατά την ~ υποδοχή του προέδρου εκφωνήθηκαν λόγοι. ❹ αυτός που αρμόζει σε επίσημη περίπτωση: ~ *ένδυμα είναι απαραίτητο.*

επίσημα & επισήμως (επίρρ.). **επίσημος ο:** *συνήθ. πληθ.* αυτός που εκπροσωπεί το κράτος ή δημόσια αρχή: *Ο υπουργός καθόταν στην εξέδρα των επισήμων.* **επισημότητα η.**

επίσης (επίρρ.): ❶ επιπλέον, ακόμα: ~, *στην ομιλία του τόνισε το ενδιαφέρον της κυβέρνησης.* ❷ (ως απάντηση ή ανταπόδοση σε ευχή) το ίδιο, με τον ίδιο τρόπο: *Καλό βράδυ! ~!*

Από την ΑΕ φρ. *ἐπ' ἴσης* (μοίρας) «στην ίδια μοίρα».

επινοώ
επιούσιος
επίπεδα → επίπεδος
επίπεδο → επίπεδος
επίπεδος
επιπλέον
επιπλέω → επιπλήττω
επιπλήττω
επιπλοποιός → -ποιώ
επιπόλαια → επιπόλαιος
επιπόλαιος
επιπολαιότητα → επιπόλαιος
επίπονα → επίπονος
επίπονος
επίπτωση
επιρροεπής
επίρρημα
επιρρηματικά → επίρρημα
επιρρηματικός → επίρρημα
επιρρίπτω
επιρροή
επίσημα → επίσημος
επισημαίνω
επισημοποιώ → -ποιώ
επίσημος
επισημότητα → επίσημος
επισήμως → επίσημος
επίσης
επισκέπτης
επισκεπτομαι → επισκέπτης
επισκέπτρια → επισκέπτης
επισκευάζω
επισκευαστικά →
επισκευάζω
επισκευαστικός →
επισκευάζω
επισκευή → επισκευάζω

ντά και επιβλέπω κτ ή κτ, έτσι ώστε να ενεργεί ή να λειτουργεί όπως πρέπει = επιβλέπω: Στο διαγώνισμα μας επιτηρούσε ο καθηγητής για να μην αντιγράψουμε. **επιτήρηση** η. **επιτηρητής** ο, **-ήτρια** η.

επιτίθεμαι • αόρ. *επιτέθηκα* & [επίσ.] *επετέθην*: (αμτβ.) ❶ α. κινούμαι εναντίον κτ, συνήθως με ορμή, ασκώντας βία εναντίον του: *Του επιτέθηκαν ληστές και τον χτύπησαν*. ❷ (μτφ.) εκφράζω κριτική ή κατηγορίες για κτ ή κτ: *Ο δημοσιογράφος επιτέθηκε στον καλεσμένο της εκπομπής με έντονες κατηγορίες*. ❸ ΣΡΑΤ κινούμαι εχθρικά εναντίον στρατού, περιοχής κτλ. ❹ ΑΘΛ εφορμάω για να πετύχω νίκη: *Σειρά των παικτών του Άρη να επιτεθούν*. ❧ **θέτω. επιθεση** η: ≠ άμυνα. ❶ το να επιτίθεται κανείς σε κτ ή κτ: *η ~ του στρατού στη γειτονική χώρα. Δέχτηκα φραστική ~ από τον ομιλητή*. ❷ ΑΘΛ η κίνηση παικτών προς την αντίπαλη περιοχή για να πετύχουν θετικό αποτέλεσμα, η αντίστοιχη τακτική και το σύνολο των παικτών που την πραγματοποιούν: *Η ομάδα δεν είχε καλή ~ σήμερα. επιθετικός² -ή -ό*: ❶ αυτός που έχει σχέση με την επίθεση. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει την τάση να επιτίθεται. **επιθετικά²** (επίρρ.). **επιθετικός** ο: παίκτης της επίθεσης. **επιθετικότητα** η.

επιτόπου & επί τόπου (επίρρ.): στο ίδιο σημείο: *Του αφαίρεσαν το δίπλωμα ~, επειδή οδηγούσε μεθυσμένος. επιτόπιος -α -ο*: ~ έρευνα.

επιτρέπω -ομαι: = αφήνω ≠ απαγορεύω (μτβ.) ❶ παρέχω σε κτ το δικαίωμα ή την άδεια να κάνει κτ: *Οι γονείς της δεν της ~ να βγαίνει μόνη*. ❷ αφήνω κτ να υπάρχει ή να συμβαίνει: *Στην παιδική χαρά δεν ~ σκυλιά. επιτρεπτός -ή -ό*.

επιτροπή η: ❶ ομάδα ατόμων με εξουσία ή αρμοδιότητα να επιτελέσει ορισμένο έργο: ~ αξιολόγησης/κρίσης. ❷ ειδικό διοικητικό όργανο: *Ευρωπαϊκή ~*.

επιτυχάνω -ομαι • αόρ. *επέτυχα*, παθ. αόρ. *επιτεύχθηκα* & [επίσ.] *επετεύχθην*, μπλ. *επιτυχημένος*: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) [επίσ.] καταφέρνω να πραγματοποιήσω αυτό στο οποίο στόχευα: *Ο στόχος μας επιτεύχθηκε με πολλή δουλειά και προσπάθεια*. ❧ **πετυχαίνω. επιτυχής -ής -ές**: αυτός που στέφεται από επιτυχία. ❧ σχ. **αγενής. επιτυχώς** (επίρρ.). **επιτυχία** η: ❶ θετικό αποτέλεσμα προσπαθειών: *Οι προσπάθειές του στέφθηκαν από ~*. ❷ έργο ή δημιούργημα που έχει στεφθεί από επιτυχία με τη σημ. 1: *Αυτή η ταινία ήταν η με-*

γάλη ~ της χρονιάς. επίτευγμα το = κατόρθωμα: σημαντικό έργο: *τεχνολογικό ~*. **επίτευξη** η: το να πετυχαίνει κτ κτ.

επιφάνεια η: ❶ το ανώτερο επίπεδο ή η εξωτερική πλευρά αντικειμένου: *η ~ της γης/της θάλασσας/του εδάφους*. ❷ ΓΕΩΜ σύνολο σημείων που ορίζουν πλευρά στερεού σώματος: *κοίλη/κυρτή/επίπεδη ~*. ❸ (μτφ.) α. ό,τι συνιστά την εξωτερική εικόνα πράγματος: *Αν φύγεις από την ~ και δεις το βάθος των πραγμάτων, θα καταλάβεις την ουσία τους*. β. το σύνολο των οικονομικών δυνατοτήτων κτ: *οικονομική ~*. **επιφανειακός -ή -ό**: ❶ αυτός που βρίσκεται στην επιφάνεια σώματος ή αντικειμένου: ~ *τραύμα*. ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται πρόχειρα, χωρίς διεξοδική μελέτη: ~ *έλεγχος/γνώση. επιφανειακά* (επίρρ.).

επιφανής -ής -ές: αυτός που είναι γνωστός σε όλους και καταξιωμένος για το έργο του: ~ *συγγραφέας/πολιτικός*. ❧ σχ. **αγενής**.

επιφυλάσσω -ομαι: (μτβ.) ❶ προετοιμάζω κτ για κτ κρατώντας το κρυφό: *Ποτέ δεν ξέρεις τι μας ~ το μέλλον. Θερμή υποδοχή επιφυλάχθηκε στον πρόεδρο*. ❷ παθ. αναβάλλω ενέργεια για το μέλλον, όταν οι συνθήκες θα είναι πιο κατάλληλες: *Επιφυλάσσομαι να απαντήσω αργότερα. επιφύλαξη* η: δισταγμός ή αμφιβολία για κτ ή κτ: *Δεν είμαι απόλυτα βέβαιος, έχω επιφύλαξεις. επιφυλακτικός -ή -ό. επιφυλακτικά* (επίρρ.).

επιφώνημα το: ΓΛΩΣΣ φθόγγος ή λέξη που εκφράζει έντονο αίσθημα ή συναίσθημα. **επιφωνηματικός -ή -ό. επιφωνηματικά** (επίρρ.).

επιχείρημα το: συλλογισμός που χρησιμοποιείται για να στηρίξουμε ή να αντικρούσουμε κτ: *Προσπαθούσε με λογικά επιχειρήματα να μας πείσει*.

επιχειρώ -ούμαι: (μτβ.) προσπαθώ να πετύχω κτ: *Άγνωστοι επιχειρήσαν να ληστέψουν την τράπεζα. επιχείρηση* η: ❶ σύνολο συντονισμένων ενεργειών για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου, που είναι πολύπλοκος ή ενέχει κινδύνους: *στρατιωτική ~. ~ διάσωσης των εγκλωβισμένων*. ❷ οικονομική δραστηριότητα με στόχο το κέρδος, καθώς και ο οργανισμός μέσω του οποίου πραγματοποιείται: *Ασχολείται με την οικογενειακή ~. Δημόσια ~ Ηλεκτρισμού. επιχειρησιακός -ή -ό*: αυτός που σχετίζεται με την επιχείρηση. **επιχειρηματίας** ο, η: πρόσωπο που είναι ιδιοκτήτης επιχείρησης (σημ. 2). **επιχειρηματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με την επιχείρηση

επιτίθεμαι
επιτόπιος → επιτόπου
επιτόπου
επιτροπέζιος → επί-
επιτρεπτός → επιτρέπω
επιτρέπω
επιτροπή
επιτυγχάνω
επιτυχημένος → επιτυγχάνω
επιτυχής → επιτυγχάνω
επιτυχία → επιτυγχάνω
επιτυχώς → επιτυγχάνω
επιφάνεια
επιφανειακά → επιφάνεια
επιφανειακός → επιφάνεια
επιφανής
επιφυλακτικά → επιφυλάσσω
επιφυλακτικός → επιφυλάσσω
επιφύλαξη → επιφυλάσσω
επιφυλάσσω
επιφωνηματικά → επιφώνημα
επιφωνηματικός → επιφώνημα
επιχείρημα
επιχειρηματίας → επιχειρώ
επιχειρηματικά → επιχειρώ
επιχειρηματικός → επιχειρώ
επιχείρηση → επιχειρώ
επιχειρησιακός → επιχειρώ
επιχειρώ
επιχουρόνω → επί-
επιχούρωση → επί-
έπλευσα → πλώω
επλήγη → πλήττω²
έπληξα → πλήττω¹
έπνευσα → πνέω

επομένη → επόμενος
επόμενοςεπομένως → επόμενος
εποπτεία → εποπτεύω
εποπτεύωεπόπτης → εποπτεύω
εποπτικός → εποπτεύω
επόπτρια → εποπτεύω
έτοςεπουσιώδης
επουσιώδως → επουσιώδης
εποχή

εποχιακά → εποχή

εποχιακός → εποχή

εποχικά → εποχή

εποχικός → εποχή

επράξα → πράττω

έπρεπε → πρέπει

επώδυνα → επώδυνος

επώνυμα → επώνυμο

επώνυμο → επώνυμο

επωνύμιος → επώνυμο

ερ- → εν-

έρ- → εν-

ερασιτέχνης

ερασιτεχνικά → ερασιτέχνης

ερασιτεχνικός →

ερασιτέχνης

ερασιτέχνισσα →

ερασιτέχνης

έραφα → ράβω

εργάζομαι

εργαζόμενος → εργαζομαι

εργαλείο

εργασία → εργαζομαι

εργασιακός → εργαζομαι

εργάσιμη → εργαζομαι

εργάσιμος → εργαζομαι

εργαστηριακά → εργαστήριο

εργαστηριακός → εργαστήριο

εργαστήριο

εργάτης → εργαζομαι

εργατικά → εργαζομαι

εργατικός → εργαζομαι

εργάτρια → εργαζομαι

ση (σημ. 2). ❷ αυτός που έχει ικανότητες για επιχειρήσεις (σημ. 2): ~ *μυαλό*. **επιχειρηματικά** (επίρρ.).

επόμενος -η -ο: αυτός που ακολουθεί κτ ή κτ άλλο ≠ προηγούμενος: *Να περάσει ο ~ ασθενης*. **είναι επόμενο:** είναι αναμενόμενο, συμβαίνει ως φυσική συνέπεια των προηγούμενων: *Ήταν ~ να αντιδράσει έτσι μετά τον καβγά τους*. **επομένη η:** επόμενη ημέρα ≠ προηγούμενη. **επομένως** (σύνδ.): συνδέει πρόταση που δηλώνει το συμπέρασμα, τη λογική συνέπεια γεγονότος, ενέργειας κτλ. = άρα, συνεπώς: *Βρέχει, ~ δε θα πάμε βόλτα σήμερα*.

εποπτεύω -ομαι: (μτβ.) έχω τον συνολικό έλεγχο και την επίβλεψη πράγματος ή έργου: *Το Υπουργείο ~ το έργο*. **εποπτεία η, επόπτης ο, -τρια η, εποπτικός -ή -ό.**

έπος το: ❶ λογοτ λογοτεχνικό είδος σε έμμετρο λόγο, που περιγράφει θρυλικές πράξεις μυθικών ηρώων: *Ομηρικά έπη~ του Γκιλγκαμές*. ❷ πολεμικά γεγονότα στη διάρκεια των οποίων σημειώθηκαν πράξεις ηρωισμού και μεγαλείου: *το ~ του '40*. **επικός -ή -ό, επικά** (επίρρ.).

επουσιώδης -ης -ης: αυτός που δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικός = δευτερεύων ≠ ουσιώδης, σημαντικός: *Ας αφήσουμε θέματα ~ και ασχολούμαστε με τα σημαντικά!* ✍ *σχ. αγενής, επουσιώδης* (επίρρ.).

εποχή η: ❶ υποδιαίρεση του ηλιακού έτους: *Οι τέσσαρις ~ του χρόνου*. ❷ ιστορική περίοδος συγκεκριμένης διάρκειας: *η ~ του Μεσοπολέμου*. ❸ χρονική περίοδος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *Στην ~ μας η τεχνολογική πρόοδος είναι αλματώδης*. **εποχικός & εποχιακός -ή -ό, εποχικά & εποχιακά** (επίρρ.).

Σημδ. από το γαλλ. *époque*, το οποίο προέρχεται από το ελνστ. *εποχή* «σημείο όπου φαίνεται να σταματάει ένα άστρο κατά το απόγειό του, χρονική περίοδος».

επώδυνος -η -ο: αυτός που προκαλεί πόνο, σωματικό ή ψυχικό: *Ο αποχωρισμός τους ήταν ιδιαίτερα ~*. **επώδυνα** (επίρρ.).

επώνυμο το: οικογενειακό όνομα ανθρώπων = επίθετο: *Δήλωσε όνομα και ~*. **επώνυμος -η -ο:** ❶ αυτός που είναι ευρύτερα γνωστός, δημοφιλής = διάσημος, γνωστός: *Στην εκδήλωση παρέστησαν πολλοί ανώνυμοι και ~ θαυμαστές του*. ❷ αυτός που γίνεται ονομαστικά, με το όνομα κτ ≠ ανώνυμος: *~ καταγγελία*. **επωνύμιος** (επίρρ., σημ. 2) ≠ ανω-

νύμως. **επωνυμία η:** ❶ πρόσθετη ονομασία προσώπου ή πράγματος, δηλωτική ιδιότητάς του: *γνωστός και με την ~ ο Μέθυσος*. ❷ διακριτικό όνομα οργανισμού, σωματείου κτλ.: *~ εταιρείας*.

ερασιτέχνης ο, η & [προφ.] -ισσα η: πρόσωπο που ασχολείται με κτ συστηματικά, χωρίς να είναι το επάγγελμά του: *Είναι ~ ψαράς*. **ερασιτεχνικός -ή -ό, ερασιτεχνικά** (επίρρ.).

εργάζομαι: (αμτβ.) ❶ ασχολούμαι με κτ συστηματικά και με στόχο την εξασφάλιση χρημάτων, ασκά επάγγελμα = δουλεύω: *~ στο υπουργείο*. ❷ ασχολούμαι συστηματικά και με όλες τις δυνάμεις μου για την επίτευξη στόχου = πασχίζω: *Σε όλη του τη ζωή εργάστηκε για την ελευθερία και την ισότητα*. **εργαζόμενος -ο -η:** πρόσωπο που εργάζεται, ασκεί κτ επάγγελμα: *Απεργούν οι ~ στο Δημόσιο*. **εργασία η:** ❶ επαγγελματική ασχολία με στόχο την εξασφάλιση χρημάτων: *γραφείο ευρέσεως ~*. ❷ συνήθ. πληθ. δραστηριότητα για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου: *Αρχισαν οι ~ για την αναστήλωση του μνημείου*. ❸ μελέτη συγκεκριμένου αντικειμένου που ανατίθεται σε μαθητές: *σπουδαστική/πτυχιακή ~*. **εργασιακός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την εργασία: *~ χώρος/συνθήκες*. **εργάσιμος -η -ο:** αυτός που διατίθεται για εργασία: *~ μέρες*. **εργάσιμη η:**

εργάσιμη ημέρα ≠ αργία. **εργατικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με τον εργαζόμενο ή τον εργάτη: *~ ατύχημα/κίνημα/δίκαιο/νομοθεσία*. ❷ αυτός που εργάζεται με προθυμία και χωρίς να τεμπελιάζει ≠ τεμπέλης. **εργατικά** (επίρρ., στη σημ. 2). **εργάτης ο, -τρια η:** ❶ πρόσωπο που εργάζεται χειρωνακτικά. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ασχολείται συστηματικά με κτ για την επίτευξη στόχου: *Υπήρξε ταπεινός ~ του πνεύματος*. ❸ μόνο το θηλ. μέλισσα που συλλέγει γύρη. ✍ *σχ. έργο*.

εργαλείο το: ❶ αντικείμενο που διευκολύνει χειρωνακτική εργασία: *Έβγαλε από τα ~ του ένα κατσαβίδι*. ❷ α. (μτφ.) οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητο στην εργασία κτ: *Το βιβλίο αυτό αποτελεί απαραίτητο ~ για τον δάσκαλο*. β. οτιδήποτε μπορεί να χρησιμοποιήσει κτ για να επιτελέσει συγκεκριμένο έργο: *Οι αγώνες θα χρησιμοποιηθούν ως ~ οικονομικής ανάπτυξης*. ✍ *σχ. έργο*.

εργαστήριο το: ❶ χώρος, ειδικά εξοπλισμένος, για την εκτέλεση επαγγελματικών εργασιών ή επιστημονικών πειραμάτων και μετρήσεων: *~ ζαχαροπλαστικής, πυρηνικό/αιματολογικό ~*.

② τμήμα ή υποσύνολο ερευνητικού οργανισμού που ασχολείται με την προώθηση της έρευνας σε συγκεκριμένο τομέα. **εργαστηριακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με το (επιστημονικό) εργαστήριο: ~ έλεγχος. **εργαστηριακά** (επίρρ.). σχ. **έργο**.

έργο το: ① ανθρώπινη δραστηριότητα, πνευματική ή χειρωνακτική, και το αποτέλεσμα της: ~ του ιδρύματος είναι η διάδοση του πολιτισμού. Η αντιπολίτευση επέκρινε σκληρά το κυβερνητικό ~. ② α. (ειδικότ.) το σύνολο των εργασιών για την κατασκευή δρόμων, κτιρίων κτλ: Προσοχή, έργα στο μήκος της οδού! β. υποδομή που προκύπτει από τη σημ. 2α: Το ~ ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε στους πολίτες. ~ κοινής ωφελείας. ③ α. δημιουργία με καλλιτεχνική αξία: Στα ~ του συγκαταλέγονται ποιήματα και μυθιστορήματα. β. (ειδικ.) κινηματογραφική ταινία ή θεατρική παράσταση: Αυτό το ~ παίζεται καιρό στις αίθουσες.

Οι λ. *εργάζομαι, εργαλείο, εργαστήριο, εργολάβος*, προέρχονται από το ουσ. *έργο*, το οποίο ανάγεται στο ΑΕ *ἔργον*. Από το ουσ. *έργο* προέρχονται πολλά σύνθετα (και τα δικά τους παράγωγα): *εργογραφία, εργοδηγός, εργοδότης, εργολήπτης, εργονομία, εργοστάσιο, εργοτάξιο, εργόχειρο, καινούριος* κτλ.

εργοδότης ο, -τρια η: πρόσωπο που απασχολεί εργαζομένους σε οργανισμό, εταιρεία κτλ. = [οικ.] αφεντικό. σχ. **έργο**.

εργολάβος ο: ① επαγγελματίας στον οποίο ανατίθεται η εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, συνήθως κατασκευαστικών: ~ οικοδομών/τεχνικών έργων. ② είδος γλυκού με αμύγδαλο. σχ. **έργο**.

εργοστάσιο το: κτίριο με ειδικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή βιομηχανικών προϊόντων, και (συνεκδ.) η διοίκηση του εργοστασίου. **εργοστασιακός -ή -ό. εργοστασιαίρχης ο, η & [προφ.] -ισσα** η: ιδιοκτήτης εργοστασίου. σχ. **έργο**.

ερεθίζω -ομαι: (μτβ.) ① προκαλώ κοκκινίλα ή φλεγμονή σε όργανο ή μέρος του σώματος: Ο καπνός μου ~ τα μάτια. ② κάνω κπ να θυμώσει = εξοργίζω, εξάπτω ≠ ηρεμώ: Ο άγριος τόνος της φωνής του με ερέθισε κι άρχισα να φωνάζω. ③ προκαλώ έντονο προβληματισμό ή συναίσθημα, διεγείρω τις αισθήσεις κπ = εξάπτω: Το έργο ερέθισε τη φαντασία του κοινού. ④ προκαλώ κπ ερωτικά. **ερεθισμα** το: ①

α. εξωτερικό αίτιο που διεγείρει και προκαλεί τη λειτουργία αισθητηρίου οργάνου: οπτικό/ακουστικό ~ β. (μτφ.) οτιδήποτε προκαλεί ψυχική ή πνευματική δραστηριότητα ή εγρήγορση: Η παράσταση αποτελεί το ~ για τη σκέψη του θεατή. ② κοκκινίλα ή φλεγμονή σε όργανο ή μέρος του σώματος: Απαιτείται απομάκρυνση από την πηγή του ερεθίσματος. **ερεθισμός ο. ερεθιστικός -ή -ό. ερεθιστικά** (επίρρ.).

ερείπιο το: ① κτίριο το οποίο έχει καταστραφεί ή έχει υποστεί σοβαρές ζημιές. ② (μτφ.) σε κακή κατάσταση ή κουρασμένος: Δεν μπορώ άλλο, είμαι ~ από την κούραση. **ερείπωνομαι** (μτβ.). **ερείπωση** η.

ερευνώ -ώμαι: (μτβ.) ① ψάχνω με προσοχή για κτ: Αστυνομικοί ~ την περιοχή για την αποκάλυψη στοιχείων. ② μελετώ με προσοχή κτ: Ερευνώνται όλα τα πιθανά αίτια της έκρηξης. **έρευνα** η: ① το σύνολο των ενεργειών για την αποκάλυψη στοιχείων. ② συστηματική μελέτη για την προώθηση της επιστημονικής γνώσης: Ασχολείται με την ~ στον τομέα της βιοτεχνολογίας. **ερευνητής ο, -ήτρια** η: επιστήμονας που ασχολείται με την έρευνα. **ερευνητικός -ή -ό. ερευνητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ἔρευνῶ* «αναζητώ, εξετάζω». Το σύνθ. *διερευνώ* σημαίνει εξετάζω κτ λεπτομερώς και προσεκτικά, *ερευνώ* ή μελετώ σε βάθος όλες τις πτυχές ενός ζητήματος.

ερήμην (επίρρ.): χωρίς να παρευρίσκεται ο ενδιαφερόμενος ή (γενικ.) χωρίς να γνωρίζει: Καταδικάστηκε ~. Η απόφαση πάρθηκε ~ του.

έρημος -η -ο: ① (για τόπο) αυτός που δεν κατοικείται, είναι χωρίς ανθρώπους = ερημικός: *Ναυαγοί σε ένα ~ νησί*. ② (για πρόσ.) αυτός που ζει μόνος του, κυρ. στην έκφρ. **μόνος κι ~**: εντελώς μόνος: *Ζει ~. ερημώνω -ομαι*: ① (αμτβ.) γίνομαι έρημος, αδειάζω από κατοίκους: *Τον χειμώνα τα νησιά ~*. ② (μτβ.) κάνω έναν τόπο έρημο, καταστρέφω: *Συμμορίες λήστευαν και ερημώναν τα χωριά*. **ερημιά** η: ερημικό μέρος. **ερημικός -ή -ό. ερημικά** (επίρρ.). **έρημος** η: αχανής, αμμώδης έκταση γης χωρίς νερό και βλάστηση: ~ Σαχάρα/Καλαχάρι.

ερμηνεία η: ① ανάλυση και απόδοση του νοήματος κειμένου, έννοιας κτλ. = εξήγηση: Το άρθρο αυτό του Συντάγματος επιδέχεται πολλές ερμηνείες. ② τρόπος απόδοσης καλλιτεχνικού έργου: *αξεπέραστη ~ ενός τραγουδιού*.

έργο
εργοδότης
εργοδότης
εργοδότης → εργοδότρια
εργολάβος
εργοστασιακός → εργοστάσιο
εργοστασιαίρχης → εργοστάσιο
εργοστασιαίρχισσα → εργοστάσιο
εργοστάσιο
ερεθίζω
ερεθισμα → ερεθίζω
ερεθισμός → ερεθίζω
ερεθιστικά → ερεθίζω
ερεθιστικός → ερεθίζω
ερείπιο
ερείπωνομαι → ερείπιο
ερείπωση → ερείπιο
έρευνα → ερευνώ
ερευνητής → ερευνώ
ερευνητικά → ερευνώ
ερευνητικός → ερευνώ
ερευνητρια → ερευνώ
ερευνώ
ερήμην
ερημιά → έρημος
ερημικά → έρημος
ερημικός → έρημος
έρημος
έρημος
ερημώνω → έρημος
ερίξα → ερίχνο

Το ρ. *έρχομαι*, με προέλευση από το ΑΕ ρ. *έρχομαι*, απαντά σύνθετο με προθέσεις σε ρήματα όπως: *ανέρχομαι, αντεπεξερχομαι, απέρχομαι, διέρχομαι, παρέρχομαι* κτλ.

ερμηνεία
ερμηνευτής → ερμηνεία
ερμηνευτικά → ερμηνεία
ερμηνευτικός → ερμηνεία
ερμηνεύτρια → ερμηνεία
ερμηνεύω → ερμηνεία
ερπετό → έρπω
έρπω
έρρευσα → έρω
ερυθρός
έροχομαι
έροχος
έροχος → έροχομαι
έρωτος
ερωτεύομαι → έρωτας
ερώτημα → ερωτώ
ερωτηματικά → ερωτώ
ερωτηματικό → ερωτώ
ερωτηματικός → ερωτώ
ερώτηση → ερωτώ
ερωτικά → έρωτας
ερωτικός → έρωτας
ερωτώ
εσάς → εσύ
εσείς → εσύ
εσένα → εσύ
έσοδο
εσοχή
εστία
εστιάζω → εστία
εστιακός → εστία
εστίαση → εστία

Η ~ της στον ρόλο της Αντιγόνης ήταν υπέροχη. ❸ μεταφορά λέξης, φράσης ή κειμένου σε άλλη γλώσσα, που συχνά συνοδεύεται από σχόλια: *απόδοση και ~ αγγλικών όρων στην ελληνική. ερμηνεύω -ομαι:* (μτβ.) ❶ δίνω εξήγηση = εξηγώ. ❷ αποδίδω καλλιτεχνικό έργο. **ερμηνευτικός -ή -ό. ερμηνευτικά** (επίρρ.). **ερμηνευτής ο, -εύτρια η.**

έρπω • μόνο ενστ.: (αμτβ.) προχωρώ με το σώμα στο έδαφος = σέρνομαι: *Τα φίδια ~. ερπετό* το: ζώο που ανήκει στη συνομοταξία των ζώων που κινούνται έρποντας.

ερυθρός -ά & -ή -ό: [επίσ.] αυτός που έχει κόκκινο χρώμα: ~ *αιμοσφαίρια. Ερυθρός Σταυρός /Ερυθρά Ημισέληνος:* διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις για προσφορά βοήθειας σε όσους έχουν πληγεί από καταστροφή.

έρχομαι • αόρ. *ήρθα & ήλθα*, προστ. *έλα, έλατε:* (αμτβ.) ❶ **α.** κατευθύνομαι σε κπ σημείο ή μέρος προερχόμενος από αλλού: *Την ώρα που εμείς φεύγαμε, ο Γιάννης ερχόταν. ~ στη ζωή/στον κόσμο:* γεννιέμαι: *Η κόρη μας ήρθε στη ζωή χτες. β.* για γεγονός, φαινόμενο κτλ. που πρόκειται να γίνει, να συμβεί: ~ *βροχή/μπόρα/πόλεμος.* ❷ **α.** φτάνω σε κπ τόπο = καταφθάνω, φθάνω: *Το τρένο ~ στις 10. β.* (μτφ.) φτάνω σε μια κατάσταση: *Όταν έρθεις στην ηλικία μου, τότε θα καταλάβεις. γ.* (μτφ.) καταλήγω κάπου: *Έλα στο θέμα και μη μακρηγορείς. ❸* γυρίζω εκεί από όπου ξεκίνησα, επιστρέφω: *Φεύγω, αλλά δε θα αργήσω να ~. ❹* προσέρχομαι, εμφανίζομαι, παίρνω μέρος κάπου: *Δεν ήρθε στο πάρτι, γιατί ήταν άρρωστος. ❺* έχω ως τόπο προέλευσης ή ως αφετηρία: *Από πού μας ήρθε ο νέος καθηγητής; ❻* (μτφ.) ακολουθώ σε σειρά, είμαι ο επόμενος: *Θα σας δούμε την Τρίτη που μας έρχεται /την ερχόμενη Τρίτη. ❼* καταλαμβάνω θέση στο πλαίσιο συναγωνισμού: ~ *πρώτος/δευτέρος/τελευταίος. ❽* (μτφ., + τ. γεν. της προσωπ. αντων.) **α.** αρχίζει να μου συμβαίνει κτ, αρχίζω να αισθάνομαι κτ: *Μου ~ ζαλάδα /μετός. β.* απρόσ. έχω τη διάθεση, επιθυμώ να κάνω κτ: *Μου ~ να τον δείρω. γ.* (για ρούχο) εφαρμόζω: *Πάχυνα και η φούστα μου ~ στενή. δ.* φτάνω: *Το νερό τής ερχόταν ως τη μέση της γάμπας. ❾* (μτφ., + σε και ουσ.) δηλώνει ό,τι το ομόρριζο με το ουσ. ρήμα: ~ *σε σύγκρουση με κπ:* συγκρούομαι. ~ *σε ευθυμία /στο κέφι:* ευθυμώ. ~ *στα λογικά μου/στα συγκαλά μου:* λογικεύομαι. ~ *σε συμφωνία με κπ:* συμφωνώ. **ερχομός ο.**

έρωτας ο: ❶ έντονο συναίσθημα προς κπ που συνοδεύεται και από σεξουαλική επιθυμία: *Αυτό που νιώθω για τη Μαρία είναι βαθύς ~. ❷* (μτφ.) υπερβολική αγάπη για κτ: *Έχει ~ για τη δημοσιογραφία. ❸* σεξουαλική πράξη: *Γνώρισε τον ~ πολύ μικρή. κάνω ~ (με κπ):* συννευρίσκομαι ερωτικά. ❹ αυτός που είναι αντικείμενο της ερωτικής επιθυμίας: *Ο Γιώργος ήταν ο μεγάλος ~ της ζωής της. ερωτικός -ή -ό. ερωτικά* (επίρρ.). **ερωτεύομαι:** (μτβ. και με παράλ. αντικ.) νιώθω το συναίσθημα του έρωτα.

ερωτώ -ώμαι [επίσ.] & **ρωτώ & -άω -ιέμαι:** (μτβ.) ζητώ να μάθω κτ: *Σας ~, κύριοι, εσείς τί θα κάνατε στη θέση μου; Με ρώτησε τι ώρα είναι. ερώτηση η:* το να ρωτά κπ κτ και (συνεκδ.) αυτό που ρωτάει. **ερώτημα** το: αυτό που ρωτάει κπ. **ρώτημα** το: [προφ., σπάν.] ερώτημα, κυρ. στην έκφρ. *θέλει και ~;* για να δείξουμε ότι μας ρωτούν κτ αυτονόητο: - *Θες παγωτό; - Βεβαίως, ~; ερωτηματικός -ή -ό. ερωτηματικά* (επίρρ.). **ερωτηματικό** το: το σημείο στίξης που συνοδεύει ερώτηση.

έσοδο το: *συνήθ.* πληθ. χρηματικό ποσό το οποίο λαμβάνει κπ από την εργασία του ή άλλες νόμιμες πηγές ≠ έξοδο.

εσοχή η: τμήμα επιφάνειας που βρίσκεται πιο μέσα από τη γραμμή που ορίζει το περιγράμματά του ≠ *εξοχή, προεξοχή:* *Ράφια για βιβλία τοποθετήθηκαν στην ~ του τοίχου.*

εστία η: ❶ τόπος ή χώρος μόνιμης διαμονής: *οικογενειακή/συζυγική/πατρική ~. ❷* (μτφ.) σημείο όπου συμβαίνει ή ξεσπά κτ: ~ *φωτός/θερμότητας/μόλυνσης/πολέμου/φωτιάς. ❸ α.* [επίσ.] το τζάκι. **β.** τμήμα συσκευής στο οποίο γίνεται η καύση ή αναπτύσσεται θερμοκρασία: ~ *ηλεκτρικής κουζίνας. ❹* φως σημείο συγκέντρωσης των ακτίνων φωτεινής δέσμης: *η ~ του φακού/του κατόπτρου. ❺* γεωλ σημείο κάτω από την επιφάνεια της γης από το οποίο ξεκινά σεισμός: *Η ~ του σεισμού εντοπίστηκε δυτικά της Αθήνας. ❻* αθλ τμήμα γηπέδου που ορίζεται από τα δοκάρια και τα δίχτυα και όπου πρέπει να μπει η μπάλα, για να σημειωθεί γκολ. **εστιάζω -ομαι:** ❶ (αμτβ.) **α.** φως συγκεντρώνω με τα κατάλληλα οπτικά ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα δέσμη φωτός ή ροή σωματιδίων σε συγκεκριμένο σημείο: *Ο*

φακός ~ για τη λήψη φωτογραφίας. **β.** (μτφ.) δίνω σημασία σε κπ ή έμφαση σε κπ ή κτ: *Η ομιλία του εστιάζεται σε δύο σημεία.* **2** (μτβ.) επικεντρώνω την προσοχή μου σε κτ: *Αν εστιάζεις την προσοχή σου σε αυτά που διαβάζεις, τότε ίσως καταλάβεις!* **εστιακός -ή -ό. εστίαση η.**

ρετικό ηλεκτρικό φορτίο ≠ ομόνυμος: ~ πόλοι μπαταρίας. **2** **ΜΑΘ** ~ κλάσματα ≠ ομόνυμα κλάσματα: με διαφορετικό παρονομαστή.

Από τα ΑΕ *έτερο-* + *-ώνυμος* (< *όνυμα* αιολικός τ. του *δνομα*).

εσύ
εσφαλμένα → σφάλμα
εσφαλμένος → σφάλμα
έσχατος → έσχατος
εσωτερικεύω → εσωτερικός
εσωτερικό → εσωτερικός
εσωτερικός
εταιρεία
*εταιρεία → εταιρεία
εταιρικός → εταιρεία
εταίρος → εταιρεία
έτερος → ανωνυμία - Λόγους ανωνυμίες
ετερόνυμος
-ετής → σχ. έτος
ετησίως → έτος
-ετία → σχ. έτος
έτησα → τέμνω
ετοιμάζω → έτοιμος
ετοιμασία → έτοιμος
έτοιμος
ετοιμότητα → έτοιμος
έτος
ετούτος → τούτος
ετρόπην → τρόπω

Από την ΑΕ *εστία* «τζάκι, σπίτι, βωμός».

εσύ & συ (αντων.) • εν. γεν. (ε)σένα & σου, αιτ. (ε)σένα & σε, κλητ. (ε)σύ, πληθ. ον. & κλητ. εσείς, γεν. & αιτ. εσάς & σας: χρησιμοποιείται από τον ομιλητή για να **1** (προσωπ., β' προσ.) **α.** αναφερθεί στον συνομιλητή του: ~ να φύγεις, και γρήγορα μάλιστα! Ποιος σας είπε να μπειτε; **β.** πληθ. απευθυνθεί στον συνομιλητή του με ευγένεια ή σεβασμό: *Ο γιατρός θα σας δεχτεί σε λίγο.* **2** **αυτός & σε.** **2** (οι αδύν. τ. της γεν. ως κητ. αντων.) αναφερθεί στον συνομιλητή του ως ιδιοκτήτη πράγματος ή πρόσωπο που σχετίζεται με κπ: *Μάζεψε τα πράγματά σου!* **2** **δικός & ανωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

έσχατος -η -ο: αυτός που έρχεται ή συμβαίνει στο τέλος ή πρόσφατα = τελευταίος. **η εσχάτη των ποινών:** η θανατική ποινή. **εσχάτως** (επίρρ.): πρόσφατα, τελευταίως.

εσωτερικός -ή -ό: **1** αυτός που βρίσκεται ή αναφέρεται σε κλειστό χώρο: ~ χώρος/διακόσμηση. **2** αυτός που εντοπίζεται ή προέρχεται από περιοχή εντός των συνόρων μιας χώρας: ~ μετανάστευση. **3** αυτός που προέρχεται από ή αναφέρεται στην ψυχή του ανθρώπου: *άνθρωπος με πλούσιο ~ κόσμο.* **4** αυτός που είναι έγκλειστος σε χώρο: ~ οικιακή βοηθός/μαθητής ~ σε σχολείο. **εσωτερικό το:** η περιοχή που ορίζεται από τα σύνορα μιας χώρας ≠ εξωτερικό: *πτήσεις εσωτερικού.* **εσωτερικεύω -ομαι** (μτβ.).

εταιρεία η: **1** επιχείρηση με συγκεκριμένη νομική μορφή και οργανωτική δομή που δραστηριοποιείται με στόχο το οικονομικό κέρδος: *Δουλεύει στην ~ του πατέρα του.* **2** οργάνωση κοινής ωφελείας με συγκεκριμένο στόχο: ~ προστασίας ζώων. **εταίρος ο, η. εταιρικός -ή -ό.**

Από το ΑΕ *εταιρεία*. Συχνά απαντά και η γραφή *εταιρία*.

ετερόνυμος -η -ο: **1** ΦΥΣ αυτός που έχει διαφο-

έτοιμος -η -ο: **1** αυτός που με τις κατάλληλες ενέργειες έχει γίνει ικανός για άμεση χρήση ή για κπ σκοπό: *Ήταν ~ κι έφυγαν αμέσως. Το φαγητό ήταν ~ και σερβιρισμένο.* **2** αυτός που βρίσκεται σε κατάσταση λίγο πριν γίνει κτ: ~ ήταν να λιποθυμήσει! **3** (για ρούχα, έπιπλα κτλ.) αυτός που κατασκευάζεται μαζικά με βάση συγκεκριμένα μέτρα και όχι με παραγγελία: *βιοτεχνία ετοιμών ενδυμάτων.* **4** αυτός που είναι αποφασισμένος να κάνει κτ: ~ είναι για καβγά! **ετοιμότητα η:** **1** κατάσταση στην οποία κπ είναι έτοιμος: *Ο στρατός βρίσκεται σε πολεμική ~.* **2** η ικανότητα κπ να δίνει γρήγορες και έξυπνες απαντήσεις: *Απαντά με μεγάλη ~ στα σχόλια των δημοσιογράφων.* **ετοιμάζω -ομαι:** (μτβ.) **1** ενεργώ ώστε κπ ή κτ να είναι έτοιμος: ~ τα παιδιά για ύπνο. **2** κάνω ό,τι χρειάζεται για να γίνει κτ = οργανώνω, σχεδιάζω: ~ τη γιορτή της εταιρείας. **3** παθ. (για πρόσ.) (ενεργώ ώστε να) είμαι έτοιμος με τη σημ. 2: *Ετοιμαζόταν να το σκάσει όταν τον έπιασαν.* **ετοιμασία η:** το να ετοιμάζει κπ κτ.

έτος το: = χρόνος **1** **α.** χρονική περίοδος διάρκειας 365 (366 στα δίσεκτα) ημερών: *Ο πληθωρισμός αυξήθηκε κατά 5% σε διάστημα τριών ετών.* **β.** η χρονική περίοδος ενός έτους για τον προσδιορισμό της ηλικίας: *Έχει έναν γιο τριών ετών.* **2** **α.** η περίοδος ενός έτους, από την 1η Ιανουαρίου έως την 31η Δεκεμβρίου: *ημερολογιακό ~.* **β.** το έτος όπως καθορίζεται από ορισμένο σύστημα χρονολογίας: *το έτος 1968 μ.Χ.* **3** χρονική περίοδος συγκεκριμένων εργασιών: *σχολικό ~.* **4** **ΑΣΤΡΟΝ** η χρονική περίοδος που αντιστοιχεί στην περιφορά ενός σώματος γύρω από ένα άλλο: *ηλιακό/σεληνιακό έτος.* **ετήσιος -α -ο:** **1** αυτός που γίνεται μία φορά κάθε χρόνο: ~ συνάντηση του συλλόγου. **2** αυτός που διαρκεί ή αντιστοιχεί σε έναν χρόνο: ~ θητεία/έσοδα. **ετησίως** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *έτος*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *επέτειος, (ε)φέτος, επετηρίδα*, καθώς επίσης και τα παραγωγικά επιθήματα *-ετής (τρι-ετής, δεκα-ετής κτλ.)* και *-ετία (δι-ετία, δεκα-ετία κτλ.)*.

έτσι (επίρρ.): ❶ με αυτόν τον τρόπο ≠ αλλιώς, αλλιώςίκα, διαφορετικά: ~ γίνεται το φαγητό, όπως σας έδειξα. ❷ χωρίς λόγο: ~ το έκανε, για πλάκα. ❸ τόσο: *Γιατί φωνάζεις ~;* ❹ (ως σύνδ.) σε αφηγήσεις, συνδέει με τα προηγούμενα: *Κι ~, φύγανε μαζί.* ❺ σε επιφ. χρήση: ~ *μπράβο, να σε χαρώ!* (επιδοκιμασία).

ευ- & εϋ-: πρόθημα λόγιας προέλευσης ❶ στη θέση του *ευκολο-* ≠ *δυσ-*: *ευκίνητος* «αυτός που μπορεί να κινηθεί με ευκολία». ❷ που προσδίδει στο β΄ συνθ. κπ θετική ιδιότητα: *εύθυμος, ευτυχώ.* ❸ που δηλώνει ότι η σύνθετη λέξη έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: *ευσταθής* «αυτός που έχει ευστάθεια, που είναι σταθερός».

ευαγγέλιο το & [λαϊκ.] **βαγγέλιο** το: ❶ **ΕΚΚΛ Α.** καθένα από τα τέσσερα πρώτα βιβλία της Καινής Διαθήκης που αναφέρονται στον βίο και τη διδασκαλία του Χριστού. **β.** η διδασκαλία του Χριστού. ❷ (μτφ.) **α.** αρχή ή θεωρία που κρίνεται αλάνθαστη και ακολουθείται πιστά: *Ο λόγος του είναι ~ για μένα.* **β.** βιβλίο με τις βασικές αρχές μιας θεωρίας: *Το «Κεφάλαιο» είναι το ~ του κομμουνισμού.* **ευαγγελιστής** ο: **ΕΚΚΛ** ❶ συγγραφέας του Ευαγγελίου στη σημ. 1α. ❷ χριστιανός διαμαρτυρούμενος, που δέχεται μόνο τα Ευαγγέλια ως σημείο αναφοράς της πίστης του. **ευαγγελικός -ή -ό**: αυτός που περιέχεται ή προέρχεται από τα Ευαγγέλια. **ευαγγελικός** ο, **-ή** η: ευαγγελιστής με τη σημ. 2.

ευαίσθητος -η -ο: ❶ αυτός που αισθάνεται έντονα κτ (ερέθισμα, κατάσταση) και επηρεάζεται από αυτό: *Έχει ~ ούλα, συνέχεια ματώνουν.* ~ *στο κρύο/στη ζέστη.* ❷ (για πρόσ.) **α.** αυτός που αναστατώνεται ή συγκινείται εύκολα: *Είναι πολύ ~, κλαίει εύκολα.* **β.** αυτός που γνωρίζει και δείχνει ενδιαφέρον για πρόβλημα, δυσάρεστη κατάσταση κτλ.: *Είναι ιδιαίτερα ~ σε θέματα ρατσισμού.* ❸ (για καταστάσεις κτλ.) αυτός που απαιτεί προσεκτικό χειρισμό: *πολιτικά ~ θέμα.* **ευαισθησία** η. **ευάλωτος -η -ο**: αυτός που εύκολα παθαίνει κτ

κακό ή επηρεάζεται αρνητικά: *Ένας εξασθενημένος οργανισμός είναι ~ σε αρρώστιες.*

Από τα ΑΕ *εϋ + άλωτός* (< *άλισκομαι* «συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι»).

ευγενής ο, η: πρόσωπο που ανήκει στην ανώτερη κοινωνική τάξη και συνήθως έχει τίτλο: *Οι ευγενείς αντέδρασαν στην απώλεια των προνομίων τους.* **ευγενής -ής -ές**: ❶ **α.** αυτός που έχει σχέση με τον ευγενή: *Είναι ευγενούς καταγωγής.* **β.** (μτφ., για πράγματα) αυτός που έχει ανώτερη ποιότητα από τα όμοιά του: *ευγενή μέταλλα/αέρια.* ❷ [επίσ.] αυτός που είναι σύμφωνος με ή ακολουθεί τους κανόνες της καλής κοινωνικής συμπεριφοράς ≠ *αγενής*: ~ *χειρονομία.* *Ήταν ευγενέστατη, μιλούσε με γλυκύτητα.* ❸ αυτός που είναι ηθικά, πνευματικά ανώτερος: ~ *συναίσθηματα.* ❹ **αγενής. ευγενώς** (επίρρ. στις σημ. 2 και 3). **ευγενικός -ή -ό**: ευγενής στις σημ. 2 & 3. **ευγενικά** (επίρρ.). **ευγένεια** η: ❶ η σωστή κοινωνική συμπεριφορά ≠ *αγένεια*: *Μας φέροθηκαν με μεγάλη ~.* ❷ ηθική ή πνευματική ανωτερότητα: *Τον χαρακτηρίζει ~ ψυχής.* ❸ τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον ευγενή: *τίτλος ευγενείας.*

ευγνωμοσύνη η: η διάθεση κπ να ευχαριστήσει κπ άλλο για κτ καλό που του έχει κάνει ≠ *αγνωμοσύνη, αχαριστία*: *Σας χρωστώ αιώνια ~!* **ευγνωμόν** • **μόνο ενστ. & πρτ.**: (μτβ.) νιώθω ή εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου σε κπ: *Σας ~ για το καλό που μου κάνατε!* **ευγνώμων & -ονα & -ων -ον.**

ευδοκιμώ: (αμτβ.) ❶ (για φυτά) βρίσκω τις κατάλληλες συνθήκες για να αναπτυχθώ: *Εδώ ~ οι ελιές.* ❷ (για ενέργειες) έχω επιτυχές αποτέλεσμα: *Δεν ευδοκίμησαν οι ενέργειες που έκανε για μετάθεση.* ❸ παρουσιάζω ανάπτυξη, πρόοδο: ~ *η εταιρεία.* **ευδοκίμηση** η.

ευεξία η: πολύ καλή κατάσταση της υγείας που δημιουργεί ανάλογη ψυχική διάθεση: *Νιώθει ~ μετά τη γυμναστική.*

Σύνθετα με ευ-

εύκολα

ευέλικτα
ευέλικτος
ευελιξία
εύθικτος
ευθιξία
ευνόητος

ευπάθεια
ευπαθής
εύφλεκτος
εύρηστος

θετική ιδιότητα

εύστοχα
ευστοχία
εύστοχος
ευστοχώ
εύστοφα
ευστοφία
εύστοφος

ευσυνειδησία
ευσυνείδητα
ευσυνείδητος

έχει αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.

ευσέβεια
ευσεβής
ευσεβώς

ευεργέτης ο, -**ιδα** & [επίσ.] -**ις** & [λαϊκ.] -**ισσα**

η: αυτός που βοήθησε κπ, κυρίως οικονομικά, ή συνεισέφερε σε έργο κοινωνικής ωφελείας:

Είναι ο ιδρυτής και ~ του σχολείου μας.

ευεργεσία η: καλή πράξη που κάνει κπ για να βοηθήσει κπ άλλο = φιλανθρωπία. **ευεργετώ**

-ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω ευεργεσία. ❷ ωφελώ κπ

ή κτ: *Ευεργετήθηκαν πολλοί από αυτόν τον νόμο.*

ευεργετικός -ή -ό: αυτός που ωφελεί κπ

ή κτ = ωφέλιμος ≠ βλαπτικός. **ευεργετικά**

(επίρρ.). **ευεργέτημα** το: η ωφέλεια που προ-

έρχεται από κτ: *τα ευεργετήματα του νόμου.*

ευημερία η: άνετος τρόπος ζωής χάρη στην κα-

λή οικονομική κατάσταση κπ: *Εργάζεται*

σκληρά για την ~ των δικών του.

ευημερώ •

μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) είμαι σε κατά-

σταση ευημερίας.

ευθανασία η: πρόκληση ανώδυνου θανάτου σε

ανίατο άρρωστο ή ετοιμοθάνατο, συνήθως

μετά από απαίτησή του ή με τη σύμφωνη γνώ-

μη του.

εύθυμος -η -ο: αυτός που νιώθει ή προκαλεί χα-

ρά: ~ *άνθρωπος/ιστορία.*

εύθυμα (επίρρ.). **ευ-**

θυμία η. **ευθυμό**: (μτβ & αμτβ.) νιώθω ή προ-

καλώ σε κπ χαρά.

Από τα ΑΕ *εὐ + θυμός* «καρδιά».

ευθύνη η: ❶ η υποχρέωση κπ να κάνει κτ και να

λογοδοτήσει για αυτό: *Ανέλαβε την ~ της*

διοργάνωσης. ❷ η αναγνώριση κπ ότι προξέ-

νησε ζημιά σε κπ ή κτ.: *Αρνήθηκε κάθε ~ για*

το ατύχημα.

ευθύνομαι • μόνο στον ενστ. &

πρτ.: (αμτβ.) έχω την ευθύνη για κτ.

ευθύς -εία -ύ • γεν. αρσ. & ουδ. -έος, πληθ. αρσ.

-είς, ουδ. -έα: ❶ αυτός που δεν έχει καμπύλες

ή γωνίες, που συνεχίζει στην ίδια κατεύθυν-

ση = ίσιος: *Μετά τη στροφή συνέχιζε ένας ~*

δρόμος. Τραβούσε ~ γραμμές με τον χάρακα.

❷ αυτός που εκφράζεται ή διατυπώνεται χω-

ρίς περιστροφές: *Είναι έντιμος, ειλικρινής*

και ~ στις κρίσεις του. Έκανε ~ κριτική στην

κυβέρνηση. ❸ ΓΛΩΣΣ **ευθεία ερώτηση**: ερώτη-

ση με ερωτηματικό στο τέλος. **ευθεία** η: **α.** ευ-

θεία γραμμή ≠ καμπύλη, τεθλασμένη: *Με τον*

χάρακα τράβηξε μια ~. **β.** ευθύς δρόμος: *Στο*

τέλος της μεγάλης ~ θα βρείτε το σπίτι.

τελική ~: τελική φάση: *Μπήκαμε στην ~ για τις*

εκλογές.

ευθεία (επίρρ. στη σημ. 1α): *Θα προ-*

χωρήσετε ~ και στο πρώτο στενό θα στρίψε-

τε.

ευθέως (επίρρ.) χωρίς περιστροφές: *Μας*

εξήγησε ~ τι συμβαίνει.

ευθύς (επίρρ.) χωρίς

να χαθεί χρόνος = αμέσως: *Έφυγε ~ μετά το*

τέλος της γιορτής.

ευκαιρία η: ❶ κατάσταση κατάλληλη να κάνει κπ

κτ που επιθυμεί: *Δεν του δόθηκε η ~ να σπου-*

*δάσει. **επί τη ~/επ' ~/με την ~***: παίρνοντας ως

ευκαιρία κτ. ❷ προσφορά εμπροθέματος σε

χαμηλή τιμή, καθώς και το εμπόρευμα αυτό:

Αγόρασα ένα παλτό σε τιμή ευκαιρίας. Το σπί-

τι αυτό ήταν μεγάλη ~.

ευκαιριακός -ή -ό: αυ-

τός που γίνεται όταν βρεθεί η ευκαιρία = πε-

ριστασιακός, προσωρινός ≠ μόνιμος. **ευκαι-**

ριακά (επίρρ.). **ευκαιρώ**: ❶ (αμτβ.) έχω ελεύ-

θερο χρόνο. ❷ (μτβ.) έχω την ευκαιρία να κά-

νω κτ: *Δεν ~ ούτε τηλεφώνω να πάρω!*

ευκαι-

ρος -η -ο: = διαθέσιμος. ❶ αυτός που ευκαιρεί

να κάνει κτ ≠ απασχολημένος: *Δεν είναι ~, μι-*

λάει με πελάτες. ❷ αυτός που είναι διαθέσιμος

και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κπ: *Δε βρή-*

κε ~ τηλεφώνω και πήρε από το κινητό.

ευκατάστατος -η -ο: αυτός που βρίσκεται σε πο-

λύ καλή οικονομική κατάσταση = εύπορος,

πλούσιος ≠ άπορος, φτωχός.

εύκολος -η -ο: ≠ δύσκολος ❶ **α.** αυτός που γίνε-

ται χωρίς κόπο ή πολλή προσπάθεια: *Το μά-*

ζεμα της ελιάς δεν είναι ~ δουλειά. Δεν ήταν

~ να τον πείσουμε.

β. αυτός που εξελίσσεται

χωρίς δυσκολίες ≠ δύσκολος: *Μέχρι τώρα*

ήταν τυχερός και είχε μια ~ ζωή.

γ. [μειωτ.] αυτός που θεωρείται ότι δεν έχει αξία, επει-

δή είναι εύκολος με τη σημ. 1α: *Επαναπαύτη-*

κε στις ~ λύσεις. ❷ αυτός που δε δημιουργεί

προβλήματα, δυσκολίες ή που ικανοποιείται

εύκολα = βολικός, καλόβολος: *Είναι ~ στο*

φαγητό, τρώει τα πάντα.

εύκολα & ευκόλως

(επίρρ.). **ευκολία** η: ❶ ≠ δυσκολία **α.** η ιδιό-

τητα του εύκολου στη σημ. 1α. **β.** η ικανότητα

να κάνει κπ κτ χωρίς κόπο = ευχέρεια: *Δεί-*

χνει φοβερή ~ στην κατανόηση του προβλή-

ματος. ❷ **α.** κτ που γίνεται για να βοηθήσει κπ

= διευκόλυνση, εξυπηρέτηση: *Τα κινητά τηλε-*

φωνα είναι μεγάλη ~.

β. πληθ. τα μέσα που κά-

νουν ευκολότερη τη ζωή μας: *Ξενοδοχείο που*

παρέχει όλες τις ευκολίες.

ευκολύνω -ομαι:

(μτβ.) ❶ κάνω κτ (πιο) εύκολο = διευκολύνω

≠ δυσκολεύω. ❷ βοηθώ κπ, κυρίως οικονομι-

κά: *Μας ευκόλυνε πολύ με το δάνειο που μας*

έδωσε. ❸ παθ. έχω τη δυνατότητα να κάνω κτ

(κυρ. για υποχρεώσεις): *Δεν ευκολύνομαι τώ-*

ρα να σας δω.

ευλάβεια η: έκφραση συναίσθημάτων λατρείας

και σεβασμού προς το θείο ή κτ που θεωρείται

ιερό: *Προσκύνησε με ~ τις εικόνες των αγίων.*

ευεργεσία → ευεργέτης
ευεργέτημα → ευεργέτης
ευεργέτης → ευεργέτης
ευεργέτιδα → ευεργέτης
ευεργετικά → ευεργέτης
ευεργετικός → ευεργέτης
ευεργέτις → ευεργέτης
ευεργέτισσα → ευεργέτης
ευεργετώ → ευεργέτης
ευημερία → ευημερία
ευημερώ → ευημερία
ευθανασία → ευθανασία
ευθεία → ευθύς
ευθέως → ευθύς
εύθικτος → ευ-
εuthixia → ευ-
εύθυμα → εύθυμος
ευθυμία → εύθυμος
εύθυμος → εύθυμος
ευθύνη → ευθύνη
ευθύνομαι → ευθύνη
ευθύς → ευθύς
ευκαιρία → ευκαιρία
ευκαιριακά → ευκαιρία
ευκαιριακός → ευκαιρία
ευκαιρός → ευκαιρία
ευκαιρώ → ευκαιρία
ευκατάστατος → ευκατάστατος
ευκή → ευχή
ευκίνητος → ευ-
εύκολα → εύκολος
ευκολία → εύκολος
εύκολος → εύκολος
ευκολύνω → εύκολος
ευκόλως → εύκολος
ευλάβεια → ευλάβεια
ευλαβής → ευλάβεια
ευλαβικά → ευλάβεια
ευλαβικός → ευλάβεια
ευλαβικώς → ευλάβεια
ευλαβώς → ευλάβεια

ευλογία
εύφορος

εύλογα → εύλογος
 ευλογάω → ευλογία
 ευλογημένος → ευλογία
 ευλόγηση → ευλογία
 ευλογητός → ευλογία
 ευλογία
 ευλόγος
 ευλογώ → ευλογία
 ευλόγως → ευλόγος
 εννόητος → ευ-
 εύνοια → ευνοώ
 ευνοϊκά → ευνοώ
 ευνοϊκός → ευνοώ
 ευνοούμενος → ευνοώ
 ευνοώ
 ευπάθεια → ευ-
 ευπαθής → ευ-
 εύπορος → σχ. πόρος
 ευπρέπεια → ευπρεπής
 ευπρεπής
 ευπρεπισμός → ευπρεπής
 ευπρεπώς → ευπρεπής
 εύρεση → ευρίσκω
 ευρέως → ευρύς
 εύρημα → ευρίσκω
 ευρηματικά → ευρίσκω
 ευρηματικός → ευρίσκω
 ευρηματικότητα → ευρίσκω
 ευρίσκω
 εύρος → ευρύς
 εύρυθμος → ευ-
 ευρύς
 ευρύτητα → ευρύς
 ευρώ
 ευσέβεια → ευ-
 ευσεβής → ευ-
 ευσεβώς → ευ-
 ευσταθής → ευ-
 εύστοχα → ευ-
 ευστοχία → ευ-
 εύστοχος → ευ-
 ευστοχώ → ευ-
 εύστοφα → ευ-
 ευστροφία → ευ-
 εύστροφος → ευ-
 ευσυνειδησία → ευ-
 ευσυνειδήτα → ευ-
 ευσυνειδήτος → ευ-
 ευτέλεια → ευτελής
 ευτελής
 ευτελίζω → ευτελής
 ευτελισμός → ευτελής
 ευτύχημα → ευτυχία
 ευτυχής → ευτυχία
 ευτυχία
 ευτυχισμένα → ευτυχία
 ευτυχισμένος → ευτυχία
 ευτυχώ → ευτυχία
 ευτυχώς → ευτυχία
 εύφλεκτος → ευ-
 ευφορία → εύφορος
 εύφορος

ευλαβής -ής -ές: αυτός που εκφράζει ευλάβεια = ευσεβής. **σχ. αγενής. ευλαβώς** (επίρρ.).
ευλαβικός -ή -ό: αυτός που εκφράζει ή γίνεται με ευλάβεια. **ευλαβικά & -ώς** (επίρρ.).

ευλογία η & [λαϊκ.] βλογία η: ΙΑΤΡ βαριά λοιμώδης, επιδημική νόσος που εκδηλώνεται με εξανθήματα στο σώμα, που αφήνουν σημάδια.

ευλογία η: ❶ ευχή, κυρίως ιερέα, ηλικιωμένων ή γονέων: **με τις ευλογίες κπ:** με τη σύμφωνη γνώμη. ❷ (μτφ.) καθετί καλό για το οποίο νιώθουμε ευγνωμοσύνη. **ευλογώ -ούμαι & ευλογάω -ιέμαι & [λαϊκ.] βλογάω -ιέμαι:** (μτβ.) ❶ ΕΚΚΛ Α. (για τον Θεό) δίνω τη θεία χάρη: *Ο Θεός να σε ευλογεί!* (ως ευχή). Β. (για ιερείς) καθαγιαζώ με θρησκευτική τελετή: *Ο ιερέας ευλόγησε τον γάμο.* ❷ εκφράζω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη σε κπ ή για κτ = δοξάζω, τιμώ: *~ τη στιγμή που μας είδες!* **ευλογητός -ή -ό:** αυτός που αξίζει να τον ευλογεί κπ: ~ ο Θεός. **ευλόγηση η.**

εύλογος -η -ο: αυτός του οποίου είναι εύκολο να καταλάβεις τον λόγο ύπαρξης = δικαιολογημένος, λογικός: *Η ρευστότητα της οικονομίας δημιουργεί εύλογες ανησυχίες.* **εύλογα & [επίσ.] εύλογως** (επίρρ.).

ευνοώ -ούμαι: ❶ εκφράζω την προτίμησή μου για κπ ή κτ υποστηρίζοντάς το(ν) έναντι άλλων: *Τους ευνόησε η διαιτησία και κέρδισαν τον αγώνα.* ❷ δημιουργώ τις κατάλληλες συνθήκες: *Η οικονομία της χώρας ~ τις ιδιωτικές επενδύσεις.* **εύνοια η:** διάθεση υποστήριξης που δείχνει κπ, κυρίως ισχυρός, για κπ άλλο ≠ δυσμένεια. **ευνοϊκός -ή -ό. ευνοϊκά** (επίρρ.). **ευνοούμενος -η -ο.**

ευπρεπής -ής -ές: = αξιοπρεπής ❶ αυτός που είναι σύμφωνος με τα κοινωνικά πρότυπα ≠ απρεπής: *Δεν είναι ευπρεπές να μιλάς απότομα.* ❷ αυτός που έχει γίνει με σχετική επιμέλεια και είναι ικανοποιητικού επιπέδου: *Έκανε μια ~ παρουσία.* **σχ. αγενής. ευπρεπώς** (επίρρ.). **ευπρέπεια η. ευπρεπίζω -ομαι** (μτβ.). **ευπρεπισμός ο.**

ευρίσκω -ομαι: [επίσ.] = βρίσκω. **εύρεση η:** [επίσ.] το να βρίσκει κπ κτ: *γραφείο ευρέσεως εργασίας.* **εύρημα το:** ❶ οτιδήποτε βρίσκει κπ μετά από έρευνα ή τυχαία: *Τα αρχαιολογικά ευρήματα ήρθαν στο φως με τις ανασκαφές.* ❷ οτιδήποτε επινοεί κπ: *Πρόκειται για διαφημιστικό ~.* **ευρηματικός -ή -ό:** = επινοητικός ❶ αυτός που έχει την ικανότητα να επινοεί: ~ σκηνοθέτης. ❷ αυτός που χαρα-

κτηρίζεται από επινοητικότητα και πρωτοτυπία: ~ λύση. **ευρηματικά** (επίρρ.) **ευρηματικότητα η.**

ευρύς -εία -ύ • γεν. αρσ. & ουδ. -έος, πληθ. αρσ. -είς, ουδ. -έα: ❶ αυτός που έχει μεγάλο πλάτος ή έκταση: ~ στέρο. *Η ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου.* ❷ (μτφ.) αυτός που έχει μεγάλη διάδοση ή αφορά σε πολλά στοιχεία: *Με τον τίτλο αυτό καλύπτει ένα ~ φάσμα δραστηριοτήτων.* **ευρέως** (επίρρ., κυρ. στη σημ. 2). **ευρύτητα η:** κυρ. στη σημ. 2. **εύρος το:** ❶ το πλάτος. ❷ (μτφ.) η έκταση.

ευρώ το • άκλ.: κοινό νόμισμα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν κοινή νομισματική πολιτική.

ευτελής -ής -ές: ❶ Α. αυτός που είναι κατώτερος σε αξία ή χαμηλής ποιότητας: ~ ποσό. = μικρός. *Χρησιμοποίησε ευτελή υλικά για να μειώσει το κόστος.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη αξιοπρέπειας, μικρότητα: *Χρησιμοποιεί ~ μέσα για να πετύχει τους σκοπούς του.* **σχ. αγενής. ευτέλεια η. ευτελίζω -ομαι:** [επίσ.] (μτβ.) κάνω κτ ευτελές. **ευτελισμός ο.**

ευτυχία η: ❶ βαθιά χαρά και ικανοποίηση: *Η ~ τους ολοκληρώθηκε με τη γέννηση του παιδιού τους.* ❷ καλή τύχη, θετική κατάληξη ≠ ατυχία: *Είχε την ~ να διδαχθεί από καλούς δασκάλους.* **ευτυχής -ής -ές:** ❶ αυτός που νιώθει ευτυχία: *Είμαι ~ που σας γνωρίζω.* ❷ αυτός που προκαλεί ευτυχία ≠ ατυχής: *το ~ γεγονός (συνήθως γάμος ή γέννηση παιδιού).* *Γνωρίστηκαν από μια ~ συγκυρία.* **σχ. αγενής. ευτυχώς** (επίρρ.): για να εκφράσει ο ομιλητής βαθιά χαρά και ικανοποίηση για κτ καλό: ~, *μας βοήθησε πολύ η τύχη!* **ευτυχώ:** ❶ κυρ. αόρ. Α. (μτβ.) έχω την τύχη να: *Ευτύχησε να τους δει παντρεμένους πριν πεθάνει.* Β. (αμτβ.) πετυχαίνω σε κτ ≠ ατυχώ: *Δεν ευτύχησε στην επιλογή του συζύγου της.* ❷ (αμτβ.) νιώθω ευτυχία ≠ δυστυχώ. **ευτυχισμένος -η -ο:** αυτός που νιώθει, που εκφράζει ή χαρακτηρίζεται από ευτυχία: ~ χαμόγελο/στιγμές. **ευτυχισμένα** (επίρρ.). **ευτύχημα το:** ευτυχές γεγονός, που φέρνει καλή τύχη, θετική κατάληξη: *Ήταν ~ που βρέθηκε εκεί κάποιος και τον βοήθησε.*

εύφορος -η -ο: αυτός που (μπορεί να) παράγει πολλούς καρπούς = γόνιμος: ~ κοιλάδα/χώμα. **ευφορία η:** ❶ η ιδιότητα του εύφορου. ❷ συναίσθημα έντονης ψυχικής ευχαρίστησης: *Η ανακοίνωση προκάλεσε ~ στο κοινό.*

Προσοχή στη διαφορετική σημασία και γραφή των ομώνυμων *εύφορος* - *έφορος* και *ευφορία* - *εφορία!*

ευφυνής -ής -ές: = έξυπνος ❶ αυτός που μπορεί να αντιλαμβάνεται, να σκέφτεται και να κρίνει πολύ γρήγορα και σωστά. ❷ αυτός που ανήκει ή ταιριάζει στον ευφυή: ~ *βλέμμα/σχέδιο*. ➤ *σχ. αγενής. ευφυνός* (επίρρ.). **ευφυΐα** η: ❶ **α.** η ιδιότητα του ευφυούς. **β.** η νοητική ικανότητα ενός ατόμου: *χαμηλός / υψηλός βαθμός ευφυΐας*. ❷ πρόσωπο ευφυνές στη σημ.

1 = διάνοια: *Είναι ~ στα μαθηματικά.*

Από τα ΑΕ *εὐ + φυνής* (< *φύομαι* «αναπτύσσομαι, ανθίζω»).

ευχαριστώ & [λαϊκ.] φαριστώ -ιέμαι: (μτβ.) ❶ **α.** ενεργ. εκφράζω σε κπ την ευγνωμοσύνη μου: *Σας ~ για τη βοήθειά σας*. **β.** (ως επιφ.) τυπική έκφραση ευγένειας ή ευγνωμοσύνης που χρησιμοποιείται ως απάντηση στο ενδιαφέρον, τη φιλοφρόνηση κτλ. κπ. ❷ **α.** προκαλώ σε κάποιον χαρά και ικανοποίηση ≠ δυσαρεστώ: *Πολύ με ευχαρίστησε η επίσκεψή σας!* **β. παθ.** αντλώ χαρά και ικανοποίηση από κτ ή κπ = απολαμβάνω: *Ευχαριστήθηκα φαγητό σήμερα!* **ευχαρίστηση** η: συναίσθημα χαράς και ικανοποίησης ≠ δυσαρέσκεια. **ευχαριστία** η: ❶ *συνήθ. πληθ.* έκφραση ευγνωμοσύνης: *Δεχτείτε τις ευχαριστίες μας*. ❷ **ΕΚΚΛ Θεία ~:** το μυστήριο της μεταβολής του άρτου και του οίνου σε σώμα και αίμα του Χριστού. **ευχάριστος -η -ο** ≠ δυσάρεστος. **ευχάριστα** (επίρρ.) ≠ δυσάρεστα: *Περάσαμε πολύ ~ στο πάρτι*. **ευχαρίστος:** (επίρρ.) με ευχαρίστηση, κυρ. ως θετική απάντηση σε πρόσκληση: ~ *να σας βοηθήσω*. **ευχαριστήριο -α -ο:** αυτός που εκφράζει ευχαριστία.

ευχέρεια η: ❶ η δυνατότητα ή η ικανότητα κπ να κάνει κτ εύκολα = ευκολία ≠ δυσχέρεια, δυσκολία: ~ *λόγου* = ευγλωπτία. **διακριτική ~:** η δυνατότητα που δίνεται σε κπ να αποφασίσει για κτ. ❷ το να διαθέτει κπ κτ: *Δεν έχει ~ χρόνου*.

ευχή & [λαϊκ.] ευχή η: ❶ **α.** έκφραση έντονης επιθυμίας ή ελπίδας κπ να γίνει κτ καλό ≠ κατάρα: *Η ~ της να μπει στο πανεπιστήμιο έπιασε*. **β.** τυποποιημένη έκφραση που απευθύνεται σε κπ άλλο για υγεία, ευημερία κ.λπ.: *Πολλές ευχές για τον καινούριο χρόνο!* ❷ **ΕΚΚΛ** παράκληση προς τον Θεό για την προστασία κπ. **εύχομαι:** (μτβ.) εκφράζω την ευχή να γί-

νει κτ θετικό ≠ καταριέμαι: ~ *να μην ξαναγίνουν πόλεμοι*. *Σας ~ υγεία κι ευτυχία!*

ευωδιά η & ευωδία η: ευχάριστη μυρωδιά ≠ δυσοσμία: η ~ *των λουλουδιών*. **ευωδιάζω** (αμτβ.). **ευωδιαστός -ή -ό.**

εφάπαξ: ❶ (επίρρ.) μόνο μία φορά, σε μία δόση: *Έδωσαν το ποσό σε δόσεις και όχι ~*. ❷ (ως επίθ.): *Απαιτείται η ~ καταβολή του ποσού*. **εφάπαξ** το • *άλλ.:* χρηματικό ποσό που δίνεται σε δημόσιο υπάλληλο που συνταξιοδοτείται.

Από τα *εφ'* (< *ἐπί*) + *ἅπαξ* «μία φορά».

εφάπτομαι • μόνο ενστ.: (μτβ.) ακουμπώ σε κπ σημείο μιας επιφάνειας: *Η ευθεία ~ του κύκλου*. *Το σίτι μας ~ με μια πολυκατοικία στα δυτικά*. **εφαπτομένη η:** μαθ ευθεία που εφάπτεται ενός κύκλου ή μίας καμπύλης, χωρίς όμως να τον/την τέμνει.

εφαρμοζω -ομαι: ❶ **α.** (μτβ.) βάζω κτ πάνω σε κτ άλλο, ώστε να ταιριάζουν απόλυτα: *Δεν εφαρμόσες καλά το καπάκι στο δοχείο*. **β.** (αμτβ.) ταιριάζω, προσαρμόζομαι καλά σε κάτι: *Δεν ~ τα παράθυρα και μπαίνει αέρας*. ❷ (μτβ.) χρησιμοποιού, κάνω πράξη (ιδέα, θεωρία, σύστημα κτλ.): *Στο σχολείο μας ~ οι πιο σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές*. **εφαρμογή η. εφαρμοστός -ή -ό:** αυτός που εφαρμόζει (σημ. 1). **εφαρμοστά** (επίρρ.). **εφαρμοσίμος -η-ο.**

έφεση η: ❶ **ΝΟΜ** αίτηση με την οποία ζητείται η επανεξέταση υπόθεσης από ανώτερο δικαστήριο: *Έκανε/άσκησε ~ κατά της δικαστικής απόφασης*. ❷ τάση κπ προς κτ = κλίση: *Έχει ~ στα γράμματα*. **εφετείο** το: δευτεροβάθμιο δικαστήριο που εκδικάζει εφέσεις, καθώς και το κτίριο όπου στεγάζεται. **εφέτης ο, η:** δικαστικός λειτουργός, μέλος του εφετείου.

Από τα ΑΕ *εφίημι* (σύνθετο από τα *ἐπί + ἴημι*), με αρχική σημ. «παροτρύνω». Ήδη όμως από την αρχαιότητα πήρε τη σημ. «αναφέρω κπ στο δικαστήριο».

εφευρίσκω-ομαι • *αόρ. εφεύρα & [επίσ.] εφηύρα:* ❶ φτιάχνω ή σκέφτομαι κτ νέο: *Ο Γουτεμβέργιος εφηύρε την τυπογραφία*. ❷ σκέφτομαι τρόπους, δικαιολογίες κτλ., κυρίως για να πετύχω κτ = επινοώ, μηχανεύομαι: *Εφηύρε μια απίστευτη ιστορία, προκειμένου να μην έρθει*. **εφεύρεση η. εφευρέτης ο, -τρια η. εφευρετικός -ή -ό:** αυτός που έχει την ικανότητα να εφευρίσκει, κυρ. με τη σημ. 2. **εφευρετικότητα η.**

ευφυνής
ευφυΐα → ευφυνής
ευφυνός → ευφυνής
ευχαριστήριο → ευχαριστώ
ευχαρίστηση → ευχαριστώ
ευχαριστία → ευχαριστώ
ευχαριστός → ευχαριστώ
ευχαριστώ → ευχαριστώ
ευχέρεια
ευχή
εύχομαι → ευχή
εύχρηστος → ευ-
ευωδία
ευωδία → ευωδιά
ευωδιάζω → ευωδιά
ευωδιαστός → ευωδιά
εφ- → επι-
εφ- → επι-
εφαγα → τρώγω
εφάπαξ
εφάπτομαι
εφαπτομένη → εφάπτομαι
εφαρμογή → εφαρμόζω
εφαρμόζω
εφαρμοσίμος → εφαρμόζω
εφαρμοστός → εφαρμόζω
έφερα → φέρνω
έφερα → φέρω
έφεση
εφετείο → έφεση
εφέτης → έφεση
εφεύρα → εφευρίσκω
εφευρέτης → εφευρίσκω
εφευρετικός → εφευρίσκω
εφευρετικότητα → εφευρίσκω
εφευρέτρια → εφευρίσκω
εφευρίσκω
εφηβεία

εφηβεία
έχω

έφηβη → εφηβεία
εφηβικά → εφηβεία
εφηβικός → εφηβεία
έφηβος → εφηβεία
εφήμερα → εφήμερος
εφημερεύω
εφημερεύων → εφημερεύω
εφημερία → εφημερεύω
εφημερίδα
εφήμερος
εφήμερα → εφευρισκω
εφάραξη → φθείρω
έφραση → φθάνω
εφιάλης
εφιαλτικά → εφιάλης
εφιαλτικός → εφιάλης
εφικτός
εφίππος → επί-
εφιστώ
εφοδιάζω → εφόδιο
εφοδιασμός → εφόδιο
εφόδιο
έφοδος
εφορεία
*εφορειακός → εφορειακός
εφορία
εφορειακός → εφορία
εφορικός → εφορία
εφόρμηση → επί-
εφορμώ → επί-
έφορος¹ → εφορεία
έφορος² → εφορία
έφορξα → φρίττω
έφταιγα → φταίω
έφραση → φθάνω
έφυγα → φεύγω
εχεμύθεια → εχέμυθος
εχέμυθος
έχθρα → εχθρός
εχθρεύομαι → εχθρός
εχθρικά → εχθρός
εχθρικός → εχθρός
εχθρικός → εχθρός
εχθρικός → εχθρός
εχθρότητα → εχθρός
έχτρα → εχθρός
εχτρος → εχθρός
έχω
έψαλα → ψάλλω
έως → ως¹
έως ότου → ωστόσο

εφηβεία η: περίοδος της ζωής του ανθρώπου, μεταξύ της παιδικής ηλικίας και της ωριμότητας (συνήθως μεταξύ 12ου και 18ου έτους). **έφηβος** ο, **έφηβη** η. **εφηβικός -ή -ό**. **εφηβικά** (επίρρ.).

εφημερεύω: (αμτβ.) προσφέρω υπηρεσίες ως γιατρός ή ως νοσοκομείο ολόκληρο το οικοσυστημάωρο. **εφημερία** η: ❶ υπηρεσία γιατρού ή νοσηλεύτη, ή λειτουργία νοσοκομείου πέρα από το κανονικό ωράριο. ❷ επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας του σχολείου. ❸ εκκλ χρόνος υπηρεσίας ιερέα σε ναό. **εφημερεύων -ουσα -ον**.

εφημερίδα η: έντυπο, συνήθως ημερήσιο ή εβδομαδιαίο, με ειδήσεις της επικαιρότητας και άλλη ενημερωτική ύλη.

εφήμερος -η -ο: αυτός που δε διαρκεί πολύ = παροδικός, προσωρινός, πρόσκαιρος ≠ μόνιμος: η ~ *λάμψη ενός τραγουδιστή*. **εφήμερα** (επίρρ.).

εφιάλης ο: ❶ άσχημο όνειρο που προκαλεί φόβο και αγωνία. ❷ (μτφ.) δυσάρεστη κατάσταση που προκαλεί φόβο και αγωνία: ο ~ των *εξετάσεων*. **εφιαλτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί φόβο, που μοιάζει με εφιάλη. **εφιαλτικά** (επίρρ.).

εφικτός -ή -ό: αυτός που μπορεί να γίνει = δυνατός, πραγματοποιήσιμος ≠ ανέφικτος: *Αν δε βάλεις εφικτούς στόχους, μπορεί να απογοητείς αν αποτύχεις*.

εφιστώ • αόρ. *επέστησα*: (μτβ.) μόνο στην εκφρ. ~ *την προσοχή κπ σε κτ*. τραβώ την προσοχή κπ σε κτ.

εφόδιο το: *συνήθ.* πλθ. υλικό ή πνευματικό μέσο που απαιτείται για να πετύχει κπ κτ: *Δεν είχαν αρκετά ~ για το ταξίδι*. Το σχολείο μάς δίνει τα απαραίτητα ~ για τη ζωή. **εφοδιάζω -ομαι**: (μτβ.) δίνω σε κπ ό,τι είναι απαραίτητο ή αναγκαίο για συγκεκριμένο σκοπό = παρέχω, προμηθεύω: *Οι οδηγοί εφοδιάζονται με το ειδικό σήμα*. Το σχολείο μάς εφοδιάζει με τα κατάλληλα προσόντα. **εφοδιασμός** ο.

έφοδος η: ❶ ΣΠΡΑΤ ξαφνική επίθεση = εφόρμηση: *Κατέλαβαν τον λόφο με ~*. ❷ ξαφνικός έλεγχος από κπ αρμόδιο: *Ο προϊστάμενος κάνει συχνά εφόδους για να δει αν δουλεύουν*.

εφορεία η: υπηρεσία που εποπτεύει άλλες υπηρεσίες, και (συνεκδ.) το κτίριο και οι άνθρωποι που εργάζονται σε αυτή: ~ *Αρχαιοτήτων*. **έφορος¹** ο, η: υπάλληλος της εφορείας. **έφορος²** ο, η: υπάλληλος της εφορείας. **έφορος**.

εφορία η: κρατική υπηρεσία ελέγχου και εισπραξίας φόρων, και (συνεκδ.) το κτίριο και οι ερ-

γαζόμενοι σε αυτή. **εφορειακός -ή -ό**. **εφορειακός** ο, η: υπάλληλος στην εφορία. **έφορος²** ο, η: προϊστάμενος της εφορείας. **έφορος**.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή των *εφορεία* και *εφορία*: το *εφορεία* παράγεται από το ρ. *έφορεύω* και το *εφορία* από το *έφορος*.

εχέμυθος -η -ο: αυτός που δε λέει τα μυστικά που του εμπιστεύονται. **εχεμύθεια** η.

Η λ. *εχεμύθεια* είναι νεότερος αναλογικός σχηματισμός κατά τα ουσ. σε -εια (*ευγενής - ευγένεια*). Από το *εχέμυθος* θα έπρεπε κανονικά να προέλθει το ουσ. *εχεμυθία*.

εχθρός & [λαϊκ.] έχτρος ο: ❶ πρόσωπο που νιώθει μίσος για κπ και θέλει να του κάνει κακό ≠ φίλος: *Δεν έχει εχθρούς, γιατί είναι καλός άνθρωπος*. ❷ έντονα αντίθετος σε κτ ≠ οπαδός, υποστηρικτής, φίλος: ~ του *καπνίσματος*. ❸ (μτφ.) κπ ή κτ που βλάπτει κπ ή κτ άλλο: *Το τσιγάρο είναι ~ της υγείας*. ❹ πολεμικός αντίπαλος: *Ο ~ μπήκε στην πόλη*. **έχθρα** & [λαϊκ.] **έχτρα** η: αίσθημα ή κατάσταση μίσους για κπ ή κτ ≠ φιλία: ~ τους *χωρίζει από παλιά*. **εχθρεύομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) νιώθω έχθρα για κπ ή κτ. **εχθρικός -ή -ό**. **εχθρικά & -ώς** (επίρρ.). **εχθρότητα** η: έχθρα.

έχω • πρτ. & αόρ. *είχα*: (μτβ.) ❶ μου ανήκει κτ. ❷ φέρνω ή κρατώ κτ μαζί ή πάνω μου: *Δεν ~ πορτοφόλι*. ❸ περιλαμβάνω ή αποτελούμαι από κτ: *Η ώρα ~ εξήντα λεπτά*. ❹ νιώθω αίσθημα, συναίσθημα ή είμαι σε κπ ψυχική κατάσταση: ~ *μεγάλη χαρά που παντρεύει τον γιο της*. ❺ συνδέομαι με κάποιον με σχέση συγγενική, φιλική κτλ.: *Τον ~ φίλο*. ❻ με χαρακτηρίζει ένα γνώρισμα, μια ιδιότητα, μόνιμη ή προσωρινή: ~ *γαλάζια μάτια/ταλέντο/ιλαρά*. ❼ (+ *σαν/για*) θεωρώ: *Τον ~ σαν πατέρα*. ❽ (+ *να*) πρέπει: ~ *να πλύνω τα πιάτα πριν βγω έξω*.

Το *έχω* είναι βασικό ρ. της ΝΕ, και χρησιμοποιείται τόσο στην παραγωγή (έξη «συνήθεια», *ακάθεκτος, άσχετος, σχέση*) όσο και στη σύνθεση (*ανέχομαι - ανοχή, αντέχω - αντοχή, αντιπροσώγι, διακατέχω, παρέχω - παροχή, προσέχω - προσοχή, συνοχή, υπερέχω - υπεροχή, ανέχεια, εχεμύθεια, ηνίοχος, αξιωματούχος, περιπτερούχος, πολιούχος, πτιχιούχος, συνταξιούχος* κτλ.).

Ζάλη η: πρόσκαιρο αίσθημα απώλειας της ισορροπίας. **ζαλίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ α. προ-καλώ ζάλη σε κπ. **β. παθ.** νιώθω ζάλη. ❷ (μτφ.) κάνω κπ να μη σκέφτεται καθαρά: *Μας ζάλι-σες πια με την γκρίνια σου!* **ζαλάδα** η, **ζαλι-στικός -ή -ό.**

ζάρα η: μικρή πτυχή σε ύφασμα ή στο δέρμα: *Τα ρούχα ήταν γεμάτα ζάρες.* = ζαρωματιά. *Γέ-ρασε κι ο λαμμός της γέμισε ζάρες.* = ρυτίδα. **ζαρώνω:** ❶ α. (αμτβ.) αποκτώ ζάρες. **β.** (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να αποκτήσει ζάρες. ❷ (αμτβ.) μαζεύω το σώμα μου ώστε να πιάνει μικρό χώρο: *Ζάρωσε για να μην κρωώνει.* ❸ **παθ.** (για άνθρ.) τσαλακώνω τα ρούχα μου: *Μην κάθε-σαι έτσι, θα ζαρωθείς.* ❹ (για ύφασμα) απο-κτώ ζάρες. **ζάρωμα** το. **ζαρωματιά** η: ζάρα.

ζάρι το: ❶ μικρός κύβος με 1 ως 6 κουκκίδες σε κάθε πλευρά που χρησιμοποιείται σε τυχερά παιχνίδια. ❷ **πληθ.** τυχερό παιχνίδι που παίζεται με ζάρια. **ζαριά** η: το ρίξιμο δύο ζαριών μα-ζί και ο συνδυασμός των αριθμών που φέρουν.

ζάχαρη η: ουσία σε κρυσταλλική μορφή που προσθέτουμε σε τρόφιμα ή ποτά για να τα γλυκάνουμε. **ζαχαρώνω:** ❶ (αμτβ., για γλυκά κτλ.) παθαίνει κρυστάλλωση το ζάχαρο που περιέχω, γίνεται σαν ζάχαρη. ❷ (μτφ., μτβ.) θέλω κτ πάρα πολύ: ~ *ένα τζιπάκι*. **ζαχάρωμα** το. **ζαχαρένιος -α -ο.**

ζάχαρο (συχνότερο στη σημ. 1) & **σάκχαρο** το (στις σημ. 1α & 2): ❶ α. η περιεκτικότητα του αίματος σε γλυκίδια: *Μετράω το ~.* **β.** [οικ.] ασθένεια που χαρακτηρίζεται από την πα-ρουσία αυξημένης ποσότητας ζαχάρου στο αίμα = διαβήτης. ❷ **χημ** **συνήθ.** **πληθ.** οργα-νική ένωση που περιέχει άνθρακα, υδρογόνο και οξυγόνο = υδατάνθρακας.

ζενίθ το • **άλλ.:** ≠ **ναδί** ❶ (μτφ.) το ανώτατο ση-μείο στο οποίο μπορεί να φτάσει κπ ή κτ: *Έφτασε στο ~ της επιτυχίας.* ❷ **ΑΣΤΡΟΝ** το νοητό σημείο του ουρανού που βρίσκεται ακριβώς πάνω από τον παρατηρητή.

ζεστός -ή -ό: ❶ α. αυτός που έχει υψηλή θερμο-κρασία ≠ κρύος: *Είναι ~, έχει πυρετό.* **β.** αυτός που κρατάει κπ ή κτ ζεστό: *Φόρασε ~ ρούχα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δείχνει φιλικά συναισθήμα-τα: *Είναι πολύ ~ και φιλόξενος άνθρωπος.* **ζε-στά** (επίρρ., κυρ. στη σημ. 2). **ζεστό** το: ρόφη-μα που πίνεται ζεστό. **ζεσταίνω -ομαι:** ❶ α. (μτβ.) κάνω κτ ζεστό. **β.** (αμτβ., για τον καιρό) γίνομαι ζεστός. ❷ **παθ. α.** νιώθω ζέστη ≠ κρυώ-νω: *Ζεστάθηκε κι έβγαλε το μπουφάν του.* **β.** **ΑΘΛ** κάνω ασκήσεις για να ζεσταίνω τους μυς

μου πριν από την κανονική άθληση = προθερ-μαίνομαι. ❸ (μτφ., μτβ.) α. δημιουργώ ευχάρι-στη ατμόσφαιρα: *Η ατμόσφαιρα ζεστάθηκε με τη μουσική.* **β.** κάνω κτ πιο ενδιαφέρον ή προ-καλώ το ενδιαφέρον σε κπ: *Το γκολ ζέστανε τον κόσμο.* **ζέστη & [προφ.] ζέστα** η: θερμο-κρασία υψηλότερη από το κανονικό. **ζεστάμα** το. **ζεστασιά** η: ❶ ευχάριστη ζέστη. ❷ (μτφ.) ευ-χάριστο αίσθημα άνεσης, φιλίας, στοργής κτλ.

Η λ. *χλιαρός* χρησιμοποιείται για μέτρια ζέστη, η λ. *καυτός* για πολλή ζέστη, ενώ η λ. *θερμός* είναι συνώνυμη της λ. *ζεστός*.

ζευγάρι το: = [επίσ.] ζεύγος ❶ δύο όμοια ή ται-ριαστά αντικείμενα που χρησιμοποιούνται μαζί ή ένα αντικείμενο που αποτελείται από δύο όμοια ή ταιριαστά μέρη: ~ *παπούτσια / γυαλιά.* ❷ δύο πρόσωπα που συνδέονται με κπ σχέση (συνήθως σχέση γάμου ή ερωτική σχέση): *Οι δύο ηθοποιοί, που είναι ~ στη ζωή, εμφανίζονται ως ~ και στη νέα τους ταινία.* *Το ~ του τελικού δεν έχει ξανασυναντηθεί σε προηγούμενη αναμέτρηση.* **ζευγαρώνω:** ❶ α. (μτβ.) φέρνω σε επαφή ζώα αντίθετου φύλου με στόχο την αναπαραγωγή. **β.** (αμτβ., για πρόσ.) βρισκω το ερωτικό μου ταίρι. **γ.** (αμτβ., για ζώα) αναπαράγομαι: *Τα περισσότερα ζώα ~ την άνοιξη.* **ζευγάρι** το. **ζεύγος** το.

Οι λέξεις *ζευγάρι* και *ζεύγος* έχουν την ίδια σημ., αλλά το *ζεύγος* χρησιμοποιείται κυρ. όταν αναφε-ρόμαστε σε συγκεκριμένους ανθρώπους (το *βασι-λικό ~, το ~ Παπαδάκη*) ή στον επιστημονικό λόγο (~ *χρωματοσωμάτων*).

ζεύξη η: σύνδεση δύο σημείων: *Η ~ Ρίου-Αντιο-ρίου διευκόλυνε την κυκλοφορία.*

ζήλια η: ❶ α. συναίσθημα πίκρας και επιθυμίας για κπ που κπ άλλος έχει: *Βλέπει με ~ τις επιτυχίες των άλλων.* **β.** συναίσθημα πίκρας που νιώθει κπ όταν νομίζει ότι ο/η ερωτικός του σύντροφος τον απατά. ❷ **συνήθ.** **πληθ.** συμπεριφορά ή πρά-ξη που δείχνει ζήλια. **ζηλεύω:** (μτβ. & αμτβ.) νιώ-θω ζήλια. **ζηλιάρης -α -ικο:** αυτός που έχει την τάση να ζηλεύει. **ζηλιάρικα** (επίρρ.).

Η *ζήλια* δηλώνει κυρ. αρνητικά συναισθήματα. Η λ. *φθόνος* χρησιμοποιείται για τη δήλωση έντονης ζήλιας με τη συνοδεία κακίας.

ζήλος ο: μεγάλος ενθουσιασμός κατά την εκτέ-

ζαλάδα → ζάλη
ζάλη
ζαλίζω → ζάλη
ζαλιστικός → ζάλη
ζάρα
ζάρι
ζαριά → ζάρι
ζάρωμα → ζάρα
ζαρωματιά → ζάρα
ζαρώνω → ζάρα
ζαχαρένιος → ζάχαρη
ζάχαρη
ζάχαρο
ζαχαροπλάστης → σχ. πλάθω
ζαχάρωμα → ζάχαρη
ζαχαρώνω → ζάχαρη
ζενίθ
ζεστό → ζεστός
ζέστα → ζεστός
ζεσταίνω → ζεστός
ζεστάμα → ζεστός
ζεστασιά → ζεστός
ζέστη → ζεστός
ζεστό → ζεστός
ζεστός
ζευγάρι
ζευγάρι
ζευγάρι
ζευγαρώνω → ζευγάρι
ζεύγος → ζευγάρι
ζεύξη
*ζήλεια → ζήλια
ζηλεύω → ζήλια
ζήλια
ζηλιάρης → ζήλια
ζηλιάρικα → ζήλια
ζήλος

λεση έργου ή δραστηριότητας: *Διαβάζει με πολύ ~.*

Ζημιά η & [επίσ., κυρ. στις σημ. 2 και 3] **ζημία** η: ❶ ολική ή μερική καταστροφή αντικειμένου: *Το χαλάξι προκάλεσε πολλές ~. Έπαθε ~ πολλών εκατομμυρίων.* ❷ κακό (υλικό ή ηθικό) που παθαίνει κπ ή κτ: *Το σκάνδαλο προκάλεσε ~ στην αξιοπιστία του.* ❸ ΟΙΚΟΝ το να βγάζει μια επιχείρηση λιγότερα χρήματα από αυτά που ξοδεύει ≠ κέρδος: *Φέτος παρουσίασε ~ η εταιρεία του.* **ζημιώνω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ ζημιά σε κπ, κυρίως οικονομική. **ζημιάρης -α -ικο:** αυτός που προκαλεί συχνά ζημιές.

Ζήτημα το: ❶ θέμα, υπόθεση: *Το ~ της ανεργίας απασχολεί την κυβέρνηση. Είναι ~ γούστου.* ❷ ό,τι προκαλεί δυσκολία ή διαφωνία = θέμα, πρόβλημα: *Δεν προέκυψε ~, αφού συμφώνησαν στα βασικά.*

ζητιανεύω: ❶ (μτβ., & με παράλ. αντικ.) ζητώ χρήματα ή τροφή για να ζήσω = [επίσ.] επαιτώ: *Από τότε που έχασε τη δουλειά του, ζει ζητιανεύοντας.* ❷ (μτβ.) ζητώ κτ με παρακλητικό τρόπο, σαν ζητιάνος: ~ λίγη βοήθεια. **ζητιάνος** ο, **-α** η: πρόσωπο που ζητιανεύει με τη σημ. 1 = διακονιάρης, [επίσ.] επαιτής. **ζητιανία** η: [επίσ.] επαιτεία.

Ζητώ & -άω -ιέμαι & -ούμαι: ❶ (μτβ.) προσπαθώ να βρω κτ ή κπ = ψάχνω, [οικ.] γυρεύω: *Τον ~ από το πρωί. ~ μια γυναίκα να με βοηθά.* ❷ **α.** (μτβ.) εκφράζω την επιθυμία να μου δοθεί κτ ή να κάνει κπ κτ = [οικ.] γυρεύω: ~ βοήθεια/να με βοηθήσουν. **β.** (αμτβ.) εκφράζω συνεχώς επιθυμία για κτ: *Ολο ζητάει, αλλά κανείς πια δεν του δίνει τίποτα.* ❸ (μτβ.) ενεργώ έτσι, ώστε να πετύχω, να αποκτήσω ή να συμβεί κτ που θέλω = επιζητώ: *Ζητά τη δόξα και τον πλούτο.* **ζήτηση** η: ❶ ΟΙΚΟΝ το ενδιαφέρον των αγοραστών να αποκτήσουν αγαθό ή υπηρεσία: *Η ~ για το προϊόν αυτό είναι περιορισμένη.* ❷ το να ζητάει κπ κτ, κυρ. στην έκφρ. **σε πρώτη ~:** αμέσως μόλις ζητηθεί. **ζητούμενο** το: αυτό που επιδιώκουμε, θέλουμε να πετύχουμε = σκοπός, στόχος: *Το ~ δεν είναι η νίκη, αλλά η συμμετοχή. Το ~ είναι να βρεθεί ο φταίχτης.*

ζήτω: (επιφ.) για να δηλώσει υποστήριξη ή ενθουσιασμό: ~ η Ελλάδα! **ζήτω** το • άκλ.: εκδήλωση υποστήριξης ή ενθουσιασμού με δυνατές κραυγές «ζήτω»: *Να λείπουν τα ~!*

ζόρι το: [προφ.] ❶ πίεση που ασκείται σε κπ για να κάνει κτ. ❷ κατάσταση πολύ δύσκολη, που απαιτεί μεγάλη προσπάθεια: *Όταν άρχισε το μεγάλο ~, τα παράτησε.* **με το ~:** **α.** με τη βία, με μεγάλη πίεση, καταναγκαστικά: ~ τον πήγαν στο νοσοκομείο. **β.** με μεγάλη δυσκολία: *Νύσταζε πολύ, ~ κρατούσε τα μάτια της ανοιχτά.* **ζορίζω -ομαι:** ❶ (μτβ.) ασκώ μεγάλη πίεση σε κπ ή κτ: *Μη με ~ να σου απαντήσω. Ζόρισε την πόρτα, γιατί δεν έκλεινε καλά.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι δυσκολότερος, αυξάνει η πίεση: *Ζόρισαν τα πράγματα - πρέπει να διαβάσουμε περισσότερο για τις εξετάσεις.* ❸ **παθ. α.** καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: *Ζορίστηκα με το διάβασμα.* **β.** περνάω δύσκολες καταστάσεις: ~ οικονομικά. **ζόρικος -η & [προφ.] -ια -ο:** ❶ (για καταστάσεις, ενέργειες κτλ.) αυτός που παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία (σημ. 2). ❷ (για πρόσ.) αυτός που συμπεριφέρεται επιθετικά προσπαθώντας να επιβληθεί στους άλλους: *Είναι ~ παιδί, δεν ακούει κανέναν.* **ζόρικα** (επίρρ.).

ζυγαριά η: όργανο μέτρησης του βάρους: *Ζύγισε τα φρούτα στη ~.* **ζυγός** ο: ❶ όργανο μέτρησης του βάρους = ζυγαριά. ❷ **Ζυγός** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός του βορείου ημισφαιρίου. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το έβδομο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου και κάθε άτομο που ανήκει σε αυτό. ❸ εξάρτημα άροτρου ή άμαξας στο οποίο ζεύονται τα ζώα. ❹ (μτφ.) κατάσταση καταπίεσης, εξάρτησης: *Οι λαοί επαναστατούν ενάντια στο ~ του δυνάστη.* **τους ζυγούς λύσατε:** ως παράγγελμα, για να διαλυθεί η σειρά. **ζυγίζω -ομαι:** ❶ (αμτβ.) έχω ορισμένο βάρος: ~ εξήντα κιλά. ❷ (μτβ.) μετρώ το βάρος ενός πράγματος βάζοντάς το στη ζυγαριά: *Ο μανάβης ζύγισε τα φρούτα.* ❸ (μτφ., μτβ.) συγκρίνω τις διάφορες πλευρές ενός θέματος για να αποφασίσω για κτ = σταθμίζω: *Πριν αποφασίσεις, ζύγισε τα υπέρ και τα κατά!* ❹ **παθ.** μετρώ το βάρος μου. **ζύγιση** η. **ζύγισμα** το.

ζύμη η: ❶ μαλακό και εύπλαστο μείγμα από αλεύρι και άλλα υλικά για την παρασκευή ψωμιού, φύλλου, γλυκού κτλ. ❷ **χημ** μάζα από ζαχαρομύκητες που προκαλεί αλκοολική ζύμωση. **ζυμώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) πιέζω τη ζύμη σε πολλά σημεία, για να τη μαλακώσω και να την πλάσω. ❷ **παθ.** (αμτβ.) διαμορφώνομαι με την επίδραση κπ πράγματος: *Ζυμώθηκε με την παραδοσιακή μουσική.* **ζύμωμα** το. **ζύμωση** η: ❶ **συνήθ.** πληθ. ενέργειες ή διαδικασίες που, αν και συνήθως δε φαίνο-

Από το γ' πρόσ. προστ. εν. του ΑΕ ρ. ζήω-ω.

νται, προετοιμάζουν ένα γεγονός ή κατάσταση: *Γίνονται έντονες ζυμώσεις για να φύγει από την ομάδα.* ② χημ η μετατροπή οργανικών ενώσεων εξαιτίας μικροοργανισμών: *αλκοολική ~. ζυμάρι* το: ζύμη (σημ. 1).

ζω: ① (αμτβ.) είμαι ζωντανός: *Έζησε πολλά χρόνια. να ζήσεις/να ζήσετε/να σου ζήσει:* ευχή σε γιορτές, γάμους, γέννες. ② (αμτβ.) περνάω τη ζωή μου κάπου ή με κπ = μένω, κατοικώ: *~ στο χωριό/με τους γονείς του.* ③ (αμτβ. και μτβ. με το ουσ. *ζωή*) ζω με συγκεκριμένο τρόπο: *~ φτωχικά. ~ σπάταλη ζωή.* ④ (μτβ., για έμφυχα αντικ.) εξασφαλίζω σε κπ ό,τι χρειάζεται για να ζήσει = συντηρώ: *~ τέσσερα παιδιά με τον μισθό της.* ⑤ (μτβ., για καταστάσεις, γεγονότα κτλ.) αποκτώ άμεσα την εμπειρία: *Έζησε τον πόλεμο από κοντά.* ⑥ (μτβ., για καταστάσεις, αισθήματα κτλ.) νιώθω κτ σαν να με αφορά προσωπικά = βιώνω: *~ τον ρόλο της. ζωή η:* ① **α.** το σύνολο των ιδιοτήτων και λειτουργιών (γέννηση, ανάπτυξη, μεταβολισμός, αναπαραγωγή κτλ.) που εμφανίζουν οι άνθρωποι, τα ζώα και τα φυτά: *Υπάρχει ~ στον Άρη; β.* η ιδιότητα του ανθρώπου, του ζώου ή του φυτού από τη γέννηση ως τον θάνατό του: *Θυσίασε τη ~ του.* ② το χρονικό διάστημα που υπάρχει κπ ή κτ: *Ο μέσος όρος ζωής έχει αυξηθεί. η ~ ενός μηχανήματος.* ③ ο τρόπος με τον οποίο ζει κπ: *ήσυχη ~.* ④ το σύνολο των δραστηριοτήτων ατόμου ή ομάδας: *πνευματική ~ της χώρας.* ⑤ (μτφ.) **α.** ενεργητικότητα, διάθεση για συνεχή κίνηση και δραστηριότητα = ζωντάνια: *παιδί γεμάτο ~ και όρεξη για παιχνίδια. β.* κίνηση, δραστηριότητα: *Το χωριό ερήμωσε, δεν έχει πια ~. ζωντανός -ή -ό:* ① **α.** αυτός που έχει (ακόμα) ζωή: *~ οργανισμός.* ② αυτός που έχει ενεργητικότητα, διάθεση για ζωή και δραστηριότητα = ζωηρός. ③ (για καταστάσεις, δραστηριότητες κτλ.) αυτός που εξακολουθεί να υπάρχει ή να λειτουργεί: *Προσπαθεί να κρατήσει ζωντανά τα έθιμα του τόπου του.* ④ (για περιγραφές, εικόνες κτλ.) αυτός που προκαλεί εντύπωση = ζωηρός: *~ χρώματα (ανοιχτά και χαρούμενα). ~ περιγραφή (παραστατική και λεπτομερής).* ⑤ (για εκπομπές, εκδηλώσεις κτλ.) αυτός που αναμεταδίδεται τη στιγμή που γίνεται. **ζωντανά** (επίρρ.). **ζωντανό** το: [οικ.] ζώο. **ζωντάνια** η: ① διάθεση για ζωή και δραστηριότητα. ② ζωντανή και παραστατική απόδοση. **ζωντανεύο:** ① (αμτβ.) **α.** επανέρχομαι στη ζωή = ανασταίνομαι. **β.** επανακτώ τις χαμένες μου δυνάμεις = αναζωογονούμαι:

Ζωντάνευε με τις βιταμίνες που πήρε. γ. (για καταστάσεις κτλ.) αρχίζω πάλι να υπάρχω: *~ τα έθιμα.* ② (μτβ.) **α.** (για καταστάσεις κτλ.) κάνω κτ να λειτουργήσει ή να υπάρξει πάλι. **β.** προσδίδω ζωντάνια, ζωή σε κτ ή κπ = αναζωογονώ: *Το κρασί ζωντάνευε το κέφι της παρέας. ζωικός¹ -ή -ό:* αυτός που έχει σχέση με τη ζωή: *~ λειτουργίες.*

ζωγραφίζω -ομαι: ① **α.** (μτβ.) δημιουργώ την εικόνα πράγματος, προσώπου, γεγονότος κτλ. με γραμμές και χρώματα. **β.** (αμτβ.) είμαι ζωγράφος. ② (μτφ., μτβ.) δίνω την εικόνα κπ πράγματος, γεγονότος κτλ. με λόγια: *Στα τραγούδια του ζωγράφισε εικόνες και συναισθήματα. ζωγραφική η:* η τέχνη της παραγωγής εικόνας με γραμμές και χρώματα. **ζωγράφος** ο, η: ο καλλιτέχνης που ασχολείται με τη ζωγραφική. **ζωγραφικός -ή -ό. ζωγραφιά** η. **ζώδιο** το: ① ΑΣΤΡΟΝ καθένas από τους 12 αστερισμούς από τους οποίους διέρχεται ο Ήλιος. ② ΑΣΤΡΟΛ καθεμία από τις 12 υποδιαίρεσεις του ζωδιακού κύκλου. **ζωδιακός -ή -ό.**

ζωηρός -ή -ό: ① αυτός που έχει κτ σε μεγάλο βαθμό **α.** (για ψυχικές καταστάσεις) με ψυχική ένταση = έντονος: *Διατηρούσε ~ τις ανημνήσεις του από το χωριό. β.* (για ήχους, φως) που προκαλεί εντύπωση: *Έβαφε το σπίτι της με ~ χρώματα (ανοιχτά και χαρούμενα). γ.* (για κίνηση) γρήγορος, με ένταση: *Χόρευαν στον ήχο της ~ μουσικής.* ② (για πρόσ.) αυτός που είναι σε διαρκή κίνηση και δραστηριότητα: *~ και ανήσυχο πνεύμα. ~ παιδί* (συνήθ. με την επιπλέον έννοια ότι δεν υπακούει). **ζωηρά** (επίρρ.). **ζωηρεύο:** ① (μτβ.) κάνω κτ ή κπ (πιο) ζωηρό. ② (αμτβ.) γίνομαι (πιο) ζωηρός. **ζωηράδα** η.

ζώνη η: ① ταινία από δέρμα, ύφασμα κτλ. που βάζουμε γύρω από τη μέση μας: *~ ασφαλείας* (για να δένονται οι επιβάτες στο κάθισμά τους στο αυτοκίνητο και στο αεροπλάνο). *Πήρε τη μαύρη ~ στο καρτέ* (δίνεται ως έπαθλο σε αγωνίσματα πάλης και δηλώνει το επίπεδο του αθλητή). ② οριοθετημένη περιοχή, συνήθως μακρόστενη, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: *ορεινή/παράκτια ζώνη.* ③ παράταξη προσώπων που σχηματίζεται μπροστά ή γύρω από κτ για να το προστατέψει: *Οι επιθετικοί πέρασαν την αμυντική ~. ζώνω -ομαι:* (μτβ.) ① **α.** κρεμάω κτ στη ζώνη μου: *Έζωσε το πιστόλι του. β.* σφίγγω κτ γύρω από κτ ή κπ: *Έζωσε τη σέλα στο άλογο.* ② βρίσκομαι ή κινούμαι γύρω από κτ = περιβάλλω: *Οι φλό-*

ζω
ζωγραφιά → ζωγραφίζω
ζωγραφίζω
ζωγραφική → ζωγραφίζω
ζωγραφικός → ζωγραφίζω
ζωγράφος → ζωγραφίζω
ζωδιακός → ζώδιο
ζώδιο
ζωή → ζω
ζωηρά → ζωηρός
ζωηράδα → ζωηρός
ζωηρεύω → ζωηρός
ζωηρός
ζωικός¹ → ζω
ζωικός² → ζώο
ζώνη
ζωντανά → ζω
ζωντανεύω → ζω
ζωντάνια → ζω
ζωντανό → ζω
ζωντανός → ζω
ζώνω → ζώνη

ζώο
ζωτικός

ζώο
ζωτικός
ζωτικότητα → ζωτικός
ζωώδης → ζώο

γες *έξωσαν το κτίριο*. ❸ (μτφ.) νιώθω έντονα ένα συναίσθημα: *Τον ζώνουν οι τύψεις τώρα*.
ζώο το: ❶ έμβιο ον που, σε αντιδιαστολή προς τα φυτά, έχει αισθήσεις και μπορεί να κινείται. ❷ **α.** σε αντιδιαστολή προς τον άνθρωπο, όλα τα άλλα έμβια όντα: *άγρια ~ β.* [μειωτ.] χαρακτηρισμός προσώπου που θεωρούμε ανόητο ή του οποίου η συμπεριφορά φαίνεται δυσάρεστη και αηδιαστική: *Το ~! Έπεσε και κοιμήθηκε!* **ζωικός² -ή -ό:** αυτός που

σχετίζεται με τα ζώα: *προϊόντα ~ προέλευσης. ζωώδης -ης -ες:* αυτός που ταιριάζει σε ζώα και όχι σε ανθρώπους: *~ ένστικτα*. ❸ σχ. **αγενής**.

ζωτικός -ή -ό: ❶ (μτφ.) αυτός που είναι απαραίτητος ή πολύ σημαντικός για κτ: *Πρόοδος έχει σημειωθεί σε ~ τομείς της οικονομίας*. ❷ αυτός που είναι απαραίτητος για να διατηρηθεί ζωντανός ένας οργανισμός: *~ όργανα* (καρδιά, πνεύμονες, σπυκίτι κτλ.). **ζωτικότητα η.**

η → ο
ή
ηγεμόνας
ηγεμονία → ηγεμόνας
ηγεμονικά → ηγεμόνας
ηγεμονικός → ηγεμόνας
ηγεμών → ηγεμόνας
ηγεσία → ηγούμαι
ηγέτης → ηγούμαι
ηγέτιδα → ηγούμαι
ηγετικά → ηγούμαι
ηγετικός → ηγούμαι
ηγέτις → ηγούμαι
ηγούμαι
ηγούμενη → ηγούμενος
ηγούμενος
ήδη
ηδονή
ηδονίζομαι → ηδονή
ηδονικά → ηδονή
ηδονικός → ηδονή
ηδονισμός → ηδονή
ηδονιστής → ηδονή
ηδονιστικά → ηδονή
ηδονιστικός → ηδονή
ηδονίστρια → ηδονή
ήθελα → θέλω

Η (σύνδ.): ❶ συνδέει εναλλακτικές εκδοχές: *~ όμορφη θα είναι ~ άσχημη, όχι και τα δύο!* = είτε. *Θα πεις καφέ, τσάι ~ χαμομήλι;* ❷ χρησιμοποιείται ως προειδοποίηση ή απειλή, σε περίπτωση που δε γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεόμενη πρόταση: *Έλα τώρα εδώ ~ θα φύγω!* = διαφορετικά, αλλιώς, ειδάλλως.

Όταν οι εναλλακτικές εκδοχές είναι περισσότερες από δύο, ο σύνδ. ή μπαίνει πριν από την τελευταία: *Δε θυμάμαι αν ήταν ψηλός, κοντός ~ μέτριος*. Μπορεί να μπει, όμως, και πριν από κάθε λέξη, για έμφαση: *~ φτωχός ~ πλούσιος*.

γιακού αγώνα. **ηγεσία η:** άσκηση ανώτατης εξουσίας και (συνεκδ.) αυτοί που την ασκούν: *Του ανατέθηκε η ~ του στρατού*. **Η ~ της αστυνομίας ανακοίνωσε νέες συλλήψεις**. **ηγέτης ο, -ίδα & [επίσ.] ηγέτις η:** πρόσωπο που ασκεί την ηγεσία. **ηγετικός -ή -ό. ηγετικά (επίρρ.).**

Από το ρ. *ηγούμαι* παράγονται τα *ηγεμόνας, άγημα* κτλ. και πολλά σύνθετα, όπως *αφηγούμαι, περιηγούμαι, εξηγούμαι, προηγούμαι, εισηγούμαι*.

ηγεμόνας & [επίσ.] ηγεμών ο: ❶ ανώτατος άρχοντας, συνήθως σε απολυταρχικά καθεστώτα. ❷ ανώτατος διοικητής της ηγεμονίας με τη σημ. 2. **ηγεμονία η:** ❶ επιβολή της ισχύος ή κυριαρχία ομάδας ή κράτους πάνω σε άλλους: *η ~ των ΗΠΑ*. ❷ ιστ χώρα ή περιοχή που βρίσκεται υπό την κυριαρχία άλλης με κτ δυνατότητα αυτοδιάθεσης και διοικείται από ηγεμόνα (σημ. 2), και (συνεκδ.) το αξίωμα του ηγεμόνα: *οι παραδουνάβιες ηγεμονίες*. **ηγεμονικός -ή -ό:** αυτός που ταιριάζει σε ηγεμόνα ή που χαρακτηρίζεται από μεγαλοπρέπεια, επιβλητικότητα κτλ.: *~ συμπεριφορά / δώρα*. **ηγεμονικά (επίρρ.).**

ηγούμαι: (μτβ.) ασκώ τον έλεγχο ομάδας, διδασκασίας, προσπάθειας κτλ.: *Ηγείται του απεργ-*

ηγούμενος ο, ηγούμενη η: πρόσωπο που είναι επικεφαλής σε μοναστήρι (ανδρικό και γυναικείο, αντίστοιχα).

ήδη (επίρρ.): για να δηλώσουμε ❶ ότι κτ έχει ή είχε γίνει πριν από το γεγονός που αναφέρουμε: *Είχε ~ φύγει, όταν πήγα να τον πάρω*. ❷ ότι κτ έχει γίνει πριν από τη στιγμή που μιλάμε: *Έχω ~ γράψει τα μαθήματά μου*. ❸ τη χρονική στιγμή στην οποία έγινε ή ξεκίνησε κτ (με έμφαση): *~ από τότε είχαν αρχίσει τα προβλήματα*.

ηδονή η: έντονη απόλαυση, κυρίως σωματική: *η ~ της σάρκας*. **ηδονικός -ή -ό. ηδονικά (επίρρ.).** **ηδονίζομαι (αμτβ.)** νιώθω ηδονή. **ηδονισμός ο:** φιλοσοφική θεωρία που θεωρεί ότι η ηδονή είναι το ανώτατο αγαθό και απόλυτος σκοπός της ζωής. **ηδονιστικός -ή -ό. ηδονιστικά (επίρρ.).** **ηδονιστής ο, -ίστρια η.**

Από το ΑΕ ρ. *ἦδομαι* «ευχαριστιέμαι». Ως συνώνυμες χρησιμοποιούνται οι λ. *ευχαρίστηση* «κατάσταση ευδιάθεσίας», *ικανοποίηση* «συγκρατημένη ευχαρίστηση», *τέρψη* «μεγάλη ευχαρίστηση» και *απόλαυση* «παρατεταμένη και έντονη ευχαρίστηση».

ηθική η: ❶ σύνολο αντιλήψεων και αρχών για το καλό και το κακό, οι οποίες καθορίζουν τη συμπεριφορά ενός προσώπου ή μιας ομάδας: *Η επαγγελματική μου ~ δε μου επιτρέπει να σας το αποκαλύψω.* η ~ της μεσοαστικής τάξης. ❷ συμπεριφορά, ενέργειες κτλ. σύμφωνες με τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1. ❸ η ποιότητα του χαρακτήρα κτ = ήθος: *άνθρωπος υπόπτου ηθικής.* ❹ α. ΦΙΛΟΣ κλάδος που μελετά τη διάκριση καλού και κακού. β. διδασκαλία σχετικά με την ηθική: *σωκρατική/χριστιανική ~.* **ηθικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σέβεται και ακολουθεί τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1 ≠ ανήθικος: *~ άνθρωπος και με αρχές.* ❷ αυτός που είναι σχετικός με τις αρχές της ηθικής με τη σημ. 1: *Η ανθρώπινη κλωνοποίηση θέτει τεράστια ~ διλήμματα.* ❸ αυτός που είναι σχετικός με τον εσωτερικό, ψυχικό κόσμο κτ ≠ υλικός: *Η εργασία πρέπει να προσφέρει υλική και ~ ικανοποίηση.* **ηθικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.). **ηθικό** το: ψυχική διάθεση, δύναμη κτ να αντιμετωπίσει δύσκολες καταστάσεις: *Αναπτρώθηκε το ~ του μετά τις τελευταίες του επιτυχίες.* *αγμαίο/υψηλό ~.* **ήθος** το: ❶ ιδιότητες του χαρακτήρα κτ, σύμφωνες προς αυτό που θεωρείται καλό ή σωστό: *Κανείς δεν αμφισβητεί το ~ και την εντιμότητά του.* ❷ ποιότητα του χαρακτήρα κτ, ανεξάρτητα από το ηθικά σωστό: *Η κοινωνία διαμορφώνει το ~ των νέων.* ❸ το σύνολο των αντιλήψεων και αρχών που καθορίζουν τη συμπεριφορά κτ με βάση αυτό που θεωρείται καλό και σωστό από μια κοινωνία, και η αντίστοιχη συμπεριφορά = ηθική: *Διαμορφώθηκε νέο πολιτικό ~.* ❹ πληθ. παραδοσιακοί κανόνες κοινωνικής διαβίωσης, συνήθειες: *~ και έθιμα.* **ηθικότητα** η: η ιδιότητα του ηθικού. ✍ σχ. **έθιμο**.

Οι λ. *ηθική* και *ήθος* έχουν κοινή ρίζα - το επίθ. *ηθικός* προέρχεται από το ΑΕ ουσ. *ἦθος*. Ωστόσο, η λ. *ήθος* χρησιμοποιείται κυρίως για τον χαρακτήρα και το σύστημα αξιών ενός ανθρώπου, ανεξάρτητα από τις κοινωνικά αποδεκτές ηθικές αρχές που ορίζουν τι είναι καλό, σωστό και αποδεκτό. Η λ. *ηθική* χρησιμοποιείται κυρίως για το σύστημα των κοινωνικά αποδεκτών ηθικών αρχών.

ηθοποιός ο, η: ❶ πρόσωπο που παίζει κτ ρόλο σε θεατρικό, κινηματογραφικό κτλ. έργο. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που υποκρίνεται: *Τι ~ που είσαι, κλαις ψεύτικα, και θες να σε πιστέψω!* **ηθοποιία** η: ❶ η τέχνη και το επάγγελμα του ηθοποιού = υποκριτική: *Τελευταία ασχολείται με την ~.* ❷ ερμηνεία ενός ρόλου = υποκριτική: *Δίνει ρεσιτάλ ηθοποιίας στο έργο αυτό.* ❸ (μτφ.) υποκριτική συμπεριφορά.

Από τα ΑΕ *ἦθος* + *ποιῶ*, με αρχική σημασία «διαπλάθω χαρακτήρα». Σταδιακά έλαβε τη σημ. «αναπαριστάνω χαρακτήρα» κι αντικατέστησε την ΑΕ λ. *υποκριτής*.

ηλεκτρισμός ο: μορφή ενέργειας που οφείλεται στην κίνηση ηλεκτρονίων και χρησιμοποιείται για την παραγωγή φωτός, θερμοότητας καθώς και τη λειτουργία μηχανών. **ηλεκτρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με τον ηλεκτρισμό: *~ ρεύμα/ενέργεια.* ❷ αυτός που λειτουργεί με ηλεκτρισμό: *~ κουζίνα.* **ηλεκτρικό** το: ηλεκτρικό ρεύμα που χρησιμοποιείται ως πηγή ενέργειας: *Πλήρωσα τον λογαριασμό του ~.* **ηλεκτρίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ φορτίζω κτ με ηλεκτρισμό ή διοχετεύω ηλεκτρισμό σε κτ. ❷ (μτφ.) δημιουργώ ένταση σε κτ ή κτ: *Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη, όλοι ήταν έτοιμοι για καβγά.* **ηλέκτριση** η.

ηλεκτρόλυση η: χημ ζημική μεταβολή, κυρίως διάσπαση, που παθαίνει ηλεκτρολύτης, όταν τον διαπερνά ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρολύτης** ο: χημ ζημική ένωση που διασπάται όταν περνά από αυτήν ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρολυτικός -ή -ό.**

ηλεκτρομαγνήτης ο: ΦΥΣ μαγνήτης που λειτουργεί με ηλεκτρικό ρεύμα. **ηλεκτρομαγνητισμός** ο: κλάδος της φυσικής που μελετά την αλληλεπίδραση ηλεκτρικών και μαγνητικών πεδίων. **ηλεκτρομαγνητικός -ή -ό.**

ηλεκτρονική η: κλάδος της φυσικής και της τεχνολογίας που μελετά τη συμπεριφορά και τις ιδιότητες των ηλεκτρονίων και τις σχετικές εφαρμογές τους. **ηλεκτρονικός¹ -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την ηλεκτρονική ή λειτουργεί με βάση τις σχετικές αρχές: *~ συσκευή/υπολογιστής.* ❷ αυτός που παράγεται ή λειτουργεί με ηλεκτρονικά μέσα (κυρίως με ηλεκτρονικό υπολογιστή): *~ εμπόριο/ταχυδρομείο/μουσική.* **ηλεκτρονικά** (επίρρ., κνρ. στη σημ. 2). **ηλεκτρονικός** ο, η: ❶ επιστήμονας που ασχολείται με την ηλεκτρονική. ❷ τε-

ηθικά → ηθική
ηθική
ηθικό → ηθική
ηθικός → ηθική
ηθικότητα → ηθική
ηθικώς → ηθική
ηθοποιός → ηθοποιός
ηθοποιός → ποιώ
ηθοποιός
ήθος → ηθική
ήλεγχξα → ελέγχω
ηλεκτρίζω → ηλεκτρισμός
ηλεκτρικό → ηλεκτρισμός
ηλεκτρικός → ηλεκτρισμός
ηλέκτριση → ηλεκτρισμός
ηλεκτρισμός
ηλεκτρόλυση
ηλεκτρολύτης → ηλεκτρόλυση
ηλεκτρολυτικός → ηλεκτρόλυση
ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρομαγνητικός → ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρομαγνητισμός → ηλεκτρομαγνήτης
ηλεκτρονικά → ηλεκτρονική
ηλεκτρονική
ηλεκτρονικός → ηλεκτρονική
ηλεκτρονικός¹ → ηλεκτρονική

ηλεκτρόνιο
ημι- & ημί-

ηλεκτρονικός² → ηλεκτρόνιο
ηλεκτρόνιο
ηλεκτροπληξία
ήλθα → έρχομαι
ηλιακός → ήλιος
ηλίαση → ήλιος
ηλιέλαιο → σχ. έλαιο
ηλίθια → ηλίθιος
ηλίθιος
ηλίθιος
ηλιθιότητα → ηλίθιος
ηλιθιώδης → ηλίθιος
ηλιθιοδώς → ηλίθιος
ηλιθίως → ηλίθιος
ηλικία
ηλικιακά → ηλικία
ηλικιακός → ηλικία
ηλικιωμένος → ηλικία
ήλιος
ήλιος
ήλιπια → επιζώ
ήμαρτον → αμαρτάνω
ημέρα
ήμερα → ήμερος
ημερεύω → ήμερος
ημερήσιος → ημέρα
ημερησίως → ημέρα
ημερολογιακά → ημερολόγιο
ημερολογιακός → ημερολόγιο
ημερολογιακός → ημερολόγιο
ημερολόγιο
ημερολόγιο
ημερομηνία
ήμερος
ημερώνω → ήμερος
ημι- → ημι-
ημιάγειος → ημι-
ημιανάπαυση → ημι-
ημιανάταση → ημι-
ημιαξόνιο → ημι-
ημιμασάζοληση → ημι-
ημιμαργία → ημι-
ημιμαυτόματος → ημι-
ημιμαυτόνομος → ημι-
ημιμίλκνος → ημι-
ημιμίγυμος → ημι-
ημιμέκταση → ημι-
ημιεπίσημος → ημι-

χνικός που ασχολείται με την κατασκευή και επισκευή ηλεκτρονικών συσκευών.

ηλεκτρόνιο το: ΦΥΣ αρνητικά φορτισμένο σωματίδιο που κινείται σε τροχιά γύρω από τον πυρήνα του ατόμου. **ηλεκτρονικός² -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τα ηλεκτρόνια.

ηλεκτροπληξία η: έντονος κλονισμός, συχνά θανατηφόρος, που παθαίνει ζωντανός οργανισμός όταν τον διαπεράσει ηλεκτρικό ρεύμα: *Έπιασε ένα γυμνό καλώδιο κι έπαθε ~.*

ηλίθιος -α -ο: = ανόητος, χαζός ≠ έξυπνος ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη εξυπνάδας: *Είναι ~, τίποτα δεν καταλαβαίνει!* ❷ αυτός που ταιριάζει σε ηλίθιο ή τον χαρακτηρίζει: ~ *χαμόγελο/ιδέα*. **ηλίθια** & [επίσ.] **ηλιθίως** (επίρρ.). **ηλιθιότητα** η: ❶ η ιδιότητα του ηλίθιου. ❷ ηλίθια πράξη ή λόγος: *Έχω κάνει πολλές ~ στη ζωή μου και μετανιώνω γι' αυτές*. **ηλιθιώδης -ης -ες**: αυτός που εκφράζει ηλιθιότητα. *σχ. αγενής, ηλιθιοδώς* (επίρρ.).

ηλικία η: ❶ χρόνος που υπολογίζεται από την γέννηση κτ ή από το ξεκίνημα της ύπαρξής του: *Σε ~ δέκα ετών έφυγε στην Αμερική*. ❷ συγκεκριμένη περίοδος στη ζωή κτ: *βρεφική/παιδική ~*. **ηλικιωμένος -η -ο**: αυτός που έχει μεγάλη ηλικία. **ηλικιακός -ή -ό, ηλικιακά** (επίρρ.).

ήλιος ο • γεν. & [λόγ.] **ήλιου**: ❶ **ΑΣΤΡΟΝ α.** (& **Ήλιος**): αστέρας που αποτελεί το κέντρο του ηλιακού μας συστήματος. **β.** κάθε αστέρας που αποτελεί κέντρο ενός ηλιακού συστήματος. ❷ το φως και η ζέση που εκπέμπει ο ήλιος με τη σημ. 1α: *Βγήκε στον ~ για να ξεσταθεί*. ❸ φυτό με κίτρινα λουλούδια που μοιάζουν με μεγάλες μαργαρίτες = **ηλιάνθος**. **ηλιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σχετικός με τον ήλιο στις σημ. 1, 2: ~ *φως*. ❷ αυτός που λειτουργεί με ενέργεια που προέρχεται από τον ήλιο: ~ *θερμοσίφωνα*. **ηλίαση** η: ΙΑΤΡ πάθηση που οφείλεται στην υπερβολική έκθεση στον ήλιο.

ήλος ο: [επίσ.] καρφί, κυρ. στην έκφρ. **θέτω τον δάκτυλον εις τον τύπον των ήλων**: (μτφ.) ασχολούμαι με το σημείο, το θέμα όπου πραγματικά υπάρχει πρόβλημα.

Η λ. ήλος χρησιμοποιείται συχνά ως β' συνθ. σε ρήματα σύνθετα (*καθηλώνω, προσηλώνω, ξηλώνω* κτλ.) και τα παράγωγά τους (*αποκαθίλωση, προσήλωση, ξηλώμα* κτλ.).

ημέρα & μέρα η: ❶ χρονικό διάστημα διάρκειας 24 ωρών, που αντιστοιχεί σε μία πλήρη περιστροφή της γης γύρω από τον άξονά της: *Η εβδομάδα έχει επτά ~*. ❷ χρονικό διάστημα από την ανατολή ως τη δύση του ήλιου ≠ νύχτα: *Οι ~ είναι πολύ ζεστές, ενώ τη νύχτα κάνει κρύο*. **ημερήσιος -α -ο**: ❶ αυτός που γίνεται στη διάρκεια της ημέρας με τη σημ. 2 ≠ νυχτερινός: ~ *δρομολόγιο*. ❷ αυτός που γίνεται ή παράγεται κάθε μέρα ή μία φορά την ημέρα = *καθημερινός*: ~ *εφημερίδα*. ❸ αυτός που διαρκεί μία ημέρα: ~ *εκδρομή*. ❹ αυτός που αφορά συγκεκριμένη ημέρα: ~ *διάταξη*. **ημερησίως** (επίρρ.): στη διάρκεια της ημέρας ή κάθε μέρα: *Διαβάζει δύο ώρες ~*.

ημερολόγιο το: ❶ σύστημα μέτρησης του χρόνου, κατά το οποίο ο χρόνος διαιρείται σε έτη, μήνες, εβδομάδες και ημέρες: *ηλιακό/σεληνιακό/Γρηγοριανό/Ιουλιανό ~*. ❷ γραφική παράσταση (πίνακας συνήθως), που δείχνει με τη σειρά τις ημέρες του έτους, και το αντίστοιχο βιβλίο ή κατασκευή: ~ *τοίχου/γραφείου*. ❸ καταγραφή, συνήθως καθημερινή, των γεγονότων που συνέβησαν, των σκέψεων ενός ατόμου, και (συνεκδ.) το βιβλίο όπου καταγράφονται: *Κρατάω ~*. **ημερολογιακός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με το ημερολόγιο, κυρ. στη σημ. 1: ~ *έτος/εγγραφή*. **ημερολογιακά & -ώς** (επίρρ.).

ημερομηνία η: προσδιορισμός σημείου στον χρόνο με αναφορά στην ημέρα, τον μήνα και το έτος: ~ *γέννησης 29 Νοεμβρίου 1955*.

ήμερος -η -ο: ≠ άγριος ❶ (για ζώα) αυτός που έχει εξημερωθεί και δεν επιτίθεται στον άνθρωπο: ~ *σκύλος*. ❷ (για φυτά) αυτός που καλλιεργείται και δε φυτρώνει μόνος του: ~ *ελιά/κρόκος ο ~*. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει ήπιο και ήρεμο χαρακτήρα και συμπεριφορά: *Είναι ένας λαός ~, αγαθός και ειρηνικός*. ❹ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ψυχική ηρεμία: *ένα τοπίο άλλοτε άγριο κι επιβλητικό, άλλοτε ~ και ευχάριστο*. **ήμερα** (επίρρ.). **ημερεύω** (μτβ. & αμτβ.). **ημερώνω -ομαι** (μτβ. & αμτβ.).

ημι- & ημί-: [επίσ.] πρόθημα που σημαίνει ❶ το ένα από τα δύο ίσα μέρη του αντικειμένου ή της έννοιας που εκφράζει το β' συνθ.: *ημικύκλιο, ημισέληνος*. ❷ ότι η σύνθετη λέξη έχει σε μικρό βαθμό ή μερικώς τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του β' συνθ.: *ημίφως, ημιάγριος*. ❸ κατά το ήμισυ, με ή κατά τη μία πλευρά: *ημικρανία, ημιπληγία*.

Προέρχεται από το ΑΕ *ήμι-* (από το επίθ. *ήμισυς*).

ημιθανής -ής -ές: [επίσ.] αυτός που είναι σχεδόν πεθαμένος = μισοπεθαμένος: *Οι πολιτικοί κρατούμενοι μεταφέρονταν στο νοσοκομείο ημιθανείς από την πολυήμερη απεργία πείνας.* ❧ σχ. **αγενής.**

ημίθεος ο: ΜΥΘΟΛ πρόσωπο που έχει γεννηθεί από έναν θνητό και έναν θεό.

ημικύκλιο το: ❶ ΓΕΩΜ το καθένα από τα δύο ίσα τμήματα του κύκλου, στα οποία τον χωρίζει μία διάμετρος του. ❷ οτιδήποτε έχει το σχήμα μισού κύκλου: *Οι θεατές κάθονταν γύρω του σε ένα ~ και παρακολουθούσαν.* **ημικυκλικός -ή -ό, ημικυκλικά** (επίρρ.).

ημιμαθής -ής -ές: αυτός που έχει ελλιπή μόρφωση και γνώση: *Οι πραγματικά λαμπροί νέοι χάνονται μέσα στο πλήθος των ημιμαθών ή αμαθών.* ❧ σχ. **αγενής, ημιμαθώς** (επίρρ.), **ημιμάθεια η.**

ημισέληνος η: [επίσ.] ❶ η σελήνη, όταν έχει σχήμα δρεπανιού = μισοφέγγαρο ≠ πανσέληνος ❷ (μτφ.) η τουρκική σημαία, που απεικονίζει ημισέληνο: *Στο κοντάρι κυμάτιζε η ~.* **Ερυθρά ~:** μουσουλμανική ανθρωπιστική οργάνωση, ανάλογη του Ερυθρού Σταυρού.

ήμισυς ημίσεια ήμισυ • αρσ. ημίσεος, ήμισυ, ημίσεις, ημίσεων, θηλ. ημισείας, ημίσεις, ημισειών, ουδ. ημίσεος, ημίσεια & ημίση, ημίσεων: [επίσ.] αυτός που δεν είναι ολόκληρος ή αυτός που αναφέρεται σε ένα από τα δύο ίσα τμήματα στα οποία χωρίζεται κτ = μισός ≠ ολόκληρος: *Το έργο χρονολογείται στο δεύτερο ~ του 5ου π.Χ. αιώνα.* **εξ ημισείας:** από μισό: *Την περιουσία κληρονόμησαν τα δύο αδέρφια ~.* **το έτερον ήμισυ:** ο/η σύζυγος.

Προσοχή στην ορθογραφία του β΄ συνθετικού! Με -η- γράφονται τα *ενάμιση* (ο) και *μιάμιση* (η), αλλά όλα τα άλλα με -ι (ενάμισι (το), δυόμισι, τρεισήμισι, πεντέμισι).

ήνιο το: ❶ εξάρτημα που προσαρμόζεται στο κεφάλι ζώων που χρησιμοποιείται για να μεταφέρει φορτία ή να τραβά οχήματα, για να το συγκρατεί ή να το κατευθύνει = γρέμι, χαλινάρι. ❷ *πληθ.* (μτφ.) έλεγχος, ηγετική θέση: *Μετά τις εκλογές, ανέλαβε τα ήνια του κράτους.*

ήνιοχος ο: οδηγός άρματος στην αρχαιότητα: *ο ~ των Δελφών.*

Από το ΑΕ ουσ. *ήνιοχος* (< *ήνιον* + *έχω*) «αυτός που κρατά τα ήνια».

ήπαρ το • γεν. ήπατος, πληθ. ήπατα: ΙΑΤΡ αδένας του σώματος από τον οποίο εκκρίνεται η χολή = [οικ.] σνακί: *κίρρωση του ήπατος.* **μυοκόπικαν τα ήπατα:** τρώμαξα πολύ. **ηπατικός -ή -ό, ηπατίτιδα η:** ΙΑΤΡ ασθένεια του ήπατος. ❧ σχ. **ωτίτιδα.**

Από το ΑΕ ουσ. *ήπαρ*.

ήπειρος η: μεγάλη σε έκταση γεωγραφική περιοχή της γης, η οποία συνήθως ορίζεται από έναν ή περισσότερους ωκεανούς. **Γηραιά ~:** η Ευρώπη, **Μαύρη ~:** η Αφρική. **ηπειρωτικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε περιοχή που βρίσκεται μακριά από τη θάλασσα: *~ Ελλάδα/περιοχή/κλίμα.* **ηπειρωτικά** (επίρρ.).

ήπιος -α -ο: ❶ αυτός που τον χαρακτηρίζει πραότητα, ηρεμία: *Ο Γιάννης, ~ χαρακτήρας, ποτέ δεν καβγαδίζει.* ❷ αυτός που δεν είναι έντονος ή οξύς: *~ κλίμα.* *δρόμος ήπιας κυκλοφορίας.* ❸ (για καιρικά φαινόμενα) όχι έντονος: *Το κλίμα είναι εύκρατο, με ~ χειμώνα.* **ήπια** (επίρρ.). **ηπιότητα η.**

ήρεμος -η -ο: ❶ **α.** αυτός που δεν ταράζεται εύκολα: *Είναι πάντοτε ~ κι αυτό τον βοηθά στις δυσκολίες.* = γαλήνιος. **β.** (μτφ.) αυτός που δεν είναι ταραγμένος: *Η θάλασσα ήταν ~, χωρίς κύματα.* ❷ αυτός που δεν έχει εντάσεις ή διακνυμάνσεις: *Μαζί πέρασαν μια ~ ζωή.* ❸ αυτός που προκαλεί συναίσθημα ψυχικής γα-

ημιθανής
ημίθεος
ημιζωάνια → ημι-
ημικύκλια → ημικύκλιο
ημικυκλικός → ημικύκλιο
ημιμάθεια → ημιμαθής
ημιμαθής → ημιμαθής
ημιμαθώς → ημιμαθής
ημίμετρο → ημι-
ημιπλήγια → ημι-
ημιπολύτιμος → ημι-
ημίσεια → ήμισυς
ημισέληνος
ημιστόχιο → ημι-
ήμισυ → ήμισυς
ήμισυς
ημισφαιρικός → ημι-
ημισφαιρίδιο → ημι-
ημιτελής → ημι-
ημιυπόγειο → ημι-
ημίφωνο → ημι-
ημίφως → ημι-
ημίχρονο → ημι-
ημίωρο → ημι-
ημίωρος → ημι-
ήνιο
ήνιοχος
ηνωμένος → ενώνω
ήξερα → ξέρω
ήπαρ
ηπατικός → ήπαρ
ηπατίτιδα → ήπαρ
ήπειρος
ηπειρωτικά → ήπειρος
ηπειρωτικός → ήπειρος
ήπια → ήπιος
ήπιος
ηπιότητα → ήπιος
ήρα → αίρω
ήρεμα → ήρεμος
ηρεμία → ήρεμος
ηρεμιστικά → ήρεμος
ηρεμιστικό → ήρεμος
ηρεμιστικός → ήρεμος
ήρεμος
ηρεμώ → ήρεμος
ήρθα → έρχομαι
ήρθην → αίρω

Σύνθετα με ημι-

το ένα από τα δύο μέρη
ημισζόνιο
ημιστόχιο
ημισφαιρικός
ημισφαιρίδιο
ημίχρονο
ημίωρο
ημίωρος

σε μικρό βαθμό/μερικώς /σχεδόν
ημιαντόματος
ημιαντόνομος
ημίγλυκος
ημίγυμνος
ημιεπίσημος
ημιμαθής

ημίμετρο
ημιπολύτιμος
ημιτελής
ημιυπόγειο
ημίφωνο

κατά το ήμισυ /από τη μια πλευρά
ημιανάπαυση
ημιανάταση
ημισατασχόληση
ημισαργία
ημιέκταση

ήρωας
ηρωίδα → ήρωας
ηρωικά → ήρωας
ηρωικός → ήρωας
ηρωικώς → ήρωας
ηρωίνη
ηρωισμός → ήρωας
ήσυχα → ήσυχος
ησυχάζω → ήσυχος
ησυχία → ήσυχος
ήσυχος
ησύχως → ήσυχος
ήττα
ηττώμαι → ήττα
ηυξημένος → αυξάνω
ηφαιστειακός → ηφαιστειο
ηφαιστειο
ηχητικά → ήχος
ηχητικός → ήχος
ήχος
ηχώ → ήχος
ηχώ

λήνης: ~ μουσική. **ήρεμα** (επίρρ.). **ηρεμό:** ❶ (αμτβ.) ανακτό τη νηφαλιότητα ή την ψυχραιμία μου: *Τον άφησα να ηρεμήσει, γιατί δεν μπορούσε να συζητήσει με τόσα νεύρα.* ❷ (μτφ., αμτβ.) δεν κινούμαι, μένω ακίνητος: *Τα νερά ηρέμησαν και τίποτε δεν τάραζε την επιφάνεια της θάλασσας.* ❸ (μτβ.) κατευνάζω κπ: *Προσπαθήσαμε να τον ηρεμήσουμε, γιατί είχε πολλά νεύρα.* ❹ (μτβ.) δημιουργώ σε κπ συναίσθημα ψυχικής γαλήνης: *Αυτή η μουσική με ~.* **ηρεμία** η. **ηρεμιστικός -ή -ό.** **ηρεμιστικά** (επίρρ.). **ηρεμιστικό** το: φάρμακο που ηρεμεί.

ήρωας ο, **ηρωίδα** η: ❶ πρόσωπο που διακρίνεται για πράξεις γενναιότητας ή ηθικού μεγαλείου, έως και αυτοθυσίας: *εθνικός ~.* ❷ αυτός που επιδεικνύει ανταπόκριση: *Οι μητέρες που μεγαλώνουν μόνες τα παιδιά τους είναι ηρωίδες.* ❸ βασικός χαρακτήρας μυθοπλασίας, θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου κτλ.: *Το έργο είχε ~ ένα παιδί.* **ηρωικός -ή -ό.** **ηρωικά & -ώς** (επίρρ.). **ηρωισμός** ο: συμπεριφορά ή πράξη που ταιριάζει σε ήρωα.

ηρωίνη η: ναρκωτική ουσία, παράγωγο της μορφίνης.

Η λ. **ηρωίνη** προέρχεται από το γερμανικό *Heroin* (από το ΑΕ *ήρωας*), που ήταν το εμπορικό όνομα φαρμακευτικού προϊόντος που παρασκευαζόταν στη Γερμανία κατά τα τέλη του 19ου αιώνα.

ήσυχος -η -ο: ❶ αυτός που δεν κάνει φασαρία ή δεν ενοχλεί ≠ άτακτος, ζωηρός: *Είναι ~ παιδί, ποτέ δε μας δυσκόλεψε.* ❷ αυτός που βρίσκεται σε ηρεμία ή αυτός που δεν έχει φασαρία: *Πάμε σε μία ~ γωνιά να τα πούμε; ήσυχα & [επίσ.] ησύχως* (επίρρ.). **ησυχία** η: κατάσταση απόλυτης ηρεμίας ή σιωπής. **ησυχάζω:** ❶ (αμτβ.) παύω να κάνω φασαρία: *Τι θα γίνει, θα ησυχάσετε καμιά φορά;* ❷ (αμτβ.) ηρεμώ: *Γύρισε το παιδί στο σπίτι και ησυχάσα!* ❸ (μτβ.) ηρεμώ κπ: *Κοίτα να την ησυχάσεις, κλαίει από το πρωί!*

ήττα η: αποτυχία, αρνητικό αποτέλεσμα σε πόλεμο, αγώνα ή διαγωνισμό ≠ νίκη. **ηττώμαι** • αόρ. *ηττήθηκα*, μπλ. *ηττημένος:* (αμτβ.) υφίσταμαι ήττα = χάνω ≠ νικώ: *Η Γερμανία ηττήθηκε στον πόλεμο από τους συμμάχους.*

ηφαίστειο το: λόφος ή βουνό που εμπερικλείει ρήγμα του στερεού φλοιού της γης, από το οποίο μερικές φορές εκτοξεύονται με εκρήξεις πυρακτωμένα υλικά (στερεά, υγρά και αέρια): *ενεργό/σβηστό ~.* **ηφαιστειακός -ή -ό.**

Η λ. **ηφαίστειο** προέρχεται από το όνομα *Ήφαιστος* με την προσθήκη της παραγωγικής κατάληξης *-ειον* (τόπος όπου δρα ο Ήφαιστος) και είναι μτφρδ. για να αποδώσει τα *volcano/vulcano* κτλ. που προέρχονται από το λατ. όνομα του Ήφαιστου *Volcanus* ή *Vulcanus*. Το ΑΕ *Ήφαιστειον* σήμαινε «νάος του Ήφαιστου».

ήχος ο: ❶ οτιδήποτε μπορεί να γίνει αντιληπτό με την ακοή: *Ακούστηκε ένας περιέργος ~.* **β.** η ένταση του ήχου: *Δυνάμωσε λίγο τον ~ ν' ακούω!* ❷ φγς κύμα με συγκεκριμένη συχνότητα και πλάτος, το οποίο, όταν μεταδίδεται μέσω ελαστικού υλικού, ερεθίζει την αίσθηση της ακοής: *η ταχύτητα του ~.* **ηχώ** • αόρ. *ήχησα:* (αμτβ.) ❶ παράγω ήχο: *Ηχούν καμπάνες.* ❷ ακούγομαι: *Οι λέξεις ηχούσαν περιέργα στα αυτιά μου.* **ηχητικός -ή -ό.** **ηχητικά** (επίρρ.).

Η λ. **ήχος** προέρχεται από το ΑΕ *ήχος*, το οποίο ανάγεται σε αρχαιότερο τ. *ήχη* (με ίδια σημασία).

ηχώ η • **ηχούς:** επανάληψη ήχου που οφείλεται σε ανάκλαση των ηχητικών κυμάτων, όταν προσκρούσουν σε εμπόδιο που βρίσκεται σε απόσταση μεγαλύτερη από δεκαεφτά μέτρα = αντίλαλος.

Θ α & (πριν από α) **θ'** (μόρ.): ❶ χρησιμοποιείται στον σχηματισμό των μελλοντικών χρόνων: ~ γράφω/γράφω/έχω γράψει. ❷ εκφράζει πιθανότητα ή ενδεχόμενο: Για να μην έχει έρθει ακόμα, ~ έχασε το τρένο! Μάλλον ~ έχει βγει, αφού δε σηκώνει το τηλέφωνο! ❸ (+ ρ. σε πρτ. ή υπερσ.) δηλώνει το απραγμα-τοποίητο στο παρελθόν: ~ αποτύγχανα χωρίς τη βοήθειά σου. Αν δε με είχες πάρει τηλέφωνο, ~ είχα φύγει. ❹ (+ ρ. σε πρτ.) αποδίδει ευγενικά παρακλήση, αίτηση κτλ.: ~ μπορούσες να με βοηθήσεις; ~ ήθελα... **θα** το: υπόσχεση ή εξαγγελία που συνήθως δεν πραγματοποιείται: τα ~ των πολιτικών.

Από το ελνστ. θέλω ίνα + υποτ. (περιφραστική από-δοση του μέλλοντα).

θάβω -ομαι: (μτβ.) ❶ τοποθετώ νεκρό σώμα μέσα στη γη ή κηδεύω: Θα τον θάψουν στο χωριό του. ❷ χώνω κτ βαθιά στη γη: Πού θα θαφτούν τόσα σκουπίδια; ❸ κρύβω κτ βαθιά, καλά: θαμμένος θησαυρός. ❹ (μτφ.) αποκρύπτω, δεν αφήνω να γίνει γνωστό: Έθαψαν το σκάνδαλο. ❺ σκεπάζω εντελώς, πλακώνω: Χιλιάδες θάφτηκαν στα ερείπια των Δίδυμων Πύργων. ❻ [οικ.] κατακρίνω, κουτσομπολεύω: Πάλι με θάβετε; **θάψιμο** το.

Από το ΑΕ ρ. θάπτω, από το οποίο προέρχονται και τα τάφος, ταφικός, ενταφιασμός.

θάλασσα η: ❶ έκταση από αλμυρό νερό που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της γης: φουρτουνιασμένη~. ❷ το νερό της θάλασσας: Η ~ έφτασε μέχρι τα σπίτια. **τα έκανα ~:** τα μπέρδεψα ή απέτυχα = θαλασσώνω. **θαλασσινός -ή -ό:** αυτός που συνδέεται με τη θάλασσα: ~ αέρας. **θαλασσινός ο:** ❶ αυτός που κατοικεί ή κατάγεται από παραθαλάσσια περιοχή ή νησί. ≠ στεριανός. ❷ αυτός που το επάγγελμά του σχετίζεται με τη θάλασσα (π.χ. ψαράς ή ναυτικός): Περιγράφει τις περιπέτειες των θαλασσινών. **θαλασσινά** τα: ό,τι φαγώσιμο, εκτός από τα ψάρια, προέρχεται από τη θάλασσα. **θαλάσσιος -α -ο:** [επίσ.]: ~ συγκοινωνίες/ελέφαντας.

θαμπός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι καθαρός, λαμπερός = θολός: Δε βλέπω, το φως είναι ~. ❷ αυτός που οι λεπτομέρειές του δε φαίνονται καθαρά: Δε σε ξεχωρίζω, γιατί η φωτογραφία είναι ~. **θαμπά** (επίρρ.). **θαμπάδα** η: έλλειψη διαύγειας. **θαμπώνω -ομαι:** ❶ (αμτβ.)

γίνομαι θαμπός, χάνω τη διαύγειά μου: Θάμπωσαν τα τζάμια του αυτοκινήτου από την υγρασία. ❷ (μτβ.) μειώνω την όραση κτ ή τη διαύγεια σε κτ: Τον θάμπωσε ο ήλιος. Τα χνότα μας θάμπωσαν το τζάμι. ❸ (μτφ., μτβ.) προκαλώ θαυμασμό ή σύγχυση: Τον θάμπωσε η ομορφιά του τοπίου.

θάνατος ο: ❶ η οριστική διακοπή των ζωτικών λειτουργιών ενός οργανισμού, το τέλος της ζωής ≠ γέννηση: ~ από τροχαίο ατύχημα. ❷ (μτφ.) εξέλιξη, καταστροφή: Το πραξικόπημα έφερε τον ~ της δημοκρατίας. **θανάσιμος -η -ο:** ❶ αυτός που επιφέρει θάνατο: ~ ατύχημα. ❷ (μτφ.) πολύ σοβαρός, ασυγχώρητος: ~ κίνδυνος/εχθρός. ~ **αμάρτημα:** ασυγχώρητο αμάρτημα. **θανάσιμα** (επίρρ.). **θανατηφόρος -α -ο:** αυτός που προκαλεί θάνατο: ~ τίμημα. **θανατικός -ή -ό.** **θανατικό** το: [οικ.] θανατηφόρα επιδημία ή πολλοί θάνατοι μαζί: Έπεσε ~ στο χωριό. **θανατώνω -ομαι** (μτβ.) σκοτώνω, φονεύω: Ο αρχηγός των ανταρτών θανατώθηκε αμέσως. **θανάτωση** η.

θάρος ο: ❶ απουσία φόβου = τόλμη ≠ δειλία: Έδειξε ~ στις δύσκολες στιγμές. ❷ οικειότητα με κτ λόγω στενής σχέσης: Έχω το ~ να του ζητήσω αυτή τη χάρη. **θαρραλέος -α -ο & θαρρετός -ή -ό:** (για πρόσ. ή ενέργεια) αυτός που χαρακτηρίζεται από θάρρος = τολμηρός, γενναίος: ~ στρατηγός/πρωτοβουλία. **θαρραλέα & θαρρετά** (επίρρ.).

θαρρώ: [οικ.] (μτβ.) νομίζω, πιστεύω: ~ πως μας χρωστάς μία εξήγηση.

θαύμα το: ❶ κάθε υπερφυσικό φαινόμενο, που δεν ερμηνεύεται με τη λογική και αποδίδεται σε θεϊκή επέμβαση: Η εικόνα της Παναγίας έκανε το ~ της και ο παράλυτος περπάτησε. ❷ γεγονός (συνήθως θετικό) που συμβαίνει ξαφνικά, ανέλπιστα: Γλίτωσε την εγχείρηση από ~. ❸ αξιόλογο επίτευγμα που γεννά τον θαυμασμό: Πρόκειται για ένα ~ της σύγχρονης τεχνολογίας.

θαυμάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ νιώθω ή παρατηρώ κτ ή κτ με θαυμασμό: ~ την ομορφιά της φύσης. ❷ εκπλήσσομαι, απορώ: ~ το μέγεθος της αποησίας του. **θαυμασμός ο:** εκτίμηση και σεβασμός απέναντι σε κτ ή κτ: Νιώθω ~ για τα έργα των προγόνων μου. **θαυμάσιος -α -ο:** αυτός που προκαλεί τον θαυμασμό = αξιοθαύματος, υπέροχος: ~ άνθρωπος / ταξίδι. **θαυμάσια** (επίρρ.). **θαυμαστός -ή -ό:** αξιοθαύματος: τα ~ επιτεύγματα της ιατρικής. **θαυμαστής ο, -άστρια** η: πρόσωπο που θαυμάζει κτ ή κτ.

- θ' → θα
- θα
- θάβω
- θάλασσα
- θαλασσινά → θάλασσα
- θαλασσινός → θάλασσα
- θαλάσσιος → θάλασσα
- θαμπά → θαμπός
- θαμπάδα → θαμπός
- θαμπός
- θαμπώνω → θαμπός
- θανάσιμα → θάνατος
- θανάσιμος → θάνατος
- θανατηφόρος → θάνατος
- θανατικό → θάνατος
- θανατικός → θάνατος
- θάνατος
- θανατώνω → θάνατος
- θανάτωση → θάνατος
- θαρραλέα → θάρρος
- θαρραλέος → θάρρος
- θαρρετά → θάρρος
- θαρρετός → θάρρος
- θάρρος
- θαρώ
- θαύμα
- θαυμάζω
- θαυμάσια → θαυμάζω
- θαυμάσιος → θαυμάζω
- θαυμασμός → θαυμάζω
- θαυμαστής → θαυμάζω
- θαυμαστός → θαυμάζω
- θαυμάστρια → θαυμάζω
- θαυματοποιός → ποιό
- θάψιμο → θάβω

θεά → θεός
θεά
θέαμα
θεαματικά → θέαμα
θεαματικός → θέαμα
θεαματικότητα → θέαμα
θέαση → σχ. θεά
θεατής → θέαμα
θεατρικά → θέατρο
θεατρικός → θέατρο
θεατροκίνητος → θέατρο
θεατροκίνητη → θέατρο
θεατρονίκος → θέατρο
θεατρονίκος → θέατρο
θεάτρο
θεία → θεός
θεικός → θείο
θείο
θείος
θέλημα → θέλω
θειματικός → θέλω
θέληση → θέλω
θέμα
θεματικά → θέμα
θεματική → θέμα
θεματικός → θέμα
θεματολογία → θέμα
θεματολόγιο → θέμα
θεμελιακά → θεμέλιο
θεμελιακός → θεμέλιο
θεμέλιο
θεμελιώδης → θεμέλιο
θεμελιώνω → θεμέλιο
θεμελιώση → θεμέλιο
θεμελιωτής → θεμέλιο
θεμελιωτής → θεμέλιο
θεμιτά → θεμιτός
θεμιτός

θεά η: ❶ ό,τι μπορεί να δει κανείς από ένα σημείο, συνήθως από ψηλά ή μακριά: *Το σπίτι έχει ~ στη θάλασσα.* ❷ το να αντικρίζει κανείς κτ ή κτ: *Στη ~ του αστυνομικού τράπηκε σε φυγή.*

Από το ΑΕ ρ. *θεάομαι* - *ώμαι*, από το οποίο προέρχονται και τα *θεός*, *θέαμα*, *θέαση*, *θεωρία*.

θέαμα το: ❶ εικόνα που βλέπει μπροστά του κτ: *Το ~ παιδιών που παίζουν με γυμνάσιο χαρά.* ❷ ό,τι παρουσιάζεται στο θέατρο, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο κτλ. για ψυχαγωγία. **γίνομαι ~:** ρεζιλεύομαι δημόσια λόγω της συμπεριφοράς μου. **θεαματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που προσφέρει εντυπωσιακό θέαμα: *Το ποδόσφαιρο είναι ~ άθλημα.* ❷ εντυπωσιακός: ~ *άνοδος των τιμών.* **σχ. θεά. θεαματικά** (επίρρ.). **θεαματικότητα η:** ❶ το εντυπωσιακό θέαμα που προσφέρει κτ. ❷ το ποσοστό ανθρώπων που παρακολουθούν ένα τηλεοπτικό κυρίως θέαμα: *εκπομπή με μεγάλη ~.* **θεατής ο:** ❶ πρόσωπο που παρακολουθεί ένα θέαμα με τη σημ. 2: *Οι ~ αποθέσαν τους ηθοποιούς στο τέλος της παράστασης.* ❷ πρόσωπο που παρακολουθεί κτ να συμβαίνει = μάρτυρας: *Έγινα ~ ενός αιματηρού επεισοδίου.*

θέατρο το: ❶ η τέχνη της παράστασης στη σκηνή μιας δραματοποιημένης υπόθεσης. ❷ α. θεατρική παράσταση: *Πήγατε κανένα ~ τελευταία;* β. κείμενο που προορίζεται για θεατρική παράσταση. ❸ κτίριο, αίθουσα ειδική για θεατρικές παραστάσεις. ❹ οι θεατές μιας θεατρικής παράστασης: *Το ~ όρθιο χειροκροτούσε τη μεγάλη ηθοποιό.* ❺ (μτφ.) ο χώρος στον οποίο συμβαίνει ένα σημαντικό γεγονός: *Το Ιράκ είναι ~ αιματηρών πολεμικών συγκρούσεων.* **θεατρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που συνδέεται με το θέατρο: ~ *παράσταση.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται για επίδειξη, ψεύτικος: *Με μια ~ χειρονομία μας κάλεσε κοντά του.* **θεατρικά** (επίρρ.). **θεατρικότητα η. θεατρικός ο, -α η = ηθοποιός.**

θείο το: χημ χωρίς πληθ. αμέταλλο στερεό στοιχείο, με κίτρινο χρώμα = [οικ.] θειάφι: *διοξειδίο του θείου.* **θεικός -ή -ό:** αυτός που περιέχει θείο: ~ *οξύ.*

θείος -α -ο: ❶ αυτός που έχει σχέση με τον Θεό ή τη θρησκεία: ~ *Λειτουργία.* ❷ (μτφ.) καταπληκτικός, έξοχος: ~ *χάρισμα.* **θεία τα:** οτιδήποτε σχετίζεται με τον Θεό, τη θρησκεία ή τη λατρεία: *Δε σέβεται τα ~.*

θείος ο, θεία η: αδερφός -ή ή εξάδελφος -η του πατέρα ή της μητέρας κτ: *Θα μείνω στον θείου μου.*

θέλω: • πρτ. ήθελα, αόρ. θέλησα (μτβ.) ❶ έχω τη διάθεση, την επιθυμία για κτ: ~ *γλυκό.* ~ να γνωρίσω τους φίλους σου. ❷ σκοπεύω, επιδιώκω: *Θέλει να πετύχει στην ιατρική.* ❸ απαιτώ: ~ να εκτελούνται αμέσως οι εντολές μου. ❹ χρειάζομαι: *Τα τζάμια θέλουν καθαρίσιμα.* ❺ αναζητώ, ψάχνω: *Ποιον θέλεις τέτοια ώρα;* ❻ (θα + πρτ.) για έκφραση επιθυμίας ή για να ζητήσουμε ευγενικά κτ: *Θα ήθελα λίγο νερό, παρακαλώ!* **θέλημα το:** ❶ αυτό που επιθυμεί κτ = επιθυμία, θέληση: *Ήταν ~ Θεού.* ❷ μικροδουλειά για εξυπηρέτηση κτ: *Τρέχει για όλα τα θέληματα του Διευθυντή.* **θέληση η:** ❶ επιθυμία για την επίτευξη ενός σκοπού: *Έχει μεγάλη ~ για μάθηση.* ❷ ψυχική διάθεση: *Αφού υπάρχει καλή ~, όλα θα πάνε καλά.* **θειματικός -ή -ό:** αυτός που εκφράζει θέληση.

θέμα το: ❶ κτ που συζητιέται ή για το οποίο γράφει κτ: *το ~ της συζήτησης ήταν ενδιαφέρον.* ❷ ζήτημα που απαιτεί αντιμετώπιση ή επίλυση: *το φλέγον ~ της διαφθοράς.* **είναι ~ + γεν:** εξαρτάται από, σχετίζεται με: ~ *γούστου/χρόνου.* ❸ ερώτημα, πρόβλημα σε εξετάσεις, που χρειάζεται απάντηση ή ανάπτυξη: *Τα ~ στα μαθηματικά ήταν δύσκολα.* ❹ ΓΛΩΣΣ το σταθερό τμήμα κάθε κλιτικής λέξης: *Το «ατηχ-» είναι το ~ της λέξης «ατηχία».* **θεματικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με ένα θέμα (σημ. 1 & 4): *Το βιβλίο χωρίζεται σε πέντε ~ ενότητες.* **θεματικά** (επίρρ.). **θεματική η = θεματολογία.** **θεματολογία η:** το σύνολο των θεμάτων με τα οποία ασχολείται κτ: *η ~ της εκπομπής.* **θεματολόγιο το.**

θεμέλιο το: ❶ συνήθ. πληθ. το κατώτερο μέρος κτίσματος που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους και στο οποίο στηρίζεται η όλη κατασκευή: *Τα ~ της πολυκατοικίας ήταν γερά.* ❷ (μτφ.) αυτό στο οποίο στηρίζεται κτ ή κτ = βάση: *Ο διάλογος είναι το ~ της Δημοκρατίας.* **θεμελιακός -ή -ό:** αυτός που αποτελεί τη βάση κτ θέματος: ~ *πρόβλημα της εκπαίδευσης είναι οι εξετάσεις.* **θεμελιακά** (επίρρ.). **θεμελιώδης -ης -ες:** θεμελιακός, βασικός: ~ *νόμος.* **σχ. αγενής. θεμελιώνω -ομαι** (μτβ.) ❶ κατασκευάζω τα θεμέλια οικοδομής: ~ *ένα νοσοκομείο.* ❷ (μτφ.) θέτω τις βάσεις: *Ο Φρόνιτ θεμελίωσε την ψυχανάλυση.* ❸ στηρίζω με λογικά επιχειρήματα: ~ *τις απόψεις μου.* **θεμελιώση η. θεμελιωτής ο,**

-**ώτρια** η: πρόσωπο που βάζει τις βάσεις για κτ: *Ο Κεμάλ είναι ο ~ του τουρκικού κράτους.*

θεμιτός -ή -ό: ≠ αθέμιτος: αυτός που είναι σύμφωνος ή επιτρέπεται από τους γραπτούς και άγραφους νόμους: *Είναι ~ να έχει κάποιος φιλοδοξίες. θεμιτά* (επίρρ.).

θεο- & **θεό-**: ως ά συνθ. σημαίνει ❶ αυτό που γίνεται από ή έχει σχέση με τον Θεό: *θεόσταλτος* (αυτός που έχει σταλεί από τον Θεό). ❷ πάρα πολύ, τελείως: *θεότρελος* (τελείως τρελός).

θεολογία η: επιστήμη η οποία μελετά τη φύση του Θεού στις διάφορες θρησκείες. **θεολογικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τη θεολογία: ~ *Σχολή. θεολογικά* (επίρρ.). **θεολόγος** ο, η: επιστήμονας που έχει σπουδάσει, διδάσκει ή ασχολείται με τη θεολογία.

θεομηνία η: μεγάλη κακοκαιρία που προκαλεί φυσικές καταστροφές: *Τα θύματα της ~ ήταν οι ψαράδες.*

Από το ελνστ. *θεομηνία* < *θεός* + *μήνις* «οργή του θεού».

θεός ο, **θεά** η: ❶ ον με υπερφυσικές ικανότητες και χαρακτηριστικά, που λατρεύεται από τους ανθρώπους και συχνά θεωρείται ότι δημιούργησε τον κόσμο: ο ~ *Άρης. η ~ Κάλι. ~ των Μουσουλμάνων είναι ο Αλλάχ. από μηχανής ~*: πρόσωπο ή γεγονός που εμφανίζεται ή συμβαίνει ξαφνικά και δίνει λύση σ' ένα αδιέξοδο, σε μία κρίσιμη κατάσταση. ❷ (μτφ.) πρόσωπο πολύ ωραίο ή ικανό σ' αυτό που κάνει: *Αυτή η ηθοποιός είναι ~. ~ σχ. θεά. θεότητα* η: ❶ το σύνολο των ιδιοτήτων του Θεού: *Δύσκολο να συλλάβεις το μυστήριο της ~. ❷ θεός: Οι λαοί της Μεσοποταμίας πίστευαν σε διάφορες ~.*

θεραπεία η: κάθε μέσο που χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση μιας ασθένειας: *Θα δοκιμάσουμε μια νέα ~. θεραπεύω -ομαι*: (μτβ.) ❶ κάνω κπ καλά = γιατρεύω: *Το φάρμακο αυτό ~ το έλκος. ❷ (μτφ.) διορθώνω, αντιμετωπίζω: Δε θεραπεύεται η κρίση του σχολείου με ημίμετρα. θεραπευτικός -ή -ό. θεραπευτικά* (επίρρ.). **θεραπεύσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να θεραπευτεί ≠ αθεράπευτος. **θεραπευτής** ο, **-εύτρια** η. **θεραπευτήριο** το: ίδρυμα για την θεραπεία ασθενών. **θεράπων** ο: κυρ. στην εκ-

φρ. ~ **ιατρός**: [επίσ.] αυτός που είναι υπεύθυνος για τη θεραπεία ασθενούς.

θέρετρο το: ❶ περιοχή κατάλληλη για διακοπές: *Έκανε διακοπές σε γνωστό ~ της Ελβετίας. ❷ εξοχική κατοικία ή συγκρότημα παραθεριστικών κατοικιών.*

θερμοκήπιο το: σκεπασμένος χώρος, με κατάλληλη θερμοκρασία, που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια και την προστασία φυτών. **φαινόμενο θερμοκηπίου**: το φαινόμενο κατά το οποίο η ατμόσφαιρα συγκρατεί τη θερμική ενέργεια του ήλιου, με συνέπεια την ανατροπή της θερμοκρασιακής ισορροπίας του πλανήτη.

θερμοκρασία η: μέγεθος με το οποίο προσδιορίζεται η θερμότητα: *H ~ είναι 20 °C.*

Από τα ΑΕ *θερμ(η) + κρᾶσις* «ανάμειξη υλικών, θερμότητα του ατμοσφαιρικού αέρα».

θερμόμετρο το: ❶ όργανο για τη μέτρηση της θερμοκρασίας. ❷ (μτφ.) βαθμός έντασης κπ κατάστασης: *Ανέβηκε το ~ της πολιτικής αντιπαράθεσης. θερμομετρών -ούμαι*: (μτβ.) μετρώ τη θερμοκρασία κπ. **θερμομέτρηση** η.

θερμός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει θερμοκρασία μεγαλύτερη από το κανονικό = ζεστός ≠ ψυχρός, κρύος: ~ *αέριες μάζες θα έλθουν στη χώρα μας από την Αφρική. ❷ (μτφ.) αυτός που εκδηλώνει ζωηρά τα συναισθήματα φιλίας και αγάπης που νιώθει, και η σχετική συμπεριφορά, πράξη, ευχή κτλ.: Είναι ~ και εκδηλωτικός άνθρωπος. ~ συγχαρητήρια! ❸ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ έντονος: Προβλέπεται ~ καλοκαίρι στον χώρο της υγείας. ~ σχ. ζεστός. θερμά & -ώς (επίρρ.): *Σας ευχαριστώ ~ για τη βοήθειά σας. θερμαίνω -ομαι*: (μτβ.) ❶ αυξάνω τη θερμοκρασία = ζεσταίνω ≠ παγώνω, ψύχω: *Ο ήλιος ~ τη γη. ❷ (μτφ.) κάνω κτ πιο ευχάριστο ή πιο ζωηρό: Με κάτι σαχλάσταια προσπαθούσε να θερμάνει την ατμόσφαιρα. θερμότητα η: ❶ φγς η ενέργεια που μεταδίδει ένα σώμα σε ένα άλλο ή στο περιβάλλον ως αποτέλεσμα της διαφοράς θερμοκρασίας: *Όταν ιδρώνουμε, διαχέεται ~ στον ήλιο. ❷ (μτφ.) φιλική στάση, θετική διάθεση = θέρμη: H ~ των λόγων του με συγκίνησε.***

θεο-
θεό- → θεο-
θεόγυμνος → θεο-
θεόκληιστος → θεο-
θεόκλητος → θεο-
θεόκουρος → θεο-
θεολογία
θεολογικά → θεολογία
θεολογικός → θεολογία
θεολόγος → θεολογία
θεομηνία
θεόμορφος → θεο-
θεόμουρλος → θεο-
θεονήσιτος → θεο-
θεοπάλαβος → θεο-
θεόπεμπτος → θεο-
θεός
θεοσεβής → θεο-
θεοσκότεινος → θεο-
θεόσταλτος → θεο-
θεόστεγνος → θεο-
θεόστραβος → θεο-
θεότητα → θεός
θεότρελος → θεο-
θεότυφλος → θεο-
θεόφτωχος → θεο-
θεοφώτιστος → θεο-
θεραπεία
θεραπεύσιμος → θεραπεία
θεραπευτήριο → θεραπεία
θεραπευτής → θεραπεία
θεραπευτικά → θεραπεία
θεραπευτικός → θεραπεία
θεραπευτρία → θεραπεία
θεραπεύω → θεραπεία
θεράπων → θεραπεία
θέρετρο
θερινός → θερός²
θερμά → θερμός
θερμάνω → θερμός
θερμάνωση → θερμός
θερμαντικός → θερμός
θερμοκήπιο
θερμοκρασία
θερμομέτρηση → θερμόμετρο
θερμόμετρο
θερμότητα → θερμός
θερμός
θερμότης → θερμός

Σύνθετα με θεο- σε σχέση με τον Θεό	θεοσεβής θεοφώτιστος	θεόκληιστος θεόκουρος θεόμουρλος θεονήσιτος θεοπάλαβος	θεοσκότεινος θεόστεγνος θεόστραβος θεότυφλος θεόφτωχος
θεόκλητος θεόμορφος θεόπεμπτος	τελείως θεόγυμνος		

θέρος¹
θέρος²
θέση
θεσμικά → θεσμός
θεσμικός → θεσμός
θεσμός
θεσπίζω
θέσπιση → θεσπίζω
θετικά → θετικός
θετικός
θετός
θέτω
θεώρημα
θεώρηση → θεωρώ
θεωρητικά → θεωρώ
θεωρητικός → θεωρώ
θεωρία → θεωρώ
θεωρώ

θερμάνση η: ❶ τεχνητή αύξηση της θερμοκρασίας σώματος ή χώρου. ❷ σύστημα με το οποίο θερμαίνουμε έναν χώρο: *κεντρική ~*.

θερμαντικός -ή -ό: αυτός που είναι ικανός να παράγει θερμότητα: ~ *ύλη*.

θέρος¹ ο: ο θερισμός των σιτηρών και η εποχή του θερισμού.

θέρος² το: [επίσ., λογοτ.] καλοκαίρι. **θερινός -ή -ό:** ~ *σινεμά*.

θέση η: ❶ ο χώρος στον οποίο είναι τοποθετημένο ή ανήκει κτ: *Το κατάστημα βρίσκεται σε πολύ καλή ~ στο κέντρο της πόλης. Να βάλεις τα κοσμήματα στη ~ τους*. ❷ χώρος, και κυρίως κάθισμα που αντιστοιχεί σε ένα άτομο: *Έχουμε ~ στην πρώτη σειρά*. ❸ **α.** η εργασιακή απασχόληση (σε υπηρεσία, εταιρεία κτλ.): *Οι ~ στο δημόσιο είναι λίγες*. **β.** αξίωμα σε υπηρεσία στην οποία εργάζεται κτ: *Κατέχει σημαντική ~ στο υπουργείο*. ❹ (μτφ.) η κατάσταση στην οποία βρίσκεται κτ ή κτ: *Η ~ της γυναίκας έχει βελτιωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια*. ❺ γνώμη, άποψη: *Μας παρουσίασε τις ~ του στο ζήτημα*.

θεσμός ο: ❶ ομαδική ή ατομική ενέργεια, δράση ή σχέση ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας, που παγιώνεται ή καθιερώνεται συνήθως ύστερα από μακροχρόνια και ομοιόμορφη επανάληψη: *ο ~ της προίκας. Οι συναντήσεις της παρέας τις Τετάρτες έχουν γίνει πια ~*. ❷ θεμελιώδες στοιχείο (νόμος, οργανισμός, αξίωμα) της πολιτειακής οργάνωσης: *ο ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας*. **θεσμικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους θεσμούς, κυρίως της Πολιτείας: *Χρειάζονται ~ αλλαγές στην εκπαίδευση*. **θεσμικά** (επίρρ.).

θεσπίζω -ομαι: (μτβ.) καθιερώνω με νόμο: *Η κυβέρνηση θα θεσπίσει νέα μέτρα*. **θέσπιση η.**

θετικός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι βέβαιος, πραγματικός, αυτός για τον οποίο δεν υπάρχει αμφιβολία: *Έχω ~ πληροφορίες ότι λείπει στο εξωτερικό*. ❷ (για πρόσ.) αυτός που σκέφτεται και ενεργεί πάντα με τη λογική: *Έχει ~ μυαλό*. ❸ αυτός που δίνει καταφατική απάντηση ≠ αρνητικός. ❹ μαθ αριθμός που είναι μεγαλύτερος από το μηδέν και που συνοδεύεται από το σύμβολο + ≠ αρνητικός. ❺ αυτός που είναι ευνοϊκός ≠ αρνητικός: *Η στάση του ήταν ~ για τα σχέδιά μας*. **θετικές επιστήμες:** τα Μαθηματικά, η Φυσική, η Χημεία κτλ. ≠ θεωρητικές επιστήμες. **θετικά** (επίρρ.): *Δεν μπορώ να απαντήσω ~ στην πρόσκλησή σου, έχω ήδη κανονίσει*.

θετός -ή -ό: αυτός που υιοθέτησε κτ ή υιοθετήθηκε: ~ *γονείς/κόρη*.

θέτω τίθεμαι: [επίσ.] βάζω, τοποθετώ. *Έθεσε τις βάσεις για την πρόοδο της Ψυχιατρικής. Τίθεται σοβαρό πολιτικό ζήτημα μετά τις δηλώσεις του Υπουργού*.

Από τον αόρ. β΄ *έθεσα* του ΑΕ ρ. *τίθημι*.

Το ρ. *θέτω* συνδυάζεται με ορισμένα ουσιαστικά για να σχηματίζει φράσεις των οποίων η σημασία προκύπτει ως εξής: *θέτω* «εισάγω σε μια νέα κατάσταση, αρχίζω» + σημασία του ουσιαστικού: ~ *κτ/κτ υπό απαγόρευση* «απαγορεύω», ~ *κτ σε κίνηση* «βάζω σε λειτουργία», ~ *κτ σε εφαρμογή* «αρχίζω να το υλοποιώ», ~ *τέμα σε κτ* «τεματίζω». Η κλίση του ρ. *θέτω* και των σύνθετων με αυτό ρημάτων (*αναθέτω, συνθέτω* κτλ.) είναι: πρτ. *έθετα*, αόρ. *έθεσα*, παθ. ενστ. *τίθημαι -εσαι, -εται, -έμεθα, -εσθε, -ενται*, πρτ. γ' πρόσ. *ετίθετο, ετίθεντο*, αόρ. *τέθηκα & [επίσ.] ετέθη*.

θεώρημα το: μαθ πρόταση που η αλήθειά της χρειάζεται απόδειξη: *Πυθαγόρειο ~*.

θεωρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ πιστεύω, νομίζω, έχω τη γνώμη: ~ *ότι λέει αλήθεια. Τον ~ έντιμο άνθρωπο*. ❷ επικυρώνω: *Το έγγραφο αυτό πρέπει να θεωρηθεί από την αστυνομία*. **θεώρηση η:** ❶ επικύρωση εγγράφου με υπογραφή και επίσημη σφραγίδα από το αρμόδιο όργανο: ~ *διαβατηρίου*. ❷ προσεκτική εξέταση ενός φαινομένου: *Χρειάζεται πολύπλευρη ~ του θέματος*. ❸ τρόπος με τον οποίο βλέπει κτ τα πράγματα: *μια νέα ~ του κόσμου*. **θεωρία η:** ❶ **α.** σύνολο αρχών και απόψεων που είναι λογικά οργανωμένες και στοχεύουν να ερμηνεύσουν ένα φαινόμενο (φυσικό, κοινωνικό κτλ.): *Μελετά τη ~ της σχετικότητας του Αϊνστάιν*. **β.** το σύνολο των αρχών ενός τομέα της γνώσης ή της δραστηριότητας του ανθρώπου: ~ *λογοτεχνίας / μαθηματικών*. ❷ προτάσεις ή απόψεις που δε βασίζονται σε πραγματικά δεδομένα: *Οι προτάσεις σου κινούνται στη σφαίρα της ~, είναι ανεφάρμοστες*. **σχ. θέα. θεωρητικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με τη θεωρία ≠ πρακτικός: *Πρόκειται για ~ προσέγγιση του προβλήματος*. ❷ αυτός που στηρίζεται στην αφηρημένη σκέψη και όχι στην εμπειρία ≠ θετικός: ~ *επιστήμες / κατεύθυνση*. **θεωρητικά** (επίρρ.): από θεωρητική πλευρά: ~, *όλοι είναι αθώοι μέχρι να αποκαλυφθεί ο ένοχος*.

Το ρ. *θεωρώ* αρχικά σήμαινε «είμαι θεωρός» (από το *θέα + ὄρω*), δηλ. «αντιπρόσωπος μιας πόλης, παρατηρητής σε θερησκευτική γιορτή». Αργότερα πήρε τις σημασίες «παρατηρώ» (από όπου και το *θωρό*) και «διατυπώνω τη γνώμη μου», από όπου και τα *θεωρία, θεωρητικός* κτλ.

θηλυκός -ή & -ία -ό: ❶ (για πρόσ. ή ζώο) αυτός που ανήκει στο φύλο του οποίου χαρακτηριστικό είναι ότι γεννά νέα μέλη του είδους του ≠ αρσενικός: ~ *τίγρη*. ❷ αυτός που ταιριάζει σε γυναίκα: ~ *ντύσιμο*. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που το γραμματικό του γένος είναι θηλυκό. **θηλυκά** (επίρρ.). **θηλυκό** το: κορίτσι ή γυναίκα: *τετραπέρατο ~. θηλυκότητα* η: γυναικεία χάρη.

Από το ΑΕ επίθ. *θήλυς - θήλεια - θήλυ*.

θησαυρός ο: ❶ συγκεντρωμένα αντικείμενα μεγάλης αξίας: *Οι Σουλτάνοι είχαν αμύθητους θησαυρούς. αρχαιολογικός ~.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται πολύτιμο: *Είναι εξαιρετική στη δουλειά της, πραγματικός ~!* ❸ λεξικό που περιέχει όλο το λεξιλόγιο μιας γλώσσας ή ενός θεματικού πεδίου, καθώς και τις σχέσεις που συνδέουν τις λέξεις: *ο ~ της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. θησαυρίζω*: (αμτβ.) αποκτώ πολλά χρήματα: *Οι κερδοσκόποι ~ από την άνοδο των τιμών του πετρελαίου. θησαύριση* η.

θητεία η: ❶ υπηρεσία στον στρατό και η διάκειά της: *Υπηρετεί τη ~ του στα σύνορα.* ❷ διάρκεια άσκησης δημόσιου αξιώματος: *Η ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι πέντε χρόνια.* ❸ χρόνος συστηματικής απασχόλησης σε έναν τομέα: *επιτυχημένη ~ στη Διοίκηση του Εθνικού Θεάτρου. θητεύω*: (αμτβ.) στις σημ. 2 & 3.

θίασος ο: ομάδα ηθοποιών που συνεργάζονται για το ανέβασμα μιας παράστασης: *Η παράσταση θα δοθεί από γνωστό ~. θιασώτης ο, **θιασώτρια** η: ενθουσιώδης υποστηρικτής = υπέρμαχος: *Είναι δυνατόν να υπάρχουν ακόμα θιασώτες της δικτατορίας;**

Στην αρχαιότητα η λ. *θίασος* είχε τη σημ. «συντεχνία, όμιλος ανθρώπων που τελούν θερησκευτική τελετή». Ο *θιασώτης* ήταν το μέλος του θίασου, ο λατρευτής, ο οπαδός. Αυτή η σημ. (του υποστηρικτή) πέρασε στη ΝΕ.

θίγω -ομαι • αόρ. *έθιξα*, παθ. αόρ. *θήχτηκα* &

[επίσ.] *εθίγην*: (μτβ.) ❶ μειώνω, προσβάλλω κπ με λόγια ή πράξεις: *Η ειρωνεία της τον έθιξε.* ❷ προκαλώ ζημιά, βλάβη: *Τα νέα μέτρα ~ τα δικαιώματα των φοιτητών.* ❸ κάνω αναφορά σε κτ: *Στην ομιλία του έθιξε όλα τα φλέγοντα ζητήματα.*

Από το ΑΕ ρ. *θιγγάνω* «αγγίζω», με βάση το θέμα *θιγ-* του αορ. β΄ *έθιγον*.

θλίβω -ομαι • μππ. *θλιμμένος*: (μτβ.) **α.** προκαλώ σε κπ λύπη, στενοχώρια: *Με ~ η συμπεριφορά σου.* **β.** παθ. αισθάνομαι λύπη: *Θλιβεται, όταν ακούει ρατσιστικές απόψεις. θλίψη* η: μεγάλη λύπη = στενοχώρια: *Εξέφρασε τη ~ της για τον θάνατο των νέων. Η ζωή εδώ είναι σκέτη ~. θλιβερός -ή -ό*: αυτός που προκαλεί θλίψη, οίκτο και γενικά αρνητικά συναισθήματα: ~ *επεισόδια / κατάσταση. θλιβερά* (επίρρ.).

θνητός -ή -ό: αυτός που από τη φύση είναι καθορισμένο ότι θα πεθάνει ≠ αθάνατος (σημ. 1). **κοινός ~**: ο απλός άνθρωπος, που δεν είναι προνομιούχος: *Εμείς οι κοινοί θνητοί θα περιμένουμε τη σειρά μας στην ουρά!* **θνητότητα** η: η ιδιότητα του θνητού. **θνησιμότητα** η: το ποσοστό των ανθρώπων που πεθαίνουν σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο ≠ γεννητικότητα: *Η πρόοδος της ιατρικής επέφερε μείωση της παιδικής ~.*

Από το ΑΕ *θνητός* (< *θνήσκω* «πεθαίνω»).

θολός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι διαυγής ή καθαρός: *Τα τζάμια του αυτοκινήτου είναι ~. Η βρύση βγάζει ~ νερό. ≠ καθαρός.* ❷ (μτφ.) ασαφής, ακαθόριστος: *Το πολιτικό τοπίο είναι ~, επειδή η κυβέρνηση δεν ξεκαθαρίζει τη στάση της. θολά* (επίρρ.). **θολώνω**: ❶ (μτβ.) κάνω κπ θολό, θαμπό και αδιαφανές: *Οι ανάσες μας θόλωσαν το τζάμι.* ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ σύγχυση: *Ο έρωτας ~ το μυαλό.* ❸ (αμτβ.) γίνομαι θολός: *Το νερό της πιασίνας θόλωσε.* ❹ (μτφ., αμτβ.) νιώθω σύγχυση ή οργή: *Μόλις τον είδε, θόλωσε. θόλωμα* το.

θόρυβος ο: ❶ ήχος δυνατός, όχι αρμονικός, που μας ενοχλεί: *ο ~ της πλατείας.* ❷ (μτφ.) μεγάλη συζήτηση για πρόσωπο, πράξη ή γεγονός: *Η νέα του ταινία προκάλεσε ~. θορυβώ*: (αμτβ.) προκαλώ θόρυβο: *Ποιος θορυβεί στο μάθημα; θορυβούμαι* (μτφ., μτβ.) αισθάνομαι

θηλυκά → θηλυκός
θηλυκό → θηλυκός
θηλυκός → θηλυκός
θηλυκότητα → θηλυκός
θησαυρίζω → θησαυρός
θησαύριση → θησαυρός
θησαυρός
θητεία
θητεύω → θητεία
θίασος
θιασώτης → θίασος
θιασώτρια → θίασος
θίγω
θλιβερά → θλίβω
θλιβερός → θλίβω
θλίβω
θλίψη → θλίβω
θνησιμότητα → θνητός
θνητός
θνητότητα → θνητός
θολά → θολός
θολός
θόλωμα → θολός
θολώνω → θολός
θορυβοποιός → -ποιός
θόρυβος
θορυβούμαι → θόρυβος
θορυβώ → θόρυβος
θορυβώδης → θόρυβος
θορυβωδώς → θόρυβος

θράσος
 θρασύς → θράσος
 θρασυτήτα → θράσος
 θραύση
 θραύσμα → θραύση
 θραύω → θραύση
 θρέμμα → θρέφω
 θρεμμένος → τρέφω
 θρεπτικά → θρέφω
 θρεπτικός → θρέφω
 θρέφω
 θρηνητικά → θρηνώ
 θρηνητικός → θρηνώ
 θρήνος → θρηνώ
 θρηνώ
 θρησκεία
 θρησκευμα → θρησκεία
 θρησκευτικά → θρησκεία
 θρησκευτικός → θρησκεία
 θρησκεία
 θρήσκος → θρησκεία
 θριαμβευτής → θρίαμβος
 θριαμβευτικά → θρίαμβος
 θριαμβευτικός → θρίαμβος
 θριαμβεύτρια → θρίαμβος
 θριαμβεύω → θρίαμβος
 θρίαμβος
 θροιάζω → θρόνος
 θρόνος
 θρυλικός → θρύλος
 θρύλος
 θυγατέρα
 θυγατρικός → θυγατέρα
 θύελλα
 θυελλώδης → θύελλα
 θυελλωδώς → θύελλα
 θύμα

ανησυχία ή σύγχυση: *Η κυβέρνηση θορυβή-
 θηκε από τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δι-
 καστηρίου. **θορυβώδης -ης -ες**: ≠ αθόρυβος ❶
 αυτός που προκαλεί θόρυβο: ~ κοινό. ❷ αυ-
 τός στον οποίο επικρατεί θόρυβος: ~ δρόμος.
 ✎ σχ. **αγενής, θορυβώδης** (επίρρ.).*

θράσος το: τόλη που αγγίζει τα όρια της προ-
 κλητικής αναιδίας: *Έχει το ~ να μιλάει με-
 τὰ από όσα έκανε; **θρασύς -εία -ύ***: αυτός που
 χαρακτηρίζεται από θράσος. **θρασυτήτα** η.

θραύση η: βίαιο σπάσιμο αντικείμενου. **κάνω ~**:
α. για κπ ή για κτ που κάνει μεγάλη εντύπω-
 ση, που γνωρίζει μεγάλη επιτυχία: *Αυτή η
 ταινία έκανε ~. β.* για κτ που προκαλεί μεγά-
 λη καταστροφή: *Το AIDS κάνει ~ στην Αφρι-
 κή. **θραύω -ομαι***: [επίσ.] (μτβ.) σπάζω. **θραύ-
 σμα** το: καθένα από τα πολλά μικρά κομμα-
 τια στα οποία διαλύθηκε αντικείμενο που
 έσπασε: *Ένα ~ από το παρμπρίζ τον τραυ-
 μάτισε στο πρόσωπο.*

θρέφω -ομαι • αόρ. *έθρεψα*, παθ. αόρ. *τράφηκα*,
 μπλ. *θρεμμένος*: ❶ (μτβ.) δίνω τροφή, εξα-
 σφαλίζω την τροφή, την επιβίωση κπ: *Έχω
 τρία ορφανά να θρέψω. ❷* (αμτβ.) (για τραύ-
 μα) επούλωνομαι, κλείνω: *Θα αργήσει να
 θρέψει η πληγή. ✎ **τρέφω, θρέμμα** το: μόνο
 στην έκφρ. **γέννημα ~**: ✎ **γέννημα, θρεπτι-
 κός -ή -ό**: αυτός που περιέχει στοιχεία ανα-
 γκαία για την καλή διατροφή και ανάπτυξη
 ενός οργανισμού: *Τα όσπρια είναι από τις
 πιο ~ τροφές. **θρεπτικά*** (επίρρ.).*

θρηνώ -ούμαι: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) εκδη-
 λώνω τον ψυχικό μου πόνο με κλάματα: *Θρη-
 νούσε τον χαμό της φίλης της. **θρήνος** ο*: εκδή-
 λωση ψυχικού πόνου με κλάματα, κραυγές: *Ο
 ~ των γονέων για τον χαμό του παιδιού μας συ-
 γκλόνησε. **θρηνητικός -ή -ό, θρηνητικά*** (επίρρ.).

θρησκεία η: ❶ ιδέες και απόψεις που αναφέρο-
 νται στην ύπαρξη και λατρεία μιας ανώτερης
 δύναμης, του θεού: *χριστιανική/ανατολικές ~.*
 ❷ (μτφ.) οτιδήποτε αντιμετωπίζεται από κπ
 με θρησκευτική πίστη ή γίνεται αντικείμενο
 λατρείας. *Για μένα η ομάδα μου είναι ~. **θρη-
 σκευτικός -ή -ό***: αυτός που συνδέεται ή είναι
 σύμφωνος με τη θρησκεία, ή προέρχεται από
 αυτή: *Οι πράξεις αυτές προσβάλλουν το ~
 συναίσθημα του λαού μας. **θρησκευτικά** τα*:
 σχολικό μάθημα για τις θρησκείες, με έμφα-
 ση στη Χριστιανική Ορθόδοξη. **θρήσκος -α
 -ο**: αυτός που είναι προσηλωμένος στους κα-
 νόνες μιας θρησκείας. **θρήσκευμα** το: η θρη-
 σκεία στην οποία πιστεύει κπ.

θρίαμβος ο: ❶ εντυπωσιακή νίκη, επιτυχία ή
 επικράτηση: *ο ~ της εθνικής ομάδας στη Λι-
 σαβόνα. ο ~ της λογικής. ❷* στα ρωμαϊκά
 χρόνια και αργότερα στο Βυζάντιο, η πανη-
 γυρική είσοδος στην πόλη του νικητή στρα-
 τηγού ή αυτοκράτορα και του στρατού του: *ο
 ~ του Οκταβιανού. **θριαμβεύω***: (αμτβ.) ❶ πε-
 τυχαίνω αξιοθαύμαστη νίκη ή επιτυχία:
Θριαμβεύσε το σχολείο στους αγώνες. ❷ επι-
 κρατώ: *Η δημοκρατία θα θριαμβεύσει. **θριαμ-
 βευτικός -ή -ό***: αυτός που έχει τον χαρακτή-
 ρα θρίαμβου, που ταιριάζει σε θρίαμβο:
*Έδωσε ~ τόνο στην ομιλία του. **θριαμβευτι-
 κά*** (επίρρ.). **θριαμβευτής** ο, **-εύτρια** η.

θρόνος ο: ❶ πολυτελές κάθισμα για τον ανώτα-
 το πολιτικό ή θρησκευτικό άρχοντα: *βασιλι-
 κός/επισκοπικός ~. ❷* το βασιλικό αξίωμα: *ο
 διάδοχος του θρόνου της Αγγλίας. **θροιάζω
 -ομαι***: [οικ.] (μτβ.) κάθομαι κάπου άνετα και
 χωρίς διάθεση να σηκωθώ: *Τι θροιάστηκες
 στη θέση μου;*

θρύλος ο: ❶ προφορική διήγηση για πρόσωπα,
 γεγονότα ή καταστάσεις του μυθικού παρελ-
 θόντος: *ο ~ του μαρμαρωμένου βασιλιά. ❷*
 πρόσωπο, γεγονός ή κατάσταση με μεγάλη
 φήμη και ακτινοβολία = **μύθος**: *Ο Πελέ είναι
 ένας ~ του ποδοσφαίρου. **θρυλικός -ή -ό***: αυ-
 τός που έχει γίνει θρύλος = **μυθικός**, **ένδοξος**:
τα ~ κατορθώματα του Κολοκοτρώνη.

Από το ελνστ. θρύλος «φήμη», με αρχική σημασία
 «θόρυβος, μουρμουρητό».

θυγατέρα η: κόρη: *Ο Αγαμέμνων θυσίασε τη ~
 του. **θυγατρικός -ή -ό***: (για επιχείρηση) αυτός
 που έχει δημιουργηθεί και εξαρτάται από άλ-
 λον φορέα: *εταιρεία ~ μεγάλης βιομηχανίας.*

θύελλα η • γεν. & [λόγ.] *θυέλλης*: ❶ σφοδρός
 άνεμος μαζί με βροχή, ισχυρή καταιγίδα: *δελ-
 τίο **θυέλλης**. ❷* (μτφ.) μεγάλη αναταραχή,
 σφοδρή αντίδραση: *Με τις αποφάσεις του
 προκάλεσε ~ διαμαρτυριών. ❸* πολύ ζωνχρές
 εκδηλώσεις: *~ χειροκροτημάτων. **θυελλώδης
 -ης -ες***: ❶ αυτός που είναι τόσο σφοδρός όσο
 η θύελλα: *~ άνεμοι. ❷* (μτφ.) έντονος: *~ συ-
 ζήτηση ✎ σχ. **αγενής, θυελλωδώς*** (επίρρ.).

θύμα το: ❶ πρόσωπο που παθαίνει κακό από
 βίαιη ή εγκληματική πράξη: *Έπεσε ~ της τρο-
 μοκρατίας. Έπεσε ~ παραπληροφόρησης. ❷*
 πρόσωπο που υφίσταται τις δυσάρεστες συ-
 νέπειες ενός ατυχήματος, μιας καταστροφής
 κτλ.: *Αυξήθηκαν τα ~ των τροχαίων ατυχη-*

μάτων στη χώρα μας. **εξιλαστήριο** ~. **εξι-λεώνω**. **θύτης** ο: ❶ πρόσωπο που διέπραξε βίαιη ή εγκληματική πράξη ή γενικά έκανε κτ κακό εναντίον κπ: *Στη δίκη ήρθαν αντιμετώπι ο ~ και το θύμα*. ❷ ΙΣΤ ιερέας που θυσίαζε ή πρόσφερε τη θυσία.

Και οι δύο λ. προέρχονται από το ΑΕ ρ. *θύω* «θυσιάζω»: *θύμα* ήταν το ζώο που σφαζόταν για θυσία και *θύτης* αυτός που το έσφαζε. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *θυσία*, *θυμίαμα* κτλ.

θυμάμαι & θυμούμαι: (μτβ. & αμτβ.) διατηρώ ή ξαναφέρνω στη μνήμη μου εικόνες ή γεγονότα του παρελθόντος ≠ ξεχνώ: *Όποτε βλέπω τις παλιές φωτογραφίες, ~ τα παιδικά μας χρόνια. Ο παππούς γέρασε, δε ~ πια*. **θύμηση** η: [οικ.] ❶ ικανότητα του εγκεφάλου να διατηρεί εικόνες ή παραστάσεις και να τις ανακαλεί, και (συνεκδ.) το τμήμα του εγκεφάλου όπου αυτές εντυπώνονται: *Αυτή η νύχτα χαράχτηκε στη ~ μου*. ❷ ανάμνηση προσώπου ή γεγονότος: *Η ~ της κοπέλας δεν τον άφηνε να ησυχάσει*.

θυμίζω: (μτβ.) ❶ κάνω κπ να θυμηθεί κτ που δεν πρέπει να ξεχάσει = υπενθυμίζω: *Να μου θυμίσεις να επιστρέψω το βιβλίο που δανείστηκα*. ❷ ανακαλώ στη μνήμη κτ άλλο γνωστό: *Μου ~ πολύ έναν παλιό φίλο*.

θυμός ο: κατάσταση ψυχικής έντασης η οποία οφείλεται σε μεγάλη δυσαρέσκεια και εκδηλώνεται με έντονο τρόπο (φωνές, βιαιότητα κτλ.) = οργή, αγανάκτηση: *Μπήκε στην τάξη έξαλλος από ~*. **θυμώνω**: ❶ (αμτβ.) κυριεύομαι από θυμό = νευριάζω, εκνευρίζομαι, οργίζομαι: *Θύμωσα όταν κατάλαβα ότι με ειρωνεύταν*. ❷ (μτβ.) προκαλώ θυμό σε κπ = εκνευρίζω, εξοργίζω: *Με θύμωσε με τις παράλογες απαιτήσεις του*.

Στην αρχαιότητα, η λ. *θυμός* δήλωνε την καρδιά ως έδρα των συναισθημάτων.

θύρα η: ❶ [επίσ.] πόρτα. **κεκλεισμένων των θυρών**: για δίκη, συνεδρίαση την οποία δεν επιτρέπεται να παρακολουθήσει το κοινό: *Η δίκη διεξήχθη ~*. ❷ ΑΘΛ α. καθεμιά από τις πύλες εισόδου και εξόδου γηπέδου, σταδίου κτλ.: *Θα μπειτε από τη ~ 4*. **β**. οι θεατές ή οι

Από το ΑΕ *θυραωρός*, σύνθετο από τα *θύρα* + *δωρό*.

θυσία η: ❶ λατρευτική προσφορά προς κπ θεότητα: *Πριν ξεκινήσουν, πρόσφεραν ~ στον Δία*. ❷ (μτφ.) στέρηση αγαθών και απολαύσεων που φτάνει ακόμα και στην προσφορά της ίδιας της ζωής κπ για έναν ανώτερο σκοπό: *Έκανε μεγάλες ~ για να σπουδάσει τα παιδιά του*. **πάση** ~: οπωσδήποτε: *Θα πετύχω ~*. **θυσιάζω -ομαι**: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) προσφέρω κπ ή κτ ως θυσία: *Ο Αγαμέμνωνας θυσίασε την κόρη του. Οι αρχαίοι λαοί θυσίαζαν στους θεούς*. ❷ (μτφ.) στερούμαι με τη θέλησή μου ή προσφέρω κτ για έναν σκοπό: *Θυσίασε την καριέρα της για να κάνει οικογένεια*. **σχ. θύμα**.

θώρακας • γεν. & [λόγ.] **θώρακος**: ❶ ΑΝΑΤ α. η κοιλότητα και το άνω μέρος του κορμού του σώματος των σπονδυλωτών, που περιέχει σημαντικά όργανα όπως οι πνεύμονες και η καρδιά: **ακτινογραφία θώρακος**. **β**. το μεσαίο από τα τρία τμήματα στα οποία χωρίζεται το σώμα των εντόμων. ❷ κάλυμμα από δέρμα ή μέταλλο για το στήθος και την πλάτη: *Το ακόντιο τρύπησε τον ~ του ιππότη*. ❸ ειδικό προστατευτικό περίβλημα από μέταλλο, για προστασία πλοίων, οχημάτων, χώρων κτλ. από ισχυρά βλήματα: *Τα νέα άρματα μάχης φέρουν ασάλινο ~ προστασίας*. **θωρακίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ επενδύω κτ με θώρακα (σημ. 3): *θωρακισμένο αυτοκίνητο*. ❷ (μτφ.) εξοπλίζω κτ πολύ καλά, ώστε να μην κινδυνεύει: *Διαθέσαμε τεράστια ποσά, για να θωρακίσουμε την ασφάλεια των συνόρων μας*. **θωράκιση** η. **θωρακικός -ή -ό**.

θωρό: [λογοτ., λαϊκ.] (μτβ.) κοιτάζω, βλέπω: *Πώς μας θωρείς ακίνητος;*

Από το μsn. ρ. *θωρό* και αυτό από το ΑΕ ρ. *θεωρώ* (**σχ. θεωρώ**).

θυμάμαι
θύμηση → θυμάμαι
θυμίζω
θυμός
θυμούμαι → θυμάμαι
θυμώνω → θυμός
θύρα
θυραωρία → θύρα
θυραωρός → θύρα
θυσία
θυσιάζω → θυσία
θύτης → θύμα
θώρακας
θωρακίζω → θώρακας
θωρακικός → θώρακας
θωράκιση → θώρακας
θωρό

ιαματικός → ίαση
ίαση
ιάσιμος → ίαση
ιατρείο → ιατρός
ιατρικά → ιατρός
ιατρική → ιατρός
ιατρικός → ιατρός
ιατρικός → ιατρός
ιατρός

ιαχή
ιδανικά → ιδανικός
ιδανικό → ιδανικός
ιδανικός
ιδέα

ιδεαλισμός
ιδεαλιστής → ιδεαλισμός
ιδεαλιστικός → ιδεαλισμός
ιδεαλιστρια → ιδεαλισμός
ιδεατά → ιδέα
ιδεατός → ιδέα
ιδεολογία

ιδεολογικά → ιδεολογία
ιδεολογικός → ιδεολογία
ιδεολογικός → ιδεολογία
ιδεολόγος → ιδεολογία
ιδεώδης → ιδεώδης
ιδεώδης

ιδεωδώς → ιδεώδης
ιδιαιτέρα → ιδιαιτερός
ιδιαιτέρα → ιδιαιτερός
ιδιαιτερός

ιδιαιτερότητα → ιδιαιτερός
ιδιαιτέρως → ιδιαιτερός
ιδιοκτησία

ιδιοκτησιακός → ιδιοκτησία
ιδιοκτήτης → ιδιοκτησία

ιδιόκτητος → ιδιοκτησία
ιδιοκτήτρια → ιδιοκτησία

ιδιόμορφα → ιδιόμορφος
ιδιομορφία → ιδιόμορφος
ιδιόμορφος

ιδιόρρυθμα → ιδιόρρυθμος
ιδιορρυθμία → ιδιόρρυθμος
ιδιόρρυθμος

ιδιος¹

Ίαση η: [επίσ.] αποκατάσταση της υγείας = θεραπεία, γιατρεία. **ιάσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να θεραπευτεί = θεραπεύσιμος ≠ ανίατος: *Αν η ασθένεια αυτή διαγνωσθεί έγκαιρα, είναι ~. ιαματικός -ή -ό*: αυτός που θεραπεύει: ~ νερό.

ιατρός ο, η: [επίσ.] **γιατρός, ιατρική** η: επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με την πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία ασθενειών. **ιατρικός -ή -ό, ιατρείο** το: χώρος στον οποίο ο γιατρός δέχεται και εξετάζει ασθενείς. **ιατρικά & -ώς** (επίρρ.).

ιαχή η: δυνατή κραυγή χαράς, ενθουσιασμού κτλ.: *Από τις ιαχές των φιλάθλων κατάλαβα ότι είχε μπει γκολ.*

ιδανικός -ή -ό: ❶ αυτός που βρίσκεται στο ανώτατο σημείο τελειότητας, ο πολύ καλός: ~ αναλογίες. ❷ αυτός που είναι ο πλέον κατάλληλος: *Είναι ο ~ άνθρωπος για τη δουλειά - δεν μπορούσε να βρεθεί καλύτερος.* ❸ αυτός που υπάρχει μόνο ως ιδέα: ~ έρωτας. **ιδανικά** (επίρρ.). **ιδανικό** το: ανώτερος στόχος πνευματικού ή ηθικού χαρακτήρα: *Πολεμού -σε για τα ~ του.*

Από το ελνστ. *ιδανικός* «ωραίος στην όψη» το οποίο παράγεται από το απαρ. *ιδείν* του ΑΕ ρ. *όραω -ω*. Συμπίπτει σημασιολογικά με το *ιδεώδης* (πρότυπος, υψηλού επιπέδου).

ιδέα η: ❶ σκέψη, προϊόν του νου κτ: *Μου ήρθε μια πολύ καλή ~.* ❷ γενική άποψη ή γνώση: *Δεν έχω ~ για τι μιλάς. Έχει μεγάλη ~ για τον εαυτό της.* ❸ αφηρημένη παράσταση ενός όντος, ενός αντικειμένου ή μιας κατάστασης: *η ~ του ωραίου.* **ιδεατός -ή -ό** = νοητός ≠ πραγματικός: αυτός που υπάρχει μόνο ως ιδέα: ~ κόσμος. **ιδεατά** (επίρρ.).

ιδεαλισμός ο: φιλος θεωρία σύμφωνα με την οποία ο εξωτερικός κόσμος έχει υπόσταση μόνο στον νου και μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι αναγνωρίζει η νόηση ≠ ρεαλισμός. **ιδεαλιστής ο, -ίστρια η, ιδεαλιστικός -ή -ό.**

ιδεολογία η: το σύνολο των φιλοσοφικών και πολιτικών ιδεών ή αρχών ενός ατόμου ή μιας ομάδας: *μαρξιστική ~.* **ιδεολογικός -ή -ό, ιδεολογικά & -ώς** (επίρρ.). **ιδεολόγος ο, η**: πρόσωπο που πιστεύει και ακολουθεί ανιδιοτελώς μια ιδεολογία.

ιδεώδης -ης -ης: αυτός που βρίσκεται στο ανώτατο επίπεδο τελειότητας = ιδανικός, τέλειος: *Η ειρηνική συνύπαρξη θα ήταν η ~ λύση.* **σχ.**

σχ. αγενής, ιδεωδώς (επίρρ.). **ιδεώδης** το: ανώτερη και απόλυτη ιδέα, στόχος στον οποίο αποβλέπουν οι ελπίδες και οι ενέργειες ενός ατόμου ή συνόλου = ιδανικό: *ευρωπαϊκό/δημοκρατικό ~.* *Ο Πίνδαρος υπήρξε κήρυκας του αθλητικού ιδεώδους.* **σχ. ιδανικός.**

ιδιαιτερός -η & [επίσ.] -έρα -ο: ❶ αυτός που αφορά ή ανήκει αποκλειστικά ή ξεχωριστά σε κπ ή κτ: *ιδιαιτέρα διαμερίσματα /ιδιαιτέρα γραμματέας.* *Χρειάζεσαι ~ πρόσκληση για να έρθεις; = προσωπικός.* ❷ αυτός που γίνεται με ιδιαίτερη ένταση ή έμφαση: *Παρακαλώ, να δώσετε ~ προσοχή στο σημείο αυτό!* ❸ αυτός που ξεχωρίζει από άλλους: *Το έργο αυτό έχει μια ~ τεχνική.* **ιδιαιτέρως** (επίρρ.): ❶ χωριστά από τους άλλους: *Θα ήθελα να σας μιλήσω ~.* ❷ πάρα πολύ ή κατεξοχήν, κυρίως: *Μας αγαπούσε όλους και ~ τον πιο μικρό.* **ιδιαιτέρα** (επίρρ.): ιδιαιτέρως (σημ. 2). **ιδιαιτερός ο, ιδιαιτέρα** η: προσωπικός γραμματέας κτ. **ιδιαιτερότητα** η: σύνολο χαρακτηριστικών που καθιστούν κπ ή κτ ξεχωριστό.

Το επίθ. *ιδιαιτερός* ήταν ο συγγρ. βαθμός του ΑΕ *ίδιος*.

Τα επίρρ. *ιδιαιτέρως* και *ιδιαιτέρα* είναι εναλλακτικοί τύποι μόνο στη σημ. 2.

ιδιοκτησία η: ❶ κινητή ή ακίνητη περιουσία: *Αυτή η έκταση είναι ~ μας.* ❷ το αποκλειστικό δικαίωμα κπ για κατοχή και εκμετάλλευση της περιουσίας του. **τίτλος ιδιοκτησίας**: έγγραφο που πιστοποιούν σε ποιον ανήκει κτ: *Ως νόμιμος κάτοχος του ακινήτου έχει όλους τους ~.* **ιδιοκτησιακός -ή -ό, ιδιοκτητής ο, -ήτρια η**: πρόσωπο στο οποίο ανήκει κτ. **ιδιόκτητος -η -ο**: αυτός που ανήκει σε κπ ως περιουσιακό στοιχείο. **σχ. ίδιος.**

ιδιόμορφος -η -ο: αυτός που έχει δικά του χαρακτηριστικά, διαφορετικά από τα συνηθισμένα = ιδιότυπος: *Είναι μία ~ κατάσταση, χωρίς προηγούμενο.* **ιδιόμορφα** (επίρρ.). **ιδιομορφία** η. **σχ. ίδιος.**

ιδιόρρυθμος -η -ο: αυτός που έχει περίεργο χαρακτήρα, διαφορετικό από το συνηθισμένο ή κανονικό = περίεργος, παράξενος. **ιδιόρρυθμα** (επίρρ.). **ιδιορρυθμία** η. **σχ. ίδιος.**

ιδιος¹ -α -ο: ❶ αυτός που μοιάζει (σχεδόν) απόλυτα με κπ ή κτ άλλο ≠ διαφορετικός: ~ συμπεριφορά /προσωπικότητα /χαρακτηριστικά. = όμοιος. ~ ύψος /βάρος /ηλικία. = ίσος. **πληρώνω κπ με το ~ νόμισμα**: συμπεριφέρο-

μαι σε κτ με τον τρόπο που μου φέρθηκε κι εκείνος (κυρίως για εκδίκηση). ❷ αυτός που δεν έχει αλλάξει ≠ διαφορετικός: ~ είναι, όπως και πριν από δέκα χρόνια! ❸ αυτός, ο ένας και μοναδικός που έχουμε ήδη αναφέρει ή εννοείται, όχι άλλος ≠ διαφορετικός: Πήγαμε στο ~ σχολείο. **το ίδιο μου κάνει:** δε με νοιάζει. **τα ίδια και τα ίδια:** για κτ που επαναλαμβάνεται μονότονα. ❹ (με άρθρο σχηματίζει οριστ. αντων.) χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε αυτό(ν) που αναφέρουμε έναντι άλλων παρόμοιων με αυτό(ν): *Ήρθε ο ~ να μας δει. Η ~ του η μητέρα δεν τον πιστεύει!* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. ίδια** (επίρρ. στη σημ. 1): *Φέρεται σε όλους ~.*

ιδιος² -ια -ο: [επίσ.] αυτός που ανήκει σε κτ, που δεν προέρχεται από άλλον: ~ έσοδα. (**κρίνω**) **εξ ιδίων τα αλλότρια:** κρίνω τους άλλους με κριτήριο τη δική μου συμπεριφορά. **ιδία δαπάνη:** με δικά μου έξοδα. **κατ' ιδίαν:** ιδιαίτερος, χωρίς άλλους παρόντες.

Το *ιδιος¹* προφέρεται με συνίληψη, ως *δισύλλαβο*, ενώ το *ιδιος²* ως *τρισύλλαβο*. Πολύ σπάνια χρησιμοποιείται στη γεν. του *ιδιος¹* ο τ. *ιδίου* (π.χ. στην [λόγ.] έκφρ. *του ιδίου φυράματος*). Το *ιδιος²* χρησιμοποιείται μόνο σε στερεότυπες, κυρίως λόγιες, εκφράσεις και συχνά εμφανίζεται με λογιότερη κλίση (π.χ. *προς ίδιον όφελος*). Χωρίς συνίληψη προφέρονται και τα παράγωγα του *ιδιος²* (όπως *ιδιότητα*), αλλά και τα σύνθετα *ιδιοκτησία*, *ιδιόμορφος*, *ιδιόρρυθμος*, *ιδιοποιούμαι*, *ιδιότυπος* κτλ. Και τα δύο προέρχονται από το ΑΕ *ιδιος* «προσωπικός, ιδιαίτερος, δικός».

ιδιοτελής -ής -ές: αυτός που σκέπτεται και ενεργεί σύμφωνα με το δικό του συμφέρον: *Οι πράξεις του είχαν ~ κίνητρα.* ❧ **σχ. αγενής. ιδιοτελής** (επίρρ.). **ιδιοτέλεια** η. ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδιότητα η: ❶ χαρακτηριστικό γνώρισμα: *οι χημικές ~ των μετάλλων.* ❷ (για πρόσ.) αξίωμα ή θέση που κατέχει κτ: *Σας μιλώ με την ~ του δασκάλου.* ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδιότροπος -η -ο: αυτός που έχει περίεργες και συχνά ενοχλητικές για τους άλλους συνήθειες, ασυνήθιστη ή δύστροπη συμπεριφορά = περίεργος, παράξενος: *Είναι πολύ ~ με το φαγητό - τίποτε δεν του αρέσει. Είναι πολύ ~, τίποτε δεν τον ευχαριστεί.* **ιδιότροπα** (επίρρ.). **ιδιοτροπία** η. ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδιότυπος -η -ο: αυτός που διαφέρει ή ξεχωρίζει από άλλους = ιδιόμορφος, ιδιαίτερος. **ιδιότυπα** (επίρρ.). **ιδιοτυπία** η. ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδιοφυής -ής -ές: αυτός που χαρακτηρίζεται από έμφυτη πνευματική ικανότητα ή εξαιρετική επίδοση: *Ήταν μία ~ σύλληψη, ένα εξαιρετικό σχέδιο.* ❧ **σχ. αγενής. ιδιοφυώς** (επίρρ.). **ιδιοφυΐα** η: ❶ έμφυτη πνευματική ικανότητα, εξαιρετη επίδοση σε κτ: *Η ~ του Αϊνστάιν δεν είχε γίνει αντιληπτή στο σχολείο.* ❷ (συνεκδ.) ιδιοφυής άνθρωπος: *Ο γιος του ήταν μαθηματική ~.* ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδίως: (επίρρ.) κατά κύριο λόγο = προπάντων, κυρίως: *Ασχολήθηκε με την αρχαία ιστορία και ~ με την περίοδο του χρυσού αιώνα.* ❧ **σχ. ιδιος².**

ιδιώτης ο: πρόσωπο που δεν κατέχει δημόσιο αξίωμα ή δεν ανήκει στον κρατικό μηχανισμό: *Η εταιρεία ανήκει σε ~.* **ιδιωτικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε ιδιώτη: *Η ~ ζωή των πολιτικών δεν αφορά τους πολίτες. = προσωπικός. ~ εταιρεία ≠ κρατικός.* **ιδιωτικά** (επίρρ.). **ιδιωτεύω:** (αμτβ.) σταματώ να ασχολούμαι με την πολιτική ή με τα κοινά. ❧ **σχ. ιδιος².**

ίδρυμα το: οργανισμός με φιλανθρωπικό, εκπαιδευτικό ή ερευνητικό σκοπό: *νοσηλευτικό / εκπαιδευτικό ~.* **Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα:** οι πανεπιστημιακές και πολυτεχνικές σχολές. **Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα:** οι σχολές του τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης. **ιδρυματικός -ή -ό.**

ιδρύω -ομαι: (μτβ.) συγκροτώ, θέτω σε λειτουργία οργανισμό ή οργάνωση: *Ιδρύθηκε νέο κόμμα.* **ίδρυση** η. **ιδρυτικός -ή -ό:** αυτός που συμμετέχει ή σχετίζεται με την ίδρυση: ~ στέλεχος/απόφαση. **ιδρυτής** ο, **-ύτρια** η: πρόσωπο που ιδρύει κτ.

ιδρώτας ο: ❶ υγρό που βγαίνει από τους πόρους του δέρματος εξαιτίας ζέστης, υπερβολικής σωματικής προσπάθειας ή αδιαθεσίας: *Ο ~ έτρεχε από το πρόσωπό του. με λούζει κρύος ~:* φοβάμαι πολύ. ❷ (μτφ.) κούραση, μόχθος: *Με ~ βγάζει το ψωμί του.* **ιδρώνω** • μπλ. *ιδρωμένος* (χωρίς άλλους παθ. τύπους): (αμτβ.) ❶ βγάζω ιδρώτα: *Έτρεξα και ιδρώσα.* ❷ (μτφ.) κουράζομαι πολύ για να πετύχω κτ, καταφέρνω με κόπο = μοχλώ, κοπιάζω: *Ίδρωσε να τον πείσει.*

ιεραρχώ -ούμαι: (μτβ.) βάζω πράγματα σε σειρά ανάλογα με τη σπουδαιότητα ή τη σημασία τους: ~ τις ανάγκες μας και ικανοποιώ τις πιο

ίδιος²
ιδιοτέλεια → ιδιοτελής
ιδιοτελής
ιδιοτελής
ιδιότητα
ιδιότροπα → ιδιότροπος
ιδιοτροπία → ιδιότροπος
ιδιότροπος
ιδιότροπος
ιδιότυπα → ιδιότυπος
ιδιοτυπία → ιδιότυπος
ιδιότυπος
ιδιοφυής
ιδιοφυής → ιδιοφυής
ιδιοφυώς
ιδίως
ιδιωτεύω → ιδιώτης
ιδιώτης
ιδιωτικά → ιδιώτης
ιδιωτικοποίηση → -ποιώ
ιδιωτικός → ιδιώτης
ίδρυμα
ιδρυματικός → ίδρυμα
ιδρυματισμός → ίδρυμα
ιδρυματοποίηση → -ποιώ
ίδρυση → ιδρύω
ιδρυτής → ιδρύω
ιδρυτικός → ιδρύω
ιδρύτρια → ιδρύω
ιδρύω
ιδρώνω → ιδρώτας
ιεράρχηση → ιεραρχώ
ιεραρχία → ιεραρχώ
ιεραρχικά → ιεραρχώ
ιεραρχικός → ιεραρχώ

ιερατείο → ιερέας
ιερέας
ιέρεια → ιερέας
ιερεύς → ιερέας
ιερό → ιερός
ιερός
ιεροσυλία → ιερόσυλος
ιερόσυλος
ιεροσύνη → ιερός
ιεροτελεστία
ιζήμα
ιζηματώδης → ιζήμα
ιθαγένεια → ιθαγενής
ιθαγενής
ικανοποίηση → ικανοποιώ
ικανοποιητικά → ικανοποιώ
ικανοποιητικός → ικανο-
ποιώ
ικανοποιώ
ικανός
ικανότητα → ικανός
ικανώς → ικανός
ικεσία → ικέτης
ικετευτικά → ικέτης
ικετευτικός → ικέτης
ικετεύω → ικέτης
ικέτης
ικέτιδα → ικέτης
ικέτις → ικέτης
ικέτισσα → ικέτης
ιλαρά
ιλαρός
ιλαρότητα → ιλαρός
ιλαρός → ιλαρός
ιλιγγιώδης → ιλιγγος
ιλιγγιωδώς → ιλιγγος
ιλιγγος
ιμπεριαλισμός
ιμπεριαλιστής → ιμπεριαλι-
σμός
ιμπεριαλιστικά → ιμπερια-
λισμός
ιμπεριαλιστικός → ιμπερια-
λισμός
ιμπεριαλιστρια → ιμπερια-
λισμός
ίνα
ινώδης → ίνα

επιτακτικές. **ιεράρχηση** η. **ιεραρχία** η: ❶ κα-
τάταξη βαθμών ή θέσεων ενός οργανισμού με
βάση τη σπουδαιότητά τους: *Κατέχει υψηλή
θέση στη στρατιωτική ~.* ❷ ΦΙΛΟΣ ταξινόμηση
των όντων και ιδεών με τέτοιο τρόπο, ώστε
κάθε βαθμίδα να είναι αμέσως ανώτερη από
την προηγούμενη: ~ των όντων/των αξιών.
ιεραρχικός -ή -ό, ιεραρχικά (επίρρ.).

ιερέας & [επίσ.] **ιερεύς** ο: ❶ σε διάφορες θρη-
σκείες, ο λειτουργός που έχει συγκεκριμένο
ρόλο και ευθύνες στον χώρο της λατρείας. ❷
[επίσ.] στη χριστιανική θρησκεία, ο κληρικός
που τελεί τα μυστήρια της εκκλησίας =
[προφ.] παπάς. **ιέρεια** η: γυναίκα λειτουργός
θρησκείας ή θεού. **ιερατείο** το: το σύνολο των
λειτουργών μίας θρησκείας.

ιερός -ή & (σπάν. σε εκφρ.) -ά -ό: ❶ αυτός που
σχετίζεται με τον Θεό ή τη θρησκεία: *Αφο-
σιώθηκε στη μελέτη των ~ βιβλίων. Στην Ινδία
οι αγελάδες είναι ~ ζώα.* ❷ αυτός που θεω-
ρείται πολύ σημαντικός ή σεβαστός: *Η δωρεά
είναι για ~ σκοπό.* **ιερό** το: εκκλ το τμήμα του
χριστιανικού ναού στο οποίο βρίσκεται η
Αγία Τράπεζα. **ιεροσύνη** η.

ιερόσυλος -η -ο: αυτός που δείχνει ασέβεια σε
κτ ιερό. **ιεροσυλία** η.

Από το ΑΕ ρ. *συνῶ* «ληηλατώ».

ιεροτελεστία η: ❶ τέλεση θρησκευτικής λει-
τουργίας. ❷ (μτφ.) πράξη που γίνεται με ιδι-
αίτερη σοβαρότητα και συγκεκριμένο τυπικό:
*Το απογευματινό τσάι ήταν ~ που κανείς δεν
τολμούσε να παραβιάσει.*

ιζήμα το: ❶ χημ σε διάλυμα, η αδιάλυτη ουσία
που κατακάθεται στον πυθμένα του δοχείου =
[οικ.] κατακάθι. ❷ ΓΕΩΛ πέτρωμα που σχημα-
τίζεται από καθίζηση ουσιών του αέρα ή των
υδάτων. **ιζηματώδης -ης -ες**. *σχ. αγενής.*

Από το ΑΕ ρ. *ἴζω* «κατακαθίζω». Ομόρριζα είναι
και τα *καθίζω, κάθισμα, εδώλιο, ενέδρα κτλ.*

ιθαγενής -ής -ές: αυτός που κατοικεί στη χώρα
από την οποία κατάγεται = αυτόχθονας, γη-
γενής, ντόπιος ≠ ξένος, αλλοδαπός: *ιθαγενείς
πληθυσμοί.* *σχ. αγενής.* **ιθαγενής** ο, η: ντό-
πιος κάτοικος που βρισκόταν κάτω από την
κυριαρχία αποικιοκρατών: *οι ιθαγενείς της
Νότ. Αμερικής.* **ιθαγένεια** η.

ικανοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να νιώσει
ευχαρίστηση με πράξη ή λόγο μου = ευχαρι-

στώ ≠ δυσαρεστώ: *Το θετικό αποτέλεσμα τον
ικανοποίησε ιδιαίτερα.* ❷ ανταποκρίνομαι με
επιτυχία, εκπληρώνω απαίτηση ή επιθυμία:
*Τα παιδιά τον αγαπούσαν, γιατί ικανοποιού-
σε όλες τις επιθυμίες τους.* **ικανοποίηση** η.
ικανοποιητικός -ή -ό, ικανοποιητικά (επίρρ.).

ικανός -ή -ό: ❶ αυτός που μπορεί να κάνει κτ ≠
ανίκανος: *Είναι ~ να κάνει τέτοια πράξη; Δεν
είναι ~ για τίποτε καλύτερο.* ❷ αυτός που έχει
τα προσόντα για κτ και το κάνει καλά = άξιος
≠ ανίκανος: *Είναι πολύ ~ μάστορας, κάνει
εξαιρετικές κατασκευές.* ❸ [επίσ.] αυτός που
είναι επαρκής, για να πετύχει ή να γίνει κτ:
*Χρειάζεται ~ αριθμός συμμετοχών, για να γί-
νει η εκδρομή.* **ικανότητα** η: ❶ το να μπορεί
κτ να κάνει κτ καλά = επιτηδειότητα, δεξιό-
τητα ≠ ανικανότητα: *άνθρωπος με πολλές ~.*
❷ ο βαθμός στον οποίο έχει κτ ή τη δυνα-
τότητα να κάνει κτ: *Η αγοραστική ~ του μέ-
σου Έλληνα έχει μειωθεί.* **ικανός** (επίρρ.).

ικέτης ο, **ικέτιδα** & **-ισσα** & [επίσ.] **-ις** η: ❶ στην
αρχαιότητα, αυτός που ζητούσε προστασία,
συνήθως καταφεύγοντας σε ιερό. ❷ (μτφ.)
αυτός που παρακαλά κτ έντονα για κτ. **ικε-
τεύω**: (μτβ.) παρακαλώ κτ έντονα = εκλιπα-
ρώ: *Σας ~ να με αφήσετε ελεύθερη!* **ικεσία** η.
ικετευτικός -ή -ό, ικετευτικά (επίρρ.).

ιλαρά η: ΙΑΤΡ επιδημική παιδική ασθένεια που
εκδηλώνεται με εξανθήματα.

ιλαρός -ή -ό: αυτός που νιώθει, δείχνει ή προ-
καλεί χαρά = φαιδρός: ~ πρόσωπο. **Φως ιλα-
ρόν**: εκκλ ο Ιησούς Χριστός. **ιλαρός** (επίρρ.).
ιλαρότητα η.

ιλιγγος ο: ❶ ΙΑΤΡ η αίσθηση που έχει κτ ότι όλα
γύρω του γυρίζουν: *Με πιάνει ~ όταν κοιτά-
ζω κάτω από ψηλά.* ❷ (μτφ.) κτ που μας πα-
ρασύρει σε έντονη ταραχή: *ο ~ της ταχύτητας.*
ιλιγγιώδης -ης -ες: (μτφ.) αυτός που προκα-
λεί ίλιγγο, επειδή είναι υπερβολικά μεγάλος
ή πολύς: *Δεν πρόλαβε να φρενάρει, επειδή
έτρεχε με ~ ταχύτητα.* *σχ. αγενής.* **ιλιγ-
γιωδώς** (επίρρ.).

ιμπεριαλισμός ο: πολιτική που ασκεί ένα ισχυ-
ρό κράτος (μέσω της στρατιωτικής ή οικονο-
μικής του δύναμης), για να αποκτήσει τον
έλεγχο άλλων ασθενέστερων κρατών. **ιμπε-
ριαλιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του ιμπερια-
λισμού. **ιμπεριαλιστικός -ή -ό, ιμπεριαλιστι-
κά** (επίρρ.).

ίνα η: πολύ λεπτή κλωστή φυσικής ή τεχνητής
ουσίας: *μυϊκές ~. ~ ύφανσης.* **ινώδης -ης -ες**:
γεμάτος ίνες. *σχ. αγενής.*

ιόν το • **ιόντος, ιόντα**: ΦΥΣ ΧΗΜ ηλεκτρικά φορτισμένο άτομο ή μόριο. **ιονίζω & ιοντίζω**: (μτβ.) μεταβάλλω άτομα ή μόρια σε ιόντα. **ιονισμός & ιοντισμός** ο. **ιονικός & ιοντικός -ή -ό, ιονιστής & ιοντιστής** ο: συσκευή ιοντισμού. **σχ. ιωνικός.**

Συσπότερος είναι ο σχηματισμός των παραγώγων από το θέμα της γεν. του ουσ. (ιοντ-), αν και οι τύποι με **ιον-** είναι συχνότεροι λόγω της επίδρασης από τις ξένες γλώσσες. (πρβ. το αγγλ. ionise).

ιός ο: ❶ ΙΑΤΡ μικροοργανισμός που παρασιτεί στον ανθρώπινο οργανισμό και προκαλεί νόσους: *ο ~ της γρίπης.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ πρόγραμμα που εισάγεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και προκαλεί βλάβη στη λειτουργία του. **ίωση** η: ΙΑΤΡ νόσος που οφείλεται σε ιό.

ίππος ο: ❶ [επίσ.] άλογο: **δούρειος ~**: το ξύλινο άλογο που χρησιμοποίησαν οι Έλληνες για να ξεγελάσουν τους Τρώες και να μπουν στην Τροία, και (μτφ.) κάθε μέσο εξαπάτησης. ❷ μονάδα μέτρησης της ισχύος των μηχανών = [προφ.] άλογο. ❸ όργανο γυμναστικής για άλματα. **ιππέυω**: ❶ (μτβ.) ανεβαίνω πάνω σε άλογο = **καβαλιεύω** ≠ **αφιπεύω**. ❷ (αμτβ.) κινούμαι πάνω σε άλογο = **καβαλάω**. **ιππασία** η: το να ιππεύει κτ άλογο και (συνεκδ.) το αντίστοιχο άθλημα: *Κάνει ~ από πολύ μικρός.* **ιππικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τους ίππους ή την ιππασία: ~ **όμιλος**. **ιππικό** το: στρατιωτικό σώμα με έφιππους άνδρες. **ιππέας** ο • **πληθ**. **ιππείς**: ❶ πρόσωπο που ιππεύει άλογο = **καβαλάρας**. ❷ στρατιώτης του ιππικού. ❸ ΙΣΤ πολίτης στην Αρχαία Αθήνα που ανήκε στη δεύτερη κοινωνική τάξη. **ιππευτικός -ή -ό**: ~ **τέχνη**. **σχ. άλογο.**

ίριδα η: ❶ ουράνιο τόξο: *τα χρώματα της ίριδας.* ❷ ΑΝΑΤ το στρογγυλό χρωματιστό τμήμα του ανθρώπινου ματιού.

ίσαμε (πρόθ.): (+ αιτ./επίρρ./να/που) [προφ.] μέχρι, ως: *Το νερό έφτασε ~ το σπίτι μας. Τον παρακολούθησε με το μάτι ~ που χάθηκε στη στροφή του δρόμου.*

ισημερία η: φαινόμενο που συμβαίνει δύο φορές τον χρόνο, κατά το οποίο η ημέρα και η νύχτα έχουν ίση διάρκεια: *εαρινή/φθινοπωρινή ~.* **ισημερινός¹ -ή -ό**: *εαρινό ~ σημείο.*

ισημερινός ο: νοητός κύκλος γύρω από τη γη, που απέχει εξίσου από τους δύο πόλους της. **ισημερινός² -ή -ό.**

ισθμός ο: στενή λωρίδα γης που χωρίζει δύο θά-

λασσες και ενώνει δύο ξηρές ≠ πορθμός. **ίσιος -α -ο**: ❶ αυτός που δεν έχει καμπύλες ή γωνίες: *Τράβηξε μια ~ γραμμή με τον χάρακα.* = ευθύς ≠ στραβός. ~ *μαλλιά* ≠ σγουρός. ❷ (για πρόσ. ή συμπεριφορά) αυτός που φέρεται ή γίνεται με ευθύτητα, ειλικρίνεια = **ειλικρινής**, [προφ.] ντόμπρος. **ίσια**: (επίρρ.) σε ευθεία γραμμή ή κατεύθυνση: *Έκοψε το χαρτί ~, χωρίς να το στραβώσει καθόλου. Πήγε ~ μπροστά, χωρίς να στρίψει.* **ισιώνω**: ❶ **α.** (μτβ.) κάνω κτ ίσιο στη σημ. 1: ~ *τα μαλλιά μου*. **β.** (αμτβ.) γίνομαι ίσιος. ❷ **α.** (μτβ.) φέρνω κτ σε ίσια θέση = **ευθυγραμμίζω**: ~ *το τιμόνι/τη φούστα*. **β.** (αμτβ.) έρχομαι σε ίσια θέση. **ίσιομα** το. **ισιάζω -ομαι & σιάζω -ομαι**: **ισιώνω** στη σημ. 2α.

Προσοχή: Οι λέξεις *ίσιος* και *ίσιος* έχουν διαφορετική σημασία, παρόλο που μερικοί χρησιμοποιούν το *ίσιος* και με τις σημ. του *ίσιος*.

ίσκιος ο: = σκιά ❶ σκοτεινό σχήμα που δημιουργείται, όταν μπαίνει κτ ανάμεσα στο φως και σε κτ αντικείμενο. ❷ τόπος που είναι σκοτεινός, επειδή κτ εμποδίζει το φως να φτάσει μέχρι εκεί: *Ξάπλωσε κάτω από τον ~ του δέντρου.*

ισλάμ το: • **άκλ**. ❶ ΘΡΗΣΚ μονοθεϊστική θρησκεία της οποίας ιδρυτής είναι ο Μωάμεθ και θεός ο Αλλάχ = **μωαμεθανισμός**, μουσουλμανισμός. ❷ το σύνολο των λαών και των κρατών που έχουν ως κύρια θρησκεία το ισλάμ. **ισλαμισμός** ο: ❶ ισλάμ στη σημ. 1. ❷ πολιτικοθρησκευτικό κίνημα, σύμφωνα με το οποίο η πολιτική εξουσία στα ισλαμικά κράτη πρέπει να ασκείται από τους θρησκευτικούς ηγέτες με βάση το ισλαμικό δίκαιο. **ισλαμικός -ή -ό, ισλαμιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του ισλαμισμού κυρ. στη σημ. 2.

Προσοχή: η λέξη που συνήθως χρησιμοποιούμε για τον πιστό του ισλάμ είναι **μουσουλμάνος**.

ισόβιος -α -ο: αυτός που διαρκεί μέχρι το τέλος της ζωής κτ: ~ **εισόδημα/φυλάκιση**. **ισόβια & [επίσ.] ισοβίως** (επίρρ.). **ισόβια** τα: **ποινή** ισόβιας φυλάκισης.

ισόγειος -α -ο: (για κτίσμα κτλ.) αυτός που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την επιφάνεια της γης: ~ **διαμέρισμα**. **ισόγειο** το: **ισόγειος** χώρος.

ισοδύναμος -η -ο: αυτός που έχει ίση δύναμη, αξία ή σημασία με κτ ή κτ άλλο: *Οι δυο ομά-*

ιόν
ιονίζω → ιόν
ιονικός → ιόν
ιονισμός → ιόν
ιονιστής → ιόν
ιόντα → ιόν
ιοντίζω → ιόν
ιοντικός → ιόν
ιοντισμός → ιόν
ιοντιστής → ιόν
ιόντος → ιόν
ιός
ιππασία → ίππος
ιππέας → ίππος
ιππευτικός → ίππος
ιππέυω → ίππος
ιππικό → ίππος
ιππικός → ίππος
ίριδα
ίσα → ίσιος
ίσαμε' → ίσαμε
ίσαμε
ισημερία
ισημερινός¹ → ισημερία
ισημερινός² → ισημερινός
ισθμός
ίσιος → ίσιος
ισιάζω → ίσιος
ίσιος
ίσιομα → ίσιος
ισιώνω → ίσιος
ίσκιος
ισλάμ
ισλαμικός → ισλάμ
ισλαμισμός → ισλάμ
ισλαμιστής → ισλάμ
ισλαμιστρια → ισλάμ
ισόβια → ισόβιος
ισόβιος
ισοβίως → ισόβιος
ισόγειο → ισόγειος
ισόγειος
ισοδύναμα → ισοδύναμος
ισοδυναμία → ισοδύναμος
ισοδύναμος
ισοδυναμώ → ισοδύναμος

ισόνομα → ισονομία
ισονομία
ισόνομος → ισονομία
ισοπαλία → ισόπαλος
ισόπαλος
ισόπεδος
ισοπεδώνω → ισόπεδος
ισοπέδωση → ισόπεδος
ισοπεδωτικός → ισόπεδος
ισόροπα → ισοροπία
ισοροπημένος → ισοροπία
ισορρόπηση → ισοροπία
ισοροπία
ισόροπος → ισοροπία
ισορροπώ → ισοροπία
ίσιος
ισότητα → ίσιος
ισότιμα → ισότιμος
ισοτιμία → ισότιμος
ισότιμος
ισούται → ίσιος
ισοφαρίζω
ισοφάριση → ισοφαρίζω
ισοψηφία → ισοψηφώ
ισοψηφώ
ιστίο
ιστιοπλοΐα
ιστιοπλοϊκό → ιστιοπλοΐα
ιστιοπλοϊκός → ιστιοπλοΐα
ιστιοπλόος → ιστιοπλοΐα
ιστορία
ιστορικά → ιστορία
ιστορικό → ιστορία
ιστορικός → ιστορία
ιστορικότητα → ιστορία
ιστορικός → ιστορία

δες *έφεραν ισοπαλία, γιατί ήταν ~. ισοδύναμα* (επίρρ.). **ισοδυναμία** η: η ιδιότητα του ισοδύναμου. **ισοδυναμώ**: είμαι ισοδύναμος με κπ ή κτ άλλο.

ισονομία η: ισότητα των πολιτών απέναντι στον νόμο: *Οι φιλετικές διακρίσεις παραβιάζουν την ~ των πολιτών. ισόνομος -η -ο. ισόνωμα* (επίρρ.).

ισόπαλος -η -ο: ΑΘΛ ❶ αυτός που σε αγώνα πετυχαίνει ίδια επίδοση με τον αντίπαλό του: *Οι δύο ομάδες βγήκαν ~2-2.* ❷ αυτός που λήγει χωρίς νικητή: *Ο αγώνας έληξε ~. ισοπαλία* η: αποτέλεσμα αγώνα χωρίς νικητή.

ισόπεδος -η -ο: ≠ ανισόπεδος ❶ αυτός που έχει επίπεδη επιφάνεια. ❷ αυτός που είναι στο ίδιο επίπεδο με άλλον: ~ *διάβαση*: διασταύρωση δύο δρόμων ή δρόμου και σιδηροδρομικής γραμμής. **ισοπεδώνω**: (μτβ.) ❶ κάνω μια επιφάνεια επίπεδη: *Η μπουλντόζα ισοπέδωσε το έδαφος.* ❷ καταστρέφω τελείως: *Τα σπίτια ισοπεδώθηκαν από τους βομβαρδισμούς.* ❸ (μτφ.) αντιμετωπίζω διαφορετικά πράγματα με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να λαμβάνω υπόψη μου τις διαφορές τους: *Μην τα ~ όλα, πρέπει να παραδεχτείς ότι είχε κάνει και μερικά καλά!* **ισοπέδωση** η. **ισοπεδωτικός -ή -ό. ισοπεδωτικά** (επίρρ.). ✎ *σχ. επίπεδος.*

ισορροπία η: ❶ ΦΥΣ κατάσταση όπου ένα σώμα παραμένει σταθερό, επειδή επιδρούν πάνω του ίσες αντίθετες δυνάμεις ≠ ανισορροπία. ❷ το να παραμένει το σώμα σε όρθια θέση: *Έχασε την ~ του κι έπεσε.* ❸ (μτφ.) διανοητική και ψυχική ηρεμία. ❹ (μτφ.) κατάσταση σταθερότητας, αρμονίας κτλ. που οφείλεται στην επίδραση ίσων ή ισάξιων αντίθετων δυνάμεων, μεγεθών, πραγμάτων κτλ.: *Η κυβέρνηση προσπαθεί να κρατήσει τις ~ μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών. ισορροπος -η -ο*: αυτός που έχει ή που δημιουργεί ισορροπία: ~ *δυνάμεις. ισορροπα* (επίρρ.). **ισορροπώ**: ❶ (αμτβ.) έχω, αποκτώ ισορροπία. ❷ (μτβ.) επιφέρω ισορροπία. **ισορροπημένος -η -ο**: (μπτ. ως επίθ.) αυτός που έχει διανοητική ή ψυχική ισορροπία ≠ ανισόρροπος. **ισορρόπηση** η.

Η λ. *ισόροπος* και τα παράγωγά της προέρχονται από τη σύνθεση των λ. *ίσιος* και *ροπή* (✎ *ρέπω*) και γράφονται με δύο «ρρ» σύμφωνα με τον κανόνα σύνθεσης της ΑΕ ελλ., ο οποίος διπλασιάζει το αρχικό ρ- των λέξεων, όταν γίνονται β' συνθετικά.

ίσιος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ίδιος με κπ ή κτ

άλλο ως προς τις διαστάσεις, την ποσότητα, την αξία κτλ. ≠ *άνισος*: *Έκοψε την πίτα σε ~ κομμάτια. Τα δύο ποσά ήταν ~.* ❷ (για ανθρ.) αυτός που είναι ίδιος με κπ άλλο ως προς τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις, την αξία: *Όλοι οι άνθρωποι είναι ~ απέναντι στον νόμο.* ✎ *σχ. ίσιος. ίσα*: (επίρρ.) ❶ σε ίσα μέρη ≠ *άνισα.* ❷ (με επανάληψη) **α.** στο ελάχιστο όριο, μόλις: ~ *μας έφτασε ο καφές.* **β.** το αντίθετο: ~ ~, *αυτό δείχνει άλλο από αυτό που είπατε πριν. ~ που:* **α.** αμέσως μετά, μόλις που: ~ *είχε ξεκινήσει και χτύπησε το κουδούνι.* **β.** ανεπαίσθητα, ελάχιστα: ~ *τον άγγιξα και έβαλε τις φωνές. ισότητα* η: ≠ ανισότητα ❶ σχέση μεταξύ ίσων ποσών, πραγμάτων κτλ. ❷ σχέση μεταξύ ίσων ανθρώπων ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους: ~ *ανδρών και γυναικών. ισοῦται*: τριτοπρ. (αμτβ., για ποσά) κτ είναι ίσο με κτ άλλο.

ισότιμος -η -ο: αυτός που έχει ίση ηθική αξία, κύρος ή δικαιώματα με κπ άλλο: *Είμαστε ~ μέλη στη λέσχη, με ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις. ισοτιμία* (επίρρ.). **ισοτιμία** η: ❶ ισότητα ως προς την αξία, τα δικαιώματα κτλ.: *Αναγνωρίστηκε η ~ ορισμένων πτυχίων του εξωτερικού με αυτά των αντίστοιχων ιδρυμάτων του εσωτερικού.* ❷ ΟΙΚΟΝ η σχέση της αγοραστικής ή συναλλαγματικής αξίας ενός νομίσματος προς νόμισμα άλλης χώρας: ~ *του ευρώ έναντι του δολαρίου.*

ισοφαρίζω -ομαι: ΑΘΛ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) πετυχαίνω ισοπαλία σε αγώνα: *Η ομάδα μας ισοφάρισε (την αντίπαλη ομάδα/το σκορ) το τελευταίο λεπτό. ισοφάριση* η.

ισοψηφώ: (αμτβ.) παίρνω ισάριθμες ψήφους με κπ άλλο: *Ισοψήφισε με τον αντίπαλό του για τη θέση του προέδρου. ισοψηφία* η.

ιστίο το: μεγάλο πανί που δένεται στα κατάρτια ενός σκάφους και το κινεί με τη δύναμη του αέρα.

ιστιοπλοΐα η: πλεύση με ιστιοφόρα σκάφη και κυρίως το σχετικό άθλημα. **ιστιοπλοϊκός -ή -ό. ιστιοπλοϊκό** το: σκάφος που έχει ιστία και κινείται με τη δύναμη του αέρα = ιστιοφόρο. **ιστιοπλόος** ο, η: αθλητής που συμμετέχει σε ιστιοπλοΐα.

ιστορία η: ❶ τα σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στο παρελθόν ενός λαού, έθνους, δραστηριότητας κτλ., καθώς και η καταγραφή τους: η ~ *των Ελλήνων/της ζωγραφικής.* ❷ η επιστήμη που μελετά και αναλύει τα γεγονότα του παρελθόντος, και το σχετικό σχολικό

μάθημα: *H ~ ερευνά τις πηγές, ώστε να καταγράψει τα γεγονότα.* ❸ η χρονική περίοδος για την οποία έχουμε γραπτές μαρτυρίες (σε αντιδιαστολή προς την προϊστορία και τη μυθολογία). ❹ αφήγηση πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων: *Διάβασα μια ωραία ~.* ❺ γεγονότα που μένουν στη μνήμη των ανθρώπων λόγω της σπουδαιότητάς τους: *Το θάρος του έμεινε στην ~.* ❻ συνήθ. πληθ. δυσάρεστο γεγονός, αναταραχή: *Άνοιξα ιστορίες με γιατρούς μετά το ατύχημα.* **ιστορικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με την ιστορία: *~ έρευνα/μνημείο.* ❷ αυτός που είναι πολύ σημαντικός και αξίζει να μείνει στην ιστορία: *γεγονότα ~ σημασίας.* ❸ αυτός που είναι γνωστός από την ιστορία, πραγματικός: *Πρόκειται για ~ πρόσωπο και όχι μυθικό.* **ιστορικά & -ώς** (επίρρ. στη σημ. 1). **ιστορικότητα** η: η ιδιότητα του ιστορικού, κυρ. στη σημ. 3: *Αμφισβητείται η ~ του Ομήρου.* **ιστορικός** ο, η: ❶ επιστήμονας που ασχολείται με την ιστορία ή καθηγητής ιστορίας. ❷ συγγραφέας ιστορικών γεγονότων: *Ο Ηρόδοτος θεωρείται ο πρώτος ~.* **ιστορικό** το: ❶ αφήγηση γεγονότων με χρονολογική σειρά που δείχνει την εξέλιξη γεγονότος, κατάσταση κτλ.: *το ~ της μάχης.* ❷ ΙΑΤΡ καταγραφή της εξέλιξης της κατάστασης ασθενούς: *το ~ του ασθενούς.*

Η ΑΕ λ. *ιστορία* «γνώση» προέρχεται από τη λ. *ἵστωρ* «γνώστης», που ανάγεται ετυμολογικά στο ΑΕ ρ. *οἶδα* «γνωρίζω». Η γνώση εδώ είναι αποτέλεσμα ελέγχου, πληροφοριών και διεξοδικής έρευνας.

Πολύ συχνά παρατηρείται είναι ο τ. *ιχθείς* για την ον. και αιτ. του πληθ., που, όμως, είναι γραμματικά λανθασμένος.

ιστός ο: ❶ ψηλό κυλινδρικό κοντάρι: *ο ~ του καρβιού = κατάρτι.* *ο ~ της σημαίας.* ❷ βιολ σύνολο κυττάρων που έχουν όμοια ή παρόμοια κατασκευή και επιτελούν την ίδια λειτουργία: *μυϊκός ~.* ❸ το δίχτυ που υφαίνει η αράχνη. ❹ ο αργαλειός και το ύφασμα που υφαίνεται σε αυτόν: *ο ~ της Πηνελόπης.* **Παγκόσμιος** ~: ΠΛΗΡΟΦ το σύνολο των πολυμεσικών αρχείων που βρίσκονται αποθηκευμένα σε ειδικούς υπολογιστές σε όλο τον κόσμο και στα οποία έχουν πρόσβαση όλοι μέσω του διαδικτύου.

ισχνός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει λίγη σάρκα = αδύνατος, λιγνός. ❷ αυτός που είναι πολύ λίγος: *~ μισθός = πενιχρός.* *Τα επιχειρηματά σας είναι ~ και γι' αυτό δεν μπορούν να μας πείσουν.* = αδύναμος, ανεπαρκής. **ισχνά** (επίρρ.). **ισχνότητα** η.

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημασία των λ. *ιωνικός* και *ιονικός!*

ισχυρίζομαι: (μτβ.) υποστηρίζω άποψη, λέω κτ με επιμονή: *Ισχυρίστηκε ότι δεν έφταιγε αυτός για τη ζημιά.* **ισχυρισμός** ο: αυτό που ισχυρίζεται κπ.

ισχύς η • **ισχύος, ισχύ:** ❶ η δύναμη, το κύρος που έχει κπ: *στρατιωτική/πολιτική/οικονομική ~.* *Ο δάσκαλός τους δεν έχει καμία ισχύ πάνω τους.* = επιβολή. ❷ εγκυρότητα: *Ο νόμος τίθεται σε ισχύ αναδρομικά.* ❸ ΦΥΣ το έργο που παράγεται στη μονάδα του χρόνου: *H ~ μετριέται σε βατ.* **ισχύω:** (αμτβ.) έχω ισχύ, στη σημ. 2. **ισχυρός -ή -ό:** αυτός που έχει ισχύ, στη σημ. 1 = δυνατός: *~ δυνάμεις κατέλαβαν τη χώρα.* *Έχει ~ θέληση, γι' αυτό και πετυχαίνει πάντα.* **το δίκαιο του ισχυροτέρου:** ❶ για περιπτώσεις όπου ο πιο ισχυρός (οικονομικά, κοινωνικά κτλ.) επιβάλλει τη θέλησή του στους άλλους. ❷ αυτός που έχει μεγάλη ένταση, που γίνεται σε μεγάλο βαθμό = δυνατός: *~ άνεμος/σεισμός.* ❸ αυτός που έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα: *~ φάρμακο.* **ισχυρά** (επίρρ.). **ίσιος:** (επίρρ.) πιθανόν, ενδεχομένως: *~ να έρθει, ~ όχι.*

ιχθύς ο • **ιχθύος, ιχθύ, ιχθύες, ιχθύων, ιχθύς:** ❶ [επίσ.] ψάρι. **τηρώ σιγή(ν) ιχθύος:** δε λέω τίποτα, κυρίως δεν αντιδρώ ή δεν απαντώ σε κτ. ❷ **πληθ. α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το δωδέκατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

ιστός
ισχνά → ισχνός
ισχνός
ισχνότητα → ισχνός
ισχυρά → ισχύς
ισχυρίζομαι
ισχυρισμός → ισχυρίζομαι
ισχυροποιώ → -ποιώ
ισχυρός → ισχύς
ισχύς
ισχύω → ισχύς
ίσιος
*ιχθείς → σχ. ιχθύς
ιχθύς
ίχνος
ιώδιο
ιωνικός
ίωση → ιός

ίχνος το: ❶ σημάδι που αποτυπώνεται πάνω σε επιφάνεια από κτ που πέρασε πάνω της = [προφ.] χνάρι: *Τα ίχνη στη λάσπη έδειχναν ότι κάποιος είχε έρθει.* ❷ οτιδήποτε μένει από κτ που έγινε ή πέρασε: *Τα ίχνη του καταστροφικού σεισμού ήταν εμφανή.* ❸ ελάχιστη ποσότητα: *Βρέθηκαν ίχνη δηλητηρίου στον οργανισμό του.* *Δεν υπάρχει ~ αλήθειας σε αυτά που λέει.*

ιώδιο το: χημ χημικό στοιχείο που βρίσκεται κυρίως στη θάλασσα, στα φύκια κτλ. και χρησιμοποιείται ευρέως ως αντισηπτικό στην ιατρική.

ιωνικός -ή -ό: αυτός που είναι σχετικός με την Ιωνία ή τους Ίωνες.

καβάλα → καβαλάω
καβαλάρης → καβαλάω
καβαλαρία → καβαλάω
καβαλάρισα → καβαλάω
καβαλάω
καβαλικεύω
κάβος
καγγάζω
καγγασμός → καγγάζω
καημός
καθ- → κατά¹
καθ- → κατα-
κάθ- → κατα-
καθαίρεση → καθαιρώ
καθαίρω
καθαίρω
καθαίρω
καθαρά → καθαρός
καθαρεύουσα
καθαρίζω → καθαρός
καθαριότητα → καθαρός
καθαριστήριο → καθαρός
καθάρισμα → καθαρός
καθαρισμός → καθαρός
καθαριστήριον → καθαρός
καθαριστής → καθαρός
καθαριστική → καθαρός
καθαριστικό → καθαρός
καθαριστικός → καθαρός
καθαριστρία → καθαρός
καθαρός
καθαρότητα → καθαρός
κάθαρος → καθαιρώ
καθαρήριο → καθαιρώ
κάθε

Καβαλάω & -ώ -ιέμαι: (μτβ.) ❶ κάθομαι πάνω σε κτ (ζώο, όχημα, άνθρωπο), έτσι ώστε τα πόδια μου να κρέμονται από τη μια και την άλλη πλευρά: ~ μηχανή/άλογο. ❷ [οικ.] (μτφ., για πρόσ.) επιβάλλομαι: *Τα παιδιά με έχουν καβαλήσει.* ~ **το καλάμι:** αποκτώ μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μου: *Καβάλησε το καλάμι μετά την προαγωγή του.* **καβάλα** η. **καβαλάρης** ο, **-ισσα** η. **καβαλαρία** η: ιππικό. **καβάλα** (επίρρ.). **καβαλικεύω:** [οικ.] (μτβ.) ανεβαίνω σε άλογο = ιππεύω.

κάβος ο: ❶ ακρωτήριο: *Άμα περάσεις τον ~, κόβει ο άνεμος.* ❷ ειδικά χοντρά σχοινιά με τα οποία δένουν τα πλοία: *Λύστε τους κάβους, φεύγουμε!*

καγγάζω: (αμτβ.) γελώ με έντονο τρόπο και κοροϊδευτικά σε βάρος κπ: *Θα οδηγήσεις το αυτοκίνητο εσύ; Ας καγγάζω!* **καγγασμός** ο.

καημός ο: ❶ μεγάλη στενοχώρια: *Όλο καημούς και βάσανα ήταν η ζωή της.* ❷ (μτφ.) έντονη επιθυμία που μένει ανεκπλήρωτη: *Καημό το είχε να δει τον γιο της γιατρό!*

καθαίρω -ούμαι • παθ. αόρ. *καθαίρεθηκα*, απαρ. *καθαίρεθεί*, μππ. *καθαίρεμένος*: (μτβ.) αφαιρώ από κπ το αξίωμα, τον βαθμό, τον τίτλο: *Καθαίρεθηκε όλη η ηγεσία του οργανισμού.* **καθαίρεση** η.

καθαίρω -ομαι • παθ. αόρ. *καθάρθηκα*, απαρ. *καθαρθεί*, μππ. *καθαρμένος*: [επίσ.] (μτβ.) εξαγνίζω: *Με την εξομολόγηση ένιωσε ότι έχει πια καθαρθεί.* **κάθαρη** η. **καθαρήριο** το: τόπος εξαγνισμού των ψυχών.

καθαρεύουσα η: ΓΛΩΣΣ η επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους έως το 1976, η οποία ήταν μείγμα από νεοελληνικά και αρχαιοελληνικά στοιχεία, σε αντιδιαστολή προς τη δημοτική.

καθαρός -ή & [σπάν. σε εκφρ.] -ά -ό: ❶ **α.** αυτός που δεν έχει βρομίες, μουντζούρες κτλ. ≠ βρόμικος: ~ σπίτι/τζάμι. **β.** αυτός που δεν έχει αναμειχθεί με άλλα υλικά = ανόθευτος: ~ χρυσάφι / οινόπνευμα. **γ.** αυτός που δεν περιέχει βλαβερά στοιχεία: ~ αέρας ≠ μολυσμένος. ❷ αυτός που δεν προκαλεί ρύπανση ≠ ρυπογόνος: *Ο αέρας ανήκει στις ~ πηγές ενέργειας.* ❸ (για εικόνες, ήχους) αυτός που φαίνεται ή ακούγεται με ευκρίνεια = ευκρινής: *Δεν ήταν ~ η φωτογραφία, ήταν κουνημένη.* ≠ θαμπός, θολός. ❹ αυτός από τον οποίο έχουν αφαιρεθεί τα πρόσθετα στοιχεία ≠ μεικτός: ~ μισθός (χωρίς τις κρατήσεις). ~ βάρος (για προϊόντα, χωρίς το βάρος της συσκευασίας). ❺ (μτφ.) **α.** αυτός που είναι ηθι-

κά έντιμος, ενάρετος: ~ συνείδηση. **β.** αυτός που είναι σύμφωνος με τον νόμο ή τους κανόνες της ηθικής: *Θέλω ~ δουλειές, χωρίς μπλεξίματα!* ❻ (μτφ.) αυτός που δεν αμφισβητείται: *Ήταν ~ νίκη με απόλυτη πλειοψηφία.* ❼ (μτφ.) αυτός που είναι σαφής: *Δε μας έδωσε ~ απάντηση, αν τελικά θα έρθει ή όχι.*

Καθαρή/-ά Δευτέρα: η πρώτη Δευτέρα της Σαρακοστής, με την οποία ξεκινά η περίοδος της νηστείας πριν από το Πάσχα. **καθαρά** (επίρρ., κυρ. στις σημ. 3 έως 7). **καθαρίζω -ομαι:** ❶ **α.** (μτβ.) αφαιρώ τις βρομίες από κπ ή κπ ≠ βρομίζω, λερώνω: ~ το πρόσωπο / το πάτωμα. **β.** (αμτβ.) έχω την ικανότητα να καθαρίζω (σημ. 1α): *Το καθαριστικό αυτό δεν ~ καλά.* **γ.** (αμτβ.) γίνομαι καθαρός ≠ βρομίζω, λερώνω: *Δεν ~ εύκολα αυτό το ύφασμα.* **δ.** (αμτβ., για βρομίες) αφαιρούμαι = βγαίνω: *Δεν ~ με τίποτα ο λεκές του κρασιού.* ❷ (μτβ.) αφαιρώ από κπ άχρηστες ή ξένες ουσίες: ~ όσπρια / φρούτα = ξεφλουδίζω. ❸ **α.** (μτβ.) αφαιρώ από κπ βλαβερά στοιχεία: *Το αεράκι καθάρισε λίγο την ατμόσφαιρα.* **β.** (αμτβ.) αφαιρούνται τα βλαβερά στοιχεία που περιέχουν ≠ βρομίζω: *Χάρη στον βιολογικό καθαρισμό, η θάλασσα καθάρισε.* ❹ [προφ.] (μτβ.) σκοτώνω κπ: *Λέγεται ότι τον καθάρισε η μαφία.* **καθαριότητα** η: ❶ η ιδιότητα του καθαρού, κυρ. στη σημ. 1α. ❷ το να καθαρίζει κπ κπ, κυρίως χώρους σπιτιού. **καθαρότητα** η: η ιδιότητα του καθαρού, κυρ. στις σημ. 1β, 1γ, 3, 5, 6 & 7. **καθάρισμα** το: το να καθαρίζει κπ: *Το σπίτι θέλει ~.* **καθαρισμός** ο: καθάρισμα: ~ προσώπου / βιολογικός ~. **καθαριστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που έχει ως επάγγελμα τον καθαρισμό χώρων. **καθαριστικός -ή -ό:** αυτός που έχει την ιδιότητα να καθαρίζει. **καθαριστικό** το: ουσία κυρίως για καθάρισμα χώρων. **καθαριστήριο** το: κατάσταση που αναλαμβάνει το πλύσιμο, σιδέρωμα ή στεγνό καθάρισμα ρούχων κτλ.

κάθε (αντων. αόρ.) • **άκλ.:** ❶ αναφέρεται αόριστα στα μέλη ενός συνόλου ξεχωριστά = καθένας: ~ άνθρωπος θέλει να πετύχει. *Απευθύνεται σε ~ γυναίκα.* ❷ δηλώνει το τακτό χρονικό διάστημα στο οποίο γίνεται κπ: *Πληρώνεται ~ τέλος του μήνα.* *Παίρνει αντιβίωση ~ οκτώ ώρες.* ❸ (κυρ. σε αρνητ. προτ.) δηλώνει αόριστα κπ ή κτ, όταν δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι = οποιοσδήποτε: *Δεν μπορεί να μιλάς έτσι σε ~ άνθρωπο!* ~ **άλλο παρά:** για να αναφέρουμε κπ τελείως αντίθε-

το με αυτό που ακολουθεί: ~ να φύγω θέλω, λέω να μείνω όλο το καλοκαίρι! ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάθειρξη η: ποινή φυλάκισης που επιβάλλεται για κακουργήματα: *Καταδικάστηκε σε δεκαετή ~.*

Από την ΑΕ λ. *είρκτη* «φυλακή».

καθένας **καθεμιά** & **καθεμία** **καθένα** (αντων. αόρ.): αναφέρεται αόριστα σε όλα τα μέλη ενός συνόλου ξεχωριστά = κάθε: *Έδωσε σε ~ τους από τριάντα ευρώ.* **καθένας** ο: ❶ αναφέρεται αόριστα σε κάθε πρόσωπο, σε όλους γενικά: *Ο ~ μπορεί να λέει ό,τι θέλει.* ❷ [μειωτ.] δηλώνει πρόσωπο που θεωρούμε ακατάλληλο για κτ ή ασήμαντο = οποιοσδήποτε: *Δεν είναι ο ~, πατέρας σου είναι και πρέπει να τον ακούς!* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

καθεστώς το: ❶ **α.** το πολίτευμα μιας χώρας: *δημοκρατικό/δικτατορικό ~.* Πολλά καθεστάτα αρνούνται στις μειονότητες τα πολιτικά τους δικαιώματα. **β.** η ισχύουσα πολιτική, κοινωνική, οικονομική κατάσταση: *Στόχευαν στην ανατροπή του καθεστώτος.* ❷ η ισχύουσα και νομικά κατοχυρωμένη κατάσταση σε συγκεκριμένο τομέα: *φορολογικό/νομικό/εργασιακό ~.* ❸ κατάσταση που έχει καθιερωθεί: *Η παραρπαδεία έχει γίνει πλέον ~.* **καθεστωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με το καθεστώς στη σημ. 1: *Στην Ελλάδα το ~ ζήτημα λύθηκε με δημοψήφισμα.* ❷ αυτός που υποστηρίζει το καθεστώς ≠ αντικαθεστωτικός: ~ *εφημερίδες.* **καθεστωτικός** ο, **-ή** η.

Πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπλ. του ΑΕ ρ. *καθίστημι*.

καθετί (αντων. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ. εν.: αναφέρεται αόριστα σε κάθε πράγμα ξεχωριστά ή γενικά σε όλα: *Του αρέσει ~ το περιεργό.* *Θέλω να μάθω το ~.* ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάθετος -ή -ο: ❶ αυτός που βρίσκεται ή κατευθύνεται κατακόρυφα προς την επιφάνεια της γης ≠ οριζόντιος: *Η μπάλα χτύπησε στο ~ δοκάρι.* ❷ αυτός που τέμνει ευθεία ή επιφάνεια σχηματίζοντας γωνία 90 μοιρών ≠ οριζόντιος: ΓΕΩΜ ~ *ευθεία/επίπεδο.* *Η λεωφόρος Αλεξάνδρας είναι ~ στην Κηφισίας.* ❸ (μτφ., για στατιστικά μεγέθη, ποσά κτλ.) αυτός που παρουσιάζει απότομη μεταβολή: *Παρατηρείται ~ άνοδος των αφίξεων των τουριστών.* ❹ (μτφ., για άν-

θρ. ή συμπεριφορά) αυτός που είναι απόλυτος, κατηγορηματικός: *Είναι ~ στις απόψεις του, δεν μπορείς να του αλλάξεις γνώμη.* **κάθετα** & **καθέτως** (επίρρ.). **κάθετη** & [επίσ.] **κάθετος** η: κάθετη ευθεία. **καθετότητα** η.

καθηγητής ο, **-ήτρια** η: ❶ εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: ~ *γυμνασίου/λυκείου/πανεπιστημίου.*

❷ εκπαιδευτικός που διδάσκει συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο: ~ *αγγλικών/ζωγραφικής.* **καθηγητικός -ή -ό.**

καθήκον το: ❶ αυτό που πρέπει να κάνουμε, επειδή το θεωρούμε ηθική μας υποχρέωση ή επειδή το επιβάλλει ο νόμος = χρέος: *Είναι ~ όλων μας να προστατεύουμε το περιβάλλον.*

❷ **πληθ.** το έργο που πρέπει να εκτελέσει κπ, συνήθως αξιωματούχος ή κρατικός υπάλληλος: *Ανέλαβε καθήκοντα προέδρου.*

καθηλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ **αναγκάζω** κπ να μείνει ακίνητος: *Μετά το ατύχημα, έμεινε καθηλωμένος στο κρεβάτι για μήνες.* ❷ προκαλώ έντονη εντύπωση σε κπ, ώστε να μην μπορεί να αντιδράσει: *Η ταινία ήταν τόσο συναρπαστική, που μας καθήλωσε.* ❸ (μτφ.) εμποδίζω την εξέλιξη ή την ανάπτυξη δραστηριότητας, κατάστασης κτλ.: *Οι μισθοί έχουν καθηλωθεί.* **καθήλωση** η. ❧ **σχ. ήλος.**

καθημερινός -ή -ό: ❶ αυτός που γίνεται, συμβαίνει ή χρησιμοποιείται κάθε μέρα = ημερήσιος: *Βγαίνω για τον ~ μου περίπατο.* ❷ αυτός που είναι συνηθισμένος, επειδή γίνεται (σχεδόν) κάθε μέρα: *Τα μικρά ~ προβλήματα τον έχουν κουράσει.* **καθημερινά** & **-ώς** (επίρρ. στη σημ. 1). **καθημερινή** η: κάθε ημέρα της εβδομάδας, εκτός Σαββάτου και Κυριακής. **καθημερινότητα** η: ❶ η καθημερινή ζωή. ❷ κατάσταση πληκτική λόγω της επανάληψης των ίδιων πραγμάτων κάθε μέρα = ρουτίνα.

καθησυχάζω: (μτβ.) απαλλάσσω κπ από ανησυχία, φόβο ή μειώνω την ένταση ανησυχίας, φόβου κτλ.: *Προσπαθούσε να μας καθησυχάσει, λέγοντας ότι δεν πρόκειται να γίνει άλλος σεισμός.* **καθησυχαστικός -ή -ό:** αυτός που καθησυχάζει. **καθησυχαστικά** (επίρρ.).

καθιερώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ **κάνω** κτ να επιβληθεί, να επισημοποιηθεί ή να γίνει δεκτό ως θεσμός = θεσπίζω ≠ καταργώ: *Πότε καθιερώθηκε η πενήνημερη εργασία;* ❷ **κάνω** κπ να αναγνωριστεί, να επιβληθεί σε έναν τομέα: *Καθιερώθηκε ως ένας από τους πρωτοπόρους λογοτέχνες της εποχής.* ❸ **κάνω** κτ συστηματικά, ως συνήθεια: *Έχουν καθιερώσει να*

κάθειρξη
καθεμιά → καθένας
καθεμία → καθένας
καθένα → καθένας
καθένας
καθεστώτος
καθεστωτική → καθεστώτος
καθεστωτικός → καθεστώτος
κάθετα → κάθετος
κάθετη → κάθετος
καθετί
κάθετος
καθετότητα → κάθετος
καθέτως → κάθετος
καθηγητής
καθηγητικός → καθηγητής
καθηγήτρια → καθηγητής
καθήκον
καθηλώνω
καθήλωσ → καθηλώνω
καθημερινά → καθημερινός
καθημερινή → καθημερινός
καθημερινός
καθημερινότητα → καθημερινός
καθημερινός → καθημερινός
καθησυχάζω
καθησυχαστικά → καθησυχάζω
καθησυχαστικός → καθησυχάζω
καθιερωμένα → καθιερώνω
καθιερώνω
καθιέρωση → καθιερώνω

καθίζηση
καθυστερώ

καθίζηση
καθίζω → κάθομαι
καθισιά → κάθομαι
κάθισμα → κάθομαι
καθίσταμαι → καθιστώ
καθιστικό → κάθομαι
καθιστικός → κάθομαι
καθιστός → κάθομαι
καθιστώ
καθοδικά → κάθοδος
καθοδικός → κάθοδος
κάθοδος → κατακάθοδος
κάθοδος
καθολικά → καθολικός
Καθολική → καθολικός
Καθολικιά → καθολικός
Καθολικισμός → καθολικός
καθολικό → καθολικός
καθολικός
καθολικότητα → καθολικός
καθόλου
κάθομαι
καθομιλουμένη
καθορίζω
καθορισμός → καθορίζω
καθοριστικά → καθορίζω
καθοριστικός → καθορίζω
καθρέπτης → καθρέφτης
καθρεπτίζω → καθρέφτης
καθρεφτάκι → καθρέφτης
καθρέφτης
καθρεφτίζω → καθρέφτης
καθρεφτισμα → καθρέφτης
καθυστερημένα → καθυστερώ
καθυστερημένος → καθυστερώ
καθυστερήσιμος → καθυστερώ
καθυστερήσιμος → καθυστερώ
καθυστερήσιμος → καθυστερώ

βγαίνουν τα Σάββατα. **καθιερωμένα** τα: αυτά που έχουν γίνει γενικώς αποδεκτά: *Πρόκειται για ανατρεπτικό έργο που ξεφεύγει από τα ~. καθιέρωση η.*

καθίζηση η: ❶ ΓΕΩΛ βύθιση τμήματος του εδάφους: *Το έδαφος έπαθε ~.* ❷ ΧΗΜ κατακάθισμα στον πυθμένα δοχείου στερεών ουσιών που αιωρούνται μέσα σε υγρό.

Από το ΑΕ ρ. *καθίζανω* «κάθομαι κάτω».

καθιστώ, καθίσταμαι • αόρ. *κατέστησα*, παθ. αόρ. *κατέστην*: [επίσ.] (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να αποκτήσει μια ιδιότητα ή να βρεθεί σε μια κατάσταση: *Σας ~ υπεύθυνο για την ασφάλεια των παιδιών. ❧ σχ. ενίσταμαι.*

κάθοδος η: ❶ [επίσ.] κίνηση από ψηλά προς τα χαμηλά, από τα βόρεια προς τα νότια, από την περιφέρεια προς το κέντρο ή από τα ηπειρωτικά προς τα παράλια = *κατάβαση* ≠ *άνοδος*: *Η ~ γίνεται αποκλειστικά από τις σκάλες. η ~ των Δωριέων.* ❷ ΦΥΣ αρνητικά φορτισμένο ηλεκτρόδιο ≠ *άνοδος*. ❸ συμμετοχή σε εκλογές: *Είναι βέβαιη η κάθοδος του στις εκλογές. καθοδικός -ή -ό. καθοδικά* (επίρρ.).

καθολικός -ή -ό: ❶ αυτός που αφορά ή επηρεάζει το σύνολο = *γενικός* ≠ *μερικός*: *αρχές με ~ ισχύ.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. **καθολικά** (επίρρ.). **καθολικότητα η:** η ιδιότητα του καθολικού με τη σημ. 1. **Καθολικός ο, -ή & [λαϊκ.] -ιά** η: πιστός που ανήκει στον καθολικισμό. **καθολικισμός ο:** ΘΡΗΣΚ το δόγμα της Δυτικής Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, καθώς και το σύνολο των καθολικών πιστών με τη σημ. 2. **καθολικό το:** ΕΚΚΛ ❶ σε ορθόδοξη εκκλησία, ο κυρίως ναός. ❷ ο κεντρικός ναός μονής.

καθόλου: (επίρρ.) ❶ (σε αρνητ. προτ., για έμφαση) για να δηλώσει απόλυτη άρνηση ή έλλειψη: *~ δε μου άρεσε που έφυγες. Δεν έχω ~ χρόνο.* ❷ (σε ερωτ. προτ., για έμφαση) λίγο, τουλάχιστον: *Χόρεψες ~ στο πάρτι;*

κάθομαι • αόρ. *κάθισα & έκατσα*, μπλ. *καθισμένος*: (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι σε θέση με τους γλουτούς να στηρίζονται σε *καρέκλα*, *πάγκο* κτλ. και την πλάτη μου να είναι όρθια ≠ *σηκώνομαι*, *στέκομαι*: *~ στην καρέκλα / ογκλαδόν.* ❷ έχω κπ μέρος ως μόνιμο τόπο κατοικίας = *κατοικώ*, *μένω*: *~ στην οδό Αριστοτέλους.* ❸ βρίσκομαι κάπου για κπ χρονικό διάστημα: *Δε θα καθίσω πολύ - είμαι βιαστική.* ❹ μένω άπρακτος, δεν κάνω τίποτα: *Έχασε τη δουλειά του*

και ~ τώρα δυο μήνες. ❺ έχω ορισμένη συμπεριφορά: *~ ήσυχος / φρόνιμος.* ❻ ασχολούμαι με κτ: *Δεν ~ να διαβάσει.* ❼ *κάνω* υπομονή μέχρι να συμβεί κτ = *περιμένω*: *Κάθισε πρώτα να βγουν τα αποτελέσματα, και μετά αποφασίζεις.* ❸ *παύω* να αιωρούμαι και πέφτω κάτω = *κατακάθομαι*: *Η σκόνη κάθισε στα έπιπλα. καθίζω* • αόρ. *κάθισα*: (μτβ.) *βάζω* ή *βοηθώ* κπ να καθίσει: *Τους κάθισε όλους γύρω από το τραπέζι. κάθισμα το:* ❶ έπιπλο που χρησιμεύει για να καθίσει κπ: *Το ~ είναι αναπαυτικό.* ❷ το να καθίζει κανείς κπ ή να κάθεται: *Πιάστηκε η μέση μου από το ~. καθιστός -ή -ό:* αυτός που κάθεται ≠ *όρθιος*. **καθιστικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται από καθιστή στάση ή που δεν περιλαμβάνει πολλή κίνηση: *Κάνει ~ ζωή, όλη μέρα στο γραφείο. καθιστικό το:* δωμάτιο σπιτιού με καναπέδες, πολυθρόνες κτλ. = *σαλόνι*. **καθιστό το:** το να μην κάνει κπ τίποτα: *Δεν του αρέσει καθόλου το ~, θέλει πάντα κάτι να κάνει. ❧ σχ. ίζημα.*

καθομιλουμένη η: η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι περισσότεροι ομιλητές, σε αντίθεση προς τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στον επίσημο λόγο: *Στην ~, το «εξ απαλών ονύχων» το λέμε «από μικρό παιδί».*

καθορίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ορίζω με ακρίβεια κτ: *Καθορίστηκε ανώτατο όριο τιμής πώλησης του πετρελαίου. = προσδιορίζω.* ❷ επηρεάζω αποφασιστικά κατάσταση, δράση κτλ.: *Τα αποτελέσματα των εξετάσεων θα καθορίσουν τις επόμενες ενέργειές της. καθορισμός ο:* το να καθορίζει κπ κτ (σημ. 1) = *προσδιορισμός*. **καθοριστικός -ή -ό:** αυτός που καθορίζει (σημ. 2) = *αποφασιστικός*. **καθοριστικά** (επίρρ.).

καθρέφτης & [επίσ.] καθρέπτης ο: ❶ γυάλινη επιφάνεια με ειδικό υλικό στο πίσω μέρος, η οποία αντανακλά την εικόνα αντικειμένου που βρίσκεται μπροστά της. ❷ (μτφ.) κτ που δίνει την εικόνα μιας κατάστασης: *Το δέρμα είναι ~ της υγείας. καθρεφτίζω & [επίσ.] καθρεπτίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ αντανακλώ την εικόνα αντικειμένου που βρίσκεται μπροστά μου = *αντικατοπτρίζω*: *Στο τζάμι καθρεφτιζόταν η φιγούρα του.* ❷ (μτφ.) αποδίδω πίστά την εικόνα μιας κατάστασης = *αντικατοπτρίζω*: *Το έργο αυτό ~ την κατάσταση της χώρας.* ❸ παθ. *κοιτάζομαι* στον καθρέφτη. **καθρέφτισμα το. καθρεφτάκι το.***

καθυστερώ: ❶ (αμτβ.) φτάνω κάπου πιο αργά από όσο έπρεπε = *αργοπορώ*, *αργώ*: *Πάλι κα-*

θυστερήσε το λεωφορείο, θα είχε πολλή κίνηση στον δρόμο! ❷ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να καθυστερήσει: *Μη με ~ άλλο, βιάζομαι πολύ!* ❸ (μτβ.) κάνω κτ πιο αργά από όσο έπρεπε = αργώ: *Καθυστερήσε να πληρώσει το πρόστιμο.* **καθυστερημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ αυτός που καθυστερεί ή που καθυστερήσε. ❷ αυτός που εξελίσσεται με αργό ρυθμό: *Πολλές χώρες στην Αφρική είναι οικονομικά ~.* ❸ αυτός που διανοητικά αναπτύσσεται με πιο αργό ρυθμό από τον κανονικό. **καθυστερημένα** (επίρρ.). **καθυστερήση** η: ❶ το να καθυστερεί κπ ή κτ: *Η πτήση είχε μεγάλη ~.* ❷ η κατάσταση του καθυστερημένου στη σημ. 3.

καθώς¹ (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ γεγονός που συμβαίνει την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από κπ άλλο = όπως, ενώ: *Σκέφτομαι ~ γράφω. ~ μιλούσαμε, άκουσα έναν θόρυβο.* ❷ την αιτία για κτ = επειδή, αφού: *~ δε με είχαν καλέσει, δεν μπορούσα και να πάω!* **καθώς**² (επίρρ.): με τον ίδιο τρόπο που = όπως: *Όλα έγιναν ~ τα λες.*

και & [προφ.] (πριν από φωνήεν) **κι** (σύνδ.): ❶ συνδέει αντίστοιχες λέξεις, φράσεις ή προτάσεις: *Να παίρνετε το φάρμακο πρώι, μεσημέρι ~ βράδυ. Ήπια ~ έφαγα.* ❷ συνδέει γεγονότα που γίνονται το ένα μετά το άλλο: *Σηκώθηκε, ντύθηκε ~ πλύθηκε.* ❸ δηλώνει το αποτέλεσμα, τη συνέπεια για κτ: *Είναι αγαθός ~ τον ξεγελούν όλοι. = γι' αυτό. Με κάνει ~ γελάω. = να.* ❹ προσθέτει κτ: *Δύο ~ ένα κάνουν τρία. = συν ≠ μείον, πλην. Είναι συμμαθητής μου, αλλά ~ ο καλύτερός μου φίλος. Θέλω ~ δύο ακόμα ποτήρια.* ❺ συνδέει δύο αντίθετα γεγονότα, καταστάσεις κτλ. = αλλά: *Άλλος κλαίει ~ άλλος γελάει.* ❻ συνδέει δύο γεγονότα που γίνονται (σχεδόν) την ίδια στιγμή: *Έμπαινε ο ένας ~ έβγαίνει ο άλλος. = την ώρα που.* ❼ χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε κτ: *~ βέβαια, θα έρθω! Είμαι ~ ο πρώτος μαθητής!* ❽ (με επανάληψη της λέξης) χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε ποσότητα, βαθμό κτλ. ή να δείξουμε ότι κπ γεγονός συνεχίζεται, έχει διάρκεια: *Χρόνια ~ χρόνια πέρασαν χωρίς να έχουμε νέα του.*

καινός -ή -ό: [επίσ.] καινούριος, κυρ. στις εκφρ. **α.** (εισάγω) **καινά δαιμόνια**: φέρνω νέες ιδέες που συχνά ανατρέπουν την υπάρχουσα κατάσταση. **β.** **Καινή Διαθήκη**: το δεύτερο μέρος της Βίβλου, που περιγράφει τη ζωή και τη διδασκαλία του Χριστού.

Το επίθ. **καινός** συναντάται σε διάφορα σύνθετα: *καινοτομώ, καινούριος, εγκαίρια* κτλ.

Προσοχή στη διαφ. σημ. και ορθογρ. του **κενός**!

καινοτομώ: (αμτβ.) χρησιμοποιού πρώτος νέες και πρωτότυπες ιδέες σε κπ τομέα: *Με το νέο του έργο ο σκηνοθέτης ~.* **καινοτόμος -α -ο & καινοτομικός -ή -ό**: αυτός που καινοτομεί. **καινοτόμος** ο, η: άνθρωπος που καινοτομεί, κυρίως στον επιστημονικό ή καλλιτεχνικό τομέα. *~ σχ. καινός.*

καινούριος -α -ο: = νέος ≠ παλιός ❶ αυτός που δημιουργήθηκε, εμφανίστηκε ή αποκτήθηκε πρόσφατα ή για πρώτη φορά: *Ωραίο το ~ σου παντελόνι!* ❷ αυτός που αντικαθιστά κπ ή κτ που υπήρχε παλιότερα: *Πήγα σε ~ δουλειά.* ❸ αυτός που χρησιμοποιείται για πρώτη φορά ≠ μεταχειρισμένος: *Τα μεταχειρισμένα αυτοκίνητα είναι πιο φτηνά από τα ~.* *~ σχ. καινός.*

Παρότι προτείνεται η γραφή *καινούριος*, η σωστότερη ετυμολογικά γραφή είναι σε *-γιος*, από το ελ. νστ. επίθ. *καινουργής* (ΑΕ ρ. *καινουργῶ < καινός + ἔργον*).

καίριος -α -ο: ❶ αυτός που γίνεται την κατάλληλη χρονική στιγμή ≠ άκαιρος. ❷ αυτός που είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός: *Κατάφερε ~ πλήγμα κατά των ανταγωνιστών του.* ❸ αυτός που είναι ιδιαίτερα σημαντικός, κρίσιμος: *~ πρόβλημα. καιρία* (επίρρ.).

καιρός ο: ❶ **α.** η κατάσταση της ατμόσφαιρας (θερμοκρασία, υγρασία, ταχύτητα αέρα κτλ.) σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή: *καλός/κακός/βροχερός/ζεστός ~.* **β.** δελτίο πρόγνωσης καιρού στα ΜΜΕ: *Ακούσατε τον ~; του καλού καιρού*: πάρα πολύ ή πολύ βαθιά: *Βρέχει/κοιμάται ~.* ❷ η κατάλληλη χρονική στιγμή = εποχή: *Τώρα που είσαι άνεργος δεν είναι ~ για σπατάλες!* ❸ χρονική περίοδος στην οποία έγινε ή συνέβη κτ: *Το έπιπλο αυτό είναι από τον ~ του παππού μου.* ❹ **α.** το πέραςμα του χρόνου: *Με τον ~ θα ξεχάσεις.* **β.** χρονικό διάστημα στο οποίο κάνουμε κτ = χρόνος: *Έχεις ~ να πάμε βόλτα;* ❺ **α.** χρονικό διάστημα μεταξύ δύο γεγονότων ή από ένα γεγονός μέχρι τώρα: *Δεν έχω πολύ ~ που μετακόμισα.* **β.** μεγάλο χρονικό διάστημα: *Χαθήκαμε, έχω ~ να σας δω!* **καιρικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τον καιρό στη σημ. 1. **καίω -ομαι & -γομαι** • ενστ. *καις, καίει*, πρτ. *έκαιγα, αόρ. έκαισα*, παθ. αόρ. *κάηκα*, μπλ. *κα-*

καθώς¹
καθώς² → καθώς¹
και
καινός
καινοτομικός → καινοτομώ
καινοτόμος → καινοτομώ
καινοτομώ
*καινούριος → καινούριος
καινούριος
καίρια → καιρίος
καιρικός → καιρός
καιρίος
καιρός
καίω

κακεντρεχής
κακομοίρης

κακεντρεχεία → κακεντρε-
χής
κακεντρεχής
κακία → κακός
κακίζω
κάκιωμα → κακίωνω
κακίωνω
κακό → κακός
κακο-
κακό- → κακο-
κακοαναθρεμμένος → κακο-
κακόβουλα → κακόβουλος
κακόβουλος
κακόγονμος → κακο-
κακόγουστος → κακο-
κακογορραμμένος → κακο-
κακοδιάθετος → κακο-
κακοζωισμένος → κακο-
κακοήθεια → κακοήθης
κακοήθης → κακοήθης
κακόηχος → κακο-
κακοκαιρία → κακο-
κακοκαρδίξω → κακο-
κακόκεφος → κακο-
κακολογώ → κακο-
κακομαθαίνω → κακο-
κακομεταχειρίζομαι → κα-
κο-
κακομιλώ → κακο-
κακομοίρα → κακομοίρης
κακομοίρης
κακομοίρης
κακομοιριά → κακομοίρης
κακομοιριασμένος → κακο-
μοίρης
κακομοιρικός → κακομοίρης
κακόμοιρος → κακομοίρης
κακοντυμένος → κακο-
κακοπαντρεύω → κακο-
κακοπέραση → κακο-
κακοπερνάω → κακο-
κακοπέφτω → κακο-
κακόπιστος → κακο-
κακοπληρωτής → κακο-

μένος: ❶ (μτβ.) καταστρέφω ή προκαλώ ζημιά σε κτ με φωτιά ή με υψηλή θερμοκρασία: *Άγνωστοι έκαψαν το δάσος. Έκαψα το φαγητό.* ❷ (αμτβ.) έχω ή εκπέμπω υψηλή θερμοκρασία: ~ ο ήλιος σήμερα, *βάλε καπέλο!* ❸ (μτβ.) προκαλώ έγκλημα σε κπ: *Έπεσε πάνω του καυτό νερό και τον έκαψε.* ❹ (για μηχανές, συσκευές) **α.** (μτβ.) χρησιμοποιού κπ ύλη (ξύλα, πετρέλαιο κτλ.), ως καύσιμο: *Το αυτοκίνητό μου ~ πολλή βενζίνη.* **β.** (αμτβ.) είμαι αναμμένος ή σε λειτουργία: *Γιατί καίνε όλες οι λάμπες;* **γ.** (μτβ.) χρησιμοποιού κπ ύλη ή αντίστοιχη μηχανή ή συσκευή, για να φωτίσω ή να ζεστάνω έναν χώρο: *Φέτος καίμε πολύ το καλοριφέρ.* ❺ (αμτβ., για φαγητό) έχω έντονη γεύση που προκαλεί ερεθισμό ή πόνο σε κπ: *Καίνε οι πιπεριές;* ❻ **α. παθ.** (αμτβ., για συσκευές, μηχανές) χαλάω λόγω υπερθέρμανσης: *Από τις συχνές διακοπές ρεύματος κάηκε η τηλεόραση.* **β.** (μτβ.) κάνω κτ να χαλάσει προκαλώντας υπερθέρμανση: *Μην αναβοσβήνεις το φως, θα κάψεις τη λάμπα!* ❼ (μτφ., μτβ. & με παράλ. αντικ.) παρουσιάζω έντονο ενδιαφέρον για κπ: *Η ακρίβεια είναι ένα θέμα που ~.* ❽ (μτφ., μτβ.) **α.** κάνω κτ που προκαλεί κακό σε κπ: *Μην πεις σε κανέναν τίποτα, γιατί θα με κάψεις!* **β.** προκαλώ πόνο, λύπη σε κπ: *Η θλίψη σου μου καίει την καρδιά!* ❾ **παθ.** (μτφ., αμτβ.) **α.** βρίσκομαι σε μεγάλη ή άμεση ανάγκη: ~, *πρέπει να με βοηθήσεις!* **β.** επιθυμώ κτ πάρα πολύ: *Η ομάδα μας ~ για τη νίκη.* **γ.** (σε παιχνίδι με χαρτιά) χάνω: *Τριανταδύο, κάηκες! Κάηιμο το:* ❶ το να καίει κπ κτ ή να καίγεται κτ: ~ των χαρτιών. ❷ έντονος πόνος από κτ που είναι καυτό: *Ακούμπησα την εξάτμιση της μηχανής κι ένιωσα ένα ~ στο πόδι.* ❸ σημάδι στο δέρμα από επαφή με φωτιά ή κτ που καίει: *Ακόμη να φύγει το ~ στο χέρι μου από τη φωτιά.* **κάψα** η: υπερβολική ζέστη και η αίσθηση που προκαλεί = λάβρα. **καυτός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι υπερβολικά ζεστός: *Πιες το τσάι σου ~.* ~ ήλιος = θερός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι κρίσιμος ή

καθοριστικός και προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον: *το ~ θέμα του ασφαλιστικού.* ~ επικαιρότητα. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι ιδιαίτερα προκλητικός: ~ μίνι. **σχ. ζεστός. καυτερός -ή -ό:** (για φαγητά) αυτός που έχει πιθαντική γεύση, που καίει με τη σημ. 5: ~ πιπεριά/σουπά.

κακεντρεχής -ής -ές: (για πρόσ.) αυτός που θέλει να κάνει κακό στους άλλους ή που χαιρέται όταν οι άλλοι παθαίνουν κτ κακό = κακός, μοχθηρός. **σχ. αγενής. κακεντρεχία** η: η ιδιότητα του κακεντρεχούς ή η κακεντρεχής πράξη.

κακίζω: (μτβ.) κατακρίνω κπ για πράξη ή ενέργεια που δε θεωρώ σωστή = κατηγορώ, μέμφομαι: *Δεν τον ~ που δε μου μιλάει - έχει περάσει τόσα!*

κακίωνω • μπλ. *κακιωμένος:* (μτβ. + γεν./με) θυμώνω με κπ και του κρατάω κακία: *Μας κάκωσε και δε μας μιλάει. Κάκιωμα το.*

κακο- & κακό-: ως α' συνθ. προσδίδει αρνητική σημασία στο β' συνθ. και δηλώνει συγκεκριμένα: ❶ αυτόν που είναι άσχημος, δυσάρεστος ή βλαβερός: *κακάσχημος, κακόκεφος, κακομεταχειρίζομαι.* ❷ αυτόν που περιέχει ή χαρακτηρίζεται από κακία: *κακόγονμος.* ❸ αυτόν που δεν είναι σωστός ή όπως πρέπει: *κακοστρωμένος.*

κακόβουλος -η -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που θέλει το κακό κπ άλλου. ❷ αυτός που γίνεται από κπ με σκοπό το κακό κπ άλλου: *Η κριτική του για το έργο μου ήταν ~ λόγω προσωπικών μας διαφωνιών.* **κακόβουλα** (επίρρ.).

κακοήθης -ης κακόηθης: ❶ (για πρόσ.) αυτός που είναι κακός και ανήθικος. ❷ αυτός που γίνεται με κακία και χωρίς ήθος. ❸ ΙΑΤΡ αυτός που θεραπεύεται δύσκολα ή καθόλου και οδηγεί συνήθως στον θάνατο του ασθενούς: ~ όγκος ≠ καλοήθης. **κακοήθεια** η: η ιδιότητα του κακοήθους ή η κακοήθης πράξη.

κακομοίρης -α -ικο & κακόμοιρος -η -ο: αυτός που είναι άξιος λύτησης, γιατί του έχει συμβεί κτ κακό = καμένος: *Κάτι ~ τουρίστες κοι-*

**Σύνθετα με κακό-
άσχημος, δυσάρε-
στος, βλαβερός**

κακόγουστος
κακοδιάθετος
κακοζωισμένος
κακόηχος
κακοκαιρία
κακοκαρδίξω
κακοπαντρεύω
κακοπερνάω
κακοπέφτω
κακοπιστός
κακόπληρωτος

με κακία

κακολογώ
κακομιλώ
κακόπιστος
κακοπροαίρετος
κακότροπος
κακόψυχος

όχι όπως πρέπει

κακοαναθρεμμένος
κακογραμμένος
κακομαθαίνω
κακοντυμένος
κακοπληρωτής
κακοραμμένος
κακότεχνος

κακοφτιαγμένος
κακοχτενισμένος

μούνται στο σταθμό. **κακομοίρης** ο, η: πρόσωπο άξιο λύπησης: *Ο ~ θα στενοχωρηθεί που δεν πέρασε στις εξετάσεις. γίνεται/έγινε της ~:* γίνεται/έγινε μεγάλη φασαρία = γίνεται/έγινε της τρελής. **κακομοιριά** η: η κατάσταση του κακομοίρη ή κατάσταση που προκαλεί λύπηση. **κακομοιριασμένος -η -ο:** ❶ κακομοίρης. ❷ αυτός που βρίσκεται σε κακή κατάσταση. **κακομοίρικός -η -ο:** αυτός που ταιριάζει στον κακομοίρη.

κακοποιώ -οίμαι: (μτβ.) ❶ χτυπάω κπ πολύ και βίαια, με αποτέλεσμα να τον τραυματίσω άσχημα: *Δυστυχώς, πολλά παιδιά κακοποιούνται από την οικογένειά τους.* ❷ εξαναγκάζω κπ σε σεξουαλική πράξη με τη βία = βιάζω. ❸ (μτφ.) κάνω κακό σε κτ κάνοντάς το να φανεί διαφορετικό από αυτό που είναι ή χρησιμοποιώντας το με λανθασμένο τρόπο: *Συχνά κατηγορούν τους νέους ότι ~ τη γλώσσα. ~ την αλήθεια.* = παραποιώ, αλλοιώνω, διαστρέφω. **κακοποιός -ιά & [επίσ.] -ός -ό:** αυτός που προκαλεί κακό: *~ στοιχεία προξένησαν τις φασαρίες.* **κακοποιός** ο: πρόσωπο που κάνει εγκληματικές πράξεις = εγκληματίας. **κακοποίηση** η. **κακός -ή & -ιά -ό** • συγκρ. χειρότερος, υπερθ. χειρίστος: ≠ καλός ❶ αυτός που είναι μοχθηρός ή αντίθετος στην ηθική: *~ άνθρωπος/πράξη = κακεντρεχής ≠ ενάρετος, αγαθός.* ❷ αυτός που δεν έχει καλή ποιότητα ή δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες: *Το φαγητό ήταν ~ και δε φάγαμε.* ❸ αυτός που δεν είναι ικανός στο έργο του: *~ μαθητής/ηθοποιός.* ❹ αυτός που προξενεί δυστυχία, βλάβη ή πλήγμα: *Ήταν μια ~ συγκυρία, με ολέθρια αποτελέσματα.* **η κακιά η ώρα:** στιγμή κατά την οποία συμβαίνει κτ κακό. ❺ αυτός που είναι δυσάρεστος ή μη ευνοϊκός ή προξενεί δυσάρεστα συναισθήματα: *Ο ~ καιρός δε μας άφησε να κάνουμε βόλτες στην πόλη.* ❻ αυτός που έχει ή δείχνει αρνητική στάση απέναντι σε κπ ή κτ: *Έχω τη χειρότερη γνώμη για τέτοιους τύπους.* = αρνητικός ≠ θετικός. **κακώς** (επίρρ.). **κακό** το: ❶ οτιδήποτε είναι αντίθετο στην ηθική: *Η μάχη ανάμεσα στο καλό και το ~.* ❷ δυσάρεστη κατάσταση, συμφορά: *Τον βρήκαν πολλά κακά.* **κακία** η.

κακούργος -α -ο: αυτός που είναι σκληρός, βάνανσος ή εγκληματίας, ή αυτός που χαρακτηρίζεται από σκληρότητα, απονία: *Ο ~, τη σκότωσε! Έτσι είναι η ~ η ζωή, σκληρή!*

καλάθι το: ❶ δοχείο από πλεγμένο καλάμι που χρησιμοποιείται για μεταφορά ή φύλαξη

πραγμάτων: *Μας έφερε ένα ~ μήλα.* ❷ γενικότερα, δοχείο σε σχήμα καλάθιου: *~ αχρήστων/σκουπιδιών.* ❸ αθλ **α.** δίχτυ ανοιχτό στο κάτω μέρος, που στηρίζεται σε μεταλλική στεφάνη, μέσα στο οποίο προσπαθούν οι παίχτες του μπάσκετ να ρίξουν την μπάλα. **β.** επιτυχημένη βολή στο μπάσκετ: *βάζω ~.* **καλαθιά** η: ❶ αθλ επιτυχημένη βολή στο μπάσκετ. ❷ ποσότητα που μπορεί να χωρέσει σε καλάθι.

καλαμάρι¹ το: είδος μαλακίου με πλοκάμια.

καλαμάρι² το: [παρωχ.] δοχείο για μελάνη = μελανοδοχείο. **χαρτί και ~:** με κάθε λεπτομέρεια: *Μας τα είπε όλα ~.*

καλάμι¹ το: ❶ **α.** φυτό με βλαστό ευλύγιστο και ανθεκτικό που αναπτύσσεται σε υγρά εδάφη. **β.** ο αποξηραμένος βλαστός αυτού του φυτού που χρησιμοποιείται για την κατασκευή καλαθιών κτλ. **καβαλάω το ~:** θεωρώ τον εαυτό μου σπουδαίο. ❷ βέργα που χρησιμοποιείται στο ψάρεμα: *~ ψαρέματος.* **καλαμένιος -α -ο:** αυτός που έχει κατασκευαστεί από καλάμι. **καλαμοτή** η: κατασκευή από καλάμια. **καλαμιά¹** η: συστάδα από καλάμια. **σαν την ~ στον κάμπο:** τελείως μόνος.

καλάμι² το: [οικ.] κόκαλο της κνήμης: *Του έδωσε μια γερή κλωτσιά στο ~.* **καλαμιά²** η: κλωτσιά στο καλάμι.

καλημέρα: (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις πρωινές ώρες: *~ σας!* **καλημέρα** η: ο χαιρετισμός με ~. **κόβω την ~:** δε μιλώ σε κπ: *Από τότε που μάλωσαν, είχαν κόψει μεταξύ τους και την ~.* **καλημερίζω -ομαι:** (μτβ.) λέω καλημέρα σε κπ.

καληνύχτα: (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις βραδινές ώρες, όταν αποχωριζόμαστε κπ, ή πριν από τον βραδινό ύπνο: *~ σας!* **καληνύχτα** η: χαιρετισμός με ~: *Είπε μια ~ βιαστικά και έφυγε.* **καληνυχτίζω -ομαι & καληνυχτώ** • αόρ. **καληνυχτίσα & -ησα:** (μτβ.). **καλησπέρα:** (επιφ.) χαιρετισμός που χρησιμοποιούμε τις απογευματινές ή πρώτες βραδινές ώρες, όταν συναντούμε κπ: *~ σας!* **καλησπέρα** η: χαιρετισμός με ~: *Στέλνω την ~ μου σε όσους μας ακούν.* **καλησπερίζω -ομαι** (μτβ.).

καλλιγραφία η: **α.** τρόπος γραφής με φροντισμένα και περίτεχνα γράμματα: *Προσπαθεί να μάθει ~.* **β.** καλλιτεχνική αντιγραφή βιβλίων ή κωδίκων στον Μεσαίωνα: *Η αγιορείτικη παράδοση της ~ σημείωσε πολύ αξιόλογες επιδόσεις κατά την Τουρκοκρατία.* **καλλιγραφικός -ή -ό. καλλιγραφικά** (επίρρ.). **καλλιγράφος** ο, η.

κακοποίηση → κακοποιώ
κακοποιός → κακοποιώ
κακοποιός → -ποιώ
κακοποιώ
κακοπροαίρετος → κακο-
κακοραμμένος → κακο-
κακορίζικος → κακο-
κακός
κακοσμία → κακο-
κακοστρωμένος → κακο-
κακότεχνος → κακο-
κακότροπος → κακο-
κακότυχος → κακο-
κακούρηγμα → κακούργος
κακούρηματικός → κα-
κούργος
κακούργος
κακόφημος → κακο-
κακοφτιαγμένος → κακο-
κακοχτενισμένος → κακο-
κακόψυχος → κακο-
κακώς → κακός
καλά → καλός
καλάθι
καλαθιά → καλάθι
καλαμάρι¹
καλαμάρι²
καλαμένιος → καλάμι¹
καλάμι¹
καλάμι²
καλαμιά¹ → καλάμι¹
καλαμιά² → καλάμι²
καλαμοτή → καλάμι¹
κάλεσμα → καλό
καλή → καλός
καλημέρα
καλημερίζω → καλημέρα
καληνύχτα
καληνυχτίζω → καληνύχτα
καληνυχτώ → καληνύχτα
καλησπέρα
καλησπερίζω → καλησπέρα
καλλιγραφία
καλλιγραφικά →
καλλιγραφία
καλλιγραφικός →
καλλιγραφία
καλλιγράφος →
καλλιγραφία

καλλιεργώ
καλός

καλλιέργεια → καλλιεργώ
καλλιεργημένος → καλλιεργώ
καλλιεργήσιμος → καλλιεργώ
καλλιεργήτης → καλλιεργώ
καλλιεργητικός → καλλιεργώ
καλλιεργήτρια → καλλιεργώ
καλλιεργώ
καλλιέρχνημα → καλλιέρχνης
καλλιέρχνης
καλλιτεχνία → καλλιτέχνης
καλλιτέχνηδα → καλλιτέχνης
καλλιτεχνικά → καλλιτέχνης
καλλιτεχνικός → καλλιτέχνης
καλλιτέχνης → καλλιτέχνης
καλλονή
κάλλος
καλλωπίζω → κάλλος
καλλωπισμός → κάλλος
καλλωπιστικός → κάλλος
καλό → καλός
καλό → καλός
καλό → καλό
καλοαναθερμωμένος → καλό
καλοβαλμένος → καλό
καλοβλέπω → καλό
καλόβολος → καλό
καλόβουλος → καλό
καλοβουτισμένος → καλό
καλογερεύω → καλόγερος¹
καλογερική → καλόγερος¹
καλογερικός → καλόγερος¹
καλογεριστικός → καλόγερος¹
καλογεριστικός → καλόγερος¹
καλόγερος²
καλόγερος³
καλόγηρος → καλόγερος¹
καλόγημος → καλό
καλογριά → καλόγερος¹
καλόγρια → καλόγερος¹
καλοδεχόμενος → καλό
καλοδιάθετος → καλό
καλοδουλεμένος → καλό
καλοζωισμένος → καλό
καλοήθεια → καλοήθης
καλόηθες → καλοήθης
καλοήθης
καλοθερμωμένος → καλό
καλοκάγαθος → καλό
καλοκάθομαι → καλό
καλοκαίρι
καλοκαίρια → καλό
καλοκαιριάζει → καλοκαίρι
καλοκαιριάτικα → καλοκαίρι
καλοκαιριάτικος → καλοκαίρι
καλοκαιρινός → καλοκαίρι
καλοκαρδίζω → καλό
καλόκαρδος → καλό
καλοκοιτάζω → καλό
καλομαθαίνω → καλό
καλοντυμένος → καλό
καλοπαντρεύω → καλό
καλοπέραση → καλό
καλοπερνώ → καλό
καλοπέφτω → καλό
καλοπιάνω → καλό
καλόπιστος → καλό
καλοπληρώνω → καλό
καλοπροαίρετος → καλό
καλορίζικος → καλό
καλός
καλοστέκομαι → καλό
καλοσυγυρισμένος → καλό
καλοσυνάτα → καλός
καλοσυνάτος → καλός

καλλιεργώ -ομαι: (μτβ.) ❶ ασχολούμαι συστηματικά με γεωργικές εργασίες και την παραγωγή αγροτικών προϊόντων: Στην *περιοχή* ~ *καπνά*. ❷ βοηθώ με τεχνητά μέσα κπ βιολογικό είδος να αναπτυχθεί: ~ *οπωροκηπευτικά/ψάρια*. ❸ (μτφ.) διαμορφώνω κπ με την κατάλληλη αγωγή ή εκπαίδευση: *Έχεις ταλέντο, αλλά πρέπει να το καλλιεργήσεις κιόλας*. ❹ (μτφ.) φροντίζω να αναπτυχθεί κτ: *Καλλιεργήθηκε η αλληλεγγύη και συνεργασία μεταξύ τους*. **καλλιέργεια** η, **καλλιεργημένος -η -ο:** μπτ. ως επίθ. ❶ αυτός που έχει καλλιεργηθεί με τις σημ. 1 & 2. ❷ αυτός που έχει πνευματική καλλιέργεια. **καλλιεργήσιμος -η -ο. καλλιεργήτης ο, -ήτρια η. καλλιεργητικός -ή -ό.**

Το ρ. *καλλιεργώ* είναι σημδ. από το γαλλ. *cultiver* και προέρχεται από το ελνστ. παθ. *καλλιεροῦμαι* (για χωράφι) «καλά δουλεμένο» (μσν. μτφ. *οί καλλιεροῦντες* «αυτοί που πράττουν καλά έργα»).

καλλιτέχνης ο, -ίδα & [επίσ.] καλλιτέχνης η: ❶ αυτός που ασχολείται με τις τέχνες ή τα γράμματα: Στη *συναυλία* συμμετέχουν πολλοί ~. ❷ (μτφ.) αυτός που κάνει κτ πολύ καλά: Ο *Γιάννης* είναι ~ *στη μαγειρική*. **καλλιτεχνικός -ή -ό. καλλιτεχνικά** (επίρρ.). **καλλιτέχνημα** το: καλλιτεχνικό έργο. **καλλιτεχνία** η. **καλλονή** η: ❶ όμορφη γυναίκα: *Γνώρισε μια ξανθή* ~. ❷ ιδιότητα όμορφου ανθρώπου, πράγματος, τοποθεσίας κτλ. = ομορφιά ≠ ασχήμια: *περιοχή ξεχωριστής* ~. **κάλλος** το • **κάλλους, κάλλη:** ❶ ιδιότητα ή σύνολο χαρακτηριστικών προσώπου ή πράγματος που ευχαριστούν τις αισθήσεις και την ψυχή μας = ομορφιά: Το *σωματικό* ~ *χάνεται, το ηθικό* ~ *όμως είναι άφθαρτο*. ❷ πλθ. τα φυσικά προσόντα κπ: *τα πάχη μου, τα* ~ *μου*. **καλλωπίζω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κπ ή κτ όμορφο: *Στέκεται και* ~ *μπροστά στον καθρέφτη* με τις ώρες. **καλλωπισμός ο. καλλωπιστικός -ή -ό.**

Από το *καλλ(ι)+ωπίζω* (< ὄψ «πρόσωπο»).

Σύνθετα με καλο-

καλός, ωραίος
καλόβολος
καλόβουλος
καλόγνωμος
καλοδεχόμενος
καλοδιάθετος
καλοζωισμένος
καλοκάγαθος
καλοκαίρια

καλοκαρδίζω
καλοκοιτάζω
καλομαθαίνω
καλοντυμένος
καλοπαντρεύω
καλοπέραση
καλοπερνώ
καλοπέφτω
καλοπιάνω

καλόπιστος
καλοπληρώνω
καλοπροαίρετος
καλορίζικος
καλότροπος
καλότυχος
καλοφαγός
καλόφυγος

πληρότητα, όπως πρέπει
καλοαναθερμωμένος
καλοβαλμένος
καλοδουλεμένος
καλοθερμωμένος
καλοκάθομαι
καλοστέκομαι
καλοσυγυρισμένος

καλοσυνήθιζω
καλοχτενισμένος
καλοψήνω

καλο- & καλό-: ως α΄ συνθ. προσδίδει στο β΄ συνθ. ❶ την ιδιότητα του καλού ή του ωραίου: *καλόκαρδος, καλοφτιαγμένος*. ❷ την έννοια της πληρότητας ή της ορθότητας (συχνά με άρνηση): *καλοβλέπω, καλοβουρτσισμένος*. **καλόγερος¹ & -γηρος ο, καλόγρια & καλογριά** η: άτομο που εγκαταλείπει τα εγκόσμια και αφοσιώνεται στον Θεό = μοναχός, μοναχή. **καλογερικός -ή -ό. καλογεριστικός -η -ο. καλογερεύω:** (αμτβ.) γίνομαι καλόγερος. **καλογερική** η: η ζωή του καλόγερου. **καλόγερος² ο:** ΙΑΤΡ φλεγμονή του δέρματος γεμάτη με πύον. **καλόγερος³ ο:** μακρόστενο φορητό έπιπλο για το κρέμασμα ρούχων. **καλοήθης -ης καλόηθης:** ❶ (για πράξεις, ενέργειες κτλ.) αυτός που γίνεται με καλοσύνη και ήθος. ❷ ΙΑΤΡ αυτός που δεν είναι θανατηφόρος: ~ *όγκος* ≠ *κακοήθης*. **καλοήθεια** η: η ιδιότητα του καλοήθους. **καλοκαίρι** το: ❶ μία από τις τέσσερις εποχές του έτους. ❷ καλός καιρός, με υψηλές θερμοκρασίες: *Έπιασε* ~. **καλοκαιρινός -ή -ό. καλοκαιριάζει:** απρόσ. έρχεται καλοκαίρι. **καλοκαιριάτικος -η -ο. καλοκαιριάτικα** (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. **καλός -ή -ό • συγκρ. καλύτερος, υπερθ. άριστος:** ≠ *κακός* ❶ (για πρόσωπα ή αφηρημένες έννοιες) αυτός που είναι ηθικός, με ψυχικά προτερήματα και ευγενικά συναισθήματα προς τους άλλους, ή σύμφωνος με την ηθική: *Είναι πολύ* ~ *κι ευγενική γυναίκα*. = *αγαθός*. *Οι γονείς δίνουν το* ~ *παράδειγμα στα παιδιά*. ❷ αυτός που είναι καλής ποιότητας: *Τον σπουδάσαν στα καλύτερα σχολεία*. ❸ αυτός που είναι επιτυχημένος ή έχει διακριθεί σε κπ τομέα: *Οι* ~ *μαθητές πήραν βραβείο*. ❹ αυτός που είναι ταιριαστός ή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και ικανοποιεί τις απαιτήσεις: *Ήταν πολύ* ~ *στον ρόλο του*. ~ *φίλος*. ❺ αυτός που είναι ευχάριστος ή ευνοϊκός: ~ *καιρός* ≠ *άσχημος*. ❻ συνήθως σε προσφωνήσεις προσώπων αγαπημένων: ~ *μου παιδί, άκουσέ με!* ❼ σε ευχές: **η ώρα**

η ~: ευχή σε κπ που πρόκειται να παντρευτεί.
με το ~: ευχή σε κπ που περιμένει κτ: ~ να τους δεχτείτε! ~ **Πάσχα/Χριστούγεννα/Χρονιά**: ευχές στις αντίστοιχες γιορτές. **καλός** ο, **-ή** η: αγαπημένο πρόσωπο, σύντροφος: *Περίμενε τον ~ της να έρθει.* **καλό** το: ❶ **α.** αυτό που είναι σύμφωνο με την ηθική: το ~ και το κακό. **β.** πράξη ή ενέργεια που συμφωνεί με την ηθική: *Κάνε το ~ και ρίξετο στον γαλό.* ❷ αυτό που είναι ωφέλιμο για κπ: *Το κάνω για το ~ σου.* **καλή** η: η εξωτερική πλευρά υφάσματος ή ρούχου, η πλευρά που φαίνεται όταν το φοράμε ≠ ανάποδη: *Γύρισε το φόρεμα από την ~, να το δώ.* **γνωρίζω/ξέρω κπ ή κτ από την ~ και από την ανάποδη**: τον γνωρίζω καλά. **μια και** ~: οριστικά και για πάντα. **καλά & καλώς** • **καλύτερα, κάλλιστα** (επίρρ.). **καλύτερεύω** • αόρ. -ευσα & -εψα: (αμτβ. & μτβ.) γίνομαι καλύτερος ή κάνω κτ καλύτερο = βελτιώνομαι ή βελτιώνω ≠ χειροτερεύω: *Ο καιρός ~. Βλέπω ότι καλύτερες τον γραφικό σου χαρακτήρα.* **καλύτερευση** η. **καλοσύνη** η: ❶ χωρίς πληθ. η ψυχική διάθεση του καλού ανθρώπου. ❷ με πληθ. η καλή πράξη: *Κάνεις πολλές ~ τελευταία, τι τρέχει; καλοσυνάτος -η -ο. καλοσυνάτα* (επίρρ.). **καλπάζω**: (αμτβ.) ❶ (για άλογο) προχωρώ με βηματισμό γρήγορο, τρέχοντας: *εικόνες αλόγων που ~ αγέρωχα.* ❷ (μτφ.) έρχομαι, συμβαίνω ή εξελίσσομαι με πολύ γρήγορο ρυθμό, τρέχω: *Η φαντασία σου ~. καλπασμός ο. καλπάζων -ουσα -ον*: αυτός που έρχεται, συμβαίνει ή εξελίσσεται με πολύ γρήγορο ρυθμό: ~ αύξηση του πληθωρισμού/λευκαμία. **κάλη** η: ❶ ειδικό κουτί με σχισμή στο επάνω μέρος, μέσα στο οποίο ρίχνονται τα ψηφοδέλτια κατά τις εκλογές. ❷ η διαδικασία και το αποτέλεσμα των εκλογών: *Στη μάχη της ~ ρίχνονται τα κόμματα.* **κάλπικος -η -ο**: αυτός που δεν είναι αληθινός = κίβδηλος, ψεύτικος, πλαστός: ~ νόμισμα/~ αγάπη. **καλύπτω -ομαι** • αόρ. *κάλυψα*, μπτ. *καλυμμένος*: (μτβ.) ❶ σκεπάζω εντελώς κτ με κτ άλλο, ώστε να μη φαίνεται ή να είναι προστατευμένο: *Κάλυπτε με τα χέρια το πρόσωπό της, για να μην την παίρνουν οι κάμερες.* ❷ (μτφ.) προσπαθώ να αποκρύψω τη δράση ή τις ενέργειες κπ, ώστε να μην υποστεί τις συνέπειες: *Μην προσπαθείς να τον καλύψεις, ξέρω ότι είναι ένοχος.* ❸ (μτφ.) ικανοποιώ ή αντεπεξέρχομαι στις οικονομικές, συναισθηματικές κτλ. απαιτήσεις: *Κάλυψε όλα τα έξοδα του ταξιδιού.* ❹ περιγράφο, αναπτύσσω ένα θέμα

με λεπτομέρεια: *Η παρουσίαση κάλυψε το θέμα από όλες τις πλευρές. Όλα τα κανάλια θα καλύψουν το γεγονός.* **κάλυμμα** το: ❶ αντικείμενο ή εξάρτημα που χρησιμοποιείται για το κλείσιμο ή την προστασία άλλου. ❷ ύφασμα που χρησιμοποιείται για να καλύψει επιφάνεια: το ~ του κρεβατιού. **κάλυψη** η.

καλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ ζητώ από κπ να έρθει στον χώρο όπου μένω ή εργάζομαι ή εκεί όπου βρίσκομαι = προσκαλώ: *Τους καλέσαμε στο σπίτι για φαγητό.* ❷ φωνάζω δυνατά, για να ακουστώ: *Καλούσε απελπισμένους τους περαστικούς σε βοήθεια.* ❸ (μτφ.) προσελκύω κπ ή κτ, ασκώ έλξη: *Η άγρια φύση τον καλούσε.* ❹ προσπαθώ να επικοινωνήσω με κπ μέσω τηλεφώνου: *Σε καλούν στο τηλέφωνο.* ❺ ως ανώτερη αρχή διατάζω κπ να παρουσιαστεί κάπου για κπ σκοπό: *Τον κάλεσαν στον στρατό.* **κλήθηκε ως μάρτυρας υπεράσπισης. κλήση** η: ❶ τηλεφωνική επικοινωνία: *Η Πυροσβεστική δέχτηκε πολλές κλήσεις, αστική/υπεραστική ~.* ❷ έγγραφη ειδοποίηση από αρχή: ~ για υπερβολική ταχύτητα. **κάλεσμα** το.

Το ουσ. *κλήση* προέρχεται από το ΑΕ *κλήσις* «πρόσκληση στο δικαστήριο». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *εκκλησία, έγκλημα, κλητήρας* κτλ.

Προσοχή στην ορθογ. και σημασιολογική διαφορά με το ουσ. *κλίση*, που προέρχεται από το *κλίνω* (κλίνω).

καμάρι το: ❶ αίσθημα υπερηφάνειας: *Κοιτούσε με ~ το δημιούργημά του.* ❷ **α.** οτιδήποτε για το οποίο υπερηφανεύεται κπ = καύχημα: *Το νέο μοντέλο είναι το ~ της αυτοκινητοβιομηχανίας.* **β.** (συνεκδ.) παιδί: *Το ~ μας δε γύρισε ακόμα.* **καμαρώνω**: ❶ (μτβ.) νιώθω υπερήφανος για κπ ή κτ = κανχιέμαι: *Καμάρωνε τα παιδιά της καθώς μεγάλωναν.* ❷ (αμτβ.) έχω αίσθημα υπερηφάνειας. **καμαρωτός -ή -ό. καμαρωτά** (επίρρ.). **κάμερα** η: μηχανή που χρησιμοποιείται για τη λήψη εικόνων στην τηλεόραση, τον κινηματογράφο ή τη φωτογραφία: *Είναι σκηνοθέτης που ξέρει να χειρίζεται πολύ επιδέξια την ~.* **καμπάνα** η: ❶ μεταλλική κατασκευή που παράγει ήχο και χρησιμοποιείται κυρίως στις εκκλησίες για κάλεσμα των πιστών στις ακολουθίες: *Χτύπησαν οι ~ της Μητρόπολης.* **φωνή** ~: δυνατή και καθαρή φωνή. **για ποιον χτυπά η ~**: για κπ που έρχεται η σειρά του για κάτι δύσκολο ή δυσάρεστο: *Είπαν ότι κάποιον θα διώξουν~ για να δούμε ~!* ❷ βαριά ποινή

καλοσύνη → καλός
καλοσυνήθιστο → καλοκαλότροπος → καλοκαλότροχος → καλοκαλοφραγός → καλοκαλοφτιαγμένος → καλοκαλοχτενισμένος → καλοκαλοφήνω → καλοκαλόφυγος → καλοκαλπάζω
καλπάζων → καλπάζω
καλπασμός → καλπάζω
κάλη
κάληκος
κάλυμμα → καλύπτω
καλύπτω
καλυπτήρας → καλός
καλυπτήρας → καλός
κάλυψη → καλύπτω
καλώ
καλώς → καλός
*καλοσύνη → καλοσύνη
καμάρι
καμαρώνω → καμάρι
καμαρωτά → καμάρι
καμαρωτός → καμάρι
κάμερα
καμιά → κανέναν
καμιά → κανέναν
*καμιά → καμιά
*καμμία → καμιά
καμπάνα

καμπάνια
κανόνας

καμπάνια
καμπή
καμπίσιος → κάμπιος
κάμπτος
καμπόσο → κάμπτος
κάμπσο → κάμπτος
καμπόσος → κάμπτος
κάμπτος
κάμπτω
καμπύλη → καμπύλος
καμπύλος
καμπυλότητα → καμπύλος
καμπυλωτός → καμπύλος
κάμψη → κάμπτω
καν
κανάλι
κάνει → κάνω
κάνεις → κανένας
κανένα → κανένας
κανένας
*κάνη → κάννη
κάννη
κανονάκι → κανόγι
κανόνας

που επιβάλλεται για σοβαρό παράπτωμα: Το δικαστήριο έριξε βαριές ~ στους εμπόρους του λεικού θανάτου.

καμπάνια η: εκστρατεία με σκοπό την ενημέρωση του κοινού για κτ: Αρχισε η προεκλογική ~ του κυβερνώντος κόμματος.

καμπή η: ❶ το σημείο όπου κάμπτεται μια ευθεία: Ο δρόμος κάνει ~ σ' αυτό το σημείο. ❷ (μτφ.) χρονική στιγμή καθοριστικών εξελίξεων που αλλάζουν τη μέχρι τώρα πορεία: Η στιγμή της επιλογής επαγγέλματος είναι μία κρίσιμη ~ της ζωής.

κάμπτος ο: πεδιάδα: ο θεσσαλικός ~. **καμπίσιος -α -ο**: αυτός που κατοικεί ή συνδέεται με τον κάμπτο: Εσείς οι ~ που να ξέρετε από ορειβασία!

Από το μsn. κάμπτος, και αυτό από το λατ. campus «πεδιάδα».

κάμπτος & [προφ.] **καμπόσος -η -ο** (αντων. αόρ.): δηλώνει αρκετά ικανοποιητική ποσότητα χωρίς ακριβή προσδιορισμό: Ήταν ~ μαζεμένοι. ~ φρούτα χάλασαν. **κάνω τον καμπόσο**: συμπεριφέρομαι σαν να είμαι σπουδαίος: Τώρα που έφυγε ο αντίπαλος, ~ και καυχείται πως θα τον νικήσει. **☞ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. κάμπσο** & [προφ.] **καμπόσο** (επίρρ.).

κάμπτω -ομαι • παθ. αόρ. **κάμφθηκα**: (μτβ.) ❶ [επίσ.] λυγίζω κτ ≠ ισιώνω: Αυτή η σιδερένια βέργα δεν κάμπτεται εύκολα! ❷ (μτφ.) κάνω κτ ή κτ να υποχωρήσει: Οι παρακλήσεις έκαμψαν τις αντιστάσεις των γονέων μας και μας επέτρεψαν να πάμε στην εκδρομή. **κάμψη** η: ❶ λύγισμα ενός μέλους του σώματος ή της σπονδυλικής στήλης: η ~ της μέσης. ❷ (μτφ.) μείωση ή πτώση ≠ αύξηση: Διαπιστώθηκε ~ των εξαγωγών το τελευταίο εξάμηνο.

καμπύλος -η -ο: αυτός που μοιάζει με σχήμα τόξου: ~ τροχιά. **καμπύλη** η: ❶ ΓΕΩΜ η καμπύλη γραμμή. ❷ πληθ. τα καμπύλα μέρη του γυναικείου σώματος (στήθος, γοφοί κτλ.): γυναίκα με ωραίες ~. **καμπυλότητα** η. **καμπυλωτός -η -ό**: αυτός που έχει σχήμα καμπύλης: Το σκέπασμα του δοχείου είναι ~.

Από το ΑΕ καμπύλος < καμπή < ρ. κάμπτω.

καν (επίρρ.): χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε άρνηση: Έφυγε χωρίς ~ να μου μιλήσει. Ούτε ~ μας ρώτησε αν συμφωνούμε μαζί του!

κανάλι το: ❶ βαθύ και μακρύ αυλάκι για τη μεταφορά νερού που χρησιμοποιείται για πότισμα μιας περιοχής. ❷ φυσικό ή τεχνητό άνοιγμα σε θάλασσα, ποταμό κτλ., (και ειδικ.) η διώρυγα. ❸ (μτφ.) ζώνη συχνότητας από την οποία εκλείπονται σήματα εικόνας και ήχου, και (συνεκδ.) σταθμός μετάδοσης στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο: τηλεοπτικό /ραδιοφωνικό/κρατικό/ιδιωτικό ~. ❹ (μτφ.) μέσο επικοινωνίας: Ανοίγει ~ επικοινωνίας μεταξύ κυβέρνησης και εργαζομένων.

κανένας & κανείς καμία & καμιά κανένα (αντων. αόρ.): ❶ (σε αρνητ. προτ.) χρησιμοποιείται για να δηλώσουμε αόριστα ότι ούτε για ένα πρόσωπο ή πράγμα δεν ισχύει ό,τι αναφέρεται στην πρόταση: ~ δεν ήρθε σήμερα. ~ στιγμή δεν ήταν καλύτερη από αυτή. ❷ αναφέρεται αόριστα και γενικά σε πρόσωπο, πράγμα, κατάσταση κτλ. = κάποιος: Μίλησε ~; Θες να παίξουμε ~ παιχνίδι; Αν δεν έρθει ~ γνωστός σύντομα, θα φύγουμε. ❸ (με αριθμούς, ποσοτικά ουσ. κτλ.) δηλώνει κοντινό μέγεθος, ποσότητα κτλ.: Ήταν ~ δεκαριά γνωστοί. Το ταξίδι διαρκεί ~ δίωρο. **κανένας** ο: γενικά και αόριστα ο καθένας, όλοι: Όταν ~ θέλει κάτι πολύ, το πετυχαίνει. **☞ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάννη η: σωλήνας πυροβόλου όπλου μέσα από τον οποίο εκτοξεύεται το βλήμα: Έβαλε την ~ στον κρόταφο και απειλούσε να αυτοκτονήσει.

κανόνας ο: ❶ αρχές με βάση τις οποίες λειτουργεί κτ: ~ της Γραμματικής. Σέβομαι τους **άγραφους** ~. ❷ ό,τι συμβαίνει συνήθως ή ό,τι έχει καθιερωθεί να γίνεται ≠ εξαίρεση: Η σημαντική κακή εμφάνιση της ομάδας ήταν η εξαίρεση, όχι ο ~. **κατά** ~: συνήθως: Δεν έρχεται ~, αλλά για σένα θα κάνει μια εξαίρεση. ❸ όργανο με το οποίο χαράζουμε ευθείες γραμμές ή μετράμε το μήκος = χάρακας. ❹ ύμνος της εκκλησίας. **κανονικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι σύμφωνος με τους υπάρχοντες κανόνες: Έτρεχα με ~ ταχύτητα. ❷ αυτός που είναι φυσιολογικός, που δεν παρουσιάζει ανωμαλία: Η θερμοκρασία σου είναι ~. ❸ αυτός που είναι κοντά στον μέσο όρο: Να μου βάλεις μια ~ μερίδα. **κανονικά**: (επίρρ.) ❶ σύμφωνα με τον νόμο, με τους κανόνες: ~, πρέπει να σε τιμωρήσω γι' αυτό που έκανες. ❷ ακριβώς, όπως προβλέπεται: Τα σχολεία θα λειτουργήσουν ~ αύριο, παρά την κακοκαιρία. **κανονικότητα** η: η ιδιότητα του κανονικού. **κανονίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ ορίζω

τους κανόνες που ρυθμίζουν κτ: Έχω κανονίσει όλες τις λεπτομέρειες. ❷ προγραμματίζω, σχεδιάζω κτ με άλλον: Πότε κανονίσατε να βγούμε; ❸ αναγκάζω κπ να συμμορφωθεί = τιμωρώ: Όταν έλθει ο πατέρας σου, θα σε κανονίσει! **κανονισμός** ο: ❶ σύνολο κανόνων που ρυθμίζουν τη λειτουργία ενός οργανισμού κτλ., καθώς και το σχετικό έντυπο: ο ~ της Βουλής. Κοίτα στην πρώτη σελίδα του ~ της πολυκατοικίας. **κανονιστικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με την τήρηση ή την επιβολή κανονισμού.

κανόνι το: ❶ πυροβόλο όπλο που εκτοξεύει μεγάλα βλήματα σε μεγάλες αποστάσεις. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που είναι πολύ καλό σε κτ: Είναι ~ στη Φυσική. **κανονάκι** το: ❶ μικρό κανόνι. ❷ μουσ παραδοσιακό μουσικό όργανο. **κανονιά** η: βολή κανονιού και ο κρότος που ακολουθεί: Η έκρηξη της φιάλης υγραερίου έμοιαζε με ~. **κανονιέρης** ο: ❶ ο πυροβολητής. ❷ (μτφ.) ποδοσφαιριστής που βάζει πολλά γκολ. **κανονιοβολό -ούμαι** (μτβ.) ρίχνω βολές με κανόνι εναντίον κπ. **κανονιοβολισμός** ο: κανονιά: Την ώρα της παρέλασης ακούστηκαν ~ από τον Λυκαβηττό.

κάνω • μππ. **καμωμένος**: (μτβ.) ❶ φτιάχνω, κατασκευάζω, δημιουργώ: Έκανα και λίγα κουλούρια. ❷ α. γεννώ: Έκανε κοριτσάκι. β. παράγω: Η ροδακινιά δεν έκανε φέτος ροδάκινα. ❸ τακτοποιώ, καθαρίζω: Θα ~ πρώτα τα τζάμια και μετά το υπόλοιπο δωμάτιο. ❹ αποκτώ: Έχω κάνει καλούς φίλους στην Κέρκυρα. ❺ προσφέρω: Τι δώρο να σου ~; = χαρίζω. ❻ συχνά το ρ. **κάνω** με ουσιαστικό είναι συνώνυμο με ρήμα ομόρριζο με το ουσιαστικό: ~ ταξίδι: ταξιδεύω. ~ συζήτηση: συζητώ. ~ θόρυβο: θορυβώ. ❼ ασκώ κπ επάγγελμα: Για ένα διάστημα έκανα πωλήτρια. ❽ καταβάλλω προσπάθειες, προκειμένου να πετύχω κτ: Θα ~ ό,τι μπορώ! ~ το χρέος μου. ❾ ενεργώ εναντίον κπ: Αν σε πειράξει, θα δεις τι θα του ~! ❿ φέρνω κπ σε κάποια ευχάριστη ή δυσάρεστη κατάσταση: Υπόσχομαι να σε ~ ευτυχισμένη. ⓫ αναγκάζω κπ να κάνει κτ: Θα τον ~ να σου ζητήσει αμέσως συγγνώμη. ⓬ έχω σημαντική επίδραση σε κπ ή κτ, συμβάλλω αποφασιστικά σε κτ: Έκανε το κόμμα πρώτη πολιτική δύναμη. ⓭ διορίζω, εκλέγω: Τον έκαναν αρχηγό της ομάδας. ⓮ είμαι κατάλληλος για κπ ή κτ: Δεν ~ για πρόεδρος. ⓯ σε ερώτηση για την υγεία κπ: Τι κά-

νετε; ⓰ διανύω μια απόσταση: Έκανα δύο χιλιόμετρα μέχρι να βρω φαρμακείο. ⓱ χροιάζομαι ορισμένο χρόνο για κτ: Έκαναν δύο μήνες να βγάλουν τα αποτελέσματα. ⓲ προξενώ κτ σε κπ: Το πολύ ξενύχτι δεν ~ καλό. ⓳ τριτοπρ. κοστίζει, έχει: Πόσο ~ αυτό; **κάνει**: απρόσ. α. για καιρικές συνθήκες: Το Πάσχα έκανε πολύ κρύο. β. επιτρέπεται: Δεν ~ να μιλάς έτσι!

καπέλο το: ❶ κάλυμμα του κεφαλιού, το οποίο φοράμε για λόγους κομψότητας, προφύλαξης ή επαγγελματικούς: Φορούσε ένα κόκκινο ~. ❷ (μτφ.) παράνομη αύξηση στην τιμή προϊόντος: Πουλούσε τα κεράσια με ~. **καπελώνω -ομαι** (μτβ.) ❶ φοράω καπέλο σε κπ. ❷ (μτφ.) επιβάλλω τις θέσεις μου σε άλλους: Κατηγόρησε το Δημοτικό Συμβούλιο ότι έχει καπελωθεί από τα κόμματα. **καπέλωμα** το: το να επιβάλλει κπ τις θέσεις του σε μια ομάδα. **καπελάς** ο, **-ού** η: πρόσωπο που κατασκευάζει ή πουλάει καπέλα.

καπετάνιος ο, **-ισσα** η: ❶ κυβερνήτης πλοίου = πλοίαρχος: Ο ~ έχει ανέβει στο κατάστρωμα. ❷ θηλ. α. σύζυγος καπετάνιου. β. γυναίκα καπετάνιος. ❸ ΙΣΤ αρχηγός σώματος οπλισμένων ανδρών = οπλαρχηγός: Ήταν ~ στο αρματολίκι της Ρούμελης. **καπετάν** ο • άκλ.: [οικ.] (με όνομα προσώπου) καπετάνιος: ο ~ Ανδρέας. ~ **φασαριάς**: πρόσωπο που προκαλεί μεγάλη φασαρία ή αναστάτωση.

καπηλειό το: μικρή ταβέρνα. **κάπελας** ο: ιδιοκτήτης καπηλειού.

Από το ΑΕ καπηλειόν «ταβέρνα».

καπηλεύομαι (μτβ.) εκμεταλλεύομαι ιδεολογίες, ιδανικά ή πρόσωπα για το δικό μου συμφέρον: Κάποιοι δικαστές καπηλεύονται την εξουσία που έχουν και ευνοούν άνομα συμφέροντα. **καπηλεία** η. **κάπηλος** ο: αυτός που καπηλεύεται κπ ή κτ.

καπιταλισμός ο: πολ οικονομικό και κοινωνικό σύστημα στο οποίο τα κεφάλαια των ιδιωτών αποτελούν τον βασικό παράγοντα της οικονομικής ζωής = κεφαλαιοκρατία. **καπιταλιστικός -ή -ό**. **καπιταλιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του καπιταλισμού.

Από το γαλλ. *capitalisme*, το οποίο προέρχεται από το *capital* κι αυτό με τη σειρά του από το λατ. *capitalis* (*caput* «κεφάλι»).

κανόνι
κανονιά → κανόνι
κανονιέρης → κανόνι
κανονίζω → κανόνας
κανονικά → κανόνας
κανονικός → κανόνας
κανονικότητα → κανόνας
κανονιοβολισμός → κανόνι
κανονιοβολώ → κανόνι
κανονισμός → κανόνας
κανονιστικός → κανόνας
κάνω
καπελάς → καπέλο
κάπελας → καπηλειό
καπέλο
καπελού → καπέλο
καπέλωμα → καπέλο
καπελώνω → καπέλο
καπετάν → καπετάνιος
καπετάνιος
καπετάνισσα → καπετάνιος
καπηλεία → καπηλεύομαι
καπηλειό
καπηλεύομαι
κάπηλος → καπηλεύομαι
καπιταλισμός
καπιταλιστής → καπιταλισμός
καπιταλιστικός → καπιταλισμός
καπιταλιστρία → καπιταλισμός

κάπνα → καπνός
 καπνιά → καπνός
 καπνίζω → καπνός
 κάπνισμα → καπνός
 καπνιστήριο → καπνός
 καπνιστής → καπνός
 καπνίστρια → καπνός
 κάποιος
 κάποτε
 κάπου
 κάπως
 καρβάνι
 καραντίνα
 καρατόμηση → καρατομώ
 καρατομώ
 καρβουναίω → κάρβουνο
 κάρβουνο
 καρδιά
 καρδιακή → καρδιά
 καρδιακός → καρδιά

καπνός ο • πληθ. *καπνά* (στη σημ. 2): ❶ μείγμα από αέρια και στερεά σωματίδια, το οποίο βγαίνει όταν καίμε κτ: *Ο ~ του τσιγάρου με ενοχλεί. γίνομαι ~*: εξαφανίζομαι: *Ο κλέφτης πήρε το πορτοφόλι και έγινε ~*. ❷ φυτό του οποίου τα φύλλα χρησιμοποιούνται για την κατασκευή τσιγάρων, πούρων κτλ.: *Τα ελληνικά ~ είναι καλής ποιότητας*. ❸ προϊόν από επεξεργασμένα φύλλα καπνού που το καπνίζουν ή το μασούν: *αρωματικός ~. καπνίζω -ομαι*: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ., για άνθρ.) εισπνέω και εκπνέω καπνό από τσιγάρο, πούρο κτλ.: *~ δύο πακέτα την ημέρα. ~ σαν φουγάρο*. ❷ (μτβ.) εκθέτω κπ ή κτ στην επίδραση του καπνού: *Το ταβάνι είναι καπνισμένο από τα κεριά*. ❸ (μτβ.) συντηρώ ορισμένες τροφές με έκθεσή τους σε καπνό που προέρχεται από φωτιά: *~ κρέας χοιρινό*. ❹ (αμτβ., για προγ.) βιάζω καπνό: *Το τζάκι ~. κάπνισμα* το: το να καπνίζει κανείς: *Απαγορεύεται το ~. καπνιστής* ο, *-ίστρια* η: πρόσωπο που συνηθίζει να καπνίζει. **καπνιστήριο** το: ειδικός χώρος για κάπνισμα. **κάπνα** η: ❶ καπνός: *Τσούζαν τα μάτια μας από την ~*. ❷ καπνιά, αιθάλη: *Έπεσε ~ από την καπνοδόχο στο τζάκι*. **καπνιά** η: η μαύρη σκόνη που αφήνει ο καπνός: *Η σόμπα γέμισε ~*.

κάποιος -α -ο (αντων. αόρ.) • & (κυρ. σε θέση ουσ.) [προφ.] γεν. εν. *καποιανού*, πληθ. *καποιανών*: ❶ αναφέρεται αόριστα και γενικά σε πρόσωπο, πράγμα, κατάσταση κτλ.: *Σε ζήτησε ~ στο τηλέφωνο. Για να μην έρθει, ~ πρόβλημα θα έχει!* ❷ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος κτλ. που δεν είναι μεγάλο ή πολύ, αλλά ούτε και τόσο μικρό ή λίγο, ώστε να το αγνοήσουμε: *Βρήκα ~ δυσκολίες, αλλά όχι πολλές*. ❸ δηλώνει μέρος ενός συνόλου: *~ μπορεί να δεχθούν, αλλά όχι όλοι*. ❹ (ως επίθ., για πρόσ.) αυτός που είναι σπουδαίος, που έχει σημαντική θέση, δύναμη ή αξία: *Από τότε που κέρδισε το λαχείο, νομίζει ότι είναι ~*. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κάποτε (επίρρ.): σε κπ χρονική στιγμή που δεν προσδιορίζεται, στο παρελθόν ή στο μέλλον: *Ήταν ~ ένας βασιλιάς. Θα σου απαντήσει ~, αλλά δεν ξέρω πότε*.

κάπου (επίρρ.): ❶ σε κπ σημείο που δεν προσδιορίζεται ακριβώς: *~ μέσα στο γραφείο είναι, αλλά δεν το βλέπω!* (και μτφ.) *~ πρέπει να έχω σφάλει κι εγώ!* ❷ (με επανάληψη) μερικές φορές, όχι συχνά: *~ ~ μας θυμάται και παίρνει τηλέφωνο*. ❸ (σε αριθμ. έκφρ.) για

ποσότητα που δεν προσδιορίζεται ακριβώς = περίπου: *Είναι ~ δέκα μαθητές*.

κάπως (επίρρ.): ❶ με κάποιον τρόπο που δεν προσδιορίζεται: *~ πρέπει να το λύσουμε και αυτό το θέμα. ~ έτσι έγινε και...* ❷ σε μικρό βαθμό ή ποσότητα = λίγο: *Είναι ~ φοβισμένη. Ζαλίζομαι ~*.

καρβάνι το: ❶ ομάδα ταξιδιωτών που ταξιδεύουν μαζί, κυρίως στην έρημο, με καμήλες και άλλα ζώα: *~ Βεδουϊνων διασχίζουν τη Σαχάρα*. ❷ (μτφ.) μεγάλη ομάδα ανθρώπων που μετακινούνται προς μια περιοχή: *~ προσφύγων*.

Από τη μον. λ. *καρβάνι* και αυτή με τη σειρά της από την περσική *karwan*.

καραντίνα η: απομόνωση ανθρώπων ή ζώων όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι μπορεί να μεταδώσουν επιδημίες: *Τα κοπάδια μπήκαν σε ~, επειδή εντοπίστηκε κρούσμα μελιταίου πυρετού*.

καρατομώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κόβω το κεφάλι κπ = αποκεφαλίζω: *Στη Γαλλική Επανάσταση πολλοί αντίπαλοι του Ροβεσπιέρου καρατομήθηκαν*. ❷ (μτφ.) διώχνω κπ από τη θέση του = απολύω: *Μετά τις αποκαλύψεις του Τύπου, καρατομήθηκε η ηγεσία της Αστυνομίας. καρατόμηση η.*

Από το ΑΕ ρ. *καρατομώ*, σύνθετο από τα *κάρα* «κεφάλι» + *τομώ* (< *τομή* < ρ. *τέμνω* «κόβω»).

κάρβουνο το: στερεό κάυσιμο που είτε βγαίνει από τη γη είτε παράγεται από το κάπνισμα ξύλου = [επίσ.] άνθρακας. **καρβουναίω**: (αμτβ.) γίνομαι κάρβουνο.

καρδιά η: ❶ ΙΑΤΡ κοίλο μυϊκό όργανο που λειτουργεί ως αντλία για την κυκλοφορία του αίματος και βρίσκεται στο αριστερό μέρος του ανθρώπινου θώρακα: *εγχείρηση καρδιάς*. ❷ το κέντρο των συναισθημάτων του ανθρώπου: *Θα περάσεις καλά μαζί του, έχει χουσή ~. από καρδιάς/με όλη μου την ~/από τα βάθη της καρδιάς μου*: με πλήρη ειλικρίνεια και αγάπη. **γελώ με την ~ μου**: γελάω πάρα πολύ. **πήγε να σπάσει η ~ μου**: φοβήθηκα πολύ. **το λέει η ~ του**: έχει πολύ θάρρος. ❸ το κέντρο, το μέσο (τοπικά ή χρονικά): *στην ~ της Βενετίας, στην πλατεία του Αγίου Μάρκου. Στην ~ του καλοκαιριού ξέσπασε μια απίστευτη κακοκαιρία*. ❹ (μτφ.)

το κεντρικό στοιχείο, η ουσία: *H ~ της κρίσης εντοπίζεται στις κακές τους σχέσεις.* ⑤ το εσωτερικό τμήμα, το τρυφερό μέρος ενός φυτού ή καρπού: *η ~ του μαρουλιού.* **καρδιακός -ή -ό:** ① αυτός που έχει σχέση με την καρδιά και τη λειτουργία της: *Υπέστη βαρύ ~ επεισόδιο.* ② αυτός με τον οποίο μας συνδέουν στενοί συναισθηματικοί δεσμοί: *Μεγαλώσαμε μαζί, είμαστε φίλοι ~. καρδιακός ο, -ή η:* πρόσωπο που πάσχει από την καρδιά του.

καρέκλα η: ① έπιπλο που χρησιμοποιείται ως κάθισμα για ένα άτομο και έχει στήριγμα για την πλάτη: *Αγόρασε καινούριες ~ για το γραφείο του.* ② (μτφ.) αξίωμα ή θέση: *Δε νοιάζεται για τον λαό, τον ενδιαφέρει μόνο η ~ του υπουργού.*

καρκίνος ο: ① ΙΑΤΡ κακοήθης όγκος που δημιουργείται στους ιστούς των ανθρώπων ή των ζώων: *~ των πνευμόνων.* ② **Καρκίνος ο:** **α.** ΑΣΤΡΟΝ ονομασία αστερισμού. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το τέταρτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό. **καρκινογόνος -ος & [προφ.] -α -ο:** αυτός που προκαλεί ή ευνοεί την εμφάνιση της ασθένειας του καρκίνου: *Σε πολλά τρόφιμα ανιχνεύτηκαν ~ ουσίες.*

καρπός ο: ① προϊόν φυτού: *Το κεράσι είναι ~ της κερασιάς.* ② (μτφ.) προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας: *Το βιβλίο αυτό είναι ~ έρευνας δέκα ετών. Απολαμβάνει τους ~ των κόπων του.* ③ ΑΝΑΤ το τμήμα του χεριού ανάμεσα στο μπράτσο και στο χέρι. **καρπερός -ή -ό:** ① αυτός που δίνει πολλούς καρπούς: *~ χωράφι = γόνιμος, εύφορος.* ② (για άνθρωπο ή ζώο) αυτός που γεννά πολλά παιδιά: *~ αγελάδα.* **καρπίζω:** (αμτβ.) βγάζω καρπούς. **καρπώνομαι:** (μτβ.) αποκομίζω κέρδος ή ωφέλεια από κτ: *Δουλεύουν όλοι, αλλά πάντα αυτός ~ τη δόξα.*

καρποφόρος -α -ο: ① αυτός που παράγει καρπούς: *~ δέντρο.* ② (μτφ., για ενέργεια κτλ.) αυτός που αποβαίνει ωφέλιμος = γόνιμος: *Η συνάντησή τους ήταν πολύ ~. καρποφορώ:* (αμτβ.) ① παράγω καρπούς: *Οι λεμονιές αυτές ~ δύο φορές τον χρόνο.* ② (μτφ., για ενέργεια, δραστηριότητα) έχω θετικά αποτελέσματα = αποδίδω: *Καρποφόρησαν οι διαπραγματεύσεις.* **καρποφορία η.**

κάρτα η: ① μικρό ορθογώνιο κομμάτι από σκληρό χαρτί ή πλαστικό στο οποίο αναγράφονται ή πιστοποιούνται τα στοιχεία του κατό-

χου: *~ απεριορίστων διαδρομών* (σε μέσο μαζικής μεταφοράς). *επαγγελματική ~* (δηλώνει το επάγγελμα, τη διεύθυνση, το τηλέφωνο κτλ. κτ). *πιστωτική ~* (χρησιμοποιείται αντί χρημάτων). ② ορθογώνιο κομμάτι από σκληρό χαρτί με κπ παράσταση στη μια πλευρά, το οποίο στέλνουμε ταχυδρομικά σε φίλους ή γνωστούς: *χριστουγεννιάτικη ~.* ③ ΑΘΛ **κόκκινη/κίτρινη ~:** κάρτα με την οποία ο διαιτητής βγάζει από το παιχνίδι ή προειδοποιεί παίκτη. ④ ΤΕΧΝΟΛ εξάρτημα του υπολογιστή: *~ ήχου/γραφικών.*

καρύδι το: ① καρπός της καρυδιάς. **κάθε καρυδιάς ~:** πλήθος ανθρώπων κάθε είδους: *Στο πάρτι είχε μαζευτεί ~. σκληρό ~:* άτομο που έχει χαρακτήρα και συμπεριφορά σκληρή ή προβάλλει ισχυρή αντίσταση σε κτ. ② [οικ.] προεξοχή στη μέση του λαιμού. **καρυδιά η:** είδος δέντρου. **καρυδένιος -α -ο:** αυτός που είναι από ξύλο καρυδιάς. **καρυδώνω:** (μτβ.) πιέζω κπ στον λαιμό, στο καρύδι, για να τον σκοτώσω = στραγγαλίζω.

καρφί το: ① μακρόστενο μεταλλικό αντικείμενο με μια μυτερή και μια πιο πλατιά πλευρά, το οποίο χρησιμεύει στη στήριξη ή συναρμο-λόγηση αντικειμένων ή κατασκευών: *Κρέμασα τον πίνακα με ένα ~.* ② [μειωτ.] (μτφ.) άνθρωπος που αποκαλύπτει σε τρίτους πράξεις άλλου: *Αν το πεις στον διευθυντή, θα είσαι μεγάλο ~.* ③ [προφ.] (μτφ.) προσβλητικό σχόλιο που με πλάγιο τρόπο δηλώνει αυτό που πραγματικά θέλουμε να πούμε: *Συνεχώς έριχνε ~ στην πεθερά της.* ④ ΑΘΛ (στο βόλεϊ, τένις κτλ.) αιφνιδιαστικό και δυνατό χτύπημα της μπάλας προς την αντίπαλη περιοχή. **καρφώνω -ομαι** (μτβ.). **κάρφωμα το.** **καρφωτός -ή -ό.** **καρφωτά** (επίρρ.).

καρφίτσα η: ① μικρή και λεπτή μεταλλική βελόνα, μυτερή από τη μια πλευρά και με στρογγυλή κεφαλή από την άλλη, που χρησιμοποιείται στη ραπτική. **δεν πέφτει ~:** για μέρος που έχει πάρα πολύ κόσμο. ② κόσμημα που φοριέται συνήθως στο πέτο. **καρφιτσώνω -ομαι** (μτβ.). **καρφίτσομα το.**

κάστρο το: κτίσμα περιορισμένο από πανύψηλους τοίχους, που προστάτευε την πόλη και τους κατοίκους της από τους εισβολείς = φρούριο, οχυρό: *το ~ της Δημητσάνας.*

κατα- κατ- καθ- & κατά- κάτ- κάθ-: ως ά συνθ. δηλώνει: ① **α.** κάτω, προς τα κάτω: *κατέρχομαι.* **β.** (μτφ.) ηρεμία, σταμάτημα κπ αναταραχής: *καταλαγιάζω.* ② ότι αυτό που εκφρά-

καρέκλα
καρκινογόνος → καρκίνος
καρκίνος
καρπερός → καρπός
καρπίζω → καρπός
καρπός
καρποφορία → καρποφόρος
καρποφόρος
καρποφορώ → καρποφόρος
καρπώνομαι → καρπός
κάρτα
καρυδένιος → καρύδι
καρυδί
καρυδιά → καρύδι
καρυδώνω → καρύδι
καρφί
καρφίτσα
καρφιτσώμα → καρφίτσα
καρφιτσώνω → καρφίτσα
κάρφωμα → καρφί
καρφώνω → καρφί
καρφωτά → καρφί
κάστρο
κατ' → κατά¹
κατ- → κατα-
κάτ- → κατα-

κατά
καταδικάζω

κατ' αρχάς → σγ. καταρχήν
κατ' αρχήν → καταρχήν
κατ' εξοχήν → κατεξοχήν
κατ' ευθείαν → κατευθείαν
κατά → κατά¹
κατα-
κατά- → κατα-
κατά¹
κατά² → κατά¹
καταβάλλω
κατάβαση → κατεβαίνω
καταβολή → καταβάλλω
καταβρέχω → κατα-
καταγγελία → καταγγέλλω
καταγγέλλω
καταγίνομαι
κάταγμα
κατάγομαι
καταγραφή → καταγράφω
καταγράφω
καταγωγή → κατάγομαι
καταδεικνύω
καταδεικτικός → καταδει-
κνύω
κατάδειξη → καταδεικνύω
καταδεικτικός → καταδέχο-
μαι
καταδεικτικότητα → καταδέ-
χομαι
καταδέχομαι
καταδίδω
καταδικάζω
καταδικαστέος → καταδικά-
ζω
καταδικαστικά → καταδικά-
ζω
καταδικαστικός → καταδι-
κάζω
καταδίκη → καταδικάζω
καταδικωκτικό → κατα-
καταδικωκτικός → κατα-
καταδιώκω → κατα-
καταδιώξη → κατα-
καταδότης → καταδίδω
καταδότρια → καταδίδω
καταδυναστεύω → κατα-

ξιει το β' συνθ. γίνεται ή ισχύει σε μεγάλο βαθμό ή απολύτως: *κατακοκινίζω, κατάκαρδα*. ❸ το μέσο της χρονικής περιόδου που δηλώνει το β' συνθ.: *κατακαλόκαιρο, καταμεσήμερο*. ❹ εναντιότητα, βία, πίεση: *καταπιέζω*. ❺ κατάταξη: *καταμετρώ*.

κατά¹ & (πριν από φωνήεν) **κατ'** & **καθ'** (πρόθ.): δηλώνει ❶ (+ αιτ.) τον τρόπο με τον οποίο γίνεται κτ.: ~ *λάθος/τύχη/σύμπτωση/κανόνα*. ❷ (+ γεν.) αντίθεση, εναντίωση σε κτ ή κπ = εναντίον ≠ υπέρ: *Είναι ~ της θανατικής ποινής*. ❸ (+ αιτ.) αναφορά σε ορισμένη θεωρία ή άποψη κάποιου = σύμφωνα με: ~ *τον Αριστοτέλη/γενική ομολογία*. ❹ (+ αιτ./επίρρ.) τοπικό ή χρονικό σημείο κοντινό σε αυτό που αναφέρουμε: *Θα έλθει ~ τις 10. Έλα ~ δω*. ❺ (+ αιτ.) επιμερισμό, κατανομή ενός συνόλου σε μέρη: *Έφτασαν ~ ομάδες και όχι όλοι μαζί*. **κατά²** (επίρρ.): αρνητικά, εχθρικά = εναντίον ≠ υπέρ: *Ψήφισε ~ κατά τα: αρνητικά σημεία μιας κατάστασης = μειονεκτήματα ≠ υπέρ: Βρήκα περισσότερα τα ~ της πρότασής του, οπότε αρνήθηκα*.

καταβάλλω -ομαι • πρτ. *κατέβαλλα*, αόρ. *κατέβαλα*, παθ. αόρ. *καταβλήθηκα*, μππ. *καταβλημένος* & [σπάν.] *καταβλημένος*: (μτβ.) ❶ νικά, φθείρω κπ: *Μην αφήσεις το άγχος να σε ~. Τον κατέβαλε η αρρώστια. = καταπονώ*. ❷ διαθέτω τις σωματικές ή ψυχικές μου δυνάμεις σε κτ.: ~ *υπεράνθρωπες προσπάθειες να είμαι υπομονετικός*. ❸ [επίσ.] δίνω χρηματικό ποσό ≠ εισπράττω: *Τα χρήματα καταβάλλονται στην τράπεζα*. **καταβολή** η.

καταγγέλλω -ομαι • πρτ. *κατήγγελλα*, αόρ. *κατήγγειλα* & *κατάγγειλα*, παθ. αόρ. *καταγγέλληκα*: (μτβ.) ❶ κάνω μήνυση εναντίον κπ: *Κατήγγειλαν τη ληστεία στο αστυνομικό τμήμα*. ❷ αναφέρω παράνομη πράξη, εκφράζω δημόσια την αντίθεσή μου εναντίον προσώπου ή ενέργειας: *Οι οικολόγοι κατήγγειλαν την καταστροφή*. **καταγγελία** η.

καταγίνομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.)

ασχολούμαι σοβαρά και με επιμονή με κτ: *Τελευταία ~ με την ποίηση*.

κάταγμα το: ΙΑΤΡ σπάσιμο κόκαλου: ~ *της σπονδυλικής στήλης/κρανίου*.

κατάγομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) προέρχομαι από κάπου (τόπο, οικογένεια, φυλή): ~ *από την Ελλάδα. ~ από μεγάλη οικογένεια πολιτικών*. **καταγωγή** η.

καταγράφω -ομαι • αόρ. *κατέγραφα*, παθ. αόρ. *καταγράφηκα* & *-φθηκα*, μππ. *καταγραμμένος* & [επίσ.] *καταγεγραμμένος*: (μτβ.) ❶ γράφω επίσημα στοιχεία κατά σειρά ή σε κατάλογο: ~ *στατιστικά στοιχεία*. ❷ παρατηρώ και σημειώνω ειδικά στοιχεία, γεγονότα: *Οι σειсмоγράφοι ~ από χθες σεισμικές δονήσεις*. ❸ εκθέτω γραπτά εντυπώσεις, απόψεις κτλ.: *Ο ποιητής ~ εντυπώσεις της παιδικής του ηλικίας*. ❹ αποτυπώνω εικόνες, ήχους χρησιμοποιώντας τεχνικά μέσα (κάμερα, μαγνητόφωνο, φωτογραφική μηχανή κτλ.): *Οι κάμερες κατέγραψαν τα επεισόδια*. **καταγραφή** η.

καταδεικνύω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) δείχνω, φανερώνω κτ με σαφήνεια = αποδεικνύω: *Θα καταδείξω ευθύς αμέσως την ορθότητα του συλλογισμού μου*. **κατάδειξη** η. **καταδεικτικός -ή -ό**.

καταδέχομαι: (μτβ.) ❶ (συνήθ. για άνθρ. διαφορετικής κοινωνικής τάξης) συναναστρέφομαι κπ ή έχω επαφή με κπ χωρίς να δείχνω υπεροψία: *Σε αντίθεση με την οικογένειά της, η Μαρία πάντα μας καταδεχόταν*. ❷ δέχομαι να κάνω κτ που κανονικά δε θεωρώ αντάξιό μου: *Δεν καταδέχεται να μας απαντήσει!* **καταδεικτικός -ή -ό** ≠ ακατάδεκτος. **καταδεικτικότητα** η.

καταδίδω: (μτβ.) φανερώνω σε κπ πράξεις άλλων, συνήθως παράνομες ή μυστικές = προδίδω: *Κατέδωσε τους συνεργάτες του στον εχθρό*. **καταδότης** ο, **-τρια** η.

καταδικάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ μετά από δίκη, κρίνω κπ ένοχο και του επιβάλλω ποινή ≠ αθωώνω: *Το δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο σε τριετή φυλάκιση*. ❷ εκφράζω δη-

Σύνθετα με κατα-
προς τα κάτω
κατέρχομαι

σε μεγάλο βαθμό, πάρα πολύ
καταβρέχω
καταδυναστεύω
κατάκοπος
κατάπauση

καταπραϊντικό
κατάσβεση
κατατρομάζω
κατατρομοκρατώ
καταχρούμενος
κατάγλωμος
καταχρωμένος
καταψύκτης
κατάψυξη

καταψύχω
κατεπειγόντως
κατεπείγων
βία, εναντίον
καταδικωκτικό
καταδικωκτικός
καταδιώκω
καταδιώξη

καταναγκάζω
καταναγκασμός
καταναγκαστικός
καταπίεση
καταπιεστής
καταπιεστικός
κατατρέχω
καταψηφίζω
καταψηφίση

κατάταξη
καταμέτρηση

μόσια και με έντονο τρόπο την αντίθεσή μου σε κπ ή κτ ≠ επιδοκιμάζω: *Οι φοιτητές ~ τον πόλεμο στο Ιράκ.* ❸ εμποδίζω κτ να έχει καλή εξέλιξη: *Τα ελαττώματά του καταδίκασαν τη σχέση του.* **καταδίξη** η. **καταδικαστικός -ή -ό.** **καταδικαστικά** (επίρρ.). **καταδικαστέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να καταδικάζεται ή να καταδικαστεί.

καταδύομαι: (αμτβ.) βυθίζομαι στο νερό ≠ αναδύομαι: *Οι δύτες ~ σε μεγάλο βάθος.* **κατάδυση** η: ❶ βύθιση στο νερό. ❷ αθλ. πλθθ. άθλημα κατά το οποίο οι αθλητές βουτούν σε πλάγια από βαθύρα. **καταδύτης** ο, **-ύτρια** η.

καταζητώ -ούμαι: (μτβ.) αναζητώ κπ που έχει διαπραχθεί αδίκημα, για να τον συλλάβω: *Ο ληστής ~ από τις αρχές.* **καταζητούμενος** ο, **-ή** η.

καταθέτω -τίθεται • αόρ. *κατέθεσα* & *κατάθεσα*, αόρ. *κατατέθηκα* & [επίσ.] *κατετέθη*, μπ. *κατατεθειμένος:* (μτβ.) ❶ δίνω πληροφορίες για κπ γεγονός στην αστυνομία ή στο δικαστήριο: *Όλοι οι μάρτυρες κατέθεσαν υπέρ της.* ❷ δίνω χρηματικό ποσό σε τράπεζα για αποταμίευση, δωρεά κτλ.: *Κατέθεσα στον λογαριασμό του 3.000 ευρώ.* ❸ τοποθετώ κτ κάπου με επισήμότητα: *Οι μαθητές κατέθεσαν στεφάνι στο μνημείο.* ❹ δίνω, παρουσιάζω σε δημόσιο οργανισμό ή υπηρεσία επίσημα έγγραφα ή άλλα στοιχεία: *Κατέθεσα όλα τα απαραίτητα έγγραφα.* *Κατατέθηκε νομοσχέδιο προς ψήφιση.* ❺ σχ. **θέτω.** **κατάθεση** η. **καταθέτης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που καταθέτει (σημ. 2).

Από το ΑΕ ρ. *κατατίθημι, κατατίθεται* «αποθέτω, τοποθετώ κάτω, πληρώνω», το οποίο ήδη κατά την ελνστ. εποχή σήμαινε «δίνω μαρτυρία».

καταθλίβω -ομαι • αόρ. *κατέθλιψα*, απαρ. *καταθλίψει:* (μτβ.) προκαλώ σε κπ πολύ μεγάλη θλίψη, έντονα άσχημη διάθεση: *Τα έρημα τοπία με ~.* **κατάθλιψη** η: ψυχολ. ψυχική αρρώστια που χαρακτηρίζεται από απαισιοδοξία, απογοήτευση και απώλεια ενδιαφέροντος για τη ζωή. **καταθλιπτικός -ή -ό.** **καταθλιπτικά** (επίρρ.). **καταθλιπτικός** ο, **-ή** η: πρόσωπο που υποφέρει από κατάθλιψη.

Από το ΑΕ ρ. *καταθλίβω* «προκαλώ κατάθλιψη».

καταιγίδα η: έντονη βροχή με δυνατό άνεμο και αστραπές = νεροποντή: *Σφοδρή ~ ξέσπασε.*

Από το ΑΕ ρ. *καταιγίζω* «εφορμάω σαν θύελλα».

καταιγισμός ο: ❶ το να ρίχνει κπ αντικείμενα εναντίον στόχου ασταμάτητα και με ορμή: *Οι διαδηλωτές δέχτηκαν ~ από πέτρες και ξύλα.* ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός για κτ που μας έρχεται με ιδιαίτερη ένταση και συχνότητα = χείμαρρος, πληθώρα: ~ *ειδήσεων/πληροφοριών.* **καταιγιστικός -ή -ό:** ~ *πυρά.* **καταιγιστικά** (επίρρ.).

κατάκοιτος -η -ο: αυτός που παραμένει στο κρεβάτι, επειδή έχει κπ σοβαρή αρρώστια ή λόγω γηρατειών: *Η γιαγιά τα τελευταία πέντε χρόνια ήταν ~.*

κατακόρυφος -η -ο: ❶ αυτός που έχει φορά προς το κέντρο της γης, τέμνοντας νοητά τον ορίζοντα κάθετα ≠ οριζόντιος: ~ *γραμμή/άξονας.* ❷ (μτφ.) απότομος και πολύ μεγάλος: *Σημειώθηκε ~ άνοδος της ανεργίας.* **κατακόρυφος** η: (ενν. γραμμή). **κατακόρυφο** το: το ανώτερο σημείο = αποκορύφωμα: *Η αγωνία έχει φτάσει στο ~.* **κατακόρυφα** (επίρρ.).

κατακραυγή η: έντονη δημόσια αντίθεση σε πράξη ή γεγονός που δε μας αρέσει ή με το οποίο διαφωνούμε: *Τα σκληρά αυτά μέτρα προκάλεσαν την ~ όλου του πολιτικού κόσμου.*

κατακρίνω -ομαι • πρτ. και αόρ. *κατέκρινα:* (μτβ.) εκφράζω την αντίθεσή μου, αποδοκιμάζω τις πράξεις ή τη συμπεριφορά κπ: *Την ~ για το ψέμα που είπε.* **κατακριτέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να κατακρίνεται.

κατακτώ & -άω -ιέμαι & -όμαι: (μτβ.) ❶ με στρατιωτικές δυνάμεις υποτάσσω και έχω στην κυριαρχία μου χώρα ή περιοχή: *Οι Γερμανοί κατέκτησαν πολλές ευρωπαϊκές πόλεις την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.* ❷ καταφέρνω να πετύχω έναν δύσκολο στόχο: *Οι Σοβιετικοί κατέκτησαν πρώτοι το διάστημα.* ❸ (μτφ.) καταφέρνω να κερδίσω την εμπιστοσύνη, την καλή γνώμη ή τη συμπάθεια κπ: *Με την εργατικότητα του κατέκτησε τους συναδέλφους του.* **κατάκτηση** η: το να κατακτά κανείς κπ ή κτ και αυτό που κατακτά. **κατακτητής** ο, **-ήτρια** η. **κατακτητικός -ή -ό.** **κατακτητικά** (επίρρ.). **κατακτητικότητα** η.

καταλαβαίνω • αόρ. *κατάλαβα:* (μτβ.) ❶ κατανοώ κτ, χρησιμοποιώ το μυαλό για να συλλάβω το νόημά του: *Δεν μπορεί να καταλάβει τα νομικά θέματα.* *Δεν ~ ισπανικά.* **κάνω ό,τι ~:** *κάνω ό,τι νομίζω ότι είναι σωστό.* ❷ αντιλαμβάνομαι κπ ή κτ με τις αισθήσεις μου: *Δεν είχα καταλάβει ότι το φαγητό ήταν καυτό.* ❸ συναισθάνομαι τα ιδιαίτερα προβλήματα ή τις ανησυχίες κπ: ~ *την απογοήτευσή του.* *Οι*

καταδύομαι
κατάδυση → καταδύομαι
καταδύτης → καταδύομαι
καταζητούμενη → καταζητώ
καταζητούμενος → καταζητώ
καταζητώ
κατάθεση → καταθέτω
καταθέτης → καταθέτω
καταθέτρια → καταθέτω
καταθέτω
καταθλίβω
καταθλιπτικά → καταθλίβω
καταθλιπτική → καταθλίβω
καταθλιπτικός → καταθλίβω
κατάθλιψη → καταθλίβω
καταιγίδα
καταιγισμός
καταιγιστικά → καταιγισμός
καταιγιστικός → καταιγισμός
κατακόρυφος → κατακόρυφος
κατακόρυφα → κατακόρυφα
κατακόρυφος
κατακραυγή
κατακρίνω
κατάκτηση → κατακτώ
κατακτητής → κατακτώ
κατακτητικός → κατακτώ
κατακτητικότητα → κατακτώ
κατακτητικώς → κατακτώ
κατακτητήρια → κατακτώ
κατακτώ
καταλαβαίνω

καταλαμβάνω
κατάλυω

καταλαγιάζω → κατα-
καταλαμβάνω
κατάληγω

καταληκτικά → κατάληγω
καταληκτικός → κατάληγω
καταληκτικώς → κατάληγω
κατάληξη → κατάληγω
καταληπτός → καταλαβαίνω
κατάληφθηκα → καταλαμ-
βάνω

κατάληψη → καταλαμβάνω
καταληψίας → καταλαμβά-
νω

κατάλληλα → κατάλληλος
κατάλληλος
καταλληλότητα → κατάλλη-
λος

καταλληλώς → κατάλληλος
καταλογίζω

καταλογισμός → καταλογί-
ζω
κατάλογος

κατάλοιπο → κατάλοιπος
κατάλοιπος
κατάλοιπος¹

κατάλυμα → κατάλυω¹
κατάλυση → κατάλυω²
κατάλυτης → κατάλυω²

καταλυτικά → κατάλυω²
καταλυτικό → κατάλυω²
καταλυτικός → κατάλυω²
κατάλυω¹
κατάλυω²

γονείς του δεν τον ~. **καταληπτός -ή -ό**: αυ-
τός που τον καταλαβαίνουμε εύκολα.

Από το ΑΕ ρ. **καταλαμβάνω** «συλλαμβάνω με τον
νου, κατανοώ» (< κατά + λαμβάνω). σχ. **κατα-
λαμβάνω**.

καταλαμβάνω -ομαι • αόρ. *κατέλαβα*, απαορ. *κα-
ταλάβει*, παθ. αόρ. *καταλήφθηκα* & [επίσ.] *κα-
τελήφθην*, απαορ. *καταληφθεί*, μππ. *κατειλημμέ-
νος*: (μτβ.) ❶ κυριεύω μια χώρα, περιοχή κτλ.: *Αμερικανικά στρατεύματα κατέλαβαν τις βό-
ρειες περιοχές του Ιράκ*. ❷ μπαίνω κάπου πα-
ράνομα και δεν επιτρέπω να γίνεται οποιαδή-
ποτε εργασία μέχρι να γίνει αυτό που απαιτώ,
κάνω κατάληψη: *Οι διαδηλωτές κατέλαβαν το
δημαρχείο, ζητώντας την απόσυρση του μέ-
τρου*. ❸ αποκτώ αξίωμα ή θέση: *Η ομάδα κα-
τέλαβε την τρίτη θέση στο πρωτάθλημα*. ❹ έχω
έκταση: *Το άρθρο του ~ το ένα τρίτο του πε-
ριοδικού*. ❺ (για έντονο συναίσθημα, ψυχική
κατάσταση, κυρίως αρνητική) κυριεύω: *Τον
κατέλαβε η μελαγχολία. ~ κπ εξαπίνης/εξ απο-
όπτου* [επίσ.]: αιφνιδιάζω κπ, τον βρίσκω
απροετοίμαστο. **κατάληψη** η: η πράξη του κα-
ταλαμβάνω με τις σημ. 1, 2 & 3 και ο χώρος που
καταλαμβάνεται με τη σημ. 2. **καταληψίας** ο, η.

καταλαβαίνω - καταλαμβάνω: εκτός από τη σημα-
σιολογική διάκριση, προσοχή και στη μορφολογι-
κή διαφορά, καθώς σχηματίζουν διαφορετικά τον
αόρ.: *καταλαβαίνω - κατέλαβα*, αλλά *καταλαμβά-
νω - κατέλαβα*.

κατάληγω • αόρ. *κατέληξα*: (αμτβ.) ❶ έχω ως
τέρμα ή τελικό αποτέλεσμα = φτάνω, οδηγώ:
Ο δρόμος ~ σε αδιέξοδο. ❷ (μτφ.) οδηγούμαι
σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα ή συμπέρασμα:
*Μετά από πολύωρες συνομιλίες, κατέληξαν
σε κοινή απόφαση*. ❸ οδηγούμαι σε άσχημη
κατάσταση = καταντώ: *Με τις παρέες που
έμπλεξε ήταν λογικό να καταλήξει στη φυλα-
κή*. ❹ [επίσ.] πεθαίνω: *Ο ασθενής κατέληξε
στις 12:30*. **κατάληξη** η: ❶ τελικό ή οριστικό
αποτέλεσμα = τέλος, τελείωμα ≠ έναρξη, αρ-
χή: *Η προσπάθειά του να σώσει τον εγκλω-
βισμένο είχε τραγική ~*. ❷ ΓΛΩΣΣ το μέρος
μιας κλιτής λέξης που μεταβάλλεται: *Η ~ του
ρήματος λέω είναι -ω*. **καταληκτικός -ή -ό**,
καταληκτικά (επίρρ.).

κατάλληλος -η -ο: αυτός που ταιριάζει σε κπ ή
κτ ή αυτό που καλύπτει απόλυτα τις ανάγκες

για κτ = πρόσφορος, ταιριαστός ≠ ακατά-
ληλος, αταίριαστος: *Το φόρεμα είναι ~ μόνο
για δεξιώσεις*. **καταλληλότητα** η: η ιδιότητα
του κατάλληλου ≠ ακαταλληλότητα: *Εξετά-
στηκε η ~ των προϊόντων για κατανάλωση*.
κατάλληλα & καταλλήλως (επίρρ.).

καταλογίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ υπεύθυ-
νο για κτ: *Τον καταλόγισαν τη χρεωκοπία
της εταιρείας*. ❷ χρεώνω κτ σε κπ, υπολογί-
ζω: *Ο διαιτητής δεν καταλόγισε το πέναλτι*.
καταλογισμός ο: ❶ το να καταλογίζεται σε κπ
η ευθύνη για κτ: ~ *ευθυνών*. ❷ ΝΟΜ η ικανό-
τητα του ατόμου να έχει συναίσθηση των
πράξεών του και των συνεπειών τους: *Το δι-
καστήριο θεώρησε ότι λόγω ψυχασθένειας
δεν είχε ικανότητα για ~*. ❸ χρέωση, υπολο-
γισμός ενός πράγματος σε κπ: ~ *του πέναλτι*.

Από το ΑΕ ρ. **καταλογίζω** «λογαριάζω, αποδίδω»,
που αρχικά είχε θετική σημασία, ενώ στη ΝΕ έχει
πάρε αρνητική χροιά.

κατάλογος ο: ❶ λίστα με ονόματα ή στοιχεία
ταξινομημένα με ορισμένο τρόπο, συνήθως
με αλφαβητική σειρά: *αλφαβητικός/τηλεφω-
νικός/εκλογικός ~*. *Κρύος ιδρώτας έλουσε
τους μαθητές όταν ο καθηγητής έβγαλε τον ~*.
❷ λίστα με τα προϊόντα και τις τιμές τους σε
εστιατόριο, μπαρ κτλ. = μενού: *Μπορείτε να
μας φέρετε έναν ~, για να παραγγείλουμε*;

κατάλοιπος -η -ο: αυτός που απομένει = υπό-
λοιπος. **κατάλοιπο** το: ❶ οτιδήποτε απομένει
μετά από χημική ή βιομηχανική επεξεργασία
= υπόλειμμα: *Τα ραδιενεργά ~ από το πυρην-
ικό εργοστάσιο είναι η κύρια αιτία των
ασθενειών στην περιοχή*. ❷ (μτφ.) αυτό που
εξακολουθεί να υπάρχει από μια παλαιότερη
κατάσταση ή προηγούμενη περίοδο: *Το έθιμο
του καρναβαλιού θεωρείται ~ πανάρχαιας
διονυσιακής γιορτής*.

Από το ΑΕ ρ. **καταλείπω** «αφήνω πίσω».

κατάλυω¹: (αμτβ.) μένω προσωρινά, βρίσκω
καταφύγιο: *Κατέλυσε σε πολυτελέστατο ξε-
νοδοχείο*. **κατάλυμα** το: χώρος προσωρινής
διαμονής ή παραμονής = στέγη, καταφύγιο:
*Οι παραδοσιακοί οικισμοί του Πηλίου απο-
τελούν αγαπημένο ~ των τουριστών*.

κατάλυω² -ομαι: (μτβ.) ενεργώ έτσι, ώστε κτ να
πάψει να λειτουργεί = καταργώ, ανατρέπω:
Τέτοιου είδους προαξιοποιητικές ενέργειες

~ το δημοκρατικό πολίτευμα. **κατάλυση** η. **καταλύτης** ο: ❶ χημ ουσία που επιταχύνει χημική αντίδραση. ❷ (μτφ.) καθέτι που επιταχύνει την εξέλιξη μιας κατάστασης. ❸ ΜΗΧΑΝ ειδικό εξάρτημα του αυτοκινήτου που φιλτράρει και κατακρατά τις ουσίες των καυσαερίων οι οποίες ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα. **καταλυτικός -ή -ό. καταλυτικό** το: αυτοκίνητο με καταλύτη (σημ. 3). **καταλυτικά** (επίρρ. με τη σημ. 2).

καταμερισμός ο: απόδοση ή ανάθεση σε κπ του μεριδίου που του αναλογεί = κατανομή, [οικ.] μοιρασιά: *Ο διευθυντής απαίτησε ~ ευθυνών για το σκάνδαλο στην εταιρεία.* **καταμερίζω -ομαι** (μτβ.).

καταναλώνω -ομαι (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώ κτ, για να καλύψω κπ ανάγκη = ξοδεύω, δαπανώ: *~ χρήματα/χρόνο/αγαθά. Καταναλώθηκαν όλα μας τα τρόφιμα.* ❷ χρησιμοποιού κτ ως πηγή ενέργειας, για να λειτουργήσω, να κινηθώ, να παραγάγω κτλ.: *Το αυτοκίνητό μου ~ πολλή βενζίνη.* = καίω. *σχ. δαπανώ. κατανάλωση* η. **καταναλωτής** ο, **-ώτρια** η: πρόσωπο που καταναλώνει αγαθά ή χρησιμοποιεί προϊόντα και υπηρεσίες. **καταναλωτικός -ή -ό. καταναλωτικά** (επίρρ.). **καταναλωτισμός** ο: τάση να καταναλώνει (σημ. 1) κπ υπερβολικά.

Από το ΑΕ ρ. *καταναλίσκω* «δαπανώ, ξοδεύω» (<κατ(ά)+ ἀναλίσκω).

κατανέμο -ομαι αόρ. *κατένειμα*, παθ. αόρ. *κατανεμήθηκα*: (μτβ.) διαιρώ σε μέρη = χωρίζω, επιμερίζω: *Το συνολικό ποσό του δανείου κατανεμήθηκε σε 40 δόσεις. Ο πατέρας κατένειμε την περιουσία του στα τρία του παιδιά.* **κατανομή** η.

κατανοώ -ούμαι (μτβ.) ❶ καταλαβαίνω σε βάθος = αντιλαμβάνομαι: *Μετά τη δεύτερη ανάγνωση κατανόησαν οι μαθητές το αρχαίο κείμενο.* ❷ αντιμετωπίζω με επιείκεια ή αντιλαμβάνομαι το λόγο για τον οποίο κπ έκανε ή είτε κτ = καταλαβαίνω, συμπονώ, συμμερίζομαι: *~ απόλυτα την αγωνία σου.* **κατανόηση** η. **κατανοητός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να κατανοηθεί = αντιληπτός ≠ ακατανόητος.

καταντώ & -άω: ❶ (αμτβ.) οδηγούμαι σε ταπεινωτική ή άθλια κατάσταση που έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη = ξεπέφτω: *Έτσι όπως κατάντησε, ντροπέotan να βγει έξω.* ❷ (αμτβ. με κατηγ.) γίνομαι κτ χειρότερο από αυτό που ήμουν: *Μετά τον θάνατο της*

γυναίκας του, η ζωή του κατάντησε εφιάλτης.

❸ (μτβ. με κατηγ.) *κάνω* κπ χειρότερο, τον οδηγώ σε ηθικό ή κοινωνικό εξευτελισμό: *Με τις παράλογες απαιτήσεις της, τον κατάντησε μπατίρη!* **κατάντημα** το & **κατάντια** η: απόλυτος ηθικός ξεπεσμός, ταπεινωτική κατάληξη = εξευτελισμός, [οικ.] ξεφτίλα: *Ντρέπεται για το ~ του γιου της που μπήκε φυλακή.*

κατάνυξη η: αίσθημα βαθιάς θρησκευτικής ευλάβειας, συγκίνησης ή συντριβής = ψυχική ανάταση: *Οι πιστοί παρακολούθησαν τη λειτουργία με ~.* **κατανυκτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ή γίνεται με κατάνυξη. **κατανυκτικά** (επίρρ.).

Από το *κατάνυξις*, το οποίο προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κατανύσσω* «τροπώ με αιχμηρό αντικείμενο» και (μτφ.) «συγκινώ».

καταπατώ: (μτβ.) ❶ αθετώ ή παραβαίνω δέσμευση ή συμφωνία: *Στη χώρα αυτή καταπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα.* ❷ καταλαμβάνω παράνομα ή κάνω δική μου ξένη εδαφική περιουσία = [επίσ.] σφετερίζομαι: *Καταπάτησε το οικόπεδο του γείτονα.* **καταπάτηση** η: το να καταπατά κπ κτ: *~ του όρκου* ≠ τήρηση. *~ εδαφικών εκτάσεων* = σφετερισμός. **καταπατητής** ο, **-ήτρια** η.

καταπέλτης ο: ❶ ΙΣΤ πολιορκητική μηχανή στην αρχαιότητα, που πετούσε με μοχλό πέτρες ή φλεγόμενα ογκώδη αντικείμενα εναντίον του εχθρού. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι ιδιαίτερα καταδικαστικό ή επικριτικό για κπ: *Το αποκλυπτικό ρεπορτάζ υπήρξε ~ για τον βουλευτή.* ❸ (σε πλοίο) μεγάλη πόρτα που πέφτει στην προβλήτα για να επιβιβαστούν και να αποβιβαστούν οχήματα και επιβάτες: *Μόλις έριξαν τον ~, οι επιβάτες ξεχύθηκαν στο λιμάνι.*

Από το ΑΕ *καταπέλτης*, σύνθ. από τα *κατά* + *πάλτης* (< *πάλλω* «δονώ»).

καταπίνω -ομαι • αόρ. *κατάπια*: ❶ (μτβ. & με παρ. ανικ.) κατεβάζω φαγητό ή ποτό από το φάρυγγα προς το στομάχι. ❷ (μτφ.) αποδέχομαι παθητικά, χωρίς αντιρρήσεις: *~ προσβολή/πίκρα/ψέματα.* **κατάπιση** η: το να καταπίνει κανείς με τη σημ. 1: *~ τροφής/φαρμάκων.*

καταπίπτω & (σημ. 2) **καταπέφτω** • αόρ. *κατέπεσα*, μπλ. *καταπεσμένος*: (αμτβ.) ❶ [επίσ.] πέφτω από μεγάλο ύψος: *Βρέθηκαν τα συντρίμια από το ελικόπτερο που κατέπεσε*

καταμερίζω →
καταμερισμός
καταμερισμός
καταμεσήμερο → κατα-
καταμέτρηση → κατα-
καταμετρώ → κατα-
καταναγκάζω → κατα-
καταναγκασμός → κατα-
καταναγκαστικός → κατα-
καταναλώνω
κατανάλωση → καταναλώνω
καταναλωτής →
καταναλώνω
καταναλωτικά →
καταναλώνω
καταναλωτικός →
καταναλώνω
καταναλωτισμός →
καταναλώνω
καταναλώτρια →
καταναλώνω
κατανέμο
κατανόηση → κατανοώ
κατανοητός → κατανοώ
κατανομή → κατανέμο
κατανοώ
κατάντημα → καταντώ
κατάντια → καταντώ
καταντώ
κατανυκτικά → κατάνυξη
κατανυκτικός → κατάνυξη
κατάνυξη
καταπάτηση → καταπατώ
καταπατητής → καταπατώ
καταπατήτρια → καταπατώ
καταπατώ
κατάπαυση → κατα-
καταπέλτης
καταπέφτω → καταπίπτω
κατάπια → καταπίνω
καταπιέζω → κατα-
καταπίεση → κατα-
καταπιεστής → κατα-
καταπιεστικός → κατα-
καταπίνω
καταπίπτω

κατάπληξη
καταρρίπτω

- καταπληκτικά → κατάπληξη
- καταπληκτικός → κατάπληξη
- κατάπληκτος → κατάπληξη
- κατάπλησσω → κατάπληξη
- καταπλήττω → κατάπληξη
- καταπνίγω
- καταπολέμηση →
- καταπολεμώ
- καταπολεμώ
- καταπόνηση → καταπονώ
- καταπονώ
- κατάποση → καταπίνω
- καταπραϊντικά → κατα-
- πραϊνώ
- καταπραϊντικό → κατα-
- καταπραϊντικός →
- καταπραϊνώ
- καταπραϊνώ
- κατάπτωση → καταπίπτω
- κατάρα
- κατάργηση → καταργώ
- καταργώ
- καταριέμαι → κατάρα
- καταρράκτης
- καταρρακτώδης →
- καταρράκτης
- καταρρακτώδης →
- καταρράκτης
- καταρρακτώνω
- καταρράκωση →
- καταρρακτώνω
- καταρράχτης →
- καταρράκτης
- κατάρρευση → καταρρέω
- καταρρέω
- καταρριπτικά →
- καταρρίπτω
- καταρριπτικός →
- καταρρίπτω
- καταρρίπτω
- καταρρίπτη → καταρρίπτω

χθες. ❷ εμφανίζω μείωση των δυνάμεων λόγω έντονης ψυχικής ή σωματικής κόουρασης = καταβάλλομαι, καταρρέω: *Μετά τον θάνατο της γυναίκας του, κατέλεσε τελείως.* ❸ [επίσ.] παύω να ισχύω: *Κατέλεσαν όλες οι εναντίον του κατηγορίες.* **κατάπτωση** η: ❶ πλήρης σωματική ή ψυχική εξασθένηση = εξάντληση. ❷ (μτφ.) ηθική ή πνευματική παρακμή = εκφυλισμός: ~ αρχών/αξιών/ηθών.

κατάπληξη η: αίσθημα έντονης έκπληξης, θυμασμού ή απορίας = σάστιμα: *Μου προκάλεσε μεγάλη ~ το γεγονός ότι τον βάλανε φυλακή.* **καταπλήσσω & καταπλήττω -ομαι** • αόρ. *κατέπληξα*, παθ. αόρ. [επίσ.] *κατεπλήγη*: (μτβ.) προκαλώ σε κπ κατάπληξη = εκπλήσσω, εντυπωσιάζω: *Η ψυχραιμία της με έχει καταπλήξει.* **κατάπληκτος -η -ο**: αυτός που αισθάνεται κατάπληξη = άναυδος, άφωνος, εμβρόντητος: *μένω ~.* **καταπληκτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί κατάπληξη λόγω των εξαιρετικών ιδιοτήτων του, αυτός που είναι υπερβολικά ωραίος, καλός, ικανός, ευχάριστος κτλ. = εκπληκτικός: ~ έργο / καιρός. = υπέροχος, [οικ.] τρομερός. **καταπληκτικά** (επίρρ.).

καταπνίγω -ομαι • αόρ. *κατέπνιξα*: (μτβ.) ❶ εμποδίζω κπ να επικρατήσει ή μία εκδήλωση να ξεσπάσει, συνήθως με δραστικά ή βίαια μέσα = καταστέλλω: *Ο καπετάνιος δεν πρόλαβε να καταπνίξει την ανταρσία προτού αυτή ξεσπάσει.* ❷ εμποδίζω συναισθημα ή τάση να εκδηλωθεί: *Προσπαθούσα να καταπνίξω την αντιπάθειά μου για κείνον.*

καταπολεμώ & -άω -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) αγωνίζομαι επίμονα να εξουδετερώσω κπ ή κτ = εξολοθρεύω, εξοντώνω: *Με τη βοήθεια της θεραπείας καταπολέμησε την αρρώστια.* **καταπολέμηση** η: έντονη προσπάθεια για την οριστική εξάλειψη ή τη δραστική αντιμετώπιση προβλήματος = εξαφάνιση: *Τα μέτρα συντελούν στην ~ της εγκληματικότητας.*

καταπονώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ ψυχική ή σωματική κόουραση και εξάντληση = εξαντλώ, καταβάλλω ≠ ξεκουράζω, χαλαρώνω: *Από την πολύωρη ορθοστασία καταπονήθηκε η μέση της.* ❷ χρησιμοποιώ ένα υλικό με τρόπο που προκαλεί φθορά. **καταπόνηση** η.

καταπραϊνώ -ομαι: (μτβ.) ηρεμώ ή μετριάζω σωματικό ή ψυχικό πόνο = καθησυχάζω, ανακουφίζω, κατευνάζω: *Για να ~ τους απόρητους πόνους, έπαιρνε πανσίπωνα.* **καταπραϊντικός -ή -ό. καταπραϊντικά** (επίρρ.).

κατάρα η: ❶ ευχή να συμβεί κτ κακό σε κπ ≠ ευ-

λογία, ευχή: *δίνω / ρίχνω ~ σε κπ. Την ~ μου να' χεις!* ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστη κατάσταση: *Στην Κατοχή έζησε την ~ της φτώχειας.* = συμφορά, δυστυχία, μάστιγα ≠ ευτυχία, ευλογία. **καταριέμαι**: (μτβ.) δίνω την κατάρα μου σε κπ, εύχομαι να του συμβεί κτ κακό: *Ποιος με καταράστηκε και μου έχουν έρθει τόσες συμφορές;*

καταργώ -ούμαι • αόρ. *κατάργησα* & [επίσ.] *κατήργησα*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να μη συμβαίνει ή να μην υπάρχει πλέον, παύω οριστικά την ισχύ ή εφαρμογή του: *Με το νέο σύστημα καταργήθηκαν οι εξετάσεις.* ≠ καθιερώνω. ❷ διακόπτω λειτουργία ή χρήση = σταματώ: *Τον χειμώνα καταργούνται ορισμένα δρομολόγια πλοίων.* **κατάργηση** η.

καταρράκτης & [προφ.] καταρράχτης ο: ❶ νερά ποταμού που πέφτουν απότομα και ορμητικά από ιδιαίτερα μεγάλο ύψος: *Επισκεφθήκαμε τους ~ του Νιαγάρα.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε συμβαίνει χωρίς σταματημό και χωρίς έλεγχο: *Η αποκάλυψη αυτή οδήγησε σε ~ εξελίξεων.* = χείμαρρος. ❸ ΙΑΤΡ αρρώστια των ματιών που εκδηλώνεται με θόλωση του φακού: *Έβλεπε θολά και του είπαν ότι έχει ~.* **καταρρακτώδης -ης -ης**: αυτός που θυμίζει ή μοιάζει με καταρράκτη = ορμητικός: ~ βροχή. *σχ. αγενής.* **καταρρακτώδης** (επίρρ.): σαν καταρράκτης.

καταρρακώνω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ κουρέλι, τον κάνω να χάσει το κουράγιο του ή μειώσω την αξιοπρέπειά του: *Η ήττα καταρράκωσε το ηθικό των στρατιωτών.* **καταρράκωση** η.

Από το ΑΕ ρ. *καταρρακώνω -ω*, σύνθετο από τα *κατά* + *ράκος* «κουρέλι».

καταρρέω • αόρ. *κατέρρευσα*: (αμτβ.) ❶ (για κτίριο) μετατρέπομαι σε ερείπια = πέφτω, γκρεμίζομαι, σωριάζομαι: *Κατέρρευσε η στέγη του κτιρίου και πλάκωσε πέντε εργάτες.* ❷ (μτφ.) με εγκαταλείπουν οι δυνάμεις μου τελείως: *Μόλις άκουσε την τραγική είδηση, κατέρρευσε.* ❸ (μτφ.) φθείρομαι ή παύω να υπάρχω = καταστρέφομαι, διαλύομαι: *Το δικτατορικό καθεστώς κατέρρευσε χάρη στην αντίσταση των αγωνιστών.* **κατέρρευση** η.

καταρρίπτω -ομαι • αόρ. *κατέρριψα*, παθ. αόρ. *καταρρίφθηκα*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ προκαλώ την πτώση αντικειμένου που πετάει: *Κατά την αερομαχία καταρρίφθηκαν δύο πολεμικά αεροσκάφη.* ❷ (μτφ.) ανατρέπω θεωρία ή αναί-

ρώ ισχυρισμό = αντικρούω, ανασκευάζω ≠ τεκμηριώνω, αποδεικνύω: *Στη δίκη κατέρριψε όλες τις κατηγορίες εις βάρος του και αθωώθηκε.* ❸ ΑΘΛ (μτφ.) ξεπερνά προηγούμενο: *Κατέρριψε το ρεκόρ των 400 μ. δρόμου μετ' εμποδίων. κατάρριψη η. καταρριπτικός -ή -ό. καταρριπτικά* (επίρρ.).

καταρτίζω -ομαι • αόρ. *κατάρτισα* & [επίσ.] *κατήρτισα*, μπλ. *καταρτισμένος* & [επίσ.] *κατηρτισμένος*: (μτβ.) ❶ φτιάχνω, συγκροτώ, οργανώνω ή συντάσσω κτ μετά από μελέτη = εκπονώ: *~ σχέδιο για την προώθηση της εταιρείας.* ❷ παρέχω σε κπ τις απαραίτητες γνώσεις για κτ: *Οι υπάλληλοι θα καταρτιστούν σε εφαρμογές πληροφορικής. κατάρτιση η: ~ λίστας/προγράμματος. ~ ενγλίκων.*

καταρχήν & κατ' αρχήν (επίρρ.): ως προς τα βασικά σημεία = επί της ουσίας: *Οι εργαζόμενοι συμφώνησαν ~ με τον προϋστάμενο, αλλά για τα δευτερεύοντα θα μιλούσαν με τον διευθυντή.*

Το *καταρχήν* χρησιμοποιείται συχνά, αλλά *λανθασμένα*, αντί του *κατ' αρχάς*, με τη σημ. «πρώτα-πρώτα, αρχικά». Ομοίως και το *καταρχάς* χρησιμοποιείται λανθασμένα αντί του *καταρχήν*.

κατασκευάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ φτιάχνω, δημιουργώ: *Καθημερινά ~ διακόσια ξενάγια παπούτσια. Φέτος η εταιρεία κατασκεύασε πέντε νέες οικοδομές.* ❷ βγάζω κτ από το μυαλό μου = επινοώ, σοφίζομαι, μηχανεύομαι: *κατασκευασμένο άλλοθι/δικαιολογία. κατασκευάσμα το: ❶* οτιδήποτε κατασκευάζεται από κπ και δε δημιουργείται μόνο του = δημιουργήμα, έργο. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε βγάζει κπ από το μυαλό του = επινοήμα: *Οι κατηγορίες ήταν ~ της φαντασίας του. κατασκευή η: το να κατασκευάζει κπ κτ, καθώς και αυτό που κατασκευάζεται: *Η ~ της οικοδομής διήρκεσε τρία χρόνια. Οι ~ του είναι πολύ γερές. κατασκευαστικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με την κατασκευή. κατασκευαστής ο, -άστρια η.**

κατασκοπεύω -ομαι: (μτβ.) παρακολουθώ κρυφά τις πράξεις ή τις κινήσεις κπ: *Μ' ακολουθεί παντού και με ~ συνεχώς. Μυστικοί πράκτορες ~ τα πυραυλικά συστήματα. κατασκοπεία η. κατάσκοπος ο, η: πρόσωπο που κατασκοπεύει. κατασκοπευτικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με την κατασκοπία: ~ αεροσκάφος/δορυφόρος. κατασκοπευτικά* (επίρρ.).

Η λ. *κατασκοπία* παράγεται από το *κατάσκοπος* και όχι από το ρ. *κατασκοπεύω*, και γι' αυτό η ορθή γραφή της είναι **-ια** (πρβ. *ακόλουθος - ακολουθία, διπρόσωπος - διπρωσοπία* κτ.).

κατάσταση η: ❶ ο τρόπος ύπαρξης ανθρώπου ή πράγματος σε σχέση με την εμφάνιση ή τη λειτουργία του σε δεδομένη χρονική στιγμή: *Η Μαρία γύρισε χτυπημένη και σε κακή ~.* ❷ οι φυσικές, οικονομικές, κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο: *Μετά τον πόλεμο, η οικονομική ~ της χώρας επιδεινώθηκε.* ❸ ΦΥΣ η βασική μορφή των υλικών σωμάτων: *υγρή/στερεή/αέρια ~.* ❹ στοιχεία που έχουν καταγραφεί σε πίνακα = λίστα, κατάλογος: *Δημοσιεύθηκαν οι καταστάσεις με τους επιτυχόντες στις εξετάσεις.*

καταστατικός -ή -ό: αυτός που ρυθμίζει την ίδρυση, την οργάνωση και διοίκηση οργανισμού, θεσμού κτ.: *Στις ~ διατάξεις αναφέρεται η εκλογή διοικητικού συμβουλίου. ~ χάρτης: α.* το Σύνταγμα ενός κράτους. **β. οι διατάξεις που ρυθμίζουν την ίδρυση οργανισμού. *καταστατικό το: επίσημο κείμενο στο οποίο ορίζονται οι διατάξεις για τη σύσταση εταιρείας, οργανισμού κτ.: *Διάβασες το ~ ίδρυσης της εταιρείας;****

καταστέλλω -ομαι • αόρ. *κατέστειλα*, παθ. αόρ. *κατεστάλην*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ εμποδίζω το ξέκίνημα ή σταματώ κπ δραστηριότητα (κίνημα, επανάσταση κτ.): *Ο στρατός κατέστειλε βίαια την εξέγερση.* ❷ μειώνω την ένταση ψυχικής ή σωματικής λειτουργίας: *Το φάρμακο αυτό ~ τους πόνους. καταστολή η. κατασταλτικός -ή -ό. κατασταλτικά* (επίρρ.).

κατάστημα το: ❶ εμπορική επιχείρηση και ο χώρος στον οποίο στεγάζεται = μαγαζί. ❷ χώρος στον οποίο βρίσκεται δημόσια υπηρεσία, οργανισμός κτ., καθώς και η αντίστοιχη υπηρεσία, οργανισμός κτ.: *Πρέπει να πάτε στο πλησιέστερο ~ της τράπεζας. καταστηματαρχής ο, -ισσα η: ιδιοκτήτης καταστήματος* (σημ. 1).

καταστρέφω -ομαι • μπλ. *κατεστραμμένος*: (μτβ.) ❶ προκαλώ μεγάλες ζημιές σε κτ, σε σημείο που να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ξανά ή να πάψει να υπάρχει: *Ο πάγος κατέστρεψε τα σπαρτά.* ❷ προξενώ μεγάλο κακό, βλάβη σε κπ ή σε μια κατάσταση: *Τον κατέστρεψαν τα ναρκωτικά.* ❸ προκαλώ μεγάλη οικονομική απώλεια: *Η πτώση του χρηματιστηρίου κατέστρεψε την επιχείρησή του. καταστροφή η. καταστροφείας ο, η. καταστρο-*

καταρτίζω
κατάρτιση → καταρτίζω
καταρχάς → καταρχήν
καταρχήν
κατάσβεση → κατα-
κατασκευάζω
κατασκευάσμα →
κατασκευάζω
κατασκευαστής →
κατασκευάζω
κατασκευαστικός →
κατασκευάζω
κατασκευάστρια →
κατασκευάζω
κατασκευή → κατασκευάζω
κατασκοπεία →
κατασκοπεύω
κατασκοπευτικά →
κατασκοπεύω
κατασκοπευτικός →
κατασκοπεύω
κατασκοπεία
κατάσκοπος →
κατασκοπεύω
κατασταλτικά →
καταστέλλω
κατασταλτικός →
καταστέλλω
κατάστημα
καταστηματαρχής →
κατάστημα
καταστολή → καταστέλλω
καταστρεπτικά →
καταστρέφω
καταστρεπτικός →
καταστρέφω
καταστρέφω
καταστροφείας →
καταστρέφω
καταστροφή → καταστρέφω
καταστροφικά →
καταστρέφω
καταστροφικός →
καταστρέφω

κατάσχεση
καταχθόνιος

κατάσχεση
κατάσχω → κατάσχεση
κατατακτήριος →
κατατάσσω
κατάταξη → κατατάσσω
κατατάσσω
κατατίθεμαι → καταθέτω
κατατοπιζώ
κατατόπιση → κατατοπιζώ
κατατοπιστικά →
κατατοπιζώ
κατατοπιστικός →
κατατοπιζώ
κατατρεγμένος →
κατατρέχω
κατατρέχω → κατα-
κατατρέχω
κατατρομάζω → κατα-
κατατρομοκρατώ → κατα-
κατατροπώνω
κατατρόπωση →
κατατροπώνω
κατατρούχω
καταυλισμός
κατάφαση
καταφατικά → κατάφαση
καταφατικός → κατάφαση
κατάφερα → καταφέρνω
καταφέρνω
καταφέρωμαι
καταφέρωμαι
καταφερτζής → καταφέρνω
καταφερτζού → καταφέρνω
καταφέρω
καταφεύγω
καταφρονεμένος →
καταφρονώ
καταφρονετικά →
καταφρονώ
καταφρονετικός →
καταφρονώ
καταφρονήμένος →
καταφρονώ
καταφρονητικά →
καταφρονώ
καταφρονητικός →
καταφρονώ
καταφρονή
καταφρόνια → καταφρονώ
καταφρονώ
καταφύγιο → καταφεύγω
κατάφωρα → κατάφωρος
κατάφωρος
καταχαρούμενος → κατα-
καταχθόνια → καταχθόνιος
καταχθόνιος
κατάχλωμος → κατα-

φικός -ή -ό. καταστροφικά (επίρρ.). **κατα-στρεπτικός -ή -ό. καταστρεπτικά** (επίρρ.).
κατάσχεση η: δέμευση, με δικαστική απόφαση, της περιουσίας κτ ή προϊόντων που έχει παρόνομα στην κατοχή του: *Η τράπεζα προχώρησε σε ~ του σπιτιού λόγω του μεγάλου του χρέους.* **κατάσχω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κατάσχεση.

Το **κατάσχω** προέρχεται από την υποτ. του αορ. β΄ **κατέσχον** του ΑΕ ρ. **κατέχω**.

κατατάσσω -ομαι • αόρ. **κατέταξα**, παθ. αόρ. **κατατάχθηκα & -χτηκα & [επίσ.] κατετάγην**: (μτβ.) ❶ **βάζω** κτ ή κτ σε ορισμένη σειρά ή κατηγορία: *Ο επιστήμονας ~ τα δείγματα σε τρεις κατηγορίες. Το ρήμα αυτό κατατάσσεται στα απρόσωπα.* ❷ παθ. παρουσιάζομαι στον στρατό για να υπηρετήσω τη θητεία μου: *Κατατάχτηκε στο πεζικό.* **κατάταξη** η. **κατατακτήριος -α -ο**: αυτός που κατατάσσει: ~ *εξετάσεις.*

κατατοπιζώ -ομαι: (μτβ.) δίνω σε κτ λεπτομερείς οδηγίες και πληροφορίες για έναν τόπο ή για ένα θέμα = ενημερώνω: *Μας κατατόπισε για τις εξελίξεις.* **κατατόπιση** η. **κατατοπιστικός -ή -ό. κατατοπιστικά** (επίρρ.).

κατατρέχω • μπλ. **κατατρεγμένος**: (μτβ.) προσπαθώ να εξοντώσω κτ, τον καταδιώκω: *Με ~ η ατιχία. Τι σου 'χω κάνει και με κατατρέχεις;* **κατατροπώνω -ομαι**: (μτβ.) νικώ ολοκληρωτικά κτ: *Οι συμμαχικές δυνάμεις κατατρόπωσαν τον εχθρό.* **κατατρόπωση** η.

Από το ελνστ. **κατατροπῶ**, σύνθετο ρ. με την πρόθ. **κατά** + τροπῶ «τρέπω σε φυγή» (και, κατά συνήθεια, νικώ ολοκληρωτικά).

κατατρούχω • μόνο ενστ. & πρτ.: *συνήθ. παθ. [επίσ.] (μτβ.) βασανίζω κτ ψυχικά ή σωματικά: Κατατρούχεται από τύψεις.*

Προσοχή στη διαφ. σημ. των σχεδόν ομόηχων **κατατρούχω** και **κατατρέχω**.

καταυλισμός ο: περιοχή με σκηνές ή άλλες πρόχειρες κατασκευές για την προσωρινή διαμονή ανθρώπων: ~ *προσφύγων.*

κατάφαση η: θετική απάντηση ≠ άρνηση: *Περίμενα ~, αλλά άκουσα ένα μεγαλοπρεπές «όχι».* **καταφατικός -ή -ό ≠ αρνητικός. καταφατικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. **φημί** «λέω» παράγονται πολλές λέξεις, όπως *απόφαση, έμφαση, κατάφαση, πρόφαση* κτλ.

καταφέρνω • αόρ. **κατάφερα**: (μτβ.) ❶ **κάνω**, ολοκληρώνω ή πραγματοποιώ κτ με επιτυχία = κατορθώνω, πετυχαίνω ≠ αποτυγχάνω: *Κατάφερα να διαβάσω, παρόλο που με διέκοπταν συνεχώς.* ❷ **πειθω** κτ να κάνει κτ: *Κατάφερε τον πατέρα της να της πάρει αυτοκίνητο.* **καταφερτζής** ο, **-ού** η: πρόσωπο που τα καταφέρει γενικά.

καταφέρωμαι: (αμτβ.) λέω άσχημα πράγματα για κτ κατηγορώντας τον για κτ: *Καταφέρθηκε εναντίον του με πολύ άσχημα λόγια.*

καταφέρω: • αόρ. **κατάφερα & κατέφερα**: [επίσ.] (μτβ.) δίνω χτύπημα ή (μτφ.) προκαλώ ζημιά σε κτ: *Η αστυνομία ~ σημαντικό πλήγμα κατά της τρομοκρατίας.*

καταφεύγω • αόρ. **κατέφυγα**: (αμτβ.) ❶ **πηγαίνω** κάπου ή σε κτ, για να βρω προστασία και ασφάλεια: *Κατέφυγαν στη σπηλιά, για να γλιτώσουν από τα κύματα.* ❷ **χρησιμοποιώ** κτ ως τελευταίο μέσο για να πετύχω κτ: *Κατέφυγε σε εκβιασμούς και απειλές.* **καταφύγιο** το: ❶ τόπος ή χώρος στον οποίο πηγαίνει κτ για να προστατευθεί από κτ: *Κοιμηθήκαμε σε ένα ορεινό ~.* ❷ (μτφ.) πρόσωπο ή μέσο στο οποίο καταφεύγει κτ για προστασία και ασφάλεια: *Βρήκε ~ στη θρησκεία για να ηρεμήσει.*

καταφρονώ -ούμαι • μπλ. **καταφρονημένος & [οικ.] καταφρονεμένος**: (μτβ.) θεωρώ κτ ή κτ κατώτερο, ασήμαντο ή χωρίς αξία = περιφρονώ: ~ *τους αδύνατους.* **καταφρόνια** η. **καταφρονητικός & -ετικός -ή -ό. καταφρονητικά & -ετικά** (επίρρ.).

κατάφωρος -η -ο: (για κτ αρνητικό) αυτός που είναι ολοφάνερος, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί: *Έγινε ~ αδικία εις βάρος του αθλητή.* **κατάφωρα** (επίρρ.).

Το μτγν. επίθ. **κατάφωρος**, από τα **κατά** + **-φωρος** (< ρίζα **φῶρ** «γλέφτης»), είχε αρχική σημασία «αυτός που συλλαμβάνεται τη στιγμή που διαπράττει κτ».

καταχθόνιος -α -ο: αυτός που προκαλεί κακό με ύπουλα μέσα = δόλιος, κακός, σκοτεινός, ύπουλος: ~ *δυνάμεις δρουν μυστικά εναντίον της ειρήνης.* **καταχθόνια** (επίρρ.).

Η λ. **καταχθόνιος** σημαίνει κυριολεκτικά «κάτω από τη γη», αφού είναι σύνθ. από τα **κατά** + **χθών** «έδαφος, γη». Η σύνδεση της έννοιας του «ύπουλου» με την έννοια «κάτω από το έδαφος, από την επιφάνεια» είναι συχνή - πρβ. *υποχθόνιος, υποσκάπτω* κτλ.

καταχρόμαι: (μτβ.) ❶ κρατώ για δικά μου χρήματα που δε μου ανήκουν = ιδιοποιούμαι: *Συνελήφθη ο ταμίας, επειδή καταχράστηκε ένα μεγάλο ποσό από την επιχείρηση.* ❷ κάνω υπερβολική ή κακή χρήση δικαιώματος ή προνομίου που μου έχουν δώσει = εκμεταλλεύομαι: *Καταχράστηκε την εμπιστοσύνη μας και μας κορόιδεψε.* **κατάχρηση η:** ❶ το να καταχράται κπ χρήματα. ❷ το να καταχράται κπ δικαίωμα ή προνόμιο που έχει: *Έκανες ~ της επιείκειάς μου.* ❸ το να χρησιμοποιεί κπ κτ υπερβολικά ή με κακό τρόπο: *Η ~ αλκοόλ τον οδήγησε στον θάνατο.* ❹ πληθ. υπερβολικές υλικές απολαύσεις ≠ εγκράτεια: *Αρρώστησε από τις πολλές καταχρήσεις.* **καταχρηστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που ξεπερνά τα επιτρεπτά ή κανονικά όρια: *Η απεργία κηρύχθηκε παράνομη και ~.* ❷ αυτός που γίνεται ή λέγεται κατ' εξαίρεση του κανόνα: ~ *σημασία μιας λέξης.* **καταχρηστικά & -ώς** (επίρρ.). **καταχρηστής ο, καταχράστρια η.**

Από ΑΕ ρ. *καταχρόμαι*, σύνθ. από τα *κατά* + *χρόμαι-άμαι* «εξαντλώ, χρησιμοποιώ πλήρως».

καταχωρίζω -ομαι & καταχωρώ -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) ❶ γράφω κτ στην κατάλληλη θέση (σε βιβλίο, κατάλογο κτλ.): *Ο λογιστής καταχώρισε τα στοιχεία στο βιβλίο.* ❷ δημοσιεύω (αγγελία, διαφήμιση κτλ.) σε εφημερίδες ή περιοδικά: *Η αγγελία του γάμου του καταχωρίστηκε στην εφημερίδα.* **καταχώριση & καταχώρηση η.**

Η διαφ. γραφή των κλιτών τύπων και των παραγών (καταχωρίζω → καταχώρισα, καταχώριση, ενώ καταχωρώ → καταχώρησα, καταχώρηση) οφείλεται στη διαφορετική τους ετυμολογία: ο τ. *καταχωρίζω* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *καταχωρίζω* «βάζω κτ στη θέση του», ενώ ο τ. *καταχωρώ* από το ελνστ. *καταχωρῶ* «υποχωρώ σε αίτημα» - γι' αυτό και σωστότερος για τη σημ. αυτή είναι ο τ. *καταχωρίζω* και τα παράγωγά του.

κατεβάζω: (μτβ.) ❶ μετακινώ κπ ή κτ από ψηλότερο σε χαμηλότερο σημείο ≠ ανεβάζω: *Κατέβασε τα βιβλία από τα ράφια για να τα καθαρίσει.* ❷ μειώνω την ένταση, την αξία, την τιμή, την ποιότητα κτλ. ≠ ανεβάζω: *Το φάρμακο κατέβασε τον πυρετό.* ❸ **α.** βγάζω ή κάνω κπ να βγει από όχημα = αποβιβάζω ≠ επιβιβάζω, ανεβάζω: *Ο οδηγός τούς κατέβασε*

από το λεωφορείο, γιατί έκαναν φασαρία. β. *κινώ κπ ή κτ από τα βόρεια προς τα νότια ή προς το κέντρο: Δεν ~ το αυτοκίνητο στο κέντρο, γιατί δε βρίσκω να παρκάρω.* ❹ *καταναλώνω γρήγορα μεγάλη ποσότητα φαγητού ή ποτού: Κατέβασε κάμποσα πιάτα φαΐ!* ❺ *σκέφτομαι, έχω ιδέες: Κατέβασε καμία ωραία ιδέα, ώστε να μαζέψουμε χρήματα για την εκδρομή!* ~ **ο νους/το κεφάλι/το ξερό μου:** είμαι επινοητικός, έχω πολλές και καλές ιδέες. ❻ *μεταφέρω κτ που κινείται με μεγάλη ορμή: Το βουνό ~ αέρα.* ❼ [οικ.] παρουσιάζω κπ ή κτ: *Τα δύο κόμματα θα κατεβάσουν κοινό υποψήφιο στις εκλογές.*

κατεβαίνω: ❶ ≠ ανεβαίνω **α.** (αμτβ.) κινούμαι από ψηλότερο σε χαμηλότερο σημείο: *Κατέβηκε από τον πάνω όροφο για να μας υποδεχτεί. β.* (μτβ.) κινούμαι σε κατηφορικό έδαφος: ~ *την πλαγιά.* ❷ (αμτβ.) μειώνεται η ένταση, η αξία, η τιμή, η ποιότητά μου κτλ. = πέφτω ≠ ανεβαίνω: *Κατέβηκαν οι τιμές των προϊόντων.* ❸ (αμτβ.) **α.** βγαίνω από όχημα = αποβιβάζομαι ≠ επιβιβάζομαι, ανεβαίνω. **β.** κινούμαι προς τα νότια ή προς το κέντρο: *Για να κάνεις αυτά τα ψώνια, πρέπει να κατεβείς στο κέντρο.* ❹ (αμτβ.) συμμετέχω σε κτ: ~ *στις εκλογές* (ως υποψήφιος). *Η ομάδα κατέβηκε στο γήπεδο με νέα σύνθεση.* ❺ (αμτβ.) φτάνω ως ένα σημείο που βρίσκεται χαμηλότερα: *Οι φούστες φέτος ~ μέχρι λίγο κάτω από το γόνατο.* **κατέβασμα** το: το να κατεβάζει ή να κατεβαίνει κπ ή κτ. **κατάβαση η:** το να κατεβαίνει κπ ή κτ ≠ ανάβαση. **κατεβατό** το: πολύ μεγάλο κείμενο.

κατεδαφίζω -ομαι: (μτβ.) μετατρέπω κτίριο σε ερείπια = γκρεμίζω: *Αύριο θα κατεδαφίσουν το ετοιμόρροπο σπίτι.* **κατεδάφιση η. κατεδαφιστέος -α -ο:** αυτός που πρέπει να κατεδαφιστεί.

κατεξοχήν & κατ' εξοχήν: (επίρρ.) κυρίως, κατά κύριο λόγο: *Ο ~ υπαίτιος του ατυχήματος διώκεται ποινικά.*

κατεργάζομαι: (μτβ.) δουλεύω κπ υλικό, ώστε να είναι κατάλληλο για ορισμένη χρήση: ~ *χρυσό/ασήμι/δέρμα.* **κατεργασία η.**

κατεστημένο το: ❶ στον πολιτικό, οικονομικό ή κοινωνικό τομέα, κατάσταση που είναι πλέον σταθερή ή μόνιμη και δεν μπορεί να αλλάξει ή να εξελιχθεί: *Παλεύει να ανατρέψει το ~.* ❷ άνθρωποι που βρίσκονται στην εξουσία και είναι ενάντιοι στην εξέλιξη, στις αλλαγές: *Το πολιτικό ~ αντέδρασε στα νέα νομοσχέδια.*

καταχρηστής → καταχρόμαι
καταχράστρια → καταχρόμαι
καταχρεωμένος → κατα-
κατάχρηση → καταχρόμαι
καταχρηστικά → καταχρόμαι
καταχρηστικός → καταχρόμαι
καταχρηστικώς → καταχρόμαι
καταχρόμαι
καταχρόμαι
καταχώριση → καταχωρίζω
καταχωρίζω
καταχώριση → καταχωρίζω
καταχωρώ → καταχωρίζω
καταψηφίζω → κατα-
καταψήφιση → κατα-
καταψήφισης → κατα-
κατάψηψη → κατα-
καταψύχω → κατα-
καταψύχω
κατεβάζω
κατεβαίνω
κατέβασμα → κατεβαίνω
κατεβατό → κατεβαίνω
κατεδαφίζω
κατεδάφιση → κατεδαφίζω
κατεδαφιστέος → κατεδαφίζω
κατελιημένος → καταλαμ-
βάνω
κατείχα → κατέχω
κατέλαβα → καταλαμβάνω
κατέληξα → καταλήγω
κατελήφθη → καταλαμβάνω
κατεξοχήν
κατεπειγόντως → κατα-
κατεπείγων → κατα-
κατέπεσα → καταπέφτω
κατεπλήγη → καταπλήσσω
κατέπληξα → καταπλήσσω
κατεργάζομαι
κατεργασία →
κατεργάζομαι
κατέρχομαι → κατα-
κατεστάλην → καταστέλλω
κατέστειλα → καταστέλλω
κατεστημένο
κατεστομαμένος →
καταστρέφω
κατετάγην → κατατάσσω
κατέταξα → κατατάσσω

Από το ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπτ. του ΑΕ ρ. *καθίσταμαι*, με βάση τον αόρ. β΄ *κατέστην*.

κατευθείαν
κατεύθυνση → κατευθύνω
κατευθυντήριο → κατευθύνω
κατευθύνω
κατεύθυνω
κατέφυγα → καταφεύγω
κατεχόμενος → κατέχω
κατέχω
κατηγορητήριο → κατηγορώ
κατηγορία → κατηγορώ
κατηγορία → κατηγορώ
κατήφορος → κατήφορος
κατηγορούμενη → κατηγορώ
κατηγορούμενη → κατηγορώ
κατηγορούμενος → κατηγόρω
κατηγόρω
κατήρησα → καταργώ
κατηρισμένος → καταρτίζω
κατηύθυνα → κατευθύνω
κατηφόρα → κατήφορος
κατηφοριά → κατήφορος
κατηφορίζω → κατήφορος
κατηφορικά → κατήφορος
κατηφορικός → κατήφορος
κατηφορικώς → κατήφορος
κατηφόρισμα → κατήφορος
κατήφορος

κατευθείαν & κατ' ευθείαν: (επίρρ.) = απευθείας ❶ σε ευθεία γραμμή, ίσια, χωρίς να φύγουμε από την πορεία μας ή χωρίς διακοπές ή στάσεις: *Πήγε ~ σπίτι του, χωρίς να περάσει από πουθενά. Κοίταξε ~ μπροστά του, δε γύριζε αριστερά ή δεξιά.* ❷ (μτφ.) χωρίς να μεσολαβήσει κανείς ή τίποτα: *Η μετάφραση είναι από τα αγγλικά και όχι ~ από το γαλλικό πρωτότυπο.*

κατευθύνω -ομαι • πρτ. και αόρ. *κατεύθυνα* & *κατηύθυνα*: (μτβ.) ❶ α. οδηγώ κπ ή κτ προς ορισμένο σημείο: *Κατηύθνε το πλοίο προς το λιμάνι. β. παθ. κινούμαι προς ορισμένο σημείο: ~ προς την πόρτα.* ❷ (μτφ.) επιδρώ πάνω σε κπ ή κτ με τρόπο ώστε να καθορίζω τη συμπεριφορά, τις ενέργειες, τη διαμόρφωση ή την εξέλιξη του: *~ τη συζήτηση στα θέματα που με ενδιαφέρουν. Οι γονείς του τον ~ σε όλες του τις επιλογές. κατεύθυνση η:* ❶ η πορεία που ακολουθεί κπ ή κτ για να φτάσει σε ορισμένο σημείο: *Το πλοίο έχει ~ προς τα ανατολικά.* ❷ (μτφ.) η πορεία εξέλιξης μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας: *Η ~ που έχει πάρει η υπόθεση δε θα οδηγήσει στη λύση της. κατευθυντήριο -α -ο:* αυτός που είναι κατάλληλος να κατευθύνει.

κατέχω -ομαι • πρτ. & αόρ. *κατείχα* & [προφ., κυρ. στη σημ. 4] *κάτεχα*, παθ. μόνο ενστ. & πρτ.: (μτβ.) ❶ έχω κτ (συνήθως περιουσιακά στοιχεία ή έγγραφα): *Φορολογική δήλωση υποβάλλουν όσοι ~ περιουσιακά στοιχεία.* ❷ έχω θέση, αξίωμα, τίτλο, ιδιότητα κτλ.: *~ σημαντική θέση στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.* ❸ (για στρατό) κυριεύω και ελέγχω έδαφος ξένης χώρας: *Η περιοχή αυτή κατέχεται από ξένες δυνάμεις.* ❹ γνωρίζω κτ καλά: *~ την τέχνη της ρητορικής.* ❺ συνήθ. παθ. έχω έντονο συναίσθημα: *Κατέχεται από το άγχος της αποτυχίας. κατοχή η:* ❶ το να έχει κπ κτ στην ιδιοκτησία του: *Βρήκαν στην ~ του παράνομα εμπορεύματα.* ❷ προσωρινή κυριότητα εδάφους από ξένη δύναμη: *στρατός κατοχής. Κατοχή η:* ΙΣΤ περίοδος (1941 - 1944) στην οποία η Ελλάδα ήταν υπό γερμανική κατοχή στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. *κάτοχος ο, η:* πρόσωπο που κατέχει κτ (σημ. 1, 2 και 4). *κατοχικός -ή -ό:* αυτός που είναι σχετικός ή αναφέρεται στην κατοχή στη σημ. 2. *κατεχόμενος -η -ο:* αυτός που

κατέχεται από κπ άλλο με τη σημ. 3: *η ~ βόρεια Κύπρος.*

κατηγορώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ θεωρώ κπ υπεύθυνο για κτ κακό ή λάθος: *Τον ~ για την αποτυχία της εκδήλωσης.* ❷ αποδίδω σε κπ ενοχή για πράξη που διώκεται ποινικά: *Κατηγορείται για φόνο. κατηγορώ το:* • άκλ. έντονη καταγγελία εναντίον κπ για κτ: *Εξαπέλυσαν δορυμύ ~ εναντίον του ιδιοκτήτη της εταιρείας για τις μαζικές απολύσεις. κατηγορία & [προφ.] (σημ. 1α) κατηγόρια η:* ❶ α. απόδοση ευθύνης σε κπ ή κτ: *Ακούγονται πολλές κατηγορίες εναντίον του, αλλά δεν είναι όλες αληθινές. β. απόδοση ενοχής σε κπ για πράξη που διώκεται ποινικά, και η σχετική επίσημη διατύπωση: *Συνελήφθη με την ~ της εμπορίας ναρκωτικών.* ❷ α. σύνολο πραγμάτων ή προσώπων με κοινά χαρακτηριστικά = τάξη: *Το βιβλίο αυτό ανήκει στην ~ των αστυνομικών μυθιστορημάτων. β. βαθμός, επίπεδο κατάταξης: *Ξενοδοχείο Α΄ κατηγορίας. κατήγορος ο, η:* ❶ ΝΟΜ αυτός που κατηγορεί κπ για κτ στη σημ. 2 ≠ κατηγορούμενος. *δημόσιος ~:* δικαστικός που εκτελεί χρέη εισαγγελέα σε πταισματοδικείο. ❷ αυτός που κατηγορεί κπ για κτ (σημ. 1) = επικριτής. *κατηγορούμενος -η -ο:* αυτός που κατηγορείται για κτ, κυρ. για πράξη που διώκεται ποινικά. *κατηγορούμενος ο, κατηγορουμένη & κατηγορούμενη η:* πρόσωπο που κατηγορείται. *κατηγορητήριο το:* ΝΟΜ διατύπωση κατηγορίας σε δικαστήριο και το αντίστοιχο επίσημο έγγραφο.**

κατήφορος ο: ❶ έδαφος ή δρόμος με κλίση προς τα κάτω = κατηφόρα, κατηφοριά ≠ ανήφορος. ❷ (μτφ.) πορεία προς τα κάτω, προς την καταστροφή: *Εμπλεξε με ναρκωτικά, πήρε τον ~. κατηφορίζω: ≠ ανηφορίζω* ❶ (μτβ. & αμτβ.) κινούμαι σε δρόμο με κλίση προς τα κάτω: *~ τον δρόμο /προς το λιμάνι.* ❷ (αμτβ.) έχω κλίση προς τα κάτω: *Ο δρόμος σε αυτό το σημείο ~ απότομα. κατηφόρα & κατηφοριά η:* κατήφορος ≠ ανηφόρα, ανηφοριά, ανήφορος. *κατηφορικός -ή -ό:* αυτός που έχει κλίση προς τα κάτω ≠ ανηφορικός. *κατηφορικά & -ώς* (επίρρ.). *κατηφόρισμα το* ≠ ανηφόρισμα.

Από το μτγν. *κατώφορος*, μεταπλ. επίθ. του ΑΕ *κατωφερής*, το οποίο σχηματίζεται από τα *κάτω + φέρω*.

κάτι (αντων. αόρ.) • άκλ.: ❶ αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, κατάσταση, γεγονός κτλ. = [προφ.] κατιτί: *Θέλω ~ να σου πω. Έγινε ~ πολύ σπουδαίο.* ❷ (+ ουσ. στον πληθ.) δηλώνει αόριστα ποσότητα προσώπων ή πραγμάτων = κάποιου, μερικοί: *Του δάνεισα ~ βιβλία.*

❸ χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε έκπληξη, θαυμασμό, απορία κτλ.: *Έχει ~ μάτια, που σου κλέβουν την καρδιά! Λέει ~ τρελά ώρες ώρες!* ❹ **α.** (σε εκφρ. ποσού, ποσότητας κτλ.) δηλώνει απροσδιόριστο ποσό, λίγο μεγαλύτερο ή μικρότερο από αυτό που αναφέρουμε: *Είναι δώδεκα και ~. Ζυγίζει πενήντα κιλά παρά ~. β.* (ως επίρρ.) λίγο: *Ζυγίζει ~ παραπάνω από τριάντα κιλά. κάτι* το: στοιχείο που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα κπ ή κτ: *Έχει αυτό το ~ που σε κάνει να την προσέχεις. το ~ άλλο:* για να αναφερόμαστε σε κτ που θεωρούμε ότι έχει μια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό: *Είναι ~ αυτός ο άνθρωπος, πανέξυπνος, πανέμορφος!* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

κατιτί & [λαϊκ.] **κατιτίς** (αντων. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ. εν.: [προφ.] αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, κατάσταση, γεγονός κτλ. = κάτι: *Θέλει το ~ για να δείξει πιο όμορφο το δωμάτιο.*

αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.

κατοικώ -ούμαι: ❶ (αμτβ.) μένω κάπου μόνιμα: *~ στην Αθήνα/στη λεωφόρο Αλεξάνδρας/σε μια μονοκατοικία.* ❷ συνήθ. παθ. (μτβ.) χρησιμοποιώ κτίσμα, περιοχή κτλ. για διαμονή: *Το σπίτι αυτό το κατοικούν πρόσφυγες. Το κέντρο της πόλης άρχισε πάλι να κατοικείται.*

κατοικία η: [επίσ.] κτίσμα που χρησιμοποιείται για να μένει κπ ≠ [επίσ.] οικία: *κύρια/εξοχική ~. κάτοικος* ο, η: πρόσωπο που κατοικεί κάπου: *~ Θεσσαλονίκης. κατοικήσιμος -η -ο:* αυτός που μπορεί να κατοικηθεί. **κατοικίδιος -α -ο:** (για ζώα) αυτός που έχει εξημερωθεί και ζει μαζί με τον άνθρωπο.

κατολισθηση η: ΓΕΩΛ φαινόμενο κατά το οποίο σωροί από χώματα ή πέτρες ξεκολλούν από τις πλαγιές βουνών και πέφτουν προς τα κάτω: *Οι βροχές προκάλεσαν ~ που έκλεισε τον δρόμο.*

κατόπιν¹ (επίρρ.): στη συνέχεια, μετά από κπ γεγονός = ύστερα, έπειτα, μετά ≠ πριν: *Έδωσε τη διάλεξη και ~ έγινε συζήτηση. κατόπιν² (πρόθ.): [επίσ.] (+ γεν.) δηλώνει χρονικό σημείο που ορίζεται από κπ γεγονός, μετά το οποίο και ως συνέπεια του οποίου γίνεται κτ: *Το έργο θα δοθεί ~ διαγωνισμού. ~ εντολής του**

διευθυντή, απολύεστε! ~ εορτής: καθυστερημένα, μετά το τέλος ενός γεγονότος. **κατοπινός -ή -ό:** αυτός που ακολουθεί ≠ προηγούμενος: *Τα ~ γεγονότα απέδειξαν ότι είχε πει την αλήθεια.*

κάτοπτρο το: ❶ επιφάνεια από γυαλί στην οποία αντανακλούν οι ακτίνες φωτός που πέφτουν πάνω της: *το ~ του τηλεσκοπίου.* ❷ [επίσ.] επιφάνεια στην οποία εικονίζεται το είδωλο των αντικειμένων που βρίσκονται μπροστά της = καθρέφτης.

Από το ΑΕ *κάτοπτρον*, με ρίζα από τον προκ. β' *δωπα* του ρ. *όραω -ω*.

κατορθώνω: (μτβ.) πετυχαίνω κτ μετά από προσπάθεια και κόπο: *Μετά από πολύωρη συζήτηση, κατόρθωσε να τους πείσει. κατόρθωμα το: ❶ πράξη που απαιτήσε πολλή κόυραση ή ιδιαίτερη προσπάθεια για να επιτευχθεί: *Τέτοια νίκη θα πρέπει να θεωρηθεί ~.* ❷ [ειρων.] πράξη που κατακρίνουμε: *Αυτά είναι τα νέα κατορθώματα του γιου σου!* **κατορθωτός -ή -ό.***

κατοχυρώνω -ομαι: (μτβ.) εξασφαλίζω την αναγνώριση από τρίτους ή τη συνέχιση και νομιμότητα ενός πράγματος ή μιας κατάστασης: *Η ελευθερία του Τύπου ~ από το Σύνταγμα. κατοχύρωση η.*

κατσαρός -ή -ό: (για μαλλιά) αυτά που σχηματίζουν μπούκλες = σγουρός ≠ ίσιος. **τρίχες κατσαρές:** ανοησίες. **κατσαρώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω τα μαλλιά κατσαρά. ❷ (αμτβ.) γίνομαι κατσαρός. **κατσάρωμα** το.

κάτω (επίρρ.): ❶ σε σημείο που βρίσκεται χαμηλά (συνήθως στην επιφάνεια του εδάφους) ή χαμηλότερα από κάπου ή κάποιον ≠ επάνω: *Έπεσε ~ στο πάτωμα/~ από την καρέκλα. (& ως επίθ.) Μένει στον (από) ~ όροφο. ~ Γλυφάδα ≠ άνω. ~ άκρα:* τα πόδια ≠ άνω ~. **Χώρες:** η Ολλανδία και το Βέλγιο. ❷ (με πρόθ.) στην επιφάνεια, στο τέρμα ή στην κατεύθυνση ≠ επάνω: *Το νερό κυλά προς τα ~. Το ασανσέρ πάει ως ~ στο υπόγειο.* ❸ (+ γεν./από) σε μικρότερο βαθμό, ποσότητα κτλ. από κτ άλλο ≠ άνω: *Ταινία ακατάλληλη για άτομα ~ των 18.* ❹ (σε επιφ. προτ.) δηλώνει αποδοκιμασία: *~ οι τύραννοι! άνω- ~:* ακατάστατα ή σε σύγχυση: *Το δωμάτιό σου είναι ~, όλα στη μέση. Ήταν ~ που έφυγε ο γιος της. πάνω ~:* περίπου: *Ήταν ~ τριάντα ετών. έρχονται/φέρνω τα πάνω ~:* γίνονται ή δημιουργώ μεγάλες αλλαγές. **στο ~-~:** για έκφραση αγανά-

κάτι
κατιτί
κατιτίς → κατιτί
κατοικήσιμος → κατοικώ
κατοικία → κατοικώ
κατοικίδιος → κατοικώ
κάτοικος → κατοικώ
κατοικώ
κατολισθηση
κατόπιν¹
κατόπιν² → κατόπιν¹
κατοπινός → κατόπιν¹
κάτοπτρο
κατόρθωμα → κατορθώνω
κατορθώνω
κατορθωτός → κατορθώνω
κατοχή → κατέχω
Κατοχή → κατέχω
κατοχικός → κατέχω
κάτοχος → κατέχω
κατοχυρώνω
κατοχύρωση → κατοχυρώνω
κατσαρός
κατσάρωμα → κατσαρός
κατσαρώνω → κατσαρός
κάτω
κατώτατος → κάτω
κατώτερος → κάτω
κατωτερότητα → κάτω
κατωτέρω → κάτω

- κατώφλι
- καυσαέριο
- καύση
- καύσιμο → καύση
- καύσιμος → καύση
- καυστήρας → καύση
- καυστικά → καυστικός
- καυστικότητα → καυστικός
- καύσωνας
- καυτερός → καίω
- καυτηριάζω
- καυτηρίαση → καυτηριάζω
- καυτός → καίω
- καύχημα → καυχίεμαι
- καυχησιάρης → καυχίεμαι
- καυχησιάρικα → καυχίεμαι
- καυχησιάρικα → καυχίεμαι
- καυχίεμαι
- καφενείο → καφές
- καφενές → καφές
- καφές
- καφετερία → καφές
- καφετέρια → καφές
- καφετζής → καφές
- καφετζού → καφές
- καφετιέρα → καφές
- καχύποπτα → καχυποψία
- καχύποπτος → καχυποψία
- καχυποψία
- κάψα → καίω
- κάψιμο → καίω
- κει → εκεί
- κείμαι
- κειμενικός → κείμενο
- κείμενο
- κείμενος → κείμαι
- κείμενος → κείμαι

κτησης: ~ *κανένας δε σου το ζήτησε* - *μόνος σου ήρθες*. **κατώτερος -η** & [επίσ.] **-τέρα -ο**: αυτός που βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο (τοπικό, αξίας, ποιότητας, ιεραρχίας κτλ.) ≠ ανώτερος: *Αποδείχθηκε ~ από τις προσδοκίες μας, δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει την εργασία*. **κατώτατος -η** & [επίσ.] **-τάτη -ο**: αυτός που βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο (τοπικό, αξίας, ποιότητας, ιεραρχίας κτλ.) ≠ ανώτατος: ~ *όριο μισθού*. **κατωτέρω** (επίρρ.). **κατωτερότητα** η: η ιδιότητα αυτού που είναι κατώτερος ≠ ανωτερότητα: *αίσθημα / σύμπλεγμα ~*.

κατώφλι το: ❶ σκαλοπάτι που οδηγεί στην πόρτα της εισόδου: *Η μητέρα τον περίμενε στο ~ του σπιτιού*. ❷ (μτφ.) πρόθυρα, είσοδος σε κατάσταση, εποχή κτλ.: *Βρισκόμαστε στο ~ μιας καινούριας εποχής*.

Από τα *κάτω* + *-φλιον* < *φλιά* «δοκάρι που προσαρμόζεται στο τοίχωμα πόρτας».

καυσαέριο το: αέριο το οποίο προέρχεται από την καύση του υλικού που χρησιμοποιείται για τη λειτουργία μηχανής: *Ρύπανση προκαλείται και από τα ~ των αυτοκινήτων*.

καύση η: ❶ η διαδικασία του καψίματος: *Η θρησκεία τους επιτρέπει την ~ των νεκρών*. ❷ χημ χημική αντίδραση του οξυγόνου με άλλες ουσίες, κατά την οποία ελευθερώνεται θερμότητα και παράγεται φως: *βραδεία/ατελής/εσωτερική ~*. ❸ *συνήθ. πληθ.* οξειδώσεις που συντελούνται στα κύτταρα του οργανισμού: *Δεν παχαίνει, γιατί κάνει πολλές καύσεις*. **καύσιμος -η -ο**: αυτός που είναι κατάλληλος για καύση, για παραγωγή θερμότητας και παροχή ενέργειας. **καύσιμο** το: υλικό που χρησιμοποιείται για την παροχή ενέργειας σε κινητήρα: *υγρό/αέριο ~*. **καυστήρας** ο: συσκευή στην οποία γίνεται καύση υλικών για την παραγωγή θερμότητας, ενέργειας κτλ.

καυστικός ή -ό: ❶ χημ χημική ένωση που μπορεί να προκαλέσει διάβρωση, κάψιμο ή διάλυση: ~ *υγρό καθαρισμού*. ❷ (μτφ.) αυτός που χρησιμοποιεί σαρκασμό στην κρίση ή κριτική του: *Οι γελοιογραφίες συχνά είναι καυστικότερες από την αρθρογραφία*. **καυστικά** (επίρρ.). **καυστικότητα** η.

καύσωνας ο: καιρικές συνθήκες που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλές θερμοκρασίες.

καυτηριάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ΙΑΤΡ καίω ιστούς με ειδικό εργαλείο για θεραπευτικούς σκοπούς.

❷ (μτφ.) κρίνω αρνητικά και με έντονο τρόπο κπ ή κτ = στηλιτεύω: *Στα γραπτά του ~ τη διαφθορά της πολιτικής*. **καυτηρίαση** η.

καυχίεμαι & [επίσ.] **-όμαι** • *καυχίεσαι* & *καυχάσαι*, αόρ. *καυχήθηκα*: (αμτβ.) περηφανεύομαι για κτ, συχνά και χωρίς πραγματικό λόγο = *καμαρώνω, παινεύομαι, κομπάζω*: *Καυχιέται ότι μόνος του τα κατάφερε τόσο καλά*. **καύχημα** το: αυτό για το οποίο παινεύεται κπ = *καμάρι, τιμή* ≠ *ντροπή, όνειδος*: *Τέτοιοι άξιοι άνθρωποι αποτελούν το ~ της μικρής μας κοινωνίας*. **καυχησιάρης -α -ικο**: αυτός που παινεύεται για τον εαυτό του. **καυχησιάρικα** (επίρρ.).

καφές ο: ❶ καρπός φυτού ο οποίος χρησιμοποιείται μετά από ειδική επεξεργασία για την παρασκευή ροφήματος. ❷ το καβουρδισμένο και αλεσμένο προϊόν το οποίο προέρχεται από κόκκους καφέ. ❸ ρόφημα που κατασκευάζεται με βρασμένο νερό και καφέ με τη σημ. 2. **καφενείο** το & [λαϊκ.] **καφενές** ο & (κυρ. για νέους) **καφετέρια** & **καφετερία** η: μαγαζί όπου σερβίρονται καφέδες, αναψυκτικά κτλ. **καφετζής ο, -ού** η: ιδιοκτήτης καφενείου. **καφετιέρα** η: μηχανή που φτιάχνει καφέ.

καχυποψία η: η υποψία κπ ότι οι άλλοι προσπαθούν να τον βλάψουν: *Μας κοιτούσε με ~, δε μας πίστευε*. **καχύποπτος -η -ο**. **καχύποπτα** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *καχύποπτος* < *κακός* + *ἵποπτος*.

κείμαι • μόνο ενστ., *κείσαι, κείται, κείμεθα, κείσθε, κείνται*, μπε. *κείμενος*: [επίσ.] (αμτβ.) ❶ βρίσκομαι: *Το χωριό κείται στους πρόποδες του βουνού*. ❷ (για νεκρό) είμαι θαμμένος. **ενθάδε κείται**: εδώ βρίσκεται θαμμένος (επιγραφή σε τάφους). **κείμενος -η -ο**: (μπε. ως επίθ.) ΝΟΜ αυτός που είναι σε ισχύ: *οι κείμενοι νόμοι*. **τα κακώς κείμενα**: απαράδεκτες καταστάσεις που συνεχίζουν να υπάρχουν: *Θίγονται ξανά τα ~ του εκπαιδευτικού συστήματος*.

κείμενο το: σύνολο προτάσεων με λογικό ειρμό, που αποτελούν ολόκληρη ενότητα ή υποενότητα προφορικού ή γραπτού λόγου με ολοκληρωμένο νόημα: *Ήρθε σήμερα στη δημοσιότητα το ~ του Ευρωπαϊκού Συντάγματος*. **κειμενικός -ή -ό**.

Πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μπε. του ρ. *κείμαι*.

κειμήλιο το: αντικείμενο παλαιότερης περιόδου, με συναισθηματική, ιστορική, καλλιτεχνική, ηθική ή χρηματική αξία, που διατηρεί κπ με ιδιαίτερη φροντίδα: Αυτή η εικόνα είναι ~ από τη γιαγιά μου.

κείτομαι • μόνο ενστ. & πρτ.: βρίσκομαι ξαπλωμένος στο έδαφος: Τα κιονόχρονα κείτονται πια στο έδαφος.

κεκτημένος -η -ο: αυτός τον οποίο έχει αποκτήσει κπ και τον διατηρεί, μόνο στις εκφρ. ~ **ταχύτητα/δικαίωμα**.

Πρόκειται για τη μπτ. του ΑΕ ρ. *κτώμαι* «αποκτώ».

κελί το: μικρό δωμάτιο **α.** σε φυλακή, στο οποίο κρατούνται οι φυλακισμένοι. **β.** μοναχού ή μοναχής σε μοναστήρι.

κενός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει τίποτε στο εσωτερικό του = άδειος ≠ γεμάτος, πλήρης: Συμπληρώστε τα ~ τετράγωνα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει πνευματικό περιεχόμενο ή ηθικές αξίες: άνθρωπος ~ και επιφανειακός. ❸ αυτός που δεν έχει καταληφθεί, δεν έχει συμπληρωθεί: Θα προσληφθούν καθηγητές για την πλήρωση των ~ θέσεων. ❹ (μτφ.) αυτός που δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον: Η ζωή της φαίνεται ~, χωρίς νόημα. **κενό** το: ❶ χώρος όπου δεν υπάρχει τίποτε: ~ αέρος. Κοιτούσε αφηρημένος το ~. ❷ χώρος που εκτείνεται προς τα κάτω, σε μεγάλο βάθος, καθώς τον αντικρίζει κπ από πολύ ψηλά: Στάθηκε στην άκρη της ταράτσας κι έπεσε στο ~. ❸ έλλειψη συνέχειας: Μετά το ατύχημα, η μνήμη της παρουσιάζει κενά. ❹ θέση που δεν έχει καλυφθεί: Οι νέοι καθηγητές θα καλύψουν τα ~ στις δυσπρόσιτες περιοχές.

Προσοχή στη διαφορετική σημ. και γραφή των *καινός* και *κενός*!

κεντρί το: όργανο στο κεφάλι ή στο πίσω μέρος του σώματος εντόμων, που μοιάζει με βελόνα και χρησιμεύει για άμυνα ή επίθεση: Μια μέλισσα τον τσίμησε με το ~ της. **κεντρίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ τοιπώ κπ με κεντρί ή αιχμηρό όργανο: Ο σκορπιός τον κέντρισε στο πόδι. ❷ (μτφ.) παρακινώ, εξάπτω κπ ή κτ: Η εισαγωγή του βιβλίου κέντρισε το ενδιαφέρον μου. **κέντρισμα** το.

κέντρο το: ❶ ΓΕΩΜ σημείο στο εσωτερικό κύκλου, το οποίο απέχει ίση απόσταση από κάθε σημείο της περιφέρειας. ❷ (μτφ.) σημείο

ή τόπος γύρω από τον οποίο βρίσκονται ή κινούνται άλλα πράγματα ή πρόσωπα: Η Ιωνία υπήρξε στην αρχαιότητα ~ του εμπορίου και της φιλοσοφίας. ❸ περιοχή πόλης στην οποία βρίσκεται η διοίκηση, η οικονομική ζωή κτλ.: Πολλοί ζουν στα προάστια της πόλης, αλλά έρχονται στο ~ για δουλειά. **εμπορικό** ~: συγκρότημα κτιρίων ή περιοχή με συγκεντρωμένα εμπορικά καταστήματα. ❹ χώρος με εγκαταστάσεις και υπηρεσίες για συγκεκριμένο σκοπό: ερευνητικό/εκλογικό ~. ❺ κατάσταση ψυχαγωγικού χαρακτήρα: κοσμικό/νυχτερινό ~. ❻ πολ ο μεσαιός πολιτικός χώρος. ❼ ~ **βάρους:** ΦΥΣ το νοητό σημείο ενός σώματος στο οποίο εφαρμόζεται η συνισταμένη των δυνάμεων έλξης της γης επάνω στο σώμα. **κεντρικός -ή -ό:** ❶ αυτός που βρίσκεται στο κέντρο. ❷ βασικός, κύριος: ~ ιδέα. **κεντρικά** (επίρρ.). **κεντρώος -α -ο:** πολ αυτός που αρμόζει ή ανήκει στον μεσαιό πολιτικό χώρο.

κεραία η: ❶ αισθητήριο όργανο εντόμων στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού τους. ❷ *συνήθ. πληθ.* (μτφ.) ιδιαίτερη ικανότητα αντίληψης: Οι εναισθητες ~ του καλλιτέχνη έπιαναν κάθε αλλαγή. ❸ ΤΕΧΝΟΛ συσκευή που αποτελείται από σύρμα ή ράβδους, σε κατάλληλη διάταξη, για την εκπομπή ή λήψη ηλεκτρομαγνητικών ηχητικών και οπτικών σημάτων: ~ τηλεόρασης/τηλεφώνου. *δορυφορική* ~.

Το ουσ. *κεραία* προέρχεται από το ΑΕ *κεραία*, ενώ στη σημ. 3 είναι σημδ. από το γαλλ. *antenne*.

κεραυνοβολώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ προκαλώ έντονη και δυσάρεστη έκπληξη, ξαφνιάζω κπ αρνητικά: Κεραυνοβολημένος έμεινε ο Βασίλης, όταν πληροφορήθηκε το συμβάν. ❷ ρίχνω σε κπ επιτιμητικό και άγριο βλέμμα, ώστε να τον καθηλώσω: Με κεραυνοβόλησε με το βλέμμα του για το λάθος μου. **κεραυνοβόλος -α & [επίσ.] -ος -ο:** αυτός που είναι σφοδρός, ξαφνικός και ακαριαίος σαν κεραυνός, κυρ. στην έκφρ. ~ **έρωτας**. **κεραυνοβόλα** (επίρρ.). **κεραυνοβόλημα** το.

κεραυνός ο: ❶ ισχυρή ηλεκτρική εκκένωση ανάμεσα στο έδαφος και σε σύννεφα με αντίθετο ηλεκτρικό φορτίο, η οποία συνοδεύεται από λάμψη και πολύ δυνατό ήχο: Έπεσε ~. ❷ (μτφ.) γεγονός που έρχεται ξαφνικά και προκαλεί έκπληξη: είδηση ~. ~ **εν αιθρία:** εντελώς ξαφνικά.

κειμήλιο
κείνος → εκείνος
κείτομαι
κεκλιμένος → κλίνω¹
κεκορεσμένος → κορεσμένος
κεκτημένος
κελί
κενό → κενός
κενός
κεντρί
κεντρίζω → κεντρί
κεντρικά → κέντρο
κεντρικός → κέντρο
κεντρίσμα → κεντρί
κεντρώος → κέντρο
κεραία
κέρασμα → κερνώ
κεραυνοβόλα → κεραυνοβολώ
κεραυνοβόλημα → κεραυνοβολώ
κεραυνοβόλος → κεραυνοβολώ
κεραυνοβολώ
κεραυνός

κέρδος
κηδεμόνας

κερδίζω → κέρδος
κέρδος
κερί
κέρρινος → κερι
κερκίδα
κερνά
κερώνω → κερι
κεφαλαίο → κεφαλαίος
κεφάλαιο
κεφαλή → κεφάλι
κεφάλι
κεφαλιά → κεφάλι
κεφάτος → κέφι
κέφι
κηδεία → κηδεύω
κηδεμόνας
κηδεμονεύω → κηδεμόνας
κηδεμονία → κηδεμόνας

κέρδος το: ❶ υλική ωφέλεια σε χρήμα που έχει κπ όταν πουλάει κτ ή όταν προσφέρει κπ υπηρεσία με αμοιβή και αφού αφαιρέσει το κόστος ≠ ζημία: *καθαρό / γρήγορο ~. Η επιχείρηση σημείωσε σημαντικά κέρδη.* ❷ ηθικό όφελος: *Το ~ για την Κύπρο είναι ότι πραγματοποιήθηκε η ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.* **κερδίζω -ομαι** (μτβ.) ≠ χάνω: ❶ έχω κέρδος υλικό ή ηθικό. ❷ βγαίνω νικητής σε αγώνα ή παιχνίδι = νικώ.

κερί το: ❶ λιπαρή και εύπλαστη ουσία που παράγεται από μέλισσες και λιώνει με τη θερμότητα. ❷ μικρός κύλινδρος από κερί (σημ. 1) ή από άλλα υποκατάστατα, με φτιλί στη μέση, το οποίο, καθώς καίγεται, παράγει φως: *Διάβαζε τη νύχτα στο φως του ~.* **κερινός -η -ο**: ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από κερί: ~ ομοίωμα. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει το υποκίτρινο χρώμα του κεριού: *Το πρόσωπό της ήταν ~ από τον τρόμο.* **κερώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) αλείφω κτ με κερί: ~ τα έπιπλα. ❷ (αμτβ.) γίνομαι ωχρός σαν κερί από φόβο, αγωνία κτλ.: *Μόλις είδα το φοριχτό θέαμα, κέρωσα!*

κερκίδα η: σειρά καθισμάτων σε γήπεδο ή αρχαίο θέατρο και (συνεκδ.) οι θεατές αγώνα σε γήπεδο: *Η ~ επενφημούσε και εμπνύχωνε τους παίκτες της ομάδας.*

κερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ προσφέρω κτ (συνήθως ποτό, γλυκό κτλ.) σε επισκέπτη ή καλεσμένο: *Να σας κεράσω ένα γλυκό;* ❷ πληρώνω τα έξοδα γεύματος, ποτού κτλ. ενός ή πολλών ατόμων: *Θα μας κεράσει για την επιτυχία του στις εξετάσεις.* **κέρασμα** το: η πράξη που κάνει αυτός που κερνάει, και (συνεκδ.) αυτό που κερνάει: *Αμα κερδίσω, έχετε ~. Το κρασί είναι ~ από το μαγαζί.*

Από το ΑΕ ρ. *κεράννυμι* «ανακατεύω (κρασί με νερό)». Από την ίδια ρίζα προέρχονται επίσης τα *κρασί, κράμα, κράση*.

κεφάλαιο το: ❶ μεγάλο χρηματικό ποσό που χρησιμοποιείται για κατάθεση, δανεισμό ή επένδυση: *Να δανειστείς το ~ που χρειάζεσαι από την τράπεζα.* ❷ η κοινωνική τάξη που κατέχει τον πλούτο σε μια κοινωνία = καπιταλιστές. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται πολύτιμο για το άτομο ή το κοινωνικό σύνολο, σε πνευματικό ή ηθικό επίπεδο: *Η βυζαντινή μουσική αποτελεί σημαντικό ~ της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.* ❹ καθεμία από τις

ενότητες στις οποίες χωρίζεται ένα βιβλίο, ένα σύγγραμμα: *Το βιβλίο έχει επτά ~.* ❺ (μτφ.) κομμάτι της ζωής ή της πορείας ενός ατόμου, μιας ομάδας κτλ.: *Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση άνοιξε ένα νέο ~ στην κυπριακή ιστορία.* = σελίδα.

κεφαλαίος -α -ο: κυρ. στο **κεφαλαίο γράμμα**: μεγάλο γράμμα του αλφαβήτου, με το οποίο αρχίζουν τα κύρια ονόματα ή οι λέξεις στην αρχή περιόδου: *Με μικρό ή με κεφαλαίο Α γράφεται; κεφαλαίο το: Να γράψεις τον τίτλο με κεφαλαία!*

κεφάλι το: ❶ το ανώτερο τμήμα του σώματος ανθρώπων και ζώων, στο οποίο βρίσκονται το κρανίο με τον εγκέφαλο, τα μάτια, η μύτη, το στόμα και τα αυτιά. **μην ανέβηκε το αίμα στο ~**: θύμωσα πολύ. **σκύβω το ~**: υποτάσσομαι. ❷ η ανθρώπινη ζωή: *Ετσι που τρέχεις με τη μηχανή, θα το φας το ~ σου!* **κόβω το ~ μου**: βάζω στοίχημα ακόμα και τη ζωή μου για κτ. ❸ το μυαλό ως κέντρο της ανθρώπινης νόησης: *Είναι μαθηματικό ~.* **αγύριστο / ξερό ~**: άνθρωπος ξεροκέφαλος. ❹ [προφ.] αυτός που έχει εξουσία: *Για ένα τόσο σοβαρό θέμα θα αποφασίσουν τα μεγάλα ~.* ❺ (μτφ.) ό,τι έχει σχήμα κεφαλιού: *Βάζουμε και δύο ~ σκόρδο.* **κεφαλή** η: ❶ [επίσ.] το κεφάλι: *στροφή ~ δεξιά!* **ζητώ την κεφαλήν κπ επί πίνακι**: ζητώ την παραδειγματική τιμωρία κπ. **κατά κεφαλήν**: ανά άτομο: *Αυξήθηκε το ~ εισόδημα στη χώρα μας φέτος.* ❷ (μτφ.) αρχηγός, ηγέτης: *Ο Χριστός είναι η ~ της εκκλησίας.* ❸ η άκρη του βλήματος, που περιέχει τον εκρηκτικό μηχανισμό: *Αυτός ο πύραυλος φέρει πυρηνικές ~.* **κεφαλιά** η: χτύπημα με το κεφάλι (κυρίως στο ποδόσφαιρο): *Με δυνατή ~ πέτυχε το 1-0.*

κέφι το: ❶ χαρούμενη διάθεση: *Νομίζεις ότι μ' αυτά που λες θα μου χαλάσεις το ~;* **κάνω κπ / κτ ~**: μου αρέσει. ❷ διάθεση, όρεξη για κτ: *Έχεις ~ για βόλτα;* **κεφάτος -η -ο**: ❶ αυτός που έχει κέφι: *Γιατί είσαι τόσο ~ σήμερα;* ❷ αυτός που δημιουργεί κέφι: *Βάλτε κανένα ~ τραγούδι!*

κηδεμόνας ο, η: πρόσωπο που έχει τη φροντίδα και την επιμέλεια ανήλικου παιδιού, ο γονέας ή κπ άλλος, όταν απουσιάζουν ή έχουν πεθάνει οι γονείς: *Σύλλογος γονέων και ~.* **κηδεμονία** η: ❶ ΝΟΜ η ανάληψη της επιμέλειας ανήλικου με βάση τον νόμο. ❷ [μειωτ.] προστασία και επιβολή επάνω σε κπ: *Η χώρα ήταν υπό την ~ της Αγγλίας.* **κηδεμονεύω**

-ομαι: (μτβ.) ❶ αναλαμβάνω την κηδεμονία ανηλίκου. ❷ [μειωτ.] καθοδηγώ κπ επιβάλλοντάς του αυτό που πρέπει να κάνει: *Αυτή η οργάνωση ~ από κυβερνητικά στελέχη.*

Από το ΑΕ ρ. *κηδομαι* «φροντίζω», απ' όπου και τα *κηδεία*, *κηδεύω*.

κηδέυω -ομαι: (μτβ.) κάνω την ταφή κπ που πέθανε = θάβω, ενταφιάζω: *Τον κηδεψαν χθες στην ιδιαίτερη πατρίδα του.* **κηδεία** η: η τελετή της εκφοράς και της ταφής ενός νεκρού: *Η ~ θα γίνει αύριο στις πέντε.* *σχ. κηδεμόνας.*

κηλίδα η: ❶ μικρό σημάδι με διαφορετικό χρώμα που εμφανίζεται σε μια επιφάνεια = λεκές: *Εντοπίστηκε ~ πετρελαίου στον Σαρωνικό.* ❷ ΑΣΤΡΟΝ οι σκοτεινές περιοχές της επιφάνειας των ουράνιων σωμάτων: *ηλιακές ~.* ❸ (μτφ.) στίγμα για την τιμή και το κύρος κπ: *Η ήττα αυτή αποτελεί μαύρη ~ στην ιστορία της ομάδας.* **κηλιδώνω -ομαι:** (μτφ., μτβ.) = στιγματίζω, σπιλώνω, αμαυρώνω ≠ τιμώ: *Με την πράξη του αυτή κηλίδωσε το όνομα της οικογένειάς του.*

κίηπος ο: περιφραγμένη συνήθως έκταση γης, όπου καλλιεργούνται λουλούδια, οπωροφόρα δέντρα, λαχανικά: *Ασχολούμαι με τα φυτά του ~ μας.* **κηπευτικός -ή -ό:** αυτός που χρησιμοποιείται ή που καλλιεργείται σε κήπο: ~ προϊόν. **κηπευτικά** τα: τα λαχανικά: *Αυξήθηκαν πάλι οι τιμές των ~.* **κηπουρός** ο: αυτός που ασχολείται με την καλλιέργεια φυτών και τη φροντίδα των κήπων. **κηπουρικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το έργο του κηπουρού: ~ εργαλείο. **κηπουρική** η: ενασχόληση, κυρίως επαγγελματική, με την καλλιέργεια του κήπου: *Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια ~.*

κηρύσσω & κηρύττω -ομαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] ανακοινώνω κτ επίσημα και δημόσια: ~ την έναρξη του συνεδρίου. *Το Εφετείο τον κήρυξε ένοχο. ~ πόλεμο.* ❷ κάνω κήρυγμα, διαδίδω ιδέες: *Οι ιερείς ~ τον λόγο του Ευαγγελίου.* **κηρύξη** η: επίσημη ανακοίνωση, γνωστοποίηση: η ~ του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. **κήρυγμα** το: ❶ λόγος με θρησκευτικό περιεχόμενο που εκφωνείται στις εκκλησίες: το ~ του Αρχιεπισκόπου. ❷ λόγος με τον οποίο κπ προσπαθεί φορητικά να προβάλει τις θέσεις του: *Ζητήσαμε τη γνώμη του και εκείνος άρχισε να μας κάνει ~.* **κήρυκας** ο: ❶ πρόσωπο που κάνει κή-

ρυγμα. ❷ ο αγγελιαφόρος: *Έστειλε ~, να μεταφέρουν τη δυσάρεστη είδηση.* ❸ πρόσωπο που επιδιώκει τη διάδοση μιας ιδεολογίας, ενός δόγματος κτλ.: ~ ειρήνης.

κίβδηλος -η -ο: ❶ αυτός που δεν είναι γνήσιος = πλαστός, κάλπικος, ψεύτικος ≠ γνήσιος: ~ νόμισμα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι ανειλικρινής ή ψεύτικος: ~ χαρακτήρας.

Από το ΑΕ *κίβδος* «σκουριά».

κιβωτός η: ❶ μεγάλο κιβώτιο για τη φύλαξη κυρίως ιερών θρησκευτικών κειμηλίων. ~ της **Διαθήκης:** ιερό κειμήλιο των Ισραηλιτών. ~ του **Νόε.** ❷ (μτφ.) χώρος ή μέσο διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς: *Η εκκλησία ήταν η ~ διατήρησης της ταυτότητάς μας στην Τουρκοκρατία.*

κίλο το: μονάδα μέτρησης βάρους ίση με χίλια γραμμάρια = [επίσ.] χιλιόγραμμα: *Θα μου πάρεις ένα ~ μέλι.*

κίνδυνος ο: ❶ οτιδήποτε απειλεί τη ζωή ή την ασφάλεια προσώπου ή πράγματος: *Είναι βαριά τραυματισμένος, η ζωή του βρίσκεται σε ~.* **σήμα κινδύνου:** σήμα το οποίο εκπέμπει πλοίο, αεροπλάνο κτλ. καλώντας σε βοήθεια, και (μτφ.) προειδοποίηση για κίνδυνο που πλησιάζει. **έξοδος κινδύνου:** βοηθητική έξοδος σε χώρους στους οποίους συγκεντρώνονται πολλοί άνθρωποι και που χρησιμεύει για να διαφεύγουν σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. ❷ η πιθανότητα να συμβεί κτ κακό: *Υπάρχει ~ επεισοδίων στον αυριανό αγώνα.* **κινδυνεύω:** ❶ (αμτβ.) βρίσκομαι σε κίνδυνο, απειλούμαι: *Η υγεία σου ~ από το κάπνισμα.* ❷ (μτβ.) αντιμετωπίζω τον κίνδυνο να...: ~ να χάσω τάξη λόγω απουσιών.

κίνημα το: ❶ ενέργεια ομάδας ανθρώπων, που αποσκοπεί στην αλλαγή ή βίαιη κατάληψη της εξουσίας ή στον επηρεασμό της πολιτικής ζωής = πραξικόπημα: *Το ~ των στρατιωτικών είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή της κυβέρνησης.* ❷ ομάδα ανθρώπων που εργάζονται για έναν κοινό σκοπό ή για τη διάδοση ενός συνόλου ιδεών: *φεμινιστικό ~.* **κίνηματίας** ο.

κίνηματογράφος ο: ❶ τεχνική που επιτρέπει την αποτύπωση σε φιλμ κινούμενων εικόνων και ήχου, καθώς και η προβολή τους σε οθόνη: *Είναι μια ταινία της εποχής του βωβού ~.* ❷ η τέχνη της δημιουργίας κίνηματογραφικών έργων: *Μου αρέσουν οι ταινίες του ελληνικού ~.* ❸ ο χώρος προβολής κίνηματο-

κηδέυω
κηλίδα
κηλιδώνω → κηλίδα
κηπευτικά → κήπος
κηπευτικός → κήπος
κήπος
κηπουρική → κήπος
κηπουρικός → κήπος
κηπουρός → κήπος
κήρυγμα → κηρύσσω
κήρυκας → κηρύσσω
κήρυξη → κηρύσσω
κηρύττω → κηρύσσω
κι → και
κίβδηλος
κίβωτός
κίλο
κινδυνεύω → κίνδυνος
κίνδυνος
κίνημα
κίνηματίας → κίνημα
κίνηματογραφικά → κίνημα-
τογράφος
κίνηματογραφικός → κίνη-
ματογράφος
κίνηματογραφιστής → κίνη-
ματογράφος
κίνηματογραφίστρια → κί-
νηματογράφος
κίνηματογράφος
κίνηματογραφικό →
κίνηματογράφος

Από το ΑΕ κλάδος.

κλάδος ο: ❶ [επισ.] κλαδί φυτού. ~ **ελαίας**: πρόταση για ειρήνη. **μετά βαΐων και κλάδων**: επίσημα, θριαμβευτικά. ❷ (μτφ.) υποδιαίρεση επιστήμης = τομέας: *Η Γενετική είναι ~ της Βιολογίας*. ❸ σύνολο ανθρώπων με κοινές, κυρίως επαγγελματικές δραστηριότητες: *Τα νέα μέτρα προκάλεσαν αναταραχή στον ~ των εμπόρων*. **κλαδικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση ή που ανήκει σ' έναν κλάδο με τη σημ. 3: ~ **οργάνωση**.

κλαίω -γομαι • αόρ. *έκλαψα*, παθ. αόρ. *κλαύτηκα*, μπλ. *κλαμένος*: ❶ (αμτβ.) χύνω δάκρυα από λύπη, πόνο, χαρά κτλ.: *Οι γονείς μου έκλαιγαν από χαρά, μόλις έμαθαν ότι πέρασα στο πανεπιστήμιο. Το παιδί χτύπησε κι έκλαιγε*. ~ **και οδύρομαι**: κλαίω έντονα. ❷ (μτβ.) θρηνώ κπ ή κτ: *Όλοι κλάψαμε το νέο παιδί που χάθηκε σε τροχαίο ατύχημα*. ❸ παθ. παραπενοίμαι χωρίς να υπάρχει σοβαρός λόγος = μεμψιμοιρώ: *Όλο κλαίγεται πως δεν έχει λεφτά*. **κλάμα** το. **για κλάματα**: για κπ ή κτ που είναι σε αξιοθρήνητη κατάσταση. **κλάψα** η: *συνήθ. πληθ. παρόνομο που εκφράζεται με ενοχλητικό τρόπο: Δεν αντέχω τις ~ της!* **κλαψιάρης -α -ικο**: αυτός που βάζει τα κλάματα εύκολα ή παραπενοίεται συχνά. **κλαψιάρικος -η -ο**: αυτός που ταιριάζει στον κλαψιάρη: ~ **ύφος**. **κλαψουρίζω**: (αμτβ.) κλαίω σιγανά και παρατεταμένα. **κλαψούρισμα** το: το να κλαψουρίζει κπ και ο ήχος που βγάζει: *Δεν αντέχω πια αυτό το ~!*

κλασικός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην περίοδο και στα έργα της ακμής της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας: *Να μελετήσετε τα έργα των αρχαίων ~!* *Τη μετάφραση της Αντιγόνης έκανε ένας ~ φιλόλογος*. ❷ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στα πρόσωπα ή τα έργα συγγραφέων ή καλλιτεχνών με αξεπέραστη συνεισφορά και αξία: *Το έργο του Ντοστογιέφσκι θεωρείται πλέον ~*. ~ **μουσική**: η έντεχνη δυτικο-ευρωπαϊκή μουσική του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα. ❸ αυτός που τηρεί το μέτρο, που δεν απομακρύνεται από τους καθιερωμένους κανόνες: *Προτιμά το ~ ντύσιμο από το μοντέρνο*. ❹ αυτός που έχει όλες τις χαρακτηριστικές ιδιότητες του είδους του = τυπικός: *Πρόκειται για ~ περίπτωση ανθρώπου με ψυχική διαταραχή*. **κλασικά** (επίρρ., στη σημ. 3). **κλασικισμός** ο. **κλασικιστής** ο, **-ίστρια** η. **κλασικιστικός -ή -ό**.

κλάσμα το: ❶ ΜΑΘ το πηλίκο δύο αριθμών *α* και *β*, το οποίο συμβολίζεται με την παράσταση *α/β*: *Σήμερα μάθαμε αφαίρεση κλασμάτων*. ❷ τμήμα, μέρος ενός συνόλου. **σε κλάσμα(τα) δευτερολέπτου**: πολύ γρήγορα. **κλασματικός -ή -ό**: ΜΑΘ αυτός που σχετίζεται με το κλάσμα: ~ **αριθμός**.

Από το ελνστ. *κλάσμα* «απόσπασμα» < ΑΕ ρ. *κλάω-ω* «σπάζω, χτυπώ».

κλέβω -ομαι: ❶ (μτβ.) αφαιρώ από κπ κτ με παρόνομο τρόπο: *Μου έκλεψαν το πορτοφόλι μέσα από την τσάντα*. ❷ (μτβ.) παίρνω κπ με τη βία με σκοπό να κερδίσω χρήματα: *Οι κακοποιοί έκλεψαν τη γυναίκα του επιχειρηματία και ζήτησαν λύτρα*. ❸ (μτβ.) παρουσιάζω ως δικό μου έργο κτ το οποίο ανήκει σε άλλον = ιδιοποιούμαι: *Διαμαρτύρεται ότι του έκλεψαν την ιδέα*. ❹ (μτφ., μτβ.) καταφέρνω να πάρω κτ: *Ο αμυντικός του έκλεψε την μπάλα*. ~ **την καρδιά κπ**: τον γοητεύω. ❺ (αμτβ.) κάνω κλοπές, εξαπατώ: *Η πείνα με οδήγησε να κλέψω. Κλέβει στο τάβλι*. ❻ παθ. φεύγω κρυφά από το σπίτι για να παντρευτώ, χωρίς τη συγκατάθεση των γονιών: *Κλέφτηκαν η Μαρία με τον Τάσο!* **κλέφτης** ο, **-τρα** η: άτομο που κλέβει κτ από κπ: ~ **μπήκαν στο διπλανό μαγαζί και το άδειασαν. **κλέφτης** ο: ΙΣΤ μέλος άτακτων ομάδων που κατά την Τουρκοκρατία αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους: *οι ~ και οι αρματολοί*. **κλοπή** η: παράνομη αφαίρεση πράγματος που ανήκει σε άλλον: *Κατηγορείται για κλοπές*. **κλοπιμαίος -α -ο**: αυτός που προέρχεται από κλοπή. **κλοπιμαία** τα: αντικείμενα που έχουν κλαπεί: *Η αστυνομία βρήκε τα ~*. **κλέφτικος -η -ο**: αυτός που συνδέεται με τους κλέφτες με τη σημ. 2: ~ **τραγούδια**. **κλέψιμο** το & **κλεψιά** η: το να κλέβει κπ κτ.**

κλειδί το: ❶ μικρό μεταλλικό αντικείμενο το οποίο ανοίγει ή ασφαρίζει κλειδαριά: *Άνοιξε με το δικό σου ~, γιατί ξέχασα το δικό μου*. ❷ εργαλείο με το οποίο σφίγγει ή ξεβιδώνει μια βίδα ή συνδέεται και αποσυνδέεται ένας μηχανισμός: *τα ~ για την αλλαγή των ελαστικών του αυτοκινήτου*. ❸ (μτφ.) πρόσωπο ή στοιχείο που έχει μεγάλη σημασία σε κπ υπόθεση, ζήτημα κτλ.: *Το ~ της υπόθεσης είναι ο περιεργος ρόλος του υπηρέτη*. **θέση/άνθρωπος/φράση** κτλ. ~: σημαντική θέση /κατάλληλος άνθρωπος /σημαντική φράση για την κατα-

κλαδικός → κλάδος
κλάδος
κλαίγομαι → κλαίω
κλαίω
κλάμα → κλαίω
κλασικά → κλασικός
κλασικισμός → κλασικός
κλασικιστής → κλασικός
κλασικιστικός → κλασικός
κλασικίστρια → κλασικός
κλασικός
κλάσμα
κλασματικός → κλάσμα
*κλασικός → κλασικός
κλαύτηκα → κλαίω
κλάψα → κλαίω
κλαψιάρης → κλαίω
κλαψιάρικος → κλαίω
κλαψουρίζω → κλαίω
κλαψούρισμα → κλαίω
κλέβω
κλειδαράς → κλειδί
κλειδαριά → κλειδί
κλειδί
κλειδίωμα → κλειδί
κλειδωνιά → κλειδί
κλειδώνω → κλειδί

κλείνω
κληρονομώ

κλείνω
κλείσιμο → κλείνω
κλειστός → κλείνω
κλέφτης → κλέβω
κλέφτικος → κλέβω
κλέφτρα → κλέβω
κλεψιά → κλέβω
κλεψίμο → κλέβω
κλεψύδρα
κλήμα
κληρικός
κληροδοτήμα → κληροδοτώ
κληροδοτώ
κληρονομιά → κληρονομώ
κληρονομικά → κληρονομώ
κληρονομικός → κληρονομώ
κληρονομικότητα → κληρονομώ
κληρονόμος → κληρονομώ
κληρονομώ

νόηση ενός κειμένου. **κλειδώνω -ομαι:** (μτβ.)
1 ασφαλίζω με κλειδί: ~ το αυτοκίνητο. **2** βάζω κτ σ' έναν ασφαλισμένο χώρο: Έχω τα έγγραφα κλειδωμένα στο γραφείο μου. **3** κλείνω κπ ή κτ σε περιορισμένο χώρο, το(ν) κρατώ σε περιορισμό: Οι ληστές τους κλειδωσαν στο υπόγειο κι έφυγαν. **4** παθ. απομονώνομαι σ' έναν χώρο: Έχει κλειδωθεί από το πρωί στο δωμάτιό της. **κλειδαριά** η: μεταλλικός μηχανισμός ο οποίος, με τη βοήθεια κλειδιού ή συνδυασμού, ασφαλίζει πόρτα, συρτάρι, αυτοκίνητο κτλ.: Έσπασε το κλειδί μέσα στην ~. **κλειδαράς** ο: ο επαγγελματίας που κατασκευάζει κλειδιά και επιδιορθώνει ή ανοίγει κλειδαριές: Κάλεσα ~, γιατί είχα κλειστεί έξω από το σπίτι. **κλειδώμα** το. **κλειδωνιά** η: κλειδαριά.

κλείνω -ομαι **1** (μτβ.) βάζω στο άνοιγμα μιας κατασκευής κτ, ώστε να μην επικοινωνεί ο εσωτερικός χώρος με τον εξωτερικό ≠ ανοίγω: Κλείσε το παράθυρο, κάνει κρύο! **2** (μτβ. και αμτβ.) εμποδίζω τη συγκοινωνία, το πέραςμα ≠ ανοίγω: Ο δρόμος έκλεισε από τους διαδηλωτές. Ένα φορτηγό μου είχε κλείσει τον δρόμο. **3** (μτβ.) περιορίζω ή βάζω μέσα σε έναν χώρο: Έκλεισε τα κοσμήματα σε μια παλιά ντουλάπα. **4** (μτβ.) τελειώνω κτ που είχα αρχίσει: Κλείνοντας την ομιλία μου, αξίζει να αναφέρω... **5** (αμτβ. & μτβ.) συμπληρώνω κπ χρονικό διάστημα: Το 1996 έκλεισαν εκατό χρόνια από την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Τον Μάιο θα κλείσει τα τέσσερα και θα μπει στα πέντε. **6** (μτβ.) αγοράζω από πριν, κάνω κράτηση: Έχεις κλείσει εισιτήρια για τη συναυλία; **7** (μτβ.) σταματώ τη λειτουργία μιας συσκευής ή μηχανήματος: Κλείσε το φως! **8** (αμτβ. & μτβ., για επιχείρηση ή οργανισμό) σταματώ προσωρινά ή μόνιμα τη λειτουργία μου ή κάνω να σταματήσει η λειτουργία: Έκλεισε το εργοστάσιο που δούλευα. Πότε κλείνουν τα σχολεία; Έκλεισε την επιχείρηση για λόγους υγείας. **κλείσιμο** το: **1** το να κλείνει κανείς κτ που είναι ανοιχτό: το ~ της πόρτας. το ~ της βρύσης. το ~ του ματιού. **2** διακοπή, στάματημα της λειτουργίας: το ~ της εταιρείας. **3** απαγόρευση ή αδυναμία ελεύθερης μετάβασης σε τόπο: το ~ των συνόρων. **4** ο περιορισμός σ' έναν χώρο: το ~ στη φυλακή. **5** το τελευταίο μέρος: το ~ της διάσκεψης. **κλειστός -ή -ό:** ≠ ανοιχτός. **1** αυτός που δεν επικοινωνεί με τον γύρω του χώρο: ~ συρτάρι/

πόρτα/σπίτι. **2** αυτός που δεν επιτρέπει την ελεύθερη επικοινωνία ή συγκοινωνία: Ο δρόμος είναι ~. **3** αυτός που είναι στεγασμένος: Ο αγώνας θα διεξαχθεί στο ~ γήπεδο. **4** (μτφ.) αυτός που δεν εκδηλώνεται ή δεν επικοινωνεί εύκολα με τους άλλους: Είναι πολύ ~ παιδί. **5** (για μηχανήμα ή μηχανισμό) αυτός που έχει σταματήσει να λειτουργεί: Γιατί είναι ~ η τηλεόραση; **6** αυτός που έχει σταματήσει μόνιμα ή προσωρινά να λειτουργεί: Τα μαγαζιά σήμερα είναι ~. **7** αυτός που στρίβει απότομα: Ο δρόμος αυτός έχει πολλές ~ στροφές.

Από το μsn. κλείνω που προέρχεται από το ΑΕ κλείω.

κλεψύδρα η: όργανο μέτρησης του χρόνου στην αρχαιότητα, που αποτελείται από δύο γυάλινους κώνους που επικοινωνούν μέσω ενός πολύ λεπτού σωλήνα. Το νερό ή η άμμος που υπάρχει στον ένα κώνο αδειάζει στον άλλο, μέσω του σωλήνα, σε συγκεκριμένο χρόνο.

Από το ΑΕ κλεψύδρα < κλέπτω + ὕδωρ.

κλήμα το: το φυτό του αμπελιού, από το οποίο παράγεται το σταφύλι.

κληρικός ο: ο ιερωμένος κάθε βαθμίδας ≠ λαϊκός. **κληρός¹** ο: το σύνολο των κληρικών: Ο κατώτερος ~ χρειάζεται την οικονομική στήριξη της Πολιτείας.

κληροδοτώ -ούμαι: (μτβ.) **1** αφήνω την περιουσία μου ή μέρος της περιουσίας σε κπ: Κληροδότησε όλη την περιουσία της στο ίδρυμα. **2** (μτφ.) δίνω κπ αγαθό ή χαρακτηριστικό μου στους απογόνους μου: Πολλά από τα φιλοσοφικά έργα βασίζονται στα ζητήματα που μας κληροδότησαν ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης. **κληροδοτήμα** το.

κληρονομώ - ούμαι: (μτβ.) **1** αποκτώ κτ (συνήθως περιουσία) από κπ και γίνομαι ο νόμιμος κάτοχός του: Κληρονόμησε από τη γιαγιά του μεγάλη περιουσία. **2** γίνομαι κληρονόμος κπ: Κληρονόμησε τη θεία του, που είχε μεγάλη περιουσία. **3** (μτφ.) αποκτώ τα σωματικά, ψυχικά ή πνευματικά χαρακτηριστικά των προγόνων μου: Την αγάπη της για τη ζωγραφική την κληρονόμησε από τη μητέρα της. **κληρονόμος** ο, η: πρόσωπο που παίρνει την περιουσία κπ μετά τον θάνατό του. **κληρονομιά** η: αυτό που κληρονομεί κπ. **κληρονομικός -ή -ό. κληρονομικά** (επίρρ.). **κληρονομικότητα** η:

βιοι το να κληρονομεί κτ τα βιολογικά χαρακτηριστικά των προγόνων του.

Προσοχή! Το ρ. κληροδοτώ έχει ως υποκείμενο το πρόσωπο που αφήνει την περιουσία του σε κτ άλλον, ενώ το κληρονομώ εκείνον που τη δέχεται.

κλήρος² ο: μικρό χαρτί που συμμετέχει σε κλήρωση, πάνω στο οποίο είναι σημειωμένα κτ στοιχεία (όνομα, αριθμός κτλ.). **κλήρωση** η: διαδικασία επιλογής, που γίνεται διαλέγοντας τυχαία έναν ή περισσότερους κλήρους ανάμεσα σε πολλούς. **κληρώνω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κλήρωση.

κλίμα το: ❶ το σύνολο των μετεωρολογικών χαρακτηριστικών και των συνθηκών της ατμόσφαιρας μιας περιοχής, ενός τόπου: μεσογειακό / εύκρατο / ηπειρωτικό / ξηρό / ήπιο ~. ❷ (μτφ.): οι συνθήκες μέσα στις οποίες συμβαίνει κτ: Ο διάλογος έγινε σε ήπιο ~.

κλίμακα η: ❶ α. σύστημα μέτρησης φυσικών μεγεθών με υποδιαίρεσεις σε ακολουθία: σεισμική δόνηση έξι βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ. β. η ακολουθία των υποδιαίρεσεων σε όργανο μέτρησης: θερμομετρική ~. ❷ η αναλογία ανάμεσα στο πραγματικό μέγεθος και στο σχέδιο που το απεικονίζει: χάρτης της Ελλάδας σε ~ 1 προς 5.000 (1:5.000). ❸ ΜΟΥΣ καθορισμένη σειρά μουσικών φθόγγων ή διαστημάτων που συγκροτούν μια οκτάβα (οκτώ νότες, σε ανιούσα ή κατιούσα σειρά): ελάσσαν / μείζων ~. ❹ κατάταξη σε συνεχή σειρά με βάση κριτήρια αξιολόγησης: ιεραρχική / μισθολογική / φρολογική ~. ❺ (μτφ.) εύρος: παγκόσμια / πανελλήνια ~. ❻ [επίσ.] σκάλα. **κλιμακώνω -ομαι** (μτβ.). **κλιμάκωση** η. **κλιμακωτός -ή -ό.** **κλιμακωτά** (επίρρ.).

κλιμάκιο το: ❶ τμήμα ενός οργανωμένου ιεραρχικά συνόλου: Κυβερνητικό ~ επισκέφθηκε τις πληγείσες περιοχές. ❷ υποδιαίρεση της κλίμακας (σημ. 4): Βρίσκομαι στο κατώτατο μισθολογικό ~.

Προέρχεται από το ΑΕ κλιμάκιον «μικρή σκάλα», υποκορ. της λ. κλίμαξ.

κλινικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με την εφαρμογή της ιατρικής σε ασθενείς, σε αντίθεση με την εργαστηριακή έρευνα: ~ γιατρός / εξέταση. **κλινικά** (επίρρ.): Είναι ~ νεκρός. **κλινική** η: ❶ τμήμα νοσοκομείου: Παιδιατρική ~. ❷ (καταχρ.) νοσοκομείο: Πρέπει να πάμε σε μια ~.

κλίνο¹ • πρτ. & αόρ. *έκλινα*, μππ. [επίσ.] *κεκλιμένος:* ❶ (αμτβ.) γέρνω, έχω κλίση: Ο πύργος ~ ελαφρώς προς τα δεξιά. ❷ (μτφ., αμτβ.) προτιμώ κτ από άλλα: ~ περισσότερο προς την άποψη της Λίας. ❸ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) στρέφω, γυρίζω προς τα κάτω ή τα πλάγια: ~ το κεφάλι. *Κλίνετε επ' αριστερά!* **κλίση¹** η. σχ. **καλώ.**

κλίνο² -ομαι • πρτ. & αόρ. *έκλινα*, παθ. αόρ. *κλίθηκα*, μππ. *κλιμένος:* ΓΛΩΣΣ (μτβ.) σχηματίζω τους τύπους μιας λέξης που έχουν αριθμό, πτώσεις, χρόνους κτλ.: Ας κλίνουμε το ρήμα «γίνομαι»! **κλίση²** η. **κλιτός -ή -ό:** αυτός που κλίνεται ≠ άκλιτος. **κλιτικός -ή -ό.** σχ. **καλώ.**

Προσοχή! Δεν πρέπει να μπερδεύουμε την ορθογρ. και τις σημ. των ρ. κλίνω και κλείνω!

κλιούς ο: κνκλικός σχηματισμός που αναπτύσσεται γύρω από κπ ή κτ και περιορίζει τη μετακίνησή του: Ο ~ της αστυνομίας γύρω από τους τρομοκράτες γινόταν ολοένα και πιο ασφυκτικός.

κλονίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ διαταράσσω την ισορροπία, τη σταθερότητα: Το κτίριο κλονίστηκε από την ισχυρή σεισμική δόνηση. ❷ (μτφ.) διαταράσσω την αρμονία, την ομαλή λειτουργία κτλ.: Η γενική απεργία κλόνησε την οικονομία της χώρας. ❸ (μτφ.) προκαλώ αστάθεια, διαταράσσω: Το συμβάν κλόνησε την εμπιστοσύνη που του έτρεφα. **Κλονίστηκε** η υγεία της. **κλονισμός** ο.

κλωτσώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ χτυπάω κπ ή κτ δυνατά με το πόδι: Ο ποδοσφαιριστής κλότσησε την μπάλα. ❷ (μτφ.) δείχνω περιφρόνηση σε κτ: Κλότσησε την τύχη της. **κλωτσιά** η. **κλότσος** ο: κλωτσιά. **του κλότσου και του κλωτσου:** για κπ που τον περιφρονούν. **κλότσημα** το. **κλωτσηδόν** (επίρρ.): με τις κλωτσιές.

κλώνος¹ ο: [επίσ.] κλαδί φυτού.

κλώνος² ο: βιοι οργανισμός που δημιουργήθηκε με εργαστηριακές μεθόδους αναπαραγωγής από ένα μόνο κύτταρο άλλου οργανισμού και είναι πανομοιότυπος με τον αρχικό. **κλωνοποιώ -ούμαι:** (μτβ.) αντιγράφω τον γενετικό κώδικα ζωντανού οργανισμού και δημιουργώ το πιστό αντίγραφό του: Κάποιοι επιστήμονες δε θα δίσταζαν να κλωνοποιήσουν ακόμη και ανθρώπους. **κλωνοποίηση** η.

κλήρος¹ → κληρικός
κλήρος²
κλήρωνω → κλήρος²
κλήρωση → κλήρος²
κλήση → καλώ
κλίθηκα → κλίνο²
κλίμα
κλίμακα
κλιμάκιο
κλιμακώνω → κλίμακα
κλιμάκωση → κλίμακα
κλιμακωτά → κλίμακα
κλιμακωτός → κλίμακα
κλιμένος → κλίνο²
κλινικά → κλινικός
κλινική → κλινικός
κλινικός
κλινο¹
κλίνο²
κλίση¹ → κλίνο²
κλίση² → κλίνο²
κλιτικός → κλίνο²
κλιτός → κλίνο²
κλιούς
κλονίζω
κλονισμός → κλονίζω
κλωπή → κλέβω
κλωπιμαία → κλέβω
κλωπιμαίος → κλέβω
κλωτσηδόν → κλωτσώ
κλότσημα → κλωτσώ
κλωτσιά → κλωτσώ
κλότσος → κλωτσώ
κλωτσώ
κλωνοποίηση → κλώνος²
κλωνοποιώ → κλώνος¹
κλώνος¹
κλώνος²

Από το αγγλ. *clone*, και αυτό από το ελνστ. *κλώνος* (με τη σημ. *κλώνος*¹).

κλωστή
*κλωτσώ → κλωτσώ
κόβω
κόγχη
κουλαράς → κοιλιά
κοιλιά
κοιλιά
κοιλιακός → κοιλιά
κοίλον → κοίλος
κοίλος
κοιλότητα → κοίλος
κοιμάται
κοίμηση → κοιμάμαι
κοιμητήριο → κοιμάμαι
κοιμίζω → κοιμάμαι
κοιμούμαι → κοιμάμαι
κοινά → κοινός
κοινό → κοινός
κοινοβιακός → κοινόβιο
κοινόβιο

κλωστή η: λεπτό νήμα που χρησιμοποιούμε για να ράψουμε: *Θα ράψω το κουμπί με την κόκκινη ~. **κρέμομαι από μια ~**: βρίσκομαι σε πολύ κρίσιμη, οριακή κατάσταση.*

κόβω -ομαι • παθ. αόρ. *κόπηκα*, απαρ. *κοπέι*, μπλ. *κομμένος*: ① (μτβ.) διαιρώ κτ σε μικρότερα μέρη χρησιμοποιώντας μαχαίρι ή άλλο κοφτερό αντικείμενο: *Θα κόψεις το κρέας; ~ ξύλα για το τζάκι.* ② (μτβ.) αποσπώ, αφαιρώ κτ από ένα σύνολο: *~ μίλα/τα νύχια μου/τα μαλλιά μου. Τον έκοψαν το χέρι. = ακρωτηριάζω.* ③ **α.** (μτβ.) μειώνω την ένταση σε κτ: *Κόψε ταχύτητα! Το κουλούρι μου έκοψε την όρεξη.* **β.** (αμτβ.) μειώνεται η ένταση σε κτ: *Έκοψε ο αέρας. = κοπάζω.* ④ (μτβ.) τραυματίζω με αιχμηρό ή κοφτερό αντικείμενο: *Έκοψε το δάχτυλό της με το σπασμένο γυαλί.* ⑤ (μτβ.) κάνω έκπτωση: *Μου έκοψε συνολικά 30 ευρώ.* ⑥ (μτβ.) νιώθω πολύ δυσάρεστο συναίσθημα (φόβο, λύπη κτλ.): *Το νέο τού έκοψε τα πόδια.* ⑦ (αμτβ., για τρόφιμα) παρουσιάζω αλλοίωση: *Έκοψε το γάλα/η σάλτσα.* ⑧ σταματώ μια (κακή συνήθως) συμπεριφορά, συνήθεια: *Έκοψε το κάπνισμα/την γκρίνια.* ⑨ διακόπτω ή σταματώ κτ ή κπ: *Ας κόψουμε αυτήν τη συζήτηση!* ⑩ (μτβ.) σταματώ την παροχή κπ αγαθού: *Η ΔΕΗ μας έκοψε το ρεύμα.* ⑪ **α.** (μτβ.) απορρίπτω κτ σε εξέταση: *Με έκοψε στα μαθηματικά.* **β.** παθ. (αμτβ.) αποτυγχάνω: *Κόπηκα στα γαλλικά. ~ δρόμο*: ακολουθώ συντομότερη διαδρομή. **κόψη** η: αιχμηρή άκρη εργαλείου: *~ μαχαιριού. στην ~ του ξυραφιού*: σε κρίσιμο σημείο. **κόψιμο** το: ① το να κόβει κτ κτ και το σημείο όπου κόβεται: *Αρχίζει το ~ της τούφτας! Σε πονάει το ~;* ② [οικ.] διάρροια. **κομμάτι**¹ το: ① τμήμα ή μέρος αντικειμένου που προέρχεται από σπάσιμο, κόψιμο, σχίσσιμο κλπ: *Έκοψα ένα ~ ψωμί. (για) ένα ~ ψωμί*: με πολύ μικρό, ευτελές αντίτιμο: *Δουλεύει ~.* ② υποσύνολο ενός συνόλου: *~ του εκλογικού σώματος απείχε από τις εκλογές.* ③ αντικείμενο που αποτελεί μέλος μιας κατηγορίας πραγμάτων: *Συλλέγει παλιά έπιπλα και έχει αξιόλογα ~ στην κατοχή της. Τα φρούτα πουλιούνται με το κιλό ή με το ~;* ④ ΜΟΥΣ μουσικό έργο, τραγούδι: *Ακούσαμε ένα παλιό ~ του συγκροτήματος.* **κομμάτι**² (επίρρ.): [προφ.] λίγο, κάπως: *~ δύσκολο μου φαίνεται. **κο-***

ματιάζω -ομαι: (μτβ.) κόβω, σπάζω ή χωρίζω κτ σε κομμάτια ή τμήματα. **κομμάτιασμα** το. **κομματιαστός -ή -ό. κομματιαστά** (επίρρ.). **κοπή** η: κόψιμο: *η ~ της πίτας. **κοπτικός -ή -ό***: αυτός που μπορεί να κόβει, που είναι κατάλληλος για κόψιμο. **κοφτός -ή -ό**: ① αυτός που είναι κομμένος: *~ μακαρονάκι.* ② (μτφ.) αυτός που είναι απότομος: *~ φωνή/μπαλιά/απάντηση. **κοφτά*** (επίρρ.). **κοφτερός -ή -ό**: ① αυτός που κόβει καλά. ② (μτφ.) πολύ έξυπνος: *~ μυαλό. **κοφτερά*** (επίρρ.). **κόφτης** ο: εργαλείο που κόβει.

κόγχη η: ① ΑΝΑΤ κοιλότητα οστού ή οργάνου του σώματος: *~ **οφθαλμού***: καθεμία από τις δύο κοιλότητες, μέσα στις οποίες βρίσκονται τα μάτια. ② διακοσμητικό, συνήθως ημικυκλικό βαθούλωμα σε τοίχο. ③ ΑΡΧΙΤ το ημικυκλικό τμήμα χριστιανικού ναού στο οποίο βρίσκεται η Αγία Τράπεζα.

κοιλιά η: ① ΑΝΑΤ μέρος του σώματος ανθρώπων και ζώων μέσα στο οποίο περιέχονται τα σπλάχνα: *Έχω πόνο στην ~.* ② (συνεκδ.) το πάχος στην περιοχή της κοιλιάς: *Αδυνάτισες κι έπεσε η ~.* ③ κοίλωμα που δημιουργείται σε μια επιφάνεια, ένα υλικό κτλ.: *Δε στερεώσες καλά το καλώδιο και κάνει ~. **κοιλιακός -ή -ό. κοιλιαρός -ού -άδικο***: αυτός που έχει μεγάλη κοιλιά.

κοιλία η: ΑΝΑΤ ① ονομασία διαφόρων κοιλοτήτων οργάνων του σώματος: *οι **κοιλίες** της καρδιάς.* ② κοιλιά: *υπερηχογράφημα άνω και κάτω **κοιλίας**.*

κοίλος -ή -ο: αυτός που έχει επιφάνεια με βαθούλωμα, εσοχή προς τα μέσα ≠ κυρτός: *~ **κάτοπτρο. **κοίλον***** το: ΙΣΤ χώρος του αρχαίου θεάτρου προορισμένος για τους θεατές. **κοιλότητα** η.

κοιμάμαι & -ομαι • μπλ. *κοιμισμένος*: (αμτβ.) ① βρίσκομαι σε κατάσταση ύπνου: *~ **βαριά/βαθιά/σαν πουλάκι. ~ του καλού καιρού/τον ύπνο του δικαίου***: [ειρων.] δε βλέπω την πραγματικότητα. *~ **όρθιος. α.*** είμαι πολύ κουρασμένος. **β.** έχω περιορισμένη αντίληψη. ② πέφτω για ύπνο: *Η Μαρία ~ **νωρίς.*** ③ δείχνω αδιαφορία = αδρανών: *Η διοίκηση ~ και δεν ασχολείται με τα προβλήματα της εταιρείας.* ④ ΕΚΚΛ αόρ. (για αγίους, μοναχούς) πεθαίνω. **κοίμηση** η: ΕΚΚΛ θάνατος αγίου. **κοιμητήριο** το: νεκροταφείο. **κοιμίζω** (μτβ.) βάζω κπ να κοιμηθεί.

κοινόβιο το: ① είδος μοναστικής ζωής, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι μοναχοί ακολουθούν

κοινό πρόγραμμα ζωής και διοικούνται από τον ηγούμενο. ❷ μορφή κοινής συμβίωσης ανθρώπων χωρίς συγγενική σχέση: *τα ~ των νέων της Αμερικής της δεκαετίας του 60. κοινοβιακός -ή -ό.*

κοινοβούλιο το: = βουλή ❶ πολ σώμα από εκλεγμένους εκπροσώπους του λαού, το οποίο ασκεί τη νομοθετική εξουσία. ❷ (συννεκδ.) το κτίριο στο οποίο στεγάζεται: *Το ~ της Γαλλίας βρίσκεται στη δεξιά όχθη του Σηκουάνα. κοινοβουλευτικός -ή -ό. κοινοβουλευτισμός* ο: πολ πολίτευμα που στηρίζεται στην ύπαρξη κοινοβουλίου.

κοινοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ γνωστό στο κοινό με επίσημο τρόπο: *Η κυβέρνηση κοινοποίησε την απόφασή της για αλλαγή του νόμου.* ❷ δίνω σε κπ επίσημο έγγραφο: *~ διορισμό / μετάθεση / καταγγελία / απόλυση. κοινοποίηση* η.

κοινός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει σε πολλούς, μοιράζεται ή χρησιμοποιείται από πολλούς: *~ τραπέζις λογισμικός. Είναι ~ μας φίλη.* ❷ αυτός που γίνεται από δύο ή περισσότερα μέρη συγχρόνως: *~ αγώνας / απόφαση / προσπάθεια. από κοινού:* μαζί, σε συνεργασία. ❸ αυτός που είναι πολύ συνηθισμένος, δε διαθέτει καμία πρωτοτυπία: *Τα σχόλιά του ήταν πολύ ~. = κοινότοπος.* ❹ αυτός που δηλώνει τον μέσο όρο: *~ λογική / θνητός.* ❺ αυτός που είναι σχετικός με το σύνολο της κοινωνίας: *οργανισμός ~ ωφελείας. ~ όνομα:* ΓΛΩΣΣ ουσιαστικό που δεν είναι κύριο όνομα προσώπου, τοποθεσίας κτλ. **κοινό** το: ❶ ο κόσμος, η μεγάλη μάζα του πληθυσμού: *Το μουσείο θα παραμείνει κλειστό για το ~.* ❷ το σύνολο των ανθρώπων που παρακολουθούν μια εκδήλωση ή στους οποίους απευθύνεται κτ: *Το αναγνωστικό ~ υποδέχθηκε με ενθουσιασμό το νέο του βιβλίο.* ❸ το σύνολο των θαυμαστών ενός καλλιτέχνη ή μιας σημαντικής προσωπικότητας: *Ο Χατζιδάκις έχει το ~ του. κοινά* τα: ό,τι σχετίζεται, αφορά και είναι στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου: *Ήθελε πάντα να ασχοληθεί με τα ~. κοινός* (επίρρ.)

κοινότητα η: ❶ οργανωμένο σύνολο ανθρώπων με κοινά στοιχεία (καταγωγή, γλώσσα κτλ.), που ζουν στον ίδιο τόπο: *η ελληνική ~ των Ηνωμένων Πολιτειών.* ❷ σύνολο ανθρώπων με κοινές επιδιώξεις, δικαιώματα, υποχρεώσεις: *μαθητικές ~. θεραπευτική / πανεπιστημιακή ~.* ❸ κατώτερη βαθμίδα διοικητικής διαίρεσης: *Οργανισμός Δήμων και ~.* ❹ **Κοινότητα** η: Ευ-

ρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, παλαιότερη ονομασία της ΕΕ = ΕΟΚ. **κοινοτικός -ή -ό.**

κοινοτοπία η: σκέψη, λόγος ή τρόπος έκφρασης χωρίς πρωτοτυπία: *Η ομιλία του ήταν βαρετή, γεμάτη κοινοτοπίες. κοινότοπος -η -ο.*

Αντί του ορθού **κοινότοπος** και **κοινοτοπία** συχνά λέγεται και γράφεται, λανθασμένα, **κοινότυπος** και **κοινοτυπία**.

κοινωνία¹ η: ❶ σύνολο ανθρώπων που ζουν οργανωμένα σύμφωνα με κάποιους κανόνες και νόμους: *αστική / σοσιαλιστική / αταξική ~. πατριαρχική / μητριαρχική ~.* ❷ σύνολο ζώων που ζουν ομαδικά και οργανωμένα: *η ~ των μυρμηγκιών.* ❸ σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά (ιδεολογικά, πολιτικά, ταξικά, εθνικά κτλ.): *υψηλή / γαλλική / ελληνική / καταναλωτική ~. Κοινωνία των Εθνών:* διεθνής οργανισμός που είχε ιδρυθεί μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο για τη διατήρηση και προάσπιση της ειρήνης μεταξύ των λαών, πρόδρομος του ΟΗΕ. **κοινωνικός -ή -ό** ≠ αντικοινωνικός. **κοινωνικότητα** η ≠ αντικοινωνικότητα. **κοινωνικά** (επίρρ.). **κοινωνός** ο, η: μέτοχος.

Το επίθ. **κοινωνικός** και το ουσ. **κοινωνικότητα** δηλώνουν τον χαρακτήρα, την ικανότητα κπ να συναναστρέφεται, να βρίσκεται με άλλους ή την ικανότητα να ζει και να υπακούει σε κανόνες που ορίζει ένα σύνολο.

κοινωνία² η: ΕΚΚΛ **Αγία / Θεία Κοινωνία:** η μετάληψη. **κοινωνώ & -άω:** ❶ (αμτβ.) λαμβάνω τη Θεία Κοινωνία = μεταλαβαίνω: *Πρέπει να ηστέψεις πριν πας να κοινωνήσεις.* ❷ (μτβ., για ιερέα) δίνω σε κπ τη Θεία Κοινωνία: *Ο παπάς αρνήθηκε να τον κοινωνήσει.*

κοιτάζω -ομαι & κοιτώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ στρέφω το βλέμμα μου κάπου: *~ τη θέα από το παράθυρο. Κοίταξε τι σου έφερα! ~ αφ' υψηλού:* με περιφρόνηση, υπεροπτικά. *~ τη δουλειά μου:* δεν είμαι περίεργος, δεν ασχολούμαι με τους άλλους. ❷ βλέπω με προσοχή κπ ή κτ: *Έστειλε σιωπηλός και κοίταζε τον πίνακα πολλή ώρα.* ❸ (για γιατρό) εξετάζω ασθενή: *Πρέπει να σε κοιτάξει γιατρός.* ❹ φροντίζω, ενδιαφέρομαι για κπ ή κτ: *Πρέπει να κοιτάξεις το συμφέρον σου. Ποιος θα ~ τα παιδιά όσο θα λείπεις; κοιτάγμα* το.

κοινοβουλευτικός → κοινοβούλιο
κοινοβουλευτισμός → κοινοβούλιο
κοινοβούλιο
κοινοποίηση → κοινοποιώ
κοινοποιώ → -ποιώ
κοινός
κοινότητα
κοινοτικός → κοινότητα
κοινοτοπία
κοινότοπος → κοινοτοπία
*κοινότυπος → σχ. κοινότοπος
κοινωνία¹
κοινωνία²
κοινωνικά → κοινωνία¹
κοινωνικοποιώ → -ποιώ
κοινωνικός → κοινωνία¹
κοινωνικότητα → κοινωνία¹
κοινωνός → κοινωνία¹
κοινωνώ → κοινωνία²
κοινός → κοινός
κοιτάγμα → κοιτάζω
κοιτάζω

Το ρ. **κοιτάζω** προέρχεται από το ΑΕ ρ. **κοιτάζω** «πάω στο κρεβάτι ή στρατοπεδεύω» (από το **κοίτη** «κρεβάτι»), ενώ η σημερινή σημ. του ίσως οφείλεται στην εικόνα του φρουρού που έχει την **κοίτη** του κοντά στη σκοπιά του και επαγρυπνά.

κοίτασμα το: συσώρευση ορυκτών που βρίσκονται στο υπέδαφος και προσφέρονται για εκμετάλλευση: **Κοιτάσματα πετρελαίου ανακαλύφθηκαν στην περιοχή.**

κοίτη η: κοιλότητα του εδάφους στην οποία τρέχει ποταμός, χείμαρρος ή ρυάκι: η ~ του ποταμού.

κοιτίδα η: η τοποθεσία όπου γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και καλλιεργήθηκε κτ για πρώτη φορά = λίκνο: **Η Ελλάδα είναι ~ του πολιτισμού.**

Από το **κοιτίς -ίδος** «μικρό κρεβάτι».

κόκαλο το: ❶ σκληρό τμήμα του σκελετού των σπονδυλωτών ζώων και του ανθρώπου = [επίσ.] οστό: **Έσπασε το ~ του χεριού. πετσί και ~:** πολύ αδύνατος. ❷ μικρό κοίλο αντικείμενο το οποίο χρησιμοποιούμε για να φερέσουμε τα παπούτσια. **κοκαλάκι** το: ❶ μικρό κόκαλο. ❷ μικρό αντικείμενο με το οποίο στερεώνουμε τα μαλλιά. **κοκάλινος -η -ο & κοκαλένιος -α -ο.**

Η σημ. 2 της λ. **κόκαλο** οφείλεται στο γεγονός ότι παλαιότερα το αντικείμενο αυτό κατασκευαζόταν από κόκαλο.

κόκκινος -η -ο: αυτός που έχει το χρώμα του αίματος: ~ **κρασί/μήλο. κόκκινο** το: το κόκκινο χρώμα: **σκουρό/ανοιχτό ~. Εμφανίστηκε ντυμένος στα κόκκινα. ~ φανάρι:** το χρώμα του σηματοδότη που απαγορεύει τη διέλευση πεζών ή οχημάτων: **Πέρα με ~. κοκκινίζω** (μτβ. & αμτβ.). **κοκκίνισμα** το. **κοκκινωπός -η -ό:** ελαφρώς κόκκινος.

Το επίθ. **κόκκινος** προέρχεται από το ΑΕ ουσ. **κόκκος** «βελανίδι βαφής», το οποίο χρησιμοποιούσαν για να φτιάξουν το κόκκινο χρώμα.

κόκκος ο: ❶ μικροσκοπικό σωματίδιο: ~ **άμμου/σκόνης.** ❷ (μτφ.) ελάχιστη ποσότητα: **Στα λόγια σου δεν υπάρχει ~ αλήθειας. = ίχνος.** ❸ είδος μικροσκοπικού καρπού και ειδικ. σπόρος δημητριακών: ~ **σταριού/ρυζιού.**

κολάζω -ομαι (μτβ.) κάνω κπ να αμαρτήσει,

τον **βάζω** σε πειρασμό = **σκανδαλίζω:** **Το ντύσιμό της και άγιο ~! κόλαση** η: ❶ τόπος όπου τιμωρούνται οι ψυχές των αμαρτωλών ανθρώπων μετά τον θάνατό τους ≠ **παράδεισος:** **Με τη ζωή που κάνεις, στην ~ θα πας!** ❷ (μτφ.) χώρος τιμωρίας ή βασανισμού, συνθήκες ζωής στις οποίες κανείς υποφέρει: η ~ των φυλακών. **Μου έκανε τη ζωή ~. κολαστήριο** το: τόπος βασανισμού και τιμωρίας: (μτφ.) **Η φυλακή ήταν πραγματικό ~. κολάσιμος -η -ο:** αυτός που είναι άξιος τιμωρίας = **αξιόποινος. κολασμένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει καταδικαστεί να ζει στην κόλαση, και (κατ' επέλτ.) ο αμαρτωλός: ~ **ψυχή.** ❷ αυτός που προκαλεί ή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα άσχημες συνθήκες: **Κάνει μια ~ ξέστη! ~ ατιμόσφαιρα του γηπέδου.**

κολακεύω -ομαι (μτβ.) ❶ παινεύω πάρα πολύ κπ, ακόμα και αν δεν αξίζει, για να κερδίσω κτ = [προφ.] γλείφω: **Κολακεύοντας τους καθηγητές του, έπαιρνε πάντα τον καλύτερο βαθμό.** ❷ ταιριάζω, τονίζω την ομορφιά ή αξία κπ: **Τα εφαρμοστά φορέματα πάντα την ~. ❸ προξενώ ικανοποίηση σε κπ: Η πρότασή σας με ~. κολακεία** η: ο υπερβολικός και συνήθως ανειλικρινής έπαινος που αποσκοπεί στο να κερδίσουμε κτ = φιλοφρόνηση [προφ.], γλείψιμο: **Χάρη στις κολακειές έφτασε τόσο ψηλά. κολακας** ο, η: πρόσωπο που συνηθίζει να κολακεύει = [προφ.] γλείφτης. **κολακευτικός -η -ό:** ❶ αυτός που λέγεται ή γίνεται για να κολακέψει: ~ **σχόλιο.** ❷ αυτός που τονίζει την ομορφιά κπ: ~ **ντύσιμο/πόζα. κολακευτικά** (επίρρ.).

κολλώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) **α.** ενώνω κτ με κτ άλλο ή σταθεροποιώ κτ πάνω σε κτ άλλο με κολλητική ουσία: ~ **αφίσεις/το σκιασμένο βιβλίο. β.** (μτφ.) ενοχλώ κπ, γίνομαι φορτικός: **Μη μου ~ πολύ, γιατί θα σε δείρω!** **γ.** (μτφ.) παρενοχλώ κπ ερωτικά: ~ **στην κοπέλα όλο το βράδυ. δ.** (μτφ.) μεταδίδω κτ αρνητικό, κυρίως ασθένεια ή συνήθεια: **Δε σε φιλάω, μην τυχόν σε κολλήσω γρίπη.** ❷ (αμτβ.) **α.** επιμένω σε κτ σε ενοχλητικό βαθμό ή για μεγάλο διάστημα: ~ **σε λεπτομέρειες. = [επίσ.] εμμένω. β.** γίνομαι κολλώδης: **Το πάτομα ~, γιατί έπεσε σιρόπι. γ.** σταματώ, παύω να λειτουργώ ή μπλοκάρω: **Ο υπολογιστής/το μναλό μου κολλήσε. δ.** ταιριάζω ή συνδέομαι με κπ ή κτ: **Αυτή η απάντηση πώς κολλάει με τη συζήτηση; κόλλημα** το: το να κολλάει κπ κτ ≠ **ξεκόλλημα. κόλλα** η: ❶ ουσία, συνήθως ρευστή, που έχει την ιδιότητα να κολλά σώματα τα οποία

φέρνουμε σε επαφή. ❷ φύλλο χαρτιού: ~ αναφοράς. **κολλητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει κολληθεί με κτ άλλο. ❷ αυτός που εφαρμόζει ή εφαπτεται σε επιφάνεια: ~ μπλουζάκι/σπίτια/οικόπεδα. **κολλητός ο, -ή η**: [οικ.] αχώριστος φίλος. **κολλητά** (επίρρ.). **κολλητικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι κατάλληλος για να κολλήσει κτ με κτ άλλο: ~ ταινία. ❷ αυτός που είναι μεταδοτικός: ~ ασθένεια/γέλιο.

κολόνα η: ❶ στύλος κατασκευασμένος από σκληρό υλικό (ξύλο, μάρμαρο κτλ.) ο οποίος στηρίζει ή διακοσμεί κτ: ~ της ΔΕΗ. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κολόνας: ~ πάγου. ~ του σπιτιού: ο αρχηγός ή το στήριγμα της οικογένειας.

κολοσσός ο: ❶ άγαλμα τεραστίων διαστάσεων: ο ~ της Ρόδου. ❷ (μτφ.) κπ ή κτ που έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις: Η εταιρεία εξελίχθηκε σε ~. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει μια θετική ιδιότητα ή χαρακτηριστικό σε υπέρμετρο βαθμό: Θεωρείται ~ της τζαζ μουσικής. **κολοσσαίος -α -ο**: πολύ μεγάλος = γιγαντιαίος, τεράστιος, πελώριος.

κόλπο το: ❶ έξυπνο τέχνασμα: Τελικά, το ~ που σκαρφιστήκαμε δεν έπιασε! ❷ μελετημένο σχέδιο για παράνομη ενέργεια = κομπίνα, απάτη: Είχαν καταστρώσει το μεγαλύτερο ~ στην ιστορία του Χρηματιστηρίου. ❸ πληθ. νάζια: Τον έχει τρελάνει με τα ~ της! **κολπατζής ο, -τζού η**: πρόσωπο που ξέρει να κάνει κόλπα.

Η λ. **κόλπο** είναι αντιδάνειο από το ιταλικό *colpo* (< λατ. *colaphus* < ΑΕ *κόλαφος*). Με βάση τη σημ. της λ. *κόλαφος* εξηγείται και η αρχική σημ. της λ. **κόλπο** («χτύπημα»). Από την ίδια λ. προέρχεται και η λ. **κόλπος**².

κόλπος¹ ο: ❶ τμήμα της ξηράς στο οποίο εισχωρεί η θάλασσα: Θερμαϊκός ~. ❷ πληθ. (μτφ.) το εσωτερικό περιβάλλον ενός οργανωμένου συνόλου: στους κόλπους της κοινωνίας/της Εκκλησίας. ❸ ΑΝΑΤ **α.** τμήμα του γεννητικού συστήματος της γυναίκας, κοιλότητα μεταξύ της μήτρας και του αιδίου. **β.** όνομα διαφόρων κοιλοτήτων του ανθρώπινου σώματος: καρδιακός ~. **κολπικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον κόλπο με τη σημ. 3: ~ υπέρηχος/λοιμώξη. **κολπικά & -ώς** (επίρρ.).

κόλπος² ο: [οικ.] εγκεφαλικό, αποπληξία: **μου ήρθε ~**: ξαφνιάζομαι υπερβολικά ή παθαίνω σοκ από δυσάρεστη είδηση = [οικ.] μου ήρθε ταμπλάς. σχ. **κόλπο**.

κολυμπώ & -άω: (αμτβ.) ❶ κουνώ τα χέρια και τα πόδια έτσι ώστε να επιπλέω μέσα στο νερό: ~ σαν ψάρι από πέντε χρονών. ❷ (μτφ.) έχω ή εμφανίζω κτ σε πολύ μεγάλο βαθμό ή ποσότητα: ~ στο χρέμα/στα χρέη/στον ιδρώτα. **κολύμβηση η**: ❶ το να κολυμπάει κπ με τη σημ. 1. ❷ το αντίστοιχο άθλημα. **κολύμπι** το: ❶ η κολύμβηση (σημ. 1). ❷ το μπάνιο στη θάλασσα. **κολυμβητής ο, -ήτρια η. κολυμβητήριο** το: χώρος με πισίνα για προπονήσεις ή αγώνες κολύμβησης. **κολυμβητικός -ή -ό**.

κόμβος ο: ❶ **α.** διασταύρωση οδικών ή σιδηροδρομικών αρτηριών: Θα κατασκευαστεί ανιστόπεδος ~ για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας. **β.** (μτφ.) σημείο όπου διασταυρώνονται ή συναντώνται ιδέες, άνθρωποι: Η πόλη εξελίχθηκε σε διαμετακομιστικό ~. ❷ μονάδα μέτρησης ταχύτητας πλοίου, ίση με ένα ναυτικό μίλι την ώρα. **κομβικός -ή -ό**: κεντρικός, πολύ σημαντικός: Το μαγαζί είναι σε ~ σημείο.

κομήτης ο: ΑΣΤΡΟΝ μικρό νεφελώδες ουράνιο σώμα που, διαγράφοντας τροχιά γύρω από τον ήλιο, αποκτά μια φωτεινή «ουρά» (κόμη).

κόμμα το: ❶ πολ. οργάνωση ατόμων με κοινές πολιτικές αρχές και πεποιθήσεις που έχουν ως στόχο τη διακυβέρνηση ενός κράτους: δημοκρατικό/φιλελεύθερο/σοσιαλιστικό ~. ❷ ΜΑΘ η υποδιαστολή πριν από τα δεκαδικά ψηφία ενός αριθμού. ❸ ΓΛΩΣΣ σημείο οτίξης που χωρίζει προτάσεις ή όρους πρότασης και αντιστοιχεί σε μικρή παύση ομιλίας. **κομματικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή σχετίζεται με κάποιο πολιτικό κόμμα: ~ συμφέρον/παρέμβαση. **κομματικά** (επίρρ.).

κομμουνισμός ο: πολ. κοινωνικο-οικονομική θεωρία και σύστημα που βασίζεται στις αρχές της κοινοκτημοσύνης και της κατάργησης των κοινωνικών τάξεων. **κομμουνιστής ο, -ίστρια η. κομμουνιστικός -ή -ό**: ~ κόμμα/ιδεολογία.

Με απλοποίηση από την παλαιότερη γραφή **κομμουνισμός**.

κομπιάζω: (αμτβ.) εκφράζομαι με υπέρμετρη υπερηφάνεια για τον εαυτό μου ή για κπ ή κτ, χωρίς όμως να αξίζει = περηφανεύομαι, επαίρομαι, καυχίμαι: Πάντοτε **κόμπαζε** για τη δήθεν αριστοκρατική καταγωγή της. **κομπασμός ο**: = έπαρση, καυχισιολογία ≠ σεμνότητα, ταπεινότητα, μετριοφροσύνη: **Επιδόθηκε σε έναν ατέλειωτο ~ για την επιτυχία του**.

κομπιάζω: (αμτβ.) δυσκολεύομαι ή διστάζω να

κολόνα
κολοσσαίος → κολοσσός
κολοσσός
κολοσσός
κολπατζής → κόλπο
κολπατζού → κόλπο
κολπικά → κόλπος¹
κολπικός → κόλπος¹
κολπικός → κόλπος¹
κολπικός → κόλπος¹
κόλπο
κόλπος¹
κόλπος²
κολύμβηση → κολυμπώ
κολυμβητήριο → κολυμπώ
κολυμβητής → κολυμπώ
κολυμβητικός → κολυμπώ
κολυμβήτρια → κολυμπώ
κολύμπι → κολυμπώ
κολυμπώ
κομβικός → κόμβος
κόμβος
κομήτης
κόμμα
κομάτι¹ → κόβω
κομάτι² → κόβω
κομματιάζω → κόβω
κομματιάσμα → κόβω
κομματιαστά → κόβω
κομματιαστός → κόβω
κομματικά → κόμμα
κομματικός → κόμμα
*κομμουνισμός → κομμουνισμός
κομμουνισμός
κομμουνιστής → κομμουνισμός
κομμουνιστικός → κομμουνισμός
κομμουνιστής → κομμουνισμός
κομμουνιστρια → κομμουνισμός
κομπιάζω
κομπασμός → κομπιάζω
κομπιάζω
κόμπιασμα → κομπιάζω

κομπιούτερο
κοπέλα

- κομπιούτερο
- κομπιουτεράκι →
- κομπιούτερο
- κόμπλε
- κομπλεξάρω → κόμπλεξ
- κομπλεξικά → κόμπλεξ
- κομπλεξικός → κόμπλεξ
- κόμπλος
- κομπλά → κομπλός
- κομπλός
- κομπλότητα → κομπλός
- κονσερβοποιώ → -ποιώ
- κοντά
- κονταίνω → κοντός
- κόντεμα → κοντός
- κοντεύω → κοντά
- κοντινός → κοντά
- κοντός
- κόντυμα → κοντός
- κοντύτερος → κοντός
- κοπάδι
- κοπάζω
- κοπάνα → κοπανώ
- κοπανημένος → κοπανώ
- κοπάνησα → κοπανώ
- κοπανίζω → κοπανώ
- κοπάνισμα → κοπανώ
- κοπανιστός → κοπανώ
- κόπανος → κοπανώ
- κοπανώ
- κοπέλα
- κοπελιά → κοπέλα

μιλήσω, κυρίως λόγω έντονης ψυχικής κατάστασης ή αμηχανίας: *Κόμπιασε λίγο, βούρωκωσε, αλλά μετά μου απάντησε. κόμπιασμα* το: δυσκολία στην ομιλία, που συνοδεύεται από μικρές παύσεις.

κομπιούτερο το & [σπαν.] ο • άκλ.: ηλεκτρονικός υπολογιστής: *Πρέπει να συνδέσω το ~ με τον εκτυπωτή. κομπιουτεράκι* το: υποκορ. μικρή συσκευή για αριθμητικές πράξεις.

κόμπλεξ το • άκλ.: ΨΥΧΟΛ. ψυχικό σύμπλεγμα: *Δεν μπορεί να ξεπεράσει το ~ του ότι είναι υπερβολικά κοντός. κομπλεξάρω -ομαι*: (μτβ.) προκαλώ σε κπ αίσθημα κατωτερότητας: *Μη σε κομπλεξάρουν τα σχόλιά του! κομπλεξικός -ή -ό*: αυτός που διακατέχεται από κόμπλεξ: ~ *συμπεριφορά. κομπλεξικά* (επίρρ.).

Δάνειο από το αγγλ. *complex* (< λατ. *complexus* «αγκάλιασμα»).

κόμπος ο: ❶ εξόγκωμα που σχηματίζεται στο δέσιμο σχοινιού, κλωστής κτλ., καθώς και το σφίξιμο στο σημείο αυτό: *λύνω/κάνω ~. δένω κτ ~*: παίρνω κτ σαν δεδομένο: *Μην το δένεις ~ ότι θα πάμε διακοπές το καλοκαίρι.* ❷ [λαϊκ.] (για υγρό) ελάχιστη ποσότητα = σταγόνα, στάλα: *ένας ~ λάδι* ❸ (μτφ.) δυσκολία στην αναπνοή ή κατάποση λόγω συναισθηματικής φόρτισης: ~ *στον λαμό.*

κομπός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από λεπτό γούστο και καλαισθησία: ~ *ντύσιμο* = καλαισθητός. ❷ (για περιγραφή, δήλωση κτλ.) αυτός που είναι διακριτικός ή πνευματώδης ≠ άκομπος, άγαρμος, χοντροκομμένος: *Η ~ περιγραφή των γεγονότων οφειλόταν στο ότι παρακολουθούσαν και παιδιά. κομπά (επίρρ.). κομπότητα* η: η ιδιότητα του κομπού.

κοντά (επίρρ.): ❶ (+ σε) = [επίσ.] πλησίον ≠ μακριά: σε σημείο που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από κπ ή κτ άλλο, τοπικά ή χρονικά: *Πήγε ~ στο δέντρο. Έλα ~ μου. Τα γενέθλιά μου είναι ~ στα Χριστούγεννα.* ❷ [οικ.] (+ αριθμητικό) περίπου: *Το ταξίδι διαρκεί ~ τρεις ώρες.* ❸ (+ σε) μαζί με: *Πέρασε ~ στους δικούς του τα τελευταία του χρόνια. κοντινός -ή -ό*: ≠ μακρινός ❶ αυτός που βρίσκεται σε μικρή απόσταση: *Πήγε με τα πόδια μέχρι το κοντινότερο βενζινάδικο.* ❷ αυτός που έχει στενή συγγενική σχέση: *Μας επισκέφθηκαν οι πιο κοντινοί συγγενείς. κοντεύω*: ❶ (αμτβ.) πλησιάζω σε σημείο (χρονικό ή τοπικό): *Αρχίσα-*

με τις ετοιμασίες μας και ο γάμος ~. ❷ (μτφ., μτβ.) είμαι κοντά σε κπ κατάσταση: ~ *να τελειώσω την εργασία. Κόντεψε να μου βγει η ψυχή, μέχρι να έρθεις!* ❸ (μτβ.) φτάνω σε ηλικία = πλησιάζω: *Η κόρη μου ~ τα εφτά.*

κοντός -ή -ό • συγκρ. *κοντότερος* & *κοντύτερος*: αυτός που έχει μικρό ύψος ή μήκος: ~ *άνθρωπος* ≠ ψηλός. ~ *φούστα/μαλλί* ≠ μακρύς. **κονταίνω** • αόρ. *κόντινα*: ❶ (μτβ.) ελαττώνω το μήκος ή το ύψος ≠ μακραινώ: ~ *το παντελόνι.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι πιο κοντός: *Η φούστα κόντινε μετά το πλύσιμο. κόντεμα & κόντυμα* το. **κοπάδι** το: ❶ πλήθος ομοειδών ζώων ή φαριών = [επίσ.] αγέλη: *Ο τσοπάνος έβγαζε το ~ από το μαντρί για βοσκή.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) πλήθος ανθρώπων που χαρακτηρίζεται από έλλειψη τάξης = [οικ.] μπουλούκι: *Κοπάδια-κοπάδια οι οπαδοί έβγαιναν από το γήπεδο.*

κοπάζω: (αμτβ.) ❶ (κυρίως για έντονα καιρικά φαινόμενα ή αρνητικές καταστάσεις) παρουσιάζω εξασθένηση = καταλαγιάζω: *Μόνο όταν κόπασε η τρικυμία, βγήκαν τα καΐκια στα ανοιχτά.* ❷ (μτφ.) μειώνεται η έντασή μου: *Ποτέ δεν κόπασε η οργή της μάνας για τον θάνατο του παιδιού της.*

κοπανώ & -άω -ιέμαι • αόρ. *κοπάνησα*, μππ. *κοπανημένος*: (μτβ.) ❶ χτυπώ κτ για να λιώσει = κοπανίζω: *Κοπάνησε αμύγδαλα, για να βάλει στο γλυκό.* ❷ χτυπώ κπ = δέρνω: *Κοπάνησε έναν συμμαθητή του στο κεφάλι.* ❸ (μτφ.) υπενθυμίζω συνέχεια κτ σε κπ με έντονο και επικριτικό τρόπο = χτυπώ: *Μη μου το ~ συνέχεια που δε σε βοήθησα όταν με χρειάστηκες!* ❹ χτυπώ κτ προκαλώντας θόρυβο: *Κοπάνησε την πόρτα πίσω του κι έφυγε. την κοπανάω*: [προφ.] φεύγω από κάπου κρυφά ή αφήνοντας κτ ανολοκλήρωτο = το σκάω: *Την κοπάνησε από το σχολείο, για να πάει να παίξει ποδόσφαιρο. κοπανίζω -ομαι* • αόρ. *κοπάνισα*, μππ. *κοπανισμένος*: (μτβ.) κοπανώ (μόνο στη σημ. 1). **κοπάνα** η: αδικαιολόγητη απουσία από το σχολείο ή τη δουλειά = σκασιαρχείο: *Έκαναν ~ από το μάθημα, προκειμένου να μη γράφουν διαγώνισμα. κόπανος* ο: ❶ [παρωχ.] μεγάλο χοντρό ξύλο με πλατιά τη μία άκρη, με το οποίο χτυπούσαν στο πλύσιμο τα ρούχα για να καθαρίσουν ❷ [μειωτ.] άξεστος ή ανόητος άνθρωπος = βλάκας, κοντός. **κοπανιστός -ή -ό**: αυτός που τον έχουν κοπανήσει. **αέρας ~**: αερολογίες ή ανόητες πράξεις. **κοπάνισμα** το. **κοπέλα** η: ❶ νεαρή γυναίκα, συνήθως άγαμη = νέα, [προφ.] κοπελιά: *Στα εικοσιπέντε της ήταν*

πλέον μια ~ ώριμη να παντρευτεί. ❷ η γυναίκα με την οποία κπ διατηρεί ερωτικό δεσμό = φιλενάδα, [λαϊκ.] γκόμενα: *Η ~ του τού ζήτησε να χωρίσουν. κοπελιά* η: [προφ.] κοπέλα.

κοπιάζω¹: [οικ.] (αμβ.) πλησιάζω, πηγαίνω κάπου, κυρίως στην προστ. **κόπιασε/κοπιάστε**: πρόσκληση ή πρόκληση σε κπ να πλησιάσει ή να μπει κάπου: ~ στο φτωχικό μας! ~ αν είσαι άντρας!

κόπος ο: έντονη προσπάθεια και η κούραση την οποία αυτή προκαλεί = μόχθος: *άδικος/μάταιος/τζάμπα ~. κοπιάζω²: (αμβ.) καταβάλλω μεγάλο κόπο = μοχθώ, παιδεύομαι: *Κόπιασε πολύ για να χτίσει αυτό το σπίτι. κοπιαστικός -ή -ό*: αυτός που απαιτεί ή προκαλεί κόπο = επίπονος, κουραστικός ≠ άκοπος: ~ εργασία/ταξίδι. **κοπιαστικά** (επίρρ.). **κοπιώδης -ης -ες**: [επίσ.] αυτός που απαιτεί κόπο = κοπιαστικός ≠ άκοπος. ☞ σχ. **αγενής**.*

κόπτομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: [ειρων.] (αμβ.) εκδηλώνω έντονο ενδιαφέρον, το οποίο όμως είναι προσπονητό ή κρύβει προσωπικό συμφέρον: *Έκανε εμπόριο όπλων, ενώ ~ για την επικράτηση της ειρήνης.*

Από το ΑΕ κόπτω «σπάζω, κόβω», από το οποίο προέρχονται και τα κοπή, κοπιάζω, κόπος, κόμμα.

κόπωση η: αίσθημα αδυναμίας λόγω υπερβολικής δραστηριότητας, σωματικής ή ψυχικής έντασης = κούραση: *Μετά την ταλαιπωρία της μετακόμησης, αισθάνθηκε έντονη ~. τεστ/δοκιμασία κοπώσεως*: ιατρική δοκιμασία για τον έλεγχο της αντοχής της καρδιάς.

κορεσμός ο: ❶ κατάσταση απόλυτης ικανοποίησης μιας επιθυμίας, τάσης, συναισθήματος: *Μετά από τόσο φαγητό, ήταν λογικό να επέλθει ~. ❷ (μτφ.) κατάσταση πληρότητας: Η περιφερειακή οδός έχει φτάσει ήδη σε επίπεδο ~. ❸ ΦΥΣ ΧΗΜ κατάσταση κατά την οποία ένα φυσικό ή χημικό μέγεθος έχει πάρει τη μέγιστη τιμή του. **κορεννύω -ομαι** • δύσχηστο στον ενστ., αόρ. *κόρεσα*, παθ. αόρ. *κορέστηκα*, μππ. *κορεσμένος* & [επίσ.] *κεκορεσμένος*: (μτβ.) ❶ ικανοτικού απόλυτα μια επιθυμία, τάση ή συναισθημα: *Το πάθος του δεν μπορεί να κορεστεί!* = [οικ.] χορταίνω. ❷ φτάνω κτ σε κατάσταση πληρότητας. ❸ ΧΗΜ διαλύω σε διαλύτη τη μέγιστη δυνατή ποσότητα ουσίας. **(ζε)κορεσμένο διάλυμα**: αυτό που έχει κορεστεί ≠ ακόρεστος.*

Από το ΑΕ κορεννύμι «γεμίζω».

κόρη η: ❶ παιδί θηλυκού γένους = θυγατέρα, κορίτσι ≠ γιος, αγόρι: *Έχει έναν γιο και μια ~. ❷ πολύ νεαρή γυναίκα = κοπέλα, [προφ.] κοπελιά, νέα: ~ μου, βοήθησέ με να περάσω τον δρόμο. ❸ ΙΣΤ άγαμμα ντυμένης γυναίκας σε όρθια στάση. ❹ ΑΝΑΤ το κεντρικό άνοιγμα της ίριδας του ματιού. **ως ~ οφθαλμού**: ως κτ πολύτιμο, που το προσέχουμε ιδιαίτερω.*

κορίτσι το: ❶ παιδί θηλυκού γένους: *Τα δύο ~ πήγαιναν σχολείο. ❷ η κοπέλα με την οποία κάποιος διατηρεί ερωτικό δεσμό = φιλενάδα, κοπέλα, [λαϊκ.] γκόμενα: Ο γιος μας έχει πάει διακοπές με το ~ του. κοριτσιίστικος -η -ο.*

κορμί το: ❶ α. το ανθρώπινο σώμα: *Είδαμε το άψυχο ~ της πεσμένο στο χώμα. β. (συνεκδ.) ο ίδιος ο άνθρωπος: Έβλεπες στον δρόμο βασανισμένα ~ να περπατούν σκυφτά. **χαμένο ~**: άχρηστος και ανίκανος άνθρωπος, παλιάνθρωπος. ❷ το κυρίως σώμα, χωρίς τα άκρα και το κεφάλι = κορμός (σημ. 2): *Όρθωσε περήφανα το ~ του και προχώρησε.**

κορμός ο: ❶ το κύριο μέρος του δέντρου από το έδαφος μέχρι τα κλαδιά. ❷ ΑΝΑΤ το σώμα ανθρώπου ή ζώου, χωρίς τα άκρα και το κεφάλι = κορμί (σημ. 2): *Γι' αυτές τις ασκήσεις ο ~ πρέπει να είναι τεντωμένος. ❸ (μτφ.) το κύριο μέρος, ο πυρήνας: Ο ~ της διαδήλωσης βρισκόταν ακόμη στην αρχή της λεωφόρου. ❹ είδος γλυκού με κυλινδρικό σχήμα.*

κοροϊδεύω -ομαι • αόρ. *κοροϊδεψα*: (μτβ.) ❶ προκαλώ γέλιο ή αρνητικά σχόλια σε βάρος κπ = περιγελώ, εμπαίζω: *Μη με ~, γιατί μπορεί και εσύ να πάθεις τα ίδια!* ❷ παραπλανώ κπ κάνοντάς τον να πιστέψει κπ ψέμα = ξεγελώ, εξαπατώ: *Με κοροϊδεψε - τα φρούτα που μου πουίλησε ήταν σάπια. **κοροϊδία** η & **κοροϊδεμα** το. **κοροϊδο** το: πρόσωπο που γίνεται αντικείμενο κοροϊδίας: *πιάστηκε ~. **κοροϊδεντικός -ή -ό**: περιπαιχτικός: ~ σχόλιο/χαμόγελο. **κοροϊδεντικά** (επίρρ.).**

κορυφή & κορφή η: ❶ το υψηλότερο σημείο: *Ανεβήκαμε στην ~ του βουνού. ❷ ΓΕΩΜ το σημείο σχήματος ή σώματος που βρίσκεται στη μεγαλύτερη απόσταση από τη βάση: η ~ τριγώνου/πυραμίδας ❸ (μτφ.) πρόσωπο που βρίσκεται στην εξουσία = ηγεσία ≠ βάση: η ~ της παράταξης / της ιεραρχίας. ❹ για πρόσωπο που είναι ο καλύτερος στο είδος του: *Είναι ~ στην χειρουργική. **κορυφώνω -ομαι**: (μτβ.) οδηγώ κτ στην κορυφή ή στο αποκορύφωμα: Λόγω της οικονομικής κρίσης, ο ανταγωνισμός στην αγορά έχει κορυφωθεί. **κορυφαίος****

κοπή → κόβω
κόπημα → κόβω
κοπιάζω¹
κοπιάζω² → κόπος
κοπιαστικά → κόπος
κοπιαστικός → κόπος
κοπιώδης → κόπος
κόπος
κοπτικός → κόβω
κόπτομαι
κόπωση
κορεννύω → κορεσμός
κόρεσα → κορεννύω
κορεσμός
κόρη
κορίτσι
κοριτσιίστικος → κορίτσι
κορμί
κορμός
κοροϊδεμα → κοροϊδεύω
κοροϊδεντικά → κοροϊδεύω
κοροϊδεντικός → κοροϊδεύω
κοροϊδεύω
κοροϊδία → κοροϊδεύω
κοροϊδο → κοροϊδεύω
κορυφαία → κορυφή
κορυφαίος → κορυφή
κορυφή
κορυφώνω → κορυφή
κορυφωση → κορυφή
κορφή → κορυφή

κόσμος
κουβάρι

κοσμάκης → κόσμος
κόσμημα → κοσμά
κοσμητικός → κοσμά
κόσμη → κόσμος
κοσμηκός → κόσμος
κόσμιος
κοσμιότητα → κόσμος
κοσμίως → κόσμος
κόσμος
κοσμά
κοστιζώ → κόστος
κόστος
κουβάλημα → κουβαλώ
κουβαλητής → κουβαλώ
κουβαλητός → κουβαλώ
κουβαλώ
κουβάρι
κουβαριάζω → κουβάρι
κουβαριάσμα → κουβάρι

-α -ο: αυτός που βρίσκεται στην κορυφή = εξέχων: ~ επιστήμονας /συγγραφέας. **κορυφαίος** ο, **-α** η: φιλολ ο /η επικεφαλής του χορού σε αρχαίο ελληνικό δράμα. **κορύφωση** η.
κόσμος -α & κοσμία -ο: [επίσ.] αυτός που είναι σύμφωνος με τους κανόνες καλής συμπεριφοράς = ευπρεπής: Δυστυχώς, η συμπεριφορά τους δεν ήταν ~. **διαγωγή κοσμοτάτη/κοσμία:** χαρακτηρισμός που αναγράφεται στο ενδεικτικό ενός μαθητή και αφορά στην πολύ καλή/μέτρια συμπεριφορά του κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. **κόσμία & κοσμίως** (επίρρ.). **κοσμιότητα** η.

Από το ΑΕ κόσμος «στολίδι».

κόσμος ο: ❶ ο πλανήτης στον οποίο ζούμε = υφήλιος, οικουμένη: Γύρισε τον κόσμο όλο, πήγε σε μέρη γνωστά και άγνωστα. **φέρνω/έρχομαι στον ~:** γεννάω (παιδί)/γεννιέμαι. ❷ το σύνολο των ουράνιων σωμάτων = σύμπαν: η δημιουργία του κόσμου. ❸ **α.** το σύνολο των ανθρώπων πάνω στη γη = ανθρωπότητα: Ο ξαφνικός θάνατος του καλλιτέχνη συγκλόνησε τον ~. **β.** σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά: καλλιτεχνικός/επιστημονικός ~. **γ.** σύνολο λαών με κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά: αρχαιοελληνικός/αραβικός/δουτικός ~. **Τρίτος ~:** οι οικονομικά υπανάπτυκτες χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Ν. Αμερικής. **δ.** οι άνθρωποι του άμεσου περιβάλλοντός μας, ο κοινωνικός περίγυρος: Δε με νοιάζει τι θα πει ο ~. **ε.** πολλοί άνθρωποι μαζί = πλήθος: Δεν είχε ~ στα μαγαζιά. ❹ το περιβάλλον, το πλαίσιο στο οποίο ζει κπ.: ο ~ της φαντασίας. Ο δικός του ~ είναι διαφορετικός από τον δικό μας. ❺ η ζωή στην κοινωνία, κοντά σε ανθρώπους: Ζει σ' ένα μικρό χωριό, μακριά από τον ~. **κοσμάκης** ο: υποκορ. οι απλοί, λαϊκοί άνθρωποι. **κοσμηκός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι σχετικός με κοινωνικές εκδηλώσεις κυρίως της υψηλής κοινωνίας: ~ ζωή/γεγονός. ❷ αυτός που είναι σχετικός με τον κόσμο στη σημ. 5 = εγκόσμιος, επίγειος: ~ τέχνη. ≠ εκκλησιαστικός. ❸ αυτός που σχετίζεται με τον κόσμο στη σημ. 2: ~ ακτινοβολία: που προέρχεται από το διάστημα.

κοσμά -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) ❶ στολίζω: Πίνακες ~ τους τοίχους της αίθουσας. ❷ (μτφ.) δίνω με την ύπαρξη ή την παρουσία μου αξία, τιμή σε εκδήλωση, ομάδα, δραστηριότητα κτλ.: Προσωπικότητες της τέχνης κόσμησαν την εκδήλωση. **κόσμημα** το: ❶ αντικείμενο,

φτιαγμένο συνήθως από πολύτιμα υλικά (μέταλλα ή/και πέτρες), που φοράμε ως στολίδι στον λαιμό, στα αυτιά, στα χέρια ή στα δάχτυλα: Δε φορά ποτέ της κοσμήματα. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε στολίζει ή διακοσμεί κτ = στολίδι: Το κτίριο αυτό είναι ~ για την περιοχή. **κοσμητικός -ή -ό:** αυτός που κοσμεί.

Από το ΑΕ κόσμος «στολίδι».

κόστος το: ❶ χρηματικό ποσό που απαιτείται για να αγοραστεί ή να φτιαχτεί κτ: Το ~ κατασκευής της γέφυρας ήταν υπέρογκο. ❷ χρηματική αξία εμπορεύματος ή υπηρεσίας χωρίς την προσθήκη του εμπορικού κέρδους: Πουλά σε τιμές κόστους. ❸ οι αρνητικές συνέπειες μιας ενέργειας: Όποιο κι αν είναι το ~, υλικό ή ηθικό, εγώ θα σε βοηθήσω! **κοστίζω:** = στοιχίζω ❶ (αμτβ.) έχω χρηματική αξία = αξίζω: Το βραχιόλι αυτό ~ 100 ευρώ. Τα χειροποίητα αντικείμενα ~. ❷ (μτφ., μτβ.) έχω ως κόστος, τίμημα (κυρ. με αρνητική σημ.): Οι βομβιστικές επιθέσεις κόστισαν τη ζωή σε πολλούς ανθρώπους. ❸ (μτφ., αμτβ.) προκαλώ μεγάλη στενοχώρια: Η αποτυχία στις εξετάσεις του κόστισε πολύ.

κουβαλώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ μεταφέρω κτ (συνήθως βαρύ και μεγάλο) από ένα σημείο σε άλλο: Κουβάλησε τις καρέκλες μόνος του και κουράστηκε. ❷ φέρω κτ πάνω μου ή μαζί μου: Δεν ~ ποτέ πολλά χρήματα πάνω μου. ❸ **α.** πηγαίνω κάπου κπ ανεπιθύμητο ή απρόσκλητο: Κουβάλησε κι ένα σωρό ξένους μαζί του στο πάρτι! **β.** πηγαίνω κπ κάπου με το ζόρι: Τι με ~ μαζί σου, ενώ έχω δουλειές! **κουβάλημα** το. **κουβαλητός -ή -ό:** αυτός που κουβαλιέται, κυρ. με τη σημ. 3β. **κουβαλητής** ο: πρόσωπο που κουβαλάει, κυρίως αυτός που φέρνει τα απαραίτητα αγαθά για την οικογένειά του.

κουβάρι το: ❶ νήμα ή κλωστή που έχει τυλιχθεί σε σχήμα μικρής μπάλας: Η γάτα ξετύλιξε το ~ παίζοντας. ❷ (μτφ.) πράγματα ή πρόσωπα που έχουν ανακατευτεί: Έγιναν ~ παλεύοντας. **γίνομαι μαλλιά κουβάρια (με κπ):** τσακώνομαι έντονα με κπ. ❸ (μτφ.) κπ ή κτ που μαζεύεται και παίρνει σχήμα κουβαριού: Έκανε ~ το σεντόνι και το πέταξε στα άπλυτα. ~ είχε γίνει από τον πόνο στη μέση του. **κουβαριάζω -ομαι:** ❶ (μτβ.) τυλίγω κτ σε κουβάρι. ❷ παθ. (αμτβ.) μαζεύομαι, παίρνω το σχήμα κουβαριού: Κουβαριάστηκε σε μια γωνιά κι αποκοιμήθηκε. **κουβαριάσμα** το.

κουβέντα η: ❶ συζήτηση για καθημερινά θέματα: *Πιάσαμε ~ για τη δουλειά.* ❷ κτ που λέει κπ = λόγος: *Σ' όλη τη διαδρομή ~ δεν είπε!*
κουβεντιάζω -ομαι: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) συζητώ με κπ, συνήθως για καθημερινά θέματα: *Τι κουβεντιάζες με τη φίλη σου;* ❷ (μτβ.) σχολιάζω αρνητικά, κουτσομπολεύω κπ ή κτ: *Όλη η γειτονιά ~ τα κατώματά του.*
κουβεντιαστός -ή -ό: αυτός που γίνεται με κουβέντα. **κουβεντιαστά** (επίρρ.).

κουδούνι το: ❶ μικρό μεταλλικό όργανο, σαν μικρή καμπάνα, με ένα μακρύ κρεμαστό γλωσσίδι στο εσωτερικό, που παράγει ήχο όταν χτυπάει στα πλευρά, και (συνεκδ.) ο ήχος που βγάζει: *Ο δικαστής χτυπούσε το ~, για να ησυχάσει τον κόσμο.* ❷ ηλεκτρική συσκευή που με το πάτημα κουμπιού παράγει στιγμιαίο ήχο και ο αντίστοιχος ήχος: *Χτύπησε το ~ της πόρτας.* **κουδουνίζω & [προφ.] κουδουνάω**: (αμτβ.) βγάζω ήχο αντίστοιχο με αυτόν του κουδουνιού: *~ το τηλέφωνο - θα το σηκώσεις;* **κουδούνισμα** το. **κουδουνιστός -ή -ό. κουδουνιστά** (επίρρ.).

κουζίνα η: ❶ χώρος σε σπίτι ή εστιατόριο για το μαγείρεμα και τις σχετικές ασχολίες. ❷ ειδική συσκευή με εστίες και φούρνο για το μαγείρεμα: *~ ηλεκτρική/γκαζιού.* ❸ τρόπος μαγειρέματος = μαγειρική: *Η ελληνική ~ έχει πολλά λαχανικά.*

κουκούλα η: ❶ το μέρος πανωφοριού που καλύπτει το κεφάλι: *Φόρεσε την ~ σου, βρέχει!* ❷ σκούφος που καλύπτει όλο το κεφάλι εκτός από τη μύτη και τα μάτια: *Ο ληστής φορούσε ~, για να μην τον αναγνωρίσουν.* ❸ προστατευτικό κάλυμμα: *~ αυτοκινητού.* **κουκουλώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ σκεπάζω κτ ή κπ τελείως ≠ ξεσκεπάζω: *Τον κουκούλωσε με το σεντόνι και δε φαινόταν.* ❷ (μτβ.) καλύπτω παράνομη ή δυσάρεστη ενέργεια ≠ αποκαλύπτω: *Κουκούλωσε την ιστορία πριν βγει στις εφημερίδες.* **κουκούλωμα** το.

κουκούτσι το: ❶ σκληρός πυρήνας ή σπέρμα ορισμένων καρπών: *~ ελιάς/σταφυλιού/ροδάκινου.* ❷ (ως επίρρ., μτβ.) πολύ λίγο, κυρ. στην έκφρ. *~ μυαλό*: *Καλά, ~ δεν έχεις και δέχτηκες την πρότασή του χωρίς να ξέρεις τις λεπτομέρειες;*

κουλούρα η: ❶ ψωμί σε στρογγυλό σχήμα με τρύπα στη μέση. ❷ οποιοδήποτε αντικείμενο σε σχήμα δακτυλίου: *Μάζεψε το καλώδιο σε ~.* ❸ [προφ.] ο βαθμός μηδέν ως σχολικός βαθμός: *Πήρα ~ στην αριθμητική.* **κουλούρι** το: ❶

μικρό ψωμί στρογγυλού σχήματος με τρύπα στη μέση, συνήθως με σουσάμι: *Το κυλικείο πουλάει ~, λουκουμάδες και γλυκά.* ❷ κουλούρα με τη σημ. 3. **κουλουράκι** το: ❶ υποκορ. μικρό κουλούρι. ❷ μικρό γλύκισμα φτιαγμένο από ζύμη: *Πασχαλινό/σμιρνέικο ~.* **κουλουράς & κουλουρτζής** ο: πωλητής κουλουριών. **κουλουριάζω -ομαι**: ❶ παθ. (για ανθρ. και ζώα) μαζεύω τα πόδια μου πολύ κοντά στο στήθος μου, θυμίζοντας το σχήμα κουλούρας: *Κουλουριάστηκε μπροστά στο τζάκι.* ❷ (μτβ.) μαζεύω κτ σε σχήμα κουλούρας.

Η λ. *κουλούρα* προέρχεται από το ελνστ. *κολλούρα*, από το ΑΕ *κολλύρα* «μικρό στρογγυλό ψωμί», αλλά γράφεται με ένα -λ- λόγω ορθογραφικής απλοποίησης.

κουλούρα η: ❶ = παιδεία **α.** η πνευματική καλλιέργεια ενός προσώπου: *Είναι άνθρωπος με μεγάλη ~.* **β.** το σύνολο των γνώσεων που έχει αποκτήσει κπ σε συγκεκριμένο τομέα: *Δεν πάει συχνά θέατρο και γι' αυτό δεν έχει θεατρική ~.* ❷ το σύνολο των εθίμων, παραδόσεων, αρχών κτλ. ενός λαού = πολιτισμός: *ευρωπαϊκή/αμερικάνικη ~.* **κουλουριάρης** ο, -α η: [μειωτ.] πρόσωπο που παριστάνει τον διανοούμενο. **κουλουριάρισκος -η -ο. κουλουριάρικα** (επίρρ.).

Από το λατ. *cultura* «καλλιέργεια».

κουμπί το: ❶ μικρό, σκληρό και συνήθως στρογγυλό αντικείμενο που ράβεται πάνω σε ρούχα και χρησιμεύει για να κλείνει κπ άνοιγμα, περνώντας μέσα από ειδική τρύπα, ή και ως διακοσμητικό. ❷ μικρό αντικείμενο σε σχήμα κουμπιού, με το οποίο βάζουμε σε λειτουργία μηχανισμό ή συσκευή: *Πάτησε το ~, για να έρθει το ασανσέρ.* **βρίσκω το ~ κπ.** βρίσκω τον τρόπο να τον χειριστώ. **κουμπώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) ≠ ξεκουμπώνω: περνώ τα κουμπιά ρούχου μέσα από τις κουμπότρυπες: *~ το παλτό.* ❷ παθ. κλείνω όλα τα κουμπιά του ρούχου που φορώ ≠ ξεκουμπώνομαι: *Κουμπώθηκε καλά, γιατί κρύωνε.* ❸ παθ. (μτβ.) κρατώ επιφυλακτική στάση: *Μόλις είδε ότι υπήρχαν και ξένοι στη συνάντηση, κουμπώθηκε.* **κουμπωμα** το. **κουμπωτός -ή -ό**: αυτός που κλείνει με κουμπιά.

κούνια η: ❶ κρεβάτι για μωρά, που συνήθως μπορεί να κουνιέται αργά για να τα κοιμίζει.

κουβέντα
κουβεντιάζω → κουβέντα
κουβεντιαστά → κουβέντα
κουβεντιαστός → κουβέντα
κουδουνάω → κουδούνι
κουδούνι
κουδουνίζω → κουδούνι
κουδούνισμα → κουδούνι
κουδουνιστά → κουδούνι
κουδουνιστός → κουδούνι
κουζίνα
κουκούλα
κουκούλωμα → κουκούλα
κουκουλώνω → κουκούλα
κουκούτσι
*κουλούρα → κουλούρα
κουλούρα
κουλουράκι → κουλούρα
κουλουράς → κουλούρα
κουλούρι → κουλούρα
κουλουριάζω → κουλούρα
κουλουρτζής → κουλούρα
κουλούρα
κουλουριάρης → κουλούρα
κουλουριάρης → κουλούρα
κουλουριάρικα → κουλούρα
κουλουριάρισκος → κουλούρα
κουμπί
κουμπώνω → κουμπί
κουμπωτός → κουμπί
κούνημα → κούνια
κούνια

κουνώ
κουντός

- κουνιστός → κουνώ
- κουνώ
- κούνπα
- κουντί
- κουράζω → κούραση
- κούραση
- κουραστικά → κούραση
- κουραστικός → κούραση
- κουρδίζω
- κουρδισμα → κουρδίζω
- κουρδιστήρι → κουρδίζω
- κουρδιστός → κουρδίζω
- κουρέλι
- κουρελιάζω → κουρέλι
- κουρντίζω → κουρδίζω
- κουρντίσμα → κουρδίζω
- κουρντιστήρι → κουρδίζω
- κουρντιστός → κουρδίζω
- κουρσάρος → σχ. πειρατής
- κουτά → κουντός
- κουταμάρα → κουντός
- κουτί
- κουντός
- κουτσά → κουντός
- κουτσαίνω → κουντός
- κουτσό → κουντός
- κουντός

② **α.** κάθισμα που κρεμείται από κάπου ψηλά, για να κουνιέται αυτός που κάθεται σε αυτό. **β.** πληθ. ειδικός υπαίθριος χώρος με διάφορα παιχνίδια (κούνιες, τραμπάλες, τσουλήθρες κτλ.) = παιδική χαρά.

Η λ. *κούνια* προέρχεται από το μsn. *κούνια* (< λατ. *cunae* «λίμνο») και δε συνδέεται με το ρ. *κουνώ* (από το μsn. *κουνῶ* < ΑΕ *κινῶ*).

κουνώ & -άω -ιέμαι: ① (μτβ.) κάνω κτ ή κπ να κινείται από τη μια πλευρά στην άλλη συνεχώς: *Κούνησε το κεφάλι του πέρα δώθε.* ② (αμτβ.) έχω αστάθεια, δεν ισορροπώ καλά ή προκαλώ ρυθμική κίνηση = ταλαντεύομαι: *Το τραπέζι έχει ένα πόδι κονύτερο και κουνάει/κουνιέται. Το πλοίο κουνάει.* ③ [προφ.] **α.** (μτβ.) μεταφέρω κτ = μετακινώ: *Ποιος κούνησε την καρέκλα από τη θέση της; δεν το ~ από κάπου.* δε φεύγω, δε μετακινούμαι. **β.** παθ. πηγαίνω σε άλλο σημείο = μετακινούμαι: *Όσο έλειπα δεν κουνήθηκε από εκεί που την έβαλα!* ✨ σχ. **κούνια.** **κούνημα** το: ① το να κουνάει κπ κτ. ② πληθ. το να κουνάει κπ το σώμα του προκλητικά: *Όλο κουνήματα είσαι!* **κουνιστός -ή -ό:** ① αυτός που (μπορεί να) κουνιέται: ~ *πολυθρόνα.* ② (για άνθρ.) αυτός που κουνιέται υπερβολικά όταν περπατά: ~ *και λυγιστός;* αυτός που κουνιέται χαριτωμένα, αλλά και επιδεικτικά = κουνάμενος σεινάμενος.

κουνπα η: ① μεγάλο φλιτζάνι ή κύπελλο φαρδύ και μακρύ, συνήθως για ροφήματα, και (συνεκδ.) η ποσότητα που μπορεί να περιέχει μια κούνπα: *Εβγαλε κούντες για τον καφέ και φλιτζάνια για το τσάι. Ήπιε μια ~ καφέ.* ② μία από τις τέσσερις σειρές των φύλλων της τράπουλας, με σύμβολο την καρδιά: *ντάμα/ρηγας ~.* ③ αθλ (καταχρ.) το κύπελλο που δίνεται στον νικητή διοργάνωσης.

κουντί το: ① μακρύ ξύλο με πλατύ το ένα άκρο, το οποίο χρησιμοποιούμε για να κινήσουμε τη βάρκα πάνω στο νερό: *Μου 'φυγε το ένα ~, τώρα πώς θα γυρίσω στη στεριά;* ② [προφ.] μετακίνηση βάρκας με κουντί = κωπηλασία: *Ξέρεις ~;*

κούραση η: αίσθημα αδυναμίας και εξάντλησης, που προκαλείται από υπερβολική εργασία ή έντονη σωματική, πνευματική ή ψυχική δραστηριότητα = [επίσ.] κόπωση: *Είναι λογικό να νιώθεις ~ μετά από τόση δουλειά.* **κουράζω -ομαι:** (μτβ.) ≠ ξεκουράζω ① **α.** προκαλώ κού-

ραση σε κπ: *Με κούρασε η γυμναστική.* **β.** παθ. νιώθω κούραση: *Κουράστηκα να κολυμπάω τόση ώρα.* ② **α.** προκαλώ ενόχληση, δυσαρέσκεια ή βαρεμάρα: *Μας κούρασες με την πολυλογία σου.* **β.** παθ. νιώθω ψυχική κούραση ή βαριέμαι: *Κουράστηκα να προσπαθώ να τον πείσω για το δικίο μου.* **κουραστικός -ή -ό:** κοπιαστικός. **κουραστικά** (επίρρ.).

κουρδίζω & [προφ.] κουρντίζω -ομαι: (μτβ.) ≠ ξεκουρδίζω ① γυρίζω ειδικό κλειδί ή κουμπί ρολογιού, παιχνιδιού κτλ. έτσι ώστε να αρχίσει να λειτουργεί: ~ *το ρολόι. Κουρδισε το παιχνιδάκι για να περπατήσει.* ② τεντώνω με ειδικό κλειδί τις χορδές μουσικού οργάνου, για να το ρυθμίσω στον σωστό τόνο: ~ *το πιάνο.* ③ [προφ.] (μτφ.) κάνω κπ να νευριάσει: *Με κούρδισε με αυτά που είπε κι έφυγα.* **κούρδισμα & [προφ.] -ντισμα** το. **κουρδιστός & [προφ.] κουρντιστός -ή -ό.** **κουρδιστήρι & [προφ.] -ντιστήρι** το.

κουρέλι το: ① κομμάτι από παλιό, φθαρόμενο ύφασμα και (κατ' επέκτ.) αντίστοιχο ρούχο. ② (μτφ.) για κπ που έχει φθαρεί, ταλαιπωρηθεί πάρα πολύ σωματικά ή ψυχικά: ~ *μ' έκανε, με ξεφτίλισε!* ~ *μου έκανε τα νεύρα, να τον περιμένο και να μην έρχεται!* **κουρελιάζω -ομαι** (μτβ., κυρ. στη σημ. 2).

κουτί το: δοχείο από σκληρό υλικό, συνήθως με καπάκι, για να βάζουμε διάφορα πράγματα, και (συνεκδ.) η ποσότητα που χωράει: *Βάλε στο ~ τα βιβλία. Έφαγε ένα ολόκληρο ~ γλυκά!*

κουντός -ή -ό: ① αυτός που έχει μειωμένη πνευματική ικανότητα = ανόητος, ηλίθιος, χαζός, βλάκας ≠ έξυπνος: *Τι ~ που είναι - κι ένα παιδί μπορεί να τον κοροϊδέψει!* ② αυτός που δείχνει αφέλεια, ευπιστία = αφελής ≠ πονηρός: *Φάνηκες ~ κι άφησες να σε παρασύρουν.* **κουτά** (επίρρ.). **κουταμάρα** η: ① η ιδιότητα του κουτού. ② κουτή ενέργεια ή κουβέντα.

κουντός -ή -ό: αυτός που έχει αναπηρία στο ένα ή και στα δύο πόδια: *Το ατύχημα την άφησε ~ από το αριστερό πόδι.* **κουτσά** (επίρρ.): κυρ. στις εκφρ. ~ **στραβά:** όπως όπως, δύσκολα: ~ *στραβά τα βγάζει πέρα.* ~, **στραβά κι ανάποδα:** άσχημα, δυσάρεστα. **κουτσα-κούτσα:** ① κουτσαίνοντας. ② αργά, με δυσκολία: ~ *κατάφεραν να κερδίσουν το παιχνίδι με έναν πόντο διαφορά.* **κουτσό** το: παιδικό παιχνίδι, κατά το οποίο ο παίκτης προσπαθεί να ισορροπήσει στο ένα πόδι κάνοντας μικρά πηδήματα. **κουτσαίνω -ομαι:** ① (αμτβ.) βαδίζω χω-

κρατώ & -άω -ιέμαι & (κυρ. στη σημ. 1ζ) -ού-μαι: ❶ (μτβ.) **α.** έχω κτ ή κπ στο χέρι ή στα χέρια μου με τρόπο που να μην μπορεί να φύγει ή να πέσει: ~ το σκοινί. **β.** έχω κτ ή κπ μαζι ή επάνω μου = κουβαλάω: Δεν ~ πολλά χροήματα. **γ.** έχω κτ στην κατοχή μου ή στην εξουσία, υπό τον έλεγχό μου: Οι εχθροί ~ την πόλη. **δ.** κάνω κτ ή κτ να συνεχίσει να είναι στην ίδια θέση ή κατάσταση = διατηρώ: ~ την πόρτα ανοιχτή, για να περάσετε. Τον ~ σε αγωνία. **ε.** φυλάω κτ και δεν το πετώ ή δεν το δίνω: Κράτησε για τον εαυτό της το σπίτι κι έδωσε τα κτήματα. **στ.** εμποδίζω κτ να κάνει κτ = συγκρατώ: Τον ~ να μη σε χτυπήσει. **ζ.** στερώ την ελευθερία κπ: Τον κρατούν στην αστυνομία για ανάκριση. **η.** εμποδίζω κτ να εκδηλωθεί = συγκρατώ: Ίσα που ~ τον θυμό μου. Το χόμα δεν ~ καλά το νερό. **θ.** αντέχω βάρος: Δε θα σε κρατήσει το σκοινί, θα πέσει! **ι.** στηρίζω κπ ψυχικά σε δύσκολη στιγμή: Το μόνο που με ~ είναι η σκέψη του παιδιού μου. **κ.** είμαι συνεπής, κάνω αυτό που έχω υποσχεθεί: ~ τον όρκο/την υπόσχεσή μου. **λ.** εξασφαλίζω (θέση, τραπέζι κτλ.) = κλείνω: Κράτησα ένα τραπέζι για οκτώ. **μ.** αναλαμβάνω την ευθύνη φύλαξης: Έχω γυναίκα να μου ~ τα παιδιά. ❷ παθ. (αμτβ.) **α.** πιάνομαι από κάπου και στηρίζομαι: Για να μην πέσει, κρατήθηκε από την καρέκλα. **β.** (για πρόσ.) συνεχίζω να είμαι σε καλή κατάσταση = διατηρούμαι: Κρατιέται καλά, παρά τα χρόνια της! **γ.** δεν αφήνομαι να εκδηλώσω κτ = συγκρατούμαι: Κρατήθηκα να μη βάλω τα γέλια. ❸ (αμτβ.) **α.** (για προγ.) συνεχίζω να είμαι σε καλή κατάσταση = διατηρούμαι: Δεν ~ το γάλα εκτός ψυγείου. **β.** δείχνω αντοχή σε δοκιμασία: Δε θα κρατήσει πολύ ακόμα, θα ξεσπάσει. **γ.** κατάγομαι από: ~ από μεγάλο σόι. **κράτημα** το: ❶ το να κρατάει κπ κτ ή να κρατιέται κπ: Πόνεσε το χέρι μου από το ~. ❷ ιδιότητα οχήματος να είναι σταθερό σε βρεγμένο δρόμο και σε στροφές. **κράτηση** η: ❶ νομ ποινή στέρησης της ελευθερίας κπ: Βρίσκεται υπό ~. ❷ πληθ. ποσό που κρατείται από τον μισθό εργαζομένου (για ασφάλιση, φορολογία κτλ.). ❸ εξασφάλιση θέσης, εισιτηρίου κτλ.: Κάνω ~ σε ξενοδοχείο/εστιατόριο. **κρατούμενος** ο, -η & [επίσ.] **κρατουμένη** η: πρόσωπο που κρατείται στη φυλακή = φυλακισμένος. **κρατούμενο** το: μαθ ο αριθμός που κρατάμε στη μνήμη για λίγο, για να τον προσθέσουμε στη συνέχεια, όταν κάνουμε

αριθμητικές πράξεις. **κρατητήριο** το: χώρος σε αστυνομικό τμήμα για κράτηση (σημ. 1). **κραυγή** η: πολύ δυνατή φωνή = ξεφωνητό. **κραυγάζω:** (αμτβ.) βγάζω κραυγές = ουρλιάζω, ξεφωνίζω. **κραυγαλέος -α -ο:** [μειωτ.] αυτός που είναι εξαιρετικά έντονος, προκλητικός και, συνεπώς, ολοφάνερος: Οι διαφορές είναι ~, αμέσως φαίνονται! **κραυγαλέα** (επίρρ.). **κρέας** το: ❶ η σάρκα των ζώων που τρώει ο άνθρωπος: Το μοσχαρίσιο ~ είναι πολύτιμη πηγή σιδήρου. ❷ [οικ.] σάρκα: Δεν έχει και πολύ ~ πάνω της, τίποτα δεν τρώει! **κρεάτινος -η -ο & κρεατένιος -α -ο.** **κρεβάτι** το: ❶ έπιπλο στο οποίο ξαπλώνουμε για ύπνο, ξεκούραση, εξέταση από γιατρό κτλ. ❷ κρεβάτι νοσοκομείου ή ξενοδοχείου ως μονάδα μέτρησης για τα άτομα που μπορεί να περιθάλψει ή να φιλοξενήσει = [επίσ.] κλίνη: Το νοσοκομείο διαθέτει τριάντα ~. **κρεβατόνω -ομαι:** (μτβ., για αρρώστια) κάνω κπ να μείνει στο κρεβάτι: Η γρίπη με κρεβάτωσε για δέκα μέρες. **κρέμα** η: ❶ λιπαρό παράγωγο του γάλακτος, από το οποίο γίνεται το βούτυρο και το οποίο χρησιμοποιούμε σε γλυκά ή τρόφιμα: ~ γάλακτος. ❷ γλυκό που φτιάχνεται με γάλα, ζάχαρη κτλ.: ~ καραμελέ. ~ για μωρά. ❸ καλλυντικό που βάζουμε στο δέρμα μας για περιποίηση, θεραπεία κτλ.: ~ προσώπου/σώματος. **κρεμώ & -άω -ιέμαι:** ❶ (μτβ.) στερεώνω κτ από σημείο που βρίσκεται ψηλά, χωρίς στήριξη από κάτω: Κρέμασε το παλτό σου στον καλόγερο! ❷ (μτβ.) αφήνω κτ να αιωρείται: Κρεμασμένες στα μπαλκόνια οι σημαίες ανέμιζαν. ❸ (μτβ.) σκοτώνω κπ πνίγοντάς τον με σκοινί που κρέμεται στο κενό = απαγονίζω: Κρέμασαν τους αιχμαλώτους. ❹ (αμτβ., για ρούχο, ύφασμα) προεξέχω προς τα κάτω: Οι πιέτες ήταν κακοραμμένες και κρεμούσαν. ❺ παθ. (αμτβ.) στερεώνομαι από ψηλά, ώστε να αιωρούμαι: Οι ορειβάτες είχαν κρεμαστεί με σχοινιά, για να σκαρφαλώσουν στον βράχο. **κρέμομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) ❶ είμαι στερεωμένος από ψηλά: Φρούτα κρέμονταν από τα κλαδιά των δέντρων. ❷ αιωρούμαι από ψηλά: Τα πόδια μας κρέμονταν έξω από τη γέφυρα. ❸ (μτβ.) εξαρτώμαι από κπ: ~ από σένα για βοήθεια. ~ από τα χείλη/το στόμα **κπ:** προσέχω πολύ, δίνω σημασία σε ό,τι λέει κπ: Μας περιέγραφε τις περιπέτειές του, κι εμείς κρεμόμασταν από τα χείλη του. **κρέμα-**

σμα το. **κρεμαστός -ή -ό. κρεμάλα** η: ❶ θηλιά στερεωμένη σε στύλο, από την οποία περνάει το κεφάλι ανθρώπου που πρόκειται να θανατωθεί. ❷ παιχνίδι με λέξεις.

κρίκος ο: ❶ μεταλλικός δακτύλιος: *οι ~ της αλυσίδας.* ❷ (μτφ.) συνδετικό στοιχείο σε μία ακολουθία, το οποίο είναι σημαντικό για τη συνοχή της: *Κάθε οργανισμός είναι απαραίτητος ~ στην τροφική αλυσίδα.*

κρίμα το: ❶ παραπτώμα, παραβίαση της ηθικής τάξης: *Καθένας θα λογοδοτήσει για τα κρίματά του.* ❷ (ως επιφ.) για να εκφράσουμε απογοήτευση, λύπη: *~, τόσοσ κόπος να πάει χαμένος! είναι ~ να:* είναι λυπηρό ή δυσάρεστο: *Είναι ~ να βασανίζεσαι τόσο.*

κρίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ εκφράζω άποψη μετά από προσεκτική μελέτη = νομίζω, πιστεύω, εκτιμώ: *~ ότι πρέπει να περιμένουμε, ώπου να ηρεμήσουν τα πράγματα.* ❷ **α.** ασκώ κριτική σε κπ ή κτ: *Στο άρθρο του ~ το έργο της κυβέρνησης.* **β.** εκφράζω άποψη για την αξία προσώπου ή πράγματος = αξιολογώ: *~ υποψήφιο.* ❸ καταλήγω σε απόφαση για κπ: *Το δικαστήριο τον έκρινε ένοχο.* ❹ παίζω καθοριστικό ρόλο: *Από τον αγώνα αυτό θα κριθεί η πορεία της ομάδας.* **κριτής** ο, η: πρόσωπο που αξιολογεί και κρίνει, συνήθως ως μέλος κριτικής επιτροπής: *Οι ~ αποφάσισαν τον αποκλεισμό του αθλητή.* **κριτική** η: έκφραση γνώμης για την αξιολόγηση προσώπου, πράγματος κτλ.: *Ασκή δριμεία ~ στην κυβέρνηση.* *Η ταινία πήρε θετικές και αρνητικές ~.* **κριτικός -ή -ό. κριτικά** (επίρρ.). **κριτικός** ο, η: πρόσωπο που κρίνει ως ειδικός λογοτεχνικά ή καλλιτεχνικά έργα.

κριός ο: ❶ [επίσ.] κριάρι. ❷ **ΙΣΤ** **πολιορκητικός** ~: είδος αρχαίας πολεμικής μηχανής για το γκρέμισμα πυλών και τειχών. ❸ **Κριός** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ ονομασία αστερισμού. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το πρώτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

κρίση η: ❶ ενέργεια ή ικανότητα του μυαλού με την οποία κπ εκτιμά τα δεδομένα και διαμορφώνει στη συνέχεια άποψη για πρόσωπο, πράγμα ή κατάσταση: *Με τα παιχνίδια αυτά ασκείται η ~ των μαθητών.* ❷ γνώμη ή απόφαση που παίρνει κπ μετά από σκέψη: *Κατά την ~ μας αυτό θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά.* ❸ αξιολόγηση για την επιλογή ή απόρριψη κπ: *Πότε γίνεται η ~ για τον προβιβασμό σου; **Ημέρα/ώρα της Κρίσεως:** η Δευτέρα Παρουσία. ❹ κατάσταση που χαρακτηρίζεται από σημαντι-*

κά προβλήματα ή έντονες δυσκολίες: Έγιναν προσπάθειες επίλυσης της πολιτικής ~. ❺ **ΙΑΤΡ** απότομη εμφάνιση συμπτωμάτων μιας ασθένειας ή ξαφνική και οξεία επιδείνωση της κατάστασης αρρώστου: *Έχει ~ σκοληκοειδίτιδας. Βρίσκεται στα πρόθυρα νευρικής ~.* **κρίσιμος -η -ο:** ❶ καθοριστικός: *Η παρέμβασή του στάθηκε ~ για την έκβαση της υπόθεσης.* ❷ επικίνδυνος, σοβαρός: *Η κατάσταση του ασθενούς είναι ~.*

κριτήριο το: σταθερό μέτρο, γνώμονας με τον οποίο κρίνει κανείς κπ ή κτ: *Βασικό ~ για την επιλογή των υποψηφίων είναι η προϋπηρεσία.*

κρούω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) χτυπώ, κυρ. στην έκφρ. *~ τον κώδωνα του κινδύνου:* προειδοποιώ ότι υπάρχει άμεσος κίνδυνος. **κρούση** η: ❶ χτύπημα, συνήθως με βίαιο τρόπο: *Η ταχύτητα ~ είναι τόσο μεγάλη, ώστε τα σώματα διαλύονται.* ❷ (μτφ.) προσπάθεια να καταλάβει κπ τις διαθέσεις άλλων: *Έγιναν κάποιες κρούσεις με στόχο να δούμε πώς θα αντιδράσουν.* **κρουστικός -ή -ό. κρούσμα** το: ❶ εκδήλωση συμπτωμάτων αρρώστιας: *~ μηνιγγίτιδας.* ❷ εκδήλωση αρνητικού φαινομένου: *Νέο ~ κλοπής παρατηρήθηκε στην πόλη μας.*

κρύβω -ομαι: (μτβ.) ❶ βάζω κπ ή κτ σε κπ μέρος, ώστε να μη το(ν) βλέπουν άλλοι: *Έκρυψε τα πράγματα, για να μην τα δούμε.* ❷ καλύπτω κτ, ώστε να μη φαίνεται: *Με τα χέρια του έκρυβε το πρόσωπο.* ❸ δε φανερώνω, αποσιωπώ κτ: *Προσπάθησε να κρύψει την αλήθεια.* ❹ περιλαμβάνω κτ που δε φαίνεται: *Η ορειβασία ~ πολλούς κινδύνους.* ❺ **α.** παθ. προσπαθώ να μη με βρουν, να μη γίνω αντιληπτός: *Κρύβεται από τους δανειστές του.* **β.** παύω να είμαι ορατός: *Ο ήλιος κρύφτηκε πίσω από τα σύννεφα.* **κρύπτη** η: ❶ μέρος όπου μπορεί κπ να κρυφτεί. ❷ καταφύγιο ή λειψανοθήκη μαρτύρων κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. **κρύψιμο** το. **κρυφός -ή -ό. κρυφά** (επίρρ.). **κρυφώνα** η: μέρος όπου μπορεί κπ να κρυφτεί ή να κρύψει κτ.

κρύος -α -ο: ❶ αυτός που έχει χαμηλή θερμοκρασία ή είναι παγωμένος = ψυχρός ≠ ζεστός, θερμός: *Τα χέρια του είναι πάντα ~ τον χειμώνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δε δείχνει φιλικότητα = ψυχρός ≠ ζεστός, θερμός, εγκάρδιος: *Μας έκαναν μία ~ υποδοχή, χωρίς εγκαρδιότητες.* ❸ (μτφ., για αστείο, ανέκδοτο κτλ.) ανόητος, άνοστος. **κρύα** (επίρρ.). **κρύο** το: ❶ κατάσταση κατά την οποία επικρατεί θερμοκρασία πιο χαμηλή από το ανεκτό ≠ ζέστη. ❷

κρίκος
κρίμα
κρίνω
Κριός → κριός
κριός
κρίση
κρίσιμος → κρίση
κριτήριο
κριτής → κρίμα
κριτικά → κρίμα
κριτική → κρίμα
κριτικός → κρίμα
κρούση → κρούω
κρούσμα → κρούω
κρουστικός → κρούω
κρούω
κρούα → κρύος
κρούαδα → κρύος
κρύβω
κρύο → κρύος
κρύος
κρύπτη → κρύβω
κρυφά → κρύβω
κρυφός → κρύβω
κρύψιμο → κρύβω
κρυφώνα → κρύβω
κρύωμα → κρύος
κρύωνω → κρύος
κτένα → χτένα
κτένι → χτένα
κτενίζω → χτένα
κτενισμα → χτένα

- κτήμα
- κτηματίας → κτήμα
- κτηματικός → κτήμα
- κτηνιατρική → κτηνίατρος
- κτηνιατρικός → κτηνίατρος
- κτηνίατρος
- κτίνος
- κτηνοτροφία
- κτηνοτροφικός →
- κτηνοτροφία
- κτηνοτρόφος → κτηνοτροφία
- κτηνώδης → κτίνος
- κτηνωδία → κτίνος
- κτηνωδός → κτίνος
- *κτίριο → κτίριο
- κτήση
- κτητικά → κτήση
- κτητικός → κτήση
- κτητικώς → κτήση
- κτήτορας → κτήση
- κτίζω → χτιζώ
- κτιριακός → κτίριο
- κτίριο
- κτίσιμο → χτιζώ
- κτίστης → χτιζώ
- κτιστός → χτιζώ
- κτύπημα → χτυπώ
- κτυπητός → χτυπώ
- κτύπος → χτυπώ
- κτυπώ → χτυπώ
- κυβέρνηση → κυβερνώ
- κυβερνήτης → κυβερνώ
- κυβερνητικός → κυβερνώ
- κυβερνώ
- κυβικό → κύβος
- κυβικός → κύβος
- κύβος
- κύηση
- κυκλικά → κύκλος
- κυκλικός → κύκλος
- κύκλος

συνήθ. πληθ. (συνεκδ.) χρονική περίοδος κατά την οποία επικρατεί κρύο: *Με τα πρώτα ~, οι λιγοστοί κάτοικοι κλείνονταν στα σπίτια.* **κρυάδα** η: ❶ *συνήθ. πληθ.* ρίγος ή ανατριχίλα στο σώμα που προέρχεται από αίσθημα κρύου: *Είχα ~ σε όλο μου το σώμα.* ❷ *πληθ.* (μτφ.) ανόητα ή σαχλά αστεία: *Κανείς δε γελούσε με τις ~ του.* **κρυώνω**: ❶ (αμτβ.) έχω την αίσθηση του κρύου ≠ ζεσταίνομαι: *Αρχισα να ~, η θερμοκρασία έπεσε.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) κρύος ≠ ζεσταίνομαι: *Άσε τη σούπα να κρυώσει λίγο, θα καεί!* ❸ (μτφ., αμτβ.) παύω να νιώθω φιλικά απέναντι σε κπ: *Η φιλία μας κρύωσε, τίποτε δε μας έδενε πια.* ❹ (αμτβ.) παθαίνω κρυολόγημα. ❺ (μτβ.) κάνω κτ (πιο) κρύο ≠ ζεσταίνο: *~ τη σούπα/το φαγητό.* **κρύωμα** το: ίωση του ανώτερου αναπνευστικού συστήματος = κρυολόγημα: *Ντύσου, θα αρπάξεις κανένα ~!*

κτήμα το: ❶ ιδιοκτήτη έκταση γης η οποία καλλιεργείται: *Στο ~ του καλλιεργούσε αμπέλια.* ❷ οτιδήποτε ανήκει σε κπ = ιδιοκτησία: *Νομίζει ότι η γυναίκα είναι ~ του άντρα.* **κτηματικός -ή -ό. κτηματίας** ο, η: πρόσωπο που κατέχει μεγάλες εκτάσεις γης.

κτηνίατρος ο, η: γιατρός με ειδικευση στην πρόληψη και θεραπεία ασθενειών των ζώων. **κτηνιατρικός -ή -ό. κτηνιατρική** η: η σχετική επιστήμη.

κτίνος το: ❶ ζώο συνήθως μεγάλου μεγέθους. ❷ (μτφ.) υβριστικός χαρακτηρισμός ανθρώπου βάνουσου ή απάνθρωπου: *~! Μας κατέστρεψες τη ζωή!* **κτηνώδης -ης -ες**: αυτός που μοιάζει με κτίνος στη μορφή ή στη συμπεριφορά ή που ταιριάζει σε κτίνος. **σχ. αγενής. κτηνωδός** (επίρρ.). **κτηνωδία** η: πράξη απάνθρωπη και βάνουση.

κτηνοτροφία η: ενασχόληση με τη συστηματική εκτροφή και αναπαραγωγή ζώων με στόχο την οικονομική εκμετάλλευση αυτών και των προϊόντων τους. **κτηνοτρόφος** ο, η: αυτός που ασχολείται επαγγελματικά με την κτηνοτροφία. **κτηνοτροφικός -ή -ό.**

κτίριο το: οικοδομικό κατασκεύασμα, προορισμένο να στεγάσει κατοικίες, εταιρείες κτλ. **κτιριακός -ή -ό.**

κτήση η: ❶ το να αποκτά ή να έχει κπ κτ: *~ αγαθών.* ❷ χώρα η οποία βρίσκεται υπό την κατοχή άλλης: *Η Κύπρος υπήρξε για πολλά χρόνια αγγλική ~.* **κτήτορας** ο, η: πρόσωπο που έχει κτ στην ιδιοκτησία του = ιδιοκτήτης. **κτητικός -ή -ό**: αυτός που θέλει να έχει κτ

στην κατοχή του ή (μτφ.) είναι πολύ ζηλιάρης στις σχέσεις του, και (συνεκδ.) η αντίστοιχη συμπεριφορά. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που δηλώνει κτήση. **κτητικά & -ώς** (επίρρ.).

κυβερνώ & -άω -ιέμαι & -ώμαι: (μτβ.) ❶ έχω την πολιτική εξουσία σε μια χώρα: *Ο λαός με την ψήφο του έδωσε εντολή να κυβερνήσουμε τη χώρα.* ❷ (μτφ.) έχω καθοριστικό ρόλο: *Το χρήμα ~ τη ζωή του.* **κυβέρνηση** η: σύνολο ανθρώπων από το ίδιο πολιτικό κόμμα (υπουργοί και υφυπουργοί) που ασκούν την εξουσία σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα: *Ανακοινώθηκαν τα νέα μέτρα της ~.* **κυβερνήτης** ο, η. **κυβερνητικός -ή -ό.**

κύβος ο: ❶ **α.** ΓΕΩΜ ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο στερεό σώμα με έξι έδρες, οι οποίες είναι ίσα τετράγωνα. **β.** ΜΑΘ (για αριθμό) το γινόμενο τριών παραγόντων ίσων με τον αριθμό αυτό: *Το 2 υψωμένο στον ~ είναι 8.* ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κύβου με τη σημ. 1α: *~ ζάχαρης.* **κυβικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον κύβο (σημ. 1β). *~ μέτρο*: μονάδα μέτρησης όγκου. ❷ αυτός που μοιάζει με κύβο στο σχήμα. **κυβικό** το: το κυβικό μέτρο: *Πόσα ~ χωράει η δεξαμενή;*

κύηση η: ΙΑΤΡ η διαδικασία ανάπτυξης του εμβρύου στη μήτρα της μητέρας από τη στιγμή της σύλληψης μέχρι τον τοκετό = εγκυμοσύνη: *~ υψηλού κινδύνου.*

Από το ΑΕ ρ. *κνέω -ᾶ* «φουσκάνω, πρήζομαι», απ' όπου και το *έγκυος*.

κύκλος ο: ❶ ΓΕΩΜ κλειστή καμπύλη γραμμή, της οποίας όλα τα σημεία έχουν ίση απόσταση από το κέντρο, και (συνεκδ.) το επίπεδο σχήμα που περικλείεται από αυτήν. ❷ οτιδήποτε έχει το σχήμα κύκλου ή διαγράφει κυκλική κίνηση: *Κάθισαν όλοι σε έναν ~.* ❸ (μτφ.) ομάδα ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα, κοινωνικός περίγυρος: *Ο ~ μας αποτελείται από καλλιεργημένους ανθρώπους.* ❹ (μτφ.) περιοδική επανάληψη φαινομένων, καταστάσεων κτλ.: *ο ~ των εποχών.* *~ εργασιών*: σύνολο εμπορικών συναλλαγών σε μία συγκεκριμένη περίοδο. ❺ (μτφ.) φυσική πορεία που ακολουθείται από την έναρξη μέχρι τη λήξη ενός φαινομένου: *Η ίωση θα κάνει τον ~ της και θα περάσει.* ❻ (μτφ.) σύνολο συναφών μεταξύ τους πραγμάτων: *Φέτος ολοκληρώνατε τον πρώτο ~ σπουδών.* **κυκλικός -ή -ό. κυκλικά** (επίρρ.). **κυκλώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βιά-

ζω κτ μέσα σε κύκλο: *Με μολύβι κυκλώστε τη σωστή απάντηση!* ❷ σχηματίζω κλοιό γύρω από κπ ή κτ, περιβάλλω από όλες τις πλευρές = περικυκλώνω: *Η αστυνομία κύκλωσε την περιοχή για τη σύλληψη των δραστών.* **κυκλωτικός -ή -ό, κυκλωτικά** (επίρρ.).

κυκλοφορώ: ❶ (αμτβ.) κινούμαι: *Στον πεζόδρομο ~ μόνο οι πεζοί. Το αίμα δεν ~ καλά στις αρτηρίες.* ❷ (αμτβ.) είμαι διαθέσιμος ή διατίθεται στο κοινό: *Η εφημερίδα αυτή ~ μόνο την Κυριακή. Κυκλοφορούν φήμες για ανασχηματισμό.* ❸ (μτβ.) εκδίδω ή διαθέτω στο κοινό, ετοιμάζω κτ για να πουληθεί: *Η εταιρεία κυκλοφόρησε ένα νέο επαναστατικό προϊόν.* **κυκλοφορία η, κυκλοφοριακός -ή -ό, κυκλοφοριακό το, κυκλοφορικός -ή -ό, κυκλοφορικό το.**

Το ρ. *κυκλοφορώ* προέρχεται από το ουσ. *κυκλοφορία* με προέλευση από την ΑΕ λ. *κυκλοφορία* («κυκλική κίνηση»). Το επίθ. *κυκλοφοριακός* προέρχεται από το ουσ. *κυκλοφορία*, ενώ το επίθ. *κυκλοφορικός* προέρχεται από το ρ. *κυκλοφορώ*. Παρόλο που και τα δύο σχετίζονται σημασιολογικά με την κυκλοφορία, το επίθ. *κυκλοφοριακός* αναφέρεται στην κίνηση πεζών ή οχημάτων, ενώ το *κυκλοφορικός* αναφέρεται στην κυκλοφορία του αίματος.

θα λερωθείς! **κύλισμα το, κυλιόμενος -η -ο:** ❶ (για μηχανικές κατασκευές) αυτός που κινείται περιστρεφόμενος πάνω σε επιφάνεια: ~ *σκάλα.* ❷ (μτφ.) αυτός που συμβαίνει ή επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα: ~ *ωράριο.*

Το ρ. *κυλώ* προέρχεται από το ΑΕ ρ. *κυλίω*, από την κλίση του οποίου παράγονται οι τύποι της παθητικής.

κύμα το: ❶ **α.** μάζα νερού που κινείται από τον αέρα ή από άλλη δύναμη προς την ξηρά: *Πέρασε το καράβι και σηκώθηκε ~.* **β.** η ακροθαλασσιά: *Τρώγαμε δίπλα στο ~.* ❷ (μτφ.) φαινόμενο που εκδηλώνεται με έντονο τρόπο ή μάζικα: *νέο ~ ανατιμήσεων στην αγορά. Οι αρχές φοβούνται νέο ~ τρομοκρατικών επιθέσεων.* ❸ ΦΥΣ παλμική κίνηση από μόριο σε μόριο με την οποία μεταδίδονται ή διαδίδονται στον χώρο μορφές ενέργειας: *ηλεκτρομαγνητικό/ηχητικό ~.* **κυμαίνομαι:** (αμτβ.) κινούμαι ή παρουσιάζω αυξομειώσεις ανάμεσα σε ένα κατώτατο και ένα ανώτερο όριο: *Η θερμοκρασία κυμάνθηκε μεταξύ 16 °C και 19 °C.* **κύμανση η, κυματίζω:** ❶ (αμτβ.) κινούμαι σαν κύμα: *Στα μπαλκόνια κυμάτιζαν οι σημαίες.* ❷ (μτβ.) κινώ κτ στον αέρα δίνοντας την εικόνα του κύματος: *Κυματίσαμε τις σημαίες.* **κυματιστός -ή -ό, κυματισμός ο.**

κυνήγι το: ❶ το να καταδιώκει κπ άγρια ζώα για να τα πιάσει ή για να τα σκοτώσει: *Απαγορεύεται το ~ της αρκούδας.* ❷ ζώο που θανατώνεται μετά από καταδίωξη και προορίζεται συνήθως για τροφή: *Η ταβέρνα σεβρίζει και ~. = θήραμα.* ❸ καταδίωξη με σκοπό τη σύλληψη: *Το ~ του κλέφτη από την αστυνομία συνεχίστηκε στους δρόμους της πόλης.* ❹ (μτφ.) έντονη και συντονισμένη προσπάθεια με κάθε μέσο για την εκπλήρωση στόχου, επίμονη επιδίωξη: *Βγήκαν οι δημοσιογράφοι στο ~ της είδησης.* **κυνηγό -άω -ιέμαι** (μτβ.), **κυνηγός ο, η, κυνηγετικός -ή -ό, κυνήγημα το, κυνηγητό το:** ❶ το να κυνηγά κανείς κπ ή κτ. ❷ παιδικό παιχνίδι.

κυνικός -ή -ό: ❶ φιλος αυτός που αναφέρεται στη φιλοσοφική θεωρία που υποστηρίζει ότι η ολιγάριθμα και οι στερήσεις οδηγούν στην αρετή: ~ *φιλόσοφος/φιλοσοφία.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από ωμότητα, τραχύτητα και έλλειψη ευαισθησίας: *Την αγνόησε μ' ένα ~ χαμόγελο.* **κυνικά** (επίρρ.). **κυνισμός ο, κυνικότητα η, κύπελλο το:** ❶ δοχείο από το οποίο μπορεί κπ

κυκλοφορία → κυκλοφορώ
κυκλοφοριακό → κυκλοφορώ
κυκλοφοριακός → κυκλοφορώ
κυκλοφορικό → κυκλοφορώ
κυκλοφορικός → κυκλοφορώ
κύκλωμα
κυκλώνω → κύκλος
κυκλωτικά → κύκλος
κυκλωτικός → κύκλος
κυλιόμενος → κυλώ
κύλισμα → κυλώ
κυλώ
κύμα
κυμαίνομαι → κύμα
κύμανση → κύμα
κυματίζω → κύμα
κυματισμός → κύμα
κυματιστός → κύμα
κυνηγετικός → κυνήγι
κυνήγημα → κυνήγι
κυνηγητό → κυνήγι
κυνήγι
κυνηγός → κυνήγι
κυνηγώ → κυνήγι
κυνικά → κυνικός
κυνικός
κυνικότητα → κυνικός
κυνισμός → κυνικός
κύπελλο
κυπελλούχος → κύπελλο

κύκλωμα το: ❶ ΦΥΣ συνδυασμός που αποτελείται από μία πηγή ρεύματος και συσκευές σε διάταξη οι οποίες επιτρέπουν τη διέλευση ηλεκτρικού ρεύματος: *ανοικτό/κλειστό ~.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) κλειστή ομάδα ατόμων που δραστηριοποιείται σε έναν τομέα για την υποστήριξη των συμφερόντων της και τον αποκλεισμό ξένων ή για την προώθηση αγαθών που διακινούνται παράνομα: ~ *διακίνησης ναρκωτικών.*

κυλώ & -άω -ιέμαι • αόρ. *κύλησα*, παθ. αόρ. *κυλίστηκα*, μππ. *κυλισμένος:* ❶ (μτβ.) μετακινώ κτ με περιστροφικές κινήσεις πάνω σε επιφάνεια: *Κύλησε τη βαριά πέτρα μέχρι την άκρη του δρόμου.* ❷ (μτβ.) σέρνω κτ στο πάτωμα: *Μην κυλάς την πετσέτα κάτω!* ❸ (αμτβ.) κινούμαι διαγράφοντας περιστροφική τροχιά: *Πέτρες ξεκόλλησαν από τον βράχο και κύλησαν κάτω με θόρυβο.* ❹ (αμτβ.) περνώ: *Ο καιρός κυλούσε ήρεμα στην εσχατή.* ❺ (αμτβ., για υγρά) κινούμαι αργά, ρέω: *Δάκρυα κυλούσαν στο πρόσωπό της.* ❻ παθ. (αμτβ.) σέρνομαι ή ξαπλώνω στο πάτωμα: *Μην κυλιέσαι κάτω,*

κυρίαρχος
κωμωδία

κυρία → κύριος¹
 κυριαρχία → κυρίαρχος
 κυριαρχικά → κυρίαρχος
 κυριαρχικός → κυρίαρχος
 κυριαρχώ → κυρίαρχος
 κυριεύω → κύριος¹
 κυριολεκτικά → κυριολεκτώ
 κυριολεκτικός → κυριολεκτώ
 κυριολεκτικώς → κυριολεκτώ
 κυριολεκτώ
 κυριολεξία → κυριολεκτώ
 Κύριος → κύριος¹
 κύριος¹
 κύριος²
 κυριότητα → κύριος¹
 κυριώς → κύριος²
 κύριος
 κυρτός
 *κυττάζω → κοιτάζω
 κυτταρικός → κύτταρο
 κύτταρο
 κώδικας
 κωδικοποιώ → -ποιώ
 κωδικός → κώδικας
 κώλος
 κώμα
 κωματώδης → κώμα
 κωμικά → κωμωδία
 κωμικός → κωμωδία
 κωμωδία

να πει. ❷ τρόπαιο το οποίο δίνεται ως έπαθλο σε αγώνες ομαδικών συνήθως αθλημάτων. **κυπελλούχος** ο, η: ομάδα που ήρθε πρώτη σε αγώνες και παίρνει το κύπελλο (σημ. 2).

☞ σχ. έχω.

κυρίαρχος -η -ο: ❶ αυτός που κατέχει και ασκεί εξουσία με άμεσο ή έμμεσο τρόπο: ~ λαός/τάξη. ❷ αυτός που επικρατεί: ~ κοιλουόρα. **κυριαρχώ -ούμαι:** (αμτβ.) επικρατώ, δεσποζώ: Κυριάρχησε επί μισόν αιώνα στην καλλιτεχνική σκηνή του τόπου. **κυριαρχία** η. **κυριαρχικός -ή -ό. κυριαρχικά** (επίρρ.).

κυριολεκτώ: (αμτβ.) ❶ χρησιμοποιώ λέξη ή φράση με την ακριβή της σημασία. ❷ εκφράζομαι με σαφήνεια, με ακρίβεια, χωρίς υπερβολές = ακριβολογώ: Για να κυριολεκτούμε, αυτό δεν ήταν διάλογος, αλλά μονόλογος. **κυριολεξία** η ≠ μεταφορά: η βασιική, η κύρια σημασία μιας λέξης, σε αντιδιαστολή με τη μεταφορική της σημασία: Στην ~ της η λέξη «ύαινα» σημαίνει αιμοβόρο ζώο. **κυριολεκτικός -ή -ό:** Ποιο είναι το ~ νόημα της φράσης; ≠ μεταφορικός. **κυριολεκτικά** & [επίσ.] -ώς (επίρρ.): πραγματικά, χωρίς υπερβολή: Ήταν ~ εκτός εαυτού.

Από το ελνστ. κυριολεκτέω -ω, σύνθ. από τα κύριος + λεκτώ < λέγω.

κύριος¹ ο, **κυρία** η: ❶ πρόσωπο που έχει την εξουσία, ο κυρίαρχος: Ο κάθε άνθρωπος είναι ~ της μοίρας του. ❷ πρόσωπο που έχει κτ στην κατοχή του = ιδιοκτήτης: Είναι ~ μεγάλης περιουσίας. ❸ λέξη που συνοδεύει το όνομα ή το επώνυμο άντρα ή γυναίκας: Ο ~ Δήμου. ❹ ευγενική προσφώνηση σε άγνωστο πρόσωπο: Τι θα πάρετε, κύριε; ❺ προσφώνηση του ή της εκπαιδευτικού από τους μαθητές: Κυρία, βάλατε καλούς βαθμούς; ❻ σοβαρός και αξιοπρεπής άνθρωπος: Μου φέρθηκε σαν ~. **Κύριος** ο: ο Θεός: Ας τον φωτίσει ο ~! **κυριότητα** η: ΝΟΜ η άμεση και απόλυτη εξουσία κτ επάνω σε περιουσιακό στοιχείο, αναγνωρισμένη από τον νόμο: Έχω την πλήρη ~ του οικοπέδου. **κυριεύω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κατακτώ, γίνομαι κύριος ενός χώρου μετά από αγώνες, κοπιαστική προσπάθεια: Οι πειρατές κυριεύσαν το κάστρο. ❷ (μτφ., για συναίσθημα ή πάθος) καταλαμβάνω κτ εξ ολοκλήρου: Μόλις άκουσε την άδικη απόφαση, τον κυριεύσε ο θυμός.

Από το ΑΕ κύριος «ιδιοκτήτης».

κύριος² -α -ο: αυτός που κρίνεται ως ο πιο σημαντικός, ο πρώτος σε κτ ιεραρχία = πρωταρχικός, βασικός: ~ μέλημά μας είναι η ανατροφή των παιδιών. **κυρίως** (επίρρ.) ❶ χρησιμοποιείται για να τονίσουμε αυτό που θεωρούμε πιο σημαντικό = προπαντός, ιδιαίτερα, πρωταρχικά, ιδίως: Αυτό που με απασχολεί ~ είναι οι εξετάσεις. ❷ κατά κύριο λόγο = κατεξοχήν: Διασκεδάζει ~ με ελληνική μουσική. (& ως επίθ.) Το ~ γεύμα είναι το μεσημεριανό.

κύρος το • χωρίς πληθ.: αναγνωρισμένη από όλους αξία, εκτίμηση, υπόληψη = ισχύς, γόητρο: Θεωρείται επιστήμονας διεθνούς κύρους.

κυρτός -ή -ό: ❶ αυτός του οποίου η επιφάνεια σχηματίζει καμπύλη προς τα έξω ≠ κοίλος: ~ κάτοπτρο. ❷ αυτός που καμπουριάζει: Ήταν πια πολύ γερασμένος, με ~ ώμους.

κύτταρο το: ❶ βιολ η βασική λειτουργική μονάδα κάθε ζωντανού οργανισμού: Ο πυρήνας είναι ένα από τα βασικά μέρη ενός ~. ❷ (μτφ.) το βασικό στοιχείο ενός οργανωμένου συνόλου: Η οικογένεια είναι το ~ της ελληνικής κοινωνίας. **κυτταρικός -ή -ό.**

κώδικας ο: ❶ σύνολο συμβόλων που αποτελούν ένα σύστημα, με βάση το οποίο οι άνθρωποι επικοινωνούν: γλωσσικός ~. ❷ σύνολο αρχών, κανόνων, διατάξεων ή οδηγιών που αναφέρονται σε ένα ζήτημα ή ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων σε μια ομάδα ή κοινωνία: ~ οδικής κυκλοφορίας. **υταλληλικός ~. κωδικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον κώδικα με τη σημ. 1: ~ αριθμός. **κωδικός** ο: κωδικός αριθμός: Ποιος είναι ο ~ πρόσβασης στον υπολογιστή; **κώλος** ο: [προφ.] το πίσω μέρος της λεκάνης = πισινός, πισινά [επίσ.] οπίσθια.

κώμα το: ΙΑΤΡ παθολογική κατάσταση με τη μορφή λήθαργου, κατά την οποία, λόγω εγκεφαλικής βλάβης, παρατηρείται απώλεια της συνείδησης, της νόησης, της ικανότητας κίνησης και των βασικών αισθήσεων: Έχει πέσει σε ~. **κωματώδης -ης -ες. ☞ σχ. αγενής.**

κωμωδία η: ❶ θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο με ευχάριστο περιεχόμενο που προκαλεί το γέλιο: Απόψε η τηλεόραση προβάλλει μια ξεκαρδιστική ελληνική ~. ❷ ΦΙΛΟΛ ένα από τα τρία είδη της δραματικής ποίησης που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στην αρχαία Αθήνα: οι ~ του Αριστοφάνη. ❸ (μτφ.) γεγονός, πράξη ή κατάσταση που είναι γελοία ή προκαλεί το γέλιο: Αρνούνται να συμμετέχω σ' αυτή την ~.

κωμικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί το γέλιο.
κωμικός ο, η: ηθοποιός που παίζει κωμικούς ρόλους. **κωμικά** (επίρρ.).

κόνειο το: ❶ είδος δηλητηριώδους φυτού. ❷ το δηλητήριο που παράγεται από το φυτό αυτό και χρησιμοποιήθηκε στην αρχαιότητα για τη θανάτωση των καταδικασμένων: *Ο Σωκράτης προτίμησε να πιει το ~ από το να παραβεί τους νόμους.*

κόννος ο: ❶ ΓΕΩΜ στερεό γεωμετρικό σώμα με κυκλική βάση και κυρτή επιφάνεια που καταλήγει σε οξεία κορυφή. ❷ οποιοδήποτε σώμα με σχήμα κόννου: *ο ~ του ηφαιστείου της Αίτνας.* **κωνικός -ή -ό:** αυτός που έχει τη μορφή κόννου: *~ καπέλο.*

κωνοφόρος -α & [επίσ.] -ος -ο: δέντρο που παράγει καρπούς σε σχήμα κόννου: *Το έλατο είναι ~ δέντρο.*

Από το ελνστ. κωνοφόρος < κώννος + φέρω.

κωπηλατό: (αμτβ.) κινώ σκάφος με τη βοήθεια

κουπιών. **κωπηλασία η:** ❶ κίνηση σκάφους με τη βοήθεια κουπιών. ❷ άθλημα αγώνα ταχύτητας με ειδικά κωπήλατα σκάφη: *Πήρε αργυρό μετάλλιο στους αγώνες ~.* **κωπηλάτης ο, -τρια & -ισσα η:** ❶ πρόσωπο που κινεί σκάφος με τα κουπιά. ❷ αθλητής κωπηλασίας. **κωπήλατος -η -ο:** αυτός που κινείται με κουπιά. **κωπηλατικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την κωπηλασία ή τους κωπηλάτες. **κωπηλατικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. κωπηλατῶ που προέρχεται από το κώπη («κουπιά») + -ηλατῶ (< ρ. ἐλαίνω).

κωφάλαλος -η -ο: αυτός που από τη γέννησή του ή σε πολύ μικρή ηλικία έχασε την ακοή του, επομένως και την ικανότητα της ομιλίας.

Από το κωφός + άλαλος (άφωνος). Σήμερα, πλέον, οι περισσότεροι που έχουν (εκ γενετής ή από πολύ μικρή ηλικία) προβλήματα ακοής μαθαίνουν να μιλούν, και κατά συνέπεια δε χαρακτηρίζονται ως κωφάλαλοι, αλλά κωφοί.

Λάβα η: μάζα που ξεχύνεται από κρατήρα ενεργού ηφαιστείου τη στιγμή της έκρηξης: *Μετά την έκρηξη του ηφαιστείου, ~ κάλυψε το νησί.*

λάβρος -α -ο: [επίσ.] αυτός που εκδηλώνεται με έντονο συναίσθημα ή ορμή: *Είναι ~ υπερασπιστές ενός επικίνδυνου εθνικισμού. = ένθερμος. ~ κατά των κατηγορουμένων ήταν ο εισαγγελέας. = ορμητικός.* **λάβρα η:** υπερβολική ζέση = κάψα: *Τους έκαψε η ~ του καλοκαιριού.* **φωτιά και ~:** α. κτ που εκδηλώνεται έντονα ή ορμητικά: *Η αντεπίθεσή της ήταν ~ β. για τιμές, υπερβολικά υψηλές.* **λάβρα** (επίρρ.).

λαβώνω -ομαι • αόρ. λάβωσα, μπλ. λαβωμένος: (μτβ.) ❶ προκαλώ τραυματισμό σε άνθρωπο ή ζώο = πληγώνω, τραυματίζω: *Λαβώθηκε από σφαίρα στο πόδι.* ❷ (μτφ.) προκαλώ πλήγμα ή ζημιά σε κπ ή κτ: *Με λαβωμένο το γόητρό της παραδέχτηκε το λάθος της.* **λαβωματιά η.**

λάδι το: ❶ α. παχύρρευστο υγρό με χαρακτηριστικό σκουροπράσινο χρώμα, το οποίο παρά-

γεται από την ελιά και χρησιμοποιείται στη μαγειρική: *~ ελιάς.* **βγάζω κπ/βγαίνω ~:** παρουσιάζω κπ/παρουσιάζομαι ως αθώος: *Τα κατάφερε πάλι και βγήκε ~.* **βγάζω κάποιου το ~:** ταλαιπωρώ ή βασανίζω κπ: *Μας έβγαλαν το ~ όλη μέρα στο περπάτημα.* **ρίχνω ~ στη φωτιά:** επιδεινώνω με λόγια ή έργα μια ήδη άσχημη κατάσταση: *Με την τηλεοπτική του εμφάνιση έριξε ~ β. λίπος ζωικής ή φυτικής προέλευσης: ~ κοκοφοίνικα.* ❷ παχύρρευστο και λιπαρό υγρό για το σώμα: *αντιηλιακό ~.* ❸ παράγωγο του πετρελαίου που χρησιμοποιείται σε μηχανές: *Γέμισα ~ και γράσα από τη μηχανή.* ❹ α. είδος χρώματος που παρασκευάζεται από χρωστική ουσία αναμειγμένη με ειδικό έλαιο και χρησιμοποιείται στη ζωγραφική = λαδομπογιά: *Δούλενε λάδια και τέμπρες.* β. πίνακας ζωγραφικής με λαδομπογιά = ελαιογραφία: *Η έκθεση περιελάμβανε λάδια και ακουαρέλες.* ❺ ειδικό υγρό με το οποίο γίνε-

λάβα
λαβαίνο → λαμβάνω
λάβρα → λάβρος
λάβρος
λαβωματιά → λαβώνω
λαβώνω
λαδέμπορος → σχ. λάδι
λαδερό → λάδι
λαδερός → λάδι
λαδής → λάδι
λάδι
λαδιά → λάδι
λαδομπογιά → σχ. λάδι
λαδόξιδο → σχ. λάδι
λαδόχατο → σχ. λάδι
λάδωμα → λάδι
λαδώνω → λάδι

λαθεμένος → λαθεύω
λαθεύω → λάθος
λάθος
λαθραία → λαθραίος
λαθραίος
λαθραναγνώστης → σχ.
λαθραίος
λαθρεμπόριο → σχ.
λαθραίος
λαθρέμπορος → σχ.
λαθραίος
λαθρεπιβάτης → σχ.
λαθραίος
λαθρομετανάστης → σχ.
λαθραίος
λαϊκίζω → λαός
λαϊκισμός → λαός
λαϊκιστής → λαός
λαϊκίστρια → λαός
λαϊκός → λαός
λαίμαργα → λαιμαργός
λαιμαργία → λαιμαργός
λαιμαργός
λαίμος
λακωνικά → λακωνικός
λακωνικός
λαμβάνω
λαμπερός → λάμπω

ται επάλειψη ξύλινων επιφανειών: *Πέρασε το τραπέζι με ειδικό ~, προτού το βάλει.* ③ (μτφ., κυρ. για τη θάλασσα) πολύ ήρεμος: *Ταξιδεύαμε σε μία θάλασσα ~. λαδιά η:* ① λεκές από λιπαρή ουσία: *Η ~ δε βγήκε στο πλύσιμο.* ② (μτφ.) πράξη ύπουλη και δόλια σε βάρος άλλου: *Έκανε τη ~ του και έφυγε σαν κύριος. λαδώνω-ομαι • αόρ. λάδωσα, μπτ. λαδωμένος:* (μτβ.) ① αλείφω ή περνάω κτ με λάδι: *Λάδωσα τον μηχανισμό, αλλά η πόρτα εξακολουθεί να τριίζει.* ② λερώνω με λιπαρή ουσία: *Πρόσχε πώς τρως, θα λαδώσεις τα ρούχα σου!* ③ (μτφ.) δίνω χρήματα σε κπ, για να βοηθήσει υπόθεσή μου παρακάμπτοντας τον νόμο ή τις διαδικασίες = δωροδοκώ, χρηματίζω: *Λάδωσαν τους υπαλλήλους, για να αποφεύγουν τους ελέγχους. λάδωμα το. λαδερός -ή -ό:* αυτός που είναι μαγειρευμένος με λάδι. *λαδερό το:* φαγητό της ελληνικής κουζίνας που δεν περιέχει κρέας. *λαδής -ιά -ί:* αυτός που έχει το χρώμα του λαδιού.

Η λ. λάδι προέρχεται από το ΑΕ έλαιον με αποβολή του αρχικού άτονου φωνήεντος (↔ έλαιο). Τόσο το λάδι όσο και το έλαιο σχηματίζουν πολλά σύνθετα όπως λαδέμπορος, λαδομπογιά, λαδόχαρτο, λαδόξιδο, ελαιοχρωματιστής, μηχανέλαιο, ηλιέλαιο κτλ.

λάθος το: ≠ σωστό ① ενέργεια που είναι αντίθετη με το σωστό και έχει ανεπιθύμητα αποτελέσματα = σφάλμα: *ορθογραφικό ~. στρατηγικό ~. Το νανάγιο οφείλεται σε ανθρώπινο ~. κατά ~:* από λάθος, χωρίς να το θέλω πραγματικά ≠ σκόπιμα: *Τον χτύπησα ~.* ② (καταχρ., ως άκλ. επίθ.) = λανθασμένος **α.** αυτός που αποκλίνει από το ορθό: *η ~ απάντησή.* **β.** αυτός που δεν είναι κατάλληλος ή που δεν ταιριάζει: *Σε ~ άνθρωπο απευθύνθηρες! Πήρες ~ νούμερο!* ③ (ως επίρρ.) με λάθος τρόπο = λανθασμένα: *~ κατάλαβες, δεν είπα τίποτα τέτοιο. λαθεύω • αόρ. λάθεψα, μπτ. λαθεμένος:* (αμτβ.) κάνω λάθος = γελιέμαι: *Το ένστικτό του ποτέ δε λάθεψε μέχρι τώρα.* ↔ σχ. **λανθάνω.**

λαθραίος -α -ο: ① αυτός που γίνεται κρυφά, γιατί είναι παράνομος: *Η αστυνομία διώκει τη ~ διακίνηση καυσίμων.* ② (για εμπορεύματα) αυτά που εισάγονται ή εξάγονται από μια χώρα παράνομα, χωρίς την καταβολή δασμών: *~ τσιγάρα. λαθραία (επίρρ.).* ↔ σχ. **λανθάνω.**

Το επίθ. *λαθραίος* προέρχεται από το ΑΕ *λαθραίος*, και αυτό από το επίρρ. *λάθρα* «κρυφά». Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα σύνθετα *λαθραναγνώστης, λαθρεμπόριο, λαθρέμπορος, λαθρεπιβάτης, λαθρομετανάστης* κτλ. ↔ σχ. **λανθάνω.**

λαίμαργος -η -ο: αυτός που έχει υπερβολική όρεξη για φαγητό και τρώει γογγύρα και πολύ. **λαίμαργα** (επίρρ.). **λαιμαργία η.**

λαίμος ο: ① **α.** ΑΝΑΤ το μέρος του σώματος που συνδέει το κεφάλι με τον κορμό: *Τον έπιασε από τον ~ να τον πνίξει.* **β.** το εσωτερικό του λαιμού, ο λάρυγγας και ο φάρυγγας: *Με πονάει ο ~ μου.* ② (μτφ.) το επάνω τμήμα μπουκαλιού ή άλλου δοχείου, που είναι ψηλό και λεπτό.

λακωνικός -ή -ό: ① (για άνθρ.) αυτός που εκφράζεται με λίγα λόγια, αλλά περιεκτικά: *Πάντα ~, είτε δυο λόγια και καλά!* ② αυτός που είναι διατυπωμένος σύντομα και περιεκτικά: *~ δήλωση. λακωνικά (επίρρ.).*

λαμβάνω -ομαι & [(σπάν.), λαϊκ.] λαβαίνω • αόρ. έλαβα, παθ. αόρ. λήφθηκα & [επίσ.] ελήφθην, μπτ. ειλημμένος (μτβ.) ① είμαι ο αποδέκτης = παίρνω, δέχομαι: *Λάμβανε συχνά γράμματά του. Θα λάβετε σύντομα οδηγίες. ειλημμένη απόφαση:* οριστική απόφαση, που πάρθηκε και δεν αλλάζει. ② σε εκφρ. με ουσ.: *~ θέση / μέρος / μέτρα: ↔ παίρνω* (σημ. 12). *~ γνώση:* πληροφορούμαι, μαθαίνω. *~ χώρα:* πραγματοποιούμε. *~ υπ' όψιν / υπόψη κτ:* υπολογίζω κτ, για να αποφασίσω. **λήψη η:** ① το να λαμβάνει κτ κτ. ② αποτύπωση εικόνας σε φωτογραφικό ή κινηματογραφικό φιλμ ή σε ηλεκτρονικό μέσο: *νυχτερινή ~.*

Το ρ. *λαμβάνω* δημιουργεί σύνθετα (και τα παράγωγά τους) με προθέσεις: *αναλαμβάνω - ανάληψη - ανειλημμένος, απολαμβάνω - απολαβές, επαναλαμβάνω - επανάληψη - επαναληπτικός, εκλαμβάνω, καταλαμβάνω - κατάληψη - κατειλημμένος - καταληπτός - ακατάληπτος, μεταλαμβάνω - μετάληψη, παραλαμβάνω - παραλαβή, περιλαμβάνω - περιλήψη - περιληπτικός - περιληπτικά, προλαμβάνω - πρόληψη - προληπτικός - προληπτικά, προσλαμβάνω - πρόσληψη, συλλαμβάνω - σύλληψη.* Από τον εναλλακτικό τ. *λαβαίνω* σχηματίζονται και οι παράλληλοι των προηγούμενων τύποι: *μεταλαβαίνω, προλαβαίνω.* Τέλος οι τύποι *περιλαμβάνω/καταλαβαίνω* (από το *λαβαίνω*) διαφοροποιούνται σημασιολογικά από τους αντίστοιχους τ. από το *λαμβάνω:* *περιλαμβάνω/καταλαμβάνω.* **Προσοχή:** τα σύνθετα με το -ληψη (περίληψη) προέρχονται από β' συνθ. *λαμβάνω*, σε αντίθεση με τα σύνθετα με το -λειψη (παράλειψη) που δημιουργούνται από β' συνθ. *λείπω.*

λαμπρός -ή -ό: ❶ αυτός που εκπέμπει φως ή λάμψη = φωτεινός ≠ σκοτεινός: *Ένας ~ ήλιος φώτιζε τον ουρανό.* ❷ (μτφ.) αυτός που διακρίνεται σε κπ τομέα [επίσ.]: ~ *επιστήμονας* = διαπρεπής. ❸ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από λάμψη και μεγαλοπρέπεια: *Οι ολυμπιονίκες τιμήθηκαν σε μία ~ εκδήλωση.* **λαμπρά** (επίρρ.): συνήθως επιφωνηματικά, για να δηλώσει συναίνεση ή επιδοκιμασία = έξοχα. **λαμπρότητα η. λαμπρύνω -ομαι** • αόρ. *λάμπρυνα*, παθ. αόρ. *λαμπρύνθηκα*: (μτβ.) προσδίδω σε κτ αίγλη, μεγαλοπρέπεια: *Με την παρουσία τους λάμπρυναν την εκδήλωση.*

λάμπω • αόρ. *έλαμπα*: (αμτβ.) ❶ εκπέμπω φως ή ακτινοβολία: *Ένας υπέροχος ήλιος έλαμπε στον ουρανό.* ❷ (μτφ.) α. αποκτώ όψη που ακτινοβολεί από ευχάριστο συναίσθημα: *Μόλις είδε το δώρο, το πρόσωπο του παιδιού έλαμπε.* = ξαστερώνω. β. είμαι πολύ καθαρός: *Το σπίτι ~ από καθαριότητα.* ❸ (μτφ., για κτ θετικό) φανερόνομαι ή αποδεικνύομαι πανηγυρικά: *Θα λάμψει η αλήθεια.* **λάμψη η. λαμπερός -ή -ό.**

λανθάνω • αόρ. *έλαθα*: [επίσ.] (αμτβ.) δε γίνομαι άμεσα αντιληπτός, υπάρχω απαρατήρητος: *Στην ποίησή του λανθάνει η ιδέα του θανάτου.* **λανθάνων -ουσα -ον:** ❶ αυτός που κάνει λάθη: *γλώσσα λανθάνουσα.* ❷ αυτός που βρίσκεται κρυμμένος, που δεν είναι εμφανής ή που δεν εκδηλώνεται: *Τα στοιχεία αυτά υπάρχουν στα κύτταρα σε ~ κατάσταση και ενεργοποιούνται μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις.*

Από το ΑΕ *λανθάνω*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα *λάθος, λαθραίος, λανθασμένος, λήθη, αλήθεια*.

λανθασμένος -η -ο: αυτός που δεν είναι ορθός ή έχει σφάλμα ≠ σωστός: *Αν το παιδί δώσει ~ απάντηση, ο δάσκαλος του δίνει μία ακόμα ευκαιρία.* **λανθασμένα** (επίρρ.). ~ σχ. **λανθάνω.**

λαός ο: ❶ οι πολίτες ενός οργανωμένου κράτους: *Ο ~ αποφάσισε με την ψήφο του.* ❷ σύνολο ανθρώπων που κατοικούν σε έναν τόπο σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο και έχουν κοινή καταγωγή, γλώσσα, πολιτισμό: *οι ~ της Ευρώπης.* ❸ τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα ή οι απλοί και καθημερινοί άνθρωποι: *Είναι παιδιά του ~ -δε μεγάλωσε με πλούτη.* **λαϊκός -ή & [προφ.] -ιά -ό:** ❶ αυτός που ανήκει ή απευθύνεται στον λαό: *βούληση / συμμετοχή.* ❷ αυτός που δημιουργείται από τον λαό και είναι μέρος της παράδοσης ή του πολιτισμού του: ~ *παράδοση /*

τραγουδι. ❸ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται σε χαμηλές κοινωνικές τάξεις: *Η κυβέρνηση υποσχέθηκε να στηρίξει τα ~ στρώματα.* ❹ αυτός που προέρχεται από τον λαό και εκφράζει τη δική του βούληση: *Δικάστηκαν από ~ δικαστήριο.* ❺ αυτός που δεν ανήκει στους κληρικούς ≠ κληρικός: *τα ~ μέλη του συμβουλίου.* (& ως ουσ.) *Οι ~ διαφωνούν με τους ιερωμένους.* **λαϊκισμός ο:** [μειωτ.] τάση ή ρεύμα στην πολιτική και την τέχνη να κολακεύονται τα συναισθήματα και οι ιδέες των απλών ανθρώπων με στόχο την ευνοιά τους. **λαϊκιστής ο, -ιστρια η. λαϊκίζω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) ασκώ πολιτική με λαϊκισμούς: *Στην προσπάθειά του να κερδίσει ψήφους ~ επικίνδυνα.*

λάρυγγας ο & [οικ.] λαρύγγι το: ΑΝΑΤ όργανο που βρίσκεται στο ανώτερο τμήμα του αναπνευστικού σωλήνα, ανάμεσα στον φάρυγγα και την τραχεία, και περιλαμβάνει τις φωνητικές χορδές. **λαρυγγικός -ή -ό.**

λάσπη η: ❶ παχύρρευστο μείγμα από χώμα, άμμο ή σκόνη και νερό: *Μετά την πλημμύρα, οι δρόμοι γέμισαν ~.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε μοιάζει με λάσπη: *Τα μακαρόνια έγιναν ~.* ❸ (μτφ.) διάδοση ψευδούς κατηγορίας εναντίον κπ = σνκοφαντία: *Δέχτηκαν τη ~ των αντιπάλων τους.* ❹ (μτφ.) πολύ χαμηλό επίπεδο από ηθική σκοπιά = βούρκος: *Έμπλεξε με κακές πράξεις, κυλίστηκα στη ~.* **λασπώνω -ομαι** (μτβ.). **λάσπομα το.**

λάστιχο το: ❶ υλικό από μαλακό κι εύκαμπτο πλαστικό = καουτσούκ. ❷ τα ελαστικά που καλύπτουν τις ρόδες οχημάτων. **παθαίνω / με πιάνει ~:** σκάει το λάστιχο του οχήματός μου. ❸ ταινία υφάσματος που έχει στην ύφανσή της ελαστικά νήματα ή ταινία από καουτσούκ που χρησιμοποιείται για να σφίγγει ή να συρώνει υφάσματα ή ρούχα: *Χάλασε το ~ της φούστας και κοντεύει να μου πέσει.* ❹ πλαστικός σωλήνας μέσα από τον οποίο περνά νερό: *Με το ~ πότισα τις αυλές.* **λαστιχένιος -α -ο. λαστιχωτός -ή -ό.**

Το ουσ. *λάστιχο* προέρχεται από το ελνστ. *ελαστός* (ΑΕ *ελατός*) «εύπλαστος» μέσω του ιταλ. *elastico* με αποβολή του αρχικού άτονου φωνήεντος.

λάτρα η: φροντίδα για την καθαριότητα του σπιτιού. ~ σχ. **λατρεία.**

λατρεία η: ❶ πίστη σε θεότητα ή σε άγιο, καθώς και το σύνολο των τελετουργικών πράξεων για την απόδοσή της: *Η ~ του Βάκχου ήταν*

λαμπρά → λαμπρός
λαμπρός
λαμπρότητα → λαμπρός
λαμπρύνω → λαμπρός
λάμπω
λάμψη → λάμπω
λανθάνω
λανθάνων → λανθάνω
λανθασμένα → λανθασμένος
λανθασμένος
λαός
λάσπη
λάσπη
λαρύγγι → λάρυγγας
λαρυγγικός → λάρυγγας
λάσπη
λάσπομα → λάσπη
λασπώνω → λάσπη
λαστιχένιος → λάστιχο
λάστιχο
λαστιχωτός → λάστιχο
λάτρα
λατρεία
λατρευτικά → λατρεία
λατρευτικός → λατρεία
λατρευτός → λατρεία
λατρεύω → λατρεία
λάτρης → λατρεία
λάτρεις → λατρεία

λάφυρο
λειτουργώ

- λαφυραγωγώ → λάφυρο
- λάφυρο
- λαχάινει → λαχάινω
- λαχάινω
- λαχείο
- λαχειοπώλης → λαχείο
- λαχειοπώλισσα → λαχείο
- λαχνός
- λαχτάρα
- λαχταριστός → λαχτάρα
- λαχταρώ → λαχτάρα
- λέγω → λέω
- ληλασία → ληλητάω
- ληλητάω
- λεία
- λειάινω → λείος
- *λειανός → λιανός
- λειανση → λείος
- λείος
- λείπω
- λειτουργήμα → λειτουργώ
- λειτουργία → λειτουργώ
- λειτουργικός → λειτουργώ
- λειτουργικότητα → λειτουργώ
- λειτουργός → λειτουργώ
- λειτουργώ
- *λειώνω → λιώνω

διαδεδομένη στην περιοχή. ❷ υπερβολική αγάπη σε κπ και (συνεκδ.) προσφώνηση του προσώπου αυτού: *Αυτό που ένιωθε γι' αυτήν ήταν ~. ~ μου! λατρεύω -ομαι. λατρευτικός -ή -ό. λατρευτικά* (επίρρ.). *λατρευτός -ή -ό:* αυτός που τον λατρεύουν, σημ. 2. *λάτρης* ο, [επίσ.] *λάτρις* η.

Το επίθ. *λάτρης* σχηματίζει σύνθετα όπως *αρχαιο-λάτρης, ειδωλολάτρης, τυπολάτρης, φυσιολάτρης* κτλ. Από τα επίθ. αυτά παράγονται τα ουσ. *αρχαιο-ολατρία, ειδωλολατρία* κτλ., γι' αυτό και γράφονται με *-ι-*, σε αντίθεση με το ουσ. *λατρεία* που προέρχεται από το ρ. *λατρεύω*. Το ρ. αυτό προέρχεται από το ΑΕ *λατρεύω* «υπηρετώ», η σημ. του οποίου διατηρείται και στο παράγωγο *λάτρα* «φροντίδα, καθαριότητα σπιτιού».

λάφυρο το: οτιδήποτε γίνεται αντικείμενο αρπαγής από τους εχθρούς κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις = **λεία**. **λαφυραγωγώ -ούμαι** (μτβ.).

λαχάινω • αόρ. *έλαχα*: [προφ.] (μτβ.) πέφτω σε κλήρο ή συμβαίνω τυχαία: *Του έλαχαν ένα σωρό προβλήματα. λαχάινει*: απρόσ. τυχαίνει, συμβαίνει: *Μου 'λαχε να το ακούσω κι αυτό! άμα λάχει*: αν τύχει, πιθανόν. *σχ. λαχνός*.

λαχείο το: ❶ μικρό χαρτί, τυπωμένο και αριθμημένο, που εκδίδεται από συγκεκριμένο φορέα, με το οποίο κπ συμμετέχει σε κλήρωση με αντίτιμο κπ έπαθλο, συνήθως χρηματικό: *κρατικό/λαϊκό ~. ❷* (μτφ.) ό,τι συμβαίνει σε κπ με τρόπο τυχαίο, καλή ή κακή τύχη: *Αυτή η γνωριμία ήταν ~ για τον Πέτρο, έκανε την τύχη του! λαχειοπώλης* ο, *-ισσα* η: πρόσωπο που πουλάει λαχεία.

λαχνός ο: κλήρος, μικρό χαρτί που λαμβάνει μέρος σε κλήρωση και (συνεκδ.) ο αριθμός που αναγράφεται στον κλήρο: *πρώτος ~.*

Τα *λαχάινω, λαχείο* και *λαχνός* παράγονται από το αορ. θέμα *λαχ-* του ΑΕ ρ. *λαγχάνω* «τυχαίνω».

λαχτάρα η: ❶ υπερβολική επιθυμία ή έντονη προσμονή για κπ ή κτ: *Περίμενε με ~ να σφίξει τον γιο της στην αγκαλιά της. ❷* υπερβολικός φόβος από ξαφνικό ερέθισμα: *Δεν τον άκουσα που μπήκε και, όταν εμφανίστηκε μπροστά μου, πήρα μια λαχτάρα! λαχταρώ*: αισθάνομαι λαχτάρα (μτβ. με τη σημ. 1, αλλά αμτβ. με τη σημ. 2): *Λαχτάρησα μια εκδρομούλα! Άργησε να γυρίσει στο σπίτι και λαχτάρησα. λαχταριστός -ή -ό.*

ληλητάω -ούμαι: (μτβ.) αρπάζω βίαια πολύτιμα αντικείμενα ή χρήματα από κτίριο, πόλη, χώρα κτλ. στη διάρκεια πολεμικών επιχειρήσεων: *Οι πόλεις που έπεσαν στα χέρια του εχθρού ληλητάθηκαν αργίως. ληλασία* η.

λεία η: ❶ ό,τι έχει αρπάξει κπ από εχθρό ως λάφυρο ή ό,τι προέρχεται από ληλασία ή ληστεία: *Μετά τη διάρρηξη, μοιράστηκαν τη ~ τους. ❷* ζώο που πιάνεται από κυνηγό ή από άλλο σαρκοβόρο ζώο ως τροφή: *Το λιοντάρι ετοιμάστηκε να κατασπαράξει τη ~ του.*

λείος -α -ο: αυτός που είναι ομαλός και όχι τραχύς στην αφή: ~ *μάγουλο. λειάινω*: (μτβ.) κάνω κτ λείο. **λειάνση** η.

λείπω • αόρ. *έλειψα*: ❶ (αμτβ.) δεν είμαι κπ όπου έπρεπε να βρισκομαι = απουσιάζω ≠ παρευρίσκομαι: *Αυτή τη στιγμή ~, είναι στο εξωτερικό. ❷* προκαλώ σε κπ δυσάρεστα συναισθήματα λόγω της απουσίας ή της έλλειψής μου: ~ *η μητέρα μου/ο καφές. ❸* (αμτβ.) από ένα σύνολο ή όλο, απουσιάζω ή δεν υπάρχω πια, είμαι λιγότερος: ~ *ένα κομμάτι από την τούρτα.*

λειτουργώ: (αμτβ.) ❶ δουλεύω, εκτελώ το έργο για το οποίο είμαι προορισμένος: *Το ρολόι δε ~, σταμάτησε στις εννέα. ❷* είμαι ανοικτός, ώστε να προσφέρω υπηρεσίες: *Οι τράπεζες δε ~ το Σάββατο. Στο ισόγειο ~ βιβλιοθήκη. ❸* διαδραματίζω έναν ορισμένο ρόλο: *Ο διάλογος λειτούργησε ως αφορμή για τη σύσφιξη των σχέσεων. ❹* εκκλ **α.** τελώ την ιερή ακολουθία σε ναό σύμφωνα με συγκεκριμένο τυπικό: *Ο παπάς ~ στην ενορία μας εδώ και χρόνια. β. παθ.* παρακολουθώ την ιερή ακολουθία σε ναό: *Λειτουργούμαι τακτικά. λειτουργία* η: ❶ το να λειτουργεί κτ ή ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί: *Η ~ της καρδιάς υποστηρίζεται με μηχανικά μέσα. Καθιερώθηκε η ~ των καταστημάτων σε συνεχές ωράριο. ❷* ο ρόλος ή ο ειδικός προορισμός πράγματος: *Η ~ του καλοριφέρ είναι να θερμαίνει το σπίτι. Θεία ~*: εκκλ η τελετή και η ακολουθία της Θείας Ευχαριστίας. **λειτουργικός -ή -ό. λειτουργικότητα** η. **λειτουργός** ο, η: αυτός που επιτελεί έργο με κοινωνικό χαρακτήρα: *Κοινωνική ~ ανέλαβε τη στήριξη της οικογένειας. δημόσιος ~. λειτούργημα το.*

Το *λειτουργώ* στις περισσότερες σημ. του προέρχεται από το ΑΕ *λειτουργώ* «αναλαμβάνω δημόσιο αξίωμα με προσωπικά μου έξοδα», αλλά είναι και σημδ. από το γαλλ. *fonctionner*.

λεζάνη η: ❶ α. δοχείο πλατύ και χαμηλό: *Βάλε τα ρούχα στη ~ με λίγο απορρυπαντικό.* β. κλειστή θαλάσσια έκταση: *η ~ της Μεσογείου.*

❷ πορσελάνινο κάθισμα αποχωρητηρίου. ❸ ΑΝΑΤ κοιλότητα του σκελετού στο κάτω μέρος του κορμού, με την οποία συνδέονται τα κάτω άκρα.

λεκές ο: σημάδι από λιπαρή ή άλλη ουσία: *Έπese το κρασί στο χαλί κι έκανε ~.* **λεκιάζω -ομαι** (μτβ.) κάνω λεκέ σε κτ ή (αμτβ.) αποκτώ λεκέ = λερώνω: *Πρόσεξε μη λεκιάσεις το καινούριο σου ρούχο! Το ύφασμα αυτό λεκιάζει εύκολα.*

λεκτικός -ή -ό: ΓΛΩΣΣ ❶ αυτός που σχετίζεται με τον λόγο: *~ πλούτος / επικοινωνία.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τη λέξη: *~ σφάλμα.* **λεκτικό** το: ο ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης που χαρακτηρίζει το ύφος ενός συγγραφέα.

λέξη η: ❶ ΓΛΩΣΣ η μικρότερη αυτοτελής γλωσσική μονάδα που είναι φορέας σημασίας, καθώς και η γραπτή της παράσταση: *Έχω πολλές άγνωστες λέξεις στο κείμενο.* **δε βγάζω ~:** α. δε μιλώ: *Δεν έβγαλε ~ όλο το απόγευμα.* β. δυσκολεύομαι να διαβάσω ή να καταλάβω κτ: *~ από όσα γράφεις εδώ.* ❷ πληθ. τα λόγια: *Οι ~ δε φτάνουν, για να εκφράσω αυτό που νιώθω.* **λεξικός -ή -ό.** **λεξικό** το: βιβλίο με γραμματικές, σημασιολογικές, ετυμολογικές κ.ά. πληροφορίες για το λεξιλόγιο μιας ή περισσότερων γλωσσών ή μιας επιστήμης: *αγγλοελληνικό ~ ιατρικών όρων.*

λεπτό το: ❶ α. το ένα εξηκοστό μίας ώρας: *Υπόθεση τριών λεπτών.* β. πολύ μικρό χρονικό διάστημα: *Περιμένε ένα ~, έρχομαι μαζί σου!* ❷ υποδιαίρεση νομισμάτων: *Το ευρώ έχει 100 ~.* ❸ ΓΕΩΜ το ένα εξηκοστό μίας μοίρας.

λεπτομέρεια η: ❶ πολύ μικρό στοιχείο ενός συνόλου, μικρό τμήμα: *~ της τοιχογραφίας σε μεγέθυνση. Μας διηγήθηκε το συμβάν με κάθε ~.* ❷ στοιχείο ευρύτερου συνόλου που θεωρείται δευτερεύον ή επουσιώδες: *Άσε τις ~ και πες μας τα πιο σημαντικά!* ❸ πληθ. κατατοπιστικά στοιχεία σχετικά με κτ ή κτ: *Με ενδιαφέρει το θέμα - θα μου πείτε ~;* **λεπτομερειακός -ή -ό & λεπτομερής -ής -ές.** **σχ. αγενής, λεπτομερειακά & λεπτομερώς** (επίρρ.).

λεπτός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει πάχος = αδύνατος, λιγνός ≠ παχύς, χοντρός: *~ άνδρας / σιλουέτα.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι διακριτικός, ευγενικός στη συμπεριφορά ή ελεπτυσμένος: *κοπέλα ευγενική, με ~ τρόπους.* ❸ (για ήχο) αυτός που είναι ψιλός, σαν παιδικός: *Ακούστηκε η ~ φωνούλα του.* ❹ (μτφ.) αυτός που

απαιτεί ιδιαίτερους χειρισμούς: *Πρόσεξε μη με εκθέσεις, η θέση μου είναι ~!* **λεπτά** (επίρρ.).

λεπταίνο • αόρ. **λεπτύνω:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ ή κτ (πιο) λεπτό ή γίνομαι (πιο) λεπτός (σημ. 1 & 3) = αδυνατίζω ≠ χοντραίνω. **λεπτότητα** η: η ιδιότητα του λεπτού (σημ. 2 & 4).

λερώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ ή κτ να δείχνει βρόμικος = βρομίζω, [επίσ.] ρυπαίνω ≠ καθαρίζω: *Μην μπαίνεις με τις λάσπες, θα λερώσεις το σπίτι!* ❷ (μτφ., μτβ.) κηλιδώνω ηθικά τη φήμη ή το όνομα κτ = ντροπιάζω: *Με την απαράδεκτη πράξη της λέρωσε το όνομά του.* **λέρα** η: ❶ βρομιά. ❷ (μτφ.) άνθρωπος ανήθικος και ανυπόληπτος.

λευκός ή -ό: ❶ αυτός που έχει το χρώμα του χιονιού = άσπρος ≠ μαύρος: *Στο Αιγαίο τα σπίνια είναι βαμμένα ~.* ❷ αυτός που έχει ανοικτό χρώμα ή ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα: *~ ψωμί / κρασί. ~ φυλή ≠ έγχρωμος, μαύρος.* ❸ αυτός που είναι αγνός, δε βαρύνεται από αμαρτίες ή αδικήματα: *~ ποιητικό μητρώο.* ❹ αυτός που δεν έχει χρησιμοποιηθεί για το σκοπό που ήταν προορισμένος: *~ κόλλα:* σε διαγώνισμα, κόλλα στην οποία δεν έχει γράψει κτ κτ. *~ απεργία:* μορφή απεργίας, κατά την οποία οι εργαζόμενοι πηγαίνουν στη δουλειά τους, αλλά δεν εργάζονται. **λευκό** το: ❶ το λευκό χρώμα. ❷ ψηφοδέλτιο στο οποίο δεν έχει σημειώσει κτ πρόσωπο ή κόμμα που ψηφίζει, συνήθως σε ένδειξη διαμαρτυρίας: *Έριξε / ψήφισε ~.* **λευκότητα** η. **λευκαίνω -ομαι** (μτβ.). **λεύκανση** η. **λευκαντικός -ή -ό.** **λευκαντικό** το: απορρυπαντικό για ρούχα.

λεπτά τα: [προφ.] μέσο με το οποίο συναλλάσσομαστε = χρήματα: *Κερδίζει πολλά ~.*

λέω & [επίσ.] λέγω • αόρ. *είπα*, παθ. αόρ. *λέχθηκα* & [επίσ.] *ελέχθη*, μππ. *ειπωμένος*: (μτβ.) ❶ αναφέρω σε κτ κτ σε προφορικό λόγο: *Μας είπαν ότι θα περάσουν αύριο.* ❷ (& με παράλ. αντικ.) γενικότερα, εκφράζομαι με λέξεις: *Έλεγε, έλεγε, και τελειωμό δεν είχε.* ❸ έχω την άποψη = νομίζω, πιστεύω, φρονώ: *~ ότι πρέπει να φύγουμε τώρα.* ❹ (+ να) σχεδιάζω, έχω στον νου μου να κάνω κτ: *~ να πάω διακοπές σε νησί.* ❺ προξενά εντύπωση: *Αυτό το μέρος δε μου ~ τίποτε, μου είναι αδιάφορο.* **μη μου πεις!:** για να δηλώσουμε έκπληξη: *~, αυτή είναι η κόρη σου;* ❻ δίνω σε κτ όνομα = ονομάζω, βαπτίζω: *Το μωρό το είπαν Ανδρέα.* ❼ χαρακτηρίζω κτ: *Με είπε χαζή!* ❽ (για λέξεις, εκφράσεις κτλ.) σημαίνω: *Τι θα πει η λέξη αυτή;* ❾ παθ. α. έχω το όνομα = ονομάζομαι: *~ Μα-*

λεζάνη
λεκές
λεκιάζω → λεκές
λεκτικό → λεκτικός
λεκτικός
λέξη
λεξικό → λέξη
λεξικός → λέξη
λεπτά → λεπτός
λεπταίνο → λεπτός
λεπτό
λεπτομέρεια
λεπτομερειακά →
λεπτομέρεια
λεπτομερειακός → λεπτομέ-
ρεια
λεπτομερής → λεπτομέρεια
λεπτομερώς → λεπτομέρεια
λεπτός
λεπτότητα → λεπτός
λέρα → λερώνω
λερώνω
λευκαίνω → λευκός
λεύκανση → λευκός
λευκαντικό → λευκός
λευκαντικός → λευκός
λευκό → λευκός
λευκός
λευκότητα → λευκός
λεύτερα → ελεύθερος
λευτεριά → ελεύθερος
λεύτερος → ελεύθερος
λευτερώνω → ελεύθερος
λεφτά
λέχθηκα → λέω
λεχώνα → λοχεία
λέω

λέων
λήγουσα → λήγω
λήγω
λήθη
ληπτικός → λήγω
λήξη → λήγω
λησμονιά → λησμονώ
λησμονώ
ληστεία → ληστής
ληστεύω → ληστής
ληστής
ληστροικός → ληστής
λήφθηκα → λαμβάνω
λήψη → λαμβάνω
λιαν
λιανά → λιανός
λιανίζω → λιανός
λιανικά → λιανός
λιανικός → λιανός
λιανικός → λιανός
λιανικός → λιανός
λίγος
λίγο → λίγος
λιγοθυμιά → λιποθυμώ
λιγοθυμώ
λιγοθυμώ → λιποθυμώ
λίγος
λιγοστεύω → λιγοστός
λιγοστός
λιγοστός
λιγότερος → λίγος
λίθος → λίθος
λιθοβολισμός → λιθοβολώ
λιθοβολώ
λίθος
λικνίζω → λίκνο
λικνισμα → λίκνο
λίκνο

ρία. **β.** *απορόσ.* υπάρχει η φήμη = διαδίδεται, φημιολογείται: *Λέγεται ότι θα ακυρωθεί ο διαγωνισμός.* **λόγος** ο: ❶ η ομιλία: *Ο άνθρωπος, σε αντίθεση με τα ζώα, διαθέτει το χάρισμα του ~.* ❷ γλώσσα: *προφορικός και γραπτός ~.* ❸ παρουσίαση σκέψεων, ιδεών: *Αναζητούμε έναν νέο πολιτικό ~.* ❹ ομιλία μπροστά σε ακροατήριο: *Ο φιλόλογος θα εκφωνήσει τον ~ για την εθνική επέτειο.* ❺ άδεια, δικαίωμα ομιλίας: *δίνω/αφαιρώ/παίρνω τον ~.* ❻ συζήτηση, αναφορά σε κτ = κουβέντα: *Γίνεται πολύς ~ για την οικολογική κρίση.* ❼ γνώμη, άποψη: *Ο ~ του είναι σεβαστός από το συμβούλιο.* ❽ διαβεβαίωση, υπόσχεση: *Δεν τηρεί τον ~ του.* ❾ αιτία: *Όλα αυτά τα κάνει για οικονομικούς ~.* ❿ λογική: *ορθός ~.* ⓫ διδασκαλία, κήρυγμα: *ο ~ του Θεού.* **λόγια** τα: οτιδήποτε λέει κτ: *Θα στα πω με απλά ~.* **λογύδιο** το: υποκορ. μικρός ή σύντομος λόγος.

λέων ο: ❶ [επίσ.] το λιοντάρι. ❷ **Λέων** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστροεισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το πέμπτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

λήγω • **αόρ.** *έληξα*, **μππ.** *ληγμένος*: (αμτβ.) ❶ παίρνω τέλος = τελειώνω: *Η υπόθεση έληξε με αίσιο τρόπο.* ❷ παύω να ισχύω ή να είμαι έγκυρος ή κατάλληλος: *Η προθεσμία έληξε.* ❸ ΓΛΩΣΣ καταλήγω, τελειώνω: *Ρήματα που λήγουν σε -ώνω: διπλώνω, αραιώνω κτλ.* **λήξη** η. **ληπτικός -ή -ό.** **λήγουσα** η: ΓΛΩΣΣ η τελευταία συλλαβή λέξης.

λήθη η • **χωρίς πληθ.:** κατάσταση κατά την οποία κτ έχει σβηστεί από τη μνήμη = [προφ., λογοτ.] λησμονιά: *Φοβάται ότι τα έργα του θα περιπέσουν στη ~.*

Από το θ. του αορ. β' έλαθον του ΑΕ ρ. *λανθάνω* «διαφεύγω της προσοχής».

λησμονώ -ούμαι: [λογοτ.] (μτβ.) χάνω ή σβήνω από τη μνήμη μου κτ ή κτ = ξεχνώ ≠ θυμάμαι: *Μη μας λησμονήσεις εκεί που θα πας!* **λησμονιά** η: [λογοτ.] λήθη.

ληστής ο: πρόσωπο που αφαιρεί με βίαιο τρόπο ή με απειλή χρήματα ή άλλα αντικείμενα αξίας που βρίσκονται στην κατοχή άλλων. **ληστεία** η. **ληστροικός -ή -ό.** **ληστεύω -ομαι** (μτβ.).

λιαν (επίρρ.): [επίσ.] σε πολύ μεγάλο βαθμό, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. = πολύ: ~ *καλώς/επεικώς.*

λιανός -ή -ό: [οικ.] πολύ λεπτός ή αδύνατος: *Έφερε κάτι ~ ξυλαράκια για το άναμμα της φωτιάς.* **κάνω κτ λιανά:** εξηγώ με τρόπο διε-

ξοδικό. **λιανίζω** (μτβ.). **λιανικός -ή -ό:** αυτός που πουλιέται σε μικρές ποσότητες ή που διατίθεται κατευθείαν στον καταναλωτή ≠ χονδρικός: ~ *τιμή.* **λιανικά & -ώς** (επίρρ.)

λιγνός -ή -ό: αυτός που δεν έχει πάχος = λεπτός, αδύνατος ≠ παχύς: ~ *και μακροτά δάχτυλα.*

λίγος -η -ο • **συγκρ.** *λιγότερος*, *υπερθ.* *ελάχιστος*: ❶ αυτός που είναι μικρός σε αριθμό, διάρκεια ή ποσότητα ≠ πολύς: *Θα πάμε ~ μέρες στη Ρώμη. ~ φαγητό να μου βάλεις - δε θέλω πολύ.* ❷ αυτός που είναι μικρός, περιορισμένος ως προς την έκταση ή την ένταση: *Εδώ έχει λιγότερο θόρυβο.* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι μικρός σε αξία, που δεν είναι τόσο ικανός κτλ.: *Μου φάνηκε ~ για τον ρόλο του Οιδίποδα.* **λίγο** (επίρρ.) ≠ πολύ: *Είναι ~ να πάρεις το πτυχίο στα τέσσερα χρόνια;*

Από το μsn. *λίγος* που προέρχεται από το ΑΕ *όλιγος*. Το επίρρ. *λίγο* χρησιμοποιείται πολύ συχνά σε εκφρ. ευγενείας: *Έρχεσαι λίγο;*

λιγοστός -ή -ό: αυτός που είναι λίγος σε ποσότητα και αριθμό ≠ πολύς: *Οι πιθανότητες να τους βρουν ζωντανούς είναι ~.* **λιγοστεύω:** ❶ (μτβ.) μειώνω, περιορίζω = ελαττώνω ≠ αυξάνω: *Οι πόνοι λιγόστεψαν, αλλά δεν εξαφανίστηκαν.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι λιγότερος σε αριθμό ή ποσότητα = μειώνομαι, ελαττώνομαι, περιορίζομαι: *Αν δεις ότι ~ το νερό στην κατσαρόλα, βάλε κι άλλο!*

λιθοβολώ -ούμαι: (μτβ.) πετάω πέτρες σε κτ ή κτ = πετροβολώ: *Συγκεντρώθηκαν έξω από το σπίτι του και το λιθοβολούσαν.* **λιθοβολισμός** ο.

Από το ελνστ. *λιθοβολω* < *λίθος* + *βολή* (< *βάλλω*).

λίθος ο: [επίσ.] πέτρα: *πολύτιμος ~.* **εποχή του λίθου:** ΙΣΤ ιστορική περίοδος που χαρακτηρίζεται από τη χρήση εργαλείων και όπλων από πέτρα. **λίθινος -η -ο:** ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από πέτρα = πέτρινος: ~ *κατασκευή.* ❷ αυτός που αναφέρεται στην εποχή του λίθου.

λίκνο το: ❶ τόπος που γεννήθηκε κτ σημαντικό = κοιτίδα: *Η αρχαία Αθήνα είναι το ~ της Δημοκρατίας.* ❷ [επίσ.] κούνια για μωρό. **λικνίζω -ομαι:** (μτβ.) κουνάω κτ ελαφρά και με ρυθμό: *Τα σώματα των χορευτών λικνίζονταν στον ρυθμό της μουσικής.* **λικνισμα** το: αργή και ρυθμική κίνηση: *το ~ του κορμιού.*

Από το ελνστ. *λικνίζω* «λικνίζω» < ΑΕ *λίκνον*.

λίμα¹ η: μεταλλικό εργαλείο που χρησιμοποιού-
με για να λειανούμε επιφάνειες αντικειμένων
ή των νυχιών. **λιμάρω -ομαι:** (μτβ.) λειανώ ή
λεπταίνω κτ με τη λίμα: *Αν δεν ~ τη βίδα, δε
θα μπει στη θέση της. λιμάρισμα* το.

λίμα² η: μεγάλη πείνα, λαιμαργία: *Τι ~ είναι
αυτή, πόσες μέρες έχεις να φας; λιμασμένος
-η -ο.*

Από το μσν. *λιμάζω* < ΑΕ *λιμός*.

λιμάνι το: ❶ φυσική ή τεχνητή διαμόρφωση θα-
λάσσιας ακτής ή της όχθης λίμνης ή ποταμού,
στην οποία αγκυροβολούν με ασφάλεια τα
πλοία: *Ο Πειραιάς είναι ένα από τα πιο εμπο-
ρικά ~ της Μεσογείου.* ❷ πόλη που διαθέτει λι-
μάνι: *Ο Πειραιάς έχει το μεγαλύτερο ελληνικό
~.* ❸ (μτφ.) το μέρος ή το άτομο στο οποίο βρί-
σκει κπ καταφύγιο: *Η αγκαλιά της ήταν γι' αυ-
τόν απάνεμο ~.* **λιμένας** ο: [επίσ.] λιμάνι. **λιμε-
νικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το λιμάνι:
~ τέλη. ~ **Σώμα:** σώμα με στρατιωτική οργά-
νωση που ασκεί τον έλεγχο των λιμανιών και
κάθε πλωτού μέσου. **Λιμενικό** το: το Λιμενικό
Σώμα. **λιμενικός** ο, η: πρόσωπο που υπηρετεί
στο Λιμενικό Σώμα. **λιμενάρχης** ο, η: επικεφα-
λής των λιμενικών αρχών σ' ένα λιμάνι. **λιμε-
ναρχείο** το: υπηρεσία που διοικεί ένα λιμάνι
και (συνεκδ.) το κτίριο στο οποίο στεγάζεται:
πληροφορίες στο ~ Ραφήνας.

λίμνη η: ❶ φυσική ή τεχνητή κοιλότητα της γης
με γλυκό νερό, η οποία δεν επικοινωνεί με τη
θάλασσα: η ~ της Καστοριάς. ❷ (μτφ.) συγκέ-
ντρωση ποσότητας υγρού σ' ένα μέρος: *Βρέ-
θηκε δολοφονημένος δίπλα σε μια ~ αίματος.*
λιμνάζω: (αμτβ.) ❶ (για νερά) σχηματίζω λί-
μνη: *Σ' αυτό το σημείο τα νερά της βροχής ~.*
❷ (μτφ.) αδρανών, παραμένω στάσιμος: *Οι αλ-
λαγές στο σύστημα υγείας ~ εδώ και χρόνια.*
λιμνήσιος -α -ο: αυτός που έχει σχέση με τη
λίμνη: ~ ψάρι.

λιμοκτονώ: (αμτβ.) ❶ υποφέρω ή πεθαίνω από
πείνα, από αστία: *Πολλά παιδιά σε χώρες της
Αφρικής ~.* ❷ (μτφ.) βρίσκομαι σε τόσο μεγά-
λη φτώχεια, που δεν έχω να φάω: *Δεν έχουν
χρήματα και η οικογένειά τους λιμοκτονεί.*

Από το ΑΕ *λιμοκτονώ*, σύνθ. από *λιμός* + *κτονώ* (<
κτείνω «σκοτώνω»).

λιμός ο: μεγάλη πείνα λόγω έλλειψης τροφίμων:
*Πολλοί από τους πολιορκημένους πέθαναν
από ~.*

Προσοχή στη διαφορετική ορθογρ. και σημ. των λ.
λιμός (μεγάλη πείνα) και *λοιμός* (θανατηφόρα επι-
δημία ~ λ.).

λινός -ή -ό: αυτός που είναι κατασκευασμένος
από ίνες λιναριού: ~ *πουκάμισο. λινό* το:
ύφασμα ή ρούχο από λινάρι: *Είναι στη μόδα
τα λινά.*

λιποθυμώ & [λαϊκ.] λιγοθυμώ & -άω: (αμτβ.) χά-
νω ξαφνικά και προσωρινά τις αισθήσεις μου:
*Μόλις είδε τον αδελφό της τραυματισμένο, λι-
ποθύμησε. λιποθυμία & [λαϊκ.] λιγοθυμία* η:
ξαφνική και παροδική απόλεια των αισθήσεων.
λιπόθυμος -η -ο: *Επεσε ~ από την εξαντλητική
εργασία. λιποθυμικός -ή -ό:* αυτός που έχει σχέ-
ση με τη λιποθυμία: *Υποφέρει από ~ κρίσεις.*

Από το ΑΕ *λιποθυμώ* από το *λιπο-* (< *λείπω*) + *θυ-
μός* «καρδιά».

λίπος το: ❶ στερεά οργανική ουσία που υπάρχει
στο σώμα του ανθρώπου και των ζώων: *Κάνε
δίαιτα, για να φύγει αυτό το ~! Δεν τρώω
κρέας με ~. = πάχος.* ❷ φυτική ουσία με ανά-
λογη σύσταση: *Η μαργαρίνη είναι φυτικό ~.*
λιπαίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αλείφω κτ (κυρίως μη-
χανικό μέρος) με λίπος ή ειδικό λάδι, για να
το προφυλάξω από τη φθορά = λαδώνω. ❷
εμπλουτίζω το έδαφος με λίπασμα. **λίπανση** η:
❶ το να λιπαίνει κπ κτ (σημ. 1) = λάδωμα. ❷
εμπλουτισμός του εδάφους με λίπασμα. **λιπα-
ντικός -ή -ό. λιπαντικό** το: λιπαντική ουσία.
λιπαρός -ή -ό: αυτός που περιέχει λίπος: ~
δέρμα. λιπαρά τα: ουσίες που περιέχουν λί-
πος: *γιαούρτι με λίγα ~. λιπόδης -ης -ες:* αυ-
τός που έχει λίπος ή τις ιδιότητες του λίπους:
~ ουσία. ~ σχ. **αγενής.**

λιποτακτώ: (αμτβ.) ❶ εγκαταλείπω αδικαιολό-
γητα τον στρατό: *Όποιος ~, περνάει στρατο-
δικείο.* ❷ (μτφ.) εγκαταλείπω τους συναγωνι-
στές μου: *Συμμετείχε στην αεργία, αλλά τε-
λικά λιποτάκτησε. λιποτάκτης* ο, **-τρια** η:
πρόσωπο που λιποτακτεί: *Άργησε πολλές μέ-
ρες να γυρίσει στη μονάδα του, γι' αυτό κη-
ρύχτηκε ~. λιποταξία* η.

Από το ΑΕ *λιποταξία*, που προέρχεται από το πρό-
θημα *λιπο-* (< *λείπω*) + *τάξη* (< *τάσσω*).

λίμα¹
λίμα²
λιμάνι
λιμάρισμα → λίμα¹
λιμάρω → λίμα¹
λιμασμένος → λίμα²
λιμεναρχείο → λιμάνι
λιμενάρχης → λιμάνι
λιμένας → λιμάνι
Λιμενικό → λιμάνι
λιμενικός → λιμάνι
λιμνάζω → λίμνη
λίμνη
λιμνήσιος → λίμνη
λιμοκτονώ
λιμός
λινό → λινός
λινός
λιπαίνω → λίπος
λίπανση → λίπος
λιπαντικό → λίπος
λιπαντικός → λίπος
λιπαρά → λίπος
λιπαρός → λίπος
λιποθυμία → λιποθυμώ
λιποθυμικός → λιποθυμώ
λιπόθυμος → λιποθυμώ
λιποθυμώ
λίπος
λιποτάκτης → λιποτακτώ
λιποτάκτης → λιποτακτώ
λιποτακτώ
λιποτακτώ
λιποταξία → λιποτακτώ

λιπώδης → λίπος
λιτά → λιτός
λιτανεία
λιτός
λιτότητα → λιτός
λίτρο
λιώνω
λιώσιμο → λιώνω
λογοκρισία → λογαριάζω
λογοκριτής → λογοκρίνω
λογοκριτικός → λογοκρίνω
λογοκρίτρια → λογοκρίνω

λιτανεία η: περιφορά εικόνων ή λειψάνων σε θρησκευτική πομπή που έχει χαρακτηρήα παρακλήσης: *Αύριο θα γίνει η ~ της εικόνας του Αγίου Σπυρίδωνα.*

λιτός -ή -ό: ❶ αυτός που αρκείται σε λίγα, απλός και χωρίς πολυτέλεια: ~ διατροφή. ❷ αυτός που δεν έχει περιττά στολίδια: *Το κείμενό του έχει ακριβή και ~ διατύπωση.* **λιτά** (επίρρ.). **λιτότητα** η: περιορισμός στα λίγα και άκρως απαραίτητα: *μέτρα λιτότητας.* *Η ζωή του είχε ως γνώμονα τη ~ και τη σωφροσύνη.* = ολιγάρκεια.

λίτρο το: μονάδα όγκου ή χωρητικότητας: *Βάλε μου είκοσι λίτρα αμολυβδη βενζίνης!*

λιώνω: ❶ α. (μτβ.) μεταβάλλω κτ στερεό σε υγρό με τη βοήθεια θερμότητας: *Ο δυνατός ήλιος έλιωσε το χιόνι.* β. (αμτβ.) γίνομαι υγρό από στερεό: *Έλιωσαν τα χιόνια.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ πολύ, το διαλύω: *Πρώτα θα λιώσεις τις πατάτες.* ❸ (μτφ., μτβ.) νικώ, διαλύω, καταστρέφω: *Την άλλη Κυριακή θα τη λιώσουμε την ομάδα σας!* ❹ α. (μτβ.) φθείρω κτ από τη συχνή χρήση: *Μη φοράς συνέχεια τα καλά σου παπούτσια, θα τα λιώσεις!* β. (αμτβ.) φθείρομαι: *Έλιωσαν τα παπούτσια.* ❺ (μτφ.) α. (μτβ.) φθείρω, μαραζώνω: *Την έλιωσε το μαράζι της ξενιτιάς.* β. (αμτβ.) Λιώνει από έρωτα για τη Μάιρη. **λιώσιμο** το.

Από το μsn. λιώνω < ελνστ. λειῶ (< λείωσ).

λογαριάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) υπολογίζω, μετρώ: ~ τα έξοδα αυτού του μήνα. ❷ (μτβ.) παίρνω υπόψη μου, υπολογίζω: *Άμα θέλει να κάνει κάτι, δε ~ κανέναν.* ❸ (μτβ.) θεωρώ: *Δεν τον ~ για συγγενή μου μετά από αυτή την πράξη του.* ❹ (μτβ.) σχεδιάζω, έχω την πρόθεση: ~ να πάμε ταξίδι. ~ χωρίς τον ξενοδόχο: σχεδιάζω κτ χωρίς να υπολογίζω τον άμεσα ενδιαφερόμενο. ❺ παθ. (αμτβ.) λύνω τις διαφορές μου, έρχομαι σε αναμέτρηση με κπ: *Θα λογαριαστούμε οι δυο μας.* **λογοκρισμός** ο: ❶ εκτέλεση αριθμητικών πράξεων και υπολογισμών, μέτρηση: *Θα μας κάνετε τον ~;* ❷ απόδειξη που δείχνει το ποσό που οφείλει κπ: *Ο ~ της ΔΕΗ είναι μέσα στο συρτάρι.* ❸ μερίδα που ανοίγεται κυρίως σε τράπεζα και αφορά ορισμένο πρόσωπο, είδος ή σκοπό: *Τα χρήματα να τα καταθέσετε στον τραπεζικό μου ~.* ❹ συνήθ. πληθ. (μτφ.) δοσοληψίες κάθε μορφής: *Μεταξύ τους υπάρχουν ανοιχτοί λογαριασμοί από πέρυ-*

σι. ξεκαθάρισμα λογαριασμών: τακτοποίηση διαφορών με βίαιο τρόπο: *Η βομβιστική επίθεση ήταν ~ μεταξύ ανθρώπων του υποκόσμου.*

Από το μsn. λογαριάζω < ΑΕ λογάριον, υποκορ. του λόγος.

λογικός -ή -ό: ≠ παράλογος ❶ αυτός που έχει την ικανότητα να σκέφτεται με βάση τον ορθό λόγο και να ενεργεί ανάλογα: *Ο άνθρωπος είναι ~ ον.* ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από ορθή σκέψη: *Μπορείς να δώσεις μια ~ εξήγηση για την αδιαφορία του;* ❸ αυτός που δε χαρακτηρίζεται από υπερβολές = κανονικός: *Αυτό το κατάστημα έχει ~ τιμές.* **λογική** η: το να σκέφτεται κανείς ορθά. **λογικό** το & **λογικά** τα: νους, ορθή σκέψη: *Μήπως έχασε τα ~ του, τι είναι αυτά που λέει;* **λογικά** (επίρρ.). **λογικεύω -ομαι:** (μτβ.) κάνω κπ να σκεφτεί λογικά: *Κοίταξε να λογικέψεις την κόρη σου, γιατί δεν τα πάει καλά στο σχολείο!*

λόγιος ο, **λογία** η: ❶ πρόσωπο που είναι πνευματικά καλλιερημένο, με έργο κυρίως στις ανθρωπιστικές επιστήμες. ❷ διανοούμενος, άνθρωπος των γραμμάτων, κυρίως της περιόδου από την Αναγέννηση μέχρι και τον 19ο αι.: *Οι Έλληνες ~ μετά την Άλωση πήγαν στη Δύση.* **λόγιος -α -ο:** αυτός που σχετίζεται ή ταιριάζει σε λόγο: ~ ύφος/γλώσσα/προέλευση.

Από το ΑΕ λόγος.

λογισμικό το: πληροφ προγράμματα και εφαρμογές ηλεκτρονικού υπολογιστή.

λογιστής ο, **-ίστρια** η: επαγγελματίας με οικονομικές σπουδές που ασχολείται με την καταγραφή της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης: *Εργάζεται ως ~ σε μεγάλη επιχείρηση τροφίμων.* **λογιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους λογιστές και τη λογιστική: ~ βιβλία. **λογιστική** η & **λογιστικά** τα: κλάδος της οικονομικής επιστήμης που ασχολείται με την καταγραφή και τον έλεγχο της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης. **λογιστήριο** το: τμήμα επιχείρησης που ασχολείται με την τήρηση των λογιστικών βιβλίων, και (συνεκδ.) οι εργαζόμενοι σε αυτό και ο χώρος στον οποίο στεγάζεται: *Να πάρετε την αποζημίωση από το ~!*

λογοκρίνω -ομαι: (μτβ.) εμποδίζω την ελευθερία της έκφρασης, παρεμβαίνοντας στο πε-

ριεχόμενο κειμένων, έργων κτλ. που δεν εγκρίνονται από την εξουσία: *Τα άρθρα του είχαν λογοκριθεί πολλές φορές από τη δικτατορία.* **λογοκρισία** η: το να λογοκρίνει κπ κτ και η υπηρεσία που ασκεί τη λογοκρισία: *Η ~ χαρακτηρίζει φασιστικά καθεστώτα.* **λογοκριτής ο, -ίτρια** η: πρόσωπο που ασκεί λογοκρισία. **λογοκριτικός -ή -ό.**

Από τα λόγος + κρίνω.

λογοτεχνία η: ❶ καλλιέργεια του έντεχνου λόγου, παραγωγή ποιητικού λόγου και έντεχνης πεζογραφίας. ❷ το σύνολο των λογοτεχνικών έργων ενός λαού, μιας εποχής κτλ.: *Προτιμώ την ελληνική από την ξένη ~.* **λογοτέχνης ο, -ης & λογοτέχνιδα** η: συγγραφέας πεζών ή ποιητικών έργων. **λογοτεχνικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη λογοτεχνία ή τον λογοτέχνη: ~ *κείμενο / περιοδικό.* **λογοτεχνικά** (επίρρ.). **λογοτέχνημα** το: λογοτεχνικό έργο.

λοιμός ο: ❶ κάθε μορφή επιδημικής ασθένειας με μεγάλη εξάπλωση. ❷ πανούκλα. **λοιμώδης -ης -ης -ες:** αυτός που έχει σχέση με μολυσματική ασθένεια: *Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων.* *σχ. λιμός & αγενής.*

λοιπός -ή -ό: υπόλοιπος: *Την εκδήλωση θα χαιρετήσουν οι πολιτικές, στρατιωτικές και ~ αρχές της περιοχής. και τα λοιπά (κτλ.) ή και λοιπά (κ.λπ.):* για όσα παραλείπονται, επειδή εύκολα εννοούνται. **λοιπόν** (σύνδ.): ❶ δηλώνει συμπέρασμα ή συνέπεια που προκύπτει από τα προηγούμενα: *Ωστε ~ δε θα έρθετε!* ❷ συνδέει δύο προτάσεις που δηλώνουν γεγονότα τα οποία γίνονται το ένα μετά το άλλο ή εξαιτίας του άλλου: *Ήταν άρρωστος στις εξετάσεις ~ αναγκάστηκε ~ να δώσει το μάθημα άλλη μέρα.* ❸ (σε επιφ. χρήση) εκφράζει αμηχανία, ενδιαφέρον, δυσανεξία, έκπληξη κτλ. σε σχέση με κτ που έχει προηγηθεί: *Και τι έγινε, ~, που δεν ήρθε κανείς;*

Από το ΑΕ λοιπός που προέρχεται από το λείπω. Από την ίδια ρίζα παράγονται και τα σύνθετα υπόλοιπος, ελλιπής, έλλειψη.

λοξός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι ευθύς = πλάγιος ≠ ίσιος: *Θα πάρεις τον ~ δρόμο. ~ ματιά / βλέμμα:* κοίταγμα με την άκρη του ματιού: *Έριχνε ~ ματιές, για να δει με ποιον μιλάω.* ❷ (μτφ., για πρόσ.) αυτός που είναι παράξε-

νος, ανισόρροπος: *Πρόσεξε τι θα πεις, γιατί είναι ~ και δεν ξέρεις πώς θα αντιδράσει.* **λοξά** (επίρρ.).

λούζω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** πλένω τα μαλλιά κπ: *Θα σε λούσω εγώ.* **β.** (μτφ.) για έντονο, άπλετο φως: *Το δωμάτιο το ~ ο ήλιος όλη μέρα.* **γ.** (μτφ.) μαλώνω, βρίζω = επιπλήττω: *Τον έλουσε με αχαρακτήριστες εκφράσεις.* ❷ **παθ. α.** πλένω τα μαλλιά μου: *Μόλις λούστηκες και βγαίνεις;* **β.** (μτβ.) παθαίνω κτ, υφίσταμαι: *Αυτά που κοροΐδενε, τα λούζεται τώρα ο ίδιος.* **λουίζομαι στον ιδρώτα:** ιδρώνω πολύ. **λούσιμο** το: ❶ το πλύσιμο των μαλλιών: *Το μαλλί σου χρειάζεται ~.* ❷ (μτφ.) το έντονο βρσίσιμο: *Έφαγε ένα ~ που θα το θυμάται!*

Από το μσν. λούζω < ΑΕ λούω.

λουλούδι το: ❶ άνθος φυτού: *στεφάνι από ~.* ❷ φυτό που καλλιεργείται για τα άνθη του: *Ποτίζω τα ~ της βεράντας.* ❸ (μτφ.) **α.** άτομο αθώο και αξιαγάπητο: *Παντρεύτηκες αυτό το ~ και πρέπει να το προσέχεις.* **β.** [ειρων.] άτομο πονηρό, ανήθικο: *Συνέλαβε η αστυνομία κάτι ~!* **λουλουδέσιος -α -ο:** αυτός που είναι φτιαγμένος από λουλούδια: ~ *στεφάνι.* **λουλουδάτος -η -ο:** (κυρ. για ύφασμα) αυτός που είναι στολισμένος με σχέδια λουλουδιών: ~ *φόρεμα.* **λουλουδίξω & λουλουδιάζω:** (αμτβ.) ❶ (για φυτά) βγάζω λουλούδια, ανθίζω. ❷ (μτφ., για πρόσ.) είμαι στην ακμή μου ή σε περίοδο ευτυχίας.

λωρίδα & λωρίδα η: ❶ στενόμακρο κομμάτι από κπ υλικό: *Κόψε το πανί σε ~!* ❷ (μτφ.) στενόμακρο τμήμα επιφάνειας: *στενή ~ γης.* **λωρίδα κυκλοφορίας:** καθένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζονται οι δρόμοι για την κυκλοφορία των οχημάτων.

λοχεία η: ❶ η κατάσταση γυναίκας που γέννησε πρόσφατα. ❷ χρονικό διάστημα σαράντα περσίτου ημερών μετά από τη γέννα. **λεχώνα** η: [οικ.] γυναίκα που γέννησε πρόσφατα.

Από το ΑΕ λοχείω < λέχος «κρεβάτι».

λόχος ο: μονάδα του Στρατού, που αποτελείται από 130-150 άνδρες: *Υπηρετεί στον ~ Διοικήσεως της Μεραρχίας.* **λοχαγός ο:** αξιωματικός του Στρατού Ξηράς που διοικεί λόχο. **λοχίας ο:** υπαξιωματικός του Στρατού Ξηράς.

λυγίζω -ομαι & λυγώ & -άω -ιέμαι: ❶ **α.** (μτβ.) κά-

λόγος → λέω
λογοτέχνημα → λογοτεχνία
λογοτέχνης → λογοτεχνία
λογοτεχνία
λογοτέχνηδα → λογοτεχνία
λογοτεχνικά → λογοτεχνία
λογοτεχνικός → λογοτεχνία
λογύδριο → λέω
λόγω → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
λοιμός
λοιμώδης → λοιμός
λοιπόν → λοιπός
λοιπός
λοξά → λοξός
λοξός
λούζω
λουλουδάτος → λουλούδι
λουλουδέσιος → λουλούδι
λουλούδι
λουλουδιάζω → λουλούδι
λουλουδίξω → λουλούδι
λωρίδα
λούσιμο → λούζω
λοχαγός → λόχος
λοχεία
λοχίας → λόχος
λόχος
λυγερός → λυγίζω
λυγίζω
λυγίσμα → λυγίζω

λυγμός
λυγώ → λυγίζω
λυμαίνομαι
λύματα
λύνω
λύπη
λυπηρός → λύπη
λύπηση → λύπη
λυπητερά → λύπη
λυπητερός → λύπη
λυπώ → λύπη
λύρα
λυράρης → λύρα
λυράρισσα → λύρα
λυρικά → λυρικός
λυρισμός → λυρισμός
λύση → λύνω
λύσιμο → λύνω
λύσσα
λυσσαλέα → λύσσα
λυσσαλέος → λύσσα
λυσσασμένος → λυσώ
λυσώ → λύσσα
λυσσώδης → λύσσα
λυτός → λύνω

μπτω κτ ≠ ισίωνο: *Μπορείς να λυγίσεις τη βέργα; ~ τα γόνατα.* **β.** (αμτβ.) κάμπτομαι: *Τα κλαδιά της ιτιάς ~, για να μη σπάσουν από τον άνεμο.* *Λύγισαν τα γόνατά του από την εξάντληση.* **②** (μτφ.) **α.** (μτβ.) καταβάλλω κτ, τον κάνω να υποχωρήσει: *Τον λύγισαν οι οικονομικές δυσκολίες.* **β.** (αμτβ.) καταβάλλομαι, νικιέμαι, χάνω το θάρρος μου: *Λύγισε μπροστά στις απειλές των αστυνομικών.* **σειέται και λυγιέται: περπατά προκλητικά. λύγισμα το. λυγερός -ή -ό:** ευλύγιστος και κομπός: ~ κορμωστασιά.

Από το ΑΕ λυγίζω < λύγος «λυγαριά».

λυγμός ο: σύσπαση των μυών του λάρυγγα, που συνοδεύει το έντονο κλάμα: *Μόλις άκουσε την αυστηρή τιμωρία, ξέσπασε σε λυγμούς.*

Από το ελνστ. λυγμός με αρχική σημασία «λόξιγκας».

λυμαίνομαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (μτβ.) καταστρέφω, ρημάζω ή εκμεταλλεύομαι με αθέμιτο τρόπο: *Οι έμποροι ναρκωτικών λυμαίνονται την περιοχή.*

λύματα τα: ακάθαρτα νερά και άλλα υγρά απόβλητα κατοικιών, βιομηχανιών κτλ.: *Το ποτάμι έχει υποστεί ρύπανση από τα ~ της βιομηχανικής μονάδας.*

Από το ΑΕ λύμα «νερό της μπουγάδας».

λύνω -ομαι: (μτβ.) **①** χαλαρώνω κτ που είναι δεμένο, καταργώντας κόμπο κτλ. ≠ δένω: ~ τα κορδόνια των παπουτσιών μου. **②** απαλλάσσω κτ ή κτ από το δέσιμο ≠ δένω: *Λύσε τον σκύλο να τον πάμε βόλτα!* **③** (μτφ.) διακόπτω, σταματώ: *Οι συμβασιούχοι δε θα λύσουν την απεργία, αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους.* **④** βρίσκω το αποτέλεσμα: *Έλυσες τις ασκήσεις;* **⑤** επιλύω, διευθετώ τις δυσκολίες: *Το πρόβλημα λύθηκε με απόφαση του υπουργείου.* **⑥** εξηγώ, ερμηνεύω κτ: *Ποιος θα μας λύσει μια απορία;* **λύση η:** **①** η εύρεση του αποτελέσματος σε ένα μαθηματικό πρόβλημα: *Η ~ της εξίσωσης είναι γραμμένη στον πίνακα.* **②** ρύθμιση των δυσκολιών: *Στο πρόβλημα πρέπει να δοθεί πολιτική ~.* **③** εξήγηση, ερμηνεία: *Η ~ του αινίγματος την παιδεψε.* **④** τερατισμός, διακοπή: *Η ~ του αποκλεισμού των εθνικών οδών από τους αγρότες αποφασίστηκε μόλις.* **λύσιμο το:** **①** το να λύνει κτ κτ που είναι

δεμένο. **②** (μτφ.) τερατισμός μιας κατάστασης: *Το ~ της πολιορκίας ήταν θέμα χρόνου.* **③** εύρεση του αποτελέσματος: *Με βοηθάει στο ~ των ασκήσεων.* **④** εξήγηση, ερμηνεία: *Το ~ του μυστηρίου δεν είναι εύκολη υπόθεση.* **λυτός -ή -ό:** όχι δεμένος: *Είχε τα μαλλιά της ~.*

Από το ΑΕ λύω. Στη ΝΕ συναντάμε το λύω ως β' συνθ. στα συνθ. αναλύω, παραλύω, διαλύω κτλ.

λύπη η: δυσάρεστο συναίσθημα που νιώθει κτ για κτ άσχημο ή θλιβερό: *Όλοι νιώσαμε ~ για την ατυχία του φίλου μας.* = στενοχώρια, θλίψη ≠ χαρά. *Νιώθω μεγάλη ~, βλέποντας τη φτώχεια τους.* **λυπώ -ούμαι & -άμαι:** **①** (μτβ.) κάνω κτ να νιώσει λύπη, πικραίνω: *Μας λύπησε πολύ η χυδαία συμπεριφορά του.* **②** παθ. **α.** (αμτβ.) αισθάνομαι λύπη, στενοχωριέμαι: ~, δε θα έρθω αύριο. **β.** (μτβ.) νιώθω οίκτο, συμπόνω κτ: *Τον ~ για το κακό που έπαθε.* **λύπηση η:** οίκτος, συμπόνια. **λυπηρός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί λύπη: *Είναι ~ το ότι παράτησες τις σπουδές σου.* **λυπητερός -ή -ό:** αυτός που εκφράζει λύπη: ~ τραγουδι. **λυπητερά** (επίρρ.).

λύρα η: **①** μουσικό όργανο με χορδές το οποίο παίζεται με δοξάρι: *κρητική/ποντιακή ~.* **②** στην αρχαιότητα, μουσικό όργανο με χορδές που παιζόταν με τα δάχτυλα: *η ~ του Απόλλωνα.* **λυράρης ο, -ισσα η:** λαϊκός οργανοπαίχτης που παίζει λύρα: *οι ~ της Κρήτης.*

λυρικός -ή -ό: **①** φιλολ αυτός που εκφράζει υποκειμενικά, προσωπικά συναισθήματα: ~ ποίηση. **②** αυτός που σχετίζεται με τη λυρική ποίηση: ~ ποιητής. **λυρικά** (επίρρ.). **λυρισμός ο:** **①** η έκφραση των προσωπικών συναισθημάτων του δημιουργού: *Στο ποιητικό του έργο είναι διάχυτος ο ~.* **②** η χρήση λυρικού ύφους στην πεζογραφία, στο θέατρο κτλ: *Πρόκειται για ένα κινηματογραφικό έργο με έντονο ~.*

λύσσα η: **①** θανατηφόρα αρρώστια των σαρκοφάγων ζώων που μεταδίδεται και στον άνθρωπο με δάγκωμα από το μολυσμένο ζώο. **②** (μτφ.) μεγάλη μανία: *Και οι δύο στρατοί πολέμησαν με ~.* **③** [οικ.] υπερβολικά αλμυρό φαγητό: *Η μακαρονάδα είναι ~, δεν μπορώ να τη φάω.* **λυσώ & -άω** • μπτ. λυσσασμένος: (αμτβ.) **①** προσβάλλομαι από λύσσα: *Πρόσεξε, ο σκύλος είναι λυσσασμένος!* **②** (μτφ.) καταλαμβάνομαι από οργή, μανία, πάθος: *Λύσσαξε να παντρευτεί, και τώρα το μετάνιωσε.* **λυσσώδης -ης -ες:** αυτός που διακα-

τέχεται από οργή, μανία = λυσσαλέος: *Παρά τη ~ αντίσταση των πολιορκημένων, το κάστρο τελικά παραδόθηκε.* ~ σχ. **αγενής, λυσσαλέος -α -ο:** λυσώδης. **λυσσαλέα** (επίρρ.).

λύτρα τα: χρηματικό ποσό που ζητάει ο απαγωγέας για να ελευθερώσει κπ που έχει απαγάγει ή αιχμαλωτίσει: *Οι απαγωγείς ζήτησαν ~ δύο εκατομμυρίων ευρώ.*

Από το ΑΕ *λύτρον* < *λύω*.

λυτρόνω -ομαι: (μτβ.) απαλλάσσω κπ από βάσανα και συμφορές: *Ο στρατός τους λύτρωσε από τα δεινά της σκλαβιάς.* **λυτρωτής ο:** ❶ πρόσωπο που απαλλάσσει από τα δεινά, τα βάσανα = σωτήρας. ❷ **Λυτρωτής ο:** ο Ιησούς

Χριστός, ως σωτήρας του ανθρώπου. **λυτρωμός ο & λύτρωση η:** *Ο ~ του έθνους από τη σκλαβιά.* **λυτρωτικός -ή -ό:** αυτός που σώζει, λυτρώνει από τα δεινά. **λυτρωτικά** (επίρρ.).

λωποδύτης ο, -τρια & -τισσα η: ❶ κλέφτης μικροποσών ή μικροαντικειμένων: *Ένας ~ προσπάθησε να μου πάρει το κινητό.* ❷ **απατεώνας:** *Πρόκειται για μεγάλο ~, έχει εξαπατήσει πολλούς.*

λώρος ο: ΑΝΑΤ μακρύς και λεπτός σωλήνας που συνδέει το έμβρυο με τον πλακούντα για τη λήψη τροφής και οξυγόνου. **ομφάλιος ~ α.** **λώρος β.** (μτφ.) στενός δεσμός που μας συνδέει μ' ένα πρόσωπο ή με μια κατάσταση: *Πρέπει να κόψεις τον ~ με τους γονείς σου, να γίνεις ανεξάρτητος!*

λύτρα
λυτρωμός → λυτρόνω
λυτρόνω
λύτρωση → λυτρόνω
λυτρωτής → λυτρόνω
λυτρωτικά → λυτρόνω
λυτρωτικός → λυτρόνω
*λυώνω → λιώνω
λωλός → σχ. όλεθρος
λωποδύτης
λωποδύτσα → λωποδύτης
λωποδύτρια → λωποδύτης
λωρίδα → λουρίδα
λώρος

Μα¹ (σύνδ.): ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο ή διαφορετικό: *Ήθελα να έρθω στο πάρτι, ~ δεν μπορούσα.* = αλλά, όμως, ωστόσο. **δεν έχει ~ και ξεμά/μον:** δε δέχομαι αντιρρήσεις. ❷ (σε διάλογο) δηλώνει αλλαγή θέματος ή έκφραση έκπληξης: *~ ας πούμε και κάτι άλλο.* = αλλά. *~ τι μου λες!*

Από το ιταλ. *ma* < λατ. *magis* «επιπλέον».

μα² (μόρ.): (+ αιτ.) χρησιμοποιείται για να ορκιστούμε σε κπ ή κτ: *~ τον Θεό/Αλλάχ/την πίστη μου.*

Από το ΑΕ επιβιβαιωτικό μόρ. *μά*.

μαγαζί το: ❶ κτίριο ή τμήμα κτιρίου όπου πουλιούνται διάφορα αγαθά = κατάστημα. ❷ **πληθ.** εμπορικό κέντρο, τμήμα πόλης με πολλά μαγαζιά.

μαγεία η: ❶ σύνολο μυστικιστικών πράξεων (π.χ. κάλεσμα πνευμάτων ή προσώπων που δε ζουν κτλ.) για να πετύχουμε κτ που φαίνεται αδύνατο: *λεντή/μαύρη ~. ως διά μαγείας:* ξαφ-

νικά, εκεί που δεν το περιμέναμε: *Το χαμένο πορτοφόλι βρέθηκε ~.* ❷ πολύ ευχάριστη εντύπωση ή συναίσθημα και (συνεκδ.) αυτό που προκαλεί: *η ~ της θάλασσας.* **μάγος ο, -ισσα η.** **μαγικός -ή -ό.** **μαγικά** (επίρρ. στη σημ. 2). **μαγικά** τα. **μάγια** τα. **μαγεύω -ομαι.** **μαγευτικός -ή -ό.** **μαγευτικά** (επίρρ. στη σημ. 2).

μαγειρεύω -ομαι: ❶ (μτβ.) ετοιμάζω φαγητό, βάζω μαζί διάφορα συστατικά και τα ψήνω, βράζω κτλ.: *~ φασόλια/σουπά.* ❷ (μτφ., μτβ.) αλλάζω κτ που είναι σε εξέλιξη κρυφά και εις βάρος κπ: *~ τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας.* **μαγειρέμα** το. **μαγειρευτός -ή -ό:** αυτός που έχει μαγειρευτεί σε κατσαρόλα, όχι ψητός ή βραστός. **μάγειρας & -ος ο, -ισσα η.** **μαγειρείο** το: χώρος όπου μαγειρεύουν ή εστιατόριο. **μαγειρικός -ή -ό.**

μάγκας ο: ❶ άνθρωπος λαϊκός με ιδιαίτερη εμφάνιση και συχνά προκλητική συμπεριφορά, που προσπαθεί να επιβληθεί: *~ της πιάτσας.* *Είμαι/το παίζω ~. Κάνω τον ~.* ❷ άνθρωπος πολύ ικανός, θαρραλέος: *Είναι ~, τη βοήθησε, παρόλο που κινδύνευε κι ο ίδιος.* **μαγκιά η.** **μάγκικος -η -ο.** **μάγκικα** (επίρρ.).

μ' → με
μα¹
μα²
μαγαζί
*μαγγώνω → μαγκώνω
μαγεία
μάγειρας → μαγειρεύω
μαγειρείο → μαγειρεύω
μαγειρέμα → μαγειρεύω
μαγειρευτός → μαγειρεύω
μαγειρεύω
μαγειρικός → μαγειρεύω
μαγειρίσσει → μαγειρεύω
μάγειρος → μαγειρεύω
μαγευτικά → μαγεία
μαγεύω → μαγεία
μάγια → μαγεία
μαγικά → μαγεία
μαγκικός → μαγεία
μάγισσα → μαγεία
μάγκας
μαγκιά → μάγκας
μάγκικα → μάγκας
μάγκικος → μάγκας

Προέρχεται από το τουρκ. *manga* «μικρό στρατιωτικό σώμα».

- μάγκωμα → μαγκώνω
- μαγκώνω
- μαγνήτης
- μαγνητίζω → μαγνήτης
- μαγνητικός → μαγνήτης
- μαγνητισμός → μαγνήτης
- μαγνητοσκόπηση → μαγνητοσκοπώ
- μαγνητοσκοπώ
- μαγνητοφώνηση → μαγνητόφωνο
- μαγνητόφωνο
- μαγνητόφωνο → μαγνητόφωνο
- μάγος → μαγεία
- μάδημα → μαδώ
- μαδώ
- μαεστρία → μαέστρος
- μαέστρος
- μάζα
- μάζεμα → μαζεύω
- μαζεύω
- *μαζή → μαζί
- μαζί
- μαζικά → μάζα
- μαζικός → μάζα
- *μαζύ → μαζί
- μαθαίνω
- μαθεύομαι
- μάθημα → μαθαίνω
- μαθηματικά
- μαθηματικά
- μαθηματικός → μαθηματικά
- μαθηματικός → μαθηματικά
- μαθημένος → μαθαίνω
- μάθηση → μαθαίνω
- μαθησιακός → μαθαίνω
- μαθητεία → μαθητεύω
- μαθητεύομενος → μαθητεύω
- μαθητεύω
- μαθητής → μαθαίνω
- μαθητικός → μαθαίνω
- μαθητήρια → μαθαίνω
- μαία
- μαιευτήρας → μαία
- μαιευτήριο → μαία
- μαιευτική → μαία
- μαιευτικός → μαία
- μαινόμενος → μαινοίμαι
- μακάβριος
- μακάρι
- μακαρίζω → μακάριος
- μακάριος
- μακαριότητα → μακάριος

μαγκώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) πιάνω και πιέζω κτ πολύ δυνατά: ~ το δάχτυλο στην πόρτα. ❷ (αμτβ.) σταματώ να λειτουργώ κανονικά: ~ η πόρτα και δεν κλείνει. **μάγκωμα** το.

μαγνήτης ο: σώμα που έχει την ιδιότητα να έλκει μέταλλα: ορυκτός / φυσικός ~ . **μαγνητισμός ο:** φυσ ❶ η ιδιότητα του μαγνήτη να έλκει. ❷ κλάδος που μελετά τα μαγνητικά φαινόμενα. **μαγνητικός -ή -ό. μαγνητίζω -ομαι.**

μαγνητοσκοπώ: (μτβ.) καταγράφω με ειδική μηχανή γεγονότα, στιγμιότυπα κτλ. για να τα προβάλω κπ άλλη στιγμή *H EPT* ~ τον αγώνα. **μαγνητοσκόπηση η.**

μαγνητόφωνο το: συσκευή εγγραφής και αναπαραγωγής ήχου. **μαγνητοφώνω -ούμαι. μαγνητοφώνηση η.**

μαδώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) βγάζω, αφαιρώ πούπουλα, φύλλα, πέταλα, τρίχες κτλ. τραβώντας τα ένα-ένα: *Μάδησε την κότα πριν τη μαγειρέψει.* ~ τη μαργαρίτα. ❷ [προφ.] (αμτβ.): χάνω τρίχωμα ή μαλλιά: η *κουβέρτα/το χαλί/η γάτα* ~. ❸ [προφ.] (μτφ., μτβ.) αφαιρώ με δόλο κτ (κυρίως χρήματα, περιουσιακά στοιχεία κτλ.) από κτ: *Τον μάδησαν στα χαρτιά. μάδημα* το.

μαέστρος ο: ❶ διευθυντής ορχήστρας: *Ο Δ. Μητρόπουλος εμφανίστηκε ως ~ με πολλές ορχήστρες.* ❷ (μτφ.) κπ πολύ ικανός σε κτ: *Είναι ~ στη μαγειρική. μαεστρία η:* εξαιρετική ικανότητα.

μάζα η: ❶ φυσ η συνολική ποσότητα ύλης ενός σώματος: *ατομική/μοριακή/ειδική* ~. ❷ ποσότητα ύλης χωρίς συγκεκριμένο σχήμα: ~ ζεστό αέρα. ❸ *σινήθ. πληθ.* [μειωτ.] μεγάλο πλήθος ανθρώπων, που ενεργεί απρόσωπα: *ψυχαγωγία των μαζών. μαζικός -ή -ό. μαζικά* (επίρρ.).

μαζεύω -ομαι: ❶ (μτβ.) συγκεντρώνω και βάζω ή τοποθετώ κάπου πράγματα ή πρόσωπα: ~ τα πράγματά μου και φεύγω. ❷ (μτβ.) κάνω συλλογή = συλλέγω: *Από μικρός ~ γραμματόσημα.* ❸ (μτβ.) σπκρώνω κτ που έχει πέσει κάτω: ~ τα ψίχουλα από το πάτωμα. ❹ (μτβ.) βάζω κτ σε τάξη, στη σωστή θέση: ~ το σπίτι /το τραπέζι. ❺ (αμτβ., για ύφασμα, μαλλί κτλ.) μικραίνω: *Το πουλόβερ ~ στο πλύσιμο.* = μπαίνω. **μάζεμα** το.

Από το ελνστ. *όμαδεύω* «συγκεντρώνω».

μαζί (επίρρ.): ❶ ομαδικά, σε σύνολο ≠ χωριστά,

χώρια: *Όλοι ~ αποφασίσαμε, όχι ο καθένας μόνος του.* ❷ (+ με /αδύν. τύπους προσ. αντων.) δηλώνει συνοδεία: *Έφυγε ~ με τον αδελφό του/~ του.*

μαθαίνω -ομαι • αόρ. *έμαθα*, μππ. *μαθημένος:* ❶ (μτβ.) αποκτώ γνώσεις ή δεξιότητες: ~ πιάνω /το μάθημα. ❷ (μτβ.) μεταδίδω σε κπ τις γνώσεις μου = διδάσκω: *Μας μάθαινε γαλλικά.* ❸ (μτβ.) πληροφορούμαι κτ: *Έμαθα τα νέα από την τηλεόραση.* ❹ [προφ.] (μτβ. & αμτβ.) συνηθίζω κτ: *Είναι μαθημένος στις ταιλαπωρίες.* ❺ (αμτβ.) καταλαβαίνω ότι πρέπει να βελτιώσω τη συμπεριφορά μου = συνηθίζομαι: *Μάλωσε την, για να μάθει! μάθημα* το. **μαθητής ο, -ήτρια η. μαθητικός -ή -ό. μάθηση η. μαθησιακός -ή -ό:** ~ δυσκολίες.

μαθεύομαι: (αμτβ.) γίνομαι γνωστός: *Το νέο μαθεύτηκε γρήγορα.* (& ως απρόσ. στον αόρ.) *Μαθεύτηκε ότι φεύγεις.* = κυκλοφορεί, ακούγεται.

μαθηματικά τα: επιστήμη που μελετά τους αριθμούς, τα φυσικά μεγέθη, τα σχήματα και τις σχέσεις τους, καθώς και το αντίστοιχο σχολικό μάθημα. **μαθηματικός -ή -ό. μαθηματικός ο, η:** πρόσωπο που σπουδάσε ή/και διδάσκει μαθηματικά. **μαθηματικά & -ώς** (επίρρ.).

μαθητεύω: (αμτβ.) παίρνω μαθήματα: ~ στον καλύτερο δάσκαλο. **μαθητεία η. μαθητεύομενος -η -ο.**

μαία η: ειδικευμένη επιστήμων που φροντίζει τις εγκύους κατά τον τοκετό και βοηθά τον γιατρό = [προφ.] μαμή. **μαιευτήρας ο, η:** γιατρός γυναικολόγος, ειδικευμένος στη μαιευτική. **μαιευτήριο** το: νοσοκομείο στο οποίο πηγαίνουν οι γυναίκες για να γεννήσουν. **μαιευτική η:** κλάδος της γυναικολογίας με αντικείμενο τον τοκετό και τη φροντίδα των εγκύων. **μαιευτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στη μαιευτική ή στον μαιευτήρα. ❷ σωκρατική μέθοδος αναζήτησης της αλήθειας μέσω του διαλόγου.

μαινόμενος: (αμτβ.) ❶ *σινήθ. μπε. μαινώμενος* (για πρόσ.) είμαι έξω φρενών: *Όρμησε ~ στο μαγαζί και τα έσπασε όλα.* ❷ (για γεγονότα, καιρικά φαινόμενα κτλ.) έχω πολύ μεγάλη ένταση: ~ ακόμη η πυροκαυιά.

μακάβριος -α -ο: αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται στον θάνατο και γι' αυτό προκαλεί τρόμο, φόβη: ~ θέαμα/συζήτηση.

μακάρι (επιφ.): χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε ευχή, επιθυμία = είθε: ~ να του έμοιαζες! **μακάριος -ια & -ία -ο:** ❶ αυτός που έχει καλή

τύχη. ❷ αυτός που είναι γαλήνιος και ευτυχισμένος. **μακαρίζω:** (μτβ.) θεωρώ κπ καλότυχο: *Τον ~ για την τύχη του.* **μακαριότητα** η. **μακάρια** & **μακαρίως** (επίρρ.): με αδικαιολόγητη γαλήνη: *Εδώ καιγόμαστε κι αυτός χαμογελάει ~!*

μακαρίτης ο, **-ισσα** η: αυτός που έχει πεθάνει: *Η ~ η γιαγιά μάς άφησε το σπίτι!*

μακελειό το: ❶ βίαιος θάνατος μεγάλου αριθμού ανθρώπων: *άγριο ~ από βομβιστική επίθεση.* ❷ (μτφ.) πολύ έντονος καβγάς: *Έγινε ~ για το μούρασμα της περιουσίας.* **μακελεύω.** **μακέλεμα** το: = σφαγή, σκοτωμός. **μακελάρης** ο, **-ισσα** η.

Από το ελνστ. *μακελλειον* (< ΑΕ *μάκελλον* «σφαγείο»). Με ορθογρ. απλοποίηση το -λλ- έγινε -λ-.

μακρογορώ: (αμτβ.) μιλώ για πολλή ώρα με πολλές λεπτομέρειες = πολυλογώ, μακρολογώ ≠ βραχυλογώ: *Για να μη ~, με μία πρόταση...*

μακροπρόθεσμος -η -ο: αυτός που συμβαίνει ή λήγει στο μακρινό μέλλον ή διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα ≠ βραχυπρόθεσμος: *Η αγορά σπιτιού αποτελεί ~ στόχο.* **μακροπρόθεσμα** (επίρρ.).

μάκρος το: ❶ μήκος σε οριζόντια ή κατακόρυφη διεύθυνση: *το ~ του τούνελ.* ❷ μεγάλη χρονική διάρκεια, κυρ. στα *κτ πάει/τραβάει σε ~ /παίρνει* ~: απαιτεί ή διαρκεί πολύ χρόνο.

μακροσκελής -ής -ές: = εκτενής, διεξοδικός ≠ σύντομος (για λόγο, προφορικό ή γραπτό) αυτός που έχει μεγάλη έκταση: ~ *πρόταση/αφήγηση.* ❷ σχ. **αγενής.** **μακροσκελώς** (επίρρ.).

μακρὺς -ιά -ύ: ❶ αυτός που είναι μεγάλος σε μήκος: ~ *παντελόνι/μαλλιά.* ≠ κοντός. ~ δρόμος. ≠ κοντινός. ❷ αυτός που διαρκεί πολύ = μακροχρόνιος ≠ σύντομος, [επίσ.] βραχύς: *Θα φύγω για ένα ~ ταξίδι.* **μακριά** (επίρρ.): σε μεγάλη απόσταση (τοπικά ή χρονικά) ≠ κοντά: *Δε θα έρθω σπίτι σου, είναι ~.* **μακραίνω** • **αόρ.** **μάκρυνα:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ πιο μακρὺ ή γίνονται πιο μακρὺς ≠ κονταίνω. **μάκρεμα** & **μάκρυμα** το. **μακρινός -ή -ό:** αυτός που είναι μακριά (τοπικά ή χρονικά) ≠ κοντινός: ~ *σπίτι.* ~ **συγγενής:** αυτός με τον οποίο δεν έχουμε στενό βαθμό συγγένειας. **μακρουλός -ή -ό.**

μαλακός -ή & -ιά -ό: ❶ αυτός που μπορεί να πιεστεί εύκολα ≠ σκληρός: ~ *ζύμη.* ~ *ψωμί / κρέας.* ❷ αυτός που είναι λείος και ευχάριστος στην αφή = απαλός: ~ *μαλλιά.* ❸ (μτφ.,

για πρόσ.) αυτός που είναι ήρεμος, χωρίς εντάσεις = ήπιος: *Είναι ~ άνθρωπος, ποτέ δε φωνάζει.* ❹ (για θερμοκρασία, κλίμα κτλ.) αυτός που είναι ευχάριστος και χωρίς ένταση = ήπιος: ~ *κλίμα.* ~ *χειμώνας.* **με το ~:** χωρίς βιασύνη ή χωρίς ένταση: *Μην τη μαλώσεις, πάρε την ~!* **μαλακά** (επίρρ.). **μαλακώνω:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κπ ή κτ πιο μαλακό ή γίνονται πιο μαλακός.

μαλλί το: ❶ το τρίχωμα των ζώων που, μετά από ειδική επεξεργασία, χρησιμοποιείται στην κατασκευή πλεχτών ή υφασμάτων: *φυσικό / συνθετικό ~.* *αγνό παρθένο ~.* ❷ *συνήθ.* πλθ. οι τρίχες που καλύπτουν το δέρμα του ανθρώπινου κεφαλιού: *βαμμένα κόκκινα μαλλιά.* *Χτενίζω το ~ μου.* **τραβάω τα μαλλιά μου:** έρχομαι σε απόγνωση. **κτ είναι τραβηγμένο από τα μαλλιά:** για κτ υπερβολικό. **αρπάζω την ευκαιρία / τύχη από τα μαλλιά:** δεν αφήνω την ευκαιρία / τύχη να πάει χαμένη. **μαλλιάζω:** (αμτβ.) βγάζω μαλλί, κυρ. στο **μάλλιασε η γλώσσα μου:** βαρέθηκα να λέω συνέχεια κτ και να μη γίνεται. **μαλλιαρός -ή -ό:** αυτός που έχει πολλές τρίχες. **μάλλινος -η -ο:** αυτός που είναι κατασκευασμένος από μαλλί.

μάλλον (επίρρ.): ❶ όχι σίγουρα = πιθανόν, ίσως: ~ *θα έρθουμε.* ❷ πιο πολύ: *Η υπερβολική ευγένεια βλάπτει ~ παρὰ ωφελεί.*

Από το ΑΕ *μάλλον*, συγκριτικός βαθμός του ΑΕ επίρρ. *μάλα* «πολύ, αρκετά».

μαλώνω • μππ. **μαλωμένος:** ❶ (αμτβ.) έρχομαι στα χέρια ή ανταλλάσσω βρισιές με κπ: *Σταματήστε να μαλώνετε!* ❷ (μτβ.) κάνω παρατήρηση σε κπ για τη συμπεριφορά του = επιπλήττω, [προφ.] κατασιδιάζω: *Η γιαγιά μάλωσε τα παιδιά, γιατί δεν ήταν φρόνιμα.* ❸ πάνω να έχω φιλικές σχέσεις με κπ: *Μάλωσαμε και δε μιλιόμαστε.* **μάλωμα** το.

μανδύας ο: ❶ ριχτό ύφασμα που φοριόταν παλαιότερα στερεωμένο στο στήθος ή στον ώμο. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε περιβάλλει κτ για να κρύψει την πραγματικότητα: *Κρύβει την αυταρχικότητά του με ένα ~ δημοκρατικότητας.* ❸ ΓΕΩΛ το στρώμα κάτω από τον στερεό φλοιό της γης. ❹ ΕΚΚΛ ειδικό εξωτερικό ένδυμα κληρικού.

μανία η: ❶ ΨΥΧΟΛ ψυχική διαταραχή με συμπτώματα όπως υπερένταση και έντονες έμμονες ιδέες: ~ *καταδίωξης/αυτοκαταστροφής.* ❷ πολύ έντονος θυμός: *Τον είδε και τον κυ-*

μακαρίτης
μακαρίτισσα → μακαρίτης
μακαρίως → μακαρίως
μακελάρης → μακελειό
μακελάρισσα → μακελειό
μακελειό
μακέλεμα → μακελειό
μακελεύω → μακελειό
*μακελλειό → μακελειό
μακραίνω → μακρὺς
μάκρεμα → μακρὺς
μακρογορώ
μακριά → μακρὺς
μακρινός → μακρὺς
μακροπρόθεσμα → μακρο-
πρόθεσμος
μακροπρόθεσμος
μάκρος ~
μακροσκελής
μακροσκελώς → μακροσκε-
λής
μακρουλός → μακρὺς
*μακρυά → μακριά
μάκρυμα → μακρὺς
μακρὺς
μαλακά → μαλακός
μαλακός
μαλακώνω → μαλακός
μαλλί
μαλλιάζω → μαλλί
μαλλιαρός → μαλλί
μάλλινος → μαλλί
μάλλον
μάλωμα → μαλώνω
μανδύας
μανία
μανιάζω → μανία
μανιακός → μανία

μανιφέστο
μάρσιπος

μανιφέστο
μανιώδης → μανία
μανιωδώς → μανία
μάννα
μανούβρα
μανουβράω → μανούβρα
μαντεία → μάντης
μαντείο → μάντης
μάντευμα → μάντης
μαντεύω → μάντης
μαντήλα
μαντήλι → μαντήλα
μάντης
μαντικός → μάντης
*μαντίλι → μαντήλι
μάντισσα → μάντης
μάντρα
μαντρί
μαντρώων¹ → μάντρα
μαντρώων² → μαντρί
μαράζι
μαραζώνω → μαράζι
μαραθόνιος
μαραθονοδρόμος → μαρα-
θόνιος
μαραίνω
μαρασμός → μαραίνω
μαργαριταρένιος →
μαργαριτάρι
μαργαριτάρι
μαριονέτα
μάρακα
μαραζόρισμα → μάρακα
μαραζάριζω → μάρακα
μαρμαράς → μάρακα
μαρμαρένιος → μάρακα
μαρμάρινος → μάρακα
μαρμαρώνω → μάρακα
μάρσιπος
μαρσιποφόρος → μάρσιπος
*μάρσιπος → μάρσιπος

ρίενσε μια ανεξήγητη ~. **πυρ και ~**: έξαλλος από θυμό. ❸ υπερβολική ενασχόληση με κτ: Έχει ~ με τη μουσική. = πάθος. καταναλωτική ~. **μανιακός -ή -ό. μανιώδης -ης -ες** (στη σημ. 3). ❷ σχ. **αγενής. μανιωδώς** (επίρρ.). **μανιάζω** (στη σημ. 2).

μανιφέστο το: γραπτή διακήρυξη των βασικών αρχών μιας θεωρίας, των προθέσεων ή των στόχων κτ ομάδας, οργανισμού, λογοτεχνικού ρεύματος κτλ.: ~ του σουρεαλισμού/της Αντικαπιταλιστικής Συμμαχίας.

Από το ιταλ. *manifesto*, με προέλευση από το λατ. *manifestus* «προφανής».

μάννα το • άκλ.: ΘΡΗΣΚ η τροφή που έπεφτε από τον ουρανό, όταν οι Εβραίοι βρίσκονταν στην έρημο. **ως ~ εξ ουρανού**: κτ έρχεται ως βοήθεια την κατάλληλη στιγμή και χωρίς να το περιμένουμε.

μανούβρα η: ❶ χειρισμός που κάνει ο οδηγός οχήματος για να το μετακινήσει, να αλλάξει κατεύθυνση κτλ. = ελιγμός: Ο οδηγός πάρακαρε με πολλές μανούβρες. ❷ (μτφ.) αδιαφανείς ενέργειες: Η διάλυση της βουλής θεωρήθηκε φτηνή πολιτική ~. **μανουβράω**: (μτβ.).

Από τη βενετική λ. *manuvra* «χειρωνακτική εργασία».

μαντήλα η: μεγάλο κομμάτι ύφασμα που καλύπτει το κεφάλι, τον λαιμό ή τους ώμους. **μαντήλι** το: ❶ μικρό κομμάτι ύφασμα για το σκούπισμα κυρίως της μύτης. ❷ μικρή μαντήλα.

μάντης ο, **-ισσα** η: πρόσωπο που μπορεί να προβλέπει το μέλλον. **μαντεία** η: ❶ η ικανότητα που έχει κτ να προβλέπει το μέλλον. ❷ η πρόβλεψη του μάντη = προφητεία. **μαντεύω**: (μτβ.) ❶ προβλέπω το μέλλον. ❷ βρίσκω απάντηση σε αίτημα ή κάνω υπόθεση για κτ: Άσε με να μαντέψω ποιος είσαι! **μάντευμα** το. **μαντείο** το: ιερός χώρος στην αρχαιότητα όπου οι μάντιες προέβλεπαν το μέλλον. **μαντικός -ή -ό**.

μάντρα η: ❶ τοίχος που περιφράζει οικόπεδο. ❷ περιφραγμένο οικόπεδο όπου αποθηκεύονται υλικά οικοδομών ή μεταχειρισμένα αυτοκίνητα, και (συνεκδ.) η επιχείρηση που τα πουλάει. **μαντρώων¹ -ομαι**: (μτβ.) κλείνω ένα μέρος με μάντρα.

μαντρί το: χώρος όπου φυλάσσονται ζώα, κυρίως κασίγια και πρόβατα, κατά τη διάρκεια

της νύχτας ή του χειμώνα. **μαντρώων² -ομαι**: (μτβ.) ❶ κλείνω τα ζώα στο μαντρί. ❷ [προφ.] (μτφ.) περιορίζω κτ: Κάποιος πρέπει να τον μαντρώσει στο σπίτι, για να διαβάσει.

μαράζι το: μεγάλη στενοχώρια και αίσθημα κατάθλιψης = καημός: Πέθανε από το ~ του χαμού του. **μαραζώνω** (αμτβ.).

μαραθόνιος ο: ΑΘΛ αγώνισμα κατά το οποίο οι αθλητές διανύουν απόσταση 42 χιλιομέτρων (στην Ελλάδα, την απόσταση από τον Μαραθώνα μέχρι το Παναθηναϊκό Στάδιο). **μαραθόνιος -α -ο**: αυτός που είναι μεγάλης διάρκειας: ~ συζήτηση/διαπραγματεύσεις. **μαραθονοδρόμος** ο, η: αθλητής του μαραθωνίου.

μαραίνω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ να χάσει τη φρεσκάδα του. ❷ παθ. (αμτβ.) α. χάνω τη φρεσκάδα μου: Τα λουλούδια μαράθηκαν. β. (μτφ., για πρόσ.) χάνω τη ζωντάνια μου: Κάθεται μαραμένος και δε μιλάει. **μαρασμός** ο. **μαργαριτάρι** το: ❶ πολύτιμος λίθος, ο οποίος στην αρχική του μορφή βρίσκεται μέσα σε όστρακο: Φορούσε κολιέ με τρεις σειρές ~. ❷ (μτφ.) γλωσσικό σφάλμα. **μαργαριταρένιος -α -ο**: μόνο στη σημ. 1.

μαριονέτα η: ❶ ξύλινη κούκλα που κτ κινεί τα μέλη της με τη βοήθεια νημάτων. ❷ [μειωτ.] άνθρωπος που ενεργεί κατευθυνόμενος από άλλους.

μάρακα η: ❶ η ονομασία της εταιρείας κατασκευής ενός προϊόντος και το αντίστοιχο χαρακτηριστικό σημάδι: ~ αυτοκινήτου/τσιγάρον. ❷ πλαστικό συνήθως κέριμα για τυχερά παιχνίδια που ισοδυναμεί με ορισμένο ποσό: Δεν παίζω άλλο, έχασα όλες τις μάρακες μου. **μαραζάρω -ομαι**: ❶ σημειώνω: Θα μαραζάρουμε τα ελαττωματικά προϊόντα. ❷ ΑΘΛ εμποδίζω ή περιορίζω τον αντίπαλο παρακολουθώντας τον στενά: ~ στενά τον αντίπαλο. **μαραζόρισμα** το.

μάρακαρο το: σκληρό πέτρωμα με χαρακτηριστική λάμψη που χρησιμοποιείται στη γλυπτική ή για την κατασκευή κτιρίων: ~ Πεντέλης. **άγαλμα από ~. τα ελγίνεια ~. μαρμαρόνω** • μπλ. **μαρμαρωμένος**: ❶ (αμτβ.) μένω ακίνητος από φόβο, κατάπληξη κτλ. ❷ (μτβ., στα παραμύθια) μετατρέπω κτ σε μάρακαρο. **μαρμάρινος -η -ο & -ένιος -α -ο. μαρμαράς** ο: τεχνίτης που δουλεύει το μάρακαρο. **μαρμαράδιζο** το.

μάρσιπος ο: ❶ πτυχή του δέρματος, που μοιάζει με σάκιο, στην εξωτερική πλευρά της κοιλιάς ορισμένων θηλαστικών (π.χ. του καγκουρό), όπου φυλάσσουν τα μικρά τους. ❷

ειδική θήκη για τη μεταφορά μωρού. **μαρσιποφόρο** το: ζώο που έχει μάρσιπο.

μαρτυρία η: ❶ διήγηση σε δικαστήριο όσων γνωρίζει κτ σχετικά με το θέμα της δίκης. ❷ σύνολο πληροφοριών που πιστοποιούν κτ: *Η αλληλογραφία της εποχής αποτελεί πολύτιμη ~ για την τότε ζωή.* **μαρτυρώ¹** & **-άω -ούμαι**: (μτβ.) ❶ φανερώνω, κάνω γνωστό κτ μυστικό. ❷ πιστοποιώ, επιβεβαιώνω κτ: *Τα ευρήματα ~ ότι στην πόλη υπήρξε ζωή κατά την αρχαιότητα.* ❸ παθ. συναντώμαι: *Τα σύκα υπάρχουν στην Ελλάδα από παλιά - μαρτυρούνται και στον Όμηρο.* **μάρτυρας¹** & [επίσ.] **μάρτυς** ο, η. **μαρτυρικός¹** -ή -ό.

μαρτύριο το: ψυχική ή σωματική ταλαιπωρία = βασανιστήριο. **μαρτυρώ²** & **-άω**: (αμτβ.) ❶ υφίσταμαι μαρτύριο = βασανίζω: *Οι Εβραίοι μαρτύρησαν στα χέρια των ναζι.* ❷ δυσκολεύομαι και ταλαιπωρούμαι πολύ: *Μαρτύρησε, μέχρι να σπυδάσει τα παιδιά του.* **μάρτυρας²** ο, η: πρόσωπο που έχει βασανιστεί ή θανατωθεί για την πίστη, την ιδεολογία του κτλ. **μαρτυρικός²** -ή -ό. **μαρτυρικά** (επίρρ.).

μάσκα η: ❶ ειδική κατασκευή με την οποία καλύπτουμε το πρόσωπο ή μέρος του, για να μη μας αναγνωρίζουν ή για προστασία από κτ: *αποκριάτικη/χειρουργική ~. Οι ληστές φορούσαν μάσκες.* ❷ (μτφ.) ψεύτικη έκφραση προσώπου, που δεν αφήνει να φανούν τα πραγματικά συναισθήματα: *Φόρεσα μια ~ αισιοδοξίας πριν δω τον ασθενή.* ❸ καλλυντικό προσώπου ή μαλλιών. **μασκαράς** ο: ❶ πρόσωπο που μεταμφιέζεται. ❷ χαρακτηρισμός προσώπου που είναι πονηρός, απατεώνας = κατεργάρας. **μασκέ** (επίθ.) • άκλ.: μεταμφιεσμένος ή για μεταμφιεσμένους: *άρτι ~. μασκαρεύω -ομαι* (μτβ.). **μασκαριλίκι** & **μασκαραλίκι** το: ανάρμοστη συμπεριφορά.

Το ουσ. *μάσκα* είναι δάνειο από το ιταλικό *masca*.

μάστιγα η: καταστροφή που πλήττει πολλούς ανθρώπους και αντιμετωπίζεται πολύ δύσκολα: *Τα ναρκωτικά/το έιτζ είναι η ~ του αιώνα.* **μαστιζώ -ομαι**: (μτβ.) προκαλώ συμφορά πλήττοντας πολλούς ανθρώπους: *Οι λοιμώδεις νόσοι ~ την περιοχή.*

μαστιγίο το: λεπτό δερμάτινο λουρί με λαβή, με το οποίο δίνουμε χτυπήματα: *Χτυπά το άλογο με το ~.* **μαστιγώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ χτυπάω με μαστίγιο. ❷ (μτφ.) πέφτω με δύναμη πάνω

σε κτ ή κτ: *Η βροχή μαστίγωνε το πρόσωπό του.* **μαστιγώση** η.

μάστορας ο • πληθ. ον. *μάστοροι* & *μαστόροι* & [λαϊκ.] τα *μαστόρια*: ❶ α. ειδικός τεχνίτης: *Φώναξα ~ να φτιάξει την κουζίνα.* β. ο επικεφαλής, ο πιο έμπειρος και εξειδικευμένος τεχνίτης: *Ξεκίνησε παραγός και έγινε ~.* ❷ άνθρωπος που καταφέρνει να κάνει κτ πολύ καλά: *Είναι ~ στη δουλειά του/στην πολιτική.* **βρίσκω τον ~ μου**: κτ καλύτερος από μένα με βάζει στη θέση μου. **μαστοριά** η: μεγάλη δεξιοτεχνία. **μαστόρεμα** το: επισκενή. **μαστορέω**: κάνω μαστορέματα, όχι όμως επαγγελματικά. **μαστορική** η & **μαστοριλίκι** το: η δουλειά του τεχνίτη.

μαστός ο: ANAT το όργανο των θηλυκών θηλαστικών που παράγει γάλα.

μασχάλη η: ❶ ANAT κοιλότητα που σχηματίζεται ανάμεσα στον κορμό και στο μπράτσο. ❷ αντίστοιχο σημείο σε ρούχα: *μπλουζάκι με φαρδιές ~.* **μασχαλιαίος -α -ο**.

μασώ & **-άω -ιέμαι**: ❶ (μτβ.) α. πιέζω με τα δόντια μου και πολτοποιώ την τροφή: *Μάσασε καλά το φαγητό σου!* β. κινώ επαναλαμβανόμενα τα σαγόνια, χωρίς να καταπίνω: *~ τσίχλα. ~ τα λόγια μου/τα ~:* διστάζω ή δε θέλω να μιλήσω καθαρά. *δε ~:* δεν πιστεύω κτ ή δε φοβάμαι. ❷ (μτβ., για μηχανήμα) μπλοκάρω ή τσαλακώνω κτ: *Το βίντεο μάσησε την ταινία.*

μάσα η: [λαϊκ.] φαγητό. **μάσηση** η. **μάσημα** το. **μασητήρας** ο: ANAT μυς σχετικός με τη μάσηση. **μασητικός -ή -ό**.

ματαιόδοξος -η -ο: αυτός που επιδεικνύεται στους γύρω του για κτ ασήμαντο και θέλει να τον θαυμάζουν. **ματαιόδοξα** (επίρρ.). **ματαιόδοξια** η.

ματαιοπονώ: (αμτβ.) κοπιάζω χωρίς να έχω το αναμενόμενο αποτέλεσμα, μάταια: *Ματαιοπονείς - δεν πρόκειται να την πείσεις!* **ματαιοπονία** η.

μάταιος -η -ο: αυτός που δεν έχει ελπίδα να πετύχει, που δε φέρνει αποτέλεσμα = άσκοπος: *~ προσπάθεια.* **ματαιώνω -ομαι**: (μτβ.) αποφασίζω να μην πραγματοποιηθεί ένα γεγονός προγραμματισμένο: *Ματαιώθηκε ο αγώνας λόγω της βροχοπτώσης.* **ματαιώση** η. **ματαιότητα** η: η ιδιότητα του μάταιου. **μάταια** & **ματαίως** (επίρρ.): χωρίς ελπίδα, άδικα. **μάτην**: μόνο στο *εις ~:* [επίσ.] μάταια, άδικως.

Η AE λ. *μάταιος* προέρχεται από το ουσ. *μάτη* «ανοησία».

μάρτυρας¹ → μαρτυρία
μάρτυρας² → μαρτύριο
μαρτυρία
μαρτυρικά → μαρτύριο
μαρτυρικός¹ → μαρτυρία
μαρτυρικός² → μαρτύριο
μαρτύριο
μαρτυρώ¹ → μαρτυρία
μαρτυρώ² → μαρτύριο
μάρτυς → μαρτυρία
μας → εγώ
μάσα → μασώ
μάσημα → μασώ
μάσηση → μασώ
μασητήρας → μασώ
μασητικός → μασώ
μάσκα
μασκαραλίκι → μάσκα
μασκαράς → μάσκα
μασκαρεύω → μάσκα
μασκαριλίκι → μάσκα
μασκέ → μάσκα
μάστιγα
μαστιγίο
μαστιγώνω → μαστίγιο
μαστιγώση → μαστίγιο
μαστιζώ → μαστίγιο
μάστορας
μαστόρεμα → μαστορέας
μαστορέω → μαστορέας
μαστοριά → μαστορέας
μαστόρια → μαστορέας
μαστορική → μαστορέας
μαστοριλίκι → μαστορέας
μαστός
μασχάλη
μασχαλιαίος → μασχάλη
μασώ
μάταια → μάταιος
ματαιόδοξα → ματαιόδοξος
ματαιόδοξια → ματαιόδοξος
ματαιόδοξος
ματαιοπονία → ματαιοπονώ
ματαιοπονώ
μάταιος
ματαιότητα → μάταιος
ματαιώνω → μάταιος
ματαιώς → μάταιος
ματαίωση → μάταιος
μάταιι → μάτι
μάτην → μάταιος

μάτι το: ❶ ΑΝΑΤ όργανο του σώματος, που χρησιμεύει για να βλέπουμε. **για τα ~ (του κόσμου)**: για να τηρηθούν τα προσήματα. **με το ~**: (για μέτρηση) περίπου. **προστά στα ~ μου/με τα ίδια μου τα ~**: για κτ που το είδαμε οι ίδιοι. ❷ ο τρόπος με τον οποίο βλέπουμε κτ = βλέμμα, ματιά. ❸ ό,τι μοιάζει με μάτι: **α.** άνοιγμα από το οποίο μπορούμε να δούμε ή να περάσουμε κτ: ~ πόρτας/βελόνας. **β.** δίσκος σε ηλεκτρική κουζίνα, που παράγει θερμότητα = εστία. **γ.** σε φυτό, σημείο από το οποίο βγαίνουν νέοι βλαστοί ή λουλούδια. ❹ (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο εξετάζουμε ή προσεγγίζουμε κτ: Έχει πολύ παρατηρητικό ~. **ένα τρίτο ~**: κτ που βλέπει κτ αντικειμενικά ή ένας επιπλέον κριτής. ❺ **α.** η κακή επίδραση που έχει πάνω σε κτ το κοίταγμα κτ με ζήλια, φθόνο ή θαυμασμό = μάτιασμα. **β.** κόσμημα ή χάντρα που φοράμε σε μωρά για προστασία από το μάτι στη σημ. 5α. **ματιά η**: = βλέμμα, μάτι (σημ. 2). **ματιάζω-ομαι**: (μτβ.) επηρεάζω κτ ή κτ αρνητικά κοιτάζοντάς το(ν) με ζήλια, φθόνο ή θαυμασμό. **μάτιασμα** το. **ματάκι** το: υποκορ. κυρ. στις σημ. 1 & 5β ή πληθ. ως τρυφερή προσφώνηση.

ματς το • άκλ.: ❶ αθλητικός αγώνας μεταξύ δύο ομάδων (κυρ. στο ποδόσφαιρο) ή ατόμων = αγώνας. ❷ (μτφ.) έντονος καβγάς.

μάτσο το: ❶ σύνολο από παρόμοια πράγματα δεμένα μεταξύ τους με τρόπο που να μπορεί να τα κρατήσει κτ με ένα χέρι: **ένα ~ μαίιτanos/χρήματα**. ❷ πλήθος πραγμάτων ή προσώπων. **ματσόνομαι**: [οικ.] (αμτβ.) αποκτώ πολλά χρήματα.

Από το βενετικό *mazzo* «ραβδί, μπαστούνι».

ματώνω • μπτ. **ματωμένος**: ❶ **α.** (μτβ.) προκαλώ αιμορραγία: *Του μάτωσε τη μύτη*. **β.** (αμτβ.) παθαίνω αιμορραγία: *Μάτωσε η μύτη του*. ❷ (μτφ.) **α.** (μτβ.) προκαλώ σε κτ ψυχικό, συναισθηματικό πόνο: *Μου μάτωσε την καρδιά ο χωρισμός μας*. **β.** (αμτβ.) πονάω ψυχικά, συναισθηματικά = πληγνόμεμαι. ❸ **μπτ. α.** αυτός που είναι λερωμένος με αίμα: ~ ρούχα. **β.** αυτός που είναι σχετικός με αιματοχυσία: *τα ~ χρόνια του πολέμου*. **μάτωμα** το.

Από το ΑΕ *αίματῶ (+ -ώνω)*.

μαύρος -η -ο: ❶ αυτός που έχει σκούρο χρώμα, όπως του κάρβουνου, της νύχτας ≠ άσπρος, λευκός: ~ μαλλιά/μάτια/ρούχα. **ρίγνο ~ πέτρα**

(**πίσω μου**): φεύγω και δεν ξαναγυρίζω. **ρίγνο μαύρο σε κτ**: καταψηφίζω κτ = μαυρίζω. ~ **χρυσός**: πετρέλαιο. ❷ αυτός που έχει πιο σκούρο χρώμα από το κανονικό ή το συνηθισμένο: ~ ψωμί/κρασί/μπύρα. **κάνω κτ ~ στο ξύλο**: δέρνω κτ πολύ. ❸ **α.** αυτός που έχει σκούρο δέρμα όπως οι Αφρικανοί = νέγρος. **β.** αυτός που είναι σχετικός με τους μαύρους στη σημ. 3α: ~ μουσική/πολιτισμός. = νέγρικος. ❹ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ή προκαλεί δυστυχία: ~ ζωή/ώρα. ~ σκέψεις. **τα βλέπω όλα μαύρα**: είμαι πολύ απαισιόδοξος. **είμαι στις/έχω τις μαύρες μου**: νιώθω δυσάρεστα, χωρίς κέφι. ❺ αυτός που γίνεται παράνομα: ~ χρέμα. ~ εργασία. ~ αγορά: παράνομη πώληση προϊόντων σε τιμή μεγαλύτερη από την κανονική. **μαύρος ο, -η η**: = νέγρος. **μαύρο** το: το μαύρο χρώμα. **μαύρα** τα: τα μαύρα ρούχα. **μαυρίλα** η: η ιδιότητα του μαύρου, κυρ. στις σημ. 1, 2 και 4. **μαυρίζω** • μπτ. **μαυρισμένος**: ❶ **α.** (αμτβ.) γίνομαι μαύρος ή πιο σκούρος: ~ από τον ήλιο. ~ η ψυχή/καρδιά μου: στενοχωριέμαι, λυπάμαι για κτ. **β.** (μτβ.) κάνω κτ ή κτ μαύρο ή πιο σκούρο: *Μαύρισαν τον τοίχο με τα βρόμικα χέρια τους*. ~ **κτ στο ξύλο**: δέρνω κτ πολύ. ❷ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) σκοτεινός ή γεμίζω σύννεφα: ~ ο ουρανός. ❸ [οικ.] (μτβ.) ψηφίζω εναντίον. **μαύρισμα** το. **μαυραγορίτης ο, -ισσα η**. **μαυσωλείο** το: τάφος με μορφή μεγαλοπρεπούς οικοδομήματος. **μαφία** η: ❶ εγκληματική οργάνωση με παράνομες οικονομικές δραστηριότητες (διακίνηση ναρκωτικών κτλ.). ❷ (μτφ.) πρόσωπο που καταφέρνει αυτό που θέλει με εξυπνάδα, πονηριά: *Είναι μια ~ αυτός - όλους τους κάνει ό,τι θέλει!* **μαφιόζος ο, -α η. μαφιόζικος -η -ο. μαφιόζικα** (επίρρ.).

Αρχικά η λ. *μαφία* αναφερόταν σε μυστική οργάνωση που δραρούσε στη Σικελία και τις ΗΠΑ. Στη συνέχεια, όμως, κατέληξε να χαρακτηρίζει κάθε παρόμοια οργάνωση.

μαχαίρι το: εργαλείο με μεταλλική αιχμηρή λεπίδα και λαβή, που χρησιμοποιείται για να κόψουμε κτ ή ως όπλο. **βρίσκομαι στα ~ με κτ**: έχω εχθρικές σχέσεις με κτ. **βάζω το ~ στον λαιμό κτ**: πιέζω έντονα κτ. **μαχαίρωνο-ομαι**: (μτβ.) χτυπώ κτ με μαχαίρι. **μαχαίρωμα** το. **μαχαϊριά** η: χτύπημα με ή τραύμα από μαχαίρι. **μάχαιρα** η: μαχαίρι, κυρίως μεγάλο.

μάχη η: ❶ πολεμική σύγκρουση στρατών. ❷ αγώνας, αναμέτρηση: *Η ~ μεταξύ των δύο ομάδων ήταν εντυπωσιακή.* ❸ (μτφ.) έντονη προσπάθεια να πετύχει κτ κτ, κυρίως σε δύσκολες καταστάσεις: *Η ~ για την καταπολέμηση των ναρκωτικών συνεχίζεται.* **μάχομαι** • μόνο ενστ. & πρτ.: ❶ (αμτβ.) συμμετέχω σε ένοπλη μάχη. ❷ (αμτβ.) αγωνίζομαι για κτ σκοπό. ❸ (μτβ.) αγωνίζομαι εναντίον προσώπου ή πράγματος: ~ την κοινωνική αδικία. **μαχητής** ο, **-ήτρια** η. **μάχιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να μάχεται. **μαχόμενος -η -ο**. **μαχητικός -ή -ό**. **μαχητικά** (επίρρ.). **μαχητικότητα** η. **μαχητός -ή -ό**: αυτός τον οποίο μπορεί κτ να τον προσβάλει ή να τον αντικρούσει με νόμιμα μέσα: ~ τεκμήριο αθωότητας.

με & (πριν από φωνήεν) **μ'** (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ συνοδεία ≠ χωρίς, δίχως: *Βγήκε βόλτα ~ τον αδερφό της.* ❷ τον τρόπο που κάνουμε κτ ≠ χωρίς, δίχως: ~ θάρρος/χάρη/μεγάλη ταχύτητα. ❸ το μέσο ή το όργανο που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε κτ ≠ χωρίς, δίχως: *Ήρθε ~ τρένο/πλοίο/τα πόδια.* *Έκοψε το κέι ~ μαχαίρι.* ❹ την αιτία που μας προκαλεί κτ συναίσθημα = από: *Συγγιμήθηκα ~ αυτά που άκουσα.* ❺ ιδιότητα, πράγμα κτλ. που έχει κτ ≠ χωρίς, δίχως: *άνθρωπος ~ πολλά ταλέντα/χρήματα/μαύρα μαλλιά.* ❻ σχέση, ομοιότητα, επικοινωνία, συμφωνία κτλ. με κτ ή κτ: *Μοιάζω/μυλάω/συμφωνώ ~ κτ.* ❼ το τελικό όριο χρονικού διαστήματος μέσα στο οποίο γίνεται κτ: *Κοιμάται πάντα δώδεκα ~ οκτώ.* ❽ το υλικό που περιέχει κτ ≠ χωρίς, δίχως: *μπονικάλι ~ λάδι.*

μεγαλείο το: ❶ κτ που είναι σπουδαίο, μεγαλοπρεπές κτλ. και προκαλεί θαυμασμό ή εντύπωση: το ~ του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. ❷ πληθ. δόξα και τιμές: *Κυνηγεί τον πλούτο και τα ~.* **μεγαλειώδης -ης -ες**. ❧ σχ. **αγενής**.

μεγαλειότατος ο, **-τάτη** η: τίτλος ή προσφώνηση βασιλιά ή αυτοκράτορα = μεγαλειότητα. **μεγαλειότητα** η.

μεγαλεπήβολος -η -ο: αυτός που έχει υψηλούς, σπουδαίους στόχους: *Έχει ~ σχέδια για το μέλλον.* **μεγαλεπήβολα** (επίρρ.).

Η λ. **μεγαλεπήβολος** έχει καθιερωθεί να γράφεται με **-η**, παρόλο που προέρχεται από τη λ. **μεγαλεπήβολος** (μέγας + επιβάλλω).

μεγαλο- & μεγάλο- & μεγαλ-: ως ά συνθ. δηλώνει ότι το β' συνθ. ❶ έχει μεγάλες διαστάσεις: **μεγαλόσωμος**. ❷ είναι μεγάλης ηλικίας: **μεγαλοδείχνα**. ❸ φέρει σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά ή τις ιδιότητές του: **μεγαλοαπατεώνας**.

μεγαλοπιάνομαι • αόρ. **μεγαλοπιάστηκα**: (αμτβ.) προσπαθώ να φαίνομαι ανώτερος, κυρίως κοινωνικά, από ό,τι είμαι: *Παντρεύτηκε για τρώ και ~!*

μεγαλόπνοος -η -ο: αυτός που είναι προϊόν υψηλής έμπνευσης: *Έχει ~ σχέδια για την περριοχή.*

μεγαλοπρεπής -ής -ές & μεγαλόπρεπος -η -ο: αυτός που επιβάλλεται και εντυπωσιάζει με το μέγεθος και τη λαμπρότητά του: ~ **τελετή**. ❧ σχ. **αγενής**. **μεγαλοπρεπώς & μεγαλόπρεπα** (επίρρ.). **μεγαλοπρέπεια** η.

μεγάλος -η -ο • **μεγαλύτερος, μέγιστος**: ≠ μικρός ❶ αυτός που οι διαστάσεις, η ισχύς ή η έντασή του ξεπερνούν τον μέσο όρο: ~ **δωμάτιο/ταχύτητα/απόσταση/θόρυβος/δύναμη**. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει προχωρημένη ηλικία ή έχει ενηλικιωθεί: *Τα παιδιά πρέπει να σέβονται τους μεγάλους.* ❸ αυτός που έχει μεγάλη αξία, ξεχωρίζει ιδιαίτερα: *Είναι ~ ποιητής, με διεθνή αναγνώριση.* ~ **Εβδομάδα**: η εβδομάδα πριν από την Κυριακή του Πάσχα. **μεγαλώνω** • μππ. **μεγαλωμένος**: ❶ (αμτβ.) γίνομαι (πιο) μεγάλος ≠ μικραίνω: *Τα παιδιά μεγαλώνουν γρήγορα!* ❷ (μτβ.) κάνω κτ (πιο) μεγάλο ή κάνω κτ να φαίνεται (πιο) μεγάλος ≠ μικραίνω: ~ την επιχείρηση. *Τα γένια τον μεγαλώνουν.* ❸ (μτβ.) ανατρέφω παιδί: *Η αδερφή του ~ τα ορφανά.* ❹ (αμτβ.) περνώ την παιδική μου ζωή: ~ *μες στη φτώχεια.* **μεγάλωμα** το. **μεγαλίστικος -η -ο**: αυτός που ταιριάζει σε κτ μεγάλο στη σημ. 2. **μεγαλίστικα** (επίρρ.). ❧ σχ. **μέγας**.

μεγαλουργώ: (αμτβ.) επιτυγχάνω κτ μεγάλο,

- μάχη
- μαχητής → μάχη
- μαχητικά → μάχη
- μαχητικός → μάχη
- μαχητικότητα → μάχη
- μαχητός → μάχη
- μαχήτρια → μάχη
- μάχιμος → μάχη
- μάχομαι → μάχη
- μαχόμενος → μάχη
- με → εγώ
- με
- μέγα → μέγας
- μεγαλ- → μεγαλο-
- μεγαλείο
- μεγαλειότατη → μεγαλειότατος
- μεγαλειότατος
- μεγαλειώδης → μεγαλείο
- μεγαλειώδης → μεγαλειώδης
- μεγαλεπήβολα → μεγαλεπήβολος
- μεγαλεπήβολος
- μεγάλη → μέγας
- μεγαλίστικα → μέγας
- μεγαλίστικος → μέγας
- μεγαλο-
- μεγαλό- → μεγαλο-
- μεγαλοαπατεώνας → μεγαλο-
- μεγαλοαστός → μεγαλο-
- μεγαλοβιομήχανος → μεγαλο-
- μεγαλογιατρός → μεγαλο-
- μεγαλογράμματος → μεγαλο-
- μεγαλοδείχνα → μεγαλο-
- μεγαλοδικηγόρος → μεγαλο-
- μεγαλοεπιχειρηματίας → μεγαλο-
- μεγαλοκαρδος → μεγαλο-
- μεγαλοκοπέλα → μεγαλο-
- μεγαλοκτηματίας → μεγαλο-
- μεγαλομανής → μεγαλο-
- μεγαλομανία → μεγαλο-
- μεγαλομάρτυρας → μεγαλο-
- μεγαλομέτοχος → μεγαλο-
- μεγαλοπιάνομαι → μεγαλο-
- μεγαλοπιάστηκα → μεγαλο-
- μεγαλοπιάνομαι
- μεγαλόπνοος
- μεγαλοπνοή → μεγαλο-
- μεγαλόπρεπα → μεγαλο-
- μεγαλόπρεπης
- μεγαλοπρέπεια → μεγαλο-
- πρεπής
- μεγαλοπρεπής
- μεγαλόπρεπος → μεγαλο-
- πρεπής
- μεγαλοπρεπώς → μεγαλο-
- μεγαλοπρεπής
- μεγάλος
- μεγαλόστομος → μεγαλο-
- μεγαλόσωμος → μεγαλο-
- μεγαλούπολη → μεγαλο-
- μεγαλούργημα → μεγαλο-
- μεγαλουργώ
- μεγαλουργώ
- μεγαλουργώ
- μεγαλοφέρνω → σχ. φέρνω
- μεγαλοφής → μεγαλο-
- μεγαλοφυΐα → μεγαλο-
- μεγαλοφρυσός → μεγαλο-
- μεγαλοφρώνος → μεγαλο-
- μεγαλοψυχία → μεγαλο-
- μεγαλόψυχος → μεγαλο-
- μεγάλωμα → μέγας
- μεγαλώνω → μέγας

**Σύνθετα με μεγαλο-
μεγάλες διαστάσεις**
μεγαλογράμματος

σε μεγάλο βαθμό
μεγαλοαστός
μεγαλοβιομήχανος
μεγαλογιατρός
μεγαλοδικηγόρος
μεγαλοεπιχειρηματίας
μεγαλόκαρδος

μεγαλοκτηματίας
μεγαλομανής
μεγαλομανία
μεγαλομάρτυρας
μεγαλομέτοχος
μεγαλοπνοή
μεγαλόστομος

μεγαλούπολη
μεγαλοφής
μεγαλοφρυσός
μεγαλοφυΐα
μεγαλοφρυσός
μεγαλοφρώνος
μεγαλοψυχία
μεγαλόψυχος

μεγάλη ηλικία
μεγαλοκοπέλα

σπουδαίο: *Μεγαλούργησε πάλι, το νέο του βιβλίο είναι εξαιρετικό!* **μεγαλούργημα** το.

μέγαρο το: μεγάλο και επιβλητικό κτίριο: *δικαστικό/προεδρικό* ~.

μέγας μεγάλη μέγα: = μεγάλος ❶ (συνήθ. ως προσωνυμία) αυτός που είναι σημαντικός: ~ *Αλέξανδρος*. ~ *είσαι, Κύριε, και θαυμαστά τα έργα σου!* ❷ (σε τοπωνύμια) αυτός που έχει μεγάλες διαστάσεις: *Μέγα Σπήλαιο*. ❸ (για έμφαση) μεγάλος: ~ *σφάλμα*.

Από το ΑΕ *μέγας* προέρχονται διάφορες λ., όπως *μεγάλος, μέγεθος*, καθώς και τα παράγωγα ή σύνθετα αυτών.

μέγεθος το: ❶ το πόσο μεγάλος ή μικρός είναι κπ ή κτ: ~ *σώματος/κατασκευής/χώρου*. **φυσικό** ~. **α.** κανονικές διαστάσεις προσώπου ή πράγματος σε μορφή αναπαράστασης: *άγαλμα σε φυσικό* ~. **β.** ΦΥΣ φυσική ιδιότητα που μπορεί να εκφραστεί ποσοτικά και έχει ορισμένη μονάδα μέτρησης (π.χ. ταχύτητα, πίεση κτλ.). ❷ ΜΑΘ σύνολο υπολογισμένο με συγκεκριμένο σύστημα μονάδων: *μαθηματικά/οικονομικά* ~. ❸ βαθμός έντασης, ποσότητας, ποιότητας ή σπουδαιότητας: *το ~ της καταστροφής/ευφυνίας*. ❹ τυποποιημένες διαστάσεις ρούχου (σε διαβαθμισμένη σειρά): *Στις φούστες φοράει ~ 46*. **μεγεθύνω -ομαι** • πρτ. & αόρ. *μεγέθυννα*, παθ. αόρ. *μεγέθυνθηκα*, μπτ. *μεγεθι(σ)μένος*: (μπτ.) αυξάνω το μέγεθος: ~ *φωτογραφία*. *Το μικροσκόπιο ~ τα δείγματα*. **μεγέθυνση** η. **μεγεθυντικός -ή -ό. μεγεθυντικά** (επίρρ.). **μεγεθυντικό** το: ουσιαστικό που παράγεται από άλλο ουσιαστικό και μεγεθύνει τη σημασία του. *σχ. μέγας*.

Οι τ. *μεγενθύνω, μεγένθυνση* κτλ. (με -ν-) είναι λανθασμένοι, παρά τη συχνή τους εμφάνιση.

μεζές ο: ❶ πικάντικο φαγητό, σε μικρά συνήθως κομμάτια, που συνοδεύει κρασί, μπίρα κτλ. ή σερβίρεται ως ορεκτικό. ❷ πολύ μικρή ποσότητα από φαγητό: *Πήρα έναν ~, ίσα για να δοκιμάσω*. **μεζεδάκι** το: υποκορ. κυρ. στη σημ. 1. **μεζε(κ)λίκι**: πολύ νόστιμος μεζές.

Η λ. *μεζές* προέρχεται από το τουρκ. *meze*.

μεζούρα η: ❶ ταινία μέτρησης (κυρ. στη ραπτική) με σημειωμένες αριθμητικές υποδιαγραφές του μέτρου. ❷ μικρό δοχείο μέτρησης για

τον υπολογισμό ποσότητας υγρού και η αντίστοιχη ποσότητα: *μία ~ βότκα*.

μεθαύριο (επίρρ.): την ημέρα μετά την αυριανή. **μεθαιριανός -ή -ό.**

μέθη η: = μεθύσι ❶ κατάσταση ζάλης και έλλειψης συγκέντρωσης ή συντονισμού των κινήσεων και της ομιλίας λόγω υπερβολικής κατανάλωσης οινοπνεύματος ≠ νηφαλιότητα: *Συνελήφθη, γιατί οδηγούσε σε κατάσταση ~*. ❷ (μτφ.) κατάσταση έντονης ψυχικής ευφορίας: *η ~ της επιτυχίας/της νίκης*. **μεθώ & -άω** • αόρ. *μέθυσα*, μπτ. *μεθυσμένος*: ❶ (αμτβ.) βρίσκομαι ή φτάνω σε κατάσταση μέθης: (& μτφ.) ~ *από χαρά/έρωτα*. ❷ (μτβ.) προκαλώ μέθη σε κπ: (& μτφ.) *Το άρωμά της σε ~*. **μέθυσος** ο: πρόσωπο που πίνει και μεθαι συχνά = μεκρής, μεθύστακας. **μεθύσι** το. **μεθυστικός -ή -ό:** κυρ. με τη σημ. 2. **μεθυστικά** (επίρρ.). **μεθύστακας** ο: μεθύσος.

Από το ΑΕ *μέθη* (< *μεθύω*).

μεθοδολογία η: ❶ σύνολο μεθόδων για την επίτευξη ορισμένου σκοπού: ~ *υλοποίησης έργου*. ❷ κλάδος της Λογικής που μελετά τις μεθόδους της επιστημονικής έρευνας. **μεθοδολογικός -ή -ό. μεθοδολογικά** (επίρρ.).

μέθοδος η: ❶ ο ιδιαίτερος τρόπος, η σειρά ενεργειών που εφαρμόζονται για να πραγματοποιηθεί κτ: ~ *εργασίας/διδασκαλίας*. *ανάπτυξη/εφαρμογή μεθόδου*. ❷ σύνολο κανόνων και διαδικασιών που ακολουθούνται στην επιστημονική μελέτη φαινομένου ή προβλήματος: *επαγωγική/συγκριτική* ~. ❸ βιβλίο εκμάθησης με συγκεκριμένη τεχνική διδασκαλίας: ~ *άνευ διδασκάλου*. **μεθοδικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή ενεργεί με μέθοδο: ~ *μελέτη/επιστήμονας*. **μεθοδικά** (επίρρ.). **μεθοδεύω -ομαι**: (μτβ.) οργανώνω και εκτελώ κτ με μέθοδο (συνήθ. με αρνητ. σημ.): ~ *την απόλυσή του*. **μεθόδευση** η.

Από το ΑΕ *μέθοδος* (μετά + *όδός*) «καταδίωξη». Με τη σημερινή σημ. τη χρησιμοποίησε πρώτος ο Πλάτων.

μεθόριος η: τα σύνορα μεταξύ δύο κρατών: *ελληνοβουλγαρική* ~. **μεθοριακός -ή -ό.**

μείγμα το: ❶ ό,τι προέρχεται από ανάμειξη δύο ή περισσότερων συστατικών: ~ *ζάχαρης και αυγών*. ❷ χημ σώμα που προέρχεται από την ανάμειξη δύο ή περισσότερων συστατικών,

- μέγαρο
- μέγας → μεγάλος
- μέγας
- μέγεθος
- μεγέθυνση → μέγεθος
- μεγεθυντικά → μέγεθος
- μεγεθυντικό → μέγεθος
- μεγεθυντικός → μέγεθος
- μεγεθύνω → μέγεθος
- μεγεθυσμένος → μεγεθύνω
- *μεγενθύνω → σχ. μέγεθος
- μέγιστος → μεγάλος
- μεζεδάκι → μεζές
- μεζεκλίκι → μεζές
- μεζελίκι → μεζές
- μεζές
- μεζούρα
- μεθ' → μετά¹
- μεθ- → μετα-
- μεθαιριανός → μεθαύριο
- μεθαύριο
- μεθεόριος → μετα-
- μέθη
- μεθόδευση → μέθοδος
- μεθοδεύω → μέθοδος
- μεθοδικά → μέθοδος
- μεθοδικός → μέθοδος
- μεθοδολογία
- μεθοδολογικά →
- μεθοδολογία
- μεθοδολογικός →
- μεθοδολογία
- μεθόριος
- μεθόριος
- μεθόριος
- μέθυσω → μεθώ
- μεθύσι → μέθη
- μεθυσμένος → μεθώ
- μέθυσος → μέθη
- μεθύστακας → μέθη
- μεθυστικά → μέθη
- μεθυστικός → μέθη
- μεθώ → μέθη
- μείγμα

τα οποία διατηρούν τις αρχικές τους ιδιότητες χωρίς χημική αλληλεπίδραση = κράμα. ❸ (μτφ.) ό,τι προέρχεται από ανάμειξη διαφορετικών στοιχείων: *Η ομιλία του ήταν ένα ~ εθνικιστικών και θρησκευτικών προκαταλήψεων.* **μεικτός -ή -ό:** αυτός που προήλθε από δύο ή περισσότερα διαφορετικά στοιχεία: ~ **αριθμός:** μαθ αριθμός που αποτελείται από ακέραιο και κλάσμα. ~ **γάμος:** γάμος μεταξύ ατόμων διαφορετικής φυλής, θρησκείας, εθνικότητας. **μεικτά** (επίρρ.). **μείξη** η: ❶ σύνθεση διαφορετικών στοιχείων = ανάμειξη: *Η ~ κειμένων και εικόνων κάνει πιο κατανοητές τις οδηγίες.* ❷ ΤΕΧΝΟΛ ταυτόχρονη εγγραφή ή αναπαραγωγή ηχητικών σημάτων από διάφορες πηγές = **μιάζ.** **μείκτης** ο: συσκευή μείξης ακουστικών ή οπτικών σημάτων.

Οι λ. που προέρχονται από το ΑΕ *μείγνυμι* και τα παράγωγά του (*μείξη, μείγμα* κτλ.) εμφανίζονται συχνά με δύο γραφές (-ει- & -ι-) που δικαιολογούνται ετυμολογικά. Η γραφή με -ει- πλέον επικρατεί. Συνεχίζουν, όμως, να γράφονται με -ι- οι λ. *μιγάς, αμιγής* και όσες νεότερες προέρχονται από άλλες πηγές (π.χ. *μιάζ* από το γαλλ. *mixage*).

Από το ΑΕ *μειονεκτώ* «έχω πολύ λίγο» (*μείων + -εκτώ < έχω*).

μείζων -ων -ων: [επίσ.] μεγαλύτερος ≠ ελάσσων: ~ *εκλογική περιφέρεια. ~ πρόβλημα/θέμα. μείζονος σημασίας* ≠ ήσων.

Από το ΑΕ *μείζων*, συγκρ. του *μέγας*.

μειοδοτώ: (αμτβ.) προσφέρω σε δημοπρασία χαμηλότερη τιμή για την απόκτηση αντικειμένου ή την εκτέλεση έργου ≠ **πλειοδοτώ.** **μειοδοσία** η. **μειοδότης** ο, -τρια η. **μειοδοτικός -ή -ό.** **μειοδοτικά** (επίρρ.).

μείον¹ (πρόθ.): εισάγει τον αριθμό που αφαιρούμε από έναν άλλο = **πλην** ≠ **συν**, και: *Δέκα ~ τρία ίσον εφτά.* **μείον²** (επίρρ.): σε κακή οικονομική κατάσταση, με περισσότερα έξοδα από έσοδα: *Το ταμείον είναι ~.* **μείον** το: ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της αφαίρεσης και το πρόσημο των αρνητικών αριθμών. ❷ σημείο που κρίνεται αρνητικό για μια κατάσταση = **μειονέκτημα** ≠ **συν**: *τα ~ και τα συν της πρότασης.* **μειώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ **κάνω** κτ λιγότερο ή μικρότερο = **ελαττώνω**, **λιγοστεύω**, **περιορίζω** ≠ **αυξάνω**: ~ **ποσότητα/συχρότητα/ένταση/διαστάσεις.** ❷ **παρουσιάζω** κτ ως λιγότερο σημαντικό από ό,τι είναι: *Ο πολιτικός προσπάθησε να μειώσει το θέμα.* ❸ **φέρωμαι** σε κτ σαν να εί-

ναι κατώτερος από ό,τι είναι: *Δε σου επιτρέπω να με ~ και να με προσβάλλεις!* **μειωμένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει κτ σε μικρότερο βαθμό από τον μέσο όρο: *άτομα με ~ ικανότητα ακοής ή όρασης.* ❷ αυτός του οποίου το κύρος έχει πληγεί: *Νιώθει ~ μετά την προσβολή που του έκανες.* **μείωση** η. **μειωτός -α -ο.** **μειωτός** ο: μαθ ο αριθμός από τον οποίο αφαιρείται άλλος. **μειωτικός -ή -ό:** αυτός που μειώνει, κυρ. στη σημ. 3. **μειωτικά** (επίρρ.).

μειονεκτώ: (αμτβ.) βρισκομαι σε χειρότερη ή κατώτερη θέση, είμαι χειρότερος ή κατώτερος από κπ ή κτ άλλο = **υστερώ** ≠ **πλειονεκτώ:** ~ *ως προς την εμφάνιση, αλλά είναι καλύτερος ηθοποιός.* **μειονέκτημα** το: ατέλεια, έλλειψη ή ελάττωμα ≠ **πλεονέκτημα.** **μειονεκτικός -ή -ό.** **μειονεκτικά** (επίρρ.). **μειονεξία** η: η ιδιότητα του μειονεκτικού.

μειονότητα η: ομάδα ανθρώπων με κοινά φυλετικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά, γλωσσικά κτλ. στοιχεία, που τους διαφοροποιούν από τον κυρίως πληθυσμό της χώρας όπου ζουν: *εθνική/θρησκευτική/~.* **μειονοτικός -ή -ό.**

μειοψηφώ: (αμτβ.) ≠ **πλειοψηφώ** ❶ παίρνω λιγότερες ψήφους από κπ άλλο. ❷ **πληθ.** είμαστε λιγότεροι από άλλους: *Οι νέοι ~ στη συγκέντρωση αυτή.* **μειοψηφία** η: ≠ **πλειοψηφία** ❶ ο μικρότερος αριθμός ψήφων υπέρ ή κατά πρότασης ή υποψηφίου σε ψηφοφορία, και (συνεκδ.) αυτό(ς) που τις αντιπροσωπεύει: *Απορρίφθηκε με ~ μόλις μίας ψήφου. η ~ της Βουλής.* ❷ μικρό τμήμα συνόλου: *Μια μικρή ~ εργαζομένων αντιδρά στα νέα μέτρα.* **μειοψηφικός -ή -ό.**

μελαγχολία η: ❶ κατάσταση έντονης θλίψης και κακής διάθεσης. ❷ **ψυχολ** κατάσταση έντονης κατάθλιψης. **μελαγχολώ:** (αμτβ. & μτβ.) **νιώθω** ή **κάνω** κπ να νιώσει μελαγχολία. **μελαγχολικός -ή -ό.** **μελαγχολικά** (επίρρ.).

μελα(μ)ψός -ή -ό: αυτός που έχει πολύ σκούρο δέρμα.

Ο τ. *μελαψός* προέρχεται από το *μελαμψός* με αποβολή του <μ> πριν το <ψ>, ενώ ο τ. *μελαμψός* από το μον. *μελαμψός* (από το *μελανοψός, σύνθ. από τα *μέλας* «μαύρος» + *δψις* «όψη»).

μελάني το & [επίσ.] **μελάνη** η: ❶ χρωματιστό υγρό για γράψιμο, σχέδιο ή εκτύπωση: *πένα*

μείζων
μεικτά → μείγμα
μεικτής → μείγμα
μεικτός → μείγμα
μείξη → μείγμα
μειοδοσία → μειοδοτώ
μειοδότης → μειοδοτώ
μειοδοτικά → μειοδοτώ
μειοδοτικός → μειοδοτώ
μειοδοτρία → μειοδοτώ
μειοδοτώ
μείον → μείον¹
μείον¹
μείον² → μείον¹
μειονέκτημα → μειονεκτώ
μειονεκτικά → μειονεκτώ
μειονεκτικός → μειονεκτώ
μειονεκτώ
μειονεξία → μειονεκτώ
μειονότητα
μειονοτικός → μειονότητα
μειοψηφία → μειοψηφώ
μειοψηφικός → μειοψηφώ
μειοψηφώ
μειωμένος → μείον¹
μειώνω → μείον¹
μείωση → μείον¹
μειωτός → μείον¹
μειωτικά → μείον¹
μειωτικός → μείον¹
μελαγχολία
μελαγχολικά → μελαγχολία
μελαγχολικός → μελαγχολία
μελαγχολώ → μελαγχολία
μελαμψός
μελάνη → μελάνη
μελάνη
μελανιά → μελανός
μελανιάζω → μελανός
μελάνιασμα → μελανός

μελανίνη
μελόδραμα

- μελανίνη
- μελανός
- μέλας → σχ. μελανός
- μελαχρινή → μελαχρινός
- μελαχρινός
- μελαφός → μελαμφός
- μέλει
- μελένιος → μέλι
- μελέτη → μελετώ
- μελετηρός → μελετώ
- μελετητής → μελετώ
- μελετήτρια → μελετώ
- μελέτω
- μέλημα → μέλει
- μελής → μέλι
- μελί → μέλι
- μέλι
- μελίτσα
- μελίτσι → μελίτσα
- μέλλει
- μέλλεται → μέλλει
- μέλλον
- μέλλοντας → μέλλον
- μελλοντικά → μέλλον
- μελλοντικός → μέλλον
- μέλλον → μέλλον
- μελό
- μελόδραμα
- μελοδραματικά →
- μελόδραμα
- μελοδραματικός →
- μελοδραματισμός →
- μελοδραματισμός →
- μελόδραμα

και ~. ~ για στιλό/εκτυπωτή. ❷ σκούρο υγρό που εκκρίνουν οι σουπιές, τα χταπόδια, τα καλαμάρια κτλ. *σχ. μελανός.*

μελανίνη η: βιολ ουσία του οργανισμού, η ποσότητα της οποίας καθορίζει το χρώμα του δέρματος, των μαλλιών και των ματιών.

μελανός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χρώμα μεταξύ σκούρου μπλε και μαύρου. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται ως δυσάρεστος ή αρνητικός: *Το ~ σημείο της ιστορίας είναι ότι τραυματίστηκε.* **μελανιά** η: ❶ μελανό σημάδι στο σώμα κπ από χτύπημα = [επίσ.] μώλωπας. ❷ λεκές από μελάνι. **μελανιάζω:** ❶ (αμτβ.) γίνομαι μελανός: *Μελάνιασαν τα χείλη μου από το κρύο.* ❷ (μτβ.) προκαλώ μελανιές σε κπ. **μελάνιασμα** το.

Από το ελνστ. μελανός (από το ΑΕ μέλας «μαύρος»). Από την ίδια λ. προέρχονται οι λ. μελάνι (< μελάνιον, υποκορ. του μέλας) και μελάνη (με μεταπλασμό σε θηλ. λόγω της κατάληξης). Σήμερα η λ. μέλας χρησιμοποιείται κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. (μέλας ζωμός, Μέλας Δρυμός).

μελαχρινός -ή -ό: αυτός που έχει σκούρο δέρμα και μαλλιά. **μελαχρινός** ο, -ή η.

Προσοχή! Γράφεται με -ι- και όχι με -οι- επειδή προέρχεται από το ελνστ. μελαχρινός (< ΑΕ μελάγχιος, σύνθ. από τα μέλας + χρός «επιδεικνύει»).

μέλει • μόνο ενστ. & πρτ.: απρὸς. ενδιαφέρει, απασχολεί: *Καθόλου δε με ~ αν θα έρθεις μαζί μας.* **μέλημα** το: κπ ή κτ που φροντίζουμε = έγνοια, φροντίδα: *κύριο/βασικό/πρωταρχικό ~.*

Προσοχή στα ομόηχα μέλει, μέλλει & μέλι!

μελετώ & -άω -ιέμαι & -ώμαι: (μτβ.) ❶ (& με παράλ. αντικ.) διαβάζω προσεκτικά και επίμονα, προσπαθώντας να καταλάβω ή να μάθω κτ: *~ τα μαθήματά μου/πιάνο. ~ εντατικά για τις εξετάσεις.* ❷ εξετάζω κτ ή κπ επίμονα και με λεπτομέρεια: *~ τη συμπεριφορά των εντόμων.* ❸ [οικ.] συζητώ για κπ: *Μπήκε πάνω που τον μελετούσαμε!* ❹ (+να) σκοπεύω: *~ να φύγω στο εξωτερικό.* **μελέτη** η: ❶ προσεκτικό και επίμονο διάβασμα. ❷ α. επιστημονική έρευνα σε κπ θέμα: *Αφιερώθηκε στη ~ του βυζαντινού πολιτισμού.* β. επιστημονική εργασία, πόρισμα έρευνας σε κπ θέ-

μα: *Συγγράφω/δημοσιεύω ~.* ❸ τα σχέδια και οι προδιαγραφές που αφορούν στην κατασκευή έργου: *αρχιτεκτονική/στατική/τεχνική ~.* **μελετητής** ο, **μελετήτρια** η: αυτός που ασχολείται με τη μελέτη στη σημ. 2α. **μελετηρός -ή -ό:** αυτός που του αρέσει η μελέτη και μελετά πολύ.

μέλι το: ❶ κίτρινη και πολύ γλυκιά ουσία που παράγουν οι μέλισσες. ❷ (μτφ.) καθετί πολύ γλυκό ή ευχάριστο: *~ έχει και δεν ξεκολλάς από κοντά του; μελής -ιά -ί:* αυτός που έχει το χρώμα του μελιού. **μελί** το. **μελένιος -α -ο:** αυτός που είναι από μέλι ή γλυκός σαν μέλι. *σχ. μέλει.*

μελίτσα η: έντομο που παράγει μέλι και κερύ. **μελίτσι** το: ❶ σμήνος μελισσών που ζουν στην ίδια κυψέλη. ❷ πληθ. τόπος με πολλές κυψέλες. ❸ (μτφ.) πλήθος που κάνει πολύ θόρυβο: *το ~ των διαδηλωτών.*

μέλλει • μόνο ενστ. & πρτ.: απρὸς. ❶ πρόκειται να: *Τι ~ γενέσθαι;* (να γίνει). ❷ συνήθ. πρτ. είναι μοιραίο να: *Έμελλε να είναι η τελευταία του σκηνή αυτή.* **μέλλεται** • μόνο ενστ. & πρτ.: απρὸς. πρόκειται να: *Τι άλλο μας ~ να ζήσουμε!* *σχ. μέλει.*

μέλλον το: ❶ ο χρόνος που ακολουθεί το παρόν: *άμεσο/κοινοτικό/εγγύς ~. Τι θα συμβεί στο ~;* ❷ τα γεγονότα που πρόκειται να συμβούν: *το ~ κανείς δεν το ξέρει.* ❸ ό,τι πρόκειται να συμβεί σε κπ ή κτ: *το ~ της εταιρείας.* ❹ προοπτική: *Δεν έχει ~ αυτή η σχέση.* **μελλοντικός -ή -ό. μελλοντικά** (επίρρ.). **μέλλον -ουσα -ον. μέλλοντας** ο: γλσς χρόνος του ορήματος που δηλώνει μελλοντική ενέργεια ή κατάσταση.

μελό το • άκλ.: ❶ [μειωτ.] καλλιτεχνικό έργο χαμηλής ποιότητας με συγκινητικό περιεχόμενο: *δακρύβρεχτο ~.* (& ως επίθ.): *~ ταινία/ιστορία.* ❷ (μτφ.) αντίστοιχη κατάσταση ή συμπεριφορά = μελόδραμα: *~ κατάντησε η ζωή μας!*

Από το γαλλ. *mélo*, σύντμηση της λ. *mélodrame* «μελόδραμα», η οποία αποτελεί ελληνογενή όρο, σύνθ. από το *mélo* (< μέλος «μουσική») + *drame* (< δράμα).

μελόδραμα το: ❶ θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο που αφηγείται δυσάρεστα γεγονότα και παρουσιάζει έντονα συναισθήματα: *~ με θέμα τις κοινωνικές αδικίες.* ❷ δραματικό θεατρικό έργο με μουσική και τραγούδια = λυρικό θέατρο, όπερα. ❸ (μτφ.) κατάσταση ή

συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από συναισθηματική υπερβολή: *Παίζει ~ όποτε δεν της κάνουν το χατίρι. μελοδραματικός -ή -ό. μελοδραματικά* (επίρρ.). **μελοδραματισμός** ο: μελοδραματική συμπεριφορά ή ενέργεια.

☞ σχ. **μελό**.

μέλος¹ το: ❶ πρόσωπο, κράτος, ομάδα κτλ. που ανήκει σε οργανωμένο σύνολο: ~ *επιτροπής/συλλόγου. κράτος ~. απλό/επίτιμο/πλήρες ~.* ❷ *συνήθ. πληθ.* καθένα από τα άνω και κάτω άκρα του σώματος: *Μούδιασαν τα μέλη μου.* ❸ **ΜΑΘ** *μέλη εξίσωσης ή ανισότητας:* καθένα από τα μέρη που βρίσκονται αριστερά και δεξιά του συμβόλου ισότητας ή ανισότητας.

μέλος² το: [επίσ.] μελωδία. **μελωδία** η: ❶ ΜΟΥΣ διαδοχή μουσικών φθόγγων με συγκεκριμένο ρυθμό και ευχάριστο άκουσμα: *ρυθμός, αρμονία και ~.* ❷ μουσική σύνθεση με βασικό χαρακτηριστικό τη μελωδία στη σημ. 1: ~ *του '70. μελωδικός -ή -ό. μελωδικά* (επίρρ.). **μελωδικότητα** η: μουσικότητα. **μελωδός** ο: συνθέτης βυζαντινών εκκλησιαστικών ύμνων.

μεμβράνη η: ❶ βιολ λεπτό στρώμα ιστού που συνδέει ή καλύπτει μέρος του σώματος του ανθρώπου ή των ζώων: ~ *συνδέει τα δάχτυλα των ποδιών της πάπιας.* ❷ λεπτό κατεργασμένο δέρμα ζώου ή ειδικό χαρτί για διάφορες χρήσεις: ~ *ταμπούρολου/πολύγραφου.* ❸ ΤΕΧΝΟΛ *πολύ λεπτό κομμάτι μετάλλου.*

μεμονωμένος -η -ο: αυτός που ξεχωρίζει από τους άλλους, που δεν μπαίνει σε γενικό κανόνα: ~ *γεγονός/περίπτωση. μεμονωμένα* (επίρρ.).

Μπλ. του ΑΕ ρ. *μονῶ*, από το οποίο προέρχεται και η λ. *μονώνω*.

μέμφομαι • αόρ. *μέμφθηκα:* [επίσ.] κατηγορώ, επικρίνω κπ για κτ: ~ *τους πολιτικούς για υποκρισία. μομφή* η: [επίσ.] έκφραση επίκρισης, δυσμενούς κριτικής από κπ για κπ: *Διατυπώνω ~ εναντίον κπ. μεμπτός -ή -ό:* [επίσ.] αυτός που είναι άξιος μομφής ≠ άμεμπτος.

μένος το: έντονη διάθεση για επίθεση, βία εναντίον κπ = *μανία, οργή: εθνικιστικό/θρησκευτικό ~. Τον χτύπησαν με φοβερό ~.*

Από το ΑΕ *μένος* «δύναμη, λύσσα στη μάχη». Από την ίδια λ. σώζεται και ο τ. *μένεα* (πληθ.) μόνο στη στερεότυπη έκφρ. *πνέω τα μένεα* (είμαι εξοργισμένος με κτ).

μενού το • *άγλ.:* ❶ κατάλογος φαγητών **α.** που

διαθέτει ένα εστιατόριο. **β.** που προσφέρονται σε ένα γεύμα: *Το ~ περιλαμβάνει κυρίως πιάτο και φρούτο.* ❷ ΠΛΗΡΟΦ *κατάλογος διαδικασιών που μπορεί να εκτελέσει ο χρήστης υπολογιστή: Από το ~ επιλέγεις «άνοιγμα».*

μένω • αόρ. *έμεινα:* (αμτβ.) ❶ ζω κάπου μόνιμα ή προσωρινά = *κατοικώ, διαμένω: ~ στην Αθήνα. = κάθομαι. ~ σε ξενοδοχείο.* ❷ **α.** *συνεχίζω να βρίσκομαι κάπου = παραμένω: Μόνο τρεις άνθρωποι έμειναν μέχρι το τέλος της ομιλίας. β.* *συνεχίζω να είμαι σε κπ κατάσταση = παραμένω: ~ ξύπνιος/εγκαρτιστημένος/στάσιμος. γ.* *συνεχίζω να υπάρχω: Ο λεγός του κρασιού ~.* ❸ **α.** *μένω ως υπόλοιπο: Τι ~, αφαιρώντας δύο από τρία; β.* *συνεχίζω να υπάρχω = περισσεύω: Δεν έμεινε τίποτα από την τούρτα.* ❹ *παύω να έχω κτ = ξεμένω: ~ από βενζίνη.* ❺ *εισέρχομαι σε μια νέα κατάσταση: ~ έγκνος/άνεργος.* ❻ *απόσ.* πρέπει να γίνει ακόμα κτ, για να ολοκληρωθεί μια ενέργεια, κατάσταση κτλ. = *απομένει: ~ να υπογράψουμε τα συμβόλαια.*

μεράκι το: ❶ έντονη επιθυμία για κτ = *λαχτάρα: Το είχε ~ το ταξίδι αυτό.* ❷ η αγάπη και φροντίδα με την οποία κπ κάνει κτ: *έπιπλο/φαγητό φτιαγμένο με ~. μερακλής ο, -ού* η: πρόσωπο που έχει μεράκι για κτ: ~ *μάγειρας. καφές για μερακλήδες. μερακλώνω -ομαι:* αποκτώ ή κάνω κπ να αποκτήσει μεγάλο κέφι. **μεράκλωμα** το. **μερακλίδιος -η -ο:** αυτός που έχει ή προκαλεί μεράκι.

Η λ. *μεράκι* και τα παράγωγά της προέρχονται από το τουρκ. *merak*.

μεριά η: ❶ κάθε πλευρά, επιφάνεια ή άκρη σώματος: *Γύρισε το κοντί απ' όλες τις μεριές. = πλευρά.* ❷ ορισμένο μέρος ή τμήμα ενός χώρου: *Κάθισε σε μια ~ του δωματίου και δεν κουνήθηκε. σε καλή ~:* ευχή σε κπ που απέκτησε χρήματα, για να τα χρησιμοποιήσει καλά. ❸ κατεύθυνση: *Από ποια ~ μπήκε ο ομιλητής; (& μτφ.) Από τη ~ της μητέρας του έχει δύο θείες. από μεριάς/από τη ~ μου:* σε ό,τι με αφορά. **μεριάζω:** [προφ.] = *παραμερίζω* ❶ (αμτβ.) μετακινούμαι από εκεί που βρίσκομαι, για να διευκολύνω το πέρασμα άλλου: *Μέριασε να περάσουμε!* ❷ (μτβ.) μετακινώ κτ, ώστε να πάψει να αποτελεί εμπόδιο: *Μέριασε το χιόνι.* ☞ σχ. **μέρος.**

μερίδα η: ❶ ορισμένη ποσότητα φαγητού για ένα άτομο: *μικρή/διπλή ~. ~ εστιατορίου* (ποσότη-

μέλος¹
μέλος²
μελωδία → μέλος²
μελωδικά → μέλος²
μελωδικός → μέλος²
μελωδικότητα → μέλος²
μελωδός → μέλος²
μεμβράνη
μεμονωμένα → μεμονωμένος
μεμονωμένος
μεμπτός → μέμφομαι
μέμφομαι
μένα → εγώ
μένεα → σχ. μένος
μένος
μενού
μένω
μέρα → ημέρα
μεράκι
*μερακλήδικος → μερακλίδιος
μερακλής → μεράκι
μερακλίδιος → μεράκι
μερακλού → μεράκι
μεράκλωμα → μεράκι
μερακλώνω → μεράκι
μεριά
μεριάζω → μεριά
μερίδα
μερίδιο → μερίδα

μερικοί
μερικώς → μέρος
μερικώς → μέρος
μέριμνα → μεριμνώ
μεριμνώ
μεροκαματιάρα → μεροκά-
ματο
μεροκαματιάρης → μεροκά-
ματο
μεροκαματιάρισσα → μερο-
κάματο
μεροκάματο
μεροληπτικά → μεροληπτώ
μεροληπτικός → μεροληπτώ
μεροληπτώ
μεροληψία → μεροληπτώ
μέρος
μες → μέσα
μέσα
μεσάζοντας
μεσάζων → μεσάζοντας
μεσαίος → μέση
μεσαιώνας
μεσαιωνικός → μεσαιώνας

τα ανάλογη με αυτή που σεβρίζεται σε εστια-
τόριο). ❷ μέρος ενός συνόλου που μοιράζεται
και το οποίο αναλογεί σε ένα άτομο: ~ από
κέρδη/κληρονομιά. ~ του λέοντος: το μεγαλύ-
τερο κομμάτι. ❸ τμήμα συνόλου = μέρος, κομ-
μάτι: Η πρόταση μοίρασε τους εργαζομένους
σε δύο αντιμαχόμενες μερίδες. **μερίδιο** το =
μερίδα (σημ. 2): Η εταιρεία μας κατέχει το με-
γαλύτερο ~ της αγοράς. **σχ. μέρος.**

μερικοί -ές -ά (αντων. αόρ.): δηλώνει αόριστα
απροσδιόριστη, σχετικά μικρή ποσότητα
προσώπων ή πραγμάτων: ~ είναι απίστευτα
κακοί! ~ φορές φεύγει τρέχοντας. **μερικοί με-
ρικοί:** για να αναφερθούμε σε κπ, χωρίς να
τους κατονομάσουμε: ~ κάνουν πως δεν κα-
ταλαβαίνουν! **σχ. αντωνυμία - Πίνακα χρη-
σης αντωνυμιών.**

μεριμνώ: [επίσ.] (αμτβ.) φροντίζω, νοιάζομαι
για κπ ή κτ: Οι γονείς μεριμνούν για τη μόρ-
φωση των παιδιών τους. **μέριμνα** η: φροντί-
δα, έγνοια: κοινωνική ~ (οργανωμένη μέρι-
μνα για αυτούς που έχουν ανάγκη). κρατική
~. **σχ. μέρος.**

μεροκάματο το: μισθωτή εργασία μίας ημέρας
και η σχετική αμοιβή = ημερομίσθιο: Έκανα
δέκα μεροκάματα σε οικοδομές. ~ ανειδίκευ-
του εργάτη. **μεροκαματιάρης** ο, -α & -ισσα η:
πρόσωπο που δουλεύει με μεροκάματα ή
παίρνει χαμηλό μισθό.

μεροληπτώ: (αμτβ.) παίρνω το μέρος κπ με υπο-
κειμενικά κριτήρια: Ο διακαστής ~ υπέρ του
κατηγορούμενου. **μεροληπτικός -ή -ό:** αυτός
που μεροληπτεί ≠ αμερόληπτος, αντικειμενι-
κός. **μεροληπτικά** (επίρρ.). **μεροληψία** η.

μέρος το: ❶ τμήμα συνόλου: Ένα ~ των μαθη-
τών δε θα πάει στην εκδρομή. τα μέρη του αυ-
τοκινήτου. **επί μέρους:** ξεχωριστός. ~ του λό-
γου: ΓΛΩΣΣ γραμματική κατηγορία στην
οποία ανήκει μια λέξη με βάση τη μορφολο-
γική, συντακτική και σημασιολογική της συ-
μπεριφορά. ❷ τόπος: Πήγε σε πολλά μέρη
του κόσμου. ❸ καθένα από τα πρόσωπα που
συμμετέχουν σε νομική διαδικασία ή δια-
πραγμάτευση από διαφορετική μεριά: τα
αντίπαλα/ενδιαφερόμενα μέρη. **εκ μέρους:** ως
αντιπρόσωπος κπ. **είμαι/πηγαίνω με/παίρ-
νω το ~ κπ:** υποστηρίζω κπ ή ακολουθώ τις
απόψεις, τη θεωρία του. **παίρνω ~ σε κπ:**
συμμετέχω. ❹ ορισμένο ποσοστό αναλογίας
σε μείγμα: Στο σιρόπι βάζετε ένα ~ ζάχαρη
και τρία νερό. ❺ τουαλέτα. **μερικώς -ή -ό:** αυ-
τός που αναφέρεται σε ένα μέρος αυτού που

δηλώνει το ουσ. που προδιορίζει ≠ ολικός:
~ έκλειψη ηλίου/αναπηρία. ~ **απασχόληση:**
εργασία με μικρότερο ωράριο από το κανο-
νικό ≠ πλήρης. **μερικώς** (επίρρ.): ως έναν βαθ-
μό, σε ένα ποσοστό ≠ τελείως, πλήρως.

Από το ΑΕ μέρος, με το οποίο συνδέονται ετυμο-
λογικά και οι λ. μερίδα, μερίδιο, μεριά, μερικώς και
μεριμνώ, καθώς και τα παράγωγά τους. Το ΑΕ μέ-
ρος προέρχεται από το **μείρομαι** «μοιράζω», του
οποίου το θ. συνδέεται με τη σημ. «σκέπτομαι, φρο-
ντίζω», η οποία επιβιώνει στη λ. μεριμνώ.

μέσα & μες (επίρρ.): ❶ ≠ έξω. **α.** (για στάση ή κί-
νηση προς ή από τόπο) στο εσωτερικό κλει-
στου χώρου: Περάστε ~! Έβγαιναν καπνοί ~
από το σπίτι. Τα παιδιά παίζουν ~ στο δωμά-
τιο. ~ **μου:** στην ψυχή μου: ~ της ένωθε ένα
κενό από την απουσία του. **από ~ μου:** με πο-
λύ χαμηλή φωνή, χωρίς να ακούγομαι: Μη μι-
λάς από ~ σου, φώναξε πιο δυνατά να ακού-
με! **β.** στο σπίτι: Απόψε θα μείνω ~. ❷ **α.** εντός
των ορίων κπ τόπου ≠ έξω: Το ποτάμι περνά-
ει ~ από την πόλη. **β.** ανάμεσα: Ο δρόμος περ-
νούσε ~ από καταπράσινα λιβάδια. ❸ στο ή
από το εσωτερικό αντικειμένου: Βρήκα τις
φωτογραφίες ~ στον φάκελο. Έβγαλε ~ από
την τσέπη του λεφτά. ❹ (για χρόνο) στη διάρ-
κεια: Άλλαξα τρία σπίτια ~ σ' έναν χρόνο.
Υπολογίζω να τελειώσω την εργασία ~ στον
Ιούλιο. ❺ (μτφ.) σε μία κατάσταση: Ζει ~ στα
πλούτη. Εξαφανίστηκε ~ στο σκοτάδι. ❻ (ως
επίθ.) αυτός που βρίσκεται στο εσωτερικό: Η
~ πλευρά της ντουλάπας γέμισε υγρασία. **στα
~ και στα έξω:** με πολλές γνωριμίες που εξα-
σφαλίζουν δύναμη ή επιρροή: Ο Γιάννης, που
είναι ~, μπορεί να βοηθήσει.

μεσάζοντας & [επίσ.] μεσάζων ο: ❶ ο ενδιάμε-
σος μεταξύ παραγωγού και εμπόρου ή κατα-
ναλωτή: Το κύκλωμα μεσάζοντων στα οπω-
ροκηπευτικά διαμόρφωσε απλησίαστες τι-
μές. Οι γκαλερί λειτουργούν ως μεσάζοντες
ανάμεσα στον καλλιτέχνη και τον αγοραστή.
❷ πρόσωπο που παρεμβαίνει στις σχέσεις
δύο ή περισσότερων ατόμων ή ομάδων, για
να βελτιώσει τις σχέσεις τους = μεσολαβητής:
Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ έπειξε τον
ρόλο του ~ για την παύση του πολέμου.

μεσαιώνας ο: ❶ ιστορική περίοδος της Δυτικής
Ευρώπης που εκτείνεται από τον 5ο μέχρι
τον 15ο αιώνα. ❷ (μτφ.) εποχή ή κατάσταση
που θυμίζει Μεσαίωνα λόγω πνευματικής

οπισθοδρόμησης και πολιτικού ή κοινωνικού συντηρητισμού. **μεσαιωνικός -ή -ό.**

μεσάνυχτα τα & [λαϊκ.] **μεσονύχτι** το: ❶ η ώρα δώδεκα τη νύχτα. ❷ η προχωρημένη νύχτα, το διάστημα από τα μεσάνυχτα μέχρι τα ξημερώματα: *Πού γυρνάς μέσα στ' άγρια ~ ; έχω (μαύρα /βαθιά) ~*; δεν έχω ιδέα για κτ, έχω πλήρη άγνοια.

μέση η: ❶ σημείο πράγματος, χρονικού διαστήματος ή έκτασης που απέχει το ίδιο από τα δύο άκρα: *Άλλαξε σχολείο στη ~ της χρονιάς. Μην οδηγείς ποτέ στη ~ του δρόμου. ≠ ακρη.* ❷ η περιοχή του σώματος μεταξύ γλουτών και πλευρών: *Πιάστηκε η ~ μου από το σκύψιμο* ❸ (συνεκδ.) τμήμα ρούχου που καλύπτει τη μέση: *Η φούστα θέλει στένεμα στη ~.* **μεσαίος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται στη μέση (σημ. 1) = [προφ.] μεσιανός -ή -ό ≠ ακριανός. **μεσαίος ο:** το μεσαίο δάχτυλο χεριού. **μεσάτος -η -ο:** για ρούχο εφαρμοστό στη μέση (σημ. 2). **μέσος -η -ο:** ❶ αυτός που βρίσκεται στη μέση χρονικής περιόδου ή έκτασης: *~ ηλικία/εκπαίδευση* (δευτεροβάθμια). *~ όρος*: ο λόγος του αθροίσματος αριθμών προς τον αριθμό που αντιπροσωπεύει το πλήθος τους: *Ο ~ των 5 και 7 είναι το 6: 5+7/2=6.* *~ οδός*: λύση που αποφεύγει τα άκρα. ❷ **α.** αυτός που αναφέρεται στον μέσο όρο πράγματος ή αριθμού: *~ θερμοκρασία.* **β.** αυτός που αποτελεί αντιπροσωπευτική ποσότητα συνόλου: *~ πολίτης.* **μέσο¹** το: μέση (σημ. 1): *Ήρθε στα μέσα του μήνα.*

μεσημβρινός -ή -ό: ❶ [επίσ.] μεσημεριανός: *~ ώρα.* ❷ αυτός που αναφέρεται στον μεσημβρινό: *~ κύκλος.* ❸ αυτός που βρίσκεται ή είναι στραμμένος προς τον νότο = νότιος: *~ χώρες/παράθυρο.* **μεσημβρινός ο:** ΓΕΩΓΡ **α.** νοητός κύκλος που περνά από τους δύο πόλους της γης και τέμνει κάθετα τον ισημερινό. **β.** καθένα από τα ημικύκλια αυτού του κύκλου, που ενώνει τους δύο πόλους.

μεσημέρι το: ❶ η ώρα δώδεκα τη μέρα. ❷ (επέκτ.) το διάστημα από το μεσημέρι μέχρι το απόγευμα: *Κοιμάται τα μεσημέρια.* **μεσημεριανός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στο ή γίνεται το μεσημέρι = μεσημεριάντικος, [επίσ.] μεσημβρινός. **μεσημεριανό** το: μεσημεριανό φαγητό. **μεσημεριάτικα** (επίρρ.): [οικ.] μεσημέρι.

μεσο- & μεσό- & μεσο-: ως α΄ συνθ. δηλώνει ❶ το μεσαίο σημείο χρονικής περιόδου, περιοχής ή πράγματος: *μεσοβδόμαδα.* ❷ εσωτερικό σημείο: *μεσότοιχος.* ❸ κτ που βρίσκεται τοπικά ή χρονικά μέσα σε ορισμένα όρια: *μεσοδιάστημα.* ❹ το μεσαίο στάδιο διαβάθμισης: *μεσοελλαδικός.* **μεσο²** το: ❶ ό,τι εφαρμόζει ή χρησιμοποιεί κπ για να πετύχει κπ στόχο: *Θα χρησιμοποιήσω κάθε θεμιτό και αθέμιτο ~, αρκεί να πετύχω. ~ Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).* ❷ *συνήθ. πληθ.* η οικονομική δυνατότητα για κτ = πόροι: *Δεν έχω τα μέσα να πάρω αυτοκίνητο.* ❸ πρόσωπο που, λόγω θέσης ή βαθμού, μπορεί να βοηθήσει κπ, παρακάμπτοντας τις προβλεπόμενες διαδικασίες = [λαϊκ.] βύσμα, δόντι: *Έβαλε ~ τον θείο της για τον διορισμό στο δημόσιο.*

μεσοαστός ο, μεσοαστή η: πρόσωπο που ανήκει κοινωνικά στη μεσαία αστική τάξη ≠ μικροαστός, μεγαλοαστός. **μεσοαστικός -ή -ό.**

μεσογειακός -ή -ό: αυτός που αναφέρεται στη Μεσόγειο θάλασσα ή στις περιοχές που βρέχονται από αυτήν: *~ λαοί/κλίμα/διατροφή/γλώσσες. ~ αναμία:* ΙΑΤΡ αναμία, συνήθως κληρονομικού τύπου, που εμφανίζουν κάτοικοι μεσογειακών περιοχών.

μεσόγειος -α -ο: αυτός που απέχει πολύ από τη θάλασσα = ηπειρωτικός ≠ παρτάκιος, παράλιος: *~ περιοχή.* **μεσόγεια** τα: η ενδοχώρα.

μεσόκοπος -η -ο: αυτός που είναι περίπου πενήντα ετών: *Αν και ~, ήταν γυμνασμένη.* = μεσήλικας.

μεσολαβό: (αμτβ.) ❶ παρεμβαίνω, συνήθως για κπ άλλο, ώστε να επιτευχθεί συμφωνία, συμβιβασμός ή βελτίωση κατάστασης: *Μεσολάβησε για να βρω δουλειά.* ❷ υπάρχω ή συμβαίνω ανάμεσα σε δύο σημεία τοπικά ή χρονικά: *Μεσολάβησαν δύο χρόνια από τον αοραβώνα μέχρι τον γάμο.* **μεσολάβηση η, μεσολαβητής ο, -ήτρια η:** μεσάζοντας. **μεσολαβητικός -ή -ό. μεσολαβητικά** (επίρρ.).

μεσουρανό: (αμτβ.) ❶ (για ουράνιο σώμα) είμαι στον μεσημβρινό ενός συγκεκριμένου σημείου. ❷ (μτφ.) βρίσκομαι στο αποκορύφωμα της ακμής ή της δόξας μου: *Την εποχή εκείνη μεσουρανούσε το άστρο της Μαρίας Κάλλας.* **μεσουράνημα** το = κολοφώνας, απόγειο: *~ αστέρα. ~ της καριέρας κπ.*

μεσάνυχτα
μεσάτος → μέση
μέση
μεσήλικας → μεσο-
μεσημβρινός
μεσημέρι
μεσημέρι → μεσο-
μεσημεριανό → μεσημέρι
μεσημεριανός → μεσημέρι
μεσημεριάτικα → μεσημέρι
μεσο-
μεσό- → μεσο-
μέσο¹ → μέση
μέσο²
μεσοαστή → μεσοαστός
μεσοαστός
μεσοβδόμαδα → μεσο-
μεσοβυζαντινός → μεσο-
μεσογάστριος → μεσο-
μεσόγεια → μεσόγειος
μεσογειακός
μεσόγειος
μεσοδιάστημα → μεσο-
μεσοελλαδικός → μεσο-
μεσοκάθετος → μεσο-
μεσόκοπος
μεσολάβηση → μεσολαβό
μεσολαβητής → μεσολαβό
μεσολαβητικά → μεσολαβό
μεσολαβητικός → μεσολαβό
μεσολαβήτρια → μεσολαβό
μεσολαβώ
μεσονύχτι → μεσάνυχτα
μεσοπόλεμος → μεσο-
μεσόπορα → μεσο-
μέσος → μέση
μεσότοιχος → μεσο-
μεσουράνημα → μεσουρανό
μεσουρανός → μεσο-
μεσουρανό

Σύνθετα με μεσο-

μεσαίο σημείο (τοπικά ή χρονικά) μεσογάστριος
μεσοκάθετος
μεσουρανός
μεσογειακός
μεσημέρι
μεσήλικας

εσωτερικό σημείο
μεσόπορα

μέσα σε ορισμένα όρια
μεσοπόλεμος

μεσαίο στάδιο
διαβάθμισης
μεσοβυζαντινός

μεσσιανικός → μεσσίας
 μεσσιανισμός → μεσσίας
 μεσσίας
 μεσά → μεστώνω
 μεστός → μεστώνω
 μέστωμα → μεστώνω
 μεστώνω
 μέσω → πρόθεση - Λέξεις
 με προθετική λειτουργία
 μετ → μετά¹
 μετ- → μετά-
 μετά-
 μετά¹
 μετά² → μετά¹
 μεταβαίνω
 μεταβάλλω
 μετάβαση → μεταβαίνω
 μεταβατικά → μεταβαίνω
 μεταβιβάζω
 μεταβίβαση → μεταβιβάζω
 μεταβιβάσιμος →
 μεταβιβάζω
 μεταβλητή → μεταβάλλω
 μεταβλητός → μεταβάλλω
 μεταβυζαντινός → μετα-
 μεταγγίζω
 μετάγγιση → μεταγγίζω
 μεταγενέστερα →
 μεταγενέστερος
 μεταγενέστερος
 μεταγλωττίζω → μετα-
 μεταγλώττιση → μετα-
 μεταγραφή → μεταγράφω
 μεταγραφικός → μεταγράφω
 μεταγράφω

μεσσίας ο: ΘΡΗΣΚ **1** α. πρόσωπο που πίστευαν οι Εβραίοι ότι θα στείλει ο Θεός να τους λυτρώσει. **β.** (στον χριστιανισμό) ο Ιησούς Χριστός. **2** (μτφ.) πρόσωπο που αναμένεται με αγωνία να αναλάβει ρόλο ηγέτη ή ελευθερωτή = σωτήρας: *Για τον λαό ήταν ο ~ που θα τους έβγαζε από τον πόλεμο.* **μεσσιανισμός** ο: πίστη στον ερχομό μεσσία, σε θρησκευτικό, πολιτικό ή εθνικό επίπεδο. **μεσσιανικός -ή -ό.**

μεστώνω: **1** (αμτβ.) α. (για φυτό ή δέντρο) δίνω καρπό: *Λόγω του κρύου άργησε να μεστώσει η μηλιά.* **β.** αναπτύσσομαι σωματικά ή πνευματικά = ωριμάζω. **2** (μτβ.) κάνω κπ να αναπτυχθεί σωματικά ή πνευματικά = ωριμάζω: *Τον μέστωσε ο στρατός.* **μέστωμα** το: ωρίμανση. **μεστός -ή -ό:** **1** αυτός που έχει μεστώσει = μεστωμένος, γινωμένος, ώριμος: ~ *καρπός/σταφύλια ≠ άγουρος.* (& μτφ.) ~ *σκέψη.* **2** πλήρης: *κείμενο ~ σε νόημα.* **μεστά** (επίρρ.).

μετά- & μετ- & μεθ-: ως α' συνθ. **1** (σε ρήματα & τα παράγωγά τους) δηλώνει ενέργεια με σκοπό την αλλαγή θέσης ή κατάστασης: *μεταφυτεύω, μεταλλάσσω.* **2** (σε επίθ.) δηλώνει ότι το προσδιοριζόμενο ουσ. ακολουθεί αυτό που εκφράζει το β' συνθ. του επιθ.: *μεταθανάτιος, μεταμεσονύκτιος.* **3** δηλώνει κτ που βρίσκεται τοπικά μετά από ή στη μέση αυτού που εκφράζει το β' συνθ.: *μετακάριο.* **4** εκφράζει συμμετοχή σε κτ: *μετέχω.*

μετά¹ & (πριν από φωνήεν) **μετ' & μεθ'** (πρόθ.): (+ αιτ./από) δηλώνει ακολουθία (χρονική, τοπική ή σε ιεραρχία) ≠ πριν: ~ (από) *τη διάλεξη θα δοθεί γεύμα προς τιμήν του ομιλητή.* *Ήρθε δεύτερος ~ τον Γιάννη.* **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **μετά²** (επίρρ.): στη συνέχεια, σε επόμενη φάση = έπειτα, κατόπιν, ύστερα ≠ πριν: *Όταν μπήκε, σηκώθηκα και ~ κάθισα πάλι.*

μεταβαίνω • πρτ. *μετέβαινα*, αόρ. [επίσ.] *μετέβην*: (αμτβ.) [επίσ.] πηγαίνω από ένα μέρος σε άλλο: *Ο διευθυντής απουσιάζει, έχει μεταβεί στο Λονδίνο.* **μετάβαση** η: **1** το να μεταβαίνει κπ κάπου. **2** (μτφ.) το πέρασμα σε άλλη κατάσταση, συμπεριφορά κτλ.: *Η ~ από την*

εμπόλεμη περίοδο στην ειρήνη άργησε. = εξέλιξη, αλλαγή. **μεταβατικός -ή -ό:** **1** αυτός που αναφέρεται στη μετάβαση: ~ *περίοδος/διάταξη.* **2** γλωσσ αυτός που δηλώνει ότι η ενέργεια του ρήματος επηρεάζει άλλη λέξη ≠ αμετάβατος: ~ *ρήμα/σύνταξη.* **μεταβατικά** (επίρρ.).

μεταβάλλω -ομαι • πρτ. *μετέβαλλα*, αόρ. *μετέβαλα*: (μτβ.) κάνω κπ ή κτ διαφορετικό από την προηγούμενη κατάστασή του: *Συχνά η αγάπη χωρίς ανταπόκριση μεταβάλλεται σε αδιαφορία.* = μετατρέπω, αλλάζω. **βάλ-λω.** **μεταβολή** η: **1** το να μεταβάλλει κανείς κτ = αλλαγή: ~ *των καιρικών συνθηκών/της ψυχολογίας κτ.* **2** (παράγγελα για) στροφή του σώματος προς την αντίθετη κατεύθυνση: *Έκανε ~ και έφυγε από το γραφείο.* **μεταβλητός -ή -ό.** **μεταβλητή** η: ΜΑΘ ποσότητα η οποία μπορεί να προσλάβει διάφορες τιμές.

μεταβιβάζω -ομαι: (μτβ.) **1** μεταφέρω κτ σε κπ: *Μεταβίβασέ του τους θεομύθους χαιρετισμούς μου!* = διαβιβάζω. **2** ΝΟΜ παραχωρώ περιουσιακό στοιχείο ή νόμιμο δικαίωμα σε άλλον, κυρίως μέσω νομικής διαδικασίας: *Ο πατέρας τής μεταβίβασε το σπίτι στο χωριό.* **μεταβίβαση** η. **μεταβιβάσιμος -ή -ο.**

μεταγγίζω -ομαι: (μτβ.) **1** ΙΑΤΡ εισάγω σε κπ ξένο αίμα από τη φλέβα. **2** (μτφ.) μεταδίδω σε κπ ιδέες, αξίες, κτλ.: *Ο πατέρας του μετάγγισε την αγάπη για τα γράμματα.* **3** [επίσ.] μεταφέρω υγρό από ένα δοχείο σε άλλο. **μετάγγιση** η.

μεταγενέστερος -η -ο: αυτός που ακολουθεί χρονικά κτ ή κπ άλλο = κατοπινός, υστερόχρονος, επόμενος ≠ προγενέστερος: ~ *φάση/ανακάλυψη/εποχή.* **μεταγενέστεροι** οι: η επόμενη γενιά = απόγονοι. **μεταγενέστερα** (επίρρ.).

μεταγράφω -ομαι • αόρ. *μετέγραψα*, παθ. αόρ. *μεταγράφηκα* & -*τηκα* & [επίσ.] *μετεγράφηκα*, μππ. *μεταγραμμένος:* (μτβ.) **1** μετατρέπω κείμενο σε άλλο αλφάβητο ή άλλη μορφή: ~ *το κείμενο με λατινικά γράμματα.* **2** παθ. (κυρ. για αθλητές) εντάσσομαι σε άλλη ομάδα, σύλλογο κτλ. = μετεγγραφόμενος. **μεταγραφή** η. **μεταγραφικός -ή -ό:** ~ *περίοδος.*

Σύνθετα με μετα-αλλαγή θέσης ή κατάστασης
 μεταγλωττίζω
 μεταγλώττιση
 μετατοπίζω
 μετατόπιση
 μεταφύτευση
 μεταμορφώνω

μεταμόρφωση
 μεταμορφωτικά
 μεταμορφωτικός
 μεταμόσχευση
 μεταμοσχεύω
 μεταπήδηση
 μεταπήδη
 μεταπλάθω

χρονική ακολουθία
 μεθεόρτιος
 μεταβυζαντινός
 μεταπολεμικά
 μεταπολεμικός
 μετασεισμικός
 μετασεισμικός

μετά από ή στη μέση (τοπικά)
 μετόπισθεν

συμμετοχή σε κάτι
 μέτοχος

Προσοχή στη διαφορετική σημασία των μεταγράφω και μετεγγράφω.

μεταδίδω -ομαι • αόρ. μετέδωσα, παθ. αόρ. μεταδόθηκα: (μτβ.) ❶ (για τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό σταθμό) μεταφέρω είδηση ή πληροφορία ή καλύπτω ένα γεγονός: *Ο σταθμός μας μετέδωσε αποκλειστικά την είδηση.* = ανακοινώνω. *Ποιο κανάλι ~ τη συναυλία;* ❷ **α.** μεταφέρω κτ ή μεσολαβώ για να εξαπλωθεί κτ: *Η φωτιά μεταδόθηκε ταχύτητα εξαιτίας του αέρα.* = εξαπλώνω. **β.** μεταφέρω μικρόβιο κτλ. από έναν έμβιο οργανισμό σε άλλον: *Αυτός ο ιός μεταδίδεται με τον αέρα.* = εξαπλώνω. **γ.** (μτφ.) μεταφέρω σε άλλους γνώσεις, διάθεση κτλ. που έχω: *Μας μετέδωσε την αισιοδοξία του.* **μετάδοση** η. **μεταδοτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που μεταδίδεται εύκολα = κολλητικός: ~ νόσημα/γέλιο. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει την ικανότητα να μεταδίδει κτ (σημ. 2γ): ~ καθηγητής. **μεταδοτικότητα** η.

μεταθέτω -ομαι & -τίθεται • αόρ. μετέθεσα & μετάθεσα, παθ. αόρ. μετατέθηκα, μππ. μετατεθειμένος: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ σε άλλη θέση εργασίας στον ίδιο φορέα = μετακινώ: *Με μετέθεσαν στο υποκατάστημα της Καβάλας.* ❷ μεταφέρω κτ στο μέλλον = αναβάλλω: *Μετατέθηκε το συνέδριο, γιατί δε βρήκαμε αίθουσα.* ❸ μετατοπίζω κτ ανεπιθύμητο: ~ το φταίξιμο/πρόβλημα. **σχ. θέτω. μετάθεση** η: ❶ το να μεταθέτει κανείς κτ ή κτ: ~ υπαλληλίου/ευθυνών. ❷ ΓΛΩΣΣ αλλαγή της θέσης των φθόγγων ή γραμμάτων μιας λέξης (π.χ. φαλακρός - καραφλός).

μεταίχιμο το: οριακό σημείο μεταξύ δύο καταστάσεων = όριο: *Βρισκόμουν στο ~ ύπνου και ξύπνιου όταν χτύπησε το τηλέφωνο.*

μετακαλώ -ούμαι • αόρ. μετακάλεσα, παθ. αόρ. μετακλήθηκα: (μτβ.) ❶ καλώ κτ να έρθει για ορισμένο σκοπό: *Τον μετακάλεσαν από τη Γαλλία για να οργανώσει τη νέα εταιρεία.* **μετάκληση** η: ~ ομιλητών/πρεσβευτών. **μετακλητός -ή -ό:** αυτός που ενδέχεται να ή έχει μετακληθεί.

μετακινώ -ούμαι: (μτβ.) μεταφέρω κτ ή κτ σε νέα θέση: *Μετακινήθηκε όλοι μια θέση δεξιά, ώστε να χωρέσουμε.* = μετατοπίζω, μεταφέρω. *Μετακινήθηκε στις πωλήσεις.* = μεταθέτω. **μετακίνηση** η.

μετακομίζω -ομαι: ❶ (αμτβ.) αλλάζω τόπο διαμονής ή σπίτι = [επίσ.] μετοικώ: *Οι στρατιωτικοί ~ κάθε δύο χρόνια περίπου.* ❷ (μτβ.) πη-

γαίνω κτ άλλου = μετατοπίζω, μεταφέρω: *Μετακόμισε τον καναπέ στη βεράντα, για να κάνει χώρο.* **μετακόμιση** η.

μεταλαμβάνω & [οικ.] μεταλαβαίνω • αόρ. μετέλαβα & μετάλαβα: ΕΚΚΛ ❶ (αμτβ.) μετέχω στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας παίρνοντας τη Θεία Κοινωνία = κοινωνώ. ❷ (μτβ., για ιερέα) δίνω τη Θεία Κοινωνία σε πιστούς. **μετάληψη** η: [οικ.] ΕΚΚΛ το να μετέχει κτ στο μυστήριο της Θείας Κοινωνίας. **μεταλαβιά** η: [οικ.] ΕΚΚΛ η Θεία Κοινωνία. **σχ. λαμβάνω.**

μεταλλάσσω -ομαι • μππ. μεταλλαγμένος: (μτβ.) ❶ αλλάζω τις φυσικές ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά οργανισμού ή πράγματος: *Κατάφεραν να μεταλλάξουν τον ενθουσιασμό τους σε πηγή έμπνευσης.* ❷ παθ. (μτφ.) αλλάζω σε μεγάλο βαθμό = μεταμορφώνω: *Από τη μέρα του γάμου της μεταλλάχθηκε σε νοικοκυρά..* ❸ μππ. αυτός που έχει υποστεί μετάλλαξη: *γενετικά ~ προϊόντα/σπόροι/οργανισμός.* **μεταλλαγή** η: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του μεταλλάσσω: ~ πρώτων υλών. (μτφ.) *ψυχική/πολιτική/κοινωνική ~* = μεταβολή. **μετάλλαξη** η: ❶ ΒΙΟΛ η μεταβολή των γενετικών χαρακτηριστικών κυττάρου ή οργανισμού. ❷ ριζική μεταβολή: ~ της εταιρικής δομής.

μεταλλείο το: το μέρος όπου γίνεται συστηματική εξαγωγή από τη γη ορυκτών ή μεταλλευμάτων: ~ χρυσού. **μετάλλευμα** το: ορυκτό με υψηλή περιεκτικότητα σε ένα ή περισσότερα μέταλλα: *περιοχή πλούσια σε μεταλλεύματα χαλκού.*

μετάλλιο το: μικρή κυκλική μεταλλική πλάκα με έμβλημα ή γράμματα, το οποίο απονέμεται συνήθως σε τελετή για αξιέπαινη επίδοση ή πράξη: *Πήρε το χρυσό ~ στη σφαιροβολία.*

μέταλλο η: ❶ χημ ηχημικό στοιχείο με χαρακτηριστική λάμψη, μεγάλο ειδικό βάρος και ανξημένη αντοχή, που αποτελεί καλό αγωγό του ηλεκτρισμού και σχηματίζει οξειδία, όταν ενώνεται με οξυγόνο ≠ αμέταλλο: *Ο χαλκός κι ο σίδηρος είναι μέταλλα.* ❷ (συνεκδ.) υλικό που έχει ως βασικό συστατικό κτ μέταλλο ή μείγμα μετάλλων: *Η βέργα ήταν φτιαγμένη από ~.* **μεταλλικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από ή περιέχει μέταλλο = μέταλλινος: ~ εξάρτημα/επιφάνεια. ❷ αυτός που μοιάζει με μέταλλο στη λάμψη: ~ χρώμα. **μετάλλινος -η -ο:** μεταλλικός.

μεταμελούμαι: (αμτβ.) νιώθω ντροπή και έντονη λύπη, συναισθανόμενος κτ κακό που εκα-

μεταδίδω
μεταδόθηκα → μεταδίδω
μετάδοση → μεταδίδω
μεταδοτικός → μεταδίδω
μεταδοτικότητα → μεταδίδω
μεταθανάτιος → μετα-
μετάθεσα → μεταθέτω
μετάθεση → μεταθέτω
μεταθέτομαι → μεταθέτω
μεταθέτω
μεταίχιμο
μετακαλώ
μετακάλεσα → μετα-
μετακίνηση → μετακινώ
μετακλήθηκα → μετακαλώ
μετάκληση → μετακαλώ
μετακλητός → μετακαλώ
μετακομίζω
μετακόμιση → μετακομίζω
μετάλαβα → μεταλαβαίνω
μεταλαβαίνω →
μεταλαμβάνω
μεταλαβιά → μεταλαμβάνω
μεταλαμβάνω
μετάληψη → μεταλαμβάνω
μεταλλαγή → μεταλλάσσω
μεταλλαγμένος →
μεταλλάσσω
μετάλλαξη → μεταλλάσσω
μεταλλάσσω
μεταλλείο
μετάλλευμα → μεταλλείο
μεταλλικός → μέταλλο
μετάλλινος → μέταλλο
μέταλλιο
μέταλλο
μεταμέλεια → μεταμελούμαι
μεταμελούμαι

μεταναστεύω
μετασχηματίζω

μεταμεσονύκτιος → μετα-
μεταμορφώνω → μετα-
μεταμόρφωση → μετα-
μεταμορφωτικά → μετα-
μεταμορφωτικός → μετα-
μεταμόσχευση → μετα-
μεταμοσχεύω → μετα-
μετανάστευση →
μεταναστεύω
μεταναστευτικός →
μεταναστεύω
μεταναστεύω
μετανάστης → μεταναστεύω
μετανάστρια →
μεταναστεύω
μετανιώνω
μετάνοια → μετανιώ
μετανοώ
μεταξένιος → μετάξι
μετάξι
μεταξουργείο → μετάξι
μεταξουργός → μετάξι
μεταξύ
μεταξωτά → μετάξι
μεταξωτό → μετάξι
μεταξωτός → μετάξι
μεταπείθω
μεταπήδηση → μετα-
μεταπήδω → μετα-
μεταπλάθω → μετα-
μεταποίηση → μεταποιώ
μεταπολιτικός → μεταποιώ
μεταποιώ
μεταπολεμικά → μετα-
μεταπολεμικός → μετα-
μεταπολίτευση
μεταπολιτευτικός →
μεταπολίτευση
μεταπουλώ → μεταπωλώ
μετάπτωση
μεταπτωτικός → μετάπτωση
μεταπώληση → μεταπωλώ
μεταπωλητής → μεταπωλώ
μεταπωλήτρια → μεταπωλώ
μεταπωλώ
μεταρρυθμίζω
μεταρρύθμιση →
μεταρρυθμίζω
μεταρρυθμιστής →
μεταρρυθμίζω
μεταρρυθμιστικός → μεταρ-
ρυθμίζω
μεταρρυθμιστρια →
μεταρρυθμίζω
μετασεισικός → μετα-
μετασεισμός → μετα-
μετάσχει → μετέχω
μετασχηματίζω
μετασχηματισμός →
μετασχηματίζω
μετασχηματιστής →
μετασχηματίζω

να = μετανιώ, μετανιώνω: Στο δικαστήριο εμφανίστηκε μεταμελημένος για την πράξη του. **μεταμέλεια** η: δείχνω ~. έμπρακτη/βαθιά /ειλικρινής ~.

μεταναστεύω: (αμβ.) φεύγω από τον τόπο που μένω και εγκαθίσταμαι αλλού = ξενιτεύομαι, μετοικώ: ~ στη Γερμανία, για να βρω δουλειά. Το φθινόπωρο τα χελιδόνια μεταναστεύουν σε θερμότερες χώρες. = αποδημώ. **μετανάστευση** η. **μετανάστης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που έχει φύγει από τον τόπο του με σκοπό να βρει εργασία αλλού: οικονομικός ~. **μεταναστευτικός -ή -ό:** ~ κύμα/πολιτική.

μετανιώνω: (αμβ.) λυπάμαι για κτ που έχω κάνει και γι' αυτό αλλάζω γνώμη: Μετάνιωσε που έφτυγε και ξαναγύρισε. ~ για την ανάρμωση συμπεριφορά μου. = μεταμελούμαι, μετανιώ.

μετανοώ: (αμβ.) αναγνωρίζω λάθος που έχω κάνει και λυπάμαι γι' αυτό = μεταμελούμαι, μετανιώνω: Δείχνει να έχει μετανοήσει για τις αμαρτίες του. **μετάνοια** η: ❶ η ενέργεια του μετανιώ = μεταμέλεια. ❷ εκκλ η κίνηση που κάνει κπ λυγίζοντας τα γόνατα και το σώμα ως ένδειξη ευλάβειας προς το θείο, συνήθως μπροστά σε εικόνα: Πριν προσκυνήσει, έκανε τρεις μετάνοιες. ❸ εκκλ η εξομολόγηση.

μετάξι το: η ίνα που παράγεται από μεταξοσκώληκες, και (συνεκδ.) πολύ λείο, απαλό και γυαλιστερό ύφασμα ή ρούχο που παρασκευάζεται από τη συγκεκριμένη ύλη: Ο βασιλιάς ήταν πάντα ντυμένος στα μετάξια. = μεταξωτό. **μεταξένιος -α -ο:** ❶ αυτός που έχει κατασκευαστεί από μετάξι = μεταξωτός: ~ ρούχο. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει την υφή μεταξιού ή δίνει τέτοια αίσθηση: ~ απαλότητα /μαλλιά. **μεταξωτός -ή -ό:** μεταξένιος (σημ. 1). **μεταξωτό** το & **μεταξωτά** τα: μεταξωτά ρούχα. **μεταξουργείο** το: εργοστάσιο επεξεργασίας μεταξιού. **μεταξουργός** ο, η: πρόσωπο που ασχολείται με την κατεργασία του μεταξιού.

μεταξύ (πρόθ.): (+γεν.) δηλώνει ❶ το διάστημα που ορίζεται από δύο τοπικά ή χρονικά σημεία, καταστάσεις, επίπεδα κτλ.: ~ γραφείου και σπιτιού. ~ δέκα και δώδεκα το πρωί. Είναι καλός μαθητής, ~ 18 και 19. **εν τω/στο** ~: στο ίδιο χρονικό διάστημα με κτ άλλο. ❷ σχέση, ομοιότητα, διαφορά, αλληλοπάθεια: Ποια η διαφορά ~ αυτού κι εκείνου; Αγαπιούνται πολύ ~ τους. ❸ σύνδεση δύο εναλλακτικών πραγμάτων, καταστάσεων κτλ.: Είμαι ~ του

να φύγω ή να κάτσω. ❹ σύνολο ομοειδών πραγμάτων, ανθρώπων κτλ. στο οποίο συμπεριλαμβάνεται κτ ή κπ: Είμαστε ~ φίλων.

μεταπειθώ • αόρ. μετέπεισα, παθ. αόρ. μεταπείστηκα, μππ. μεταπεισμένος: (μτβ.) πείθω κπ να αλλάξει γνώμη: Με μετέπεισαν και δεν έφυγα τελικά.

μεταποιώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κπ αλλαγές στην αρχική μορφή, στο σχήμα κτλ.: ~ ρούχα/έπιπλα. = επιδιορθώνω. **μεταποίηση** η: ❶ η ενέργεια του μεταποιώ: ~ ρούχων. ❷ οικον η επεξεργασία πρώτων υλών για την κατασκευή άλλων αγαθών: Επιδοτούνται επιχειρήσεις ~, όπως εργοστάσια παραγωγής τροφίμων.

μεταπολιτικός -ή -ό.

μεταπολίτευση η: ❶ αλλαγή πολιτεύματος. ❷ ιστ στην ελλ. ιστορία η μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία το 1974. **μεταπολιτευτικός -ή -ό.**

μετάπτωση η: ❶ απότομη μεταβολή, συνήθως προς το χειρότερο: ψυχολογικές/καιρικές μεταπτώσεις. ❷ γλωσσ μεταβολή που παρουσιάζει το φωνήεν της ρίζας ή των προσφωμάτων μίας λέξης (αποστέλλω - αποστολή).

☞ σχ. αλείφω. **μεταπτωτικός -ή -ό.**

μεταπωλώ -ούμαι & -πουλώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) πουλώ κτ, κυρίως εμπόρευμα, που έχω αγοράσει: ~ ξένης προέλευσης ρούχα σε Έλληνες καταστηματάρχες. **μεταπώληση** η. **μεταπωλητής** ο, **-ήτρια** η.

μεταρρυθμίζω -ομαι: (μτβ.) αλλάζω την οργάνωση, τη λειτουργία, τον χαρακτήρα ή τη σύσταση κπ πράγματος με σκοπό να το βελτιώσω: Η κυβέρνηση θα μεταρρυθμίσει το εκλογικό σύστημα. = μετασχηματίζω, αναδιοργανώνω. **μεταρρύθμιση** η: ❶ η ενέργεια του μεταρρυθμίζω: πολιτική/εκπαιδευτική/γλωσσική ~. = μετασχηματισμός, αναδιοργάνωση. ❷ εκκλ θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα που οδήγησε στην ίδρυση προτεσταντικών Εκκλησιών. **μεταρρυθμιστής** ο, **-ίστρια** η: ❶ πρόσωπο που κάνει μεταρρυθμίσεις. ❷ οπαδός του θρησκευτικού κινήματος της Μεταρρύθμισης. **μεταρρυθμιστικός -ή -ό.**

μετασχηματίζω -ομαι: (μτβ.) αλλάζω το σχήμα, τη δομή ή την οργάνωση κπ πράγματος: Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο ~ τη δομή της εταιρείας. = μεταρρυθμίζω, αναδιοργανώνω. **μετασχηματισμός** ο: ❶ η αλλαγή σχήματος ή δομής: πολιτικός/εκπαιδευτικός ~ = μεταρρύθμιση, αναδιοργάνωση. ❷ ηλεκτρολ η αλλαγή συστήματος μεταβαλλόμενης τάσης και έντα-

σης σε άλλο αντίστοιχο σύστημα για την παραγωγή ενέργειας. **μετασηματιστής** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που αλλάζει την τάση του εναλλασσόμενου ρεύματος.

μετατάσσω -ομαι: (μτβ.) μετακινώ δημόσιο υπάλληλο σε κενή θέση άλλου κλάδου του δημοσίου: *Μετατάχθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος στο Υπουργείο Οικονομικών.* **μετάταξη** η.

μετατρέπω -ομαι • αόρ. *μετέτρεψα*, παθ. αόρ. *μετατράπηκα*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή κπ διαφορετικό σε χαρακτήρα, ιδιότητες, μορφή κτλ: *Για να μετατραπεί το κρασί σε ξύδι, χρειάζεται ειδική επεξεργασία = μεταβάλλω, αλλάζω.* ❷ ανταλλάσσω με ίσης αξίας νόμισμα. **μετατροπή** η. **μετατροπέας** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που αλλάζει τις ιδιότητες υλικού, ενέργειας κτλ. **μετατρέψιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να αλλάξει, να μετατραπεί: ~ *ποινή*.

μεταφέρω -ομαι • αόρ. *μετέφερα*, παθ. αόρ. *μεταφέρθηκα*: (μτβ.) ❶ φέρω κτ ή κπ από έναν τόπο σε άλλον: ~ *αγαθά/επιβάτες = μετακινώ*. ~ *ειδήσεις = γνωστοποιώ, μεταδίδω*. ❷ (για χρήματα ή ακίνητη περιουσία) μεταβιβάζω σε άλλον λογαριασμό ή στο όνομα του νέου ιδιοκτήτη. ❸ μεταφοράζω ή διασκευάζω βιβλίο σε σενάριο ταινίας. **μεταφορά** η: ❶ η ενέργεια του μεταφέρειω: ~ *προϊόντων/χρηματικού ποσού/θεατρικού έργου στη σκηνή. θαλάσσιες/εναέριες*. ❷ ΓΛΩΣΣ σχήμα λόγου κατά το οποίο κτ δεν αναφέρεται με την κυριολεκτική του σημασία ≠ κυριολεξία. **μεταφορέας** ο: ❶ πρόσωπο ή εταιρεία που αναλαμβάνει μεταφορές. ❷ μηχανήμα για μεταφορά, κυρίως φορτίων. **μεταφορικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή χρησιμοποιείται για μεταφορά: ~ *έξοδα/μέσα. ~ χρήση μιας λέξης ≠ κυριολεκτικός*. **μεταφορικά** τα: κόστος μεταφοράς. **μεταφορικά** (επίρρ., στη σημ. 2) ≠ κυριολεκτικά.

μεταφοράζω -ομαι • αόρ. *μετέφρασα*, παθ. αόρ. *μεταφράσθηκα*: (μτβ.) αποδίδω κείμενο ή ομιλία σε άλλη γλώσσα: ~ *από τα Ελληνικά στα Αγγλικά*. **μετάφραση** η: το να μεταφοράζει κπ κτ και αυτό που προκύπτει: *ελεύθερη/πιστή* ~. **μεταφραστής** ο, **-άστρια** η. **μεταφραστικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε ή προκύπτει από μετάφραση: ~ *έξοδα/λάθη*. ~ **δάνειο**: κατά λέξη απόδοση ξένης λέξης (*ουρανοξύστης* από το αγγλ. *sky-scraper*). ⚡ **δάνειο**.

μεταχειρίζομαι: (μτβ.) ❶ φέρομαι σε κπ ή κτ με ορισμένο τρόπο: ~ *κπ με ευγένεια/σαν σκουπίδι = αντιμετωπίζω, συμπεριφέρομαι*. ❷

χρησιμοποιώ = εφαρμόζω: *Μεταχειρίστηκε βία, για να τον μεταλείσει. μεταχειρισμένο αυτοκίνητο/έπιπλο.* **μεταχείριση** η.

μετεγγράφω -ομαι: (μτβ.) εγγράφω σπουδαστή σε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή τμήμα από αυτό που φοιτούσε: *Μετεγγράφηκε στο Πανεπιστήμιο Πάτρας.* **μετεγγραφή** η. ⚡ σχ. **μετεγγραφή**.

μετεκπαιδew -ομαι: (μτβ.) παρέχω σε κπ ειδική συμπληρωματική εκπαίδευση, εκτός από την αρχική = επιμορφώνω: *Έχει μετεκπαιδευτεί στις νέες χειρουργικές μεθόδους.* **μετεκπαίδευση** η.

μετεξεταστέος -α -ο: μαθητής που, για να φοιτήσει στην επόμενη τάξη, πρέπει να δώσει επαναληπτικές εξετάσεις σε μαθήματα του προηγούμενου έτους στα οποία απέτυχε = επανεξεταστέος: *Έμεινα ~ στη Φυσική*.

μετέπειτα (επίρρ.): ❶ μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα = ύστερα, κατόπιν ≠ προηγούμενος, πριν: *Οι εφημερίδες έγραψαν ~ ότι ο κατηγορούμενος ήταν αθώος*. ❷ (& ως επίθ.) κατοπινός: *Κανείς δεν προσέβλεψε τις ~ εξελίξεις*.

μετέχω • πρτ. *μετείχα*, απαρ. *μετάσχει*: (+ σε) παίρνω μέρος σε κτ = συμμετέχω ≠ απέχω: *Στον διαγωνισμό τραγουδιού μετείχαν μόνο ευρωπαϊκές χώρες.* **μετοχή** η: ❶ ΟΙΚΟΝ τίτλος που ισοδυναμεί με την αξία μέρους του κεφαλαίου μιας εταιρείας: *Πούλησε τις ~ του στην εταιρεία.* **πέφτουν/ανεβαίνουν οι μετοχές κτ**: (μτφ.) μειώνεται/αυξάνεται το κύρος κτ. ❷ ΓΛΩΣΣ ρηματικός τύπος που έχει και ονοματικά χαρακτηριστικά, καθώς και ο τ. σε -οντας/-ώντας, που λειτουργεί επιρρηματικά. **μετοχικός -ή -ό**: ❶ αυτός που υπάρχει ή γίνεται μαζί με άλλον: ~ *ταμείο*. ❷ ΟΙΚΟΝ αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται σε μετοχές ή μέτοχο εταιρείας: ~ *κεφάλαιο*. **μετοχικά** (επίρρ.). **μέτοχος** ο, η: κάτοχος μετοχών εταιρείας. **μέτοχος -ος -ο**: [επίσ.] αυτός που συμμετέχει σε κτ = κοινωνός ≠ αμέτοχος: *Δεν είμαι ~ των μυστικών της*.

μετέωρος -η -ο: ❶ αυτός που αιωρείται, συνήθως χωρίς να κινείται: *σμματίδια ~ στην ατμόσφαιρα*. ❷ (μτφ.) αυτός που δυσκολεύεται να αποφασίσει ή που βρίσκεται σε κατάσταση αναμονής = αμφιταλαντευόμενος: *Αισθάνεται ~ μεταξύ δύο λύσεων*.

μετοικό: (αμτβ.) πηγαίνω να ζήσω σε άλλον τόπο = αποδημώ, μεταναστεύω: *Μετοίκησα στη Γερμανία σε αναζήτηση εργασίας.* **μετοίκηση** & **μετοικεσία** η. **μέτοικος** ο, η: ❶ πρόσωπο

μετάταξη → μετατάσσω
μετατάσσω
μεταθέτω → μεταθέτω
μεταθέτω → μεταθέτω
μετατίθεμαι → μεταθέτω
μετατοπίζω → μετα-
μετατόπιση → μετα-
μετατράπηκα → μετατρέπω
μετατρέπω
μετατρέψιμος → μετατρέπω
μετατροπέας → μετατρέπω
μετατροπή → μετατρέπω
μεταφέρω
μεταφορά → μεταφέρω
μεταφορέας → μεταφέρω
μεταφορικά → μεταφέρω
μεταφορικός → μεταφέρω
μεταφοράζω
μετάφραση → μεταφράζω
μεταφραστής → μεταφράζω
μεταφραστικός →
μεταφράζω
μεταφράστρια →
μεταφράζω
μεταφύτευση → μετα-
μεταφυτεύω → μετα-
μεταχειρίζομαι
μεταχείριση →
μεταχειρίζομαι
μετέβην → μεταβαίνω
μετεγγραφή → μετεγγράφο
μετεγγραφοί
μετεγγραφήν → μεταγράφο
μετέδωσα → μεταδίδω
μετέθεσα → μεταθέτω
μετείχα → μετέχω
μετεκπαιδew →
μετεκπαιδew
μετεκπαιδew
μετέλαβα → μεταλαμβάνω
μετεξεταστέος
μετέπειτα
μετέχω → μετα-
μετέχω
μετέωρος
μετοικεσία → μετοικό
μετοίκηση → μετοικό
μετοικίζω → μετοικό
μετοίκηση → μετοικό
μέτοικος → μετοικό
μετοικό
μετόπισθεν → μετα-
μετοχή → μετέχω
μετοχικά → μετέχω
μετοχικός → μετέχω
μέτοχος → μετα-
μέτοχος → μετέχω
μέτρομα → μετρώ
μετρομημένος → μετρώ
μέτρηση → μετρώ
μετρησιμος → μετρώ
μετρητά → μετρώ
μετρητής → μετρώ
μέτρια → μέτριος
μετριάζω → μέτριος

μετριοπάθεια → μετριοπαθής
μετριοπαθής
μετριοπαθώς → μετριοπαθής
μέτριος
μετριοπάθεια → μετριοπαθής
μετριοπαθώς → μετριοπαθής
μέτριος
μέτρω
μετρώ
μετρωπαιός → μέτωπο
μετρωπικά → μέτωπο
μετρωπικός → μέτωπο
μέτωπο
μέχρι
μέχρις → μέχρι
μη¹
μη² → μη¹

που μετοικεί = μετανάστης: *Έλληνες μέτοικοι στην Αυστραλία.* ❷ 1στ στην αρχαία Ελλάδα, ξένος εγκατεστημένος σε άλλη πόλη, χωρίς πολιτικά δικαιώματα. **μετοικίζω:** (μτβ.) εγκαθιστώ άνθρωπο ή ομάδα ατόμων μόνιμα σε άλλον τόπο: *Μετοίκισαν ξένους στα μέρη μας.* **μετοίκιση η.**

μετριοπαθής -ής -ές: αυτός που αποφεύγει τις ακρότητες (πολιτικές, συναισθηματικές κτλ) = ήπιος, διαλλακτικός ≠ ακραίος, φανατικός: ~ *στάση/πολιτικός.* ✎ *σχ. αγενής. μετριοπαθώς (επίρρ.). μετριοπάθεια η.*

μέτριος -α -ο: αυτός που έχει μέσες διαστάσεις, αξία, ένταση κτλ.: ~ *ύψος.* ~ *άνεμος/επαγγελματίας.* ~ *επίδοση/εμφάνιση.* **μέτρια & [επίσ.] μετρίως** (επίρρ.). **μετριοπάθεια η.** ❶ η ιδιότητα του μέτριου ❷ πρόσωπο μέτριας αξίας. **μετριάζω -ομαι:** (μτβ.) μικραίνω ή λιγοστεύω κτ για να γίνει κανονικό.

μέτρο το: ❶ οποιαδήποτε μονάδα χρησιμοποιείται για τη μέτρηση φυσικών μεγεθών. ❷ (ειδικότ.) η μονάδα μέτρησης **α.** μήκους, πλάτους και ύψους: *Ο φράχτης έχει μήκος δεκαπέντε ~ και ύψος δύο.* **β.** εμβαδού: *τετραγωνικό ~.* **γ.** όγκου: *κυβικό ~.* ❸ (συνεκδ.) όργανο μέτρησης μήκους, συνήθως με τη μορφή ταινίας με αριθμημένες υποδιαίρεσεις = μεζούρα, μετρωταινία, ταινία. ❹ το κριτήριο με βάση το οποίο αξιολογεί κπ πράγματα, καταστάσεις κτλ: *Δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι τα ίδια ~ περί ηθικής.* ❺ τα όρια του φυσιολογικού, το μη ακραίο ή υπερβολικό: *Διασκεδάξει με ~.* ❻ **ΦΙΛΟΛ** ρυθμός ποιήματος ή στίχου, που προκύπτει από τον συνδυασμό τονισμένων και άτονων συλλαβών: *ιαμβικό/δακτυλικό ~.* ❼ *συνήθ. πληθ.* σειρά συντονισμένων ενεργειών, συνήθως από επίσημο φορέα, για την αντιμετώπιση προβλήματος: *Η κυβέρνηση έλαβε ~ ενάντια στη φοροδιαφυγή.*

μετρώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) υπολογίζω το πλήθος των μελών ενός συνόλου: ~ *τους μαθητές πριν μουν στα λεωφορεία.* ❷ (μτβ.) υπολογίζω κπ μέγεθος (διαστάσεις, ποσότητα, ένταση κτλ.): ~ *την πίεση.* *Θα μετρήσω τον χρόνο που θα κάνεις μέχρι να έρθεις.* ~ **τις δυνάμεις μου:** υπολογίζω αν είμαι σε θέση να κάνω κτ. ❸ (αμτβ.) λέω τους αριθμούς με τη σειρά (συνήθως από το ένα): ~ *μέχρι το 20 και μετά σας ψάχνω.* ❹ (αμτβ.) είμαι σημαντικός, έχω αξία: *Το μόνο που μετρά για εκείνη είναι τα λεφτά.* ❺ **α.** (μτβ.) θεωρώ κτ έγκυρο: *Ο διαιτητής δε μέτρησε το γκολ.* **β.** (αμτβ.) θεω-

ρούμαι έγκυρος: *Το καλάθι δε μέτρησε.* **μετροημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από μέτρο (σημ. 5): ~ *συμπεριφορά/δηλώσεις/έξοδα.* ❷ αυτός που έχει καταμετρηθεί: ~ *ψήφοι.* ❸ αυτός που δεν υπάρχει σε μεγάλο αριθμό: ~ *ήταν οι τουρίστες στα νησιά φέτος = λιγοστός, περιορισμένος ≠ πολυάριθμος, αμέτρητος.* ~ **στα δάχτυλα (του ενός χεριού):** ~ *ήταν οι μέρες ζωής που του απόμειναν.* **μέτρηση η & μέτρημα το:** το να μετράει κπ κτ και το αποτέλεσμα: *Οι μετρήσεις τους είναι αναξιόπιστες. Μη μου μιλάς, χάνω το ~.* **μετρητής ο:** ❶ **ΗΛΕΚΤΡΟΛ ΜΗΧΑΝ** συσκευή που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση μεγεθών ή κατανάλωσης: ~ *χιλιομέτρων = κοντέρ.* ~ *νερού = ρολόι.* ❷ πρόσωπο που (του έχει ανατεθεί να) κάνει μετρήσεις. **μετρητά τα:** χρήματα που έχει κπ διαθέσιμα μαζί του ή στην τράπεζα = ρευστό: *Θα πληρώσετε με ~ ή με πιστωτική κάρτα: **τους μετρητοίς:*** με μετρητά ≠ επί πιστώσει. **μετρήσιμος -η -ο.**

μέτωπο το: ❶ το μέρος του ανθρώπινου προσώπου από τα φρύδια ως εκεί όπου αρχίζουν τα μαλλιά: *μεγάλο/πλατύ ~.* *έχω καθαρό ~:* είμαι τίμιος. ❷ ζώνη πολεμικής σύγκρουσης, και ειδικ. οι θέσεις της πρώτης γραμμής: *Κατέρρευσε το ~ κατά ~ επίθεση* (κατευθείαν εμπρός). (μτφ.) *Το ~ της πυρκαγιάς αναζωπυρώθηκε.* ❸ συμμαχία προσώπων ή δυνάμεων, κυρίως πολιτικών, με κοινό στόχο: *λαϊκό/αγωνιστικό/απελευθερωτικό ~.* **μετρωπικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στο μέτωπο (σημ. 1) = μετρωπαιός. ❷ αυτός που συμβαίνει κατά μέτωπο: ~ *αντιπαράθεση/σύγκρουση οχημάτων.* **μετρωπικά** (επίρρ.). **μετρωπαιός -α -ο.**

μέχρι & [προφ.] μέχρις (πρόθ.): δηλώνει ❶ (+ αιτ./επίρρ./να/που) χρονικό ή τοπικό όριο = *ίσαμε, έως:* ~ *αύριο πρέπει να παραδώσω την εργασία. Θα συνεχίσω ~ να φτάσω στο τέρμα.* = *ωσότου, ώσπου.* ❷ (+ αιτ.) όριο ποσότητας, ποσού κτλ. = *έως:* *Ο γιατρός τής επιτρέπει ~ δύο ποτήρια κρασί την εβδομάδα.* ❸ (+ πτώση του υποκ.) ιδιότητα, κατάσταση κτλ. στην οποία φτάνει κπ: *Έφτασε ~ διευθυντής.* **μέχρις ότου:** (ως συνδ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια άλλου γεγονότος = *ωσότου, ώσπου.* ✎ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.**

μη¹ & μη¹ (επίρρ.): δηλώνει ❶ (με ρηματικούς τ. που συνεκφέρονται με τα *ας & να*) **α.** άρνηση, αποτροπή: ~ *τρέχεις, περπάτα σιγά!* *As ~*

παίζουμε άλλο! Ελπίζω να ~ ήρθα άδικα ως εδώ. Προσπάθησα να ~ μάθει κανείς την αλήθεια. **β.** ευχή να μη γίνει κτ: Μακάρι να ~ σ' έβλεπα! **2** μόνο ο τ. **μη** (με ονοματικούς τ. ή τη μτχ. ενεργ. ενστ.) αντίθεση προς τη σημασία της λέξης που συνοδεύει: ~ βία/κυβερνητική οργάνωση. ~ λέγοντας τι θέλεις, δεν πρόκειται ποτέ να το αποκτήσεις! **θέλοντας και ~**: με το ζόρι, αναγκαστικά. **μη** το: συνήθ. πληθ. απαγόρευση, άρνηση: Τα πολλά ~ θεωρούνται πλέον αντιπαιδαγωγικά. **μη² & μην²** (σύνδ.): μήπως.

μηδαμινός -ή -ό: **1** αυτός που υπάρχει σε πολύ μικρή ποσότητα = ελάχιστος, αμελητέος: ~ έξοδα/πιθανότητες. **2** (μτφ.) αυτός που δεν αξίζει να ασχοληθεί κτ μαζί του = ασήμαντος: ~ αιτία/αποτέλεσμα. **μηδαμινά** (επίρρ.).

μηδέ (σύνδ.): [λαϊκ.] (σπάν.) μήτε.

μηδέν το: **1** μαθ 0 αριθμός 0 που δεν αντιπροσωπεύει καμία ποσότητα ή μέγεθος: Εφτά μείον ~ ίσον εφτά. **2** το τίποτα, η απόλυτη ανυπαρξία: Οι συνομιλίες άρχισαν από το ~ μετά τον πόλεμο. **3** (μτφ.) κτ ή κπ που δεν αξίζει: Αν και καλλιεργημένος, στη συμπεριφορά του είναι ~! **μηδενίζω -ομαι**: (μτβ.) **1** κάνω κτ ίσο με μηδέν, μειώνω στο ελάχιστο: ~ θερμοκρασία/δαπάνες/αποστάσεις/υποχρεώσεις = εκμηδενίζω. **2** αξιολογώ κτ με μηδέν: Μηδένισε τα γραπτά τους, γιατί αντέγραψαν. **μηδενικός -ή -ό**: **1** αυτός που έχει λάβει ως τιμή το μηδέν: ~ απόσταση/βαθμολογία. **2** αυτός που δεν αξίζει = τιποτένιος, ασήμαντος: ~ επίδοση/προσπάθεια. **μηδενικό** το: το μηδέν.

μήκος το: **1** η απόσταση μεταξύ δύο σημείων = μάκρος: ~ δρόμου/επίπλου. **2** η μεγαλύτερη από τις οριζόντιες διαστάσεις φυσικού αντικειμένου ≠ πλάτος: Μέτρησα το ~ της πρόσκλησης, για να διαλέξω φάκελο που να χωρά. **3** ΓΕΩΓΡ **γεωγραφικό** ~: το μήκος τόξου που σχηματίζεται από τον μεσημβρινό κτ τόπου με τον μεσημβρινό του Γκρήνουιτς.

μήνας ο • γεν. & [επίσ.] **μηνός**: **1** χρονική περίοδος που αντιστοιχεί σε 30 ή 31 ημέρες. **2** καθεμία από τις δώδεκα υποδιαίρεσεις του ημερολογιακού έτους. **μηνιαίος -α -ο**: αυτός που γίνεται κάθε μήνα ή αντιστοιχεί σε έναν μήνα: ~ δαπάνη/περιοδικό. **μηνιαία** & [επίσ.] **-ως** (επίρρ.).

μήνυμα το: **1** (γραπτή ή προφ.) είδηση που μεταφέρεται σε κπ: Μου έστειλε ~ να πάω σπίτι του. = ειδοποίηση, παραγγελία. Ο στρατιώτης έφερε το ~ της ήττας = μαντάτο, [επίσ.] άγγελμα. **2** (μτφ.) οτιδήποτε εκφράζει ένα έργο, κατάσταση, εποχή κτλ.: Αυτό το έργο περ-

νάει ένα ~ αισιοδοξίας. **3** επίσημος λόγος ή χαιρετισμός σημαντικού προσώπου με αφορμή εορτασμό, εκδήλωση κτλ.: Ο πρωθυπουργός απηύθυνε ~ στον λαό. **μηνώ & -άω -ιέμαι**: [λαϊκ.] στέλνω είδηση σε κπ.

μήνυση η: ΝΟΜ καταγγελία αξιόποινης πράξης με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης = έγκληση: καταθέτω/υποβάλλω ~. **μηνύω**: ΝΟΜ (μτβ.) κάνω μήνυση σε κπ: Τον μήνυσε για κλοπή. **μηνυτήριος -α -ο**: ~ αναφορά. **μηνυτής ο, μηνύτρια** η: ΝΟΜ αυτός που κάνει μήνυση σε κπ.

μήπως (σύνδ.): εισάγει **1** ερώτηση ολικής άγνοιας: Ρώτησε ~ πάω μαζί του. ~ θέλεις να βγούμε; **2** πρόταση που δηλώνει κτ που φοβόμαστε, ελπίζουμε κτλ. να συμβεί: Σκέφτομαι ~ αγοράσω καινούριο σπίτι.

μήτε (σύνδ.): = ούτε **1** συνδέει αρνητικές προτάσεις, φράσεις ή λέξεις: ~ ήθε ~ μας τηλεφώνησε. ~ καλός είναι ~ κακός. **2** χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε μια αρνητική πρόταση: ~ να μας χαιρετήσει δεν ήθελε!

Το ούτε έχει την ίδια σημ. με το μήτε, αλλά χρησιμοποιείται συχνότερα.

μητέρα η • & γεν. [επίσ.] **μητρός**: = [οικ.] μάνα, μαμά **1** η γυναίκα που έχει γεννήσει ή υιοθετήσει παιδιά. **2** το θηλυκό ζώο που έχει γεννήσει μικρά: σκυλάκια που έχουν χάσει τη ~ τους. **3** (μτφ.) καθετί από το οποίο γεννιέται, δημιουργείται κτ: ~ φύση. Η αρχαία Αθήνα είναι ~ του θεάτρου. **μητρικός¹ -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με τη μητέρα: ~ αγάπη. ~ γλώσσα: ΓΛΩΣΣ η γλώσσα που κατακτά κανείς φυσικά, ως παιδί ≠ δεύτερη/ξένη ~. **μητρικά** (επίρρ.).

μήτρα η: **1** ΑΝΑΤ γεννητικό όργανο των θηλυκών θηλαστικών, μέσα στο οποίο συλλαμβάνεται και αναπτύσσεται το έμβρυο. **2** (μτφ.) χώρος γέννησης ιδεών, πολιτισμών κτλ.: Η αρχαία Ελλάδα είναι η ~ των ανθρωπιστικών αξιών. **3** κοίλο σώμα ορισμένου σχήματος, μέσα στο οποίο στερεοποιείται υγρό υλικό και που χρησιμεύει ως καλούπι = καλούπι, εκμαγείο. **μητρικός² -ή -ό**.

μητρόπολη η: **1** έδρα και περιοχή ευθύνης του μητροπολίτη και (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται. **2** η πιο μεγαλοπρεπής εκκλησία μιας πόλης, συνήθως αφιερωμένη στον πολιούχο άγιο, στην οποία λειτουργεί συχνά ο μητροπολίτης. **3** ΙΣΤ αρχαία πόλη ή νεότερο κράτος που έχει ιδρύσει αποικίες: Οι αγγλικές αποικίες διατηρούσαν στενούς δεσμούς

μηδαμινά → μηδαμινός
μηδαμινός
μηδέ
μηδέν
μηδενίζω → μηδέν
μηδενικό → μηδέν
μηδενικός → μηδέν
μήκος
μην¹ → μη¹
μην² → μη¹
μήνας
μηνιαία → μήνας
μηνιαίος → μήνας
μηνιαίως → μήνας
μήνυμα
μήνυση
μηνυτήριος → μήνυση
μηνυτής → μήνυση
μηνύτρια → μήνυση
μηνύω → μήνυση
μηνώ → μήνυμα
μήπως
μήτε
μητέρα
μήτρα
μητρικά → μητέρα
μητρικός¹ → μητέρα
μητρικός² → μήτρα
μητρόπολη
μητροπολίτης → μητρόπολη
μητροπολιτικός → μητρόπολη
μητρός → μητέρα

με τη ~. ④ (μτφ.) πόλη που αποτελεί σημα-
ντικό πολιτικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό
κτλ. κέντρο: *Το Παρίσι είναι η ~ της σύγχρο-
νης μόδας. μητροπολίτης* ο: επίσκοπος, ο
οποίος είναι επικεφαλής μητρόπολης. **μη-
τροπολιτικός -ή -ό**.

μητρώο το: κατάλογος, συνήθως με στοιχεία
προσώπων, που τηρείται κυρίως από επίση-
μους φορείς: ~ αρρένων. **ποινικό ~**: οι ποινές
που έχουν επιβληθεί σε κπ: *Έχει λευκό ποι-
νικό ~: δεν του έχει επιβληθεί καμία ποινή.*

Από το ΑΕ *Μητρώον*, ναό της Κυβέλης, *μητέρα*
των θεών, στην αρχαία Αθήνα όπου φυλάσσονταν
τα δημόσια αρχεία της πόλης.

μηχανή η: ① φvs ειδική τεχνική κατασκευή που
χρησιμοποιείται για την παραγωγή έργου: ~
που λειτουργεί με ηλεκτρισμό. = μηχανήμα.
*Αγόρασα ψηφιακή φωτογραφική ~. από μη-
χανής θεός*. (μτφ.) κπ ή κτ που με την ξαφνι-
κή παρέμβασή του δίνει λύση σε αδιέξοδη κα-
τάσταση. ② κινητήρας οχήματος: *Χάλασε η ~
του αυτοκινήτου*. ③ μηχανοκίνητο όχημα με
δύο τροχούς = μοτοσυκλέτα: ~ μεγάλου κυβι-
σμού. ④ (μτφ.) οργανωμένο σύνολο προσώ-
πων, υπηρεσιών κτλ. = μηχανισμός: *Η κινητο-
ποίηση της κρατικής ~ στον πρόσφατο σεισμό
ήταν άμεση. μηχανάκι* το: ① μηχανή (σημ. 3)
μικρού κυβισμού. ② μικρή μηχανή. **μηχανήμα**
το: τεχνολογική κατασκευή με κατάλληλα
εξαρτήματα για ορισμένη εργασία: *Η εταιρεία
έχει σύγχρονα ψηφιακά ~. μηχανικός -ή -ό. μη-
χανικά* (επίρρ.). **μηχανικός** ο, η: ειδικός επι-
στήμονας που ασχολείται με τη μελέτη και την
επίβλεψη εργασιών κατασκευής ή συντήρησης
μηχανημάτων, κατασκευαστικών έργων κτλ.:
~ αεροσκαφών. **πολιτικός/ηλεκτρολόγος ~**.
μηχανισμός ο: ① τμήμα μηχανικής κατασκευ-
ής με συγκεκριμένη λειτουργία: *Η αστυνομία
εξουδετέρωσε έναν πολύπλοκο εγκληματικό ~. ②
μηχανή* (σημ. 4).

μηχανορραφά: (αμτβ.) σχεδιάζω ή κάνω ενέρ-
γειες με δόλλιο και ύπουλο τρόπο = δολοπλο-
κά, ραδιουργία: *Τα στελέχη ~ κατά της ηγε-
σίας του κόμματος. μηχανορραφία* η: πονηρό
και δόλλιο σχέδιο ή ενέργεια = σκευωρία, δο-
λοπλοκία, ραδιουργία. **μηχανορραφός** ο, η.

Από το ΑΕ *μηχανορραφά*, σύνθετο από το ουσ.
μηχανή + θέμα *ραφ-* του ρ. *ράπτω*. Για τον διπλα-
σιασμό του -ρ- σχ. **ισορροπία**.

μιαίνω -ομαι: (μτβ.) μολύνω κτ ή κπ ηθικά: *Με
την ανόσια πράξη του ~ το όνομα της οικο-
γένειας. μιάσμα* το. **μιαρός -ή -ό**.

μιγάς ο, η & **μιγάδα** η: πρόσωπο που έχει γεν-
νηθεί από γονείς διαφορετικής φυλής. **μυγα-
δικός -ή -ό**: μαθ ~ **αριθμός**: αριθμός που απο-
τελείται από πραγματικές και φανταστικές
μονάδες. σχ. **μείγμα**.

Από το ελνστ. *μιγάς* (από το *μείγνυμι*) «μυός ξέ-
νος & μυός Έλληνας».

μιζέρια η: ① η μεγάλη φτώχεια: *Οι άνθρωποι
στις παραγκουπόλεις της Βραζιλίας ζουν μέ-
σα στη ~. ② κακομοιριά, ταιγκουνιά: Η εμ-
φάνισή του δείχνει ~ και κακογουστιά.*

μικρόβιο το: βιολ οργανισμός, συνήθως μονο-
κύτταρος, ορατός με μικροσκόπιο, που προ-
καλεί ζυμώσεις ή ασθένειες. = μικροοργανι-
σμός. **μικροβιακός -ή -ό**.

μικροπρεπής -ής -ές: αυτός που συμπεριφέρε-
ται με τρόπο μειωτικό προς τους άλλους και
όχι όπως πρέπει = αναξιοπρεπής ≠ αξιοπρε-
πής. σχ. **αγενής. μικροπρεπώς** (επίρρ.).

μικροπρέπεια η: μικροπρεπής στάση, συμπε-
ριφορά = μικρότητα.

μικρός -ή -ό: αυτός που έχει περιορισμένο μέ-
γεθος, διαστάσεις, ηλικία, ποσότητα, ένταση,
αξία κτλ. ≠ μεγάλος: ~ κοντί/δωμάτιο/σπίτι.
*Είσαι ακόμα πολύ ~ για να βγάλεις δίπλωμα.
Το αυτοκίνητο πηγαίνει σιγά, με ~ ταχύτητα.*
μικραίνω • αόρ. **μίκρυνα**: ① (αμτβ.) γίνομαι
πιο μικρός ≠ μεγαλώνω: *Είναι Δεκέμβριος κι
έχει μικρύνει η μέρα. ② (μτβ.)* κάνω ή δείχνω
κτ μικρότερο: *Μου ~ λίγο τη φούστα; = στε-
νεύω. Το νέο κούρεμα σε ~. ≠ μεγαλώνω.*

μικροσκόπιο το: όργανο το οποίο μεγεθύνει
αντικείμενα που δε φαίνονται με γυμνό μάτι.

μικροσκοπικός -ή -ό: ① αυτός που είναι τό-
σο μικρός, ώστε να τον βλέπεις μόνο με μι-
κροσκόπιο. ② αυτός που είναι πολύ μικρός:
*Αυτό το κείμενο δε διαβάζεται, είναι γραμ-
μένο με ~ γράμματα.*

μικρότητα η: μικροπρεπής ενέργεια ή συμπερι-
φορά = μικροπρέπεια.

μικρόφωνο το: συσκευή που βοηθά ή επιτρέπει
τη μαγνητοφώνηση ή ενίσχυση ήχων. **μικρο-
φωνικός -ή -ό**.

μίλι το: μονάδα μήκους μεγάλων αποστάσεων.
μιλώ & -άω -ιέμαι: ① (αμτβ.) λέω λέξεις, εκ-
φράζομαι προφορικά ή έχω την ικανότητα
της ομιλίας: *Θα μιλήσω με θάρρος. Μη ~, δε*

- μητρώο
- μηχανάκι → μηχανή
- μηχανέλαιο → σχ. λάδι
- μηχανή
- μηχάνημα → μηχανή
- μηχανικά → μηχανή
- μηχανικός → μηχανή
- μηχανισμός → μηχανή
- μηχανορραφία →
- μηχανορραφά
- μηχανορραφός → μηχανορ-
ραφά
- μηχανορραφά
- μια → ένας¹
- μία → ένας¹
- μιαίνω
- μιαν → ένας
- μιαν → ένας²
- μιανής → ένας¹
- μιανής → ένας²
- μιαρός → μιαίνω
- μιάσμα → μιαίνω
- μιγάδα → μιγάς
- μιγαδικός → μιγάς
- μιγάς
- *μείγμα → μείγμα
- μιζέρια
- μικραίνω → μικρός
- μικροβιακός → μικρόβιο
- μικρόβιο
- μικροπρέπεια →
- μικροπρεπής
- μικροπρεπής
- μικροπρεπώς →
- μικροπρεπής
- μικρός
- μικροσκοπικός →
- μικροσκόπιο
- μικροσκόπιο
- μικρότητα
- μικροφώνω → σχ. φέρονω
- μικροφωνικός → μικρόφωνο
- μικρόφωνο
- *μικτά → μείγμα
- *μίκτης → μείγμα
- *μικτός → μείγμα
- μίλημα → μιλώ
- μιλητό → μιλώ
- μιλητός → μιλώ
- μίλι
- μιλιά → μιλώ
- μιλώ

σε ρώτησε κανείς! Το μωρό μίλησε! ~ **μια γλώσσα**: τη γνωρίζω καλά: ~ τρεις γλώσσες. ② (αμτβ.) αναφέρομαι σε κτ ή κπ: Στο μυθιστόρημά του ~ για τη μικρασιατική καταστροφή. ③ (μτβ.) συμβουλεύω: Να του μιλήσεις, μήπως βάλει μυαλό! ④ (αμτβ.) ανταλλάσσω λόγια με κπ = κουβεντιάζω, συζητώ: Θα μιλήσουμε το βράδυ στο τηλέφωνο. **μιλιά** η: [οικ.] η ικανότητα κπ να μιλάει: Έχασε τη ~ του από το ξάφνιασμα! **δε βγάζω ~**: δε λέω τίποτα. **μίλημα** το: η ενέργεια του μιλάω, κυρ. [οικ.] στη σημ. 3. **μιλητός -ή -ό. μιλητό** το: μίλημα.

Από το ελνστ. *ομιλώ* «συναναστρέφομαι».

μιμούμαι: (μτβ.) ① συμπεριφέρομαι, μιλάω ή ενεργώ όπως κπ άλλος: Αυτός ο μαθητής ~ τέλεια τον γυμνασιάρχη. ② υιοθετώ, χρησιμοποιώ κπ ως πρότυπο: Πολλοί νέοι ποιητές ~ δημιουργικά τον Ελύτη. **μίμηση** η. **μιμητής** ο, **-ήτρια** η. **μιμητικός -ή -ό**: ① αυτός που μιμείται: Ο άνθρωπος πάνω απ' όλα είναι ~ ον. ② αυτός που έχει σχέση με τη μίμηση: Έχει τέτοια ~ ικανότητα, που μας εξέπληξε όλους. **μιμητισμός** ο. **μίμος** ο: πρόσωπο που μιμείται, κυρίως επαγγελματικά.

μισαλλοδοξία η: μίσος και προκατάληψη απέναντι σε κπ που έχει αντίθετη ιδεολογία ή απόψεις: Είμαι ενάντιος σε κάθε φανατισμό, δογματισμό και ~. **μισαλλόδοξος -η -ο**: αυτός που χαρακτηρίζεται από μισαλλοδοξία.

Από το *μισώ* + *αλλόδοξος* (< ΑΕ *ἄλλος* + *δόξα* «γνώμη» < *δοκῶ* «πιστεύω»).

μισθός ο: μηνιαία συνήθως χρηματική αμοιβή ενός εργαζόμενου: Με προσέλαβαν με βασικό ~ 1.000 ευρώ. = αποδοχές. **μισθωτός -ή -ό**: αυτός που προσφέρει εργασία σε κπ με ορισμένη αμοιβή. **μισθωτός** ο: εργαζόμενος που πληρώνεται με καθορισμένο μηνιαίο μισθό.

μισθώνω -ομαι: (μτβ.) ① νοικιάζω την κινητή ή ακίνητη περιουσία κπ για να τη χρησιμοποιήσω: Ψάχνω να μισθώσω έναν χώρο κατάλληλο για κατάστημα. ② προσλαμβάνω κπ για συγκεκριμένη εργασία με καθορισμένη αμοι-

βή: *Μίσθωσα συνεργείο για τον καθαρισμό του χώρου.* **μισθωση** η: ΝΟΜ σύμβαση με την οποία ένα πρόσωπο νοικιάζει σε κπ, για καθορισμένο χρόνο και ορισμένο ποσό, κινητή ή ακίνητη ιδιοκτησία. **μισθωμα** το: ΝΟΜ χρηματικό ποσό μίσθωσης. **μισθωτής** ο, **-τρια** η ΝΟΜ. **μισθωτήριο** το: ΝΟΜ συμβόλαιο ή ιδιωτικό συμφωνητικό με τους όρους μιας μίσθωσης.

μισο-¹ & **μισό-** & **μισο-¹**: ως α΄ συνθ. δηλώνει ① (με ουσ.) το ένα από τα δύο ίσα μέρη στα οποία χωρίζεται αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: *μισόκιλο*. ② (με επίθ.) ότι δεν εμφανίζονται όλες οι ιδιότητες που χαρακτηρίζουν το β΄ συνθ. μόνο του: *μισότρελος*. ③ (με ρήματα) ότι η ενέργεια του ρήματος γίνεται σε μικρό βαθμό ή δεν ολοκληρώνεται: *μισοκλείνω*.

μισο-² & **μισό-²**: ως α΄ συνθ. δηλώνει αυτόν που απεχθάνεται ή μισεί ό,τι δηλώνει το β΄ συνθ.: *μισαλλόδοξος, μισάνθρωπος, μισέλληνας, μισογύνης*.

Το α΄ συνθ. *μισο-¹* προέρχεται από το επίθ. *μισός*, ενώ το *μισό-²* από το ρ. *μισώ*.

μισός -ή -ό: ① αυτός που αποτελεί το ένα από τα δύο ίσα τμήματα ενός συνόλου: ~ *κιλό μήλα, παρακαλό!* Ήρθαν οι *μισοί μαθητές στην εκδρομή*. ≠ ολος. ② αυτός που δεν έχει ολοκληρωθεί ή συμπληρωθεί ≠ ολόκληρος: *Άφησε τη δουλειά ~ και έφυγε*. ③ [μειωτ.] για έμφαση: *Είμαι ένας βλάκας και ~*.

Από το ΑΕ *ἡμις* (ἡ λ.).

μισώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ① νιώθω μεγάλη έχθρα για κπ ≠ αγαπώ. ② δε μου αρέσει καθόλου κπ = απεχθάνομαι: ~ το ψέμα και την κολακεία. **μισος** το: έντονο συναίσθημα έχθρας ή απέχθειας ≠ αγαπή.

μνημείο το: ① αρχιτεκτονική δημιουργία ή γλυπτό για να τιμηθεί σημαντικό πρόσωπο ή γεγονός: Το ~ του Άγνωστου Στρατιώτη. ② κτίριο που έχει διασωθεί από άλλες εποχές και είναι αξιόλογο από αρχαιολογική ή ιστορική

μίμηση → μιμούμαι
μιμητής → μιμούμαι
μιμητικός → μιμούμαι
μιμητρία → μιμούμαι
μίμος → μιμούμαι
μιμούμαι
μιξάζ → σχ. μείγμα
μίξη → μείγμα
μισ-¹ → μισο-¹
μισ-² → μισο-²
μισαλλοδοξία
μισαλλόδοξος → μισαλλοδοξία

μισαλλόδοξος → μισο-²
μισάνθρωπος → μισο-²
μισανοίγω → μισο-¹
μισάωρο → μισο-¹
μισέλληνας → μισο-²
-μιση → σχ. ήμισυς
-μισης → σχ. ήμισυς
μισός
μισθωμα → μισθώνω
μισθώνω
μισθωση → μισθώνω
μισθωτήριο → μισθώνω
μισθωτής → μισθώνω
μισθωτός → μισθός
μισθώτρια → μισθώνω
-μισι → σχ. ήμισυς
μισό- → μισο-¹
μισο-²

μισοάδειος → μισο-¹
μισογεμάτος → μισο-¹
μισόγυμνος → μισο-¹
μισογύνης → μισο-²
μισοκακόμοιρος → μισο-¹
μισοκαμένος → μισο-¹
μισόκιλο → μισο-¹
μισοκλείνω → μισο-¹
μισόκλειστος → μισο-¹
μισοκοιμάμαι → μισο-¹
μισοκρυμμένος → μισο-¹
μισοπάλαβος → μισο-¹
μισός
μισός → μισώ
μισόσβηστος → μισο-¹
μισότρελος → μισο-¹
μισοψήνω → μισο-¹
μισώ
μνημείο
μνημειώδης → μνημείο

Σύνθετα με μισο-¹

ένα από δύο ίσα μέρη
μισάωρο

όχι όλες οι ιδιότητες
μισοπάλαβος
μισοάδειος
μισογεμάτος
μισόγυμνος

μισοκακόμοιρος
μισοκαμένος
μισόκλειστος
μισοκρυμμένος
μισόσβηστος

σε μικρό βαθμό ή όχι
πλήρως
μισανοίγω
μισοψήνω
μισοκοιμάμαι

μνήμη
μνημονικό → μνήμη
μνημονικός → μνήμη
μοβόρικα → αμοβόρος
μοβόρικος → αμοβόρος
μοβόρος → αμοβόρος
μόδα
μοιάζω
μοίρα
μοίρα → μοίρα
μοίρα → μοίρα
μοιραίος → μοίρα
μοιρασιά → μοιράζω
μοίρασμα → μοιράζω
*μοιρολατρεία →
μοιρολατρία
μοιρολάτρης → μοιρολατρία
μοιρολατρία
μοιρολατρικά →
μοιρολατρία →
μοιρολατρικός →
μοιρολατρία
μοιρολάτρισα →
μοιρολατρία
μοιχαλίδα → μοιχεία
μοιχεία
μοιχεύω → μοιχεία
μοιχός → μοιχεία
μόλις¹
μόλις² → μόλις
μολονότι
μολυβένιος → μολύβι
μολύβι

πλευρά: *Πρέπει να προστατεύσουμε τα αρχαία μνημεία από τη φθορά του χρόνου.* ❸ οποιοδήποτε σημαντικό ανθρώπινο έργο ή πράξη: *Το βιβλίο αυτό αποτελεί ~ της λαογραφικής παράδοσης.* **μνημειώδης -ης -ες.** ❸ σχ. **αγενής.**

μνήμη η: ❶ η ικανότητα του εγκεφάλου να θυμάται γεγονότα, γνώσεις ή εντυπώσεις ≠ αμνησία, λήθη: *καλή/κακή ~.* ❷ η λειτουργία και το αντίστοιχο μέρος του εγκεφάλου όπου καταγράφονται οι γνώσεις, τα γεγονότα ή οι παραστάσεις: *Αυτή η σκηνή θα μείνει χαραγμένη για πάντα στη ~ τους.* ❸ οτιδήποτε θυμάται κτ = ανάμνηση: *Είναι ακόμα νωπές οι μνήμες από τον πόλεμο.* **αιωνία του η ~:** ευχή για πρόσωπο που πέθανε. ❹ ΠΛΗΡΟΦ η μνήμη του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην οποία αποθηκεύονται προγράμματα ή αρχεία. **μνημονικός -ή -ό. μνημονικό το:** ικανότητα του εγκεφάλου να θυμάται. = μνήμη.

Από το ΑΕ *μνήμη* < *μμνήσκω* «θυμίζω».

μόδα η: συλλογικός τρόπος ενδυμασίας κυρίως, αλλά και ψυχαγωγίας, σκέψης και ζωής γενικότερα, που επικρατεί για ένα διάστημα σε μια ομάδα ή κοινωνία: *τελευταία λέξη της ~. είναι της/στη ~.*

μοιάζω: (μτβ. + *με/σε/γεν.*) ❶ έχω παρόμοια χαρακτηριστικά με κτ ή κτ: *Στο πρόσωπο ~ της μητέρας σου.* ❷ φαίνομαι όμοιος με κτ: *Με το ντύσιμο αυτό ~ με στρατιωτικό.*

Από το ΑΕ *όμοιάζω* < *όμοιος.*

μοίρα η: ❶ αυτό που πρόκειται να συμβεί στον καθένα όπως ορίζεται από ανώτερες δυνάμεις, και (συνεκδ.) οι δυνάμεις αυτές: *Αν το γράφει η ~ του, θα ζήσει.* = πεπρωμένο, ριζικό. *Η ~ ήταν σκληρή μαζί τους.* **βάζω κτ ή κτ σε ίση/ίδια/δεύτερη ~ με κτ ή κτ άλλο:** θεωρώ ισότιμο ή λιγότερο σημαντικό κτ ή κτ σε σχέση με κτ ή κτ άλλο. ❷ ΣΤΡΑΤ μονάδα στις ένοπλες δυνάμεις: ~ *του ναυτικού.* ❸ ΜΑΘ μονάδα μέτρησης τόξων κύκλου και γωνιών: *γωνία 70 μοιρών.* **μοιραίος -α -ο:** ❶ αυτός που έχει καθοριστεί από τη μοίρα = αναπόφευκτος: *Ήταν ~ να καταλήξει στη φυλακή, αφού έμπλεξε με τα ναρκωτικά.* ❷ αυτός που εκ των υστέρων κρίνεται ότι είχε αρνητική επίδραση σε κτ = βλαβερός, καταστρεπτικός: *Ήταν ο ~ παίκτης, μια και έχασε δύο πέναλ-*

τι. ❸ αυτός που ασκεί έντονη γοητεία (συνχά με αρνητ. έννοια): ~ *γυναίκα.* **μοιραίο το:** ο θάνατος: *Συνέβη το ~.* **μοιραία (επίρρ.).**

μοιράζω -ομαι: (μτβ.) ❶ χωρίζω κτ σε κομμάτια: *Μοίρασε σε πέντε μερίδες το φαγητό.* = διαιρώ. *Μοίρασε τα κέρδη με τους δύο φίλους του.* ❷ πηγαίνω κτ σε διάφορους παραλήπτες = διανέμω: *Οι οργανώσεις μοίρασαν τρόφιμα στους σεισμόπληκτους.* ❸ **παθ. α.** κτ μου ανήκει εξίσου με κτ άλλον: *Μοιράστηκαν το πρώτο βραβείο.* **β.** (μτφ., για συναισθήματα, απόψεις κτλ.) έχω κτ κοινό με κτ άλλο = συμμερίζομαι: *Είμαστε χρόνια φίλες, μοιραζόμαστε όλα τα μυστικά μας.* **μοίρασμα το & μοιρασιά η.**

Από το έλνστ. *μοιρᾶ* < *μοῖρα.*

μοιρολατρία: η αντίληψη ότι τα πάντα καθορίζονται από τη μοίρα ανεξάρτητα από την προσπάθεια του ανθρώπου. **μοιρολάτρης ο, -ισσα η. μοιρολατρικός -ή -ό. μοιρολατρικά (επίρρ.).**

Από το *μοῖρα* + *-λάτρης* (< *λατρεύω*). Το ουσ. *μοιρολατρία* γράφεται με **-ία**, επειδή παράγεται από το επιθ. *μοιρολάτρης* και όχι απευθείας από το ρ. *λατρεύω* (οπότε και θα γραφόταν με **-εία**).

μοιχεία η: [επίσ.] εξωσυζυγική σεξουαλική σχέση: *Ζήτησε διαζύγιο κατηγορώντας τον σύζυγό της για ~.* **μοιχεύω -ομαι:** [επίσ.] διαπράττω μοιχεία. **μοιχός ο, μοιχαλίδα η.**

μόλις¹ (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο συμβαίνει την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο ή λίγο πριν: *~ μπήκε, έβγαλε το παλτό του.* **μόλις²** (επίρρ.): ❶ ελάχιστο χρόνο πριν, πρόσφατα ή τώρα, πολύ σύντομα: *~ (τώρα) μπήκε, δεν πρόλαβε ούτε να κάτσει.* *~ (τώρα) ξεκινάει το μάθημα, ίσα που προλαβαίνετε.* ❷ (κυρ. στα ~ *που* και ~ *και μετά βίας*) με μεγάλη δυσκολία, ίσα που: *~ (που) φαινόταν ένα μικρό φως στην άκρη.* ❸ (+ αριθμ.) χρησιμοποιείται για να δοθεί έμφαση στο πόσο μικρό, λίγο, πρόσφατο κτλ. είναι κτ ή κτ: *Ο θεσμός αυτός είναι ~ δύο χρονών.* *Έχει ύψος ~ 1,40.*

μολονότι (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει κτ αντίθετο με αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση = *αν και*, ενώ, παρόλο που, παρότι: *~ δε συμφωνώ, θα δεχθώ την πρόταση.*

μολύβι το: ❶ ξύλινο κυλινδρικό αντικείμενο

που στο εσωτερικό του περιέχει γραφίτη ή άλλη χρωστική ουσία και χρησιμοποιείται στη γραφή, στο σχέδιο ή ως καλλυντικό: *Γράφω με ~. ~ για τα μάτια/χειλίη.* ② [λαϊκ.] μόλυβδος. ③ (συνεκδ.) σφαίρες: *Τον γέμισαν ~.* ④ (μτφ.) για οτιδήποτε βαρύ ή δυσκίνητο: *Αισθανόμουν τα πόδια μου ~. μολυβένιος -α -ο:* αυτός που έχει κατασκευαστεί από μόλυβδο ή το χρώμα του μοιάζει με το χρώμα του μόλυβδου: *μολυβένια στρατιωτάκια.*

μολύνω -ομαι: (μτβ.) ① μεταδίδω παθογόνα μικρόβια: *Ο θάνατος του νεαρού χρήστη οφείλεται στη χρήση μολυσμένης σύριγγας.* ② βρομίζω το περιβάλλον με χημικές ουσίες ή απορρίμματα: *Αυτή η βιομηχανία μόλυνε τα νερά του ποταμού.* ③ (μτφ.) αλλοιώνω κάτι ηθικά = σπιλώνω, κηλιδώνω: *Τόσο χαμηλού επιπέδου εκπομπές ~ την παιδική αθωότητα.* **μόλυνση η. μολυσματικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί μόλυνση ή μεταδίδεται με τη μόλυνση: ~ ασθένεια.

μονάδα η: ① μαθ ο μικρότερος θετικός ακέραιος αριθμός. ② μέγεθος που χρησιμοποιείται ως βάση μέτρησης: ~ βάρους είναι το κιλό. ③ στοιχείο συνόλου ή ενιαίο σύνολο που έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί αυτόνομα: *Το κύτταρο είναι βασική ~ ενός ζωντανού οργανισμού.* ④ επιχείρηση: *Θα κτιστεί στην περιοχή μας μεγάλη ξενοδοχειακή ~.* ⑤ ΣΤΡΑΤ τμήμα στρατού ή αστυνομίας με δική του διοίκηση και η έδρα του: *Υπηρετεί σε ~ πεζικού στον Έβρο.* **μοναδικός -ή -ό:** ① αυτός που είναι ένας και μόνος, χωρίς να υπάρχει άλλος όμοιος στο είδος του: *Είναι ο ~ συγγενής που μου έμεινε.* ② αυτός που είναι ξεχωριστός, ανώτερος από τους άλλους = εξαιρετικός, अपαράμλλος: *Είναι ~ ευκαιρία η αγορά αυτού του οικοπέδου.*

Από το ελνστ. *μονάς < μόνος.*

μονάρχης ο: ανώτατος άρχοντας με κληρονομική εξουσία: *Στη Ρώμη ο αυτοκράτορας ήταν απόλυτος ~.* **μοναρχία η:** πολ. πολίτευμα κληρονομικής εξουσίας που ασκείται από ένα πρόσωπο, συνήθως βασιλιά ή αυτοκράτορα. **μοναρχικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη μοναρχία ή τον μονάρχη. **μοναρχικός ο, -ή η:** υποστηρικτής της μοναρχίας.

Από το ελνστ. *μονάρχης < ΑΕ μοναρχῶ (μόν(ο) + ἄρχω).*

μοναστήρι το: ① το κτίριο μέσα στο οποίο ζουν μοναχών και το αντίστοιχο σύνολο των μοναχών: *Επισκεφτήκαμε το ~ του Οσίου Λουκά.* ② εκκλησία μοναστηριού: *Θα βαφτίσουν τον γιο τους στο ~ του Προουσού.* **μοναστηριακός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με ή ανήκει σε μοναστήρι: *Θα φορολογήσουν τη μεγάλη ~ περιουσία.* **μονή η:** [επίσ.] μοναστήρι. **μοναχός ο, -ή η:** πρόσωπο που απαρνήθηκε τα εγκόσμια και κλείστηκε σε μοναστήρι για να αφιερωθεί στον Θεό = καλόγερος, καλόγρια. **μοναχισμός ο:** οι αρχές και οι κανόνες που αναφέρονται στον τρόπο ζωής των μοναχών. **μοναχικός¹ -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους μοναχούς: ~ τάγμα των Ιησουιτών. **μοναστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με μοναστήρι ή με μοναχό: η ~ πολιτεία του Αγίου Όρους.

Από το ελνστ. *μονή < μένω.*

μοναχός -ή -ό & μονάχος -η -ο: ① αυτός που ζει ή βρίσκεται χωρίς άλλους = μόνος: *Του αρέσει να ζει ~, χωρίς κανέναν να τον ενοχλεί!* ② (χωρίς άρθρο & με τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων. σχηματίζει οριστ. αντων.) δηλώνει αυτόν που υπάρχει ή ενεργεί χωρίς τη συντροφιά, τη βοήθεια, την παρέμβαση κτλ. άλλων = μόνος: *Ζει ~ του μετά τον θάνατο της γυναίκας του. ~ του αποφασίζει, δεν ακούει κανέναν.* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. μοναχά¹ & μονάχα¹** (επίρρ.) = μόνος: ① όχι περισσότερο από κπ χρονικό ή ποσοτικό όριο: *Βιάζομαι, ~ πέντε λεπτά μπορώ να μείνω!* ② όχι άλλοι άνθρωποι, άλλα πράγματα, άλλες καταστάσεις κτλ.: *~ ένα ποτήρι θα πω και μετά θα φύγω.* **μοναχά² & μονάχα²** (σύνδ.): = μόνος ① συνδέει δύο αντίθετες προτάσεις, μια καταφατική και μια αρνητική: *Θέλω ~ να ξεκουραστώ και τίποτε άλλο.* ② *όχι ~ .. αλλά και:* εκφράζει έντονη αντίθεση: *Όχι ~ δε θα σε βοηθήσω, αλλά θα σε δυσκολέψω κιόλας!* ③ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεόμενη πρόταση: *Κάντε ό,τι θέλετε, ~ μη με ανακατέψετε!* **μοναχικός² -ή -ό:** ① αυτός που είναι, συμβαίνει ή γίνεται χωρίς ή μακριά από άλλους: ~ σπίτι. ~ ζωή/πορεία. *Πέρασε ~ παιδικά χρόνια.* ② (για πρόσ.) αυτός που του αρέσει να ζει μόνος: *Δεν ανοίγεται εύκολα, είναι ~ άνθρωπος.* **μοναχικά** (επίρρ.).

μόλυνση → μολύνω
μολύνω
μολυσματικός → μολύνω
μομφή → μέφομαι
μον- → μονο-
μονάδα
μοναδικός → μονάδα
μοναξιά → μόνος
μονάρχης
μοναρχία → μονάρχης
μοναρχική → μονάρχης
μοναρχικός → μονάρχης
μοναστήρι
μοναστηριακός → μοναστήρι
μοναστικός → μοναστήρι
μοναχά¹ → μοναχός
μονάχα¹ → μοναχός
μοναχά² → μοναχός
μονάχα² → μοναχός
μοναχή → μοναστήρι
μοναχικά → μοναχός
μοναχικός¹ → μοναστήρι
μοναχικός² → μοναχός
μοναχισμός → μοναστήρι
μοναχός → μοναστήρι
μοναχός
μονάχος → μοναχός
μονή → μοναστήρι

Το **μοναχός** είναι πιο δυνατό από το **μόνος** και δι-
νει πιο έντονη της αίσθηση της μοναξιάς.

- μόνιμα → μόνιμος
- μονιμοποιώ → -ποιώ
- μόνιμος
- μονιμότητα → μόνιμος
- μονιμώς → μόνιμος
- μονο-
- μόνο¹ → μόνος
- μόνο² → μόνος
- μονοδιάστατος → μονο-
μονόδρομος
- μονοετής → μονο-
- μονοήμερος → μονο-
- μονοκατοικία → μονο-
- μονοκινητήριο → μονο-
- μονόκλινος → μονο-
- μονόλεπτος → μονο-
- μονόλογος
- μονολογώ → μονόλογος
- μονομαχία
- μονομάχος → μονομαχία
- μονομαχώ → μονομαχία
- μονομελής → μονο-
- μονομέρεια → μονομερής
- μονομερής
- μονομερώς → μονομερής
- μονόπλευρος → μονο-
- μονοπωλιακά → μονοπώλιο
- μονοπωλιακός → μονοπώλιο
- μονοπωλιακώς → μονοπώλιο
- μονοπώλιο
- μονοπωλώ → μονοπώλιο
- μόνος
- μόνος
- μονοσέλιδος → μονο-
- μονοσήμαντος → μονο-
- μονοσύλλαβος → μονο-

μόνιμος -η -ο: ≠ προσωρινός ❶ αυτός που δεν αλλάζει: ~ *κάτοικος Ηρακλείου*. ❷ αυτός που έχει συνέχεια = διαρκής ≠ εφήμερος: *Έχει μια ~ θλίψη στο βλέμμα του*. ❸ (για εργαζόμενους) αυτός που καλύπτει πάγιες ανάγκες, και συνεπώς δεν μπορεί να απολυθεί. ≠ έκτακτος: ~ *δημόσιος υπάλληλος*. **μόνιμος ο, -η η:** μόνιμος υπάλληλος. **μόνιμα & μονίμως** (επίρρ.): *Είναι ~ καθυστερημένος*. **μονιμότητα η.**

μονο- & μονό- & μον-: ως α΄ συνθ. δηλώνει ότι κτ έχει, περιέχει ή αποτελείται από ένα μόνο στοιχείο από αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ.: *μονομελής, μονόκλινος*.

μονόδρομος ο: ❶ δρόμος όπου επιτρέπεται η κίνηση οχημάτων μόνο προς μία κατεύθυνση: *Τον έγραψε η τροχαία, γιατί πήγαινε αντίθετα στον ~*. ❷ (μτφ.) η μοναδική επιλογή: *Η αύξηση των φόρων αποτελεί ~ για τη μείωση των κρατικών ελλειμμάτων*.

μονόλογος ο: ❶ μεγάλη και συνεχής ομιλία που γίνεται από ένα μόνο πρόσωπο ≠ διάλογος: *Στη Βουλή δεν ακούει διάλογο, αλλά μονόλογους*. *θεατρικός ~*. **εσωτερικός ~:** συνομιλία του ανθρώπου με τον εαυτό του. **μονολογώ:** (αμτβ.) μιλώ μόνος μου ή στον εαυτό μου = παραμιλώ.

μονομαχία η: ❶ πάλη ή ένοπλη σύγκρουση μεταξύ δύο προσώπων: ~ *με πιστόλια/ξίφι*. ❷ (μτφ.) έντονη αντιπαράθεση μεταξύ δύο προσώπων ή ομάδων: *Η ~ των δύο κορυφαίων ομάδων έληξε ισόπαλη*. **μονομάχος ο:** ❶ πρόσωπο που συμμετέχει σε μονομαχία: *Οι κορυφαίοι ~ αφήνονταν ελεύθεροι από τον αυτοκράτορα της αρχαίας Ρώμης*. ❷ (μτφ.) αντίπαλος: *οι μονομάχοι των εκλογών*. **μονομαχώ:** (αμτβ.) συμμετέχω σε μονομαχία.

μονομερής -ής -ές: ❶ αυτός που γίνεται μόνο από το ένα μέρος: *Οι ΗΠΑ προχώρησαν σε ~ αναγνώριση του κράτους των Σκοπίων*. ❷ αυτός που εξετάζει το ένα μόνο μέρος ενός θέματος = μονόπλευρος, μονοδιάστατος: ~ *ανάλυση*. ❧ *σχ. αγενής, μονομερώς* (επίρρ.). **μονομέρεια η.**

μονοπώλιο το: ❶ δικαίωμα αποκλειστικής διά-

θεσης στην αγορά προϊόντος ή υπηρεσίας από μία μόνο επιχείρηση, και (συνεκδ.) η επιχείρηση αυτή: *Η πώληση αλκοολούχων ποτών στη Σουηδία είναι κρατικό ~*. ❷ (μτφ.) ο αποκλειστικός έλεγχος: *Θεωρεί ότι έχει το ~ της εξουσίας*. **μονοπωλώ -ούμαι:** (μτβ.) ❶ εμπορεύομαι ή παρέχω ένα αγαθό ή μια υπηρεσία κατ' αποκλειστικότητα. ❷ (μτφ.) έχω την αποκλειστική χρήση ή κατοχή: ~ *τη συζήτηση και δεν αφήνει κανέναν να μιλήσει*. **μονοπωλιακός -ή -ό:** ~ *επιχείρηση, μονοπωλιακά & [επίσ.] -ώς* (επίρρ.).

μόνος -ή -ό: ❶ αυτός που αποτελείται από ένα κομμάτι, στοιχείο, μέρος κτλ.: *Θα κοιμηθούμε σε μονά κρεβάτια*. ≠ διπλός. ❷ **ΜΑΘ** (για αριθμούς) αυτός που, όταν διαιρεθεί με το δύο, αφήνει υπόλοιπο τη μονάδα = περιττός ≠ άρτιος, ζυγός.

Από το ΑΕ **μόνος** με μετακίνηση τόνου, κατά τα επίθ. *απλός, διπλός*.

μόνος -η -ο: ❶ αυτός που είναι ένας, που υπάρχει ή γίνεται χωρίς άλλους του ίδιου είδους: *Η ~ μου ελπίδα είσαι εσύ*. = μοναδικός. *Νιώθει τόσο ~, χωρίς φίλους σε ξένη χώρα*. = μοναχός. ❷ (χωρίς άρθρο & με τους αδύν. τ. της γεν. της προσωπ. αντων. σχηματίζει αντων. οριστ.) δηλώνει αυτόν που υπάρχει ή ενεργεί χωρίς τη συντροφιά, τη βοήθεια, την παρέμβαση κτλ. άλλων = μοναχός: ~ *της μένει - οι γονείς της είναι στην επαρχία*. *Το παιδί έμαθε να τρώει ~ του*. (Από) ~ *του αποφάσισε να φύγει, κανείς δεν του το είπε*. ❧ **μοναχός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. μόνο¹** (επίρρ.) **μοναχά:** ❶ όχι περισσότερο από κπ χρονικό ή ποσοτικό όριο: ~ *δέκα ευρώ έχω μαζί μου*. ❷ όχι άλλοι άνθρωποι, άλλα πράγματα, άλλες καταστάσεις κτλ.: ~ *στις τρεις μπορώ να σας δω*. **μόνο²** (σύνδ.): **μονάχα** ❶ συνδέει δύο αντίθετες προτάσεις, μια καταφατική και μια αρνητική: *Δε θέλω τίποτα, ~ να φύγεις!* *Έχασε πάλι στο παιχνίδι η ομάδα μας, ~ που αυτή τη φορά δε φταίγαμε εμείς*. ❷ **όχι ~ ... αλλά και:** εκφράζει έντονη αντίθεση: *Όχι ~ δεν ήρθε στο πάρτι, αλλά δεν έδωσε και καμία εξήγηση γι' αυτό*. ❸ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητη προϋπό-

Σύνθετα με μονο-

μονοδιάστατος	μονοκατοικία	μονόπλευρος	μονοσύλλαβος
μονοετής	μονοκινητήριο	μονοσέλιδος	μονόφθαλμος
μονοήμερος	μονόλεπτος	μονοσήμαντος	μονοπήριος

θεση για να γίνει αυτό που εκφράζει η συνδεόμενη πρόταση: *Κάντε ό,τι θέλετε, ~ μη με ανακατέψετε!* **μοναξιά** η: η κατάσταση του ανθρώπου που είναι ή ζει μόνος, χωρίς άλλους, και το αντίστοιχο συναίσθημα.

μονότονος -η -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από συνεχή επανάληψη των ίδιων τόνων, ρυθμών ή γενικά ήχων: ~ μουσική. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από συνεχή επανάληψη των ίδιων ενεργειών, καταστάσεων ή πραγμάτων = πληκτικός: *Ζουν μια ~ ζωή, δουλειά και τίποτ' άλλο.* **μονότονα** (επίρρ.). **μονοτονία** η.

μοντέλο το: ❶ πρόσωπο ή πράγμα που χρησιμοποιεί ως πρότυπο ένας καλλιτέχνης για να δημιουργήσει νέο έργο: *Ποξάρει συχνά ως ~ στη Σχολή Καλών Τεχνών.* ❷ οτιδήποτε χρησιμοποιείται ως πρότυπο: *Θα εφαρμόσει στην ελληνική εκπαίδευση το φινλανδικό ~.* ❸ τύπος προϊόντος: *Αύριο θα παρουσιαστεί το νέο ~ της γαλλικής αυτοκινητοβιομηχανίας.* ❹ πρόσωπο που παρουσιάζει επαγγελματικά νέες δημιουργίες σε επιδείξεις μόδας = μανεκέν.

μοντέρνος -α -ο: ❶ αυτός που ακολουθεί ή χρησιμοποιεί τις εξελίξεις της εποχής, σύγχρονες ιδέες, θεωρίες κτλ. = σύγχρονος, καινοτόμος ≠ παραδοσιακός: ~ τέχνη. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει σύγχρονες αντιλήψεις = προοδευτικός. ≠ συντηρητικός, οπισθοδρομικός. ❸ αυτός που ακολουθεί τη μόδα: ~ χτένισμα /ρούχο. **μοντέρνα** (επίρρ.).

μονώνω -ομαι: (μτβ.) καλύπτω κτ με ειδικό υλικό, ώστε να εμποδίσω την κυκλοφορία του ηλεκτρικού ρεύματος, του ήχου, της θερμότητας κτλ.: *Αν δεν είναι μονωμένο το καλώδιο, θα πάθεις ηλεκτροπληξία.* **μόνωση** η. **μονωτικός -ή -ό.** ☞ σχ. **μεμονωμένος**

Από το ΑΕ *μονῶ*, και αυτό από το *μόνος*.

μόριο το: ❶ ΦΥΣ ΧΗΜ σωματίδιο που αντιπροσωπεύει τη μικρότερη ποσότητα από την ύλη κάθε σώματος. ❷ (γενικά) πολύ μικρό σωματίδιο: ~ σκόνης και μικρόβια περιέχει ο αέρας που αναπνέουμε. ❸ τα γεννητικά όργανα: το αντρικό ~. ❹ ΓΛΩΣΣ μικρή άκλιτη λέξη που χρησιμοποιείται συχνά στη γλώσσα με ποικίλες σημασίες (π.χ. δήλωση προτροπής, δείξης, σχηματισμό έγκλισης ή χρόνου κτλ.): Το δεικτικό «να» και το μελλοντικό «θα» είναι ~.

μοριακός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με το μόριο της ύλης: ~ βάρος.

μορφασμός ο: σύσπαση των μυών του προσώ-

που, κυρίως από έντονα συναισθήματα = γκριμάτσα: ~ πόνου/χαράς **μορφάζω** (αμτβ.). ☞ σχ. **μορφώνω**.

μορφή η: ❶ εξωτερική εμφάνιση αντικειμένου: *Είναι το ίδιο φάρμακο, αλλά κυκλοφορεί με νέα ~.* ❷ πρόσωπο ανθρώπου: *ωραία/συμπαθητική ~.* ❸ άνθρωπος με αξιόλογη προσωπικότητα: *Ο Ελ. Βενιζέλος είναι μεγάλη ~ της πολιτικής μας ιστορίας.* ❹ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κατάστασης: *δραστηριότητες ομαδικής/ατομικής ~.* *Η τρομοκρατία είναι μια σύγχρονη ~ πολέμου.* ❺ συνήθ. πληθ. είδος, τύπος: *Πολλές μορφές ρατσισμού συναντάμε και στη χώρα μας.* ☞ σχ. **μορφώνω**.

μορφώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρέχω σε κπ πνευματική καλλιέργεια: *Το σχολείο έχει ως αποστολή να μορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει τους νέους.* ❷ παθ. αποκτώ γνώσεις μέσα από σπουδές. **μόρφωση** η: ❶ πνευματική και ψυχική καλλιέργεια: *Χάρη στη ~ που πήρε, έχει αναπτύξει ένα ερευνητικό μυαλό.* ❷ το να έχει κανείς πολλές γνώσεις: *Έχει βαθιά φιλολογική ~.* = παιδεία. **μορφωτικός -ή -ό:** χαμηλό/υψηλό ~ επίπεδο.

Από το ελνστ. *μορφῶ*, που προέρχεται από τη λ. *μορφή*. Από τη λ. *μορφή*, που αναφερόταν στα εξωτερικά χαρακτηριστικά, παράγονται οι λ. *μορφάζω*, *μορφασμός*, καθώς και σύνθ. όπως *ομοίομορφος* κτλ.

μουγγός -ή -ό: αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει = βουβός: *Γεννήθηκε ~. Τον βρήκε να κάβεται ~ προσπαθώντας να συνέλθει από το σοκ.* = άφωνος, σιωπηλός. **μουγγά** (επίρρ.): στα σιωπηλά. **μουγγαμάρα** η: ❶ η κατάσταση του μουγγού = [οικ.] μούγγα. ❷ σιωπή, απόλυτη ησυχία: *Έπεσε ~ όταν μπήκε μέσα ο δάσκαλος.* **μούγγα** η. **μουγγαίνω -ομαι:** (μτβ.) *συνήθ. παθ. αόρ. κάνω κπ μουγγό: Μουγγάθηκε από την έκπληξη.*

μουρμούρα¹ η: είδος ψαριού.

μουρμουρίζω & [προφ.] **μουρμουράω:** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ μιλάω με χαμηλή φωνή: *Κάτι μουρμούριζε, αλλά δεν κατάλαβα τι.* ❷ γκρινιαζώ, παραπονιέμαι γενικά και αόριστα: *Βρήκε πάλι αιτία για να μουρμουράει!*

μουρμούρα² η: γκρίνια: *Άσε τη ~ και βοήθησέ μας!* **μουρμουρητό** το: ❶ ο ήχος που ακούγεται όταν μουρμουρίζει κπ. ❷ = μουρμούρα. **μουρμούρης** ο, **μουρμούρα**³ η: πρόσωπο που μουρμουρίζει (σημ. 2) συνέχεια = γκρι-

μονότονα → μονότονος
μονοτονία → μονότονος
μονότονος
μονόφθαλμος → μονο-
μονομήπιος → μονο-
μοντέλο
μοντέρνα → μοντέρνος
μοντέρνος
μονώνω
μόνωση → μονώνω
μονωτικός → μονώνω
μοριακός → μόριο
μόριο
μορφάζω → μορφασμός
μορφασμός
μορφή
μορφοποίηση → -ποιώ
μορφώνω
μόρφωση → μορφώνω
μορφωτικός → μορφώνω
μου → εγώ
μουγγά → μουγγός
μούγγα → μουγγός
μουγγαίνω → μουγγός
μουγγαμάρα → μουγγός
μουγγός
*μουγγός → μουγγός
μουμουρά¹
μουμουρά² → μουρμουρίζω
μουμουρά³ → μουρμουρίζω
μουρμουράω → μουρμουρίζω
μουρμούρης → μουρμουρίζω
μουρμουρητό → μουρμουρίζω
μουρμουρίζω
μουρμουριστά → μουρμουρίζω
μουρμουριστός → μουρμουρίζω
μουρουνέλαιο → σχ. έλαιο

μουσειακός → μουσείο
μουσείο
μουσικά → μουσική
μουσική
μουσικός → μουσική
μουσικότητα → μουσική
μουσουλιμάνια → μουσουλιμα-
νισμός
μουσουλιμανικός → μου-
σουλιμανισμός
μουσουλιμανισμός
μουσουλιμάνος → μουσουλι-
μανισμός
μούτρο
μουτρόνω → μούτρο
μοχθηρά → μοχθηρία
μοχθηρία
μοχθηρός → μοχθηρία
μόχθος → μοχθώ
μοχθώ
μοχθός
μπαίνω
μπάζω

νιάρης. **μουρμουριστός -ή -ό:** (για φωνή) αυ-
τή που ακούγεται χαμηλά. **μουρμουριστά**
(επίρρ.).

μουσείο το: χώρος όπου φυλάσσονται, συντη-
ρούνται και εκτίθενται έργα τέχνης και αντι-
κείμενα σημαντικής ιστορικής ή καλλιτεχνι-
κής αξίας: ~ *Μοντέρνας Τέχνης*. **μουσειακός**
-ή -ό: ❶ αυτός που έχει σχέση με το μουσείο:
~ *χώρος*. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι σύμ-
φωνος με το πνεύμα της εποχής = συντηρη-
τικός, αναχρονιστικός: *Εκφράζει μία ~ αντί-
ληψη για τον ρόλο της ελληνικής μουσικής*
σήμερα.

Από το λατ. *museum* < ΑΕ *Μουσείον* «ιερό των Μουσών».

μουσική η: ❶ είδος τέχνης που βασίζεται σε κα-
τάλληλο συνδυασμό ήχων που εξασφαλίζουν
μελωδία, αρμονία και ρυθμό, καθώς και το
αντίστοιχο έργο: *Η παρέα μου ακούει ~ ροκ*.
❷ απεικόνιση των μουσικών ήχων με σύμβο-
λα = παρτιτούρα: *Διαβάξει τη ~ και παίζει το*
όργανο. ❸ σύνολο ήχων που μοιάζει με μου-
σική: *Ακούγαμε τη ~ των κυμάτων*. **μουσικός**
-ή -ό: ~ *κομμάτι /όργανο/εκπομπή*. **μουσικά**
(επίρρ.). **μουσικός** ο, η: πρόσωπο που παίζει,
συνθέτει ή διδάσκει μουσική. **μουσικότητα η:**
ιδιότητα αυτού που έχει μελωδία, αρμονία
και ρυθμό = μελωδικότητα.

μουσουλιμανισμός ο: μονοθεϊστική θρησκεία
της οποίας ιδρυτής είναι ο Μωάμεθ και θεός
ο Αλλάχ = ισλαμισμός, μωαμεθανισμός. **μου-
σουλιμάνος** ο, -α η: οπαδός του μουσουλιμα-
νισμού = μωαμεθανός, ισλαμιστής. **μουσουλι-
μανικός -ή -ό.** ❧ σχ. **ισλάμ**.

μούτρο το: ❶ *σνήθ. πληθ. [οικ.]* πρόσωπο:
Πλύνε καλά τα μούτρα σου! κάνω /κρατάω
μούτρα σε κτ. θυμώνω. *πέφτω /ρίχνωμαι σε*
κτ με τα μούτρα: ασχολούμαι πολύ με κτ:
Έπεσε με τα μούτρα στο διάβασμα να περά-
σει την τάξη. ρίχνω τα μούτρα μου: ταπει-
νώνομαι. ❷ *πληθ. [μειωτ.]* ως υποτιμητική
αναφορά σε κτ, στα *δεν είναι για τα μούτρα*
σου: δε σου αξίζει & *κάνω κτ σαν τα μούτρα*
μου: καταστρέφω κτ: *Σαν τα μούτρα σου το*
έκανες το ρούχο, το κατασαλάκωσες! ❸
[μειωτ.] άνθρωπος πονηρός, απατεώνας.
μουτρόνω • *μππ. μουτρομένος:* (αμτβ.) νιώ-
θω δυσαρεστημένος και φαίνεται στο πρό-
σωπό μου: *Μούτρωσε, γιατί τον επέπληξε ο*
γυμνασιάρχης.

μοχθηρία η: ιδιότητα αυτού που επιθυμεί έντο-
να το κακό των άλλων, που χαιρέται με την
κακή τους τύχη = χαιρεκακία. **μοχθηρός -ή -ό.**
μοχθηρά (επίρρ.).

μοχθώ: (αμτβ.) εργάζομαι σκληρά = κοπιάζω,
πασχίζω: *Μοχθούν για να μεγαλώσουν τρία*
παιδιά. **μόχθος** ο: ❶ πολύ μεγάλος κόπος,
κούραση: *Χρειάζεται ~ για να εισαχθείς σε*
μια καλή ανώτατη σχολή. ❷ (συνεκδ.) ό,τι
αποκτά κανείς με κόπο: *Οι πλημμύρες κατέ-*
στρεψαν τον ~ της χρονιάς.

μοχλός ο: ❶ φγς απλή μηχανή που αποτελείται
από μία ράβδο η οποία μπορεί να κινείται γύ-
ρω από σταθερό σημείο αυξάνοντας τη δύ-
ναμη που ασκείται πάνω της: *Χρησιμοποιή-*
σε τη σιδερόβεργα ως ~ για να μετακινήσει το
βαρύ φορτίο. ❷ παρόμοιο εξάρτημα μηχανή-
ματος ή μηχανισμού που το θέτει σε λειτουρ-
γία ή ρυθμίζει τη λειτουργία του: *ο ~ ταχυτή-*
των του αυτοκινήτου. ❸ (μτφ.) παράγοντας
που προκαλεί εξέλιξη ή με τον οποίο επιτυγ-
χάνεται κτ: *Ο τουρισμός λειτουργεί ως ~ της*
οικονομικής ανάπτυξης.

μπάζω: [προφ.] ❶ (μτβ.) *βάζω κπ μέσα σ' έναν*
χώρο: *Μπάσε τους ξένους στο σαλόνι και πε-*
ριμένε! ❷ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) επιτρέπω
σε κτ να μπει: *Κλείσε το παράθυρο, μπάζει*
(κρύο)! ❸ (μτφ., μτβ.) κατατοπίζω, ενημερώ-
νω κτ: *Τα εξήγησε λεπτομερώς, για να μας*
μπάσει στο νόημα. ❹ (αμτβ., για ύφασμα, ρού-
χα) γίνομαι μικρότερος = στενεύω, μπαίνω,
μαξεύω: *Έμπασε το πουκάμισο στο πλύσιμο*.

μπαίνω: (αμτβ.) ≠ βγαίνω ❶ προχωρώ από έξω
προς το εσωτερικό ενός χώρου = [επίσ.] ει-
σχωρώ: ~ *στην αίθουσα/στο αεροπλάνο*. ~ **σε**
κτ: κάνω επίθεση σε κτ (πραγματική ή λεκτι-
κή). ~ **μέσα:** **α.** σχηματίζω βαθούλωμα: *Η*
πόρτα του αυτοκινήτου έχει μπει μέσα. **β.** πα-
θαίνω οικονομική ζημιά: *Τα έξοδα ήταν πολ-*
λά και τα έσοδα λίγα, κι έτσι μπήκα μέσα. **γ.**
πάω φυλακή. ~ **στη ζωή κτ:** ανακατεύομαι
στην προσωπική ζωή κάποιου. **κτ ~ στο μυα-**
λό κτ: το καταλαβαίνει ή του γίνεται έμμομη
ιδέα. ❷ τοποθετούμαι κάπου ή με κτ τρόπο:
Οι μαθητές να μπουν σε τριάδες! ❸ αρχίζω
να βρίσκομαι, εμφανίζομαι σε κτ κατάσταση,
θέση κτλ.: *Η ελληνική εκπαίδευση ~ σε μια*
κρίσιμη περίοδο αλλαγών. ~ *στο Δημόσιο*
(διορίζομαι) /στο πανεπιστήμιο. ❹ χωράω:
Πάχυνα και δεν ~ στα ρούχα μου. ❺ (για ύφα-
σμα, ρούχα) γίνομαι μικρότερος = στενεύω,
μπάζω, μαξεύω: *Τα βαμβακερά μπαίνουν στο*

πλύσιμο. **μπάσιμο** το: ❶ [προφ.] το να μπαίνει κανείς κάπου και (συνεκδ.) το σημείο από το οποίο μπαίνει. ❷ αθλ η είσοδος ενός παίκτη στην περιοχή της αντίπαλης ομάδας για να πετύχει γκολ, καλάθι κτλ.: Έκανε ένα εντυπωσιακό ~ και σούταρε στην αριστερή γωνία.

Από το ΑΕ έμβαινω.

μπάλα η: ❶ σφαιρικό αντικείμενο που κατασκευάζεται από δέρμα, καουτσούκ ή πλαστικό και χρησιμοποιείται σε παιχνίδια ή στον αθλητισμό: ~ μπάσκετ/ποδοσφαίρου. ❷ (συνεκδ.) το ποδόσφαιρο: Αν κάθε απόγευμα παίζεις ~, τότε θα διαβάσεις; ❸ κάθε αντικείμενο ή μάζα σε σχήμα σφαίρας: ~ χιονιού. **με παίζει η η** ~: παθαίνω κτ κακό μαζί με άλλους, χωρίς ωστόσο να φταίω πραγματικά: Μόνο δύο έκαναν φασαρία στο μάθημα, αλλά πήρε η ~ όλη την τάξη. **μπαλιά** η: το χτύπημα και η πορεία που ακολουθεί η μπάλα: Έκανε μία μακρινή ~ στην αντίπαλη περιοχή.

μπαλόني το: φούσκα από λεπτό, ελαστικό υλικό που φουσκώνει με αέρα ή αέριο και χρησιμοποιείται στη διακόσμηση ή σε παιχνίδια: Στο τέλος της εκδήλωσης πολλά πολύχρωμα μπαλόνια πέταξαν στον ουρανό. **μπαλονάκι** το: υποκορ. ❶ μικρό μπαλόني. ❷ ΙΑΤΡ μέθοδος με την οποία ανοίγουν οι φραγμένες αρτηρίες και (συνεκδ.) το ειδικό εργαλείο αυτής της μεθόδου: Ο θεός μου έκανε εγχείρηση με ~.

μπαλώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ επιδιορθώνω φθαρμένο ή σκισμένο σημείο (π.χ. ρούχο, παπούτσι) ράβοντας ή κολλώντας πάνω του άλλο κομμάτι από ίδιο ή ανάλογο υλικό. ❷ κυρ. στο **τα** ~: (μτφ.) διορθώνω ή δικαιολογώ πρόχειρα σφάλμα ή κατάσταση: Προσπάθησε να τα μπαλώσει μουρμουρίζοντας μια δικαιολογία! **μπαλώμα** το: ❶ το να μπαλώνει κπ κτ και το κομμάτι που χρησιμοποιεί για τον σκοπό αυτό. ❷ (μτφ.) πρόχειρη ενέργεια: Χρειάζονται ριζικές αλλαγές, όχι μπαλώματα. **μπαλωματής** ο: [παρωχ.] επαγγελματίας που επιδιορθώνει παπούτσια = τσαγκάρης.

μπάνιο το: ❶ πλύσιμο του σώματος με νερό και σαπούνι. ❷ ειδικά διαμορφωμένος χώρος σε σπίτι ή ξενοδοχείο που διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό για να κάνει κπ μπάνιο = λουτρό: Είμαι στο ~ και ξυρίζομαι. ❸ κολύμπι: Να μην πάτε στα βαθιά, γιατί δεν ξέρετε καλό ~! **μπανιαρίζω -ομαι & μπανιαρώ -ομαι:** (μτβ.) κάνω μπάνιο σε κπ: ~ το μωρό

της. **μπαγιέρα** η: μεγάλη λεκάνη στην οποία κπ κάνει μπάνιο: Το μπάνιο τους είχε μία μεγάλη κυκλική ~.

μπάνια¹ & πάντα η: [προφ.] πλευρά, μεριά: Να κοιμηθείς από την άλλη ~, γιατί ροχαλίζεις. **βάζω/αφήνω κτ στην** ~: (για χρήματα) αποταμιεύω: Βάλαμε ένα ποσό στην ~ για τα γεράματά μας. **βάζω κπ στην** ~: τον βάζω στο περιθώριο.

μπάνια² η: ❶ ορχήστρα με κρουστά και πνευστά όργανα: Θα παίξει η ~ του δήμου Κερκυραίων. ❷ ραδιοφωνική ζώνη συχνοτήτων: η ~ των FM.

μπαρ το • άκλ.: ❶ κατάσταση που λειτουργεί κυρίως βράδυ για κατανάλωση ποτών. ❷ κυλικείο σε θέατρο, κινηματογράφο κτλ. **μπαράκι** το (υποκορ.). **μπάρμαν** ο, **μπαργούμαν** η • άκλ.: πρόσωπο που σεβρίζει ποτά σε μπαρ. **μπαρόβιος** ο, **-ια** η: πρόσωπο που συχνάζει σε μπαρ.

μπάρα η: ❶ μακρύ ξύλινο ή μεταλλικό αντικείμενο: Βάλε την ~ στην πόρτα, για να μην μπει κανείς! ❷ μακρόστενος πάγκος σε μπαρ πάνω στον οποίο οι πελάτες ακουμπούν και πίνουν τα ποτά τους.

μπάσκετ (μπολ) το • άκλ.: αθλ ομαδικό παιχνίδι στο οποίο οι δύο αντίπαλες ομάδες κερδίζουν πόντους βάζοντας την μπάλα στο καλάθι = καλαθοσφαίριση. **μπασκετμπολίστας** ο, **-ίστρια** η.

μπαταρία η: ❶ συσκευή που αποθηκεύει ηλεκτρική ενέργεια ή χρησιμοποιεί ως πηγή ηλεκτρικού ρεύματος: Το αυτοκίνητό μου έμεινε από ~. απλή/αλκαλική ~. **γεμίζω τις μπαταρίες μου:** αποκτώ ξανά ενέργεια, ξεκουράζομαι: ~ όταν πηγαίνω διακοπές. ❷ τμήμα της βρύσης που έχει τη δυνατότητα ανάμειξης ζεστού και κρύου νερού.

μπάτσος¹ ο & **μπάτσα** η & **μπάτσο** το: [οικ.] χαστουκί: Θα σου ρίξω καμιά ~ αν κοροϊδέψεις πάλι. **μπατσιζώ:** (μτβ.) χαστουκίζω κπ.

μπάτσος² ο, **μπατσίνα** η: [υβρ.] αστυνομικός.

μπερδεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ μπλέκω κτ με κτ άλλο ή βάζω πράγματα μαζί με άτακτο τρόπο, ώστε να μην ξεχωρίζουν: Μπέρδεψες τα καλώδια και να δω πώς θα τα ξεχωρίσω! = μπλέκω. Ποιος μπέρδεψε τα βιβλία μου με αυτά που ήταν στο τραπέζι; = ανακατεύω. ❷ δεν ξεχωρίζω στο μυαλό μου παρόμοια πράγματα ή κάνω κπ να μην τα ξεχωρίζει: ~ τις δύο λέξεις γιατί έχουν κοντινές σημασίες. = συγχέω, μπλέκω. Με ~ με αυτά που λες. ~ τα λόγια μου /τη γλώσσα μου: λέω ασάφειες ή τραυλίζω. ❸

μπάλα
μπαλιά → μπάλα
*μπαλώνω → μπαλώνω
μπαλονάκι → μπαλόني
μπαλόνη
μπαλώμα → μπαλώνω
μπαλωματής → μπαλώνω
μπαλώνας
μπαμπάκι → βαμβάκι
μπανιαρίζω → μπάνιο
μπανιαρώ → μπάνιο
μπαγιέρα → μπάνιο
μπαγιέρα → μπάνιο
μπάνια¹
μπάνια²
μπαρ
μπαράκι → μπαρ
μπαργούμαν → μπαρ
μπάρμαν → μπαρ
μπαρόβια → μπαρ
μπαρόβιος → μπαρ
μπαόσιμο → μπαίνω
μπάσκετ
μπάσκετ - μπολ → μπάσκετ
μπασκετμπολίστας →
μπάσκετ
μπασκετμπολίστρια →
μπάσκετ
μπαταρία
μπάτσα → μπάτσος¹
μπατσιζώ → μπάτσος¹
μπατσίνα → μπάτσος²
μπάτσο → μπάτσος²
μπάτσος¹
μπάτσος²
μπερδεύω → μπερδεύω
μπερδεύω

μπήγω
μπομπούκι

- μπήγω
- μπήζω → μπήγω
- μπήχων → μπήγω
- μπλέκω
- μπλέξιμο → μπλέκω
- μπλοκ
- μπλοκάκι → μπλοκ
- μπλοκάριω → μπλόκο
- μπλόκο
- μπλούζα
- μπλόφα
- μπλοφάρω → μπλόφα
- μπογια
- μπογιατζής → μπογιά
- μπογιατίζω → μπογιά
- μποϊκοτάξ
- μποϊκοτάρισμα → μποϊκο-
τάξ
- μποϊκοτάριω → μποϊκοτάξ
- μπόρα
- μπορώ
- μπουκάλα → μπουκάλι
- μπουκάλι
- *μποϊκοτάξ → μποϊκοτάξ
- μπουμπούκι
- μπουμπούκι

συνήθ. παθ. ασχολούμαι με ύποπτη δραστηριότητα = μπλέκομαι: *Μην μπερδεύεσαι σε ύποπτες συναλλαγές, θα μετανιώσεις!* **μπέρο-δεμα** το: ❶ μπλέξιμο ή ανακάτεμα πραγμάτων: ~ σκοινιών. ❷ σύγχυση: *Υπάρχει ~ στη διατύπωση του τρίτου θέματος.* ❸ συνήθ. πληθ. δυσκολία, πρόβλημα: *Έχει μπερδέματα με την αστυνομία.*

μπήγω & [σπάν.] μπήζω & μπήχων -ομαι: [οικ.] (μτβ.) ❶ βάζω κάτι μυτερό και μακρύ μέσα σε στερεό σώμα πιέζοντας ή χτυπώντας το = χώνω: ~ έναν πάσσαλο στο έδαφος. ❷ εκδηλώνω συναίσθημα με έντονο και απότομο τρόπο: ~ τα γέλια/τα κλάματα.

Από το ΑΕ *ἐμπήγνυμι* (ἐν + πήγνυμι).

μπλέκω -ομαι: = μπερδεύω ❶ (μτβ.) βάζω κτ μαζί με κτ άλλο, έτσι ώστε να μην ξεχωρίζουν: *Έμπλεξα τις κλωστές.* ❷ (μτβ.) δεν ξεχωρίζω στο μυαλό μου παρόμοια πράγματα ή κάνω κτ να μην τα ξεχωρίζει = συγχέω: *Έχω διαβάσει, αλλά ~ τις χρονολογίες στην Ιστορία.* ❸ α. (μτβ.) βάζω κτ σε δυσάρεστη, ύποπτη κατάσταση: *Ποιος μας έμπλεξε σ' αυτή την ιστορία;* β. (αμτβ.) μπαίνω σε δυσάρεστη, ύποπτη κατάσταση: *Έμπλεξε με κακές παρέες.* **μπλέξιμο** το.

μπλόκο το • άκλ.: ❶ φύλλα χαρτιού ενωμένα στη μία πλευρά, ώστε να κόβονται εύκολα: ~ ζωγραφικής. ❷ σύνολο από αριθμημένα χαρτάκια που εκδίδεται για συγκεκριμένο σκοπό και περιέχει σελίδες: ~ εισιτηρίων/επιταγών. ❸ συμμαχία επιχειρήσεων, κομμάτων, κρατών κτλ. με κοινούς στόχους: *τα κράτη του πρώην Ανατολικού ~.* **μπλοκάκι** το: υποκορ. στις σημ. 1 & 2.

μπλόκο το: αποκλεισμός ενός χώρου με τοποθέτηση εμποδίων, έτσι ώστε να μην μπορεί να περάσει κανείς: *Οι αγρότες έστησαν ~ στην εθνική οδό.* **μπλοκάρω -ομαι:** ❶ (μτβ.) αποκλείω έναν χώρο, έτσι ώστε να μην μπορεί να περάσει κανείς: *Τα περιπολικά ~ τους δρόμους.* ❷ (μτβ.) διακόπτω ή εμποδίζω κτ: *Η αντιπολίτευση με τις ενστάσεις μπλόκαρε την ψήφιση του νομοσχεδίου.* ❸ αθλ (μτβ.) ως τερματοφυλάκας πιάνω γερά την μπάλα μετά από σουτ. ❹ (αμτβ.) δεν μπορώ να σκεφτώ ή να θυμηθώ καθαρά, τα χάνω: *Ο μαθητής αυτός ~, όταν τον εξετάζουν προφορικά.*

μπλούζα η: ❶ ρούχο που φοριέται στο πάνω μέρος του σώματος: *Θα φορέσω τη μάλλινη, ~*

γιατί κάνει κρύο. ❷ ρούχο εργασίας που φοριέται πάνω από τα άλλα: *άσπρη ιατρική ~.* = ποδιά.

μπλόφα η: λόγος ή ενέργεια που αποσκοπεί στο να παραπλανήσει κτ: *~ ήταν η αρρώστια του, για να γυρίσω πίσω.* **μπλοφάρο:** (αμτβ.) δίνω ψευδή εικόνα σε κτ με σκοπό να τον παραπλανήσω.

μπογιά η: ❶ χρωστική ουσία σε στερεή ή υγρή μορφή για το βάψιμο επιφανειών, υλικών κτλ. = βαφή, χρώμα: *Βούτηξε το πινέλο στην κόκκινη ~ κι άρχισε να βάφει.* ❷ ξύλινο μολύβι σε διάφορα χρώματα. **μπογιατίζω -ομαι:** βάφω. **μπογιατζής** ο: επαγγελματίας που βάφει κτίρια.

μποϊκοτάξ το • άκλ.: παροδική και οργανωμένη διακοπή αγοράς ενός ή περισσότερων προϊόντων με σκοπό την άσκηση πίεσης σε εταιρείες, κράτη κτλ., ώστε να ενεργήσουν με ορισμένο τρόπο. **μποϊκοτάριω** • αόρ. **μποϊκοτάρισα**. **μποϊκοτάρισμα** το.

μπόρα η: ❶ δυνατή και ξαφνική βροχή μικρής διάρκειας: *Μας έπιασε η καλοκαιρινή ~.* ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) παροδική συμφορά: *Πέρασε πολλές ~ στη ζωή του.*

Αντιδάνειο από την ιταλική *bora* «βορειοανατολικός άνεμος στην Αδριατική» (< λατ. *Boreas* < ΑΕ *βορέας* «βοριάς»).

μπορώ • αόρ. **μπόρεσα:** (μτβ.) ❶ έχω την ικανότητα για κτ: *Δεν μπορούσε να δέσει τα κορδόνια μόνος του.* ❷ έχω τη δυνατότητα ή την ευχέρεια να κάνω κτ: *Δεν ~ να σας μιλήσει τώρα, είναι απασχολημένος!* *Είχε πυκνή ομίχλη, δεν μπορούσαμε να δούμε τίποτε γύρω μας.* ❸ έχω το δικαίωμα ή την άδεια να κάνω κτ: *Δεν μπορείτε να μπειτε, απαγορεύεται η είσοδος!* ❹ ανέχομαι κτ ή κτ: *Δεν ~ τη φωνή της, με εκνευρίζει.* ❺ απρόσ. υπάρχει η πιθανότητα: *~ και να έρθουμε, αν δεν έχουμε δουλειά.*

Από το ΑΕ *εἰποράω* «ευδοκίμω, βρίσκω τον τρόπο».

μπουκάλι το: δοχείο με στενό λαιμό για φύλαξη υγρών: ~ κρασί. **μπουκάλα** η: μεγάλο μπουκάλι. **μένω/αφήνω κτ ~:** μένω μόνος ή αφήνω κτ μόνο του, εγκαταλείπω: *Έφυγαν όλοι και με άφησαν ~.*

μπομπούκι το: ❶ μισάνοιχτο άνθος: *Τα δέντρα έβγαζαν νέα φύλλα και μικρά μπουμπούκια.*

- μυς
- μυστηριακός → μυστήριο
- μυστήριο
- μυστήριος → μυστήριο
- μυστηριώδης → μυστήριο
- μυστηριώδως → μυστήριο
- μύστης → μύω
- μυστικά → μυστικός
- μυστικό → μυστικός
- μυστικότητα → μυστικός
- μύστρια → μύω
- μυτερός → μύτη
- μύτη
- μύω
- μυώδης → μυς
- μύωπας → μυωπία
- μυωπία
- μυωπικός → μυωπία
- μύωψ → μυωπία
- μώλωπας
- μωλωπίζω → μώλωπας
- μωρία → μωρός
- μωρό
- μωρός

διά: Ωραία ~ το φαγητό! β. αναδίδω άσχημη μυρωδιά = βρομάω: Το σπίτι ~, άνοιξε να αεριστεί! ❷ (μτβ.) αντιλαμβάνομαι τη μυρωδιά πράγματος: ~ ένα λουλούδι. **μυρίζομαι** (μτφ., μτβ.) καταλαβαίνω κτ που έγινε κρυφά ή υποψιάζομαι κτ που πρόκειται να συμβεί: Καλά το **μυρίστηκα** εγώ ότι πήγαινες να ξεφύγεις!

μυς ο • γεν. **μυός**, αιτ. **μυ**, πληθ. ον. **μύες**, γεν. **μυών**, αιτ. **μυς**: ❶ ΑΝΑΤ ιστός στο σώμα ανθρώπων και ζώων: **καρδιακός/σκελετικός/σπλαχνικός** ~. ❷ [επίσ.] ποντίκι. **μυϊκός -ή -ό. μυϊκά** (επίρρ.). **μυώδης -ης -ες**. ❧ σχ. **αγενής**.

Από την ΑΕ λ. **μῦς** «ποντίκι». Σχηματίζει, επίσης, καταχρηστικά, τους εναλλακτικούς κλιτικούς τ. **μυ** στη γεν. ενικού και **μύες** στην αιτ. πληθ.

μυστήριο το: ❶ ανεξήγητο ή περίεργο γεγονός: ~, πού να πήγε άραγε; ~ της φύσης. ❷ ΘΡΗΣΚ τελετή στην οποία συμμετέχουν μόνο οι μνημένοι: *Ελευσίνα Μυστήρια*. ❸ (στην ορθοδοξία) τελετή με την οποία μεταδίδεται η Θεία Χάρη: το ~ του γάμου/της βάπτισης. **μυστήριος -α -ο**: ❶ αυτός που δεν μπορεί να εξηγηθεί με τη λογική. ❷ αυτός που έχει περίεργη ή ιδιότροπη συμπεριφορά: *Μη γίνεσαι ~, έλα, θα περάσουμε ωραία!* **μυστηριακός -ή -ό. μυστηριώδης -ης -ες**. ❧ σχ. **αγενής. μυστηριώδως** (επίρρ.).

μυστικός -ή -ό: = κρυφός ≠ φανερός ❶ αυτός που γίνεται με τρόπο ώστε να μην το μάθουν άλλοι. ❷ αυτός που ενεργεί ή υπάρχει χωρίς να το

γνωρίζουν άλλοι: ~ **πράκτορας/αστυνομία. μυστικό** το: γεγονός που δε γνωρίζουν ή δεν πρέπει να μάθουν οι άλλοι: *Είναι ~, μην το πεις πουθενά!* **μυστικά** (επίρρ.). **μυστικότητα** η.

μύτη η: ❶ ΑΝΑΤ όργανο της όσφρησης σε ζώα και ανθρώπους: *μακριά/κοντή/γαλλική* ~. ❷ (μτφ.) η αίσθηση της όσφρησης: **έχω** ~: αντιλαμβάνομαι πράγματα με ευκολία: *Θα τον βρω, έχω ~ εγώ!* ❸ (μτφ.) άκρη αντικειμένου που μοιάζει με μύτη: ~ **μολυβιού/κουταλιού/παπουτσιού. στη ~ του κουταλιού**: για πολύ μικρή ποσότητα. **μυτερός -ή -ό** = αχμηρός.

μυώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κτ μέλος θρησκείας, οργάνωσης κτλ., συνήθως μέσω κτ τελετουργίας. ❷ μαθαίνω σε κτ τα βασικά στοιχεία επιστήμης, τέχνης, θεωρίας κτλ.: *Μυήθηκε στην τέχνη της φωτογραφίας. μύηση* η. **μύστης** ο, **-τρια** η.

μυωπία η: ΙΑΤΡ αδυναμία της όρασης, η οποία δυσκολεύει κτ να δει καθαρά σε μακρινή απόσταση. **μύωπας** ο & [επίσ.] **μύωψ** ο, η. **μυωπικός -ή -ό**.

Από το ΑΕ **μύω** «αλείνω» + **ᾠψ** - ᾠπός «βλέμμα».

μώλωπας ο: σημάδι στο σώμα από χτύπημα = μελανιά. **μωλωπίζω -ομαι**.

μωρό το: ❶ άνθρωπος ή ζώο σε πολύ μικρή ηλικία = βρέφος. ❷ [χαϊδ.] προσφώνηση αγαπημένου προσώπου: ~ *μου!* ❧ σχ. **βρέφος**.

μωρός -ή -ό: [επίσ.] ανόητος. **μωρία** η.

N

Να

ν' → να¹
να¹
να²

Να¹ & ν' πριν από α (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ (με ρ., ουσ. και επίθ. που σημαίνουν βούληση, αναγκαιότητα, απαγόρευση κτλ.) αυτό που επιθυμούμε, επιδιώκουμε, είναι αναγκαίο, απαγορεύουμε κτλ.: *Θέλει ~ γίνει γιατρός. Μπορεί ~ έλθει κι αυτός. Δεν είναι ανάγκη ~ φύγεις αμέσως. Είναι ικανός ~ μας σταματήσει.* ❷ σκοπό ενέργειας = για να: *Έφυγε τρέχοντας ~ τον προλάβει.* ❸ την προϋπόθεση για να συμβεί ό,τι εκφράζει η κύρια πρόταση = αν: ~ *μπορούσα, θα σας βοηθούσα.* ❹ (σε ερωτ.) απορία, έκπληξη, επι-

θυμία κτλ.: *Τι ~ απαντήσω; ~ έρθω κι εγώ μαζί σας; Με ρώτησε τι ώρα ~ έρθει.* ❺ (με ορισμένες προθ. και επιρρ. όπως *αντί/μέχρι/προκειμένου/παρά/σαν/χωρίς* κτλ.) δηλώνει επιορρηματική σχέση ανάλογη της λέξης που συνοδεύει: *Αντί ~ με βοηθήσει, μου βάζει συνέχεια εμπόδια. Έφυγε χωρίς ~ μου μιλήσει.*

Από τον ΑΕ σύνδ. **ίνα**.

να² (μόρ.): ❶ χρησιμοποιείται για να δείξουμε κτ ή κτ: ~ *ο αδερφός/το σπίτι μου. ~ τος αυ-*

τός που γύρευες! ~, εδώ βάλε το κλειδί! ❷ εκφράζει ευχή, επιθυμία, διαταγή, συμβουλή κτλ.: ~ ήμουν πλούσιος τώρα! ~ φύγεις αμέσως! ❸ (με πρότ.) χρησιμοποιείται για να τραβήξουμε την προσοχή του ακροατή σε αυτό που θα ακολουθήσει: ~, ήμουν άρρωστος και δεν πήγα σχολείο.

Από το μsn. να και αυτό από το ΑΕ ἴν με προσθήκη του -α των επιρρ.

ναδίω το • άκλ.: ≠ ζενίθ ❶ ΑΣΤΡΟΝ το σημείο στην ουράνια σφαίρα που βρίσκεται ακριβώς κάτω από τον παρατηρητή. ❷ (μτφ.) το κατώτερο σημείο όπου μπορεί να φτάσει κπ ή κτ: Μετά τα νέα αντιλαϊκά μέτρα, η κυβέρνηση είναι στο ~ της δημοτικότητάς της.

ναζί ο, η • άκλ.: ❶ ΙΣΤ μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος της Γερμανίας (με ηγέτη τον Χίτλερ) = εθνικοσοσιαλιστής. ❷ (γενικ.) οπαδός του ναζισμού. **ναζισμός** ο: η ιδεολογία του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος της Γερμανίας = εθνικοσοσιαλισμός. **ναζιστικός -ή -ό. ναζιστικά** (επίρρ.). **ναζιστής** ο, **ναζίστρια** η: οπαδός του ναζισμού.

νάζι το: προσποιητή και χαριτωμένη συμπεριφορά με σκοπό να τραβήξει το ενδιαφέρον ή (συνήθ. πληθ.) να εκφράσει ψεύτικη άρνηση: Είναι όλο ~ και καιώματα! Έκανε νάζια πριν πει το ναι. **ναζιάρης -α -ικο**: αυτός που κάνει νάζια. **ναζιάρικός -η -ο. ναζιάρικά** (επίρρ.).

ναι (επίρρ.): για θετική απάντηση, συμφωνία, αποδοχή κτλ. σε ερώτηση, αίτηση, παράκληση κτλ. ≠ όχι: Θέλεις να έρθεις; ~, (θέλω) ~, μπορείς να φύγεις. ~, έχετε δίκιο. **ναι** το • άκλ.: θετική απόκριση: Είπε το τελικό ~ στην προσφορά.

νανο- & **νανό-**: ως α΄ συνθ. ❶ ΦΥΣ (για μονάδες μέτρησης μεγέθους) σημαίνει το ένα δισεκατομμυριοστό αυτού που δηλώνει το β΄ συνθ.: **νανοδευτερόλεπτο**. ❷ προσδίδει στο β΄ συνθ. την έννοια του μικροσκοπικού σε μέγεθος: **νανοεξάρτημα, νανοτεχνολογία**.

νάνος ο: ≠ γίγαντας ❶ πρόσωπο α. πολύ πιο κοντό από το φυσιολογικό. β. (μτφ.) χωρίς αξία: οι ~ της πολιτικής μας ζωής. ❷ (για φυτά ή ζώα) με πολύ μικρές διαστάσεις, αλλά φυσιολογικές αναλογίες: **καλαμπόκι** ~. ❸ ΑΣΤΡΟΝ αστέρας με μικρές διαστάσεις και λίγη λαμπρότητα.

ναός ο: ❶ κτίριο όπου λατρεύεται θεότητα: **χριστιανικός/βουδιστικός** ~. ο ~ της Αθηνάς. ❷

(μτφ.) τόπος που θεωρείται σύμβολο συγκρομημένης δραστηριότητας: ~ του ποδοσφαιρου/της επιστήμης.

Από το ΑΕ ρ. ναίω «κατοικώ». Ο ναός στην Αρχ. Ελλ. δήλωνε τον τόπο όπου κατοικούσε ο θεός. Η λ. **εκκλησία** χρησιμοποιείται κατεξοχήν για τον χριστιανικό ναό.

νάρθηκας ο: ❶ ΙΑΤΡ κατασκευή που χρησιμοποιείται για να κρατηθεί ακίνητο μέλος του σώματος που έχει πάθει κάταγμα ή άλλη κάκωση: Βάλανε το σπασμένο χέρι σε ~. ❷ ΑΡΧΙΤ το δυτικό μπροστινό μέρος στο εσωτερικό χριστιανικού ναού.

νάρκη¹ η: ❶ ΒΙΟΛ κατάσταση παρόμοια με βαθύ ύπνο (επιβράδυνση των λειτουργιών του οργανισμού), στην οποία βρίσκονται ορισμένα ζώα κατά τη διάρκεια του χειμώνα: Οι αρκούδες πέφτουν σε χειμερία ~. ❷ (μτφ., για πρόσ.) έντονη υπνηλία = λήθαργος. **ναρκώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιώντας ειδικές ουσίες, κάνω άνθρωπο ή ζώο να χάσει ολικώς ή μερικώς τις αισθήσεις του, για να μην αισθάνεται πόνο: Πριν από την εγχείρηση, **ναρκώνουν** τον ασθενή. ❷ προκαλώ σε κπ **νάρκη** (σημ. 2): Το κρασί με ~, γι' αυτό δεν πίνω όταν δουλεύω. **νάρκωση** η: ΙΑΤΡ η διαδικασία και (συνεκδ.) η ουσία με την οποία κπ **ναρκώνεται**: Πότε θα δώσουν τη ~; **ναρκωτικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί **νάρκωση**. **ναρκωτικό** το: ❶ τοξική ουσία που προκαλεί αισθήματα ευχαρίστησης σε όποιον τη χρησιμοποιεί, αλλά που με τον καιρό προκαλεί εξάρτηση και βλάβες στον οργανισμό: Η ηρωίνη και το χασίς είναι ~. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε προκαλεί εξάρτηση και εθισμό: Ο τζόγος είναι το ~ του. **ναρκομανής** ο, η: πρόσωπο που έχει εθιστεί στα **ναρκωτικά** = τοξικομανής.

νάρκη² η: εκρηκτικός μηχανισμός που τοποθετείται στην ξηρά ή στον βυθό της θάλασσας και ανατινάσσεται, όταν πιεστεί από κπ στερεό σώμα: **βάζω/ξεσουδετερώνω** ~. **ναρκοθετώ -ούμαι**: (μτβ.) βάζω **νάρκες** σε μια περιοχή. **ναρκοθέτηση** η. **ναρκοπέδιο** το: έκταση στην οποία είναι τοποθετημένες **νάρκες**.

Από την ΑΕ λ. **νάρκη** «ηλεκτροφόρο χέλι, που προκαλεί μούδιασμα ή και θάνατο σε όποιον το ακουμπά».

νάρισισος ο: ❶ φυτό με άσπρα ή κίτρινα λουλούδια. ❷ (μτφ.) άνθρωπος φιλάρεσκος, που

ναδίω
ναζί
νάζι
ναζιάρης → νάζι
ναζιάρικά → νάζι
ναζιάρικός → νάζι
ναζισμός → νάζι
ναζιστής → νάζι
ναζιστικά → νάζι
ναζιστικός → νάζι
ναζίστρια → νάζι
ναι
νανο-
νανό- → νανο-
νανοδευτερόλεπτο → νανο-
νανοεξάρτημα → νανο-
νάνος
νανοτεχνολογία → νανο-
ναός
νάρθηκας
νάρκη¹
νάρκη²
ναρκισσιόμος → νάρκισσος
νάρκισσος

νάτριο
νεκρός

ναροθέτηση → νάρθη²
ναροθετώ → νάρθη²
ναροκομηνής → νάρθη²
ναροκοπέδιο → νάρθη²
ναροκίων → νάρθη¹
νάρκωση → νάρθη²
ναρκωτικό → νάρθη¹
ναρκωτικός → νάρθη¹
νάτριο
νανάγιο
ναναγός → νανάγιο
ναναγοσώστης
ναναγοσωστικό → ναναγο-
σώστης
ναναγοσωστικός → ναναγο-
σώστης
ναναγοσώστρια → ναναγο-
σώστης
ναναγώ → νανάγιο
ναναρχείο → ναύαρχος
ναναρχίδα → ναύαρχος
ναύαρχος
ναύλο → ναύλος
ναύλος
ναυλώνω → ναύλος
ναύλωση → ναύλος
ναυμαχία
ναυμαχώ → ναυμαχία
ναύτης
ναυτία
ναυτικό → ναύτης
ναυτικός → ναύτης
ναυτιλία
ναυτιλιακός → ναυτιλία
ναφθαλίνη
νεανικά → νέος
νεανικός → νέος
νεανικότητα → νέος
νεαρά → νεαρός
νεαρή → νεαρός
νεαρός
νεαρά → νεκρός
νέκρα → νεκρός
νεκρικός → νεκρός
νεκροθάφτης → νεκροταφείο
νεκρός

αγαπά υπερβολικά τον εαυτό του. **ναρκισσι-
σμός** ο: τάση αυτοθαυμασμού.

Η σημ. 2 της λ. *νάρκισσος* έχει τις ρίζες της στον μύθο του ωραίου νέου Νάρκισσου, που, όταν είδε το πρόσωπό του να καθρεφτίζεται στο νερό μιας πηγής, ερωτεύτηκε τον εαυτό του και πνίγηκε προσπαθώντας να πιάσει την αντανάκλασή του. Στο σημείο εκείνο φύτρωσε το ομώνυμο λουλούδι.

νάτριο το: χημ μεταλλικό στοιχείο που ανήκει στην ομάδα των αλκαλίων, έχει αργυρόλευκο χρώμα και οξειδώνεται εύκολα.

νανάγιο το: ❶ βύθιση πλοίου: *Πολλοί άνθρωποι πνίγηκαν στο ~ του Τιτανικού.* ❷ (μτφ.) ολοκληρωτική αποτυχία σχεδίου, στόχου κτλ.: *Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν σε ~.* **ναναγός** ο, η. **ναναγώ** (αμτβ.). *σχ. ναύτης.*

ναναγοσώστης ο, **-τρια** η: ❶ ειδικά εκπαιδευμένο πρόσωπο που εργάζεται σε οργανωμένες παραλίες με καθήκον να σώζει από πνιγμό όσους κολυμβητές κινδυνεύουν. ❷ ειδικά εκπαιδευμένο πρόσωπο που εργάζεται για τη διάσωση ναυγών. **ναναγοσωστικός -ή -ό**, **ναναγοσωστικό** το: σκάφος που επεμβαίνει σωστικά σε νανάγιο. *σχ. ναύτης.*

ναύαρχος ο: ❶ ο αρχηγός του στόλου. ❷ αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού με τον ανώτατο βαθμό. **ναυαρχείο** το: το ανώτατο διοικητικό όργανο του πολεμικού ναυτικού και το κτίριο όπου στεγάζεται. **ναυαρχίδα** η: πλοίο στο οποίο επιβαίνει ο ναύαρχος, και που είναι επικεφαλής όλων των πλοίων του στόλου. *σχ. ναύτης.*

ναύλος ο & **ναύλο** το: χρήματα που δίνει κπ, για να χρησιμοποιήσει μέσο μαζικής μεταφοράς. **ναυλώνω -ομαι**: (μτβ.) μισθώνω πλοίο ή αεροπλάνο για τη μεταφορά ανθρώπων ή εμπορευμάτων. **ναύλωση** η.

ναυμαχία η: μάχη που γίνεται με πολεμικά πλοία: η ~ της Σαλαμίνας. **ναυμαχώ** (αμτβ.). *σχ. ναύτης.*

ναύτης ο: ❶ πρόσωπο που υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία στο πολεμικό ναυτικό και δεν είναι βαθμοφόρος. ❷ πρόσωπο χωρίς εξειδίκευση που εργάζεται σε εμπορικό πλοίο. **ναυτικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τους ναύτες ή τη ναυτιλία: ~ βάση/ατύχημα. **ναυτικός** ο, η: πρόσωπο που εργάζεται σε πλοίο. **ναυτικό** το: το σύνολο των πλοίων μιας χώρας = στόλος: εμπορικό/πολεμικό ~.

Από την ΑΕ λ. *ναῖς* «πλοίο» (γεν. *νηός* & *νεός*), η οποία χρησιμοποιείται στη σύνθεση διαφόρων λ. της ΝΕ: *νανάγιο, ναυαρχίδα, ναύαρχος, ναυπηγώ* κτλ.

ναυτία η: αίσθημα ζαλάδας και τάσης για εμετό = [οικ.] αναγούλα: *Το κούνημα του πλοίου μου έφερε ~.*

ναυτιλία η: ❶ το σύνολο της κίνησης των πλοίων από τόπο σε τόπο = ναυσιπλοΐα: *Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που ανέπτυξαν τη ~.* ❷ ο εμπορικός στόλος μιας χώρας. **ναυτιλιακός -ή -ό**.

ναφθαλίνη η: χημ λευκή κρυσταλλική ουσία με χαρακτηριστική μυρωδιά, που χρησιμοποιείται κυρίως για την προστασία των μάλλινων ρούχων από τον σκόρρο.

νεαρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: αυτός που είναι νέος σε ηλικία: *Το νεαρότερο μέλος της οικογένειάς μας είναι δέκα χρονών.* **νεαρός** ο, **νεαρή & -ά** η: νέος άνθρωπος: *Σε ζήτησε ένας ~.*

νεκρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: ❶ (για ανθρ., ζώα & φυτά) αυτός που έπαψε να ζει = πεθαμένος ≠ ζωντανός: *Βρέθηκε ~ στο κρεβάτι του.* **κλινικά ~**: κπ που ο εγκέφαλος του δε λειτουργεί, αλλά συνεχίζει να ζει με τη βοήθεια ιατρικών μηχανημάτων. ~ *φάλαινα* = ψόφιος. ~ *φυτό* = ξερός. ~ *φύση*: πίνακας με φρούτα, νεκρά ζώα ή μικρά αντικείμενα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ζωντάνια ή χαρακτηρίζεται από έλλειψη δραστηριότητας ≠ ζωντανός: *Τίποτε δε συμβαίνει εδώ, είναι μια ~ πόλη.* ❸ (για τόπο) αυτός στον οποίο δεν υπάρχει η δυνατότητα επιβίωσης ζωντανών οργανισμών: *Η λίμνη είναι ~ εξαιτίας της ρύπανσης.* *Νεκρά Θάλασσα.* ❹ αυτός που δεν έχει πλέον ισχύ, εφαρμογή ή χρήση: ~ *γλώσσα*: που δε μιλιέται πλέον: *Τα Αρχαία Ελληνικά και τα Λατινικά είναι ~.* ❺ (μτφ.) αυτός που δε λειτουργεί: *Το τηλέφωνο δεν καλεί, είναι ~.* **νεκρός** ο, **νεκρή** η: πρόσωπο που έχει πεθάνει. **νεκρά** η: ΜΗΧΑΝ θέση μηχανισμού η οποία δε συμβάλλει στη μετάδοση ενέργειας ή κίνησης: *Βάλε τον μοχλό ταχυτήτων στη ~ και σβίσε τη μηχανή!* **νεκρικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον νεκρό: ~ *πομπή*. **νέκρα** η: απόλυτη ηρεμία, έλλειψη ζωντάνιας ή δραστηριότητας: *Εφηναν τα παιδιά κι επικρατεί ~!* **νεκρώνω -ομαι**: ❶ (μτβ., για ζωντανούς οργανισμούς ή μέλη του σώματος) προκαλώ θάνατο, αναισθησία ή παράλυση: *Η ατυχής επέμβαση του νέκρωσε το νεύρο.* ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ διακοπή δραστηριότητας, ενέργειας, εξέλιξης: *Η πετρελαϊκή κρίση*

νέκρωσε την οικονομία. ③ (αμτβ.) παύω να έχω δραστηριότητα, ενέργεια ή εξέλιξη: *Νέκρωσε η αγορά.* ④ (αμτβ.) παύω να λειτουργώ: *Το τηλέφωνο νέκρωσε.* **νέκρωση** η. **νεκρώσιμος -η -ο**: αυτός που σχετίζεται με τον νεκρό: ~ τελετή (κηδεία). ~ **ακολουθία**: ακολουθία που ψάλλεται στην κηδεία.

νεκροταφείο το: τόπος όπου ενταφιάζουμε τους νεκρούς = κοιμητήριο. **νεκροθάφτης** ο.

νεο- & **νεό-**: α' συνθ. που προσδίδει στο β' συνθ. την ιδιότητα ① του πρόσφατου: *νεογέννητος, νεοσύστατος, νεόφερτος.* ② του μεταγενέστερου σε σχέση με κτ ανάλογο που έχει προηγηθεί: *νεολιθικός, νεορεαλισμός, νεοορθόδοξος.*

νεολαία η: ① το σύνολο των νέων ή ορισμένη ομάδα νέων με κοινά χαρακτηριστικά: *Η ανεργία πλήττει σημαντικά τη ~ φοιτητική/μαθητική ~.* ② ομάδα νέων που ανήκουν σε πολιτική οργάνωση: *η ~ του Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΝΕ).*

νέος -α -ο: ① (για πρόσ.) αυτός που βρίσκεται μεταξύ εφηβικής και ώριμης ηλικίας. ② αυτός που μόλις έχει εμφανιστεί, δημιουργηθεί, τεθεί σε λειτουργία κτλ. ή που εμφανίζεται, δημιουργείται κτλ. για πρώτη φορά = καινούριος ≠ παλιός: ~ *εταιρεία/κτίρια. τα ~ μέτρα της τροχαίας. εκ νέου*: [επίσ.] πάλι. ③ αυτός που εμφανίζεται μετά από κτ ή κτ άλλο, το(ν) διαδέχεται ή το(ν) αντικαθιστά = καινούριος ≠ παλιός: ~ *διευθυντής.* ④ αυτός που έχει χαρακτηριστή πρωτοποριακό: ~ *τεχνολογίες/μέθοδος/ιδέα.* **νέος** ο, **νέα** η: πρόσωπο νεαρής ηλικίας. **νέο** το: ① είδηση: *Θα σου πω ένα ~ απίστευτο!* ② πληθ. οι είδησεις στον Τύπο: *καλλιτεχνικά/αθλητικά ~.* **νεότητα** η: ① σύνολο νέων = νεολαία. ② νεαρή ηλικία: *Στη ~ του ήταν αθλητής.* **νεανικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε νέους: ~ *ντύσιμο.* **νεανικά** (επίρρ.). **νεανικότητα** η.

νερό το: ① υγρό στοιχείο της φύσης, άχρωμο, άοσμο και άγευστο, βασικό συστατικό θαλασσών, ποταμών και λιμνών, το οποίο, σε κανονικές συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας, αποτελείται από δύο άτομα υδρογόνου και ένα οξυγόνο: *αλμυρό/γλυκό/μεταλλικό/τρεχούμενο ~. ιαματικά νερά.* **μοιάζουν σαν δυο σταγόνες** ~: μοιάζουν πάρα πολύ. **λέω το μάθημα ~/νεράκι**: το λέω πολύ καλά. **πνίγομαι σε μια κονταλιά** ~: τα χάνω στην παραμικρή δυσκολία. ② (συνεκδ.) η βροχή: *Σήμερα έριξε πολύ ~.* ③ πληθ. μεγάλη περιοχή θάλασσας, λίμνης κτλ.: *τα παγωμένα ~ του ωκεανού. ρηχά*

/βαθιά ~. *είμαι/νιώθω έξω από τα νερά μου*: δε νιώθω άνετα. ④ παροχή πόσιμου νερού στο σπίτι από το δίκτυο ύδρευσης: *Έχω πολλά έξοδα: φως, ~, τηλέφωνο!* ⑤ πληθ. οι διαφορετικές αποχρώσεις που φαίνονται στην επιφάνεια ξύλου, μετάλλου ή πετρώματος: *Το μάρμαρο του τραπεζιού κάνει ωραία ~.* **νερώνω**: (μτβ.) αραιώνω κτ με νερό. **νέρωμα** το.

Από το επίθ. *νηρόν*: *νηρόν ύδωρ* «φρέσκο νερό».

νετρόνιο το: χημ συστατικό στοιχείο του ατομικού πυρήνα με ουδέτερο ηλεκτρικό φορτίο: *βόμβα ~.*

Από το αγγλ. *neutron* (neutral «ουδέτερο») + *-ιο*.

νεύμα το: κίνηση του κεφαλιού, των χεριών ή των ματιών, με την οποία επικοινωνούμε με κτ χωρίς να μιλήσουμε = νόημα: *Κάνε του ~ να έρθει κοντά.* **νεύω** • αόρ. *ένευσα*: (μτβ.) κάνω νεύμα σε κπ = γνέφω: *Μου ένευσε καταφατικά.*

νεύρο το: ① βιολ λεπτή και μακριά κυλινδρική χορδή από ίνες, υπεύθυνη για την επικοινωνία του εγκεφάλου και του νωτιαίου μυελού με τα άλλα όργανα του σώματος και αντίστροφα: *εγκεφαλικό/ακουστικό/οπτικό ~.* ② πληθ. το νευρικό σύστημα, και ειδικά η ρύθμιση της ψυχολογικής κατάστασης του ανθρώπου (ηρεμίας, ταραχής κτλ.): *πόλεμος νευρών. Έχω γερά/ατσάλινα ~.* ③ πληθ. κατάσταση έντονης ψυχικής αναταραχής (θυμός, αγωνία κτλ.): *Από τα ~ του, έβαλε κάτι φωνές! Έχω τα ~ μου/είμαι όλο ~:* είμαι πολύ εκνευρισμένος. ④ (μτφ.) έντονη διάθεση κπ για δραστηριότητα = ενεργητικότητα, ζωντάνια: *Έχει φοβερό ~, στιγμή δεν ξεκουράζεται!* ⑤ (μτφ., για φυτά, καρπούς) η ίνα και (γενικότερ.) ό,τι μοιάζει στο σχήμα με νευρική ίνα: *τα ~ στα φασολάκια.* **νευρώδης -ης -ης**: ① αυτός που είναι γεμάτος νεύρα: ~ *ιστός.* ② (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ζωντάνια, δυναμισμό: ~ *γράψιμο.* ③ (συνεκδ.) αυτός που έχει μυώδες και λεπτό σώμα ≠ πλαδαρός. ⚡ σχ. **αγενής. νευρικός -ή -ό**: ① αυτός που σχετίζεται με τα νεύρα: ~ *σύστημα.* ② αυτός που εκνευρίζεται εύκολα = ευέξαπτος. ③ αυτός που έχει νευρικότητα. **νευρικά** (επίρρ.). **νευρικότητα** η: κατάσταση υπερέντασης, ανησυχίας ή έλλειψης ψυχραιμίας. **νευριάζω**: ① (αμτβ.) χάνω την ηρεμία, την ψυ-

νεκροταφείο
νεκρώνω → νεκρός
νέκρωση → νεκρός
νεκρώσιμος → νεκρός
νέο → νέος
νεο-
νεό- → νεο-
νεογέννητος → νεο-
νεογνό → σχ. βρόφος
νεολαία
νεολιθικός → νεο-
νεοορθόδοξος → νεο-
νεορεαλισμός → νεο-
νέος
νεοσύστατος → νεο-
νεότητα → νέος
νεόφερτος → νεο-
νερό
νέρωμα → νερό
νερώνω → νερό
νετρόνιο
νεύμα
νευριάζω → νεύρο
νευρικά → νεύρο
νευρικός → νεύρο
νευρικότητα → νεύρο
νεύρο
νευρώδης → νεύρο
νεύω → νεύμα

χραμιά μου = εκνευρίζομαι, θυμώνω: ~ όταν με μαλώνουν άδικα. ❷ (μτβ.) κάνω κπ να χάσει την ηρεμία, την ψυχραιμία του = εκνευρίζω: *Μη με ~ άλλο, φύγε!*

νέφος το: ❶ [επίσ.] σύννεφο. ❷ (συνεκδ.) οτιδήποτε μοιάζει με σύννεφο: ~ από ακρίδες σκέπασε την περιοχή. ~ φωτονίων. ❸ σύννεφο από ρυπαντικές ουσίες που σχηματίζεται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα: *το ~ της Αθήνας*. ❹ πληθ. (μτφ.) προμηνύματα για κτ κακό: *Νέφη παρατηρούνται στον ουρανό της πολιτικής μας ζωής*. **νέφωση** η: συνήθ. πληθ. πυκνή συννεφιά: *τοπικές νεφώσεις*.

νεφρός ο & [προφ.] **νεφρό** το: ΑΝΑΤ όργανο του ανθρώπου και των σπονδυλωτών ζώων που καθαρίζει το αίμα από τα κατάλοιπα του μεταβολισμού και τα αποβάλλει μέσω του ουροποιητικού συστήματος: *μεταμόσχευση ~. πέτρα στο ~. νεφρικός -ή -ό*.

νήμα το: ❶ λεπτό σε διάμετρο σύνολο πλεγμένων μεταξύ τους φυσικών ή τεχνητών ινών που χρησιμοποιεί στην ύφανση: *μάλλινο/βαμβακερό ~. ~ για πλέξιμο*. **κόβω το ~**: τεματίζω πρώτος σε αγώνα δρόμου. ❷ (μτφ.) σειρά, συνέχεια σε στοιχεία (γεγονότα, ιδέες κτλ.) που ακολουθούν το ένα το άλλο: *Ας ξαναπιάσουμε το ~ της σκέψης μας! η άκρη του ~: η αρχή, η αιτία υπόθεσης*. ❸ ΗΛΕΚΤΡΟΛ λεπτό σύρμα που χρησιμοποιείται στις λάμπες.

Από την ΑΕ λ. *νήμα*, από το ρ. *νέω* «κλώθω, γνέθω».

νησί το: τμήμα ξηράς που περιβάλλεται από θάλασσα, λίμνη ή ποταμό: *Η Ίος είναι πανέμορφο ~. νησιώτης ο, -ισσα* η: πρόσωπο που μένει σε ή κατάγεται από νησί. **νησιωτικός -ή -ό. νήσος** η: [επίσ.] νησί.

νησίδα η: ❶ [επίσ.] μικρό νησί. ❷ στενή διαχωριστική λωρίδα ανάμεσα στα δύο ρεύματα διέλευσης των οχημάτων σε δρόμο ταχείας κυκλοφορίας.

νηστεία η: αποχή από συγκεκριμένες τροφές σε καθορισμένες περιόδους, για θρησκευτικούς κυρίως λόγους, και η αντίστοιχη χρονική περίοδος: *η ~ των Χριστουγέννων/του Πάσχα*. **νηστεύω**: ❶ (αμτβ.) κάνω νηστεία. ❷ (μτβ.) δεν τρώω συγκεκριμένη τροφή: *~ και το λάδι*. **νηστισμός -η -ο**: (για τροφές) αυτός που επιτρέπεται σε άτομα που νηστεύουν: *~ κουλουράκια*.

νηστικός -ή & -ιά -ό: αυτός που δεν έχει φάει ≠ φαγωμένος, χορτάτος.

νηφάλιος -α -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται

από λογική και διαύγεια ή ηρεμία, ψυχραιμία = ψύχραιμος: *Παρά τον γενικό εκνευρισμό, παρέμεινε ~*. ❷ αυτός που δε βρίσκεται σε κατάσταση μέθης ≠ μεθυσμένος: *Το αλκοτέστ επιβεβαίωσε ότι ήταν ~*. **νηφάλια** (επίρρ.). **νηφαλιότητα** η ≠ μέθη.

νιάτα τα: ❶ νεανική ηλικία = νιότη, νεότητα: *Τα ~ είναι η καλύτερη περίοδος της ζωής του ανθρώπου*. ❷ (συνεκδ.) το σύνολο των νέων ανθρώπων = νεολαία, νεότητα: *οργισμένα ~*.

νίβω -ομαι: ❶ [παρωχ.] (μτβ.) πλένω με νερό το πρόσωπο και τα χέρια κπ. ❷ παθ. πλένω τα χέρια και το πρόσωπό μου: *Σηκώθηκα, νίβηκα, κι έφυγα από το σπίτι*.

Από το ελνστ. ρ. *νίβω*. Ο τ. *νίπτω* (από το ελνστ. *νίπτο*) με την ίδια σημ. χρησιμοποιείται σήμερα μόνο στην εκφρ. *νίπτω τας χείρας μου* «δεν αναλαμβάνω καμιά ευθύνη», που, σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη, την είπε ο Πόντιος Πιλάτος όταν παρέδιδε τον Χριστό στον εξαγοιωμένο όχλο.

νικέλιο & νίκελ το • άκλ.: ΧΗΜ σκληρό μέταλλο με αργυρόλευκο χρώμα, που οξειδώνεται δύσκολα. **νικέλιος -η -ο. νικελώνω -ομαι**: (μτβ.).

νικηφόρος -α -ο: αυτός που νικά, που φέρνει τη νίκη: *~ εκστρατεία/μάχη*. **νικηφόρα** (επίρρ.).

νικωτική η: δηλητηριώδης χημική ουσία που βρίσκεται στα φύλλα του καπνού και προκαλεί εθισμό: *τσιγάρα με χαμηλή περιεκτικότητα σε ~*.

νικώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ καταφέρνω να φανώ ανώτερος από τον αντίπαλό μου = κερδίζω ≠ χάνω, ηττώμαι: *Οι Έλληνες νίκησαν τους Πέρσες*. ❷ (μτφ.) καταφέρνω να ξεπεράσω άσχημη κατάσταση: *~ τους φόβους/τις αδυναμίες μου*. **νίκη** η. **νικητής ο, -ήτρια** η. **νικητήριος -α -ο**.

νιώθω: (μτβ.) ❶ έχω κπ αίσθημα ή συναίσθημα, βρίσκομαι σε ορισμένη ψυχική κατάσταση = αισθάνομαι: *~ εντυχιμένος/όμορφα/φυλακισμένος. ~ πόνο/χαρά*. ❷ έχω την αίσθηση ότι κτ θα συμβεί = προαισθάνομαι, διαισθάνομαι: *~ ότι αυτή η σχέση σύντομα θα τελειώσει*. ❸ αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω κτ: *Δε ~ ότι όσα λέει τον γελοιοποιούν*;

νοερός -ή -ό: αυτός που γίνεται με τον νου ή τη φαντασία: *Ας κάνουμε ένα ~ ταξίδι στην αρχαία Αθήνα!* **νοερά & -ώς** (επίρρ.).

νόημα το: ❶ αυτό που εκφράζει μια λέξη, μια πρόταση ή ένα κείμενο = σημασία, έννοια:

νέφος
νεφρικός → νεφρός
νεφρό → νεφρός
νεφρός
νέφωση → νέφος
νήμα
νησί
νησίδα
νησιώτης → νησί
νησιωτικός → νησί
νησιώτισσα → νησί
νήσος → νησί
νηστεία
νηστεύω → νηστεία
*νηστισμός → νηστισμός
νηστικός
νησιόμιμος → νηστεία
νηφάλια → νηφάλιος
νηφάλιος
νηφαλιότητα → νηφάλιος
νιάτα
νίβω
νίκελ → νικέλιο
νικέλιος → νικέλιο
νικέλιο
νικελώνω → νικέλιο
νίκη → νικώ
νικητήριος → νικώ
νικητής → νικώ
νικήτρια → νικώ
νικηφόρα → νικηφόρος
νικηφόρος
νικωτική
νικώ
νίπτω → σχ. νίβω
νιώθω
νοερά → νοερός
νοερός
νοερός → νοερός
νόημα
νοηματικά → νόημα
νοηματικός → νόημα

Ποιος θα μας πει το ~ του διγημάτος; ❷ ο σκοπός, ο λόγος για τον οποίο λέγεται ή γίνεται κτ: *Τι ~ έχει να δουλεύεις τόσες ώρες χωρίς ανταπόδοση;* ❸ κίνηση του κεφαλιού, των χεριών ή και των ματιών, με την οποία επικοινωνούμε με κτ χωρίς να μιλάμε = νεύμα: *Ο τροχονόμος έκανε ~ να σταματήσουμε.* **νοηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με το νόημα (σημ. 1): *Το γραπτό σου έχει ένα ~ κενό στον πρόλογο.* ❷ αυτός που γίνεται με νοήματα (σημ. 3): *ειδήσεις στη ~ γλώσσα (γλώσσα των κωφών).* **νοηματικά** (επίρρ.). *σχ. νους.*

Από το ΑΕ νόημα «σκέψη, αντίληψη» < νοῶ.

νοημοσύνη η: το σύνολο των νοητικών ικανοτήτων: *Δε χρειάζεται να έχει κανείς υψηλή ~ για να κάνει αυτήν τη δουλειά.* **τεχνητή ~:** ΠΛΗΡΟΦ κλάδος της πληροφορικής που επιδιώκει την κατασκευή υπολογιστικών εφαρμογών ικανών να μιμούνται την ανθρώπινη ευφυΐα.

νοήμων & νοήμονας -ων -ον: αυτός που έχει την ικανότητα να σκέφτεται. *σχ. νους.*

νόθος -α & [επίσ.] -ος -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που γεννήθηκε από γονείς που δεν ήταν παντρεμένοι μεταξύ τους = εξώγαμος ≠ νόμιμος. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει αλλοιωθεί ή παραποιηθεί, που έχει χάσει τη γνησιότητά του = νοθευμένος ≠ γνήσιος, ανόθευτος: ~ εκλογές.

νοθεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ προσθέτω σε κτ ένα στοιχείο κατώτερης ποιότητας, συνήθως με σκοπό το παράνομο κέρδος: *νοθευμένο λάδι.* ❷ (μτφ.) προσθέτω σε κτ (ιδέα, κατάσταση κτλ.) στοιχεία ξένα προς αυτό ή δίνω ερμηνείες που καταστρέφουν την αρχική μορφή ή το νόημά του = παραποιώ. **νοθεία** η.

νοίκι το: [οικ.] ενοίκιο. **νοικιάρης ο, νοικιάρισσα η:** [οικ.] ενοικιαστής -άστρια. **νοικιάζω -ομαι:** (μτβ.) ενοικιάζω.

νοικοκύρης ο • πληθ. -ηδες & [οικ.] (στις σημ. 1 & 3) νοικοκυραίοι, νοικοκυρά η: ❶ ο κύριος /η κυρία του σπιτιού και της οικογένειας: *Όταν λείπει η ~, το σπίτι γίνεται άνω κάτω.* ❷ *συνήθ. θηλ.* η γυναίκα που τα καταφέρνει καλά ή ασχολείται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού: *Εκτός από επιτυχημένη επαγγελματίας είναι και καλή ~.* ❸ *αρσ.* πρόσωπο με οικονομική άνεση: *Είναι ο πρώτος ~ του χωριού.* ❹ ως χαρακτηρισμός, πρόσωπο που τακτοποιεί τα πράγματα ή τις υποθέσεις του ≠ ανοικοκύρευτος: *Είναι ~ άνθρωπος: το γραφείο του είναι φοβερά τακτικό!* **νοικοκυ-**

ρίο το: ❶ [οικ.] η φροντίδα του σπιτιού (καθαριότητα, μαγειρέμα κτλ.): *Κάνω το ~.* ❷ ο εξοπλισμός που είναι απαραίτητος για ένα σπίτι: *Φτιάχνουν το ~ τους για να παντρευτούν.* ❸ το σύνολο των ανθρώπων (συνήθως οικογένεια) που ζουν μαζί σε ένα σπίτι, ως οικονομική μονάδα: *Η οικονομική κρίση πλήττει πρώτα τα φτωχά ~.* **νοικοκυρεύω -ομαι:** (μτβ.) ❶ καθαρίζω και τακτοποιώ κτ χώρο = συγυρίζω. ❷ (μτφ.) τακτοποιώ ή οργανώνω κτ ή κτ: *Ο νέος δήμαρχος νοικοκύρεψε τα οικονομικά του δήμου.* ❸ *παθ.* αποκτώ δική μου οικογένεια: *Παντρεύτηκε και νοικοκυρεύτηκε.* **νοικοκυροσύνη** η: ❶ το ενδιαφέρον και η επιμέλεια για τις δουλειές του σπιτιού, καθώς και η προθυμία στην εκτέλεσή τους. ❷ η σωστή διαχείριση των οικονομικών.

Από το μον. νοικοκύρης < ΑΕ οικόκυρης (από τα οίκος + κύριος).

νομάδας ο: *συνήθ. πληθ.* πρόσωπο που δεν έχει μόνιμη κατοικία και μετακινείται από περιοχή σε περιοχή: *Όλο και λιγότεροι τσιγγάνοι σήμερα είναι ~.* **νομαδικός -ή -ό. νομαδικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ νομάδες «μετακινούμενοι βοσκοί», και αυτό από το νομή «βοσκή» < νέμω «μοιράζω».

νομάρχης ο, η & [λαϊκ.] -ισσα η: ο εκλεγμένος πολιτικός διοικητής ενός νομού ή τμήματός του. **νομαρχία** η: ❶ διοικητική περιφέρεια που διοικεί ο νομάρχης: ~ *Δυτικής Αττικής.* ❷ το αξίωμα του νομάρχη και το χρονικό διάστημα της θητείας του: *Κατά την περίοδο της ~ του έγιναν πολλά έργα.* ❸ οι υπηρεσίες που διοικεί ο νομάρχης και το κτίριο όπου έχει την έδρα του. **νομαρχιακός -ή -ό.**

Από το ΑΕ νομάρχης «διοικητής επαρχίας» < νομός + ἄρχω.

νομίζω -ομαι: (μτβ.) = πιστεύω, θεωρώ ❶ έχω ορισμένη γνώμη, άποψη για κτ = κρίνω: ~ *ότι έχεις άδικο.* ❷ έχω την εντύπωση ότι κτ ισχύει ή θα γίνει, χωρίς να είμαι βέβαιος = υποθέτω, φαντάζομαι: *Αρχικά νομίζαμε ότι ο τραυματισμός του ήταν σοβαρός, αλλά εντυχώς δεν ήταν τίποτε. Νόμιζα πως θα είχες αλλάξει στάση.* ❸ αποδίδω ορισμένη ιδιότητα σε κτ: *Τους νόμιζαν νεκρούς, αλλά τελικά ήταν αιχμάλωτοι.*

νοήμονας → νοημοσύνη
νοημοσύνη
νοήμων → νοημοσύνη
νόηση → νους
νοητικά → νους
νοητικός → νους
νοητός → νους
νοθεία → νόθος
νοθεύω → νόθος
νόθος
νοιάζει → έννοια²
νοιάζομαι → έννοια²
νοικιάρης → νοίκι
νοικιάρισσα → νοίκι
νοίκι
νοικιάζω → νοίκι
νοικοκυρά → νοικοκύρης
νοικοκυρεύω → νοικοκύρης
νοικοκύρης
νοικοκυριό → νοικοκύρης
νοικοκυροσύνη → νοικοκύ-
ρης
*νοιώθω → νιώθω
νοιάδας
νομάδας
νομαδικά → νομάδας
νομαδικός → νομάδας
νομάρχης
νομαρχία → νομάρχης
νομαρχιακός → νομάρχης
νομαρχισσα → νομάρχης
νομίζω

νόμιμος
νοσηλεύω

Από το ΑΕ ρ. νομίζω «δέχομαι κτ ως νόμιμο» < νόμος.

- νομικά → νόμος
- νομική → νόμος
- νομικός → νόμος
- νομικώς → νόμος
- νόμιμα → νόμιμος
- νομιμοποιώ → -ποιώ
- νόμιμος
- νομιμότητα → νόμιμος
- νομίμως → νόμιμος
- νόμισμα
- νομισματικός → νόμισμα
- νομοθεσία
- νομοθέτης → νομοθεσία
- νομοθετικά → νομοθεσία
- νομοθετικός → νομοθεσία
- νομοθετώ → νομοθεσία
- νόμος
- νόμος
- νομοσχέδιο
- νομοταγής
- νομοτέλεια
- νομοτελειακά → νομοτέλεια
- νομοτελειακός → νομοτέλεια
- νονά → νονός
- νονός
- νοοτροπία
- νοούμαι → νους
- νοσηλεία → νοσηλεύω
- νοσηλευτής → νοσηλεύω
- νοσηλευτικός → νοσηλεύω
- νοσηλεύτρια → νοσηλεύω
- νοσηλεύω
- νοσήλια → νοσηλεύω
- νόσημα → νόσος
- νοσηρά → νόσος
- νοσηρός → νόσος
- νοσηρότητα → νόσος

νόμιμος -η -ο: αυτός που υπάρχει ή γίνεται σύμφωνα με τον νόμο ≠ παράνομος: ~ διαδικασία / αμοιβή. **νόμιμα** & [επίσ.] **νομίμως** (επίρρ.). **νομιμότητα** η.

νόμισμα το: ❶ μικρό, συνήθως στρογγυλό κομμάτι από μέταλλο, που χρησιμοποιείται ως μέσο οικονομικής συναλλαγής = κέρμα. **η άλλη όψη/πλευρά του ~:** η αντίθετη άποψη σε ένα ζήτημα. ❷ το χρήμα που κυκλοφορεί είτε με χαρτινή μορφή είτε ως νόμισμα, η βασική χρηματική μονάδα μιας χώρας: Τα κράτη της ευρωζώνης έχουν ενιαίο ~, το ευρώ. **πληρώνω κτ με το ίδιο ~:** ανταποδίδω σε κτ το κακό που μου έκανε. **νομισματικός -ή -ό:** ~ σταθερότητα/μουνισέο.

Από το ΑΕ νόμισμα (αρχική σημ. «καθιερωμένος θεσμός») < νομίζω (αρχική σημ. «δέχομαι ως νόμιμο»).

νομοθεσία η: σύνολο νόμων που ισχύουν σε ένα κράτος και ρυθμίζουν τις σχέσεις σε ορισμένο τομέα: Αυτά ισχύουν με βάση την ελληνική ~. **εργατική ~. νομοθετώ -ούμαι:** ❶ (αμτβ.) ψηφίζω και επιβάλλω νόμους = θεσμοθετώ: Η κυβέρνηση προτείνει και το κοινοβούλιο ~. ❷ (μτβ.) συντάσσω νόμους: νομοθετημένες διατάξεις. **νομοθέτης ο:** ❶ το σώμα που νομοθετεί, δηλ. η Βουλή, η νομοθετική εξουσία. ❷ πρόσωπο που συντάσσει νόμους σε μια πολιτεία. **νομοθετικός -ή -ό. νομοθετικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ νομοθέτης < νόμος + θ. θετ- του ρ. τίθμι.

νομός ο: μεγάλη διοικητική περιφέρεια ενός κράτους: ~ Έβρου/Αρκαδίας.

Από το ΑΕ νομός < νέμω.

νόμος ο: ❶ γραπτός κανόνας δικαίου σ' ένα κράτος, που ρυθμίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με το κράτος: Το Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης ~ της Πολιτείας. ❷ σύνολο νόμων σ' ένα κράτος = νομοθεσία. ❸ κανόνας που ρυθμίζει την κοινωνική ζωή και την ηθική συμπεριφορά των ανθρώπων και που βασίζεται στη συνήθεια και την παράδοση: Στην Ιαπωνία είναι ~ να μη δίνεις φιλοδώρημα. **άγραφος ~:** κανόνας, κυρίως

ηθικός, με γενική ισχύ, που δεν έχει ωστόσο καταγραφεί. ❹ γενίκευση των επιστημονικών συμπερασμάτων, που αφορούν σχέσεις μεταξύ φαινομένων: ο ~ της παγκόσμιας έλξης. οι ~ του Μέντελ. **νομικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τους νόμους ή τη μελέτη των νόμων: ~ Σχολή/θέμα. **νομική η & [οικ.] νομικά** τα: η νομική επιστήμη. **νομικός ο, η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τα νομικά. **νομικά & -ώς** (επίρρ.).

νομοσχέδιο το: πρόταση νόμου που υποβάλλει η κυβέρνηση στη βουλή για να ψηφιστεί: Κατατέθηκε το ~ για την Παιδεία.

νομοταγής -ής -ές: αυτός που σέβεται και δεν παραβιάζει τους νόμους: ~ πολίτης. ~ σχ. αγενής.

Από τα νομο- + θ. ταγ- από τον β' παθ. αόρ. ἐτάγην του ΑΕ ρ. τάσσω «τοποθετώ».

νομοτέλεια η: η λειτουργία ενός φαινομένου σύμφωνα με ορισμένους σταθερούς και απαράβατους νόμους: Ο χώρος του διαστήματος έχει τη δική του ~. **νομοτελειακός -ή -ό:** αυτός που διέπεται από νομοτέλεια. **νομοτελειακά** (επίρρ.): Με τέτοια επίδοση οδηγούμαστε ~ στην ήττα.

νονός ο, νονά η & [οικ., στη σημ. 1] νουνός ο, νουνά η: ❶ πρόσωπο που βαφτίζει ένα παιδί. ❷ άνθρωπος του υποκόσμου που με τη βία επιβάλλεται ως προστάτης νυχτερινών κέντρων, για να αποσπά από τους ιδιοκτήτες τους χρήματα: ~ της νύχτας.

νοοτροπία η: οι αντιλήψεις ατόμου ή ομάδας, που καθορίζουν τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του(ς): Είναι άτομο με συντηρητική ~.

Από τα νοο- (< νους) + τρόπος.

νοσηλεύω -ομαι: (μτβ.) παρέχω σε ασθενή την κατάλληλη ιατροφαρμακευτική φροντίδα: Ο ασθενής νοσηλεύεται στο νοσοκομείο. **νοσηλεία** η: το να νοσηλεύεται κανείς: Επέστρεψε στο σπίτι του μετά από δίμηνη ~. **νοσηλευτικός -ή -ό. νοσηλευτής ο, -εύτρια η:** πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη νοσηλεία ασθενών = νοσοκόμος -α. **νοσήλια** τα: τα έξοδα της νοσηλείας.

Από το ΑΕ ρ. νοσηλεύω < νοσηλός «άρρωστος» < νόσος.

νοσοκομείο το: δημόσιο ή ιδιωτικό ίδρυμα με σκοπό την ιατροφαρμακευτική φροντίδα ασθενών και τραυματιών: ~ *παίδων/ατυχημάτων*. **νοσοκομειακός -ή -ό**: ~ *γιατροί*. **νοσοκόμος** ο, **-α** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με την περιποίηση των ασθενών = νοσηλεύτης -εύτρια.

νόσος η: [επίσ.] διαταραχή της φυσιολογικής λειτουργίας του οργανισμού = αρρώστια, ασθένεια, πάθηση, νόσημα: *Η ~ καταπολεμήθηκε αποτελεσματικά*. **η επάρατη** ~: ο καρκίνος. **νοσώ**: (αμτβ.) ❶ [επίσ.] προσβάλλομαι από ασθένεια, είμαι άρρωστος = ασθενώ, αρρωσταίνω. ❷ (μτφ.) είμαι σε κακή κατάσταση: *Ο χώρος της δικαιοσύνης ~*. **νόσημα** το. **νοσηρός -ή -ό**: ❶ αυτός που βλάπτει την υγεία, προκαλεί ασθένειες: ~ *περιβάλλον*. ❷ (μτφ.) αυτός που αποκλίνει από το φυσιολογικό = αρρωστημένος ≠ υγιής: *Οι κακές αυτές είναι προϊόν ~ φαντασίας*. **νοσηρά** (επίρρ.). **νοσηρότητα** η.

νοσταλγία η: συναίσθημα ευχάριστης μελαγχολίας που νιώθουμε όταν σκεφτόμαστε κτ ή κτ αγαπημένο ή ευχάριστο από το παρελθόν: *Θυμάμαι πάντα με ~ τα όμορφα χρόνια στο σχολείο*. **νοσταλγώ**: (μτβ.) αισθάνομαι νοσταλγία για κτ: ~ *(να φάω) σπιτικό φαγητό*. **νοσταλγικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ή σχετίζεται με τη νοσταλγία: ~ *μουσική*. **νοσταλγικά** (επίρρ.). **νοσταλγός** ο, η: πρόσωπο που νιώθει νοσταλγία για κτ.

Από το γαλλ. *nostalgie*, και αυτό από τα ΑΕ *νόστος* «επιστροφή στην πατρίδα» + *άλγος* «πόνος».

νόστιμος -η -ο: ≠ άνοστος ❶ (για τροφές) αυτός που έχει ευχάριστη γεύση = γευστικός ≠ άγευστος. ❷ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ευχάριστα συναισθήματα = χαριτωμένος: *Σε είδα μ' έναν ~ νεαρό*. *Λέει ~ ανέκδοτα*. **νόστιμα** (επίρρ.). **νοστιμιά** & [οικ.] **νοστιμάδα** η: η ιδιότητα του νόστιμου. **νοστιμεύω -ομαι**: ❶ (μτβ.) κάνω κτ νόστιμο: *Να βάλεις δάφνη, που ~ τις φακές!* ❷ (αμτβ.) γίνομαι νόστιμος. ❸ *παθ.* (μτφ., μτβ.) έχω μεγάλη επιθυμία για κτ ή κτ: ~ *μια κοπέλα*.

νοστιμίζω: (μτβ. & αμτβ.) νοστιμεύω (σημ. 1, 2).
Από το ΑΕ *νόστιμος* (< *νόστος*). Από τη σημ. της λ. *νόστος* (↔ σχ. **νοσταλγία**) προέκυψε η σημ. του *νόστιμος* («αυτός που αναφέρεται στην επιστροφή στην πατρίδα», άρα «ευχάριστος»), η οποία επεκτάθηκε και χρησιμοποιήθηκε και για άλλες λέξεις (φαγητά, πρόσωπα κτλ.).

νότα η: ❶ ΜΟΥΣ σημείο με το οποίο παριστάνουμε έναν μουσικό φθόγγο στο πεντάγραμμο, και (κατ' επέκτ.) ο αντίστοιχος ήχος: *Παίζει βιολί διαβάζοντας τις ~*. *Παίξε τη ~ λα!* ❷ (μτφ.) στοιχείο που επηρεάζει τη διάθεση ή μία κατάσταση: *Έδωσε μια ευχάριστη ~ στα γεγονότα, παρόλο που ήταν θλιβερά*.

νοτίζω • μπλ. **νοτισμένος**: = μουσκεύω ❶ (αμτβ.) γίνομαι υγρός, απορροφώ υγρασία: *Νότισε ο τοίχος του μπάνιου*. ❷ (μτβ.) κάνω κτ υγρό βρέχοντάς το ελαφρά = υγραίνω: *Η υγρασία νότισε τα απλωμένα ρούχα*.

νότος ο: ≠ βορράς ❶ σημείο του ορίζοντα προς την κατεύθυνση του Νότιου Πόλου. ❷ γεωγραφική περιοχή στο νότιο ημισφαίριο. ❸ το νότιο τμήμα περιοχής: *Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες του ευρωπαϊκού ~*. **νότιος -α -ο**: αυτός που βρίσκεται, ανήκει, είναι προσανατολισμένος προς ή προέρχεται από τον νότο ≠ βόρειος: ~ *πόλος/άνεμος*. *σπίτι με ~ προσανατολισμό*. **νότια** & [επίσ.] **νοτίως** (επίρρ.): *Η Γαύδος βρίσκεται ~ της Κρήτης*. **νότια** τα: νότιο τμήμα γεωγραφικού χώρου. **Νότιος** ο, **Νότια** η: κάτοικος νότιων χωρών. **νοτιάς** ο & **νοτιά** η: άνεμος που προέρχεται από τον νότο.

νουβέλα η: φιλολ πεζογράφημα με έκταση μικρότερη από του μυθιστορήματος, αλλά μεγαλύτερη από του διηγήματος: *κοινωνική/ιστορική/αστυνομική ~*.

νουθετώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω συμβουλές σε κπ, κυρίως για θέματα συμπεριφοράς = συμβουλεύω: *Οι γονείς ~ τα παιδιά τους, ώστε να σέβονται τους συνανθρώπους τους*. **νουθεσία** η: συμβουλή: *Πάντα άκουγε τις νουθεσίες των δασκάλων του*.

Από το ΑΕ ρ. *νουθετώ* (< *νοῦς* + θ. *θετ-* του *τίθημι*) «βάζω σε κπ μυαλό».

νούμερο το: ❶ αριθμός: ~ *τηλεφώνου*. *Γράψτε τα ~ 3 και 5*. = ψηφίο. ❷ (ειδικ.) αριθμός που προσδιορίζει μέγεθος ρούχου ή παπουτσιού: *Φοράει 38 ~ παπούτσι*. ❸ αυτοτελής σκηνηθεατρικής επιθεώρησης ή προγράμματος νυχτερινής διασκέδασης, τσίρκου κτλ.: *χορευτικό ~*. ❹ [προφ.] πρόσωπο που είναι γελοίο ή γίνεται ρεζίλι: *Τι ~ είναι τούτος, λέει κάτι κοτσάνες!* ❺ πληθ. [οικ.] συμπεριφορά με καπρίτσια: *Πάψε να κάνεις ~!*

νους ο: = μυαλό: η ικανότητα του ανθρώπου να σκέφτεται λογικά: *Ο ανθρώπινος ~ είναι εξαιρετικά εφευρετικός*. **κοινός** ~: αυτό που

νοσοκόμα → νοσοκομείο
νοσοκομειακός → νοσοκομείο
νοσοκομείο
νοσοκόμος → νοσοκομείο
νόσος
νοσταλγία
νοσταλγικά → νοσταλγία
νοσταλγικός → νοσταλγία
νοσταλγός → νοσταλγία
νοσταλγώ → νοσταλγία
νόστιμα → νόστιμος
νοστιμάδα → νόστιμος
νοστιμεύω → νόστιμος
νοστιμιά → νόστιμος
νοστιμίζω → νόστιμος
νόστιμος
νοσώ → νόσος
νότα
νοτιά → νότος
νότια → νότος
νοτιάς → νότος
νοτίζω
νότιος → νότος
νοτίως → νότος
νότος
νουβέλα
νουθεσία → νουθετώ
νουθετώ
νούμερο
νονά → νονός
νουνός → νονός
νους

- ντοκιμαντέρ
- ντοκουμέντο
- *ντοκιμανταίρ → ντοκιμαν-
ντέρ
- ντοματά
- ντοματιά → ντομάτα
- ντόμπρα → ντόμπρος
- ντόμπρος
- ντομπροσύνη → ντόμπρος
- ντόπια → ντόπιος
- ντόπιος
- ντουέτο
- ντουλάπα
- ντουλάπι → ντουλάπα
- ντουφέκι → τουφέκι
- ντουφεκιά → τουφέκι
- ντουφεκίζω → τουφέκι
- ντουφεκισμα → τουφέκι
- ντρέπομαι → ντροπή
- ντροπαλιά → ντροπή
- ντροπαλός → ντροπή
- ντροπαλοσύνη → ντροπή
- ντροπαλότητα → ντροπή
- ντροπή
- ντροπιάζω → ντροπή
- ντύνω
- ντύσιμο → ντύνω

μπορεί να σκεφτεί ο μέσος άνθρωπος = κοινή λογική. **δεν το χωράει ο ~ μου:** δεν μπορώ να το πιστέψω. **βάζω (κτ) στον/με τον νου μου:** α. βάζω κτ στόχο. β. κάνω υπόθεση: Έβαλα με τον ~ μου τα χειρότερα! **έχω κτ στον νου μου/έχω στον νου μου να...:** σκέφτομαι, σκοπεύω να... **νοούμαι:** ① (συνήθ. σε άρνηση ή ερώτηση) γίνομαι αντιληπτός με τον νου, το μυαλό: Δε ~ δημοκρατικό καθεστώς χωρίς ελευθερία Τύπου. ② γίνομαι αντιληπτός με ορισμένο τρόπο = εκλαμβάνομαι, θεωρούμαι: Η δήλωσή του μπορεί να βοηθεί και ως υποβολή παραίτησης. **νόηση η:** η ικανότητα του νου να σχηματίζει έννοιες, να συλλογίζεται και να κρίνει. **νοητικός -ή -ό. νοητικά (επίρρ.). νοητός -ή -ό:** ① αυτός που δημιούργησε ο νους, που δε γίνεται αντιληπτός με τις αισθήσεις = φανταστικός ≠ πραγματικός: ~ άξονας της γης. ② αυτός που μπορεί να βοηθεί, να τον καταλάβει κτ = κατανοητός ≠ αδιανόητος: Ο πόλεμος δε γίνεται ~ εκτός των συνθηκών που τον προκάλεσαν.

Από το ΑΕ νοῦς έχει προέλθει το ρ. νοῶ, και από αυτό τα νόησις, νοήμων, νοητός κτλ.

ντοκιμαντέρ το • άκλ.: ταινία που βασίζεται στην καταγραφή πραγματικών στοιχείων ή γεγονότων, και αντλεί θέματα από την ιστορία, την πολιτική, τον πολιτισμό ή τον φυσικό κόσμο.

Από το γαλλ. documentaire.

ντοκουμέντο το: οτιδήποτε χρησιμεύει ως αποδεικτικό στοιχείο ή ιστορική πηγή και δίνει αξιόπιστες πληροφορίες για κτ = τεκμήριο, απόδειξη: ηχητικά/φωτογραφικά ~.

ντομάτα & τομάτα η: κόκκινος μαλακός καρπός που χρησιμοποιείται στη μαγειρική ή τρώγεται ωμός σε σαλάτες. **ντοματιά & τοματιά η:** φυτό από το οποίο προέρχεται η ντομάτα. ~ σχ. **τουφέκι.**

ντόμπρος -α -ο: [οικ.] αυτός που έχει ευθύ χαρακτήρα, που είναι ξεκάθαρος και ειλικρινής: ~ άνθρωπος/λόγια. **ντόμπρα (επίρρ.). ντομπροσύνη η.**

Από το σλαβικό dobŕ, dobro «καλός».

ντόπιος -α -ο: ① αυτός που κατοικεί στον τόπο γέννησης ή καταγωγής του = [επίσ.] αυτό-

χθων, γηγενής ≠ ξένος. ② αυτός που καταναλώνεται ή χρησιμοποιείται στον τόπο από τον οποίο προέρχεται = [επίσ.] εγχώριος: ~ κρέατα. **ντόπιος ο, ντόπια η.**

Από το ΑΕ ἐντόπιος < ἐν + τόπος.

ντουέτο το: ① ΜΟΥΣ μουσική σύνθεση για δύο όργανα ή για δύο φωνές και (συνεκδ.) η εκτέλεσή της. ② δύο καλλιτέχνες που τραγουδούν ή εμφανίζονται μαζί: Τραγουδάει ~ με τον άντρα της.

ντουλάπα η: ① έπιπλο ψηλό, ορθογώνιου σχήματος, με πόρτα, που τοποθετείται στο δάπεδο και χρησιμοποιείται κυρίως για φύλαξη ρούχων. ② [μειωτ.] (μτφ.) χαρακτηρισμός πολύ χοντρού ανθρώπου. **ντουλάπι** το: έπιπλο δαπέδου ή τοίχου για φύλαξη τροφίμων, σκευών κτλ.: ~ κουζίνας/μπάνιου.

ντροπή η: ① δυσάρεστο συναίσθημα που έχουμε όταν νιώθουμε ένοχοι ή ταπεινωμένοι για κτ που κάναμε ή μας συνέβη: Κοκκίνισε από ~, όταν φάνηκε ότι δεν ήξερε το μάθημα. ② το συναίσθημα αμηχανίας που έχουμε σε επαφές με αγνώστους ή εξαιτίας θεμάτων που θίγουν την ηθική = [επίσ.] συστολή: Από την ~ της δεν τολμούσε να πει ούτε «καλημέρα». ③ ταπεινώση, εξευτελισμός: η ~ της ήττας ≠ καύχημα. **ντρέπομαι:** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ① νιώθω ντροπή μπροστά σε άτομο το οποίο σέβομαι ή εκτιμώ: ~ τους γονείς μου μετά απ' αυτό που έκανα. ② διαστίζω να κάνω κτ: Μην ~, όταν δεν καταλαβαίνεις, να ρωτάς τον καθηγητή! ~ να βγει στη σκηνή. **ντροπιάζω -ομαι:** (μτβ.) ① κάνω κτ να αισθανθεί ντροπή = εξευτελίζω, ταπεινώνω, προσβάλλω: Τον ντροπίασε μπροστά σ' όλη την τάξη, επειδή αντέγραφε. ② κάνω κτ να νιώσει ντροπή εξαιτίας της συμπεριφοράς μου: Με την πράξη σου αυτή μας ντροπίασες. **ντροπαλός -ή -ό:** αυτός που νιώθει εύκολα ντροπή (σημ. 2) = συννεσταλμένος ≠ θαρραλέος. **ντροπαλιά (επίρρ.). ντροπαλοσύνη & ντροπαλότητα η.**

Από το ΑΕ ἐντροπή < ἐντρέπω -ομαι (αρχική σημασία «κάνω κτ να στρέψει τα νώτα»).

ντύνω -ομαι: (μτβ.) ① φοράω σε κτ ρούχα ≠ γδύνω: Έντυσες το παιδί για τη γιορτή; ② παθ. α. φοράω ρούχα: Σηκώθηκα, πλύθηκα και ντύθηκα. β. (ειδικ.) φοράω ρούχα συγκεκριμένου είδους: Ντύνεται μοντέρνα/στα μαύρα.

❸ βάζω προστατευτικό κάλυμμα σε κτ: Έντυσα τα βιβλία με διαφανές αυτοκόλλητο. **ντύσιμο** το: ❶ το να ντύνεται κανείς ή να ντύνει κπ ή κτ ≠ γδύσιμο. ❷ ο τρόπος που ντύνεται κπ, το είδος των ρούχων που φοράει: Κάνει ακριβό ~. απλό/σπορ/καλό/πρόχειρο ~.

Από το ΑΕ ρ. ένδυω.

Από το ΑΕ δύνιχον, υποκορρ. του δνιξ.

νυκτόβιος & [οικ.] **νυχτόβιος -α -ο:** ❶ ΖΩΟΛ (για ζώα και πτηνά) αυτός που κοιμάται στη διάρκεια της ημέρας και κυκλοφορεί μόνο τη νύχτα: Οι κουνκουβάγες και οι νυχτερίδες είναι ~ ζώα. ❷ (για πρόσ.) αυτός που του αρέσει να ξενυχτά, συνήθως για διασκέδαση. **νυχτόβιος ο, -βια η.**

νυν (επίρρ.): [επίσ.] ❶ τώρα, κυρ. στην έκφρ. ~ και αεί: τώρα και πάντα. ❷ (ως επίθ.) αυτός που είναι, γίνεται ή ισχύει τώρα: Ο ~ διευθυντής είναι πιο αυστηρός από τον παλιό.

νύξη η: περιορισμένη ή έμμεση αναφορά σε κτ: Θα κάνω ορισμένες νύξεις, χωρίς να επεκταθώ.

νύστα η: τάση για ύπνο: Αυτή η βαρετή ταινία μου έφερε ~. **νυστάζω** • μπλ. νυσταγμένος: ❶ (αμτβ.) νιάθω νύστα. ❷ (μτβ.) φέρνω νύστα σε κπ. **νυσταλέος -α -ο:** ❶ αυτός που νυστάζει πολύ ή συχνά. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ζωντάνιας, ενεργητικότητας = νοθρός: Ένας ~ σερβιτόρος μας υποδέχτηκε στην είσοδο. **νυσταλέα** (επίρρ.).

νυστέρι το: ❶ χειρουργικό εργαλείο που μοιάζει με μαχαίρι και χρησιμοποιείται για να γίνονται τομές: Η εγχείρηση θα γίνει χωρίς ~, με λέιζερ. ❷ (συνεκδ.) εγχείρηση: Το πόδι του ήταν τόσο άσχημα, που δε γλίτωσε το ~! **βάζω/μπαίνει ~:** ερευνώ σε βάθος μια υπόθεση, προκειμένου να αποδώσω ευθύνες.

νύφη η • πληθ. & **νυφάδες** (κυρ. στη σημ. 2): ❶ γυναίκα που παντρεύεται ή πρόκειται να παντρευτεί: Με ποιο αυτοκίνητο θα πάει η ~ στην εκκλησία; ❷ (για συγγένεια) η παντρεμένη γυναίκα, σε σχέση με τους γονείς ή τα αδέρφια του άντρα της: Έκανα ~ την καλύτερη κοπέλα, ο γιος μου είναι τυχερός! **νυφικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τη νύφη ή το ζευγάρι που παντρεύεται: ~ κρεβάτι. **νυφικό** το: λευκό συνήθως φόρεμα που φοράει η νύφη στην τελετή του γάμου. **νυφιάτικος -ή -ο:** [λαϊκ.] νυφικός. **νυφιάτικα** τα: [πρωρχ.] ρούχα ή τραγουδία γάμου.

νύχι το: ❶ ΑΝΑΤ πλάκα από σκληρή ουσία (την κερατίνη) που καλύπτει τις άκρες των δαχτύλων των χειρών και των ποδιών των ανθρω-

πων: Κόβω/βάφω τα ~ μου. **με νύχια και με δόντια:** με όλες τις δυνάμεις μου. **ξύνω τα νύχια μου για καβγά:** επιδιώκω να καβγαδίσω. ❷ σκληρή πλάκα με μυτερό και γαμψό σχήμα στην άκρη των ποδιών ζώων και πουλιών: Το γεράκι άρπαξε με τα ~ του έναν ποντικό.

νύχτα & [επίσ.] **νύκτα** η • γεν. & [επίσ.] **νυκτός:** ≠ ημέρα ❶ το χρονικό διάστημα ανάμεσα στη δύση και την ανατολή του ήλιου: Ήταν μια όμορφη, ξάστερη ~. ❷ το σκοτάδι που καλύπτει τη γη μετά τη δύση του ήλιου: Δεν έβλεπα τίποτα μέσα στη ~! ❸ (ως επίρρ.) στη διάρκεια της νύχτας: Έφυγε ~, για να μην τον καταλάβουν. **νυχτερινός** & [σπάν.] **νυκτερινός -ή -ό:** = βραδινός ≠ ημερήσιος ❶ αυτός που γίνεται ή έχει σχέση με τη νύχτα: Απολάμβανε τη ~ ησυχία. ❷ αυτός που δουλεύει, εργάζεται ή λειτουργεί τη νύχτα: ~ σχολείο/νοσοκόμα. **νυχτώνω -ομαι:** (αμτβ.) με βρίσκει η νύχτα: Νυχτώσαμε/Νυχτωθήκαμε μέχρι να φτάσουμε σπίτι. **μακριά νυχτωμένος:** αυτός που δεν ξέρει τι του γίνεται, που δεν έχει καμία επαφή με την πραγματικότητα. **νυχτώνει:** απρόσ. έρχεται η νύχτα, πέφτει το σκοτάδι = βραδιάζει: Φεύγω, νυχτώσε!

νυχτερίδα η: μικρό νυκτόβιο θηλαστικό που μπορεί να πετάει χάρη στις μεμβράνες που έχει σε κάθε πλευρά του. **έχει το κοκαλάκι της ~:** έχει μεγάλη τύχη.

νοθρός -ή -ό: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενεργητικότητας, ζωντάνιας = τεμπέλης, [επίσ.] οκνηρός: ~ άνθρωπος/περπάτημα. **νοθρότητα** η.

νοπός -ή -ό: ❶ (για τρόφιμα) αυτός που καταναλώνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα από την παραγωγή του, χωρίς να έχει συντηρηθεί με τεχνητά μέσα = φρέσκος ≠ κατεψυγμένος. ❷ (για ρούχα, δέρμα κτλ.) αυτός που δεν έχει ακόμα στεγνώσει ≠ στεγνός: Βάζετε την κρέμα σε ~ μαλλιά, αμέσως μετά το λούσιμο. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει γίνει ή συμβεί πρόσφατα ή αναφέρεται σε κτ πρόσφατο: Είναι ~ οι μνήμες του πολέμου.

νορίς (επίρρ.) • **νωρίτερα:** ❶ κοντά στην αρχή κπ χρονικού διαστήματος, διαδικασίας κτλ. ≠ αργά: ~ το απόγευμα. ❷ πιο πριν από την καθορισμένη, αναμενόμενη ή κατάλληλη στιγμή: Βγήκε ~ στη σύνταξη, από τα πενήντα του. Αυτό έπρεπε να το σκεφτείς **νωρίτερα!**

νύκτα → νύχτα
νυκτερινός → νύχτα
νυκτόβια → νυκτόβιος
νυκτόβιος
νυν
νύξη
νύστα
νυστάζω → νύστα
νυσταλέα → νύστα
νυσταλέος → νύστα
νυστέρι
νύφη
νυφιάτικα → νύφη
νυφιάτικος → νύφη
νυφικό → νύφη
νυφικός → νύφη
νύχι
νύχτα
νυχτερίδα
νυχτερινός → νύχτα
νυχτόβια → νυκτόβιος
νυχτόβιος → νυκτόβιος
νυχτώνει → νύχτα
νυχτώνω → νύχτα
νοθρός
νοθρότητα → νοθρός
νοπός
νορίς
νωρίτερα → νορίς

η: η κατάσταση του ξάστερου ουρανού, κυρίως τη νύχτα = αστροφεγγιά.

Ξαφνιάζω -ομαι • μππ. **Ξαφνιασμένος**: (μτβ.) προκαλώ σε κπ απορία, έκπληξη ή φόβο με κτ που δεν περιμένε = εκπλήσσω, αιφνιδιάζω: *Μας ξάφνιασε ευχάριστα η απόφασή της να έρθει μαζί μας. Ο Ξαφνικός θόρυβος μας ξάφνιασε και πεταχτήκαμε τρομαγμένοι. Ξαφνικός -ή -ό: αυτός που συμβαίνει απότομα και χωρίς να το περιμένουμε = αιφνίδιος, αναπάντεχος, απροσδόκητος, απρόσμενος ≠ αναμενόμενος: ~ επίσκεψη. **Ξαφνικά** (επίρρ.). **Ξαφνικό** το: γεγονός που δεν περιμένουμε. **Ξάφνιασμα** το: αυτό που νιώθουμε όταν Ξαφνιαζόμαστε: *Όταν της έκανε πρόταση γάμου, ένιωσε ~.**

Ξε- & Ξέ- & Ξ- (πριν από φωνήεν): πρόθημα που δηλώνει ❶ α. ενέργεια ή κατάσταση αντίθετη από αυτό που σημαίνει το β' συνθ.: **Ξεβάφω**. β. το τέλος μίας κατάστασης & (ειδικ.) του χρονικού διαστήματος που εκφράζει το β' συνθ.: **Ξεμεθώ**, **Ξεκαλοκαιριάζω**. γ. κίνηση προς τα έξω ή μακριά (από αυτό που σημαίνει το β' συνθ.): **Ξεπορτίζω**. δ. επιτακτική σημασία: **Ξεκουφαίνω**. ❷ [οικ.] (συνήθ. με ονόματα & σε στερεότυπες εκφρ.) αδιαφορία ή ένσταση σε κάτι που έχει ήδη ειπωθεί: **Ωραίος Ξε-ωραίος**, *δεν μπορεί να κάνει ό,τι θέλει!* **Ξεγελώ & -άω -ιέμαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κπ να με πιστέψει λέγοντάς του ψέματα = εξαπατώ, κοροϊδεύω, παραπλανώ: *Με Ξεγέλασε και του έδωσα όλα μου τα χρήματα.* ❷ κάνω κπ να σφάλει, να κάνει λάθος = παραπλανώ: *Με Ξεγέλασε ο κακός φωτισμός και νόμισα ότι σε είδα. Ξεγέλασμα* το.

Ξεγλιστρώ & -άω: (αμτβ.) καταφέρνω με ευέλικτες κινήσεις να αποφύγω ή να ξεφύγω από κπ ή κτ: *Ξεγλίστρησε από αυτούς που τον κυνηγούσαν.* = διαφεύγω, ξεφεύγω. ~ από τις δύσκολες ερωτήσεις με άσχετα σχόλια. **Ξεγλιστρημα** το.

Ξεγράφω -ομαι • αόρ. **Ξεγράφα**, μππ. **Ξεγραμμένος**: (μτβ.) ❶ αφαιρώ κτ γραμμένο, κάνω να πάψει να υπάρχει = σβήνω, διαγράφω: *Ξεγράψέ τον από τους μαθητικούς καταλόγους!* ❷ σταματώ να ασχολούμαι με κπ ή κτ ή να υπολογίζω σε αυτό(ν): *Αν δε διαβάσεις, Ξεγράψε το απολυτήριο!* ❸ (μτφ.) θεωρώ κπ ετοιμοθάνατο: *Τον είχαν Ξεγραμμένο οι γιατροί, αλλά συνήλθε.*

Ξεθεώνω -ομαι • μππ. **Ξεθεωμένος**: [οικ.] (μτβ.) κουράζω κπ πάρα πολύ = εξαντλώ, [οικ.] Ξεκάνω, [οικ.] Ξεπατώνω: *Με Ξεθέωσε στο περπάτημα! Ξεθέωμα* το. **Ξεθεωτικός -ή -ό**.

Ξεθυμαίνω • αόρ. **Ξεθύμανα**, μππ. **Ξεθυμασμένος**: (αμτβ.) ❶ (για υγρά) χάνω τη δύναμή μου: *Το αναψυκτικό στο ποτήρι ~.* ❷ (μτφ.) χάνω την έντασή μου: *Ξεθύμανε το πάθος του για τα πολιτικά. ~ ο αέρας/η μπόρα.* ❸ (μτφ.) αποβάλλω έντονο συναίσθημα μετά από Ξέσπασμα: ~ με το κλάμα. **Ξεθύμασμα** το.

Από το μsn. **Ξεθυμαίνω** (< ελνστ. **έκθυμαι**νο «θυμώνω» (έκ + θυμός)), με επικράτηση της αντίθετης σημασίας.

Ξεθωριάζω • μππ. **Ξεθωριασμένος**: ❶ α. (αμτβ., για χρώμα) αλλοιώνομαι και αποκτώ πιο ανοιχτόχρωμη χροιά = Ξασπρίζω, Ξεβάφω: *Ξεθώριασε το ύφασμα του καναπέ από τον ήλιο.* β. (μτβ.) αλλοιώνω χρώμα και το κάνω πιο ανοιχτό. ❷ (μτφ., αμτβ.) χάνω την αρχική ένταση = ατονώ, εξασθενώ ≠ δυναμώνω: *Μετά από τόσα χρόνια, Ξεθώριασε ο έρωτάς τους. Ξεθώριασμα* το.

Ξεκάθαρος -ή -ο: ❶ αυτός που έχει καθαρό νόημα = σαφής: *Έχει ~ προθέσεις, το έχει πει τι θα κάνει.* ❷ αυτός που είναι ειλικρινής ή μαρτυρά ειλικρίνεια = [οικ.] ντόμπρος: *Θέλω μια ~ απάντηση εδώ και τώρα! ~ ματιά. Ξεκάθαρα* (επίρρ.). **Ξεκαθαρίζω -ομαι** • μππ. **Ξεκαθα-**

Ξαφνιάζω
Ξαφνιασμένος → Ξαφνιάζω
Ξαφνικό → Ξαφνιάζω
Ξε- → Ξε-
Ξέ- → Ξε-
Ξεβάφω → Ξε-
Ξεβιδώνω → Ξε-
Ξεβολεύω → Ξε-
Ξεβουλώνω → Ξε-
Ξεβρομίζω → Ξε-
Ξεγελώ
Ξεγλιστρώ
Ξεγλιστρώ
Ξεγνοιασιά → Ξεγνοιάζω
Ξεγράφω
Ξεγυμνώνω → Ξε-
Ξεδιαλέγω → Ξε-
Ξεδιπλώνω → Ξε-
Ξεδιψώ → Ξε-
Ξεθαρρεύω → Ξε-
Ξεθεώνω
Ξεθολώνω → Ξε-
Ξεθυμαίνω
Ξεθυμασμένος → Ξεθυμιάω
Ξεθυριάζω
*Ξεϊδί → Ξεϊδί
Ξεϊδρώνω → Ξε-
Ξεϊπα → Ξελέω
Ξεκαθάρισμα → Ξεκάθαρος
Ξεκάθαρος
Ξεκαλοκαιριάζω → Ξε-
Ξεκάνω → Ξε-
Ξεκάθαρος

Σύνθετα με Ξε- αντίθετο ενέργειας ή κατάστασης

Ξεβιδώνω
Ξεβολεύω
Ξεβουλώνω
Ξεβρομίζω
Ξεδιπλώνω
Ξεδιψώ
Ξεθολώνω
Ξεκλειδώνω
Ξεκουμπώνω
Ξεκουράζω
Ξεκουρδίζω
Ξεκουρέω
Ξεμαθαίνω
Ξεματιάζω
Ξεμπερδεύω
Ξεμπλέκω
Ξεντύνω
Ξεπαγώνω
Ξεπλέκω
Ξεσκαπίζω
Ξεσκονίζω
Ξεσκοουριάζω
Ξεσφίγγω
Ξετρυπώνω
Ξετυλίγω
Ξεφροτάνω

Ξεφουσκώνω
Ξεχρεώνω
Ξεχτενίζω

τέλος κατάστασης ή χρονικής διάρκειας

Ξεϊδρώνω
Ξενυστάζω
Ξεχειμάζω & Ξεχειμωνιάζω

κίνηση προς τα έξω

Ξεμυτίζω
Ξεπηδώ
Ξεπροβάλλω

Ξεσπιτώνω
Ξεστομίζω
Ξεφυσώ
Ξεφτυρώνω
Ξεχύνομαι

επιτακτική σημασία

Ξαλαφρώνω & Ξελαφρώνω
Ξεγυμνώνω
Ξεδιαλέγω
Ξεθαρρεύω
Ξελαρυνγιάζομαι

- ξεκαρδίζομαι
- ξεκινώ
- ξεκλειδώνω → ξε-
- ξεκληρίζω
- ξεκόβω
- ξεκολλώ
- ξεκουμπώνω → ξε-
- ξεκουράζω → ξε-
- ξεκουρδίζω → ξε-
- ξεκουφαίνω → ξε-
- ξεκορετώ → ξε-
- ξελαρυνγιάζομαι → ξε-
- ξελαφρώνω → ξε-
- ξελέω
- ξελογιάζω
- ξεμαθαίνω → ξε-
- ξεμακραίνω
- ξεματιάζω → ξε-
- ξεμεθώ → ξε-
- ξέμεινα → ξέμεινω
- ξέμεινω
- ξεμπερδεύω → ξε-
- ξεμπλέκω → ξε-
- ξεμυτίζω → ξε-
- ξένα → ξένος
- ξεναγώ
- ξενίζω
- ξενικός → ξένος
- *ξενιτιά → ξενιτιά
- ξενιτιά

ρισμένος: ❶ α. (μτβ.) κάνω κτ ξεκάθαρο: ~ τη στάση μου/ένα ζήτημα. β. (αμτβ.) γίνομαι ξεκάθαρος: Ξεκαθάρισε η υπόθεση. ❷ (μτβ.) καθαρίζω κτ αφαιρώντας οτιδήποτε άχρηστο: ~ τα χαρτιά μου/το συρτάρι. **ξεκαθάρισμα** το.

ξεκάνω • αόρ. *ξέκανα*: [οικ.] (μτβ.) ❶ σκοτώνω, εξοντώνω κπ: Τον ξέκαναν για να μη μιλήσει στην αστυνομία. ❷ (μτφ.) εξαντλώ σωματικά κπ = ξεθεώνω: Με ξέκανε στη δουλειά!

ξεκαρδίζομαι: (αμτβ.) γελάω πάρα πολύ: Ξεκαρδίστηκαν με τις αστειές γκριμάτσες του. **ξεκαρδιστικός -ή -ό. ξεκαρδισμα** το.

ξεκινώ & -άω: ❶ (μτβ.) κάνω κτ που δεν έκανα πριν = αρχίζω: ~ να διαβάζω/το διάβασμα. ❷ (αμτβ.) η αρχή μου τοποθετείται σε ορισμένο χρονικό σημείο = αρχίζω: Οι αγώνες ~ σε δέκα μέρες. ❸ (αμτβ.) φεύγω από κπ μέρος προς κπ άλλο = αναχωρώ ≠ φτάνω: ~ για το γραφείο. Ξεκίνησα από το χωριό μου και ήρθα στην πρωτεύουσα. **ξεκίνημα** το.

ξεκληρίζω -ομαι: (μτβ.) αφανίζω ολόκληρη οικογένεια ή γενιά, κυρ. χωρίς να αφήσω απογόνους τους: Στο τροχαίο δυστύχημα ξεκληρίστηκε ολόκληρη οικογένεια. **ξεκληρίσμα** το.

ξεκόβω -ομαι • αόρ. *ξέκοψα*, παθ. αόρ. *ξεκόπηκα*, μππ. *ξεκομμένος*: ❶ (αμτβ.) απομακρύνομαι, συνήθ. απότομα, από συντροφιά ή ομάδα. ❷ (μτβ.) απομακρύνω κπ από συντροφιά ή ομάδα: Ξέκοψέ την από την παρέα αυτή, προτού καταστραφεί! ❸ (αμτβ.) παύω να έχω μια συνήθεια: ~ από το ποτό/τα ναρκωτικά. **το ~: α.** αρνούμαι κτ κατηγορηματικά: Ζήτησα από τους γονείς μου να μου πάρουν αυτοκίνητο, αλλά μου το ξέκοψαν. β. δηλώνω κτ κατηγορηματικά: Τους το ξέκοψα: θα σπουδάσω στο εξωτερικό είτε το θέλουν είτε όχι!

ξεκολλώ & -άω -ιέμαι: ≠ κολλώ ❶ (μτβ.) αποσπώ κτ από εκεί που ήταν κολλημένο: ~ αυτοκόλλητα/γραμματόσημα. ~ **το βλέμμα/τα μάτια**: απομακρύνω το βλέμμα από κπ η κτ που μου έχει τραβήξει ολοκληρωτικά την προσοχή, το ενδιαφέρον: Δεν ξεκολλούσε τα μάτια του από πάνω μου! ❷ (αμτβ.) αποσπώμαι από εκεί που ήμουν κολλημένος: Ξεκόλλησε η ταπετσαρία από τον τοίχο. ❸ (μτφ., αμτβ.) απομακρύνομαι από κπ ή κτ στο(ν) οποίο έχω προσκολληθεί: Μου είναι αδύνατον να ξεκολλήσω από αυτό το νησί. **ξεκόλλημα** το ≠ κόλλημα.

ξελασπώνω: (μτφ.) ❶ (μτβ.) βοηθώ κπ να βγει από δύσκολη κατάσταση, κυρίως οικονομι-

κή: Με ξελάσπωσε από τα χρέη μου. ❷ (αμτβ.) βγαίνω από δύσκολη κατάσταση, κυρ. οικονομική. **ξελάσπωμα** το.

ξελέω • αόρ. *ξεείπα & ξείπα*: (αμτβ.) αρνούμαι κτ που έχω πει ή για το οποίο έχω δεσμευτεί, κυρ. στην εκφρ. **λέω και ~!**: Οι σωστοί άντρες δε λένε και ξελένε: ό,τι πουν, το κάνουν!

ξελογιάζω -ομαι: (μτβ.) κάνω κπ να χάσει τα λογικά του, εμπνεοντάς του παράφορο έρωτα = ξεμυαλίζω: Τον ξελόγιασε και εγγατέλειψε την οικογένειά του. **ξελόγιασμα** το.

ξεμακραίνω • αόρ. *ξεμάκρυνα*: (αμτβ.) ❶ απομακρύνομαι με αργό ρυθμό ≠ πλησιάζω: Έβλεπε τα καράβια να ~ από το λιμάνι. ❷ (μτφ.) παύω να κάνω παρέα με κπ = αποξενώνομαι. **ξεμακρος -η -ο**: αυτός που είναι μακριά = απόμακρος, απομακρυσμένος ≠ κοντινός: ~ μέρος/κτίσμα/οπίτι. **ξέμακρο** (επίρρ.).

ξέμενω • αόρ. *ξέμεινα*: (αμτβ.) ❶ (+ από) παύω να έχω κτ, μου τελειώνει κτ, κυρίως επειδή δε φρόντισα να εφοδιαστώ = μένω: Ξέμεινα από τρόφιμα. ❷ παραμένω σε ένα μέρος ή σε μια κατάσταση, παρά τη θέλησή μου ή αντίθετα με άλλους: Ξέμεινε στο χωριό φροντίζοντας τα χωράφια. Τέλος Αυγούστου λίγοι τουρίστες μόνο είχαν ξέμεινει στο νησί. ❸ μένω πίσω από την υπόλοιπη ομάδα ή παρέα: Όλη η τάξη περίμενε δύο μαθητές που είχαν ξέμεινει στην αυλή!

ξεναγώ -ούμαι: (μτβ.) δείχνω στους επισκέπτες ενός τόπου τα αξιοθέατά του δίνοντας σχετικές πληροφορίες (ιστορικές, αρχαιολογικές κτ.): Μας ξενάγησαν στον χώρο της Ακρόπολης. **ξενάγηση** η. **ξεναγός** ο, η: πρόσωπο που κάνει ξεναγήσεις. **σχ. διεξάγω**.

Από τα ξέν(ος) + άγω «οδηγώ».

ξενίζω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ σε κπ έκπληξη, συνήθως δυσάρεστη = παραξενεύω: Δε με ~ η επιπόλαιη συμπεριφορά του, την περίμενα.

ξενιτιά η: ξένος τόπος ή χώρα όπου πάει κπ συνήθως για να εργαστεί, λόγω μεγάλης οικονομικής δυσχέρειας, και (συνεκδ.) η διαμονή στον συγκεκριμένο τόπο = τα ξένα: Λείπει χρόνια στην ~. **ξενιτεύομαι** • μππ. *ξενιτεμένος*: (αμτβ.) φεύγω στην ξενιτιά = μεταναστεύω, αποδημώ. **ξενιτεμός** ο.

Από το ελνστ. *ξενιτία* (από το ΑΕ ρ. *ξενιτεύομαι*). Επομένως, η γραφή με -ει- είναι πιο σωστή. Ο τ. *ξενιτιά* προέκυψε από ορθογραφική απλοποίηση.

ξενοδοχείο το: κτίριο ή συγκρότημα ειδικά διαμορφωμένο για σύντομη διαμονή: ~ πολυτελείας/α', β', γ' κατηγορίας. **ξενοδόχος** ο, η & [οικ.] **ξενοδόχα** η: ιδιοκτήτης ή υπεύθυνος ξενοδοχείου. **λογαριάζω χωρίς τον ~**: εκτιμώ κατάσταση ή παίρνω απόφαση χωρίς να λάβω υπόψη κπ σημαντικό παράγοντα: *Για το πάρτι ~, αφού το σπίτι δεν είναι δικό σου!* **ξενοδοχειακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ξενοδοχείο: ~ εγκαταστάσεις/υπηρεσίες/εξοπλισμός.

ξε(γ)νοιάζω: (αμτβ.) απαλλάσσομαι από έγνοιες, ανησυχίες: *Ανέλαβε άλλος το μαγαζί και ξένοιασα.* **ξέ(γ)νοιαστος -η -ο**: αυτός που δεν έχει έγνοιες = ανέμελος: ~ άνθρωπος/διακοπές/ζωή. **ξέ(γ)νοιαστα** (επίρρ.). **ξε(γ)νοιασιά**: η ιδιότητα ή κατάσταση του ξένοιαστου = ανεμελιά.

ξένος -η -ο: ❶ αυτός που προέρχεται από άλλον τόπο ή άλλη χώρα ≠ ντόπιος: ~ προϊόντα/γλώσσα. ❷ αυτός που δε μας ανήκει ≠ δικός μου: *Μην παίρνεις το ~ βιβλίο!* **ξένος** ο, -η η: ❶ πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της χώρας όπου βρίσκεται μόνιμα ή προσωρινά = [επίσ.] αλλοδαπός ≠ ντόπιος, ιθαγενής: *Οι ~ ενισχύουν τον τουρισμό μας.* ❷ πρόσωπο που δε γνωρίζουμε = άγνωστος ≠ γνωστός: *Μη μιλάς σε ξένους!* **ξένα** τα • μόνο ον. και αιτ.: [οικ.] ξενιτιά. **ξενικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ξένους (ουσ., σημ. 1): ~ συνήθεια/προφορά.

ξενοφοβία η: φόβος ή απέχθεια απέναντι στους ξένους (ουσ., σημ. 1) ≠ ξενοφιλία. **ξενόφοβος -η -ο**. **ξενοφοβικός -ή -ό**.

ξενυχτώ & -άω • μππ. ξενυχτισμένος: ❶ (αμτβ.) περνάω όλη τη νύχτα, ή ένα μεγάλο μέρος της, χωρίς να κοιμηθώ, συνήθως για να κάνω κτ ≠ κοιμάμαι: ~ κάθε βράδυ, για να διαβάσει. *Χθες ξενύχτησαν σε κάποιο μπαρ.* ❷ (μτβ.) δεν αφήνω κπ να κοιμηθεί: *Κάθε βράδυ μας ~ το μωρό.* **ξενύχτης** ο • πληθ. ξενύχτηδες, -ισσα η: ❶ πρόσωπο που ξενυχτά πολύ συχνά διασκεδάζοντας. ❷ αυτός που δεν έχει κοιμηθεί την προηγούμενη νύχτα = ξενυχτισμένος. **ξενύχτι** το: το να ξενυχτά κπ: *Με τόσο ~ στη δουλειά, γρήγορα πήρε προαγωγή. Έφαγε τα λεφτά του στα ξενύχτια.* ❧ σχ. **ξαγρυπνώ**.

ξεπαγιάζω • μππ. ξεπαγιασμένος: = παγώνω ❶ (αμτβ.) κρυώνω πάρα πολύ, υποφέρω από το κρύο. ❷ (μτβ.) κάνω κπ να νιώθει έντονο κρύο: *Μας ξεπάγιασες, κλείσε το παράθυρο!* **ξεπάγιασμα** το.

ξεπατώνω -ομαι: [οικ.] (μτβ.) ❶ κουράζω υπερβολικά κπ, συνήθως λόγω πολλής δουλειάς, ή φθείρω, καταστρέφω κτ λόγω υπερβολικής χρήσης = ξεθεώνω, εξαντλώ. ❷ (για φυτά) βγάξω από το έδαφος φυτό μαζί με τις ρίζες του = ξεριζώνω. **ξεπάτομα** το.

ξεπερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ αποδεικνύομαι καλύτερος ή ανώτερος από κπ άλλο σε αναμέτρηση ή σύγκριση = περνάω: *Τον ~ σε εξυπνάδα.* ❷ αντιμετωπίζω δύσκολη κατάσταση ή εμπόδιο με επιτυχία: ~ τον κίνδυνο/την κρίση. ❸ περνάω σημείο ή όριο, πραγματικό ή νοητό = [επίσ.] υπερβαίνω: *Ο πληθωρισμός ξεπέρασε το 3,5%.* ❹ παθ. (για ιδέες, ενέργειες κτλ.) δεν είμαι σύμφωνος με το πνεύμα της εποχής μου, έχω αντικατασταθεί από κτ νεότερο, σύγχρονο: *Πρόκειται για ένα έργο διαχρονικό, που δε θα ξεπεραστεί ποτέ!* **ξεπερασμένες αντιλήψεις/ιδέες**. **ξεπέρασμα** το.

ξεπέφτω • μππ. ξεπεσμένος: (αμτβ.) ❶ χάνω σε ηθική αξία, κύρος, κοινωνική θέση, οικονομική δύναμη κτλ. = παρακαμάζω, υποβαθμίζομαι: *Έχασαν την περιουσία τους και ξέπεσαν.* **ξεπεσμένος αριστοκράτης**. ❷ χάνω την αξιοπρέπειά μου: *Ξέπεσε χαμηλά για λίγα χρήματα.* **ξεπεσμός** ο: ηθικός/κοινωνικός ~.

ξεπλένω -ομαι • αόρ. **ξέπλυνα**, παθ. αόρ. **ξεπλύθηκα**, μππ. **ξεπλυμένος**: (μτβ.) ❶ ρίχνω άφθονο νερό σε κτ, για να φύγει η σαπουνάδα ή για να το καθαρίσω πρόχειρα: ~ ρούχα/μαλλιά = ξεβγάζω. *Ξέπλυνε το πουκάμισο αμέσως, μήπως και φύγει ο λεκές!* ❷ [οικ.] νομιμοποιώ, μέσω τραπεζικών διαδικασιών, χρήματα από παράνομες ενέργειες: ~ χρήματα από ναρκωτικά. ❸ (μτβ.) αφαιρώ ηθικό βάρος, προσβολή: *Τέτοια προσβολή μόνο με αίμα ξεπλένεται.* **ξέπλυμα** το.

ξεπουλώ & -άω -ιέμαι • μππ. ξεπουλημένος: [οικ.] (μτβ.) ❶ πουλώ κτ σε πολύ χαμηλή τιμή, λόγω οικονομικής ανάγκης = [επίσ.] εκποιώ: *Για να πληρώσει τα χρέη, ξεπούλησε ό,τι είχε και δεν είχε.* ❷ (& με παράλ. αντικ., για έμπορο) πουλώ όλο μου το εμπόρευμα ή κπ είδη σε πολύ χαμηλή τιμή: *Το κατάστημα ~ λόγω ανακαίνισης.* ❸ [κακόσ.] (μτβ.) προδίδω κπ ή κτ (ιδέα, ιδανικό κτλ.) με αντάλλαγμα κτ υλικό: *Για τα λεφτά ~ και τη μάνα του.* **ξεπούλημα** το.

ξέρα η: βράχος που είναι καλυμμένος ή προεξέχει ελάχιστα από την επιφάνεια της θάλασσας: *Το πλοίο ναυάγησε, γιατί έπεσε σε ~.*

ξεραΐλα η: [οικ.] ❶ έλλειψη βροχής και γενικό-

ξενοδοχειακός → ξενοδοχείο
ξενοδοχείο
ξένος
ξενοφοβία
ξενύχτω → ξενύχτης
ξενοστάζω → ξενύχτι
ξενύχτι → ξενυχτώ
ξενυχτώ
ξεπαγιάζω
ξεπατώνω → ξεπατώνω
ξεπατώνω
ξεπερνάω → ξεπερνάω
ξεπέφτω
ξεπλένω → ξεπλένω
ξεπλένω
ξεπλένω
ξεπλούτω → ξεπλούτω
ξεπουλώ
ξεπουλώ
ξεπουλώ → ξεπουλώ
ξεραΐλα
ξεραΐλα
ξεραΐλα → ξεραΐλα
ξεραΐλα → ξεραΐλα

Ξεριζώνω
Ξεφαντώνω

- Ξεριζώνω
- Ξερονώ
- Ξερό-
- Ξερόβηχας → Ξερο-
- Ξερόβηχω → Ξερο-
- Ξερόβορρι → Ξερο-
- Ξερογλείφομαι → Ξερο-
- Ξεροκαταπίνω → Ξερο-
- Ξεροκεφαλιά → Ξερο-
- Ξεροκέφαλος → Ξερο-
- Ξερόκλαδο → Ξερο-
- Ξεροκόμματο → Ξερο-
- Ξερονήσι → Ξερο-
- Ξερός → Ξηρός
- Ξερόσταλιάζω → Ξερο-
- Ξεροσφύρι → Ξερο-
- Ξερότοπος → Ξερο-
- Ξερόχορτο → Ξερο-
- Ξεροψήνω → Ξερο-
- Ξερόψωμο → Ξερο-
- Ξερώ
- Ξεσηκώνω
- Ξεσκεπάζω → Ξε-
- Ξεσκονίζω → Ξε-
- Ξεσκουριάζω → Ξε-
- Ξεσπιτώνω → Ξε-
- Ξεσπώ
- Ξεστομίζω → Ξε-
- Ξεσφίγω → Ξε-
- Ξετροπώνω → Ξε-
- Ξετυλίγω → Ξε-
- *Ξετυλιζώ → Ξεφυτιλιζώ
- Ξεφαντώνω

τερα υγρασίας = Ξηρασία, [επισ.] ανομβρία: *Στέγνωσαν τα χωράφια από την ~.* ② (συνεκδ.) τόπος με περιορισμένη ή καθόλου βλάστηση εξαιτίας Ξηρασίας: *Τα άγρια ζώα δε βρίσκουν τροφή στην ~.*

Ξεριζώνω -ομαι: (μτβ.) ① τραβώ και βγάζω από το έδαφος φυτό μαζί με τις ρίζες του = Ξεπατώνω: *~ αγριόχορτα.* ② (μτφ.) διώχνω με τη βία κπ από το μέρος όπου κατοικεί: *Το 1922 Ξεριζώθηκαν οι Έλληνες από τη Μ. Ασία.* ③ (μτφ.) εξαφανίζω κτ οριστικά, συνήθως με δραστικό τρόπο = Ξεαλείφω: *~ το κακό συνήθειο.* **Ξερίζωμα** το: το να Ξεριζώνει κπ κτ (σημ. 1 & 3). **Ξεριζωμός** ο: το να Ξεριζώνει κανείς κπ (σημ. 2): *ο ~ των Ποντιών.*

Ξερνώ & -άω: ① (αμτβ.) κάνω εμετό: *Ένωθα αηδία, μου εροχόταν να Ξεράσω.* ② (μτβ.) βγάζω από μέσα μου κτ, συνήθως ορμητικά: *Από το χτύπημα Ξερνούσε αίμα.* (& μτφ.) *Τα πολυβόλα Ξερνούσαν φωτιά.* ③ (μτφ., μτβ.) αποκαλύπτω κτ: *Μόλις τη ρώτησαν, το Ξέρασε το μυστικό.* **Ξέρασμα** το: ① το αποτέλεσμα του Ξερνώ (σημ. 1) = εμετός, Ξερατό. ② [κακόσ.] (μτφ.) ως χαρακτηρισμός για κτ αηδιαστικό: *Δεν μπορώ να σε ακούω άλλο, τι Ξεράσματα είναι αυτά! Ξερατό το.*

Ξερο- & Ξερό-: ως α΄ συνθ. δηλώνει ① ότι αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ. α. είναι Ξερό ή χαρακτηρίζεται από απουσία υγρών: Ξερόκλαδο, Ξεροκαταπίνω, Ξεροψήνω. β. δεν έχει βλάστηση: Ξερονήσι. γ. δεν έχει ευελιξία: Ξεροκέφαλος, Ξεροκεφαλιά.

Ξερογλείφομαι: (αμτβ.) δείχνω ιδιαίτερη επιθυμία ή λαχτάρα για κτ ή κπ: *Βλέπω τα φαγητά και ~.*

Ξερός -ή -ό: ① αυτός που δεν έχει νερό ή υγρασία, που έχει χάσει τα υγρά του: *Τα καλοκαίρια το πηγάδι είναι ~, χωρίς σταγόνα νερό.* = στεγνός. *~ δέγμα/χείλη/κλίμα.* *~ σύκα* = αποξηραμένος ≠ φρέσκος. *~ χόρτα* ≠ χλωρός. ② αυτός που δεν έχει βλάστηση: *Ήταν ένα νησί ~ και άνυδρο.* ③ [οικ.] (μτφ.) α. αυτός που έχει χάσει τις αισθήσεις του ή τη ζωή του = αναισθητός, νεκρός: *Ακούστηκε μία πιστολιά κι έπεσε ~ στο πάτωμα.* β. αυτός που είναι πολύ κουρασμένος: *Έπεσα ~ για ύπνο.*

④ (μτφ.) αυτός που είναι απότομος: *~ κρό-*

τος. ⑤ (μτφ.) αυτός που δε συνοδεύεται από κτ άλλο και δεν είναι συνήθως αρετός = σκέτος: *Με μία ~ σύνταξη πώς να ζήσεις; ~ κεφάλι:* αυτός που δεν ακούει ή δεν πείθεται από τους άλλους = Ξεροκέφαλος, πεισματάρης, ισχυρογνώμων. **Ξερά** (επίρρ.). **Ξερό** το: [μειωτ.] ① χέρι ή πόδι: *Μάζεψε το ~ σου!* ② κεφάλι: *Κάνει ό,τι κατεβάσει το ~ του!* **Ξεραίνω -ομαι** • αόρ. Ξέρανα, παθ. αόρ. Ξεράθηκα, μπλ. Ξεραμένος: ① (μτβ.) α. κάνω κτ Ξερό (σημ. 1): *Το καλοριφέρ ~ την ατμόσφαιρα.* β. [οικ.] προκαλώ έντονο πόνο και μούδιασμα σε μέρος του σώματος: *Έπεσε το σφυρί στο πόδι και με Ξερανε!* ② παθ. πέφτω σε βαθύ ύπνο, συνήθως από κούραση: *Μόλις ήρθε σπίτι, έπεσε και Ξεράθηκε!*

Από το ΑΕ Ξηρός (ξ λ.).

Ξερώ • μόνο ενστ. & πρτ. *ήξερα:* = γνωρίζω (μτβ.) ① έχω κτ υπόψη μου ≠ αγνώω: *~ ότι θα φύγετε - μου το είπε η Μαρία.* ② κατέχω ως γνώση, συνήθως μετά από μελέτη ≠ αγνώω: *~ Αγγλικά/να γράφω.* ③ έχω συναντήσει κπ ή έχω ακούσει για κπ: *Τον ~, πηγαίναμε σχολείο μαζί.* ④ (+ για) έχω ορισμένη εντύπωση για κπ ή κτ: *Τον ήξερα για νευρικό, αλλά έπεσα έξω.*

Ξεσηκώνω -ομαι • αόρ. Ξεσήκωσα, μπλ. Ξεσηκωμένος: (μτβ.) ① προκαλώ αναστάτωση, έντονες αντιδράσεις: *Η απόφαση Ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων.* ② παροτρύνω κπ με έντονο τρόπο να κάνει κτ: *Τον Ξεσήκωσε να βγουν.* ③ αντιγράφω κτ πιστά: *Ξεσήκωσε το σχέδιο του επίπλου από ένα περιοδικό.* **Ξεσηκωμός** ο: μαζική εξέγερση. **Ξεσήκωμα** το.

Ξεσπώ & -άω: (αμτβ.) ① (συνήθ. για κτ αρνητικό) εκδηλώνομαι Ξαφνικά και έντονα: *~ καταιγίδα/εμφύλιος πόλεμος.* ② (+ σε) α. εκφράζω τα συναισθήματά μου με έντονο τρόπο: *~ σε λυγμούς.* β. εκτονώνω την οργή μου σε κπ ή κτ: *Είχε προβλήματα στη δουλειά και Ξεσπούσε στη γυναίκα του.* **Ξεσπασμα** το.

Ξεφαντώνω: (αμτβ.) διασκεδάζω με έντονο τρόπο = γλεντώ: *Το πάρτι είχε μεγάλη επιτυχία, Ξεφαντώσαμε ως το πρωί.* **Ξεφάντωμα** το.

Από το ελνστ. ρ. *έκφαντῶ*, και αυτό από το ΑΕ *έκφαντος* «φανερωμένος».

Σύνθετα με το Ξερο- Ξερό, χωρίς υγρά
Ξερόβηχας
Ξεροβήχω

Ξεροβορρι
Ξεροκόμματο
Ξερόχορτο
Ξερόψωμο

Χωρίς βλάστηση
Ξερότοπος

ξεφεύγω • αόρ. *ξέφυγα*: ❶ (αμτβ.) γλιτώνω από κπ ή κτ δυσάρεστο, επικίνδυνο κτλ.: ~ από τη μιζέρια. *Ξέφυγε από τα περιπολικά που τον κυνηγούσαν.* = διαφεύγω. ❷ (μτβ.) φεύγω από τη θέση που βρίζομαι, συνήθως απότομα και γρήγορα, από έλλειψη ελέγχου ή προσοχής: *Του ξέφυγε το τιμόνι/το παιδί από το χέρι.* ❸ (μτβ.) περνώ απαρατήρητος, δε γίνομαι αντιληπτός: *Σου ξέφυγε ένα λάθος.* **δε μου ~ τίποτα**: έχω τον πλήρη έλεγχο ή γνωρίζω καλά μια κατάσταση. ❹ (αμτβ.) δεν είμαι σύμφωνος με τον κανόνα ή το σύνθημα: *Ο πίνακας αυτός ~ από τα στερεότυπα.*

ξέφτι το: κλωστή που κρέμεται από την άκρη φθαγμένου υφάσματος: *Τα ρούχα της, ξεσκισμένα, κρέμονταν σε ξέφτια.* **ξεφτίζω & ξεφτώ & -άω** (μτβ. & αμτβ.). **ξέφτισμα** το.

ξεφτιλίζω -ομαι • μππ. *ξεφτιλισμένος*: (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να φαίνεται γελοίος, μειώνω το κύρος ή την αξιοπρέπεια κπ = γελοιοποιώ: *Με τη νίκη του αυτή ξεφτίλισε όλα τα φαβορί.* **εξευτελίζω**. **ξεφτίλισμα** το. **ξεφτίλας** ο. -α η.

Προέρχεται, κατά άλλους, από το *ξεφτιλίζω* «βγάζω το φτίλι από το λυχνάρι», ενώ κατά άλλους από το *εξευτελίζω* «ταπεινώνω» (οπότε και ως ορθή γραφή προκρίνεται ο τ. *ξευτελίζω*).

ξέφωτο το: έκταση γης μέσα σε δάσος, χωρίς δέντρα ή έντονη βλάστηση και, συνεπώς, με πολύ φως.

ξεχειλίζω • μππ. *ξεχειλισμένος*: ❶ (αμτβ.) **α.** (για υγρά) ξεπερνά τα χείλη δοχείου, με αποτέλεσμα να χύνονται απ' έξω: *Πρόσεχε, η μπίρα ~!* **β.** (για λίμνες, ποτάμια κτλ.) πλημμυρίζω, έχω υπερβολικά μεγάλη ποσότητα νερού: *Η λίμνη ξεχειλισε.* **ξεχειλισε το ποτήρι**: για κατάσταση που ξεπερνά κάθε όριο: *Φτάνει πια, ~!* ❷ (μτβ.) βάζω υγρό σε δοχείο, ξεπερνώντας τα χείλη του, με αποτέλεσμα να χύνεται απ' έξω. ❸ (μτφ., αμτβ.) ξεπερνά τα φυσιολογικά όρια: *Ο πόνος του ξεχειλισε.* **ξεχειλός -η -ο**. **ξεχείλα** (επίρρ.).

ξεχνώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ (& με παράλ. αντικ.) δε συγκρατώ στη μνήμη μου = λησμονώ ≠ θυμάμαι: *Ξέχασα το όνομά του - πώς είπε ότι τον λένε; Η πρώτη αγάπη δεν ξεχνιέται ποτέ!* ❷ δεν κάνω κπ ή δε φέρνω μαζί μου κτ, επειδή δεν το σκέφτηκα, δεν το θυμήθηκα ≠ θυμάμαι: *Ξέχασα το πορτοφόλι μου στο σπίτι!* ❸ παθ. αφαιρούμαι, σταματώ να σκέφτομαι κτ

που με απασχολεί: *Ξεχνιέται με τη μουσική.* **περασμένα ξεχασμένα**: για δυσάρεστο γεγονός από το παρελθόν που δεν πρέπει να μας απασχολεί πια: *Ας μονιάσουμε, ~ όλα!* **ξεχασιάρης -α -ικο**: αυτός που ξεχνάει εύκολα.

ξεχωρίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) βάζω κτ χωριστά από κτ άλλο = χωρίζω: ~ τα βρόμικα ρούχα από τα καθαρά. ❷ (μτβ.) αναγνωρίζω κπ ή κτ ως συγκεκριμένο ή διαφορετικό από άλλο(ν) της ίδιας κατηγορίας με βάση κπ χαρακτηριστικό = διακρίνω: *Δεν ~ τα δίδυμα - είναι ίδια!* ❸ (μτβ.) κάνω διακρίσεις: *Ποτέ δεν ξεχώρισα κανένα παιδί - όλα τα αγαπούσα το ίδιο.* ❹ (αμτβ.) ξεπερνάω τους ομοίους μου σε επιδόσεις = διακρίνομαι: *Ως μαθητής ~ από την υπόλοιπη τάξη.* **ξεχωριστός -η -ό**: ❶ αυτός που ξεχωρίζει (σημ. 4) = διαλεκτός, εκλεκτός: ~ άνθρωπος / ικανότητες. ❷ αυτός που γίνεται ή υπάρχει χωριστά από άλλους της ίδιας κατηγορίας ή αποκλειστικά για κπ ή κτ = χωριστός: *Κοιμούνται σε ~ κρεβάτια.* **ξεχωριστά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ξέχωρος -η -ο**: αυτός που έχει ξεχωριστεί (σημ. 1). **ξέχωρα** (επίρρ. + από): ❶ χωριστά: *Περπατούσε ~ από τους υπόλοιπους.* ❷ εκτός: ~ από αυτό, έχεις κάτι άλλο να πεις;

ξεψυχώ & -άω: (αμτβ.) ❶ αφήνω την τελευταία μου πνοή = πεθαίνω: *Ξεψύχησε στα χέρια του γιου της.* ❷ (μτφ.) παύω να υπάρχω: *Ξεψύχησε και η τελευταία μου ελπίδα.* **ξεψυχισμένος -η -ο**: (μππ. ως επίθ., μτφ.) αυτός που κεντεύει να ξεψυχήσει: ~ φωνή (που σχεδόν δεν ακούγεται). **ξεψυχισμένα & ξέψυχα** (επίρρ.).

ξηλώνω -ομαι • μππ. *ξηλωμένος*: (μτβ.) ❶ κόβω τις ραφές υφάσματος σε κπ σημείο ή αποσπώ κτ από το σημείο όπου είναι ραμμένο, κεντημένο κτλ.: *Ξηλώθηκε ο ποδόγυρος.* ❷ διαλύω κτ στα μέρη από τα οποία αποτελείται: *Ξηλώσαμε τη στέγη του σπιτιού.* ❸ [οικ.] (μτφ.) παύω κπ από τη δουλειά του = απολύω. ❹ [οικ.] (μτφ.) παθ. ξοδεύω πολλά χρήματα: *Αυτό το κόσμημα είναι πολύ ακριβό, θα ξηλώθηκες για τα καλά!* **ξηλώμα** το.

ξημερώνει: ❶ απρόσ. ανατέλλει ο ήλιος = χαράζει ≠ βραδιάζει: *Είναι 5 η ώρα, σε λίγο θα ξημερώσει.* ❷ **τριτοπρόσ. α.** (αμτβ.) ξενικά ορισμένη χρονική περίοδος: *Αύριο ~ μια καινούρια μέρα.* **β.** (μτβ.) επιφυλάσσω κτ για κπ: *Τι θα μας ξημερώσει αύριο ο Θεός;* **ξημερώνομαι & ξημερώνω**: (αμτβ.) με βρίσκει η καινούρια μέρα άπνοο, μένω ξύπνιος μέχρι το πρωί: *Ας τελειώνουμε, ξημερωθήκαμε πια!* **ξημερώσαμε παίζοντας χαρτιά**. **ξημέρωμα** το.

Ξεφεύγω
ξεφορτώνω → ξε-
ξεφορσκώνω → ξε-
ξέφτι
ξέφτιζω → ξέφτι
ξεφτίλα → ξεφτιλίζω
ξεφτίλας → ξεφτιλίζω
ξεφτιλίζω
ξέφτισμα → ξέφτι
*ξεφτύζω → ξεφτίζω
ξεφτώ → ξέφτι
ξέψυχα → ξεψυχώ
ξεψυχάω → ξε-
ξεψυχώνω → ξε-
ξέφωτο
ξεχειλίζω
ξεχειμάζω → ξε-
ξεχειμωνιάζω → ξε-
ξεχνώ
ξεχρώνω → ξε-
ξεχτενίζω → ξε-
ξεχνομαι → ξε-
ξέχωρα → ξεχωρίζω
ξεχωρίζω
ξέχωρος → ξεχωρίζω
ξέψυχα → ξεψυχώ
ξηλώνω
ξημέρωμα → ξημερώνει
ξημερώνομαι → ξημερώνει
ξημερώνω → ξημερώνει

- ξηράση → ξηρός
- ξηρασία → ξηρός
- ξηρός → ξηρός
- ξιδι → ξιδι
- ξινός → ξινός
- ξινό → ξινό
- ξοδεύω → ξοδεύω
- ξομολογώ → ξομολογώ
- ξορκίζω → ξορκίζω
- ξοφλώ → ξοφλώ
- *ξύδι → ξύδι
- ξύλανθοακας → ξύλο
- ξύλαποθήκη → ξύλο
- ξύλεια → ξύλο
- ξύλεμποριο → ξύλο
- ξύλεμπορος → ξύλο
- ξύλια → ξύλο
- ξύλιαζω → ξύλο
- ξύλο → ξύλο
- ξύλογλυπτική → ξύλο
- ξύλοδαρμός → ξύλο
- ξύλοκατασκευή → ξύλο
- ξύλοκολλα → ξύλο
- ξύλοκόπος → ξύλο
- ξύλοκοπώ → ξύλο
- ξύλοπάπουτσο → ξύλο
- ξύλόπορτα → ξύλο
- ξύλοσκεπή → ξύλο
- ξύλουργείο → ξύλο
- ξύλουργός → ξύλο
- ξύλοφορτώνω → ξύλο
- *ξύλωνω → ξύλωνω
- *ξύνος → ξύνος
- ξύνω → ξύνω

ξηρά η: έκταση γης που δεν καλύπτεται από νερό και, κατά κανόνα, από θάλασσα = στεριά.

Από το ΑΕ ξηρά (ουσιαστικοποιημένο θηλ. του επιθ. ξηρός).

ξηρασία η: ❶ παρατεταμένη περίοδος απουσίας βροχής σε έναν τόπο = [επίσ.] ανομβρία. ❷ κατάσταση κατά την οποία παρατηρείται έλλειψη υδρατμών στην ατμόσφαιρα ≠ υγρασία.

ξηρός -ή & [επίσ.] -ά -ό: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη υγρασίας: ~ *δέρμα/κλίμα*.

ξηροί καρποί: αμύγδαλα, φιστίκια κτλ. που έχουν αποξηρανθεί. **ξηρά τροφή**: πρόχειρη, αμαγειρευτή τροφή, χωρίς υγρά. **ξηρότητα** η. **ξηραίνω -ομαι** (μτβ.). **ξηραση** η. ✎ **ξηρός**.

ξίδι το: υγρό με έντονη ξινή γεύση, που προέρχεται συνήθως από κρασί και χρησιμοποιείται στη μαγειρική. **ξιδάτος -η -ο**.

Από το μsn. ξίδι(ν), και αυτό από το ελνστ. ὀξιδιον, υποκορ. του ΑΕ ὄξος. Συχνή είναι και η γραφή ξίδι, που, όμως, δε δικαιολογείται.

ξινός -ή -ό: ❶ (για φαγητό ή τροφίμο) ≠ γλυκός α. αυτός που μοιάζει στη γεύση με το ξίδι ή το λεμόνι. β. αυτός που δεν είναι ώριμος και γλυκός: ~ *σταφύλια*. ❷ (μτφ., για άνθρ.) αυτός που είναι δύστροπος ή δυσάρετος στην όψη: *Μας κοιτούσε με ύφος ~, σαν να μη μας ήθελε εκεί. κτ μου βγαίνει ~βγάζω κτ ~ σε κπ. κτ* ξεκινά με καλές προϋποθέσεις, αλλά καταλήγει άσχημα: *Χτύπησα, και η εκδρομή μου βγήκε ξινή. ξινίζω* • μππ. **ξινισμένος**: ❶ (μτβ.) κάνω κτ ξινό. ❷ (αμτβ.) γίνομαι ξινός. **ξινίλα** η.

ξίφος το: είδος όπλου με λεπτή και μακριά λεπίδα. ✎ σχ. **σπαθί**.

ξόανο το: ❶ (στην αρχαιότητα ή σε πρώιμους πολιτισμούς) ξύλινο λατρευτικό ομοίωμα θεού, συνήθως κακότεχνο. ✎ σχ. **άγαλμα**. ❷ [μειωτ.] (μτφ.) άνθρωπος άσχημος ή ανόητος. ✎ σχ. **ξύνω**.

ξοδεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ διαθέτω χρήματα για την απόκτηση αγαθού, για παροχή υπηρεσίας κτλ. = δαπανώ, χαλώ: ~ *πολλά λεφτά σε ταξίδια*. ❷ χρησιμοποιού αγαθό = καταναλώνω: *Το και-*

νούριο μου αυτοκίνητο ~ πολλή βενζίνη. ❸

(μτφ.) χρησιμοποιού χρόνο, δυνάμεις κτλ., συνήθως με σπατάλη: *Άδικα ξόδεψα τόσες ώρες να του εξηγή - τίποτε δεν κατάλαβε!* ❹ παθ. δαπανώ (μεγάλα) χρηματικά ποσά: *Άσε, μην ξοδεύεσαι, πληρώνω εγώ!* ✎ σχ. **δαπανώ. ξόδεμα** το: το να ξοδεύεται ή να ξοδεύει κπ κτ και αυτό που ξοδεύει: *Δεν έχω λεφτά για ~.*

ξόρκι το: λόγια με μαγική δύναμη. **ξορκίζω -ομαι** (μτβ.).

ξοφλώ & -άω -τέμαι: ❶ [οικ.] (μτβ.) εξοφλώ. ❷ (αμτβ.) χάνω τις ικανότητές μου και, συνεπώς, δεν έχω μέλλον: *Ξόφλησε πια ως αθλήτης μετά τον τραυματισμό του. ξοφλημένος -η -ο: (μππ. ως επίθ.) αυτός που έχει ξοφλήσει (σημ. 2).*

ξύλο το: ❶ α. σκληρό υλικό από το οποίο αποτελείται ο κορμός και τα κλαδιά των δέντρων: ~ *καρδιάς/αχλαδιάς*. β. (συνεκδ.) κομμάτι ξύλου ή υλικό που προέρχεται από τον κορμό ή τα κλαδιά των δέντρων: ~ *πατώματος. Τον χτύπησε με ένα ~ στο κεφάλι. Τίμο ξύλο*: κομμάτι από τον Σταυρό του Χριστού. ❷ (μτφ.) τιμωρία ή βίαιη επίθεση σε κπ με χτυπήματα στο σώμα: **τρώω/δίνω/ρίχνω (ένα χέρι) ~** = δέρνω. **ξύλινος -η -ο & ξυλένιος -α -ο. ξυλία** η: χτύπημα με βέργα ή με το χέρι. **ξύλιαζω** • μππ. **ξύλιασμένος**: (αμτβ.) γίνομαι άκαμπτος σαν ξύλο από το κρύο: *Ξύλιασαν τα χέρια μου από το κρύο!* **ξύλεια** η: κατεργασμένα ξύλα που προέρχονται από το κόψιμο των δέντρων.

ξύλο- & ξυλό- & ξυλ- (προστά από φωνήεν): ως ά συνθ. δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. ❶ είναι κατάλληλο για ή προέρχεται ή φτιάχνεται από ή ασχολείται με το ξύλο (σημ. 1): **ξύλοκατασκευή, ξυλέμπορος**. ❷ σχετίζεται με το ξύλο (σημ. 2): **ξύλοκοπώ**.

ξύνω -ομαι • παθ. αόρ. **ξύθηκα & ξύστηκα**, μππ. **ξύ(σ)μένος**: (μτβ.) ❶ τρίζω με τα νύχια ή άλλο αιχμηρό αντικείμενο το δέρμα μου: *Έξυνε την πλάτη του, γιατί είχε φαγούρα. ~ (παλιές) πληγές*: θυμίζω σε κπ κτ δυσάρεστο από το παρελθόν. ❷ τρίζω με αιχμηρό αντικείμενο επιφάνεια, για να αφαιρέσω επιφανειακό στρώμα: *Έξυσα τα έπιπλα, πριν τα βάψω, για*

Σύνθετα με ξύλο-

ξύλο (σημ. 1)	ξύλογλυπτική
ξύλάνθοακας	ξύλόκολλα
ξύλαποθήκη	ξύλοκόπος
ξύλεμποριο	ξύλοπάπουτσο

ξύλο (σημ. 2)
ξύλοδαρμός
ξύλοκατασκευή
ξύλοκοπώ
ξύλουργείο
ξύλουργός

να φύγει το παλιό χρώμα. ❸ χρησιμοποιού ειδικό όργανο για να κάνω κτ αιχμηρό: ~ τη μύτη του μολυβιού. **ξύσιμο** το. **ξυστός -ή -ό**: αυτός που μπορούμε να ξύσουμε: ~ λαχείο. **ξυστά** (επίρρ.): πολύ κοντά, σχεδόν εξ επαφής: Πέρασε ~ από τον τοίχο, μόνο που δεν τον ακούμπησε! **ξύσμα** το: οτιδήποτε βγαίνει από το ξύσιμο επιφάνειας: ~ λεμονιού. **ξύστρα & ξυστήρα η & ξυστήρι** το: εργαλείο με ξυράφι, κατάλληλο για το ξύσιμο μολυβιών.

Από το ΑΕ ρ. ξύω παράγονται τα ξύνω, ξυρίζω, ξυράφι και τα παράγωγά τους, ενώ ετυμολογικά συγγενές είναι και το ρ. ξέω, από το οποίο προέρχεται το ξόανο.

ξυπνώ & -άω: ❶ α. (αμτβ.) παύω να κοιμάμαι ≠ κοιμάμαι: ~ στις 8 το πρωί. β. (μτβ.) κάνω κπ να σταματήσει να κοιμάται ≠ αποκοιμίζω: Φωνάζετε και θα ξυπνήσετε το μωρό! ❷ (μτφ.) α. (αμτβ.) αρχίζω να αντιλαμβάνομαι (σωστά) ό,τι συμβαίνει γύρω μου: Δεν είχα καταλάβει τι συνέβαινε, αλλά τώρα ξύπνησα. β. (μτβ.) κάνω τους άλλους να καταλάβουν κτ: Να είσαι καλά που με ξύπνησες και κατάλαβα τι άνθρωπος είναι! **ξύπνημα** το. **ξύπνιος -α -ο**: ❶ αυτός που δεν κοιμάται ≠ κοιμισμένος. ❷ (μτφ.) έξυπνος: Κάνω τον ~. **ξύπνιος ο**: το

Από το ελνστ. ξυράφιον, υποκορ. του ΑΕ ξυρόν «ξυράφι», που διατηρείται στην έκφρ. **επί ξυρού ακμής** «στην κόψη του ξυραφιού».

χρονικό διάστημα που μένει κπ ξύπνιος: Και στον ~ του ονειρεύεται!

ξυπόλυτος -η -ο: αυτός που δε φοράει παπούτσια.

ξυράφι το: ❶ α. λεπτή μεταλλική λάμα, συνήθως με δύο κόψεις, που χρησιμεύει για να κόβουμε κτ. β. εργαλείο με το οποίο κόβουμε τις τρίχες του σώματος ως το επίπεδο του δέρματος, ώστε να μη φαίνονται. **στην κόψη του ~**: επικίνδυνη ή κρίσιμη κατάσταση. ❷ (μτφ.) πολύ έξυπνος: Το μυαλό του είναι ~, έχει απίστευτη αντίληψη. **ξυραφάκι** το: περιορισμένων χρήσεων πλαστική συσκευή ξυρίσματος. **ξυρίζω -ομαι**: (μτβ.) κόβω τις τρίχες του σώματος με ξυράφι: ~ το μουστάκι. **ξυρίζει**: ❶ απρόσ. (αμτβ.) έχει πολύ δυνατό και κρύο αέρα: Δεν μπορείς να σταθείς έξω, ~! ❷ τριτοπρόσ. (αμτβ., για πολύ δυνατό και κρύο αέρα) φυσάει πολύ: Ο αέρας ~. **ξυρίσμα** το. **ξυριστικός -ή -ό**. σγ. **ξύνω**.

ξώφαλτος -η -ο: αυτός που γίνεται επιφανειακά: Το χτύπημα ήταν ~, δεν τραυματίστηκε σοβαρά. **ξώφαλτσα** (επίρρ.).

ξύπνιος → ξυπνώ
ξύπνιος
*ξύπόλυτος → ξυπόλυτος
ξύπόλυτος
ξύραφι
ξύριζει → ξυράφι
ξύρίζω → ξυράφι
ξύρισμα → ξυράφι
ξύριστικός → ξυράφι
ξύσμα → ξύνω
ξύστά → ξύνω
ξύστήρα → ξύνω
ξύστήρι → ξύνω
ξύστρα → ξύνω
ξώφαλτος

Ο η το
οβελίσκος

Ο η το (άρθρο, οριστ.): ❶ δηλώνει κπ ή κτ συγκεκριμένο, γνωστό, μοναδικό ή που έχει προαναφερθεί: ~ γραφείο μου είναι δεξιά. ~ ημέρα εκείνη, έλειπαν όλοι. ~ Λευκός Πύργος. ❷ χρησιμοποιείται για να αναφερθούμε γενικά σε όλα τα πρόσωπα, πράγματα κτλ. του ίδιου είδους: Τα δελφίνια είναι θηλαστικά. ❸ (σε παράθεση) δηλώνει ιδιότητα, προσωνυμία κτλ. κπ: Ριχάρδος ~ Λεοντόκαρδος. ❹ ουσιαστικοποιεί λέξεις και προτάσεις: το χθες/σήμερα/άνυρι. οι αριστερά/δεξιά. οι πλούσιοι. Το να φύγεις/ότι φεύγεις είναι περίεργο. ❺ α. (με επίθ. σε συγκρ. βαθμό) σχηματίζει τον υπερθετικό βαθμό: ~ έξυπνότερο παιδί του κόσμου. β. (με τονισμό) δίνει έμφαση σε κτ:

Μου έκανε (και) ~ χτένισμα! Μιλάμε για ~ παιδί! γ. (με γεν. ουσ. που δηλώνει χρόνο) δηλώνει το καλύτερο, ανώτερο κτλ. μέλος μιας κατηγορίας: ~ είδηση της ημέρας/του μήνα. ❸ δηλώνει επιμερισμό = κάθε: Πληρώνομαι 1.500 ευρώ τον μήνα.

όαση η: ❶ μέρος στην έρημο με νερό και βλάστηση: Το καραβάνι σταμάτησε στην ~ για νερό. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε προσφέρει σωματική, ψυχική ή πνευματική ευχαρίστηση, σε αντίθεση με το περιβάλλον του: Το πάρκο είναι μια πράσινη ~ μέσα στην τσιμεντούπολη.

οβελίας ο: [επίσ.] αρνί που φήγεται στη σούβλα, συνήθως το Πάσχα.

οβελίσκος ο: ΙΣΤ μνημείο με μορφή τετράπλευ-

ο
όαση
οβελίας
οβελίσκος

οβολός
όγκος
ογκώδης → όγκος
οδεύω → οδός
οδήγηση → οδηγώ
οδηγία
οδηγός → οδηγώ
οδηγώ
οδικός → οδός
οδικώς → οδός
οδογέφυρα → σχ. οδός
οδοδείκτης → σχ. οδός
οδοπορία → οδοιπόρος
οδοπορικό → οδοιπόρος
οδοπορικός → οδοιπόρος
οδοπορικώς → οδοιπόρος
οδοιπόρος
οδοιπόρως → οδοιπόρος
οδοκαθαριστής → σχ. οδός
οδομαχία → σχ. οδός
οδοντιατρείο → οδοντίατρος
οδοντιατρική → οδοντίατρος
οδοντιατρικός → οδοντίατρος
οδοντίατρος
οδοντικός
οδοντογιατρός → οδοντίατρος
οδοντίατρος
οδοποιία → σχ. οδός
οδός
οδόστρωμα
οδόστρωση → οδόστρωμα
οδοστρωτήρας → οδόστρωμα
οδόφραγμα

ρης ψηλής κολόνας που καταλήγει σε μικρή πυραμίδα: *Ο ~ του τάφου του Αυγούστου βρίσκεται στη Ρώμη.*

οβολός ο: ❶ χρήματα, συνήθως λίγα, τα οποία προσφέρει κπ για ορισμένο σκοπό: *Προσέφεραν τον ~ τους για τους σεισμοπαθείς.* ❷ ΙΣΤ αρχαίο αττικό νόμισμα μικρής αξίας.

όγκος ο: ❶ ΦΥΣ ο χώρος που καταλαμβάνει ένα στερεό, υγρό ή αέριο σώμα: *Ο ~ της δεξαμενής είναι 30 κυβικά μέτρα.* ❷ μεγάλο μέγεθος, αριθμός ή ποσότητα: *τεράστιος ~ πληροφροριών.* ❸ ΙΑΤΡ μάζα κυττάρων που δημιουργείται και αναπτύσσεται ανεξέλεγκτα σε σημείο του σώματος ενός οργανισμού: *καλοήθης/κακοήθης ~ ογκώδης -ης -εις:* αυτός που έχει μεγάλο όγκο. *σχ. αγενής.*

οδηγία η: ❶ υπόδειξη από κπ ειδικό για το πώς πρέπει να γίνει κτ: *Πρέπει να ακολουθείς τις ~ του γιατρού.* ❷ δεσμευτική υπόδειξη ανωτέρου προς κατώτερο = εντολή: *Λυπάμαι, αλλά οι ~ που έχω είναι να μην ανοίξω σε κανέναν.*

οδηγός & -άω -ούμαι: ❶ (μτβ.) χειρίζομαι όχημα ελέγχοντας την πορεία και την ταχύτητά του: *Έμαθε να ~ αυτοκίνητο στα 18 της.* ❷ (μτβ.) α. κινούμαι μπροστά από κπ, δείχνοντάς του τον δρόμο: *Ο υπηρέτης οδήγησε τον επισκέπτη στο σαλόνι.* β. κατευθύνω κπ κάπου ως αρχηγός, ανώτερος ή ικανότερος: *Ο στρατηγός οδήγησε τους άντρες του στο πεδίο της μάχης.* ❸ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να έχει κπ κατάληξη ή αποτέλεσμα: *Η επιμονή του τον οδήγησε στη νίκη.* ❹ (αμτβ.) καταλήγει σε κπ μέρος: *Το μονοπάτι ~ στην κορυφή.* **οδήγηση** η. **οδηγός** ο, η: ❶ πρόσωπο που οδηγεί όχημα. ❷ πρόσωπο που πηγαίνει μαζί με κπ για να του δείχνει τον δρόμο. ❸ (μτφ.) πρόσωπο ή ιδέα που μπορεί να καθοδηγήσει, να κατευθύνει κπ ή κτ: *Η γνώση και η εμπειρία είναι πολύτιμος ~ στη ζωή μας.* ❹ έντυπο με πληροφορίες, συμβουλές ή και οπτικό υλικό για τόπο, δραστηριότητα ή τρόπο συμπεριφοράς: *τουριστικός ~.* **Χρυσός ~:** κατάλογος με τηλεφωνα επαγγελματιών. ❺ μέλος γυναικείας προσκοπικής οργάνωσης: *Σώμα Ελληνίδων ~.*

οδοιπόρος ο, η: πρόσωπο που διανύει μεγάλη απόσταση με τα πόδια = πεζοπόρος. **οδοπορικό** το: ❶ περιγραφή ταξιδιού σε βιβλίο, στα ΜΜΕ κτλ.: *~ στα μοναστήρια της περιοχής.* ❷ πλθ. χρήματα που παίρνει κπ για την κάλυψη των εξόδων μετακίνησης σε επαγγελματικό ταξίδι: *Οι καθηγητές που πηγαίνουν σε άλλες πόλεις να διδάξουν, θα πάρουν ~.* **οδοιπόρως** • μό-

νο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) = πεζοπορώ. **οδοπορία** η. *σχ. αεροπόρος, οδοπορικός -ή -ό, οδοπορικός* (επίρρ.). *σχ. οδός.*

οδοντίατρος & [οικ.] οδοντογιατρός ο, η: γιατρός που ασχολείται με την υγεία των δοντιών και γενικότερα του στόματος. **οδοντιατρείο** το: το ιατρείο του οδοντίατρου. **οδοντιατρικός -ή -ό, οδοντιατρική** η: η σχετική επιστήμη και η αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή.

οδοντικός -ή -ό: ❶ ΙΑΤΡ αυτός που σχετίζεται με τα δόντια: *~ νήμα.* ❷ ΓΛΩΣΣ *~ σύμφωνο:* τα σύμφωνα τ, δ, θ και ντ, τα οποία προφέρονται με το άγγιγμα της γλώσσας στα πάνω μπροστινά δόντια.

οδός η: ❶ δρόμος σε κατοικημένη περιοχή: *Μένει στην οδό Πάρου.* **εθνική ~:** δρόμος που συνδέει πόλεις και συνήθως έχει πολλές λωρίδες κυκλοφορίας και υψηλό όριο ταχύτητας. **επαρχιακή ~:** δρόμος που συνδέει μικρές πόλεις ή χωριά. **καθ' οδόν:** κατά τη διαδρομή: *Τον συνάντησαν ~ προς τη Βουλή.* ❷ [επίσ.] τρόπος ενέργειας: *Το ζήτημα θα επιλυθεί διά της δικαστικής οδού.* **μέση ~:** τρόπος ενέργειας με τον οποίο αποφεύγονται οι ακρότητες. **οδεύω:** [επίσ.] (αμτβ.) ακολουθώ πορεία = πηγαίνω, κατευθύνομαι: *Η διαδήλωση ~ προς την Πρεσβεία.* (μτφ.) *Η εταιρεία ~ προς διάλυση.* **οδικός -ή -ό, οδικός** (επίρρ.).

Η λ. οδός προέρχεται από την ΑΕ λ. οδός και χρησιμοποιείται είτε ως α΄ συνθ. σε σύνθετα όπως οδηγώ (όδός + ἄγω), οδηγία, οδοιπόρος (όδός + πόρος), οδογέφυρα, οδοδείκτης, οδοκαθαριστής, οδομαχία, οδοποιία, οδόστρωμα, οδόφραγμα κτλ. είτε ως β΄ συνθ. σε σύνθετα όπως άνοδος, κάθοδος, έφοδος, μέθοδος, πρόοδος κτλ.

οδός - δρόμος: Η λ. οδός χρησιμοποιείται συνήθως σε πιο επίσ. λόγο ή μαζί με τα ονόματα των δρόμων πόλεων: *~ Κοραή* (αλλά: *Μένει δύο δρόμους παρακάτω*).

οδόστρωμα το: επιφάνεια δρόμου στρωμένη με υλικά όπως η άσφαλτος ή το τοιμέντο: *Η οδήγηση σε βρεγμένο ~ είναι επικίνδυνη.* **οδόστρωση** η: κατασκευή οδοστρώματος. **οδοστρωτήρας** ο: όχημα με μεγάλους μεταλλικούς κυλίνδρους που ισοπεδώνει το έδαφος συνήθως για την κατασκευή δρόμων. *σχ. οδός.* **οδόφραγμα** το: αυτοσχέδιο εμπόδιο που στήνεται κατά πλάτος ενός δρόμου από διαδηλωτές ή ομάδες σε οδομαχίες: *Οι εργάτες έστησαν οδοφράγματα από βαρέλια.* *σχ. οδός.*

οδύνη η • οδυνών. [επίσ.] έντονος ψυχικός πόνος: *Η ~ ήταν χαραγμένη στο πρόσωπο των συγγενών του νεκρού. οδυνηρός -ή -ό*: αυτός που προκαλεί έντονο σωματικό ή ψυχικό πόνο = επώδυνος ≠ ανώδυνος: *Ο ασθενής υπέφερε έναν ~ θάνατο. οδυνηρά* (επίρρ.).

Η λέξη δεν πρέπει να συγγέεται ορθογραφικά ή νοηματικά με τις ωδίνες «πόνου τοκετού» (γεν. πληθ. ωδίνων).

όζον το • μόνο εν., γεν. όζοντος: χημ αέριο στα ανώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας, που απορροφά μεγάλο μέρος της υπεριώδους ακτινοβολίας και του οποίου τα μόρια αποτελούνται από τρία άτομα οξυγόνου (O₃). **τρύπα του ~**: κενό στα ανώτερα στρώματα της ατμόσφαιρας, όπου το όζον έχει καταστραφεί, αφήνοντας την υπεριώδη ακτινοβολία να φτάνει ανεμπόδιστα στη γη.

Πρόκειται για αντιδάνειο από το γερμ. *Ozon*, < ΑΕ όζον, ουδ. της μτχ. ενεργ. ενστ. του ΑΕ ρ. ὄζω «μυρίζω, συνήθως άσχημα, βρομάω».

οθόνη η: ❶ τμήμα ηλεκτρονικής συσκευής όπου εμφανίζονται πληροφορίες με μορφή αριθμών, κειμένου ή εικόνας: ~ κινητού τηλεφώνου / υπολογιστή. **μικρή ~**: η τηλεόραση. ❷ λευκή επιφάνεια όπου προβάλλονται οι ταινίες στον κινηματογράφο. **μεγάλη ~**: ο κινηματογράφος. **οίδημα το**: ΙΑΤΡ εξόγκωμα ή φούσκωμα σε κπ σημείο του σώματος, εξωτερικά ή εσωτερικά = πρήξιμο: *Το οίδημα στήθους προκαλεί πόνο και ~. οίδηματώδης -ης -ες*: αυτός που έχει οίδημα ή που εκδηλώνεται με αυτό: ~ λαρυγγίτιδα. ❧ σχ. **αγενής**.

Από το ΑΕ ρ. οιδέω -ῶ «πρήζομαι».

οικειοθελής -ής -ες: αυτός που γίνεται με τη θέληση κπ = εκούσιος: ~ αποχώρηση. ❧ σχ. **αγενής, οικειοθελώς** (επίρρ.).

οικείος -α -ο: ❶ αυτός που είναι φιλικός, γνωστός ή συνηθισμένος = γνώριμος ≠ ξένος: *Νιώθαμε άνετα με ~ πρόσωπα γύρω μας. ❷ αυτός που είναι σχετικός με κτ: Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να απευθυνθούν στην ~ υπηρεσία. οικείοι οι*: [επίσ.] οι στενοί συγγενείς: *Στο μνημόσυνο βρέθηκαν οι ~ του και λίγιοι φίλοι. οικειότητα η*: ❶ φιλική σχέση ή ατμόσφαιρα: *Γνωριζόμαστε χρόνια και υπάρ-*

χει ~ ανάμεσά μας. ❷ πληθ. τρόπος συμπεριφοράς που φανερώνει στενή σχέση με κπ και που συχνά κρίνεται ανεπιθύμητος ή ενοχλητικός: Καλύτερα να αποφύγεις τις πολλές ~.

οίκημα το: κτίριο που συνήθως χρησιμοποιείται ως χώρος κατοικίας ή στέγασης οργανισμών, σωματείων κτλ.: *Το μουσείο στεγάζεται σε ένα παραδοσιακό ~.*

οικία η: [επίσ.] κτίριο ή χώρος όπου μένει κπ = κατοικία, σπίτι. **οικιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με το σπίτι ή με τη ζωή σε αυτό: ~ ασφάλεια. ❷ αυτός που είναι κατάλληλος για το σπίτι: ~ συσκευή. **οικιακή βοήθος**: [επίσ.] γυναίκα που εργάζεται σε σπίτια άλλων φροντίζοντας το νοικοκυριό έναντι αμοιβής. **οικιακά τα**: ενασχόληση με τις δουλειές του σπιτιού: *Τι δουλειά κάνετε; ~.*

οικογένεια η: ❶ α. οι γονείς και τα παιδιά τους ως σύνολο: *πολύτεκνη ~. β. σύνολο ατόμων με συγγενικούς δεσμούς = σόι: Για περίπου έξι γενιές όλοι στην ~ έπαιζαν βιολί. ❷ (μτφ.) σύνολο πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά: Είναι το νέο μέλος στην ~ των μικρών αυτοκινήτων. ❸ (μτφ.) σύνολο προσώπων με κοινά ενδιαφέροντα: Ο θάνατος του ποιητή έκανε φτωχότερη την ~ της τέχνης. ❹ βιολ ομάδα ζώων ή φυτών με κοινά χαρακτηριστικά: η ~ των αιλουροειδών. **οικογενειακός -ή -ό. οικογενειακά** (επίρρ.): μαζί με την οικογένεια: *Περάσαμε τις γιορτές ~. **οικογενειακός** (επίρρ.): όλη μαζί η οικογένεια: Πήγαμε βόλτα ~. **οικογενειακά τα**: οικογενειακά ζητήματα: Δε χρειάζεται να συζητάς τα ~ μας.**

οικοδεσπότης ο, οικοδέσποινα η: πρόσωπο που έχει καλέσει άλλους στο σπίτι του και φροντίζει για την περιποίησή τους: *Η ~ περιποίηθηκε τους καλεσμένους της.*

οικοδομώ -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) ❶ κατασκευάζω κτίριο = χτίζω: *Οικοδομούνται μεγάλα ξενοδοχεία στο νησί. ❷ (μτφ.) δημιουργώ με σύστημα κτ σταθερό, εδραίωνω: Οι χώρες πρέπει να ~ σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ τους. **οικοδομή η**: ❶ χτίσιμο οικήματος: *Η πέτρα χρησιμοποιείται με επιτυχία στην ~ σπιτιών. ❷ κτίριο που δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη: Τραυματίστηκε ένας εργάτης που δούλευε στην ~. **οικοδόμημα το**: ❶ κτίριο. ❷ (μτφ.) οργανωμένο ιδεολογικό, οικονομικό, πολιτικό ή κοινωνικό σύστημα: Το ευρωπαϊκό ~ έχει στόχο την ευημερία των πολιτών. **οικοδόμηση η**: ❶ χτίσιμο. ❷ (μτφ.) η σταδιακή ανάπτυξη: Βοήθησε στην ~ της συνεργασίας των δύο χωρών. **οικοδομικός -ή -ό**: ~ άδεια.**

οδύνη
οδυνηρά → οδύνη
οδυνηρός → οδύνη
όζον
οθόνη
οίδημα
οίδηματώδης → οίδημα
οικειοθελής
οικειοθελώς → οικειοθελής
οικείοι → οικείος
οικείος
οικειότητα → οικείος
οίκημα
οικία
οικιακά → οικία
οικιακός → οικία
οικογένεια
οικογενειακά → οικογένεια
οικογενειακός → οικογένεια
οικογενειακός → οικογένεια
οικοδέσποινα →
οικοδεσπότης
οικοδεσπότης
οικοδομή → οικοδομώ
οικοδομήμα → οικοδομώ
οικοδόμηση → οικοδομώ
οικοδομικός → οικοδομώ
οικοδόμος → οικοδομώ
οικοδομώ

οικολογία
οικολογικά → οικολογία
οικολογικός → οικολογία
οικολογικός → οικολογία
οικολόγος → οικολογία
οικονομία
οικονομικά → οικονομία
οικονομικά → οικονομία
οικονομικός → οικονομία
οικονομικός → οικονομία
οικονόμος → οικονομία
οικόπεδο
οικοπεδούχος → οικόπεδο
οίκος
οικοσύστημα
οικοτροφείο
οικότροφος → οικοτροφείο
οικότροφος → οικοτροφείο
οικουμένη
οικουμενικά → οικουμένη
οικουμενικός → οικουμένη
οικουμενικότητα → οικουμένη
οικουμένη
οινόπνευμα
οινοπνευματώδης → οινόπνευμα
οινοποιείο → οίνος
οινοποιία → οίνος
οινοποιός → οίνος
οίνος
οισοφάγος
οίστρος
οικωνός

~ **τετράγωνο**: τμήμα πόλης που ορίζεται από τέσσερις δρόμους. **οικοδόμος** ο: χτίστης.
οικολογία η: ❶ κλάδος της βιολογίας που μελετά τη σχέση των οργανισμών με το περιβάλλον τους. ❷ ιδεολογία που στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος. **οικολογικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την οικολογία και το φυσικό περιβάλλον: ~ **καταστροφής**. ❷ αυτός που σέβεται το φυσικό περιβάλλον: ~ **σχεδιασμός προϊόντων**. **οικολογικά & -ώς** (επίρρ.). **οικολόγος** ο, η: ❶ **α.** μέλος οικολογικής οργάνωσης ή κόμματος. **β.** πρόσωπο με οικολογικές ευαισθησίες που συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος. ❷ **επιστήμονας** που ασχολείται με την οικολογία.
οικονομία η: ❶ σύνολο δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραγωγή και κατανάλωση αγαθών, καθώς και με την παροχή υπηρεσιών σε μια χώρα ή περιοχή: **αγροτική/βιομηχανική** ~. **ανοικτή** ~: οικονομία που έχει συναλλαγές με άλλες οικονομίες. **ελεύθερη** ~: οικονομία που βασίζεται στον ανταγωνισμό ανάμεσα σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. ~ **της αγοράς**: οικονομία όπου ισχύει ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης. ❷ **επιστήμη** που μελετά την οικονομία με τη σημ. 1: **Σχολή Οικονομίας - Διοίκησης**. ❸ **κατανάλωση** ή **χρήση** με μέτρο ≠ **σπατάλη**: **Κάνει ~ στο νερό, δεν το αφήνει να τρέχει άσκοπα**. ❹ **πληθ.** χρήματα που έχει αποταμιεύσει κπ, συνήθως με στερήσεις: **Με τις ~ του αγόρασε αυτοκίνητο**. **οικονομικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την οικονομία στις σημ. 1, 2: ~ **στοιχεία της εταιρείας**. ❷ αυτός που δεν κοστίζει πολύ σε σχέση με άλλους: ~ **προϊόν/συσκευασία**. **οικονομικά & -ώς** (επίρρ.). **οικονομικά** τα: ❶ η οικονομική επιστήμη. ❷ **οικονομική** κατάσταση, επάρκεια ή ανεπάρκεια χρημάτων: **Δε θα πάμε διακοπές, γιατί τα ~ μας είναι άσχημα**. **οικονόμος** ο, η: ❶ πρόσωπο που δεν ξοδεύει πολλά: **Είναι καλό να είσαι ~, όχι όμως και τσιγκούνης**. ❷ πρόσωπο υπεύθυνο για την οργάνωση του νοικοκυριού, τις προμήθειες και τα έξοδα σε κατοικία ή κοινόβιο χώρο.
οικόπεδο το: έκταση γης που έχει κτίσμα ή προορίζεται για την οικοδόμηση κτιρίου: **Πωλείται ~ 400 τ.μ. με διάροφη κατοικία**. **οικοπεδούχος** ο, η: ιδιοκτήτης οικοπέδου. ☞ **σχ.** **έχω**.
οίκος ο: ❶ [επίσ.] **α.** σπίτι. **β.** ίδρυμα για άτομα με συγκεκριμένες ανάγκες: ~ **τυφλών/ενηργίας**. ~ **του Θεού**: ναός. **κατ' οίκον**: στο σπίτι: **Παράδιδονται μαθήματα ~**. **Λεικός** ~: η κατοικία

του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. ❷ **επιχείρηση** που πουλάει συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες: **εκδοτικός** ~.
οικοσύστημα το: βιολογικοί οργανισμοί μιας περιοχής και το περιβάλλον στο οποίο ζουν, ως ενιαίο σύνολο: **Το ~ του Αμαζονίου απειλείται με καταστροφή**.
οικοτροφείο το: ίδρυμα που προσφέρει στέγη και τροφή σε μαθητές ή σπουδαστές. **οικότροφος** ο, η & **οικότροφη** η: πρόσωπο που ζει σε οικοτροφείο ή σε ξένο σπίτι με πληρωμή. = **εσωτερικός**.
οικουμένη η: όλος ο κόσμος, η υφήλιος: **Ο πολιτισμός τους εξαπλώθηκε στα πέρατα της ~**.
οικουμενικός -ή -ό: ❶ αυτός που αφορά ή σχετίζεται με όλους τους ανθρώπους: **Μιλάμε για ~ αξίες, πέρα από χώρες και ιδεολογίες**. ❷ αυτός στον οποίο συμμετέχουν άτομα ή φορείς από όλες τις χώρες = **διεθνής**, **παγκόσμιος**: ~ **συνεργασία**. ❸ **ΕΚΚΛ** ~ **Πατριάρχης**: ο Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης, που έχει τα πρωτεία σεβασμού σε σχέση με τους άλλους Πατριάρχες. ~ **Σύνοδος**: σύνοδος αντιπροσώπων όλων των Πατριαρχείων και των αυτοκέφαλων ορθόδοξων εκκλησιών. **οικουμενικά** (επίρρ.). **οικουμενικότητα** η.
οινόπνευμα το: ❶ **άχρωμο** και **εύφλεκτο** υγρό που χρησιμοποιείται ως βασικό συστατικό ποτών, ως **διαλύτης**, **αντισηπτικό**, **καθαριστικό** κτλ.: **Βάση του ούζου είναι το ~**. ❷ **κάθε** ποτό που μπορεί να προκαλέσει **μέθη** = **αλκοόλ**: **Το ~ και η οδήγηση δεν πρέπει να συνδυάζονται**.
οινοπνευματώδης -ης -ες: αυτός που περιέχει οινόπνευμα = **αλκοολούχος**: **Μπορείτε να επιλέξετε κρασί ή άλλο ~ ποτό**. ☞ **σχ.** **αγενής**.
οίνος ο: [επίσ.] **κρασί**: ~ **ερυθρός/γλυκός**. **οινοποιία** η: παραγωγή κρασιού και η σχετική βιοτεχνία ή βιομηχανία. **οινοποιείο** το: εργοστάσιο οινοποιίας. **οινοποιός** ο, η.
οισοφάγος ο: **ΑΝΑΤ** σωλήνας μέσω του οποίου η τροφή μεταφέρεται από τον φάρυγγα στο στομάχι.
οίστρος ο: ❶ **ψυχική** και **πνευματική** ένταση που οδηγεί σε **υψηλές επιδόσεις**, κυρίως στην τέχνη = **έμπνευση**: **Οι φωνές τους διέκοψαν τον ποιητικό μου ~**. ❷ **έντομο** που μοιάζει με μεγάλη μύγα και τσιμπά κυρίως τα βόδια και τα πρόβατα.
οικωνός ο: κτ που θεωρείται ότι φανερώνει τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον = **σημάδι**, **προμήνυμα**: **Η έκλειψη της σελήνης θεωρήθηκε κακός ~ για την έκβαση της μάχης**.

Από το ΑΕ *οϊωνός*, αρχική σημασία «αρπαχτικό πουλί», μαντικό σημάδι με βάση το οποίο οι μάντιες προέβλεπαν το μέλλον.

οκνός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν έχει διάθεση για σωματική ή πνευματική δραστηριότητα ή εργασία = τεμπέλης, καθρός, οκνηρός ≠ εργατικός, δραστήριος: *Οι ανέσεις σε κάνουν πιο ~.* ❷ αυτός που γίνεται με αργό ρυθμό: ~ *κινήσεις, οκνηρός -ή -ό, οκνηρά* (επίρρ.), *οκνηρία* η.

Από το ΑΕ ρ. *οκνῶ* «διστάζω» ή από το ουσ. *οκνός* «δισταγμός, φόβος».

ολεθρός ο: ολοκληρωτική καταστροφή: *Ο πυρηνικός ~ αποτελεί απειλή για τον πλανήτη.*
ολέθριος -α -ο: καταστροφικός: ~ *συνέπειες, ολέθρια* (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *ολλυμι* «καταστρέφω, αφανίζω» προέρχεται το *ολεθρός* αλλά και το επίθ. *λωλός* «τρελός».

ολιγαρκής -ής -ές: αυτός που είναι ικανοποιημένος με τα απολύτως απαραίτητα ≠ άπληστος, πλεονέκτης: *Δε ζητά πολλά, είναι ~.* ❷ σχ. *αγενής, ολιγάρκεια* η.

ολιγαρχία η: ❶ ΙΣΤ πολίτευμα στο οποίο κυβερνά μία μικρή κοινωνική ομάδα, συνήθως πλουσίων: *Καθάραισαν την ~ και εγκαθίδρυσαν δημοκρατία.* ❷ μικρή ομάδα ατόμων που ασκεί έλεγχο κυρίως στην πολιτική, με στόχο την εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων: *η ~ των οικονομικών κολοσσών.* **ολιγαρχικός -ή -ό, ολιγαρχικά** (επίρρ.).

ολίγιος -η -ο: [επίσ.] λίγος, κυρίως σε εκφρ. **εν ολίγοις:** με λίγα λόγια, συνοπτικά: *Θα σας πω τι συνέβη ~.* **εντός ολίγου:** σε λίγη ώρα: *Βιάσου, γιατί το πλοίο ~ αναχωρεί! παρ' ολίγο(ν):* λίγο ακόμα και, σχεδόν = παραλίγο: ~ *να γελάσω, αλλά ευτυχώς συγκρατήθηκα.* **προ ολίγου:** πριν από λίγη ώρα: *Δεν τον προλάβετε' έφυγε ~.*

ολισθαίνω • αόρ. *ολίσθησα:* [επίσ.] (αμτβ.) ❶ κινούμαι πάνω σε λεία ή υγρή επιφάνεια χωρίς να χάνω καθόλου την επαφή μαζί της = γλιστρώ. ❷ (μτφ.) οδηγούμαι σταδιακά προς μια χειρό-

τερη κατάσταση = κατρακυλώ: *Η χώρα ~ προς την καταστροφή.* **ολισθηρός -ή -ό:** ❶ αυτός πάνω στον οποίο μπορεί κτ εύκολα να γλιστρήσει: *δρομός ~ λόγω πάγου.* ❷ (μτφ.) αυτός που οδηγεί σε επικίνδυνες καταστάσεις ή ανήθικες πράξεις. **ολισθηρότητα** η. **ολίσθημα** το: λανθασμένη ενέργεια, κυρίως από άποψη ηθικής = παράπτωμα, σφάλμα: *Η διακομιδή ενός θεσμού αποτελεί σοβαρό ~.* **ολίσθηση** η: κίνηση αντικειμένου που γλιστρά πάνω σε επιφάνεια.

ολο- & ολό-: ως α' συνθ. ❶ τονίζει τη σημασία του β' συνθ.: *ολομόναχος* (τελείως μόνος). ❷ προσδίδει στο β' συνθ. τη σημασία του συνόλου, του ολόκληρου: *ολόψυχος* (με όλη την ψυχή), *ολονυκτία* (όλη τη νύχτα).

ολογράφος (επίρρ.): με όλα τα γράμματα μιας λέξης ή φράσης, ή με γράμματα και όχι με αριθμούς: *Το ποσό πρέπει να γραφτεί αριθμητικώς και ~.*

ολοένα (επίρρ.): [οικ.] χωρίς σταματημό ή διακοπή = συνεχώς: *Τα προβλήματα ~ χειροτερεύουν. ~ και:* σε συνεχώς αυξανόμενο βαθμό: *Το ανέβασμα γινόταν ~ και πιο δύσκολο.*

ολοκαύτωμα το: μαζική και βίαιη θανάτωση ανθρώπων, ολική καταστροφή: *πυρηνικό ~.*

ολόκληρος -ή -ο: ❶ αυτός που αφορά στο σύνολο, χωρίς καμία εξαίρεση ή έλλειψη: *Έφαγε μόνος του ένα ~ κομμάτι γλυκά! εξ ολοκλήρου:* σε απόλυτο βαθμό, στο σύνολο: *Το σπίτι είναι χτισμένο ~ με πέτρα.* ❷ για να τονίσει το μέγεθος ή τη σπουδαιότητα του ουσιαστικού που ακολουθεί: ~ *άντρας και φοβάσαι το σκοτάδι;*

ολοκληρώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) φέρνω κτ σε πέρας = τελειώνω, [επίσ.] περατώνω: ~ *το σχέδιο και θα το παραδώσω.* ❷ (αμτβ.) τελειώνω τον λόγο μου: *Με διακόπτει συνέχεια και δε μ' αφήνει να ολοκληρώσω.* **ολοκλήρωση** η: ❶ τελικό στάδιο ή αποτέλεσμα μιας διαδικασίας: *Μετά από χρόνια προσπαθειών, το έργο φτάνει στην ~ του.* ❷ το να γίνει κτ ή κτ πλήρης: *Η ~ της προσωπικότητας συντελείται στη νεανική ηλικία.* **ολοκληρωτισμός ο:** πολ. πολιτικό σύστημα στο οποίο το κράτος επιτυγχάνει την απόλυτη εξουσία μέσω του περιορισμού των πολιτικών ελευθεριών και του ελέγχου της κοινωνικής και προσωπικής ζωής των πολιτών = απολυταρχία. **ολοκληρωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός

οκνηρά → οκνός
οκνηρία → οκνός
οκνηρός → οκνός
οκνός
ολέθρια → ολεθρός
ολέθριος → ολεθρός
ολέθρος
ολιγάρκεια → ολιγαρκής
ολιγαρκής
ολιγαρχία
ολιγαρχικά → ολιγαρχία
ολιγαρχικός → ολιγαρχία
ολίγιος
ολικά → όλος
ολικός → όλος
ολικώς → όλος
ολισθαίνω
ολίσθημα → ολισθαίνω
ολισθηρός → ολισθαίνω
ολισθηρότητα → ολισθαίνω
ολίσθηση → ολισθαίνω
όλο → όλος
ολο-
ολό- → ολο-
ολόασπρος → ολο-
ολόγιμος → ολο-
ολογράφος
ολοένα
ολοζώντανος → ολο-
ολοήμερος → ολο-
ολόιδιος → ολο-
ολοκαινουριος → ολο-
ολοκαύτωμα
ολόκληρος
ολοκλήρωση → ολόκληρος
ολοκληρωτικά → ολόκληρος
ολοκληρωτικός → ολόκληρος
ολοκληρωτικώς → ολόκληρος
ολοκληρωτισμός → ολόκληρος

Σύνθετα με ολο-τελείως

ολόασπρος
ολόγιμος

ολοζώντανος
ολόιδιος

ολοκαινουριος
ολόχρυσος

στο σύνολο
ολοήμερος
ολομέτωπος

ολονύκτιος
ολοσέλιδος
ολόσωμος

- ολομέλεια
- ολομέτωπος → ολο-
- ολομόναχος → ολο-
- όλον → όλος
- ολονυκτία → ολο-
- ολονύκτιος → ολο-
- όλος
- ολοσέλιδος → ολο-
- ολοσχερής
- ολοσχερώς → ολοσχερής
- ολόσωμος → ολο-
- ολότελα
- ολόχουσος → ολο-
- ολόψυχος → ολο-
- ολυμπιάδα
- Ολυμπιακοί → ολυμπιάδα
- ολυμπιακός → ολυμπιάδα
- ολυμπιονίκης → ολυμπιάδα
- ολύμπιος
- ομάδα
- ομαδικά → ομάδα
- ομαδικός → ομάδα
- ομαδικότητα → ομάδα
- ομαδικώς → ομάδα
- ομαλά → ομαλός
- ομαλός
- ομαλότητα → ομαλός
- ομαλώς → ομαλός
- *ομηρεία → ομηρία
- ομηρία → όμηρος
- ομηρικός
- όμηρος
- ομιλητής → ομιλία
- ομιλητικός → ομιλία
- ομιλήτρια → ομιλία
- ομιλία

που χαρακτηρίζει το σύνολο μιας κατάστασης: ~ **καταστροφή** = ριζικός, ολοσχερής. ❷ αυτός που σχετίζεται με τον ολοκληρωτισμό: ~ **καθεστώς**, **ολοκληρωτικά** & **-ώς** (επίρρ.).

ολομέλεια η: ❶ το σύνολο των μελών οργάνου (☞ λ. σημ. 4) ή σώματος (☞ λ. σημ. 6) που συνεδριάζει: *Η ~ του Αρείου Πάγου τον έκρινε ένοχο.* ❷ συνεδρίαση όλων των μελών οργάνου ή σώματος: *Οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν κατά την ~ της συνόδου.*

όλος -η -ο: ❶ αυτός που υπάρχει ως σύνολο, που δεν του λείπει μέρος του: *Πήγε ~ τα λεφτά· δεν άφησε τίποτα.* ❷ πληθ. καθένas που ανήκει σε ένα σύνολο: *Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη.* **όλα κι όλα**: για να τονίσουμε την ύπαρξη ορίου, πέρα από το οποίο κτ δε θεωρείται αποδεκτό: *~! Δε θα φήγεις χωρίς εμένα!* **όλοι (κι) όλοι/-ες/-α**: για να δείξουμε ότι κτ αποτελεί σχετικά μικρό σύνολο: *Αυτές είναι ~ οι οικονομίες μου.* **όλο(ν)** το: [επίσ.] ενιαίο σύνολο: *Χρειάζεται να διακρίνουμε τα επιμέρους στοιχεία από το ~.* **όλο** (επίρρ.): χωρίς διακοπή = συνεχώς: ~ **μιλάς**, ~ **και**: με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό: *Με την εξάσκηση έγινε ~ πιο γρήγορος.* **ολικός -ή -ό**: αυτός που αφορά στο σύνολο: *Η καταστροφή ήταν ~, δε σώθηκε τίποτα.* **ολικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

ολοσχερής -ής -ές: αυτός που γίνεται σε απόλυτο βαθμό, συνήθως με αρνητική σημασία = πλήρης, ολοκληρωτικός, ριζικός: ~ **καταστροφή**, ☞ σχ. **αγενής**, **ολοσχερώς** (επίρρ.).

ολότελα (επίρρ.): [λαϊκ.] σε απόλυτο βαθμό = τελείως: *Χάθηκαν τα ίχνη του ~, δεν τον βρισκω.*

Ολυμπιάδα η: ❶ 1ΣΤ α. πανελλήνιοι αθλητικοί αγώνες της αρχαιότητας που διεξάγονταν στην Ολυμπία κάθε τέσσερα χρόνια = τα Ολύμπια. β. χρονική περίοδος των τεσσάρων ετών που μεσολαβούσε μεταξύ δύο διαδοχικών ολυμπιακών αγώνων και αποτελούσε τη βασική χρονολογική μονάδα. ❷ σύγχρονοι διεθνείς αθλητικοί αγώνες που διεξάγονται σε διαφορετική χώρα κάθε τέσσερα χρόνια = ολυμπιακοί (αγώνες). **ολυμπιακός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με την ολυμπιάδα: ~ **πνεύμα**. **Ολυμπιακοί** οι: σύγχρονη ολυμπιάδα. **ολυμπιονίκης ο, η *** γεν. θηλ. *ολυμπιονίκου*: κάτοχος μεταλλίου σε ολυμπιακό αγώνισμα: *χρυσή ~.*

ολύμπιος -α -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον Όλυμπο: *οι δώδεκα ολύμπιοι θεοί.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από σιγουριά, γαλήνη ή μεγαλοπρέπεια: ~ **αντιμετώπιση των προβλημάτων**.

ομάδα η: ❶ σύνολο ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα ή επιδιώξεις: **θεατρική** ~. ❷ αθλ σύνολο αθλητών που λαμβάνουν μέρος σε αθλητικές συναντήσεις αγωνιζόμενοι εναντίον ισάριθμου συνόλου αθλητών: ~ **ποδοσφαίρου**. ❸ σύνολο πραγμάτων με κοινά χαρακτηριστικά που ανήκουν στην ίδια κατηγορία: ~ **φαρμάκων για την καρδιοπάθεια**. ~ **αίματος**: κατηγορία αίματος (Α, Β, ΑΒ, 0) που καθορίζεται από την παρουσία ή μη των αντιγόνων Α και Β στα ερυθρά αιμοσφαίρια. **ομαδικός -ή -ό**: ❶ αυτός που γίνεται από ομάδα: ~ **εργασία** ≠ ατομικός. ❷ αυτός που αφορά ή ανήκει σε μια ομάδα: ~ **φωτογραφία**. **ομαδικά** & **-ώς** (επίρρ.). **ομαδικότητα** η.

ομαλός -ή -ό: ≠ ανώμαλος ❶ αυτός που δεν έχει εσοχές ή προεξοχές: **διαδρομή σε δρόμο** ~, **χωρίς λακκούβες**. = ίσιος, επίτεδος. ❷ (μτφ.) αυτός που ακολουθεί φυσιολογική ή κανονική πορεία και δεν παρουσιάζει προβλήματα ή απρόσμενες εξελίξεις: *Μετά τη θεραπεία, θα ζήσει μια ~ ζωή.* ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που ακολουθεί τους κανόνες της γλώσσας: *Μάθε πρώτα πώς κλίνονται τα ~ ρήματα και μετά τις εξαιρέσεις.* **ομαλά** & **-ώς** (επίρρ.). **ομαλότητα** η.

ομηρικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με τον Όμηρο ή τα έπη του: *ο ~ ήρωας Οδυσσέας.* ❷ (μτφ.) αυτός που έχει μεγάλη ένταση: ~ **σύγκρουση**.

όμηρος ο, η: πρόσωπο που κρατείται από κπ που ζητά αντάλλαγμα για την απελευθέρωσή του: *Οι ~ αφέθηκαν ελεύθεροι μετά από διαπραγματεύσεις.* **ομηρία** η: ❶ το να κρατείται κπ όμηρος. ❷ (μτφ.) κατάσταση κατά την οποία κπ δεν μπορεί να ενεργήσει σύμφωνα με τη θέλησή του, γιατί εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από κπ άλλο: *Δίνουν την εικόνα κυβέρνησης που τελεί υπό ~.*

ομιλία η: ❶ η ικανότητα κπ να μιλάει = προφορικός λόγος: *Η ακοή παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της ~.* ❷ ο ήχος από κπ που μιλάει: *Άκουσα ομιλίες.* ❸ ο τρόπος που μιλάει κπ = άρθρωση: *Δεν έχει καθαρή ~ και δυσκολεύομαι να τον καταλάβω.* ❹ παρουσίαση ή ανάλυση θέματος μπροστά σε κοινό: *Στην ~ της η υπουργός παρουσίασε το έργο της.* **ομιλητής ο, -ήτρια** η: ❶ πρόσωπο που μιλάει μπροστά σε κοινό ≠ ακροατής: *Η ~ απάντησε στις ερωτήσεις του κοινού.* ❷ πρόσωπο που γνωρίζει μια γλώσσα ή διάλεκτο: ~ **της Γαλλικής**. **ομιλητικός -ή -ό**: αυτός που μιλάει αρκετά: *Ήταν ~ και πρόθυμος να μου*

δώσει εξηγήσεις. **ομιλώ -ούμαι:** [επίσ.] (μτβ.) μιλώ: ~ την Αγγλική. **ομιλουμένη** η: η γλώσσα της καθημερινής προφορικής επικοινωνίας = καθομιλουμένη: Στην ~ το οστό το λέμε κόκαλο.

όμιλος ο: ❶ οργανωμένη ομάδα ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα ή στόχους και ειδικό χώρο συναντήσεων = σύλλογος: ορειβατικός ~. ❷ σύνολο επιχειρήσεων με κοινές επιδιώξεις και κοινό ιδιοκτήτη: Οι εταιρείες του ~ συνεργάζονται μεταξύ τους. ❸ αθλ σύνολο ομάδων που κληρώνονται να παίξουν μεταξύ τους στο πλαίσιο διοργάνωσης.

Από το ΑΕ *όμιλος*, που αρχικά σήμαινε «συναναστροφή», από το οποίο επίσης παράγονται το ρ. *όμιλω* «συναναστρέφωμαι» και το ουσ. *όμιλία* «συναναστροφή»

ομίχλη η: ❶ συμπυκνωμένη υγρασία που σχηματίζει σύννεφο σε μικρή απόσταση από το έδαφος και ελαττώνει την ορατότητα: Η πυκνή ~ προκάλεσε ατυχήματα. ❷ (μτφ.) κατάσταση στην οποία κυριαρχεί σύγχυση και ασάφεια: Η ~ του μυαλού του δεν τον άφηνε να δει την αλήθεια. **ομιχλώδης -ης -ες:** ❶ αυτός που έχει ομίχλη: ~ τοπίο. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι δύσκολο να ερμηνευτεί λόγω ασάφειας ή μυστηρίου: Πολλά σημεία της κατάθεσής του παραμένουν ομιχλώδη. *σχ. αγενής.*

ομο- & ομό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι αυτό(ς) που εκφράζει το β΄ συνθ. ❶ έχει την ίδια προέλευση ή ταυτότητα με άλλο(ν): ομοεθνής (που ανήκει στο ίδιο έθνος), ομόγλωσσος (που μιλά την ίδια γλώσσα), ομόγραφος (που γράφεται το ίδιο), ομοειδής (του ίδιου είδους), ομόηχος (που ακούγεται το ίδιο). ❷ συμβαίνει ταυτόχρονα ή από κοινού με πολλά άλλα παρόμοια: ομοβροντία.

ομοβροντία η: ❶ ταυτόχρονη εκτόξευση βλημάτων από πυροβόλα όπλα: Ακούστηκε ~ όπλων. ❷ (μτφ.) έντονη αντίδραση σε κτ από πολλά άτομα: ~ διαμαρτυριών.

ομογενής ο, η: ❶ πρόσωπο που κατάγεται από την Ελλάδα, αλλά ζει στο εξωτερικό. ❷ πρόσωπο που κατάγεται από το ίδιο έθνος με άλλους ≠ αλλογενής. **ομογενής -ής -ές:** ❶ αυτός που κατάγεται από την Ελλάδα, αλλά ζει στο εξωτερικό: Οι ομογενείς επιχειρηματίες στηρίζουν την Ελλάδα. ❷ αυτός που σε όλα τα σημεία του έχει ίδιες ιδιότητες και σύσταση: ~ διάλυμα = ομοιογενής. *σχ. αγενής. ομο-*

γένεια η: ❶ το σύνολο των Ελλήνων ομογενών. ❷ η ιδιότητα του ομογενούς.

ομογενοποίηση η: ❶ διαδικασία με την οποία κτ γίνεται ομογενές (σημ. 2). ❷ (ειδικ.) μέθοδος με την οποία το λίπος του γάλακτος παραμένει διαλυμένο μέσα σε γαλακτοκομικό προϊόν. **ομογενοποιώ -ούμαι** (μτβ.).

ομοιο- & ομοίο-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ. παρουσιάζει ομοιότητα με κτ άλλο: ομοιόμορφος, ομοιοκαταληξία, ομοιόχρωμος, ομοιοπαθής, ομοιόπτωτος.

ομοιογενής -ής -ές: αυτός που αποτελείται από όμοια μέρη οργανωμένα σε ενιαίο σύνολο = ομοιογενής, ομοιόμορφος ≠ ανομοιογενής. *σχ. αγενής. ομοιογενώς* (επίρρ.). **ομοιογένεια** η.

ομοιοκαταληξία η: η ύπαρξη ίδιων ήχων στην κατάληξη λέξεων, ιδ. στο τέλος δύο ή περισσότερων στίχων ποιήματος = [οικ.] ρίμα: Οι λέξεις «βήμα» και «κρίμα» κάνουν ~. **ομοιοκατάληκτος -η -ο.**

ομοιόμορφος -η -ο: ❶ αυτός που μοιάζει με κτ ή κτ άλλο: Οι μαθήτρες φορούσαν ~ ντύσιμο. ❷ αυτός που έχει ενιαία σύσταση ή χαρακτηριστικά = ομοιογενής: ~ χυλός. **ομοιόμορφα** (επίρρ.). **ομοιομορφία** η.

όμοιος -α -ο: ❶ αυτός που είναι ίδιος ή περίπου ίδιος με άλλον ≠ ανόμοιος, διαφορετικός: Οι δύο εικόνες είναι ~, με μικρές διαφορές. ❷ ΓΕΩΜ σχήμα που έχει ανάλογες πλευρές και γωνίες ίσες με αυτές άλλου σχήματος: ~ τρίγωνο.

ομοίως & (σπάν., στη σημ. 1) **όμοια** (επίρρ.): ❶ με παρόμοιο τρόπο. ❷ επίσης, παρομοίως.

ομοιότητα η: ≠ διαφορά ❶ ύπαρξη όμοιων στοιχείων μεταξύ προσώπων ή πραγμάτων. ❷ στοιχείο που κάνει δύο ή περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα να μοιάζουν: Οι δύο εικόνες έχουν πολλές ~ και λίγες διαφορές.

ομοίωμα το: κατασκευάσμα που μοιάζει με κτ πρόσωπο ή αντικείμενο: μουσείο κέρινων ομοιωμάτων.

ομοίωση η: κυρ. στην έκφρ. **κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν:** ακριβώς ίδιος με κτ άλλο.

ομόκεντρος -η -ο: ΓΕΩΜ αυτός που έχει το ίδιο κέντρο με άλλο σχήμα ή σώμα: ~ κύκλοι.

ομόλογος -η -ο: αυτός που έχει ίδια στοιχεία, ιδιότητες, αναλογίες ή αξίωμα με κτ άλλο: ~ πλευρές/σχήματα. Οι δύο ομόλογοι υπουργοί είχαν συνομιλίες. **ομόλογος** ο, η: πρόσωπο που έχει το ίδιο αξίωμα με κτ άλλο: Ο υπουργός Εξωτερικών συναντήθηκε με τον Βούλγαρο ~ του.

ομολογώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) δέχομαι ως αλήθεια ή γεγονός κτ που αρνιόμουν = παραδέχομαι: ~

όμιλος
ομιλουμένη → ομιλία
ομιλώ → ομιλία
ομίχλη
ομιχλώδης → ομίχλη
ομο- → ομο-
ομοβροντία
ομογένεια → ομογενής
ομογενής
ομογενοποίηση
ομογενοποιώ →
ομογενοποίηση
ομόγλωσσος → ομο-
ομόγραφος → ομο-
ομοεθνής → ομο-
ομοειδής → ομο-
ομόηχος → ομο-
όμοια → όμοιος
ομοιο- → ομοιο-
ομοιογένεια → ομοιογενής
ομοιογενής
ομοιογενώς → ομοιογενής
ομοιοκατάληκτος → ομοιο-
καταληξία
ομοιοκαταληξία
ομοιόμορφα → ομοιόμορφος
ομοιομορφία →
ομοιόμορφος
ομοιόμορφος
ομοιοπαθής → ομοιο-
ομοιόπτωτος → ομοιο-
όμοιος
ομοιότητα → όμοιος
ομοιόχρωμος → ομοιο-
ομοίωμα
ομοίως → όμοιος
ομοίωση
ομόκεντρος
ομόλογος → ομολογώ
ομολογώ
ομολογώ

- ομόνοια
- όμορφα → όμορφος
- ομορφαίνω → όμορφος
- ομορφιά → όμορφος
- όμορφος
- ομόσημος
- ομοσπονδία
- ομοσπονδιακός →
- ομοσπονδία
- ομόσπονδος → ομοσπονδία
- ομοφυλόφιλη →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλοφιλία →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλόφιλος →
- ομοφυλόφιλος
- ομοφυλόφιλος
- ομόφωνα → ομοφωνία
- ομοφωνία
- ομόφωνος → ομοφωνία
- ομοφώνως → ομοφωνία
- ομόψυχα → ομοψυχία
- ομοψυχία
- ομόψυχος → ομοψυχία
- ομπρέλα
- ομφάλιος → ομφάλος
- ομφάλος
- ομώνυμα → ομώνυμος
- ομώνυμια → ομώνυμος
- ομώνυμος
- όμως
- ον
- ονειρεύομαι → όνειρο
- ονειρικός → όνειρο
- όνειρο

ότι δεν το περιμένα. ❷ (μτβ.) φανερώνω κτ που ήταν μυστικό ή άγνωστο σε κτ = αποκαλύπτω, μαρτυρώ: *Αναγκάστηκε να ομολογήσει τα πραγματικά συναισθήματά του.* ❸ (μτβ. & με παρ.άλ. αντικ.) παραδέχομαι ότι έκανα κτ ανήθικο ή παράνομο: *Ο κατηγορούμενος ομολόγησε την ενοχή του.* **ομολογία** η: παραδοχή αξιόποινης πράξης. **κατά γενική/κοινή** ~: όπως όλοι παραδέχονται: *Η εκδήλωση ήταν ~ η καλύτερη των τελευταίων ετών. ~ πίστεως:* ΕΚΚΛ επίσημη και δημόσια διακήρυξη κτ ότι πιστεύει σε μια θρησκεία ή δόγμα. **ομολογουμένως** (επίρρ.): όπως πρέπει να παραδεχτεί κανείς: ~, *δεν περιμένα ότι θα πήγαινα τόσο καλά.*

ομόνοια η: κλίμα ενότητας και συνεννόησης μεταξύ ανθρώπων ≠ διχόνοια: *Υπάρχει αγάπη και ~ στην ομάδα.*

όμορφος -η -ο: = ωραίος ≠ άσχημος ❶ αυτός που δημιουργεί ευχαρίστηση ή και έλξη λόγω των εξωτερικών χαρακτηριστικών του: *Κάθε μάνα πιστεύει ότι το παιδί της είναι το πιο ~!* ❷ αυτός που ευχαριστεί κτ ψυχικά: *Η μέρα του γάμου μου ήταν η πιο ~ της ζωής μου.*

όμορφα (επίρρ.). **ομορφιά** η: ≠ ασχήμια ❶ η ιδιότητα του όμορφου = [επίσ.] κάλλος. ❷ πληθ. τα όμορφα μέρη κτ τόπου: *Επισκεφτείτε τις ~ του νησιού. κτ είναι στις ~ του:* είναι ιδιαίτερα όμορφος. **ομορφαίνω** • αόρ. **ομόρφυνα:** ≠ ασχημαίνω ❶ (αμτβ.) γίνομαι όμορφος ή ομορφότερος. ❷ (μτβ.) κάνω κτ ή κτ όμορφο ή ομορφότερο: *Η αγάπη ~ τη ζωή.*

ομόσημος -η -ο: μαθ αριθμός που έχει το ίδιο πρόσημο, θετικό ή αρνητικό, με κτ άλλο ≠ ετερόσημος.

ομοσπονδία η: ❶ πολ χώρα που αποτελείται από κράτη με αυτόνομη διακυβέρνηση για εσωτερικά ζητήματα, αλλά διαθέτει κοινή κεντρική κυβέρνηση: *Οι Η.Π.Α. είναι ~ 52 πολιτειών.* ❷ συνένωση επιμέρους οργανώσεων με κοινούς στόχους: *παγκόσμια ~ σκακιού.* **ομοσπονδιακός -ή -ό:** ❶ (για κράτος) αυτός που αποτελεί ομοσπονδία. ❷ αυτός που σχετίζεται με ομοσπονδία: ~ *κυβέρνηση/αστυνομία.* **ομόσπονδος -η -ο:** αυτός που αποτελεί μέλος ομοσπονδιακού κράτους: ~ *κρατίδια.*

ομοφυλόφιλος -η -ο: αυτός που έχει σεξουαλικές προτιμήσεις για άτομα του ίδιου φύλου. **ομοφυλόφιλος** ο, -η η. **ομοφυλοφιλία** η. **ομοφυλοφιλικός -ή -ό.**

ομοφωνία η: απόλυτη συμφωνία απόψεων: *Υπήρξε πλήρης ~ για την ετυμηγορία.* **ομόφωνος -η -ο. ομόφωνα & ομοφώνως** (επίρρ.).

ομοψυχία η: διάθεση ομάδας ανθρώπων να δράσουν συλλογικά: *Αντιμετωπίσαμε τον εχθρό με εθνική ~ και συνεργασία.* **ομόψυχος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από ομοψυχία. **ομόψυχα** (επίρρ.).

ομπρέλα η: ❶ αντικείμενο με θολωτό σκελετό, σκεπασμένο με αδιάβροχο υλικό, και μακριά λαβή για την προστασία (κυρίως ανθρώπων) από τον ήλιο ή τη βροχή. ❷ (μτφ.) μέσο προστασίας από κινδύνους: *η αμυντική ~ του ΝΑΤΟ.* ❸ (μτφ.) ευρύτερος σχηματισμός που περιλαμβάνει επιμέρους στοιχεία: *Οι επιχειρηματίες ενόθησαν κάτω από την ~ μεγάλης εταιρείας.*

ομφάλος ο: ❶ ΑΝΑΤ σημάδι στο κέντρο της κοιλιάς όπου κατέληγε ο ομφάλιος λώρος του εμβρύου = [οικ.] αφάλος. ❷ (μτφ.) κεντρικό ή κομβικό σημείο = κέντρο: *Η Βιέννη είναι ο ~ του μουσικού κόσμου.* **ομφάλιος -α -ο:** κυρ. στην έκφρ. ~ **λώρος:** ∞ **λώρος.**

ομώνυμος -η -ο: ❶ αυτός που έχει την ίδια ονομασία με κτ άλλο: *Στο ακρωτήριο Ζαγορά βρίσκεται ο ~ οικισμός.* ❷ ΓΛΩΣΣ ~ **λέξεις:** λέξεις με ίδια ορθογραφία ή προφορά, αλλά διαφορετική σημασία. ❸ ΜΑΘ ~ **κλάσματα:** κλάσματα με ίδιο παρονομαστή. ❹ ΦΥΣ άτομο που έχει ίδιο φορτίο, θετικό ή αρνητικό, με κτ άλλο. **ομώνυμα** (επίρρ.). **ομώνυμια** η. ∞ σχ. **όνομα.**

Στην πράξη, όταν μιλάμε για ομώνυμες λέξεις, εννοούμε κυρίως τις ομόγραφες, π.χ. σκοπός «στόχος», σκοπός «μελωδία» και σκοπός «φρουρός», και σπανιότερα τις ομόηχες, π.χ. κόμμα και κόμα.

όμως (σύνδ.): = αλλά ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν κτ αντίθετο ή διαφορετικό = μα: *Είναι πολύ έξυπνος, ~ δε νομίζω ότι θα καταφέρει!* ❷ δηλώνει κτ το οποίο είναι απαραίτητος όρος για να ισχύσουν τα προηγούμενα: *Πήγε μαζί τους, ~ μόνο μετά από τις απειλές τους.* ❸ (σε διάλογο) δηλώνει αλλαγή θέματος: ~ *ας περάσουμε στην επόμενη είδηση!*

ον το: καθετί που υπάρχει = ύπαρξη: *Ο άνθρωπος είναι κοινωνικό ~.* **υπέρατο ον:** ο Θεός.

Πρόκειται για το ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μτχ. ενστ. του ΑΕ ρ. *είμι*.

όνειρο το: ❶ σειρά από σκέψεις, συναισθήματα ή εικόνες που δημιουργούνται από τον εγκέφαλο κατά τη διάρκεια του ύπνου: *Πριν με ξυ-*

πνήσει, έβλεπα ένα ωραίο ~. ② (μτφ.) βασικός στόχος, έντονη επιθυμία: Το ~ τους είναι μια πιο δημοκρατική κοινωνία. ③ χαρακτηρισμός πολύ ωραίου πράγματος: Το φαγητό είναι ~! **των ονειρών μου:** όπως ακριβώς το ήθελα: Βρήκα το σπίτι ~! **ονειρεύομαι:** ① (μτβ. & με παράλ. αντικ.) βλέπω (κπ ή κτ σε) όνειρο: Ονειρεύτηκα ότι είχες περάσει στις εξετάσεις. Κοιμάται κι ονειρεύεται. ② (μτφ., μτβ.) δημιουργώ κτ με τη φαντασία μου: ~ ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά μου. ③ (μτβ.) επιθυμώ κτ πολύ = λαχταρώ: ~ μια θέση στο πανεπιστήμιο. ④ (αμτβ.) απομακρύνομαι από την πραγματικότητα = ονειροπολώ: Πότε θα πάψεις να ~ και να δεις κατάματα τη ζωή; **ονειρικός -ή -ό:** ① αυτός που έχει σχέση με το όνειρο: ~ ψευδαίσθηση. ② (μτφ.) αυτός που είναι πολύ ωραίος, σαν όνειρο: Απολαύσαμε μια ~ παραλία.

ονειροπόλος -α -ο: αυτός που κάνει όνειρα και ζει μακριά από την πραγματικότητα: Ήταν ένας ~ αγωνιστής, ενάντια στο κατεστημένο. **ονειροπολώ:** (αμτβ.) κάνω όνειρα και ζω μέσα απ' αυτά σε μια φανταστική πραγματικότητα.

όνομα το: ① α. λέξη με την οποία αποκαλείται κπ ή κτ, ώστε να διακρίνεται από όλα τα υπόλοιπα του ίδιου είδους: Το ~ του είναι Γιάννης Μαρής. β. (ειδικ.) το μικρό όνομα ενός προσώπου, σε αντίθεση με το επίθετό του. ② φήμη, υπόληψη κτ: Έχει καλό ~ στην αγορά. **μου βγαίνει το ~:** αποκτώ κακή φήμη. ③ ΓΛΩΣΣ χαρακτηρισμός των ουσιαστικών και των επιθέτων. **ονομάζω -ομαι:** (μτβ.) ① δίνω όνομα σε κπ ή κτ = βγάζω, λέω: Θα ονομάσουν το πλοίο «Χριστίνα». ② απονέμω τίτλο ή αξίωμα, ή δίνω συγκεκριμένο χαρακτηρισμό: Οι ηγέτες των Θεσσαλών στην αρχαιότητα ονομάζονταν ταγοί. Ομώνυμα ονομάζονται τα κλάσματα που έχουν ίδιο παρονομαστή. ③ παθ. έχω όνομα = αποκαλούμαι, λέγομαι: Πώς ονομάζεσαι; Χρήστος. **ονομασία η:** όνομα. **ονομαστικός -ή -ό. ονομαστικά & -ώς** (επίρρ.): με το όνομα: Θα σας καλέσουμε έναν-έναν ~ για συνέντευξη. **ονομαστός -ή -ό:** αυτός που είναι πολύ γνωστός: Η Βοημία είναι ~ για τα κρύσταλλά της. **ονοματικός -ή -ό:** ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με το όνομα (σημ. 3): ~ φράση.

Προσοχή στην ορθογραφία του ουσ. **όνομα** στη σύνθεση, όπου το αρχικό ο- μετατρέπεται σε -ω: ανώνυμος, επώνυμος, ομώνυμος, ανωνυμία, επώνυμο, συνώνυμο κτλ.

οντότητα η: ① κτ που υπάρχει αυτοτελώς, που έχει δικά του χαρακτηριστικά, χωρίς απαραίτητα υλική υπόσταση: Η χώρα διασπάστηκε σε κρατίδια και δεν αποτελεί μια ενιαία κρατική ~. ② προσωπικότητα: Πρόκειται για βουλευτή χωρίς ~.

όντως (επίρρ.): όπως είναι, συμβαίνει κτλ. κτ στην πραγματικότητα = πραγματικά, πράγματι: Το λάθος ήταν ~ δικό μου.

οξειδίο το: χημ χημική ένωση που σχηματίζεται μετά από οξείδωση: ~ του ασβεστίου.

οξειδοαναγωγή η: χημ χημική αντίδραση στην οποία γίνεται μεταφορά ηλεκτρονίων από μια χημική ένωση σε άλλη.

οξειδώνω -ομαι: (μτβ.) προκαλώ οξείδωση, κάνω ένα μέταλλο να σκουριάσει. **οξείδωση η:** χημ χημική αντίδραση στην οποία γίνεται ένωση οξυγόνου με άτομα άλλου στοιχείου.

οξειδωτικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί οξείδωση. **οξειδωτικά** (επίρρ.).

οξιά η: μεγάλο δέντρο του δάσους με λείο κορμό, ωοειδή μυτερά φύλλα και σκληρό κοκκινωπό ξύλο.

οξίνος -η -ο: ① [επίσ.] ξινός: ~ γεύση. ② χημ αυτός που έχει σχέση με τα οξέα: ~ διάλυμα. ~ **βροχή:** βροχή που περιέχει μεγάλες ποσότητες νιτρικού και θεικού οξέος και ρυπαίνει το περιβάλλον.

Από το ΑΕ ὄξος «ξίδι».

οξυγόνο το: ① χημ χημικό στοιχείο αέριο, άχρωμο, άοσμο και άγευστο, που είναι βασικό συστατικό του ατμοσφαιρικού αέρα και του νερού, απαραίτητο για την αναπνοή των ζωντανών οργανισμών: Η ελάχιστη ποσότητα ~ εδώ ψηλά στο βουνό δυσκολεύει το περπάτημα. ② καθαρός αέρας: Πήγαμε στην εξοχή να αναπνεύσουμε ~.

Από το γαλλ. oxygene που προέρχεται από το ὄξυς + -γόνο (από το γόνος).

οξύς -εία -ύ • αρσ. οξύ & οξέος, οξύ, οξείς, οξέων/θηλ. οξείας, οξείες, οξείων/ουδ. οξέος, οξέα, οξέων: [επίσ.] ① αιχμηρός, μυτερός ≠ αμβλύς: ~ εργαλείο. ② μαθ ~ **γωνία:** γωνία μικρότερη από 90°. ③ (μτφ.) αυτός που α. έχει μεγάλη ικανότητα αντίληψης: ~ πνεύμα. β. είναι πολύ έντονος: ~ διαμάχη μεταξύ κυβέρησης και αντιπολίτευσης. γ. είναι υβριστικός: Μου επιτέθηκε με οξείς χαρακτηρι-

ονειροπόλος
ονειροπολώ → ονειροπόλος
όνομα
ονομάζω → όνομα
ονομασία → όνομα
ονομαστικά → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστικός → όνομα
ονομαστικός → όνομα
όντως
οξεία → οξύς
οξειδίο
οξειδοαναγωγή
οξειδώνω
οξείδωση → οξειδώνω
οξειδωτικά → οξειδώνω
οξειδωτικός → οξειδώνω
οξιά
*οξίδιο → οξειδίο
οξίνος → οξύς
οξίνος
οξύ → οξύς
οξυγόνο
οξυνοση → οξύς
οξύνο → οξύς
οξύς
οξύτητα → οξύς

οπαδός
όπερα
οπή
όπισθεν
οπισθοδρόμηση →
οπισθοδρομώ
οπισθοδρομικά →
οπισθοδρομώ
οπισθοδρομικός →
οπισθοδρομώ
οπισθοδρομώ
οπλίω → όπλο
οπλικός → όπλο
οπλισμός → όπλο
όπλο
οπλοστάσιο
οπλοφορία → οπλοφορώ
οπλοφορώ
οποιανού → όποιος
όποιος
όποιος
οποιοσδήποτε

σμούς. ❸ αυτός που εμφανίζεται ξαφνικά και έχει πολύ γρήγορη εξέλιξη: ~ *αμυγδαλίτιδα*.
οξεία η: ΓΛΩΣΣ τονικό σημάδι που δηλώνει το φωνήεν που προφέρεται πιο έντονα σε σχέση με τα φωνήεντα των άλλων συλλαβών της λέξης. **οξύ** το: ΧΗΜ χημική ένωση που περιέχει ένα ή περισσότερα άτομα υδρογόνου, τα οποία, όταν διαλυθούν, παράγουν κατιόντα: *υδροχλωρικό* ~. **οξύτητα** η: ❶ ιδιότητα σε έντονο βαθμό: *Η ~ της όρασής του μειώθηκε*. ❷ (μτφ.) κατάσταση έντασης: *Προκλήθηκε ~ στη Βουλή*. ❸ ΧΗΜ ύπαρξη οξέος σε υγρό: *η ~ του λαδιού*. **οξικός -ή -ό**: αυτός που σχηματίζεται με οξέα. **οξύνο -ομαι** • μπλ. *οξυμένος*: (μτβ.) ≠ *αμβλύνω* ❶ *βελτιώνω* την ικανότητα αντίληψης: *Το σχολείο πρέπει να ~ την κρίση του μαθητή*. ❷ *προκαλώ*, *αυξάνω* την ένταση αρνητικής κατάστασης: *Οι δηλώσεις αυτές ~ τα πάθη*. **όξυνση** η: η αύξηση της έντασης αρνητικής κατάστασης. ≠ *άμβλυνση*: ~ της βίας στην κοινωνία.

οπαδός ο, η: πρόσωπο που υποστηρίζει πρόσωπα, ιδέες, ομάδες κτλ., συχνά με φανατισμό: *Τα επεισόδια προκάλεσαν φανατικοί ~ της ομάδας*.

όπερα η: ❶ μελοποιημένο δραματικό έργο με κύρια χαρακτηριστικά τη φωνητική μουσική και τη σκηνική δράση = μελόδραμα. ❷ θέατρο όπου δίνονται παραστάσεις όπερας: *η ~ της Βιέννης*.

όπισθεν (επίρρ.): [επίσ.] πίσω ή πίσω από: *Η αυλή βρίσκεται ~ του κτιρίου*. **όπισθεν** η: ταχύτητα αυτοκινήτου με την οποία κινείται προς τα πίσω: *Βάλε την ~ και πήγαινε λίγο πίσω!*

οπισθοδρομώ: (αμτβ.) πορεύομαι αντίθετα προς την πρόοδο και την εξέλιξη της εποχής μου: *Η χώρα μας οπισθοδρόμησε κοινωνικά και πολιτιστικά*. **οπισθοδρόμηση** η. **οπισθοδρομικός -ή -ό**: αυτός που έχει καθηλωθεί σε αναχρονιστικές, ξεπερασμένες αντιλήψεις ≠ προοδευτικός, σύγχρονος, μοντέρνος: *Δε θα σταθούν εμπόδιο στη σχέση μας οι ~ απόψεις των γονέων μας*. **οπισθοδρομικά** (επίρρ.).

όπλο το: ❶ μέσο ή εργαλείο που χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο για άμυνα ή επίθεση, ή στο κυνήγι: *Οι αστυνομικοί χρησιμοποίησαν τα ~ τους εναντίον των ληστών*. ❷ (μτφ.) κάθε μέσο που χρησιμοποιείται για την επίτευξη ενός σκοπού: *Ένα από τα πιο αποτελεσματικά ~ για την επιβίωση είναι η μόρφωση*. **οπλίω -ομαι**: (μτβ.) ❶ δίνω σε κπ όπλο ή άλλο αντικείμενο ως όπλο = *εξοπλίω* ≠ *αφο-*

πλίω: *Οι χούλιγκανς οπλίστηκαν με ξύλα και πέτρες*. ❷ (μτφ.) ενισχύω κπ με κτ, ώστε να γίνει πιο ικανός: *Οπλίστηκε με υπομονή*. ❸ ρυθμίζω τον μηχανισμό όπλου ή φωτογραφικής μηχανής, ώστε να είναι έτοιμος να λειτουργήσει. **οπλικός -ή -ό**. **οπλισμός** ο: το σύνολο των όπλων στρατιώτη ή στρατιωτικής ομάδας.

οπλοστάσιο το: ❶ το σύνολο των όπλων που διαθέτει κπ: *Η χώρα αύξησε το πυρηνικό της ~*. ❷ (μτφ.) τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη ενός σκοπού: ~ *πληροφοριών/επιχειρημάτων*.

Από τα όπλο- + -στάσιο, από το ΑΕ ρ. *ἴσθημι -αμαι*.

οπλοφορώ • μόνο εν. & πρτ.: (αμτβ.) είμαι οπλισμένος: *Μην τον πλησιάζεις, ~!* **οπλοφορία** η. **οποίος¹ -α -ο** (αντων. αναφ.): (με άρθρο) εισάγει αναφορική πρόταση, με την οποία δίνουμε πρόσθετες πληροφορίες για κπ ή κτ που έχει αναφερθεί προηγουμένως: *Η επιχορήγηση, την ~ ενέκρινε το συμβούλιο, θα δοθεί αμέσως*. **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

Το *οποίος¹* προτιμάται έναντι του *που* κυρ. **α**) στον γραπτό ή επίσημο λόγο, **β**) όταν το αναφ. συνοδεύεται από πρόθεση (π.χ. *από τον οποίο*), **γ**) σε περιπτώσεις που πρέπει να προσδιοριστεί με σαφήνεια αυτός στον οποίο αναφέρεται ή **δ**) για να αποφευχθεί η επανάληψη πολλών *που*.

οποίος² -α -ο: [σπάν., επίσ.] (χωρίς άρθρο, σε επιφ. πρότ.) πόσο μεγάλος: ~ *αγένεια* - *πώς μιλάς έτσι στον παππού σου!*

όποιος -α -ο (αντων. αναφ. αόρ.) • *όποιου -ας -ου & [προφ.] (κυρ. σε θέση ουσ.) οποιανού -ής -ού, όποιων & [προφ.] (κυρ. σε θέση ουσ.) οποιανών*: αναφέρεται αόριστα σε κπ ή κτ, που χαρακτηρίζεται από μια κατάσταση, ενέργεια κτλ., όταν δε γνωρίζουμε ή δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι: ~ *μπορεί* *ας με ακολουθήσει*. *Βάλε ~ ρούχα της*. *Οποιανού δεν του αρέσει, να φύγει*. ~ *κι ~*: ασήμαντος, τυχαίος: *Δεν μπορείς να μιλάς έτσι στον δήμαρχο, δεν είναι ~!* **οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

οποιοσδήποτε οποιαδήποτε οποιοδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.): ❶ αναφέρεται με έντονη αοριστία σε κπ ή κτ, όταν δεν έχει σημασία ποιος ή τι είναι: *Δεν αναφέρθηκε σε ~ άνθρωπο, αλλά σε εμένα*. ❷ [μειωτ.] (συνήθ. με άρθρο) ο

πρώτος τυχών, ο καθένας: *Δεν είμαι ο ~ για να μου φέρεσαι έτσι!* ➤ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

Η αντων. οποιοσδήποτε προέρχεται από την ΑΕ φράση *όποιος δήποτε* (κάποιος κάποτε). Γενικά, το -*δήποτε* ως β' συνθ. (με τα *όποιος, ό,τι, όσος, όπου και όποτε*) επιτείνει την αοριστία. Την ίδια λειτουργία επιτελεί και η χρήση του αοριστολογικού και/κι αν: *όποιος και αν = οποιοσδήποτε.*

όποτε (σύνδ.): δηλώνει συμπέρασμα, λογική συνέπεια από τα προηγούμενα = *συνεπώς, άρα, επομένως: Δεν ολοκλήρωσα την άσκηση, ~ δε θα πάρω καλό βαθμό.*

όποτε (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ γεγονός που επαναλαμβάνεται ταυτόχρονα με άλλο = *οποτεδήποτε: ~ με βλέπει, με καλημερίζει.* ❷ γεγονός που μόλις συμβεί, θα ακολουθήσει αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση = *όταν: ~ μπορέσω, θα έρθω να σε δω.*

οποτεδήποτε¹ (επίρρ.): (με έντονα αόριστη αναφορά) σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή: *Μπορεί να έρθει ~. οποτεδήποτε*² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει αόριστη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει ένα γεγονός = *όποτε: ~ μπορώ, επισκέπτομαι τη γιαγιά μου.*

όπου (επίρρ.): ❶ στον τόπο που: *η πόλη ~ έζησε η μητέρα μου.* ❷ σε οποιονδήποτε τόπο ή σημείο = *οπουδήποτε: Πετάει τα πράγματα ~ βρει.* ➤ σχ. **οποιοσδήποτε.**

οπουδήποτε (επίρρ.): (με έντονα αόριστη αναφορά) σε οποιονδήποτε τόπο = *όπου: Μπορεί να βρίσκεται ~. Άφησε τα πράγματα ~ θέλεις.* ➤ σχ. **οποιοσδήποτε.**

οπτικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με το μάτι ή την όραση: *~ σήμα. ~ γωνία:* ο προσωπικός τρόπος με τον οποίο ο καθένας βλέπει τα πράγματα. *~ ίνα:* τεχνολογικό και διαφανές νήμα που χρησιμοποιείται ως αγωγός ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων. **οπτικός** ο, η: αυτός που κατασκευάζει, επιδιορθώνει ή πουλάει γυαλιά όρασης. **οπτικά** τα: οπτικά όργανα και ιδίως γυαλιά οράσεως ή ηλίου, φακοί επαφής κτλ.

οπωροφόρος -α -ο: (για δέντρο) αυτός που παράγει φρούτα: *Η αχλαδιά είναι ~ δέντρο.*

Το α' συνθ. των λ. *οπωροπωλείο, οπωροπώλης, οπωροφόρος* κτλ. είναι η ΑΕ λ. *όπώρα* «φρούτο».

όπως¹ (επίρρ.): ❶ με τον ίδιο τρόπο που = *καθώς: Παίζει ~ του έδειξα.* ❷ σύμφωνα με: ~

σημειώνει στο άρθρο του, η οικονομία έχει βελτιωθεί. ❸ χρησιμοποιείται **α.** για να δώσουμε παράδειγμα: *φρούτα, ~ μήλα, αχλάδια* κτλ. **β.** για να εκφράσουμε παρομοίωση, σύγκριση με κτ παρόμοιο: *Άλλαξαν οι απαιτήσεις μας, ~ άλλαξε και η ζωή.* **όπως**² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο συμβαίνει την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από κπ άλλο = *καθώς, ενώ: ~ έγγραφα, μου ήρθε μια καταπληκτική ιδέα.*

οπωσδήποτε (επίρρ.): (για έμφαση) σε κάθε περίπτωση: *Το θέμα αυτό θα συζητηθεί ~ στη συνέλευση.*

όραμα το: ❶ οτιδήποτε βλέπει κπ σε κατάσταση έκστασης = *οπτασία: Είδε ~ την Αγία Ελένη.* ❷ (μτφ.) ισχυρή επιθυμία, την οποία προσδοκά κανείς να πραγματοποιήσει: *Ο ηγέτης έχει το ~ ενός ισχυρού κράτους.* **οραματίζομαι:** ❶ (αμτβ.) βλέπω όραμα. ❷ (μτβ.) επιθυμώ να πραγματοποιηθεί μια ιδανική κατάσταση στο μέλλον. **οραματιστής** ο, **-ίστρια** η.

όραση η: μία από τις πέντε αισθήσεις, η οποία μας επιτρέπει να βλέπουμε: *Καθώς γερονάμε, η ~ μειώνεται.* **ορατός -ή -ό:** ❶ αυτός που μπορεί κπ να τον δει ≠ *αόρατος: Η Ακρόπολη δεν είναι ~ από εκεί που μένουμε.* ❷ (μτφ.) αυτός που μπορεί να γίνει αντιληπτός: *~ κίνδυνος.* **ορατότητα** η: δυνατότητα να βλέπει κπ, σε συνάρτηση με τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν: *περιορισμένη ~ λόγω ομίχλης.*

Από το ΑΕ *όρασις*, από το ρ. *ὄρω* «βλέπω, παρατηρώ». ➤ σχ. **αθέατος.**

οργανισμός ο: ❶ **α.** το σύνολο των οργάνων και των λειτουργιών κάθε ζωντανού όντος: *Αρρωσταίνει εύκολα, έχει αδύναμο ~.* **β.** κάθε ον που έχει ζωή: *~ που ζουν στο νερό.* ❷ υπηρεσία ή φορέας με ορισμένο σκοπό και συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας: *~ Λιμένος Πειραιώς. Εθνικός ~ Τουρισμού.* ❸ (μτφ.) σύνολο που αποτελείται από μέρη τα οποία επιτελούν συγκεκριμένη λειτουργία επιδρώντας το ένα στο άλλο: *Η ανθρώπινη κοινωνία είναι ένας ~.*

όργανο το: ❶ αντικείμενο ή εργαλείο με το οποίο κάνουμε μια εργασία: *~ γυμναστικής.* ❷ μουσικό όργανο: *Θέλω να μάθω ένα ~, μάλλον βιολί ή κιθάρα.* ❸ καθένα από τα μέρη του οργανισμού των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών που εκτελεί ορισμένη λειτουργία: *Ποια είναι τα ~ της πέψης;* ❹ υπηρεσία με συγκεκριμένες αρμοδιότητες στα πλαίσια κρά-

όποτε
όποτε
οποτεδήποτε
όπου
οπουδήποτε
οπτικά → οπτικός
οπτικός
οπτικός
οπωροπωλείο → σχ. οπωροφόρος
οπωροπώλης → σχ. οπωροφόρος
όπως
οπωροφόρος
όπως
οπωσδήποτε
όραμα
οραματίζομαι → όραμα
οραματιστής → όραμα
οραματιστρια → όραμα
όραση
ορατός → όραση
ορατότητα → όραση
οργανικά → οργανικός
οργανικός
οργανισμός
όργανο

οργανώνω
ορθοδοξία

- οργανώνω
- οργάνωση → οργανώνω
- οργανωτής → οργανώνω
- οργανωτικά → οργανώνω
- οργανωτικός → οργανώνω
- οργανώτρια → οργανώνω
- οργή
- οργίζομαι → οργή
- όργωμα → οργώνω
- οργώνω
- ορειβασία
- ορειβάτης → ορειβασία
- ορειβατικός → ορειβασία
- ορειβάτισσα → ορειβασία
- ορειβατώ → ορειβασία
- ορεινά → όρος²
- ορεινός → όρος²
- ορειχάλκινος → ορειχάλκος
- ορειχάλκος
- ορεκτικός → όρεξη
- ορεκτικός → όρεξη
- ορεξάτος → όρεξη
- όρεξη
- ορέων → όρος
- ορθά → ορθός
- όρθια → όρθιος
- όρθιος
- ορθογραφία
- ορθογραφικός → ορθογραφία
- ορθογραφία
- ορθογράφος → ορθογραφία
- ορθογραφώ → ορθογραφία
- ορθογώνιο → ορθογώνιος
- ορθογώνιος
- ορθόδοξη → ορθοδοξία
- ορθοδοξία
- ορθόδοξος → ορθοδοξία

τους, οργανισμού κτλ.: *Θα προσφύγουμε στο αρμόδιο ~ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.* ❶ πρόσωπο με συγκεκριμένο έργο στο πλαίσιο του κράτους. ~ **της τάξεως**: αστυνομικός. ❷ (μτφ.) κπ που ενεργεί ακολουθώντας τις υποδείξεις ή υπηρετώντας άκριτα τα συμφέροντα άλλου: *Έγινε ~ στα χέρια των πολιτικών δημαγωγών.* **οργανικός -ή -ό**: ❶ ΙΑΤΡ αυτός που έχει σχέση με κπ όργανο του σώματος ή με τον οργανισμό γενικά: ~ **πάθηση**. ❷ ΒΙΟΛ αυτός που προέρχεται από ζωντανούς οργανισμούς: ~ **λιπάσματα**. ❸ ΧΗΜ ~ **ένωση**: ένωση που περιέχει άνθρακα. ~ **Χημεία**: κλάδος της Χημείας που μελετά τον άνθρακα και τις ενώσεις του. ❹ (μτφ.) αυτός που είναι βασικός, συνήθως μέσα σε ένα οργανωμένο σύνολο: ~ **θέση υπαλλήλου**. **οργανικά** (επίρρ.) στη σμ. 4: *Είναι εργαζόμενοι που δεν εντάσσονται ~ στην επιχείρηση.*

οργανώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καθορίζω τη διάταξη των μερών ενός συνόλου, έτσι ώστε αυτό να λειτουργεί άσφρα: *Οργάνωσε το νέο τμήμα της εταιρείας.* ❷ σχεδιάζω και θέτω σε λειτουργία: ~ **μια φιλανθρωπική εκδήλωση**. ❸ παθ. συμμετέχω σε ομάδα ή οργάνωση: *Κατά τη δικτατορία είχε οργανωθεί στην αντίσταση.* **οργάνωση** η: ❶ το να οργανώνει κπ κτ = διοργάνωση: *Ανέλαβα την ~ της εκδρομής.* ❷ συγκροτημένη ομάδα με κοινές αντιλήψεις και συγκεκριμένους στόχους: **οικολογική / τρομοκρατική ~**. **οργανωτής ο, -ώτρια** η: πρόσωπο που οργανώνει κτ (σμ. 2): *Θέλω να ευχαριστήσω την ~ της εκδήλωσης.* **οργανωτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με την οργάνωση (σμ. 1): ~ **λεπτομέρειες**. ❷ αυτός που είναι ικανός να οργανώνει (σμ. 1, 2): *παιδί με ~ ικανότητες.* **οργανωτικά** (επίρρ.)

οργή η: έντονος θυμός: *Η φασαρία που έκαναν οι μαθητές προκάλεσε την ~ του γυμνασιάρχου.* **δίνω τόπο στην ~**: συγκρατώ τον θυμό μου. **οργίζομαι**: (αμτβ.) νιώθω οργή.

Στη θέση της ενεργ. φωνής του ρ. *οργίζομαι* (που δεν υπάρχει) χρησιμοποιείται το ρ. *εξοργίζω*: *Με εξοργισε η αναιδέα του* (με έκανε να νιώσω οργή).

οργώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ σκάβω τη γη με αλέτρι ή με τρακτέρ: *Οι αγρότες ~ τα χωράφια για να φυτέψουν καπνά.* ❷ (μτφ.) διασχίζω μια περιοχή για κπ σκοπό: *Βουλευτές όργωσαν την επαρχία προεκλογικά.* **όργωμα** το. **ορειβασία** η: ανέβασμα σε βουνό, κυρίως ως

άθλημα. **ορειβάτης ο, -ισσα** η: πρόσωπο που ασχολείται με την ορειβασία: *Τρεις ~ χάθηκαν στο βουνό.* **ορειβατικός -ή -ό**: αυτός που έχει σχέση με την ορειβασία ή τους ορειβάτες: ~ **Σύλλογος**. **ορειβατώ**: (αμτβ.) ασχολούμαι με την ορειβασία.

Από τα *ὄρος* + *βαίνω* «προχωρώ».

ορείχαλκος ο: μεταλλικό κράμα από χαλκό και ψευδάργυρο = μπρούντζος. **ορειχάλκινος -η -ο**: αυτός που είναι κατασκευασμένος από ορείχαλκο = μπρούντζινος.

όρεξη η: επιθυμία, διάθεση για φαγητό και (κατ' επέκτ.) γενικά για κτ: *Μου έκοψε την ~ το γλυκό και τώρα δεν πεινάω.* *Έχεις ~ να πάμε για καφέ;* **ορεξάτος -η -ο**: αυτός που έχει όρεξη να κάνει κτ ευχάριστο ή μεγάλη όρεξη για κτ: *Πολύ ~ σε βλέπω, γελάει το πρόσωπό σου.* = κεφάτος, ευδιάθετος. ~ **για καβγά**. **ορεκτικός -ή -ό**: αυτός που ανοίγει την όρεξη για κτ: *Πολύ ~ φαίνεται αυτό το φαγητό.* **ορεκτικό** το: φαγητό ή ποτό που παίρνει κπ πριν από το φαγητό για να του ανοίξει η όρεξη ≠ χωνευτικό.

όρθιος -α -ο: ❶ αυτός που στέκεται στα πόδια του = ορθός ≠ καθιστός: *Κουράστηκαν τα πόδια μου, τόσες ώρες ~.* ❷ αυτός που βρίσκεται σε κατακόρυφη θέση ≠ πλάγιος: *Βάλε τα βιβλία ~ στα ράφια.* ❸ αυτός που στέκεται στη θέση του ή δεν υφίσταται καμιά αλλαγή: *Ο σεισμός δεν άφησε τίποτα ~ στις ακτές.* **όρθια** (επίρρ.). **ορθώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ στήνω κτ όρθιο: *Οι διαδηλωτές ~ οδοφράγματα, για να εμποδίσουν την αστυνομία.* ~ **το ανάστημά μου**: δείχνω θάρρος και τόλμη. ❷ παθ. (μτφ.) **α.** μπαίνω στη μέση, εμποδίζω: *Ανάμεσά τους ~ ένα τείχος ασυνεννοησίας.* **β.** επαναστατώ, αντιστέκομαι: *Η νεανική αμφισβήτηση ~ ενάντια στον αυταρχισμό.*

ορθογραφία η: ❶ ο σωστός τρόπος γραφής μιας λέξης. ❷ το σχολικό μάθημα με το οποίο διδάσκεται η ορθή γραφή. **ορθογραφικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τη σωστή γραφή των λέξεων: ~ **λάθος**. **ορθογραφώ -ούμαι**: (μτβ.) γράφω χωρίς ορθογραφικά λάθη. **ορθογράφος ο, η**: πρόσωπο που δεν κάνει ορθογραφικά λάθη. **ορθογώνιος -α -ο**: ΓΕΩΜ αυτός που έχει ορθές γωνίες: ~ **τρίγωνο**. **ορθογώνιο** το: το ορθογώνιο παραλληλόγραμμο.

ορθοδοξία η: ❶ ΕΚΚΛ η Ανατολική Χριστιανική Εκκλησία και το αντίστοιχο θρησκευτικό δόγμα. ❷ ιδέες, απόψεις που θεωρούνται σω-

στές ή είναι απόλυτα παραδεκτές: *κομματική* ~. **ορθόδοξος -η -ο:** ❶ ΕΚΚΛ αυτός που έχει σχέση με την ορθοδοξία στη σημ. 1: *Βαφτίστη* ~. ❷ αυτός που είναι προσηλωμένος απόλυτα σε μια θεωρία ή ιδεολογία: *Θεωρείται ~ μαρξιστής. ορθόδοξος ο, -η η.*

Από το ελνστ. *ορθοδοξία* < *ὀρθός* «σωστός» + *δόξα* «γνώμη».

ορθολογικός -ή -ό: αυτός που είναι σύμφωνος με τη λογική: ~ *ερμηγεία του φαινομένου. ορθολογικά* (επίρρ.). **ορθολογισμός ο:** ❶ σκέψη σύμφωνη με τον ορθό λόγο. ❷ φιλος θεωρία που πρεσβεύει ότι ο ορθός λόγος είναι η κύρια πηγή γνώσης. **ορθολογιστής ο, -ίστρια η:** πρόσωπο που υιοθετεί τον ορθό λόγο και τους κανόνες της λογικής: *Είναι ψυχρός ~, δεν πιστεύει στο συναίσθημα. ορθολογιστικός -ή -ό. ορθολογιστικά* (επίρρ.).

ορθός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι σωστός ≠ λανθασμένος: *«Ευρώ» και όχι «εύρω» είναι ο ~ τονισμός.* ❷ ΓΕΩΜ ~ *γωνία:* γωνία 90°. ❸ αυτός που βρίσκεται σε όρθια στάση = *όρθιος:* *Στάθηκε στη μέση ~ και μας κοιτούσε. ορθά & -ώς* (επίρρ.) = σωστά. **ορθότητα η.**

όρθρος ο: ΕΚΚΛ ακολουθία που ψάλλεται στην εκκλησία κατά την ανατολή του ηλίου, πριν από τη Θεία Λειτουργία.

οριζοντας ο: ❶ νοητή γραμμή που σχηματίζεται εκεί όπου ο ουρανός μοιάζει να αγγίζει τη γη: *Το πλοίο φάνηκε στον ~.* ❷ (μτφ.) τα όρια των πνευματικών δυνατοτήτων, των ενδιαφερόντων ή των προοπτικών του ανθρώπου: *Η μόρφωση θα διευρύνει τους πνευματικούς σας ~.* **οριζόντιος -α -ο:** παράλληλος προς το έδαφος ή τον οριζοντα ≠ κάθετος, κατακόρυφος: *Να βάλετε τα κουτιά σε ~ θέση! οριζόντια & οριζοντίως* (επίρρ.). **οριζοντιώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ σε οριζόντια θέση! *Ο πιλότος οριζοντίωσε το αεροσκάφος μετά την απογείωση.* ❷ παθ. μένω ξαπλωμένος.

ορίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ διατυπώνω τη σημασία μιας λέξης ή έννοιας: *Στην αρχή θα ορίσουμε την έννοια «ελευθερία».* ❷ αποφασίζω τον χρόνο ή τον τόπο που θα γίνει κτ: *Για πότε ορίστηκε η συνάντηση;* ❸ διατυπώνω με σαφήνεια: *Το διάταγμα ~ επακριβώς τη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών.* ❹ δίνω σε κτ συγκεκριμένη αμοδιότητα ή ιδιότητα: *Ορίστηκαν τα μέλη της επιτροπής.* ❺ **ορίστε** • προστ.: επιφ. έκφραση που χρησιμοποιείται

για **α.** ευγενική απάντηση: *Κώστα! ~ κύριε, τι θέλετε;* **β.** απάντηση στο τηλέφωνο: ~, *ποιον θέλετε;* **γ.** ερώτηση: ~, *πώς είπατε;* **δ.** έκπληξη, αποδοκιμασία ή ειρωνεία: ~ *τώρα πώς κατάντησες! ορισμός ο:* ακριβής περιγραφή της σημασίας μιας λέξης ή έννοιας: *Δώσε μου τον ~ της έννοιας «κοινωνικοποίηση».* **ορισμένος -η -ο:** • μόνο πληθ. (μτβ. ως επίθ.): κάποιου, μερικοί: *Αφορά ~ συμμαθητές, όχι όλη την τάξη.* **οριστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που δεν πρόκειται να αλλάξει, τελικός ≠ προσωρινός: *Η απόφασή μου να χωρίσω είναι ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που προσδιορίζει κπ ή κτ με τρόπο που να το διακρίνει από άλλα του ίδιου είδους ≠ αόριστος: ~ *άρθρο / αντωνυμία. οριστικά & -ώς* (επίρρ.). **οριστική η:** ΓΛΩΣΣ έγκλιση ρήματος που εκφράζει ότι αυτό που λέει ο ομιλητής είναι αληθινό, πραγματικό.

όριο το: ❶ υπαρκτή ή νοητή γραμμή που χωρίζει γειτονικά εδάφη, κράτη, ιδιοκτησίες κτλ. = σύνορο: *τα ~ μεταξύ δύο κρατών.* ❷ (μτφ.) διαχωριστική γραμμή μεταξύ καταστάσεων, δραστηριοτήτων κτλ.: *Τα ~ μεταξύ ελευθερίας και ασυδοσίας είναι ασαφή.* ❸ ανώτατο ή κατώτατο σημείο που δεν μπορεί ή δεν πρέπει να το ξεπεράσει κτ: *Έχετε υπερβεί το ~ ταχύτητας. οριακός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι ελάχιστος: *Η αύξηση των εσόδων του κράτους ήταν ~.* ❷ (μτφ.) κρίσιμος: *Η υγεία του είναι σε ~ σημείο. οριακά* (επίρρ.): ελάχιστα.*

οριοθετώ -ομαι: (μτβ.) καθορίζω τα όρια: *Στην αρχή θα οριοθετήσουμε τα πλαίσια της συζήτησης. οριοθέτηση η:* καθορισμός των ορίων: ~ *ενός δήμου μετά τη συνένωση πολλών κοινοτήτων.*

όρκος ο: ❶ επίκληση του Θεού ή άλλου θείου προσώπου, ή μιας ανώτερης αξίας, που κάνει κπ για να ενισχύσει την αλήθεια όσων λέει ή κάνει: *Παίρνει ~ πως έτσι έγιναν τα πράγματα.* ❷ επίσημο κείμενο με το οποίο κπ υπόσχεται να τηρήσει ορισμένες αρχές κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του: ~ *του Ιπποκράτη.* **ορκίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ κάνω κπ να δώσει όρκο: *Τον όρκισε να μην αποκαλύψει το μυστικό.* ❷ παθ. δίνω όρκο: *Αύριο ορκίζονται τα νέα μέλη του υπουργικού συμβουλίου. Το ~ στη μνήμη της μητέρας μου! ορκωμοσία η:* επίσημη τελετή κατά την οποία κπ δίνει καθιερωμένο όρκο.

ορμή η: ❶ πολύ γρήγορη και δυνατή κίνηση προς τα εμπρός: *Οι παίχτες έτρεξαν με ~ προς την μπάλα.* ❷ ένταση, σφοδρότητα: *Η ~ των κυμάτων αναποδογύρισε τη βάρκα.* ❸ (μτφ.) ενεργ-

ορθολογικά → ορθολογικός
ορθολογικός
ορθολογισμός → ορθολογικός
ορθολογιστής → ορθολογικός
ορθολογιστικά → ορθολογικός
ορθολογιστικός → ορθολογικός
ορθολογιστρια → ορθολογικός
ορθός
ορθότητα → ορθός
ορθός
ορθάνω → ορθός
ορθώς → ορθός
οριακά → όριο
οριακός → όριο
ορίζοντας
οριζόντια → ορίζοντας
οριζόντιος → ορίζοντας
οριζοντιώνω → ορίζοντας
οριζοντίως → ορίζοντας
ορίζω
όριο
οριοθέτηση → οριοθετώ
οριοθετώ
ορισμένος → ορίζω
ορισμός → ορίζω
ορίστε → ορίζω
οριστικά → ορίζω
οριστική → ορίζω
οριστικοποιώ → ποιώ
οριστικός → ορίζω
οριστικώς → ορίζω
ορκίζω → όρκος
όρκος
ορκωμοσία → όρκος
ορμή
ορμηξά → ορμώ
ορμητικά → ορμή
ορμητικός → ορμή

ορμόνη
ορμονικά → ορμόνη
ορμονικός → ορμόνη
ορμώ → ορμή
όρνιο
ορολογία
ορολογικός → ορολογία
οροπέδιο
ορός
ορός¹
ορός²
οροσειρά → ορός²
ορόσημο
οροφή
όροφος
όρυγμα → σχ. ορυκτό
ορυκτέλαιο → σχ. έλαιο
ορυκτό
ορυκτός → ορυκτό
όρυξη → σχ. ορυκτό
ορυχείο → ορυκτό
ορφανεύω → ορφανός
ορφάνια → ορφανός
ορφανός
ορφανός
ορφανοτροφείο → ορφανός
ορχήστρα
ορχηστρικός → ορχήστρα
όσιος

γητικότητα, ζωντανία: *Χαίρεσαι την ~ των νέων σε σχέση με την παθητικότητα των μεγαλύτερων. ορμητικός -ή -ό*: αυτός που χαρακτηρίζεται από ορμή: *Τον παρέσυραν τα ~ νερά του ποταμού. ορμητικά* (επίρρ.). **ορμώ & -άω** • **αόρ.** *όρμησα & όρμηξα*: ❶ (αμτβ.) κινούμαι με ορμή: *Μόλις άνοιξαν οι πόρτες, όρμησαν όλοι μέσα.* ❷ (μτβ.) **α.** κινούμαι με ορμή εναντίον κπ, για να του προκαλέσω βλάβη ή να τον χτυπήσω = **ρίχνομαι**: *Το σκυλί μου όρμηξε.* **β.** (μτφ.) μιλάω σε κπ με επιθετικό τρόπο: *Μόλις διαφώνησα, μου όρμησε με βρισιές.*

ορμόνη η: βιολ οργανική ουσία που παράγεται από ενδοκρινή αδένα του σώματος ή από ειδικό νευρικό κύτταρο, μεταφέρεται μέσω του αίματος στα διάφορα όργανα και ρυθμίζει τη λειτουργία τους. **ορμονικός -ή -ό. ορμονικά** (επίρρ.).

όρνιο το: ❶ μεγάλο αρπακτικό πτηνό. *Άφησαν τους νεκρούς άταφους, για να τους φάνε τα ~.* ❷ [μειωτ.] ανόητος, βλάκας.

Από το ΑΕ *όρνιον* «αρπακτικό πουλί».

ορολογία η: το ειδικό λεξιλόγιο διαφόρων επιστημονικών, επαγγελματικών ή άλλων τομέων, καθώς και ο επιστημονικός κλάδος που το μελετά: *τεχνική ~. ορολογικός -ή -ό.*

οροπέδιο το: πεδινή έκταση που βρίσκεται πάνω σε βουνό.

ορός ο: ❶ βιολ κτρινωπό υγρό που απομένει μετά την πήξη του αίματος. ❷ ΙΑΤΡ υγρό που λαμβάνεται από το αίμα ανθρώπων ή ζώων και περιέχει αντισώματα για τη θεραπεία ασθενειών: *αντιτετανικός ~.* ❸ ΙΑΤΡ διάλυμα αλάτων ή σακχάρων σε νερό, κυρίως για θεραπευτικούς σκοπούς.

όρος¹ ο: ❶ προϋπόθεση με δεσμευτικό χαρακτήρα: *Είναι απαράβατος ~ να είσαι πίσω τα μεσάνυχτα.* ❷ ό,τι καθορίζεται σε γραπτό κείμενο και λειτουργεί δεσμευτικά: *Οι ~ της συνθήκης Σένγκεν δεσμεύουν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.* ❸ πληθ. συνθήκες: *Έχουν αλλάξει οι ~ διαβίωσης στις μεγάλες πόλεις.* ❹ ΓΛΩΣΣ λέξη ή φράση με ειδικό περιεχόμενο, η οποία χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένο τομέα της επιστήμης, τέχνης κτλ.: *Ο ~ «μνήμη» χρησιμοποιείται στην ιατρική αλλά και στην πληροφορική.* ✎ **ορολογία. εφ' όρου ζωής**: για όλη τη διάρκεια της ζωής.

όρος² το • **όρους, όρη, ορέων**: [επίσ.] βουνό. **ορεινός -ή -ό**: αυτός που αποτελείται από

βουνά ή έχει σχέση με τα βουνά ≠ πεδινός: ~ *κλίμα. ορεινά* τα: ορεινές περιοχές. **οροσειρά** η: σειρά από βουνά που αποτελούν ενιαίο σύνολο: *η ~ της Πίνδου.*

ορόσημο το: πολύ σημαντικό γεγονός = σταθμός: *Η εθνική αντίσταση αποτελεί ~ για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία.*

οροφή η: ❶ επίπεδη εσωτερική επιφάνεια κτιρίου = ταβάνι: *Ένα εντυπωσιακό φωτιστικό κρεμόταν από την ~.* ❷ η πάνω επιφάνεια χώρου ή οχήματος: *η ~ του αυτοκινήτου.*

όροφος ο: ❶ καθένα από τα οριζόντια επίπεδα ενός οικοδομήματος: *Πωλείται διαμέρισμα πρώτου ορόφου.* ❷ καθένα από τα τμήματα ή επίπεδα μιας κατασκευής, που βρίσκονται το ένα επάνω στο άλλο: *τούρτα με πέντε ~.*

Από το ΑΕ *όροφος* «στέγη» (< ΑΕ ο. *έρεφω* «καλύπτω, σκεπάζω»). **Προσοχή** στην ορθογραφία! Όταν είναι β' συνθ., τρέπει το αρχικό ο- σε -ω-: *διώροφος, τριώροφος* κτλ.

ορυκτό το: φυσικό στερεό σώμα, με συγκεκριμένη χημική σύσταση, που βρίσκεται στην επιφάνεια της γης ή στο υπέδαφος: *Στη Μήλο παράγεται θειάφι και άλλα ~. ορυκτός -ή -ό*: αυτός που βγαίνει από τη γη: ~ *πλούτος. ορυχείο* το: τόπος όπου συστηματικά εξάγονται από τη γη ένα ή περισσότερα ορυκτά: *στοές ~ χαλκού.*

Από το ΑΕ *όρυκτός* < *όρύσσω* «σκάβω». Ετυμολογικά συγγενή είναι και τα: *ορυχείο, όρυξη, εξόρυξη, όρυγμα* κτλ.

ορφανός -ή -ό: αυτός που, λόγω θανάτου, έχει χάσει τον ένα ή και τους δύο γονείς του: *Εμεινε ~ από πατέρα. ορφανεύω*: (αμτβ.) ❶ μένω ορφανός. ❷ (μτφ.) στερούμαι αγαπημένο πρόσωπο: *Ορφάνεψε η ελληνική μουσική μετά τον θάνατο του Μ. Χατζιδάκι. ορφάνια η. **ορφανοτροφείο** το: ίδρυμα το οποίο προσφέρει στέγη, τροφή και περίθαλψη σε ορφανά παιδιά.*

ορχήστρα η: ❶ ομάδα μουσικών οργάνων και εκτελεστών που συμμετέχουν στην εκτέλεση μουσικών δημιουργιών: *συμφωνική ~.* ❷ ΙΣΤ κυκλικός χώρος αρχαίου θεάτρου μπροστά από τη σκηνή, στον οποίο στεκόταν ο χορός. **ορχηστρικός -ή -ό.**

όσιος -α & -ια -ο: ❶ αυτός που είναι ιερός, αφοσιωμένος στον Θεό. ❷ χαρακτηρισμός χριστιανού μοναχού, τη μνήμη του οποίου τιμά η Εκκλησία: ο ~ *Δαβίδ.*

οσμή η: [επίσ.] = μυρωδιά: *Από τον κάδο των σκουπιδιών βγαίνει μια δυσάρεστη ~. οσμίζομαι:* (μτβ.) ❶ μυρίζω = οσφραίνομαι: *Το κνηγόσκυλο οσμίστηκε τον λαγό.* ❷ (μτφ.) αντιλαμβάνομαι κτ ύποπτο = μυρίζομαι: *Από κάτι μισόλογα οσμίστηκα ότι επρόκειτο περί σπείρας.*

όσος -η -ο (αντων. αναφ. αόρ.): ❶ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ. ίσο με άλλο αντίστοιχο ή με το σύνολο αυτού, για το οποίο μιλάμε: *Ήρθαν τόσσοι όσους περίμενα. Έχω όση υπομονή χρειάζεται. Όλοι όσοι θέλουν μπορούν να έρθουν.* ❷ αναφέρεται αόριστα σε ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ.: *Σε όσους κι αν μίλησα, κανείς δε με βοήθησε. ❧ οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. όσο¹ & [επίσ.] όσον (επίρρ.):* ❶ δηλώνει ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ. που προσδιορίζεται από τα συμφραζόμενα: *Πλήρωσε ~ ήθελε. Θα διαβάσω τόσο, ~ αντέχω. όσο(ν) αφορά (σε):* σε σχέση με: *~ θέματα πολιτικής θα πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί. όσο όσο:* σε πολύ χαμηλή τιμή: *Πουλάει το σπίτι του ~, γιατί έχει πολλά χρέη.* ❷ ~ (και) να/και/κι αν: (ως σύνδ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός αντίθετο με αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση, για να δοθεί έμφαση στο ότι τίποτα δεν το αλλάζει: *~ και να φωνάξεις, εγώ θα κάνω αυτό που θέλω! όσο² (σύνδ.):* εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός που διαρκεί τον ίδιο χρόνο με κτ άλλο: *~ ήταν νηγής, ζούσε μόνος του χωρίς βοήθεια. ~ να μαζευτούν όλοι, είχαμε ετοιμάσει το τραπέζι. =* ώσπου.

οσοσδήποτε οσηδήποτε οσοδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.): αναφέρεται με έντονη αοριστία σε ποσότητα, μέγεθος, πλήθος κτλ.: *Οσοσδήποτε αντιδράσεις και να φέρει, εγώ θα κάνω ό,τι θέλω! ❧ οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.*

όσπριο το: Ξηρός καρπός φυτών, όπως τα φασόλια, οι φακές, τα ρεβίθια κτλ., ο οποίος τρώγεται μαγειρεμένος.

οστό & [επίσ.] **οστούν** το: ΑΝΑΤ καθένα από τα σκληρά τμήματα του σκελετού των ανθρώπων και των σπονδυλωτών ζώων = [οικ.] κόκαλο: *μεταμόσχευση μυελού των ~. οστέινος -η -ο.*

όστρακο το: ❶ ζωολ σκληρό περίβλημα ασπόνδυλων ζώων = κέλυφος: *παράλια γεμάτη ~ και κοχύλια.* ❷ ΙΣΤ κομμάτι από πήλινο αντικείμενο, κυρίως αγγείο.

όσφρηση η: μια από τις πέντε αισθήσεις, με την οποία αντιλαμβανόμαστε τις μυρωδιές: *Το*

λαγωνικό έχει δυνατή ~. οσφραίνομαι (μτβ.) όταν (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ τη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει κτ: *~ ήταν μικρός, ζούσε στο Παρίσι.* ❷ γεγονός που γίνεται την ίδια στιγμή με ή πριν από ή στη διάρκεια άλλου γεγονότος: *Μιλούσανε ~ μπήκα. ~ έμαθα τι έγινε, σε πήρα αμέσως τηλέφωνο. =* μόλις. *~ τρώνε, δε μιλάνε. =* όσο. ❸ γεγονός που επαναλαμβάνεται κάθε φορά που συμβαίνει κτ άλλο = *όποτε: ~ βρέχει, το υπόγειο πλημμυρίζει.* ❹ γεγονός που μόλις συμβεί θα ακολουθήσει αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση = *όποτε: ~ αποφασίσεις, να μου το πεις!*

ότι (σύνδ.): (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει κρίση, άποψη, διαπίστωση = *πως: Είπε ~ θα βρέξει αύριο. Έχει τη βεβαιότητα ~ θα κερδίσει τον αγώνα. Είμαι σίγουρος ~ μόλις έφυγε. ❧ σχ. ό,τι.*

ό,τι¹ (αντων. αναφ. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ.: αναφέρεται αόριστα και γενικά σε κτ: *~ κι αν πεις, εγώ θα κάνω αυτό που θέλω. Έβαλε ~ ρούχα βρήκε μπροστά του. Σας εύχομαι ~ καλύτερο στη νέα σας ζωή. ❧ οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. ό,τι² (σύνδ.): (με τονισμό) εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός που συμβαίνει ακριβώς την ίδια ώρα με κτ άλλο: *~ λέγαμε για τον Χρήστο, να τον και χτυπά την πόρτα. Ίσα που με πρόλαβες: ~ έφευγα.**

Το *ό,τι* προέρχεται από την ΑΕ αντων. *ὅστις ἦτις ὅ,τι. Προσοχή* στην ορθογραφία: η αόρ. αντων. *ό,τι* γράφεται με κόμμα, για να μη συγχέεται με τον ειδικό σύνδ. *ὅτι*, ενώ το σύνθετο *οτιδήποτε* γράφεται χωρίς κόμμα, αφού δε συγχέεται με άλλη λέξη.

οτιδήποτε (αντων. αναφ. αόρ.) • μόνο ον. & αιτ.: αναφέρεται με έντονη αοριστία σε κτ: *~ κι αν έχει συμβεί, δεν μπορείς να μη μας μιλάς. ~ πρόβλημα του βάλεις, το λύνει. ❧ ό,τι & οποιοσδήποτε & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.*

ουδέ (σύνδ.): [λαϊκ., σπάν.] ούτε.

ουδέποτε (επίρρ.): ούτε μία φορά = *ποτέ: ~ παραδέχεται τα λάθη του!*

ουδέτερος -η & [επίσ.] -ερα -ο: ❶ αυτός που δεν παίρνει το μέρος ούτε της μιας πλευράς ούτε της άλλης: *Στη διαμάχη κράτησε ~ στάση.* ❷ (για κράτος) αυτό που επίσημα δε συμμετέχει στον πόλεμο ή σε στρατιωτικούς συνασπισμούς. ❸ αυτός που δεν έχει κτ έντονο ή ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: *~ χρώμα. ουδέτερα*

οσμίζομαι → οσμή
όσο → όσος
όσον → όσος
όσος
οσοσδήποτε
όσπριο
οστέινος → οστό
οστό
οστούν → οστό
όστρακο
οσφραίνομαι → όσφρηση
όσφρηση
όταν
ότι
ό,τι¹
ό,τι² → ό,τι¹
οτιδήποτε
ουδέ
ουδείς → αντωνυμία - Λόγους αντωνυμίες
ουδέποτε
ουδέτερο → ουδέτερος
ουδετεροποιώ → -ποιώ
ουδέτερος
ουδετερότητα → ουδέτερος

ουλή
οφθαλμός

ουλή
ουρά
ουράνιο
ουράνιος → ουρανός
ουρανίσκος
ουρανός
ουρλιάζω
ουρλιαχτό → ουρλιάζω
ουσία
ουσιαστικά → ουσία
ουσιαστικό
ουσιαστικός → ουσία
ουσιώδης → ουσία
ούτε
ουτοπία
ουτοπικά → ουτοπία
ουτοπικός → ουτοπία
ουτοπιστής → ουτοπία
ουτοπίστρια → ουτοπία
ούτως
οφειλέτης → οφείλω
οφειλέτρια → οφείλω
οφειλή → οφείλω
οφείλω
όφελος
οφθαλματρείο → οφθαλμός
οφθαλματρικός →
οφθαλμός
οφθαλμίατρος → οφθαλμός
οφθαλμός

(επίρρ.). **ουδέτερο** το: ΓΛΩΣΣ όνομα ουδετέρου γένους. **ουδετερότητα** η: το να παραμένει κπ ουδέτερος.

Από τα οὐδέ + ἕτερος, δηλ. αυτός που δεν είναι τίποτε από τα δύο, ούτε το ένα ούτε το άλλο. Συνεπώς, το ουδέτερο γένος στη γραμματική είναι αυτό που δεν είναι ούτε αρσενικό ούτε θηλυκό.

ουλή η: σημάδι στο δέρμα από παλιά πληγή: *Είχε μια ~ από σφαίρα στον δεξιό ώμο.*

ουρά η: ❶ προέκταση της σπονδυλικής στήλης θηλαστικών ή απόληξη στο σώμα ζώων πέρα από το κύριο σώμα, συνήθως ευκίνητη: η ~ του σκύλου/του ψαριού. ❷ (μτφ.) το τελευταίο τμήμα πράγματος ή σειράς προσώπων: η ~ του αεροπλάνου. *Ακολουθήσαμε την ~ της πορείας.* ❸ σειρά από πρόσωπα ή πράγματα που περιμένουν: *Περιμένω στην ~ του ταμείου. ~ αυτοκινήτων παρατηρείται στα διόδια.*

ουράνιο το: ΧΗΜ ραδιενεργό και τοξικό χημικό στοιχείο που χρησιμοποιείται ως καύσιμη ύλη σε πυρηνικούς αντιδραστήρες, καθώς και για την κατασκευή πυρηνικών όπλων.

ουρανίσκος ο: το επάνω εσωτερικό τοίχωμα του στόματος.

Από το ελνστ. *ουρανίσκος* υποκορ. του ΑΕ *ουράνος*.

ουράνος ο: ❶ ο ημισφαιρικός θόλος που από τη γη φαίνεται να σχηματίζεται στην ατμόσφαιρα και να φτάνει ως τον ορίζοντα: ~ γεμάτος αστέρια. ❷ *συνήθ. πληθ. εκκλ* η κατοικία του Θεού και άλλων ανώτερων δυνάμεων: η *Βασιλεία των ~.* ❸ (μτφ.) οροφή κατασκευής, που μοιάζει με θόλο: ο ~ του αυτοκινήτου.

ουράνιος -α -ο.

ουρλιάζω: (αμτβ.) ❶ (για ζώο) βγάζω άγρια και διαπεραστική κραυγή: *Μαυριά ~ ένα σκυλί.* ❷ (για πρόσ.) βγάζω έντονη κραυγή που μοιάζει με ουρλιαχτό άγριου ζώου: *Ούρλιαζε από τους πόνους.* ❸ (μτφ.) κάνω θόρυβο που μοιάζει με ουρλιαχτό ζώου: *Ούρλιαζαν οι σειρήνες των περιπολικών.* **ουρλιαχτό** το.

ουσία η: ❶ υλικό στοιχείο: *καρκινογόνες ~.* ❷ (μτφ.) τα βασικά στοιχεία μιας έννοιας ή ενός πράγματος, αυτό που έχει σημασία: *Άσε τις αναλύσεις και πες μας την ~ της απόφασης!* **ουσιαστικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στα κυριότερα στοιχεία μιας έννοιας ή ενός πράγματος = αληθινός, σημαντικός: ~ διάλογος.

ουσιαστικά (επίρρ.): ❶ με ουσιαστικό τρόπο ≠ επιτόλαια, επιφανειακά: *Πρέπει να εξετάσουμε το πρόβλημα ~.* ❷ στην πραγματικότητα: *Μπορεί να υποστηρίζει άλλο κόμμα, ~ όμως συμφωνεί με τις κυβερνητικές επιλογές.* **ουσιώδης -ης -ες:** αυτός που έχει ουσία = σημαντικός ≠ επουσιώδης. *σχ. αγενής.*

ουσιαστικό το: ΓΛΩΣΣ μέρος του λόγου που δηλώνει πρόσωπο, ζώο, πράγμα ή αφηρημένη έννοια.

ούτε (σύνδ.): = μήτε ❶ συνδέει αρνητικές λέξεις, φράσεις ή προτάσεις: *Δεν ήθελε να φάει ~ να κοιμηθεί.* ❷ χρησιμοποιείται για να αρνηθούμε κτ με έμφαση: ~ να το συζητάς: *αποκλείεται! ~ (που) το θυμήθηκα ότι είχες τη γιορτή σου! ~ για ένα λεπτό δε με αφήνει ήσυχη!* *σχ. μήτε.*

ουτοπία η: ιδέα, θεωρία ή στόχος που είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί: *Είναι ~ να πιστεύεις ότι θα καταργηθούν τα πυρηνικά.* **ουτοπικός -ή -ό. ουτοπικά** (επίρρ.). **ουτοπιστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που πιστεύει σε ουτοπία ≠ ρεαλιστής.

Από το αγγλ. *utopia*, που προέρχεται από τον ομώνυμο τίτλο βιβλίου του Thomas More (< λατ. *utopia*, που σχηματίστηκε από το ΑΕ *ού + τόπος*).

ούτως (επίρρ.): έτσι, στις εκφρ. ~ **ώστε:** έτσι ώστε, για να: *Αγόρασα αρκετά βιβλία, ~ να τα κάνω δώρα. ~ ή άλλως:* έτσι κι αλλιώς: *Δε με νοιάζει που δε μου μιλάει, ~ τον αντιπαθώ!*

οφείλω -ομαι: (μτβ.) ❶ πρέπει να δώσω σε κπ κτ = χρωστώ: ~ στην Τράπεζα χίλια ευρώ. ❷ έχω υποχρέωση να κάνω κτ: *Μου ~ μια εξήγηση για την απουσία σου.* ❸ *παθ.* έχω την αιτία μου, συμβαίνω εξαιτίας κπ γεγονότος: *Η αποτυχία των μαθητών οφείλεται στη δυσκολία των θεμάτων.* **οφειλή** η: ❶ το (οικονομικό) χρέος: *Οι ~ της επιχείρησης προς τις τράπεζες ανέρχονται σε πολλά εκατομμύρια ευρώ.* ❷ ηθική υποχρέωση προς κπ που μας έχει βοηθήσει, εξυπηρετήσει κτλ.: *Είναι τεράστια η ~ μου σε όσους μου συμπαράσθηκαν.* **οφειλέτης** ο, **-έτρια** η: πρόσωπο που χρωστά σε κπ, ιδ. χρήματα ≠ πιστωτής.

όφελος το • *οφέλους, οφέλη, οφελών.* [επίσ.] οτιδήποτε ωφελεί κπ ηθικά ή υλικά = ωφέλεια, κέρδος ≠ βλάβη, ζημιά: *Κανένα χρηματικό ~ δεν είχε από την αγοραπωλησία.*

οφθαλμός ο: ΑΝΑΤ μάτι. **οφθαλμίατρος** ο, η: γιατρός ειδικευμένος στη διάγνωση και θερα-

πεία των παθήσεων των ματιών. **οφθαλμιατρείο** το. **οφθαλμιατρικός -ή -ό**.

οχετός ο: ❶ υπόγειος αγωγός που μεταφέρει βρόμικα νερά = υπόνομος. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός για βρομόλογα και βραιοίς: Από το στόμα του βγήκε ~ από βραιοίς. *σχ. διοχετεύω*.

όχημα το: ❶ [επίσ.] μηχανική κατασκευή με τροχούς, που χρησιμοποιείται ως μεταφορικό μέσο: πυροσβεστικό ~. ❷ (μτφ.) ο τρόπος ή το μέσο που χρησιμοποιούμε για να πετύχουμε κτ: *Εξελίχθη με ~ τις γνωριμιές του*.

Από το ΑΕ *όχημα* «κάρο», που το έσερναν κυριώς μουλάρια.

όχθη η: ζώνη ξηράς που βρίσκεται δεξιά και αριστερά ενός ποταμού ή γύρω από μια λίμνη: *Καθόταν στην ~ και ψάρευε*.

όχι (επίρρ.): ≠ ναι ❶ για αρνητική απάντηση, διαφωνία, αποτροπή κτλ. σε ερώτηση, αίτηση, παράκληση κτλ.: *Θέλεις να έρθεις; ~, (δε θέλω). ~, να μη βγεις έξω!* ❷ για άρνηση αυτού που ακολουθεί: *Ήρθαν από το σπίτι και ~ από τον κήπο. Πρόκειται για ζητήματα ~ επείγοντα*. ❸ σε σύνδεση προτ. που εκφράζουν κτ αντίθετο, διαφοροτικό ή άρνηση η μία της προηγούμενης: *Είτε θέλει είτε ~, εγώ θα πάω. ~ μόνο θα φύγει, αλλά θα φύγει αμέσως! ~ πως δε με ρώτησε, εγώ δεν ήθελα να πάω!* **όχι** το: • *άλλ.* αρνητική απάντηση, απόκριση: *Το ~ σου με πίκρανε*.

οχιά η: ❶ δηλητηριώδες φίδι. ❷ (μτφ.) πρόσωπο

ύπουλο και μοχθηρό: *Πρόσεχε αυτή την ~ τη συνάδερφό σου, μπορεί να σου κάνει κακό!*

όγλος ο: ❶ άτακτο και ανεξέλεγκτο πλήθος: *Ο εξοργισμένος ~ ζητούσε την παραίτηση του υπουργού*. ❷ κατώτερα κοινωνικά στρώματα: *Οι ευγενείς δε συναναστρέφονταν με τον ~*.

οχυρό το: κατάλληλα ενισχυμένη τοποθεσία με σκοπό την άμυνα σε εχθρική επίθεση. **οχυρός -ή -ό**: αυτός που είναι σε ασφαλές μέρος και δεν μπορεί να τον καταλάβει εύκολα ο επιτιθέμενος: *Η Μάνη είχε ~ θέση*. **οχυρώνω -ομαι**: (μτβ.)

❶ ενισχύω την αμυντική ικανότητα τόπου με την κατασκευή κατάλληλων έργων για την απόκρουση εχθρικής επίθεσης: *Ο Κωνσταντίνος οχύρωσε την πόλη με ισχυρά τείχη*. ❷ παθ. **α.** κατασκευάζω οχύρωση για αντίσταση στον εχθρό: *Ο Μακρυγιάννης οχυρώθηκε στους Μύλους και περιέμενε τον Ιμπραήμ*. **β.** (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ ως επιχείρημα, καταφεύγω σε κτ: *Για να κρύψει την αμηχανία της, οχυρώθηκε πίσω από ένα παγωμένο χαμόγελο*. **οχύρωση** η. **οχυρωματικός -ή -ό. οχυρωματικά** (επίρρ.).

όψη η: ❶ εξωτερική επιφάνεια αντικειμένου: *Βάψαμε την μπροστινή ~ της πολυκατοικίας*. ❷ εξωτερική εμφάνιση ή έκφραση προσώπου: *Το πρόσωπό της είχε μια θλιμμένη ~*. ❸ (μτφ.) οπτική γωνία = πλευρά: *Δες τα πράγματα από τη θετική τους ~*.

όψιμος -η -ο ≠ πρώιμος: ❶ αυτός που ωρίμασε αργά: ~ φρούτο. ❷ αυτός που γίνεται καθυστερημένα: *Τέλη Απριλίου έπιασε ένα ~ κρύο*. **όψιμα** (επίρρ.).

Παγετός ο: πολύ χαμηλή θερμοκρασία, εξαιτίας της οποίας παγώνουν τα νερά = παγωνιά.

παγετώνας ο: πολύ μεγάλοι όγκοι πάγου σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο ή στους πόλους της γης.

παγίδα η: ❶ κατασκευή με την οποία πιάνουμε ζώο ή άνθρωπο: ~ για ποντίκια. = φάκα. ~ για πουλιά/μύγες. ❷ (μτφ.) τέχνασμα για εξαπάτηση κτ: *Πέσαμε στην ~ του και μας κατάφερε να του πληρώσουμε τα έξοδα*. ❸ οποιοδήποτε φυσικό εμπόδιο μπορεί να αποδειχθεί

επικίνδυνο: *Η διαδρομή είναι δύσκολη και γεμάτη ~, να προσέχετε!* **παγιδεύω -ομαι**: (μτβ.)

❶ αποκλείω ζώο ή άνθρωπο σε περιορισμένο χώρο, ώστε να μπορώ να το(ν) πιάσω: *Τον παγίδεψε η αστυνομία στο σπίτι φίλου του*. ❷ βάζω παγίδα: *Παγίδεψαν όλα τα πιθανά σημεία διέλευσης*. ❸ με τέχνασμα κάνω κτ να ενεργήσει όπως θέλω: *Την παγίδεψα και μου έδωσε την άδεια να πάω στο πάρτι!* ❹ βάζω εκρηκτικό μηχανισμό σε κτ αντικείμενο: *Τσάντα παγιδευμένη με εκρηκτικά*. **παγίδευση** η.

παγ- → παν-
πάγ- → παν-
παγάκι → πάγος
παγερά → πάγος
παγερός → πάγος
παγετός
παγετώνας
πάγια → πάγιος
παγίδα
παγίδευση → παγίδα
παγιδεύω → παγίδα

- πάγιο → πάγιος
- πάγιος → πάγιος
- παγιώνω → πάγιος
- παγίως → πάγιος
- παγκάκι → πάγκος
- πάγκος → πάγκος
- παγκόσμια → παγκόσμιος
- παγκοσμιοποίηση → παγκόσμιος
- παγκόσμιος → παγκόσμιος
- παγκοσμίως → παγκόσμιος
- παγκράσι → πάγκρας
- παγκρήτιος → πανπαγόβουνο
- πάγος → πάγος
- παγωμάρα → πάγος
- παγωνιά → πάγος
- παγιώνω → πάγιος
- παζάρεμα → παζάρι
- παζαρεύω → παζάρι
- παζάρι → παθαίνω
- πάθημα → παθαίνω
- πάθηση → παθαίνω
- παθητικά → παθητικός
- παθητικό → παθητικός
- παθητικός → παθητικός
- παθητικότητα → παθητικός
- παθαίω → πάθος

πάγιος -α -ο: αυτός που είναι σταθερός και δε μεταβάλλεται: ~ τακτική/πολιτική/εξοπλισμός. **πάγια & παγιός** (επίρρ.). **πάγιο** το: χρηματικό ποσό που καταβάλλεται μαζί με λογαριασμό, ανεξάρτητα από την κατανάλωση: ~ ΟΤΕ/νερού. **παγιώνω -ομαι.**

πάγκος ο: ❶ μακρόστενο τραπέζι για χειρωνακτικές κυρίως εργασίες: ~ ξυλουργού. ❷ μακρόστενη κατασκευή πάνω στην οποία τοποθετούν το εμπόρευσμά τους οι μικροπωλητές ή οι πλανόδιοι πωλητές: ~ εφημεριδοπώλη/μανάβη. ❸ μακρόστενο κάθισμα, συνήθως χωρίς πλάτη, για πολλούς ανθρώπους. **παγκάκι** το: πάγκος (σημ. 3) σε πλατείες, πάρκα κτλ.

παγκοσμιοποίηση η: διαδικασία που οδηγεί στην ενοποίηση της παγκόσμιας αγοράς και στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας με κοινούς οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς στόχους.

παγκόσμιος -α -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με όλο τον κόσμο, όλες τις χώρες και όλους τους ανθρώπους: *Η αντιμετώπιση του υποσιτισμού είναι ~ ανάγκη.* = οικουμενικός. ~ γεωγραφία/ιστορία/πόλεμος/ρεκόρ. ❷ **ΑΣΤΡΟΝ** αυτός που σχετίζεται με τον κόσμο, το σύμπαν: *Οι κινήσεις των πλανητών εξηγούνται με βάση τον νόμο της ~ έλξης.* **παγκόσμια & παγκοσμίως** (επίρρ.).

πάγκρας το • **παγκρέατος:** ANAT αδένας πίσω από το στομάχι, υπεύθυνος για τη ρύθμιση του σακχάρου στο αίμα.

παγόβουνο το: ❶ πολύ μεγάλος όγκος πάγου που έχει αποκολληθεί από τους παγετώνες και πλέει στη θάλασσα. **η κορυφή του ~:** (μτφ.) σοβαρή ή δυσάρεστη κατάσταση που αποτελεί το ορατό μέρος προβλήματος, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου παραμένει κρυμμένο: *Οι άθλιες συνθήκες κράτησης δεν είναι παρά ~ στο θέμα της καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων.* ❷ (μτφ.) άνθρωπος που συγγινείται δύσκολα = ψυχρός.

πάγος ο: ❶ στερεά μορφή του νερού, που οφείλεται σε πολύ χαμηλή θερμοκρασία: *Οι βρεγμένοι δρόμοι έπιασαν ~ από το κρύο.* **σπάω τον ~:** (μτφ.) βοηθάω να δημιουργηθεί κλίμα οικειότητας μεταξύ ατόμων. ❷ (μτφ.) υπερβολικά κρύος: ~ είναι τα πόδια της τον χειμώνα! ❸ μικρό κομμάτι πάγου που βάζουμε σε ποτά = παγάκι: *βότκα με ~.* **παγάκι** το. **παγιώνω:** ❶ **α.** (αμτβ.) γίνομαι πάγος ή πολύ κρύος σαν πάγος: *Το νερό/δωμάτιο πάγωσε.* **β.** (μτβ.) κάνω τη θερμοκρασία ανθρώπου ή

πράγματος να πέσει: *Κλείσε το παράθυρο, πάγωσες το σπίτι!* ❷ **α.** (αμτβ.) νιώθω φόβο: *Τον είδα και πάγωσα!* **β.** (μτφ., μτβ.) προκαλώ φόβο ή, γενικά, δυσάρεστο συναίσθημα. ❸ **α.** (αμτβ.) μένω σταθερός και αμετάβλητος: *Πάγωσαν τα επιτόκια.* **β.** (μτβ.) κρατώ κτ σταθερό ή το σταματώ: *Η εταιρεία ~ τις προσλήψεις.* **πάγωμα** το. **παγωμάρα** η: δυσάρεστη και αμήχανη ατμόσφαιρα μεταξύ ανθρώπων: *Έπεσε ~ στο άκουσμα του νέου.* **παγωνιά** η: πολύ χαμηλή θερμοκρασία. **παγερός -ή -ό:** αυτός που χαρακτηρίζεται από ψυχρότητα = ψυχρός: ~ βλέμμα. **παγερά** (επίρρ.).

παζάρι το: ❶ τόπος όπου συγκεντρώνονται κυρίως μικροπωλητές, έμποροι και παραγωγοί, για να πουλήσουν τα προϊόντα τους: ~ ζώων. ❷ *συνήθ.* πληθ. διαπραγματεύσεις για να μειώσω την τιμή αγαθού που θέλω να αγοράσω = παζάρεμα: *Κάνω ~/παζάρια.* **παζαρεύω -ομαι:** (μτβ.) διαπραγματεύομαι με κπ με σκοπό να αγοράσω κτ σε χαμηλότερη τιμή ή με καλύτερους όρους: *Παζάρεψε ένα χαλί και το πήρε στη μισή τιμή.* **παζάρεμα** το.

Από το τουρκ. *pazar* «αγορά».

παθαίνω • αόρ. *έπαθα:* (μτβ. & με παράλ. αντικ.) μου συμβαίνει κτ δυσάρεστο, ανεπιθύμητο, κακό: ~ ατύχημα/ζημιά/ανεμοβλογιά/δηλητηρίαση. *Τι έπαθαν τα φρούτα, χάλασαν; Θα πάθουν τα αυτιά σου, αν ακούς τόσο δυνατά τη μουσική!* **πάθηση** η: χρόνια συνήθως ασθένεια. **πάθημα** το: κτ δυσάρεστο που παθαίνει κπ: *Το ~ να σου γίνει μάθημα!* **παθών** ο, **παθούσα** η: NOM πρόσωπο που έπαθε κτ κακό εξαιτίας ενέργειας άλλου = θύμα: *Το δικαστήριο έδωσε αποζημίωση στον παθόντα ύψους 30.000 ευρώ.*

παθητικός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ενεργητικότητας ή αδυναμία αντίδρασης ≠ ενεργητικός: ~ ακροατής. *Κρατά ~ στάση και δεν αντιμιλά ποτέ.* ❷ αυτός που υφίσταται ενέργεια άλλου χωρίς να συμμετέχει: ~ καπνιστής. ❸ ΓΛΩΣΣ αυτός που παθαίνει, δέχεται ενέργεια από άλλον: ~ φωνή/διάθεση. **παθητικά** (επίρρ.). **παθητικό** το: ❶ οικον σύνολο οικονομικών χρεών ή υποχρεώσεων επιχείρησης = έλλειμμα ≠ ενεργητικό. ❷ (μτφ.) σύνολο αρνητικών στοιχείων σε αποτίμηση κατάστασης, προσώπου κτλ.: *Έχει στο ~ του τρεις αποτυχημένες προσπάθειες.* **παθητικότητα** η.

παθολογία η: ❶ κλάδος της ιατρικής που ασχολείται με τις παθήσεις του σώματος, καθώς και το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στην Ιατρική Σχολή. ❷ τα συμπτώματα και η εξέλιξη ασθένειας: η ~ του καρκίνου. **παθολόγος** ο, η. **παθολογικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με την παθολογία ή τον παθολόγο. ❷ (μτφ.) υπερβολικός σε σημείο νοσηρότητας: ~ αγάπη/έρωτας. **παθολογικά** (επίρρ.).

πάθος το: ❶ έντονη συναισθηματική κατάσταση που δύσκολα ελέγχουμε: Τον κυρίεψε το ~ της ζήλιας/εκδίκησης. ❷ έντονη έλλξη από κτ, συχνά σε σημείο εξάρτησης: το ~ των χαρτιών / των ναρκωτικών / του ποτού. Έχει ~ με το μπάσκετ. ❸ πληθ. ό,τι δυσάρεστο ή κακό παθαίνουμε: τα Πάθη του Χριστού. ❹ ΓΛΩΣΣ ΠΛΗΘ. μεταβολές που παθαίνουν οι φθόγγοι: τα πάθη των φωνηέντων. **παθαιάζω -ομαι:** (μτβ.) *συνήθ. παθ.* κάνω κπ να ενεργεί με πάθος ή προκαλώ πάθος σε κπ: Με ~ η μουσική. Είναι παθιασμένος με τη δουλειά του.

παιδαγωγός ο, η: επιστήμονας που ασχολείται με την εκπαίδευση: Ο δάσκαλος, ο νηπιαγωγός, ο καθηγητής είναι παιδαγωγοί. **παιδαγωγικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την αγωγή των παιδιών. **παιδαγωγικά** (επίρρ.). **παιδαγωγική** η & **παιδαγωγικά** τα: η επιστήμη που ασχολείται με την εκπαίδευση ως θεσμό και με τη διδασκαλία.

Από τα ΑΕ *παίς* (-δός) + *ἄγω* «οδηγώ».

παιδαριώδης -ης -ης: [μειωτ.] αυτός που είναι πολύ απλοϊκός ή δεν έχει σοβαρότητα, που θα ταιριάζε σε παιδί: ~ επιχείρημα / άποψη / δικαιολογία. *σχ.* **αγενής. παιδαριωδώς** (επίρρ.).

παιδεία η: ❶ σύνολο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ως θεσμός: Η ~ της χώρας βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση. ❷ πνευματική καλλιέργεια, αγωγή: Η έλλειψη σεβασμού στο περιβάλλον δείχνει έλλειψη ~.

παιδένω -ομαι: (μτβ.) υποβάλλω κπ σε ταλαιπωρίες: Με ~ πολύ αυτό το παιδί για να διαβάσει! **Παιδέντηκα** πολύ για να μεταφέρω τα βαριά έπιπλα. **παιδεμα** το.

παιδί το: ❶ πρόσωπο που βρίσκεται μετά τη βρεφική και πριν από την εφηβική ηλικία. ❷ γιος ή κόρη κπ = [επίσ.] τέκνο: Πόσα ~ έχετε; ❸ νεαρός υπάλληλος γραφείου ή καταστήματος για τις βοηθητικές εργασίες: Φώναξε το ~ να κάνει τις φωτοτυπίες. ❹ (μτφ.) ως χαρα-

κτηρισμός για α. άνθρωπο καλόκαρδο και ανθόρμητο: Είναι ένα μεγάλο ~. β. [μειωτ.] άνθρωπο ανόρμητο ή αφελή: Μη γίνεσαι ~ τώρα! ❺ ως οικεία προσφώνηση μεταξύ φίλων: Παιδιά, πάμε σινεμά; **παιδικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ταιριάζει σε παιδί: ~ συμπεριφορά. **παιδικότητα** η. **παιδιάστικος -η -ο:** αυτός που ταιριάζει σε παιδί: ~ καμώματα. **παιδιάστικα** (επίρρ.).

παίζω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ ασχολούμαι, μόνος μου ή με άλλους, με κπ δραστηριότητα για ψυχαγωγία: Τα παιδιά ~ μπάλα/κρουφτό/μπάσκετ/σκάκι/χαρτιά. ❷ (σε ομαδικό παιχνίδι) ενεργώ όταν έρχεται η σειρά μου: Δεν ~ τώρα, αλλά στον επόμενο γύρο. ❸ (σε παιχνίδι ή άθλημα) έχω καλή απόδοση: Παίζει καλό τένις. ❹ χειρίζομαι μουσικό όργανο: ~ πιάνο / κιθάρα. ❺ ερμηνεύω μουσικό έργο ή ρόλο σε θεατρικό κτλ. έργο: ~ κλασική μουσική/την Ιφιγένεια/Αριστοφάνη. ~ **θέατρο:** συμπεριφέρομαι υποκριτικά. ~ **κτ στα δάχτυλά μου:** το γνωρίζω πολύ καλά. **τα ~ όλα για όλα:** ριψοκινδυνεύω. **παίξιμο** το: το να παίζει κπ ή ο τρόπος που παίζει: Δε μου αρέσει το παίξιμό του. **παίκτης & -χτης** ο, **παίκτρια & -χτρια** η. **παιχνίδι & [παρωχ.] παιγνίδι** το: ❶ αντικείμενο ή δραστηριότητα για ψυχαγωγία: Μάζεψε τις κούκλες σου και όλα τα άλλα παιχνίδια! Το αγαπημένο μου ~ είναι το ποδόσφαιρο. ❷ αθλητικός αγώνας: Ο αμυντικός δε θα παίζει στο σημερινό ~ λόγω τραυματισμού. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε φαίνεται πολύ εύκολο: ~ μου φάνηκαν αυτές οι ασκήσεις. ❹ (μτφ.) κτ που μας ξεγελά: Νόμισα ότι σε είδα, αλλά τελικά τα μάτια μου μου έπαιζαν ~! **παίζω άσχημο/βρόμικο ~:** εξαπατώ κπ.

Η λ. *παιχνίδι* προέρχεται από το μσν. *παιγνίδι* < *παιγνίδιον*, υποκορρ. του ΑΕ *παίγν(ιον)*. Η λ. *παίγνιο* χρησιμοποιείται σήμερα μόνο σε στερεότερες εκφρ. ή σε σύνθετα (*χαρτοπαίγνιο*).

παινέω -ομαι • αόρ. *παίνεσα* & *παίνεγα*, παθ. αόρ. *παινεύτηκα*, μππ. *παινεμένος:* (μτβ.) ❶ κάνω θετικά σχόλια για κπ = επαινώ: ~ τα παιδιά της. ❷ παθ. λέω καλά λόγια για τον εαυτό μου = κανχιέμαι: *Παινεύεται ότι είναι εργατική. παίνεμα* το.

παίγνω -ομαι • αόρ. *πήρα*, παθ. αόρ. *πάρθηκα*, μππ. *παρμένος:* ≠ *δίνω* (μτβ.) ❶ πιάνω κπ ή κτ με τα χέρια μου και το μετακινώ προς εμένα: ~ το παλτό μου και φεύγω. ❷ κάνω κτ δι-

παθολογία
παθολογικά → παθολογία
παθολογικός → παθολογία
παθολόγος → παθολογία
πάθος
παθούσα → παθαίνω
παθών → παθαίνω
παίγνιο → παίζω
παίγνιο → σχ. παίζω
παιδαγωγικά → παιδαγωγός
παιδαγωγική → παιδαγωγός
παιδαγωγικός → παιδαγωγός
παίξιμο → παίζω
παιδαριωδώς → παιδαριωδής
παιδεία
παιδεμα → παιδένω
παιδένω
παιδί
παιδιάστικα → παιδί
παιδιάστικος → παιδί
παιδικός → παιδί
παιδικότητα → παιδί
παίζω
παίκτης → παίζω
παίκτρια → παίζω
παίνεμα → παινέω
παινέω
παίξιμο → παίζω
παίγνιο
παιχνίδι → παίζω
παίκτης → παίζω
παίχτρια → παίζω
παλ- → παν-
πάλ- → παν-

παλαβός
παλμός

- παλαβά → παλαβός
- *παλαβομάρα → παλαβομά-
ρα
- παλαβός
- παλάβωμα → παλαβός
- παλαβόνω → παλαβός
- παλαιά → παλαιός
- παλαιός
- παλαιότητα → παλαιός
- παλαιστής → πάλη
- παλαιστρα → πάλη
- παλαιστρια → πάλη
- παλαιώνω → παλαιός
- παλαιώση → παλαιός
- παλάμη
- παλεύω → πάλη
- πάλη
- πάλι
- παλιά → παλιός
- παλικαράς → παλικάρι
- παλικάρι
- παλικαρία → παλικάρι
- παλικαρίσιος → παλικάρι
- παλικαρισμός → παλικάρι
- παλικαροσύνη → παλικάρι
- παλινδρόμηση
- παλινδρομικά →
- παλινδρόμηση
- παλινδρομικός →
- παλινδρόμηση
- παλινδρομώ →
- παλινδρόμηση
- παλιννόστηση →
- παλιννοστώ
- παλιννοστούντες →
- παλιννοστώ
- παλιννοστώ
- παλιννοστώ
- παλίρροια
- παλιώνω → παλιός
- παλλαϊκός → παν-
- *παλληγκάρι → παλικάρι
- πάλλω → παλμός
- παλμικά → παλμός
- παλμικός → παλμός
- παλμός

κό μου πληρώνοντας αντίτιμο ή μου δίνουν κτ: *Στις εκπτώσεις πήρα δυο φούστες. = αγοράζω. ~ πτυχίο/έπαινο/προαγωγή. ❸ φτάνει σε μένα κτ που μου έχουν στείλει = παραλαμβάνω, λαμβάνω, δέχομαι ≠ στέλνω: ~ γράμμα. ❹ αφαιρώ κτ από κπ ≠ δίνω: Του πήραν την τσάντα. = κλέβω, αρπάζω. ❺ βγάζω κτ από τη θέση του ≠ αφήνω: Πήρε το βιβλίο από το ράφι. ❻ δίνω κτ ως δώρο σε κπ = δωρίζω, χαρίζω: Μου πήρε ένα καταπληκτικό βιβλίο. ❼ μεταφέρω κπ ή κτ μαζί μου ≠ αφήνω: ~ και τα παιδιά της στο σούπερ μάρκετ. ❸ (για τρόφιμα, ποτά, φάρμακα κτλ.) καταναλώνω κτ: Θα πάρετε καφέ ή τσάι; ❹ χρησιμοποιού μεταφορικό μέσο για να μετακινηθώ ή ακολουθώ ορισμένη πορεία: ~ τρένο/αεροπλάνο. Θα πάρετε τον πρώτο δρόμο αριστερά. ❺ (για διαδικασία, λειτουργία κτλ.) χρειάζομαι ορισμένο χρόνο = διαρκώ: Πόση ώρα ~ η επιδιόρθωση του αυτοκινήτου; ❻ αντιμετωπίζω, αντιλαμβάνομαι κτ με ορισμένο τρόπο: Μην το πάρεις στραβά, αλλά χρειάζεσαι δίαιτα. ❼ με ουσ. σχηματίζει εκφράσεις που ισοδυναμούν με ρ. αντίστοιχης σημασίας: ~ απόφαση (αποφασίζω). ~ τηλεφώνω (τηλεφωνώ). ~ όρκο (ορκίζομαι).*

παλαβός -ή -ό: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από ή εκφράζει έλλειψη σύννεσης, λογικής ή ψυχικής ισορροπίας = τρελός: Μην κάνεις σαν ~. Τι ~ κουβέντες είναι αυτές; = ανόητος. ❷ αυτός που είναι μανιακός με κτ: Είναι ~ με την τάξη: μη δει σπίτι άνω κάτω! **παλαβά** (επίρρ.). **παλαβόνω:** κάνω κπ παλαβό ή γίνομαι παλαβός. **παλάβωμα** το. **παλαβομάρα** η.

Ιδιαίτερα συχνός είναι και ο τ. **παλαβομάρα**.

παλαιός -ά -ό: [επίσ.] παλιός. **παλαιά** (επίρρ.): [επίσ.] παλιά. **παλαιότητα** η: η ιδιότητα του παλιού.
παλάμη η: ❶ το εσωτερικό μέρος του χεριού: Έκρυψε το δαχτυλίδι στην ~ της. ❷ μονάδα μέτρησης, το 1/10 του μέτρου.
πάλη η: ❶ α. αθλ αγώνισμα στο οποίο γίνεται μάχη σώμα με σώμα και ο κάθε αντίπαλος προσπαθεί να ρίξει τον άλλον στο έδαφος: *ελληνορωμαϊκή* ~. β. μάχη σώμα με σώμα. ❷ (μτφ.) έντονος, επίμονος και επίπονος αγώνας: ~ των τάξεων/καλού και κακού. **παλεύω:** (μτβ.) ❶ α. παίρνω μέρος στο αγώνισμα της πάλης. β. μάχομαι σώμα με σώμα. ❷ (μτφ.) καταβάλλω έντονες προσπάθειες για κτ ή

αγωνίζομαι για κτ: ~ να μεγαλώσει τα παιδιά της. **παλαιστής** ο, **-τρια** η. **παλαιστρα** η: ❶ ειδικός χώρος όπου διεξάγονται αγώνες πάλης. ❷ (μτφ.) πεδίο αγώνα, διεκδίκησης κτλ. = στίβος: η ~ της ζωής/πνευματική ~.

πάλι: (επίρρ.) δηλώνει ❶ επανάληψη ενέργειας = ξανά: Και του χρόνου ~ μαζί! ~ θα φύγεις; ❷ αντίθεση ή/και ειρωνεία: Άλλοι αγαπούν το βουνό, άλλοι ~ τη θάλασσα.

παλικάρι το: ❶ πρόσωπο με θάρρος, αποφασιστικότητα και υψηλό ήθος = λεβέντης: Αψηφά τον κίνδυνο, είναι ~. ❷ όμορφος και ψηλός νεαρός. **παλικαράς** ο: [ειρων.] άτομο που παριστάνει το παλικάρι, κυρ. στην έκφρ. **κάνω τον ~**. **παλικαριά** η: γενναία πράξη. **παλικαροσύνη** η. **παλικαρίσιος -α -ο:** αυτός που ταιριάζει σε παλικάρι: ~ απόφαση. **παλικαρία** (επίρρ.). **παλικαρισμός** ο: [μειωτ.] επίδειξη δύναμης: Άσε τους παλικαρισμούς - δε σε φοβάμαι!

παλινδρόμηση η: ❶ επαναλαμβανόμενη κίνηση, μια προς τα εμπρός και μια προς τα πίσω. ❷ (μτφ.) έλλειψη σταθερότητας σε απόψεις: Η πολιτική του σκέψη χαρακτηρίζεται από συνεχείς παλινδρομήσεις. **παλινδρομικός -ή -ό**. **παλινδρομικά** (επίρρ.). **παλινδρομώ** (αμτβ.). **παλιννοστώ:** (αμτβ.) επιστρέφω στην πατρίδα μετά από μακροχρόνια απουσία = επαναπατρίζομαι: Πολλοί πολιτικοί πρόσφυγες έχουν παλιννοστήσει. **παλιννόστηση** η = επαναπατριτισμός. **παλιννοστούντες** οι: αυτοί που παλιννοστούν.

παλιός -ά -ό: = [επίσ.] παλαιός ❶ αυτός που υπάρχει από πολύ καιρό και συχνά έχει φθαρεί από τον χρόνο ≠ καινούριος, νέος: ~ πόλη/σπίτι/τετράδιο/κρασί/φίλοι. ❷ αυτός που αναφέρεται, ταιριάζει ή υπήρξε στο παρελθόν: ~ ιδέες/μόδα/τραγούδι. ❸ αυτός που κάνει κπ δραστηριότητα για πολύ καιρό, και, συνεπώς, έχει και εμπειρία: ~ ναυτικό. ❹ αυτός που έχει αντικατασταθεί από κπ ή κτ άλλο = προηγούμενος: το ~ μου σπίτι, πριν μετακομίσω. **παλιά** (επίρρ.): τον παλιό καιρό = [επίσ.] παλαιά: ~ ήταν πιο ήσυχα εδώ. **παλιώνω:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ παλιό ή γίνομαι παλιός.

παλίρροια η: φαινόμενο κατά το οποίο η στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει και κατεβαίνει περιοδικά.

παλμός ο: ❶ επαναλαμβανόμενη κίνηση προς δύο αντίθετες κατευθύνσεις πάνω στην ίδια τροχιά, με μικρό πλάτος και διάρκεια. ❷ ρυθμική κίνηση της καρδιάς = σφυγμός. ❸ (μτφ.) ζωντάνια, έντονος ρυθμός συγκέντρωσης, ομιλίας

κτλ.: ο ~ της διαδήλωσης/εποχής. **παλμικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στον παλμό ή γίνεται με παλμούς: ~ κίνηση. **παλμικά** (επίρρ.). **πάλλω -ομαι** • μόνο ενστ. και ποτ.: ❶ α. (μτβ.) κινώ κτ παλμικά: ~ τη χορδή. β. (αμτβ.) κινούμαι παλμικά: Η χορδή της κιθάρας πάλλεται/πάλλει. ❷ (μτφ.) συνήθ. παθ. τρέμω από έντονο συναίσθημα: Πάλλεται η ψυχή της από τη συγκίνηση. (& μτφ.) Πάλλεται το πλήθος.

παν το • **παντός, πάντα, πάντων:** ❶ το σύμπαν, ο κόσμος: η αρχή του ~. ❷ το πιο σημαντικό πράγμα: Η κόρη της είναι το ~ στη ζωή της. ❸ πληθ. όλα: Έχει άποψη για τα ~. **κάνω το ~/τα πάντα:** κάνω ό,τι μπορώ: ~ για να μας χωρίσει.

παν- παγ- παλ- παμ- & πάν- πάγ- πάλ- πάμ-: ως α' συνθ. δηλώνει ❶ ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. υπάρχει στον μεγαλύτερο βαθμό: **πανέξυπνος** (πάρα πολύ έξυπνος). ❷ την έννοια του συνόλου, σε σχέση με το β' συνθ.: **πανελλαδικός** (για όλη την Ελλάδα).

πανάκεια η: ❶ φάρμακο το οποίο θεωρείται ότι θεραπεύει όλες τις ασθένειες. ❷ (μτφ.) μέτρο αντιμετώπισης όλων των προβλημάτων: Δεν είναι ~ για την εξυγίανση των ΑΕΙ η αξιολόγηση - χρειάζονται και άλλα μέτρα.

Στην αρχαιότητα η **Πανάκεια** (πᾶν + ἄκος «θεραπεία») ήταν η μία από τις δυο κόρες του Ασκληπιού, προσάτη της ιατρικής (η άλλη κόρη ήταν η Ύγεια). Από αυτήν πήραν το όνομα τους οι **πάνακες**, θεραπευτικά βότανα με μαγικές ιδιότητες.

πανεπιστήμιο το: εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, το κτίριο όπου στεγάζεται και οι υπηρεσίες του: Δίνω εξετάσεις/προνάω/μπαίνω/φουτώ στο ~. **πανεπιστημιακός -ή -ό. πανεπιστημιακός** ο, η: καθηγητής στο πανεπιστήμιο.

πανηγύρι το: ❶ μεγάλη (κυρίως θρησκευτική) γιορτή με φαγητό, παραδοσιακή μουσική και συχνά και μικροπωλητές: το ~ της Αγίας Άννας. ❷ πολύ μεγάλη χαρά, ξεφάντωμα = γλέντι: Η διαδήλωση εξελίχθηκε σε ~. **πανηγυρικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με το πανηγύρι

ρι ή έχει χαρακτηριστικά πανηγυριού: ~ υποδοχή. **πανηγυρικά** (επίρρ.). **πανηγυρικός** ο: ομιλία σε επίσημη γιορτή ή τελετή. **πανηγυρίζω -ομαι:** (μτβ. & με παρᾶλ. αντικ.) εκδηλώνω έντονη χαρά για κτ καλό: ~ τη νίκη της ομάδας τους. **πανηγυρισμός** ο. **πανηγυριώτης** ο, **-ισσα** η: πρόσωπο που παίρνει μέρος σε πανηγύρι.

πανί το: ❶ κομμάτι ύφασμα, συνήθως βαμβακερό ή λινό: Έχεις ένα ~ να καθαρίσω; **γίνομαι (άσπρος) σαν το ~:** χλωμαίζω. **είμαι/μένω ~ με ~:** για κπ που δεν έχει καθόλου λεφτά. ❷ χοντρό πανί που χρησιμοποιείται σε πλεούμενα για να κινούνται με τη βοήθεια του αέρα = ιστίο: Άνοιξαν τα ~ κι έβαλαν πλώρη για το νησί. **πάνινος -η -ο:** αυτός που είναι από πανί. **πανιάζω** • μπτ. **πανιασμένος:** (αμτβ.) ❶ (για πρόσ.) χάνω το χρώμα μου = χλωμαίζω: Πάνιασε, μόλις άκουσε για το ατύχημα. ❷ (για λαχανικά, φρούτα) ζαρώνω και μαλακώνω επειδή παλιώνω.

πανίδα η: το σύνολο των ζωικών οργανισμών: **χλωρίδα και ~.**

πανικός ο: ψυχολογική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από έντονα συναισθήματα φόβου και ταραχής και από έλλειψη λογικής: Η έκρηξη προκάλεσε ~ στο επιβατικό κοινό. **πανικοβάλλω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ πανικό σε κπ. **πανικόβλητος -η -ο.**

πανόραμα το: ❶ εικόνα τοπίου που βλέπει κπ από ψηλά: **Ανεβήκαμε στο κάστρο και απολαύσαμε το ~ της πόλης.** ❷ διοργάνωση όπου παρουσιάζεται συνολικά ορισμένο θέμα με σκοπό ψυχαγωγικό ή εκπαιδευτικό: ~ ελληνικών γεύσεων/ιαπωνικού κινηματογράφου. **πανοραμικός -ή -ό:** ~ θέα. **πανοραμικά** (επίρρ.).

πανούργος -α -ο: πολύ πονηρός, συχνά και κακός: ο ~ Οδυσσέας = παμπόνηρος ≠ αφελής, αγαθός. Είναι ~, να τον προσέχεις μη σε ξεγελάσει! = δόλιος. **πανουργία** η.

πάντα (επίρρ.): = πάντοτε ❶ σε όλη τη διάρκεια του χρόνου: Θα σε αγαπάω για ~. ❷ κάθε φορά: Η Μαρία ~ αργεί. **πάντοτε** (επίρρ.). **παντοτινός -ή -ό:** αυτός που υπάρχει πάντα: ~ αγάπη. **παντοτινά** (επίρρ.).

παντελής -ής -ές: αυτός που υπάρχει σε απόλυ-

παμ- → παν-
πάμ- → παν-
παμπάλαιος → παν-
πάμπτωχος → παν-
παν → ανωνυμία - Λόγιες ανωνυμίες
παν
παν-
πάν- → παν-
παναγροτικός → παν-
πανάκεια
πανάκριβος → παν-
πανάλαφρος → παν-
πανανθρώπινος → παν-
πανάξιος → παν-
πανάρχαιος → παν-
πανελλαδικός → παν-
πανελλήνιος → παν-
πανέμορφος → παν-
πανέξυπνος → παν-
πανεπιστημιακός → πανεπιστήμιο
πανεπιστήμιο
πανεργατικός → παν-
πανέτοιμος → παν-
πανευρωπαϊκός → παν-
πανηγύρι
πανηγυρίζω → πανηγύρι
πανηγυρικά → πανηγύρι
πανηγυρικός → πανηγύρι
πανηγυρισμός → πανηγύρι
πανηγυριώτης → πανηγύρι
πανηγυριώτισσα → πανηγύρι
πανί
πανιάζω → πανί
πανίδα
πανικοβάλλω → πανικός
πανικόβλητος → πανικός
πανικός
πάνινος → πανί
πανόμοιος → παν-
πανόραμα
πανοραμικά → πανόραμα
πανοραμικός → πανόραμα
πανουργία → πανούργος
πανούργος
πάνσοφος → παν-
πανσπουδαστικός → παν-
πάντα → μπάντα¹
πάντα
παντελής
παντελώς → παντελής

Σύνθετα με παν- στον μεγαλύτερο /υτέρο-τατο βαθμό
παμπάλαιος
πάμπτωχος
πανάκριβος
πανάλαφρος
πανάξιος

πανάρχαιος
πανέμορφος
πανέτοιμος
πανόμοιος
πάνσοφος
πανωλεθρία

έννοια συνόλου
παγκόσμιος
παγκρήτιος
παλλαϊκός
παναγροτικός
πανανθρώπινος
πανελλήνιος

πανεργατικός
πανευρωπαϊκός
πανσπουδαστικός

πάντοτε → πάντα
παντοτινά → πάντα
παντοτινός → πάντα
παντού
παντρεία → παντρεύω
παντρεύω → παντρεύω
πάντως
πάνω → επάνω
πανωλεθρία → παν-
παπαδιά → παπάς
παπάς
παπάς
παπικός → πάπας
παπουτίς → παπούτσι
παπούτσι
*παπάς → παπάς
παπούλης → παπούλης
παπούλης
παρ' → παρὰ¹
παρ' όλο → παρόλο
παρ' ότι → παρότι
παρά¹
παρά² → παρὰ¹
πάρρα
παρα-
παρά- → παρα-

το βαθμό, κυρίως με αρνητική σημασία = ολοκληρωτικός, απόλυτος: ~ αδιαφορία / άγνοια/έλλειψη προσοχής. ❄️ σχ. **αγενής. παντελής** (επίρρ.) = τελείως: *Είναι ~ άσχετος: δεν καταλαβαίνει τίποτα από όσα του λες!*

παντού (επίρρ.): σε όλα τα σημεία ενός χώρου: *Κοίταξα ~, δεν είναι! Είναι τόσο μικρός, που χωράει ~.*

παντρεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ βοηθώ στην ένωση με γάμο δύο ατόμων (ως γονιός, υπεύθυνος τελετής, κομπάρζος κτλ.): *Πάντρεψαν τον γιο τους. Μας πάντρεψε ο παπα-Γιάννης / ο δήμαρχος / ένας φίλος μας.* ❷ παθ. παίρνω κπ ως σύζυγο: *Παντρεύομαι αύριο τον/με τον Λοιβά.* ❸ (μτφ.) αναμειγνύω δυο διαφορετικά πράγματα: *Στο έργο του ~ το μοντέρνο με το κλασικό.*

παντρεία η: το να παντρεύεται κπ (σημ. 1 & 2) = γάμος: *Είσαι μικρή ακόμα για ~.* **της ~:** σε ηλικία γάμου. **πάντρεμα** το: το να παντρεύει κπ κπ με κτ άλλο (σημ. 3): *το ~ των δύο πολιτισμών.*

πάντως (επίρρ.): εκφράζει αντίθεση ή εναντίωση σε όσα έχουν λεχθεί: *Καταλαβαίνω τι μου λες, διατηρώ ~ τις επιφυλάξεις μου.* = ωστόσο, όμως. ~, *εγώ δε θέλω να έρθω.*

παπάς ο: ❶ χριστιανός κληρικός = [επίσ.] ιερέας: *καθολικός/ορθόδοξος ~. ο παπα-Γιάννης.* ❷ ορισμένη φιγούρα της τράπουλας (ριγας) και είδος τυχερού παιχνιδιού που παίζεται με τράπουλα. **παπαδιά** η: η σύζυγος του παπά.

πάπας ο: ο ηγέτης της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας. **παπικός -ή -ό.**

παπούτσι το: αντικείμενο ένδυσης που καλύπτει το κάτω μέρος του ποδιού = [επίσ.] υπόδημα: *ψηλοτάκουνα / ίσια / μυτερά ~.* **παπουτσή** ο: αυτός που επιδιορθώνει ή κατασκευάζει παπούτσια.

παπούς ο: ❶ ο πατέρας του πατέρα ή της μη-

τέρας κπ. ❷ ηλικιωμένος άνδρας: *Πρέπει να σέβεται τους παπούδες.* **παπούλης** ο: ❶ [χαιδ.] παπούς. ❷ γέρος παπάς.

παρά¹ & παρ' (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ αντίθεση, εναντίωση: *Πήγε ~ τα όσα του είπα.* ❷ αφαίρεση, ελάττωση: *Η ώρα είναι έξι ~ δέκα. ~ ένα εκατοστό, θα κέρδιζε τον αγώνα.* **στο ~ πέντε:** για κπ που συμβαίνει τελευταία στιγμή, λίγο πριν συμβεί κτ άλλο: *~ μπήκαμε στο μαγαζί, λίγο πριν κλείσει.* ❸ εξαίρεση από ό,τι αναφέρουμε: *Τίποτε δεν τον συγκινεί, ~ μόνο η δική σου συντροφιά.* ❹ (σε χρον. εκφρ.) εναλλαγή: *Δουλεύω μέρα ~ μέρα.* ❺ σύγκριση με κπ ή κτ άλλο: *Προτιμά πάρι ~ κρέας.* = από. ❄️ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων. παρά²** (σύνδ.): ❶ συνδέει προτάσεις, φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν πράγματα, καταστάσεις κτλ. τα οποία συγκρίνουμε: *Προτιμά να ξοδεύει τα χρήματά της σε ταξίδια ~ σε ρούχα και κοσμήματα. Του αρέσει καλύτερα να μιλάει ~ ν' ακούει.* ❷ (μετά από αρνητ. πρότ.) συνδέει προτάσεις ή φράσεις που δηλώνουν κτ αντίθετο: *Δεν έφυγε, ~ καθόταν και κρυφάκουγε.* = μόνο, μονάχα. *Δεν έχει τίποτε στον κόσμο ~ μονάχα αυτό το παιδί.*

πάρρα (επίρρ.): μόνο στις εκφρ. **πάρρα πολύς/πολή/πολύ:** δηλώνει μεγαλύτερη ποσότητα: *Είμαι ~ πολύ απασχολημένος. Μιλάει ~ πολύ.*

παρα- & παρὰ-: ως α' συνθ. δηλώνει ❶ την ύπαρξη σε υπερβολικό βαθμό αυτού που σημαίνει το β' συνθ.: *παραξεστάνω.* ❷ ότι αυτό που προσδιορίζει βρίσκεται κοντά ή μπροστά σε ή στο πλάι αυτού που δηλώνει το β' συνθ.: *παραποτάμιος.* ❸ κτ που λειτουργεί, βρίσκεται ή υπάρχει ως συμπληρωματικό, παράλληλο, βοηθητικό, υποκατάστατο κτλ. αυτού που δηλώνει το β' συνθ.: *παραπόρτι,*

Σύνθετα με παρα-

σε υπερβολικό βαθμό

παραβλέπω¹
παραγίνομαι
παραγράφω¹
παραδέχομαι¹
παραδίνω¹
παραείμαι
παρακάμπτω
παρακοιμάμαι
παρακοινώ¹
παραμένω¹
παραμιλώ¹
παραμορφώνω¹
παραπανίσιος
παραπάνω
παραφορτώνω

τοπική εγγύτητα

παραδίπλα
παραθαλάσσιος
παρακλάδι
παρακάτιος
παραμεθόριος
παραπλέω
παραπλούς
παραωνυχίδα & παραωνυχίδα

συμπληρωματικό, δευτερεύον κτλ.

παραγός
παραοικονομία
παραπαιδεία
παραπόταμος
παραεκκλησιαστικός

σύγκριση

παραβγαίνω
παραπλήσιος

αντίθεση

παρακμάζω
παρακμή
παρακμαϊός
παραλόγα
παραλογίζομαι
παραλογισμός
παραλόγος
παρανόηση
παρανομία
παρανόμος
παρανομώ
παρανόω

παρατυπία

παράτυπος
παρατυπό
παραφρονώ
παραφροσύνη
παράφρων
παραφωνία
παράφρονος

κίνηση προς

παραλαβή
παραλαμβάνω & [προφ.]
παραλαβαίνω
παραλήπτρις ο, παραλήπτρια η

παράγω
παραθέτω

παράγω
παραγωγή → παράγω
παραγωγικά → παράγω
παραγωγικός → παράγω
παραγωγικότητα → παράγω
παράγωγο → παράγω
παραγωγός → παράγω
παράγωγος → παράγω
παράδειγμα
παραδειγματίζω → παράδειγμα
παραδειγματικά → παράδειγμα
παραδειγματικός → παράδειγμα
παραδειγματισμός → παράδειγμα
παραδεισένια → παράδεισος
παραδεισένιος → παράδεισος
παράδεισος
παραδεκτός →
παραδέχομαι¹
παραδέχομαι²
παραδέχομαι¹ → παρα-
παράδω
παραδίνω² → παραδίδω
παραδίπλα → παρα-
παράδοση → παραδίδω
παραδοσιακά → παραδίδω
παραδοσιακός → παραδίδω
παραδοτικός → παραδίδω
παραδοχή → παραδέχομαι²
παραείμαι → παρα-
παραξενιστήν → παρα-
παραθαλάσσιος → παρα-
παραθήσει → παραθέτω
παραθέτω

μα, δικαίωμα κτλ., συνήθως μετά από κπ χρ-
ονικό διάστημα: *Το αδίκημα πέραν της δεκαε-
τίας παραγράφεται. παραγραφή η: ~ χρεών.*
✎ σχ. **παρα-**.

Το *παραγράφω* «διαγράφω» αρχικά σήμαινε «πα-
ρεμβάλλω κτ σε γραπτό κείμενο», ενώ αργότερα
«ζητώ δικαστική αναβολή».

παράγω -ομαι • πρτ. *παρήγα*, αόρ. *παρήγαγα*,
παθ. αόρ. (σπάν.) *παράχθηκα* & [επίσ.] *παρή-
χθην*: ❶ δημιουργώ αγαθό: *Η περιοχή ~ κα-
πνά. Το εργοστάσιο ~ ελαστικά. ~ έργο*: εργά-
ζομαι αποτελεσματικά. ❷ δημιουργώ, κάνω
να υπάρξει πράγμα, γεγονός, φαινόμενο κτλ.:
Η ταλάντωση της χορδής της κιθάρας ~ ήχο.
❸ ΓΡΑΜΜ σχηματίζω καινούρια λέξη προσθέ-
τοντας κπ στοιχείο σε υπάρχουσα: *Το επίθετο
«χαμογελαστός» παράγεται από το ρήμα «χα-
μογελάω». παραγωγή η: το να παράγει κπ κτ,
και αυτό που παράγεται: βιομηχανική/μαζική
~. Η φετινή ~ κρασιού ήταν ανώτερη από την
περσινή. παράγωγο το: το αποτέλεσμα του πα-
ράγω. παράγωγος -η -ο: αυτός που παράγεται
από κτ άλλο. παραγωγός ο, η: ❶ πρόσωπο που
επαγγελματικά παράγει αγαθά: ~ γάλακτος. ❷
πρόσωπο που χρηματοδοτεί ή επιβλέπει κινη-
ματογραφικό, θεατρικό κτλ. έργο. παραγωγι-
κός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με την πα-
ραγωγή. ❷ αυτός που παράγει πολύ. παραγω-
γικά (επίρρ.). παραγωγικότητα η.*

Αντί για τον τ. (θα, να) *παραγάγω*, πολύ συχνά
ακούγεται ο τ. (θα, να) *παράξω*, ο οποίος όμως εί-
ναι λανθασμένος.

παράδειγμα το: ❶ οτιδήποτε θεωρούμε ενδει-
κτικό ή αντιπροσωπευτικό έννοιας, κατά-
στασης κτλ. και που χρησιμοποιούμε για να
εξηγήσουμε, να αιτιολογήσουμε ή να αποδεί-
ξουμε κτ: *Δε σας καταλαβαίνω, θα μπορού-
σατε να μου δώσετε ένα ~; παραδείγματος
χάρη (π.χ.): για παράδειγμα, ενδεικτικά.* ❷
ό,τι χρησιμεύει ως πρότυπο: *Δίνει το καλό/
κακό ~. ~ προς μίμηση. παραδειγματίζω -ομαι:*
(μτβ.) διδάσκω κπ χρησιμοποιώντας κπ ενέρ-
γεια, τιμωρία κτλ. ως παράδειγμα: *Η περιπέ-
τεια του αδερφού του τον παραδειγματίσε κι
άλλαξε συμπεριφορά. Τον τιμώρησε αυστη-
ρά, ώστε να παραδειγματίσει και τους υπό-
λοιπους. παραδειγματισμός ο. παραδειγμα-
τικός -ή -ό: αυτός που χρησιμεύει ως παρό-*

δειγμα ή παραδειγματίζει: ~ τιμωρία. **παρα-
δειγματικά** (επίρρ.).

παράδεισος ο: ❶ **Παράδεισος: α.** (Παλαιά Δια-
θήκη) ο τόπος διαμονής των πρωτόπλαστων.
β. (Καινή Διαθήκη) ουράνιος τόπος όπου πι-
στεύεται ότι πηγαίνουν οι ψυχές των δικαί-
ων μετά τον θάνατο ≠ κόλαση. ❷ (μτφ.) μέ-
ρος ή κατάσταση όπου επικρατούν εξαιρετι-
κές συνθήκες: *Τα νησιά Μπόρα-Μπόρα είναι
~! παραδεισένιος -α -ο:* αυτός που έχει τα χα-
ρακτηριστικά του παραδείσου (σημ. 2): ~ σπί-
τι/ατμόσφαιρα. **παραδεισένια** (επίρρ.).

παραδέχομαι²: (μτβ.) ❶ αναγνωρίζω κτ ως αλη-
θινό: ~ το λάθος μου, δε σου φέρθηκα σωστά!
❷ αναγνωρίζω, εκτιμώ ικανότητες, χαρακτη-
ριστικά κτλ. κπ: *Είναι αποτελεσματικός - τον
~. παραδοχή η: το να παραδέχεται κπ κτ και
αυτό που παραδέχεται: Ενήργησα με την ~
ότι θα ήταν για το καλό όλων μας. παραδε-
κτός -ή -ό:* αυτός τον οποίο παραδέχτηκε ή
μπορεί να παραδεχτεί κπ: ~ άποψη.

παραδίδω & [οικ.] παραδίνω² -ομαι • αόρ. *πα-
ρέδωσα*, παθ. αόρ. *παραδόθηκα*: (μτβ.) ❶ δίνω
κπ στα χέρια κπ ≠ παραλαμβάνω: *Η επιστολή
παραδόθηκε στον παραλήπτη.* ❷ δίνω κπ που
ήταν δικό μου σε κπ ύστερα από συμφωνία,
επίσημη ή ανεπίσημη ≠ παραλαμβάνω: *Του πα-
ρέδωσα τα κλειδιά του διαμερίσματος. Παρέ-
δωσε τη διεύθυνση της εταιρείας στον νέο δι-
ευθυντή.* ❸ εμπιστεύομαι κπ ή κτ σε κπ για φύ-
λαξη, προστασία κτλ.: *Σου ~ τα έγγραφά μου.*
❹ παθ. **α.** παύω να αντιστέκομαι ή να μάχομαι
και τίθεμαι στην εξουσία ή στη διάθεση κπ: *Πα-
ραδόθηκε στην αστυνομία. Ο στρατός παρα-
δόθηκε.* **β.** (μτφ.) αφήνομαι στο έλεος προσώ-
που, κατάστασης κτλ.: *Το σπίτι παραδόθηκε
στις φλόγες. Παραδόθηκε στην απελπισία του.*
❺ διδάσκω μάθημα: ~ μαθήματα αγγλικών. ✎
σχ. **δίνω. παράδοση η:** ❶ το να παραδίδει κπ
κπ ή το να παραδίδεται: ~ δεμάτων/ εξουσίας.
~ του στρατού άνευ όρων. ❷ τα στοιχεία πο-
λιτισμού ενός λαού, τα ήθη και έθιμα που τον
χαρακτηρίζουν και τα οποία «παραδίδονται»
από τη μια γενιά στην επόμενη: *Το έργο αυτό
τιμά τη μουσική μας ~. παραδοσιακός -ή -ό: ❶
αυτός που σχετίζεται με την παράδοση (σημ.
2): ~ γιορτή/ κουζίνα. ❷ [μειωτ.] αυτός που
χαρακτηρίζεται από συντηρητισμό ≠ μοντέρ-
νος, σύγχρονος: ~ αντιλήψεις. παραδοσιακά &
-ώς (επίρρ.). παραδοτικός -α -ο: αυτός που πρέ-
πει να παραδοθεί. ✎ σχ. **παρα-**.*

παραθέτω -ομαι & παρατίθεμαι • αόρ. *παρέθεσα*

& παράθεσα, παθ. αόρ. **παρατέθηκα** & [επίσ.] **παρετέθην**: (μτβ.) ❶ παρουσιάζω, αναφέρω κτ: ~ κάποιους στίχους του Καβάφη που ταιριάζουν στην περίπτωση. ❷ [επίσ.] προσφέρω γεύμα, δείπνο κτλ. σε κπ: Ο υπουργός παρέθεσε γεύμα στον Γάλλο ομόλογό του. ❧ σχ. **θέτω**. **παράθεση** η: ❶ το να παραθέτει κπ κτ. ❷ ΓΛΩΣΣ ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός.

παράθυρο το: ❶ άνοιγμα σε τοίχο ή πλευρά κλειστού χώρου που επιτρέπει να μπαίνει φως και αέρας στον χώρο, καθώς και η κατασκευή που το καλύπτει: Άνοιξε/κλείσε το ~ του σπιτιού/του αυτοκινήτου. Ο κλέφτης μπήκε από το ~. ❷ (σε τηλεοπτική εκπομπή) πλαίσιο που εμφανίζεται στην οθόνη και μέσω του οποίου επιτρέπεται η σύνδεση με ομιλητές που δε βρίσκονται στον ίδιο χώρο. ❸ (μτφ.) δυνατότητα χρήσης πλάγιων, παράνομων μέσων για να πετύχουμε κτ: Ο νόμος έχει πολλά ~. ❹ ΠΛΗΡΟΦ ορθογώνια περιοχή που εμφανίζεται στην οθόνη υπολογιστή με το άνοιγμα εφαρμογής ή με την ενεργοποίηση εντολής. **παραθυράκι** το: υποκορ. στις σημ. 1 & κυρ. 3.

παραιτούμαι: ❶ (μτβ.) εγκαταλείπω με τη θέλησή μου θέση, αξίωμα ή δικαίωμα: ~ από τη δουλειά μου/από δικαστικός επιμελητής. ❷ (μτφ.) εγκαταλείπω κτ, αδυνατώ να το ολοκληρώσω ≠ αποσύρομαι: ~ από την ιδέα/τον αγώνα/την προσπάθεια. **παραίτηση** η: το να παραιτείται κπ και το έγγραφο με το σχετικό κείμενο.

παρακαλώ & -άω -ούμαι • **παρακαλείς & -άς**, παθ. αόρ. **παρακλήθηκα**: (μτβ.) ❶ ζητώ από κπ ευγενικά να κάνει κτ: Με ~ να τη βοηθήσω. ~ **τον Θεό**: εύχομαι: ~ να σας έχει πάντα καλά! ❷ ως τυπική έκφραση ευγένειας, που χρησιμοποιείται σε ερώτηση, ανταπόδοση ευχαριστίας, αποδοχή αίτησης, προειδοποίηση κτλ.: ~, τι θα θέλατε, Ευχαριστώ! ~! Μπορώ να καθίσω; ~! Σας ~, ησυχία! **πράκλιση** η. **παρακλητικός -ή -ό**: ~ φωνή/ύψος. **παρακλητικά** (επίρρ.).

παρακινώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) προτρέπω κπ να κάνει κτ (θετικό ή αρνητικό) = ωθώ, ενθαρρύνω, παροτρύνω ≠ αποτρέπω, αποθαρρύνω: Τον παρακίνησε να αντιδράσει. Τους ~ σε πράξεις βίας. **παρακίνηση** η. **παρακινήτης** ο. **παρακινήτικός -ή -ό**. **παρακινήτικά** (επίρρ.).

παρακολούθω -ούμαι: (μτβ.) ❶ ακολουθώ κπ με προσοχή, ώστε να μη με δει, και παρατηρώ την κάθε του κίνηση: Η αστυνομία ~ τον ύποπτο. ❷ βρίσκομαι κάπου ως θεατής ή ακροατής: Τη συναυλία παρακολούθησαν πολλοί θεατές. ❸ διδάσκομαι, παίρνω μαθήματα: ~ μαθήματα γαλ-

λικών. ❹ ενημερώνομαι για τις εξελίξεις σε κπ τομέα: Δεν ~ τα γεγονότα/τη μόδα. ❺ καταλαβαίνω κτ ή κπ: Δεν μπορώ να σε παρακολουθήσω έτσι γρήγορα που μιλάς! **παρακολούθηση** η.

παρακούω²: (μτβ.) ❶ δεν υπακούω: ~ εντολή. ❷ ακούω λάθος και σχηματίζω λανθασμένη εντύπωση για κτ: Δεν είπα αυτό, παρακούσες! ❧ σχ. **παρα-**.

παράλειπω -ομαι • αόρ. **παρέλειψα** & [προφ.] **παράλειψα**, παθ. αόρ. **παράλειφθηκα** & [επίσ.] **παρελείφθην**: (μτβ.) ❶ δεν περιλαμβάνω κπ ή κτ σε ένα σύνολο: Γιατί παρέλειψες όσα είπα; ❷ δεν κάνω κτ, σκόπιμα ή κατά λάθος: Μην παραλείπεις να ποτίζεις τα λουλούδια κάθε μέρα! **παράλειψη** η. **παράλειπόμενα** τα: κτ που παραλείπεται από επίσημη αναφορά, πρακτικά κτλ.: ~ συνάντησης.

Προσοχή: δεν μπερδεύουμε τα **παράλειψα & παρελείφθην** (αόρ. του **παράλειπω**) με τα **παράληφθηκα & παρελήφθην** (αόρ. του **παραλαμβάνω**).

παραληρώ: (αμτβ.) ❶ ΙΑΤΡ βρίσκομαι σε κατάσταση ψυχικής έντασης, χωρίς να έχω έλεγχο του λόγου και των πράξεών μου: ~ από το σοκ. ❷ (μτφ.) εκδηλώνω μεγάλο ενθουσιασμό για κτ: Το πλήθος ~ από συγκίνηση. **παράληρημα** το. **παράληρηματικός -ή -ό**: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του παραληρήματος: ~ λόγος/τόνος. **παράληρηματικά** (επίρρ.).

παράλια η: η ζώνη της ξηράς στο σημείο που συναντά τη θάλασσα: Σε ποια ~ θα πάμε για μπάνιο; **παράλιακός -ή -ό**. **παράλιακά** (επίρρ.).

παραλλαγή η: μορφή λίγο διαφορετική από το πρωτότυπο: Το απόσπασμα αυτό αφορά ~ του αρχικού ποιήματος. **στολή παραλλαγής**: ΣΤΡΑΤ στολή στρατιωτών για παραπλάνηση του εχθρού = καμουφλάζ. **παραλλάσσω & [οικ.] παραλλάζω**.

παράλληλος -η -ο: ❶ ΓΕΩΜ (για ευθείες, γραμμές) αυτός που όλα τα σημεία του απέχουν εξίσου από τα σημεία του άλλου και δεν τέμνονται ποτέ: παράλληλες ευθείες/παράλληλοι δρόμοι. ❷ αυτός που γίνεται συγχρόνως ή είναι αντίστοιχος με κπ ή κτ άλλο: ~ σύνδεση/προγραμματισμός/εκδήλωση. **παράλληλος** ο: ΓΕΩΓΡ παράλληλος προς τον ισημερινό νοητός κύκλος που δηλώνει το γεωγραφικό πλάτος μιας περιοχής, καθώς και η γραμμή που τον παριστάνει στους χάρτες: ~ και μεσημβρινοί. **παράλληλος** η: παράλληλη ευθεία ή οδός: Το μαγαζί βρίσκεται στην τρίτη ~ δεξιά.

παραθυράκι → παράθυρο
παράθυρο
παραίτηση → παραιτούμαι
παραιτούμαι
παρακαλώ
παρακάμπτω → παρα-
παρακίνηση → παρακινώ
παρακινήτης → παρακινώ
παρακινήτικα → παρακινώ
παρακινήτικός → παρακινώ
παρακινήτικος → παρακινώ
παρακινώ
παρακλάδι → παρα-
παράκλιση → παρακαλώ
παρακλητικά → παρακαλώ
παρακλητικός → παρακαλώ
παρακαμάζω → παρα-
παρακμή → παρα-
παρακαμάμαι → παρα-
παρακαμάμαι → παρα-
παρακολούθηση → παρακολούθη
λουθό
παρακολουθώ
παρακούω¹ → παρα-
παρακούω²
παρακράτος → παρα-
παράκτιος → παρα-
παραλειπόμενα →
παράλειπω
παράλειπω
παράλειψη → παραλειπω
παράληρημα →
παράληρώ
παράληρηματικά →
παράληρημα
παραληρηματικός →
παράληρώ
παράληρώ
παράληψα →
παράληψα →
παραλαμβάνω
παραλία
παραλιακά → παραλία
παραλιακός → παραλία
παραλλαγή
παραλλάζω → παραλλαγή
παραλλάσσω → παραλλαγή
παράλληλα → παράλληλος
παραλληλίω → παράλληλος
παράλληλος
παράλληλος
παράλληλος → παράλληλος
παράλληλος → παρα-
παραλογίζομαι → παρα-
παραλογισμός → παρα-
παράλογος → παρα-

παράλυω
παραπέμπο

παράλυση → παραλύω
παράλυτη → παραλύω
παράλυτος → παραλύω
παράλυω
παραμεθόριος → παρα-
παραμελίση → παραμελώ
παραμενών¹ → παρα-
παραμενών²
παράμερα
παράμερος → παράμερα
παραμετρικά → παραμέτρος
παραμετρικός →
παράμετρος
παράμετρος
παραμικρός
παραμιλητό → παραμιλώ²
παραμιλώ¹ → παρα-
παραμιλώ²
παραμονή¹ → παραμένω²
παραμονή²
παραμορφώνω¹ → παρα-
παραμορφώνω²
παράμορφωση →
παραμορφώνω²
παραμορφωτικά → παρα-
μορφώνω²
παραμορφωτικός →
παραμορφώνω²
παράμυθι
παράνοηση → παρα-
παράνοια → παρα-
παράνομος → παρα-
παράνομω → παρα-
παράνοω → παρα-
παράξενα → παράξενος
παράξενο → παράξενος
παράξενιά → παράξενος
παράξενος
*παράξω → σχ. παράγω
παράοικονομία → παρα-
παράπαιδα → παρα-
παράπαιω
παράπανσιος → παρα-
παράπάνω → παρα-
παράπεμπτικό →
παράπεμπτικός →
παράπέμπο
παράπέμω

παράλληλιζώ -ομαι: (μτβ.) βάζω κτ παράλλη-
λα σε κτ άλλο, συχνά για να τα συγκρίνω (&
μτφ.). **παράλληλα & παράλληλως** (επίρρ.).

παράλυω • αόρ. *παρέλυσα*, μππ. *παραλυμένος*:
❶ **α.** (αμτβ., για ανθρ. ή μέλη του σώματος) χάνω
την ικανότητα κίνησης: *Παρέλυσε το δεξί
μου χέρι.* **β.** (μτβ.) κάνω κπ να παραλύσει: *Το
χτύπημα στη σπονδυλική στήλη τού παρέλυσε
και τα δύο πόδια.* ❷ (μτφ.) **α.** (αμτβ.) αδυνα-
τώ να αντιδράσω, χάνω τον ρυθμό, τη σωστή
λειτουργία μου: ~ από φόβο/συγκίνηση. *Πα-
ρέλυσε η χώρα από την απεργία.* **β.** (μτβ.) κά-
νω κπ να μην μπορεί να αντιδράσει ή να χάν-
σει τον ρυθμό του: *Η ξαφνική χιονοθύελλα
παρέλυσε τις οδικές μετακινήσεις.* **παράλυση**
η. **παράλυτος -η -ο. παράλυτος ο, -η η.**

παραμελώ -ούμαι: (μτβ.) δεν ασχολούμαι όσο
θα έπρεπε με κπ ή κτ: ~ τα παιδιά/τα μαθή-
ματά μου. ❧ σχ. **αμελώ. παραμέληση** η.

παραμένω² • αόρ. *παρέμεινα*, απαρ. *παραμεί-
νει:* (αμτβ.) ❶ μένω κάπου για κπ χρονικό
διάστημα: *Πρέπει να παραμείνει στο κρεβά-
τι για τρεις εβδομάδες.* ❷ μένω, διατηρούμαι
στην ίδια κατάσταση: *Παρέμεινε δύσπιστος
μέχρι το τέλος.* **παραμονή¹** η: το να παραμέ-
νει κπ κάπου (σημ. 1) = διαμονή: *Η ~ μας στο
νησί ήταν πολύ ευχάριστη.* ❧ σχ. **παρα-**

παράμερα (επίρρ.): στην άκρη, σε απομακρυ-
σμένο μέρος. **παράμερος -η -ο:** αυτός που
βρίσκεται παράμερα. **παραμερίζω -ομαι:** ❶
(αμτβ.) πηγαίνω παράμερα: *Παραμερίστε, να
περάσουν οι τραυματίες!* ❷ (μτβ.) βάζω κτ
παράμερα: *Παραμέρισε την καρτέλα, για να
περάσω.* (& μτφ.) *Παραμέρισε τον εγωισμό
σου!* ❸ (μτφ., μτβ.) παίρνω τη θέση κπ, χωρίς
να τη δικαιούμαι = παραγωνίζω: *Τους πα-
ράμέρισε όλους και ανέλαβε την αρχηγία.*

παράμετρος η: ❶ ΜΑΘ η σταθερά μιας συνάρτη-
σης, η οποία, παίρνοντας διάφορες τιμές, δί-
νει σειρά νέων συναρτήσεων. ❷ κάθε στοιχείο
που αλλάζει επηρεάζοντας τον χαρακτήρα,
την εξέλιξη κτλ. ενός θέματος: *Είναι ~ που
επηρεάζει αρνητικά την υπόθεση.* **παραμε-
τρικός -ή -ό. παραμετρικά** (επίρρ.).

παραμικρός -ή -ό: ελάχιστος: *Δεν έχω τον ~ εν-
δοιασμό.*

παραμιλώ² & -άω: (αμτβ.) ❶ μιλάω λέγοντας
ασυναρτησίες: ~ από το ποτό/τον πυρετό. ❷
μιλάω μόνος μου = μονολογώ: *Περπατούσε
και παραμιλούσε.* **παραμιλητό** το. ❧ σχ.
παρα-

παραμονή² η: η ημέρα πριν από αυτή για την

οποία γίνεται λόγος = προηγουμένη: ~ *Πρω-
τοχρονιάς. Την ~ της αναχώρησής του ετοί-
μασε τις βαλίτσες.*

παραμορφώνω² -ομαι: ❶ (μτβ.) αλλάζω προς το
χειρότερο τη μορφή, τα χαρακτηριστικά προ-
σώπου ή πράγματος: *Το λεωφορείο παρα-
μορφώθηκε από τη σύγκρουση.* ❷ (μτφ., μτβ.,
για αντίληψη, γεγονός κτλ.) αλλάζω κτ σκό-
πιμα, ώστε να απέχει από την πραγματικότητα
= αλλοιώνω, διαστρεβλώνω, παραποιώ:
*Επίτηδες παραμόρφωσε τα γεγονότα στη διή-
γησή του, για να μη μάθουμε την αλήθεια.* **πα-
ραμόρφωση** η. **παραμορφωτικός -ή -ό. παρα-
μορφωτικά** (επίρρ.). ❧ σχ. **παρα-**

παραμύθι το: ❶ εξιστόρηση φανταστικών γεγο-
νότων για ψυχαγωγικό σκοπό, κυρίως για
παιδιά: *Το ~ καλλιεργεί τη φαντασία των
παιδιών.* ❷ (μτφ.) ψέμα: *Άσε τα ~ και πες μου
τι έγινε πραγματικά!*

Από το μsn. *παραμύθι* από τα *παρά* + *μύθ(ος)*. Η
σημ. του διαφέρει από το ΑΕ *παραμύθιον* «παράι-
νεση, παρηγορία».

παράξενος -η -ο: ❶ αυτός που προκαλεί έκπλη-
ξη λόγω της διαφορετικότητάς του = περιεργ-
γος, αλλόκοτος: ~ *υπόθεση.* ❷ (για πρόσω.) αυ-
τός που είναι ιδιόρρυθμος ή που δε γίνεται
εύκολα κατανοητός από τους γύρω του: *Ο
Γιάννης ήταν πάντα ~ παιδί. =* ιδιότροπος.
παράξενα (επίρρ.). **παράξενιά** η. **παράξε-
νέω -ομαι:** ❶ (μτβ.) προκαλώ απορία σε κπ
με κτ που λέω ή κάνω: *Με παράξενεύει η άρ-
νησή του. =* ξενίζω. ❷ (αμτβ.) γίνομαι ιδιόρ-
ρυθμος, δύστροπος: *Γέρασε και παράξενεψε.*

παραπαίω • μόνο ενστ. και πρτ. *παρέπαια &
(σπάν.) παράπαια:* (αμτβ., για πρόσω.) χάνω
την ισορροπία μου, περπατώ σαν να είμαι
έτοιμος να πέσω = τρεκλίζω, παραπατώ: *Πα-
ρέπαιε από το ποτό.* (& μτφ.): *Η χώρα παρα-
παίει εξαιτίας της ανίκανης διακυβέρνησης.*

παραπέμπο -ομαι • αόρ. *παρέπεμψα*, παθ. αόρ.
παραπέμφθηκα: (μτβ.) ❶ στέλνω κπ ή κτ στο
αρμόδιο πρόσωπο ή όργανο: *Παρέπεμψε την
υπόθεση στο συμβούλιο των καθηγητών.* ❷
ΝΟΜ οδηγώ κπ σε δίκη: *Τον παρέπεμψαν για
ληστεία.* ❸ αναφέρω κπ ή κτ ως πηγή για τα
λεγόμενά μου: *Ο υπουργός παρέπεμψε τους
δημοσιογράφους σε προηγούμενη δήλωσή
του.* ❹ θυμίζω κπ ή κτ άλλο: *Η αυταρχική
στάση του διευθυντή ~ σε άλλες εποχές.* **πα-
ραπομπή** η. **παραπεμπτικός -ή -ό:** αυτός που

υλοποιεί την παραπομπή: ~ απόφαση/σημείωμα. **παραπεμπτικό** το: παραπεμπτικό έγγραφο: ~ ιατρού.

Το ΑΕ ρ. *παραπέμπω* είχε τη σημ. «στέλνω επιπλέον, μεταφέρω», ενώ στα μsn. χρόνια είχε γίνει «στέλνω σε κτ».

παραπλανώ -όμαι • *άς*: (μτβ.) οδηγώ κτ σε λανθασμένη εκτίμηση = ξεγελώ, εξαπατώ: *Παραπλάνησε και τις δυο αδελφές του και τους πήρε όλα τα χρήματα. παραπλάνηση* η. *παραπλανητικός -ή -ό. παραπλανητικά* (επίρρ.).

παραπληρωματικός -ή -ό: αυτός που συμπληρώνει κτ άλλο. *παραπληρωματικές γωνίες*: ΓΕΩΜ γωνίες που το άθροισμά τους ισούται με 180°.

παραποιώ -ούμαι: (μτβ.) σκόπιμα αλλάζω ή εμφανίζω κτ διαφορετικό από ό,τι είναι: *Παραποιήσες τα λόγια μου. παραποιημένα στοιχεία. παραποίηση* η.

παράπονο το: ❶ συναίσθημα ή έκφραση πικρίας και απογοήτευσης για κτ: *Έχω ~ από τη φίλη μου, που δε με παίρνει ούτε τηλέφωνο!* ❷ *συνήθ. πληθ.* έκφραση διαμαρτυρίας σε επίσημη αρχή: *Έκαναν παράπονα στον δήμαρχο για την καθαριότητα. παραπονιέμαι & -ούμαι*: (αμτβ.) κάνω παράπονα. *παραπονιάρικος -η -ο*: αυτός που εκφράζει παράπονο: ~ *φωνή. παραπονιάρικα* (επίρρ.). *παραπονετικός -ή -ό. παραπονετικά* (επίρρ.).

παράπτωμα το: παράβαση ηθικού κανόνα ή νόμου: *Πέφτω σε/διαπράττω ~.*

παράρτημα το: ❶ (για επιχειρήσεις, οργανισμούς κτλ.) αυτόνομο τμήμα οργανισμού, που συνδέεται λειτουργικά με το κεντρικό: *Το κατάστημά μας έχει δέκα παραρτήματα στην επαρχία.* ❷ συμπληρωματικό τμήμα εντύπου, βιβλίου κτλ. με συγκεκριμένο περιεχόμενο: *Το ~ περιλαμβάνει το ευρετήριο όρων.* ❸ ειδική έκδοση εφημερίδας για έκτακτο και επειγόν θέμα της επικαιρότητας: *έκτακτο ~ για τον πόλεμο στο Ιράκ.*

παράσημο το: διάκριση που δίνεται σε κτ από επίσημες αρχές για επιβράβευση των υπηρεσιών, ενεργειών του κτλ.: *Τον απένειμαν ~ για την προσφορά του στα Γράμματα. παρασημοφορώ -ούμαι* (μτβ.). *παρασημοφόρηση* η.

παράσιτο το: ❶ φυτικός ή ζωικός οργανισμός που ζει και αναπτύσσεται σε βάρος άλλου: *Ένα ~ απειλεί να πνίξει το δέντρο.* = (για φυτά) *ζιζάνιο.* ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ζει σε βάρος άλλων:

Ζει σε βάρος της οικογένειάς του, είναι ~ της κοινωνίας. ❸ *πληθ.* αλλοιώσεις στη μετάδοση ήχου και εικόνας, που οφείλονται σε κακή λήψη του σήματος: *Κλείσε το ραδιόφωνο, κάνει πολλά ~!* **παρασιτικός -ή -ό**: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του παράσιτου (σημ. 1 & 2) ή προκαλείται από παράσιτα: ~ *οργανισμός/τρόπος ζωής/ασθένεια. παρασιτικά* (επίρρ.).

παρασκευάζω -ομαι: (μτβ.) ετοιμάζω, κατασκευάζω κτ από διάφορα υλικά: ~ *φάρμακο/άρωμα. παρασκευή* η. *παρασκευάσμα* το: αυτό που έχει παρασκευαστεί. *παρασκευαστής* ο, *-άστρια* η. *παρασκευαστικός -ή -ό. παρασκευαστικά* (επίρρ.).

παρασκήνιο το: ❶ *συνήθ. πληθ.* ο χώρος πίσω και δίπλα από τη σκηνή του θεάτρου, που δεν είναι ορατός στους θεατές: *Τα καμαρίνια των ηθοποιών βρίσκονται στα ~.* ❷ (μτφ.) μυστικές διαδικασίες και δραστηριότητες ≠ προσκήνιο: *Στο ~ της ψηφοφορίας έγιναν πολλές μυστικές συνεννοήσεις. παρασκηνιακός -ή -ό*: ~ *κινήσεις/σχόλια. παρασκηνιακά* (επίρρ.): *Κινήθηκε ~.*

παρασύρω & [οικ.] παρασέρνω -ομαι • *αόρ. παράσυρα & παρέσυρα*, παθ. *αόρ. παρασύρθηκα*, μπλ. *παρασυρμένος*: (μτβ.) ❶ ωθώ κτ ή κτ ορμητικά, κάνοντάς το(ν) να μετακινηθεί ή προκαλώντας αλλαγή της πορείας του: *Οι ισχυροί άνεμοι παρέσυραν στέγες και αυτοκίνητα. Φορηγό παρέσυρε ποδηλάτη.* ❷ (μτφ.) ωθώ κτ σε αρνητική συμπεριφορά ή πράξεις: *Τον παρέσυρε στα ναρκωτικά.*

παράτάσσω -ομαι • *αόρ. παρέταξα*, παθ. *παρατάχτηκα & παρατάχθηκα*, μπλ. *παραταγμένος & [επίθ.] παρατεταγμένος*: ❶ τοποθετώ κτ ή κτ το(ν) ένα(ν) δίπλα στο(ν) άλλο: *Ο λοχίας παρέταξε τους στρατιώτες σε σειρές για την επιθεώρηση.* ❷ διατυπώνω κτ με σειρά: *Παρατάξαμε όλα μας τα επιχειρήματα, αλλά δεν τον πείσαμε. παράταξη* η: ❶ τοποθέτηση προσώπων ή πραγμάτων σε σειρά: *Η ~ της ομάδας στο γήπεδο έγινε κανονικά.* ❷ ομάδα (πολιτική, ιδεολογική) στην οποία εντάσσεται κτ: *η αριστερή και η δεξιά ~.* ❸ ΓΛΩΣΣ σύνδεση ισοδύναμων προτάσεων ή φράσεων, οι οποίες τοποθετούνται η μία δίπλα στην άλλη και συνδέονται με παρατακτικό σύνδεσμο. ⚡ **σύνδεσμος.**

παρατείνω -ομαι • *πρτ. & αόρ. παρέτεινα*, παθ. *αόρ. παρατάθηκα*, μπλ. *παρατεταμένος*: (μτβ.) *κάνω* κτ να διαρκέσει πιο πολύ από το κανονικό ή το προγραμματισμένο: *Παρατείνεται η προθεσμία υποβολής αιτήσεων. παρατάση* η.

παραπλάνηση → παραπλανώ
παραπλανητικά → παραπλανώ
παραπλανητικός → παραπλανώ
παραπλανητικά → παραπλανώ
παραπλάνω → παραπλάνω
παραπληρωματικός → παραπληρωματικός
παραπλήσιος → παραπλήσιος
παραποίηση → παραποιώ
παραποιώ → παραποιώ
παραπομπή → παραπέμπω
παραπονετικά → παράπονο
παραπονετικός → παράπονο
παραπονιάρικα → παράπονο
παραπονιάρικος → παράπονο
παραπονιέμαι → παράπονο
παραπονίζω → παράπονο
παραπονούμαι → παράπονο
παραπόρτι → παραπομπή
παραποτόταμος → παραπομπή
παραποτόταμος → παραπομπή
παραπόρτιο → παραπομπή
παρασέρνω → παρασύρω
παρασήμο → παράσημο
παρασημοφόρηση → παράσημο
παρασημοφορώ → παράσημο
παρασημίζω → παράσημο
παρασιτικά → παράσιτο
παρασιτικός → παράσιτο
παρασίτο → παράσιτο
παρασκευάζω → παρασκευάζω
παρασκευάσμα → παρασκευάζω
παρασκευαστής → παρασκευάζω
παρασκευαστικά → παρασκευάζω
παρασκευάζω → παρασκευάζω
παρασκευαστικός → παρασκευάζω
παρασκευαστικά → παρασκευάζω
παρασκευιάρικα → παρασκευιάρικα
παρασκευιάρικος → παρασκευιάρικα
παρασκευιάρικα → παρασκευιάρικα
παραστάση → παριστάνω
παραστατικά → παριστάνω
παραστατικός → παριστάνω
παραστατικότητα → παριστάνω
παριστάνω → παριστάνω
παρατακτικός → παρατακτικός
παρατάσσω → παρατάσσω
παρατάση → παρατάσσω
παρατάσσω → παρατάσσω
παρατάσσω → παρατάσσω

παρατήρηση → παρατηρώ
παρατηρητήριο → παρατηρώ
παρατηρητής → παρατηρώ
παρατηρητικά → παρατηρώ
παρατηρητικός → παρατηρώ
παρατηρήτρια → παρατηρώ
παρατίθεμαι → παραθέτω
παρατυπία → παραπαράτυπος → παραπατυπώ → παραπατάω
παραφορτώνω → παραπαφορρόνω → παραπαροφροσύνη → παραπαράφρων → παραπαραφρονία → παραπαράφρωνος → παραπαράχωση → παραπαχώρω
παραχωρητικά → παραπαχώρω
παραχωρητικός → παραπαχώρω
παραχώρω
παρέα
παρεϊστικά → παρέα
παρεϊστικός → παρέα
παρεκκλησιαστικός → παραπαρεκκλίνω
παρέκκλιση → παραπαρεκκλίνω
παρέλαβα → παραπαλαμβάνω
παρέλαση → παραπαελαύνω
παρελαύνω
παρέλευση
παρελήφθην → παραπαλαμφάνω
παρελθόν
παρελθόντος → παραπαρελθόν
παρελθών → παραπαρελθόν
παρεμβάινω
παρεμβάλλω
παρεμβάσις → παραπαρεμβάινω
παρεμβατικά → παραπαρεμβατικός → παραπαρεμβάινω
παρεμβολή → παραπαεμβάλλω
παρεμποδίζω
παρεμποδιστής → παραπαεμποδίζω

παρατηρώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ εξετάζω προσεκτικά με το βλέμμα μου κτ: *Για να βρείτε τις διαφορές, να παρατηρήσετε τις δύο εικόνες προσεκτικά.* ❷ αντιλαμβάνομαι, διαπιστώνω, συμπεραίνω κτ: *Η δασκάλα παρατήρησε ότι τελευταία απουσιάζεις συχνά.* **παρατήρηση η:** ❶ το να παρατηρεί κτ κτ και το αποτέλεσμα: ~, *πείραμα και δοκιμή. Η προσεκτική ~ του φαινομένου συντέλεσε στη μελέτη του. Έκανε εύστοχες ~ για τα αίτια του δυστυχήματος.* ❷ σχόλιο σε συζήτηση: *Απάντησε στην ~ του συνομιλητή του.* ❸ αρνητικός σχολιασμός, επίκριση: *Έκανε παρατηρήσεις στον μαθητή για τη συμπεριφορά του.* **παρατηρητής ο, παρατηρήτρια η, παρατηρητήριο το:** θέση ή ειδική κατασκευή, από όπου μπορούμε να έχουμε γενική άποψη του χώρου. **παρατηρητικός -ή -ό. παρατηρητικά** (επίρρ.).

παράτω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) εγκαταλείπω, αφήνω κτ ή κτ: *Παράτησε την οικογένειά του και έφυγε.* **παράτα με/μας!:** μη με ενοχλείς άλλο: *Παράτα με πια, μη με ρωτάς!*

παραχωρώ -ούμαι: (μτβ.) δίνω σε κτ κτ που μου ανήκει, το δικαιούμαι ή το είχα προηγουμένως στην κατοχή μου = προσφέρω, δίνω, [επίσ.] εκχωρώ: *Παραχώρησε τη θέση του στον άλλο συνυποψήφιο.* **παραχώρηση η, παραχωρητικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την παραχώρηση: ~ **πρόταση:** ΓΛΩΣΣ είδος δευτερεύουσας πρότασης που εκφράζει παραχώρηση. **παραχωρητικά** (επίρρ.).

Από το ελνστ. *παραχωρῶ* «χορηγῶ», με αρχική σμ. «αποτραβιέμαι» (από το *παρά* + *χωρέω-ῶ* «προσφέρω χώρο, θέση σε κτ»).

παρέα η: ❶ σύνολο ατόμων με στενούς φιλικούς δεσμούς και συχνή συναναστροφή, και (συνεκδ.) ο φίλος/η φίλη: *Έφυγε με την ~ του στα νησιά. Ο σκύλος/τα βιβλία είναι η ~ μου.* = συντροφιά. ❷ φιλική συναναστροφή: *Κάνουμε καλή ~ με τον Γιάννη. Ήρθε να μου κάνει ~.* ❸ (ως επίρρ.) μαζί: *Βγαίνουμε ~ από παλιά.* **παρεϊστικός -η -ο:** αυτός που έχει χαρκτηρα φιλικό και ομαδικό ή ανήκει σε παρέα: ~ *στέκι/αστεία.* **παρεϊστικά** (επίρρ.).

παρεκκλίνω • πρτ. & αόρ. [επίσ.] παρεξέκλινα: (μτβ., + γεν./από) ❶ αλλάζω πορεία, μετατοπίζομαι ελαφρώς σε σχέση με την αρχική μου πορεία: *Το αεροσκάφος παρεξέκλινε της πορείας του και χάθηκε από το ραντάρ.* ❷ (μτφ.) απομακρύνομαι από αρχές, στόχους κτλ.: *Η*

επιτροπή δε θα παρεκκλίνει από τον κανονισμό. **παρέκκλιση η.**

παρελαύνω • αόρ. παρέλασα & [επίσ.] παρήλασα: (αμτβ.) ❶ βαδίζω οργανωμένα σε ειδικούς σχηματισμούς μαζί με ομοειδές σύνολο ανθρώπων στο πλαίσιο εορτασμού κτ γεγονότος: *Για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου παρέλασαν οι μαθητές όλων των σχολείων.* ❷ (για πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις κτλ.) περνάω σε σειρά, ο ένας μετά τον άλλο: *Από το μυαλό μου παρέλασαν όλες οι κακές στιγμές που είχα ζήσει μαζί του.* **παρέλαση η.**

παρέλευση η: [επίσ.] το πέρασμα του χρόνου = πάροδος: *Μετά την ~ 3 ετών οι καταναλωτές δεν έχουν πλέον δικαίωμα προσφυγής.* **παρέρχομαι:** λήγει η διάρκειά μου, παύω να υπάρχω = περνάω: *Παρήλθε ο κίνδυνος.* & σχ. **παρελθόν.**

παρελθόν το: ❶ το χρονικό διάστημα που έχει περάσει ≠ παρόν, μέλλον: *Αυτό δεν ίσχυε στο ~, όμως τώρα ισχύει.* ❷ ό,τι έχει ήδη ζήσει ένα πρόσωπο, ένα έθνος, ένας λαός κτλ.: *Θα ερευνησω το ~ της. Το ένδοξο ~ της Ελλάδας.* **παρελθόν -ούσα -όν:** [επίσ.] αυτός που προσδιορίζει χρονικά αυτό που έχει περάσει: *κατά τους παρελθόντες μήνες/αιώνες.* **παρελθοντικός -ή -ό.**

Η λ. *παρελθόν* είναι το ουδ. της μτχ. αορ. του ρ. *παρέρχομαι*, από το οποίο παράγεται επίσης και η λ. *παρέλευση*.

παρεμβάινω • πρτ. παρενέβαινα, αόρ. [επίσ.] παρενέβην: (αμτβ.) ❶ παρεμβάλλομαι, μπαίνω στη μέση ή μεσολαβώ με κτ σκοπό σε μια διαδικασία που αφορά τρίτους: *Χρειάστηκε να παρεμβεί η αστυνομία, για να διαλυθούν οι διαδηλωτές.* ❷ παίρνω μέρος σε κτ, με σκοπό να επιβάλλω την άποψή μου: *Συγγνώμη, δεν ήθελα να παρεμβώ στη δουλειά σας.* **παρέμβαση η, παρεμβατικός -ή -ό. παρεμβατικά** (επίρρ.).

παρεμβάλλω -ομαι • πρτ. παρενέβαλλα, αόρ. παρενέβαλα, παθ. αόρ. παρεμβλήθηκα: (μτβ.) ❶ τοποθετώ κτ ή κτ μεταξύ άλλων: *Μεταξύ των αφηγήσεων παρεμβάλλονται εικόνες της τραγωδίας.* ❷ παθ. μπαίνω μεταξύ ατόμων που συζητούν ή διαπραγματεύονται για κτ, ώστε να διευκολύνω την επικοινωνία τους: *Παρεμβλήθηκα ως διαμεσολαβητής με σκοπό να τους συμφιλιώσει.* **παρεμβολή η.**

παρεμποδίζω -ομαι: (μτβ.) προβάλλω εμπόδια, δεν επιτρέπω να συμβεί κτ: *Παρεμποδίστηκε*

η ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων λόγω της γενικής απεργίας. **παρεμπόδιση** η.

παρεμφερός -ής -ές: αυτός που έχει πολλές ομοιότητες, είναι σχεδόν ίδιος με κπ άλλο = παρόμοιος, παραπλήσιος: ~ ονομασία/δημοσίευση. σχ. **αγενής. παρεμφερός** (επίρρ.).

παρενέργεια η: ανεπιθύμητη και επιπρόσθετη επίδραση που έχει ένα φάρμακο στον ασθενή: Το φάρμακο αποσύρθηκε, γιατί είχε σοβαρές ~ στο ήπαρ.

παρένθεση η: ❶ το σημείο στίξης ( ), στο οποίο περικλείεται σχόλιο που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα: *Ανοίγω/κλείνω ~. Βάλε τη λέξη μέσα σε ~.* ❷ παρεκκλίση από το κυρίως θέμα: Στο σημείο αυτό θα κάνω μια μικρή ~. ❸ (μτφ.) κτ με σύντομη διάρκεια που παρεμβάλλεται σε μια πορεία: *Η περιπέτεια αυτή ήταν μια ευχάριστη ~ στη μονοτονία της καθημερινής ζωής μας. παρενθετικός -ή -ό. παρενθετικά & -ώς* (επίρρ.).

παρεξηγώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ❶ δίνω λανθασμένη ερμηνεία σε ιδέα, δήλωση, γεγονός κτλ. = παρερμηνεύω, παρανοώ: *Παρεξηγήσατε τις προθέσεις μου/όσα σας είπα.* ❷ παθ. προσβάλλομαι από τη συμπεριφορά, τα λεγόμενα κπ: *Παρεξηγήθηκε και δε μου μιλά πια.* ❸ μππ. (για πρόσ. ή πργ.) αυτός στον οποίο δεν έχει δοθεί η σημασία και η αξία που του αρμόζει: *Πρόκειται για ~ όρο/θεσμό.*

παρεξήγηση η: ❶ εσφαλμένη εντύπωση που έχει κπ ή του δημιουργείται: *Πρόκειται για ~ της πρόθεσής σου.* ❷ διάσταση που δημιουργείται μεταξύ προσώπων, συνήθως λόγω παρανόησης: *Δημιουργήθηκε ~ ανάμεσά τους. Λύθηκε η ~. παρεξήγησιμος -η -ο. παρεξήγησιμα* (επίρρ.).

Οι σημ. 1 και 3 του ρ. προέρχονται από το ΑΕ *παρεξηγοῦμαι* «ερμηνεύω σφαλερά».

παρερμηνεύω -ομαι: (μτβ.) κατανοώ κτ λανθασμένα και του δίνω τη δική μου εξήγηση = παρεξηγώ, παρανοώ: *Παρερμήνευσε τις συμβουλές μου - εγώ δεν το είπα αυτό! παρερμηνεία* η. **παρερμηνεύσιμος -η -ο. παρερμηνεύσιμα** (επίρρ.).

παρευρίσκομαι • αόρ. *παρευρέθηκα* & [επίσ.] *παρευρέθην*: (αμτβ.) βρίσκομαι, είμαι παρών σε χώρο, οργανωμένο γεγονός κτλ. = παρίσταμαι ≠ απουσιάζω, λείπω: *Στην τελετή παρευρέθησαν γονείς και μαθητές.* σχ. **ενίσταμαι**.

Προέρχεται από την πρῶθ. *παρ(ά) + εὐρίσκομαι* «βρίσκομαι εκεί κοντά», μτφρδ. από το γαλλ. *υ être*, και είναι διαφορετικό από το ΑΕ ρ. *παρευρίσκομαι* «ανακαλύπτω επιπλέον». **Προσοχή**: ο τ. *παρευρίσκομαι* σημαίνει «βρίσκομαι πολύ συχνά με κπ». σχ. **παρα-**.

παρέχω -ομαι • πρτ. *παρέιχα*, απαρ. *παράσχει*, παθ. αόρ. *παρασχέθηκα*: [επίσ.] (μτβ.) προσφέρω, δίνω κτ σε κπ: ~ *υπηρεσίες/προστασία/εγγυήσεις/λύσεις*. *Αμέσως μετά το ατύχημα, τον παρασχέθηκαν οι πρώτες βοήθειες. παροχή* η. **παροχέας** ο & **πάροχος** ο, η: πρόσωπο ή οργανισμός που παρέχει κτ: ~ *ρεύματος/πληροφοριών*.

παρηγοριά & [λαϊκ.] **παρηγόρια** η: ψυχική ανακούφιση σε στενοχώρια, θλίψη και πόνο, και (συνεκδ.) αυτό(ς) που μας παρηγορεί: *Νιώθω ~, όταν έχω τη Μαρία δίπλα μου. Η είδηση αυτή αποτελεί ~ στις δύσκολες μέρες που ζούμε. παρηγορώ -ιέμαι & -ούμαι*: (μτβ.). **παρηγορητικός -ή -ό & παρήγορος -η -ο. παρηγορητικά & παρήγορα** (επίρρ.). **παρηγορητής** ο, **-ήτρια** η.

παρθένος ο, **παρθένα** η: αυτός που έως τώρα δεν είχε σεξουαλικές επαφές. **παρθένος -α -ο**: αυτός που δεν έχει υποστεί καμία παρέμβαση, επεξεργασία, αλλοίωση κτλ., που είναι απόλυτα φυσικός: *τα ~ δάση του Αμαζονίου. αγνό ~ μαλλί. Παρθένος* η: ❶ προσωνύμιο για την Παναγία. ❷ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός του Βορείου ημισφαιρίου. ❸ ΑΣΤΡΟΛ το έκτο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το άτομο που ανήκει στο ζώδιο αυτό.

παρίσταμαι • αόρ. *παρέστην*: [επίσ.] (αμτβ.) βρίσκομαι σε χώρο, εκδήλωση κτλ. = παρευρίσκομαι ≠ απουσιάζω, λείπω: *Στα εγκαίνια παρέστησαν υψηλές προσωπικότητες.*

παριστάνω -ομαι • πρτ. *παρίστανα*, αόρ. *παρέστησα*, παθ. αόρ. *παραστήθηκα* & *παραστάθηκα*: (μτβ.) ❶ απεικονίζω κτ σε πίνακα, γλυπτό, σχέδιο κτλ.: *Ο πίνακας ~ τον περίφημο ακροβάτη της Κνωσσού.* ❷ αποδίδω κτ αφηρημένο (αριθμητικές τιμές, ποσοστά κτλ.) με σύμβολα: *Η μείωση των γεννήσεων παριστάνεται με την εξής καμπύλη.* ❸ (στο θέατρο, κινηματογράφο) παίζω ορισμένο ρόλο: *Στην ταινία, τη μεγάλη ντίβα της όπερας θα παραστήσει γνωστή ηθοποιός.* ❹ (μτφ.) έχω συμπεριφορά που δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα, με αυτό που είμαι: *Παρίστανε τον πετυχημένο έμπορο, ενώ χρωστούσε στους πάντες.* ❺ (μτφ.) εμφανίζομαι διαφο-

παρεμφερός → παρεμφερός
παρενέργεια → παρενέργεια
παρένθεση → παρένθεση
παρενθετικά → παρένθεση
παρενθετικός → παρένθεση
παρεξήγηση → παρεξήγηση
παρεξήγησιμος → παρεξήγηση
παρεξήγησιμος → παρεξήγηση
παρέργο → παρα-
παρερμηνεία →
παρερμηνεύω
παρερμηνεύσιμα →
παρερμηνεύω
παρερμηνεύσιμος →
παρερμηνεύω
παρέρχομαι → παρελυσή
παρευρίσκομαι
παρέχω
παρηγόρια → παρηγοριά
παρηγορητής → παρηγοριά
παρηγορητικά → παρηγοριά
παρηγορητικός →
παρηγοριά
παρηγορήτρια → παρηγοριά
παρηγοριά → παρηγοριά
παρήγορος → παρηγοριά
παρηγορώ → παρηγοριά
παρθένα → παρθένος
Παρθένος → παρθένος
παρθένος
παρίσταμαι
παριστάνω

παροδικός → πάροδος¹
 παροδικότητα → πάροδος¹
 πάροδος¹
 πάροδος²
 παροιμία
 παροιμιώδης → παροιμία
 παρόλο
 παρόμοια → παρόμοιος
 παρομοιάζω → παρόμοιος
 παρόμοιος
 παρομοίως → παρόμοιος
 παρομοίωση → παρόμοιος
 παρόν → παρών
 παροντικός → παρών
 παρότι
 παρότρυνση → παροτρύνω
 παροτρύνω
 παρούσα → παρών
 παρουσία
 παρουσία → πρόθεση -
 Λέξεις με προθετική
 λειτουργία
 παρουσιάζω → παρουσία
 παρουσίαση → παρουσία
 παρουσιαστής → παρουσία
 παρουσιαστικό → παρουσία
 παρουσιάστρια → παρουσία
 παροχές → παρέχω
 παροχή → παρέχω
 πάροχος → παρέχω
 παρών
 παρωνυχίδα → παρα-

ρετικός από ό,τι είμαι = υποκρίνομαι, προσποιούμαι: *Παρίστανε ότι δεν είδε και δεν άκουσε ποτέ τίποτα. ~ τον εξυπνο/ειδικό/ειδήμονα.* **παράσταση** η: ❶ ΜΑΘ απόδοση μαθηματικών εννοιών με σύμβολα: *γραφική/αλγεβρική ~.* ❷ ΨΥΧΟΛ εικόνα που έχει αποτυπωθεί στη συνείδηση: *Της έχουν μείνει παραστάσεις από τους τσακωμούς των γονιών της όταν ήταν μικρή.* ❸ απεικόνιση του εξωτερικού κόσμου σε πίνακα, γλυπτό: ~ από αγώνες. ❹ οργανωμένο γεγονός κατά το οποίο παρουσιάζεται κτ μπροστά στο κοινό: *θεατρική/μουσική ~.* **παραστατικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με παραστάσεις: ~ τέχνη. ❷ αυτός που παρουσιάζει κτ με ζωντάνια, έντονη εκφραστικότητα, ζωηράδα: *Ο ομιλητής ήταν πολύ ~ στις αναλύσεις του.* **παραστατικά** (επίρρ.). **παραστατικότητα** η.

πάροδος¹ η: (για χρόνο) πέρασμα = παρέλευση: *Με την ~ των χρόνων οι αντιλήψεις αλλάζουν, εξελίσσονται.* **παροδικός -ή -ό:** αυτός που δε διαρκεί πολύ: ~ βροχές και καταιγίδες. **παροδικότητα** η.

πάροδος² η: ❶ μικρότερος δρόμος που οδηγεί σε κτ μεγαλύτερο: *Μένω σε μια ~ της κεντρικής οδού.* ❷ σε παράσταση αρχαίας τραγωδίας, το χορικό που ψάλλει ο Χορός με την εισοδό του στην ορχήστρα.

παροιμία η: φράση με την οποία ο λαός εκφράζει σύντομα και συνήθως αλληγορικά μια γενική αλήθεια ή διαπίστωση βάσει εμπειρίας = γνωμικό: *Η αγαπημένη του ~ είναι «των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν».* **παροιμιώδης -ης -ης:** ❶ αυτός που μοιάζει με παροιμία. ❷ αυτός που είναι φημισμένος για κτ χαρακτηριστικό του = ξακουστός, περίφημος: ~ υπομονή. *Ο ηρωισμός του Λεωνίδα υπήρξε ~.* ✎ σχ. **αγενής.**

παρόλο & παρ' όλο: μόνο στο **παρόλο που/ότι** (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει κτ αντίθετο με την κύρια πρόταση = αν και, ενώ, μονονότι, παρότι: *Δεν πήγα, ~ το ήθελα πολύ.*

παρόμοιος -α -ο: αυτός που μοιάζει πάρα πολύ με κτ ή κτ άλλο = παραπλήσιος, παρεμφερής: *Δε βρήκα το ίδιο παιχνίδι και πήρα ένα ~.* **παρόμοια** (μόνο με τη σημ. 1) & **παρομοίως** (επίρρ.): ❶ με παρόμοιο τρόπο: ~ θα λύσεις και τις υπόλοιπες ασκήσεις. ❷ ως ευγενική απάντηση = επίσης: *Χάρηκα για τη γνωριμία. ~!*

παρομοιάζω -ομαι: (μτβ.) παραβάλλω κτ ή κτ με κτ ή κτ άλλο λόγω της ομοιότητάς τους: *Επειδή είναι πολύ αδύνατη, την ~ με σπου-*

γίτι. παρομοίωση η: ❶ το να παρομοιάζει κανείς κτ ή κτ. ❷ ΓΛΩΣΣ σχήμα λόγου, το οποίο συνήθως εισάγεται με *σαν, όπως* κτλ. και με το οποίο παρομοιάζουμε.

παρότι & παρ' ότι (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει κτ αντίθετο με την κύρια πρόταση = αν και, ενώ, μολονότι, παρόλο που: ~ ήθελε να μας βοηθήσει, τελικά δεν μπόρεσε.

παροτρύνω -ομαι: (μτβ.) ενθαρρύνω κτ να κάνει κτ = προτρέπω, παρακινώ, ωθώ: *Όταν διαπίστωσε το ταλέντο της, την παρότρυνε να ασχοληθεί επαγγελματικά με τη ζωγραφική.* **παρότρυνση** η.

παρουσία η: εμφάνιση και συμμετοχή κτ ή ύπαρξη πράγματος σε ορισμένο χώρο και χρονική στιγμή: *ισχυρή ~ αστυνομικών δυνάμεων στη διαδήλωση.* *Εντύπωση προκαλεί η ~ αρχαίων θεάτρων σχεδόν σε όλη τη Μεσόγειο.* **Δευτέρα Παρουσία:** ο δεύτερος ερχομός του Χριστού στον κόσμο για την τελική κρίση ζωντανών και νεκρών. ✎ **πρόθεση**

- Λέξεις με προθετική λειτουργία. παρουσιάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ εμφανίζω κτ ή κτ σε άλλους: *Θέλω να σας παρουσιάσω τον νέο καθηγητή. = συστήνω.* *Παρουσίασαν τα νέα τους προϊόντα στην έκθεση. = εκθέτω.* ❷ χαρακτηρίζομαι από κτ ή εμφανίζω κτ: *Η εγγυμοσύνη σας δεν ~ προβλήματα.* ❸ περιγράφο κτ ή κτ: *Η ιστορία δεν ήταν όπως την παρουσίασαν. ~ ειδήσεις.* ❹ παθ. (για πρόσ.) εμφανίζομαι κάπου για συγκεκριμένο λόγο ή επειδή είμαι υποχρεωμένος: *Πρέπει να παρουσιαστείτε στο γραφείο της Διεύθυνσης.* ❺ παθ. κάνω την εμφάνισή μου (συνήθως αναπάντεχα): *Το πρήξιμο παρουσιάστηκε ξαφνικά.* **παρουσίαση** η. **παρουσιαστικό** το: η εξωτερική εμφάνιση κτ: *κομψό και εντυπωσιακό ~.* **παρουσιαστής ο, -άστρια** η.

παρών -ούσα -όν: ❶ αυτός που σε ορισμένη στιγμή υπάρχει, βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τον ομιλητή: *Όλοι οι μαθητές είναι παρόντες, κανείς δε λείπει.* **δίνω το «παρών»:** παρουσιάζομαι ή συμμετέχω: *Κάθε χρόνο ~ στους αγώνες στίβου.* ❷ αυτός που υπάρχει, συμβαίνει ή γίνεται τώρα = τωρινός: η ~ κατάσταση. ❸ αυτός στον οποίο αναφερόμαστε: *Το ~ χειρόγραφο δεν έχει ακόμη εκδοθεί.* **παρών ο, παρούσα** η: πρόσωπο που είναι παρόν κάπου. **παρόν** το: η χρονική περίοδος που αναφέρεται στο τώρα ≠ παρελθόν, μέλλον: *Περιέγραψε την κατάσταση της χώρας στο πρόσφατο παρελθόν και στο ~.* **προς το ~:** για την ώρα: ~ δεν

πατρο-
πατροκτόνος → πατρο-
πατροπαράδοτος → πατρο-
πατρότητα → πατέρας
πατρώνυμο → πατρο-
πατώ
πάτωμα
παύση → παύω
παύω
παχαίνω → πάχος
πάχος
παχουλός → πάχος
παχύς → πάχος
πάω → πηγαίνω
πεδιάδα
πεδινά → πεδιάδα
πεδινός → πεδιάδα
πεδίο

αισθησία: Το πήρε ~ το ζήτημα και ανταπο-
κρίθηκε αμέσως στο κάλεσμα για βοήθεια.

πατριωτισμός ο: έμπρακτη και ειλικρινής
αγάπη προς την πατρίδα = φιλοπατρία: Ο ~
οδηγεί τους πολίτες σε συλλογική προσπά-
θεια για τη συνολική ενδυνάμωση της χώρας.

πατρο- πατρ- & πατρι-: α΄ συνθ. (από θ. του ΑΕ
πατήρ) που αναφέρεται: ❶ στον πατέρα: πα-
τρώνυμο, πατροκτόνος, πατροπαράδοτος. ❷
στον κυριαρχικό ρόλο του άντρα: πατριαρ-
χία, πατριαρχικός.

πατώ & -άω -ιέμαι • μπ. & [επίσ.] πεπατημέ-
νος: ❶ (αμτβ. & μτβ.) βάζω τα πόδια μου πά-
νω σε κτ ή περπατώ πάνω σε κτ: Μην πατάς
στα νερά, θα βραχείς! Πάτησε την μπανανό-
φλουδα κι έπεσε. ❷ (μτβ.) ασκώ πίεση σε κτ
με τα χέρια ή τα πόδια, για να λειτουργήσει,
να το λιώσω κτλ. = πιέζω: ~ την πλαστελίνη/
το κουνδούνι. **την πάτησα**: παθαίνω κτ, συνή-
θως από απροσεξία ή ανοησία: Αν μας πιά-
σουν, την πατήσαμε! ~ **πόδι**: εναντιώνομαι
στη θέληση κπ προβάλλοντας τις δικές μου
απαιτήσεις: Δε θα την κάνει ό,τι θέλει, θα πα-
τήσει πόδι. ❸ (αμτβ.) πηγαίνω σε κπ σημείο ή
μέρος = εμφανίζομαι: Μετά τον σοβαρό τραυ-
ματισμό του, έκανε δύο χρόνια να πατήσει
στο γήπεδο. ❹ (μτφ., αμτβ.) χρησιμοποιώ κπ
ή κτ ως στήριγμα, βασιζομαι πάνω του: Πά-
τησε στην αδυναμία μας, κι έτσι τα κατάφερε.
❺ (μτβ.) παρασύρω και συνήθως σκοτώνω κπ:
Κάνε άκρη να μη σε πατήσουν τα αυτοκίνη-
τα! ❻ (μτβ.) δεν κρατώ υπόσχεση ή συμφωνία
= αθετώ, παραβαίνω: Πάτησε την υπόσχεσή
του να με βοηθήσει. ❼ (μτβ.) φτάνω σε κπ ηλι-
κία: Αν και πάτησε τα 60, γυμνάζεται σαν νέ-
ος. **πάτημα** το: ❶ το να πατά κπ κτ, κυρ. στη
σημ. 2: το ~ των σταφυλιών/του κουμπιού/
του ποδιού. ❷ κτ που χρησιμοποιείται ως
αφορμή για κπ ενέργεια = πρόσχημα, δικαιο-
λογία: Ψάχνει ~ για να φύγει από τη συνά-
ντηση. **πατητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει γίνει
με πάτημα = πατημένος: Τα δάπεδα είναι από
~ γη. ❷ αυτός που χρειάζεται πάτημα για να
λειτουργήσει: αυτοκίνητο με ~ όπισθεν. **πα-
τητά** (επίρρ.). **πατητή** η: ❶ παιχνίδι μέσα στο
νερό όπου κπ προσπαθεί να βυθίσει τον άλ-
λον πατώντας τον στους ώμους ή στο κεφάλι.
❷ τρόπος ραφής με το χέρι.

πάτωμα το: ❶ η κάτω επιφάνεια ενός χώρου,
στην οποία πατάμε = δάπεδο: Μην αφήνεις
το μωρό να κυλιέται στο ~! ❷ όροφος κτιρί-
ου: Μένει στο επάνω ~.

παύω -ομαι • αόρ. (στις σημ. 1 - 3) έπαυα & (στη
σημ. 4) έπαυσα: ❶ (μτβ.) σταματώ οριστικά ή
προσωρινά ενέργεια, συνήθεια κτλ.: Έπαψε
να καπνίζει/το κάπνισμα. ❷ (αμτβ.) σταματώ
να συμβαίνω, να υπάρχω: Οι διαμαρτυρίες
έπαψαν. Έπαψε ο άνεμος. = κοπάζω. ❸
[προφ.] (αμτβ.) κάνω ησυχία, δε μιλώ πλέον
= σιωπώ: Πάψτε πια, με ζαλίσσατε! ❹ (μτβ.)
απολύω (συνήθως υπάλληλο του δημοσίου)
από τη θέση του: Παύθηκε οριστικά από δι-
ευθυντής εξαιτίας της εμπλοκής του σε οικο-
νομικά σκάνδαλα. **παύση** η: ❶ η ενέργεια και
το αποτέλεσμα του παύω: ~ των δραστηριο-
τήτων της εταιρείας. ~ υφυπουργού. Η συζή-
τηση ήταν έντονη, με ελάχιστες παύσεις. ❷
μογς σύντομη διακοπή σε μουσικό κομμάτι,
καθώς και το αντίστοιχο γραπτό σύμβολο
στο πεντάγραμμο.

πάχος το • πληθ. **πάχη** & [λαϊκ.] **πάχια**: ❶ μία
από τις τρεις διαστάσεις ενός στερεού σώμα-
τος = πλάτος: Το ~ του τοιχώματος της δεξα-
μενής είναι τριάντα εκατοστά. ~ βιβλίου. ❷
περιττό λίπος στο σώμα ανθρώπου ή ζώου:
έξυπνοι τρόποι να καταπολεμήσετε το ~ σας.
παχύς -ιά -ύ • γεν. παχύ & [επίσ.] παχέος: ❶
αυτός που έχει μεγάλο πάχος = χοντρός ≠ λε-
πτός, ψιλός: ~ στρώμα λάσπης. Ήταν τόσο ~,
που δύσκολα έβρισκα ρούχα στο νούμερό του.
= παχύσαρκος ≠ αδύνατος, λιγνός. ❷ (για φα-
γητό) αυτό που περιέχει ή έχει μαγειρευτεί με
πολύ λίπος: ~ κρέας. ❸ (για υγρό) αυτός που
έχει μεγάλη πυκνότητα = παχύρρευστος, πη-
χτός ≠ αραιός: Βράστε το ζουμί μέχρι να γί-
νει ένας ~ πολτός. **παχαίνω**: (αμτβ. & μτβ.) γί-
νομαι παχύς ή κάνω κπ παχύτερο ή να φαί-
νεται παχύς = χοντραίνω ≠ αδυνατίζω: Αρχί-
σα δίαιτα, γιατί πάχυνα πολύ τελευταία. Σε
παχαίνει αυτή η φούστα. **παχουλός -ή -ό**.

πεδιάδα η: επίπεδη έκταση γης σε χαμηλό συ-
νήθως υψόμετρο = κάμπος: Καλλιεργούν την
εύφορη ~. **πεδινός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετί-
ζεται με πεδιάδα: ~ πέδιλα. ❷ (για τόπο) αυ-
τός που μεγάλο μέρος του καλύπτεται από
πεδιάδες ≠ ορεινός: ~ χώρα. **πεδινά** τα: πεδι-
νές περιοχές ≠ ορεινά.

πεδίο το: ❶ νοητός ή πραγματικός χώρος όπου
συμβαίνει, παρατηρείται ή αναπτύσσεται κτ:
Σε ~ μάχης μετατράπηκε το δικαστήριο. ❷
πληροφ χώρος καταχώρησης πληροφοριών
σε βάση δεδομένων: Τα ~ «διεύθυνση» και
«επώνυμο» συμπληρώνονται υποχρεωτικά.
❸ ΦΥΣ η περιοχή στην έκταση της οποίας

ασκείται μια δύναμη: *μαγνητικό* ~. ④ *ΜΑΘ* ~ **ορισμός**: το σύνολο των τιμών που μπορεί να λάβει μια ανεξάρτητη μεταβλητή: *Εστω συνάρτηση f με ~ A.*

πεζογραφία η: ① η συγγραφή λογοτεχνικών έργων σε πεζό λόγο και (συνεκδ.) ο ίδιος ο πεζός λόγος: *Ασχολείται με την ~. ανθολόγιο πεζογραφίας.* ② το σύνολο των πεζών έργων μιας περιόδου, γλώσσας κτλ.: *μεταπολεμική/ξένη/αρχαία αττική* ~. **πεζογράφος** ο, η: συγγραφέας. **πεζογράφημα** το: λογοτεχνικό κείμενο σε πεζό λόγο. **πεζογραφικός -ή -ό**.

πεζός -ή -ό: ① αυτός που κινείται βαδίζοντας: *Άφησαν τα αυτοκίνητα και συνέχισαν πεζοί.* ② (για λόγο) αυτός που δεν είναι γραμμένος σε στίχους: ~ *κείμενο*. ③ (μτφ.) αυτός που είναι υπερβολικά μονότονος, χωρίς πρωτοτυπία: *Περάν μια ~ ζωή, χωρίς κανένα ενδιαφέρον.* ④ (μόνο το ουδ., για γράμματα) μικρό (σε αντιδιαστολή προς τα κεφαλαία): *Γράψτε το όνομά σας με πεζά (γράμματα).* **πεζός** ο (στη σημ. 1). **πεζό** το: πεζό κείμενο (σημ. 2). **πεζά** (επίρρ. στη σημ. 3). **πεζή** (επίρρ.): [επίσ.] με τα πόδια.

πεθαίνω • μπλ. *πεθαμένος*: ① (αμτβ.) παύω να ζω = [επίσ.] αποβιώνω: *Πέθανε από καρκίνο.* ② (μτφ., αμτβ.) παύω να υπάρχω: *Η ελπίδα να βρει τους πραγματικούς γονείς της δεν πέθανε ποτέ. = χάνομαι. ~ στο γέλιο*: γελάω πάρα πολύ. ~ *της πείνας*: πεινάω πάρα πολύ. ② (μτβ.) **α.** ευθύνομαι για τον θάνατο κπ: *Την πέθανε ο καημός του χαμού του.* **β.** (μτφ., μτβ. + σε) κουράζω κπ σε μεγάλο βαθμό = ξεθεώνω: *Μας πέθαναν στη δουλειά αυτές τις μέρες.* ③ (αμτβ.) υποφέρω σωματικά ή ψυχολογικά από κπ: ~ *από τον πόνο/αγωνία/ζήλια.* ④ (μτφ., αμτβ., + για) μου αρέσει κπ πάρα πολύ: *Από μικρή πέθανε για τα γλυκά του κουταλιού.*

πειθαρχώ • μπλ. *πειθαρχημένος*: (αμτβ.) υπακούω στους ανωτέρους, σε νόμους ή κανόνες: *Το προσωπικό σέβεται και ~ στις αποφάσεις της διοίκησης.* **πειθαρχία** η. **πειθαρχικός -ή -ό**: ① αυτός που αφορά την πειθαρχία: ~ *κανονισμός/παράπτωμα*. ② αυτός που πειθαρχεί ≠ απείθαρχος: ~ *υπάλληλος*. **πειθαρχικά** & [επίσ.] **-ώς** (επίρρ.).

πείθω -ομαι • αόρ. *έπεισα*, παθ. αόρ. *πείστηκα*, μπλ. *πεισμένος* & [επίσ.] *πεπεισμένος*: κάνω κπ να συμφωνήσει και να αποδεχτεί τη γνώμη μου: *Πείστηκα τελικά να ξεκινήσω τη θεωρεία.* **πειθώ** η • **πειθούς**: η ικανότητα κπ να πείθει τους άλλους: *Προτιμά την ~ παρά τον*

εξαναγκασμό. **πειστικός -ή -ό**: αυτός που (μπορεί να) πείθει: *Τα επιχειρήματά του δεν ήταν αρκετά ~, ώστε να δεχθούν την πρότασή του.* **πειστικά** (επίρρ.). **πειστικότητα** η.

πείνα η: ① το φυσικό αίσθημα που προκαλεί σε ένα έμβιο ον την ανάγκη να φάει: *Πονάει το στομάχι μου από την ~.* ② (μτφ.) πολύ κακή οικονομική κατάσταση που οδηγεί σε φτώχεια: *μισθοί/συντάξεις πείνας.* **πεινώ** & **-άω** • μπλ. *πεινασμένος*: (αμτβ.) ① νιώθω πείνα: *Βάλε μου μικρή μερίδα, δεν ~ πολύ!* ② στερούμαι ακόμα και την τροφή λόγω φτώχειας: *Ο κόσμος ~ εξαιτίας των αυξήσεων.* ③ (μτφ.) *συνήθ. μπλ. επιθυμώ* κτ έντονα: *πεινασμένοι για εξουσία.*

πείρα η: σύνολο γνώσεων και εμπειρίας που αποκτά κπ θέτοντας σε εφαρμογή και εξασκώντας αυτά που γνωρίζει ≠ απειρία: *Δεν έχει αποκτήσει ακόμη διδακτική ~.* **εκ πείρας**: σύμφωνα με τα όσα γνωρίζει κπ από την εμπειρία του: *Μιλώ ~.* **πεπειραμένος -η -ο**: αυτός που έχει μεγάλη πείρα σε κτ = έμπειρος ≠ άπειρος: *Το λογισμικό αυτό είναι σχεδιασμένο μόνο για ~ χρήστες ηλεκτρονικού υπολογιστή.*

Η λ. *πεπειραμένος* είναι μπλ. του ρ. *πειρώμαι* «επιχειρώ» και ήδη από την αρχαιότητα σήμαινε «αυτός που γνωρίζει από πείρα».

πειράζω -ομαι: ① (μτβ.) ενοχλώ κπ, τον κάνω να δυσφορεί ή να νιώθει άσχημα: *Με ~ που διαφορείς.* ② (μτβ.) λέω σε κπ πράγματα που τον ενοχλούν με σκοπό να διασκεδάσω με την αντίδρασή του: *Λέγαμε αστεία και πειράζαμε ο ένας τον άλλο για να γελάσουμε.* ③ (μτβ.) πιάνω ή ακουμπώ κπ, αλλάζοντάς του θέση, σειρά ή σύσταση: *Μην ~ τα χαρτιά μου, θα τα ανακατέψεις!* ④ (μτβ.) προκαλώ σε κπ δυσφορία, του κάνω κακό: *Με ~ το ποτό.* ⑤ **πειράζει**: απρόσ. είναι ενοχλητικό: ~ *να καπνίσω*; *Δεν ~, κάνε ό,τι θέλεις!* **πείραγμα** το: λεκτικό αστείο για να διασκεδάσει κπ με τις αντιδράσεις άλλου. **πειραχτήρι** το: αυτός που κάνει αστεία ή πειράγματα. **πειραχτικός & πειρακτικός -ή -ό. πειραχτικά & πειρακτικά** (επίρρ.).

πείραμα το: ① η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών, συνήθως σε εργαστήριο, για την πρόκληση συγκεκριμένου φαινομένου, ώστε να μελετηθούν τα χαρακτηριστικά του: *εργαστήριο για πειράματα χημείας.* ② ενέργεια που γίνεται για να δοκιμαστεί κπ: *Η νέα οργάνωση της επιχείρησης αποτελεί ένα πρωτοποριακό ~ στον τομέα της διοίκησης. Καλύτερα να μην*

πεζά → πεζός
πεζή → πεζός
πεζό → πεζός
πεζογράφημα → πεζογραφία
πεζογραφία
πεζογραφικός → πεζογραφία
πεζογράφος → πεζογραφία
πεζοπόρος → σχ. πόρος
πεζός
πεθαίνω → επιθυμία
πειθαρχία → πειθαρχώ
πειθαρχικά → πειθαρχώ
πειθαρχικός → πειθαρχώ
πειθαρχικώς → πειθαρχώ
πειθαρχώ
πειθώ → πείθω
πείθω
πείνα
πεινώ → πείνα
πείρα
πείραγμα → πειράζω
πειράζει → πειράζω
πειράζω
πειρακτικά → πειράζω
πειρακτικός → πειράζω
πείραμα
πειραματίζομαι → πείραμα
πειραματικά → πείραμα
πειραματικός → πείραμα
πειραματισμός → πείραμα

πειρασμός
πεποίθηση

- πειρασμός
- πειρατεία → πειρατής
- πειρατής
- πειρατικό → πειρατής
- πειρατικός → πειρατής
- πειραχτήρι → πειράζω
- πειραχτικά → πειράζω
- πειραχτικός → πειράζω
- πείσμα
- πεισματάρης → πείσμα
- πεισματάρικα → πείσμα
- πεισματάρικος → πείσμα
- πεισματικά → πείσμα
- πεισματικός → πείσμα
- πειστικά → πείθω
- πειστικός → πείθω
- πεισιτότητα → πείθω
- πέλαγο → πέλαγος
- πέλαγος
- πελάγωμα → πέλαγος
- πελαγώνω → πέλαγος
- πελατεία → πελάτης
- πελατειακός → πελάτης
- πελάτης
- πελάτισσα → πελάτης
- πέλημα
- πελώριος
- πενθ- → πεντα-
- πένθ- → πεντα-
- πενθήμερος → πεντα-
- πένθιμος → πένθος
- πένθιμος → πένθος
- πένθος
- πεντ- → πεντα-
- πέντ- → πεντα-
- πεντα-
- πεντά- → πεντα-
- πεντάγραμμα → πεντα-
- πεντάγωνος → πεντα-
- πενταετής → πεντα-
- πένταθλο → πεντα-
- πεντακάθαρος → πεντα-
- πεντάλεπτο → πεντα-
- πενταμελής → πεντα-
- πεντανόστιμος → πεντα-
- πεντο- → πεντα-
- πεντό- → πεντα-
- πεντόλιτρο → πεντα-
- πεπειραμένοι → πείρα
- πεπιεσμένοι → πιέζω
- πέπλο
- πεποίθηση
- πεπτικός → πέψη

κάνεις πειράματα με τη σχέση σου. **πειραμα-
τικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αφορά σε ή γίνεται με πείραμα (σημ. 1): ~ μέθοδος/μελέτη. ❷ αυτός που χρησιμοποιεί νέες μεθόδους ή ιδέες: ~ κινηματογράφος/σχολείο. ❸ αυτός που είναι σε δοκιμαστική φάση: Η έρευνά μας ακόμη βρίσκεται σε ~ στάδιο. **πειραματικά** (επίρρ.). **πειραματίζομαι** (αμφβ.). **πειραματισμός** ο.

πειρασμός ο: ❶ έντονη επιθυμία που μπορεί να παρασύρει κτ στο να αμαρτήσει ή να κάνει κτ απρεπές. **βάζω κπ σε/στον ~ να...:** παρασύρω κπ σε κακό ή αμαρτία. **μπαίνω σε/στον ~ να...:** υποκύπτω σε κτ κακό. ❷ (συννεδ.) οτιδήποτε βάζει σε πειρασμό: Τέτοιο νόστιμο φαγητό είναι σωστός ~!

πειρατής ο: ❶ ληστής, μέλος πληρώματος πλοίου το οποίο επιτίθεται σε άλλα πλοία: Οι ~ άρπαζαν κυρίως χρυσό από τα πλοία που λεηλατούσαν. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που ασκεί κπ επάγγελμα ή δραστηριότητα χωρίς την απαιτούμενη νόμιμη άδεια: Ο ταξιτζής ήταν σίγουρα ~, αφού το αυτοκίνητο δεν είχε καν ταξίμετρο. **πειρατεία** η: ❶ ληστεία πλοίου ή και κατάληψη του από πειρατές. ❷ (μτφ.) παράνομη άσκηση επαγγέλματος ή εμπορία προϊόντων χωρίς νόμιμη άδεια: Η ~ μουσικών CD αποτελεί απειλή για τις δισκογραφικές εταιρείες. **πειρατικός -ή -ό. πειρατικό** το: πλοίο πειρατών.

Η λ. **κουρσάρος** δεν είναι συνώνυμη της λ. **πειρατής**: οι κουρσάροι λήστευαν κατόπιν εντολής μιας αρχής ή ήταν στην υπηρεσία ενός κράτους, ενώ οι πειρατές δρούσαν για λογαριασμό τους.

πείσμα το: ❶ υπερβολική επιμονή κάποιου σε στόχο, άποψη κτλ. = ισχυρογνωμοσύνη: **μουλαρίσιο/γαϊδουρινό ~. το βάζω ~:** επιμένω πολύ να κάνω κτ: Το 'βαλε ~ να με καταστρέψει οικονομικά, και θα το κάνει. ❷ **συνήθ. πληθ. νάζια:** Του κάνει ~, για να της αγοράσει αυτό που θέλει. **πεισματάρης -α -ικο & πεισματάρικος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από πείσμα σε υπερβολικό βαθμό. **πεισματάρικα & πεισματικά.**

πέλαγος & [προφ.] πέλαγο το • **πελάγη & [προφ.] πέλαγα:** ❶ θαλάσσια έκταση μικρότερη από τον ωκεανό: **Αιγαίο/Ιόνιο/Κρητικό ~.** ❷ ανοιχτή θαλάσσια έκταση: **Δεμένα στα λιμάνια παραμένουν τα πλοία λόγω ισχυρών ανέμων στα ~.** **πελαγώνω** • **μππ. πελαγωμέ-**νος: (μτφ., αμφβ.) σαστίζω, συνήθως λόγω δυσκολιών: Ήταν τόσες οι υποχρεώσεις στη

νέα της δουλειά, που στην αρχή πελάγωσε. **πελάγωμα** το.

πελάτης ο, **-ισσα** η: ❶ πρόσωπο που αγοράζει κτ από μαγαζί ή επιχείρηση: **Λίγοι ~ μπήκαν σήμερα στο μαγαζί.** ❷ τακτικός πελάτης συγκεκριμένου μαγαζιού: **Για τους πελάτες μας έχουμε ειδικές προσφορές.** **πελατεία** η: σύνολο πελατών. **πελατειακός -ή -ό:** [χакόσ.] αυτός που αναφέρεται στους πελάτες ή στην πελατεία κπ: **Οι ~ σχέσεις και το ρουσφέτι είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής διαφθοράς.**

πέλημα το: ❶ το κάτω μέρος του ποδιού, που πατά στο έδαφος = πατούσα. ❷ (κατ' επέκτ.) σόλα παπουτσιού. ❸ το εξωτερικό τμήμα της επιφάνειας ελαστικού οχήματος, που έρχεται σε επαφή με το έδαφος.

πελώριος -α -ο: αυτός που έχει υπερβολικά μεγάλο μέγεθος = θεόρατος, τεράστιος: **Τα ~ κύματα αναποδογύρισαν τη βάρκα.**

πένθος το: ❶ βαθιά θλίψη για τον θάνατο κάποιου: **Όλη η χώρα βυθίστηκε στο ~ μετά τον τυφώνα.** ❷ χρονικό διάστημα που κπ συμπεριφέρεται με ορισμένο τρόπο ως ένδειξη πένθους: **τριήμερο εθνικό ~.** ❸ διακριτικό γνώρισμα της εξωτερικής εμφάνισης που δηλώνει πένθος (συνήθως μαύρη ταινία στον βραχίονα): **Φορούσε ~ και ήταν αξύριστος από την ημέρα της κηδείας.** **πένθιμος -η -ο:** ❶ αυτός που εκφράζει ή σχετίζεται με πένθος: ~ ατιμόσφαιρα/μουσική/πομπή. ❷ [μτφ.] θλιμμένος: ~ διάθεση/έκφραση = μελαγχολικός, κατηφής. **πένθιμα** (επίρρ.).

πεντα- πεντ- πενθ- & πεντά- πέντ- & (σπάν.) πεντο- πεντό-: πρόθημα που δηλώνει ότι ❶ το προσδιοριζόμενο **α.** έχει πέντε από τα στοιχεία που δηλώνει το β' συνθ.: **πεντάγωνος, πενταμελής, πένταθλο, πεντάγραμμα, πεντόλιτρο.** **β.** έχει διάρκεια πέντε χρονικών μονάδων τις οποίες εκφράζει το β' συνθ.: **πενθήμερος, πενταετής, πεντάλεπτο.** ❷ αυτό που σημαίνει το β' συνθ. υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό: **πεντακάθαρος, πεντανόστιμος.**

πέπλο το: ❶ διαφανές ύφασμα ή τούλι που καλύπτει το κεφάλι (ή και το πρόσωπο) μιας γυναίκας: **Το ~ στόλιζε το νυφικό της.** ❷ (μτφ.) οτιδήποτε εμποδίζει να δούμε κτ καθαρά, προκαλώντας ασάφεια ή δυσκολία στην αντίληψη: ~ μυστηρίου καλύπτει την υπόθεση του ξαφνικού θανάτου του.

πεποίθηση η: ❶ απόλυτη βεβαιότητα ή σταθερή γνώμη: **Έχω την ~ ότι δεν πρόκειται για αυ-**

τοκτονία, αλλά για δολοφονία. **εκ πεποιθή-
σεως**: από άποψη = συνειδητά: *Είναι ~ τζα-
μπατζής.* ❷ **πληθ.** οι βασικές αρχές που έχει
κπ στη ζωή του: *Η δωροδοκία είναι ενάντια
στις ~ μου.*

πέρα (επίρρ.): ❶ σε μακρινό σημείο: *Κουτάζω ~
μακριά, όμως δε βλέπω τίποτα.* ❷ μετά από
κπ τοπικό ή χρονικό σημείο: *Από τον άλλο
μήνα και ~ θα γυμνάζομαι κάθε μέρα.* ❸ (ως
επίθ.) αυτός που είναι σε μακρινό σημείο: *η ~
γειτονιά.* ❹ (+ από) παραπάνω, περισσότερος:
*~ από τις δικαιολογίες, έχεις να δώσεις κά-
ποια εξήγηση; = εκτός. Είναι ~ από τις δυνά-
μεις μου και γι' αυτό δε θα το κάνω. = πάνω.*

περαιτέρω (επίρρ.): [επίσ.] ❶ κι άλλο, περισσότε-
ρο: *Τα αίτια του δυστυχήματος θα πρέπει να διε-
ρευνηθούν ~.* ❷ (ως επίθ.) μεγαλύτερος: *Οι συ-
ναυλίες συνέβαλαν στην ~ βελτίωση των σχέσε-
ων των δύο λαών.* **περαιτέρω** τα: επόμενα στά-
δια ή θέματα: *Εμείς κανονίσαμε τα αρχικά ζη-
τήματα για τα ~ θα αποφασίσει το δικαστήριο.*

πέρας το: ❶ ολοκλήρωση διαδικασίας, ενέργειας
κτλ. = τέλος: *Μετά το ~ της δοξολογίας, ακο-
λούθησε στρατιωτική παρέλαση.* **φέρω κτ εις/
σε ~**: ολοκληρώνω κτ με επιτυχία: *Έφερε εις ~
την αποστολή.* ❷ **συνήθ.** πληθ. άκρη: *Ταξίδε-
ψαν στα πέρατα της οικοκυμένης.* **περατώνω
-ομαι**: [επίσ.] (μτβ.) τελειώνω κτ (ώστε να εί-
ναι έτοιμο ή να μπορεί να λειτουργήσει) = ολο-
κληρώνω, αποπερατώνω: *Περατώθηκαν οι ερ-
γασίες συντήρησης του μουσείου.* **περάτωση** η.

περήφανος & υπερήφανος -η -ο: ❶ αυτός που
έχει θάρρος και υψηλό φρόνημα: *Είναι ~ λα-
ός, δεν υποτάσσεται εύκολα.* ❷ **α.** αυτός που
σέβεται και τιμά τις αρχές του, που είναι
αξιοπρεπής: *Είναι ~ άνθρωπος, δε δέχεται
τον οίκτο.* **β.** αυτός που καμαρώνει για κπ ή
κτ: *Η κόρη τους τούς έκανε υπερήφανους.* ❸
αυτός που έχει έντονα ανεπτυγμένη την αυ-
τοπεποίθηση, την αυτοεκτίμηση: *Δεν μπορείς
να του μιλήσεις εύκολα, είναι πολύ ~ και εγω-
ιστής.* **περήφανα & υπερήφανα** (επίρρ.). **πε-
ρηφάνια & υπερηφάνεια** η. **περηφανεύομαι &
υπερηφανεύομαι**: (αμτβ. + για) ❶ εκφράζω
αίσθημα χαράς και ικανοποίησης για κτ καλό

που έχω κάνει ή αποκτήσει = καμαρώνω, καυ-
χιέμαι, [οικ.] κομπάζω: *~ για το σπάτι της/της
σπουδές της/τα εγγόνια της.* ❷ συμπεριφέρο-
μαι αλαζονικά: *Πολύ ~ για τα πλούτη της και
μας έχει νευριάσει!*

Προσοχή: η λ. **περηφάνια** γράφεται με -ι-, επειδή
προέρχεται από το ΑΕ **υπερήφανος**, ενώ η λ. **υπε-
ρηφάνεια** με -ει-, επειδή προέρχεται από το ρ. **υπε-
ρηφανεύομαι** (ρήμα σε -εύω).

περι- & περί-: **α΄** συνθ. (από τη λόγια πρόθ. **πε-
ρί**) που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β΄
συνθ. ❶ βρίσκεται, υπάρχει ή συμβαίνει εξω-
τερικά, γύρω από κτ άλλο: **περικάρπιο**. ❷
πραγματοποιείται με κυκλική κίνηση: **περι-
στρέφω**. ❸ πραγματοποιείται με κίνηση χωρίς
συγκεκριμένη κατεύθυνση: **περιηγούμαι**. ❹
υπάρχει ή συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό: **περι-
ζήτητος**.

περιβάλλω -ομαι: (μτβ.) ❶ είμαι τοποθετημένος
γύρω από κτ, με τρόπο ώστε να το κλείνω μέ-
σα μου = περικλείω: *Ένας ψηλός φράχτης ~
την παιδική χαρά.* ❷ προστατεύω ή καλύπτω
κτ τοποθετώντας κτ άλλο γύρω του. ❸ (μτφ.)
συμπεριφέρομαι απέναντι σε κπ με ορισμένο
τρόπο: *~ κπ με την εμπιστοσύνη/εκτίμηση
μου: εμπιστεύομαι/εκτιμώ κπ.* **σχ. βάλλω.**

περιβάλλον το: ❶ οι φυσικές συνθήκες και οι
γενικότεροι εξωτερικοί παράγοντες που επη-
ρεάζουν την ανάπτυξη των ζωντανών οργα-
νισμών: **μόλυνση του φυσικού ~.** ❷ τα άτομα
που πλαισιώνουν κπ ως συνεργάτες, βοηθοί,
φίλοι κτλ.: *Η είδηση επιβεβαιώθηκε από το
στενό πρωθυπουργικό ~.* ❸ το σύνολο των
κοινωνικών συνθηκών και παραγόντων που
επιδρούν στον άνθρωπο = περιγυρός: **εχθρι-
κό/φιλικό ~.** Στις αποφάσεις του επηρεάζεται
από το κοινωνικό του ~. **περιβαλλοντικός -ή
-ό. περιβαλλοντικά** (επίρρ.). **περίβλημα** το:
οτιδήποτε περιβάλλει πλήρως κτ: *Η κάμερα
διαθέτει ανθεκτικό αδιάβροχο ~.* **περιβολή** η
= ενδυμασία, αμφίεση: το σύνολο των ρούχων
που φοράει κπ: **αθλητική ~.**

περίγραμμα το: ❶ η εξωτερική γραμμή (πραγ-

πέρα
περαιτέρω
πέρας
πέραση → περνώ
πέρασμα → περνώ
περασμένος → περνώ
περαστικά → περνώ
περαστικός → περνώ
περατώνω → πέρας
περάτωση → πέρας
περήφανα → περήφανος
*περηφάνεια → περηφάνια
περηφανεύομαι → περήφα-
νος
περηφάνια → περήφανος
περήφανος
περί → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
περι-
περί- → περι-
περιβάλλον → περιβάλλω
περιβαλλοντικά → περιβάλ-
λω
περιβαλλοντικός → περιβάλ-
λω
περιβάλλω
περίβλημα → περιβάλλω
περιβόητος → περι-
περιβολή → περιβάλλω
περίγραμμα

Σύνθετα με περι-

γύρω γύρω
περικλείω & περικλείνω
περικυλώνω
περιστοιχίζω
περιστοιχίζω
περίφραξη
περιφράσσω

κυκλική κίνηση
περιστροφή
περιστροφικά
περιστροφικός
περιφέρω
περιφορά

κίνηση χωρίς κατεύθυνση
περιήγηση
περιηγητής
περιπλάνηση
περιπλανιέμαι &
περιπλανώμαι

σε μεγάλο βαθμό
περιβόητος
περίλαμπρα
περίλαμπρος
περίφημα
περίφημος

περίφραση
περιφράσσω → περι-
περιφραστικά → περίφραση
περιφραστικός →
περίφραση
περιφρόνηση → περιφρονώ
περιφρονητικά →
περιφρονώ
περιφρονητικός →
περιφρονώ
περιφρονώ
περιφρονώ
περνάω
περπάτημα → περπατώ
περπατησιά → περπατώ
περπατώ
πέτσι
περσινός → πέτσι
πέτσι → πέτσι
περσινός → πέτσι
πέσιμο → πέψω
πέταγμα → πετώ¹
πέτασμα → πετώ¹
πεταχτά → πετώ¹
πεταχτός → πετώ¹
πετιέμαι → πετώ¹
πέτρα

μεία βρίσκονται στην ίδια απόσταση από το κέντρο του κύκλου. ❷ ΑΝΑΤ η περιοχή των γλουτών: *Χάστε πόντους από την ~!* ❸ εκτεταμένη περιοχή που διοικείται ή διευθύνεται από ορισμένη αρχή: ~ *Κρήτης/Στερεάς Ελλάδας*. ❹ περιοχή μακριά από το κέντρο εξουσίας ή λήψης αποφάσεων, η οποία όμως εξαρτάται από αυτό: *επιπλέον κονδύλια για την ~*. **περιφερειακός -ή -ό. περιφερειακά** (επίρρ.). **περιφερειακή ή & περιφερειακός** ο: δρόμος που περνά γύρω και όχι μέσα από μια πόλη. **περιφερειακό** το: ΠΛΗΡΟΦ συσκευή που συνδέεται με τον υπολογιστή: *Ο εκτυπωτής ανήκει στα ~*.

περίφραση η: τρόπος έκφρασης μιας έννοιας με δύο ή και περισσότερες λέξεις. **περιφραστικός -ή -ό. περιφραστικά** (επίρρ.).

περιφρονώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αισθάνομαι ή εκδηλώνω πλήρη αδιαφορία και έλλειψη εκτίμησης για κτ ή κτ ≠ σέβομαι: *Τον θεωρείς κατώτερο και τον ~ έτσι;* ❷ (για κτ επικίνδυνο ή κακό) δε λογαριάζω = αψηφώ: *Οι στρατιώτες περιφρόνησαν τον κίνδυνο και ρίχτηκαν στη μάχη*. **περιφρόνηση** η. **περιφρονητικός -ή -ό. περιφρονητικά** (επίρρ.).

περνάω & -άω -ιέμαι • αόρ. *πέρασα*, παθ. αόρ. *περάστηκα*, μππ. *περασμένος*: ❶ (αμτβ.) ενώ κινούμαι, βρίσκομαι σε κτ μέρος όπου σταματώ για λίγο ή καθόλου: *Τι ώρα ~ το σχολικό κάθε πρωί;* ~ *μπροστά από την εκκλησία για να πάει σπίτι της*. ❷ (μτβ.) κινούμαι από τη μία προς την άλλη πλευρά του δρόμου = διασχίζω: *Τα παιδιά πέρασαν τον δρόμο με τα πατίνια τους*. ❸ (μτβ.) μεταφέρω ή κάνω κτ ή κτ να πάει κάπου: *Οι στρατιώτες πέρασαν τα πυρομαχικά μέσα από τα βουνά*. ❹ (μτβ.) βάζω κτ μέσα ή γύρω από κτ άλλο: *Μπορείς να περάσεις την κλωστή στη βελόνα;* *Πέρασε το λουράκι στον λαιμό του σκύλου*. = φορώ. ❺ (αμτβ.) τελειώνω ή σταματώ να ισχύω ή να υπάρχουν: *Ξεστόλισε το δέντρο, πέρασαν τα Χριστούγεννα!* *Της πέρασε ο ενθουσιασμός*. ❻ (μτβ.) καταφέρνω να βρεθώ μπροστά από κτ ή κτ άλλο, να προηγηθώ: *Το περιπολικό τούς πέρασε και τους έκλεισε τον δρόμο*. = προσπερνάω. *Κάνεις μέσα στην τάξη δεν τον περνά σε εξυπνάδα*. = ξεπερνάω. ❼ (μτβ.) μένω: *Συνήθως τα σαββατοκύριακα τα περνά στο χωριό*. ❽ (μτβ. & αμτβ.) πετυχαίνω σε κτ: *Πέρασες τις εξετάσεις;* *Πέρασε στην ιατρική*. ❾ (μτβ.) βιώνω κτ ή υποβάλλομαι σε κτ (συνήθως αρνητικό): *Πέρασα πολύ δύ-*

σκολα παιδικά χρόνια. ❿ (μτβ.) μεταβιβάζω ή δίνω κτ σε κτ: *Πέρασε όλη την ακίνητη περιουσία της στα ανίψια της*. ❶ (μτβ.) νομίζω πως κτ είναι κτ: *Συγγνώμη, λάθος, σας πέρασα για μια γνωστή μου!* *Με περνάς για χαζή;* ❷ (αμτβ.) εγκρίνομαι ή γίνομαι δεκτός ως αληθής ή έγκυρος: *Το νομοσχέδιο πέρασε από τη Βουλή*. *Δεν περνούν οι απειλές σου σε μένα!* ❸ (μτβ.) αλείφω επιφάνεια με κτ ουσία: *Πέρασα το πάτωμα με απολυμαντικό υγρό*. **περασμένος -ή -ο**: (& με τη σημ.) αυτός που αναφέρεται στο παρελθόν: ~ *εβδομάδα* = προηγούμενος. **περασμένες** δύο/τρεις...: την ώρα μετά τις δύο/τρεις ... . **πέρασμα** το: ❶ το να περνάει κτ ή κτ από κάπου: *Το χαλάζι κατέστρεψε όλα τα σπαρτά στο ~ του*. το ~ του πλοίου από τη διώρυγα = διέλευση. το ~ του από την αθρότητα στην παρανομία = μετάβαση. ❷ το να βάζει ή να περνάει κτ κτ από κάπου: ~ της θηλιάς στον λαιμό. ❸ το μέρος από όπου μπορεί να περάσει ή περνά κτ (συχνά): *Εδώ είναι ένα επικίνδυνο ~ όπου παραμονεύουν ληστές*. = διάβαση. ❹ το να περνά κτ: *Μόνο το ~ του χρόνου μπορεί να σου απαλύνει τον πόνο*. = πάροδος. **περαστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που περνά από ένα μέρος: *Ήταν ~ και μπήκε να μας καλημερίσει*. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει σύντομη διάρκεια: *Μην ανησυχείς, μια ~ κρίση της σχέσης σας είναι!* = παροδικός. **περαστικά** (επίρρ.): ως ευχή, για γρήγορη ανάρρωση ασθενούς. **πέραση** η: μόνο στην έκφρ. **έχω πέραση**: έχω επιτυχία: *Η τραγουδίστρια αυτή ~ στους νέους*.

περπατώ & -άω -ιέμαι: (αμτβ.) ❶ κινούμαι βάζοντας το ένα πόδι μπροστά από το άλλο = βαδίζω: *Μεθυσμένος όπως ήταν, δεν μπορούσε να περπατήσει σε ευθεία*. ❷ πηγαίνω βόλτα περπατώντας: *Περπατήσαμε στην παραλία πιασμένοι χέρι-χέρι*. **περπάτημα** το: ❶ βάδισμα: *Το καθημερινό ~ μειώνει τη χοληστερίνη*. ❷ τρόπος με τον οποίο περπατά κτ = περπατησιά: *λεβέντικο ~*. **περπατησιά** η.

πέτσι & πέτσι (επίρρ.): το αμέσως προηγούμενο έτος από το φετινό ≠ φέτος, του χρόνου: *Στα ίδια επίπεδα με ~ είναι οι τιμές των τροφίμων*. **περσινός & περσινός -ή -ό**.

πέτρα η: ❶ σκληρή ύλη που υπάρχει είτε ως συμπαγής μάζα στον φλοιό της γης είτε σε κομμάτια διάσπαρτα στην επιφάνειά της = [επίσ.] λίθος: *Το ποτάμι παρασύρει ~ και χαλίγια*. Το εξοχικό τους είναι χτισμένο από ~. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι ή έχει γίνει σκληρό σαν πέτρα:

Το ψωμί έγινε ~. ❸ ΙΑΤΡ **α.** μικρό κομμάτι συνήθως από άλατα, που σχηματίζεται στα νεφρά, στη χολή κτλ. **β.** ουσία που καλύπτει τα δόντια και τα καταστρέφει. ❹ ορυκτό που χρησιμοποιείται στην κατασκευή κοσμημάτων: βραχιόλι με ημιπολύτιμες ~. = [επίσ.] λίθος. **πέτρινος -η -ο. πετρώω** • μπλ. πετρωμένος: ❶ (αμτβ.) **α.** μετατρέπομαι σε πέτρα ή γίνομαι σκληρός σαν πέτρα: Τα κεφτεδάκια πέτρωσαν, τόσο που τα έψησες. **β.** (μτφ.) μένω ακίνητος ή ανέκφραστος λόγω έντονου συναισθήματος = κοκαλώνω: ~ από φόβο. ❷ (μτβ.) **α.** μετατρέπω κτ σε πέτρα: Το αργιλώδες έδαφος ~ το ξύλο. **β.** (μτφ.) Ο Θεός εισάκουσε την προσευχή της και πέτρωσε το καράβι. = μαρμαρώνω.

πετρέλαιο το: εύφλεκτο ορυκτό υγρής μορφής, που χρησιμοποιείται ως βασική πηγή ενέργειας και θέρμανσης: αργό/καθαρό ~. **πετρελαϊκός -η -ό. πετρελαιοειδής** το: χημ παράγωγο από την επεξεργασία του αργού πετρελαίου.

πέτρωμα το: ΓΕΩΛ υλικό από το οποίο αποτελείται ο φλοιός της γης: πυριγενή/ίζηματογενή πετρώματα.

πετυχαίνω: ❶ (αμτβ.) έχω το επιθυμητό αποτέλεσμα ή εξελίσσομαι με επιτυχία: Πέτυχε η επέμβαση. Πέτυχε στο πανεπιστήμιο. ❷ (μτβ.) κατορθώνω να κάνω κτ = καταφέρνω: Η κυβέρνηση πέτυχε να μειώσει την ανεργία. Δύο νίκες πέτυχε η ομάδα. ❸ (μτβ.) βρίσκω κτ ή συναντώ κτ τυχαία: Πού το πέτυχες τέτοιο ωραίο διαμέρισμα; ❹ (μτβ.) βρίσκω τον στόχο μου: Η σφαίρα τον πέτυχε στο χέρι. **πετυχημένος -η -ο** (μπλ. ως επίθ.): ❶ αυτός που έχει πετύχει τον στόχο του ≠ αποτυχημένος: ~ συνάντηση/επαγγελματίας. ❷ έξυπνος ή εύστοχος: ~ αγορά/απάντηση. **πετυχημένα** (επίρρ.).

Το πετυχαίνω προέρχεται από το ΑΕ ρ. επιτυγχάνω, έχει όμως αποκτήσει κι άλλες σημασίες, πέραν αυτών του ΝΕ επιτυγχάνω.

πετώ¹ & -άω: ❶ (αμτβ.) **α.** (για πτηνά, έντομα, ιπτάμενα αντικείμενα και μηχανές) κινούμαι στον αέρα: Το αεροπλάνο πετούσε επικίνδυνα χαμηλά. Τα πουλιά ~ προς τα νότια. **β.** (για επιβάτη αεροσκάφους) ταξιδεύω με αεροπλάνο: Ετοίμασε βαλίτσες, αύριο πετάμε για Ρώμη! ❷ (μτφ., αμτβ.) είμαι πολύ χαρούμενος: Πετούσε από τη χαρά του/στα σύννεφα που έγινε μπαμπάς. ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι πολύ ικανός σε κτ: Πετάει η τάξη - όλοι σας γράφατε εξαιρετικά στο διαγώνισμα! **πέταγμα**

το: το να πετάει κπ ή κτ (σημ.1): ~ αεροπλάνου = πτήση. **πετώ² & -άω -ιέμαι -γομαι**: (μτβ.) ❶ ρίχνω κτ ή κπ (συνήθως με τα χέρια) μακριά ή απότομα = εκσφενδονίζω: Της πέταξε το μολύβι και την τραυμάτισε στο μάτι. ❷ σκορπίζω, κυρίως αλόγιστα ή ανώφελα: Πετούσαν διαφημιστικά στον δρόμο. (μτφ.) Μην πετάς τα λεφτά σου στα μουτζούκια κάθε βράδυ! = σπαταλώ. ❸ ρίχνω κτ στα σκουπίδια, επειδή χάλασε ή δεν το χρειάζομαι πια: Πέταξέ τα, μούχλιασαν από την υγρασία! ❹ (μτφ.) λέω κτ ξαφνικά ή βιαστικά: Ο καβγάς ξεκίνησε από ένα υπονοούμενο που της πέταξε. **πέταμα** το: το να πετάει κπ κτ: Επειδή σίστηκε λίγο, δε σημαίνει πως είναι για ~! (μτφ.) λεφτά για ~ = σπατάλη, ξόδεμα. **πετάγομαι & πετιέμαι**: (αμτβ.) ❶ πηγαίνω γρήγορα σε κοντινό σημείο ή μέρος: Πετάξου μέχρι το δωμάτιο να μου φέρεις τις παντόφλες! ❷ σηκώνομαι απότομα από εκεί που κάθομαι: Μόλις άκουσε τον αριθμό του λαχείου, πετάχτηκε όρθιος. ❸ παρουσιάζομαι ή επεμβαίνω ξαφνικά: Τι πετάγεσαι εσύ, δε σε ρώτησα! Πετάχτηκε ένα φορτηγό και τού «κλεισε τον δρόμο. **πεταχτός -η -ό**: ❶ αυτός που γίνεται πολύ γρήγορα: ~ άγγιγμα/φιλή. **στα πεταχτά**: πολύ γρήγορα, και συνήθως πρόχειρα. ❷ αυτός που προεξέχει: ~ αυτιά. **πεταχτά** (επίρρ.).

πέφτω • αόρ. έπεσα, μπλ. πεσμένος: (αμτβ.) ❶ παρασύρομαι προς τα κάτω από το βάρος μου: Το αυτοκίνητο ξέφυγε από την πορεία του και έπεσε στον γκρεμό. ❷ κινούμαι με ταχύτητα ή ορμή και καταλήγω πάνω σε κτ ή κπ ή συγκρούομαι με κτ ή κπ: Το αυτοκίνητο ξέφυγε κι έπεσε πάνω στα κιγκλιδώματα. = προσκρούω. Έπεσαν πάνω του να τον συγχαρούν. = ορμώ, ρίχνομαι. ❸ (μτφ.) μειώνομαι σε αξία, ένταση, δύναμη, βάρος κτλ.: Έπεσαν τα τραπεζικά επιτόκια. ❹ ξαπλώνω στο κρεβάτι: Πέσε νωρίς, γιατί αύριο δε θα ξυπνάς! ❺ (μτφ.) χάνω τη ζωή μου: Έπεσαν υπέρ πατρίδος. = πεθαίνω, σκοτώνομαι. ❻ αρχίζω να βρίσκομαι στην αρνητική συνήθως κατάσταση που δηλώνει το ουσ.: ~ σε κόμα/κατάθλιψη. ❼ [προφ.] τοποθετούμαι τοπικά ή χρονικά σε ορισμένο σημείο: Μήπως ξέρετε κατά πού πέφτει η πλατεία Ελευθερίας; ❽ (μτφ.) φεύγω από την εξουσία ή από τη θέση που είχα: Το μοναρχικό καθεστώς έπεσε μετά από αιματηρή επανάσταση. = ανατρέπομαι. Αν χάσουμε πάλι, η ομάδα μας θα πέσει στην τρίτη Εθνική. = υποβιβάζομαι. **πέσιμο** το: το να πέφτει κπ ή κτ (κυρ. στις σημ.

πετρελαϊκός → πετρέλαιο
πετρέλαιο
πετρελαιοειδής → πετρέλαιο
πέτρινος → πέτρα
πέτρωμα
πετρώω → πέτρα
πετυχαίνω
πετυχημένα → πετυχαίνω
πετυχημένος → πετυχαίνω
πετώ¹
πέφτω → πετώ¹

πέψη
πηγάω → πηγή
πηγαία → πηγή
*πηγαίμος → πηγέμος
πηγαίνω
πηγαίος → πηγή
πηγαίω
πηγή
πήδημα → πηδώ
πηδηχτά → πηδώ
πηδηχτός → πηδώ
πηδώ
πήζω
πηκτικός → πήζω
πηκτικότητα → πήζω
πηκτός → πήζω

1 & 3). **πτώση** η: [επίσ.] ❶ το να πέφτει κπ ή κτ (σημ. 1 & 3): *Ο τυφώνας προκάλεσε την ~ της σκεπής.* = πέσιμο. *Η ανεργία σημείωσε σημαντική ~ μετά τις τελευταίες προσλήψεις.* = μείωση, ελάττωση ≠ άνοδος ❷ (μτφ.) παρακμή, κατάρρευση: *η ~ της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας/του ηθικού.* ❸ ΓΛΩΣΣ καθένας από τους τύπους της κλίσης ουσιαστικού, επιθέτου, αντωνυμίας ή μετοχής: *Οι τέσσερις πτώσεις της Νέας Ελληνικής είναι η ονομαστική, γενική, αιτιατική και κλητική. πτωτικός -ή -ό:* ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από μείωση: *Δεν παρατηρείται ~ τάση στις τιμές των καισίωνων.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που σχετίζεται με τις πτώσεις: *Το ~ σύστημα της Αρχαίας Ελληνικής περιλαμβάνει και τη δοτική. πτωτικά* (επίρρ., στη σημ. 1): *Οι τιμές κινούνται ~.*

πέψη η: ΒΙΟΛ μετατροπή της τροφής που λαμβάνει ένας οργανισμός σε θρεπτικές ουσίες = χώνεψη: *Η καλή μάσηση διευκολύνει την ~ των τροφών. πεπτικός -ή -ό.*

πηγαίνω & [καθημ.] **πάω** • πρτ. *πήγαινα*, αόρ. *πήγα*, απαρ. *πάει*: ❶ (αμτβ.) καλύπτω απόσταση προς ορισμένο προορισμό: *Λέμε να πάμε στην Αράχθρα για σκι. Με αεροπλάνο πήγατε στο συνέδριο:* = ταξιδεύω. **πάω μπροστά:** (μτφ.) πετυχαίνω (στη ζωή). ❷ (αμτβ.) επισκέπτομαι κπ μέρος για συγκεκριμένο λόγο (συνήθως να παρακολουθήσω κτ): *~ σινεμά/γήπεδο.* ❸ (αμτβ.) απομακρύνομαι από τόπο = αναχωρώ, φεύγω: *Νύχτωσε, ώρα να πηγαίνουμε!* ❹ (μτβ.) συνοδεύω ή μεταφέρω κάπου κπ ή κτ: *Μπορείς να με πας στον γιατρό απόψε; Πήγαινε αυτόν τον φάκελο στο λογιστήριο.* ❺ (αμτβ.) (για χρόνο) κοντεύω = φτάνω: *Ούτε κατάλαβα τότε πήγε τρεις η ώρα.* ❻ (αμτβ.) υπήρξα στο παρελθόν, αλλά τώρα πια δεν υπάρχω = παρόρομαι: *Πάνε μήνες από τη ληστεία. Τώρα που αποστρατεύτηκες, πάνε οι τιμές που ήξερες!* ❼ (αμτβ.) φοιτώ: *Πάω τρίτη γυμνασίου.* ❽ (αμτβ.) έχω ή παίρνω ορισμένη τιμή = κοστίζω: *Πόσο πάει το κιλό η ζάχαρη; Πόσο πήγε η λίρα Αγγλίας;* ❾ (μτφ., αμτβ.) βρίσκομαι σε συγκεκριμένη κατάσταση: *Πώς πήγε η σοδειά σας φέτος; Τα οικονομικά μας πάνε από το κακό στο χειρότερο.* ❿ (αμτβ.) ταιριάζω: *Δε σου πάνε οι φαβορίτες/τα ίσια μαλλιά.* ⓫ [πρροφ.] πεθαίνω: *Πήγε από ανακοπή καρδιάς.* ⓬ **πάω να...:** α. φτάνω στο σημείο να... = παραλίγο/κοντεύω να: *Πήγα να πεθάνω από την αγωνία μου.* β. κάνω προσπάθεια, χωρίς όμως αποτέλεσμα: *Πήγε να*

μου δώσει επιταγή, αλλά του ζήτησα μετρητά.

πηγεμός ο: [λογοτ.] το να πηγαίνει κπ κάπου και (συνεκδ.) η πορεία κπ προς ορισμένο τόπο.

πηγή η: ❶ σημείο από όπου βγαίνει νερό ή άλλο υγρό που προέρχεται από το εσωτερικό της γης: *γάρφαρη/ιαματικές/θεομέες ~. ~ πετρελαίου.* ❷ (μτφ.) πραγματικό ή νοητό σημείο από το οποίο προέρχεται κτ: *~ εσόδων. Το παιδί ήταν η μοναδική ~ χαράς στη ζωή της.* ❸ κείμενο, μαρτυρία ή τόπος από όπου αντλεί κανείς στοιχεία για την έρευνά του: *Καταφεύγω/ανατρέχω στις ιστορικές ~.* ❹ (μτφ.) πρόσωπο από το οποίο κπ λαμβάνει πληροφορία: *κυβερνητική/κατεπίσημη/έγκυρη ~. πηγάζω:* (αμτβ.) ❶ (για ποταμό) έχω τις πηγές μου (σε ορισμένο μέρος) ≠ εββάλλω, χύνομαι: *Τα κυριότερα ποτάμια της Ιταλίας πηγάζουν από τις Άλπεις.* ❷ (μτφ.) προέρομαι ή ορίζομαι από κτ ή κπ: *Ο εκνευρισμός ~ από το άγχος για τη δουλειά της. πηγαίος -α -ο:* ❶ αυτός που είναι αυθόρμητος: *~ ταλέντο/χιούμορ.* ❷ αυτός που αναβλύζει από πηγή: *~ νερό. πηγαία* (επίρρ.).

πηδώ & -άω -ιέμαι: ❶ (αμτβ.) τινάζω το σώμα μου προς τα πάνω ή προς άλλη θέση, βάζοντας δύναμη στα πόδια: *Η μαϊμού πηδούσε από δέντρο σε δέντρο.* ❷ (μτφ., μτβ.) δεν επικεντρώνομαι σε ένα θέμα: *Μην ~ από το ένα θέμα στο άλλο!* ❸ (μτβ.) περνά πάνω από κτ με ορμή: *Πήδηξε τον μαντρότοιχο και χάθηκε στα χωράφια.* ❹ (μτβ.) παραλείπω κτ (που υπάρχει μεταξύ δύο πραγμάτων): *Δεν κατάλαβες την πλοκή, γιατί πήδηξες ένα κεφάλαιο. πηδήμα* το. **πηδηχτός -ή -ό:** αυτός που συνηθίζει να πηδά ή που γίνεται με πηδήματα: *~ χορευτικές φιγούρες. πηδηχτά* (επίρρ.).

πήζω • μπλ. *πηγμένος:* ❶ (μτβ.) κάνω κτ από υγρό στερεό: *Στο χωριό πήξαμε το γάλα σε γιαούρτι και τυρί.* ❷ (αμτβ.) (για κτ υγρό) μετατρέπομαι σε στερεό = δένω: *Μόλις πήξει το σιρόπι, το κατεβάζουμε από τη φωτιά.* ❸ [πρροφ.] (μτφ., αμτβ.) α. είμαι υπερβολικά γεμάτος: *Οι παρਾਲίες πήζον από τουρίστες.* β. αισθάνομαι πλήξη = βαριέμαι: *Έπηξα στο πάρτι χωρίς την παρέα μου!* γ. έχω πολλή δουλειά ή εξαντλούμαι από την κούραση: *Δεν μπορώ να πάω, ~ στη δουλειά!* **πηκτός & πικτός -ή -ό:** ❶ (για κτ ρευστό) αυτός που έχει πυκνή σύσταση = παχύρρευστος ≠ αραιός: *~ κρέμα/πολύτος* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ πυκνός ή έντονος: *~ σκοτάδι* = αδιαπέραστος. **πήξιμο** το: το να πήξει κπ ή κτ, ή το να πήξει κανείς κτ. **πήξη** η: ΦΥΣ μεταβολή υγρού σώματος σε

στερεό: ~ αίματος/τσιμέντου. ≠ τήξη. **πηκτικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με ή προκαλεί πήξη: ~ παράγοντας/ένζυμο. **πηκτικότητα** η.

πηνίο το: ΗΛΕΚΤΡΟΛ κυλινδρικός ηλεκτρικός αγωγός περιτυλιγμένος με σύρμα σε μορφή σπειρών, που δημιουργεί μαγνητικό πεδίο γύρω του όταν διαπερνάται από ηλεκτρικό ρεύμα: ~ ηλεκτρομαγνήτη.

πια (επίρρ.): ❶ για κτ που έχει πάψει να υπάρχει ή να γίνεται ή δεν υπάρχει τώρα = [επίσ.] πλέον: *Δε μας επισκέπτεται ~ μετά τον καβγά.* ❷ για να δοθεί έμφαση σε κτ που θεωρείται οριστικό: *Αυτή ~ είναι η τελική μου απόφαση.* ❸ από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά = πλέον: *Ο κόσμος ~ αλλάζει.* ❹ για δήλωση έντονης δυσαρέσκειας, απογοήτευσης, ανυπομονησίας κτλ. = επιτέλους: *Αιμάν ~ με τις παραξενιές σου! Πότε ~ θα έρθει η σειρά μου; ❧ σχ. πλέον.*

πιάνω -ομαι • αόρ. έπιασα, παθ. αόρ. πιάστηκα, μππ. πιασμένος: ❶ (μτβ.) κρατώ κτ ή κτ με το χέρι μου: *Τον έπιασε από τον γιακά και τον έβγαλε έξω.* ❷ (μτβ.) συλλαμβάνω ή παγιδεύω: *Η αστυνομία έπιασε τους ληστές.* ❸ (μτβ.) κρατώ μαζί ή ενωμένα πράγματα = ενώνω, συνδέω: *Πιάσε τις φωτοτυπίες με συνδετήρα!* ❹ (μτβ.) κατέχω χώρο: *Πάρε την πολυθρόνα από εδώ, ~ πολύ χώρο.* ❺ (μτβ.) φέρνω ή δίνω κτ σε κτ: *Πιάσε μου τις παντόφλες από την κρεβατοκάμαρα!* ❻ (μτβ.) αισθάνομαι ή παθαίνω κτ: *Με έπιασε πανικός/απελπισία.* ❼ [οικ.] (μτβ.) αντιλαμβάνομαι κτ (κυρ. με τις αισθήσεις μου): *Νομίζει ότι έχει πιάσει το νόημα της ζωής.* ❽ (μτβ.) έχω επίδραση σε κτ ή κτ: *Δεν τον ~ το ποτό.* ❾ (μτβ.) φτάνω σε ένα σημείο (τοπικά, χρονικά, ηλικιακά, νοητά κτλ.): *Το νέο μοντέλο ~ τα 250 χλμ.* ❿ παθ. κρατιέμαι από κάπου = γαντζώνομαι, αρπάζομαι: *Πιάσου από το χέρι μου να σε τραβήξω πάνω στη βάρκα.* ❶ παθ. δεν μπορώ να κουνήσω μέρος του σώματος: *Στραβοκοιμήθηκα πάλι και πιάστηκα στον αυχένα.* ❷ (μτφ.) παθ. βρίσκω αφορμή: *Πιάστηκε από μια κουβέντα μου και παρεξηγήθηκε.* ❸ (μτβ.) αφορώ: *Η αλλαγή στα χρονικά όρια συντάξεων δε μας πιάνει εμάς τους παλιούς.* **πιάσιμο** το.

πιέζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ασκώ δύναμη πάνω σε κτ ή κτ = πατώ: *Πίεσε ελαφρά την πόρτα του πλυντηρίου να κλείσει.* ❷ (μτφ.) υποχρεώνω κτ να κάνει κτ ή να συμφωνήσει σε κτ ενάντια στη θέλησή του = εξαναγκάζω: *Με πίεσαν να πω ψέματα στο δικαστήριο.* ❸ (μτφ.) στενοχωρώ, αγχώω ή φέρνω κτ σε δύσκολη θέση: *Τα οι-*

κογενειακά της προβλήματα την πιέζουν αφόρητα. **πεπιεσμένος -η -ο**: αυτός που δημιουργήθηκε με πίεση. **πίεση** η: ❶ άσκηση δύναμης σε κτ ή κτ = [προφ.] πάτημα: *Χρειάζεται έντονη ~ για να μετακινηθεί ο μοχλός.* ❷ (μτφ.) πράξεις που αποσκοπούν στον εξαναγκασμό κτ: *Δέχεται έντονες ~ να παραιτηθεί από υφυπουργός.* ❸ ΙΑΤΡ η δύναμη που ασκείται από το αίμα στα τοιχώματα αρτηριών και φλεβών: *ορθοστατική/μεγάλη/μικρή/αρτηριακή ~.* *Μετρώ την ~ μου.* ❹ ΦΥΣ το σύνολο των δυνάμεων που ασκούνται στην επιφάνεια ενός σώματος: *ατμοσφαιρική ~.* **πιεστικός -ή -ό. πιεστικά** (επίρρ.). **πιεστήριο** το: ❶ βιομηχανικό μηχάνημα για τη συμπίεση αντικειμένων ή πρώτων υλών = πρέσα: ~ λαδιού. ❷ μηχάνημα για την εκτύπωση εντύπων.

Η λ. *πεπιεσμένος* είναι η μππ του ΑΕ ρ. *πιέζω*.

πιθανός -ή -ό: αυτός που μπορεί να συμβεί ή που φαίνεται αληθινός ≠ απίθανος: *Εξετάζονται όλα τα ~ αίτια του δυστυχήματος. Η νίκη της ομάδας μας θεωρείται πολύ ~.* **πιθανόν & πιθανώς** (επίρρ.): με μεγάλη πιθανότητα = ίσως, μάλλον: ~ να πάμε εκδρομή στο Πήλιο το Σαββατοκύριακο. **πιθανότητα** η: το ενδεχόμενο να συμβεί κτ: *Οι ~ να ζήσει μετά από τόσο σοβαρό τραυματισμό είναι ελάχιστες.* **κατά πάσα ~**: σχεδόν σίγουρα: ~ αυτός θα εκλεγεί πρωθυπουργός.

Ο τ. *πιθανά*, που χρησιμοποιείται ως επίρρ. αντί του τ. *πιθανώς*, είναι λανθασμένος.

πικρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει δυσάρεστη γεύση, αντίθετη από αυτήν της ζάχαρης ≠ γλυκός: *Φτιάξε μου έναν ~ καφέ, χωρίς καθόλου ζάχαρη!* ❷ (μτφ.) αυτός που προκαλεί ή χαρακτηρίζεται από έντονη λύπη: *Είναι ~ η ξενιτιά! ~ αλήθεια/ανάμνηση = οδνηρός. ~ λόγια = καυστικός.* **πικρά** (επίρρ.). **πικραίνω -ομαι** • μππ. *πικραμένος*: ❶ (μτβ.) κάνω κτ πικρό. ❷ (αμτβ.) γίνομαι πικρός. ❸ (μτφ.) προκαλώ έντονη λύπη σε κτ = στενοχωρώ, πληγώνω: *Με πικράνες πολύ με τα ψέματά σου.* **πικρα** η: ❶ πικρή γεύση = πικρίλα. ❷ (μτφ.) έντονη λύπη: *Ακόμη αισθάνεται ~ για τον άδικο χαμό του πατέρα της.* **πικρίλα** η: πίκρα (σημ. 1): *Ο σκέτος καφές μού άφησε μια ~ στο στόμα.* **πικρία** η: πίκρα (σημ. 2).

πιλότος ο, η: ❶ πρόσωπο που οδηγεί αεροσκά-

πηνίο
πήξη → πήζω
πήξιμο → πήζω
πηχτός → πήζω
πια
πιάνω
πιάσιμο → πιάνω
πιέζω
πίεση → πιέζω
πιεστήριο → πιέζω
πιεστικά → πιέζω
πιεστικός → πιέζω
*πιθανά → σχ. πιθανός
πιθανόν → πιθανός
πιθανός
πιθανότητα → πιθανός
πιθανώς → πιθανός
πικρά → πικρός
πίκρα → πικρός
πικραίνω → πικρός
πικρία → πικρός
πικρίλα → πικρός
πικρός
πιλοτάρω → πιλότος
πιλοτήριο → πιλότος
πιλοτικά → πιλότος
πιλοτικός → πιλότος
πιλότος

πίνακας
πιννακίδα
πίνω
πιο
πιτό → πίνω
πισινά → πίσω
πισινός → πίσω
πιστά → πιστεύω
πιστευτός → πιστεύω
Πιστεύω → πιστεύω
πιστεύω
πίστη → πιστεύω
πιστός → πιστεύω
πιστώνω → πίστωση
πίστωση
πιστωτής → πίστωση
πιστωτικά → πίστωση
πιστωτικός → πίστωση
πιστώτρια → πίστωση

φος. ❷ δοκιμαστικό πρόγραμμα ή δείγμα: *με-
λέτη ~ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων
της περιοχής. πιλοτάρω*: (μτβ.) οδηγώ αερο-
σκάφος. **πιλοτικός -ή -ό**: αυτός που μπαίνει
αρχικά σε φάση δοκιμαστικής εφαρμογής,
ώστε να βελτιωθεί (εάν είναι αναγκαίο) και
μετά να επεκταθεί: ~ *άσκηση/φάση/λειτουργ-
γία. πιλοτικά* (επίρρ.) = δοκιμαστικά. **πιλοτή-
ριο** το: χώρος με όργανα πτήσης, από όπου ο
πιλότος κατευθύνει το αεροσκάφος.

πίνακας ο: ❶ ορθογώνια διάταξη με στήλες και
γραμμές για τη συστηματική απεικόνιση στοι-
χείων. ❷ κατάλογος με ονόματα, πράγματα
κτλ. = λίστα: ~ *αποτελεσμάτων/επιτυχόντων
διαγωνισμού. ❸* ορθογώνια επιφάνεια που
χρησιμοποιείται για να γράφουμε επάνω με
μαρκαδόρο ή κμωλία, για να κρεμάμε ανακοι-
νώσεις, εικόνες κτλ.: *Ο δάσκαλος έγραψε στον
~ τη λύση την άσκησης. ~ ανακοινώσεων. ❹*
επίπεδη επιφάνεια όπου απεικονίζεται κτ, κα-
θώς και το σχετικό έργο: *Η έκθεση περιλαμβάνει
πίνακες διάσημων καλλιτεχνών της Ανα-
γέννησης. ❺* ΗΛΕΚΤΡΟΛ σύνολο οργάνων που
χρησιμοποιούνται για να χειρίζεται κτ τη λειτουργία
ηλεκτρικών κυκλωμάτων, συσκευών κτλ.

πιννακίδα η: ❶ πλάκα ή επιγραφή με πληροφο-
ριακό περιεχόμενο: *Η ~ του ιατρείου της
ήταν πάνω στην πόρτα. = ταμπέλα. ❷* *συνήθ.*
πληθ. τα σήματα οδικής κυκλοφορίας: *Οι ~
αναγγελίας κινδύνου έχουν πάντα τριγωνικό
σχήμα. ❸* *πληθ.* μικρές ορθογώνιες μεταλλι-
κές πλάκες που τοποθετούνται σε κάθε αυ-
τοκίνητο και έχουν επάνω τον αριθμό κυ-
κλοφορίας του: *Η τροχαία του πήρε τις ~ για
παράνομη στάθμευση.*

πίνω -ομαι • αόρ. ήπια, μππ. *πιωμένος*: (μτβ.)
❶ βάζω υγρό στο στόμα μου και το καταπί-
νω: ~ *χυμό/κρασί. ~ κτ γουλιά γουλιά/μονο-
ρούφι. ❷* (μτφ.) κρατώ υγρό μέσα μου =
απορροφώ: *Τα παξιμάδια ήπιαν όλο το γά-
λα. ❸* (& με παράλ. αντικ.) πίνω οινοπνευ-
ματώδη ποτά, κυρίως σε μεγάλες ποσότητες
ή συχνά: *Ήπιαμε για να γιορτάσουμε την
προαγωγή του. Έπινε πολύ, γι' αυτό και μπή-
κε σε κέντρο απεξάρτησης. ❹* *μππ.* αυτός που
έχει πει πολλά οινοπνευματώδη ποτά = με-
θυσμένος: *Πάλι πιωμένος γύρισε, ποιος ξέ-
ρει πόσο θα ήπια! πόσιμος -η -ο*: αυτός που
είναι κατάλληλος να πίνεται: ~ νερό. **ποτό** το:
οτιδήποτε πίνεται, ιδίως οινοπνευματώδες:
*Παραγγείλαμε στο μπαρ τα ~ μας. αεριούχα
/οινοπνευματώδη ~. το ρίχνω στο ~*: αρχίζω

να πίνω συχνά και σε μεγάλες ποσότητες οι-
νοπνευματώδη ποτά. **πιτό** το: [λαϊκ.] οινο-
πνευματώδες ποτό και (συνεκδ.) η κατανά-
λωσή του σε μεγάλες ποσότητες. **πότης** ο:
πρόσωπο που πίνει οινοπνευματώδη ποτά σε
μεγάλες ποσότητες ή συχνά.

πιο (επίρρ.): ❶ χρησιμοποιείται για τον σχημα-
τισμό του συγκριτικού και υπερθετικού βαθ-
μού επιθέτων και επιρρημάτων = περισσότε-
ρο: *Γράφει ~ γρήγορα από εμένα. Είναι ο ~
ωραίος της τάξης. ❷* (με ουσ.) δηλώνει ότι κτ
έχει σε μεγαλύτερο βαθμό τα χαρακτηριστικά
του ουσ. που ακολουθεί: *Είναι ~ επαγγελμα-
τίας από σένα. ❸* *σχ. πλέον.*

πιστεύω: ❶ (μτβ.) **α.** θεωρώ κτ σωστό ή αληθι-
νό: *Δεν ~ σε δεισιδαιμονίες και προλήψεις. β.*
*δέχομαι πως κτ λέει κτ σωστό ή την αλήθεια:
Με τόσα ψέματα που της έχει πει, δεν τον ~
πια. ❷* (αμτβ.) είμαι απόλυτα βέβαιος για κτ:
*Όποιος δεν ~ στην επιτυχία της αποστολής,
καλύτερα να μη συμμετάσχει. ❸* (μτβ.) έχω
ορισμένη άποψη, γνώμη για κτ = νομίζω, θε-
ωρώ, κρίνω: *Όποιος ~ ότι αδικήθηκε, ας έρ-
θει να δει το γραπτό του. πιστεύω* το: ❶ το
σύνολο των απόψεων και των αρχών κά-
ποιου: *Φοβάται να υπερασπιστεί τα ~ του. ❷*
ΘΡΗΣΚ Πιστεύω το: το Σύμβολο της Πίστεως.
πίστη η. **πιστευτός -ή -ό**: αυτός που μπορεί
να τον πιστέψει κτ: *Δεν ήταν καθόλου ~ οι
δικαιολογίες του. πιστός -ή -ό*: ❶ αυτός που
διακρίνεται για την αφοσίωσή του ≠ άπιστος:
~ *σύζυγος/φίλος. ❷* αυτός που χαρακτηρίζε-
ται από συνέπεια και σταθερότητα: *Σε όλη
του τη ζωή παρέμεινε ~ στα ιδανικά του. ❸*
αυτός που πιστεύει σε μια θρησκεία: *Κατά
τους βυζαντινούς χρόνους οι ~ χριστιανοί
τηρούσαν αυστηρά τις νηστείες. ❹* (μτφ.) αυ-
τός που χαρακτηρίζεται από απόλυτη ακρί-
βεια: *Έγινε ~ αναπαράσταση της μοιραίας
πτήσης. ~ μετάφραση. πιστά* (επίρρ.).

πίστωση η: ❶ το να δανείζει κτ χρήματα ή να δί-
νει εμπόρευμα χωρίς άμεση πληρωμή: *τραπε-
ζική ~ για αγορά εξοπλισμού ιατρείου. επί πι-
στώσει*: με πίστωση ≠ τοις μετρητοίς. ~ **χρό-
νου**: χρονική παράταση: *Μου ζήτησε μια μι-
κρή ~, μέχρι να βρει τα λεφτά που μου χρω-
στά. ❷* *πληθ.* χρηματικό ποσό που προορίζε-
ται για συγκεκριμένες δαπάνες του κράτους:
*Αυξήθηκαν οι ~ για την παιδεία. πιστώνω
-ομαι*: (μτβ.) ❶ παρέχω πίστωση σε κτ: *Δε σε
~ άλλο, ήδη χρωστάς τις προηγούμενες αγορές
σου. ❷* **ΟΙΚΟΝ** σημειώνω σε λογιστικά βιβλία

ποσό πίστωσης. **πιστωτής** ο, **-ώτρια** η: πρόσωπο που έχει δανείσει χρήματα = δανειστής ≠ οφειλέτης: *Οι πιστωτές του κατέφυγαν στα δικαστήρια για να πάρουν τα χρήματά τους πίσω.* **πιστωτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με πίστωση: ~ *κάρτα/ίδρυμα.* **πιστωτικά** (επίρρ.).

πίσω (επίρρ.): ≠ μπροστά ❶ **α.** στην ή προς την αντίθετη πλευρά από αυτήν που αντικρίζω ή έχω απέναντί μου: *Βρίσκεται ~ από το σπίτι.* **β.** μετά από μένα: *Ερχεται (από) ~ μου.* **γ.** στον τόπο ή στο σημείο από όπου ξεκίνησα: *Γύρισε ~.* (& ως επίθ.) *η ~ πλευρά του βιβλίου* = πισινός, [επίσ.] οπίσθιος. ❷ (και με επανάλ.) στο βάθος, στο τέλος μιας σειράς: *Κάθεται πάντα ~, για να μην τον βλέπει ο δάσκαλος.* (& ως επίθ.) *Καθόταν στο ~ κάθισμα.* ❸ για προηγούμενη χρονική στιγμή = πριν: *Μας γύρισες πολλά χρόνια ~ μ' αυτή την ιστορία.* ❹ για κτ ή κπ που παρουσιάζει καθυστέρηση: *Το ρολόι πάει δέκα λεπτά ~.* *Εξαιτίας της αργωσιάς του ο μαθητής έμεινε ~ στα μαθήματα.*

πισινός -ή -ό: αυτός που είναι πίσω = [επίσ.] οπίσθιος ≠ μπροστινός. **πισινός** ο: το πίσω μέρος της λεκάνης = πισινά, [προφ.] κώλος, [επίσ.] οπίσθια. **πισινά** τα: ❶ πισινός. ❷ τα πίσω πόδια των ζώων.

πλαγιά η: πλευρά βουνού ή λόφου = βουνοπλαγιά ≠ κορυφή, πρόποδες: *απότομη/καταπράσινη ~.*

πλαδαρός -ή -ό: ❶ (για μέλη του ανθρώπινου σώματος) αυτός που είναι μαλακός, κυρ. επειδή είναι αγύμναστος = χαλαρός ≠ σφιχτός: ~ *κοιλιά.* ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνοχής ή έντασης: ~ *ομιλία.* **πλαδαρά** (επίρρ.). **πλαδαρεύω:** (αμτβ.) γίνομαι πλαδαρός. **πλαδαρότητα** η.

πλάθω & [επίσ.] **πλάσσω -ομαι** • αόρ. *έπλασα*, παθ. αόρ. *πλάστηκα*, μππ. *πλασμένος:* (μτβ.) ❶ δίνω μορφή σε μαλακό υλικό: ~ *τσουρέκια/πλαστελίνη.* ❷ (μτφ.) διαμορφώνω τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση και ανάπτυξη των χαρακτηριστικών που αποτελούν την ηθική ή πνευματική συγκρότηση ενός ατόμου: *Μέχρι την ηλικία των 15 ετών περίπου πλάθεται η προσωπικότητα του ατόμου.* = διαπλάθω. ❸ (μτφ.) δημιουργώ με τη φαντασία μου: *Η ιστορία που έπλασε για την απαγωγή του δεν έπεισε τους δικαστές.* **πλάσιμο** το. **πλάστης** ο: ❶ **Πλάστης** ο: ο Θεός ως δημιουργός του σύμπαντος: *ο φιλεύσπλαχνος ~.* ❷ πρόσωπο που δημιουργεί κτ, συνήθως πλάθοντάς το: ~ *πλήλων/κέρων αντικειμένων.* ❸ ξύλινη ρά-

βδος για το άνοιγμα φύλλου ζύμης για πίτες και γλυκά. **πλαστικός¹ -ή -ό:** ❶ (για ύλη) αυτός που σχετίζεται με το πλάσιμο. **πλαστική (χειρουργική):** ΙΑΤΡ κλάδος της χειρουργικής που ειδικεύεται σε επεμβάσεις ανάπλασης ή αντικατάστασης ιστών ή μελών του σώματος, κυρίως για αισθητικούς λόγους, καθώς και η σχετική χειρουργική επέμβαση: *Παρατηρείται αύξηση στις ~ για ανόρθωση στήθους.* ❷ (για τέχνη) αυτός που αναπαριστά τρισδιάστατες μορφές: *Η γλυπτική ανήκει στις ~ τέχνες.* ❸ αυτός που πλάθεται εύκολα = εύπλαστος. **πλαστικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του πλαστικού με τη σημ. 3. ❷ (μτφ.) η δυνατότητα κπ να μετασχηματίζεται, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση κπ άλλου: *Η ~ της ελληνικής γλώσσας έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών παραγώγων λέξεων.* ❸ η ιδιότητα έργου τέχνης να αναπαριστά κτ ρεαλιστικά: ~ *αγάλματος.*

Η σημ. 2 της λ. *πλάστης* απαντά κυρ. ως β' συνθ. σε σύνθετα όπως *αγγειοπλάστης, ζαχαροπλάστης, μυθοπλάστης* κτλ.

πλάι (επίρρ.): ❶ δίπλα: *Προχωρούσαν ~, πιασμένοι απ' το χέρι.* ~ *μου στο θρανίο* *κάθεται η καλύτερή μου φίλη.* ❷ (μτφ.) σε σύγκριση με: ~ *σε σένα* *κανένας άλλος δε μου φαίνεται όμορφος.* **πλάι** το • πληθ. *πλάγια:* μεριά ή επιφάνεια που βρίσκεται στο πλάι άλλης: *στο ~ = πλάγια.* **είμαι/στέκομαι στο ~ κπ:** υποστηρίζω κπ ή του συμπαραστέκομαι. **πλαινός -ή -ό:** αυτός που είναι στο πλάι κπ πράγματος = διπλανός: *το ~ κτίριο/οικόπεδο.* **πλαινός** ο, **-ή** η. **πλαινά** τα: πλαινά μέρη ή πλαινή επιφάνεια ενός πράγματος. **πλάγιος -α -ο:** ❶ αυτός που έχει κλίση = λοξός, πλαγιαστός: ~ *γραμματοσειρά.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται με έμμεσο, ύπουλο ή παράνομο τρόπο ≠ νόμιμος, ευθύς: *Με τις γνωριμίες της και άλλα ~ μέσα βρήκε δουλειά.* ~ **πτώση:** ΓΛΩΣΣ η γενική, η δοτική (για τα αρχαία ελληνικά) και η αιτιατική πτώση. ~ **λόγος:** ΓΛΩΣΣ μορφή λόγου που μεταφέρει τα λόγια ενός ομιλητή ενσωματωμένα γραμματικά στον λόγο αυτού που τα μεταφέρει ≠ ευθύς. **πλάγια** & **πλαγίως** (επίρρ.). **πλαγιάζω** • μππ. *πλαγιασμένος:* ❶ (αμτβ.) πάω στο κρεβάτι για ξεκούραση ή ύπνο = *ξαπλώνω:* *Πλάγιασε γιατί πρέπει να ξυπνήσει νωρίς.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ πλάγιο = γέρονω: *Πλάγιασα το τελευταίο βιβλίο για να*

πίσω
πλάγια
πλάγια → πλάι
πλαγιαζώ → πλάι
πλαγιαστός → πλάι
πλαγιαστός → πλάι
πλάγιος → πλάι
πλαγίως → πλάι
πλαδαρά → πλαδαρός
πλαδαρεύω → πλαδαρός
πλαδαρός
πλαδαρότητα → πλαδαρός
πλάθω
πλάι
πλαινά → πλάι
πλαινή → πλάι
πλαινός → πλάι

πλαίσιο
πλαισίωμα → πλαίσιο
πλαισιώνω → πλαίσιο
πλαισίωση → πλαίσιο
πλάκα
πλακάκι → πλάκα
πλάκωμα → πλακίων
πλακίων
πλακίων
πλανερά → πλάνη¹
πλανερός → πλάνη¹
πλανεύω → πλάνη¹
πλάνη¹
πλάνη²
πλάνητης
πλανητικός → πλάνητης
πλάνιζω → πλάνη²
πλάνισμα → πλάνη²
πλάσιμο → πλάθω
πλάσμα¹
πλάσμα²
πλασματικά → πλάσμα¹
πλασματικός → πλάσμα¹
πλάσσω → πλάθω
Πλάστης → πλάθω
πλάστης → πλάθω
-πλάστης → σχ. πλάθω
πλαστικό
πλαστικοποιώ → -ποιώ
πλαστικός¹ → πλάθω
πλαστικός² → πλαστικό
πλαστικότητα → πλάθω
πλαστογράφιση →
πλαστογραφώ
πλαστογραφία →
πλαστογραφώ
πλαστογράφω
πλαστός
πλαταίνω → πλάτος
πλατεία

μην πέσουν όλα. **πλαγιαστός -ή -ό**: αυτός που γέρνει = λοξός ≠ όρθιος. **πλαγιαστά** (επίρρ.).
πλαίσιο το: ❶ τετράπλευρο σχέδιο ή κατασκευή με ανάλογο σχήμα που περιβάλλει κτ: ~ πόρτας = κάσα. ~ φωτογραφίας = κορνίζα. ❷ (μτφ.) χρονικές, νομικές ή άλλου είδους νοητές προϋποθέσεις που καθορίζουν τη δημιουργία ή την εξέλιξη κατάστασης ή ενέργειας: Το νομικό ~ για την αναγνώριση πτυχίων είναι αυστηρό. **πλαισιώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βρίσκομαι γύρω από κπ ή κτ ως πλαίσιο = περιβάλλω: Ο βωμός του ναού **πλαισιώνεται** από δύο στοές με αγάλματα. ❷ συμπληρώνω με κτ: Κάθε διδακτική ενότητα **πλαισιώνεται** από ασκήσεις. ❸ (μτφ.) συνοδεύω κπ ή ανήκω στους στενούς του συνεργάτες: **Πλασιώνεται** από εξαιρετικά στελέχη που τον βοηθούν στο έργο του. **πλαισίωση** η. **πλαισίωμα** το.
πλάκα η: ❶ πλατύ και λεπτό επίπεδο κομμάτι (συνήθως σκληρού) υλικού: Όλες οι κεραμικές/ξύλινες/μαρμαρίνες ~ είναι χαραγμένες στο χέρι. επικάλυψη στέγης με λίθινες ~. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα πλάκας: ~ σαπουνιού. ❸ (ειδικ.) φύλλο από σχιστόλιθο ή άλλο συμπαγές υλικό που χρησιμοποιείται για την κάλυψη επιφάνειας: ~ δαπέδου/πεζοδρομής. ❹ επίπεδη στέγη ή οροφή κτιρίου χτισμένη με μπετόν: Εργάτης καταπλακώθηκε από ~ σε οικοδομή. ❺ αστείο ή διασκεδαστικό παιχνίδι ή κτ που μας κάνει να γελάμε: Έφτασε η Πρωταπριλιά, είσαι να κάνουμε μια ~ στη μαμά; Αυτή η ψυχαγωγική εκπομπή έχει μεγάλη/πολλή ~. **παθαίνω ~**: νιώθω μεγάλη έκπληξη ή συγκίνηση. **σπάω ~**: διασκεδάζω. της **πλάκας**: χωρίς αξία: Μια ομάδα ~ είναι, που δεν έχει κερδίσει αγώνα ακόμα. ❻ ΓΕΩΛ τμήμα του φλοιού της γης: Η επιφάνεια της γης αποτελείται από πολλές τεκτονικές ~. ❼ ΙΑΤΡ (οδοντική) ~: μαλακό στρώμα που δημιουργείται πάνω στο δόντι από μικρόβια και υπολείμματα τροφών. ❽ [προφ.] ακτινογραφία.
πλακάκι το: μικρή πλάκα που χρησιμοποιείται για την κάλυψη τοίχων ή δαπέδων.
πλακίων -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω ή συντριβώ κπ ή κτ με το βάρος μου: Έπεσε η στέγη του γκαράζ και **πλάκωσε** τα αυτοκίνητα. ❷ (μτφ.) προκαλώ αίσθημα έντονης θλίψης ή δυσαρέσκειας: Από τότε που έφυγε ο γιος της, ένα βάρος της ~ την καρδιά. ❸ [προφ.] παθ. καβγαδίζω και χτυπιέμαι με κπ: **Πλακώθηκαν** για τα μάτια μιας κοπέλας. ~ **κπ στο ξύλο**: χτυπώ, δέρνω κπ σε μεγάλο βαθμό. ❹ [οικ.]

εμφανίζομαι ξαφνικά και απρόσκλητα ή ανεπιθύμητα: ~ τα χιόνια/η αστυνομία. **πλάκωμα** το: ❶ η πίεση που ασκείται επάνω σε κπ ή κτ λόγω βάρους. ❷ (μτφ.) αίσθημα ψυχικής δυσφορίας: ~ στην ψυχή/στο στήθος.
πλάνη¹ η: ❶ λανθασμένη κρίση = σφάλμα: σοβαρή ~ στην έκθεση αυτοψίας της Τροχαίας για το ατύχημα. ❷ ΝΟΜ εσφαλμένη δικαστική απόφαση: νομική/δικαστική ~. ~ σχ. **αλήθεια**. **πλανεύω -ομαι**: [λογот.] (μτβ.) παρασύρω κπ, συνήθως γοητεύοντας ή δαλεάζοντάς τον: Η Κλεοπάτρα **πλάνευε** την καρδιά του ρωμαίου αυτοκράτορα. **πλανερός -ή -ό**: [λογот.] αυτός που πλανεύει ή αποπλανά: **Παρασύρθηκαν** από τα ~ της λόγια. **πλανερά** (επίρρ.).
πλάνη² η: εργαλείο για τη λείανση κυρίως ξύλου = ροκάνι. **πλάνιζω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κτ λείο χρησιμοποιώντας πλάνη² = ροκανίζω.
πλάνισμα το.
πλάνητης ο: ΑΣΤΡΟΝ ετερόφωτο ουράνιο σώμα που κινείται σε τροχιά γύρω από έναν ήλιο.
πλανητικός -ή -ό: αυτός που αναφέρεται ή που ανήκει στους πλανήτες: ~ σύστημα/πληθυσμός.
πλάσμα¹ το: ❶ κάθε έμψυχο ον: Ο αχινός είναι ένα από τα μακροβιότερα πλάσματα της φύσης. ❷ (μτφ.) δημιουργία της φαντασίας: Το παραμύθι μιλούσε για νεράιδες, ξωτικά και άλλα ~. ❸ ον εξαιρετικής ομορφιάς: Τι ~ είναι αυτό! **πλασματικός -ή -ό**: αυτός που δεν υπάρχει ή δεν ισχύει στην πραγματικότητα = υποθετικός, φανταστικός, εικονικός ≠ πραγματικός, αληθινός: ~ κίνδυνος/ανάγκες. **πλασματικά** (επίρρ.).
πλάσμα² το: ΒΙΟΛ η ρευστή ουσία του αίματος.
πλαστικό το: συνθετικό υλικό που μορφοποιείται εύκολα σε κατάλληλες συνθήκες θέρμανσης, πίεσης κτλ.: δοχείο από ~. **πλαστικός² -ή -ό**: αυτός που είναι κατασκευασμένος από πλαστική ύλη: ~ πιάτο. Βάλ' τα σε ~ σακούλες που δε θα σμιστούν. ~ **χρήμα**: η πιστωτική κάρτα.
πλαστογραφώ -ούμαι: (μτβ.) συντάσσω πλαστό έγγραφο ή αντιγράφο παράνομα κτ για προσωπικό όφελος: ~ έργα τέχνης/τραπεζικές επιταγές/υπογραφή. **πλαστογράφιση** η. **πλαστογραφία** η. **πλαστογράφος** ο, η.
πλαστός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει φτιαχτεί ως απομίμηση για να εξαπατήσει: ~ διαβατήριο/χαρτονόμισμα. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι αληθινός ή γνήσιος: ~ κατηγορία/επιχείρημα = ψευδής. ~ χαμόγελο = προσποιητός.
πλατεία η: ❶ ακάλυπτος χώρος σχετικά μεγά-

λης έκτασης συνήθως σε κεντρικό σημείο κατοικημένης περιοχής, για ψυχαγωγία και χαλάρωση: *Το πανηγύρι έγινε στην ~ του χωριού.* ❷ χώρος μπροστά από τη σκηνή θεάτρου ή την οθόνη κινηματογράφου, όπου υπάρχουν καθίσματα για τους θεατές, και (συνεκδ.) οι ίδιοι οι θεατές: *Έχουμε τρεις θέσεις στην ~. Η ~ ξέσπασε σε χειροκροτήματα.*
πλατειάζω: (αμτβ.) χρησιμοποιούω περιττές λέξεις ή εκφράσεις στον λόγο ή στη γραφή: ~ φοβερά, με αποτέλεσμα οι ομιλίες του να είναι κουραστικές. **πλατειασμός** ο: ❶ το να πλατειάζει κτ. ❷ (συνεκδ.) λέξη ή έκφραση της οποίας η χρήση είναι περιττή στον λόγο ή στη γραφή: *Τα κείμενά του είναι γεμάτα από πλατειασμούς.*

Προσοχή: προφέρεται πλα-τει-ά-ζω.

πλάτη η: ❶ το οπίσθιο τμήμα ανθρώπινου σώματος από τον αυχένα ως τη μέση: *Κρύωσε άσχημα και του βάλαμε έμπλαστρο στην ~.* **κάνω πλάτες σε κτ:** καλύπτω κτ για κτ κακό που κάνει. **γυρίζω/γυρνώ την ~ σε κτ:** φέρομαι υποτιμητικά ή αδιάφορα σε κτ ή τον αγνώω επιδεικτικά. **έχω πλάτες:** έχω τη στήριξη ισχυρών προσώπων. ❷ κομμάτι ρούχου που καλύπτει την πλάτη. ❸ ωμοπλάτη ζώου = (για σφαγμένο ζώο) σπάλα. ❹ (μτφ.) το πίσω μέρος καθίσματος όπου μπορεί κτ να ακουμπήσει την πλάτη του: *Έγειρε το κεφάλι του στην ~ της πολυθρόνας και αποκοιμήθηκε.*

πλάτος το: η πιο μικρή από τις δύο διαστάσεις ενός σχήματος (σε αντιδιαστολή με το μήκος) ή η μία από τις τρεις διαστάσεις ενός σώματος (σε αντιδιαστολή με το μήκος και το ύψος): *Ο διάδρομος έχει μήκος 10 και ~ 2 μέτρα.* **πλατύς -ιά -ύ:** ❶ αυτός που έχει μεγάλο πλάτος = φαρδύς ≠ στενός: *Ο νέος δρόμος, με τρεις λωρίδες κυκλοφορίας, είναι άνετος και ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι γενικός, δεν περιορίζεται: ~ κοινό = ευρύς. **πλατιά** (επίρρ.). **πλαταίνω** • αόρ. **πλάτινα:** (μτβ. & αμτβ.) κάνω κτ πλατύ ή γίνομαι πλατύς.

πλατφόρμα η: ❶ χώρος δίπλα σε σιδηροδρομικές γραμμές για την επιβίβαση ή αποβίβαση επιβατών και τη φόρτωση ή εκφόρτωση εμπορευμάτων = αποβάθρα. ❷ επίπεδη κατασκευή πάνω από την επιφάνεια του εδάφους ή της θάλασσας = εξέδρα: *Είχε στηθεί μία τεράστια ~ όπου έπαιζε η ορχήστρα.* ❸ (μτφ.) πολιτικό πρόγραμμα κόμματος, κεντρική ιδεολογική

γραμμή: *Η ιδρυτική διακήρυξη παρουσιάζει την ιδεολογική ~ μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης με κοινωνικό πρόσωπο.* ❹ ΠΛΗΡΟΦ υλικό ή λογισμικό υπολογιστή που καθορίζει βασικές λειτουργίες, επιτρέποντας την εφαρμογή άλλου λογισμικού.

πλέγμα το: ❶ κατασκευή από πλαστικό, νήματα κτλ. πλεγμένα μεταξύ τους, που θυμίζει δίχτυ: *Τοποθετήθηκε ειδικό συρμάτινο ~, για να συγκρατεί τα χρώματα και τις πέτρες.* ❷ οτιδήποτε μοιάζει με δίχτυ: *Οι αρτηρίες του νευρικού συστήματος σχηματίζουν ένα εκτεταμένο ~ στη βάση της καρδιάς.* ❸ (μτφ.) σύνολο συνδεδεμένων και αλληλοϋποστηριζόμενων προσώπων, πραγμάτων κτλ.: ~ συμφερόντων επιδιώκει την εξόντωσή μας.

πλειάδα η: ❶ μεγάλος ή ικανός αριθμός συνήθως σπουδαίων προσώπων, έργων κτλ.: *Στην παράσταση συμμετέχει ~ γνωστών ηθοποιών.* ❷ **Πλειάδες** οι: **α.** ΜΥΘΟΙ οι επτά κόρες του Άτλαντα. **β.** ΑΣΤΡΟΝ ο ομώνυμος αστερισμός.

Η λ. πλειάδα προέρχεται από την ΑΕ Πλειάς, αιτ. -άδα «Πούλια». Η σημ. 1 προέκυψε ως σημδ. από το γαλλ. *pléiade*, τον χαρακτηρισμό ομάδας επτά Γάλλων ποιητών της Αναγέννησης, και αυτό κατ' αναλογία προς την ονομασία ομάδας επτά Αλεξανδρινών τραγικών ποιητών.

πλειονότητα η: το μεγαλύτερο μέρος συνόλου: *Οι άνεργοι, στην ~ τους, είναι γυναίκες.* ❷ σχ. **πλειοψηφώ.**

πλειοψηφώ: (αμτβ.) παίρνω τις περισσότερες ψήφους σε ψηφοφορία ≠ μειοψηφώ. **πλειοψηφία** η: ≠ μειοψηφία ❶ το σύνολο των περισσότερων ψήφων ή ψηφοφόρων σε ψηφοφορία: *συντριπτική/μικρή/οριακή ~.* ❷ η παράταξη που πλειοψηφεί: *Αυτός πάντα είναι με την ~, όποια κι αν είναι αυτή!* **πλειοψηφικός -ή -ό. πλειοψηφικά** (επίρρ.).

Προσοχή: οι λέξεις πλειονότητα και πλειοψηφία έχουν κοινό πυρήνα σημασίας («το μεγαλύτερο μέρος συνόλου»), ωστόσο, η λ. πλειοψηφία αφορά κανονικά σε διαδικασία ψηφοφορίας και έχει πάντα σχέση με ποσοστά. Και οι δύο παράγονται από το επίθ. *πλε(ί)ων/(γεν.) πλε(ί)ονος* «περισσότερος», συγκρ. του επιθ. *πολύς*. Ο κανονικός σχηματισμός, επομένως, είναι πλειονοψηφία. Επικράτησε, ωστόσο, ο ευκολότερος στη χρήση τ. πλειοψηφία.

πλειστηριασμός ο: διαδικασία πώλησης περι-

πλατειάζω
πλατειασμός → πλατειάζω
πλάτη
πλατιά → πλάτος
πλάτος
*πλατυάζω → πλατειάζω
πλατύς → πλάτος
πλατφόρμα
πλέγμα
πλειάδα
Πλειάδες → πλειάδα
πλειονότητα
*πλειονοψηφία → σχ.
πλειοψηφώ
πλειοψηφία → πλειοψηφώ
πλειοψηφικά → πλειοψηφώ
πλειοψηφικός → πλειοψηφώ
πλειοψηφώ
πλειστηριασμός

πλείστος
πλευράπλείστος
πλεκτάνη
πλεκτό → πλέκω
πλεκτός → πλέκω
πλέκω
πλένω
πλέξη → πλέκω
πλέξιμο → πλέκω
πλέονπλεονάζω
πλεονασμα → πλεονάζω
πλεονασμός → πλεονάζω
πλεοναστικά → πλεονάζω
πλεοναστικός → πλεονάζω
πλεοναστικώς → πλεονάζω
πλεονέκτημα
πλεονέκτης
πλεονεκτικός → πλεονέκτη-μα
πλεονέκτηρια → πλεονέκτης
πλεονεκτώ → πλεονέκτημα
πλεονεξία → πλεονέκτης
πλεονέχτρα → πλεονέκτης
πλευρά
πλευρίζω → πλευρά
πλευριάζω → πλευρά
πλευρικός → πλευρά
πλευρισμα → πλευρά
πλευρό → πλευρά

ουσιακού στοιχείου στην υψηλότερη τιμή που προτείνει αγοραστής, συνήθως λόγω χρεών του ιδιοκτήτη: *Η τράπεζα βγάξει σε ~ ακίνητα οφειλετών.*

πλείστος -η -ο: [επίσ.] πάρα πολύς ως προς τον αριθμό ή την ποσότητα: *Οι πλείστες των περιπτώσεων αντιμετωπίζονται με επιτυχία. κατά το πλείστον/ως επί το πλείστον:* στο μεγαλύτερο μέρος: *Οι τοίχοι των δωματίων είναι ~ επενδεδυμένοι.*

Από το ΑΕ *πλείστος*, υπερθ. του *πολύς*.

πλεκτάνη η: ύπουλο σχέδιο ή σύνολο ενεργειών που αποσκοπούν στην εξαπάτηση: *Έστησε ολόκληρη ~ για να ανέλθει επαγγελματικά.*

πλέκω -ομαι αόρ. έπλεξα, μππ. πλεγμένος: ❶ (μτβ.) κατασκευάζω κτ με ευλύγιστα υλικά, όπως κλωστές, τρίχες, κλαδιά κτλ., τα οποία μπλέκονται ή ενώνονται με συγκεκριμένη τεχνική: ~ *καλάθι/στεφάνι/πουλόβερο/κοτσίδα.*

❷ (για χέρια) τα ενώνω, βάζοντας τα δάχτυλα του ενός χεριού ανάμεσα στα δάχτυλα του άλλου. ❸ (μτφ.) φτιάχνω ή δημιουργώ κτ: *Το ειδύλλιο δεν άργησε να πλεχτεί ανάμεσά τους. ~ το εγκώμιο κάποιου:* μιλώ με πολύ επαινετικά λόγια για κπ. **πλέξιμο** το. **πλέξη η:** τρόπος πλεξίματος. **πλεκτός & πλεχτός -ή -ό.** **πλεκτό & πλεχτό** το: ❶ πλεκτό ρούχο, συνήθ. εξωτερικό. ❷ αυτό που πλέκει κπ: *Πότε πια θα τελειώσεις το ~ σου;*

πλένω -ομαι • αόρ. έπλυνα, παθ. αόρ. πλύθηκα, μππ. πλυμένος: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) καθαρίζω κτ με νερό και, συνήθως, με σαπούνι ή απορρυπαντικό: ~ *τα χέρια/τα ρούχα/τα πιάτα /το αυτοκίνητο.* ~ *από χτες κι ακόμη να τελειώσω!* ❷ παθ. καθαρίζω το σώμα μου ή μέλος του σώματός μου: *Πάω να πλυθώ, να φύγει από πάνω μου η σκόνη.* **πλύση η.** **πλύσιμο** το. **πλυντήριο** το: ❶ ηλεκτρική συσκευή που χρησιμοποιεί για να πλένουμε ρούχα ή πιάτα, καθώς και αυτά που πλένονται: ~ *πιάτων/ρούχων.* Άπλωσε το ~. *Βάζω ~.* ❷ ειδικός χώρος με μηχανήματα για το πλύσιμο ρούχων ή αυτοκινήτων, καθώς και το αντίστοιχο κατάστημα.

πλέον (επίρρ.): [επίσ.] ❶ για κτ που έχει πάψει να υπάρχει ή να γίνεται = *πια:* *Δε θέλει ~ να εργάζεται εδώ.* ❷ από αυτή τη χρονική στιγμή και μετά = *πια:* ~, *θα είναι μαζί μας κάθε μέρα.* ❸ για δήλωση έντονης δυσαρέσκειας, απογοήτευσης κτλ. = *πια:* *Δεν αντέχω άλλο ~!* ❹ για τον σχηματισμό του συγκριτικού και υπερθετικού

βαθμού επιθέτων = *πιο*, περισσότερο: *Είναι η ~ αποδοτική επένδυση των χρημάτων σας.*

Από το ΑΕ *πλέον* (ουδ. συγκρ. του *πολύς*), από όπου και οι λ. *πια* (πλέα, πληθ. του *πλέον*) και *πιο* (από το μσν. *πλιο*).

πλεονάζω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] είμαι πολύς ή περισσότερος από ό,τι χρειάζεται: *Αναμένονται απολύσεις του προσωπικού που ~.* **πλεονασμα** το: αυτό που περισσεύει, που είναι περισσότερο από αυτό που χρειάζεται ≠ έλλειμμα: ~ *ισοζυγίου πληρωμών/παραγωγής.* **πλεονασμός** ο: ΓΛΩΣΣ η χρήση στον λόγο περισσότερων λέξεων από όσες χρειάζονται για να εκφράσουμε μια έννοια. **πλεοναστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αποτελεί πλεονασμό ≠ ελλειπτικός: ~ *διατύπωση.* ❷ αυτός που παρουσιάζει πλεονασμα ≠ ελλειμματικός: ~ *προϊπολογισμός.* **πλεοναστικά & -ώς** (επίρρ.).

Από το θέμα *πλέον* του επιθ. *πλε(ί)ων*.

πλεονέκτημα το: ≠ μειονέκτημα ❶ κατάσταση ή ιδιότητα που αποφέρει σε κπ όφελος ή τον φέρνει σε ευνοϊκή θέση έναντι άλλων: *Η ομάδα μας είχε το ~ ότι έπαιζε εντός έδρας.* ❷ ηθικό ή υλικό όφελος ή κέρδος: *Η μετακίνηση με ποδήλατο έχει το ~ ότι γυμνάζομαι κιάλας.* **πλεονεκτώ** (αμτβ.). **πλεονεκτικός -ή -ό.** ~ *σχ. πλεονέκτης.*

πλεονέκτης ο, -έκτηρια & [λαϊκ.] -έχτρα η: πρόσωπο που θέλει να έχει όσο το δυνατόν περισσότερα ≠ ολιγαρκής: *Είναι ~, δεν αφήνει τίποτε για κανέναν άλλον.* **πλεονεξία η.**

Οι λ. *πλεονέκτημα* και *πλεονέκτης* παράγονται από τα *πλέον* + *-έκτης* (από το ρ. *έχω*) «αυτός που έχει περισσότερα».

πλευρά η: ❶ το πλαϊνό μέρος επιφάνειας, αντικείμενου, σώματος κτλ.: *Στη μια ~ του προϊόντος αναγράφεται η ημερομηνία λήξης του.* = όψη. *Η είσοδος βρίσκεται στη δυτική ~ του κτιρίου.* ❷ ΓΕΩΜ **α.** ευθεία γραμμή γεωμετρικού σχήματος: *Το τρίγωνο έχει τρεις ~.* **β.** επίπεδη επιφάνεια στερεού σώματος = έδρα: *η επίπεδη ~ του κώνου.* ❸ ΑΝΑΤ καθένα από τα επιμήκη και καμπύλα οστά που σχηματίζουν τη θωρακική κοιλότητα = [οικ.] *πλευρό*, [λαϊκ.] *παῖδι.* ❹ ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται ή γίνεται αντιληπτό κτ = όψη: η

κομική ~ της υπόθεσης. **από πλευράς**: όσον αφορά, σχετικά με: *Από οικονομικής πλευράς δεν πάμε καλά.* ❸ (μτφ.) πρόσωπο ή ομάδα με συγκεκριμένο ρόλο ή λειτουργία και που αντιδιαστέλλεται προς άλλους: *Η πρόταση διατυπώθηκε από την ελληνική ~.* **πλευρό το**: ❶ πλευρά (σημ. 3): *Έσπασε τρία ~ πέφτοντας.* ❷ το πλαϊνό μέρος του σώματος ανθρώπων ή ζώων. **στο ~ κπ**: κοντά σε κπ για να τον βοηθήσω ή να τον υποστηρίξω. **πλευρίζω -ομαι**: ❶ (μτβ. & αμτβ., για πλοίο) αράζω δίπλα σε άλλο πλοίο ή με την πλευρά στην προκυμαία. ❷ (μτβ.) πλησιάζω κπ, κυρίως με ύποπτο τρόπο ή για ύποπτο λόγο. **πλευρισματο. πλευρικός -ή -ό. πλευρικά** (επίρρ.).

πλέω • πρτ. *έπλεα*, αόρ. *έπλευσα*: (αμτβ.) ❶ κινούμαι, ταξιδεύω σε θάλασσα, λίμνη κτλ.: *Το σκάφος πήρε διαταγή να πλεύσει στο Αιγαίο. ~ σε πελάγη ευτυχίας*: είμαι πολύ ευτυχισμένος. ❷ (μτφ., για ρούχα) είμαι υπερβολικά φαρδύς για κπ: *Αδυνάτισες πολύ, η φούστα ~ πάνω σου.* **πλεύση** η: πορεία πλοίου. **πλωτός -ή -ό**: ❶ αυτός που πλέει: *πλοίο που λειτουργεί ως ~ νοσοκομείο.* ❷ αυτός πάνω στον οποίο μπορούμε να πλεύσουμε: ~ *ποτάμι.*

πληγή η: ❶ διακοπή της συνέχειας του δέρματος ή των ιστών του σώματος ανθρώπου ή ζώου (από τραυματισμό, χτύπημα κτλ.) = τραύμα. ❷ (μτφ.) συμφορά, έντονο πρόβλημα: *Η ανεργία αποτελεί ~ για την κοινωνία!* **πληγώνω -ομαι** • αόρ. *πλήγωσα*, μππ. *πληγωμένος*: (μτβ.) ❶ προκαλώ πληγή σε κπ = τραυματίζω, λαβώνω: *Πληγώθηκε στο πόδι από σφαίρα.* ❷ (μτφ.) προκαλώ ψυχικό πόνο σε κπ = πικραίνω: *Την πλήγωσες, που έδειξες τόση αδιαφορία!* **πληγιάζω -ομαι** • αόρ. *πλήγιασα*, μππ. *πληγιασμένος*: ❶ (μτβ.) προκαλώ πληγές σε κπ: *Τα αγκάθια πλήγιασαν τα πόδια μου.* ❷ (αμτβ.) γεμίζω πληγές: *Πλήγιασαν τα πόδια της από τα αγκάθια.* ❧ *σχ. πλήττω*².

πλήθος το: ❶ *συνήθ. εν. (+ γεν.)* μεγάλος αριθμός προσώπων ή πραγμάτων: ~ *κόσμον τον αποθέωσε.* ~ *δημοσιευμάτων/μελετών.* ❷ *πολύς κόσμος, συχνά και υποτιμητικά*: *Ήθελε να είναι μοναδικός, να ξεχωρίζει από το ~.* *Τα πλήθη τον επευφημούσαν.* **πληθαίνω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) αυξάνω σε αριθμό, ποσότητα κτλ. ≠ λιγοστεύω, ελαττώνομαι.

πληθυντικός (αριθμός) ο: ΓΛΩΣΣ οι τύποι κλιτών λέξεων που χρησιμοποιούμε για να αναφερθούμε σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα, πράγματα κτλ.

πληθυσμός ο: ❶ το σύνολο των ανθρώπων, ζώων ή φυτών που ζουν σε μια περιοχή σε δεδομένη στιγμή: *Ο συνολικός ~ της γης είναι 6,2 δις.* *Η καταστροφή του θαλάσσιου ~ οδηγεί σε διατάραξη του οικοσυστήματος.* ❷ σύνολο ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά: *αστικός/αγροτικός/μαθητικός/γυναικείος ~.* **πληθυσμακός -ή -ό. πληθυσμακά** (επίρρ.).

πληθώρα η: υπερβολικά μεγάλος αριθμός ομοειδών πραγμάτων: ~ *δημοσιευμάτων/εκδηλώσεων.* **πληθωρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι μεγάλος σε διαστάσεις ή όγκο: *γυναίκα με ~ καμπύλες.* ❷ αυτός που υπάρχει σε μεγάλο αριθμό, βαθμό ή ποσότητα: ~ *ταλέντο/φαντασία.* ❸ (για πρόσ.) αυτός που εξωτερικεύεται με έντονο τρόπο, είναι κεφάτος και εκδηλωτικός, καθώς και η αντίστοιχη συμπεριφορά: ~ *χαρκτηράς/γέλιο.* **πληθωρικά** (επίρρ.).

πληθωρισμός ο: οικον οικονομικό μέγεθος που δείχνει την τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου τιμών. **πληθωριστικός -ή -ό. πληθωριστικά** (επίρρ.).

πλήκτρο το: κινητό κομμάτι (σε γραφομηχανή, πιάνο κτλ.) το οποίο πιέζουμε με τα δάχτυλα για να επιτελέσει ορισμένη λειτουργία: *Πατήστε το ~ enter για αποθήκευση του αρχείου.* **πληκτρολόγιο** το: τμήμα συσκευής, μουσικού οργάνου ή αυτόνομο εξάρτημα με πλήκτρα: ~ *υπολογιστή/κινητού τηλεφώνου.* **πληκτρολόγιο -ού -ομαι**: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) χρησιμοποιού συσκευή με πλήκτρα: ~ *ένα κείμενο στον υπολογιστή.* *Ξέρεις να ~ γρήγορα;* **πληκτρολόγηση** η.

πλημμύρα η: ❶ φαινόμενο κατά το οποίο κπ περιοχή καλύπτεται προσωρινά από πολύ νερό, συνήθως από ξεχείλισμα υδάτινου όγκου: *Η στάθμη του ποταμού έχει ανεβεί, προκαλώντας πλημμύρες στις γύρω εκτάσεις.* ❷ (μτφ.) κάλυψη επιφάνειας με πολύ νερό: *Χάλασε το πλυντήριο και έγινε ~ στο μπάνιο.* ❸ (μτφ.) υπερβολικά μεγάλη ποσότητα: ~ *υποσχέσεων ενόψει των εκλογών.* **πλημμυρίζω** (αμτβ. & μτβ.): *Η κουζίνα πλημμύρισε. Ο ποταμός πλημμύρισε την πεδιάδα.* (μτφ.) *Η καρδιά μου ~ από χαρά.* **πλημμύρισμα** το.

πλήν (πρόθ.): χρησιμοποιείται για να αναφέρουμε τον αριθμό που αφαιρούμε από κπ άλλο = *μείον ≠ συν*: *Δέκα ~ τρία ίσον επτά.* ❧ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **πλήν** το: ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της αφαίρεσης. ❷ σημείο που κρίνεται αρνητικό για μια κατάσταση = *μειονέκτημα*, *μείον ≠ συν*: *Μετράει τα ~ και τα συν πριν αποφασίσει.*

πλεύση → πλέω
πλεχτό → πλέκω
πλεχτός → πλέκω
πλέω
πληγείς → πλήττω¹
πληγή
πληγιάζω → πληγή
πλήγμα → πλήττω²
πληγώνω → πληγή
πληθαίνω → πλήθος
πλήθος
πληθυντικός
πληθυσμακά → πληθυσμός
πληθυσμακός → πληθυσμός
πληθυσμός
πληθώρα
πληθωρικά → πληθώρα
πληθωρικός → πληθώρα
πληθωρισμός
πληθωριστικά → πληθωρισμός
πληθωριστικός → πληθωριστικός
πληθωρισμός
πληκτικά → πλήττω¹
πληκτικός → πλήττω¹
πλήκτρο
πληκτρολόγηση → πλήκτρο
πληκτρολόγιο → πλήκτρο
πληκτρολόγιο → πλήκτρο
πλημμύρα
πλημμυρίζω → πλημμύρα
πλημμύρισμα → πλημμύρα
*πλημμύρα → πλημμύρα
πλήν
πλήξη → πλήττω¹

πλήρης
πνεύμα

πλήρης
πληρότητα → πλήρης
πληροφόρηση → πληροφορώ
πληροφορία → πληροφορώ
πληροφοριακά → πληροφορώ
πληροφοριακός →
πληροφορώ
πληροφορική
πληροφορικός → πληροφορι-
κή
πληροφορώ
πληρώ
πληρωμή → πληρώνω
πληρώνω
πλήρως → πλήρης
πληρωτέος → πληρώνω
πλησιάζω
πλησίασμα → πλησιάζω
πλησιέστερα → πλησίον
πλησιέστερος → πλησίον
πλησίον
πλήττω¹
πλήττω²
πλοίο
πλοκή
πλούσια → πλούτος
πλούσιος → πλούτος
πλούτη → πλούτος
πλουτίζω → πλούτος
πλούτος
πλουτώνιο
πλύθρα → πλένω
πλυμένος → πλένω
πλυντήριο → πλένω
πλύση → πλένω
πλύσιμο → πλένω
πλώρη
πλωτός → πλέω
πνεύμα
πνευματικά → πνεύμα
πνευματικός → πνεύμα
πνευματώδης → πνεύμα

πλήρης -ης -ες: ❶ αυτός που είναι τέλειος, σε απόλυτο πλήρη βαθμό ή μέγεθος: *Πρέπει να γράψετε την ~ διεύθυνση.* ❷ αυτός που έχει γεμίσει εντελώς = γεμάτος ≠ κενός, άδειος: *Δυστυχώς, δεν υπάρχουν άλλα δωμάτια, το ξενοδοχείο είναι ~.* ❸ αυτός που περιέχει κτ, συνήθως σε μεγάλο βαθμό ή έκταση: *Το γάλα είναι τροφή ~ σε θρεπτικά στοιχεία.* ❧ *σχ. αγενής. πλήρως* (επίρρ.). **πληρότητα** η.

πληροφορική η: επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με την επεξεργασία δεδομένων σε ψηφιακή μορφή μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών. **πληροφορικός** ο, η: άτομο που έχει σπουδάσει ή /και ασχολείται με την πληροφορική.

πληροφορό -ούμαι: (μτβ.) μεταφέρω είδηση ή μήνυμα, ή μεταβιβάζω κτ γνώση: *Πληροφορηθήκαμε το γεγονός από τα τηλεοπτικά μέσα. Είναι πάντα καλά πληροφορημένοι για την επικαιρότητα.* **πληροφόρηση** η. **πληροφορία** η. **πληροφοριακός -ή -ό. πληροφοριακά** (επίρρ.).

πληρώ • μόνο ενστ. **πληρώς** & **πρτ. πληρούσα:** (μτβ.) ικανοποιώ προϋποθέσεις: *Για να είναι επιλέξιμοι οι υποψήφιοι, πρέπει να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις.*

πληρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καταβάλλω ποσό (για αγορά αγαθού, υπηρεσίας κτλ.): *Πλήρωσα 100 ευρώ για τα παπούτσια. Δώσε μου χρήματα να πληρώσω τον γιατρό!* ❷ δίνω σε κτ χρήματα για να εξασφαλίσω τη σιωπή του ή τη συνδρομή του σε κτ = δωροδοκώ, εξαγοράζω: *Του ζήτησε να τον πληρώσει για να μη μιλήσει.* ❸ (μτφ.) ανταποδίδω σε κτ αυτό που μου έκανε: *Το καλό/κακό που μου 'κανες, ο Θεός να σου το πληρώσει!* ❹ (μτφ.) υφίσταμαι τις αρνητικές συνέπειες πράξης μου: *Η Ισπανία πλήρωσε για τη συμμετοχή της στον πόλεμο του Ιράκ. ~ (κτ) ακριβά:* αποκτώ ή πετυχαίνω κτ με μεγάλο κόστος: *Πλήρωσε την επιτυχία του πολύ ακριβά. ~ τα σπασμένα/τη νύφη:* υφίσταμαι τις επιπτώσεις πράξης για την οποία δεν έχω ευθύνη. ~ **κπ με το ίδιο νόμισμα:** ανταποδίδω σε κτ συνήθως κακό.

πληρωμή η. **πληρωτέος -α -ο.**
πλησιάζω -ομαι: = προσεγγίζω ❶ (μτβ. & με παρ. αντκ.) έρχομαι κοντά σε κτ ή κτ: *Την πλησίασε για να τη χαιρετήσει.* ❷ (αμτβ.) έρχομαι κοντά σε κτ τόπο ≠ απομακρύνομαι, ξεμακραίνω: *Το τρένο ~ στον σταθμό.* **πλησίασμα** το [οικ.].

πλησίον (επίρρ.) • συγκρ. **πλησιέστερα:** [επίσ.] (+ γεν.) σε σχετικά μικρή απόσταση = κοντά

≠ μακριά: ~ του σταθμού. **πλησίον ο** • άκλ.: πρόσωπο που βρίσκεται κοντά μας, ο συνάνθρωπος: *Πρέπει να βοηθούμε τον ~.* **πλησιέστερος -η -ο:** αυτός που βρίσκεται πιο κοντά σε κτ ή κτ: *Πού είναι το ~ νοσοκομείο;*

πλήττω¹ • αόρ. **έπληξα:** (αμτβ.) νιώθω ανία, δεν έχω κτ ενδιαφέρον να κάνω: *Δεν είχε παρέα και έπληττε θανάσιμα.* **πλήξη** η = ανία. **πληκτικός -ή -ό** = ανιαρός. **πληκτικά** (επίρρ.).

πλήττω² -ομαι • αόρ. **έπληξα,** παθ. αόρ. [επίσ.] **επλήγη:** (μτβ.) προκαλώ σε κτ ζημιές ή βλάβες: *Πολλές αγροτικές περιοχές επλήγησαν από τις πλημμύρες.* **πληγείς -είσα -έν** (μπα. ως επίθ.): αυτός που έχει πληγεί: *Στάλθηκαν ενισχύσεις στις πληγείσες περιοχές.* **πλήγμα** το: ❶ βίαιο χτύπημα. ❷ (μτφ.) κτ που έχει έντονα αρνητική επίπτωση: *Η άρνησή του να μας βοηθήσει ήταν το τελειωτικό ~.*

Οι λ. **πλήγμα** και **πληγή** προέρχονται από το ΑΕ ρ. **πλήττω** «χτυπώ». Η λ. **πλήγμα** εστιάζει στον έντονο και βίαιο χαρακτήρα του χτυπήματος, ενώ η λ. **πληγή** στο αποτέλεσμα του χτυπήματος.

πλοίο το: σκάφος που χρησιμοποιείται για τη θαλάσσια μεταφορά ανθρώπων ή αντικειμένων = καράβι: *επιβατηγό/φορτηγό/εμπορικό/πολεμικό ~.* ~ της γραμμής. **πλοίαρχος** ο, η: ο κυβερνήτης του πλοίου.

πλοκή η: υπόθεση ή τρόπος εξέλιξης έργου λογοτεχνικού, κινηματογραφικού ή θεατρικού: *Ο συγγραφέας μεταφέρει την ~ του έργου στη σύγχρονη Γαλλία.*

πλούτος ο • πληθ. **τα πλούτη:** ❶ σύνολο οικονομικών αγαθών που κατέχει κτ ≠ φτώχεια: *Απέκτησε δόξα και πλούτη.* ❷ (μτφ.) ύπαρξη ή παρουσία κτ στοιχείου σε αφθονία: *ορυκτός/λεκτικός ~.* **πλουτίζω** • αόρ. **πλούτισα:** ❶ (αμτβ.) αποκτώ πλούτη: *Πλούτισε με παράνομο τρόπο.* ❷ (μτβ.) προσθέτω νέα αντικείμενα ή στοιχεία σε κτ = εμπλουτίζω: *Συνεχώς ~ τη βιβλιοθήκη του με νέα βιβλία.* **πλούσιος -α -ο:** αυτός που έχει μεγάλο πλούτο ή υπάχει σε αφθονία ≠ φτωχός. **πλούσια** (επίρρ.).

πλουτώνιο το: χημ. γημικό ραδιενεργό στοιχείο που χρησιμοποιείται σε πυρηνικούς αντιδραστήρες για την παραγωγή ενέργειας και για την κατασκευή πυρηνικών όπλων.

πλώρη η: το μπροστινό μέρος ενός πλοίου ≠ πρύμνη.

πνεύμα το: ❶ η άυλη διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης που περιλαμβάνει τον νου: *οι ανά-*

γκες του σώματος και του πνεύματος. Θανμάζω τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πνεύματος. ❷ ο άνθρωπος και οι νοητικές του ικανότητες, η ευφυΐα, το χιούμορ: *ανήσυχο ~*. ❸ κάθε άυλη, υπερφυσική οντότητα: *Τα πνεύματα των προγόνων μας ας μας προστατεύουν!* ❹ α. η πνευματική κατάσταση ή τα γενικά χαρακτηριστικά μιας εποχής = τάση, νοοτροπία: *Το βιβλίο αποδίδει πιστά το ~ της εποχής*. β. (μτφ.) η γενική διάθεση ή ατμόσφαιρα που επικρατεί κάπου: *Από την πρώτη μέρα μπήκε στο ~ της δουλειάς*. ❺ το βαθύτερο νόημα, η ουσία: *το γράμμα και το ~ του νόμου*. ❻ ΓΛΩΣΣΗ σημάδι του γραπτού λόγου που γραφόταν πάνω από το αρχικό φωνήεν μιας λέξης (στο πολυτονικό σύστημα): *Τα πνεύματα είναι δύο, η ψιλή και η δασεία. πνευματικός -ή -ό. πνευματικά* (επίρρ.). *πνευματικός* ο: ιερέας που εξομολογεί. *πνευματώδης -ης -ες*: αυτός που είναι ευστροφος, ευφυής, με χιούμορ: *~ συζητητής/ομιλητής*. ∞ σχ. *αγενής*.

πνεύμονας ο & [οικ.] **πνευμόνι** το: ❶ ΑΝΑΤ καθένα από τα δύο κύρια αναπνευστικά όργανα που βρίσκονται στη θωρακική κοιλότητα ανθρώπων και σπονδυλωτών ζώων. ❷ (μτφ.) πηγή καθαρού αέρα: *~ πρασίνου*. **πνευμονικός -ή -ό. πνευμονία** η: ΙΑΤΡ σοβαρή ασθένεια των πνευμόνων.

πνέω • αόρ. *έπνευσα*: (αμτβ., για άνεμο) φυσώ: *~ ισχυροί άνεμοι*. *~ (τα) μένεα*: είμαι πολύ οργισμένος. **πνοή** η: ❶ το φύσημα του αέρα: *Μόλις άνοιξα το παράθυρο, ένιωσα μια ευχάριστη ~ αέρα*. ❷ αναπνοή: *μέχρι την τελευταία του ~*. ❸ (μτφ.) δύναμη που εμπνέει: *έργο μακράς πνοής*.

πνίγω -ομαι • μπ. *πνιγμένος*: ❶ (μτβ.) α. θανατώνω κτ εμποδίζοντάς του την αναπνοή ή βυθίζοντάς τον σε νερό: *Του έφραξε το στόμα και τη μύτη με ένα πανί και τον έπνιξε*. β. προκαλώ σε κτ δυσκολία στην αναπνοή ή βήχα: *Μου μπήκε όλη η σκόνη στη μύτη και με έπνιξε*. *Πνίγηκε από ένα ψίχουλο που του στάθηκε στον λαιμό*. ❷ (μτφ., μτβ.) εμποδίζω κτ να εκδηλωθεί ή να αναπτυχθεί: *Ο κισσός έπνιξε το δέντρο*. *~ τα συναισθήματά μου*. ❸ (μτφ., μτβ.) γεμίζω κτ σε υπερβολικό βαθμό: *Με πνίγει το δίκιο*. ❹ *παθ. α.* πεθαίνω από ασφυξία, κυρίως από βύθιση σε νερό: *Πνίγηκαν όλοι οι επιβάτες του μοιραίου πλοίου*. β. (μτφ.) δεν έχω καθόλου ελεύθερο χρόνο: *Δεν μπορώ να έρθω, ~!* **πνιγμός** ο: θάνατος από ασφυξία, κυρίως με βύθιση στο νερό. **πνίξιμο** το: το να

πνίξει κανείς κτ ή κτ: *Η βάρκα βούλιαξε, αλλά ευτυχώς γλιτώσαμε το ~!* (μτφ.) *~ συναισθημάτων*.

ποδήλατο το: όχημα με δύο συνήθως ρόδες και πεντάλια, που κινείται με τη δύναμη των ποδιών: *Τα παιδιά έκαναν ~ στην πλατεία*. **κάνω κάποιου τη ζωή ~**: βασανίζω κτ, του κάνω τη ζωή δύσκολη. **ποδηλατικός -ή -ό. ποδηλάτης** ο, **-ισσα & -τρια** η. **ποδηλατιστής** ο, **-ίστρια** η. **ποδηλασία** η.

πόδι το: ❶ καθένα από τα άκρα του σώματος ανθρώπου ή ζώου, με τα οποία περπατά. **πατάω ~**: εναντιώνομαι σε κτ κάνοντας αυτό που θέλω. ❷ (μτφ.) τμήμα επίπλου, που χρησιμοποιείται για στήριξη στο πάτωμα: *~ καρέκλας/κρεβατιού*.

ποδιά η: ❶ ρούχο, το οποίο φοράει κτ μπροστά του, για να μη λερωθεί όταν μαγειρεύει ή όταν κάνει κτ άλλη εργασία. ❷ είδος ρόμπας που φοριέται ως στολή από γιατρούς, νοσοκόμους κτλ. κατά την εργασία τους.

ποδοπατώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) πατάω με δύναμη κτ ή κτ που βρίσκεται στο έδαφος, προκαλώντας του φθορά: *Πέταξε κάτω τα βιβλία και τα ποδοπατούσε με μανία*. **ποδοπάτημα** το.

ποδόσφαιρο το: ομαδικό άθλημα με μπάλα, στο οποίο καθεμία από τις δύο αντίπαλες ομάδες προσπαθεί να κερδίσει ρίχνοντας την μπάλα στο τέρμα της άλλης: *επαγγελματικό/ερασιτεχνικό ~*. **ποδοσφαιρικός -ή -ό. ποδοσφαιρικός** (επίρρ.). **ποδοσφαιριστής** ο, **-ίστρια** η.

πόζα η: ❶ φροντισμένη στάση του σώματος, που παίρνει κτ όταν πρόκειται να φωτογραφηθεί ή να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο ζωγράφου ή γλύπτη: *Τη φωτογράφησε σε πόζες κινηματογραφικών ινδαλμάτων*. ❷ (μτφ.) προσποιητά σοβαρό ύφος: *Μας κοιτούσε με ~, λες και ήταν κάποια*. **ποζάτος -η -ο. ποζάρω** (αμτβ.).

Από το ιταλ. *rosa* (από τη σημ. «σταμάτημα στην κίνηση», πρβ. ελλ. «στάση» για φωτογραφία), αυτό από το λατ. *pausa*, και αυτό από το ΑΕ *παύσις*.

πόθος ο: ❶ έντονη επιθυμία για κτ: *Εκφράζει τα όνειρα και τους πόθους του λαού για ελευθερία*. ❷ έντονη ερωτική επιθυμία για κτ: *Ένωθε ~ για τη γυναίκα εκείνη*. **ποθώ** (μτβ.). **ποθητός -ή -ό**.

ποίημα το: ❶ ΦΙΛΟΛ λογοτεχνικό έργο που αποτελείται από στίχους: *Γράφω/λέω/απαγγέλλω ~*. *Γράφει ποιήματα και πεζά*. ❷ (μτφ.) χαρακτηρισμός πράγματος που προκαλεί θαυμασμό: *Το φαγητό είναι υπέροχο, ένα ~!* **ποι-**

πνεύμονας
πνευμόνι → πνεύμονας
πνευμονία → πνεύμονας
πνευμονικός → πνεύμονας
πνέω
πνιγμός → πνίγω
πνίγω
πνίξιμο → πνίγω
πνοή → πνέω
ποδηλασία → ποδήλατο
ποδηλάτης → ποδήλατο
ποδηλατικός → ποδήλατο
ποδηλατίσσει → ποδήλατο
ποδηλατιστής → ποδήλατο
ποδηλατίστρια → ποδήλατο
ποδήλατο
πόδι
ποδιά
ποδοπάτημα → ποδοπατώ
ποδοπατώ
ποδοσφαιρικός → ποδόσφαιρο
ποδοσφαιριστής → ποδόσφαιρο
ποδοσφαιριστρια → ποδόσφαιρο
ποδόσφαιρο
ποζάω → πόζα
ποζάτος → πόζα
ποθητός → πόθος
πόθος
ποθώ → πόθος
ποιανού → ποιός
ποίημα
ποίηση → ποίημα
-ποίηση → -ποιώ
ποιητής → ποίημα
ποιητικά → ποίημα
ποιητικός → ποίημα
ποιητρια → ποίημα

Προσοχή: οι τ. *τίνος* & *τίνων* είναι δεύτεροι τ. γεν. εν. & πληθ. αντίστοιχα του *ποιος* και όχι του *τι*.

ποικιλία → ποικίλος
ποικίλλω → ποικίλος
ποικιλότητα → ποικίλος
ποινή → ποινή
ποινικά → ποινή
ποινικοποιώ → -ποιώ
ποινικός → ποινή
ποιόν → ποιόν
ποιος → ποιός
-ποιός → -ποιώ
ποιότητα → ποιότητα
ποιοτικά → ποιότητα
ποιοτικός → ποιότητα
ποιοτικός → ποιότητα
ποιότητα → ποιότητα
ποιώ → ποιώ
πολέμαχος → σχ. πόλεμος
πολεμικά → πόλεμος
πολεμικός → πόλεμος
πολέμιος → πόλεμος
πολεμιστής → πόλεμος
πολεμίστρια → πόλεμος
πολεμοκάπηλος → σχ. πόλεμος
πολεμοφόδιο → σχ. πόλεμος
πολεμοχαρής → σχ. πόλεμος
πολεμώ → πόλεμος

ητής ο, ποιήτρια η, ποίηση η, ποιητικός -ή -ό:

❶ αυτός που αναφέρεται στην ποίηση: ~ *συλλογή*. ❷ ΓΛΩΣΣ ~ *αίτιο*: σε παθητική σύνταξη, ο όρος που δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα που ενεργεί: *Το ~ εκφέρεται συνήθως με την πρόθεση «από»*. **ποιητικά** (επίρρ.).

ποικίλος -η -ο: αυτός που έχει διαφορετικές μορφές ή αποτελείται από πλήθος διαφορετικών μεταξύ τους στοιχείων: *Οι τράπεζες πληροφόρησης παρέχουν στους συνδρομητές πληροφορίες ~ περιεχομένου. περιοδικό ~ ύλης. ποικίλλω* • αόρ. *ποικίλα*: ❶ (αμφ.) παρυσιαίζω ποικιλία: *Οι απόψεις ~*. ❷ (μτβ.) στολίζω = διανθίζω: *Ποίκιλε τη διήγηση με δικά του στοιχεία. ποικιλία η, ποικιλότητα η*.

ποινή η: τιμωρία που επιβάλλεται σε κπ (από το δικαστήριο ή άλλον αρμόδιο): *Τιμωρήθηκε με ~ φυλάκισης δύο ετών. Λόγω των επεισοδίων κατά τη διάρκεια του αγώνα, τους επιβλήθηκε η ~ του αποκλεισμού. ποινικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με τη δικαστική ποινή. **ποινικά** (επίρρ.).*

ποιόν το • μόνο εν.: τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή οι ιδιότητες του χαρακτήρα κπ: *Τα στοιχεία αποκαλύπτουν το ~ και τη δράση του κατηγορουμένου*.

ποιος -α -ο (αντων. ερωτημ.) • γεν. εν. *ποιου ποι-ας ποιού* & [προφ.] *ποιανού ποιανής ποιανού*, πληθ. *ποιων* & [προφ.] *ποιανών* & (για καταγωγή ή ιδιοκτησία) γεν. εν. *τίνος*, πληθ. *τίνων*:

❶ εισάγει ερώτηση για την ταυτότητα προσώπου ή πράγματος: ~ *χτυπάει; Ποιανού/Τίνος είναι η τσάντα; Ρώτησε ~ θέση προτιμάμε*. ❷ εκφράζει με έμφαση κπ που ισχύει για όλους ή για κανέναν: *Και ~ δε θα 'θελε να είναι πλούσιος!* (= όλοι). ~ *θέλει να χάνει;* (= κανείς). ☞

αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.

Σύνθετα ρήματα με

β' συνθ. -ποιώ

αδιαβροχοποιώ	ενοχοποιώ
αινητοποιώ	εντατικοποιώ
ανεξαρτητοποιώ	ευαισθητοποιώ
απλοποιώ	ισχυροποιώ
αυτοματοποιώ	κοινοποιώ
γελοιοποιώ	κοινωνικοποιώ
γνωστοποιώ	κωδικοποιώ
γονιμοποιώ	μονιμοποιώ
δημοσιοποιώ	νομιμοποιώ
διαφοροποιώ	οριστικοποιώ
δραματοποιώ	ουδετεροποιώ
δραστηριοποιώ	περιθωροποιώ
ενεργοποιώ	πλαστικοποιώ
ενοποιώ	ποινικοποιώ
	πολιτικοποιώ

πραγματοποιώ
σελιδοποιώ
σταθεροποιώ
συγκεκριμενοποιώ
τυποποιώ

Σύνθετα ουσιαστικά με

β' συνθ. -ποίηση

βιομηχανοποίηση
ιδιωτικοποίηση
ιδρυματοποίηση
κρατικοποίηση
μορφοποίηση
συστηματοποίηση

Σύνθετα ουσιαστικά με

β' συνθ. -ποιός

αρτοποιός
ηθοποιός
τραγουδοποιός
υποδηματοποιός
φαρμακοποιός

Σύνθετα επίθετα με

β' συνθ. -ποιός

γονιμοποιός
ειδοποιός
ενοχοποιός
θορυβοποιός
ταραχοποιός
φθοροποιός
χαροποιός

δύσκολος αγώνας για την επίτευξη ορισμένου σκοπού: ~ κατά της τρομοκρατίας. **πολεμικός -ή -ό. πολεμικά** (επίρρ.). **πολεμώ & -άω -ιέμαι**: (μτβ. & αμτβ.) κάνω πόλεμο εναντίον προσώπου, κατάστασης κτλ. ή παίρνω μέρος σε πόλεμο: *Πολέμησε γενναία. ~ την εξάπλωση των ναρκωτικών/υπέρ των αδικημένων.* **πολεμιστής ο, -ίστρια η. πολέμιος ο, η**: [επίσ.] αντίπαλος, εχθρός: ~ των ναρκωτικών.

Οι λ. *πόλεμος - μάχη - αγώνας* αναφέρονται σε βίαιη αντιπαράθεση. Ο *πόλεμος* έχει μεγαλύτερη χρονική διάρκεια και συνήθως περιλαμβάνει πολλές μάχες, δηλ. ένοπλες συγκρούσεις. Ο *αγώνας* είναι πιο γενική έννοια και συνήθως μαρτυρά θετική αξιολογική κρίση του ομιλητή.

Από την ίδια ρίζα με τη λ. *πόλεμος* προέρχονται επίσης οι λ. *πολέμαρχος, πολεμίστρα, πολεμοκάπηλος, πολεμοφόδιο, πολεμοχαρής* κτλ.

πολεοδομία η: ❶ ο επιστημονικός και τεχνικός κλάδος με αντικείμενο τη μελέτη, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεθόδων και τεχνικών που αφορούν στη συνολική χωροταξική οργάνωση πόλης, οικισμού κτλ., με στόχο τη βέλτιστη λειτουργία τους. ❷ η σχετική δημόσια υπηρεσία: *Για το χτίσιμο της οικοδομής απαιτείται άδεια από την ~.* **πολεοδομικός -ή -ό. πολεοδομικά** (επίρρ.). **πολεοδόμος ο, η.**

πόλη η: αστική περιοχή με σχετικά μεγάλη έκταση και πληθυσμό, καθώς και το σύνολο των κατοίκων της: *Μένει λίγα χιλιόμετρα έξω από την ~ της Ξάνθης. Όλη η ~ τον ήξερε. ~ -κράτος*: μορφή κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης στην αρχαία Ελλάδα, κατά την οποία κάθε πόλη λειτουργούσε ως αυτόνομη κρατική οντότητα.

Από την ΑΕ λ. *πόλις*. Από την ίδια ρίζα προέρχονται λέξεις όπως *πολίτης, πολιτεία, πολεοδομία, πολιτικός* κτλ.

πολιορκώ -ούμαι: ❶ αποκλείω με στρατιωτικές δυνάμεις οχυρωμένη θέση ή περιοχή με σκοπό την κατάληψή της: *Οι Αχαιοί πολιορκούσαν την Τροία για δέκα χρόνια.* ❷ (μτφ.) φέρομαι επίμονα και πιεστικά σε κπ για να πετύχω κτ: *Την πολιορκήσε στενά για να την πείσει να τον παντρευτεί.* **πολιορκία η**: ❶ στρατιωτικός αποκλεισμός οχυρωμένης θέσης. ❷ (μτφ.) συνωστισμός πλήθους γύρω από κπ ή κτ: ~ των ταμείων για ένα εισιτήριο. **πολιορκητής ο. πολιορκητικός -ή -ό.**

πολιτεία η: ❶ οργανωμένη πολιτική εξουσία = κράτος: *Η ~ έλαβε μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.* ❷ αυτόνομη διοικητική υποδιείρεση σε ομοσπονδιακά κράτη: *Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.* ❸ [λογοτ.] πόλη ή (γενικ.) τόπος: *Ταξίδεψε σε ξακουστές ~.* ❹ τρόπος ζωής κτ: *Βίος και ~ του Αλέξη Ζορμπά.* **πολιτειακός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στην πολιτεία ή στο πολίτευμα: ~ κρίση/θεσμός. ❷ αυτός που αφορά τις πολιτείες με τη σημ. 2.

πολίτευμα το: το πολιτικό σύστημα οργάνωσης και διακυβέρνησης μιας χώρας: *Το ~ της Ελλάδας είναι κοινοβουλευτική δημοκρατία.*

πολιτεύομαι: (αμτβ.) ❶ συμμετέχω ενεργά στην πολιτική ζωή ενός τόπου επιδιώκοντας την εκλογή μου σε δημόσιο αξίωμα: ~ στην Α' εκλογική περιφέρεια Αθηνών. ❷ ζω και συμπεριφέρομαι κατά έναν ορισμένο τρόπο: *Σε όλη του τη ζωή πολιτεύτηκε με σωφροσύνη.* **πολιτευτής ο**: υποψήφιος κόμματος ή αυτός που έχει ενεργό συμμετοχή σε ένα κόμμα.

πολίτης ο, η: ❶ κάθε άτομο που είναι υπήκοος ενός κράτους και έχει νόμιμα ως προς αυτό δικαιώματα και υποχρεώσεις: *νομοταγής/φρορολογούμενος ~. Όλοι οι ~ είναι ίσοι απέναντι στον νόμο.* ❷ ο ιδιώτης, αυτός που δεν είναι στρατευμένος ή δεν ανήκει σε σώμα ασφαλείας, αστυνομίας κτλ.: ~ και αστυνομικοί τραυματίστηκαν κατά τη διάρκεια των επεισοδίων. **πολιτική η**: ❶ το σύνολο των θεμάτων, ενεργειών και χειρισμών που σχετίζονται με τα κοινά και την άσκηση της εξουσίας: *Οι ενεργοί πολίτες ενδιαφέρονται για την ~.*

❷ ο τρόπος διακυβέρνησης και γενικά της πολιτικής δράσης: *αυταρχική/φιλελεύθερη ~. ~ λιτότητας.* ❸ σύνολο αντιλήψεων και πρακτικών που εφαρμόζονται σε επιμέρους τομείς της δημόσιας ζωής: *οικονομική/κοινωνική ~.* ❹ τρόπος δράσης προσώπων ή πρακτικές ομάδων σχεδιασμένες να επιφέρουν ορισμένο αποτέλεσμα = τακτική: *Η ~ των καπνοβιομηχανιών είναι η προώθηση του τσιγάρου σε άτομα νεαρής ηλικίας.* **πολιτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στην πολιτική: ~ κόμμα/συγκέντρωση. ❷ αυτός που καθορίζεται ή επηρεάζεται από την πολιτική: ~ τραγουδι. ❸ αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον πολίτη: ~ δικαιώματα/ελευθερίες. ~ αεροπορία/γάμος. **πολιτικά & [επίσ.] -ώς** (επίρρ.). **πολιτικός ο, η**: άτομο που η κύρια απασχόλησή του είναι η πολιτική. **πολιτικά τα**: κανονικά ρούχα, σε αντίθεση με τη στολή.

πολεοδομία
πολεοδομικά → πολεοδομία
πολεοδομικός → πολεοδομία
πολεοδόμος → πολεοδομία
πόλη
πολικός → πόλος
πολιτικότητα → πόλος
πολιορκητής → πολιορκώ
πολιορκητικός → πολιορκώ
πολιορκία → πολιορκώ
πολιορκώ
πολιτεία
πολιτειακός → πολιτεία
πολίτευμα
πολιτεύομαι
πολιτευτής → πολιτεύομαι
πολίτης
πολιτικά → πολίτης
πολιτική → πολίτης
πολιτικοποιώ → -ποιώ
πολιτικός → πολίτης
πολιτικός → πολίτης

πολιτισμός
πολυμέσα

πολιτισμικά → πολιτισμός
πολιτισμικός → πολιτισμός
πολιτισμός
πολιτιστικά → πολιτισμός
πολιτιστικός → πολιτισμός
πολλαπλασιάζω
πολλαπλασιασμός → πολλαπλασιάζω
πολλαπλασιαστές → πολλαπλασιάζω
πολλαπλασιαστής → πολλαπλασιάζω
πολλαπλασιαστικά → πολλαπλασιάζω
πολλαπλασιαστικός → πολλαπλασιάζω
πολλαπλάσιο → πολλαπλάσιάζω
πολλαπλάσιος → πολλαπλάσιάζω
πολλαπλός
πολλή → πολύς
πολλοί → πολύς
πόλος
πολύ → πολύς
πολυ-
πολύ- → πολυ-
πολυαγαπημένος → πολυπολυακόρεστος
πολυαρέσει → πολυπολυαρίθμος → πολυπολυάσβολος → πολυπολυγαμία → πολυπολύγαμος → πολυπολύγλωσσος → πολυπολύγλωστος → πολυπολυδάπανος → πολυπολυδιαβασμένος → πολυπολυεθνικός → πολυπολυέλιαιος → πολυπολυέξοδος → πολυπολυετής → πολυπολυύζυγο → πολυπολυθεϊστικός → πολυπολυθελώ → πολυπολυθεσία → πολυπολυκατάστημα → πολυπολυκατοικία → πολυπολυκλιτική → πολυπολυκοσμία → πολυπολύκροτος → πολυπολυλογία → πολυπολυμαθής → πολυπολυμελής → πολυπολυμερής → πολυπολυμέσα
πολυμεσιός → πολυμέσα
πολυμίξερ → πολυ-
*πολυόροφος → πολυώροφος
πολύπλευρος → πολυπολυπλήθης → πολυ-

πολιτισμός ο: ❶ το σύνολο των τεχνικών και πνευματικών επιτευγμάτων του ανθρώπινου είδους (τεχνολογία, γλώσσα, θρησκεία, έθιμα, θεσμοί κτλ.): *ευρωπαϊκός/δυτικός/αραβικός* ~. ❷ τρόπος ζωής, καλλιέργεια, ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων: *Αγαπά τη μουσική, τη λογοτεχνία, τις καλές τέχνες και ό,τι αφορά τον* ~. ❸ ο σύγχρονος τρόπος ζωής σε αντίθεση με τρόπους ζωής άλλων εποχών ή λαών: *Μετά από πεντακόσια χιλιόμετρα στην έρημο, βρέθηκαν ξανά στον* ~. **πολιτιστικός -ή -ό**: αυτός που αφορά τον πολιτισμό ως σύνολο δραστηριοτήτων, καθώς και (ειδικ.) την υλική και τεχνική πλευρά του: ~ *σύλλογοι/εκδηλώσεις*. **πολιτιστικά** (επίρρ.). **πολιτισμικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον πολιτισμό ως πνευματική καλλιέργεια: *Η γλώσσα αποτελεί σημαντικό τμήμα του ~ αποθέματος*. ~ **σοκ**: δυσκολία προσαρμογής σε ξένο πολιτισμικό περιβάλλον. **πολιτισμικά** (επίρρ.).

πολλαπλασιάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ αυξάνω κτ κατά το μέγεθος, τον αριθμό, την ένταση ≠ μειώνω, περιορίζω, ελαττώνω: *Πολλαπλασιάζονται οι γεννήσεις. Ο φόβος ~ τον κίνδυνο*. ❷ ΜΑΘ κάνω πολλαπλασιασμό. ❸ παθ. (για ζώα ή φυτά) αναπαράγωμαι βιολογικά: *Τα φίδια πολλαπλασιάζονται με αυγά*. **πολλαπλασιασμός** ο: ❶ αύξηση μεγέθους, αριθμού ή ποσότητας. ❷ ΜΑΘ μία από τις τέσσερις βασικές πράξεις της αριθμητικής: *Κάνε τον ~ 4 επί 6 και πες μου το αποτέλεσμα!* ❸ αναπαραγωγή: *ο ~ των δελφινιών*. **πολλαπλασιαστής** ο: ❶ αυτός που πολλαπλασιάζει κτ. ❷ μηχανισμός που μεταδίδει αυξανόμενη κίνηση. ❸ ΜΑΘ ο αριθμός επί τον οποίον πολλαπλασιάζεται ο πολλαπλασιαστέος. **πολλαπλασιαστές -α -ο**: αυτός που πρέπει να πολλαπλασιαστεί. **πολλαπλασιαστέος** ο: ΜΑΘ *Στον πολλαπλασιασμό 5 επί 7, ~ είναι το 5 και πολλαπλασιαστής το 7*. **πολλαπλασιαστικός -ή -ό**: αυτός που πολλαπλασιάζει, αυ-

ξάνει κτ (ένα μέγεθος, μια ποσότητα). **πολλαπλασιαστικά** (επίρρ). **πολλαπλάσιος -α -ο**: αυτός που είναι πολύ μεγαλύτερος ή περισσότερος από κτ άλλο. **πολλαπλάσιο** το: ΜΑΘ ο αριθμός που προκύπτει από άλλον με πολλαπλασιασμό.

πολλαπλός -ή -ό: αυτός που αποτελείται από πολλά στοιχεία, που επιτελεί πολλές λειτουργίες: *συσκευή ~ χρήσεων. κάρτα ~ διαδρομών*.

πόλος ο: ❶ ΓΕΩΓΡ καθένα από τα δύο άκρα του νοητού άξονα γύρω από τον οποίο στρέφεται η γη ή του άξονα μιας οποιασδήποτε σφαίρας: *Βόρειος/Νότιος* ~. ❷ ΦΥΣ καθένα από τα δύο άκρα ενός μαγνήτη ή μιας μπαταρίας: *θετικός/αρνητικός* ~. ❸ (μτφ.) καθένα από δύο διαμετρικά αντίθετα μεταξύ τους σημεία, που το ένα ορίζει το άλλο: *Οι δύο πολιτικοί θεωρούνται οι δύο ~ του κόμματος*. ~ **έλης**: κέντρο ενδιαφέροντος: *Οι πυραμίδες αποτελούν ~ των τουριστών*. **πολικός -ή -ό**. **πολικότητα** η: ΦΥΣ η ιδιότητα του μαγνήτη που επιτρέπει τον προσανατολισμό του σε ορισμένη διεύθυνση μέσα στο μαγνητικό πεδίο.

πολυ- & πολύ-: α΄ συνθ. που: ❶ σε σύνθετα επίθετα δηλώνει ότι το β΄ συνθ. υπάρχει σε μεγάλη ποσότητα, ένταση, ποικιλία: *πολύτεκνος, πολυδιαβασμένος*. ❷ σε σύνθετα ρήματα, συνήθως με άρνηση, δίνει αρνητική χροιά: *Δε μου πολυαρέσει/δεν πολυθέλω*.

πολυακόρεστος -η -ο: ΧΗΜ (για λίπη) αυτός που προέρχεται από τροφές και έχει σύνθετους χημικούς δεσμούς: ~ *λίπη/έλαια*.

πολυμέσα τα: ΤΕΧΝΟΛ συνδυασμός διαφόρων οπτικών και ακουστικών μέσων και τεχνολογιών, όπως κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο κτλ., μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, για εκπαιδευτικούς και άλλους σκοπούς. **πολυμεσιός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τα πολυμέσα: ~ *εφαρμογές*.

Μτφρδ. από το αγγλ. *multimedia*.

Σύνθετα με πολυ-

πολυαγαπημένος	πολυέξοδος	πολυμαθής	πολυσύλλαβος
πολυαρίθμος	πολυετής	πολυμελής	πολυσύνθετος
πολυάσβολος	πολύζυγο	πολυμερής	πολυτάλαντος
πολυγαμία	πολυθεϊστικός	πολύπλευρος	πολυτάραχος
πολύγαμος	πολυθεσία	πολυπλήθης	πολύφωτο
πολύγλωσσος	πολυκατάστημα	πολυπόθητος	πολύχρονος
πολύγλωστος	πολυκατοικία	πολυποίκιλος	πολύχρωμος
πολυδάπανος	πολυκοσμία	πολυπρόσωπος	πολύωρος
πολυεθνικός	πολύκροτος	πολυσέλιδος	πολυώροφος
πολυέλιαιος	πολυλογία	πολύστροφος	

Ο Πόντος, περιοχή της βορειοανατολικής Μικράς Ασίας (που ανήκει στη σύγχρονη Τουρκία), βρέχεται από τον Εύξεινο Πόντο, από τον οποίο πήρε το όνομά του.

πόντος²
 πονώ → πόνος
 πορεία
 πορεύομαι → πορεία
 πορθημίο → πορθημός
 πορθημός
 πόρισμα
 πόρος
 πόρτα
 πόσιμος → πίνω
 ποσό
 πόσο → πόσος
 πόσος
 ποσοστιαίος → ποσοστό
 ποσοστό
 ποσότητα
 ποσοτικά → ποσότητα
 ποσοτικός → ποσότητα
 ποτάμι
 ποταμίσκος → ποτάμι
 ποταμός → ποτάμι
 ποτέ
 πότε

πόντος² ο: ❶ μονάδα μέτρησης, το ένα εκατοστό του μέτρου: *Κόντυνε το φουστάνι πέντε ~. Έψαξαν την περιοχή πόντο-πόντο.* ❷ βαθμός σε παιχνίδια ή σε αθλήματα: *Κέρδιζε με λίγους ~ διαφορά.* ❸ θηλιά σε πλέξη: *Μου έφυγε ένας ~ από την κάλτσα.* **ποντάριω:** ❶ βάζω (χρηματικό) στοιχείμα για κτ: *Πόνταρε πολλά λεφτά σε αυτό το άλογο.* ❷ βασιζομαι σε κτ, υπολογίζω ωφέλεια από κτ: *Πόνταρε σε αυτή τη σχέση, ελπίζοντας μια καλύτερη ζωή.*

πορεία η: ❶ α. το να διανύσει κτ μια απόσταση με τα πόδια: *Μετά από τρεις ώρες κοπιαστικής ~, φτάσαμε στο καταφύγιο.* β. πλήθος διαδηλωτών που καλύπτει μια απόσταση για κτ σκοπό: *Θα πάτε στην ~; ~ διαμαρτυρίας = διαδήλωση.* **φύλλο πορείας:** ΣΤΡΑΤ έγγραφο με το οποίο δίνεται εντολή σε στρατιωτικό να μετακινηθεί σε άλλον τόπο. ❷ η κατεύθυνση προς την οποία κινείται κτ ή κτ: *Το όχημα ξέφυγε από την ~ του και ανατράπηκε.* (μτφ.) *Αυτός ο πολιτικός χάραξε νέα ~ για τη χώρα.* ❸ (μτφ.) εξέλιξη μιας κατάστασης: *η ανοδική ~ της οικονομίας.* **πορεύομαι:** ❶ (αμτβ.) διανύω κτ απόσταση με τα πόδια = βαδίζω, οδοιπορώ. ❷ (μτφ.) προχωρώ προς μια κατεύθυνση, έχω έναν προορισμό: *Θα πορευτούμε μαζί σε αυτή τη ζωή.*

πορθημός ο: στενή λωρίδα θάλασσας που χωρίζει δύο στεριές και ενώνει δύο θάλασσες ≠ ισθμός: *ο ~ του Ευρίπου.* **πορθημίο το:** ❶ το μέρος από το οποίο περνά κτ στην αντίπερα ακτή ή όχθη και (συνεχδ.) το πλεούμενο που εκτελεί τη μεταφορά ανθρώπων και οχημάτων. ❷ πληθ. τα ναύλα για τη μεταφορά.

πόρισμα το: σύνολο συμπερασμάτων που εξάγονται ύστερα από μελέτη ή έρευνα: *Ανακοινώθηκε το ~ της ανακριτικής επιτροπής.*

πόρος ο: ❶ καθένα από τα πολλά μικρά ανοίγματα σε επιφάνεια, από όπου μπορεί να περάσει κτ (κυρίως υγρό): *Ο ιδρώτας βγαίνει από τους ~ του δέρματος.* ❷ πληθ. αγαθά, κυρίως οικονομικής αξίας, με τα οποία συντηρείται κτ ή κτ: *Έχασε τη δουλειά του, πούλησε την περιουσία του και τώρα έμεινε χωρίς πόρους.* *Η βιομηχανία εξάντλησε τους φυσικούς ~ της χώρας.*

Η λ. πόρος είναι εύχρηστη σε σύνθετες ή παραγωγές λέξεις και με τις δύο σημασίες. Με τη σημ. «πέραςμα» συνδέονται οι λ. πεζοπόρος, οδοιπόρος, πρωτοπόρος, ποντοπόρος κτλ., ενώ με τη σημ. «αγαθά» οι λ. άπορος, εύπορος κτλ.

πόρτα η: κατασκευή συνήθως ορθογώνιου σχήματος, με μηχανισμό, η οποία ανοίγει και κλείνει ένα άνοιγμα, μια είσοδο: *ξύλινη/περιστροφόμενη ~. ~ αυτοκινήτου/ασανσέρ.*

ποσό το: ❶ κάθε μέγεθος που μπορεί να μετρηθεί. ❷ χρηματικό ποσό: *Έδωσε ένα σημαντικό ~ για το σπίτι αυτό.*

πόσος -η -ο (αντων. ερωτημ.): ❶ εισάγει ερώτηση για ποσότητα, αριθμό, μέγεθος, χρόνο κτλ.: *Πόσα βιβλία πήρες; Πόσες ώρες ταξιδεύεις;* ❷ (σε επιφ. πρότ.) εκφράζει θαυμασμό, απορία κτλ. για μεγάλο μέγεθος, ποσότητα κτλ.: *Πόσα χρόνια έχουν περάσει!* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. πόσο** (επίρρ).

ποσοστό το: ❶ κλασματικό μέρος ενός ποσού, που συνήθως εκφράζεται σε εκατοστά ή χιλιοστά: *~ επί τοις εκατό/χιλίοις. Το ~ επιτυχίας των μαθητών στις εξετάσεις έφτασε το 60%.* ❷ μέρος συνόλου: *Το μεγαλύτερο ~ των νέων σήμερα ανησυχεί για την ανεργία.* **ποσοστιαίος -α -ο.**

ποσότητα η: σύνολο ομοειδών πραγμάτων ή όγκος υλικού που μπορεί να μετρηθεί: *Παράγονται 1.700 τόνοι τον χρόνο, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 5% της συνολικής παραγωγής.* **ποσοτικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται σε ποσότητες: *~ αύξηση/άνοδος/ανάληψη.* **ποσοτικά** (επίρρ).

ποτάμι το: ❶ μάζα νερού που προέρχεται από φυσική πηγή, έχει συνεχή ροή και χύνεται στη θάλασσα, σε λίμνη ή άλλη δεξαμενή. ❷ (μτφ.) υπερβολικά μεγάλη ροή υγρού: *Τα δάκρυα έτρεχαν ~ από τα μάτια της.* **ποταμός ο:** ποτάμι, κυρίως μεγάλο. **ποταμίσκος -α -ο.**

ποτέ (επίρρ): ❶ σε καμία χρονική στιγμή ή περίπτωση, καμία φορά: *~ στη ζωή μου δεν τον συνάντησα. ~ πια φασισμός! ~ δεν ξέρεις τι μπορεί να συμβεί.* ❷ (με αόριστη σημ.) καμιά φορά, κάποτε: *Αν τύχει ~ να πας στη Ρώμη, θα ενθουσιαστείς!*

πότε (επίρρ.): χρησιμοποιείται σε ερωτήσεις για να πληροφορηθούμε τον χρόνο που έγινε ή θα γίνει κτ: *~ ήρθες; Θέλω να μάθω ~ και πού θα γίνει η τελετή.* **πότε ... πότε:** δηλώνει γεγονότα που επαναλαμβάνονται, αλλά με

διαφορετικό τρόπο: ~ μας αγαπά και ~ δε θέλει να μας δει. **πότε πότε**: μερικές φορές: ~ λες και κάτι έξυπνο!

ποτήρι το: ❶ σκεύος, συνήθως κυλινδρικό, με το οποίο πίνουμε νερό ή άλλα ποτά. ❷ η ποσότητα υγρού που περιέχεται στο ποτήρι: *Μην του δίνεις άλλο, ήπια ήδη τρία ποτήρια.*

ποτίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) ρίχνω νερό σε φυτό: *Πότισες τις γλάστρες;* ❷ (μτβ.) δίνω σε κπ να πιει κτ: *Πήγε να ποτίσει τις αγελάδες. Τον πότισε κρασί και τον μέθυσε.* (μτφ.) *Τον πότισε φαρμάκι/πίρρες.* ❸ (αμτβ.) απορροφώ κπ υγρό: *Πότισε το ύφασμα, και δε βγαίνει ο λεκές.* **πότισμα** το. **ποτιστήρι** το: φορητό δοχείο, ειδικό για πότισμα φυτών. **ποτιστικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με το πότισμα: ~ αυλάκια/μηχανήματα. ❷ (για λαχανικά και φρούτα) αυτός που χρειάζεται πότισμα: ~ καροπούζια/ντομάτες.

που¹ (αντων. αναφ.): ❶ εισάγει αναφ. πρόταση με την οποία δίνουμε πρόσθετες πληροφορίες για κπ ή κτ που αναφέρεται προηγουμένως: *Αυτός ~ έφυγε είναι φίλος μου. Εκεί ~ θα πάω, δεν μπορείς να έρθεις. Είναι ο αδερφός μου, ~ του έστειλες το γράμμα.* ❷ εισάγει αναφ. πρόταση με επιρρηματική σημασία (σκοπό, αποτέλεσμα, αιτία κτ.): *Ψάχνει κάποιον ~ να (= για να) τη βοηθήσει.* ❸ (με χρον. έκφρ.) μαζί με τη λ. αναφοράς λειτουργεί ως σύνδ. και εισάγει πρόταση η οποία δηλώνει γεγονός που γίνεται την ίδια στιγμή με ή διακόπτεται από άλλο γεγονός: *Μπήκε την ώρα ~ βγαίναμε. Εκεί ~ μίλαγε, ξαφνικά σταμάτησε.* **οποίος¹ & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

που² (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει ❶ λογική συνέπεια, συμπέρασμα ή αποτέλεσμα γεγονότος, ενέργειας κτ. = ώστε: *Ήταν τόσο συγκινητική η σκηνή, ~ όλοι κλάψαμε.* ❷ (συνήθως με λ. που δηλώνουν συναίσθημα) την αιτία για κτ: *Λυπάμαι ~ σε στενοχώρησα. Ήταν χαρά μου ~ ήρθατε να με δείτε.* ❸ (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) κρίση, άποψη, διαπίστωση = ότι, πως: *Είδες ~ τελικά είχα δίκιο;* ❹ κτ που είναι αντίθετο με τα προηγούμενα: ~ να κλαις τρεις ώρες, αυτή τη χάρη δε θα στην κάνω! *Παρόλο ~ δε διάβασα πολύ, έγραψα πολύ καλά στο διαγώνισμα.*

που³ (επίρρ.): (σε επιφ. προτ.) εκφράζει κατάρα, ευχή, θαυμασμό, έκπληξη κτ.: ~ ν' αρρωστήσεις! *Ωραία ~ περνάμε εδώ στην εξοχή!*

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημ. των *που* και *πού!*

πού (επίρρ.) ❶ χρησιμοποιείται σε ερωτήσεις με τις οποίες κπ θέλει να πληροφορηθεί **α.** τον τόπο: ~ μένεις; *Τον ρώτησαν από ~ έρχεται. Για ~ το 'βαλες;* **β.** με ποιον τρόπο = πώς: ~ κατάλαβες ότι λέει ψέματα; ❷ δηλώνει έντονη απορία ή έκπληξη: ~ τα 'μαθε αυτά τα κόλπα; **από ~ κι ως ~**: όταν αμφισβητούμε αυτό που έγινε ή ειπώθηκε: ~ *έβγαλες αυτό το συμπέρασμα;* ❸ δηλώνει άρνηση του περιεχομένου της υπόλοιπης πρότασης: ~ *να ήξερε τι τον περιμένει!* ~ *μυαλό για διάβασμα!* ~ *και ~ /αυαία και ~*: για κτ που δε γίνεται συχνά: ~ *στέλνει κανένα γράμμα.*

πουθενά (επίρρ.): ❶ (σε άρνηση) σε κανένα μέρος ή σε κανένα σημείο: *Δεν τον βρήκα ~.* ❷ (σε ερώτηση) κάπου: *Δεν πάμε ~ το βράδυ;*

πουλί το: ❶ δίποδο ζώο με φτερά και ράμφος, που γεννά αυγά και συνήθως μπορεί να πετάει = [επίσ.] πτηνό: *αποδημητικά/ωδικά/παραδείσια ~.* **πιάνω πουλιά στον αέρα**: είμαι πολύ έξυπνος. **και του ~ το γάλα**: πολλά και ποικίλα αγαθά. ❷ [λαϊκ.] το ανδρικό γεννητικό όργανο.

πουλώ & -άω -ιέμαι: ❶ **α.** (μτβ.) δίνω κτ σε κπ παίρνοντας σε αντάλλαγμα χρήματα = εμπορεύομαι, [επίσ.] πωλώ ≠ αγοράζω, ψωνίζω: ~ *σπίτι/επιχείρηση/φρούτα. Πωλείται το παρόν οικοπέδο. ~ με έκπτωση/λιανικώς/τους μετρητοίς/σε καλή τιμή.* **β.** (αμτβ.) έχω μεγάλη ζήτηση: *Τελευταία αυτό το βιβλίο ~ πολύ.* ❷ (μτφ., μτβ.) παραχωρώ τις υπηρεσίες μου σε κπ έναντι ανταλλαγμάτων: *Πούλησε τη σιωπή του ακριβά.* ❸ προδίδω κπ ή κτ: *Πούλησε τους φίλους του/τα ιδανικά του.* ❹ [προφ.] (μτβ.) **α.** λέω κτ ψεύτικο: *Σε ποιον τα πουλάς αυτά;* **β.** έχω ορισμένη συμπεριφορά: ~ *μαγκιά/έξυπνάδα/νταηλίκι.* **πούλημα** το: το να πουλά κπ κτ (σημ. 1α & 3) = πώληση: *Έχω ένα αυτοκίνητο για ~. Το σπίτι είναι για ~ ή νοίκιασμα;* **λ. πωλώ.**

πούπουλο το: ❶ το μαλακό χνουδωτό φτέρωμα των πτηνών: *Τα μαξιλάκια είναι γεμισμένα με ~ χήνας.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε είναι πολύ ελαφρύ ή μαλακό: *Σήκωνε τα βαριά έπιπλα σαν να ήταν πούπουλα. χάδι απαλό σαν ~.* **στα πούπουλα**: μέσα στην άνεση και την πολυτέλεια: *Μεγάλωσε ~.* **πουπουλένιος -α -ο**: ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από ή γεμισμένος με πούπουλα: ~ *πάπλωμα.* ❷ (μτφ.) πολύ ελαφρός και απαλός: ~ *σύννεφα.*

ποτήρι
πότης → πίνω
ποτίζω
ποτίσμα → ποτίζω
ποτιστήρι → ποτίζω
ποτιστικός → ποτίζω
ποτό → πίνω
που¹
που²
που³
πού
πουθενά
πούλημα → πουλώ
πουλί
πουλώ
πουπουλένιος → πούπουλο
πούπουλο

πράγμα
πραγματεία →
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματεύομαι
πραγματικότητα
πραγματικά →
πραγματικότητα
πραγματικός →
πραγματικότητα
πραγματικότητα
πραγματοποιώ → -ποιώ
πραγματώνω
πραγματώνω →
πραγματώνω
πρακτικά → πράξη
πρακτική → πράξη
πρακτικό → πράξη
πρακτικός → πράξη
πρακτικότητα → πράξη
πράκτορας
πρακτορείο → πράκτορας
πρακτορέυση → πράκτορας
πρακτορεύω → πράκτορας
πρακτορίσσει → πράκτορας
πράγμα → πράγμα
πράξη
πραξικόπημα
πραξικοπηματίας →
πραξικόπημα
πράος
πράοτητα → πράος
πρασινίζω → πράσινος
πράσινο → πράσινος
Πράσινοι → πράσινος
πράσινος
πράττω → πράξη

πράγμα & [οικ.] πράμα το: ❶ καθετί που είναι υλικό και άψυχο = αντικείμενο: *Αγόρασε πολλά ~. Παίζουμε «πρόσωπο, ζώο, πράγμα»;* ❷ καθετί στο οποίο αναφερόμαστε γενικά, χωρίς να το προσδιορίζουμε: *Πόσα ~ ξέρει! Πάρε αυτό το ~ από πάνω μου! χαρά στο ~!:* για κάτι ασήμαντο. **άλλο ~!:** για κτ ιδιαίτερο: *Εκείνο το φόρεμα ήταν ~! στα ~: στην εξουσία.* ❸ κατάσταση, υπόθεση, στοιχείο κτλ.: *Με ενδιαφέρει η ουσία του πράγματος. Οι πωλήσεις δεν ήταν αρκετές, ~ που σημαίνει ότι η επιχείρηση δεν πάει καλά.*

πραγματεύομαι: (μτβ.) εξετάζω ή αναπτύσσω μεθοδικά ένα θέμα σε βάθος: *Ο συγγραφέας στο βιβλίο του ~ το θέμα της μετανάστευσης.* ❧ *σχ. διαπραγματεύομαι. πραγματεύομαι η: σφαιρική/εξαντλητική/ρηχτή ~ ενός θέματος.* **πραγματεία** η: επιστημονική μελέτη που εξετάζει σε βάθος ένα θέμα.

πραγματικότητα η: ο αντικειμενικός κόσμος, η κατάσταση που υπάρχει: *σκληρή/ζωντανή ~. Το όνειρό του έγινε ~. Το άρθρο απέχει πολύ από την ~.* **πραγματικός -ή -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην πραγματικότητα = αληθινός ≠ πλασματικός, ψεύτικος, φανταστικός: *~ περιστατικά / στοιχεία / δεδομένα. Αποκαλύφθηκαν οι ~ διαστάσεις του ζητήματος. Μου στάθηκε σαν ~ φίλος. ασκήσεις με ~ πυρά.* **πραγματικοί αριθμοί:** μαθ όλοι οι ρητοί και άρρητοι αριθμοί. **πραγματικά** (επίρρ.): όπως είναι, όπως συμβαίνει κτ στην πραγματικότητα = όντως: *Τον αγάπησε ~.* **πράγματι** (επίρρ.): για να επιβεβαιώσει κπ ότι κτ συμφωνεί με την πραγματικότητα = πραγματικά, όντως: *Είναι ~ σπουδαίος για τρός, έσωσε την αδελφή μου.*

πραγματώνω -ομαι: (μτβ.) μετατρέπω σχέδιο, όραμα σε έργο, κάνω κτ να αποκτήσει υπόσταση = υλοποιώ, πραγματοποιώ. **πραγματώση** η.

πράκτορας ο, [λαϊκ.] **πρακτορίσσει** η: ❶ πρόσωπο που διεκπεραιώνει υποθέσεις άλλων με αμοιβή: *ταξιδιωτικός / καλλιτεχνικός ~.* ❷ πρόσωπο που αναλαμβάνει με εντολή μιας κυβέρνησης ή οργάνωσης τη μυστική εκτέλεση υπηρεσίας ή αποστολής: *~ των μυστικών υπηρεσιών.* **πρακτορείο** το: επιχείρηση που αναλαμβάνει έναντι αμοιβής τη διεκπεραίωση υποθέσεων, την παροχή πληροφοριών, και (συνεκδ.) ο χώρος στον οποίο αυτή στεγάζεται: *~ ταξιδίων / τύπου / ειδήσεων / υπεραστι-*

κών λεωφορείων. πρακτορεύω -ομαι: (μτβ.) αναλαμβάνω με αμοιβή να διεκπεραιώσω υποθέσεις άλλων: *~ ξένους εκδοτικούς οίκους. πρακτορέυση* η.

πράξη η: ❶ αυτό που κάνει κπ: *ηρωική/εγκληματική ~. Οι καλές ~ ανταμείβονται.* ❷ εφαρμογή, εκτέλεση έργου: *Στη θεωρία είναι καλός, υστερεί όμως στην ~.* ❸ διοικητική ενέργεια, απόφαση κρατικού οργάνου και (συνεκδ.) το σχετικό έγγραφο: *ληξιαρχική ~ γεννήσεως/θανάτου. Το ζήτημα των απολύσεων ρυθμίστηκε με νομοθετική ~.* ❹ **ΦΙΛΟΛ** καθένα από τα μέρη θεατρικού έργου: *Ο ήρωας βρίσκει την αγαπημένη του στο τέλος της τέταρτης ~.* ❺ **(αριθμητική)** ~: μαθ τρόπος παραγωγής ενός νέου αριθμού από άλλους: *Οι πράξεις είναι τέσσερις: πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμός και διαίρεση.* **πράττω** • αόρ. *έπραξα:* [επίσ.] *κάνω, ενεργώ: Καλώς έπραξες! Θα πράξω το καθήκον μου.*

πρακτικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με την πράξη (σημ. 2): *~ εφαρμογές/δυσκολίες.* ❷ αυτός που είναι κατάλληλος, που διευκολύνει: *Όταν εργάζομαι, προτιμώ να φορώ ~ ρούχα. φυλλάδιο με ~ οδηγίες.* ❸ αυτός που σχετίζεται με τις θετικές επιστήμες (μαθηματικά, φυσική κτλ.) ≠ θεωρητικός. **πρακτικά** (επίρρ.): στην πράξη: *Αυτό που προτείνεις είναι ~ ανεφάρμοστο.* **πρακτική** η: ο τρόπος που ενεργεί κπ, που εφαρμόζει κτ στην πράξη: *Η συνήθης ~ μετά τον πόλεμο είναι οι διαπραγματεύσεις.* **πρακτικό** το: ❶ γραπτή έκθεση, που καταγράφει ένα γεγονός: *~ διορισμού / απόλυσης / εκλογών.* ❷ *πληθ.* επίσημο κείμενο στο οποίο καταγράφονται όσα λέγονται ή γίνονται σε συνεδριάσεις: *τα ~ της Βουλής/του δικαστηρίου.* **πρακτικότητα** η: η ιδιότητα του πρακτικού, κυρίως στη σημ. 2.

πραξικόπημα το: αιφνιδιαστική ενέργεια (συνήθως με στρατιωτικά μέσα) που ανατρέπει βίαια τη νόμιμη πολιτική κατάσταση μιας χώρας και εγκαθιδρύει νέο καθεστώς: *Το 1967 έγινε ~ στην Ελλάδα.* **πραξικοπηματίας** ο: αυτός που οργανώνει ή συμμετέχει σε πραξικόπημα: *οι ~ του 1967.*

πράος -α -ο: αυτός που τον χαρακτηρίζει ηρεμία και ηπιότητα: *~ ύψος. Είναι ~ άνθρωπος, δεν έχει εκρήξεις.* **πράοτητα** η.

πράσινος -η -ο: αυτός που έχει το χρώμα των φύλλων, του χόρτου: *~ αυτοκίνητο. ~ φανάρι:* το χρώμα του σηματοδότη που επιτρέπει

τη διέλευση πεζών ή οχημάτων. **δίνω το ~ φως**: επιτρέπω κτ. **πράσιν' άλογα**: για απίθανα και παράλογα πράγματα. **πράσινο** το: ❶ το πράσινο χρώμα. ❷ γενικά η βλάστηση, το σύνολο των φυτών: *Μην πατάτε το ~!* Το *πάροχο είναι πνεύμονας πρασίνου*. ❸ το πράσινο φανάρι. **πρασινίζω**: (αμτβ. & μτβ.) γίνομαι πράσινος ή κάνω κτ πράσινο: *Πρασινισαν τα λιβάδια*.

Η έκφρ. *πράσιν' άλογα* προέρχεται από το *πράσινιν άλογα* «το να πράττει, να ενεργεί κανείς χωρίς λογική».

πρεμιέρα η: ❶ η πρώτη παράσταση καλλιτεχνικού έργου. ❷ (μτφ.) έναρξη, πρώτη φορά: ~ *πρωταθλήματος*.

πρέπει • μόνο ενστ. & πρτ. *έπρεπε*: ❶ *απρόσ.* (+ να) **α.** είναι αναγκαίο, σωστό, επιβάλλεται: ~ *να σκέφτεσαι πριν ενεργήσεις*. ~ *να τον δει για τρός*. *Μετά από τόση κούραση, ένα μπάνιο είναι ό,τι ~ β.* πρτ. για κτ που όφειλε να γίνει, αλλά δεν έγινε: *Αν ήθελες να ταξιδέψεις σήμερα, ~ να έχεις ήδη βγάλει εισιτήριο*. **γ.** θεωρείται πιθανό, σχεδόν βέβαιο ή πραγματικό: ~ *να έφινγε πριν έρθω, γι' αυτό δεν τον είδα*. ~ *να είναι τρεις η ώρα*. ❷ *τριτοπρόσ.* (μτβ. + σε) ταϊριάζει, αξίζει: *Δε μου πρόεπον τέτοιες τιμές!*

πρεσβεία η: ❶ επίσημη ανώτατη διπλωματική αντιπροσωπεία μιας χώρας στην πρωτεύουσα ξένου κράτους και (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται: *Είναι υπάλληλος της γαλλικής ~ στην Αθήνα*. **πρέσβης & πρεσβευτής & [επίσ.] πρέσβυς** ο, **πρέσβειρα** η: ❶ ανώτατος διπλωματικός υπάλληλος που εκπροσωπεί τη χώρα του σε ξένη χώρα: *Ορίστηκε ο νέος Γερμανός ~ στην Αθήνα*. ❷ (μτφ.) άτομο που εκπροσωπεί έναν κοινωφελή οργανισμό, ιδανικό κτλ.: *πρέσβειρα καλής θελήσεως της UNESCO*. *Ο σπουδαίος αυτός συγγραφέας είναι ~ του ιταλικού πολιτισμού στον κόσμο*.

❸ θηλ. η σύζυγος του πρέσβη.

Η ΑΕ λ. *πρέσβυς* είναι σύνθετη από το επίρρ. *πρές* «μπροστά» και β' συνθ. *-βυς*, σχετικό με το ρ. *βαίνω* «πηγαίνω». Σήμαινε αρχικά «αυτόν που προηγείται, που έχει την πρωτοκαθεδρία» και αργότερα συσχετίστηκε με τη λ. *προσβύτης*, «ο γεροντότερος, αυτός που προηγείται σε ηλικία και τιμές».

πρεσβεύω: • (μτβ.) υποστηρίζω μια γνώμη: *Πρεσβεύει την ειρήνευση στη Μέση Ανατολή*.

πρεσβύτερος -η -ο: [επίσ.] ο μεγαλύτερος στην ηλικία: *Τις σοβαρές αποφάσεις στην αρχαία Σπάρτη τις έπαιρναν οι ~*. **πρεσβύτερος** ο: ο έγγαμος ιερέας. **πρεσβυτέρα** η: η σύζυγος του έγγαμου ιερέα. **πρεσβυτήριο** το: (για τους καθολικούς και τους διαμαρτυρούμενους) κατοικία ιερέα.

πρήξω -ομαι • παθ. αόρ. *πρήστηκα*, μπλ. *πρησμένος*: (μτβ.) ❶ κάνω κπ μέρος του σώματος να διογκωθεί (από χτύπημα, τσίμπημα κτλ.): *Το σημείο όπου τον τσίμπησε η μέλισσα πρήστηκε*. ❷ (μτφ.) *ταλαιπωρώ κπ = σιά(ζ)ω*: *Σταμάτα να γκρινιάζεις, μας έπρηξες!* ~ **το σκώτι κπ**: γίνομαι ενοχλητικός σε κπ. **πρήξιμο** το: ❶ φούσκωμα, εξόγκωμα = [επίσ.] οίδημα. ❷ (μτφ.) *ταλαιπωρία*: *Αυτό το μάθημα είναι σκέτο ~!*

πρίγκιπας ο, **πριγκίπισσα** & [προφ.] **πριγκιπέσα** η: ❶ παιδί βασιλιά ή άλλου μέλους της βασιλικής οικογένειας. ❷ ηγεμόνας μικρού κράτους: ~ *του Μονακό*. ❸ (μτφ.) κπ που ζει πλούσια ζωή ή συμπεριφέρεται ανάλογα: *Ζει σαν ~*. *Περιποιήθηκε τους καλεσμένους του σαν ~*. **πριγκιπάτο** το: ανεξάρτητο μικρό κράτος το οποίο διοικείται από πρίγκιπα.

πριν¹ (επίρρ.): σε προηγούμενο χρονικό ή τοπικό σημείο ≠ μετά: *Μίλησες πιο ~; Έστριψε ένα δρόμο ~*. **πριν²** (πρόθ.): (+ απτ./από): δηλώνει ακολουθία (χρονική, τοπική, σε ιεραρχική σειρά κτλ.) ≠ μετά: *Θα βρεθούμε ~ (από) το μεσημέρι*. *Το γράμμα β είναι ~ από το γ στην αλφαβήτα*. **πριν³** (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο ακολουθεί κπ άλλο = προτού ≠ αφού: ~ (να) *βγεις, δεξ αν βρέχει*. *Των φρονίμων τα παιδιά ~ πεινάσουν μαγειρεύουν*.

πρίσμα το: ❶ ΓΕΩΜ στερεό σώμα που οι δύο βάσεις του είναι ίσα και παράλληλα πολύγωνα και οι πλευρές του παραλληλόγραμμα: *εξαιδρικό ~*. ❷ διαφανές σώμα που αναλύει και διαθλά τις φωτεινές ακτίνες. ❸ (μτφ.) η οπτική γωνία από την οποία ξεετάζει κπ ένα θέμα: *Αναθεωρεί τη θέση του υπό το ~ των τελευταίων εξελίξεων*. **πρισματικός -η -ό. πρισματικά** (επίρρ.).

προ- & **πρό-**: α' συνθ. που δηλώνει ❶ κτ που βρίσκεται μπροστά ή γίνεται πριν από αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: *προθάλαμος, προειδοποιώ*. ❷ πρόσωπο που βρίσκεται πάνω από άλλους ιεραρχικά: *προϊστάμενος*. ❸ κίνηση προς τα εμπρός ή προς τα έξω: *προεκτείνω, προκήρυξη*. ❹ επιτατικά, τονίζοντας τη σημασία του β' συνθ.: *προφανής*.

πρεμιέρα
πρέπει
πρεσβεία
πρέσβειρα → πρεσβεία
πρεσβευτής → πρεσβεία
πρεσβεύω
πρέσβης → πρεσβεία
πρέσβυς → πρεσβεία
πρεσβυτέρα → πρεσβύτερος
πρεσβυτήριο → πρεσβύτερος
πρεσβύτερος
πρήξω
πρήξιμο → πρήζω
*πριγκίπας → πριγκίπας
πριγκίπας
πριγκιπάτο → πριγκίπας
πριγκιπέσσα → πριγκίπας
πριγκίπισσα → πριγκίπας
πριν¹
πριν² → πριν¹
πριν³ → πριν¹
πρίσμα
πρισματικά → πρίσμα
πρισματικός → πρίσμα
προ → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
προ-
πρό- → προ-
προαιώνιος → προ-

προασπίζω
 προάσπιση → προασπίζω
 *προάσπειο → προάσπειο
 προάσπιο → προ-
 πρόβα
 προβαίνω
 προβάλλω → προ-
 προβάρω → πρόβα
 προβλεπτικός → προβλέπω
 προβλέπω
 πρόβλεψη → προβλέπω
 προβλέψιμος → προβλέπω
 πρόβλημα
 προβληματικά → πρόβλημα
 προβληματικός → πρόβλημα
 προγενέστερα →
 προγενέστερος
 προγενέστερος
 πρόγευμα → προ-
 προγιαγιά → προ-
 πρόγνωση
 προγνωστικά → πρόγνωση
 προγνωστικός → πρόγνωση
 προγονή → προγονός
 προγονός
 πρόγονος → προ-
 πρόγονος
 προγούλι → προ-
 πρόγραμμα
 προγραμματίζω →
 πρόγραμμα
 προγραμματικά →
 πρόγραμμα
 προγραμματικός →
 πρόγραμμα
 προγραμματισμός →
 πρόγραμμα
 προγραμματιστής →
 πρόγραμμα
 προγραμματίστρια →
 πρόγραμμα

προασπίζω -ομαι • αόρ. *προασπίστηκα*: (μτβ.) υπερασπίζομαι, υποστηρίζω ενεργά κτ ή κτ: ~ τις ιδέες μου. **προάσπιση** η.

πρόβα η: δοκιμή, έλεγχος που γίνεται σε κτ κατά την προετοιμασία του, πριν ολοκληρωθεί ή αγοραστεί: ~ νυφικού. Ο θίασος ξεκίνησε τις πρόβες του θεατρικού έργου. ~ **τζενεράλε**: γενική, τελική δοκιμή. **προβάρω -ομαι** • αόρ. *προβάρισα*: (μτβ.) δοκιμάζω κτ: Προβάρισα πολλά ρούχα.

προβαίνω • αόρ. [επίσ.] *προέβην*: (αμτβ.) προχωρώ σε ενέργεια: Η κυβέρνηση προέβη σε διάβημα διαμαρτυρίας. Η αστυνομία θα προβεί σε συλλήψεις.

προβλέπω -ομαι • αόρ. *προέβλεψα & πρόβλεψα & προείδα*: (μτβ.) ❶ α. κάνω εκτίμηση για κτ μελλοντικό: Η Μετεωρολογική Υπηρεσία ~ πτώση της θερμοκρασίας. β. διαισθάνομαι κτ πριν συμβεί: Υποστηρίζει ότι είχε προβλέψει το κακό. ❷ φροντίζω για κτ που ίσως συμβεί στο μέλλον: Δεν προέβλεψε το ενδεχόμενο πλημμύρας. ❸ καθορίζω κτ σύμφωνα με κανονισμό: Ο νόμος ~ αφαίρεση πινακίδων για την περίπτωση αυτή. **πρόβλεψη** η. **προβλέψιμος -η -ο**. **προβλεπτικός -ή -ό**: αυτός που έχει την ικανότητα να προβλέπει, την τάση να προνοεί = προνοητικός.

πρόβλημα το: ❶ δύσκολη κατάσταση που πρέπει να αντιμετωπιστεί: *κυκλοφοριακό / τεχνικό / ψυχολογικό* ~. Απολύθηκε και τώρα έχει οικονομικό ~. Έχει ~ με τη φασαρία που κάνουν οι γείτονες. ❷ (ειδικ.) πολύπλοκο ζήτημα, για τη λύση του οποίου απαιτείται μαθηματική ή άλλη επιστημονική μέθοδος: *μαθηματικό* ~. **προβληματικός -ή -ό**: αυτός που έχει ή προκαλεί προβλήματα: ~ συσκευή/σχέση/επιχείρηση/κατάσταση. **προβληματικά** (επίρρ.).

προγενέστερος -η -ο: αυτός που υπήρξε πριν από κτ ή κτ ≠ μεταγενέστερος = προηγούμενος: Σε ~ εποχές οι άνθρωποι δεν είχαν τόσες ανέσεις. **προγενέστερα** (επίρρ.).

πρόγνωση η: πρόβλεψη γεγονότων που πρόκει-

ται να συμβούν, βασισμένη στον υπολογισμό στοιχείων του παρόντος: η ~ του καιρού. **προγνωστικός -ή -ό**. **προγνωστικά** τα: πρόβλεψη που γίνεται με βάση ορισμένα στοιχεία: τα ~ των εκλογών.

προγονός ο, -ή η: το παιδί ενός από τους συζύγους, το οποίο γεννήθηκε από προηγούμενο γάμο: Μητρικά και προγονή δεν τα πήγαιναν καλά.

πρόγονος ο: πρόσωπο από το οποίο κατάγεται κτ, που ανήκει σε γενιά του παρελθόντος ≠ απόγονος: οι αρχαίοι μας ~. οι τάφοι των προγόνων μου.

πρόγραμμα το: ❶ λεπτομερές σχέδιο σειράς ενεργειών με ορισμένο σκοπό που εκτελούνται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα: Δουλέψαμε με ~ και μέθοδο. ❷ σύνολο σχεδιασμένων δραστηριοτήτων που πρόκειται να υλοποιηθεί σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα: τηλεοπτικό ~. ❸ σχέδιο δράσης, στο οποίο προκαθορίζονται οι αρχές και η τακτική προσώπων ή ομάδων με βάση κτ στόχους: Παρουσιάστηκε το ~ της κυβέρνησης για την καταπολέμηση της ανεργίας. ❹ τεχνολογική εκτέλεση μιας σειράς εργασιών από μηχανή χωρίς τη μεσολάβηση χειριστή: το ~ του πλυντηρίου. Ο υπολογιστής μου δεν έχει φορτωμένα πολλά ~. **προγραμματικός -ή -ό**. **προγραμματικά** (επίρρ.). **προγραμματίζω -ομαι**: ❶ (μτβ.) σχεδιάζω εκ των προτέρων ενέργεια ή σειρά ενεργειών: Ο υπουργός έχει προγραμματίσει σειρά επισκέψεων σε χώρες της Αφρικής. ❷ τεχνολογική λειτουργία πρόγραμμα ή ρυθμίζω συσκευή με βάση κτ πρόγραμμα: Προγραμματίσα το βίντεο να γράφει την εκπομπή. **προγραμματισμός ο**: ❶ κατάρτιση προγράμματος, εκ των προτέρων μεθοδικός σχεδιασμός ενεργειών: Η επιτυχία του εγχειρήματός του βασίζεται στον λεπτομερή ~. ❷ ΠΛΗΡΟΦ **γλώσσα προγραμματισμού**: σύνολο εντολών, κατάλληλο για συγκεκριμένο είδος προγραμμάτων

Σύνθετα με προ-

προσά ή πριν από
 προαίωνος
 πρόγευμα
 προγιαγιά
 πρόγονος
 προετοιμάζω
 προετοιμασία
 προκατασχεδιασμένος
 προμηνύω

προπάππος
 προπαραλήγουσα
 προπαροξύτονος
 πρόπερσι & προπέρσι & προπέρσι
 προπέρσινοσ & προπερσινοσ
 προπληρώνω
 προπολεμικός
 προπορεύομαι

προπώληση
 προπωλώ
 προσεισμός
 προτελευταίος
 προϋπάρχω
 προϋπηρεσία
 προϋπολογισμός
 προχθές & προχτές

προς τα εμπρός
 ή **προς τα έξω**
 προάσπιο
 προβάλλω
 προγούλι

υπολογιστή. **προγραμματιστής** ο, -ίστρια η: άτομο που ειδικεύεται στην κατάρτιση προγραμμάτων για υπολογιστές.

προδιαγράφο -ομαι: (μτβ.) ❶ προκαθορίζω την εξέλιξη ενέργειας, κατάστασης κτλ.: *Η δήλωση που υιοθέτησαν οι υπουργοί ~ τη μελλοντική συνεργασία των δύο κρατών.* ❷ επιτρέπω να φανεί κτ που θα εκδηλωθεί στο μέλλον: *Οι δημοσκοπήσεις ~ μεγάλη νίκη του κόμματός μας.* **προδιαγραφή** η: συνήθ. πληθ. σύνολο κριτηρίων και αρχών βάσει των οποίων κατασκευάζεται ένα προϊόν ή υλοποιείται ένα έργο: *παιχνίδια κατασκευασμένα με βάση ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Ολοκληρώθηκε η μελέτη των προδιαγραφών για την κατασκευή της γέφυρας.*

προδιάθεση η: ❶ η διάθεση που έχει κπ εκ των προτέρων για κπ ή κτ: *Έχω αρνητική ~ απέναντι σ' αυτούς που καυχώνται για τα λεφτά τους.* ❷ ΙΑΤΡ το να είναι ενάλωτος ο οργανισμός κπ απέναντι σε ασθένειες: *Έχει κληρονομική ~ για καρδιοπάθεια.* **προδιαθέτω -ομαι & προδιατίθεμαι:** (μτβ.) προετοιμάζω κπ, ώστε να δεχτεί κτ: *Με ~ άσχημα μ' αυτά που μου λες - τι συνέβη; ~ σχ. θέτω.*

Από το ελνστ. προδιατίθημι < πρό + διά + τίθημι (θέτω).

προδίδω -ομαι & προδίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παραβαίνω, αθετώ δέσμευση, υπόσχεση: *Έδωσαν όρκο ότι δε θα προδώσουν τα ιδανικά για τα οποία αγωνίστηκαν.* ❷ ενεργώ με τρόπο που βλάπτει το σύνολο στο οποίο ανήκω και ωφελεί τους εχθρούς του: *Κατηγορήθηκε ότι πρόδωσε την πατρίδα/την ομάδα.* ❸ αποκαλύπτω μυστικό: *Κανείς δεν πρέπει να προδώσει το μέρος που είναι κρυμμένος ο θησαυρός.* ❹ αφήνω κτ να φανεί = αποκαλύπτω: *Η αδιάφορη στάση του ~ τη σκληρότητα του χαρακτήρα του.* **προδοσία** η: στις σημ.1 & 2: *Δε θα του συγχωρήσω την ~ του όταν τον χρειαζόμαστε!* **εσχάτη** ~: πράξη ενάντια στους θεσμούς και στην ασφάλεια της πατρίδας: *Οι υπαίτιοι της δικτατορίας του 1967 καταδικάστηκαν για ~.* **προδότης** ο, -τρια & [λαϊκ.] **-τρα & -ισσα** η. **προδοτικός -ή -ό:** αυτός που ταιριάζει σε προδότη. **προδοτικά** (επίρρ.).

πρόεδρος ο, η & [λαϊκ.] **προεδρίνα** η: ❶ το πρόσωπο που έχει την ανώτερη θέση, διοικεί ή διευθύνει οργανισμό, ένωση, δικαστήριο κτλ.: *η ~ της Βουλής/του συλλόγου.* ❷ ο ανώτατος

άρχοντας σε μια δημοκρατική χώρα: *Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα τιμήσει με την παρουσία του την εκδήλωση.* ❸ ο πρωθυπουργός μιας χώρας ή ο αρχηγός ενός κόμματος: *ο Πρόεδρος της Κυβέρνησης.* **προεδρείο** το: ❶ τα πρόσωπα που διευθύνουν μια συνεδρίαση, συνέλευση κτλ., καθώς και ο χώρος όπου κάθονται: *Το ~ της Βουλής έκανε παρατήρηση στους ομιλητές που παραβίαζαν τα όρια του χρόνου ομιλίας.* **προεδρεύω -ομαι:** (αμτβ. + σε) είμαι πρόεδρος, ασκώ καθήκοντα προέδρου: *Στην κρίσιμη αυτή συνεδρίαση θα προεδρεύσει ο ίδιος ο Πρωθυπουργός.* **προεδρία** η: ❶ το αξίωμα του προέδρου: *Ο Ιταλός πολιτικός αναμένεται να αναλάβει την ~ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.* ❷ το χρονικό διάστημα που είναι κπ πρόεδρος, η θητεία του: *Κατά τη διάρκεια της ~ του η χώρα έζησε πολλές αλλαγές.* **Προεδρία της Δημοκρατίας:** το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, καθώς και το κτίριο και η υπηρεσία όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ασκεί τα καθήκοντά του. **προεδρικός -ή -ό.**

Από το ΑΕ πρόεδρος (< πρό + ἔδρα) «αυτός που κάθεται στην πρώτη θέση, που προεδρεύει σε συνέλευση».

προειδοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ενημερώνω κπ εκ των προτέρων για κτ συνήθως αρνητικό που πρόκειται να συμβεί, ώστε να είναι προετοιμασμένος: *Σας είχα προειδοποιήσει ότι, αν το ξανακάνετε, θα τιμωρηθείτε.* **προειδοποίηση** η: η ενέργεια με την οποία κπ ενημερώνει εκ των προτέρων κπ άλλον για κτ: *Του έστειλαν γραπτή ~ να επιστρέψει αμέσως στη δουλειά του, γιατί αλλιώς θα απολυθεί.* **προειδοποιητικός -ή -ό:** αυτός που έχει σκοπό να προειδοποιήσει κπ για κτ: *Να ακολουθείτε τις ~ πινακίδες, για να μην πάθετε κανένα ατύχημα.* **προειδοποιητικά** (επίρρ.).

προέκταση η: ❶ αύξηση σε μήκος = επέκταση: *Θα γίνει μια μικρή ~ του δρόμου μέχρι το τελευταίο σπίτι του χωριού.* ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) συνέχεια σκέψης, επιπλέον παράμετρος ή συνέπειες κπ κατάστασης: *Στην ομιλία της έδωσε και πολιτικές προεκτάσεις στο θέμα της ανισότητας των γυναικών.* **προεκτινώνω -ομαι** (μτβ.).

προελαύνω • αόρ. **προήλασα:** (μτβ., για στρατό) προχωρώ με ορμή και ταχύτητα προς τα εμπρός, χωρίς να συναντώ αντίσταση από

προδιαγραφή → προδιαγράφο
προδιαγράφο → προδιαγράφο
προδιάθεση → προδιάθεση
προδιαθέτω → προδιάθεση
προδιάθεση → προδίδω
προδίνω → προδίδω
προδοσία → προδίδω
προδότης → προδίδω
προδοτικά → προδίδω
προδοτικός → προδίδω
προδοτίσσα → προδίδω
προδότερα → προδίδω
προδότερα → προδίδω
προέβην → προβαίνω
προέβλεψα → προβλέπω
*προεδρεία → προεδρία
προεδρείο → πρόεδρος
προεδρεύω → πρόεδρος
προεδρία → πρόεδρος
προεδρικός → πρόεδρος
προεδρίνα → πρόεδρος
πρόεδρος
προείδα → προβλέπω
προειδοποίηση → προειδοποιώ
προειδοποιητικά → προειδοποιώ
προειδοποιητικός → προειδοποιώ
προείχα → προέχω
προέκταση → προέκταση
προέκυψα → προκύπτω
προέλαση → προελαύνω
προέλευση → προέρχομαι

προεξέχω
προεξόφληση → προεξοφλώ
προεξοφλητικά → προεξοφλώ
φλώ
προεξοφλητικός →
προεξοφλώ
προεξοφλώ
προεξοχή → προεξέχω
προέρχομαι
προετοιμάζω → προ-
προετοιμασία → προ-
προέχει → προέχω
προέχω
προηγούμεναι
προηγούμενα → προηγούμεναι
προηγούμενη → προηγούμεναι
προηγούμενος →
προηγούμεναι
προηγούμενος →
προηγούμεναι
προήλασα → προελαύνω
προθάλαμος → προ-
προθερμαίνω
προθέριμανση →
προθερμαίνω
πρόθεση¹
πρόθεση² → προτίθεμαι

τον αντίπαλο. **προέλαση** η: Η ~ του ελληνικού στρατού συνεχίστηκε.

Από το ΑΕ προελαύνω (< πρό + ελαύνω) «προχωρώ με το άλογο».

προεξέχω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) εξέχω λίγο προς τα εμπρός ή προς τα έξω: ~ ένα καρφί, χτύπησέ το να μπει μέσα! **προεξοχή** η: καθετί που προεξέχει από κτ σε σχέση με την υπόλοιπη επιφάνειά του ή με διπλανά του πράγματα: Το άγριο ζώο στεκόταν σε μια ~ του μεγάλου βράχου.

προεξοφλώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ εξοφλώ κτ που οφείλω πριν από τη λήξη της καθορισμένης προθεσμίας = προπληρώνω: Προεξόφλησα το αυτοκίνητο πριν το παραλάβω. ❷ (μτφ.) θεωρώ εκ των προτέρων σίγουρη την εξέλιξη κτ κατάστασης: Πάντα ~ την αποτυχία μου, αλλά συνήθως πέφτεις έξω. **προεξόφληση** η. **προεξοφλητικός -ή -ό:** κυρ. στη σημ. 1. **προεξοφλητικά** (επίρρ.).

προέρχομαι: (αμτβ.) ❶ (για πρόσ.) έρχομαι από έναν τόπο ή περιβάλλον = κατάγομαι: Ο νέος πολιτικός ~ από παλιά πολιτική οικογένεια της Κρήτης. ❷ (για προγ.) έρχομαι από κάπου ή έχω την αιτία μου κάπου: Η είδηση ~ από πηγή του Υπουργείου Εξωτερικών. **προέλευση** η: ο χώρος από όπου ξεκίνησε ή προέρχεται κτ ή κτ: μύθος ινδικής ~. Συνεληφθη ομάδα ατόμων άγνωστης ~.

προέχω • μόνο ενστ. & πρτ. **προείχα:** είμαι ο πλέον σημαντικός: Για μένα ~ το παιδί μου και όχι η καριέρα μου. **προέχει** • μόνο ενστ. & πρτ.: απρόσ. είναι το πιο σημαντικό: ~ να γίνει η εγχείρηση.

προηγούμεναι: (μτβ. + γεν. & με παράλ. αντικ.) ❶ είμαι, γίνομαι ή συμβαίνω πρώτος, πριν ή μπροστά από άλλους ≠ ακολουθώ: Η ελληνική ομάδα ~ των υπολοίπων του ομίλου. Θα προηγηθεί ομιλία του Δημάρχου. ❷ έχω προτεραιότητα: ~ οι ασθενείς με σοβαρά προβλήματα υγείας. **προηγούμενος -η & προηγούμενη -ο:** αυτός που έχει γίνει ή υπάρξει πριν από κτ ή κτ άλλο ≠ ταρινός, επόμενος: Ο ~ καθηγητής ήταν πιο αυστηρός από τον ταρινό. **προηγούμενως** (επίρρ.): Δε θα πάω, αλλά ~ θα του εξηγήσω τους λόγους. **προηγούμενη** η: η προηγούμενη ημέρα ≠ επομένη. **προηγούμενα** τα: παλιότερη διαμάχη, διαφωνία: Δε θέλω να τον δω, γιατί έχουμε ~.

προθερμαίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ θερμαίνω συσκευή

από πριν: Βάζετε το ταψί στον φούρνο, αφού τον προθερμαίνετε στους 180°. ❷ ΑΘΛ παθ. κά-νω ασκήσεις πριν συμμετάσχω σε αγώνα = ζεσταίνομαι: Δύο παίκτες προθερμαίνονται για να μπουν ως αλλαγές. **προθέριμανση** η.

πρόθεση¹: ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη που συνοδεύει ονόματα ή επιρροήματα και δηλώνει επιρροηματική σχέση. **προθετικός -ή -ό.**

Λόγιες (ή απαρχαιωμένες) προθέσεις

Ορισμένες προθέσεις από την αρχαία και λόγια παράδοση συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται και σήμερα, κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις ή σε επίσημο λόγο - ειδικά η πρόθ. **ανά** χρησιμοποιείται και στον καθημερινό λόγο:

ανά: (+ αιτ.) χρησιμοποιείται για να ❶ εκφράσουμε αναλογία, επιμερισμό = κάθε: Χιλιόμετρα ~ ώρα. Ένα βιβλίο ~ τρεις μαθητές. ❷ αναφέρουμε τον τόπο ή το χρονικό διάστημα στο οποίο γίνεται κτ, τονίζοντας κατά κανόνα ότι έχει μεγάλη έκταση/διάρκεια: ~ τον κόσμο (παντού). ~ τους αιώνες (πάντα). **άνευ:** (+ γεν.) χωρίς: παράδοση ~ όρων. άδεια ~ αποδοχών.

εις: (+ αιτ.) σε: ~ ένδειξιν/βάρους/υγείαν.

εκ & εξ: (+ γεν.) από: εκ γενετής (από τη στιγμή που γεννήθηκε κτ), εξ αγχιστείας.

εν: (+ δοτ.) μέσα σε: ~ αγνοία/βρασμαύ ψυχής.

ένεκα (+ γεν.): λόγω, εξαιτίας: Ο αγώνας αναβάλλεται ~ της βροχοπτώσεως.

ένεκεν (+ γεν.): για να, χάριν, μόνο στην έκφρ. **τιμής** ~: για να τιμηθεί κτ.

περί: ❶ (+ γεν.) για: ~ ανέμων και υδάτων (για γενική συζήτηση χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο). ❷ (+ αιτ.) γύρω από: οι ~ τον πρωθυπουργό. ❸ (+ αιτ.) περίπου: Ήρθαν ~ τους 30 καλεσμένους.

προ (+ γεν.): πριν: ~ του φαγητού/των τειχών.

υπό & υφ': (+ γεν./αιτ.) κάτω από, σε: ~ αίρεση/σκιά(ν)/το μηδέν/την προστασία.

Λόγια σύνταξη προθέσεων

Ορισμένες προθέσεις διατηρούν, επιπλέον των σημασιών και τρόπων σύνταξης που έχουν στη ΝΕ, σημασίες ή/και τρόπους σύνταξης που προέρχονται από τη λόγια ή/και αρχαία παράδοση. Η διατήρηση των λόγων αυτών στοιχείων εμφανίζεται κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις (καθημερινού ή επίσημου ύφους) ή σε επίσημο λόγο.

από & απ' & αφ': (+ γεν.) ~ φυσικού του/μνήμης, αφ' υψηλού.

διά: (+ γεν.) δηλώνει ❶ όργανο, μέσο, τρόπο: ~ πυρός και σιδήρου (με βίαιες, καταστροφικές ενέργειες). ~ της βίας. ❷ χρονική διάρκεια: ~ βίου (για όλη τη ζωή).

επί & επ' & επ': ❶ (+ γεν.) σε: ~ Τουρκοκρατίας/του πιεστηρίου (για έντυπο που πρόκειται να εκδοθεί σύντομα). ❷ (+ δοτ.): ~ λέξει (κατά λέξη), ~ παραδείγματι (για παράδειγμα), επ' ονόματι (στο όνομα).

μετά & μετ' & μεθ': (+ γεν.) δηλώνει τρόπο, συνοδεία κτλ.: ~ χαράς/βίας/πολλών επαίνων.

μέχρι & μέχρις: (+ γεν.) ~ θανάτου, μέχρις εσχάτων.

παρά & παρ': (+ δοτ.) σε, δίπλα σε: παρ' Αρειώ Πάγω, ~ τω πρωθυπουργώ.

πλην: (+ γεν.) εκτός από: ~ ενός.

προς: (+ γεν.) ~ Θεού, πάππου ~ πάππου.

συν: (+ δοτ.) μαζί με: ~ Αθηνά και χείρα κίνει, ~ γυναίξι και τέκνοις, ~ τω νόμω, ~ τοις άλλοις.

υπέρ: (+ αιτ.) πάνω από, παραπάνω από: ~ το δέον (περισσότερο από αυτό που πρέπει).

λόγω: έχοντας κτ ως αιτία: Δεν αγωνίστηκε ~ της κακής φυσικής του κατάστασης.

μέσω: με ορισμένο μέσο ή με ενδιάμεσο σταθμό: επικοινωνία ~ τηλεφωνικής σύνδεσης. Το τρένο πάει ~ Λάρισας.

παρουσία: με την παρουσία κτ = ενόπιον: Η τελετή έγινε ~ του Προέδρου της Δημοκρατίας.

υπόψη & υπ' όψιν & υπόψιν: στο μυαλό μου κυρ. στην έκφρ. έχω/λαμβάνω/παίρνω ~ (μου): έχω στο μυαλό μου κτ, δεν το ξεχνώ ή το συνυπολογίζω με άλλους παράγοντες: Πριν αποφασίσω, πήρα ~ μου και τη δική σου γνώμη.

χάριν: για χάρη, με σκοπό: ~ συντομίας.

προθεσμία η: το προκαθορισμένο χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει κτ: Σήμερα λήγει η ~ υποβολής των φορολογικών δηλώσεων. **προθεσμακός -η -ό.**

Από το ΑΕ προθεσμία < πρό + -θέσιμος (από το θεσιμός).

πρόθημα: μέρος λέξης που προστίθεται μπροστά από το θέμα και που δε συναντάται ως αυτόνομη λέξη: Το στερητικό α- στη λέξη «άγουρος» είναι ~.

πρόθυμος -η -ο: αυτός που έχει ή δείχνει καλή διάθεση να κάνει κτ ≠ απρόθυμος: Είναι πάντα ~ να συνεργαστεί μαζί σου. **πρόθυμα & προθύμως** (επίρρ.): με προθυμία: Δέχτηκε ~ να μας ξεναγήσει στην πόλη. **προθυμία** η: ≠ απροθυμία: Δείχνει μεγάλη ~ στην εξυπηρέτηση των πελατών.

Από το ΑΕ πρόθυμος και αυτό από το πρό + θυμός.

προίκα η: κινητή και ακίνητη περιουσία που δινόταν παλαιότερα από τη νύφη και την οικογένειά της στον γαμπρό. **προικίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ δίνω προίκα σε κτ: Την προίκισαν καλά, με ακίνητα και μετρητά. ❷ (μτφ.) δίνω σε κτ φυσικό χάρισμα: Πρόκειται για μαθητή αριστούχο, προικισμένο με μεγάλη οξυδέρκεια και αγάπη για τη μάθηση.

προϊόν το: ❶ οτιδήποτε παράγει με την εργασία του ο άνθρωπος: Η Ήπειρος παράγει πολύ καλά γαλακτοκομικά προϊόντα. Τα προϊόντα του πολιτισμού μας είναι η καλύτερη διαφήμιση για τη χώρα. ❷ (μτφ.) αποτέλεσμα ενέργειας: Η μελέτη αυτή είναι ~ πολύχρονης έρευνας.

προϊσταμαι: [επίσ.] (μτβ. + γεν.) είμαι επικεφαλής οργανισμού, ομάδας κτλ. = διοικώ, διευ-

Διάφορες λέξεις με προθετική λειτουργία

Στη ΝΕ υπάρχουν αρκετές λέξεις που λειτουργούν σήμερα ως προθέσεις αλλά προέρχονται από κάποιον ονοματικό τύπο και συγκεκριμένα τις εξής πηγές: (1) από κάποιον παλαιότερο τ. ουσιαστικού που πλέον δε χρησιμοποιείται, κυρίως από τη δοτική πτώση (βάσει < βάση, λόγω < λόγος, μέσω < μέσο) αλλά και την αιτ. (χάριν < χάρη), (2) από την παγίωση εμπρόθετου προσδιορισμού (διαμέσου < διά + μέσο, εξαιτίας < ἐκ + αἰτία, υπόψη/υπόψιν < ὑπό + ὄψις).

Οι λέξεις αυτές δηλώνουν συνήθως επιρρηματικές σχέσεις ανάλογες προς τη σημασία του ουσιαστικού από το οποίο προέρχονται:

βάσει: με βάση: ~ των παρατηρήσεων αυτών, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι...

διά μέσου & διαμέσου: με ορισμένο τρόπο ή μέσα από κτ χώρο: Βγαίνουν στο Αιγαίο ~ του Έβρου. ~ της διπλωματικής οδού.

ελέω: με το έλεος, κυρ. στην έκφρ. ~ Θεού: με την εξουσία και την προστασία που δίνει ο Θεός: Κυβερνά ~ Θεού.

ελλείπει: λόγω έλλειψης: ~ αναψυκτικών, ήπιαμε χυμούς.

ενόπιον: μπροστά σε: Οι εξηγήσεις θα δοθούν ~ του συμβουλίου καθηγητών.

εξαιτίας: έχοντας κτ ως αιτία: Ο αγώνας αναβλήθηκε ~ της σφοδρής βροχόπτωσης.

προθεσμία
προθεσμακός → προθεσμία
προθετικός → προθέση¹
πρόθημα
πρόθυμα → πρόθυμος
προθυμία → πρόθυμος
πρόθυμος
πρόθυμως → πρόθυμος
προίκα
προικίζω → προίκα
προϊόν
προϊσταμαι
προϊσταμένη → προϊσταμαι
προϊστάμενος → προϊσταμαι

προϊστορία
προζόβω

προϊστορία
προϊστορικά → προϊστορία
προϊστορικός → προϊστορία
προκαλώ
προκαταβάλλω
προκαταβολή →
προκαταβάλλω
προκαταβολικά →
προκαταβάλλω
προκαταβολικός →
προκαταβάλλω
προκαταλαμβάνω →
προκατάληψη
προκατάληψη
προκαταρκτικά → προκα-
ταρκτικός
προκαταρκτικός
προκατασκευασμένος →
προ-
προκατελιημμένα →
προκατάληψη
προκατελιημμένος →
προκατάληψη
προκειμένος → πρόκειται
προκειμένου → πρόκειται
προκηρύξη → προκηρύσσω
προκηρύσσω
προκλήση → προκαλώ
προκλητικά → προκαλώ
προκλητικός → προκαλώ
προκλητικότητα → προκαλώ
προζόβω
προκοπή → προκόβω

θύνω: Ο διάσημος ερευνητής ~ του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Τεχνολογίας. **προϊστορία** ο, **προϊσταμένη** η: πρόσωπο που είναι επικεφαλής οργανισμού, ομάδας κτλ. ≠ υφιστάμενος.

προϊστορία η: ❶ η περίοδος της ανθρώπινης ιστορίας πριν από την εποχή για την οποία υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες. ❷ (μτφ.) σύνολο γεγονότων ή εξελίξεων που συνέβησαν πριν από κτ άλλο: Η διαμάχη των δύο οικογενειών δεν είναι τωρινή, έχει ~. **προϊστορικός** -ή -ό. **προϊστορικά** (επίρρ.).

προκαλώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) κάνω κπ να αντιδράσει, να επιτεθεί: Σε ~ σε μονομαχία στο τάβλι! ❷ (μτβ.) γίνομαι αιτία για κτ = προξενώ: Η απόφαση του συλλόγου καθηγητών προκαλέσε τις διαμαρτυρίες των μαθητών. ❸ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) συμπεριφέρομαι με τρόπο ώστε να κάνω τους άλλους να αντιδράσουν ή ώστε να διεγείρω ερωτικά: Γιατί δε σταματάς να αυθαδιάζεις - δε βλέπεις ότι ~; ~ με το ντύσιμό της. **προκλήση** η: ❶ ενέργεια, συμπεριφορά ή πράγμα που προξενεί αντιδράσεις: Είναι ~ να ζητάς μεγαλύτερη βαθμολογία τη στιγμή που αδιαφορούσες όλο τον χρόνο. Αυτή η τούρτα είναι σκέτη ~! = πειρασμός. ❷ ενέργεια, γεγονός ή συμπεριφορά που επιφέρει συνήθως δυσάρεστο αποτέλεσμα: Οι πλημμύρες είναι αιτία πρόκλησης καταστροφών στη γεωργία. ❸ δύσκολο έργο που απαιτεί ιδιαίτερες ικανότητες: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν ~ για την Ελλάδα. **προκλητικός** -ή -ό: αυτός που προκαλεί (σημ. 1 & 3): Η στάση των παικτών απέναντι στον διαιτητή ήταν ~. **προκλητικά** (επίρρ.). **προκλητικότητα** η.

Από το ΑΕ πρόκλησις «κάλεσμα (για μονομαχία)».

προκαταβάλλω -ομαι: (μτβ.) δίνω χρηματικό ποσό εκ των προτέρων = προπληρώνω: Ο νοικοκυράς ~ τα νοίκια δύο μηνών ως εγγύηση. ~ σχ. **βάλλω**. **προκαταβολή** η: χρηματικό ποσό που προκαταβάλλεται. **προκαταβολικός** -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με την προκαταβολή. ❷ αυτός που γίνεται εκ των προτέρων: ~ αντίρρηση. **προκαταβολικά** (επίρρ.).

προκατάληψη η: ❶ γνώμη, στάση η οποία διαμορφώνεται από πριν, χωρίς ουσιαστική εξέταση του θέματος: Το δικαστήριο πρέπει να κρίνει τον κατηγορούμενο χωρίς ~. ❷ συνήθ. πλθ. αρνητική διάθεση απέναντι σε κπ ή κτ, η οποία βασίζεται σε αυθαίρετα συμπεράσματα:

Δυστυχώς, υπάρχουν ακόμα προκαταλήψεις εναντίον των γυναικών. **προκαταλαμβάνω**: (μτβ.) επηρεάζω θετικά ή αρνητικά κπ που διαμορφώνει άποψη για κπ ή κτ: Με τις δηλώσεις του επιχειρεί να προκαταλάβει τις εξελίξεις. **προκατελιημμένος** -η -ο: αυτός που έχει σχηματίσει από πριν αρνητική κυρίως γνώμη για κπ ή κτ ≠ απροκατάληπτος: Είναι ~ απέναντι στους ξένους. **προκατελιημμένα** (επίρρ.).

Από το ΑΕ προκατάληψις (< προκαταλαμβάνω).

προκαταρκτικός -ή -ό: αυτός που προετοιμάζει κτ ή γίνεται πριν από το κυρίως έργο = προκατασκευαστικός: Η Ελλάδα και η Κίνα έχουν υπογράψει ~ συμφωνία για οικονομικές συναλλαγές. **προκαταρκτικά** (επίρρ.).

προκειται • μόνο ενστ. & πρτ.: απρόσ. ❶ (+ να) για κτ που θα γίνει: ~ να ζητήσω αύξηση από τον εργοδότη μου. ❷ (+ για) γίνεται λόγος, αφορά: ~ για απόφαση που θα καθορίσει την πορεία της ελληνικής οικονομίας. **προκειμένος** -η -ο: αυτός για τον οποίο γίνεται λόγος: Στην ~ περίπτωση δεν ξέρω πώς να ενεργήσω. **προκειμένου**: α. (+ να, ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει σκοπό = για να: ~ να νικήσει, θα κάνει τα πάντα. β. (+ για, ως πρόθ.): σχετικά με: ~ για την ασφάλειά σας, δε λογαριάζουμε τα έξοδα. **προκειμένο** το: το θέμα για το οποίο γίνεται λόγος: Ας έλθουμε στο ~!

Από το ΑΕ προκειμένος, μπε. του ρ. πρόκειμαι «είμαι τοποθετημένος μπροστά από κπ ή κτ».

προκηρύσσω -ομαι: (μτβ.) αναγγέλλω κπ με επίσημο τρόπο, για να ενημερωθούν όλοι: Ο Δήμος Αθηναίων προκηρύξε διαγωνισμό για την αγορά πενήντα απορριμματοφόρων. **προκήρυξη** η: ❶ α. δημόσια γνωστοποίηση: ~ εκλογών. β. δημοσίευση στον Τύπο αναγγελίας, καθώς και το σχετικό έντυπο: Είδες την ολοσέλιδη ~ του διαγωνισμού; ❷ γραπτή ανακοίνωση με τις θέσεις πολιτικής, συνδικαλιστικής κτλ. οργάνωσης: Εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς, γιατί μοίραζαν προκηρύξεις της Αντίστασης.

προκόβω • μπλ. προκομμένος: (αμτβ.) ❶ προοδεύω, πετυχαίνω σε έναν τομέα: Ανεργαστείς με ζήλο, θα προκόψεις. ❷ [προφ., ειρων.] αποτυγχάνω, καταστρέφομαι: Με αυτόν διευθυντή, πρόκοψε η εταιρεία και πάει για κλείσιμο! **προκοπή** η: το να προκόβει κπ: Πήγε στο εξωτερικό για να δει ~. **της προκοπής**:

ως χαρακτηρισμός για κτ ή κτ αξιόλογο: *Επιτέλους, αγόρασες ένα ρούχο ~!*

προκρίνω -ομαι: (μτβ.) ❶ *συνήθ. παθ.* αναδεικνύομαι ανάμεσα σε πολλούς, ώστε να συνεχίσω στην επόμενη φάση διαγωνισμού, διοργάνωσης κτλ.: *Η ομάδα μας προκρίθηκε στον επόμενο γύρο.* ❷ *επιλέγω, προτιμώ:* *Η κυβέρνηση ~ τη λύση της ανακύκλωσης.* **πρόκριση η. προκριματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με προκαταρκτική και όχι τελική επιλογή ή που σκοπεύει στην πρόκριση: *~ αγώνας/επιτροπή. προκριματικοί οι & προκριματικά τα:* προκαταρκτική φάση σε διαγωνισμό, αθλητική διοργάνωση.

προκνυμία η: ειδικά διαμορφωμένος χώρος λιμανιού, στον οποίο γίνεται η αποβίβαση ή επιβίβαση των επιβατών των πλοίων και που χρησιμοποιεί και ως χώρος περιπάτου.

Από το ελνστ. *προκνυμία* και αυτό από τα *πρό + κνυμα*.

προκύπτω • αόρ. *προέκυψε:* ❶ (για προβλήματα, γεγονότα κτλ.) *κάνω την εμφάνισή μου, συνήθως ξαφνικά:* *Προέκυψε κάποιο πρόβλημα.* ❷ *δημιουργούμαι ως αποτέλεσμα γεγονότος, κατάστασης κτλ.:* *Προέκυψε κι ένα καλό από την ιστορία αυτή: η γνωριμία μας!* **προκύπτει:** *απρόσ. βγαίνει ως συμπέρασμα = συνάγεται:* *Από την έρευνα ~ ότι τα κινητά τηλέφωνα εκπέμπουν βλαβερή ακτινοβολία.*

Από το ΑΕ *προκύπτω* από τα *πρό + κύπτω*.

προλαβαίνω -ομαι: • *παθ. μόνο στο ενστ. θέμα:*
❶ **α.** (μτβ.) *φτάνω σε κτ ή κτ εγκαίρως = προφταίνω:* *Πρόλαβε το τελευταίο τρένο για Χαλκίδα. Ευτυχώς, πρόλαβα τον γιατρό στο ιατρείο του!* **β.** (αμτβ.) *φτάνω κάπου εγκαίρως:* *Έτρεξα και πρόλαβα πριν αρχίσει η παράσταση.* ❷ (μτβ. + να) *κάνω κτ πριν από άλλον ή πριν συμβεί κτ άλλο:* *Πρόλαβε να φωνάξει πριν το σκάσουν οι κλέφτες.* ❸ (μτβ. + να) *βρίσκω τον χρόνο για να κάνω κτ:* *Δεν ~ να πάω στο γυμναστήριο, έχω πολύ διάβασμα.* ❹ (μτβ.) *ενεργώ ώστε να εμποδίσω κτ κακό:* *~ ατύχημα/καβγά/παρεξήγηση.* **πρόληψη η:** ❶ *το να προλάβει (σημ. 4) κτ κτ κακό και (συνεκδ.) τα σχετικά μέτρα:* *Συζητάνε μέτρα πρόληψης για τη βία στα γήπεδα.* ❷ *συνήθ. πλθ.* αντίληψη σύμφωνα με την οποία κτ έχει δήθεν υπερφυσικές ιδιότητες που φέρνουν τύχη ή ατυχία: *Πιστεύει σε διάφορες προλήψεις, όπως ότι οι μαύρες γάτες φέρνουν γρουσου-*

ζιά. προληπτικός -ή -ό: ❶ *αυτός που προλαβαίνει κτ κακό:* *Να κάνεις έναν ~ ιατρικό έλεγχο.* ❷ *αυτός που πιστεύει σε προλήψεις:* *Είναι ~, αν δεν έχει μαζί τον «τυχερό» αναπτήρα του, δεν παίζει ποτέ χαρτιά.* **προληπτικά** (επίρρ.).

πρόλογος ο: ❶ *εισαγωγικό μέρος κειμένου, βιβλίου ή λόγου ≠ επίλογος:* *Μετά από έναν σύντομο, ~ μπήκε στην ουσία του θέματος.* ❷ *εισαγωγικό μέρος αρχαίου δράματος πριν από το πρώτο χορικό.* **προλογίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ *γράφω τον πρόλογο σε ένα βιβλίο:* *Το νέο του βιβλίο ~ ένας κορυφαίος Γερμανός ιστορικός.* ❷ *μιλώ πριν από την ομιλία κτ άλλου.* **προλογικός -ή -ό:** *αυτός που έχει τη μορφή προλόγου:* *Κατέθεσε ~ σημείωμα με τις απόψεις του.*

Από το ΑΕ *πρόλογος* < *προλέγω*.

προμηθεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ *δίνω κτ σε κτ = εφοδιάζω:* *Κατηγορούν το Ιράν ότι ~ όπλα στους τρομοκράτες / τους τρομοκράτες με όπλα.* ❷ *παθ. εφοδιάζομαι με κτ απαραίτητο, αναγκαίο:* *Προμηθευτήκαμε ξύλα για τον χειμώνα.* **προμήθεια η:** ❶ *το να προμηθεύεται κτ κτ και αυτό που προμηθεύεται:* *Είναι απαραίτητη η ~ ψωμιού για τρεις ημέρες λόγω αργίας. Πήραμε προμήθειες για μια βδομάδα.* ❷ *αμοιβή που παίρνει αυτός που μεσολαβεί σε αγοραπωλησία:* *Κατηγορήθηκε ότι πήρε παράνομη ~ για να επιλέξει συγκεκριμένα προϊόντα.* **προμηθευτής ο, -εύτρια η:** ❶ *πρόσωπο που εφοδιάζει κτ με τα απαραίτητα αγαθά.* ❷ *επαγγελματίας που αναλαμβάνει τον εφοδιασμό πλοίων, νοσοκομείων κτλ.* **προμηθευτικός -ή -ό.**

πρόνοια η • *γεν. & [επίσ.] προνοίας:* φροντίδα που λαμβάνεται από πριν για την κάλυψη αναγκών: *Το κράτος λαμβάνει ~ για τους ηλικιωμένους.* **κράτος πρόνοιας:** *το κράτος που παρέχει υποστήριξη στους οικονομικά ασθενέστερους, σε όσους έχουν ανάγκη περίθαλψης κτλ.* **Θεία Πρόνοια:** *η φροντίδα του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου και του κόσμου.* **προνοώ** (μτβ. & με παράλ. αντικ.): *Προνόησα και έκλεισα θέση εγκαίρως.*

Από το ΑΕ *πρόνοια*, και αυτό από το *πρόνοος* (< *πρό + νοῦς*).

προνόμιο το: *πλεονέκτημα που έχει κτ σε σχέση με άλλους ή ιδιαίτερο δικαίωμα που δεν έχουν άλλοι:* *Παλιότερα οι μεταπτυχιακές σπουδές ήταν ~ των οικονομικά ανώτερων τάξεων. Κα-*

προκριματικά → προκρίνω
προκριματικοί → προκρίνω
προκριματικός → προκρίνω
πρόκριση → προκρίνω
προκνυμία → προκνυμιά
προκύπτει → προκύπτω
προκύπτω → προκύπτω
προληπτικά → προλαβαίνω
προληπτικός → προλαβαίνω
πρόληψη → προλαβαίνω
προλογίζω → πρόλογος
προλογικός → πρόλογος
προμήθεια → προμηθεύω
προμηθευτής → προμηθεύω
προμηθευτικός → προμηθεύω
προμηθεύτρια → προμηθεύω
προμηθεύω → προμηθεύω
προμηνύω → προμηνύω
προνομακά → προνόμιο
προνομακός → προνόμιο
προνόμιο → προνόμιο
προνομίους → προνόμιο

προξενεύω
προπονώ

- προνοώ → πρόνοια
- προξενείο → πρόξενος
- προξενεύω → πρόξενος
- προξενικός → πρόξενος
- προξενικό → πρόξενείο
- προξενός → πρόξενος
- προξενώ → πρόξενος
- προοδευτικά → πρόοδος
- προοδευτικός → πρόοδος
- προοδεύω → πρόοδος
- προοίμιο → πρόοδος
- προορισμός → προορίζω
- προπαγάνδα → προπαγανδίζω
- προπαγανδιστικά → προπαγανδιστικά
- προπαγανδιστικός → προπαγανδιστικός
- προπαντός → προπαντός
- προπάππος → προπαππός
- προπαράληγουσα → προπαράληψη
- προπαροξύνοντος → προπαροξύνω
- προπατορικός → προπατορικός
- προπέραι → προπέραι
- προπέραισι → προπέραισι
- προπεριονός → προπεριονός
- προπέραινος → προπέραινος
- προπέραισι → προπέραισι
- προπληρώνω → προπληρώνω
- προπόδες → προπόδες
- προπολεμικός → προπολεμικός
- προπόνηση → προπόνηση
- προπονητής → προπονητής
- προπονητρια → προπονητρια
- προπονητής ο, -ήτρια η.
- προπορεύομαι → προπορεύομαι

τά την Τουρκοκρατία η κοινότητα απολάμβανε ιδιαίτερων προνομίων. **προνομιακός -ή -ό:** αυτός που έχει τη μορφή προνομίου: Τα εμπόρευμα προσφέρονται στους υπαλλήλους της εταιρείας σε ~ τιμές. **προνομιακά** (επίρρ.). **προνομιούχος -α -ο.** **σχ. έχω.**

Από το ελνστ. *προνόμιον* < ΑΕ *πρό* + *νόμος*.

προξενεύω: (μτβ.) μεσολαβώ για να γνωριστούν ένας άντρας και μια γυναίκα με στόχο να παντρευτούν: Του ~ ένα κορίτσι από το διπλανό χωριό. **προξενικό** το = συνοικέσιο: γάμος από ~. **σχ. πρόξενος.**

πρόξενος ο, η: διπλωματικός αντιπρόσωπος ενός κράτους σε άλλο κράτος: Μας υποδέχτηκε ο ~ της Ελλάδας στη Ρώμη. **προξενείο** το: το κτίριο στο οποίο στεγάζεται η προξενική αρχή μιας χώρας, καθώς και ο πρόξενος και οι εργαζόμενοι σε αυτό: το ελληνικό ~ στην Κωνσταντινούπολη. Το ~ μάς ενημέρωσε ότι δεν υπάρχουν Έλληνες μεταξύ των θυμάτων. **προξενικός -ή -ό.**

Από το ΑΕ *πρόξενος* «αντιπρόσωπος ατόμου ή χώρας, που χειρίζεται τις υποθέσεις τους» (*πρό* + *ξένος*). Από την ίδια λ. προέρχονται και τα *προξενικό/προξενεύω*, με την έννοια «χειρίζομαι την υπόθεση γάμου κτ άλλου».

προξενό -ούμαι: (μτβ.) προκαλώ κυρίως κτ κακό = επιφέρω: Η καταιγίδα προξένησε μεγάλες καταστροφές στη γεωργία.

πρόοδος η: θετική πορεία, βελτίωση του επιπέδου ενός τομέα ή μιας κατάστασης: Η ιατρική γνωρίζει στην εποχή μας μεγάλη ~. **καλή πρόοδος!** ευχή σε μαθητή ή φοιτητή να πάει καλά στα μαθήματά του. **αριθμητική ~:** μαθ ακολουθία αριθμών, ο καθένας από τους οποίους προκύπτει από τον προηγούμενο με πρόσθεση του ίδιου πάντα αριθμού. **γεωμετρική ~:** μαθ ακολουθία αριθμών, ο καθένας από τους οποίους προκύπτει από τον προηγούμενο με πολλαπλασιασμό με τον ίδιο πάντα αριθμό.

προοδεύω: (αμτβ.) γνωρίζω πρόοδο: Η Ελλάδα προόδευσε πολύ τα τελευταία χρόνια. **προοδευτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι υπέρ της πρόοδου και της εξέλιξης ≠ συντηρητικός, οπισθοδρομικός: ~ άνθρωπος/ιδέες. ❷ αυτός που εξελίσσεται σταδιακά: Προτείνεται ~ μείωση του αριθμού των εισακτέων στα πανεπιστήμια. **προοδευτικά** (επίρρ.).

Από το ελνστ. *πρόοδος* (αρχική σημασία «προχώρημα») < *πρό* + *όδος*.

προοίμιο το: ❶ πρόλογος, εισαγωγή σε κείμενο, λόγο κτλ.: Στο ~ της εισήγησής του ευχαρίστησε τους συνεργάτες του. ❷ (μτφ.) γεγονός που αποτελεί την αρχή για κτ = προμήνυμα: Η μείωση των συντάξεων ήταν το ~ της περιόδου λιτότητας.

προορίζω -ομαι: (μτβ.) καθορίζω από πριν την πορεία, την εξέλιξη ή την κατάληξη: Τον ~ για τη θέση του Προέδρου. Αυτό το οικοπέδο προορίζεται να γίνει παιδική χαρά. **προορισμός** ο: ❶ κατεύθυνση προς ορισμένο τόπο ή το τελικό σημείο που θέλει να φτάσει κτ: Το αεροπλάνο έφτασε στον ~ του. ❷ (μτφ.) ο σκοπός για τον οποίο κτ υπάρχει ή κτ γίνεται: ~ του ανθρώπου είναι η οικογένεια.

προπαγάνδα η: συστηματική δραστηριότητα που έχει ως σκοπό να επηρεάσει την κοινή γνώμη υπέρ μιας ιδεολογίας, ενός κόμματος κτλ.: Η εφημερίδα αυτή κάνει φανερά ~ υπέρ των κυβερνητικών θέσεων. **προπαγανδίζω -ομαι:** (μτβ.) κάνω προπαγάνδα: Τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης ~ τις θέσεις της κυβέρνησης για το Ιράκ. **προπαγανδιστικός -ή -ό. προπαγανδιστικά** (επίρρ.).

προπαντός & προπάντων (επίρρ.): περισσότερο από κάθε άλλο = κυρίως, ιδίως: Να ακούεις προσεκτικά και ~ να μη διακόπτεις τους ομιλητές. ~ να είσαι ειλικρινής!

προπατορικός -ή -ό: αυτός που ανήκει ή που αναφέρεται στους προγόνους. ~ **αμάρτημα:** το αμάρτημα των πρωτόπλαστων, Αδάμ και Εύας, να παρακούσουν τις εντολές του Θεού, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την εκδίωξή τους από τον Παράδεισο.

Από το ελνστ. *προπατορικός* < ΑΕ *προπάτωρ* (*πρό* + *πατήρ*).

προπόδες οι: το μέρος στο έδαφος όπου καταλήγουν οι πλαγιές ενός βουνού ή λόφου: Η ορειβατική ομάδα ξεκίνησε από τους ~ του Ταϊγέτου.

Από το ΑΕ *πρόπους* από τα *πρό* + *πούς*, *ποδός* «πόδι».

προπονώ -ούμαι: αθλ (μτβ.) προετοιμάζω μεθοδικά αθλητή ή ομάδα για αγώνα: Ο Ρεχάγκελ προπόνησε χθες δύο φορές την εθνική ομάδα. **προπόνηση** η. **προπονητής** ο, -ήτρια η.

Από το ΑΕ προπονῶ «μοχθῶ από πριν» < πρό + πονῶ (πόνος «μόχθος»).

προτύλεια τα: αρχιτεκτονική κατασκευή πριν από τη βασική είσοδο αρχαίων ναών και μεγάλων σύγχρονων κτιρίων: *Η συγκέντρωση έγινε στα ~ του Πανεπιστημίου.*

Από το ΑΕ προτύλεια (< πρό + τύλη).

προπύργιο το: χώρος στον οποίο κτ ή κπ κυριαρχεί και νιώθει ασφαλής = προμαχώνας, προγεφύρωμα: *Η Λακωνία ήταν παλιότερα το ~ των φιλοβασιλικών.*

προς (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ τον τόπο προς τον οποίο κατευθυνόμαστε: *Προχωρά ~ την ανατολή/την αδεληφή του.* ❷ τη θέση προσώπου ή πράγματος σε σχέση με κτ ή κτ άλλο: *Βρίσκεται ~ τα αριστερά του σπιτιού.* ❸ χρονικό σημείο κοντά στο οποίο συμβαίνει κτ: *~ τα τέλη του έτους.* ❹ (κυρ. σε στερεότυπες εκφρ.) σκοπό: *~ τιμήν του/όφελός του/μεγάλη μου έκπληξη.* ❺ την αξία ή το ποσοστό που αναλογεί σε κτ: *Πήρα τα μίλα ~ 2 ευρώ το κιλό. Είναι ένας ~ δέκα.* ✎ **πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.**

προσανατολίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ στρέφω κτ ή κτ προς μια κατεύθυνση: *~ το σκέπαστρο του τζακιού προς τον βορρά.* ❷ παθ. αναγνωρίζω τις θέσεις των σημείων του ορίζοντα και τη δική μου θέση μου σε σχέση με αυτά, ώστε να μπορώ να βρω τον δρόμο μου: *Δεν μπορώ να προσανατολιστώ εύκολα.* ❸ παθ. (μτφ.) στρέφω σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις ή επιλογές: *Με βάση τις κλίσεις του προσανατολίστηκε προς την αρχιτεκτονική.* **προσανατολισμός** ο: ❶ θέση προσώπου ή πράγματος σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα: *Μέσα στο πυκνό σκοτάδι έχασαν τον ~ τους.* ❷ (μτφ.) στροφή σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, επιλογές κτλ. ≠ αποπροσανατολισμός: *Πρέπει να αλλάξει ο μονομερής ~ του σχολείου προς τις εξετάσεις.* **επαγγελματικός ~:** παροχή βοήθειας στο άτομο, ώστε να επιλέξει επάγγελμα ταιριαστό με τις ικανότητες και τις κλίσεις του.

προσαρμόζω -ομαι: (μτβ.) ❶ συνδέω κτ με κτ άλλο: *Προσάρμοσε φακούς πάνω σε σκελετό κι έφτιαξε τα πρώτα γυαλιά.* ❷ (μτφ.) αλλάζω κτ έτσι ώστε να ταιριάζει με μια κατάσταση: *Προσάρμοσε την ομιλία του στο ακροατήριο.* **προσαρμογή** η: ❶ σύνδεση ενός αντικειμένου με ένα άλλο: *η ~ του καλωδίου στην*

πρίζα. ❷ (μτφ.) η ικανότητα κτ να μεταβληθεί ή να αλλάξει, ώστε να ενταχθεί σε μια νέα κατάσταση: *Επειδή ζούσε χρόνια στη Σουηδία, η ~ του στην ελληνική πραγματικότητα δεν ήταν εύκολη.* **προσαρμοστικός -ή -ό:** αυτός που προσαρμόζεται εύκολα και γρήγορα ≠ απροσάρμοστος. **προσαρμοστικότητα** η.

Από το ΑΕ προσαρμόζω, και αυτό από τα προς + ἄρμόζω.

προσαρτώ -ώμαι: (μτβ., για κράτος) ενσωματώνω στο κράτος μου περιοχές που ανήκουν σε άλλο κράτος: *Ο Χίτλερ προσάρτησε την Αυστρία.* **προσάρτηση** η.

προσαυξάνω -ομαι: (μτβ.) αυξάνω κτ ακόμη πιο πολύ: *Η κυβέρνηση ~ τις συντάξεις αγροτών κατά 2%.* **προσαύξηση** η.

προσβάλλω -ομαι • μπλ. προσβεβλημένος: ❶ θίγω την τιμή κτ ή μιλάω άσχημα σε κτ: *Δεν έχεις το δικαίωμα να με ~ μπροστά στα παιδιά μου!* ❷ ΣΤΡΑΤ επιτίθεμαι εναντίον στόχου: *Οι εχθρικές δυνάμεις ~ τα ελληνικά φυλάκια στην Ήπειρο.* ❸ ΙΑΤΡ προκαλώ βλάβη: *Το μικρόβιο έχει προσβάλει βασικά όργανα του σώματός του.* ❹ ΝΟΜ αμφισβητώ επίσημα, δεν αποδέχομαι τη νομιμότητα ή την εγκυρότητα ενέργειας ή εγγράφου: *Θα προσβάλουμε την απόφαση στον Άρειο Πάγο.* ✎ σχ. **βάλλω. προσβολή** η: το να προσβάλλει κανείς κτ ή κπ: *Δε θα καταπιώ άλλες προσβολές! Έπαθε καρδιακή ~.* **προσβλητικός -ή -ό:** αυτός που προσβάλλει κτ, κυρ. στη σημ 1: *~ συμπεριφορά.* **προσβλητικά** (επίρρ.).

πρόσβαση η: ❶ η δυνατότητα να πλησιάσει ή να μπει κτ κάπου: *Η τροχαία δεν επιτρέπει την ~ στο κέντρο της πόλης.* ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) πρόσωπο που διευκολύνει κτ να έλθει σε επαφή με ανώτερα, ισχυρά πρόσωπα για να πετύχει κτ: *Έχει ~ στο Υπουργείο, οπότε μπορεί να σε βοηθήσει να προσληφθείς.* **προσβάσιμος -η -ο.**

Από το ΑΕ πρόσβασις < προσβαίνω (πρός + βαίνω).

προσβλέπω: (μτβ.) ελπίζω ότι κτ ή κπ θα με βοηθήσει να πετύχω τον σκοπό μου: *~ στην παρέμβασή του, για να αλλάξει η κατάσταση.*

προσγειώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ επαναφέρω ιπτάμενο όχημα στο έδαφος ≠ απογειώνω. ❷ παθ. φθάνω στο έδαφος: *Πήδηξε από τον δεύτερο όροφο και προσγειώθηκε στην κουκούλα ενός φορτηγού.* ❸ (μτφ.) επαναφέρω κτ στην

προτύλεια
προπύργιο
προπόληση → προ-
προπολώ → προ-
προς
προσανατολίζω
προσανατολισμός → προσα-
νατολίζω
προσαρμογή → προσαρμόζω
προσαρμόζω
προσαρμοστικός → προσαρ-
μόζω
προσαρμοστικότητα → προσαρ-
μόζω
προσάρτηση → προσαρτώ
προσαρτώ
προσαυξάνω
προσαύξηση → προσαυξάνω
προσβάλλω
πρόσβαση
προσβάσιμος → πρόσβαση
προσβεβλημένος →
προσβάλλω
προσβλέπω
προσβλητικά → προσβάλλω
προσβλητικός → προσβάλλω
προσβολή → προσβάλλω
προσγειώνω
προσγειώση → προσγειώνω

προσθέτω -ομαι & προστίθεμαι: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) εκτελώ την πράξη της πρόσθεσης = αθροίζω ≠ αφαιρώ: *Ακόμα δεν έμαθες να ~; Πρόσθεσε και τις κρατήσεις στο καθαρό ποσό.* ❷ (μτβ.) βάζω κτ επιπλέον σε κτ άλλο ≠ αφαιρώ: ~ *λάδι στη σαλάτα.* ❸ (για λόγο) λέω συμπληρωματικά: *Καταλήγοντας, αξίζει να προσθέσει κανείς ότι...* *σχ. θέτω. πρόσθετος -η -ο:* ❶ αυτός που προστίθεται σε κτ που ήδη υπάρχει: *Η νέα αύξηση του ενοικίου είναι ένα ~ έξοδο.* ❷ αυτός που έχει προστεθεί για να αντικαταστήσει κτ που έχει αφαιρεθεί ή λείπει: ~ *μαλλιά/δόντια.* **πρόσθετα** (επίρρ.). **πρόσθεση** η: ❶ μαθ πράξη της αριθμητικής με την οποία υπολογίζουμε το άθροισμα δύο ή περισσότερων αριθμών = άθροιση ≠ αφαίρεση. ❷ το να προσθέτει κτ κτ σε αυτό που υπάρχει: *Η ~ της λέξης αυτής αλλάζει το νόημα της πρότασης.* **προσθετός -α -ο:** αυτός που πρέπει να προστεθεί ≠ αφαιρετός. **προσθετός ο:** μαθ κάθε αριθμός που προστίθεται. **προσθήκη** η: το να προσθέτει κτ επιπλέον στοιχείο /α σε κτ, συνήθως εκ των υστέρων: *Η ~ καθισμάτων στην πρώτη σειρά του θεάτρου είναι απαραίτητη.*

προσιτός -ή -ό: ≠ απρόσιτος ❶ αυτός που μπορεί κτ να τον πλησιάσει εύκολα: *Αυτή η παραλία δεν είναι ~ με τα πόδια.* = προσβάσιμος. (& μτφ.) *Παραμένει απλός και ~, παρόλο που έγινε διάσημος.* = κατ'εξοχή, φιλικός. ❷ (μτφ.) **α.** αυτός που μπορεί να τον αποκτήσει κανείς εύκολα: *Ένα τόσο φτηνό ταξίδι είναι ~ σε όλους.* **β.** (για τιμή) χαμηλός, φτηνός: *Πουλάει ηλεκτρικά είδη σε ~ τιμές.*

πρόσκαιρος -ή -ο: αυτός που έχει μικρή διάρκεια = προσωρινός, παροδικός, εφήμερος ≠ μόνιμος: *Μετά από μία ~ βελτίωση του καιρού, θα αρχίσουν πάλι βροχές.* **πρόσκαιρα** (επίρρ.).

προσκαλώ -ούμαι • παθ. αόρ. προσκληθήκα, μππ. προσκαλεσμένος & [επίσ.] προσκεκλημένος: (μτβ.) καλώ κτ σε εκδήλωση που διοργανώνω: ~ *σε γεύμα/στο σπίτι μου/στα εγκαίνια.* **πρόσκληση** η: ❶ το να προσκαλεί κανείς κτ: *Ευχαριστώ για την ~ να μιλήσω στην εκδήλωση.* ❷ τυπωμένη κάρτα με την οποία προσκαλούμε κτ σε εκδήλωση: *Δεν μπορείτε να μπειτε χωρίς ~.* **προσκλητήριο** το: ❶ τυπωμένη πρόσκληση για εκδήλωση: *Θα σας στείλω ~ για τον γάμο μου.* ❷ (μτφ.) κάλεσμα για συμμετοχή σε κοινό αγώνα ή προσπάθεια: ~ *της εκκλησίας για συγκέντρωση χρημάτων για τα ορφανά παιδιά.*

προσκήνιο το: ≠ παρασκήνιο ❶ το μέρος μπροστά από τη σκηνή του αρχαίου θεάτρου. ❷ στο σύγχρονο θέατρο, το τμήμα της σκηνής που βρίσκεται μπροστά από την αυλαία. **στο ~:** στην επικαιρότητα: *Η αποκάλυψη της παράνομης δραστηριότητάς του τον έφερε στο ~.*

Από το ελνστ. προσκήνιον (πρό + σκήνιον από το σκηνή).

προσκομίζω -ομαι: [επίσ.] (μτβ.) φέρνω, παρουσιάζω έγγραφο ή στοιχείο: *Για την έκδοση διαβατηρίου θα προσκομίσετε τα παρακάτω δικαιολογητικά. ~ αποδεικτικά στοιχεία στο δικαστήριο.* **προσκομίστη** η.

προσκρούω: (αμτβ. + σε) ❶ πέφτω με ορμή πάνω σε κτ: *Το λεωφορείο προσέκρουσε σε δέντρο.* ❷ (μτφ.) βρίζω εμπόδιο: *Η ίδρυση της σχολής ~ στην άρνηση του Υπουργείου Παιδείας.* **πρόσκρουση** η: το να προσκρούει κτ ή κτ κάπου.

προσκυνώ & -άω: ❶ (μτβ.) γονατίζω, φιλώ εικόνα ή άλλο ιερό κειμήλιο ή τη σορό ενός νεκρού, για να δείξω πίστη και σεβασμό: *Προσκύνησαν την ιερή εικόνα της Παναγίας.* ❷ (μτβ.) επισκέπτομαι με σεβασμό έναν τόπο: *Θέλω να προσκυνήσω τον τόπο που έζησαν οι πρόγονοί μου, έξω από τη Σμύρνη.* ❸ (μτφ., μτβ.) υποτάσσομαι σε κτ: *Η Μάνη δεν προσκύνει ποτέ κατακτητή.* ❹ (αμτβ.) δηλώνω την υποταγή μου σε κτ: ~, *πολυχρονήμενε μου βεζύρη!* ❺ *μπλ.* άτομο ή λαός που υποτάχτηκε χωρίς αντίσταση: *Ο Κολοκοτρώνης έδωσε τη διαταγή «φωτιά και τσεκούρι στους προσκυνημένους».*

προσκύνηση η: το να δείχνει κανείς θρησκευτική λατρεία ή να αποδίδει τιμή σε κτ ή σε κτ: *Ακολούθησε η ~ της ιερής εικόνας της Αγίας Αναστασίας.* **προσκύνημα** το: ❶ το να προσκυνά κτ κτ ιερό, σεβαστό: *Τα λείψανα και η εικόνα του Αγίου Σπυρίδωνα θα εκτεθούν σε λαϊκό ~.* ❷ ταξίδι σε ιερό τόπο: ~ *στους Άγιους Τόπους.* ❸ (μτφ.) δήλωση υποταγής σε κτ εξουσιαστική. **προσκυνητής ο, -ήτρια** η: αυτός που πηγαίνει σε ιερό χώρο για να προσκυνήσει: *Χιλιάδες ~ θα πάνε το Πάσχα στα Ιεροσόλυμα.*

προσλαμβάνω -ομαι • αόρ. προσέλαβα, παθ. αόρ. προσλήφθηκα & [επίσ.] προσελήφθην: (μτβ.) ❶ ως εργοδότης, παίρνω κτ σε μια δουλειά: *Το Υπουργείο Υγείας θα προσλάβει εκατό γιατρούς για τα επαρχιακά νοσοκομεία.* ❷ παίρνω νέα μορφή, αποκτώ κτ χαρακτηριστικό στοιχείο: *Η χρήση ναρκωτικών έχει προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις.*

πρόσθεση → προσθέτω
πρόσθετα → προσθέτω
προσθετός → προσθέτω
πρόσθετος → προσθέτω
προσθήκη → προσθέτω
προσιτός → προσίτος
πρόσκαιρα → πρόσκαιρος
πρόσκαιρος
πρόσκαλώ
προσκαλέμενος →
προσκαλώ
προσκήνιο
προσκληθήκα → προσκαλώ
πρόσκληση → προσκαλώ
προσκλητήριο → προσκαλώ
προσκομίζω
προσκομίστη → προσκομίστη
πρόσκρουση → πρόσκρουση
πρόσκρουση
προσκύνημα → προσκυνώ
προσκύνηση → προσκυνώ
προσκυνητής → προσκυνώ
προσκυνητήρια → προσκυνώ
προσκυνώ
προσλαμβάνω
προσλήφθηκα →
προσλαμβάνω
πρόσληψη → προσλαμβάνω

προσμένω
προσμονή → προσμένω
προσόν
προσοχή → προσέχω
προσώψη
προσπάθεια → προσπαθώ
προσταθώ
προσπέλαση
προσπελάσιμος → προσπέ-
λαση
προσπέραση → προσπερνάω
προσπέρασμα → προσπερνάω
προσπερνάω
προσποίηση →
προσποιούμαι
προσποιητά →
προσποιούμαι
προσποιητός →
προσποιούμαι
προσταγή
πρόσταγμα → προσταγή
προστάζω → προσταγή
προστακτικά → προσταγή
προστακτική → προσταγή
προστακτικός → προσταγή
προστασία → προστατεύω
προστατευτικά →
προστατεύω
προστατευτικός →
προστατεύω
προστατεύω
προστάτης → προστατεύω
προστάτιδα → προστατεύω
προστάτισσα → προστατεύω
προστάτρια → προστατεύω
προστίθεμαι → προσθέτω

πρόσληψη η: το να προσλαμβάνει κανείς κτ (σημ. 1).

προσμένω: (μτβ.) περιμένω να γίνει κτ που θέλω: *Πρόσμενε με λαχτάρα τον ερχομό του γιου της από τον πόλεμο.* **προσμονή** η: η αναμονή μιας θετικής εξέλιξης: η ~ της ελευθερίας.

προσόν το: ❶ οι ξεχωριστές ικανότητες που έχει κτ ή κτ και οι οποίες του δίνουν μεγαλύτερη αξία: *Είναι μεγάλο ~ το ότι γνωρίζει καλά τρεις ξένες γλώσσες.* ❷ *συνήθ. πληθ.* τα εφόδια που πρέπει να διαθέτει κτ, για να προσληφθεί ή να καταλάβει μια θέση: *Δεν έχει τα απαραίτητα τυπικά προσόντα για διευθυντής σχολείου.*

Ουσιαστικοποιημένο ουδ. της μτχ. ενστ. του ΑΕ ρ. *πρόσεμι* (< πρόσ + εμί) «προστίθεμαι, είμαι παρών».

πρόσοψη η: η μπροστινή πλευρά ενός οικοδομήματος ή οικοπέδου: *Η ~ του σπιτιού τους βλέπει την κεντρική πλατεία.*

Από το ΑΕ *πρόσοψις* «εμφάνιση, θέα».

προσπαθώ: (μτβ.) ❶ δίνω όλες τις δυνάμεις μου για να πετύχω κτ: ~ να είμαι πάντα διαβασμένη σε όλα τα μαθήματα. ❷ δοκιμάζω, σχεδιάζω να κάνω κτ = [επίσ.] αποπειρώμαι: *Προσπάθησα να του αλλάξω γνώμη, αλλά μάταια.* **προσπάθεια** η.

Από το ελνστ. *προσπαθῶ* «νιώθω παράφορη αγάπη» και αυτό από τα *πρός + -παθῶ* (< *πάθος*).

προσπέλαση η: προσέγγιση τόπου ή ανθρώπου: *Ο μεγάλος όγκος χιονιού δεν επιτρέπει την ~ των μηχανημάτων στο καταφύγιο.* **προσπελάσιμος -η -ο** ≠ απροσπέλαστος.

Από το ελνστ. *προσπέλασις* < *προσπελάζω* (*πρός + πελάζω* «πλησιάζω, προσεγγίζω»).

προσπερνάω & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ φθάνω κτ ή κτ και το(ν) ξεπερνάω: *Μην ~ την ιταλικά στη στροφή, είναι επικίνδυνο!* ❷ (μτφ.) δεν ασχολούμαι, αγνοώ, δε δίνω σημασία σε κτ: ~ το ειρωνικό σου σχόλιο και μπαίνω στην ουσία του προβλήματος. **προσπέραση** η & **προσπέρασμα** το: το να προσπερνά ένα όχημα άλλα: *Η ~ επιτρέπεται μόνο από τα αριστερά.*

προσποιούμαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) παρουσιάζω μια ψεύτικη εικόνα του εαυτού μου = υποκρίνομαι, παριστάνω: ~ τον άρρωστο, για να μην πάει σήμερα στο σχολείο. *Είναι ειλικρινής μαζί μου ή ~ (ότι με αγαπά);* **προσποίηση** η: ❶ το να προσποιείται κτ. ❷ αθλ ενέργεια παίκτη που επιδιώκει να ξεγελάσει τον αντίπαλο του σχετικά με το τι πρόκειται να κάνει: *Με μια ωραία ~ ξέφυγε από τον αντίπαλο και έστειλε την μπάλα στα δίχτυα.* **προσποιητός -η -ό:** αυτός που δεν εκφράζεται αληθινά και αυθόρμητα, αλλά με προσποίηση = ψεύτικος, υποκριτικός: *Το ενδιαφέρον του για την εξέλιξη της υγείας σου ήταν ~.* **προσποιητά** (επίρρ.).

προσταγή η: εντολή που δίνεται σε κτ με επιτακτικό τόνο = διαταγή. **προστάζω -ομαι:** (μτβ.) δίνω προσταγή = διατάζω: *Ο διοικητής πρόσταξε τους στρατιώτες να διαλυθούν ήσυχα.* **πρόσταγμα** το: ό,τι προσταάζει κτ. **προστακτικός -η -ό:** αυτός που δείχνει προσταγή: *Του ζήτησε με ~ ύφος να φύγει.* **προστακτικά** (επίρρ.). **προστακτική** η: ΓΛΩΣΣ έγκλιση του ρήματος που δηλώνει προσταγή, ευχή κτλ.

προστατεύω -ομαι: (μτβ.) ❶ προφυλάσσω κτ ή κτ από κίνδυνο ή κτ δυσάρεστο: *Το έργο της αστυνομίας είναι να ~ τους πολίτες.* ❷ υποστηρίζω κτ δραστηριότητα: ~ τις τέχνες και τα γράμματα. **προστασία** η: το να προστατεύει κανείς κτ ή κτ: *αντηλιακό με μεγάλο δείκτη ~.* *Ζήτησε την ~ της αστυνομίας.* **προστάτης** ο, **-τρια & -ίδα & -ισσα** η: ❶ πρόσωπο που προστατεύει κτ ή κτ από πιθανό κίνδυνο: *Ο Ρομπέν των Δασών ήταν ο ~ των φτωχών και αδικημένων.* **Προστάτιδες δυνάμεις:** ΙΣΤ οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής, Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, που έθεσαν υπό την προστασία τους το πρώτο ελληνικό κράτος το 1832. ❷ άγιος που προστατεύει κτ πόλη ή ομάδα ανθρώπων: *Ο Άγιος Ανδρέας είναι ο ~ της Πάτρας.* **προστατευτικός -η -ό:** ❶ αυτός που προσφέρει ή εκφράζει προστασία: *Για να μη σκονίζονται τα έπιπλα, αγοράσαμε ~ καλύμματα. ~ ύφος.* ❷ αυτός που έχει τη διάθεση, την τάση να προστατεύει: *Είχε πολύ ~ γονείς, γι' αυτό είναι ανασφαλής.* **προστατευτικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ *προστάτης* «που στέκεται μπροστά, πρόμαχος», < *προΐσταμαι*.

πρόστιμο το: χρηματική ποινή που επιβάλλεται για κπ παράπτωμα ή παράβαση: *Η αγορανομία έβαλε ~ στους εμπόρους που πουλούσαν τα προϊόντα σε πολύ υψηλές τιμές.*

πρόστιυχος -η -ο: άνθρωπος ή πράξη που διακρίνεται από χυδαιότητα και ανηθικότητα.
πρόστιυχα (επίρρ.). **πρόστιυχιά** η: η ιδιότητα του πρόστιυχου και (συνεκδ.) πρόστιυχη ενέργεια ή συμπεριφορά: *Δεν ανέχομαι την ~ του. Ξεστόμισε ένα σωρό πρόστιυχίες, χωρίς να σεβαστεί κανέναν μας.*

πρόσφατος -η -ο: αυτός που έχει γίνει το τελευταίο διάστημα, πριν από λίγο καιρό: *~ γεγονότα/δήλωση/αναμνήσεις. πρόσφατα & πρόσφάτως* (επίρρ.).

προσφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω από ευγένεια σε κπ κτ ως δώρο: *Μου πρόσφερε ένα δαχτυλίδι τη μέρα των αρραβώνων μας. Να σας ~ ένα γλυκό; = κερνώ.* ❷ (μτφ.) δίνω κτ σημαντικό για το κοινωνικό σύνολο: *~ τόσα χρόνια τις υπηρεσίες της στο γηροκομείο.* ❸ δίνω κτ ως αντάλλαγμα για να πετύχω κτ: *Του προσέφερε πολλά χρήματα για να τον δελέασει.* ❹ παρέχω: *Το σημείο αυτό ~ ασφάλεια από τον αέρα.* ❺ διαθέτω κτ για πώληση σε καλή τιμή: *Το κατάστημα ~ τα είδη σπιτιού σε πολύ χαμηλές τιμές.* ❻ παθ. (μτβ.) προθυμοποιούμαι να κάνω κτ: *Προσφέρθηκε να μας πάει στο σπίτι, γιατί ήταν πολύ αργά.* ❼ παθ. (αμτβ. + για) είμαι κατάλληλος για κτ: *Η ερμηκή αυτή ακτή προσφέρεται για κολύμπι και ψάρεμα.* **προσφορά** η: το να προσφέρει κπ κτ και αυτό που προσφέρει: *Η ~ τροφίμων για τους σεισμοπαθείς ήταν μεγάλη. Σήμερα έχει προσφορές στα ηλεκτρικά είδη. Η Μίλαν έκανε καλύτερη ~ για την απόκτηση του Βραζιλιάνου ποδοσφαιριστή. Η ~ του Αϊνστάϊν στην επιστήμη είναι τεράστια.* **πρόσφορος -η -ο:** αυτός που προσφέρεται (σημ. 7) για κτ = κατάλληλος: *Το κλίμα δεν είναι ~ για τέτοιες συζητήσεις. ~ έδαφος:* εννοϊκές περιστάσεις: *Βρήκε ~ και πέρασε την άποψή του.*

προσφιλής -ής -ές: ❶ πολύ αγαπητός: *προσφιλή πρόσωπα.* ❷ κτ που μας προσφέρει ευχαρίστηση: *Η ~ του δραστηριότητα είναι το σκάκι.* ❸ σχ. **αγενής.**

Από το ΑΕ προσφιλής < πρὸς + -φιλής < φιλῶ «αγαπῶ».

πρόσφυγας ο, η: αυτός που εξαναγκάζεται να φύγει από τον τόπο διαμονής ή την πατρίδα

του, κυρίως γιατί κινδυνεύει. **προσφυγικός -ή -ό. πρόσφυγιά** η: ❶ η κατάσταση του πρόσφυγα: *Χιλιάδες γυναικόπαιδα πήραν τον δρόμο της ~.* ❷ το σύνολο των προσφύγων που κατοικούν σε έναν τόπο: *Πώς να θρέψει μια μικρή χώρα τόσο ~;*

Από το πρόσφυξ -υγος < προσφεύγω.

προσφωνώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ απευθύνομαι σε κπ χρησιμοποιώντας το όνομα ή τον τίτλο του: *Απαιτεί να τον ~ «κύριε Καθηγητά».* ❷ χαιρετώ με σύντομο λόγο την παρουσία κπ σε μια εκδήλωση: *Τον γνωστό επιστήμονα προσφώνησε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου.* **προσφώνηση** η.

πρόσχημα το: ό,τι χρησιμοποιείται ως δικαιολογία = πρόσφαση: *Με το ~ ότι δεν είχε καλό φόρεμα απέφυγε να έλθει στον γάμο.* **προσχηματικός -ή -ό:** αυτός που είναι ή λειτουργεί ως πρόσχημα. **προσχηματικά** (επίρρ.).

προσχωρώ: (αμτβ.) εντάσσομαι σε ένα σύνολο αποδεχόμενος τις απόψεις του: *Προσχώρησε στο αντίπαλο κόμμα.* **προσχώρηση** η.

προσωπείο το: ❶ ομοίωμα προσώπου, που το χρησιμοποιούσαν οι ηθοποιοί στο αρχαίο ελληνικό θέατρο = προσωπίδα. ❷ (μτφ.) το ψεύτικο πρόσωπο που δείχνει κπ προς τα έξω = μάσκα: *Φορούσε το ~ του φιλολαϊκού ηγέτη, τώρα όμως αποκαλύφτηκε ο αυταρχικός χαρακτήρας του.*

προσωπικό το: σύνολο εργαζομένων σε υπηρεσία ή επιχείρηση: *Ο νέος διευθυντής μίλησε στο ~ της εταιρείας.*

προσωπικότητα η: ❶ το σύνολο των ιδιαίτερων ψυχοπνευματικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου: *Σκοπός του σχολείου είναι να διαμορφώσει ελεύθερες και δημοκρατικές ~.* ❷ διάσημο πρόσωπο με σημαντικό έργο και αξία: *Στο συνέδριο θα μιλήσουν σημαντικές ~ από τον χώρο της επιστήμης.* ❸ ιδιαίτερος, πρωτότυπος χαρακτήρας: *κτίριο με ~.*

πρόσωπο το: ❶ το μπροστινό τμήμα του κεφαλιού του ανθρώπου, από το μέτωπο έως το πηγούνι: *Παρά την ηλικία της, έχει νεανικό ~.* **με τον ιδρώτα του ~ μου:** με προσωπικό κόπο. **κατά ~:** απευθείας σε κπ: *Τον κοίταξα ~ και του είπα όλη την αλήθεια.* **χάθηκε/εξαφανίστηκε από το ~ της γης/από προσώπου γης:** για κπ που έχει εξαφανιστεί από παντού. ❷ το κάθε άτομο ως αυτόνομη προσωπικότητα: *Πρόκειται για πολύ σοβαρό ~.* ❸ το σύνολο

πρόστιμο
πρόστιυχα → πρόστιυχος
πρόστιυχιά → πρόστιυχος
πρόστιυχος
πρόστιυχος
πρόσφατα → πρόσφατος
πρόσφατος
πρόσφάτως → πρόσφατος
προσφέρω
προσφιλής
προσφορά → προσφέρω
πρόσφορος → προσφέρω
πρόσφυγας
πρόσφυγιά → πρόσφυγας
πρόσφυγικός → πρόσφυγας
προσφώνηση → προσφώνω
προσφώνω
πρόσχημα
προσχηματικά → πρόσχημα
προσχηματικός → πρόσχημα
προσχώρηση → προσχωρώ
προσχωρώ
προσωπείο
προσωπικά → πρόσωπο
προσωπικό
προσωπικός → πρόσωπο
προσωπικότητα
προσωπικώς → πρόσωπο
πρόσωπο

προσωποποίηση
προσωποποιώ → προσωποποίηση
προσωρινά → προσωρινός
προσωρινός
προτάθηκα → προτείνω
πρόταση¹
πρόταση² → προτείνω
προτασιακός → πρόταση¹
προτείνω
προτελευταίος → προ-
προτεραιότητα
πρότερος
προτίθειμαι
προτίμηση → προτιμώ
προτιμητέος → προτιμώ
προτιμότερος → προτιμώ
προτιμώ
προτού
προτρεπτικά → προτρέπω
προτρεπτικός → προτρέπω
προτρέπω
προτρέχω
προτροπή → προτρέπω
πρότυπο
πρότυπος → πρότυπο
προϊπάχω → προ-
προϊπηρεσία → προ-

των χαρακτηριστικών ανθρώπου, πράγμα-
τος, χώρου κτλ.: *Με την πράξη του αυτή έδει-
ξε το πραγματικό του ~. = χαρακτήρας. Ζη-
τάμε να ζήσουμε σε μια κοινωνία με ανθρώ-
πινο ~.* ④ ΓΛΩΣΣ τύπος αντωνυμίας ή ρήματος,
που δηλώνει τον ομιλητή (πρώτο ~), τον
ακροατή (δεύτερο ~) και αυτό(ν) για το(ν)
οποίο γίνεται λόγος (τρίτο ~). **προσωπικός -ή
-ό:** ① αυτός που σχετίζεται με ή ανήκει σε ένα
πρόσωπο = ατομικός: *Θα σας στείλω ~ πρό-
σκληση για τον χορό της τάξης μας.* ② ΓΛΩΣΣ
αυτός που δηλώνει γραμματικό πρόσωπο: ~
αντωνυμία: αυτή που φανερώνει τα τρία πρό-
σωπα του λόγου. ~ **ρήμα:** αυτό που παίρνει
ως υποκείμενο πρόσωπο ή πράγμα ≠ απρό-
σωπο. **προσωπικά & -ώς** (επίρρ.): ~, *είμαι
αντίθετος σε αυτό. προσωπικά* τα: ① η ιδιω-
τική ζωή κτ: *Γιατί ασχολείται συνεχώς με τα
~ μου;* ② οι διαφορές μεταξύ δύο ατόμων:
Μήπως έχετε ~ και γι' αυτό σε πολεμάει;

προσωποποίηση η: ① σχήμα λόγου με το οποίο
δίνουμε ανθρώπινες ιδιότητες σε έμφυχα,
άφυχα ή αφηρημένες έννοιες, όπως π.χ. στο
δημοτικό τραγούδι: «*Πουλάκια είν' και κε-
λαηδούν, πουλάκια είν' και λένε*». ② ενσάρ-
κωση, σε κτ άνθρωπο, της ιδιότητας που δη-
λώνει ένα αφηρημένο ουσιαστικό, και (συ-
νεκδ.) ο άνθρωπος αυτός: *Μην τον πιστεύεις,
αυτός είναι η ~ της ψευτιάς* (ψεύτης). **προ-
σωποποιώ -ούμαι.**

προσωρινός -ή -ό: αυτός που διαρκεί ή ισχύει
για μικρό διάστημα = πρόσκαιρος, παροδι-
κός, εφήμερος ≠ μόνιμος, οριστικός: *Βρήκε
μια ~ δουλειά. Η ταλαιπωρία είναι ~, το έργο
όμως θα είναι μόνιμο. προσωρινά* (επίρρ.).

πρόταση¹ η: ΓΛΩΣΣ τμήμα λόγου με πυρήνα ένα
ρήμα: *κύρια / δευτερεύουσα ~. προτασιακός
-ή -ό.*

προτείνω -ομαι • παθ. αόρ. *προτάθηκα:* (μτβ.) ①
παρουσιάζω μια γνώμη ως λύση σε ένα θέμα,
για να κριθεί αν θα γίνει δεκτή ή όχι = [επίσ.]
εισηγούμαι: *Πρότεινε στον μαθητή της να
συμμετάσχει στον διαγωνισμό της Μαθηματι-
κής Εταιρείας.* ② υποδεικνύω κτ που τον θε-
ωρώ κατάλληλο: *Η κριτική επιτροπή θα ~
τρεις υποψήφιους για τη συνέχεια του διαγω-
νισμού. πρόταση² η:* το να προτείνει κανείς
κτ ή κτ και αυτό που προτείνει. ∞ σχ. **τείνω.**

προτεραιότητα η: ① το να προηγείται κτ ή κτ
στη σειρά ή στον χρόνο: *Εμείς έχουμε ~ στον
δρόμο αυτό, γιατί ερχόμαστε από δεξιά.* ②
συνήθ. πληθ. οτιδήποτε κρίνεται σημαντικό ή

επείγον: *Η αλλαγή του εκλογικού νόμου δεν
είναι στις προτεραιότητες της κυβέρνησης.*

πρότερος -η -ο: αυτός που είναι, γίνεται, υπάρ-
χει κτλ. πριν από κτ ή κτ = προηγούμενος:
*Του φέρθηκαν με επιείκεια λόγω ~ έντιμου
βίου. εκ των προτέρων:* από πριν ≠ εκ των
υστέρων: *Σας ευχαριστώ ~ για ό,τι θα κάνε-
τε για μας.*

προτίθειμαι: (μτβ.) έχω σκοπό, είμαι διατεθει-
μένος να κάνω κτ = σκοπεύω: *Αν δε διαβά-
σεις και μόνος σου, εγώ δεν ~ να σε βοηθή-
σω! πρόθεση² η:* το να προτίθεται κτ να κά-
νει κτ και αυτό που προτίθεται να κάνει: *Δεν
είχα την ~ να σας κατηγορήσω. Πρόσεξε τον,
γιατί έχει έρθει με κακές προθέσεις.*

προτιμώ & -άω -ιέμαι & -όμαι: (μτβ.) θεωρώ
κτ ή κτ καλύτερο ή πιο κατάλληλο από κτ ή
κτ άλλο: ~ για συνεργάτη κάποιον που να έχει
σπουδάσει πληροφορική. **προτίμηση η. προ-
τιμητέος -α -ο. προτιμότερος -η -ο:** αυτός τον
οποίο προτιμούμε: *Αυτό το σπίτι είναι ~ από
το άλλο.*

Από το ΑΕ *πρότιμος* «πιο τιμημένος» (από τα *πρό*
+ *τιμή*).

προτού (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει
γεγονός το οποίο ακολουθεί κτ άλλο = πριν
≠ αφού: ~ αποφασίσεις, να το σκεφτείς καλά.

προτρέπω -ομαι: (μτβ.) ωθώ κτ να κάνει κτ =
παρακινώ, παροτρύνω ≠ αποτρέπω: *Σε ~ να
συνεχίσεις με τον ίδιο ζήλο το έργο σου. προ-
τροπή η:* το να προτρέπει κανείς κτ και (συ-
νεκδ.) τα λόγια που χρησιμοποιεί για τον
σκοπό αυτό: *Με την ~ του καθηγητή μου
γράφτηκα σε θεατρική ομάδα. = παρακίνηση.
προτρεπτικός -ή -ό ≠ αποτρεπτικός. προτρε-
πτικά* (επίρρ.).

προτρέχω: (αμτβ.) βιάζομαι να πω ή να κάνω
κτ: *Γιατί ~ και απορρίπτεις κάτι που δε γνω-
ρίζεις;*

πρότυπο το: ① α. υπόδειγμα για τη δημιουργία
και άλλων αντικειμένων σύμφωνα με αυτό:
*αρχιτεκτονική κατά το γερμανικό ~. β. σύνο-
λο αρχών και οδηγιών το οποίο ορίζει τις
απαραίτητες ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά
που πρέπει να έχει κτ: πιστοποιητικό δια-
σφάλισης ποιότητας κατά το ~ ISO 9002.* ②
(μτφ.) κτ ή κτ που αξίζει ή θέλει να μιμηθεί
κανείς: *Αυτός ο καθηγητής υπήρξε ~ για τους
μαθητές του. Πολλοί νέοι μιμούνται ξένα ~
ψυχαγωγίας. πρότυπος -η -ο:* αυτός που έχει

δημιουργηθεί ή οργανωθεί με σύγχρονο και καινοτόμο τρόπο και μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο: Πήγε σε ~ σχολείο. ~ μονάδα παραγωγής γάλακτος.

Προσοχή: δεν πρέπει να μετρεθούμε το πρότυπο (υπόδειγμα, π.χ. Ποια ήταν τα πρότυπά σου στην παιδική σου ηλικία;) με το πρωτότυπο (αυθεντικό δημιουργήμα, π.χ. Η μετάφραση έγινε από το γερμανικό πρωτότυπο).

προϋπόθεση η: αναγκαίος και απαραίτητος όρος για να γίνει κτ: Βασική ~ για τη συνεργασία των δύο εταιρειών είναι η ειλικρίνεια και η εντιμότητα. **προϋποθέτω προϋποτίθεμαι:** (μτβ.) έχω κτ ως προϋπόθεση: Η επιτυχία στις εξετάσεις ~ μεθοδικό διάβασμα. *σχ. θέτω.*

προϋπολογισμός ο: ❶ υπολογισμός των εσόδων και εξόδων που προβλέπεται ότι θα έχει σε ορισμένο χρονικό διάστημα ένας ιδιώτης, δημόσιος οργανισμός, επιχείρηση κτλ., και (συνεχδ.) το έγγραφο που τα αναγράφει: Κατατέθηκε στη Βουλή ο ~ του προσεχούς έτους. ❷ υπολογισμός του κόστους εκτέλεσης ενός έργου και (συνεχδ.) το σχετικό έγγραφο: Ο ~ της επέκτασης του εθνικού οδικού δικτύου ανέχεται σε πολλά εκατομμύρια. **προϋπολογίζω -ομαι** (μτβ.).

προφανής -ής -ές: αυτός που φαίνεται καθαρά = ολοφάνερος: Είναι προφανές ότι μας κοροϊδεύει όλους. *σχ. αγνήης. προφανώς* (επίρρ.): ~ δεν έμαθε ότι άλλαξε ο νόμος, γι' αυτό δε σας έδωσε τη βεβαίωση.

Από το ΑΕ προφανής < πρό + φαίνω -ομαι.

προφασίζομαι: (μτβ.) προβάλλω ψεύτικη δικαιολογία: Προφασίστηκε ότι έχει δουλειά και δεν ήρθε. **πρόφαση η** = πρόσχημα.

προφέρω -ομαι: (μτβ.) ❶ εκφέρω φθόγγους μιας γλώσσας: Δεν ~ καθαρά το «σ». ❷ λέω: Δεν τολμώ να ~ τις βρισιές που άκουσα. **προφορά η:** ο τρόπος που προφέρεται κτ: Έχει καλή ~ στα αγγλικά. **προφορικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται με την ομιλία ≠ γραπτός, έγγραφος: ~ δήλωση. **προφορικά & -ώς** (επίρρ.).

προφήτης ο: ❶ ΘΡΗΣΚ πρόσωπο που μεταφέρει στους ανθρώπους τη θέληση του θεού: οι ~ της Παλαιάς Διαθήκης. ❷ άνθρωπος που μπορεί να προβλέπει το μέλλον: Το είχε προβλέψει ότι θα χρεοκοπήσει, ούτε ~ να ήσουν! **προφητεία η. προφητικός -ή -ό. προφητικά** (επίρρ.).

Από το πρό + -φήτης (από το ΑΕ ρ. φημί «λέω»).

προφίλ το • άκλ.: ❶ η πλάγια όψη του προσώπου. ❷ (μτφ.) σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που χαρακτηρίζουν κπ ή κτ = φυσιογνωμία: Ο πολιτικός αυτός έχει ευρωπαϊκό ~.

προφταίνω: (μτβ.) = προλαβαίνω ❶ φτάνω κάπου έγκαιρα: Καθυστέρησα και δεν πρόφτασα το τελευταίο τρένο. ❷ κάνω κτ έγκαιρα: Δεν πρόφτασε να κάνει τη διαθήκη του. ❸ έχω τον απαραίτητο χρόνο για να κάνω κτ: Μόλις ~ να πάρω ένα δώρο για τα παιδιά μου! ❹ [οικ.] ανακοινώνω κτ που μόλις έμαθα σε κπ: Αλήθεια, ποιος σου πρόφτασε τα νέα;

προφυλακίζω -ομαι: (μτβ.) φυλακίζω κπ για το διάστημα πριν από τη δίκη του: Προφυλακίστηκε, γιατί θεωρήθηκε ιδιαίτερα επικίνδυνος. **προφυλάκιση η. προφυλακιστέος -α -ο.**

προφυλάω & -γω -ομαι & προφυλάσσω -ομαι: (μτβ.) προστατεύω κπ ή κτ από κίνδυνο ή κακό: Ντύσε τον μικρό ξεστά, για να τον προφυλάξεις από το κρύο. **προφυλάξη η. προφυλακτικός -ή -ό:** αυτός που προφυλάσσει από κτ. **προφυλακτικό το:** ελαστικό κάλυμμα του πέους, που χρησιμοποιείται κατά τη σεξουαλική πράξη για την αποφυγή της σύλληψης και της μετάδοσης ασθενειών.

πρόχειρος -η -ο: ❶ αυτός που γίνεται βιαστικά, χωρίς φροντίδα: Η εργασία που έκανες είναι πολύ ~. Με ~ φράγματα προσπάθησαν να εμποδίσουν το νερό να μπει στα σπίτια τους.

❷ αυτός που μπορεί να γίνει εύκολα ή που δεν έχει καμιά επισιμότητα: ~ γεύμα/ρούχα.

πρόχειρα (επίρρ.). **προχειρότητα η:** η ιδιότητα του πρόχειρου, καθώς και αυτό που γίνεται πρόχειρα: Η ~ χαρακτηρίζει την παράσταση που είδαμε. Δε μου αρέσουν οι ~, να ξαναγράψεις την εργασία!

προχωρώ & -άω • μπλ. προχωρημένος: (αμτβ.)

❶ κινούμαι προς τα εμπρός: Ο αστυνομικός προχώρησε προς το αυτοκίνητο του ληστή. ❷ (μτφ.) κάνω την επόμενη από μια σειρά ενεργειών: Μετά τον χαιρετισμό, ο Διευθυντής προχώρησε στην απονομή των επαίνων. ❸ (μτφ.) εξελίσσομαι, προοδεύω: Η κατασκευή της γέφυρας ~ με γρήγορο ρυθμό. ❹ (μτφ.) εξαπλώνομαι, παίρνω διαστάσεις: Προχώρησε πολύ η διαφθορά στο Δημόσιο. ❺ μπλ. α. (για χρόνο) αυτός που έχει κυλήσει, περάσει: Είναι προχωρημένη η ώρα και φοβάμαι να γυρίσω σπίτι. β. αυτός που είναι πολύ προ-

προϋπόθεση
προϋποθέτω → προϋπόθεση
προϋπολογίζω → προϋπολογισμός
προϋπολογισμός → προϋπολογισμός
προϋποτίθεμαι → προϋπόθεση
προφανής
προφανώς → προφανής
πρόφαση → προφασίζομαι
προφασίζομαι
προφέρω
προφητεία → προφήτης
προφήτης
προφητικά → προφήτης
προφητικός → προφήτης
προφίλ
προφορά → προφέρω
προφορικά → προφέρω
προφορικός → προφέρω
προφορικώς → προφέρω
προφταίνω
προφτάνω → προφταίνω
προφυλάγω → προφυλάω
προφυλακίζω
προφυλάκιση → προφυλακίζω
προφυλακιστέος → προφυλακίζω
προφυλακτικό → προφυλάω
προφυλακτικός → προφυλάω
προφυλάξη → προφυλάω
προφυλάσσω → προφυλάω
προφυλάω
πρόχειρα → πρόχειρος
πρόχειρος
προχειρότητα → πρόχειρος
προχθές → προχθές
προχθές → προχθές

προωθώ
πρωταρχικόςπροώθηση → προωθώ
προωθητικά → προωθώ
προωθητικός → προωθώπρόωρα → πρόωρος
πρόωροςπρύμνη → πρύμνη
πρύμνηπρυτανεία → πρύτανης
πρύτανηςπρυτανικός → πρύτανης
πρύτανης

πρωθ- → πρωτο-

πρωθειρέας → πρωτο-

πρωθυπουργία → πρωθυ-

πρωθυπουργικός → πρωθυ-

πρωθυπουργός

πρωθυπουργός

πρωθυπουργός

πρωθύτερο → πρωθύτερος
πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

πρωθύτερος

τοποριακός = προωθημένος: Έχει προχωρημένες ιδέες για τις σχέσεις των δύο φύλων.

Από το ΑΕ ρ. προχωρῶ, και αυτό από τα πρό + χωρῶ (< χῶρος).

προωθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ συμβάλλω ώστε να μετακινηθεί κτ προς συγκεκριμένη κατεύθυνση: Προώθησε την επιστολή και στους συνεργάτες σου. ❷ (μτφ.) υποστηρίζω, βοηθώ κπ να εξελιχθεί: Κατηγορείται ότι ~ συγγενικά του πρόσωπα σε σημαντικές θέσεις. ❸ (μτφ.) συντελώ στη διάδοση άποψης, ιδέας: Με τις διπλωματικές του πρωτοβουλίες προώθησε τη συνεργασία Ελλάδας-Τουρκίας. ❹ μπ. αυτός που είναι πρωτοποριακός = προχωρημένος: Έχει πολύ προωθημένες απόψεις για την τέχνη. **προώθηση η. προωθητικός -ή -ό:** αυτός που προωθεί κπ ή κτ. **προωθητικά** (επίρρ.).

πρόωρος -η ο: αυτός που γίνεται πριν από την κανονική του ώρα: Είναι ~ να αποφασίσουμε από τώρα για την εκδρομή που θα γίνει μετά από τρεις μήνες. **πρόωρα** (επίρρ.): Το παιδί γεννήθηκε ~.

Από το ελνστ. πρόωρος και αυτό από τα πρό + ὠρα.

πρύμνη & [οικ.] πρύμνη η: το πίσω μέρος ενός πλοίου ≠ πλώρη.

πρύτανης ο, η • γεν. & [επίσ.] πρυτάνεως, πληθ. πρυτάνεις, πρυτάνεων. ❶ καθηγητής Πανεπιστημίου που εκλέγεται για συγκεκριμένη θητεία ως υπεύθυνος διοίκησης του ιδρύματος. ❷ ΙΣΤ στην αρχαία Αθήνα, καθένas από τους πενήντα βουλευτές της φυλής που προέδρευε για 1/10 του έτους. **πρυτανεία η:** το αξίωμα του πρύτανη και (συνεχδ.) το χρονικό διάστημα της θητείας του, οι σχετικές υπηρεσίες και το κτίριο όπου στεγάζεται: Είμαι υποψήφιος για την ~. Το κτίριο χτίστηκε επί πρυτανείας του. **πρυτανικός -ή -ό.**

πρώην (επίθ.) • άκλ.: αυτός που είχε κπ ιδιότητα στο παρελθόν: Ο ~ πρεσβευτής της Ελλάδας στην Ιαπωνία. ❧ σχ. **τέως.**

πρωθυπουργός ο, η: ο πρόεδρος της κυβέρνησης και του υπουργικού συμβουλίου: ο ~ της Ελλάδας. **πρωθυπουργία η:** το αξίωμα του πρωθυπουργού και το χρονικό διάστημα της θητείας του. **πρωθυπουργικός -ή -ό.**

πρωθύτερος -η -ο: αυτός που προηγείται, ενώ έπρεπε να ακολουθεί. **πρωθύτερο το:** σχήμα

λόγου, κατά το οποίο αναφέρεται πρώτα μια πράξη ή μια έννοια που, λογικά, θα έπρεπε να ακολουθεί, π.χ. «Χτενίστηκε, ελούστηκε και στο σεργιάνι βγήκε». (αντί: Ελούστηκε, χτενίστηκε.)

πρωί το • γεν. πρωινού, πληθ. πρωινά, πρωινών: το χρονικό διάστημα της ημέρας από την ανατολή του ήλιου μέχρι το μεσημέρι: Κοιμόμουν όλο το ~. **πρωί:** (επίρρ.) νωρίς το πρωί: Θα κοιμηθώ νωρίς, γιατί θα ξυπνήσω ~. **πρωινός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με το πρωί: ~ ξύπνημα. Θα πάω το ~ λεωφορείο. **πρωινιάτικος -η -ο:** [προφ.] αυτός που συμβαίνει πολύ πρωί, σε ακατάλληλη ώρα. **πρωινιάτικα** (επίρρ.).

πρώιμος -η -ο: ❶ (για καρπό) αυτός που ωριμάζει νωρίτερα από το κανονικό ≠ όψιμος: Τα ροδάκινα αυτά είναι ~. ❷ (μτφ.) αυτός που συμβαίνει νωρίτερα από το συνηθισμένο, το κανονικό = πρόωρος: Είναι ~ να μιλάμε για ειρήνη μεταξύ των δύο χωρών.

πρωταγωνιστής ο, -ίστρια η: ❶ ηθοποιός που παίζει τον πρώτο ρόλο σε κπ έργο. ❷ (μτφ.) αυτός που παίζει τον κύριο ρόλο σε μια υπόθεση: Ήταν ο ~ στον αγώνα κατά του AIDS. **πρωταγωνιστώ** (αμτβ.). **πρωταγωνιστικός -ή -ό.**

πρωτάθλημα το: ΑΘΛ ❶ σειρά αθλητικών αγώνων ανάμεσα σε ομάδες ή αθλητές για την ανάδειξη του πρώτου νικητή: Αρχίζει αύριο το Πανερωπαϊκό ~ πόλο. ❷ η νίκη στους παραπάνω αγώνες: Ποιος πήρε φέτος το ~ στο ποδόσφαιρο; **πρωταθλητής ο, -ήτρια η:** ❶ αθλητής ή ομάδα που κέρδισε σε πρωτάθλημα. ❷ [ειρων.] (μτφ.) αυτός που θεωρείται κορυφαίος σε κτ: Οι Έλληνες είναι ~ στην κατανάλωση τσιγάρων και ποτών. **πρωταθλητισμός ο:** ενασχόληση με τον αθλητισμό με στόχο υψηλές επιδόσεις.

πρωταίτιος ο: αυτός που έχει την κύρια ευθύνη για αρνητική ενέργεια, κατάσταση ή γεγονός: Οι οπαδοί της φιλοξενούμενης ομάδας ήταν οι πρωταίτιοι των επεισοδίων.

Από το ελνστ. πρωταίτιος < πρωτ(ο)- + αίτιος.

πρωταρχικός -ή -ό: ❶ πρώτος, αρχικός: Ο ~ πυρήνας της οργάνωσης συγκροτήθηκε στη Γαλλία. ❷ κύριος, βασικός: ~ στόχος της κυβέρνησης είναι η μείωση της ανεργίας. **πρωταρχικά** (επίρρ.): κυρίως, πρωτίστως: Με ενδιαφέρει ~ η καλή συνεργασία.

πρωτεύω: (αμτβ. + σε) παίρνω την πρώτη θέση (σε αγώνα, διαγωνισμό κτλ.): *Η κόρη μας πρωτεύει στους πανελληνίους αγώνες κολύμβησης.* **πρωτεύων -ουσα -ον:** αυτός που έχει τη μεγαλύτερη σημασία, ο πιο βασικός, σημαντικός: *Η γεωργία κατέχει ~ θέση στην ελληνική οικονομία.* **πρωτεύουσα** η: ❶ πόλη στην οποία έχουν την έδρα τους οι διοικητικές αρχές περιφέρειας (νομού, επαρχίας κτλ.) ή η κυβέρνηση ενός κράτους: *~ της Ελλάδας είναι η Αθήνα.* ❷ (μτφ.) πόλη όπου αναπτύσσονται οι σπουδαιότερες δραστηριότητες σ' έναν τομέα: *Το Παρίσι είναι η ~ της μόδας.* **πρωτεύιο** το: *συνήθ. πληθ. το να κατέχει κπ την πρώτη θέση σε έναν τομέα: Η Ελλάδα έχει τα ~ στην εμπορική ναυτιλία.*

πρωτίστος -η -ο: αυτός που κρίνεται ως ο πιο σημαντικός: *~ καθήκον της Πολιτείας είναι η παροχή περιθάλψης στους πολίτες.* **πρωτίστα & πρωτίστος** (επίρρ).

πρωτο- πρωτό- πρωτ- & πρωθ-: α' συνθ. που δηλώνει ❶ ότι αυτό που εκφράζει το β' συνθ. συμβαίνει για πρώτη φορά: *πρωτοβλέπω, πρωτοβρόχια, πρωτόπλαστοι.* ❷ ότι κπ ή κτ βρίσκεται πρώτο(ς) σε μια σειρά ή ιεραρχία: *πρωθυπουργός, πρωθιερέας, πρωτοβάθμιος, πρωτοετής.* ❸ ιστ την πρώτη φάση ιστορικής περιόδου ≠ υστερο-: *πρωτοκυκλαδικός.*

πρωτοβουλία η: ❶ το να προτείνει, να οργανώνει κπ κτ με προσωπική προσπάθεια και βούληση: *Η χώρα μας θα αναλάβει ~ για τη μείωση των πυρηνικών όπλων.* ❷ ικανότητα απόμου να παίρνει αποφάσεις, να τολμά και να αυτενεργεί: *Οι άνθρωποι με ~ προοδεύουν πάντα.*

πρωτόγονος -η -ο: ❶ αυτός που αναφέρεται σε ή χαρακτηρίζει ένα πολύ πρώιμο στάδιο ανάπτυξης: *~ άνθρωπος/έθνος/τέχνη/φυλή.* ❷ αυτός που παρουσιάζει καθυστέρηση σε σχέση με τις εξελίξεις: *Καλλιεργούσαν τη γη με ~ μεθόδους.* ❸ (για πρόσ., συμπεριφορά κτλ.) αυτός που είναι υπερβολικά απλός και άξεστος: *Είναι άτομο με ~ αντιλήψεις για τις σχέσεις των δύο φύλων.* **πρωτόγονα** (επίρρ.).

πρωτόκολλο το: ❶ α. βιβλίο δημόσιας υπηρεσίας όπου σημειώνονται με ημερομηνία και αύξοντα αριθμό όλα τα έγγραφα της αλληλογραφίας της υπηρεσίας. β. τομέας δημόσιας υπηρεσίας όπου τηρείται αυτό το βιβλίο: *Πρέπει να περάσετε από το ~ πρώτα.* ❷ επίσημο έγγραφο που πιστοποιεί κπ πράξη: *~ παραλαβής.* ❸ επίσημο έγγραφο που περιέχει όρους συμφωνίας, συνήθως μεταξύ κρατών ή

οργανισμών: *Υπέγραψαν ~ που προβλέπει την επιβολή μέτρων κατά της ρύπανσης της Μεσογείου.* ❹ σύνολο κανόνων εθιμοτυπίας που ισχύουν συνήθως ανάμεσα στους διπλωμάτες στις μεταξύ τους επαφές: *Σύμφωνα με το ~, επικεφαλής της αντιπροσωπείας θα είναι ο προεδρεύων του Συμβουλίου.* **πρωτοκολλώ -ούμαι:** (μτβ.) καταχωρίζω έγγραφο στο πρωτόκολλο. **πρωτοκόλληση** η.

πρωτοπόρος -α & [επίσ.] -ος -ο: ❶ αυτός που επιχειρεί τη χρήση νέων ιδεών και μεθόδων, που έχουν ως αποτέλεσμα την εξέλιξη κπ τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας = καινοτόμος: *Η εταιρεία μας είναι ~, γιατί έφερε πρώτη αυτή την τεχνική στην Ελλάδα.* ❷ αυτός που βρίσκεται στην πρώτη θέση σε σειρά κατάταξης λόγω των επιτυχιών του: *Οι τρεις ~ ομάδες θα δώσουν σκληρή μάχη για την απόκτηση του κυπέλλου.* **πρωτοπόρος** ο, η. **πρωτοπορία** η: ❶ η ιδιότητα του πρωτοπόρου: *Το φροντιστήριό μας έχει την ~ στη διδασκαλία ενηλίκων.* ❷ το σύνολο των πρωτοπόρων προσώπων, ιδεών κτλ. σε δεδομένη στιγμή: *Ο καλλιτέχνης ανήκε στην ~ της ηλεκτρονικής μουσικής τη δεκαετία του '80.* **σχ. αεροπόρος. πρωτοποριακός -η -ό:** αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του πρωτοπόρου: *~ αντιλήψεις.* **πρωτοποριακά** (επίρρ.). **πρωτοπορώ** (αμτβ.).

πρωτοστατώ: (αμτβ. + σε) έχω κεντρικό ρόλο σε ομαδική προσπάθεια: *Η πόλη πρωτοστάτησε στην επανάσταση.* **πρωτοστάτης** ο.

Από τις ΑΕ λ. πρώτος + ἴσταμαι «βρίσκομαι, στέκομαι». Με το β' συνθ. -στάτης σχηματίζονται αρκετές σύνθετες λ., όπως *προστάτης, παραστάτης κ.ά.*

πρωτότοκος -η -ο: αυτός που γεννήθηκε πρώτος σε σχέση με τα αδέρφια του: *Ως ~ ανέλαβε τις ευθύνες της οικογένειας μετά τον θάνατο του πατέρα του.* **πρωτότοκος** ο, -η η.

Από τις ΑΕ λ. πρώτος και τόκος «γέννα» (από το ρ. τίτω «γεννά»).

πρωτότυπος -η -ο: ❶ αυτός που δε βασίζεται σε κπ άλλον, που έχει στοιχεία τα οποία δεν επαναλαμβάνουν προηγούμενα πρότυπα: *Είναι ένα ιδιαίτερα ~ έργο, που δύσκολα θα ξεπεραστεί.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που δημιουργεί με δικό του τρόπο, χωρίς να επηρεάζεται από άλλους: *Ο ποιητής ξεφεύγει από*

πρωτεύω → πρωτεύω
πρωτεύουσα → πρωτεύω
πρωτεύω → πρωτεύω
πρωτίστα → πρωτίστος
πρωτίστος → πρωτίστος
πρωτο- → πρωτο-
πρωτοβρόχια → πρωτο-
πρωτοβλέπω → πρωτο-
πρωτοβουλία → πρωτο-
πρωτοβρόχια → πρωτο-
πρωτόγονα → πρωτόγονος
πρωτόγονος → πρωτο-
πρωτοκόλληση → πρωτο-
πρωτόκολλο → πρωτο-
πρωτοκυκλαδικός → πρωτο-
πρωτόπλαστοι → πρωτο-
πρωτοπορία → πρωτοπόρος
πρωτοποριακά → πρωτοπόρος
πρωτοποριακός → πρωτοπόρος
πρωτοπόρος → πρωτοπόρος
πρωτοστατής → πρωτοστατώ
πρωτοστατώ → πρωτοστατώ
πρωτότοκος → πρωτότοκος
πρωτότοκος → πρωτότοκος
πρωτοτυπία → πρωτότυπος
πρωτότυπος → πρωτότυπος
πρωτότυπος → πρωτότυπος
πρωτοτυπώ → πρωτότυπος

προτοφανής
πυθμένας

προτοφανής
προτοφανώς → προτοφανής
πτέρυγα
πτέρυγιο
πτερωτός → φτερό
πτηνό
πτήση
πτητικός → πτήση
πτοώ
πτυσσόμενος → πτυχή
πτυχιά
πτυχιακός → πτυχίο
πτυχίο
πτυχιούχος → πτυχίο
πτώμα
πτώση → πέφτω
πτωτικά → πέφτω
πτωτικός → πέφτω
πτώχευση → πτωχεύω
πυγμαχία
πυγμαχικός → πυγμαχία
πυγμαχός → πυγμαχία
πυγμαχάω → πυγμαχία
πυγμή
πυθμένας

τις συνηθισμένες περιγραφές και γίνεται ~ και τολμηρός. **πρωτότυπα** (επίρρ.). **πρωτότυπο** το: ❶ κείμενο ή καλλιτεχνικό έργο με βάση το οποίο έγιναν άλλα όμοια ή παρόμοια ≠ αντίγραφο: *Οι επιστήμονες δεν είναι σίγουροι αν αυτό είναι το ~ ή απλώς ένα ακριβές αντίγραφο του πίνακα.* ❷ κείμενο στη γλώσσα που γράφτηκε για πρώτη φορά ≠ μετάφραση: *μετάφραση στα αγγλικά από το ελληνικό ~.* **πρωτοτυπία** η: η ιδιότητα του πρωτότυπου και (συνεκδ.) κτ πρωτότυπο: *Μία ~ του φετινού πρωταθλήματος ήταν το νέο σύστημα ελέγχου εισιτηρίων.* **πρωτοτυπώ:** (αμτβ.) ενεργώ με πρωτότυπο τρόπο.

☞ σχ. **πρότυπο.**

προτοφανής -ής -ές: ❶ αυτός που δεν έχει συμβεί ποτέ ξανά: *Το έγκλημα είναι ~ στα αστυνομικά χρονικά.* ❷ αυτός που δεν έχει ποτέ άλλοτε εκδηλωθεί σε ανάλογο βαθμό: *Σημειώθηκε ~ αποτυχία στις πανελλήνιες εξετάσεις.* ☞ σχ. **αγενής. προτοφανώς** (επίρρ.).

πτέρυγα η: ❶ τμήμα κτιρίου, που συνήθως συνδέεται με το κεντρικό και έχει ορισμένη χρήση: *Το μουσείο διαθέτει ειδική ~ για τις εκθέσεις.* ❷ τμήμα των εδράνων του κοινοβουλίου όπου κάθονται οι βουλευτές συγκεκριμένης παράταξης, και (κατ' επέκτ.) ομάδα ατόμων με συγκεκριμένες πολιτικές απόψεις: *η συντηρητική ~ του κόμματος.* ❸ τμήμα συνόλου που βρίσκεται δεξιά ή αριστερά από το κεντρικό: *η δεξιά ~ του στρατεύματος.*

Από την ΑΕ λ. πτέρυξ «φτερούγα».

πτέρυγιο το: ❶ λεπτό επίπεδο όργανο κολύμβησης υδροβίων ζώων, κυρίως ψαριών, το οποίο προεξέχει συνήθως από την πλάτη: *Η φώκαινα μοιάζει με δελφίни, αλλά έχει πιο κοντό και τριγωνικό ραχιαίο ~.* ❷ τμήμα μηχανισμού ή σημείο του σώματος που μοιάζει με πτερύγιο: *~ αεροπλάνου/αντιού.*

πτηνό το: [επίσ.] πουλί: *Ο γύπας είναι αρπακτικό ~.*

πτήση η: ❶ προγραμματισμένο ταξίδι σκάφους στον αέρα ή στο διάστημα: *Το αεροπλάνο εκτελούσε την ~ Λονδίνο-Αθήνα.* ❷ κίνηση πτηνού ή σκάφους στον αέρα (ή στο διάστημα) = [προφ.] πέταγμα: *Παρατηρούσε τη χαμηλή ~ του γλάρου πάνω από τα γαλάζια νερά.* **πτητικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με ή είναι κατάλληλος για πτήση: *Πριν από την απογείωση, έγινε ο απαραίτητος ~ έλεγχος.* ❷

αυτός που γρήγορα μεταβάλλεται σε αέριο: *Η βενζίνη είναι πολύ ~ ουσία.*

πτοώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κτ να χάσει το ηθικό του: *Δεν πτοήθηκαν από τη βροχή και πήγαν εκδρομή.*

πτυχή η: ❶ σημείο όπου αναδιπλώνεται η επιφάνεια υφάσματος, δέρματος, εδάφους κτλ.: *Το φόρεμα έπεφτε χαλαρά από τη μέση, σχηματίζοντας πολλές πτυχές.* ❷ (μτφ.) ιδιαίτερη πλευρά ενός θέματος, φαινομένου κτλ. = όψη: *Δεν πρέπει να ξεχνάμε την οικονομική ~ του σχεδίου.* **πτυσσόμενος -η -ο:** αυτός που μπορεί να διπλωθεί, έτσι ώστε να καταλαμβάνει λιγότερο χώρο όταν μεταφέρεται ή δε χρησιμοποιείται: *Αγόρασε πτυσσόμενες καρέκλες για τον κήπο.*

Από το ΑΕ ρ. πτύσσω «διπλώνω».

πτυχίο το: τίτλος που αποκτά όποιος τελειώνει ανώτερη ή ανώτατη σχολή και το σχετικό επίσημο έγγραφο = δίπλωμα: *Πήρε το ~ της Ιατρικής.* **πτυχιακός -ή -ό:** αυτός που αφορά στο πτυχίο, ιδίως στο τελικό στάδιο πριν από την απόκτησή του: *~ εργασία.* **πτυχιούχος** ο, η: κάτοχος πτυχίου. ☞ σχ. **έχω.**

πτώμα το: ❶ σώμα νεκρού ανθρώπου ή ζώου: *Το ~ του άτυχου άντρα βρέθηκε στον τόπο του εγκλήματος.* ❷ (μτφ.) πολύ κουρασμένος σωματικά: *Μετά τη γυμναστική, αισθανόμουν ~.*

πτώχευση η: κατάσταση στην οποία βρίσκεται επιχείρηση που δεν μπορεί να πληρώσει τα χρέη της: *Η εταιρεία κήρυξε ~.* **πτωχεύω** (αμτβ.).

πυγμαχία η: άθλημα στο οποίο δύο αντίπαλοι προσπαθούν να χτυπήσουν ο ένας τον άλλο σε συγκεκριμένα σημεία με γροθιές = μποξ. **πυγμαχός** ο, η: αθλητής της πυγμαχίας = μποξέρ. **πυγμαχώ:** (αμτβ.) παίρνω μέρος σε αγώνα πυγμαχίας. **πυγμαχικός -ή -ό.** ☞ σχ. **πυγμή.**

πυγμή η: αποφασιστικότητα και ικανότητα επιβολής: *Ένας ηγέτης πρέπει να δείχνει ~ στις δύσκολες στιγμές.*

Οι λ. *πυγμαχία* και *πυγμή* προέρχονται από την ΑΕ λ. πύξ «γροθιά». *Πυγμαχία*, λοιπόν, σημαίνει «μάχη με γροθιές». Η λ. πύξ χρησιμοποιείται και στην εκφρ. **πύξ λαξ**, που σημαίνει «με γροθιές και με κλοτσιές».

πυθμένας ο: ❶ η κάτω εσωτερική πλευρά συνήθως δοχείου, δεξαμενής ή πηγαδιού: *Ο ~ της*

πισίνας είναι γαλάζιος. ❷ επιφάνεια της γης πάνω από την οποία υπάρχει ή κυλά μάζα νερού = πάτος, βυθός: *Ο ~ της λίμνης ήταν σκεπασμένος από λάσπη.*

πυκνός -ή -ό: ❶ αυτός που αποτελείται από στοιχεία που βρίσκονται πολύ κοντά μεταξύ τους ≠ αραιός: ~ δάσος. ~ κρέμα. = παχύρρευστος. ❷ αυτός μέσα από τον οποίο δύσκολα βλέπει κπ: ~ ομίχλη/καπνός/σκοτάδι. ❸ (μτφ.) αυτός που έχει ή γίνεται με μεγάλη συχνότητα = τακτικός ≠ σπάνιος, αραιός: *Οι συναντήσεις τους έχουν γίνει πιο πυκνές.* ❹ (μτφ., για λόγο) αυτός που περιέχει πολλά νοήματα = περιεκτικός: *Η ποίηση είναι η πιο ~ μορφή έκφρασης.* **πυκνά** (επίρρ.). **πυκνότητα** η: ❶ το να είναι κτ πυκνό: ~ δρομολόγιο/νοημάτων. ❷ φγς ο λόγος της μάζας ενός σώματος προς τον όγκο του: *Η Γη έχει ~ 5,5 γραμμάρια ανά κυβικό εκατοστό.* **πυκνώνω:** ≠ αραιώνω ❶ (μτβ.) κάνω κτ πιο πυκνό: *Ο στρατηγός πύκνωσε τις γραμμές των στρατιωτών για να εξασφαλίσει τη νίκη. Οι εχθροί πύκνωσαν τις επιθέσεις τους.* ❷ (αμτβ.) γίνομαι πιο πυκνός: *Οι φήμες για το κλείσιμο της εταιρείας ~ πύκνωση η.*

πυκνωτής ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ σύστημα παράλληλων μεταλλικών πλακών, κατάλληλο για την αποθήκευση ηλεκτρικού φορτίου σε ηλεκτρονικές συσκευές: *Φορτίζουμε τον ~ συνδέοντάς τον με ηλεκτρική πηγή συνεχούς ρεύματος.*

πύλη η: μεγάλη πόρτα κτιρίου ή χώρου που περιβάλλεται συνήθως από τοίχο: *Η ~ του μοναστηριού κλείνει στις 6 μ.μ.* **ανοίγει τις πύλες του:** ξεκινά να λειτουργεί: *Η τουριστική έκθεση ~ σήμερα.* **δικτυακή/ηλεκτρονική ~:** ΠΛΗΡΟΦ ιστοσελίδα που παρέχει πρόσβαση σε άλλες ιστοσελίδες, συχνά μέσω της χρήσης μηχανισμού αναζήτησης: *η ~ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διαδίκτυο.* **Ωραία Πύλη:** ΕΚΚΛ το μεσαίο άνοιγμα του τέμπλου, που συνδέει το ιερό με τον κυρίως ναό και στο οποίο πρόσβαση έχουν μόνο ιερείς. **(Υψηλή) Πύλη:** ΙΣΤ ο σουλτάνος, το ανάκτορό του ή γενικά η οθωμανική κυβέρνηση.

πυξίδα η: ❶ όργανο προσανατολισμού με μαγνητική βελόνα που δείχνει πάντα τον βορρά. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται ότι αποτελεί ή δείχνει τον σωστό τρόπο σκέψης ή δράσης = οδηγός, γνώμονας: *Ο καθηγητής πρέπει να ενεργεί με ~ την αγάπη για τον μαθητή.*

Από την ΑΕ λ. *πύξος* (φυτό από το ξύλο του οποίου κατασκευάζονταν πυξίδες).

πύον & [λαϊκ.] πύο το: ΙΑΠΡ ασπροκίτρινο πηχτό υγρό που παράγει ο οργανισμός σε περίπτωση μόλυνσης: *Η πληγή μάζεψε ~.* **πυώδης -ης -ες:** αυτός που έχει ή δημιουργεί πύον: ~ καταρροή/ωτίτιδα. *σχ. αγενής.*

Από την ΑΕ λ. *πύθω* «σαπίζω».

πυρ το • γεν. *πυρός*, πληθ. *πυρά:* ❶ [επίσ.] φωτιά. **γίνομαι/είμαι ~ και μανία:** [λαϊκ.] θυμώνω πολύ. **διά πυρός και σιδήρου:** [επίσ.] α. σκοτώνοντας ή/και προκαλώντας μεγάλες καταστροφές: *Επέβαλαν την εξουσία τους ~.* β. μέσα από πολλές δυσκολίες: *Για να τα καταφέρει, πέρασε ~.* **υγρό/ελληνικό ~:** ΙΣΤ μείγμα εύφλεκτων ουσιών που οι βυζαντινοί εκσφενδόνιζαν στους εχθρούς τους, αφού του έβαζαν φωτιά. **στο ~ το εξώτερο:** στην κόλαση. ❷ α. βολή από πυροβόλο όπλο: *Έπεσε νεκρός από τα πυρά της αστυνομίας.* **ανοίγω ~:** πυροβολώ. β. (μτφ.) πληθ. έντονη κριτική: *Δέχτηκε τα πυρά των αντιπάλων του για τις λανθασμένες επιλογές του.* ❸ (ως επιφ.) εντολή α. για να αρχίσουν οι πυροβολισμοί. β. (μτφ.) για να αρχίσει ένα παιχνίδι: *Ένα, δύο, τρία, ~! πυρώνω -ομαι:* ❶ α. (μτβ.) ζεσταίνω κτ πολύ: *Ο ήλιος ~ τις πέτρες.* β. (αμτβ.) αποκτώ υψηλή θερμοκρασία: *Όταν πύρωσε ο φούρνος, έβαλαν το κρέας να ψηθεί.* ❷ α. (μτβ.) ζεσταίνω κτ, μέχρι να αποκτήσει κόκκινη λάμψη = πυρακτώνω: *Πύρωσαν μια σιδερένια βέργα στη φωτιά.* β. (αμτβ.) γίνομαι κόκκινος λόγω της υψηλής θερμοότητας = πυρακτώνομαι. **πυρά** η: μεγάλος σωρός ξύλων ή άλλων υλικών που καίγονται, κυρίως ως μέσο θανάτωσης ή καταστροφής: *Τον Μεσαίωνα έκαιγαν τις μάγισσες στην ~.*

Η λ. *πυρ* (από το ΑΕ *πῦρ* «φωτιά») αποτελεί α΄ συνθ. πολλών άλλων λ.: *πυρασφάλεια, πυρίμαχος, πυροφάνι* κτλ.

Προσοχή: ο τ. *πυρά* μπορεί να είναι πληθ. της λ. *το πυρ* (π.χ. *τα πυρά των στρατιωτών*) ή εν. της λ. *η πυρά* (π.χ. *κάθισαν γύρω από την πυρά*).

πυρακτώνω -ομαι: (μτβ.) ζεσταίνω κτ μέχρι να γίνει κόκκινο από τη θερμοότητα = πυρώνω: *Καίμε το άκρο μιας βελόνας μέχρι να πυρακτωθεί.* **πυρακτώση** η.

πυραμίδα η: ❶ ΓΕΩΜ στερεό με τρίγωνη, τετράγωνη ή πολυγωνική βάση και τριγωνικές πλευρές με κοινή κορυφή. ❷ οικοδόμημα σε σχήμα πυ-

πυκνά → πυκνός
πυκνός
πυκνότητα → πυκνός
πυκνώνω → πυκνός
πύκνωση → πυκνός
πύλη
πύξίδα
πύο → πύον
πύον
πύρ
πυρά → πυρ
πυρακτώνω
πυρακτώση → πυρακτώνω
πυραμίδα
πυρασφάλεια → σχ. πυρ

πυραυλικός → πύραυλος
πύραυλος
πύργος
πυρετός
πυρετώδης → πυρετός
πυρετώδως → πυρετός
πυρήνας
πυρηνικός → πυρήνας
πυρίμαχος → σχ. πυρ
πυρίτιο
πυρκαγιά
πυρκαϊά → πυρκαγιά
πυροβολικό → πυροβόλο
πυροβολισμός → πυροβόλο
πυροβόλο
πυροδοτώ → πυροδοτώ
πυροδοτώ
πυρομαχικά
πυρός → πυρ
πυρόσβεση → πυροσβέστης
πυροσβεστήρας →
πυροσβέστης
πυροσβέστης
Πυροσβεστική →
πυροσβέστης
πυροσβεστικός →
πυροσβέστης

ραμίδας με τετράγωνη βάση: *Οι ~ της Αιγύπτου ήταν τάφοι βασιλέων.* ❸ οτιδήποτε μοιάζει στο σχήμα με πυραμίδα: ~ από κουτιά. ❹ (μτφ.) σύστημα οργάνωσης ομάδας με κλιμάκωση από το κατώτερο επίπεδο (τη βάση) ως το ανώτερο (την κορυφή) = ιεραρχία: *Ανέβηκε στην κορυφή της διοικητικής ~ της επιχείρησης.*

πύραυλος ο: ❶ κινητήρας που με τη χρήση κατάλληλων καυσίμων προωθεί κυρίως διαστημικό όχημα, και (συνεκδ.) το όχημα αυτό: *Ο ~ εκτοξεύτηκε με επιτυχία στο διάστημα.* ❷ βλήμα που κινείται με βάση την αρχή της λειτουργίας του πυραύλου και πληττει στόχους σε μεγάλη απόσταση: *αντιαεροπορικός ~.* ❸ τυποποιημένο παγωτό μέσα σε χωνάκι από σκληρό μπισκότο. **πυραυλικός -ή -ό.**

πύργος ο: ❶ ψηλό, στενό και συνήθως κυλινδρικό οικοδόμημα για την άμυνα των τειχών πόλεως, φρουρίου κτλ.: *Ο ~ του κάστρου είχε δύο κανόνια.* ❷ (επέκτ.) α. μεγαλοπρεπής πέτρινη οχυρωμένη κατοικία που μοιάζει με το παραπάνω κτίσμα: *Τον Μεσαίωνα οι πλούσιοι ζούσαν σε ~.* β. πολύ ψηλό οικοδόμημα: *ο ~ του Άιφελ.* ~ **ελέγχου:** ψηλό οικοδόμημα σε αεροδρόμιο από όπου ελέγχεται η κυκλοφορία των αεροσκαφών. ❸ στο σκάκι, πιόνι που μοιάζει με πύργο.

πυρετός ο: ❶ αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από τα φυσιολογικά όρια: *Η ασθένεια εκδηλώνεται με υψηλό ~.* ❷ (μτφ.) έντονη δραστηριότητα: *Ανεβαίνει ο προεκλογικός ~.* **πυρετώδης -ης -ες:** ❶ ΙΑΤΡ αυτός που συνοδεύεται από πυρετό: ~ νόσος. ❷ αυτός που γίνεται με μεγάλη ένταση: *Αρχισαν ~ προετοιμασίες για την επίσκεψη του πρωθυπουργού.* ∞ σχ. **αγενής. πυρετωδώς** (επίρρ., στη σημ. 2).

πυρήνας ο: ❶ βιολ το κεντρικό τμήμα του κυττάρου. ❷ ΦΥΣ το κεντρικό τμήμα του ατόμου, που αποτελείται από πρωτόνια και νετρόνια: *Ο ~ έχει θετικό ηλεκτρικό φορτίο.* ❸ ΓΕΩΛ το διάπυρο τμήμα ανάμεσα στο κέντρο της Γης και τον μανδύα της: *Ο ~ περιστρέφεται ταχύτερα από την υπόλοιπη Γη!* ❹ (μτφ.) το πιο σημαντικό στοιχείο που αποτελεί τη βάση για ό,τι σχετίζεται με αυτό: *Ο ~ της διδασκαλίας του Χριστού είναι η Αγάπη.* ❺ (μτφ.) άτομο ή ομάδα ατόμων που έχουν κεντρική θέση σε μια μεγαλύτερη ομάδα: *Θεωρούν ότι τα τρία άτομα είναι ο ~ της τρομοκρατικής οργάνωσης.* ❻ το σκληρό κεντρικό τμήμα ενός καρπού = κουνκούτσι. **πυρηνικός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει σχέση με τον πυρήνα του ατόμου: ~

επιστήμες / αντίδραση / βόμβα. ❷ αυτός που λειτουργεί με πυρηνική ενέργεια, δηλαδή με ενέργεια που προέρχεται από τη διάσπαση του πυρήνα του ατόμου: ~ όπλα/εργοστάσιο.

πυρίτιο το: ΧΗΜ αμέταλλο στοιχείο που συναντάται σε πετρώματα στον στερεό φλοιό της γης: *Οξειδία του πυριτίου χρησιμοποιούνται στην ηλεκτρονική.*

πυρκαγιά & [επίσ.] πυρκαϊά η: μεγάλη καταστροφική φωτιά: *Ξέσπασε ~ στο δάσος από άγνωστη αιτία.*

πυροβόλο το: ❶ (& ως επίθ. στη φρ. ~ όπλο) όπλο που εκτοξεύει βλήματα μέσα από ειδικό σωλήνα σε μεγάλη απόσταση: *Η καρραμπίνα και το δίκαννο είναι πυροβόλα (όπλα).* ❷ [ειδικ.] μη φορητό πυροβόλο όπλο που ρίχνει βαριά βλήματα = κανόνι: *Το βλήμα του ~ διέλυσε κομμάτι του τείχους.* **πυροβόλο -ούμαι:** ❶ (μτβ.) ρίχνω βλήμα με φορητό πυροβόλο όπλο προς κπ ή κτ: *Ο κυνηγός πυροβόλησε το πουλί με το τουφέκι του.* ❷ (αμτβ.) ρίχνω βλήμα με φορητό πυροβόλο όπλο: *Οι Κρητικοί ~ στον αέρα στους γάμους.* **πυροβολισμός** ο: εκτόξευση βλήματος με φορητό πυροβόλο όπλο και (συνεκδ.) ο ήχος που παράγεται: *Τον πέτυχε με τον δεύτερο ~.* **πυροβολικό** το: ❶ τμήμα του στρατού ξηράς που πολεμά με πυροβόλα: *Το βαρύ ~ διαθέτει τα μεγαλύτερα πυροβόλα.* ❷ το σύνολο των πυροβόλων στρατού, πλοίου κτλ.: *Τα πολεμικά μας πλοία έχουν σύγχρονο ~.*

Από τις ΑΕ λ. πῦρ + βάλλω «ρίχνω, πετώ».

πυροδοτώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ μεταδίδω φωτιά ή σπινθήρα σε εύφλεκτη ύλη κυρίως εκρηκτικού μηχανισμού: *Πυροδοτήσε τη βόμβα με τηλεχειρισμό.* ❷ (μτφ.) γίνομαι αιτία για κτ βίαιο ή αρνητικό: *Οι θάνατοι αθώων ~ το μίσος και τη βία.* **πυροδοτήση** η.

πυρομαχικά τα: κάθε είδους πολεμικό υλικό, κυρίως βλήματα, για πυροβόλα όπλα: *Συγκέντρωσαν όπλα και ~ σε αποθήκες.*

πυροσβέστης ο: αυτός που έχει ως επάγγελμα την κατάσβεση πυρκαγιών, την αντιμετώπιση πλημμυρών και τη διάσωση ανθρώπων που κινδυνεύουν: *Οι ~ κατάφεραν να σβήσουν τη φωτιά στο κτίριο.* **πυρόσβεση** η: οι ενέργειες για το σβήσιμο πυρκαγιών: *Τα ελικόπτερα είναι ιδιαίτερος χρήσιμα για την ~.* **πυροσβεστικός -ή -ό. Πυροσβεστική η & Πυροσβεστικό Σώμα:** υπηρεσία υπεύθυνη για την αντιμε-

τόπιση κυρίως πυρκαγιών και πλημμυρών.
πυροσβεστήρας ο: ειδική φορητή συσκευή που χρησιμοποιείται για πυρόσβεση.

Από τις ΑΕ λ. *πῦρ* + *σβέννυμι* «σβήνω».

πυρπολώ -ούμαι: (μτβ.) βάζω φωτιά σε κτ για να το καταστρέψω: *Ο Ξέρξης πυρπόλησε την Αθήνα το 480 π.Χ.* **πυρπόληση** η. **πυρπολικό** το: ΙΣΤ μικρό πλοίο γεμάτο εκρηκτικές ύλες, το οποίο, με την ανατίναξή του, κατέστρεφε τα εχθρικά πλοία. **πυρπολητής** ο: κυβερνήτης ή ναύτης πυρπολικού.

πωλό -ούμαι: [επίσ.] (μτβ.) πουλώ: *Πωλείται οικόπεδο σε τιμή ενκαιρίας.* **πώληση** η = [οικ.] πούλημα ≠ αγορά. **πωλητής** ο, **-ήτρια** η: κπ που πουλά κτ που του ανήκει ή κπ που εργάζεται ως υπάλληλος εμπορικού καταστήματος ≠ αγοραστής, πελάτης: *Ο ~ με έπεισε να το αγοράσω.*

Οι παλαιότεροι τ. *πωλείται* (αντί *πουλιέται*) και *πωλούνται* προτιμώνται σε πινακίδες και αγγελίες.

πως (σύνδ.): (με ρ., ουσ. και επίθ. συγκεκριμένης σημ.) εισάγει πρόταση που δηλώνει κρίση, άποψη, διαπίστωση = ότι: *Βλέπω ~ δεν έφυγε κανείς. Λέει ~ θα μείνει μαζί μας. Είναι σίγουρος ~ θα κερδίσει.*

πώς (επίρρ.): ❶ εισάγει ερώτηση για τον τρόπο, το μέσο, την κατάσταση, τη γνώμη κπ για κτ κτλ.: *~ φτιάχνεται το κέικ; ~ είσαι σήμερα; Ρωτούσε ~ μας φάνηκε η ομιλία του.* ❷ (σε επιφ. προτ.) χρησιμοποιείται για να εκφράσουμε έκπληξη, απορία, θαυμασμό κτλ.: *~ ήθελα να έρθω κι εγώ! ~! Δε σας βοήθησε καθόλου;*

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των *πως* και *πώς*!

Ραβδί το: μακρύ και λεπτό, συνήθως κυλινδρικό, κομμάτι ξύλου που χρησιμοποιείται ως μπασιούνη, μέσο άμυνας, τιμωρίας κτλ. **ράβδος** η: ❶ [επίσ.] ξύλο, μέταλλο κτλ. σε σχήμα μεγάλου ραβδίου που χρησιμοποιείται συνήθως ως μπασιούνη ή σύμβολο εξουσίας: *αρχιερατική ~.* ❷ κομμάτι μετάλλου σε μακρόστενο σχήμα: *~ χρυσού.* **ραβδίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ χτυπώ με ραβδί. ❷ (ειδικ.) χτυπώ κλαδιά δέντρου με ραβδί για να πέσουν οι καρποί: *~ ελιές.* **ράβδισμα** το.

ράβδωση η: *συνήθ.* πληθ. ❶ ευθεία, μακριά και στενή εσοχή ή προεξοχή πάνω σε επιφάνεια: *οι ραβδώσεις των ιωνικών κιόνων.* ❷ μονόχρωμη ευθεία γραμμή πάνω σε επιφάνεια διαφορετικού χρώματος = ρίζα: *Η τίγρη έχει μαύρες ραβδώσεις.* **ραβδωτός -ή -ό**: αυτός που έχει ραβδώσεις.

ράβω -ομαι • αόρ. *έραψα*, παθ. αόρ. *ράφτηκα*, μππ. *ραμμένος*: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) α. ενώνω κομμάτια υφάσματος, δέρματος κτλ. χρησιμοποιώντας βελόνα ή μηχανή και κλωστή. **κομμένος και ραμμένος (στα μέτρα κπ)**: για κτ που ταιριάζει απόλυτα σε κπ: *Ο ρόλος του δασκάλου είναι ~ στα μέτρα του. β.*

στερεώνω κτ πάνω σε ύφασμα, δέρμα κτλ. με κλωστή και βελόνα: *Μπορείς να ράψεις το κουμπί στο σακάκι μου;* ❷ (μτβ.) α. φτιάχνω ή επιδιορθώνω ρούχα ως επαγγελματίας ή για δικές μου ανάγκες: *Θα μου ράψεις το παντελόνι που σκίστηκε;* β. αναθέτω σε επαγγελματία να μου φτιάξει ρούχο: *Θα ράψω μια φούστα στη modίστρα.* γ. παθ. είμαι πελάτης ράφτη ή modίστρας: *Ράβεται στις καλύτερες modίστρες.* ❸ (μτβ.) κλείνω τραύμα με ειδική βελόνα και ράμματα: *Ο χειρουργός έραψε προσεκτικά την πληγή.* **ραφή** η: ❶ τα σημεία όπου ενώνονται δύο κομμάτια υφάσματος ή άλλου υλικού. ❷ το να ράβει κπ κτ. **ράμμα** το: κοινό ειδικό νήμα που χρησιμοποιεί χειρουργός για το κλείσιμο τραύματος ή τομής: *Κόπηκε άσχημα και της έκαναν τρία ράμματα.* **έχω ράμματα για τη γούνα κπ**: έχω στοιχεία, με τα οποία μπορώ να εκθέσω κπ και να τον εκδικηθώ. **ράψιμο** το: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του ράβω. **ραπτικός -ή -ό. ραπτική** η: η τέχνη της κατασκευής ρούχων. **ράφτης** & [επίσ.] **ράπτης** ο, **ράφτρα** & [επίσ.] **ράπτρια** η: επαγγελματίας που ράβει.

πυρπόληση → πυρπολώ
πυρπολητής → πυρπολώ
πυρπολικό → πυρπολώ
πυρπολώ
πυρώνω → πυρ
πυρόδης → πυρον
πώληση → πωλώ
πωλητής → πωλώ
πωλήτρια → πωλώ
πωλώ
πως
πώς

ραβδί
ραβδίζω → ραβδί
ραβδισμα → ραβδί
ράβδος → ραβδί
ράβδωση
ραβδωτός → ραβδωτός
ράβω

ραγδαίος
ράτσα

ραγδαία → ραγδαίος
ραγδαίος
ραγδαίως → ραγδαίος
ραγιαδίκος → ραγιαγιάς
ραγιαδιός → ραγιαγιάς
ραγιαγιάς
ραγιαγιάς
ράγισμα → ραγιαγιάς
ραδιενέργεια
ραδιενεργός → ραδιενέργεια
ράδιο¹
ράδιο²
ραδιουργία
ραδιουργός → ραδιουργία
ραδιουργώ → ραδιουργία
ραδιοφωνία → ραδιόφωνο
ραδιοφωνικά → ραδιόφωνο
ραδιοφωνικός → ραδιόφωνο
ραδιόφωνο
ραϊζώ → ραγιαγιάς
ράισμα → ραγιαγιάς
ρακένδυτος
ράκος
ρακοσυλλέκτης
ρακοσυλλέκτη → ρακο-
συλλέκτης
ράλι
ραλίστας → ράλι
ράμμα → ράβω
ράμπα
ραμφίζω → ράμφος
ράμφος
ραντάρ
ραντίζω
ραντίσω → ραντίζω
ράπτης → ράβω
ραπτική → ράβω
ραπτικός → ράβω
ράπτρια → ράβω
ράτσα

ραγδαίος -α -ο: ❶ αυτός που εξελίσσεται πολύ γρήγορα: ~ *ανάπτυξη της τεχνολογίας*. ❷ αυτός που γίνεται με πολλή δύναμη και ορμή: ~ *βροχή*. **ραγδαία & -ως** (επίρρ.).

ραγιαγιάς ο • ραγιαγιάδες: ❶ ΙΣΤ χριστιανός υπήκοος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: *Οι ~ ζούσαν με το όνειρο της απελευθέρωσης*. ❷ [μειωτ.] αυτός που δέχεται να του συμπεριφέρονται σαν να είναι κατώτερος: *Αυτός που φοβάται να εκφραστεί ελεύθερα είναι και θα είναι ~*. **ραγιαδιός ο:** δουλική συμπεριφορά.

ραγιαδίκος -η -ο.

Η λ. *ραγιαγιάς* προέρχεται από την τουρκ. λ. *raya*.

ραγιαγιάς & ραϊζώ • μπλ. ραγιαγιάς & ραϊζώ: ❶ (αμτβ.) αποκτώ ρωγμή στην επιφάνειά μου: *Το βάζο ραγιαγιάσε, αλλά δεν έσπασε*. ❷ (μτβ.) προκαλώ ρωγμή σε επιφάνεια, χωρίς να τη σπάσω: *Τράκαρα και ραγιαγιάσε τρία πλευρά. ~ την καρδιά κτ.* προκαλώ βαθιά θλίψη σε κτ. **ράγισμα & ράισμα** το: το να ραγιαγιάσει κτ και το σημείο όπου ραγιαγιάσει. **ραγιαγιάς η:** το αποτέλεσμα του ραγιαγιάσει: *Αυτή η κανάτα είναι όλο ραγιαγιάς - φέρε μια άλλη!*

ραδιενέργεια η: η ιδιότητα ορισμένων στοιχείων να εκπέμπουν ακτινοβολία, που οφείλεται στην αυθόρμητη διάσπαση των πυρήνων των ατόμων τους και τον σχηματισμό νέων πυρήνων, και (συνεκδ.) αυτή η ίδια η ακτινοβολία. **ραδιενεργός -ή & [επίσ.] -ός -ό:** αυτός που εκπέμπει ραδιενέργεια: ~ *ακτινοβολία*.

ράδιο¹ το: ραδιόφωνο.

ράδιο² το: χημ ραδιενεργό στοιχείο που ανήκει στα μέταλλα.

ραδιουργία η: *συνήθ. πληθ.* ύπουλη ενέργεια κτ με στόχο να βλάψει κτ άλλο ή να υπηρετήσει κτ συμφέροντα = *δολοπλοκία, μηχανορραφία*: *Συμμετείχε σε ~ για την ακύρωση των εκλογών*. **ραδιουργός:** (αμτβ.) κάποιος ραδιουργίας = *μηχανορραφός*. **ραδιούργος -α -ο:** αυτός που κάνει ραδιουργίες.

Από τις ΑΕ λ. *ράδιος* «εὐκόλος» + *ἔργον*.

ραδιόφωνο το: ❶ συσκευή που μεταδίδει ακουστικό πρόγραμμα με μουσική, συζητήσεις κτλ. με τη βοήθεια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων = *ράδιο¹*: *Άνοιξε το ~ να ακούσουμε τα νέα*. ❷ (ειδικ.) ό,τι μεταδίδει το ραδιόφωνο: *Δε βλέπω τηλεόραση, αλλά ακούω πολύ ~*. **ραδιοφωνία η:** ❶ η μετάδοση προγραμμάτων από το ραδιόφωνο: *Η ~ προσφέρει ψυχαγωγία και*

ενημέρωση. ❷ (ειδικ.) υπηρεσία ή επιχείρηση που ασχολείται με την προετοιμασία και τη μετάδοση προγραμμάτων από το ραδιόφωνο: *Εργάστηκε στην Ελληνική ~ ως παραγωγός μουσικών προγραμμάτων*. **ραδιοφωνικός -ή -ό. ραδιοφωνικά & -ώς** (επίρρ.).

ρακένδυτος -η -ο: [επίσ.] αυτός που φορά παλιά και σκισμένα ρούχα, συνήθως λόγω φτώχειας = *κουρελιάρης*: *Γυρνούσε ~ και άπλυτος στους δρόμους*.

Από την ΑΕ λ. *ράκος* «κουρέλι» + *-ένδυτος* (από το ρ. *ένδυω* «ντύνω»).

ράκος το: ❶ [επίσ.] παλιό και φθαρμένο ρούχο ή κομμάτι υφάσματος = *κουρέλι*. ❷ (μτφ., για πρόσ.) πολύ κουρασμένος, κυρίως ψυχικά: *Τα νέα που μου έπεσε με έκαναν ~!*

ρακοσυλλέκτης ο, -έκτρια η: πρόσωπο που μαζεύει πεταμένα μπουκαλία, χαρτιά κτλ., για να τα πουλήσει και μ' αυτόν τον τρόπο να ζήσει: *Ένας ~ έψαχνε στα σκουπίδια*.

ράλι το • *άκλ.:* αγώνας ταχύτητας αυτοκινήτων σε δημόσιους δρόμους: *Το ~ τεράτιζε στη Λαμία*. **ραλίστας ο.**

Από το αγγλ. *rally(e)*.

ράμπα η: ❶ επιφάνεια με κλίση που επιτρέπει την κίνηση από ένα επίπεδο κτιρίου, δρόμου κτλ. σε άλλο: *Έφτιαξε ~, για να παρκάρει στο υπόγειο*. ❷ μηχανήμα σε συνεργείο αυτοκινήτων, που σηκώνει το όχημα για να γίνουν επισκευές στο κάτω μέρος του.

ράμφος το: ❶ το σκληρό μέρος του στόματος των πουλιών: *Τα αρπακτικά έχουν μυτερό ~*. ❷ τμήμα αντικειμένου που προεξέχει σαν ράμφος: *φλάουτο με ~*. **ραμφίζω:** (μτβ., για πουλιά) χτυπά ή τοιμπώ κτ ή κτ με το ράμφος μου.

ραντάρ το • *άκλ.:* συσκευή με την οποία προσδιορίζεται η θέση ή η ταχύτητα αντικειμένου: *Το ~ εντόπισε ένα εχθρικό αεροπλάνο*.

ραντίζω -ομαι: (μτβ.) ρίχνω σταγόνες υγρού πάνω σε κτ με ελαφρά τινάγματα του χεριού ή με ψεκαστήρα: *Ραντίσανε τα δέντρα με φυτοφάρμακο*. **ραντίσμα** το.

ράτσα η: ❶ ομάδα ζώων που διαφέρει από άλλα ζώα του ίδιου είδους ως προς κτ βιολογικά χαρακτηριστικά: *Τα σκυλιά Δαλματίας είναι όμορφη ~*. ❷ (κυρ. σε γεν.) καταγωγή που θεωρείται ανώτερη: *Αγόρασε σκυλί ράτσας*. ❸ φυλή, γένος: *Θεωρούνται έξυπνη ~ οι Έλληνες*.

ρατσοισμός ο: διακρίσεις που κάνει κπ σε βάρος φυλετικής, εθνικής ή κοινωνικής ομάδας, επειδή τη θεωρεί κατώτερη από τη δική του, καθώς και η αντίστοιχη ιδεολογία: *Υπάρχει ~ απέναντι στους μετανάστες; ρατσοιστής* ο, **-ίστρια** η: υποστηρικτής του ρατσοισμού. **ρατσοιστικός -ή -ό, ρατσοιστικά** (επίρρ.).

ράφι το: επίπεδο κομμάτι ξύλου, πλαστικού κτλ. που στερεώνεται οριζόντια σε τοίχο ή έπιπλο, για να τοποθετούνται αντικείμενα πάνω του: *Πήρε ένα βιβλίο από το πρώτο ~ της βιβλιοθήκης.*

ράχη η: ❶ α. το πίσω μέρος του ανθρώπινου σώματος, από τους ώμους ως τη λεκάνη = πλάτη: *Να κάθεται με τη ~ σου ίσια.* β. το πάνω μέρος του σώματος ζώων και ψαριών: *Φόρτωσε τα ξύλα στη ~ του γαϊδουριού.* ❷ το τμήμα καθίσματος όπου ακουμπά η πλάτη μας: *Ακούμπησε το παλτό του στη ~ του καναπέ.* ❸ η πλευρά ενός αντικειμένου που βρίσκεται αντίθετα από την κύρια πλευρά του: *Η ~ του μαχαίριου βρίσκεται αντίθετα από την κόψη του.* ~ **του βιβλίου**: η στενή, εξωτερική πλευρά του βιβλίου, όπου αναγράφεται ο τίτλος και ο συγγραφέας του. ❹ κορυφογραμμή βουνού ή λόφου: *Αρχισαν να ανηφορίζουν τη ~ της Πίνδου.* **ραχιαίος -α -ο**: αυτός που βρίσκεται ή σχετίζεται με τη ράχη ανθρώπου ή ζώου: ~ *μυς.* **ραχιαίοι** οι: ❶ ΑΝΑΤ οι μύες της πλάτης. ❷ ασκήσεις για τους μυς της πλάτης: *Έκανε δέκα κοιλιακούς και δέκα ραχιαίους.*

ραψωδία η: ΦΙΛΟΛ ενότητα επικού ποιήματος: η ~ *Ε΄ της Ιλιάδας.* **ραψωδός** ο: επαγγελματίας που απήγγελλε επικά ποιήματα στην αρχαία Ελλάδα.

ρεαλισμός ο: ❶ αντιμετώπιση της πραγματικότητας όπως είναι: *Πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα με ~.* ❷ τάση να απεικονίζεται ένα θέμα μέσα σε λογοτεχνικό ή καλλιτεχνικό έργο όπως είναι στην πραγματικότητα, και (συνεκδ.) το αντίστοιχο καλλιτεχνικό κίνημα. **ρεαλιστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που αντιμετωπίζει τη ζωή με ρεαλισμό ή που είναι οπαδός του κινήματος του ρεαλισμού. **ρεαλιστικός -ή -ό, ρεαλιστικά** (επίρρ.).

Από το λατ. realis «πραγματικός» < res «πράγμα».

ρεζέρβα η: ❶ [προφ.] οτιδήποτε υπάρχει για να αντικαταστήσει κτ άλλο, αν χρειαστεί: *κλειδί ~ για ώρα ανάγκης.* ❷ (ειδικ.) λάστιχο αυτο-

κινήτου που είναι διαθέσιμο σε περίπτωση ανάγκης: *Έχω ~ στο πορτοπαγκάζ.*

ρεξεοβέ (επίθ.) • άκλ.: αυτός που έχει κρατηθεί μετά από συμφωνία, για να χρησιμοποιηθεί από κπ για ορισμένο χρόνο = κλεισμένος: *Τα τραπέζια ήταν άδεια, αλλά ήταν όλα ~.*

ρεζίλι το: [προφ.] γεγονός ή κατάσταση που προκαλεί αίσθημα ντροπής και αμηχανίας σε κπ: *Θεώρησε την αποτυχία του μεγάλο ~. **κάνω κπ ~**: μειώνω την αξιοπρέπεια κπ μπροστά σε άλλους = ξεφτιλίζω: *Με έκανε ~ με τα γελοία αστεία του.* **ρεζιλίκι** το: *συχν. πληθ. κτ* που κάνει κπ ρεζίλι: *Μετά το ~, όλοι οι συμμαθητές μου με κορόιδευαν.* **ρεζιλεύω -ομαι**: (μτβ.) *κάνω κπ ρεζίλι = γελοιοποιώ.* **ρεζιλέμα** το: ρεζιλίκι. **ρεζιλής** ο: πρόσωπο που ρεζιλεύεται.*

Από το τουρκ. rezil.

ρεκόρ το • άκλ.: ❶ επίδοση, ιδίως σε άθλημα, που υπερβαίνει κάθε προηγούμενη: *Εσπασε το πανελλήνιο ~ στα 200 μ.* ❷ το ανώτατο μέγχοι στιγμής όριο: ~ *απολύσεων στην εταιρεία.*

ρέμα το: ❶ απότομο και βαθύ άνοιγμα στη γη: *Οι κάτοικοι ρίξανε πέτρες και κλείσανε το ~.* ❷ ορμητικό νερό που κυλά μέσα σε κοίτη: *Το ~ παρέσυρε τα κλαδιά.* **ρεματιά** η: κοιλότητα στο έδαφος που έχει δημιουργηθεί από το νερό: *Μέσα στη ~ υπάρχουν πλατάνια.*

ρεμβάζω: (αμτβ.) αφήνω ελεύθερο τον νου και τις σκέψεις μου = ονειροπολώ: *Πάλι ~ στη βεράντα.* **ρεμβασμός** ο: ακαθόριστες ελεύθερες σκέψεις = ονειροπόληση: *Αφέθηκε σε γαλήνιο ~ με θέα το φεγγάρι.* **ρέμβη** η: ρεμβασμός.

Από το ΑΕ ρ. *ρέμβομαι* «πλανώμαι άσκοπα».

ρεπόρτερ ο, η • άκλ.: δημοσιογράφος που κάνει επιτόπια έρευνα για κπ θέμα και το παρουσιάζει: *στρατιωτικός/πολιτικός ~.* **ρεπορτάζ** το • άκλ.: δημοσιογραφική έρευνα για ένα θέμα και η παρουσίασή της.

ρέπω • μόνο ενστ.: (αμτβ.) έχω την τάση προς κτ συνήθως κακό: *Ρέπει προς την αμαρτία.* **ροπή** η: ❶ φυσ δύναμη που σχετίζεται με αντικείμενο που κινείται ή στρέφεται: ~ *αδράνειας.* ❷ (μτφ.) τάση προς κτ συνήθως κακό: *Έχει ~ προς τη βία.*

ρεσιτάλ το • άκλ.: ❶ ΜΟΥΣ εκτέλεση μουσικού έργου από έναν ερμηνευτή μπροστά σε ακροατήριο: *Η καλλιτέχνη δίνει ~ τραγουδιού στο Μέγαρο Αθηνών.* ❷ (μτφ.) εξαιρετική

ρατσοισμός
ρατσοιστής → ρατσοισμός
ρατσοιστικά → ρατσοισμός
ρατσοιστικός → ρατσοισμός
ρατσοίστρια → ρατσοισμός
ραφή → ράβω
ράφι
ράφτης → ράβω
ράφτρα → ράβω
ράχη
ραχιαίοι → ράχη
ραχιαίος → ράχη
ράψιμο → ράβω
ραψωδία
ραψωδός → ραψωδία
ραλισμός
ραλιστής → ρεαλισμός
ραλιστικά → ρεαλισμός
ραλιστικός → ρεαλισμός
ραλιστρία → ρεαλισμός
ρεζέρβα
ρεξεοβέ
ρεζίλεμα → ρεζίλι
ρεζιλεύω → ρεζίλι
ρεζιλής → ρεζίλι
ρεζιλίκι → ρεζίλι
ρεκόρ
ρέμα
ρεματιά → ρέμα
ρεμβάζω
ρεμβασμός → ρεμβάζω
ρεπορτάζ → ρεπόρτερ
ρεπόρτερ
ρέπω
ροπή
ροπή

ρετσίνι
ρήτορας

- ρετσίνια → ρετσίνι
ρετσίνι
- ρετσινιά → ρετσίνι
ρεύμα
- ρευματικά → ρευματισμός
- ρευματικός → ρευματισμός
ρευματισμός
- ρευστό → ρέω
- ρευστός → ρέω
- ρευστότητα → ρέω
ρέω
- *ρήγα → ρίγα
- ρήγμα → ρήξη
ρήμα
- ρήμαγμα → ρημάζω
- ρημάδι → ρημάζω
- ρημαδιό → ρημάζω
ρημάζω
- ρηματικός → ρήμα
ρήξη
ρήση
- ρητά → ρητός
- ρητό → ρητός
ρήτορας
- ρητορεία → ρήτορας
- ρητορεύω → ρήτορας
- ρητορικά → ρήτορας
- ρητορική → ρήτορας
- ρητορικός → ρήτορας

απόδοση κπ σε έναν τομέα: *Η ηθοποιός έδωσε ~ εναισθησίας και χιούμορ στην ταινία.*

ρετσίνι το: κολλώδης παχύρρευστη ουσία που εκκρίνεται από τον κορμό κυρίως των πεύκων: *Συλλέγουν το ~ χαράζοντας τα πεύκα.* **ρετσίνια** η: ελληνικό λευκό κρασί με άρωμα ρετσινιού.
ρετσινιά η: (μτφ.) προσβλητικός, αρνητικός χαρακτηρισμός κπ, που δύσκολα θα αλλάξει: *Δύσκολα θα απαλλαγείς από τη ~ του προδότη.*

ρεύμα το: ❶ κίνηση ποσότητας υγρού ή αερίου προς κπ κατεύθυνση: *Είναι δύσκολο να κολλυμπήσεις αντίθετα στο ~ του ποταμού.* ❷ **α.** (συχν. ηλεκτρικό ~) ροή ηλεκτρικού φορτίου: *Ο υπολογιστής λειτουργεί με ~.* **τον χτύπησε το ~:** έπαθε ηλεκτροπληξία. **β.** παροχή ηλεκτρικού ρεύματος σε κπ χώρο: *Μας έκωψαν το ~ λόγω επισκευών στο δίκτυο.* ❸ (μτφ.) **α.** μεγάλος αριθμός ανθρώπων, αυτοκινήτων κτλ. που κινείται προς κπ κατεύθυνση: *μεταναστευτικό ~ από την Ανατολική Ευρώπη προς την Ελλάδα.* **β.** τμήμα του δρόμου όπου τα αυτοκίνητα κινούνται προς μία κατεύθυνση: *Το αυτοκίνητο πέρασε στο αντίθετο ~ και συγκρούστηκε με άλλο όχημα.* ❹ (μτφ.) ιδεολογική, καλλιτεχνική κτλ. τάση και (συνεκδ.) το σύνολο των ατόμων που την ασπάζονται: *το λογοτεχνικό ~ του ρομαντισμού.*

ρευματισμός ο: ΙΑΤΡ *συνήθ. πληθ.* πάθηση των αρθρώσεων με δυνατούς πόνους: *Υποφέρει από χρόνιους ρευματισμούς.* **ρευματικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τους ρευματισμούς. **ρευματικά** τα: ρευματισμοί.

ρέω • πρτ. έρεα, αόρ. έρευσα: (αμτβ.) ❶ (για μάζα, κυρ. για υγρά) κινούμαι συνεχώς προς κπ κατεύθυνση = κυλώ: *Το αίμα ρέει στις φλέβες μας.* ❷ (μτφ., για λόγο) διατυπώνομαι με φυσικότητα: *Η διήγηση έρεε ομαλά και αργά.* **ροή** η: ❶ συνεχής κίνηση ρευστού προς κπ κατεύθυνση: *Οι σωλήνες εξασφαλίζουν την ομαλή ~ του νερού στο σύστημα.* ❷ (μτφ.) συνεχής διαδοχή στοιχείων στον χρόνο και /ή στον χώρο: *~ ειδήσεων και πληροφοριών από τα ξένα πρακτορεία.* ❸ (μτφ.) η εξέλιξη μιας διαδικασίας: *Προέκνυε κάποιο πρόβλημα κατά τη ~ των εργασιών.* **ρευστός -ή -ό:** ❶ αυτός που μπορεί να ρέει: *Χύνουμε τη ~ σοκολάτα πάνω στο παγωτό.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ακόμα σταθερή μορφή = ασταθής: *Η κατάσταση στο μέτωπο του πολέμου είναι ~.*

ρευστό το: ❶ ουσία σε υγρή ή αέρια κατάσταση. ❷ (μτφ.) χρώμα σε μορφή νομισμάτων και χαρτονομισμάτων = μετρητά: *Αν δεν*

έχεις ~, χρησιμοποίησε την πιστωτική σου κάρτα ή επιταγή. **ρευστότητα** η: η ιδιότητα του ρευστού ή ρευστής κατάστασης.

ρήμα το: ΓΛΩΣΣ μέρος του λόγου που δηλώνει ότι το υποκείμενο ενεργεί, παθαίνει κτ ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. *σχ. ρητός. ρηματικός -ή -ό.*

ρημάζω -ομαι • αόρ. ρήμαξα, παθ. αόρ. ρημάχτηκα, μππ. ρημαγμένος: ❶ (μτβ.) καταστρέφω τελείως και /ή αφήνω κπ τόπο χωρίς κατοίκους: *Ο πόλεμος ρήμαξε τη χώρα.* ❷ (αμτβ.) μένω χωρίς κατοίκους και σταδιακά καταστρέφομαι: *Το σπίτι του ρήμαξε μετά τον θάνατό του.* **ρήμαγμα** το. **ρημάδι** το: ❶ [προφ.] κπ που μας έχει εκνευρίσει ή αγανακτήσει: *Θα το σπάσω το ~!* ❷ κτίριο κατεστραμμένο και ερειπωμένο. **ρημαδιό** το: κατεστραμμένος ή ακατάστατος χώρος: *Οι κλέφτες μπήκαν στο εξοχικό μας και το έκαναν ~.*

Από το επίθ. έρημος «μόνος».

ρήξη η: ❶ ΙΑΤΡ διάσπαση της συνέχειας ιστού: *μερική/ολική ~ συνδέσμου.* ❷ (μτφ.) διακοπή στενών σχέσεων ή σύγκρουση λόγω διαφωνίας: *Οι σχέσεις μεταξύ της διοίκησης και των εργαζομένων οδηγούνται σε ~.* **ρήγμα** το: ❶ μεγάλο συνήθως άνοιγμα σε επιφάνεια, μετά από βίαιο χτύπημα ή σεισμό: *Η σύγκρουση προκάλεσε ~ στη δεξιά πλευρά του πλοίου.* ❷ (μτφ.) αποτέλεσμα ρήξης, συνήθως ανάμεσα σε σύνολα ατόμων: *Προκλήθηκε νέο ~ στο εσωτερικό του κόμματος.*

ρήση η: σύντομη φράση διδακτικού χαρακτήρα, που αποδίδεται συνήθως σε κπ προσωπικότητα = απόφθεγμα, ρητό: *η περίφημη ~ του Ηρόκλητου «τά πάντα ρεί».* *σχ. ρητός.*

ρήτορας ο: ❶ ομιλητής που αναπτύσσει επιχειρήματα για να πείσει το ακροατήριό του, ιδίως αυτός που χειρίζεται τη γλώσσα με άνεση: *Είναι δεινός ~ και χαιρέται να τον ακούς.* ❷ ΙΣΤ πρόσωπο που έβγαζε λόγους στην Εκκλησία του Δήμου: *Ο Δημοσθένης ήταν μεγάλος Αθηναίος ~.* **ρητορεία** η: ❶ η ικανότητα του ρήτορα = ευγλωττία: *Η ~ είναι προσόν ενός ηγέτη.* ❷ [μειωτ.] συχνά στον πληθ. εντυπωσιακός, αλλά ανούσιος τρόπος έκφρασης: *Αφήστε τις ~ και μιλήστε για γεγονότα!* **ρητορεύω:** (αμτβ.) ❶ μιλώ ως ρήτορας = αγορεύω. ❷ [μειωτ.] μιλώ με επιδεικτικό ύφος: *Βαριέμαι να τη βλέπω να ~.* **ρητορικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον ρήτορα ή

τη ρητορεία. ~ **ερώτηση**: ερώτηση που γίνεται από κπ, χωρίς όμως να περιμένει απάντηση, επειδή τη θεωρεί προφανή. **ρητορική** η: η τέχνη της χρήσης του λόγου με βάση συγκεκριμένες τεχνικές και με στόχο να πείσει τον ακροατή: *Δίδασθε τη ~ του πολιτικού λόγου.*

ρητορικά (επίρρ.). ~ σχ. **ρητός**.

ρητός -ή -ό: αυτός που είναι σαφής και οριστικός: ~ *απαγόρευση*. ~ **αριθμός**: μαθ κλάσμα με όρους ακέραιους αριθμούς. **ρητά** & **-ώς** (επίρρ.). **ρητό** το: σύντομη γνωστή φράση που θεωρείται ότι περιέχει μια κοινά αποδεκτή αλήθεια = γνωμικό, απόφθεγμα, ρήση: *Εδώ ισχύει το ~ «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».*

Οι λέξεις *ρήμα, ρήση, ρητό, ρητός, ρήτορας* και *ρήτρα* συνδέονται ετυμολογικά με την ΑΕ λ. *ρήμα*, αφού παράγονται από το ίδιο θέμα, με σημ. «λέω, μιλώ» (πρβ. μέλλ. *έρω* του ΑΕ ρ. *λέγω*). Το ίδιο θέμα βρίσκεται και σε πολλά σύνθετα, όπως *αντίρρηση, απόρρητο* κτλ.

ρήτρα η: ΝΟΜ όρος σε συμβόλαιο, διαθήκη κτλ.:

Η ~ προβλέπει ότι πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου. ~ σχ. **ρητός**.

ρηχός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει σχετικά μικρό βάθος ≠ βαθύς: *Η θάλασσα είναι ~ στην αρχή και μετά βαθαινει.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ουσία = επιφανειακός: ~ και *επιπόλαιη* ανάληψη του θέματος. **ρηχά** (επίρρ.). **ρηχά** τα: μέρος όπου η θάλασσα είναι ρηχή: *Αν δεν ξέρετε καλό κολύμπι, να μείνετε στα ~.* **ρηχάινω**:

(αμτβ.) γίνομαι ρηχός.

ρίγα η: ευθεία γραμμή πάνω σε ύφασμα, χαρτί κτλ. διαφορετικού χρώματος = ράβδωση: *μπλε φόρεμα με άσπρες ~.* **ριγέ** (επίθ.) • **άκλ.**: αυτός που έχει ρίγες = ριγωτός. **ριγέ** το: σχέδιο με ρίγες: *Το καρό είναι πιο ωραίο από το ~.* **ριγωτός -ή -ό**.

ρίγος το: τρεμούλιασμα του σώματος λόγω πυρετού ή κρούου ή (μτφ.) λόγω έντονου συναισθήματος: *Κάνει ~ με τον πυρετό. Νιώθω ρίγη συγκίνησης.* **ριγώ**: (αμτβ.) έχω ρίγος.

ρίζα η: ❶ το μέρος των φυτών που είναι μέσα στο έδαφος και απορροφά νερό και θρεπτικές ουσίες από αυτό: *Αν ξεραθεί η ~, το φυτό πεθαίνει.* ❷ το σημείο από όπου ξεκινά ή στο οποίο στηρίζεται κτ: η ~ του *δοντιού*. ❸ (μτφ.) η αιτία κπ γεγονότος ή κατάστασης: *Η ανεργία είναι η ~ των προβλημάτων του.* ❹ *συνήθ.* πληθ. (μτφ.) **α.** η καταγωγή κπ: *Ζει στην Ελλάδα, αλλά έχει ~ στη Γαλλία.* **β.** ό,τι έχουμε κλη-

ρονομήσει από παλαιότερες γενιές: *Η μελέτη της παράδοσης μας φέρνει σε επαφή με τις ~ μας.* ❺ τμήμα μιας λέξης που είναι κοινό ανάμεσα σε αυτήν και τις συγγενικές της λέξεις και είναι φορέας της κοινής τους σημασίας: *Οι λέξεις «αστέρι» και «άστρο» έχουν κοινή ~.* ❻ μαθ αριθμός που, όταν πολλαπλασιαστεί με τον εαυτό του μία φορά (*τετραγωνική ~*), δύο φορές (*κυβική ~*) ή περισσότερες, δίνει τον αριθμό του οποίου αναζητούμε τη ρίζα: *Η τετραγωνική ~ του 9 είναι το 3.* **ριζώνω**: (αμτβ.) ❶ βγάζω ρίζες (σημ. 1): *Το δέντρο είχε ριζώσει πάνω σε έναν βράχο!* ❷ (μτφ.) **α.** μένω για πολύ καιρό και αποκτώ δεσμούς με κπ τόπο: *Πήγε στην Αμερική, έκανε οικογένεια και ριζωσε εκεί.* **β.** (κυρ. για ιδέες) αποκτώ σταθερότητα και μονιμότητα = *εδραιώνομαι*: *Η πίστη ριζωσε μέσα του.* **ριζικός -ή -ό**: ❶ αυτός που επηρεάζει συνολικά ή ουσιαστικά κπ ή κτ = *ολοκληρωτικός*: ~ *αλλαγές*. ❷ αυτός που σχετίζεται με τη ρίζα, κυρίως φυτού: ~ *σύστημα φυτού*. **ριζικά** (επίρρ., σημ. 1). **ριζικό**¹ το: μαθ το σημείο που χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε τη ρίζα ενός αριθμού.

ριζικό² το: [λαϊκ.] ό,τι θεωρείται ότι έχει προκαθορίσει κπ ανώτερη δύναμη για τη ζωή του καθενός = *μοίρα*, γραμμμένο: *Δείξε μου το χέρι σου, να σου πω το ~ σου!*

ριζοσπάστης ο, -τρια η: πρόσωπο που υποστηρίζει ή επιδιώκει ριζικές κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές: *Είναι ~ με επαναστατικές ιδέες.* **ριζοσπαστικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον ριζοσπάστη = *επαναστατικός*: ~ *πολιτική*. **ριζοσπαστικά** (επίρρ.). **ριζοσπαστισμός ο**: τρόπος σκέψης ή δράσης που βασίζεται σε ριζοσπαστικές ιδέες.

ρίμα η: ❶ ύπαρξη ίδιων ήχων στην κατάληξη λέξεων ή στίχων ποιήματος = *ομοιοκαταληξία*: *Οι λέξεις «σπορά» και «φθορά» κάνουν ~.* ❷ λαϊκά δίστιχα με ομοιοκαταληξία: *κυπριακές ρίμες για την αγάπη.*

ρινικός -ή -ό: ❶ αυτός που ανήκει ή σχετίζεται με τη μύτη: ~ *αιμορραγία*. ❷ αυτός που προφέρεται κυρίως μέσω της μύτης = *έρρινος*: *Το μ και το ν είναι ~ σύμφωνα.* **ρινίτιδα** η: ΙΑΤΡ ερεθισμός του εσωτερικού της μύτης. ~ σχ. **ωτίτιδα**.

Από την ΑΕ λ. *ρίς, ρίνος* «μύτη».

ριπή η: ❶ διαδοχικές βολές από όπλο ή ταυτόχρονα βολές από όπλα: ~ *από αυτόματο*

ρητός
ρήτρα
ρητός → ρητός
ρηχά → ρηχός
ρηχά → ρηχός
ρηχάινω → ρηχός
ριγέ → ρίγα
ρίγος
ριγώ → ρίγος
ριγωτός → ρίγα
ρίζα
*ρίζι → ρύζι
ριζικά → ρίζα
ριζικό¹ → ρίζα
ριζικό²
ριζικός → ρίζα
ριζοσπάστης
ριζοσπαστικά → ριζοσπάστης
ριζοσπαστικός → ριζοσπάστης
ριζοσπαστισμός → ριζοσπάστης
ριζοσπάστρια → ριζοσπάστης
ριζώνω → ρίζα
ρίμα
ρινικός
ρινίτιδα → ρινικός
ριζιά → ρίχνω
ριζίμο → ρίχνω
ριπή

ρισκάρω → ρίσκο
ρίσκο
ρίχνω
ρίχτηρ
ρίχτός → ρίχνω
ρίψη → ρίχνω
ριψοκίνδυνα → ριψοκινδυνεύω
ριψοκινδυνεύω
ριψοκίνδυνος → ριψοκινδυνεύω
ρόδα
ροή → ρέω
ρολό
ρολόι
ρόλος
ρομαντικά → ρομαντικός
ρομαντικός
ρομαντισμός → ρομαντικός

όπλο. ❷ ξαφνικό, σύντομο και δυνατό φύσημα του ανέμου: *Μια ~ του ανέμου έκλεισε με βία το παράθυρο. εν ~ οφθαλμού:* πάρα πολύ γρήγορα: *Τα εισιτήρια εξαφανίστηκαν ~.*

ρίσκο το: ενέργεια που έχει κινδύνους ή σοβαρό ενδεχόμενο αποτυχίας, ατυχήματος κτλ.: *Οι επιχειρήσεις πάντα έχουν ~. ρισκάρω* • αόρ. *ρίσκαρα & ρισκάρισα* = διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω: ❶ (μτβ.) εκθέτω κτ σε κίνδυνο: *Δε θα ~ εγώ τη θέση μου για χάρη σου.* ❷ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Προτιμά τις σύγυρους λύσεις, δεν του αρέσει να ~.*

ρίχνω -ομαι • αόρ. *έριξα*, παθ. αόρ. *ρίχτηκα*, μππ. *ριγμένος*: (μτβ.) ❶ α. αφίνω ή κάνω κτ να πέσει χαμηλότερα: *Έριξε το βάζο στο πάτωμα.* β. (μτφ.) μειώνω κτ: *Έριξαν τις τιμές των προϊόντων και αύξησαν την πελατεία τους.* ❷ α. χρησιμοποιώ δύναμη, όπλο κτλ. για να κάνω κτ ή κτ να πέσει στο έδαφος: *Τον έριξε κάτω με μια μπουνιά.* β. (μτφ.) κάνω κτ να εγκαταλείψει ή να χάσει θέση κυριαρχίας: *Προσπαθούν να ρίξουν την κυβέρνηση.* ❸ απλώνω κτ πάνω σε κτ άλλο, για να το καλύψω ή να το προστατέψω: *Ρίξε μια ζακέτα πάνω σου να μην κρυώσεις!* ❹ πετώ κτ με άτακτες κινήσεις σε μία ή διαφορετικές κατευθύνσεις = σκορπίζω: *Έριξες αλάτι στη σαλάτα;* ❺ στέλνω κτ σε απόσταση ή σε κπ στόχο, κυρίως με το χέρι ή με όπλο: *Ρίξε μου την μπάλα και θα την πιάσω.* ❻ (μτφ.) οδηγώ κτ σε κπ κακή κατάσταση ή συνήθεια: *Η αποτυχία του τον έριξε στην απελπισία.* ❼ (μτφ.) χρησιμοποιώ κτ για ορισμένο σκοπό ή στρέφω κτ σε κπ κατεύθυνση: *Έριξε όλες του τις οικονομίες στο χτίσιμο του σπιτιού.* ❽ [οικ.] (μτφ.) α. καταφέρνω να πείσω κπ να κάνει κτ: *Άντε, με έριξες! Θα σου δώσω το αυτοκίνητο!* β. αδικώ κπ, ώστε να έχω μεγαλύτερο όφελος: *Με έριξαν στη συμφωνία, για να κερδίσουν περισσότερα.* ❾ παθ. [οικ.] α. κινούμαι με ορμή προς κπ κατεύθυνση: *Ρίχτηκε στην αγκαλιά του.* β. κινούμαι με ορμή εναντίον κπ = ορμώ, επιτίθεμαι: *Ρίχτηκαν πάνω του και άρχισαν να τον χτυπούν.* γ. (μτφ.) ασχολούμαι με κτ με πάθος: *Ρίχτηκαν στο διάβασμα.* δ. (μτφ.) παρενοχλώ κπ σεξουαλικά: *Ένας τύπος της ρίχτηκε στο πάρτι.* **ρίχνει βροχή/χιόνι:** απρόσ. βρέχει / χιονίζει. **ρίψη** η: ❶ [επίσ.] το να ρίχνει κπ κτ (σημ. 1α & 5): *Απαγορεύεται η ~ απορριμμάτων.* ❷ πληθ. αολ τα αγωνίσματα του δίσκου, της σφαίρας, της σφύρας και του ακοντίου. **ριξιά** η: [οικ.] βο-

λή ή κίνηση του χεριού που κάνει κπ για να ρίξει κτ. **ρίξιμο** το: [οικ.] το να ρίχνει κπ κτ (σημ. 1, 4, 5, 8β): **ριχτός -ή -ό:** (για ρούχα) αυτός που πέφτει χαλαρά πάνω στο σώμα.

ρίχτηρ το • άκλ.: βαθμός της κλίμακας Ρίχτηρ, με την οποία μετράμε το μέγεθος των σεισμών: *σεισμός μεγέθους 4,7 ~.*

Από το όνομα του Αμερικανού σεισμολόγου Charles Richter.

ριψοκινδυνεύω: ❶ (μτβ.) α. εκθέτω κτ σε κίνδυνο = ρισκάρω, διακινδυνεύω: *Είναι έτοιμος να ριψοκινδυνεύσει την καριέρα του.* β. (μτφ.) αποτολμώ κτ: *Να ριψοκινδυνέψω μια πρόβλεψη;* ❷ (αμτβ.) εκτίθεμαι σε κίνδυνο: *Ριψοκινδύνευσε για να μας σώσει!* **ριψοκίνδυνος -ή -ο:** αυτός που ριψοκινδυνεύει (κτ) ή που είναι επικίνδυνος: *~ άθλημα.* **ριψοκίνδυνα** (επίρρ.).

ρόδα η: τροχός που χρησιμοποιείται για την κίνηση οχημάτων = τροχός: *~ ποδηλάτου.*

ρολό το: ❶ σχήμα κυλίνδρου: *Τύλιξε το ύφασμα σε ~.* ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα κυλίνδρου: *~ χαρτιού κουζίνας.* ❸ συνήθ. πληθ. εξωτερικό κάλυμμα πόρτας ή παράθυρου που τυλίγεται σε κύλινδρο, όταν ανοίγει: *Ανέβασε τα ~ του μαγαζιού.* ❹ εργαλείο με λαβή και περιστρεφόμενο κύλινδρο για το βάψιμο μεγάλων επιφανειών.

ρολόι το • ρολοιοί: ❶ συσκευή που μετράει τον χρόνο και δείχνει την ώρα: *Το ~ έδειχνε οχτώ και μισή.* **κτ πάει/δουλεύει ~:** κτ εξελίσσεται ομαλά. **βιολογικό ~:** ο τρόπος με τον οποίο κάθε ζωντανός οργανισμός ρυθμίζει τους βιολογικούς ρυθμούς του, όπως το πότε κοιμάται, τρώει κτλ. ❷ συσκευή που μετρά ποσότητα ή μέγεθος = μετρητής: *το ~ του νερού.*

ρόλος ο: ❶ χαρακτήρας τον οποίο παριστάνει ηθοποιός: *Στη σχολική παράσταση έπαιξε τον ~ της δασκάλας.* ❷ συμβολή κπ στη δημιουργία ή την εξέλιξη κατάστασης, γεγονός κτλ.: *ο ~ του σχολείου στην πνευματική ανάπτυξη των νέων.* **παίζει ρόλο:** κπ ή κτ είναι σημαντικό για κτ: *Στην επιτυχία δεν ~ η ηλικία.* ❸ η συμπεριφορά και οι υποχρεώσεις που θεωρείται ότι πρέπει να έχει κπ σε μια κοινωνία ανάλογα με τη θέση του: *Ο ~ της μητέρας είναι απαιτητικός.*

ρομαντικός -ή -ό: ❶ αυτός που δημιουργεί ερωτική και τρυφερή ατμόσφαιρα: *Ήταν τόσο ~, που της άφηνε λουλούδια στο μαξιλάρι της.* ❷ αυτός που βλέπει την πραγματικότητα με

εξιδανικευτική διάθεση: *Είμαι ~, που ελπίζω ότι κάποια μέρα θα γυρίσει πίσω;* ③ αυτός που σχετίζεται με το ρεύμα του ρομαντισμού: ~ ποιητής. **ρομαντικά** (επίρρ.). **ρομαντικός** ο: στη σημ. 3. **ρομαντισμός** ο: ① λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό ρεύμα του 19ου αι. που τόνισε τη σημασία της έκφρασης των συναισθημάτων και της φαντασίας. ② η ρομαντική διάθεση: *Ούτε στάλα ρομαντισμού δεν έχεις και δε σ' αρέσει το φεγγάρι;*

ρόμβος ο: ΓΕΩΜ μη ορθογώνιο παραλληλόγραμμο με τέσσερις ίσες πλευρές. **ρομβοειδής -ής -ές:** αυτός που έχει σχήμα ρόμβου. *σχ. αγενής.*
ρομπότ το • άγγλ.: ΤΕΧΝΟΛ αυτόματο μηχανήμα που υποκαθιστά τον άνθρωπο σε κπ εργασίες, συχνά με μορφή και ομιλία που μιμείται την ανθρώπινη. **ρομποτική** η: ΤΕΧΝΟΛ κλάδος που ασχολείται με τη μελέτη και την κατασκευή ρομπότ.

Από την τσεχική λ. *robota* «αναγκαστική εργασία».

ρουθούνι το: το ένα από τα δύο ανοίγματα της μύτης του ανθρώπου ή των ζώων. **ρουθουνίζω:** (αμτβ.) αναπνέω από τη μύτη κάνοντας θόρυβο.

ρουτίνα η: ① καθημερινή επανάληψη ενεργειών ή διαδικασιών, η οποία προκαλεί ανία: *Πήγαμε ταξίδι να ξεφύγουμε από τη ~ της καθημερινότητας.* ② κτ που επαναλαμβάνεται: *Δυστυχώς οι βομβαρδισμοί έχουν γίνει ~.*

Από τη γαλλ. λ. *routine* (από το *route* «δρόμος»).

ρουφώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ① τραβώ ποσότητα υγρού προς το στόμα μου με βαθιά εισπνοή για να το πιω, συχνά κάνοντας θόρυβο: *Ρουφούσε το γάλα της με καλαμάκι.* ② (γενικότερα) εισπνέω βαθιά: *Ρουφούσε τον καθαρό αέρα.* ③ α. (για πργ.) δέχομαι και κρατώ μέσα μου ποσότητα υγρού ή αερίου = απορροφώ: *Το σφουγγάρι ρουφήξε το νερό.* β. (μτφ., για πρόσ.) αφομοιώνω, ό,τι βλέπω, ακούω ή διαβάζω: *Αγαπούσε το διάβασμα και ρουφούσε τη γνώση.* **ρουφήγμα** το. **ρουφηξιά** η: ρούφηγμα ή η ποσότητα που ρουφά κπ με μία εισπνοή: *Ήπια τον καφέ του με δυο ρουφηξιές.* **ρουφηχτός -ή -ό:** αυτός που τρώγεται, πίνεται ή γίνεται με ρούφηγμα. **ρουφηχτά** (επίρρ.). **ρουφήχτρα** η: ορμητική περιστροφική κίνηση του νερού (θάλασσας, λίμνης ή ποταμού), που παρασύρει αντικείμενα στον βυ-

θό: *Χάνονταν καράβια στη ~ της μυθικής Χάρυβδης.*

ρούχο το: ύφασμα κομμένο και ραμμένο για να καλύπτει μέρος του σώματός μας = [επίσ.] ένδυμα: *Κοίτα τι ωραία ~ φοράει!* **βγαίνω/με βγάζει κπ από τα ~ μου:** εκνευρίζομαι πάρα πολύ. **ρουχισμός** ο: ρούχα γενικά.

ροχαλητό το: δυνατός ήχος που προκαλείται από την αναπνοή κπ όταν κοιμάται: *Το ~ του δε με αφήνει να κοιμηθώ.* **ροχαλίζω:** (αμτβ.) βγάζω ήχο ροχαλητού στον ύπνο μου. **ροχάλισμα** το: ροχαλητό.

ρύγχος το: ① το μπροστινό τμήμα του κεφαλιού ζώου ή ψαριού, κυρίως το στόμα και η μύτη: *Το ~ του ξιφία είναι μυτερό.* ② μυτερό μέρος εργαλείου, οργάνου κτλ.: *φαρμακευτική φιάλη με λεπτό ~.*

ρύζι το: φυτό με άσπρους ή καφέ καρπούς σε σχήμα κόκκου ή οι καρποί αυτού του φυτού που τρώγονται: ~ πιλάφι/σπυρωτό.

ρυθμίζω -ομαι: (μτβ.) ① κάνω ό,τι είναι απαραίτητο για να λειτουργήσει κτ κανονικά ή όπως θέλω: ~ την ένταση του ραδιοφώνου. ② (μτφ.) κάνω τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε να γίνει κτ όπως πρέπει ή όπως θέλω = κανονίζω, τακτοποιώ: *Θα ρυθμίσω το θέμα της πληρωμής σου αύριο.* **ρυθμιστής** ο: ① κπ ή κτ που ρυθμίζει μια ενέργεια ή κατάσταση: *Ο νόμος είναι ο ~ της ζωής του πολίτη.* ② όργανο που ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας μιας μηχανής ως προς έναν παράγοντα: ~ θερμοκρασίας. **ρυθμισμό** η. **ρυθμιστικός -ή -ό. ρυθμιστικά** (επίρρ.).

ρυθμός ο: ① η εναλλαγή κινήσεων ή ήχων σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα: *Ακολουθούσε απλώς τον ~ της μουσικής.* ② η ταχύτητα με την οποία γίνεται, αλλάζει, αυξάνεται ή μειώνεται κτ: *ο ~ της σωματικής ανάπτυξης ενός παιδιού.* ③ σύνολο κοινών χαρακτηριστικών καλλιτεχνικών έργων, όπως αυτά διαμορφώθηκαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο: *Ο δωρικός ~ είναι λιτός και ανστηρός.* **ρυθμικός -ή -ό:** αυτός που έχει ή γίνεται με ρυθμό (σημ. 1): ~ βηματισμός. **ρυθμικά** (επίρρ.).

ρυμούλκω -ούμαι: (μτβ.) τραβώ, ενώ κινούμαι, όχημα ή σκάφος που είναι δεμένο πίσω μου: *Το φορτηγό ρυμούλκωσε το χαλασμένο αυτοκίνητο.* **ρυμούλκηση** η. **ρυμούλκω** το: ειδικό όχημα ή σκάφος για ρυμούλκηση.

Από τις ΑΕ λ. *ρύμα* «σκονιά» + *έλω* «τραβώ».

ρύπος ο: [επίσ.] ① ουσία που κάνει κτ να μην εί-

ρομβοειδής → ρόμβος
ρόμβος
ρομπότ
ρομποτική → ρομπότ
ροπή → ρέπω
ρουθούνι
ρουθουνίζω → ρουθουνίζω
ρουτίνα
ρουφήγμα → ρουφώ
ρουφηξιά → ρουφώ
ρουφηχτά → ρουφώ
ρουφηχτός → ρουφώ
ρουφήχτρα → ρουφώ
ρουφώ
ρουχισμός → ρούχο
ρούχο
ροχαλητό
ροχαλητό → ροχαλητό
ροχάλισμα → ροχαλητό
ρύγχος
ρύζι
ρυθμίζω
ρυθμικά → ρυθμός
ρυθμικός → ρυθμός
ρυθμισμό → ρυθμίζω
ρυθμιστής → ρυθμίζω
ρυθμιστικά → ρυθμίζω
ρυθμιστικός → ρυθμίζω
ρυθμίζω
ρυθμίζω
ρυμούλκηση → ρυμούλκω
ρυμούλκω → ρυμούλκω
ρυμούλκω
ρυμούλκω
ρυπαίνω → ρύπος
ρύπανση → ρύπος
ρυπαντικός → ρύπος
ρυπαρός → ρύπος
ρύπος

ρυτίδα
ρῶμη

ρυτίδα
ρωγιμή
ρωμαλέος → ρώμη
*ρωμαντικός → ρομαντικός
ρῶμη
ρῶτημα → ερωτώ
ρωτώ → ερωτώ

να καθαρό = βρομιά, βρομία. ❷ (ειδικ.) ουσία, συνήθως χημική, που βλάπτει το φυσικό περιβάλλον: *Οι ρύποι των αυτοκινήτων προκαλούν καυσάερια.* **ρυπαίνω -ομαι:** (μτβ.) αφήνω ρύπους κυρίως στο φυσικό περιβάλλον = βρομίζω: *Οι βιομηχανίες ~ το περιβάλλον με τα απόβλητά τους.* **ρύπανση η:** το να ρυπαίνει κπ κτ ή η ύπαρξη ρύπων στη φύση. **ρυπαρός -ή -ό:** [επίσ.] ❶ γεμάτος ρύπους: ~ περιβάλλον. ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι ηθικός και προκαλεί ντροπή = αισχρός: ~ σκέψεις. **ρυπαντικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί ρύπανση: ~ ουσία.

ρυτίδα η: γραμμή ή πτυχή στο δέρμα, κυρίως του προσώπου, απόμου μεγάλης συνήθως ηλικίας = ζάρα: *Έχει ρυτίδες γύρω από τα μάτια.*

ρωγιμή η: ❶ μικρό ή μεγάλο άνοιγμα σε επιφάνεια, συνήθως μετά από χτύπημα ή σεισμό: *Ο σεισμός προκάλεσε ~ στους τοίχους.* ❷ (μτφ.) αρχή προβλημάτων σε κπ σχέση: *Εμφανίστηκαν οι πρώτες ~ στη συμμαχία των δύο χωρών.*

ρῶμη η: [επίσ.] δύναμη, κυρίως σωματική = ευρωστία: *Το σθένος της ψυχής συχνά νικά τη ~.* **ρωμαλέος -α -ο:** αυτός που έχει ρῶμη.

σ΄ → σε
σαγηνευτής → σαγήνη
σαγηνευτικά → σαγήνη
σαγηνευτικός → σαγήνη
σαγηνεύτρια → σαγήνη
σαγηνεύω → σαγήνη
σαγήνη
σαθρός
σαθρότητα → σαθρός
σάχαρο → ζάχαρο
σαλεύω
σαλιάρια → σάλιο
σαλιάρης → σάλιο
σαλιώνω → σάλιο
σάλιο
σαν¹

Σαγήνη η: γοητεία, έντονη έλξη που ασκεί κπ ή κτ: *Η ~ των εξωτικών τόπων με συναρπάξει. Η ~ της δεν οφείλεται μόνο στην ομορφιά, αλλά και στο πνεύμα της.* **σαγηνεύω:** (μτβ.) γοητεύω κπ: *Έχει σαγηνεύσει όλους τους συναδέλφους της.* **σαγηνευτής ο, -εύτρια η. σαγηνευτικός -ή -ό:** αυτός που σαγηνεύει: ~ φωνή. **σαγηνευτικά** (επίρρ.).

σαθρός: ❶ αυτός που έχει διαβρωθεί ή σαπίσει και δεν είναι πλέον στέρεος: *Το πέτρωμα ήταν ~ κι έφευγε κάτω από τα πόδια του.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει στερεή βάση: *Τα επιχειρήματά του ήταν ~, εύκολα μπορούσες να τα αντικρούσεις.* **σαθρότητα η.**

σαλεύω • αόρ. *σάλεψα*, μππ. *σαλεμένος* (μόνο στη σημ. 2): (αμτβ.) ❶ κινούμαι μετατοπιζόμενος ελαφρά: *Κάτω από τον βράχο φάνηκε ένα χταπόδι να ~.* *Ένωθα το έδαφος να ~ κάτω από τα πόδια μου.* ❷ [προφ.] (μτφ.) παθαίνω έντονη διανοητική διαταραχή = τρελαίνομαι: *Τον σάλεψε από τη στενοχώρια του. Είναι σαλεμένος.*

σάλιο το: άχρωμο υγρό που παράγεται από αδένες της στοματικής κοιλότητας και διευκολύνει την κατάποση της τροφής. **μου τρέχουν τα σάλια:** επιθυμώ κτ πάρα πολύ. **σαλιώνω:** (μτβ.) υγραίνω κτ με σάλιο: *Σάλιωσε το γραμματόσημο.* **σαλιάρης -α -ικο:** αυτός που του τρέχουν τα σάλια. **σαλιάρια η:** ύφασμα, ποδιά που κρεμιέται στον λαιμό των μωρών, για να μη λερωθούν όταν τρώνε.

Από το μsn. *σάλιον* υποκορ. του ΑΕ *σάλιος*.

σάλος ο • χωρίς πληθ.: ❶ αντίκτυπος: *Ο ~ των γεγονότων έφτασε ως τα μέρη μας.* ❷ έντονη αντίδραση (θετική ή αρνητική) σε σχέση με κπ γεγονός: *Έγινε ~ στο γήπεδο, όταν αναγγέλθηκε η ακύρωση του ματς.*

Από την ΑΕ λ. *σάλος* «θαλασσοταραχή», παράγωγο της οποίας είναι το ρήμα *σαλεύω*.

σαν¹ (πρόθ.): ❶ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει παρομοίωση με κπ ή κτ άλλο: *Με συμβούλεψε ~ πατέρας. Τον περιποιήθηκαν ~ αδερφό μου.* ❷ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει ιδιότητα ή κατάσταση που αιτιολογεί αυτό που εκφράζεται στη συνέχεια της πρότασης: ~ δάσκαλός σας (= επειδή είμαι δάσκαλός σας), *οφείλω να σας συμβουλευίσω.* ❸ **σαν να** (ως σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει υποθετική κατάσταση, όπως εάν ίσχυε αυτό που εκφράζει: *Μιλάει ~ είναι αρχηγός* (ενώ δεν είναι). *Σε συμβουλεύει ~ θέλει το καλό σου.*

Το **σαν** πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο για παρομοίωση ή αιτιολογία. Γι' αυτό, σε θέση κατηγορουμένου, το σωστό είναι να χρησιμοποιούμε το *ως*: π.χ. *Προσλήφθηκε ως γραμματέας και όχι σαν γραμματέας.*

σαν² (σύνδ.): [λαϊκ.] ❶ όταν ή αφού: ~ ήρθε ο χειμώνας, το τζιτζίμι δεν είχε τι να φάει. ❷ αν: ~ θέλει η νύφη κι ο γαμπρός..

σανίδα η: μακρόστενο κομμάτι λεπτού επεξεργασμένου ξύλου που χρησιμοποιείται για κατασκευές ή διακόσμηση: *δρύνη* ~. *Είχανε βάλει μια ~ για γεφυράκι πάνω από το ρυάκι.* ~ **σωτηρίας**: οτιδήποτε λειτουργεί ως μέσο σωτηρίας σε εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις. **σανίδι** το: ❶ [οικ.] σανίδα. ❷ θεατρική σκηνή ή θέατρο: *Η μεγάλη ηθοποιός αφιέρωσε τη ζωή της στο ~.* **σανιδώνω**: (μτβ.) τοποθετώ σανίδες. **σανίδωμα** το: κάλυψη επιφάνειας με σανίδες.

σάπιος -α -ο: ❶ (για οργανικές ουσίες) αυτός που έχει αλλοιωθεί, που έχει αποσυντεθεί = χαλασμένος: ~ *φρούτα / λαχανικά / φυτό*. ❷ αυτός που έχει διαβρωθεί από το πέρασμα του χρόνου: *Τα ~ παραθυρόφυλλα δεν έκλειναν.* ❸ (μτφ.) αυτός που έχει διαβρωθεί ως προς τις ηθικές, κοινωνικές αξίες: *Είναι ~, ανήθικος και διεφθαρμένος.* ~ **θεσμός**. **σαπίζω**: ❶ α. (αμτβ.) γίνομαι σάπιος: *Σάπισαν τα φρούτα.* β. (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να γίνει σάπιος: *Το νερό σάπισε το ξύλο.* ~ **κπ στο ξύλο**: τον ξυλοκοπώ πάρα πολύ. ❷ (αμτβ.) φθειρομαι ως προς τις ηθικές μου αξίες, παρουσιάζω δείγματα διαφθοράς: *Η κοινωνία έχει σαπίσει τελείως.* **σαπίλα** η: ❶ δυσάρεστη μυρωδιά του σάπιου: *Στην όχθη του βάλτου μύριζε ~.* ❷ (μτφ.) διάβρωση ως προς τις ηθικές αξίες = διαφθορά ≠ ηθικότητα: *η ~ της πολιτικής ζωής.* **σάπισμα** το: το να σαπίζει κτ. **σήψη** η: ❶ σάπισμα που προκαλείται από μικρόβια: *μικροβιακή ~.* ❷ (μτφ.) ηθική διαφθορά: *κοινωνική ~.*

Από τον παθ. αόρ. β΄ *έσπην* του ΑΕ ρ. *σήπομαι* «σαπίζω».

σάρκα η: ❶ το μυώδες μέρος του σώματος των ανθρώπων και των ζώων: *τρυφερή/σκληρή/συμπαγής/χαλαρή ~.* **κτ παίρνει ~ και οστά**: γίνεται πραγματικότητα, υλοποιείται. ❷ (για φρούτα) το χυμώδες τμήμα στο εσωτερικό του οποίου βρίσκεται το κοκκούτσι: *Τα ροδάκινα είχαν πολύ νόστιμη και ζουμερή ~.* ❸ (μτφ.) η υλική φύση του ανθρώπου, σε αντίθεση με το πνεύμα: *η απόλαυση της ~.* **σαρκικός -ή -ό** ≠ πνευματικός: αυτός που σχετίζεται με τη σάρκα (σημ. 3): ~ *απόλαυση/έρωτα.* **σαρκικά** (επίρρ.), **σαρκώδης -ης -ες**: αυτός που έχει άφθονη σάρκα (σημ. 1): ~ *χειλία.* & σχ. **αγενης**. **σαρκάζω -ομαι**: (μτβ.) μιλάω κοροϊδευτικά και

καυστικά εναντίον προσώπου ή πράγματος = ειρωνεύομαι, γλεντάω: *Σε παρακαλώ να σταματήσεις να ~ όσα λέω.* **σαρκασμός** ο: κακεντρεχής ειρωνεία = γλενασμός. **σαρκαστικός -ή -ό**: ~ *ύφος.* **σαρκαστικά** (επίρρ.), **σαρκαστής** ο.

σαρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρασέρνω κτ ορμητικά ή το καταστρέφω: *Ο τυφώνας «Λίντα» σάρωσε το Νότιο Βιετνάμ.* ❷ γνωρίζω πολύ μεγάλη επιτυχία, θρίαμβο: *Σάρωσε τα Όσκαρ ο «Άρχοντας των Δαχτυλιδιών».* ❸ ΠΛΗΡΟΦ περνάω από σαρωτή κείμενα, εικόνες, φωτογραφίες κτλ.: *Σάρωσε το έγγραφο; σάρωση* η: ❶ ΠΛΗΡΟΦ η τεχνική σύμφωνα με την οποία το περιεχόμενο ενός εγγράφου, εικόνας κτλ. μετατρέπεται σε ψηφιακή εικόνα. **σαρωτής** ο: ΤΕΧΝΟΛ συσκευή με την οποία σαρώνουμε (μόνο στη σημ. 3) = σκάνερ. **σαρωτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που στο πέρασμά του καταστρέφει: ~ *άνεμος.* ❷ αυτός που γνωρίζει μεγάλη επιτυχία: ~ *νίκη.* **σαρωτικά** (επίρρ.).

σατανάς ο: (συνήθ. με κεφαλαίο **Σατανάς**) το πνεύμα του κακού σύμφωνα με την Αγία Γραφή = διάβολος, Εωσφόρος. **σατανικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται ή σχετίζεται με τον Σατανά = διαβολικός ≠ αγγελικός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι εξαιρετικά έξυπνος. ❸ (μτφ.) οτιδήποτε συνδυάζει χαρακτηριστικά πονηρίας και κακίας ταυτόχρονα: ~ *απόφαση/σχέδιο* ≠ αγγελικός. **σατανικά** (επίρρ.). **σατανισμός** ο: παραθρησκευτικό σύστημα λατρειας του διαβόλου. **σατανιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του σατανισμού.

σάτιρα η: ❶ λογοτεχνικό είδος (πεξογράφημα ή ποίημα) που θίγει τα κακώς κείμενα με κωμικό τρόπο: *η ~ του Αριστοφάνη.* ❷ (γενικ.) διακωμώδη. **σατιρίζω**: (μτβ.) διακωμωδώ καταστάσεις και πρόσωπα. **σατιρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με τη σάτιρα (σημ. 1): ~ *ποίηση.* ❷ αυτός που διακωμωδεί καυστικά. **σατιρικά** (επίρρ.).

Προσοχή: πρέπει να διαχωρίζουμε τα επίθετα **σατιρικός** και **σατυρικός**. Το πρώτο δηλώνει αυτόν που σχετίζεται με τη σάτιρα, ενώ το δεύτερο αναφέρεται στον Σάτυρο.

Σάτυρος ο: ΜΥΘΟΛ τραγοπόδαρος ακόλουθος του θεού Διονύσου. **σατυρικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τους Σατύρους. ~ **δράμα**: είδος του αρχαίου δράματος με χορό Σατύρων. **σαφής -ής -ές**: αυτός που είναι ξεκάθαρος ως προς το νόημα, που γίνεται εύκολα αντιλη-

σαν²
σανίδα
σανίδωμο → σανίδα
σανιδώνω → σανίδα
σαπίζω → σάπιος
σαπίλα → σάπιος
σάπισμα → σάπιος
σάρκα
σαρκάζω
σαρκασμός → σαρκάζω
σαρκαστής → σαρκάζω
σαρκαστικά → σαρκάζω
σαρκαστικός → σαρκάζω
σαρκικά → σάρκα
σαρκικός → σάρκα
σαρκώδης → σάρκα
σαρώνω
σάρωση → σαρώνω
σαρωτής → σαρώνω
σαρωτικά → σαρώνω
σαρωτικός → σαρώνω
σας → εσύ
σατανάς
σατανικά → σατανάς
σατανικός → σατανάς
σατανισμός → σατανάς
σατανιστής → σατανάς
σατανιστρια → σατανάς
σάτιρα
σατιρίζω → σάτιρα
σατιρικά → σάτιρα
σατιρικός → σάτιρα
σατυρικός → Σάτυρος
Σάτυρος
σαφήνεια → σαφής
σαφής
σαφώς → σαφής

σβήνω
σβήσιμο → σβήνω
σβηστήρα → σβήνω
σβηστήρι → σβήνω
σβηστός → σβήνω
σβήστρα → σβήνω
*σβύνω → σβήνω
σε → εσύ
σε
σέβας → σέβομαι
σεβάσμιος → σέβομαι
σεβασμός → σέβομαι
σεβαστός → σέβομαι
σέβομαι
σειρά
σεισμικά → σεισμός
σεισμικός → σεισμός
σεισμικότητα → σεισμός
σεισμός
σειώ → σεισμός
σελήνη
σεληνιαζομαι → σελήνη
σεληνιακός → σελήνη
σεληνιασμός → σελήνη
σελίδα
σελιδοποιώ → -ποιώ
σεμνά → σεμνός
σεμνός
σεμνότητα → σεμνός
σένα → εσύ

πτός: *Η απάντησή σας ήταν ~, δε χρειάζομα-
στε περαιτέρω εξηγήσεις.* ❧ σχ. **αγενής, σα-
φώς** (επίρρ.), **σαφήνεια** η: απόλυτα διαυγής
και κατανοητός τρόπος έκφρασης = διαύ-
γεια, καθαρότητα ≠ ασάφεια, αοριστία: *σκέ-
ψεις διατυπωμένες με ~.*

σβήνω -ομαι • ❶ (μτβ.) κάνω κτ να σταματήσει
να καίει ≠ ανάβω: *Σβήσε τη φωτιά!* ❷ (μτβ.,
για μηχανήμα) διακόπτω τη λειτουργία =
κλείνω ≠ ανάβω: *Θα σβήσεις την κουζίνα/την
τηλεόραση;* ❸ (μτβ.) εξαφανίζω κτ (κείμενο,
σχέδιο) που ήταν γραμμένο: *Σβήσε την άσκη-
ση από τον πίνακα!* ❹ (αμτβ.) νιώθω ότι χάνω
σιγά-σιγά τις αισθήσεις μου. ❺ (μτβ.,
μτβ.) χάνομαι εντελώς, ολοκληρωτικά:
*Έσβησε και η τελευταία ελπίδα για την ανεύ-
ρεση επιζώντων στα συντρίμια.* **σβήσιμο** το.
σβηστήρα & σβήστρα η & **σβηστήρι** το: γο-
μολάστιχα. **σβηστός -ή -ό.**

σε & σ' (πρόθ.): (+ αιτ.) δηλώνει ❶ τον τόπο
όπου βρίσκεται ή κάνει κπ κτ: *Είναι /δου-
λεύει στο σπίτι.* ❷ τον τόπο προς τον οποίο
κινείται κπ ή κτ: *Βγήκε στον κήπο.* ❸ το ση-
μείο που καταλήγει κπ ή κτ: *Η μπάλα κύλη-
σε στον διπλανό του. Έδωσε το βιβλίο στην
αδελφή του.* ❹ το χρονικό σημείο ή το χρο-
νικό διάστημα μετά από το οποίο γίνεται ή
συμβαίνει κτ: *Έφυγε στις τρεις. ~ μια ώρα θα
έχει φύγει.* ❺ το χρονικό διάστημα που διαρ-
κεί κτ: *Απάντησε όλες τις ερωτήσεις μέσα ~
λίγα λεπτά.* ❻ αναφορά = ως προς: *Είναι πο-
λύ καλός στα φιλολογικά.* ❼ την κατάσταση
που βρίσκεται κπ ή κτ: *Η μηχανή είναι ~ λει-
τουργία.*

Προσοχή στην ορθογραφία! Η πρόθ. σε με το ορι-
στικό άρθρο σχηματίζει μία λέξη: *σου, στον, στην,
στους,* κτλ. Αντίθετα, η γεν. του β' προσ. της προ-
σωπ. αντωνυμίας (σου), όταν προηγείται του ορι-
στ. άρθρου, γράφεται με απόστροφο: *σ' το είπα
(σου το είπα).*

σέβομαι: (μτβ.) ❶ δείχνω βαθιά εκτίμηση και
θαυμασμό σε κτ: *~ τους δασκάλους μου.* ❷
υπακούω σε κτ: *Ο σωστός πολίτης ~ τους νό-
μους.* ❸ αναγνωρίζω την αξία προσώπου ή
πράγματος = εκτιμώ, τιμώ ≠ περιφρονώ, αφη-
φώ: *~ τον τόπο μου και την ιστορία του.* **σε-
βασμός ο:** ❶ η εκτίμηση που δείχνει κπ προς
ένα πρόσωπο: *Τρέφει μεγάλο ~ για τον πατέ-
ρα του.* ❷ υπακοή σε κτ ή η αναγνώριση της
αξίας του: *ο ~ προς τους θεσμούς σεβαστός*

-ή -ό: (για πρόσ.) αυτός που είναι άξιος σε-
βασμού: *Η αντίρρησή σας είναι ~. σεβάσμιος*
-α -ο: αυτός που εμπνέει σεβασμό: *~ γέροντας.*
σέβας το • πληθ. *σέβη:* τιμητική προσφώνη-
ση ως εκδήλωση σεβασμού: *Τα σέβη μου!*

σειρά η: ❶ ακολουθία πραγμάτων ή προσώπων
με κοινά χαρακτηριστικά και σε διάταξη το
ένα δίπλα στο άλλο: *Οι μαθητές παρατάχθη-
καν σε ~ στο προαύλιο του σχολείου.* = γραμ-
μή. *Θα περιμένω στη/τη σειρά μου.* ❷ η ακο-
λουθία των λέξεων που περιλαμβάνονται σε
μια γραμμή ενός γραπτού κειμένου: *Πηγαί-
νετε στη σελίδα 20 και διαβάστε την τέταρτη
~.* ❸ σύνολο από ομοειδή πράγματα που ανα-
φέρονται στο ίδιο θέμα: *Αρχίζει αύριο ~ εκ-
δηλώσεων για την τέχνη και τον πολιτισμό.*
❹ ταξινόμηση: *χρονολογική/αλφαβητική ~.* ❺
τακτοποίηση, οργάνωση με συγκεκριμένη τά-
ξη: *Βάζω τις σκέψεις μου σε ~.* ❻ η κοινωνι-
κή τάξη: *Δεν πρέπει να τον παντρευτείς, δεν
είναι της ~ μας.* ❼ ΣΤΡΑΤ το σύνολο των στρα-
τιωτών που κατατάσσονται την ίδια χρονική
περίοδο.

σεισμός ο: ❶ ΓΕΩΛ φυσικό φαινόμενο κατά το
οποίο η μετακίνηση των γεωλογικών πλακών
στο εσωτερικό της γης προκαλεί δόνηση που
γίνεται αισθητή στην επιφάνειά της: *κατα-
στροφικός/μικρός ~. ~ 5 βαθμών της κλίμα-
κας Ρίχτερ.* ❷ (μτβ.) έντονη αντίδραση σε κπ
γεγονός: *Στο κόμμα έγινε ~, μόλις μαθεύτη-
καν τα αποτελέσματα.* **σεισμικός -ή -ό:** αυτός
που σχετίζεται με σεισμό: *~ δονήσεις.* **σει-
σμικά** (επίρρ.). **σεισμικότητα** η: ❶ η σεισμι-
κή δράση μιας περιοχής ❷ (ειδικ.) η συχνό-
τητα αλλά και η ένταση των σεισμικών δονή-
σεων: *Η Ελλάδα είναι χώρα με έντονη ~.*
σειώ: (μτβ.) ❶ κάνω κτ να δονείται = τρα-
ντάζω: *Ο δυνατός αέρας έσειε τα παράθυρα.*
❷ παθ. δονούμαι, τραντάζομαι: *Σείστηκε ο
τόπος από τις βροντές.*

σελήνη η: (& με κεφαλαίο **Σελήνη**) ΑΣΤΡΟΝ ου-
ράνιο σώμα, φυσικός δορυφόρος της Γης =
φεγγάρι: *έκλειψη σελήνης.* **σεληνιακός -ή -ό:**
αυτός που αναφέρεται στη σελήνη: *~ φως.* **σε-
ληνιαζομαι:** [λαϊκ.] (αμτβ.) παθαίνω επιλη-
ψία. **σεληνιασμός ο:** [λαϊκ.] κρίση επιληψίας,
καθώς και η επιληψία ως ασθένεια.

σελίδα η: ❶ καθεμιά από τις δυο όψεις φύλλου
χαρτιού: *λευκή/χρωματιστή ~.* ❷ (συνεκδ.)
τυπωμένο κείμενο που χωράει σε μία σελίδα:
Η εργασία μου είναι 250 σελίδες.

σεμνός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι μετρημένος και

όχι υπερβολικός ή επιτηδευμένος: ~ *άνθρωπος*. ❷ αυτός που είναι ηθικός ή δείχνει ηθικό άτομο ≠ άσεμνος: ~ *ντύσιμο*. **σεμνά** (επίρρ.). **σεμνότητα** η.

σέρνω & [επίσ.] **σύρω -ομαι** • αόρ. *έσυρα*, παθ. αόρ. *σύρθηκα*: (μτβ.) ❶ τραβώ κτ και το κάνω να κινείται: *Τα άλογα έσερναν την άμαξα*. ~ **κπ από τη μύτη**: *αναγκάζω κπ να κάνει ό,τι θέλω εγώ*. ❷ τραβώ κτ και το μετακινώ: *Θα σύρωμε μαζί τη βιβλιοθήκη, για να την πάμε στο σαλόνι*. ❸ τραβώ κπ ή κτ που βρίσκεται στο έδαφος χωρίς να το(ν) αφήνω να σηκωθεί: *Μη ~ την πετσέτα στο πάτωμα*. ❹ (μτφ.) οδηγώ κπ βίαια και χωρίς τη θέλησή του κάπου: *Τον έσυραν στο τμήμα χωρίς εξηγήσεις*. ❺ (μτφ.) ταιλαιπωρώ κπ παίρνοντάς τον μαζί μου: *Με έσερνε από μπαρ σε μπαρ όλο το βράδυ*. ❻ *παθ. α.* κινούμαι στο έδαφος όπως το φίδι = έρπω: *Οι ληστές σύρθηκαν σιγά σιγά και κανείς δεν τους αντιλήφθηκε*. **β.** (μτφ.) νιώθω πολύ κουρασμένος, δεν μπορώ να αποδώσω: *Η ομάδα δεν έπαιξε καθόλου καλά σήμερα, όλοι οι παίκτες σέρνονταν*. **γ.** (για ρούχο ή ύφασμα πολύ μακρύ) ακουμπώ στο έδαφος, ενώ κανονικά δεν πρέπει: *Η κουρτίνα σέρνεται, θέλει κόντεμα!* **δ.** [προφ.] για μεταδοτικές ασθένειες: έχω έξαρση: ~ *επιδημία γρίπης*. **σύρσιμο** & [προφ.] **σούρσιμο** το. **συρτός -ή -ό**. **συρτά** (επίρρ.).

σηκώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ υψώνω, κινώ προς τα επάνω: ~ *το κεφάλι/το χέρι/τον λαιμό μου*. ❷ ζητώ από κπ που κάθεται να σηκωθεί: *Σήκωσε το παιδί, για να καθίσει η έγκυος γυναίκα*. ❸ σηκώνω το ακουστικό και (κατ' επέκτ.) απαντώ στο τηλέφωνο: *Χτυπάει το τηλέφωνο, θα το σηκώσεις*. ❹ (για χοήματα) βιάζω από την τράπεζα. ❺ ξυπνώ κπ: *Θα με σηκώσεις αύριο στις επτά*. ❻ κρατώ κτ και συγχρόνως το μεταφέρω: *Θα σηκώσεις εσύ την τσάντα μου που είναι βαριά*. ❼ [προφ.] ανέχομαι κτ: *Άσε τις ζήλιες και τις υστερίες, δεν τα ~ εγώ αυτά*. ❽ αντέχω το βάρος ενός πράγματος: *Αυτό το τραπέζι ~ τον υπολογιστή*. ❾ εξετάζω προφορικά μαθητή στο μάθημα της ημέρας: *Ο δάσκαλος με σήκωσε σήμερα στα μαθηματικά*. **σήκωμα** το. **σηκωμός** ο: το ξύπνημα: ~ *δεν έχει σήμερα!* **σηκωτός -ή -ό**: αυτός που μεταφέρεται με τη βοήθεια άλλων.

σήμα το: ❶ μήνυμα, εικόνα ή ήχος που μεταδίδεται με ηλεκτρομαγνητικά κύματα: *Το ~ του τηλεοπτικού σταθμού δεν ήταν καλό/ισχυρό*. ❷ διακριτικό σημάδι (οπτικό ή ακουστικό): **α.** οργάνωσης, συλλόγου ή οργανισμού: *το ~*

Unicef/της Ελληνικής Προεδρίας/της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **β.** συνήθ. στη στολή αξιωματικών, που δείχνει τη βαθμίδα ή το αξιωμα τους: *Έραψα στη στολή σου τα ~ που μου ζήτησες*. ❸ πινακίδα ή επιγραφή με οδηγίες για συγκεκριμένη συμπεριφορά ειδικά σε δημόσιο χώρο: *Το ~ αυτό απαγορεύει τη λήψη φωτογραφιών*. ❹ οτιδήποτε πιστοποιεί ή κατοχυρώνει κτ: *Προμηθεύτηκα το ~ για τα τέλη κυκλοφορίας*. ❺ σύμβολο του κώδικα οδικής κυκλοφορίας: *Μην παραβιάζετε τα ~ της Τροχαίας!* ❻ μήνυμα με το χέρι ή το κεφάλι = νόημα, νεύμα. *Μας έκανε ~ να περάσουμε*.

σημάδι το: ❶ οτιδήποτε χρησιμεύει ως ένδειξη, για να διακρίνουμε ή να ξεχωρίσουμε κτ: *Αυτό το ~ εκεί δείχνει το όριο του χωραφιού*. ❷ σημείο που προσπαθεί κπ να πετύχει σημαδεύοντας με όπλο = στόχος. ❸ αλλοίωση του δέρματος που οφείλεται είτε σε φυσικά αίτια είτε σε προηγούμενο τραυματισμό ή ασθένεια: *Η ανεμοβλογιά τού άφησε σημάδια*. ❹ (μτφ.) ένδειξη για κτ που συμβαίνει ή θα συμβεί: *Έχει μέρες να φανεί, κακό ~! = οiwόνος*. *Η υποχώρησή του είναι ~ ελπίδας και αισιοδοξίας!* **σημαδεύω**: (μτβ.) ❶ βάζω σημάδι, ώστε να διακρίνω κτ: *Σημαδέψα τη σελίδα του βιβλίου που σε ενδιαφέρει!* ❷ σκοπεύω με όπλο: *Σταμάτα να με ~ με την καραμπίνα!* ❸ (μτφ.) έχω ισχυρό αντίκτυπο αποφασιστικής σημασίας στην ψυχή κάποιου: *Το ταξίδι της στο Παρίσι τη σημαδέψα για όλη της τη ζωή*. **σημαδιακός -ή -ό**: ❶ αυτός που προμηνύει κτ: ~ *μέρα*. ❷ αυτός που έχει καθοριστική σημασία: ~ *γεγονός*. **σημαδιακά** (επίρρ.).

σημαία η: ❶ κομμάτι υφάσματος που φέρει τα ιδιαίτερα χρώματα και τα διακριτικά σύμβολα κράτους, συλλόγου, πολιτικής παράταξης ή αθλητικής ομάδας: *Η ~ της Βραζιλίας έχει πράσινο και κίτρινο χρώμα*. ❷ (μτφ.) σύμβολο προσπάθειας ή αγώνα: *Ο πόθος για ελευθερία ήταν η ~ των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης*.

σημασία η: ❶ το νόημα μιας λέξης: *Το ρήμα «παίρνω» έχει πολλές ~. κυριολεκτική/μεταφορική ~*. ❷ το περιεχόμενο ή ο σκοπός μιας πράξης, κίνησης, έκφρασης κτλ.: *Δεν καταλαβαίνω τη ~ της πράξης του*. ❸ η σπουδαιότητα, η αξία ενός πράγματος: *Το έργο είναι υψηλής/ζωτικής ~. σημαίνο*: (μτβ.) ❶ έχω ορισμένη σημασία, δηλώνω κτ συγκεκριμένο: *Δεν ξέρω τι ~ η λέξη αυτή*. *Η παραίτησή του ~ ότι δε συμφωνεί πλέον με τις αρχές τις εται-*

σέρνω
σήκωμα → σηκώνω
σηκωμός → σηκώνω
σηκώω → σηκώνω
σηκωτός → σηκώνω
σήμα
σημαδεύω → σημάδι
σημαδιακά → σημάδι
σημαδιακός → σημάδι
σημαία
σημαίω → σημασία
σημαντικά → σημασία
σημαντικός → σημασία
σημασία

σημειακός → σημείο
σημείο
σημείωμα → σημειώνω
σημειώνω
σημείωση → σημειώνω
σημειωτέος → σημειώνω
σημερρα
σημερινός → σήμερα
σήψη → σάπιος
σθENAρά → σθένος
σθENAρός → σθένος
σθENAρώς → σθένος
σθένος
σιάζω → ισίος
σιγά
σιγανά → σιγά
σιγανός → σιγά
σιγή → σιγά
σιγο-
σιγοβράζω → σιγο-
σιγοβρέχει → σιγο-
σιγοκαίω → σιγο-
σιγοκλαίω → σιγο-
σιγοκουβεντιάζω → σιγο-
σιγομουρουρίζω → σιγο-
σιγοπίνω → σιγο-
σιγοσβήνω → σιγο-
σιγοτραγουδάω → σιγο-
σίγουρα → σίγουρος
σιγουριά → σίγουρος
σίγουρος
σιγοψήνω → σιγο-
σιγοψιθυρίζω → σιγο-

ρείας. ❷ (για ρολόι) βγάζω ήχο που αντι-
στοιχεί σε καθορισμένη ώρα: Το ρολόι ~ δώ-
δεκα. **σημαντικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει με-
γάλη σημασία = αξιολόγος, αξιοσημείωτος ≠
ασήμαντος: ~ νέα. ❷ αυτός που έχει ορισμέ-
νη σημασία: *ρήματα αισθήσεως σημαντικά*.
σημαντικά (επίρρ.).

σημείο το: ❶ μια συγκεκριμένη θέση που έχου-
με ορίσει στον χώρο: ~ συνάντησης/πώλησης.
τα τέσσερα ~ του ορίζοντα. ❷ ΓΕΩΜ το ελά-
χιστο στοιχείο του χώρου, που δεν έχει δια-
στάσεις: *Οι δύο ευθείες τέμνονται στο ~ Α*. ❸
βαθμός σε κλίμακα αξιολόγησης: *Το έλλειμ-
μα έφτασε στο ανώτατο ~ του*. ❹ (μτφ.) ακρι-
βής θέση ή τμήμα συνόλου (τοπικά ή χρονι-
κά): *Σε ποιο ~ διαφανούμε; Σε αυτό το ~ θα
διακόψω την ομιλία μου*. ❺ σημάδι, ίχνος
από κτ: *Εμφανή ήταν τα ~ γήρασης στο πρό-
σωπό της*. ~ **στίξης**: σύμβολο που χρησιμο-
ποιείται στον γραπτό λόγο, προκειμένου να
δηλωθεί κτ (π.χ. ένταση ή απύση φωνής, θαυ-
μασμός, απορία κτλ). **γλωσσικό ~**: ΓΛΩΣΣ η
ενότητα έννοιας (σημαινόμενου) και ακου-
στικής εικόνας (σημαίνοντος): *Το γλωσσικό
σημείο (η λέξη) «μήλο» αποτελεί ενότητα της
έννοιας «μήλο» και της ηχητικής ακολουθίας
[milo]*. ❻ ΜΟΥΣ νότα. **σημειακός -ή -ό**.

σημειώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ γράφω σε χαρτί κτ που
θέλω να μην ξεχάσω: *Σημειώστε τον αριθμό
μου και πείτε του να με πάρει!* ❷ εντοπίζω,
επισημαίνω κτ: *Σημειώστε όλες τις μεταφορές
που βλέπετε στο κείμενο!* ❸ προσθέτω, επεξη-
γώ σε προφορική ή γραπτή ανάλυση: ~ εδώ ότι
*τα παραδείγματα που χρησιμοποιώ είναι εν-
δεικτικά*. ❹ κρατώ σημειώσεις από προφορι-
κό λόγο, καταγράφω περιληπτικά όσα ακούω:
*Θεωρώ ότι θα ήταν καλό στο σημείο αυτό να
σημειώσετε όσα λέω*. ❺ τονίζω με έμφαση: ~
ότι η πορεία της εταιρείας μας δεν είναι ικα-
νοποιητική. ❻ πραγματοποιώ, επιτυγχάνω:
*Μετά την υπογραφή της συμφωνίας, οι σχέ-
σεις των δυο χωρών σημειώσαν αισθητή βελ-
τίωση*. **σημείωμα** το: σύντομο γραπτό μήνυμα:
Πήρες το ~ μου; **σημείωση** η: ❶ σύντομο κεί-
μενο στο οποίο καταγράφει ή επεξηγεί κτ κτ:
Το βιβλίο σου είναι γεμάτο σημειώσεις. ❷ (για
βιβλίο) ειδικό κείμενο στο οποίο παρέχονται
εξηγήσεις ή περαιτέρω πληροφορίες για το πε-

ριεχόμενο: *Δες την τέταρτη ~ του δεύτερου κε-
φαλαίου*. **σημειωτέος -α -ον**: συνήθ. στο **ση-
μειωτέον ότι**: αυτό που πρέπει να σημειωθεί:
*Σημειωτέον ότι στον χώρο αυτό απαγορεύεται
το κάπνισμα*.

σήμερα (επίρρ.): ❶ η ημέρα που ακολουθεί το
χθες και προηγείται του αύριο: ~ έχει ωραίο
καιρό. *Δεν μπορώ να έρθω ~, ίσως μπορέσω
αύριο*. ❷ ό,τι αναφέρεται στο παρόν, στην
εποχή μας: *Οι νέοι ~ αντιμετωπίζουν σοβαρά
προβλήματα*. **σημερινός -ή -ό**: αυτός που σχε-
τίζεται με το σήμερα ή αναφέρεται σε αυτό: *Η
~ εφημερίδα είχε πολύ ενδιαφέροντα άρθρα*.

σθένος το: ❶ μεγάλο θάρρος, αποφασιστικότη-
τα και μεγάλη ψυχική δύναμη: *Είστε έτοιμος
να υπερασπιστείτε με ~ την άποψή σας*; ❷
ΧΗΜ ο αριθμός των ηλεκτρονίων που δίνει,
παίρνει ή συνεισφέρει ένα άτομο, όταν συμ-
μετέχει σε χημικό δεσμό: *Τα ιόντα χλωρίου
έχουν ~ -1*. **σθENAρός -ή -ό**: αυτός που χαρα-
κτηρίζεται από σθένος (στη σημ. 1) = θαρρα-
λέος, δυνατός ≠ αδύναμος, ανίσχυρος: *Οι
απεργοί προέβησαν ~ αντίσταση και εμπόδι-
σαν την είσοδο του διευθυντή στο εργοστά-
σιο*. **σθENAρά & -ώς** (επίρρ.).

σιγά (επίρρ.): ❶ ≠ δυνατά (ως προς την ένταση):
α. όχι έντονα ή δυνατά: *Κλείστε ~ τις πόρτες,
παρακαλώ!* **β.** χαμηλόφωνα: *Μιλάτε ~, δε βλέ-
πετε ότι μελετάει*; ❷ (ως προς την ταχύτητα)
αργά ≠ γρήγορα: *Πηγαίνουμε ~, γιατί έχει κί-
νηση*. ❸ σταδιακά: *Πιες το γάλα σου ~ ~*. ❹ για
να δηλώσουμε **α.** δυσαρέσκεια, ειρωνεία, ενό-
χληση: ~, *με πάτησες!* *Ο Πέτρος; ~ μην έρθει!*
β. προειδοποίηση: ~, *θα πέσεις!* **σιγανός -ή -ό**:
❶ αυτός που δεν έχει ένταση: ~ ήχος. ❷ αυτός
που κινείται αργά: ~ ποτάμι. **σιγανά** (επίρρ.):
με τρόπο αργό ή σιγανό, με μικρή ένταση: *Βά-
λε ~ τη μουσική, το μωρό κοιμάται*. **σιγή** η:
απουσία θορύβου ή ομιλίας = σιωπή.

σιγο-:ά συνθ. που σε σχέση με το ρήμα ως β' συνθ.
δηλώνει ότι κτ γίνεται ❶ με αργό ρυθμό: *σιγο-
πίνω*. ❷ χωρίς ιδιαίτερη ένταση: *σιγοβρέχει*.

σίγουρος -η -ο: ❶ αυτός που προκαλεί αίσθημα
ασφάλειας: ~ δρόμος/τρόπος/λύση. ❷ αυτός
που είναι βέβαιος ή προκαλεί αίσθημα βεβαι-
ότητας: ~ νίκη/επιτυχία. *Είμαι ~ ότι θα τα κα-
ταφέρεις*. **σίγουρα** (επίρρ.). **σιγουριά** η: ❶ αί-
σθηση ασφάλειας ≠ ανασφάλεια: *Νιώθει ~*

**Σύνθετα με σιγο-
με αργό ρυθμό**
σιγοσβήνω

χωρίς ένταση
σιγοβράζω
σιγοκαίω

σιγοκλαίω
σιγοκουβεντιάζω
σιγομουρουρίζω

σιγοτραγουδάω
σιγοψήνω
σιγοψιθυρίζω

μαζί του, αν και δεν τον ξέρει πολύ καιρό. ❷ βεβαιότητα ≠ αβεβαιότητα: Σας το λέω με ~. **σιγουρευώ -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω κτ σίγουρο = εξασφαλίζω: Σιγούρευε τις καταθέσεις του και μετά εξαφανίστηκε. ❷ παθ. νιώθω σίγουρος: Σιγουρεύτηκε ότι η απάτη είχε όντως γίνει, και μετά το κατήγγειλε.

σίδηρο¹ το: ο σίδηρος ως μέταλλο: κατασκευή από μασίφ ~. **σίδηρα** τα: (συνεκδ.) ❶ φυλακή. ❷ ίδρυμα στο οποίο περιθάλπονται άτομα με ψυχικές διαταραχές. **κπ είναι για τα ~**: είναι τελείως τρελός. **σιδερένιος -α -ο**: ❶ αυτός που είναι φτιαγμένος από σίδηρο: ~ πόρτα. ❷ (μτφ.) πολύ γερός, ανθεκτικός: ~ νεύρα/αντοχή. **σιδεριά** η: [λαϊκ.] σιδηροκατασκευή ή κατασκευή από σιδερένια κάγκελα. **σιδεράς** ο: ❶ πρόσωπο που έχει ως επάγγελμα τις σιδηροκατασκευές = σιδηρουργός. ❷ άτομο που ασχολείται με την πώληση σιδηρικών. **σιδεράδικο** το = σιδηρουργείο.

σίδηρο² το: ❶ μικρή οικιακή συσκευή που χρησιμοποιείται για να λειανόνουμε τσαλακωμένα ρούχα ή υφάσματα: ~ ατμού. ❷ (συνεκδ.) το να σιδερώνει κανείς = σιδέρωμα: Η φούστα σου χρειάζεται / θέλει ~. **σιδερώνω -ομαι**: (μτβ.) λειανώ με το σίδηρο τσαλακωμένο ρούχο ή υφάσμα. **σιδέρωμα** το. **σιδερώστρα** η: σανίδα στην οποία σιδερώνουμε. **σιδερωτήριο** το: ❶ ειδικό μηχάνημα στο οποίο σιδερώνουμε. ❷ κατάσταση που αναλαμβάνει το σιδέρωμα ρούχων.

σίδηρος ο: ❶ ανθεκτικό μέταλλο που χρησιμοποιείται εκτεταμένα στη βιομηχανία ή σε διάφορες κατασκευές (οικοδομές, εργαλεία κτλ.): **μεταλλεία/εξόρυξη σιδήρου**. **ράβδοι/ρινίσματα σιδήρου**. **εποχή του ~**: στάδιο της ιστορικής εξέλιξης του ανθρώπου κατά τη διάρκεια του οποίου κυριαρχεί η χρήση του σιδήρου στην κατασκευή εργαλείων ή όπλων. ❷ βιολ στοιχείο που υπάρχει στο αίμα. **σιδηρουργός** ο: τεχνίτης που ασχολείται με την κατεργασία σιδήρου = [λαϊκ.] σιδεράς. **σιδηρουργία** η: το σύνολο των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για τη βιομηχανική επεξεργασία του σιδήρου. **σιδηρουργείο** το: εργαστήριο κατεργασίας σιδήρου = [λαϊκ.] σιδεράδικο.

σιχάινωμα: (μτβ.) ❶ νιώθω έντονη αποστροφή, αηδία για κπ ή κτ: ~ τις κατσαρίδες/το ποτό/να μου λες ψέματα. ❷ μπλ. αυτός που προκαλεί σε κπ συναίσθημα αποστροφής = σιχαμερός: **σιχαμένος άνθρωπος**. **σίχαμα** το: καθετί που προκαλεί αποστροφή και αηδία. **σιχαμε-**

ρός -ή -ό. **σιχαμερά** (επίρρ.). **σιχασία & σιχαμάρα** η: αίσθημα αηδίας: Μου προκαλεί ~.

σιωπή η: = σιγή ❶ παντελής απουσία ομιλίας: Μετά την παρατήρησή του, επικράτησε ~. Παιδιά, σας παρακαλώ, ~! ❷ παντελής έλλειψη οποιουδήποτε ήχου: Μέσα στη ~ της νύχτας ακούστηκε ένα ουρλιαχτό. ❸ (μτφ.) απουσία αντίδρασης, αδιαφορία: Ύστερα από δύο μέρες σιωπής, οι αρμόδιοι αποφάσισαν να αντιδράσουν. **σιωπίνω & [επίσ.] σιωπώ**: (αμτβ.) δε μιλώ. **σιωπηλός -ή -ό**: ❶ (για πρόσ.) αυτός που δε μιλά: Είναι πολύ ~ σήμερα, κουβέντα δε λέει! ❷ κτ που έχει αυτό το χαρακτηριστικό, το γνώρισμα = σιωπηρός: ~ συμφωνία. **σιωπηλά** (επίρρ.). **σιωπηρός -ή -ό**: ❶ σιωπηλός (σημ. 2). ❷ αυτός που γίνεται αθόρυβα ή σιωπηλά: ~ διαμαρτυρία. **σιωπηρά** (επίρρ.). **σιωπητήριο** το: ❶ ΣΤΡΑΤ νυκτερινό παράγγελμα που δίνεται με τον ήχο της σάλπιγγας και επιβάλλει παύση κάθε ομιλίας ❷ (κατ' επέκτ.) κάθε παράγγελμα τέτοιου είδους: Στην κατασκήνωση το ~ είναι στις 9:30 μ.μ.

σκάβω -ομαι • μπλ. **σκαμμένος**: (μτβ.) ❶ ανοίγω τρύπα στο χώμα με ειδικό εργαλείο: Έλα να σκάψουμε, θα σπείρω φασόλια στο περιβόλι! ❷ (μτφ.) αφήνω ρυτίδες ή σημάδια στο δέρμα: πρόσωπο σκαμμένο από τον χρόνο. **σκάψιμο** το. **σκαφτιάς** ο: [λαϊκ.] πρόσωπο που ασχολείται με το σκάψιμο.

Από το ΑΕ ρ. **σκάπτω**. Στην ίδια οικογένεια ανήκουν τα: **σκάφος**, **σκάφη**, **σκάμμα**, **σκαπάνη**.

σκάλα η: ❶ ξύλινη, μαρμάρινη ή μεταλλική κατασκευή με σκαλοπάτια που χρησιμεύει για να ανεβαίνει ή να κατεβαίνει κανείς αλλάζοντας επίπεδα στον χώρο: Θα φέρω τη ~ να ανέβω στο πατάρι. **κυλιόμενη ~**. ❷ πληθ. καθεμία από τις οριζόντιες επιφάνειες που αποτελούν μια σκάλα = σκαλί, σκαλοπάτι: **Ανέβηκα τις σκάλες τρέχοντας**. ❸ (μτφ.) κλίμακα, διαβάθμιση: **Βάλε τον ανεμιστήρα στην πρώτη ~, γιατί κρυάνω**. ❹ τοποθεσία δίπλα στη θάλασσα, στην οποία συνηθίζεται οι ψαράδες να πουλάνε την ψαριά τους: η ~ του Πόρου. **σκαλοπάτι** το: ❶ καθένα από τα οριζόντια και διαδοχικά τοποθετημένα τμήματα μιας σκάλας. ❷ (μτφ.) στάδιο κατά τη διάρκεια της εξελικτικής πορείας ενός απόμου: **Έφτασε στο τελευταίο ~ της επιτυχίας**. **σκαλί** το.

σίδηρα → σίδηρο¹
σιδεράδικο → σίδηρο¹
σιδεράς → σίδηρο¹
σιδερένιος → σίδηρο¹
σιδεριά → σίδηρο¹
σίδηρο¹
σίδηρο²
σιδέρωμα → σίδηρο²
σιδερώνω → σίδηρο²
σιδερώστρα → σίδηρο²
σιδερωτήριο → σίδηρο²
σίδηρος
σιδηρουργείο → σίδηρος
σιδηρουργία → σίδηρος
σιδηρουργός → σίδηρος
σιχάινωμα
σίχαμα → σιχάινωμα
σιχαμάρα → σιχάινωμα
σιχαμερά → σιχάινωμα
σιχαμερός → σιχάινωμα
σιχασία → σιχάινωμα
σιωπή
σιωπηλά → σιωπή
σιωπηλός → σιωπή
σιωπηρά → σιωπή
σιωπηρός → σιωπή
σιωπητήριο → σιωπή
σιωπώ → σιωπή
σκάβω
σκάζω → σκάω
σκάλα
σκαλί → σκάλα
σκαλίζω
σκαλίσιμα → σκαλίζω
σκαλιστήρι → σκαλίζω
σκαλιστός → σκαλίζω
σκαλοπάτι → σκάλα

Η λ. *σκάλα* της ελνστ. περιόδου προέρχεται από τη λατ. *scala*.

σκανδαλίζω → σκάνδαλο
σκανδαλιστικός → σκάνδαλο
σκάνδαλο
σκανδαλώδης → σκάνδαλο
σκανδαλωδώς → σκάνδαλο
σκασμός → σκάω
σκαφτιάς → σκάβω
σκάφημο → σκάβω
σκάω
σκελετός
σκεπάζω
σκέπασμα → σκεπάζω
σκεπαστός → σκεπάζω
σκεπαστρο → σκεπάζω
σκεπή → σκεπάζω
σκεπτικά → σκέφτομαι
σκεπτικό → σκέφτομαι
σκεπτικός → σκέφτομαι
σκέπτομαι → σκέφτομαι
σκέτα → σκέτος
σκέτος
σκεφτικά → σκέφτομαι
σκεφτικός → σκέφτομαι
σκέφτομαι
σκέψη → σκέφτομαι

σκαλίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ανακατεύω επιφανειακά με ειδικό εργαλείο το ήδη καλλιεργημένο χώμα: ~ τον κήπο/το περιβόλι. ❷ ανακατεύω, πειράζω κτ: *Μη ~ τις σημειώσεις μου/τα ρούχα μου!* ❸ (μτφ.) ανασύρω, φέρνω κτ από το παρελθόν = ανασκαλεύω, ξεσκαλίζω: *Άσε αυτές τις ιστορίες! Τι θες και τις ~;* ❹ με αιχμηρό ειδικό αντικείμενο χαράσσω επιφάνεια (ξύλο, χαλκό, ασήμι κτλ.), για διακοσμητικούς λόγους: *Του πήρε όλο το πρωινό να σκαλίζει το κοντί.* **σκάλισμα** το. **σκαλιστήρι** το: εργαλείο με το οποίο σκαλίζουμε τον κήπο. **σκαλιστός -ή -ό:** αυτός που έχει χαραχτεί, που έχει σκάλισμα: ~ *καθρέφτης.*

Το ΝΕ ρ. *σκαλίζω* που έχει επικρατήσει από την ελνστ. περίοδο προέρχεται από το ΑΕ ρ. *σκάλλω*.

σκάνδαλο το: γεγονός, πράξη ή κατάσταση που αντιβαίνει στους καθιερωμένους ηθικούς κανόνες και προκαλεί αγανάκτηση: ~ *προκάλεσε η νέα παραίτηση του γενικού διευθυντή.* **οικονομικό/πολιτικό ~.** **σκανδαλίζω -ομαι:** (μτβ.) προκαλώ κτ ηθικά ή ερωτικά με τις πράξεις μου: *Σκανδαλίστηκε βλέποντας το ζευγάρι να φιλιέται δημοσίως.* **σκανδαλιστικός -ή -ό:** αυτός που σκανδαλίζει με τη συμπεριφορά ή τα χαρακτηριστικά του: ~ *θέαμα/ντύσιμο.* **σκανδαλώδης -ης -ες:** αυτός που έχει τον χαρακτήρα σκανδάλου, που προκαλεί το κοινό αίσθημα: ~ *συμπεριφορά.* **αγενής. σκανδαλωδώς** (επίρρ.).

Από το ελνστ. *σκάνδαλον* με αρχική σημασία «παγίδα για τον εχθρό».

σκάω & σκάζω • πρτ. *έσκαγα* & -ζα, αόρ. *έσκασα*, μπλ. *σκασμένος:* (αμτβ.) ❶ καταστρέφεται η εξωτερική μου επιφάνεια, το περιβλήμα: *Έσκασε το λάστιχο του αυτοκινήτου.* ❷ εκρήγνυμαι: *Η βόμβα/η χειροβομβίδα έσκασε.* ❸ (μτφ.) νιώθω δυσφορία, πλήξη, έντονη στενοχώρια: *Πάω μια βόλτα, γιατί έχω σκάσει στο στίτι όλη την ημέρα. Αν δε μιλήσω, θα σκάσω!* ❹ [λαϊκ.] παύω να μιλώ: *Σκάσε! Θα σκάσεις επιτέλους;* ❺ (μτφ., για γεγονότα) προκύπτω απρόσμενα: *Όταν έσκασε το νέο, κανείς δεν πίστευε στ' αντιά του.* ❻ (μτφ., για πρόσ.) ζεσταίνομαι υπερβολικά: *Έσκασα σήμερα από τη ζέστη!* ❼ φτάνω κάπου με ορ-

μή: *Το κύμα έσκαγε στην προκυμαία, δεν μπορούσαμε να πλησιάσουμε.* **το σκάω** = [επίσ.] διαφεύγω, [προφ.] την κοπανάω. **σκασμός** ο: κυρ. στις εκφρ. **τρώω του σκασμού:** τρώω υπερβολικά. **βγάζω τον ~:** σταματώ επιτέλους να μιλάω. **σκασμός!** αγενής εντολή σε κπ να πάψει να μιλάει.

Από το ΑΕ ρ. *σκάζω*, *σκάω* «ανοίγω κτ».

σκελετός ο: ❶ (για τον άνθρ. και τα σπονδυλωτά ζώα) το σύνολο των οστών που στηρίζουν τη μυϊκή μάζα. ❷ το σύνολο των οστών ενός νεκρού οργανισμού: *Βρέθηκε απολιθωμένος ~ φάλαινας στη Σαχάρα.* *Ο ~ νεαρού άνδρα βρέθηκε τυχαία από δύτες.* ❸ (για πργ.) το κύριο μέρος, το σκαρί: *ο ~ του ποδηλάτου.* ❹ το πλαίσιο στο οποίο προσαρμόζονται οι φακοί στα γυαλιά όρασης: *κοκάλινος/μεταλλικός ~.* ❺ (μτφ.) προσχέδιο οργάνωσης κειμένου: *Για να γράψετε σωστά έκθεση, δώστε μεγάλη βαρύτητα στον ~ της.*

σκεπάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω οτιδήποτε είναι γυμνό, ακάλυπτο ή εκτεθειμένο: *Σκέπασε τα πόδια σου/το φαγητό/την πλάτη του μωρού.* ❷ (μτφ., για ήχο) καλύπτω άλλον ήχο: *Η φωνή της σκέπαζε τους ψίθυρους των μαθητών.* ❸ (μτφ.) συγκαλύπτω, δεν αφήνω κτ να γίνει αντιληπτό: *Σκέπασαν την υπόθεση/το σκάνδαλο.* **σκεπασμα** το: ❶ το να σκεπάζει κπ κτ, καθώς και το κάλυμμα που χρησιμοποιεί: *Τα φρούτα θέλουν ~.* *Βάλε το ~ στην κατσαρόλα.* ❷ πληθ. τα σεντόνια, οι κουβέρτες κτλ. του κρεβατιού. **σκεπαστός -ή -ό. σκεπαστρο** το: κατασκευή που προστατεύει συνήθως από βροχή: *Έλα κάτω από το ~ της στάσης για να μη βραχείς.* **σκεπή** η.

σκέτος -η -ο: ❶ αυτός που είναι, δίνεται ή παρουσιάζεται χωρίς να συνδυάζεται με κτ άλλο: *Τον καφέ μου τον πίνω ~, χωρίς ζάχαρη.* *Μας έβγαλε ένα ~ γλυκό.* ❷ για έμφαση: *Αυτά που λες είναι ~ ανοησία!* **σκέτα** (επίρρ.): κυρ. στην έκφρ. **νέτα ~:** χωρίς κτ άλλο.

σκέφτομαι & σκέπτομαι: ❶ συλλογίζομαι, κάνω σκέψεις. ❷ αντιλαμβάνομαι, κατανοώ την πραγματικότητα με έναν συγκεκριμένο τρόπο: *Αυτός ~ και αποφασίζει με γνώμονα το συμφέρον του.* ❸ σκοπεύω: ~ *να συνεχίσω τις σπουδές μου στο εξωτερικό.* ❹ πιστεύω, φαντάζομαι ή υποθέτω: ~ *ότι είχε δίκιο, όταν μας μάλωνε.* ❺ θυμάμαι, αναπολώ: ~ *πόσο ωραία ήταν παλιά στο χωριό.* **σκέψη** η: ❶ το αποτέλε-

σμα της πνευματικής δραστηριότητας, της ικανότητας του ανθρώπου να συνδυάζει ιδέες και νοήματα και να διατυπώνει κρίσεις ή συλλογισμούς: *Θα σου πω τις ~ μου για το μέλλον της επιχείρησης.* ② σύνολο αντιλήψεων ή αρχών: *η αρχαία ελληνική ~. σκεπτικός & σκεπτικός -ή -ό. σκεπτικά & σκεπτικά* (επίρρ.). **σκεπτικό** το: το σύνολο των επιχειρημάτων που αιτιολογούν μια κρίση ή απόφαση: *Θα σας παρουσιάσουμε το ~ της απόφασης του Αρείου Πάγου.*

σκηνή η: ① κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα που χρησιμεύει ως προσωρινό κατάλυμα (για εκδρομείς, στρατιώτες, σεισμοπαθείς κτλ.): *Στήσαμε τη ~ μας στην παραλία.* ② το μέρος του θεάτρου στο οποίο παίζουν οι ηθοποιοί: *Στο τέλος του έργου όλος ο θίασος ανέβηκε στη ~.* ③ (μτφ.) κάθε κοινωνικός χώρος στον οποίο εκτυλίσσονται διάφορες δραστηριότητες: *Ανησυχούν για τις αλλαγές στην πολιτική ~ της Ρωσίας.* ④ πράξη ή απόσπασμα θεατρικού, κινηματογραφικού ή λογοτεχνικού έργου: *Μου άρεσε η ρομαντική ~ στο τέλος της ταινίας.* ⑤ έντονο επεισόδιο ή γεγονός, έντονη διαμάχη: *Ζήσαμε μια ακόμα ~ ζηλοτυπίας του Γιάννη με τη γυναίκα του.* **σκηνικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη σκηνή (σημ. 2). **σκηνικό** το: ① η σκηνική διακόσμηση μιας θεατρικής παράστασης. ② (μτφ.) ο χώρος στον οποίο εκτυλίσσεται μια δραστηριότητα: *το πολιτικό ~ της χώρας.* ③ πληθ. η συνολική σκηνική διακόσμηση μιας παράστασης: *Ποιος σκηνογράφος έκανε τα ~ της παράστασης;*

σκιά η: ① το σκοτεινό ή λιγότερο φωτεινό τμήμα ενός χώρου, που σχηματίζεται από ένα σώμα το οποίο δεν επιτρέπει στο φως να το διαπεράσει: *Ας ξεκουραστούμε στη ~ του πλάτανου!* **Θέατρο Σκιών:** ο Καραγκιόζης. ② αφάνεια: *ζω στη ~ (κπ):* (μτφ.) παραμένω στην αφάνεια (δίπλα σε κπ πιο διάσημο, με έντονη προσωπικότητα κτλ.): *Ζούσε τόσα χρόνια στη ~ του αδελφού του, αλλά τώρα θα φανεί η αξία του.* ③ καλλυντικό με το οποίο βάφουν τα μάτια. **σκιάζω¹ -ομαι:** (μτβ.) ① κάνω σκιά σε κπ ή κτ: *Το κνταρίτσι ~ το προαύλιο της εκκλησίας.* ② (μτφ.) σκοτεινιάζω κτ: *Ένας αδιόρατος φόβος ~ το βλέμμα του.* **σκιερός -ή -ό:** αυτός που κάνει σκιά: ~ πλατάνι. **σκιώδης -ης -ες:** σκιερός. **σχ. αγενής.** **σκιάζω² -ομαι:** (μτβ.) τρομάζω, φοβίζω κπ: *«...γιατί τα 'σκιάζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά»* (Δ. Σολωμός). *Σκιάχτηκε λες κι είδε φάντασμα.*

Προσοχή: το *σκιάζω¹* προφέρεται σκι-ά-ζω, ενώ το *σκιάζω²* προφέρεται σκιά-ζω.

σκίζω & σχίζω -ομαι: ① (μτβ.) κόβω με τα χέρια κτ: *Σκίσε ένα φύλλο από το τετράδιό σου!* ② (μτβ.) προκαλώ ρωγμή ή άνοιγμα σε μία επιφάνεια: *Ένα καρφί έσκισε το λάστιχο του αυτοκινήτου.* ③ (μτφ., μτβ.) κινούμαι πάρα πολύ γρήγορα: *Ένα στρατιωτικό αεροπλάνο έσκισε τον αέρα. Ο κολυμβητής ~ τα νερά.* ④ (μτφ., μτβ. & αμτβ.) νικάω, θριαμβεύω: *Την Κυριακή θα σας σκίσουμε στο μπάσκετ. Έσκισα στις εξετάσεις!* ⑤ παθ. (μτβ.) καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: *Μόλις με είδε, σκίστηκε να με εξυπηρετήσει.* **σκίσσιμο & (σημ. 1) σχίσσιμο** το: ① το να σκίζει κανείς κτ, καθώς και το σημείο που σκίζεται: *Έχεις ένα ~ στο παντελόνι σου.* ② άνοιγμα σε φούστα ή στο κάτω μέρος φορέματος. **σχιστός & σκιστός -ή -ό:** οτιδήποτε έχει άνοιγμα που μοιάζει με σκίσσιμο: ~ φόρεμα/μάτια.

σκλάβος ο, -α η: ① αυτός που έχει χάσει την ελευθερία του = δούλος: *Οι Μανιάτες ποτέ δεν έγιναν ~ των Τούρκων.* ② (μτφ.) αυτός που υποτάσσεται σε κτ: *Ο σημερινός άνθρωπος έχει καταλήξει ~ του χρήματος και της κατανάλωσης.* **σκλαβιά** η: ① δουλεία, υποδούλωση. ② (μτφ.) κατάσταση αβάσταχτης υποταγής: *Αυτός δεν είναι γάμος, είναι πραγματική ~!* **σκλαβόνο -ομαι:** (μτβ.) ① αφαιρώ την ελευθερία κάποιου = υποδουλώνω: *Μετά τη μάχη αυτή, η Κρήτη σκλαβώθηκε στους Τούρκους.* ② (μτφ.) γοητεύω κάποιον: *Με σκλάβωσαν τα μάτια της και η ομορφιά της.* ③ (μτφ.) αισθάνομαι υποχρεωμένος σε κπ για κτ: *Μας έχετε σκλαβώσει με την εξαιρετική φιλοξενία σας.*

Από το μsn. *σκλάβος*, και αυτό από το *Σκλάβος* «Σλάβος».

σκληραγωγώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω κπ να αντέχει στις κακουχίες: *Η συμμετοχή σε ορειβατικούς συλλόγους ~ τους νέους.* **σκληραγωγή** η: το να σκληραγωγεί κανείς κπ. **σκληραγωγία** η: σκληραγωγή και οι συνθήκες που σκληραγωγούν.

σκληρός -ή -ό: ① αυτός που είναι τόσο συμπαγής, που δεν μπορείς να τον πιέσεις ή να τον κάμψεις ≠ μαλακός: ~ ξύλο. *Αυτή η βέργα είναι πολύ ~.* ② (μτφ., για πρόσ.) **α.** αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη κατανόησης και

σκηνή
σκηνικό → σκηνή
σκηνικός → σκηνή
σκιά
σκιάζω¹ → σκιά
σκιάζω² → σκιά
σκιερός → σκιά
σκίζω
σκίσσιμο → σκίζω
σχιστός → σκίζω
σκιώδης → σκιά
σκλαβιά → σκλάβος
σκλαβιά → σκλάβος
σκλαβός
σκλαβώνω → σκλάβος
σκληρά → σκληρός
σκληραγωγή → σκληραγωγή
σκληραγωγία → σκληραγωγία
σκληράδα → σκληρός
σκληραίνω → σκληρός
σκληρός
σκληρότητα → σκληρός
σκληρήρυνση → σκληρός
σκολείο → σκολείο

σκόνη
σκονίζω → σκόνη
σκοπευτήριο → σκοπεύω¹
σκοπευτής → σκοπεύω¹
σκοπευτικός → σκοπεύω¹
σκοπεύτρια → σκοπεύω¹
σκοπεύω¹
σκοπεύω² → σκοπός¹
σκοπιά¹ → σκοπός¹
σκοπιά² → σκοπός²
σκόπιμα → σκοπός¹
σκόπιμος → σκοπός¹
σκοπιμότητα → σκοπός¹
σκοπίμως → σκοπός¹
σκοπός¹
σκοπός²
σκοπός³
σκορπίζω
σκορπίος
σκορπίσμα → σκορπίζω
σκορπώ → σκορπίζω
σκοτάδι
σκοτεινά → σκοτάδι
σκοτεινά → σκοτάδι
σκοτεινιάζω → σκοτάδι
σκοτεινός → σκοτάδι

ανθρωπιάς: Είναι πολύ ~ εργοδότης, καταπιέζει τους υπαλλήλους του. **β.** αυτός που δεν υποχωρεί εύκολα: Είναι ~ αντίπαλος, δε θα τον νικήσεις εύκολα. **Ⓝ** (μτφ.) αυτός που είναι δυσάρεστος ή αυστηρός: Η πολιτεία θα λάβει ~ μέτρα κατά των εμπόρων ναρκωτικών. **σκληρά** (επίρρ.). **σκληρότητα** η: η ιδιότητα του σκληρού: Η ~ της έδωξε πολλούς φίλους από κοντά της. **σκληρόδα** η: σκληρότητα. **σκληραίνω -ομαι**: (μτφ.) **Ⓛ** (μτβ.) κάνω κπ ή κτ σκληρό: Τα βάσανα ~ την ψυχή. **Ⓜ** (αμτβ.) γίνομαι σκληρός: Η κυβέρνηση ~ τη στάση της απέναντι στους απεργούς. **σκληρότητα** η: [επίσ.] **Ⓛ** το να γίνεται κτ σκληρό. **Ⓜ** (μτφ.) η αλλαγή συμπεριφοράς προς το σκληρότερο: Η πλειοψηφία των στελεχών του κόμματος απαιτεί τη ~ της στάσης του Προέδρου απέναντι στους διαφωνούντες. ~ **κατά πλάκας** ΙΑΤΡ ασθένεια που επηρεάζει το κεντρικό νευρικό σύστημα και προκαλεί παράλυση.

σκόνη η: χόμα ή κάθε στερεή ύλη που έχει μετατραπεί σε πολύ μικρούς κόκκους: γάλα ~. Στον χωματόδρομο το αυτοκίνητο άφηνε πίσω του σύννεφα ~. **κάνω κπ ή κτ ~**: (μτφ.) διαλύω, εξοντώνω κπ: Στον χθεσινό αγώνα σάς κάναμε σκόνη. **σκονίζω -ομαι**: (μτβ.) γεμίζω κπ ή κτ με σκόνη: Πρόσεξε πώς θα μεταφέρεις τα ρούχα, μην τα σκονίσεις!

Από το μsn. σκόνη, και αυτό από το ΑΕ κόνις.

σκοπεύω¹: (μτβ.) σημαδεύω στόχο: Σκοπεύσατε προς το φυλάκιο του εχθρού. **σκοπευτής** ο, **-εύτρια** η: πρόσωπο που σκοπεύει. **σκοπευτήριο** το: ειδικός χώρος για εξάσκηση στη σκοποβολή: το ~ της Καισαριανής. **σκοπευτικός -ή -ό**.

σκοπός¹ ο: το ανώτερο σημείο που θέλει και επιδιώκει να φτάσει κπ = στόχος, ζητούμενο: Βασικός ~ του σχολείου είναι η διαμόρφωση ελεύθερων πολιτών. **σκοπιά¹** η: (μτφ.) αποψη, οπτική γωνία από την οποία κάποιος βλέπει, κρίνει τα πράγματα: Ας δούμε το θέμα των εξετάσεων και από τη ~ των μαθητών. **σκοπεύω²**: (μτφ.) επιδιώκω να επιτύχω κτ = στοχεύω: ~ να πάω ταξίδι. **σκόπιμος -η -ο**: αυτός που γίνεται με την πρόθεση να εξυπηρετήσει κπ σκοπό: Έκανε ένα ~ φάουλ. **είναι / κρίνεται σκόπιμο να...**: πρέπει, επιβάλλεται, θεωρείται αναγκαίο: ~ ληφθούν άμεσα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής. **σκόπιμα & σκοπίμως** (επίρρ.): Επειδή διαφωνεί,

απουσίαζε ~ από τη συνάντηση. **σκοπιμότητα** η: συγκεκριμένος σκοπός για τον οποίο γίνεται κτ: Όλα αυτά γίνονται για λόγους οικονομικής ~.

σκοπός² ο: στρατιώτης που φρουρεί κτ (τοποθεσία, κτίριο κτλ.) από ένα ορισμένο σημείο = φρουρός: Φυλάω ~. **σκοπιά²** η: ο χώρος από τον οποίο κπ φρουρεί, προστατεύει κπ ή κτ, καθώς και το έργο της φρούρησης: Είσαι υπηρέσια το πρωί στη ~ δίπλα στο Διοικητήριο. Δεν μπορώ να τον ειδοποιήσω, γιατί φυλάει ~ στην πύλη.

σκοπός³ ο: μελωδία: Τραγουδούσε έναν χαρούμενο ~.

σκορπίζω -ομαι & σκορπώ & -άω -ιέμαι: **Ⓛ** (μτβ.) **α.** απλώνω, πετάω κτ προς διάφορες κατευθύνσεις: Ποιος σκόρπισε τα χαρτιά στο γραφείο μου; **β.** (μτφ.) αφήνω κτ να διαχυθεί στον χώρο: Τα λουλούδια της αυλής σκορπίζουν ένα ωραίο άρωμα. **γ.** (μτφ.) Ξοδεύω άσκοπα χρήματα = σπαταλώ: Σκορπάει τα λεφτά του πατέρα του στα χαρτιά και στη διασκέδαση. **Ⓜ** (αμτβ., για ομάδα ανθρώπων) φεύγω ή διαλύομαι: Οι μαθητές σκόρπισαν μόλις τελείωσε η διάλεξη. **σκόρπισμα** το. **σκόρπιος -α -ο**: **Ⓛ** αυτός που είναι πεταμένος εδώ κι εκεί: ~ φύλλα στην αυλή. **Ⓜ** (μτφ.) αυτός που δεν έχει συνοχή: Ρίξε μερικές ~ σκέψεις στα χαρτιά και έλα να τις κουβεντιάσουμε.

σκορπιός ο: **Ⓛ** ζώο με ουρά που καταλήγει σε δηλητηριώδες κεντρί. **Ⓜ** **Σκορπιός** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το όγδοο από τα δώδεκα μέρη του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το άτομο που ανήκει στο ζώδιο αυτό.

σκοτάδι το: **Ⓛ** απουσία φωτός: Ανάψτε κανένα φως, πού να βρω τα κλειδιά με τέτοιο ~! **Ⓜ** (μτφ.) πλήρης άγνοια: Στα χρόνια της δικτατορίας ο λαός δεν είχε πληροφόρηση, ζούσε στο ~. **σκοτεινός -ή -ό**: **Ⓛ** αυτός που δεν έχει φως, που είναι στο σκοτάδι ≠ φωτεινός: Περιπατήσαμε σ' έναν ~ δρόμο. **Ⓜ** αυτός που κρύβει κπ μυστήριο = ανιγματικός: Η αστυνομία ερευνά αυτή τη ~ υπόθεση. **Ⓝ** (μτφ.) αυτός που προκαλεί ανησυχία ή φόβο: Το μέλλον τους προδιαγράφεται ~. ≠ λαμπρός. **σκοτεινά** (επίρρ.): Στο δωμάτιο ήταν τόσο ~, που δεν έβλεπες τη μύτη σου. **σκοτεινιά** η: κατάσταση ή διάστημα κατά το οποίο υπάρχει σκοτάδι σε έναν χώρο: Πώς θα βρούμε το σπίτι μέσα στη ~; **σκοτεινιάζω**: **Ⓛ** (μτβ.) κάνω κτ σκοτεινό: Τα κλειστά παντζούρια ~ πολύ το δωμάτιο. **Ⓜ** (αμτβ.), γί-

νομαι σκοτεινός, καλύπτομαι από σκοτάδι = μαυρίζω: *Ο ουρανός σκοτείνιασε, όταν μαύρα σύννεφα κάλυψαν τον ήλιο.* ③ (μτφ.) γίνομαι σκυθρωπός, κακοδιάθετος: *Μόλις είδε τον άνθρωπο που τον σικοφάντησε, το πρόσωπό του σκοτείνιασε.* ④ απρόσ. νυχτώνει: *Θα έρθουμε μόλις σκοτεινιάσει.*

Από το ελνστ. *σκοτάδιον*, υποκορρ. του ΑΕ *σκότος*.

σκοτώνω -ομαι: ① (μτβ.) α. αφαιρώ τη ζωή κτ: *Οι αστυνομικοί σκότωσαν δύο κακοποιούς.* β. [μειωτ.] παρουσιάζω κτ (τραγούδι, ρόλο, κείμενο) με πολύ άσχημο τρόπο: *Τι θέλει και τραγουδάει, αφού τα ~ κάθε φορά τα τραγούδια! ~ την ώρα μου/τον καιρό μου:* ασχολούμαι με ασήμαντα πράγματα, απλώς για να περνάει η ώρα μου. ② παθ. α. χάνω τη ζωή μου βίαια: *Τρία άτομα σκοτώθηκαν σε τροχαίο δυστύχημα.* β. (μτφ.) χτυπώ πολύ άσχημα: *Έπεσα και σκοτώθηκα!* γ. (+ σε) κουράζομαι πολύ: *Σκοτώνεται στη δουλειά, παρότι ο μισθός του είναι μικρός.* δ. (+ να) δείχνω μεγάλη προθυμία, ιδιαίτερο ζήλο: *Ο πατέρας του σκοτώθηκε να μας εξυπηρετήσει.* **σκότωμα** το: ① πολύ σκληρή τιμωρία, θανάτωση: *Οι έμποροι ναρκωτικών θέλουν ~.* ② (μτφ.) μεγάλη κούραση: *Ήταν ~ τέτοιο ταξίδι πολύωρο!* **σκοτωμός** ο: ① αφαίρεση της ζωής με βίαιο τρόπο: *Η τρομοκρατική ενέργεια προκάλεσε τον ~ δεκάδων αθώων πολιτών.* ② (μτφ.) μεγάλος συνωστισμός, μεγάλη ένταση ή έντονος καβγάς: *Έγινε ~ για τα εισιτήρια του τελικού.* **του σκοτωμού:** με πολύ μεγάλη ταχύτητα: *Καλά έκανε και σου έδωσε κλήση ο τροχονόμος, αφού έτρεχες ~.*

Από το μsn. *σκοτόνω*, αυτό από το ΑΕ ρ. *σκοτώ* «σκεπάζω με σκοτάδι» < *σκότος*.

σκούπα η: εργαλείο του νοικοκυριού που αποτελείται συνήθως από κοντάρι με βούρτσα στην άκρη του, το οποίο χρησιμοποιείται για να απομακρύνουμε σκόνες, σκουπίδια κτλ. από το δάπεδο: *Φέρε τη ~, γέμισε χώματα η αυλή!* **σκουπίζω -ομαι:** (μτβ.) ① καθαρίζω με τη σκούπα έναν χώρο: *Να σκουπίσεις το δωμάτιό σου, γιατί είναι γεμάτο βρομιές.* ② απορροφώ την υγρασία από κάπου: *Να σκουπίσεις τα πιάτα με μια πετσέτα. Της έδωσα ένα μαντήλι να σκουπίσει τα δάκρμά της.* ③ παθ. στεγνώνω το σώμα μου ή μέρος του σώ-

ματός μου: *Με τι να σκουπιστώ βγαίνοντας από το μπάνιο; σκούπισμα* το.

σκουπίδι το: ① κάτι που είναι άχρηστο ή βρόμικο: *Όχι σκουπίδια και πλαστικά στις παραλίες!* ② (μτφ.) για πρόσωπο ή πράγμα που είναι χαμηλής ποιότητας: *Πολλά τηλεοπτικά κανάλια προβάλλουν σκουπίδια. Μου συμπεριφέρθηκε σαν να ήμουνα ~.* **κάνω κπ ~:** τον προσβάλλω, τον εξευτελίζω. **σκουπιδιάρης** ο: υπάλληλος που ασχολείται με την καθαριότητα και τη συλλογή των σκουπιδιών. **σκουπιδιάρικο** το: όχημα συλλογής σκουπιδιών = [επίσ.] απορριμματοφόρο.

σκούρος -α & -η -ο: αυτός που έχει σκοτεινό χρώμα: *Δε σου πηγαίνει το ~ χρώμα στο ντύσιμο.* **τα βρίσκω σκούρα:** συναντώ δυσκολίες: *Στο είπα ότι θα τα βρεις σκούρα με αυτόν τον αντίπαλο.* **σκουραίνω:** ① (μτβ.) κάνω κάτι πιο σκούρο στο χρώμα: *Για να σκουρύνεις το χρώμα της βάρκας χρησιμοποίησε πιο βαθύ μπλε!* ② (αμτβ.) γίνομαι πιο σκούρος: *Σκουρύναν τα μαλλιά σου!*

σκύβω: ① (αμτβ.) γέρνω το σώμα ή το κεφάλι μου προς τα εμπρός και κάτω: *Έσκυψα να μαζέψω το βιβλίο που είχε πέσει στο πάτωμα.* ② (μτφ.) ασχολούμαι με ενδιαφέρον με κπ ή κτ: *Καλούμε την υπουργό Παιδείας να σκύψει πάνω στα προβλήματα των αναπληρωτών εκπαιδευτικών.* ~ **το κεφάλι:** υποτάσσομαι: *Οι Σφακιανοί δεν έσκυψαν το κεφάλι σε κανέναν κατακτητή.* **σκύψιμο** το: το να σκύβει κπ. **σκυφτός -ή -ό:** αυτός που έχει κλίση προς τα εμπρός και κάτω = σκυμμένος: *Άκουγε με ~ κεφάλι όσα τον συμβούλευαν οι γονείς του.* **σκυφτά** (επίρρ.).

Από το μsn. *σκύπτω*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *κύπτω*.

σκυλί το: ① κατοικίδιο σαρκοφάγο ζώο, που συγγενεύει με τον λύκο = σκύλος: *Το ~ αυτό είναι πολύ καλό για το κινήγι του λαγού.* **πήγε/πέθανε σαν το ~:** χωρίς να τον φροντίσει κανένας. **ρξζίλι των σκυλιών:** μεγάλος εξευτελισμός. ② (μτφ.) άνθρωπος ακούραστος με μεγάλη αντοχή: *Είναι ~ στη δουλειά του - δεν κουράζεται, ούτε τα παρατάει.* **σκύλος** ο, -α η. **σκυλιάζω:** [προφ.] (αμτβ.) εξοργίζομαι, θυμώνω πολύ: *Σκυλίασε από το κακό του, μόλις έμαθε ότι πάει καλά το μαγαζί μας.* **σκυλίσιος -α -ο:** αυτός που έχει σχέση με τον σκύλο: ~ τροφή. ~ **ζωή:** ζωή γεμάτη ταλαιπωρίες: *Πέρασε ~ στα εργοστάσια της Γερμανίας.*

σκότωμα → σκοτώνω
σκοτωμός → σκοτώνω
σκοτώνω
σκουπίδια → σκοπύπα
σκουπίδι
σκουπιδιάρης → σκουπίδι
σκουπίζω → σκούπα
σκουπίσιμα → σκούπα
σκουραίνω → σκούρος
σκούρος
σκύβω
σκύλα → σκυλί
σκυλί
σκυλιάζω → σκυλί
σκυλιόσια → σκυλί
σκυλίσιος → σκυλί
σκύλος → σκυλί
σκυφτά → σκύβω
σκυφτός → σκύβω
σκύψιμο → σκύβω

σμίχρυνση
σμιχρύνω → σμίχρυνση
σοβαρά → σοβαρός
σοβαρεύω → σοβαρός
σοβαρός
σοβαρότητα → σοβαρός
σοβαροφάνεια →
σοβαροφανής
σοβαροφανής
σοβινιστής → σοβινισμός
σοβινιστικός → σοβινισμός
σοβινίστρια → σοβινισμός
σοί
σορός
σοσιαλισμός
σοσιαλιστής → σοσιαλισμός
σοσιαλιστικός → σοσιαλι-
σμός
σοσιαλιστρια → σοσιαλι-
σμός
σου → εσύ
σύρσιμο → σέρνω
σοφά → σοφός
σοφία → σοφός
σοφίζομαι → σόφισμα
σόφισμα
σοφιστής → σόφισμα
σοφός
σπάζω → σπάω
σπάθη → σπαθί
σπαθί
σπαθιά → σπαθί

σουλίσια (επίρρ.): στη σημ. 2: *Δουλεύει ~, για να θρέψει επτά στόματα.*

σμίχρυνση η: αναπαραγωγή (με φωτοτυπία, φωτογραφία κτλ.) κπ πράγματος σε μικρότερες διαστάσεις ≠ μεγέθυνση. **σμιχρύνω -ομαι** (μτβ.) ≠ μεγεθύνω.

σοβαρός -ή -ό: ❶ αυτός που δε μιλάει πολύ, που είναι αυστηρός και σπάνια αστειεύεται: *Στην επίσκεψη που θα κάνουμε να είσαι ~!* ❷ αυτός που είναι υπεύθυνος, αξιόπιστος: *Μιλάμε για έναν ~ νέο πολιτικό, που σέβεται τον λαό.* ❸ αυτός που είναι πολύ σημαντικός: *Η ανεργία είναι το πιο ~ πρόβλημα της νεολαίας σήμερα.* **σοβαρά** (επίρρ.): *Δε μιλάει ποτέ ~, πάντα αστειεύεται.* **σοβαρότητα** η: η ιδιότητα του σοβαρού: *Να μην ακούσω χάχανα! Απαιτώ ~!* *Με όσα είπε στη Βουλή έχασε κάθε ίχνος σοβαρότητας.* = αξιοπιστία. *Η ~ της ασθένειας απαιτεί μεγάλη προσοχή από ασθενή και γιατρούς.* = κρισιμότητα. **σοβαρεύω -ομαι:** (αμτβ.) ❶ παθ. συμπεριφέρομαι με σοβαρότητα: *Έγινες τριάντα χρονών και ακόμα να σοβαρευτείς;* ❷ ενεργ. γίνομαι σοβαρός: *Μόλις είδε τα αποτελέσματα, σοβαρέψε απότομα.*

Από το ΑΕ *σοβαρός* «πομπώδης, επηρμένος», και αυτό από το *σοβῶ* «βαδίζω με πομπώδη τρόπο».

σοβαροφανής -ής -ές: αυτός που παριστάνει τον σπουδαίο και τον σοβαρό, ενώ δεν είναι. σχ. **αγενής**. **σοβαροφάνεια** η: πλαστή, ψευτική σοβαρότητα: *Με το χιούμορ του αποφεύγει την ακαδημαϊκή ~.*

Από τα *σοβαρός* + *-φανής* < *εφάνην*, αόρ. β΄ του *φαίνομαι*.

σοβινισμός ο: [κακόσ.] υπερβολικός εθνικισμός. **σοβινιστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που χαρακτηρίζεται από σοβινισμό. **σοβινιστικός -ή -ό.**

σοί το: ❶ το σύνολο των συγγενών: *Στις γιορτές μαζεύεται όλο το ~ στο σπίτι μας.* ❷ το γένος από το οποίο κατάγεται κάποιος = οικογένεια: *Κατάγεται από το ~ των Μαυρομυχαλαίων στη Μάνη.* ❸ χρησιμοποιείται για να ακυρώσει το νόημα της λέξης που προσδιορίζει: *Τι ~ φίλος είναι, που δε βοηθάει στη δύσκολη στιγμή;* (δεν είναι φίλος).

Από την τουρκ. λέξη *soy*.

σορός η: [επίσ.] σόμα νεκρού: *Η ~ του νεκρού ηγέτη θα εκτεθεί σε λαϊκό προσκύνημα.*

Προσοχή στη διαφ. γραφή και σημ. των *σορός* και *σωρός*!

σοσιαλισμός ο: πολιτική, οικονομική θεωρία και κοινωνικό σύστημα, στο οποίο τα μέσα παραγωγής ελέγχονται από το κράτος και όχι από ιδιώτες. **σοσιαλιστής** ο, **-ίστρια** η: οπαδός του σοσιαλισμού ή μέλος σοσιαλιστικού κόμματος. **σοσιαλιστικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον σοσιαλισμό: *Συμμετέχει στη σύνοδο των ~ κομμάτων.*

σόφισμα το: σκόπιμα λανθασμένος συλλογισμός που μοιάζει αληθινός και είναι ικανός να οδηγήσει σε παραπλανητικά συμπεράσματα = σοφιστεία. **σοφίζομαι:** (μτβ.) επινοώ κτ έξυπνο ή πονηρό = μηχανεύομαι, σκαρφίζομαι: *Τι σοφίστηκες πάλι, για να δικαιολογήσεις την καθυστέρησή σου;* **σοφιστής** ο: δάσκαλος ή φιλόσοφος στην αρχαία Ελλάδα που δίδασκε, με αμοιβή, φιλοσοφία, ρητορική και άλλες επιστήμες: *Ο Πρωταγόρας ήταν ένας από τους σημαντικότερους ~.*

Από το ΑΕ ρ. *σοφίζομαι* < *σοφός*.

σοφός -ή -ό: ❶ (για πρόσ.) αυτός που συνδυάζει ευρύτητα γνώσεων, ορθή κρίση και μεγάλη εμπειρία: *Θα μου το εξηγήσει ο πατέρας μου, που είναι ~ άνθρωπος!* *Οι παροιμίες είναι το απόσταγμα της σκέψης του ~ λαού.* ❷ (για πράξη, απόφαση, ιδέα κτλ.) αυτός που προκύπτει από γνώση, εξυπνάδα και συνειδητή κρίση: *Ήταν ~ απόφαση να αγοράσουμε πριν από είκοσι χρόνια αυτά τα οικόπεδα που σήμερα έχουν μεγάλη αξία.* **σοφά** (επίρρ.): συννετά, πολύ λογικά: *~ έπραξες και δεν έπαιξες στο χρηματιστήριο τα χρήματά σου.* **σοφός** ο: *Ο Σόλων ήταν ένας από τους επτά ~ της αρχαιότητας.* **σοφία** η: ❶ βαθιά γνώση συνδυασμένη με σωστή κρίση που μπορεί να αξιοποιηθεί με ωφέλιμο τρόπο: *λαϊκή ~.* ❷ [ειρων.] λόγος που προβάλλεται ως σημαντικός ή πρωτότυπος, ενώ είναι ανούσιος και ασήμαντος: *Να δούμε τι ~ θα μας πει πάλι!*

σπαθί το: ❶ όπλο με μακριά, κοφτερή λεπίδα: *Τράβηξε το ~ του και όρμησε πάνω στον εχθρό.* **με το ~ μου:** μόνο με την προσωπική μου αξία, χωρίς τη στήριξη άλλων: *Πήρα τη θέση ~.* ❷ χαρτί της τράπουλας με σύμβολο

το μαύρο τριφύλλι: *Εσύ έπαιξες το δέκα ~;*
σπαθιά η: το χτύπημα με σπαθί. **σπάθη** η: σπαθί. **δαμόκλειος** ~: κίνδυνος που κρέμεται διαρκώς πάνω από το κεφάλι μας: *Η ανθρωπότητα ζει καθημερινά κάτω από τη ~ της πυρηνικής καταστροφής.*

Από το όνομα του αρχαίου αυλοκόλακα Δαμοκλή. Όταν ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος του παραχώρησε για μια μέρα τον θρόνο του, ο Δαμοκλής έντρομος αντιλήφθηκε ότι πάνω από το κεφάλι του κρεμόταν ένα σπαθί, σύμβολο των κινδύνων που συνοδεύουν την εξουσία ενός άρχοντα.

σπάνιος -α -ο: ❶ αυτός που υπάρχει σε μικρό αριθμό ή ποσότητα, που δεν τον συναντάμε συχνά: *~ είδη ζώων. Θα έχουμε τη ~ ευκαιρία να δούμε αυτό το κορυφαίο ροκ συγκρότημα στην Ελλάδα.* ❷ αυτός που ξεχωρίζει = εξαιρετικός: *Πρόκειται για ~ ταλέντο στον χώρο της κολύμβησης και δεν πρέπει να χαθεί. σπάνια & σπανίως* (επίρρ.) ελάχιστες φορές ≠ συχνά: *~ μιλάει σε δημόσιες συγκεντρώσεις. σπανίζω:* (αμτβ.) είμαι σπάνιος, εμφανίζομαι σε περιορισμένο αριθμό ≠ αφθονώ: *Επιστήμονες με ανάλογο επίπεδο και ήθος ~ στην κοινωνία μας.*

σπασμωδικός -ή -ό: ❶ αυτός που γίνεται με γρήγορες, νευρικές κινήσεις: *Μην κάνεις ~ κινήσεις, γιατί θα μας πάρουν είδηση οι φύλακες.* ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται βιαστικά, πρόχειρα και χωρίς μεθοδικότητα: *Με ~ αστυνομικά μέτρα δεν αντιμετωπίζεται η τρομοκρατία. σπασμωδικά* (επίρρ.).

σπάω & σπάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) ρίχνω, μου πέφτει ή χτυπώ με δύναμη κτ και το κάνω κομμάτια: *Τους ξέφυγε η μπάλα και έσπασε το τζάμι ενός αυτοκινήτου. Έσπασα κατά λάθος ένα ποτήρι. σπάω κτ στο ξύλο:* τον χτυπάω πολύ. ❷ (αμτβ.) διαλύομαι σε κομμάτια: *Μου έπεσε η λάμπα από τα χέρια κι έσπασε.* ❸ (μτφ., μτβ.) διακόπτω, σταματώ κτ: *Ο πατέρας πρώτος ~ τη σιωπή.* ❹ (μτφ., μτβ.) καταργώ, διακόπτω κτ: *Ο Έλληνας παίκτης έσπασε το συμβόλαιο με την αγγλική ομάδα. κτ μου σπάει τα νεύρα/μον τη σπάει:* με εκνευρίζει πολύ. *~ τα μούτρα μου:* αποτυγχάνω εντελώς. *~ το κεφάλι μου:* προσπαθώ να καταλάβω ή να θυμηθώ κτ. *~ πλάκα:* διασκεδάζω. **σπάσιμο** το: ❶ το να σπάει κανείς κτ ή το να σπάει κτ: *Δε φταίω εγώ για το ~ της πιατέλας.* ❷ κάταγμα: *Δεν είναι διάστρεμμα, δυστυχώς είναι*

~ του χειριού. ❸ [προφ.] μεγάλος εκνευρισμός: *Είναι ~ να σε στήνει τόση ώρα στα ραντεβού. σπέρνω -ομαι* • αόρ. *έσπειρα*, παθ. αόρ. *σπάρθηκα*, μπλ. *σπαρμένος:* (μτβ.) ❶ ρίχνω στην οργωμένη γη σπόρους για να φυτρώσουν φυτά: *Φέτος θα σπείρουμε καλαμπόκι.* ❷ (μτφ.) μεταδίδω κτ, συνήθως ανησυχητικό: *Η φήμη για πιθανό σεισμό έσπειρε τον πανικό στους κατοίκους. σπορά* η: γεωργική εργασία κατά την οποία οι σπόροι ρίχνονται με χέρι ή μηχανήμα σε οργωμένο έδαφος, για να φυτρώσουν νέα φυτά: *Ο Οκτώβρης είναι ο μήνας της ~. σπαρτά* τα: χωράφια με δημητριακά και (συνεκδ.) τα ίδια τα δημητριακά. **σπόρος** ο: ❶ ο πυρήνας του καρπού που χρησιμοποιείται στη σπορά νέων φυτών: *Έφεραν ~ πατάτας από την Αμερική.* ❷ (μτφ.) η αφετηρία ενός γεγονότος, μιας εξέλιξης: *Ο ~ της διχόνοιας δεν άργησε να φυτρώσει. σπόρι* το: *συνήθ. πληθ. ❶ σπόρος: Πρόσεξε μη φας και τα σπόρια μαζί με το καρπούζι! ❷ ψημένοι και αλατισμένοι σπόροι από κολοκύθι ή ηλιόσπορο: Τρώγαμε ~ βλέποντας την ταινία.*

Από το μον. *σπέρνω*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *σπείρω*.

σπίτι το: ❶ κτίσμα στο οποίο κατοικούν άνθρωποι: *Μένουμε σε νοικιασμένο ~. Πότε θα βάλουμε το ~;* ❷ οι δουλειές του σπιτιού: *Θα έρθω πιο αργά, γιατί έχω να κάνω το ~.* ❸ τα πρόσωπα που κατοικούν στο ίδιο σπίτι και συνήθως συνδέονται με συγγενική σχέση: *Πρέπει να ενημερώσω το ~ μου ότι θα αργήσω απόψε. σπιτικός -ή & [προφ.] -ιά -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται στο σπίτι: *Από τότε που παντρεύτηκε του αρέσει η ~ ζωή.* ❷ αυτό που παρασκευάζεται στο σπίτι ή με ανάλογο τρόπο: *Σερβίρουμε και ~ πίτες που φτιάχνει η μάνα μου. σπιτικό* το: το σπίτι ως χώρος κατοικίας ή ως οικογένεια: *Σύντομα παντρεύονται και θα ανοίξουν το δικό τους ~.*

σπόνδυλος ο: καθένα από τα μικρά οστά της σπονδυλικής στήλης. **σπονδυλικός -ή -ό:** αυτός που αποτελείται από σπονδύλους ή σχετίζεται με αυτούς: *~ στήλη:* το κεντρικό τμήμα του σκελετού του ανθρώπου και ορισμένων ζώων, το οποίο στηρίζει το σώμα τους. **σπονδυλωτός -ή -ό:** ❶ αυτός που αποτελείται από σπονδύλους. ❷ (μτφ.) αυτός που αποτελείται από μέρη τα οποία ενώνονται μεταξύ τους: *Πρόκειται για ένα ~ θεατρικό έργο, βασισμένο σε διηγήματα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. σπον-*

σπάνια → σπάνιος
σπανίζω → σπάνιος
σπάνιος
σπανίως → σπάνιος
σπαρτά → σπέρνω
σπάσιμος → σπάω
σπασμωδικά → σπασμωδικός
σπασμωδικός
σπάω
σπέρνω
σπίτι
σπιτικό → σπίτι
σπιτικός → σπίτι
σπονδυλικός → σπόνδυλος
σπόνδυλος
σπονδυλωτός → σπόνδυλος
σπονδυλωτός → σπόνδυλος

σπορά → σπέρνω
 σποραδικά → σποραδικός
 σποραδικός
 σποράκι → σπέρνω
 σπόρος → σπέρνω
 σπουδάσω
 σπουδαία → σπουδαίος
 σπουδαίος
 σπουδαιότητα → σπουδαίος
 σπουδαστήριο → σπουδάω
 σπουδαστής → σπουδάω
 σπουδάστρια → σπουδάω
 σπουδή → σπουδάω
 σπρωξιά → σπρώχνω
 σπρωξίδι → σπρώχνω
 σπρωξίμο → σπρώχνω
 σπρωχώνω
 σπυράκι → σπυρί
 σπυρί
 σπυριάω → σπυρί
 σπυριάρης → σπυρί
 σπυρωτός → σπυρί
 σταγόνα
 σταγονίδιο → σταγόνα
 σταδιακά → στάδιο
 σταδιακός → στάδιο
 στάδιο
 σταθερά → σταθερός
 σταθεροποιώ → -ποιώ
 σταθερός
 σταθερότητα → σταθερός
 στάθμευση → σταθμός
 σταθμεύω → σταθμός

δωλωτό το: ζώο με βασικό χαρακτηριστικό του την ύπαρξη σπονδυλικής στήλης.

σποραδικός -ή -ό: αυτός που συμβαίνει σε αραιά και όχι καθορισμένα χρονικά διαστήματα: ~ βροχές. **σποραδικά** (επίρρ.): κάπου-κάπου: *Επισκεπτόταν ~ τα μέρη των παιδικών του χρόνων.*

Από το ΑΕ *σποράς -άδος* (για αρσ. και θηλ.) «αυτός που περιφέρεται χωρίς μόνιμη εγκατάσταση» και αυτό με τη σειρά του από το ρ. *σπειρώ*.

σπουδάω ❶ (μτβ.) μελετώ μια επιστήμη, φοιτώνας σε ανώτερες και ανώτατες σχολές: ~ *Ιστορία στην Κέρκυρα*. ❷ (αμτβ.) είμαι σπουδαστής ή φοιτητής. ❸ (μτβ.) προσφέρω σε κπ τα οικονομικά, κυρίως, μέσα για τη μόρφωσή του: *Με έναν μισθό μπορεί να σπουδάσει κανείς δύο παιδιά*; **σπουδή** η: ❶ συστηματική και σε βάθος μελέτη ενός θέματος: *Ασχολείται με την ~ της προέλευσης και εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας*. ❷ πληθ. η συστηματική μελέτη μιας επιστήμης, κυρίως σε ανώτερες ή ανώτατες σχολές: *Κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Οξφόρδη*. **σπουδαστής ο, -άστρια** η: αυτός που φοιτά σε ανώτερη σχολή. **σπουδαστήριο** το: κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος για μελέτη.

Από το *σπουδή*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *σπεύδω*.

σπουδαίος -α -ο: αυτός που είναι σημαντικός, αξιόλογος σ' έναν τομέα: *Είναι ~ καλλιτέχνης, αναγνωρισμένος στο εξωτερικό*. **σπουδαία** (επίρρ.): πολύ καλά, τέλεια. **σπουδαιότητα** η: μεγάλη σημασία = βαρύτητα: *Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα ζήτημα μεγάλης ~ για την Τουρκία*.

Από το ΑΕ *σπουδαίος* < *σπουδή*.

σπρώχνω -ομαι: (μτβ.) ❶ ωθώ, πιέζω κπ ή κτ με τα χέρια ή το σώμα: *Γιατί με ~; Σπρώξε λίγο την πόρτα για να κλείσει!* ❷ (μτφ.) παραινώνω κπ προς κπ ή να κάνει κτ: *Ο πατέρας του τον έσπρωξε να σχοληθεί με τη μουσική*. *Η ανεργία ~ πολλούς στις κλοπές*. **σπρωξιά** η: το να σπρώχνει κανείς κπ ή κτ με μεγάλη δύναμη: *Με μια ~ παραμέρισε τον φύλακα και μπήκε στο γραφείο του διοικητή*. **σπρωξίδι** το: συνεχείς σπρωξιάς: *Έφαγα μεγάλο ~, για να βγάλω εισιτήρια για τη συναυλία*. **σπρωξίμο** το.

Από το μον. *σπρώχνω*, και αυτό από το ΑΕ ρ. *προωθώ*.

σπυρί το: ❶ μικρό εξάνθημα στο δέρμα, που συνήθως είναι ερεθισμένο και μερικές φορές βγάζει πύον: *Το πρόσωπό του ήταν γεμάτο ~*. **βγάσω σπυριά**: (μτφ.) εκνευρίζομαι ή ενοχλούμαι ιδιαίτερα από κτ. ❷ ο σπόρος των φυτών και κυρίως των δημητριακών: *Μαζεύω το σιτάρι ~ ~*. **σπυράκι** το: *Το πρόσωπό της γέμισε ~*. **σπυριάρης -α -ικο**: αυτός που είναι γεμάτος σπυριά, κυρίως στο πρόσωπο. **σπυριάρω** (αμτβ.): βγάσω σπυριά. **σπυρωτός -ή -ό**: αυτός του οποίου οι κόκκοι διακρίνονται καθαρά ο ένας από τον άλλο: ~ *ρύζι*. **σταγόνα** η: ❶ η πιο μικρή ποσότητα υγρού σε σχήμα σφαίρας, που κυλάει ή βρίσκεται σε μια επιφάνεια = στάλα: ~ *νερού/βροχής/ιδρώτα*. (**μοιάζουν**) *σαν δυο ~ νερό*: για ανθρώπους ή πράγματα που μοιάζουν πάρα πολύ. ~ **στον ωκεανό**: για κτ ασήμαντο σε σχέση με κτ άλλο πολύ σημαντικό. ❷ ελάχιστη ποσότητα: *Θα πιω όλο το μπουκάλι, δε θα αφήσω ~*. **σταγονίδιο** το: μικρή σταγόνα.

Από το ΑΕ *σταγών* < *στάζω*.

στάδιο το: ❶ ειδικά διαμορφωμένος χώρος για αθλητικές συναντήσεις και άλλες εκδηλώσεις: *Ο αγώνας θα διεξαχθεί στο Ολυμπιακό ~ της Αθήνας*. ❷ χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια της εξέλιξης ενός φαινομένου ή γεγονότος, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το διακρίνουν από τα προηγούμενα και τα επόμενα χρονικά διαστήματα = φάση: *Το έργο της κατασκευής νέου γηπέδου βρίσκεται στο τελευταίο ~*. **σταδιακός -ή -ό**: αυτός που γίνεται βαθμιαία και όχι απότομα: *Η ~ βελτίωση του καιρού θα αρχίσει από αύριο το μεσημέρι*. **σταδιακά** (επίρρ.).

σταθερός -ή -ό: ❶ αυτός που δε μετακινείται ή δε μεταβάλλεται, που παραμένει στην ίδια θέση ή κατάσταση: *Η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος θα μείνει ~ για έναν χρόνο*. *Το σπίτι χτίστηκε σε ~ έδαφος*. ❷ αυτός που δεν αλλάζει εύκολα και παραμένει συνεπής στις θέσεις του ≠ άστατος: ~ *φιλία*. ❸ αυτός που δείχνει αποφασιστικότητα: *Μίλησε με αργή και ~ φωνή*. **σταθερά** (επίρρ.): *Βαδίζεις αργά, αλλά ~ προς την πρώτη θέση!* **σταθερότητα** η: το να είναι κπ ή κτ σταθερό: *Τα νέα λάστιχα παρέχουν ασφάλεια και ~ στην οδήγηση*.

Από το ΑΕ επίθ. *σταθερός*, και αυτό από το θ. *σταθ-* (ἐστάθην, παθ. αόρ.) του ρ. *ἵστημι*.

στάθμη η: ❶ το ύψος της επιφάνειας ενός υγρού όταν αυτό βρῖσκεται σε κατάσταση ηρεμίας: *Λόγω των βροχών η ~ των νερών του ποταμού Έβρου ανέβηκε επικίνδυνα*. ❷ (μτφ.) το επίπεδο, ο βαθμός στον οποίο έχει αναπτυχθεί κτ: *εκπαίδευση υψηλής ~. σταθμίζω -ομαι*: (μτβ.) εξετάζω και μελετώ όλες τις παραμέτρους, πριν πάρω μια απόφαση = *ζυγίζω*: *Στάθμισα τα υπέρ και τα κατά*.

σταθμός ο: ❶ ειδικός χώρος στον οποίο σταθμεύουν διάφορα μέσα συγκοινωνίας (τρένα, λεωφορεία, μετρό κτλ.) με σκοπό την αποβίβαση ή επιβίβαση επιβατών και εμπορευμάτων: *Πηγαίνο στον ~ των υπεραστικών λεωφορείων*. ❷ ο χώρος και οι εγκαταστάσεις οργάνισμού, υπηρεσίας, εταιρείας κτλ.: ~ *Πρώτων Βοηθειών*. *Παρουσιάστηκε βλάβη στον υδροηλεκτρικό ~ της ΔΕΗ*. ❸ (μτφ.) πολύ σημαντικό γεγονός με τεράστια σημασία για την πορεία στη ζωή κτ ή σε έναν τομέα = ορόσημο: *Η διάσπαση του ατόμου αποτέλεσε ~ στην πορεία της σύγχρονης επιστήμης*. **σταθμεύω**: ❶ (μτβ.) αφήνω όχημα για λίγο σε συγκεκριμένο σημείο = *παρκάρω*: *Σας αφαίρεσαν τις πινακίδες, επειδή σταθμεύσατε το φορτηγό σε στάση λεωφορείου*. ❷ (αμτβ.) διακόπτω για συγκεκριμένο χρόνο την πορεία μου και παραμένω κάπου: *Η ομάδα των ορειβατών στάθμευσε σε ορεινό καταφύγιο*. **στάθμευση** η = *παρκάρισμα*: *Απαγορεύεται η ~ σε στροφή!*

σταματώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) διακόπτω, δε συνεχίζω κτ = *παύω*: *Γιατί σταμάτησες τα μαθήματα Αγγλικών*; ❷ (μτβ.) εμποδίζω κτ ή κτ να συνεχίσει: *Φέρε λίγο βαμβάκι, για να σταματήσουμε την αιμορραγία*. ❸ (αμτβ.) δε συνεχίζω: *Ο διάλογος κυβέρνησης και εργαζομένων σταμάτησε λίγο μετά την έναρξή του*. ❹ (αμτβ.) διακόπτω για λίγο: *Θα σταματήσουμε μετά τα διόδια για καφέ*. ❺ (αμτβ.) παύω να κινούμαι, να λειτουργώ: *Το αυτοκίνητο σταμάτησε ξαφνικά στη μέση του δρόμου*. **σταμάτημα** το. **στάση**¹ η: ❶ το να σταματήσει κτ ή κτ προσωρινά την πορεία του: *Δεν κάνουμε καμιά ~ στο επόμενο χωριό για φαγητό*; ❷ το μέρος όπου σταματά για λίγο ένα μέσο συγκοινωνίας, για να κατέβουν ή να ανέβουν επιβάτες: *Κατεβαίνει κανείς στην επόμενη ~*; ❸ προσωρινή διακοπή: *Οι καθηγητές αύριο έχουν κηρύξει τριώρη ~ εργα-*

σίας. ❹ ο τρόπος με τον οποίο στέκεται κτ, η θέση που παίρνει το σώμα του = *πόζα*: *Φωτογραφήθηκε σε διάφορες προκλητικές ~*. ❺ (μτφ.) ο τρόπος που αντιμετωπίζει κανείς κτ ή κτ: *Αν της ζητήσεις συγγνώμη, θα αλλάξει ~ απέναντί σου*. **στατικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί ακινησία ή είναι σε ακινησία: *Η κοινωνία δεν είναι ~, αντίθετα, καθημερινά αλλάζει*. **στατικά** (επίρρ.) **στάσιμος -η -ο**: ❶ αυτός που δεν αλλάζει, που δεν εξελίσσεται ≠ *αμετάβλητος*: *Ο γιατρός είπε πως η κατάσταση της υγείας του είναι ~*. ❷ αυτός που μένει ακίνητος: *Η άσχημη μυρωδιά προέρχεται από τα ~ νερά*. **στασιμότητα** η.

Από το μsn. *σταματώ*, αυτό από το *στάμα* -τος «κάθισμα» και αυτό με τη σειρά του από το θέμα -*στα* του ΑΕ ρ. *ἵσταμαι*.

στάση² η: εξέγερση ενάντια σε κτ εξουσία = *ανταρσία*: *Το πλήρωμα έκανε ~ κατά του καπετάνιου*. **στασιάζω**: (αμτβ.) συμμετέχω σε στάση, εξεγείρομαι κατά της εξουσίας: *Μικρή ομάδα στρατιωτικών στασίασε κατά της κυβέρνησης*. **στασιαστικός -ή -ό**.

στατιστική η: σύνολο αριθμητικών δεδομένων που συλλέγονται και αναλύονται με σκοπό την ερμηνεία κτ φαινομένου, καθώς και η επιστήμη που ασχολείται με την εργασία αυτή: *Οι επίσημες στατιστικές δείχνουν μείωση του ποσοστού ανεργίας*. *Έχει κάνει μαθήματα ~ στο πανεπιστήμιο*. **στατιστικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τη στατιστική: ~ *στοιχεία*. *Εθνική ~ Υπηρεσία*. **στατιστικά** (επίρρ.): σύμφωνα με τη στατιστική: ~ *ασήμαντο ποσοστό* (που δεν μπορεί να αναλυθεί, να ερμηνευτεί στατιστικά).

σταυρός ο: ❶ ξύλινη κατασκευή από δύο δοκάρια καρφωμένα κάθετα μεταξύ τους που χρησιμοποιήθηκε για θανατικές εκτελέσεις. ❷ ο Σταυρός ως σύμβολο του χριστιανισμού: *Σήμερα είναι η εορτή του Τιμίου Σταυρού*. **κάνω τον ~ μου**: σχηματίζω το σημείο του σταυρού ως ένδειξη πίστης και λατρείας. ❸ σύμβολο για ένδειξη συγκεκριμένης προτίμησης σε εκλογική διαδικασία: *Να βάλετε δίπλα στο όνομα του υποψήφιου που θα ψηφίσετε έναν ~!* ❹ κάθε αντικείμενο ή κατασκευάσμα που έχει το σχήμα σταυρού: *Μου έκανε δώρο έναν χρυσό ~*. **σταυρώνω -ομαι**: (μτβ.) ❶ θανατώνω κτ καρφώνοντάς τον σε σταυρό. ❷ κάνω το σημάδι του σταυρού πάνω σε κτ ή κτ:

στάθμη
σταθμίζω → στάθμη
σταθμός
σταμάτημα → σταματώ
σταματώ
στάση¹ → σταματώ
στάση²
στασιάζω → στάση²
στασιαστικός → στάση²
στάσιμος → σταματώ
στασιμότητα → σταματώ
στατικά → σταματώ
στατικός → σταματώ
στατιστικά → στατιστική
στατιστική
στατιστικός → στατιστική
σταυρός
σταυρώνω → σταυρός
σταύρωση → σταυρός
σταυρωτά → σταυρός
σταυρωτής → σταυρός
σταυρωτός → σταυρός

στεγάζω → στέγη
 στέγαση → στέγη
 στεγαστικός → στέγη
 στεγνά → στεγνός
 στεγνός
 στεγνότητα → στεγνός
 στέγνωμα → στεγνός
 στεγνώνω → στεγνός
 στεγνώτητο → στεγνός
 *στείβω → στύβω
 στείρος
 στειρότητα → στείρος
 στείρωνω → στείρος
 στείρωση → στείρος
 στέκομαι
 στέκω
 στέλεχος
 στελεχώνω → στέλεχος
 στελέχωση → στέλεχος
 στέλνω
 στέμμα → στέφανο
 στενά → στενός

Σταύρωσε τη βασιλόπιτα, πριν την κόψεις! ❸
 δηλώνω την εκλογική μου προτίμηση: Μπο-
 ρείτε να σταυρώσετε από ένα μέχρι πέντε
 ονόματα στο ψηφοδέλτιο. **κάθομαι με σταυ-**
ρωμένα χέρια: δεν κάνω απολύτως τίποτα,
 αδρανών. **σταύρωση η. σταυρωτής ο:** αυτός
 που σταυρώνει ή συμμετέχει σε σταύρωση: Ο
 Χριστός συγχώρεσε τους ~ του. **σταυρωτός**
-ή -ό: αυτός που σχηματίζει σταυρό: ~ τιρά-
 ντες. **σταυρωτά** (επίρρ.).

στέγη η: ❶ εξωτερική επιφάνεια που καλύπτει
 μια οικοδομή από πάνω = σκεπή: Οι δυνατοί
 άνεμοι ξήλωσαν τη ~ του κτιρίου. ❷ (συννεκδ.)
 κατοικία ή χώρος για διάφορες δραστηριο-
 τητες: Το ίδρυμα αυτό δίνει ~ σε εγκαταλε-
 λειμμένα παιδιά. **θεατρική/επαγγελματική ~.**
στεγάζω -ομαι: (μτβ.) ❶ παρέχω σε κτ στέγη
 είτε για διαμονή είτε για άσκηση επαγγελμα-
 τικών δραστηριοτήτων: Η νομαρχία στέγασε
 τους πρόσφυγες σε τροχόσπιτα. Η εταιρεία
 μας στεγάζεται στον πρώτο όροφο. ❷ μπλ.
 χώρος που καλύπτεται από στέγη: Η εκδή-
 λωση θα γίνει σε στεγασμένο χώρο. **στέγαση**
 η. **στεγαστικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με
 τη στέγαση: Το ~ πρόβλημα της περιοχής λύ-
 θηκε. ~ δάνειο.

στεγνός -ή -ό: ❶ αυτός που δεν είναι βρεγμένος
 ή δεν περιέχει κτ υγρό ≠ βρεγμένος, μουσκε-
 μένος, υγρός, νωπός: ~ ρούχο/μαλλιά/χώμα.
 ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από έλ-
 λειψη παραστατικότητας, συναισθημάτων,
 ζωντάνιας: ~ κείμενο/περιγραφή/ύφος. **στε-**
γνά (επίρρ.). **στεγνώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω
 κτ στεγνό ≠ μουσκεύω, υγραίνω: Στέγνωσε τα
 μαλλιά σου, πριν βγεις έξω. ❷ (αμτβ.) α. γί-
 νομαι στεγνός: Φέρε μου λίγο νερό, στέγνω-
 σε το στόμα μου! β. (μτφ.) μαραίνομαι σω-
 ματικά ή ψυχικά: Στέγνωσε η ψυχή της μετά
 τον χωρισμό. **στέγνωμα το. στεγνότητα η.**
στεγνώτητο το: ηλεκτρική συσκευή για στέ-
 γνωμα, κυρίως ρούχων.

στείρος -α -ο: ❶ αυτός που δεν μπορεί να ανα-
 παραχθεί, να τεκνοποιήσει = [λαϊκ.] στέρφος
 ≠ γόνιμος: ~ ζώο/γυναίκα. ❷ (για γη) που δεν
 αποφέρει καρπούς = άγονος. ❸ αυτός που δε
 χαρακτηρίζεται από δημιουργικότητα, φα-
 ντασία ή αποτελεσματικότητα: ~ αποστήθιση
 /διάλογος. **στειρώνω -ομαι:** (μτβ.) κάνω έμβιο
 οργανισμό στείρο: Στειρώσαμε τη σκύλα μας,
 για να μη μας κάνει κι άλλα κουταβάκια. **στεί-**
ρωση η: ΙΑΤΡ χειρουργική επέμβαση για να κα-
 ταστεί ένα έμβιο ον στείρο. **στειρότητα η.**

στέκομαι • αόρ. **στάθηκα:** ❶ (αμτβ.) είμαι όρ-
 θιος ≠ κάθομαι: Δεν κάνει έγκυος γυναίκα να
 στέκεσαι τόσες ώρες! ~ στα πόδια μου: (μτφ.)
 στηρίζομαι στις δικές μου δυνάμεις οικονο-
 μικά, ψυχολογικά κτλ. ~ (καλά): α. η υγεία
 μου είναι σε καλή κατάσταση. β. τα οικονο-
 μικά μου πάνε καλά. γ. έχω τα λογικά μου. δ.
 (συνήθως για ρούχο) εφαρμόζω καλά στο σώ-
 μα. ❷ (αμτβ.) σταματώ να κινούμαι και μένω
 σε ένα σημείο: Στάθηκα για λίγο να χαζέψω
 τη βιτρίνα. ❸ (μτβ.) συμπαραστέκομαι σε κπ:
 Είχα φίλους που μου στάθηκαν στη δύσκολη
 στιγμή. ❹ (μτφ., μτβ.) α. συμπεριφέρομαι ή
 λειτουργώ με συγκεκριμένο τρόπο: Στάθηκε
 πραγματική μάνα στα ορφανά ανίψια της.
 Στάθηκε αδύναμη να του πω την αλήθεια. β.
 αποδεικνύομαι επαρκής για κτ = ανταποκρί-
 νομαι: Αν και πολύ νέα, κατάφερε να σταθεί
 ως διευθύντρια.

στέκω: (αμτβ.) ❶ [λογοτ.] στέκομαι: ~ απολύ-
 τως ακίνητος. Στέκουν και περιμένουν πότε
 θα περάσει η βροχή. ❷ τριτοπρόσ. κτ ισχύει,
 είναι λογικό ή σωστό: Αυτά που γράφεις δε
 ~, γι' αυτό δε θα κάνω τον κόπο ούτε να τα
 διαβάσω. **δεν ~ καλά:** δεν έχει τα λογικά του.
 ❸ απρόσ. ταιριάζει ή είναι σωστό: Δε ~ ένας
 διευθυντής να φέρεται έτσι!

στέλεχος το: ❶ σημαντικό μέλος μιας επαγγελ-
 ματικής συνήθως ομάδας: ~ επιχείρησης/ενό-
 πλων δυνάμεων. διευθυντικό ~. ❷ βλαστός
 φυτού ή κορμός δέντρου. **στελεχώνω -ομαι:**
 (μτβ.) τοποθετώ νέα στελέχη (σημ. 1) σε εται-
 ρεία ή υπηρεσία, ή γίνομαι ο ίδιος στέλεχος:
 Πήρα δέκα άτομα για να στελεχώσω το νέο
 κατάστημα. **στελέχωση η.**

στέλνω -ομαι • αόρ. έστειλα, παθ. αόρ. στάλη-
 κα & [επίσ.] εστάλην, μπλ. σταλμένος: (μτβ.)
 ❶ κανονίζω να μεταφερθεί ή να παραδοθεί κτ
 σε κπ = [επίσ.] αποστέλλω ≠ παίρνω, λαμβά-
 νω: Έστειλαν βοήθεια στους σεισμόπλη-
 κτους. ~ μήνυμα/γράμμα. ❷ ενεργώ για να
 βρεθεί κπ σε ορισμένο χώρο ή κατάσταση:
 Στείλαμε το παιδί στην κατασκίνηση φέτος.
 ❸ φροντίζω κτ να φτάσει κάπου: ~ χαιρετί-
 σματα/ενχές σε κπ.

στενός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει περιορισμένη
 έκταση (τοπική ή χρονική) ή περιορισμένο
 πλάτος: ~ πέρασμα ≠ πλατύς, φαρδύς. ~ σα-
 κάκι/παπούτσι ≠ φαρδύς. ❷ (μτφ., συνήθ. για
 αφηρ. έννοια) αυτός που δε χαρακτηρίζεται
 από ελευθερία ή ευρύτητα ≠ πλατύς, ευρύς: ~
 σημασία/αντίληψη. ~ έννοια όρου. ❸ αυτός

που περιλαμβάνει περιορισμένο αριθμό προσώπων: *Ο γάμος θα τελεστεί σε ~ κύκλο.* ④ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ένταση, συστηματικότητα ή οικειότητα: ~ *συνεργασία /σχέση.* **στενά** (επίρρ.). **στενό** το: ① στενό δρομάκι: *Μετά τα φανάρια, στρίψε στο πρώτο ~ αριστερά!* ② *συνήθ. πληθ.* στενό φυσικό πέραςμα: *τα στενά του Βοσπόρου/του Γιβραλτάρ.* **στενότητα** η: η ιδιότητα του στενού: *Το προσπέραςμα απαγορευόταν λόγω της ~ του δρόμου.* **στενεύω -ομαι**: ① ≠ φαρδαίνω **α.** (μτβ.) *κάνω κτ στενό*: *Αδυνάτισε πολύ και πρέπει να της στενέψω το φόρεμα.* **β.** (αμτβ.) γίνομαι στενός: *Πρόσσεχε, γιατί εκεί ~ το ποτάμι και το νερό κυλά ορμητικά!* ② (μτφ., αμτβ.) ελαττώνομαι = περιορίζομαι: *Στένεψαν τα χρονικά περιθώρια για την εξεύρεση διπλωματικής λύσης.* **στενέμα** το: το να στενεύει κτ κτ. **στενώμα** το: ① εκεί όπου κτ στενεύει πολύ: ~ *λεωφόρου.* ② [λαϊκ.] το στενό. **στενώση** η: [επίσ.] μείωση του πλάτους κτ πράγματος και το σημείο όπου παρατηρείται. **στενόχωρος** & [λαϊκ.] **στενάχωρος -η -ο**: ① (για χώρο) αυτός που είναι περιορισμένων διαστάσεων και προκαλεί δυσφορία ≠ ευρύχωρος: ~ *διαμέρισμα.* ② αυτός που προκαλεί ή κυριεύεται από στενοχώρια ≠ ευχάριστος: *Δημιουργήθηκε μια ~ κατάσταση λόγω της απόλυσης του. Είναι ~ τύπος.* **στενόχωρα** & [λαϊκ.] **στενάχωρα** (επίρρ.). **στενοχωρώ** & [λαϊκ.] **στεναχωρώ -ιέμαι & -ούμαι** • αόρ. *στενοχώρησα -εσα & στεναχώρησα -εσα, παθ. αόρ. στενοχωρήθηκα & -έθηκα & στεναχωρήθηκα & -έθηκα, μπλ. στενοχωρημένος & -εμένος & στεναχωρημένος & -εμένος*: ① (μτβ.) προκαλώ σε κτ έντονη λύπη ή δυσφορία = *δυσσαρεστό, πικραίνω* ≠ *ευχαριστώ*: *Στενοχωρέθηκα πολύ, όταν κατάλαβα πως μου είχε πει ψέματα.* ② (μτφ., για ρούχο) προκαλώ σε κτ δυσφορία = *ενοχλώ*: *Με ~ πολύ η γραβάτα και θα τη βγάλω μετά την τελετή.* **στενοχώρια** & [λαϊκ.] **στεναχώρια** η: ① έντονη λύπη = *θλίψη*: *Έκλαιγε από τη ~ της που έχασε το σκυλάκι της.* ② *συνήθ. πληθ.* οτιδήποτε προκαλεί θλίψη, βάσανα ή σκοτούρες: *Η χρεοκοπία της επιχείρησής του δημιούργησε μεγάλες ~.* **στερεός -ή & [επίσ.] -ά -ό**: ① (για υλικά σώματα) αυτός που είναι συμπαγής, έχει σταθερή μορφή και δεν είναι ρευστός: ~ *τροφή.* ② φγς κάθε υλικό σώμα που δε βρίσκεται σε υγρή ή αέρια κατάσταση: ~ *σώματα.* **στερεά** (επίρρ.). **στερεό** το: ΓΕΩΜ τριδιάστατο σχήμα: *Η πυ-*

ραμίδα και ο κόνος είναι στερεά. **στερεώνω -ομαι**: (μτβ.) ① σταθεροποιώ: *Στερέωσε καλά την τέντα, μην την πάρει ο αέρας!* ② (μτφ.) δυναμώνω ή ενισχύω = *εδραιώνω, ισχυροποιώ* ≠ *κλονίζω*: *Η εκλογική αυτή νίκη στερέωσε την υπεροχή του στον πολιτικό κόσμο της χώρας.* **στερέωση η & στερέωμα¹** το: το να στερεώνει κτ κτ: η ~ *του ραφιού στον τοίχο με καρφιά.* **στεριώνω -ομαι**: (αμτβ.) ① [λαϊκ.] γίνομαι στερεός. ② μένω κάπου για μεγάλο χρονικό διάστημα ή και μόνιμα = *ριζώνω*: *Ήταν τόσο ανήσυχο άτομο, που ποτέ δεν κατάφερε να στεριώσει ούτε σε δουλειά ούτε σε σχέση.* **στερέος -η & [επίσ.] -α -ο**: ① αυτός που έχει σταθεροποιηθεί πλήρως ή δε μετακινείται καθόλου = *γερός*: *Το ανάχωμα στο ποτάμι δεν ήταν αρκετά ~ και υποχώρησε με τις πρώτες πλημμύρες.* ② (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα = *ακλόνητος, σταθερός*: ~ *σχέση/αποφάσεις.* **στερέα** (επίρρ.). **στερέωμα²** το: ① [λογот.] ο ουράνιος θόλος, συνήθως μαζί με τα αστέρια = *γαλαξίας.* ② (μτφ.) το σύνολο των πιο γνωστών ή σημαντικών εκπροσώπων ενός συγκεκριμένου χώρου: *Κατάφερε να διακριθεί στο καλλιτεχνικό ~.* **στερώ -ούμαι**: (μτβ.) ① δεν προσφέρω ή αφαιρώ από κτ κτ απαραίτητο: *Το διαζύγιο του στέρησε τη θαλπωρή της οικογένειας. Έκανα δύο δουλειές για να μη σας στερήσω τίποτα στη ζωή.* ② *παθ. δε* διαθέτω ή δεν απολαμβάνω: *Στην κατοχή στερούμασταν ακόμη και τα είδη πρώτης ανάγκης. Στερήθηκα για να σας σπουδάσω.* **στέρηση** η: ① το να στερεί κανείς κτ από κτ = *αφαίρεση, απώλεια*: ~ *δικαιώματος ψήφου/άδειας εξόδου από τη χώρα.* ② *συνήθ. πληθ.* έλλειψη βασικών αγαθών: *Υπέβαλαν τους αιχμαλώτους σε στερήσεις, προκειμένου να ομολογήσουν.* **στεφάνι** το: ① κυκλική κατασκευή από άνθη ή κλαδιά: ~ *ελιάς. πρωτομαγατίτικο ~.* ② μεγάλο στεφάνι (σημ. 1) από άνθη, που τοποθετείται σε τάφο προς τιμή νεκρού ή σε μνημείο ως ένδειξη σεβασμού: *Κατέθεσαν ~ στο μνημείο στην εθνική επέτειο.* ③ το καθένα από τα δύο στεφάνια του ζευγαριού κατά την τέλεση του θρησκευτικού γάμου. **βάζω ~**: παντρεύομαι. ④ (συνεκδ.) ο θρησκευτικός γάμος ή ο/η σύζυγος: *Τίμησα το ~ μου και δεν την απάτησα ποτέ.* **στεφανώνω -ομαι**: ① (μτβ.) τοποθετώ στεφάνι στο κεφάλι κάποιου = *στέφω*: *Ο γυμνασιάρχης στεφάνωσε τους νικητές με δάφνινα στεφάνια.* ② (σε θρησκευτικό γάμο)

στενάχωρα → στενόχωρος
στεναχώρια → στενόχωρος
στενάχωρος → στενόχωρος
στεναχωρώ → στενόχωρος
στενέμα → στενός
στενώμα → στενός
στενό → στενός
στενός
στενότητα → στενός
στενόχωρα → στενόχωρος
στενοχώρια → στενόχωρος
στενόχωρος
στενοχωρώ → στενόχωρος
στενώμα → στενός
στενώση → στενός
στερέα → στερεός
στέρεα → στέρεος
στερεό → στερεός
στερεός
στερεός
στερέωμα¹ → στερεός
στερέωμα²
στερεώνω → στερεός
στερέωση → στερεός
στέρηση → στερώ
στεριώνω → στερεός
στερώ
στεφάνια → στεφάνι
στεφάνη → στεφάνι
στεφάνι
στεφάνος → στεφάνι
στεφανώνω → στεφάνι
στέφω → στεφάνι
στέψη → στεφάνι

στήθος
στήλη
στήνω
στήριγμα → στηρίζω
στηρίζω
στηρικτικά → στηρίζω
στηρικτικός → στηρίζω
στήριξη → στηρίζω
στήσιμο → στήνω
στητός → στήνω
*στίβα → στίβια

α. (για κουμπάρο) αλλάζω τα στέφανα: *Σύμφωνα με το έθιμο, θα τους στεφανώσει ο νόνος του γαμπρού.* **β.** (για ιερέα) τελώ το μυστήριο του γάμου: *Τους στεφάνωσε ο μητροπολίτης.* ❸ παθ. παντρεύομαι με θρησκευτικό γάμο: *Περιμένει να στεφανωθεί πρώτα η αδερφή του και μετά να αρραβωνιαστεί κι ο ίδιος.* **στέφανα** τα: τα στέφανα που τοποθετεί ο κουμπάρος πάνω στα κεφάλια του γαμπρού και της νύφης κατά την τέλεση θρησκευτικού γάμου. **στέφανος** ο: [επίσ.] το στέφάνι: *Στις εθνικές εορτές γίνεται κατάθεση στεφάνου στα μνημεία πεσόντων υπέρ πατρίδος.* **στέφάνη** η: αντικείμενο ή περιβλήμα σε σχήμα στεφανιού: *Η μπάλα χτύπησε τη ~ και βγήκε έξω από το καλάθι.* **στέφω -ομαι:** (μτβ.) ❶ φορώ στέμμα ή στέφάνι στο κεφάλι κάποιου σε επίσημη τελετή: *Στην αρχαία Ελλάδα έστεφαν τους νικητές των αγώνων με στέφάνι ελιάς.* ❷ [επίσ.] στεφανώνω σε θρησκευτικό γάμο: *Στέφεται ο δούλος του Θεού Νικόλαος τη δούλη του Θεού Μαργαρίτα.* ❸ (μτφ., για ενέργεια) ολοκληρώνομαι με επιτυχία: *Η επιχείρηση διάσωσης στέφθηκε από πλήρη επιτυχία.* ❹ (μτφ.) ανακηρύσσω: *Η εθνική ποδοσφαιρική στέφθηκε Βασίλισσα της Ευρώπης.* **στέψη** η: ❶ το να στέφεται κπ, συνήθως στο πλαίσιο μιας επίσημης τελετής: *η ~ του νέου αυτοκράτορα / των ολυμπιονικών.* (κατ' επέκτ.) *η ~ της Μις Τουρισμός 2005.* ❷ η τελετή του μυστηρίου του γάμου: *Η ~ θα τελεστεί στην Αγ. Μαρίνα.* **στέμμα** το: ❶ κόσμημα του κεφαλιού για βασιλιάδες, σύμβολο εξουσίας. ❷ (συνεκδ.) η εξουσία και το αξίωμα των βασιλιάδων. ❸ ΑΣΤΡΟΝ δακτύλιος γύρω από τον ήλιο.

στήθος το • πληθ. *στήθη & [λαϊκ.] στήθα:* ❶ ΑΝΑΤ το μπροστινό τμήμα του θώρακα: *Έγινε πάνω στο ~ του πατέρα του και αποκοιμήθηκε.* **με διαφορά στήθους:** με ελάχιστη διαφορά: *Κέρδισε στα 100 μέτρα με διαφορά ~.* ❷ ο μαστός της γυναίκας: *Το μωρό θήλαζε από το ~ της μάνας του.* ❸ (μτφ.) ο ψυχικός κόσμος του ανθρώπου, με κέντρο την καρδιά: *Είχε έναν καημό στο ~, που την έτρωγε χρόνια.*

στήλη η: ❶ όρθια μεγάλη ορθογώνια (μαρμαρίνη ή πέτρινη συνήθως) πλάκα, με χαραγμένες επιγραφές: *επιτύμβια ~.* ❷ οτιδήποτε έχει τη μορφή στήλης: *ηλεκτρική ~ (μπαταρία).* **(μένω) ~ άλατος:** (μένω) άναυδος, συνήθως λόγω έκπληξης. ❸ **α.** το καθένα από τα κάθετα

μέρη στα οποία είναι οργανωμένη μια χειρόγραφο ή τυπωμένη σελίδα: *Στην πρώτη ~ είναι οι αγγλικές λέξεις και στη δεύτερη οι ελληνικές.* **β.** (συνεκδ.) τακτική στήλη με συγκεκριμένο θέμα σε εφημερίδα ή περιοδικό: *κοσμική/αθλητική ~.* ❹ σχ. **στήλος.**

στήνω -ομαι • αόρ. *έστησα*, παθ. αόρ. *στήθηκα*, μππ. *στημένος:* (μτβ.) ❶ *κάνω κπ ή κτ να σταθεί όρθιο(ς): Οι στρατιώτες έστησαν τα τσουβάλια δίπλα στο ποτάμι.* ❷ [οικ.] **α.** καθυστερώ να πάω κάπου, αναγκάζοντας κπ να περιμένει εκεί πολλή ώρα ή δεν πάω καθόλου: *Δε φτάνει που με έστησε στο ραντεβού μας, δε ζήτησε ούτε συγγνώμη!* **β.** παθ. παραμένω σε κπ σημείο για πολλή ώρα περιμένοντας κπ ή κτ: *Κάθε απόγευμα στήνεται έξω από το γραφείο της και την περιμένει να σχολάσει.* ❸ **α.** φτιάχνω ή οργανώνω κτ: *~ ενέδρα/επιχείρηση.* *Πώς θα στήσετε σπιτικό, άνεργοι και οι δύο;* **β.** αρχίζω: *Μετά το φαγητό, στήσαμε χορό.* ❹ μππ. (μτφ.) **α.** αυτός που δε χαρακτηρίζεται από αυθορμητισμό: *στημένη συμπεριφορά.* **β.** με αθέμιτο τρόπο συμφωνημένο εκ των προτέρων αποτέλεσμα αγώνα, μάχης κτλ. = σικέ: *Το παιχνίδι ήταν στημένο.* **στήσιμο** το: το να στήνει κανείς κπ ή κτ. **στητός -ή -ό:** αυτός που στέκεται ίσιος ή κινείται τεντωμένος: *Ο τσολιάς έστεκε ~.* = ευθυτενής. ~ *στήθος* = σφριγηλός.

Από τον αόρ. *έστησα* του ελνστ. ρ. *ίστάνω* (ΑΕ *ίστημι*).

στηρίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ συγκρατώ ή ακουμπώ κτ ή κπ, ώστε να μη μετακινείται καθόλου ή να είναι σε όρθια θέση: *Στήριξε καλά τη στέγη με δοκάρια, για να μην υπάρξει κίνδυνος να καταρρεύσει.* ❷ (μτφ.) βοηθώ = ενισχύω: *Με στήριξαν οικονομικά στα πρώτα μου βήματα.* ❸ χρησιμοποιώ κτ για να αποδείξω ή να δικαιολογήσω κτ = θεμελιώνω: *Ο κατηγορούμενος προσπάθησε να στηρίξει την απολογία του σε ανυπόστατους ισχυρισμούς.* ❹ παθ. βασίζομαι: *Παιδί μου, μόνο αν στηρίζεσαι στις δικές σου ικανότητες θα πας μπροστά στη ζωή.* **στήριγμα** το: ❶ καθετί που χρησιμεύει ως μέσο για να στηριχθεί κτ: *Βάλαμε ένα ~ δίπλα από τη δαμασκηλιά για να μην τη σπάσει ο αέρας.* ❷ (μτφ.) κπ ή κτ που προσφέρει σε κπ προστασία και βοήθεια (κυρίως ψυχολογική): *Μετά τον θάνατο των γονιών της, βρήκε ~ στην πίστη της στον Θεό.* **στήρι-**

ξη η: το να στηρίζει κανείς κπ ή κτ: *Η ~ του υπόστεγου έγινε με ξύλινες δοκούς.* (μτφ.) *ψυχολογική/υλική/ηθική ~* = βοήθεια, υποστήριξη. **στηρικτικός -ή -ό**: αυτός που χρησιμοποιείται για στήριξη ή αποτελεί στήριγμα: *~ μηχανισμός. στηρικτικά* (επίρρ.).

στιβάδα η: πυκνό στρώμα από ομοειδή στοιχεία: *~ χιονιού.*

Από το ΑΕ *στιβάς* «στρώμα». **Προσοχή** στην ορθογραφία: να μη συγχέεται με το *στοίβα*!

στίβος ο: ❶ το κεντρικό επίπεδο τμήμα σταδίου, όπου διεξάγονται κυρίως αγώνες κλασικού αθλητισμού. ❷ (συνεκδ.) το σύνολο των αθλημάτων του κλασικού αθλητισμού (δρόμοι, άλματα και ρίψεις). ❸ (μτφ.) χώρος ανθρώπινης δραστηριότητας που χαρακτηρίζεται από συναγωνισμό = [επίσ.] κονίστρα, παλαιότερα: *καλλιτεχνικός/πολιτικός/ακαδημαϊκός ~.*

στίγμα το: ❶ **α.** μικρό σημάδι = κονγκίδα, βούλα. **β.** (ειδικ.) μικρό σημάδι στην επιφάνεια σώματος, φυσικό ή από ασθένεια, έγκλημα κτλ.: *φύλλα με κίτρινα στίγματα.* ❷ το ακριβές σημείο πάνω σε χάρτη, συσκευή κτλ. που δείχνει τη θέση ενός οχήματος, αεροσκάφους, πλοίου κτλ. κάθε στιγμή της πορείας του: *Ξαφνικά το ~ του αεροσκάφους χάθηκε από το ραντάρ.* ❸ (μτφ.) αρνητική ιδιότητα ή χαρακτηρισμός που δεν είναι κοινωνικά αποδεκτός και από τον οποίο δύσκολα μπορεί κανείς να απαλλαγεί = [λαϊκ.] ρετινιά: *Ποτέ δε θα βγάλεις από πάνω σου το ~ του προδότη/του επίορκου!* ❹ ΙΑΤΡ στοιχείο που φανερώνει την ύπαρξη μιας ασθένειας, η οποία δεν εκδηλώνεται: *το ~ της μεσογειακής αναιμίας.*

στιγματίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ επικρίνω σφοδρά = κατηριάζω, στηλιτεύω ≠ επικροτώ, επιδοκιμάζω: *Η αισχροκέρδεια πρέπει να στιγματίζεται.* ❷ καταλογίζω σε κπ κτ ιδιαίτερα αρνητικό, το οποίο τον μειώνει ηθικά και κοινωνικά: *Όταν στιγματίστηκε ως τοξικομανής, όλοι οι φίλοι του τον εγκατέλειψαν.*

στιγμή η: ❶ **α.** μικρό χρονικό διάστημα: *Για μια ~ σάπασε, αλλά μετά ξαναπήρε τον λόγο.* **β.** (μτφ.) περίσταση ή κατάσταση: *Στην κατοχή ο κόσμος έζησε δύσκολες ~.* ❷ **α.** ορισμένο χρονικό σημείο: *Τη ~ που έβγαينا από το σπίτι, χτύπησε το τηλέφωνο.* **β.** κατάλληλο χρονικό σημείο: *Ήρθε η ~ να σου τα πω όλα.* ❸ ΓΛΩΣΣ η τελεία. **στιγμαίσιος -α -ο**: αυτός που διαρκεί ή απαιτεί μόνο μια στιγμή: *Ένωσε*

έναν ~ φόβο, αλλά αμέσως βρήκε πάλι το κουράγιο του. ≠ διαρκής, συνεχής. ~ ρόφημα. ~ μέλλοντας: ΓΛΩΣΣ χρόνος που δηλώνει πράξη που θα γίνει στο μέλλον και δε χαρακτηρίζεται από επανάληψη ή διάρκεια. **στιγμαία** (επίρρ.)

στιχομυθία η: ❶ έντονος διάλογος μεταξύ προσώπων αρχαίου δράματος, με εναλλαγή ομιλητή ανά έναν ή δύο στίχους: *Η πρώτη σκηνή του επεισοδίου περιλαμβάνει τη ~ μεταξύ Ορέστη και Ηλέκτρας.* ❷ ζωηρός διάλογος προσώπων με σύντομες φράσεις: *Παρακολούθησα μια εύθυμη ~ μεταξύ νεαρών που σχολίαζαν τους καθηγητές τους.*

στοά η: ❶ πέρασμα, συνήθως στεγασμένο, σε κτιριακό συγκρότημα: *εμπορική ~, με μικρά καταστήματα και εργαστήρια.* ❷ (στην αρχαία Ελλάδα) κτίριο με ανοιχτή τουλάχιστον τη μία πλευρά του, η οποία στηριζόταν σε κίονες: *~ του Αιτάλου.* ❸ **Στοά** η: η φιλοσοφική σχολή των στωικών, από το όνομα του τόπου όπου γίνονταν οι διδασκαλίες (Ποικίλη Στοά). ❹ σήραγγα ή τούνελ: *μεταλλευτικές ~.*

στοίβα η: πλήθος αντικειμένων, τοποθετημένων συνήθως το ένα πάνω στο άλλο: *Τα βιβλία ήταν ~ στο πάτωμα!* **στοιβάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ βάζω πράγματα σε στοίβα: *Οι υπάλληλοι στοιβάζαν τους φακέλους.* ❷ **α.** στριμώνχω πολλά πρόσωπα ή συμπιέζω πράγματα σε χώρο μικρών διαστάσεων: *Ο δουλέμπορος στοιβάξε τους λαθρομετανάστες στα αμπάρια του πλοίου.* **β. παθ.:** *Στοιβάχτηκαν κατά ομάδες σε συνοικίες-γκέτο των μεγαλουπόλεων* = συνωστίζομαι.

Από το ελνστ. *στοιβάζω*. **Προσοχή** στην ορθογραφία: να μη συγχέεται με το *στιβάδα*!

στοιχείο το: ❶ [λαϊκ.] η ψυχή σκοτωμένου ανθρώπου ή ζώου που παραμένει στον τόπο όπου σκοτώθηκε. ❷ [γενικ.] κάθε υπερφυσικό ον. **στοιχειώνω** • μππ. **στοιχειωμένος**: ❶ (αμτβ.) **α.** γίνομαι στοιχείο: *Στοιχειώσε η ψυχή της και περιφέρεται στο μέρος που κρεμάστηκε.* **β.** για μέρος που κατοικείται από στοιχείο: *Το σπίτι στοιχειώσε και ρήμαξε.* ❷ **α.** (μτβ.) ως στοιχείο κατοικώ κάπου: *Οι ψυχές των αδικοσκοτωμένων στοίχειωσαν τον τόπο.* **β.** (μτφ., για κτ δυσάρεστο) παραμένω έντονα στη μνήμη, στη συνείδηση ή στη σκέψη κπ: *Μια ανέντιμη πράξη στοιχειώσε τη συνείδησή μου.*

στοιχείο το: ❶ καθετί από το οποίο αποτελείται

στιβάδα
στίβος
στίγμα
στιγματίζω → στίγμα
στιγμιά
στιγμαία → στιγμή
στιγμαίσιος → στιγμή
στιχομυθία
στοά
στοίβα
στοιβάζω → στοίβα
στοιχείο
στοιχείο
στοιχειώδη → στοιχείο
στοιχειώδης → στοιχείο
στοιχειωδώς → στοιχείο
στοιχειώνω → στοιχείο

στοίχημα
στοιχηματίζω → στοιχήμα
στοιχίζω¹
στοιχίζω²
στοίχιση → στοιχίζω²
στολή
στολίδι
στολίζω → στολίδι
στόλισμα → στολίδι
στολισμός → στολίδι
στόλος

κτ (μια κατασκευή, ένα δημιουργημα κτλ.):
Στα θεατρικά έργα του κυριαρχεί το ~ της σάτιρας. περιουσιακά ~. Ο χαρακτήρας του έχει πολλά θετικά ~. ❷ συνήθ. πληθ. πληροφορία που συνήθως βοηθά σε κπ συμπέρασμα, σε μια περιγραφή, στην αναγνώριση κπ κτλ.: στοιχεία ταυτότητας. Αφέθηκε ελεύθερος λόγω έλλειψης επιβαρυντικών στοιχείων. = δεδομένα. ❸ γράμμα αλφαβήτου ή τυπογραφικό σύμβολο = χαρακτήρας: Πληκτρολογήστε το όνομά σας με κεφαλαία ~! ❹ [συνήθ. μειωτ.] άτομο που επιδεικνύει ορισμένη συμπεριφορά: αναρχικά / συντηρητικά ~ μιας κοινωνίας. ❺ οικείο ή κατάλληλο (φυσικό ή νοητό) περιβάλλον για κπ ή κτ: Βάλε και μικρά φτυά στη γνάλα, για να 'ναι τα ψάρια στο ~ τους. Σε συζητήσεις για αθλητικά είναι πάντα έξω από το ~ της. ❻ καθετί που βοηθά σε κτ: Η γνώση ξένης γλώσσας αποτελεί απαραίτητο ~ για την πρόσληψή σας. ❼ πληθ. βασικές γνώσεις ενός αντικειμένου, επιστημονικού χώρου κτλ.: στοιχεία γεωλογίας / άλγεβρας. **τα ~ της φύσης:** τα (καιρικά) φυσικά φαινόμενα που δεν ελέγχονται από τον άνθρωπο: Τίποτε δε γλίτωσε από τη μανία των ~ της φύσης. **ηλεκτρικό ~:** φγς κάθε συσκευή που μεταβάλλει τη χημική ενέργεια σε ηλεκτρική και αντίστροφα, και που συνήθως αποτελεί μέρος ηλεκτρικού κυκλώματος. **χημικό ~:** χημ ουσία που δεν μπορεί να διασπαστεί χημικά σε απλούστερες ουσίες και αποτελείται από άτομα με τον ίδιο ατομικό αριθμό. **στοιχειώδης -ης -ες:** ❶ αυτός που είναι βασικός ή πρωταρχικός: Οι περισσότεροι δε γνωρίζουν ούτε τα ~ ιστορικά γεγονότα. ❷ αυτός που είναι τελείως απαραίτητος: Την προσέλαβε, αν και δεν είχε τα ~ προσόντα. Πετύχαμε να τηρούνται τα ~ μέτρα υγιεινής. ❸ σχ. **αγενής, στοιχειωδώς** (επίρρ.) στον απαραίτητο βαθμό: Προσπάθησε ~ να κρατάς τα προσχήματα. **στοιχειώδη τα:** τα τελείως απαραίτητα: Υπάρχουν λαοί που δεν έχουν ούτε τα ~ για την επιβίωσή τους. Μοιάζει να μην αντιλαμβάνεται ούτε καν τα ~ στη συζήτηση.

στοίχημα το: ❶ συμφωνία ανάμεσα σε άτομα που κάνουν διαφορετικές προβλέψεις για την εξέλιξη μιας κατάστασης, σύμφωνα με την οποία όποιος προβλέψει σωστά θα λάβει καθορισμένη αμοιβή: Χάνω/κερδίζω ένα ~. **βάζω/πάζω ~ ότι:** α. στοιχηματίζω: Βάζεις ~ ότι θα βγω πρώτος στους αγώνες; β. (μτφ.) είμαι απόλυτα σίγουρος: ~ ότι είσαι φιλόλογος. ❷

(συνεκδ.) καθετί (συνήθως χρήματα) που θα λάβει όποιος κερδίσει σε τέτοιου είδους συμφωνία: Βάζεις έναν καφέ ~ ότι θα σε κερδίσω στο μπιλιάρδο; ❸ (μτφ.) σημαντική υπόθεση, η θετική εξέλιξη της οποίας είναι αβέβαιη: Οι εκλογές αυτές είναι προσωπικό ~ του Προέδρου του Κινήματος. **στοιχηματίζω:** ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) βάζω στοιχήμα κτ: Στοιχημάτισε ολόκληρο τον μισθό του ότι το κόμμα του θα κέρδιζε τις εκλογές. Στοιχημάτιζε πάντα σε μαύρο άλογο στον ιππόδρομο. ❷ (μτβ.) εκφράζω απόλυτη βεβαιότητα για κτ: ~ ότι τα βάφει τα μαλλιά του.

στοιχίζω¹: = κοστίζω ❶ (αμτβ.) έχω ως κόστος: Πόσο ~ το αυτοκίνητο; ❷ (αμτβ.) είμαι ακριβός, στοιχίζω ακριβά: Ένα μεγάλο εξοχικό σπίτι πάντα ~. ❸ (μτφ., μτβ.) α. αποτελώ αναγκαία θυσία ή αναπόφευκτη συνέπεια: Η απληστία της στοιχίσε την ελευθερία της: τελικά, φυλακίστηκε. β. προξενώ έντονη λύπη ή ψυχικό πόνο: Ο ξαφνικός θάνατος του παππού του τού στοιχίσε πολύ.

στοιχίζω² -ομαι • αόρ. στοιχίσα, παθ. αόρ. στοιχήθηκα, μππ. στοιχισμένος & -χημένος: (μτβ.) βάζω σε σειρές = παρατάσσω: Ο διοικητής στοιχίσε τους άντρες του. **στοίχιση** η. **στολή** η: ❶ η συγκεκριμένη ενδυμασία που φορούν άτομα κατά την ώρα της εργασίας τους ή άτομα που ανήκουν σε αθλητικές, επαγγελματικές κτλ. ομάδες: ~ ναύτη/ιππασίας/καταδύσεων. αστυνομική ~. ❷ τοπική παραδοσιακή ενδυμασία: Στο πανηγύρι χόρευαν με θρακιώτικες στολές.

στολίδι το: ❶ καθετί που τοποθετείται για να διακοσμήσει ή να ομορφύνει κτ: χριστουγεννιάτικα ~ για τα δέντρα. ❷ (μτφ.) κπ ή κτ για το(ν) οποίο καυχείται κπ λόγω των ιδιαίτερων προσόντων ή της ομορφιάς του: Αυτός ο μαθητής είναι το ~ της τάξης. Η πλατεία με τα πλατάνια είναι το ~ του χωριού. = κόσμημα. **στολίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ ομορφαίνω κτ με στολίδια, άνθη κτλ. = διακοσμώ: Λουλούδια ~ την είσοδο του σπιτιού. ~ χριστουγεννιάτικο δέντρο. ❷ ντύνω κπ με πολύ όμορφα ρούχα και αξεσουάρ: Την έντυσαν ωραία και τη στόλισαν με κοσμήματα. ❸ (μτφ.) ομορφαίνω κπ ή κτ = κοσμώ: Αμέτρητες ακρογιαλιές ~ το νησί. **στόλισμα** το. **στολισμός** ο: ο ~ του Επιταφίου.

στόλος ο: ❶ το σύνολο των πλοίων μιας χώρας: ο ελληνικός ~. ❷ ομάδα πλοίων: πειρατικός/νατοϊκός ~. ❸ το σύνολο των οχημά-

των, αεροπλάνων κτλ. οργανισμού, εταιρείας: *ο ~ των ενοικιαζόμενων αυτοκινήτων της εταιρείας.*

στόμα το: ❶ ΑΝΑΤ άνοιγμα στο κάτω μέρος του προσώπου ανθρώπων και ζώων, με το οποίο λαμβάνουμε τροφή, μιλάμε και αναπνέουμε: *Μη μιλάς με γεμάτο ~! πιάνω/βάζω κπ στο ~ μου:* σχολιάζω κπ αρνητικά. *μένω με το ~ ανοιχτό:* μένω άναυδος. *κρέμονται από το ~ κάποιου:* παρακολουθώ προσεκτικά ή μαγεύομαι από τον λόγο κάποιου. *από το ~ σου και στον Θεού τ' αυτή:* (ως ευχή) μακάρι να γίνει αυτό που μόλις είπες. *~ έχω και μιλιά δεν έχω:* είμαι λιγόλογος. ❷ μέλος οικογένειας που πρέπει να συντηρήσει κπ: *Με οχτώ ~ να θρέψει, πώς να μην κάνει τρεις δουλειές;* ❸ τρόπος που μιλά κπ: *Έχει πολύ άσχημο ~, βρίζει συνέχεια.* ❹ [οικ.] άνοιγμα ή είσοδος = στόμιο: *~ μπουκαλιού. στοματικός -ή -ό:* αυτός που έχει σχέση με το στόμα: *~ κοιλότητα.*

στομάχι το & [επίσ.] **στόμαχος** ο: ΑΝΑΤ όργανο του πεπτικού συστήματος του ανθρώπου και ορισμένων ζώων, όπου γίνεται η επεξεργασία της τροφής: *Έφαγα πολύ και πονάει το ~ μου. στομαχικός -ή -ό. στομαχικός ο, **-ή** η: πρόσωπο που υποφέρει από (συνήθως χρόνια) στομαχική πάθηση. **στομαχιάζω:** (αμτβ.) αισθάνομαι βαρύ το στομάχι μου, παθαίνω δυσπεψία.*

στόμιο το: ❶ άνοιγμα κοιλότητας: *το ~ του μπουκαλιού.* ❷ το άκρο πνευστού μουσικού οργάνου.

στοργή η: συναίσθημα ή εκδήλωση τρυφερότητας αγάπης: *Έμεινε πολύ μικρός ορφανός και στερήθηκε τη ~ της μάνας. στοργικός -ή -ό:* αυτός που εκφράζει ή διακατέχεται από αισθήματα στοργής ≠ άστοργος: *~ βλέμμα. ~ πατέρας = φιλόστοργος. στοργικά* (επίρρ.).

στόχος ο: ❶ το σημείο που σημαδεύει κπ για να χτυπήσει: *βολές εναντίον σταθερού ~.* ❷ (μτφ.) **α.** καθετί που προσπαθεί να πετύχει κπ: *Βάζω/πετυχαίνω υψηλούς ~. Μοναδικός ~ μας είναι η νίκη στους αγώνες. β. κπ ή κτ που γίνεται δέκτης επιθετικής ή προσβλητικής συμπεριφοράς: *Έγινε ~ άγριας επίθεσης. Τρένο έγινε ~ βομβιστικής ενέργειας. στοχεύω:* ❶ (αμτβ.) σημαδεύω με όπλο = σκοπεύω: *Πρόσεχε πού ~, μην τραυματίσεις άλλον κυνηγό αντί για λαγό!* ❷ (+ σε/να) (μτφ.) έχω βλέψεις για κπ: *Όλες οι ενέργειές του στοχεύουν στην απόκτηση της εταιρείας. = αποβλέπω, επιδιώκω. Από μικρός στόχευε ψηλά.**

στόχαστρο το: σταθερό μεταλλικό εξάρτημα επάνω στην κάννη πυροβόλου όπλου, που βοηθά στη σκόπευση.

στραβο- & στραβό-: α΄ συνθ. που: ❶ χαρακτηρίζει το β΄ συνθετικό ως μη κανονικό ή μη ίσιο: *στραβοκαταλίνω, στραβολαιμιάζω, στραβοπόδη.* ❷ (κυρίως σε ρήματα) δηλώνει ενόχληση ή εκνευρισμό: *στραβομουτσουιάζω, στραβοκοιτάζω.*

στραβός -ή -ό: [οικ.] ❶ αυτός που δεν έχει το σωστό σχήμα ή που δεν είναι ίσιος: *~ γραμμές. Ο τοίχος είναι ~, γι' αυτό και το κάδρο δε στέκεται σωστά. = λοξός.* ❷ αυτός που δεν έχει μπει ή τοποθετηθεί σωστά: *Το χαλί είναι ~, διόρθωσε το λίγο!* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι λανθασμένος ή που δεν ισχύει: *Σχημάτισε ~ εντύπωση για το τι συνέβη.* ❹ (μτφ.) αυτός που είναι ανάποδος ή παράξενος = δύστροπος: *Είναι τόσο ~ άνθρωπος, που δύσκολα κάνεις παρέα μαζί του.* ❺ [μειωτ.] αυτός που είναι τυφλός ή που δε βλέπει καλά: *Καλά, πού πάει, ~ είναι; Δε βλέπει ότι είναι μονόδρομος: κάνω τα ~ μάτια:* υποκρίνομαι πως δεν καταλαβαίνω κτ που γίνεται. **στραβά** (επίρρ.): ❶ λοξά ή με τρόπο διαφορετικό από τον κανονικό και σωστό: *Κόλλησε ~ τις αφίσες. = λοξά. Έβαλε ~ την μπλούζα της. = ανάποδα.* ❷ (μτφ.) λανθασμένα ή άσχημα. **παίρνω κτ ~:** παρεξηγώ ή δεν καταλαβαίνω σωστά κτ. **κτ πάει ~:** κτ δεν έρχεται ευνοϊκά: *Αν κάτι πάει ~, ενημερώστε με αμέσως. στραβά τα: [υβρ.] μάτια: *Άνοιξε τα ~ σου και διάβασε! στραβώνω -ομαι:* [οικ.] ❶ (μτβ.) **α.** κάνω κτ στραβό: *Στραβώσε τη μεταλλική βέργα με τα χέρια του. β.* τυφλώνω ή θαμπώνω κπ: *Με στραβώσαν τα φώτα του αυτοκινήτου σου.* ❷ (μτφ., αμτβ.) **α.** γίνομαι στραβός: *Από την πολλή πίεση στράβωσε η ζάντα του τροχού. β.* εξελίσσομαι άσχημα: *Στραβώσε η υπόθεση.**

στρατηγός ο: ❶ **α.** ο ανώτατος διοικητής στρατεύματος. **β.** ο ανώτατος βαθμός στην ιεραρχία του στρατού ξηράς. ❷ ιστ καθένας από τους δέκα άρχοντες της αρχαίας Αθήνας που διοικούσαν τα στρατεύματα και τον στόλο. ⚡ σχ. **διεξάγω. στρατηγείο** το: ❶ η έδρα του στρατηγού και (συνεκδ.) το προσωπικό που υπηρετεί εκεί. ❷ (μτφ.) το κέντρο δράσης οργανωμένης ομάδας: *Η αστυνομία εντόπισε το ~ της οργάνωσης. στρατηγικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται σε στρατηγό: *~ ικανότητες.* ❷ αυτός που αναφέρεται στη στρατηγική: *~ κινήσεις για την είσοδο της εταιρείας στο χρη-*

στόμα
στοματικός → στόμα
στομάχι
στομαχιάζω → στομάχι
στομαχική → στομάχι
στομαχικός → στομάχι
στόμαχος → στομάχι
στόμιο
στοργή
στοργικά → στοργή
στοργικός → στοργή
στόχαστρο → στόχος
στοχεύω → στόχος
στόχος
στραβά → στραβός
στραβο-
στραβό- → στραβο-
στραβοκαταλίνω → στραβο-
στραβοκοιτάζω → στραβο-
στραβολαιμιάζω → στραβο-
στραβομουτσουιάζω →
στραβο-
στραβοπόδη → στραβο-
στραβός
στραβώνω → στραβός
στρατηγείο → στρατηγός
στρατηγικά → στρατηγός
στρατηγική → στρατηγός
στρατηγικός → στρατηγός
στρατηγός

στρατιά → στρατός
στρατιώτης → στρατός
στρατιωτικά → στρατός
στρατιωτικό → στρατός
στρατιωτικός → στρατός
στρατιωτίνα → στρατός
στρατοπεδεύω →
στρατόπεδο
στρατόπεδο
στρατός
στρατώνας → στρατός
στρέφω
στρίβω

ματιστήριο. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την επιτυχή ολοκλήρωση ενός στόχου = καθοριστικός: *συνεργασία ~ σημασίας για τις δύο εταιρείες. στρατηγικά* (επίρρ.). **στρατηγική** η: ❶ ΣΤΡΑΤ το σύνολο των ενεργειών που αφορούν τον σχεδιασμό ή την πραγματοποίηση μιας στρατιωτικής (συνήθως πολεμικής) επιχείρησης: *Καθορίστηκε η νέα αμυντική ~ της χώρας.* ❷ (μτφ.) ο συντονισμένος σχεδιασμός των ενεργειών που απαιτούνται για την επιτυχή εκπλήρωση ενός στόχου: *περιβαλλοντική ~ για την ανακύκλωση των απόβλητων. Το σκάκι ανήκει στα παιχνίδια ~.*

Από το ΑΕ *στρατός* + *ἄγω* «οδηγώ τον στρατό».

στρατόπεδο το: ❶ φρουρούμενος χώρος με κατάλληλες εγκαταστάσεις για μόνιμη ή προσωρινή διαμονή στρατεύματος: *Απόψε φυλάει σκοπιά στην πύλη του ~.* ❷ φρουρούμενος χώρος που προορίζεται για τον περιορισμό ατόμων συγκεκριμένης κατηγορίας: *~ αιχμαλώτων/συγκεντρώσεως.* ❸ (μτφ.) ομάδα ατόμων με κοινές ιδεολογικές, πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις: *Οι βουλευτές ανήκαν σε διαφορετικά πολιτικά ~.* **στρατοπεδεύω**: (αμτβ., για στρατό) σταθμεύω και κατασκηνώνω κάπου: *Οι δυνάμεις μας στρατοπέδευαν κοντά στα τείχη της πόλης.*

στρατός ο: ❶ διοικητικά οργανωμένο σύνολο ατόμων, κατάλληλα εκπαιδευμένων για πόλεμο: *αντάρτικος/μυθοφορικός ~.* ❷ οι ένοπλες δυνάμεις μιας χώρας ή τμήμα αυτών: *Κατατάχτηκε στον ~.* ❸ (συνεκδ.) το σύνολο των αξιωματικών και των στρατιωτών: *Όλος ο ~ είναι σε επιφυλακή.* ❹ [ειρων.] (μτφ.) μεγάλος αριθμός ατόμων: *Ολόκληρο ~ θα ταΐσεις και έφτιαξες τόσα φαγητά; πηγαίνω /κάνω /με παίρνουν (στον) ~:* υπηρετώ τη στρατιωτική μου θητεία. **στρατιώτης** ο, **-ίνα** η: ❶ οπλίτης που υπηρετεί στον στρατό ξηράς: *Τα όπλα σίγησαν και οι ~ άρχισαν να βγαίνουν από τα χαρακώματα.* ❷ (μτφ.) πρόσωπο που αγωνίζεται ή θυσιάζεται για κπ ιδανικό ή για μια ιδέα: *Η εκλογική νίκη οφείλεται και στους απλούς ~ του κόμματος.* ❸ πιόνι στο σκάκι με περιορισμένη δυνατότητα κινήσεων. **στρατιά** η: ❶ ΣΤΡΑΤ ο μεγαλύτερος στρατιωτικός σχηματισμός με ενιαία διοίκηση. ❷ μεγάλη στρατιωτική δύναμη = στράτευμα: *Οι ~ του εχθρού παρατάχθηκαν στην*

πεδιάδα. ❸ (μτφ.) πλήθος: *~ από σφήκες κατέστρεψαν τα σταφύλια. στρατιωτικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αναφέρεται σε στρατιώτη ή στον στρατό: *~ φυλακή/βάση/στολή/θητεία. ~ νόμος:* νόμος που αναστέλλει ορισμένες συνταγματικές ελευθερίες και κηρύσσεται σε μια χώρα σε περίπτωση που κρίνεται ότι απειλείται η ασφάλειά της. ❷ αυτός που ταιριάζει σε στρατιώτη ή αξιωματικό: *Αποδίδω ~ τιμές. στρατιωτικά* (επίρρ.). **στρατιωτικό** το • χωρίς πληθ.: στρατιωτική θητεία: *Κάνει το ~ του στα σύνορα. στρατιωτικός ο: μόνιμος (υπ)αξιωματικός των ενόπλων δυνάμεων. **στρατιωτικά** τα: στρατιωτική στολή ≠ πολιτικά. **στρατώνας** ο: χώρος διαμονής στρατιωτών.*

στρέφω -ομαι • παθ. αόρ. *στράφηκα*, μππ. *στραμμένος*: ❶ (μτβ.) γυρίζω ή αλλάζω κατεύθυνση σε κτ ή κπ: *Μου έστρεψε την πλάτη του, αγνοώντας με τελείως. ~ το βλέμμα/την προσοχή μου. = κατευθύνω.* ❷ παθ. (αμτβ.) α. έχω συγκεκριμένη κατεύθυνση ή αλλάζω κατεύθυνση: *Το φυτό στράφηκε πάλι προς τον ήλιο.* β. (μτφ.) απευθύνομαι σε κπ: *Στράφηκε προς την οικογένειά μας για βοήθεια.* γ. παθ. περιστρέφομαι: *Σε πόσες ώρες στρέφεται η Γη γύρω από τον άξονά της;* δ. (μτφ.) έχω ως βασικό θέμα: *Ο διάλογος στράφηκε γύρω από πολιτικά θέματα.*

στρίβω -ομαι: ❶ (μτβ.) κάνω κτ να γυρίσει γύρω από τον άξονά του = γυρίζω: *~ το τιμόνι. Στρίψε το κεφάλι από την άλλη. μου 'στριψε (η βίδα):* έχασα τα λογικά μου, τρελάθηκα. ❷ (αμτβ.) στρέφομαι, αλλάζω κατεύθυνση ή προσανατολισμό: *Στρίψε στα φανάρια και μετά πήγαινε ευθεία!* ❸ [οικ.] (αμτβ.) φεύγω γρήγορα, συχνά στα κρυφά: *Στρίβε! Να μη σε βλέπω μπροστά μου! στριμμένος -η -ο* (μππ. ως επίθ) = ιδιότροπος. **στρίψιμο** το: το να στρίβει κπ κτ: *το ~ του κεφαλιού. στροφή η: ❶ πλήρης περιστροφή: *Κάνε μια ~ να δω αν είναι εντάξει το φόρεμά σου! παίρνω στροφές & το μυαλό μου παίρνει στροφές:* έχω ταχύτατη αντίληψη. ❷ αλλαγή κατεύθυνσης: *Έκανε ~ προς τα δεξιά και έφυγε. ~ 180 μοιρών:* (μτφ.) ολοκληρωτική αλλαγή απόψεων, στάσης κτλ. ❸ καμπή δρόμου: *Μην προσπερνάς ποτέ πάνω σε ~!* ❹ ΦΙΛΟΛ μικρό σύνολο στίχων με ρυθμική ενότητα: *ποίημα με τρεις ~. στριφτός -ή -ό:* αυτός που τον έχουν στρίψει, συνήθως με το χέρι: *~ τσιγάρο. στριφτά* (επίρρ.).*

Από το θ. *στρέψ-* (μεταπλ. σε *στρίψ-*) του ΑΕ ρ. *στρέφω*.

στριμώχνο -ομαι: (μτβ.) ❶ συμπιέζω μεγάλο αριθμό πραγμάτων ή προσώπων σε περιορισμένο χώρο ή χρόνο: *Μας στριμώξαν σε μια τόσο μικρή αίθουσα, που σχεδόν δε χωρούσαμε!* ❷ (μτφ.) πιέζω κπ έντονα, φέρνοντάς τον σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση: *Οι αστυνομικοί με στριμώξαν για να τους πω ό,τι γνώριζα για την υπόθεση.* **στρίμωγμα** το: το να στριμώχνει κανείς κπ ή κτ: *Παράλιγο να λιποθυμήσει με τέτοιο ~ μέσα στο λεωφορείο.* **στριμωξίδι** το: η παρουσία μεγάλου αριθμού ατόμων σε περιορισμένο χώρο και το σπρώξιμο μεταξύ τους = συνωστισμός. **στριμωχτός -ή -ό. στριμωχτά** (επίρρ.).

Επειδή προέρχεται από το έλνστ. ουσ. *στρύμ(αξ)* «ξύλο για σύνθλιψη σταφυλιών», ορθότερη ετυμολογικά είναι η γραφή *στρυ-*. Ωστόσο, έχει επικρατήσει η γραφή με *-ι-*.

στρογγυλός -ή -ό & στρόγγυλος -η -ο: ❶ αυτός που έχει κυκλικό ή σφαιρικό σχήμα: ~ *φόρμα κέικ/δίσκος σερβιρίσματος.* ~ **τραπέζι/συζήτηση στρογγυλής τραπέζης:** συζήτηση ανάμεσα σε ισότιμους συνομιλητές για θέματα κοινού ενδιαφέροντος. ❷ (μτφ., για αριθμό) ο ακέραιος, χωρίς κλάσματα ή δεκαδικούς: *Βάλε ~ τιμή, και όχι 5,99 ευρώ!* **στρογγυλεύω -ομαι:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ στρογγυλό: *Λείανε το μάμαρο και στρογγύλεψε τις αιχμές του γλυπτού.* (μτφ.) *Αντί για 2,10 ας στρογγυλέψουμε το ποσό στα 2 ευρώ.* = στρογγυλοποιώ. ❷ (αμτβ.) γίνομαι στρογγυλός: *Πολύ στρογγύλεψε η κοιλιά σου - μήπως είσαι έγκυος;*

στρώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ καλύπτω μια επιφάνεια με κτ: ~ *τις πατάτες στο ταψί.* *Χειμώνιασε, και η μαμά έστρωσε τα χαλιά.* *Έστρωσαν τον δρόμο με άσφαλτο.* ~ **το κρεβάτι:** ετοιμάζω το κρεβάτι για να κοιμηθεί κπ ή τακτοποιώ τα σκεπάσματα. ~ **το τραπέζι:** βάζω το τραπέζομάντιλο και τα σερβίτσια για φαγητό. ❷ *κάνω κτ να πάρει το επιθυμητό ή κανονικό σχήμα:* ~ *τα μαλλιά μου.* ❸ (μτφ., για πρόσ.) *κάνω κπ να βελτιώσει τη συμπεριφορά ή τις συνήθειές του:* *Αν και ζωγρά τα δίδυμα, τα έστρωσε η δασκάλα τους.* ❹ (αμτβ.) **α.** (μτφ., για πρόσ.) βελτιώνω τη συμπεριφορά μου, σταματώντας κακές συνήθειες: *Αφότου έγινε οικογενειάρχης, έστρωσε και σταμάτησε τα ξενύχτια.* **β.**

(για ρούχο ή ύφασμα) *ταιριάζω απόλυτα στο σώμα:* *Το νυφικό έστρωσε τέλεια πάνω της.* = εφαρμόζω. **γ.** *αρχίζω να βελτιώνομαι:* *Μετά το διήμερο, θα στρώσει πάλι ο καιρός.* ❺ **παθ.** *εγκαθίσταμαι κάπου για πολύ, προκαλώντας ενόχληση:* *Στρώθηκε στο γραφείο μου και δεν έλεγε να φύγει.* ❻ **παθ.** (μτφ.) συγκεντρώνω την προσοχή ή τις προσπάθειές μου σε μια ασχολία = αφοσιώνομαι: *Στρώσου στο διάβασμα!* **στρώσιμο** το. **στρώμα** το: ❶ ορθογώνια επίπεδη θήκη από μαλακό ή αφρώδες υλικό, επάνω στην οποία ξεπλώνουμε (και κοιμόμαστε): *πουπουλένιο / ανατομικό ~ / ~ θαλάσσης.* ❷ *επίπεδη επιφάνεια από ενιαίο υλικό:* *στρώματα υπεδάφους / ατμόσφαιρας.* ❸ (ειδικ.) *οτιδήποτε καλύπτει μια μεγάλη συνήθως επιφάνεια:* *παχύ ~ χιονιού.* ❹ *κοινωνική τάξη ή ομάδα:* *λαϊκά / αστικά στρώματα.* **στρώση** η: *στρώμα υλικού που καλύπτει μια επιφάνεια:* *Για το παστίτσιο θέλουμε δύο στρώσεις μακαρόνια.* **στρωσίδι** το: [λαϊκ.] ό,τι στρώνεται σε κρεβάτι (κουβέρες κτλ.) ή στο δάπεδο (χαλιά, φλοκάτες): *Βάλε τα βαριά στρωσίδια, για να κοιμηθούμε ξεστά.* **στρωτός -ή -ό:** ❶ αυτός που τον έχουν στρώσει, ώστε να είναι ομαλός. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι φυσικός ή ομαλός: ~ *περπάτημα.* ❸ (για ρούχο) που εφαρμόζει καλά: ~ *φόρεμα.* **στρωτά** (επίρρ.).

στύβω -ομαι: (μτβ.) ❶ αφαιρώ το υγρό ή τον χυμό από κτ πιέζοντάς το δυνατά: ~ *τη σφουγγαρίστρα/τα λεμόνια.* ❷ (μτφ.) εξαντλώ πλήρως τις δυνατότητες κπ προσώπου ή πράγματος: *Τον έστυναν τα παιδιά του χρεώνοντας όλες τις πιστωτικές του κάρτες.* = απομυζώ. ~ **το μυαλό μου:** (μτφ.) καταβάλλω μεγάλη πνευματική προσπάθεια: ~ *να θυμηθώ πού άφησα τα κλειδιά μου!* **στύψιμο:** η ενέργεια του στύβω.

στύλος ο: ❶ όρθιο, μακρόστενο, συνήθως κυλινδρικό αντικείμενο που χρησιμοποιείται για να στηρίζεται ή για να στερεώνεται επάνω του κτ: ~ *της ΔΕΗ* = κολόνα. *Οι στύλοι του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα.* ❷ (μτφ.) αυτός που είναι το βασικό στήριγμα για κπ ή κτ: *Ο πατέρας μου είναι ο ~ του σπιτιού μας.*

Προσοχή: το σωστό είναι **Στύλοι του Ολυμπίου Διός** και όχι Στήλες, όπως πολύ συχνά (αλλά λανθασμένα!) λέγεται.

συγγενής ο, η: άτομο που έχει σχέση συγγένειας με κτ: *Τα αδέρφια θεωρούνται συγγενείς πρώ-*

στριμμένος → στρίβω
στρίμωγμα → στριμώχνο
στριμωξίδι → στριμώχνο
στριμώχνο
στριμωχτά → στριμώχνο
στριμωχτός → στριμώχνο
στριμωχτά → στρίβω
στριμωχτός → στρίβω
στρίψιμο → στρίβω
στρογγυλεύω → στρογγυλός
στρογγυλός
στρόγγυλος → στρογγυλός
στροφή → στρίβω
*στρωμάχνο → στριμώχνο
στρώμα → στρώνω
στρώνω
στρώση → στρώνω
στρωσίδι → στρώνω
στρωσίμο → στρώνω
στρωτά → στρώνω
στρωτός → στρώνω
στύβω
στύλος
στύψιμο → στύβω
συ- → εσύ
συ- → συν-
σύ- → συν-
συγ- → συν-
σύγ- → συν-
συγγένεια → συγγενής
συγγενεύω → συγγενής
συγγενής
συγγενικά → συγγενής
συγγενικός → συγγενής

του βαθμού. **φτωχός** ~: (μτφ.) οποιοσδήποτε ή οτιδήποτε θεωρείται κατώτερης αξίας ή ποιότητας συγκριτικά με τα ομοειδή του: *Με τέτοιο τριμμένο πουκάμισο, ήμουν πάντα ο φτωχός ~ της τάξης.* **συγγενής -ής -ές**: ❶ αυτός που συγγενεύει ή μοιάζει με κπ ή κτ = συγγενικός: ~ θεωρίες/γλώσσες. ❷ ΙΑΤΡ αυτός που υπάρχει εκ γενετής = σύμφυτος. **σχ. αγενής. συγγένεια** η: ❶ βιολογικός ή θεσμικός δεσμός που συνδέει άτομα μεταξύ τους: *μακρινή/πνευματική ~. ~ εξ αίματος.* ❷ (μτφ.) σχέση έντονης ομοιότητας ή αναλογίας μεταξύ προσώπων, ιδεών, πραγμάτων κτλ.: *ιδεολογική ~ πολιτικών παρατάξεων.* ❸ ΧΗΜ ιδιότητα των χημικών στοιχείων να έλκονται μεταξύ τους με αποτέλεσμα τη δημιουργία χημικών ενώσεων. **συγγενικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται σε συγγενή ή συγγένεια: ~ πρόσωπο. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει κοινά σημεία με κπ ή κτ = συγγενής: ~ απόψεις/γλώσσες/θεωρίες. **συγγενικά** (επίρρ.). **συγγενεύω**: (αμτβ.) ❶ διατηρώ ή αποκτώ συγγένεια με κπ: *Τελικά δε συγγενέψαμε λόγω της ματαιώσης του γάμου.* ❷ (μτφ.) εμφανίζω κοινά σημεία με κπ ή με κτ = μοιάζω: *Οι δύο θεωρίες ~ μεταξύ τους.*

συγγνώμη η: ❶ αίτηση συγχώρεσης για κπ σφάλμα: *Ζητώ ~. Απαιτώ τη ~ σου!* ❷ (ως επιφών., με παράλειψη του ρ. ζητώ) έκφραση μετάνοιας: ~, αλλά δε θα μπορούσα να έρθω! ❸ σε ευγενική προσπάθεια, για να τραβήξουμε την προσοχή κπ ή να αποταθούμε σε κπ: ~, μήπως ξέρετε τι ώρα είναι;

συγγραφέας -ομαι • αόρ. *συνέγραψα*, παθ. αόρ. *συγγράφηκα* & [επίσ.] *συνεγράφη*: (μτβ.) συντάσσω πεζό κείμενο, συνήθως επιστημονικού ή λογοτεχνικού περιεχομένου: *Έχει συγγράψει πολλά επιστημονικά άρθρα.* **συγγραφέας** ο, η: πρόσωπο που συγγράφει, κατά κανόνα συστηματικά, επιστημονικά ή λογοτεχνικά έργα: *πνευματικά δικαιώματα του ~. θεατρικός ~.* **συγγραφή** η: το γράψιμο. **συγγραφικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στη συγγραφή ή στον συγγραφέα: ~ ταλέντο/δικαιώματα. **σύγγραμμα** το: εκτενές πνευματικό έργο επιστημονικού, κυρίως, περιεχομένου = εγχειρίδιο.

συγκεκριμένος -η -ο: ❶ αυτός που χαρακτηρίζεται από ακρίβεια και ξεκάθαρη διατύπωση = σαφής ≠ αόριστος: *Για την τεκμηρίωση των επιστημονικών σου θέσεων χρειάζονται ~ δεδομένα.* ❷ αυτός που διακρίνεται από άλλους του είδους του: *Τη ~ στιγμή απουσία-*

ζα. = δεδομένος. ❸ ΓΛΩΣΣ (για ουσ.) αυτός που φανερώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ≠ αφηρημένος: *Η «χελώνα» είναι ~ ουσιαστικό, ενώ η «ελευθερία» αφηρημένο.* **συγκεκριμένα** (επίρρ.).

συγκεντρώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. μαζεύω πρόσωπα ή πράγματα, συνήθως σε μεγάλο αριθμό: *Συγκέντρωσε πλήθος υπογραφών. Ρούχα για τους σεισμόπληκτους ~ διάφορες οργανώσεις.* β. επικεντρώνω (συνήθως την προσπάθεια ή την προσοχή μου) σε κτ: *Αφότου γέννησε, έχει συγκεντρώσει όλη της την προσοχή στο παιδί τους.* γ. ελκύω = τραβώ: ~ την εκτίμηση/το ενδιαφέρον του κοινού. ❷ παθ. α. βρίσκομαι μαζί με άλλους στο ίδιο σημείο: *Πολύς κόσμος συγκεντρώθηκε για να υποδεχτεί τον αρχηγό του κόμματος.* β. (μτφ.) αποσιώνομαι σε κτ: *Διάβαζα τόσο συγκεντρωμένος, που δεν άκουσα τίποτα απολύτως.* **συγκέντρωση** η: ❶ το να συγκεντρώνει κπ κτ (σημ. 1α), καθώς και το πλήθος των ατόμων που συγκεντρώνονται: *πολιτική ~. στρατόπεδο ~ αιχμαλώτων. ~ τροφίμων για τους πρόσφυγες.* ❷ το να επικεντρώνει κπ τη σκέψη του ή να συγκεντρώνεται (σημ. 1β & 2β): ~ της σκέψης. ❸ ΧΗΜ η ποσότητα μιας ουσίας που εμπεριέχεται σε διάλυμα. **συγκεντρωτικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει δημιουργηθεί ή προέλθει από συγκέντρωση: ~ εκλογικά αποτελέσματα. ❷ αυτός που αναφέρεται στον συγκεντρωτισμό ή χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση εξουσίας: ~ μοντέλο διοίκησης ≠ αποκεντρωτικός. **συγκεντρωτικά** (επίρρ.). **συγκεντρωτισμός** ο: σύστημα διοικητικής ή πολιτικής οργάνωσης στο οποίο υπάρχει μόνο ένα κέντρο άσκησης εξουσίας.

συγκίνηση η: ιδιαίτερα έντονη συναισθηματική φόρτιση και ταραχή που οφείλεται σε συγκεκριμένο γεγονός: *Λιποθύμησε από τη ~ της, όταν έμαθε πως βρέθηκε μόσχευμα καρδιάς για την κόρη της.* **συγκινώ -ούμαι**: (μτβ.) ❶ προκαλώ συγκίνηση: *Στην ορχημοσία της κόρης του ήταν τόσο συγκινημένος, που συνεχώς σκούπιζε τα δάκρυά του.* ❷ κεντρίζω το ενδιαφέρον κάποιου: *Δε με συγκινεί καθόλου το ξενύχτι.* **συγκινητικός -ή -ό**: αυτός που συγκινεί: ~ ενδιαφέρον/λόγια. **συγκινητικά** (επίρρ.). **συγκινησιακός -ή -ό**: αυτός που οφείλεται σε συγκίνηση. **συγκινησιακά** (επίρρ.).

συγκλονίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ταρακουνώ κτ = τραντάζω: *Η πρόσκρουση του αεροσκάφους στα βράχια συγκλόνησε την περιοχή.* ❷ (μτφ.)

προκαλώ έντονη ταραχή ή συγκίνηση = συνταράζω: *Η κοινή γνώμη ήταν συγκλονισμένη από το δράμα των ξεριζωμένων προσφύγων.* **συγκλονιστικός -ή -ό**: αυτός που προκαλεί έντονη ταραχή ή συγκίνηση = συνταρακτικός: *Το θέαμα που αντίκρισαν στον τόπο του δυστυχήματος ήταν ~.* **συγκλονιστικά** (επίρρ.).

συγκοινωνία η: ❶ η σύνδεση και επικοινωνία ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους τόπους, καθώς και η αντίστοιχη μετακίνηση οχημάτων και ανθρώπων: *Λόγω ατυχήματος διακόπηκε η ~ στην εθνική οδό.* ❷ πληθ. (συνεκδ.) τα μέσα μεταφοράς κυρίως προσώπων ή αγαθών: *αστικές/θαλάσσιες ~.* **συγκοινωνιακός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στη συγκοινωνία: ~ μελέτη/κόμβος.

συγκρατώ -ούμαι & -ιέμαι: (μτβ.) ❶ κρατώ κπ ή κτ, ώστε να μη φύγει ή να μην πέσει: *Τα αναχώματα ~ τα νερά του χειμάρρου.* ❷ (μτφ.) κρατώ κπ ή κτ σε λογικά πλαίσια ή να υπό έλεγχο: *Ευτυχώς το υπουργείο συγκράτησε την τιμή του πετρελαίου θέρμανσης στα περσινά επίπεδα.* ❸ καταπνίγω σκέψη ή συναίσθημα: *Συγκράτησα τον θυμό μου και δεν του ανταπέδωσα την προσβολή.* ❹ παθ. κρατιέμαι να μην εκδηλωθώ: *Ήταν αδύνατο να συγκρατηθώ και να μη γελάσω μπροστά σε ένα τόσο γελοίο θέαμα.* **συγκράτηση** η.

συγκρίνω -ομαι • πρτ. & αόφ. *συνέκρινα & σύγκρινα*, παθ. αόφ. *συγκρίθηκα*: (μτβ.) ❶ μελετώ ταυτόχρονα (συνήθως ομοειδή) πράγματα, πρόσωπα, καταστάσεις κτλ., για να καταλήξω σε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους ή σε μια γενικότερη αξιολόγηση = παραβάλλω: *Πρέπει να ~ τους βαθμούς του Α΄ και του Β΄ τριμήνου, για να καταλάβουμε αν σημείωσε πρόοδο στα μαθήματά του. Η αγάπη των φίλων δε συγκρίνεται με τίποτα!* ❷ χρησιμοποιώ κτ ως σημείο αναφοράς για να περιγράψω ή να εκτιμήσω κτ άλλο = παρομοιάζω: *Τόσο όμορφο κορίτσι μπορεί να συγκριθεί μόνο με τριαντάφυλλο.* **σύγκριση** η: το να συγκρίνει κανείς κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο: *Πρέπει να κάνουμε ~ των προϊόντων πριν αγοράσουμε οτιδήποτε.* **σε ~ με**: σε σχέση με: *Οι πωλήσεις προϊόντων αυξήθηκαν φέτος ~ πέρυσι.* **συγκριτικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται ή στηρίζεται σε σύγκριση: ~ μελέτη/πίνακας προϊόντων/μεγέθη. ~ **βαθμός**: ΓΛΩΣΣ ο γραμματικός τύπος επιθέτου ή επιρρημάτος που δηλώνει ότι ο προσδιοριζόμενος όρος έχει μια ιδιότη-

τα ή ποιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με κπ άλλο. **συγκριτικά** (επίρρ.). **συγκρίσιμος -η -ο**: αυτός που μπορεί να συγκριθεί με κπ ή κτ άλλο: ~ *μεγέθη/είδη.*

συγκροτώ -ούμαι • μπλ. *συγκροτημένος*: (μτβ.)

❶ οργανώνω σε σύνολο, συνήθως με συγκεκριμένες αρμοδιότητες = δημιουργώ, ιδρύω: *Το Υπουργείο Οικονομίας συγκρότησε Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.* ❷ μπλ. αυτός που έχει ή δείχνει ολοκληρωμένη ανάπτυξη και αρμονική λειτουργία των ψυχοπνευματικών ικανοτήτων του: *συγκροτημένος νέος/άποψη.* **συγκρότηση** η: ❶ το να συγκροτεί κπ κτ και η δομή που προκύπτει: ~ *τριμελούς επιτροπής* = σύσταση. η *πολιτική ~ ενός κράτους* = οργάνωση, δομή. ❷ (μτφ.) η αρμονική ανάπτυξη και λειτουργία των ψυχοπνευματικών ικανοτήτων ενός ανθρώπου: *άτομο με πνευματική/επιστημονική ~.* **συγκρότημα** το: ❶ οργανωμένο σύνολο από ομοειδή στοιχεία (συνήθως σε μικρή απόσταση μεταξύ τους) που εξυπηρετεί συγκεκριμένες ανάγκες: *ξενοδοχειακό/βιομηχανικό ~.* ❷ ομάδα από καλλιτέχνες: *Στη συναυλία θα συμμετάσχουν διάφορα συγκροτήματα. χορευτικό ~.*

συγκρούομαι • χωρίς μπλ.: ❶ (για κινούμενο όχημα) πέφτω με ορμή επάνω σε άλλο όχημα: *Τα δύο αεροπλάνα συγκρούστηκαν στον αέρα κατά τη διάρκεια αεροπορικής επίδειξης.* ❷ εμπλέκομαι σε μάχη = συμπλέκομαι: *Τα επεισόδια ξεκίνησαν όταν ένθερμοι φίλαθλοι συγκρούστηκαν με οπαδούς της αντίπαλης ομάδας.* ❸ (μτφ.) διαφωνώ έντονα ή είμαι αντίθετος με κπ ή κτ άλλο: *Ακόμη και φιλίες ετών χαλάνε, όταν συγκρούονται προσωπικά συμφέροντα.* **συγκρουόμενα** τα: διθέσια αυτοκινητάκια σε λούνα παρκ που συγκρούονται. **σύγκρουση** η: ❶ το να συγκρούεται κπ ή κτ με κπ ή κτ άλλο: *μετωπική ~ οχημάτων στην εθνική οδό. πολεμικές ~ = εχθροπραξία, συμπλοκή.* (μτφ.) *Τα δυο αδέρφια ήρθαν σε έντονη ~ για περιοριστικά θέματα.* = αντιπαράθεση. ❷ ψυχολ. ψυχική αναστάτωση που δημιουργείται από την ύπαρξη αλληλοσυγκρουόμενων τάσεων, επιθυμιών κτλ.: *Ο ασθενής θυμίζει διχασμένη προσωπικότητα με έντονες εσωτερικές ~.*

συγχαίρω • πρτ. *συνέχαιρα*, αόφ. *συγχάρηκα & [επίσ.] συνεχάρην*: (μτβ.) ❶ δηλώνω σε κπ πως συμμερίζομαι τη χαρά του για κτ που του συνέβη: *Μας επισκέφτηκαν για να μας συγχαρούν*

συγκοινωνία
συγκοινωνιακός →
συγκοινωνία
συγκράτηση → συγκρατώ
συγκρατώ
συγκρίνω
σύγκριση → συγκρίνω
συγκρίσιμος → συγκρίνω
συγκριτικά → συγκρίνω
συγκριτικός → συγκρίνω
συγκρότημα → συγκροτώ
συγκρότηση → συγκροτώ
συγκροτώ
συγκρούομαι
συγκρουόμενα →
συγκρούομαι
σύγκρουση → συγκρούομαι
συγχρονίζω → συγχρονός
συγχάριω
συγγάριον → συγχαίρω
συγχαρητήρια → συγχαίρω
συγχαρητήριο → συγχαίρω

συγγέω
*συγγίζω → συγγύζω
συγχρονισμός → σύγχρονος
σύγχρονος
συγχρόνως → σύγχρονος
συγγύζω
σύγχυση¹ → συγγέω
σύγχυση² → συγγύζω
συγχωρεμένος → συγχωρώ
συγχωρεμένος → συγχωρώ
συγχώρεση → συγχωρώ
συγχωρημένος → συγχωρώ
συγχώρηση → συγχωρώ
συγχωριανός → συν-
συγχωρώ
συζητηση → συζητώ
συζητήσιμος → συζητώ
συζητητής → συζητώ
συζητήτρια → συζητώ
συζητικός → συζήτω
σύζυγος
συθέμελα → συν-
σύλ- → συν-
σύλ- → συν-
συλλαμβάνω
συλλέγω
συλλέκτης → συλλέγω
συλλεκτικός → συλλέγω
συλλέκτρια → συλλέγω
σύλληψη → συλλαμβάνω
συλλογή¹ → συλλέγω
συλλογή² → συλλογίζομαι

για τον γάμο μας. ❷ εκφράζω σε κτ τον θαυμασμό μου ή τον επαινώ για κτ που έκανε: Σε ~ για την υπομονή σου/για την παρουσίασή σου. **συγχαρητήριοις -α -ο:** αυτός με τον οποίο συγχαίρουμε κτ: ~ τηλεγράφημα/κάρτα. **συγχαρητήρια** τα: γραπτή ή προφορική έκφραση με την οποία συγχαίρουμε κτ για κτ: Ο προϊστάμενος του έδωσε ~ για την υψηλής ποιότητας μελέτη που έκανε. **συγχαρητήρια!** (επιφ.).

συγγέω -ομαι • πρτ. συνέχεα, μππ. συγκεχυμένος: (μτβ.) μπερδεύω κτ, κυρίως κατά την προσπάθεια να το αντιληφθώ σωστά = μπλέκω: Για να μη ~ τους κανόνες, προσπάθησε να θυμάσαι και από ένα παράδειγμα. **σύγχυση¹** η: ❶ μέτρημα: Μετά την έκρηξη, επικράτησε πλήρης ~ σχετικά με τον ακριβή αριθμό των θυμάτων. ❷ ΙΑΤΡ έλλειψη πνευματικής διαύγειας ή ψυχική διαταραχή με κύριο σύμπτωμα την αδυναμία αναγνώρισης και προσανατολισμού.

σύγχρονος -η -ο: ❶ αυτός που σχετίζεται με το παρόν ή ανήκει στη σημερινή εποχή = μοντέρνος ≠ παλιός: Η τεχνολογία κυριαρχεί στη ζωή του ~ ανθρώπου. ❷ αυτός που ανήκει ή συμβαίνει την ίδια χρονική περίοδο ή στιγμή με κτ άλλο: Οι δύο συγγραφείς είναι ~, αλλά ανήκουν σε διαφορετικά ρεύματα. **συγχρόνως** (επίρρ.). **σύγχρονος** ο: αυτός που ζει στην ίδια εποχή με άλλον: Οι ~ του υποτίμησαν την αξία της ανακάλυψής του. **συγχρονίζω -ομαι:** συντονίζω απόλυτα, χρονικά ή ρυθμικά, κινήσεις, καταστάσεις, γεγονότα κτλ.: συγχρονισμένη κολύμβηση. **συγχρονισμός** ο.

συγγύζω -ομαι: ❶ (μτβ.) προκαλώ έντονη ψυχική αναστάτωση σε κτ: Έτσι που την ~, θα πάθει κανένα εγκεφαλικό! ❷ παθ. εκνευρίζομαι, αναστατώνομαι: Τώρα με την εγκυμοσύνη δεν κάνεις να συγγύζεσαι με τίποτα. **σύγχυση²** η: έντονη ψυχική ταραχή που οφείλεται σε ξαφνικό εκνευρισμό ή στενοχώρια: Από τη ~ της για τη ζημιά, έχασε τα λόγια της.

συγχωρώ -ούμαι • αόρ. συγχώρησα & [λαϊκ.] -έθηκα, μππ. συγχωρημένος & [λαϊκ.] -εμένος: (μτβ.) ❶ δέχομαι τη συγγνώμη κάποιου και δεν τον τιμωρώ: Σε παρακαλώ, συγχωρέσέ με που σου μίλησα άσχημα! **με συγχωρείς/με συγχωρείτε:** για να ζητήσουμε άδεια ή να ρωτήσουμε κτ με ευγενικό τρόπο = συγγνώμη: ~ που σας ενοχλώ, μήπως ξέρετε πού είναι το γραφείο του διευθυντή; ❷ ΕΚΚΛ δίνω άφεση αμαρτιών: Μετανοήστε, και ο Κύριος θα σας συγχωρήσει! **συ(γ)χωρεμένος -η -ο:** [προφ.]

πεθαμένος. ❸ ανέχομαι ή δείχνω κατανόηση για κτ: Χώρισαν, γιατί δεν μπορούσε να συχωρήσει την τεμπελιά του. **συγχώρηση & [λαϊκ.] συγχώρεση** η.

συζητώ & -άω -ιέμαι & -ούμαι: (μτβ.) ❶ μιλώ με ένα ή περισσότερα πρόσωπα για κτ θέμα: Στις βιβλιοθήκες δεν επιτρέπεται να συζητάτε δυνατά. = κουβεντιάζω, συνομιλώ, [επίσ.] συνδιαλέγομαι. Το θέμα θα συζητηθεί στο υπουργικό συμβούλιο. = εξετάζω, μελετώ. ❷ σχολιάζω κτ ή κτ, κυρίως αρνητικά: Σε ~ όλη η γειτονιά. = κουτσομπολεύω. **συζήτηση** η: το να συζητά κανείς = συνομιλία, κουβέντα, διάλογος: τηλεοπτική/εποικοδομητική ~. **συζητήσιμος -η -ο:** ❶ αυτός που μπορεί να συζητηθεί: ~ προτάσεις/εισήγηση. ❷ αυτός του οποίου η αλήθεια ή η ορθότητα αμφισβητείται = αμφίβολο: Το αν τελικά θα περάσει στο πανεπιστήμιο με τόσο λίγο διάβασμα είναι ~. ❸ αυτός με τον οποίο μπορεί κτ να συζητηθεί και να καταλήξει σε λύσεις: Μη φοβάσαι να πας να της μιλήσεις, είναι πολύ ~! **συζητητής** ο, -ήτρια η.

σύζυγος ο, η: το άτομο με το οποίο κτ είναι παντρεμένος(η): Στη δεξίωση τον συνόδευε η ~ του. **συζυγικός -ή -ό:** αυτός που αφορά ή αναφέρεται στην έγγαμη ζωή ή σε συζύγους: ~ καβγάδες/υποχρεώσεις.

συλλαμβάνω -ομαι • αόρ. συνέλαβα, παθ. αόρ. συνελήφθην: (μτβ.) ❶ πιάνω κτ, για να τον φυλακίσω, ή αιχμαλωτίσω κτ: Η αστυνομία συνέλαβε τον κλέφτη. (μτφ.) Τη συνέλαβαν να αντιγράφει από το γραπτό της συμμαθήτριάς της. ❷ (μτφ.) καταλαβαίνω απόλυτα = κατανοώ, αντιλαμβάνομαι: Είναι πολύ δύσκολο να συλλάβει ένα παιδί τόσο αφηρημένες έννοιες. ❸ επινοώ ή σχεδιάζω κτ: Ποιος συνέλαβε την ιδέα να πάμε τέτοιο ταξίδι; ❹ μένω έγκυος: Η σύζυγός του δεν μπορούσε να συλλάβει και κατέφυγαν στην τεχνητή γονιμοποίηση. **σύλληψη** η: το να συλλάβει κανείς κτ ή κτ: ένταγμα σύλληψης. ~ πρωτοποριακού σχεδίου. ~ με τη μέθοδο της τεχνητής γονιμοποίησης.

συλλέγω -ομαι • αόρ. συνέλεξα, παθ. αόρ. συλλέχτηκα: (μτβ.) ❶ μαζεύω = συγκεντρώνω: Τα στοιχεία που συνέλεξε όλα αυτά τα χρόνια τον οδήγησαν στους πραγματικούς γονείς του. ❷ μαζεύω συστηματικά αντικείμενα του ίδιου είδους ως χόμπι: Από παιδί ~ νομίσματα από όλο τον κόσμο. **συλλογή¹** η: ❶ το να συλλέγει κτ κτ: ~ βιομηχανικής ντομάτας = μάζεμα. ~ πληροφοριών/βιβλιογραφικών

αναφορών = συγκέντρωση. ❷ βιβλίο που περιλαμβάνει ομοειδή λογοτεχνικά ή επιστημονικά έργα: ~ λατινικών ποιημάτων. ❸ σύνολο προϊόντων μεγάλης ποιότητας: *Ελάτε να δοκιμάσετε τη νέα μας ~ καλοκαιρινών ενδυμάτων.* **συλλέκτης ο, -τρια η:** ❶ αυτός που κάνει συλλογή αντικειμένων ενός είδους (ιδιαίτερης συνήθως αξίας): ~ γραμματοσήμων. ❷ ΤΕΧΝΟΛΟ μηχανήμα ή όργανο όπου συγκεντρώνεται κτ.: ~ υδάτων/θερμότητας. **συλλεκτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται σε συλλέκτη ή σε συλλογή: ~ μανία/αντικείμενο. ❷ αυτός που χρησιμοποιείται για συλλογή: γεωργικά ~ μηχανήματα.

συλλογίζομαι & [οικ.] συλλογιέμαι: ❶ (μτβ.) σκέφτομαι, κυρίως γεγονότα του παρελθόντος: *Συχνά, όταν έμενε μόνη της, συλλογίζόταν τα παιδικά της χρόνια. = αναπολώ. Έστειλε αμίλητος, συλλογισμένος. = σκεφτικός.* ❷ (μτβ.) υπολογίζω: *Αν συλλογιστείς τα χρέη σου, θα δεις πόσο σπάταλος είσαι. = αναλογίζομαι, λογαριάζω.* **συλλογή² η:** το να συλλογίζεται κτ, κυρίως στις εκφράσεις **πέφτω/βυθίζομαι σε ~.** **συλλογισμός ο:** διαδικασία διατύπωσης λογικών συμπερασμάτων με βάση ορισμένα δεδομένα: *αυθαίρετος/ορθός ~.* **συλλογιστικός -ή -ό.** **συλλογιστική η:** ❶ τρόπος συλλογισμού: *εσφαλμένη/ορθή ~.* ❷ κλάδος της Λογικής που ασχολείται με τη θεωρία των συλλογισμών.

σύλλογος ο: σύνδεσμος ατόμων που έχει νομική υπόσταση, συγκεκριμένη διοικητική οργάνωση, ονομασία και δεδομένο σκοπό σύστασης = σωματείο, ένωση, όμιλος: *πολιτιστικός/αθλητικός ~.* **συλλογικός -ή -ό:** αυτός που αφορά κτ σύλλογο ή ένα οργανωμένο σύνολο προσώπων = ομαδικός ≠ προσωπικός, ατομικός: ~ όργανο/σύμβαση εργασίας/έργο. **συλλογικά** (επίρρ.). **συλλογικότητα η.**

συμβαίνει • πρτ. *συνέβαινε*, αόρ. *συνέβη* & [οικ.] *συνέβηκε, συνέβησαν.* ❶ *τριτοπρόσ.* (για γεγονός) γίνεται: *Τι ~ με εσάς τους δυο; Πότε συνέβη αυτό;* ❷ *απρόσ.* τυχαίνει: *Πώς ~ να κάναμε συνέχεια τα ίδια λάθη; συμβάν το* • *συμβάντος:* γεγονός, περιστατικό: *τυχαίο/τραγικό/δυσάρεστο/περίεργο ~.* ❸ *σχ.* **γεγονός.**

συμβάλλομαι • παθ. αόρ. *συμβλήθηκα* & [επίσ.] *συνεβλήθη*, μππ. (σπάν.) *συμβλημένος* & [επίσ.] *συμβεβλημένος:* (αμτβ., + με) συνάπτω συμφωνία με κτ: *Το σχολείο έχει συμβληθεί με δύο εταιρείες σίτισης. συμβεβλημένος ιατρός.*

συμβάλλω • πρτ. *συνέβαλλα*, αόρ. *συνέβαλα:*

(αμτβ., + σε) ❶ βοηθώ στην επίτευξη ενός σκοπού ή στη διαμόρφωση μιας κατάστασης = συντελώ, συντείνω: *Με το έργο του συνέβαλε στην πρόοδο της επιστήμης.* ❷ (για ποταμούς, δρόμους κτλ.) ενώνομαι με άλλον σε κτ σημείο. **συμβολή η:** το να συμβάλλει κτ σε κτ (σημ. 1) ή το να συμβάλλουν δύο πρόσωπα ή πράγματα (σημ. 2): *η ~ της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. η ~ δύο δρόμων/ποταμών.*

σύμβαση η: ❶ ΝΟΜ νομικά κατοχυρωμένη συμφωνία ανάμεσα σε πρόσωπα, ομάδες ή κράτη, η οποία ρυθμίζει τις εργασιακές, κοινωνικές, πολιτικές σχέσεις κτλ. των συμβαλλόμενων μερών: *ατομική ~ εργασίας. Οι όροι της ~ έγιναν αποδεκτοί και από τις δύο πλευρές.* ❷ (μτφ.) *συνήθ. πληθ.* το σύνολο γραπτών ή άγραφων κανόνων, οι οποίοι έχουν καθιερωθεί στο εσωτερικό μιας ομάδας, κοινωνίας κτλ. και ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών τους: *κοινωνικές ~.* **συμβατικός -ή -ό:** ❶ αυτός που συμπεριλαμβάνεται σε μια σύμβαση (σημ. 1): ~ *υποχρεώσεις/δεσμεύσεις.* ❷ (μτφ.) αυτός ακολουθεί τις συμβάσεις (σημ. 2): ~ *γάμος/σχέση.* ❸ αυτό που είναι παλιάς κατασκευής, τεχνολογίας κτλ.: ~ *αυτοκίνητα/όπλα.* **συμβατικά** (επίρρ.).

συμβιβάζω -ομαι: ❶ (μτβ.) επιτυγχάνω να φέρω σε συμφωνία άτομα που διαφωνούν και (κατ'επέκτ.) τις αντίθετες απόψεις που εκφράζουν: *Κατάφερε να ~ τους αιώνιους αντιπάλους.* ❷ *παθ. α.* έρχομαι σε συμφωνία με κτ ύστερα από αμοιβαίες υποχωρήσεις: *Τελικά συμβιβάστηκε να πληρώσει τη ζημιά. β.* (ειδικ.) υποχωρώ, εγκαταλείπω τα πιστεύω, τις θέσεις, τις προσωπικές μου διεκδικήσεις: *Δε συμβιβάστηκε ποτέ με το κατεστημένο.* **συμβιβασμός ο:** το να συμβιβάζεται κτ με κτ: *δικαστικός ~.* *Έρχομαι σε ~.* **συμβιβαστικός -ή -ό:** ❶ αυτός που συμβάλλει, συντελεί στον συμβιβασμό: ~ *λύση/πρόταση.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που είναι διαλλακτικός, υποχωρητικός ≠ *ασυμβιβαστος:* *Εάν είσαι τόσο ~, δε θα βρεις ποτέ το δίκιο σου.* **συμβιβαστικά** (επίρρ.).

σύμβολο το: ❶ καθετί (έμφυχο ον, αντικείμενο, σχήμα, εικόνα κτλ.) που χρησιμοποιείται για να εκφράσει μια αφηρημένη έννοια: *Ο σταυρός είναι το ~ του χριστιανισμού. Το περιστέρι είναι το ~ της ειρήνης.* ❷ γράμμα, συνδυασμός γραμμάτων, συντομογραφία ή άλλο σημάδι που χρησιμοποιείται στις τέχνες ή στις επιστήμες και δηλώνει μέγεθος, μονάδα, πράξη κτλ.: *μουσικά/μαθηματικά ~.* Το χημ-

συλλογιέμαι → συλλογίζομαι
συλλογίζομαι
συλλογικά → σύλλογος
συλλογικός → σύλλογος
συλλογικότητα → σύλλογος
συλλογισμός → συλλογισμός
συλλογιστική → συλλογιστική
συλλογιστικός → συλλογιστικός
συλλογίζομαι
σύλλογος
συλλυπούμαι → συλλυπηθείμι
συμ- → συμ-
συμ- → συμ-
συμβαίνει
συμβάλλομαι
συμβάλλω
συμβάν → συμβαίνει
σύμβαση
συμβατικά → σύμβαση
συμβατικός → σύμβαση
συμβεβλημένος → συμβεβλημένος
συμβάλλομαι
συμβιβάζω
συμβιβασμός → συμβιβασμός
συμβιβαστικά → συμβιβαστικά
συμβιβαστικός → συμβιβαστικός
συμβιβάζω
συμβλήθηκα → συμβάλλομαι
συμβλημένος → συμβλημένος
συμβάλλομαι
συμβολή → συμβάλλω
συμβολίζω → σύμβολο
συμβολικά → σύμβολο
συμβολικός → σύμβολο
συμβολισμός → σύμβολο
σύμβολο

συμβουλευτικά →
 συμβουλευώ
 συμβουλευτικός →
 συμβουλευώ
 συμβουλευώ
 συμβουλή → συμβουλευώ
 συμβούλιο → συμβουλευώ
 συμβούλιο → συν-
 σύμβουλος → συμβουλευώ
 συμμαχία → σύμμαχος
 συμμαχικός → σύμμαχος
 σύμμαχος
 συμμαχώ → σύμμαχος
 συμμετέχω
 συμμετοχή → συμμετέχω
 συμμετόχος → συμμετέχω
 συμμετρία
 συμμετρικά → συμμετρία
 συμμετρικός → συμμετρία
 συμμεροφώνων
 συμμεροφώνη →
 συμμεροφώνω
 συμπάθεια
 συμπάθειος → συμπάθεια
 συμπάθειος → συμπάθεια
 συμπάθειος → συμπάθεια
 συμπάθειος → συμπάθεια
 συμπάθειος → συμπάθεια

κό ~ του καλίου είναι το **K. συμβολίζω:** (μτβ.) εκφράζω κτ με σύμβολο: *Το λευκό χρώμα ~ την αγνότητα. συμβολικός -ή -ό:* ❶ αυτός που αποτελεί, χρησιμοποιεί ή χρησιμεύει ως σύμβολο: ~ *ποίημα.* ❷ αυτός που η υλική του αξία είναι πολύ μικρή σε σχέση με αυτό που εκφράζει: ~ *δώρο/τιμή. συμβολικά* (επίρρ.). **συμβολισμός ο:** ❶ η χρήση συμβόλων: *Η τελετή είναι γεμάτη συμβολισμού.* ❷ καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό ρεύμα που έκανε την εμφάνισή του στα τέλη του 19ου αιώνα ως αντίδραση στον ρεαλισμό και το οποίο ερμηνεύει τον κόσμο διαισθητικά ως σύνολο συμβόλων.

συμβουλευώ -ομαι: ❶ (μτβ.) λέω τη γνώμη μου σε κπ για κτ και τον προτρέπω να την ακολουθήσει = νουθετώ: *Σε ~ να μη σταματήσεις το σχολείο.* ❷ *παθ.* ζητώ τη γνώμη κπ για κτ: *Πρέπει αμέσως να συμβουλευτείς έναν γιατρό. συμβουλή η:* το να συμβουλευτεί κανείς κπ, καθώς και αυτό που λέει = νουθεσία: *φιλική/ιατρική/νομική ~. Να ακούς τις συμβουλές των μεγαλύτερων σου. σύμβουλος ο, η:* ❶ αυτός που δίνει συμβουλές. ❷ αυτός που δίνει εξειδικευμένες συμβουλές σε κπ τομέα: *καλλιτεχνικός/νομικός ~.* ❸ μέλος συμβουλίου (σημ. 1): *δημοτικός ~. διευθύνων ~ εταιρείας. συμβουλευτικός -ή -ό:* αυτός που έχει σχέση με τον σύμβουλο ή τη συμβουλή: ~ *ύφος/γνώμη. συμβουλευτικά* (επίρρ.). **συμβούλιο το:** ❶ συγκροτημένο σώμα ατόμων που είναι επιφορτισμένα, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, να λαμβάνουν από κοινού αποφάσεις για λογαριασμό ενός κρατικού οργάνου, μιας εταιρείας κτλ.: *υπουργικό/διοικητικό/ιατρικό ~.* ❷ η συνεδρίαση του συμβουλίου: *Το ~ ακυρώθηκε για την ερχόμενη εβδομάδα.*

σύμμαχος ο, η: ❶ (για κράτος, έθνος κτλ.) αυτός που έχει συνάψει συμφωνία με άλλο ή άλλα κράτη για την υπεράσπιση κοινών στόχων και συμφερόντων: *Στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο η Ελλάδα ήταν ~ με την Αγγλία.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που βοηθά, υποστηρίζει κπ σε κτ: *Είναι πραγματική φίλη, ~ σε κάθε δύσκολη στιγμή.* ❸ (μτφ.) αυτός που επηρεάζει θετικά μια κατάσταση, δραστηριότητα κτλ.: *Με ~ τους ισχυρούς ανέμους ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση της ιστιοπλοΐας μας. συμμαχία η:* σύναψη συμφωνίας για την υπεράσπιση κοινών στόχων και συμφερόντων. **συμμαχώ:** (αμτβ. + με) κάνω συμμαχία με άλλον ή άλλους. **συμμαχικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον

σύμμαχο ή τη συμμαχία: ~ *στρατός/δυνάμεις. συμμετέχω:* (αμτβ. + σε) ❶ παίρνω μέρος σε κτ μαζί με άλλους: *Δε ~ καθόλου στο μάθημα/στα κοινά.* ❷ βιώνω το ίδιο ή τα ίδια συναισθήματα που νιώθει κπ άλλος: *Όλοι μας ~ στη χαρά σας. συμμετοχή η:* το να συμμετέχει κπ σε κτ: *υποχρεωτική/προαιρετική ~. συμμετόχος ο, η:* πρόσωπο που συμμετέχει σε κτ.

συμμετρία η: ≠ ασυμμετρία ❶ διάταξη των μερών ενός συνόλου σε σχέση με κπ άξονα, κέντρο, σημείο κτλ. κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτρέπεται η διαίρεσή του σε δύο μέρη ακριβώς όμοια σε μέγεθος και σχήμα: ~ *των φύλλων/των γεωμετρικών σχημάτων.* ❷ (μτφ.) η αρμονία, οι κανονικές αναλογίες των μερών με το σύνολο αλλά και μεταξύ τους. **συμμετρικός -ή -ό:** αυτός που χαρακτηρίζεται από συμμετρία: ~ *χαρακτηριστικά. συμμετρικά* (επίρρ.).

συμμορφώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** κάνω κπ να γίνει φρόνιμος, να συνεντιστεί: *Προσπάθησε να συμμορφώσεις τον γιο σου!* **β.** *παθ.* γίνομαι φρόνιμος: *Κοίτα να συμμορφωθείς, γιατί δε σε βλέπω καλά!* **γ.** (μτφ.) κάνω κπ ή κτ να αλλάξει εμφάνιση, να φαίνεται καλύτερο(ς): *Συμμόρφωσε λίγο το κείμενο και παράδωσε το στον καθηγητή!* ❷ *παθ.* (+ με/προς) προσαρμόζομαι σε κπ πρότυπο, κανόνες, οδηγίες κτλ.: *Οι οδηγοί πρέπει να ~ προς τις διατάξεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας. συμμόρφωση η:* το να συμμορφώνει κανείς κπ ή κτ και το να συμμορφώνεται κπ: *Η ~ των μαθητών είναι απαραίτητη.*

συμπάθεια η: ❶ **α.** θετικά συναισθήματα που τρέφουμε προς κπ: *Τρέφω ~ για τον γιο σου. Είναι από τους ανθρώπους που εμπνέουν ~.* **β.** κπ ή κτ που αποτελεί το αντικείμενο της συμπάθειας κπ: *Η Ελένη είναι η ~ του.* ❷ συμπόνια για κπ δυσάρεστο γεγονός που πλήττει κπ: *Ο υπουργός εξέφρασε τη ~ του στους σεισμοπαθείς. συμπάθειος: (μτβ.) νιώθω συμπάθεια για κπ ≠ αντιπαθώ: *Δε συμπάθησε ποτέ τη νύφη της. συμπάθειος -ής -ές:* αυτός που προκαλεί σε κπ συμπάθεια ≠ αντιπαθής: *Ήταν γλυκομίλητη, και έγινε αμέσως ~ στην παρέα.* ❧ *σχ. αγενής. συμπαθητικός -ή -ό:* ❶ (για πρόσ.) συμπάθης ≠ αντιπαθητικός, αντιπαθής: ~ νέος. ❷ (για πρσ.) αυτός που είναι ευχάριστος: ~ *φόρεμα/μαγαζί. ~ σύστημα:* ΙΑΤΡ τμήμα του αυτόνομου νευρικού συστήματος που ρυθμίζει τη λειτουργία των οργάνων του σώματος. **συμπαθητικά** (επίρρ.).*

σύμπαν το • σύμπαντος: ❶ ΑΣΤΡΟΝ όλα τα ου-

ράνια σώματα, καθώς και η ύλη και η ενέργεια που τα περιβάλλουν: *Η ηλικία του ~ υπολογίζεται ότι είναι περίπου 15 δισεκατομμύρια χρόνια.* ❷ (μτφ.) όλος ο κόσμος: *Νομίζεις ότι το ~ ασχολείται μαζί σου;*

συμπεραίνω • αόρ. *συμπέρανα*: (μτβ.) ❶ διαμορφώνω γνώμη με βάση τα δεδομένα που έχω στη διάθεσή μου = συνάγω: *Από τη στάση της ~ ότι δε θέλει να ξαναβγούμε μαζί.* ❷ παθ. απρόσ. συνάγεται: *Από τα αρχαιολογικά ευρήματα συμπεραίνεται ότι εδώ υπήρχε αρχαίος οικισμός.* **συμπέρασμα** το: η γνώμη στην οποία καταλήγει κπ με βάση τα δεδομένα: *τα ~ του συμβουλίου/της διπλωματικής εργασίας.* *Βγάξω/καταλήγω σε ~.* **συμπερασματικός -ή -ό**: ~ **προτάσεις** ΓΛΩΣΣ οι δευτερεύουσες προτάσεις που εκφέρουν κπ συμπέρασμα ή κρίση = αποτελεσματικές προτάσεις. ~ **σύνδεσμοι** ΓΛΩΣΣ οι σύνδεσμοι με τους οποίους εισάγεται συμπερασματική πρόταση, π.χ. *άρα, ώστε* κτλ. **συμπερασματικά** (επίρρ.).

συμπεριφέρομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ενεργώ, φέρομαι (σε κπ) με ορισμένο τρόπο: *Μου συμπεριφέρθηκε πολύ άσχημα.* **συμπεριφορά** η: ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρεται κπ ή κτ: *φιλική/προσβλητική ~.*

συμπιέζω -ομαι: (μτβ.) ❶ ασκώ πίεση σε κτ, ώστε να μειώσω τον όγκο του: *Ο κεραμοποιός ~ τον πηλό για να αφαιρέσει όλο τον αέρα.* ❷ (μτφ.) περιορίζω: *~ τις δαπάνες/τις τιμές.* **συμπίεση** η: το να συμπιέζει κπ κτ: *~ αερίου/του χρόνου/του εισοδήματος.*

συμπίπτω • αόρ. *συνέπεσα*, απαρ. *συμπέσει*: (αμτβ.) ❶ α. εκδηλώνομαι, συμβαίνω την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο: *Το ταξίδι του στο Παρίσι συνέπεσε με τη γέννηση του γιου του.* β. εφαρμόζω επακριβώς με κτ άλλο: *Δύο παράλληλες ευθείες του ίδιου επιπέδου δε ~ ποτέ.* ❷ είμαι ίδιος με κπ ή κτ άλλο: *Οι απόψεις μας ~.* ❸ απρόσ. τυχαίνει: *Συμπίπτει να κατάγονται από την ίδια πόλη.* **σύμπτωση** η: το να συμπίπτει κτ με κτ άλλο: *παράξενη/ευτυχή/μοιραία/τραγική ~.* ~ *απόψεων.* **συμπτωματικός¹ -ή -ό** = τυχαίος. **συμπτωματικά** (επίρρ.).

συμπληρώνω -ομαι: ❶ α. προσθέτω κτ που λείπει από ένα σύνολο: *Συμπληρώστε την παρακάτω αίτηση με τα προσωπικά σας στοιχεία!* β. γεμίζω κτ τελείως: *Συμπλήρωσε το νερό στο μπουκάλι.* ❷ ολοκληρώνω κτ που έχει αρχίσει: *Ο υπουργός δήλωσε ότι θα ~ το έργο του προκατόχου του.* ❸ φτάνω σε ένα όριο ή σημείο: *Οι γονείς μου ~ τριάντα χρόνια έγγαμου*

βίου. **συμπλήρωση** η: το να συμπληρώνει κπ κτ: *~ αίτησης.* **συμπλήρωμα** το: καθετί που συμπληρώνει κτ: *~ διατροφής.* **συμπληρωματικός -ή -ό**: αυτός που αποτελεί συμπλήρωμα: *~ εξέταση/οδηγίες.* *Έδωσε στην αστυνομία ~ κατάσταση.* **συμπληρωματικά** (επίρρ.).

συμπονώ & -άω: (μτβ.) νιώθω, συναισθάνομαι τον πόνο του άλλου: *Σε ~, αλλά δεν μπορώ να σε βοηθήσω.* **συμπόνια** η: το να συμπονά κπ τους άλλους = λύπηση ≠ απονία: *Από ~ πρόσφερε ένα πιάτο φαγητό στον άστεγο.* **συμπονετικός -ή -ό**: αυτός που δείχνει συμπόνια: *~ ύφος/βλέμμα.*

συμπτύσσω -ομαι • αόρ. *σύμπτυξα* & [επίσ.] *συνέπτυξα*, παθ. αόρ. *συμπτύχθηκα*, μπλ. *συνμπτυγμένος* & [επίσ.] *συνεπτυγμένος*: (μτβ.) ❶ συγκεντρώνω κπ ή κτ σε μικρότερο χώρο: *Συνμπτυχθείτε, για να χωρέσουμε όλοι!* ❷ *κάνω* κτ πιο σύντομο, περιορίζω την έκτασή του: *~ κείμενο/ομιλία.* **σύμπτυξη** η: το να συμπτύσσει κπ κτ = περιορισμός, συντόμηση ≠ επέκταση: *Οι μαθητές ζήτησαν ~ της ύλης στην ιστορία.*

σύμπτωμα το: ❶ σημάδι που υποδηλώνει την ύπαρξη κπ ασθένειας στον οργανισμό: *βασικό/κυρίαρχο ~.* ❷ (μτφ., γενικ.) καθετί που υποδηλώνει προβληματική κατάσταση: *Η πολιτική διαφθορά είναι της ~ βαθύτερης κρίσης του πολιτικού συστήματος.* **συμπτωματικός² -ή -ό**: αυτός που συνιστά ή που αφορά σύμπτωμα κπ αρρώστιας: *~ πυρετός/θεραπεία της νόσου.*

συμφέρο • πρτ. & αόρ. *συνέφερα*, απαρ. *συμφέρει*: συνήθ. *τριτοπρόσ.* ή *απρόσ.* ωφελώ κτ. ❶ λειτουργώ υπέρ του: *Δε με ~ η πρότασή σου.* *Με ~ να αλλάξω δουλειά.* **συμφέρον -ουσα -ον**: αυτός που συμφέρει: *συμφέρονσα τιμή/αγορά.* *συμφέροντες όροι.* **συμφέρον** το: το όφελος που αποκομίζει κπ: *προσωπικό/ατομικό/οικονομικό/εθνικό ~.* *Το ~ των δύο λαών είναι η ειρήνη.* ❷ *πληθ.* οικονομικές δραστηριότητες που αποσκοπούν σε μεγάλα κέρδη: *Πίσω από την πώληση της εταιρείας κρύβονται μεγάλα συμφέροντα.*

συμφορά η: μεγάλη κακοτυχία, δυστυχία που προκαλείται από ένα γεγονός, κατάσταση κτλ.: *Μας βρήκε μεγάλη ~.* ~ *μου, τι θα κάνω τώρα χωρίς δουλειά;* **της συμφοράς**: πολύ χαμηλής ποιότητας: *Μείναμε σε ένα ξενοδοχείο ~.*

συμφωνία¹ η: ΜΟΥΣ εκτεταμένη μουσική σύνθεση για ορχήστρα: *Μία από τις πιο γνωστές ~ του Μπετόβεν είναι η Ενάτη.* **συμφωνικός -ή -ό**: αυτός που είναι σχετικός με τη συμφωνία¹: *~ έργο/ορχήστρα.*

συμπιάσχω → συν-
συμπεραίνω
συμπέρασμα → συμπεραίνω
συμπερασματικά →
συμπεραίνω
συμπερασματικός →
συμπεραίνω
συμπεριφέρομαι
συμπεριφορά →
συμπεριφέρομαι
συμπιέζω
συμπίεση → συμπιέζω
συμπίπτω
συμπλήρωμα →
συμπληρώνω
συμπληρωματικά →
συμπληρώνω
συμπληρωματικός →
συμπληρώνω
συμπλήρωση →
συμπληρώνω
συμπονετικός → συμπονώ
συμπόνια → συμπονώ
συμπονώ
συμπρωταγωνιστώ → συν-
σύμπτυξη → συμπτύσσω
συμπτύσσω
συμπτύχθηκα → συμπτύσσω
σύμπτωμα
σύμπτωματικά → συμπίπτω
σύμπτωματικός¹ →
συμπίπτω
σύμπτωματικός² →
σύμπτωμα
σύμπτωση → συμπίπτω
συμφέρον → συμφέρω
συμφέρω
συμφέρον
σύμφωνα → συμφωνώ
συμφωνητικό → συμφωνώ
συμφωνία¹
συμφωνία² → συμφωνώ
συμφωνικός → συμφωνία¹

συμφωνώ
συναισθάνομαι

σύμφωνο → συμφωνώ
 σύμφωνος → συμφωνώ
 συμφωνώ
 συμψηφίζω → συν-
 συν-
 συν-
 συν-
 συναγεμρός
 συναδελφικά → συνάδελφος
 συναδελφικός → συνάδελφος
 συναδελφικότητα → συνά-
 δελφος
 συναδέλφισσα → συνάδε-
 λφος
 συνάδελφος
 συναδερφικά → συνάδελφος
 συναδερφικός → συνάδελφος
 συναδερφισσα →
 συνάδελφος
 συνάδερφος → συνάδελφος
 συναίνεση → συναινώ
 συναινετικά → συναινώ
 συναινετικός → συναινώ
 συναινώ
 συναισθάνομαι
 συναίσθημα →
 συναισθάνομαι
 συναισθηματικά → συναι-
 σθάνομαι
 συναισθηματικός →
 συναισθάνομαι
 συναισθηματισμός → συναι-
 σθάνομαι
 συναίσθηση →
 συναισθάνομαι

συμφωνώ: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) έχω την ίδια γνώμη με άλλον ή άλλους ≠ διαφωνώ: ~ *απόλυτα μαζί σου. ~ ότι πρέπει να φύγεις.* ❷ (μτβ.) δεσμεύομαι με άλλον ή άλλους στο να γίνει κτ από κοινού: *Συμφωνήσαμε να πάμε διακοπές μαζί.* ❸ (αμτβ. + με) παρουσιάζω συνέπεια, λογική ακολουθία με κτ: *Οι ισχυρισμοί του κατηγορούμενου δε ~ με τα γεγονότα.* **συμφωνία**² η: το να συμφωνεί κανείς με κπ ή κτ: *Δεν κατέληξαν σε ~ για την αντιμετώπιση της κατάστασης.* *προφορική/ γραπτή ~.* **σύμφωνος -η -ο:** ❶ αυτός που έχει την ίδια γνώμη με κπ άλλο: *Η πρότασή σου με βρίσκει απόλυτα ~.* ❷ αυτός που είναι ταυριστός με κπ άλλο: *Οι πράξεις σου δεν είναι ~ με τα λόγια σου.* **σύμφωνα** (επίρρ. + με): όπως αναφέρει, υποδεικνύει κτλ. κπ ή κτ: *~ με τον μάρτυρα, ο ληστής φορούσε κουκούλα.* *Επράξα ~ με τις αρχές μου.* **συμφωνητικό** το: έγγραφο στο οποίο διατυπώνονται οι όροι μιας συμφωνίας: *ιδιωτικό ~.* **σύμφωνο** το: ❶ ΓΛΩΣΣ φθόγγος που από μόνος του δεν μπορεί να σχηματίσει συλλαβή, καθώς και το γράμμα που τον παριστάνει: *Το πρώτο ~ του ελληνικού αλφαβήτου είναι το «β».* ❷ επίσημη συμφωνία μεταξύ κρατών, η οποία ρυθμίζει τις μεταξύ τους σχέσεις = συνθήκη: *Βορειοατλαντικό ~ (το ΝΑΤΟ).* *Οι δύο χώρες υπέγραψαν ~ φιλίας.*

συν (πρόθ.) εισάγει κτ που προσθέτουμε σε κτ άλλο = και ≠ μείον, πλην: *δέκα ~ δύο ίσον δώδεκα.* **☞ πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων.** **συν** το: ≠ μείον, πλην ❶ λεκτική απόδοση για το σύμβολο της πρόσθεσης και το πρόσημο των θετικών αριθμών. ❷ θετικό στοιχείο σε μια κατάσταση: *τα ~ και τα πλην μιας κατάστασης.*

συν- συγ- συλ- συμ- συρ- συσ- συ- & σύν- σύγ- σύλ- σύμ- σύρ- σύσ- σύ-: α' συνθ. (από τη λόγια πρόθ. *σύν*) που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ.: ❶ γίνεται, συμβαίνει, υπάρχει, δημιουργείται κτλ. μαζί με κπ ή κτ άλλο: *συμ-πραταγωνιστώ.* ❷ αφορά περισσότερα του ενός πράγματα ή πρόσωπα: *συνδέω.* ❸ αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό: *συνομήλικος.* ❹ γίνεται στον μέγιστο βαθμό: *συνταράζω.*

Σύνθετα με συν-**μαζί με**

συλλυπούμαι
 συμβούλιο
 συμπάσχω
 συμψηφίζω

συνευρίσκομαι
 συρρώ
 συσκέπτομαι
 σύσκεψη
 συστεγάζομαι

συναγεμρός ο: ❶ ηχητική ειδοποίηση κινδύνου, ώστε να συγκεντρωθούν οι άνθρωποι σε ειδικούς χώρους για να προστατευτούν: *Σήμανε ~ και όλοι έτρεξαν στα καταφύγια.* ❷ κατάσταση επαγρύπνησης για την αντιμετώπιση επικείμενου κινδύνου: *Όλοι οι κάτοικοι βρίσκονται σε κατάσταση ~, καθώς το ενδεχόμενο ενός δεύτερου σεισμού είναι μεγάλο.* ❸ ηλεκτρονικό σύστημα ασφαλείας το οποίο ενεργοποιείται εκπέμποντας σήμα, όταν γίνεται προσπάθεια να παραβιασθεί ένας χώρος: *Βάζω ~ στο αυτοκίνητο/στο σπίτι.*

συνάδελφος & -ρφος ο, η & [λαϊκ.] συναδέλφισσα & -ρφισσα η: πρόσωπο που ασκεί το ίδιο επάγγελμα ή εργάζεται στον ίδιο χώρο με άλλον. **συναδελφικός & -ρφικός -ή -ό. συναδελφικά & -ρφικά (επίρρ.). συναδελφικότητα η:** αλληλοϋποστήριξη μεταξύ συναδέλφων: *Δυστυχώς, στο γραφείο δεν υπάρχει ~!* **συναινώ:** (αμτβ.) συμφωνώ, δέχομαι να γίνει κτ: *Δεν πρόκειται να συναινέσω σε αυτό το διαζύγιο.* **συναίνεση η. συναινετικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται ή χαρακτηρίζεται από συναίνεση: *~ διαζύγιο/κλίμα.* **συναινετικά (επίρρ.).**

συναισθάνομαι: (μτβ.) ❶ νιώθω το ίδιο συναίσθημα με κπ άλλο: *~ τον πόνο κπ.* ❷ έχω επίγνωση μιας κατάστασης, των πράξεών μου κτλ.: *Ποτέ δε συναισθάνθηκα τις συνέπειες των πράξεών της.* **συναίσθηση η:** πλήρης επίγνωση κατάστασης, πράξης κτλ.: *Μην αφήνεις μόνο του το παιδί, δεν έχει ακόμα ~ των κινδύνων!* **συναίσθημα το:** ❶ ψυχική κατάσταση στην οποία βρίσκεται κπ: *το ~ της χαράς/της λύπης/της αγάπης.* ❷ η ψυχολογική κατάσταση, σε αντίθεση με τη λογική: *Ένας καλλιτέχνης λειτουργεί περισσότερο με το ~ παρά με τη λογική.* **συναισθηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με το συναίσθημα: *~ φόρτιση/ανάγκες.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που κυριαρχείται από το συναίσθημα = ευαίσθητος: *Είναι ~ τύπος, σγαινείται εύκολα.* **συναισθηματικά (επίρρ.). συναισθηματισμός ο:** αντιμετώπιση των καταστάσεων με βάση το συναίσθημα και όχι λογικά, ρεαλιστικά: *Δεν είναι ώρα για συναισθηματισμούς, πρέπει να πάρεις μια λογική απόφαση!*

για περισσότερα του ενός

συνένοση
 κοινό χαρακτηριστικό
 συγχωριανός
 συνεργός

συννοδός
 συνονόματος
στον μέγιστο βαθμό
 συθέμελα
 συνεπαίρνω

συναλλαγή η: σχέση μεταξύ προσώπων, κυρίως εμπορική: *εμπορική/παράνομη* ~. **συναλλάσσομαι**: (αμτβ.) έχω συναλλαγές με κπ: ~ με εμπόρους/με επιχειρηματίες. *Συναλλάσσαν με άτομα του υπόκοσμου.*

συναναστρέφομαι: (αμτβ.) κάνω παρέα, έχω κοινωνικές κτλ. σχέσεις με κπ: *Λόγω της δουλειάς μου ~ με πολύ κόσμο.* **συναναστροφή** η: το να συναναστρέφεται κπ με κπ άλλο: *καλές/κακές/ύποπτες* ~.

συναντώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ βρίσκω κπ κάπου είτε τυχαία είτε μετά από συνεννόηση = ανταμώνω: *Τις προάλλες στο μετρό ~ μια παιδική μου φίλη. Πότε θέλεις να συναντηθούμε;* ❷ γνωρίζω κπ: *Είναι από τους πιο ευγενικούς ανθρώπους που έχω συναντήσει.* ❸ **α.** αντιμετωπίζω αντίπαλο: *Οι δύο πρωταθλήτριες ομάδες θα ~ απόψε σε φιλικό αγώνα.* **β.** (μτφ.) βρίσκομαι αντιμετώπος με δυσκολίες: *Στο έργο του ~ πολλές αντιδράσεις από τους πολιτικούς του αντιπάλους.* **συνάντηση** η: το να συναντά κανείς κπ ή κτ: *απόρροια/μυστική/αθλητική/*~.

συνάπτω -ομαι • αόρ. *σύναψα* & [επίσ.] *συνήψα*, παθ. αόρ. *συνάφθηκα* & [επίσ.] *συνήφην*, μππ. *συνημμένος*: (μτβ.) ❶ συνδέω κτ με κτ άλλο: *Μαζί με το αντίγραφο πτυχίου ~ και το απολυτήριο στρατού. Συνημμένο θα βρείτε και το σχετικό έγγραφο.* ❷ εκτελώ ενέργεια, κάνω κτ: ~ γάμο (παντρεύομαι). ~ δάνειο (δανείζομαι). **σύναψη** η: ~ ειρήνης/συμφωνίας.

συναρμολογώ -ούμαι: (μτβ.) συνδέω, ενώνω τα μέρη οργάνου, μηχανής κτλ., έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα λειτουργικό σύνολο ≠ διαλύω: ~ *μηχάνημα/αυτοκίνητο/παζλ.* **συναρμολόγηση** η.

συναρπάζω -ομαι: (μτβ.) συγκινώ, γοητεύω κπ πάρα πολύ: *Η ερμηνεία του σε αυτόν τον ρόλο με συνάρπασε.* **συναρπαστικός -ή -ό**: αυτός που συναρπάζει: ~ *θέαμα/τραγουδι/ιστορία/βιβλίο/εμπειρία.* **συναρπαστικά** (επίρρ.).

συναρτώ -ώμαι: (μτβ.) συνδέω κτ με κτ άλλο σε σχέση λογικής αλληλεξάρτησης: *Στην ομιλία του συνάρτησε την αύξηση της παραγωγικότητας με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.*

συνάρτηση η: ❶ το να συναρτάται κτ με κτ άλλο: *Οι τιμές των προϊόντων έχουν άμεση ~ με το κόστος παραγωγής τους.* ❷ μαθ αντιστοιχία των στοιχείων συνόλου Α με τα στοιχεία συνόλου Β, έτσι ώστε κάθε στοιχείο του Α να αντιστοιχεί σε ένα και μόνο στοιχείο του Β.

συναφής -ής -ές: αυτός που έχει άμεση σχέση ή

σύνδεση με κπ ή κτ άλλο = σχετικός: ~ *επαγγελματάρη/κλάδοι.* *Τα δύο βιβλία έχουν ~ θέμα.* = παρόμοιος. ❷ σχ. **αγενής, συναφώς** (επίρρ.).

συνάφεια η: άμεση σχέση, σύνδεση μεταξύ γεγονότων, καταστάσεων κτλ.: *Το έργο του μεγάλου ζωγράφου πρέπει να το μελετήσουμε σε ~ με την εποχή στην οποία έζησε.*

συνδέω -ομαι • αόρ. *σύνδεσα* & *συνέδεσα*, παθ. αόρ. *συνδέθηκα*, μππ. *συνδεμένος* & [επίσ.] *συνδεδεμένος*: (μτβ.) ❶ **α.** ενώνω δύο ή περισσότερα πράγματα μαζί: *Είναι πολύ εύκολο να συνδέσετε μόνοι σας τη βιβλιοθήκη, ακολουθώντας τις οδηγίες.* **β.** ενώνω συσκευή με το δίκτυο παροχής ενέργειας ≠ αποσυνδέω: *Περιμένω τον ηλεκτρολόγο να μου συνδέσει την ηλεκτρική κουζίνα.* ❷ εξασφαλίζω την επικοινωνία μεταξύ χωρών, τόπων, ανθρώπων κτλ.: *Η γέφυρα ~ τις δύο όχθες. Με συνδέετε με το γραφείο του υπουργού, παρακαλώ;* ❸ (μτφ.) δημιουργώ φιλική, ερωτική, κοινωνική κτλ. σχέση με κπ: *Τους ~ μακροχρόνια φίλια. Γνωρίστηκαν πριν από έξι μήνες και συνδέθηκαν ερωτικά.* ❹ (μτφ.) συσχετίζω ή αλληλοεξαρτώ πρόσωπα, γεγονότα, έννοιες κτλ.: *Το όνομά του συνδέθηκε με μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο. Έχει συνδέσει τη Θεσσαλονίκη με τα φοιτητικά της χρόνια.*

σύνδεση η: το να συνδέονται μεταξύ τους δύο ή περισσότερα πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις: *τηλεφωνική/τηλεοπτική/αεροπορική* ~. **συνδεδεμένος -ή -ό**: ❶ αυτός που συνδέει ή που χρησιμεύει για σύνδεση: ~ *υλικό/στοιχείο.* ❷ ΓΛΩΣΣ ~ **ρήμα**: ρήμα που συνδέει το κατηγορούμενο με το υποκείμενο: *Το «είμαι» είναι ~.* **σύνδεσμος** ο: ❶ ομάδα προσώπων που έχει κοινά συμφέροντα και επιδιώκει την επίτευξη κοινών στόχων = ένωση, σωματείο: ~ *Ελλήνων Βιομηχάνων.* ❷ άτομο που μεσολαβεί για να φέρει σε επικοινωνία τα μέλη παράνομης, συνήθως, οργάνωσης: *ο ~ τους με την Αντίσταση στην Κατοχή.* ❸ ΓΛΩΣΣ άκλιτη λέξη η οποία συνδέει λέξεις, φράσεις ή προτάσεις: *αντιθετικοί/χρονικοί/αιτιολογικοί/υποθετικοί* ~. **παραιτακτικός** ~: σύνδεσμος που συνδέει όρους που έχουν την ίδια συντακτική λειτουργία. **υποτακτικός** ~: σύνδεσμος που συνδέει μια δευτερεύουσα πρόταση με την κύρια. ❹ ΑΝΑΤ συνδεδεμένος ιστός που στηρίζει τα οστά των αρθρώσεων: *Ο γιατρός διέγνωσε ολική ρήξη ~ στο γόνατο.*

συνδρομή η: ❶ υλική ή ηθική βοήθεια προς κπ: *Ζητώ τη ~ σου.* ❷ το χρηματικό ποσό που δι-

συναλλαγή
συναλλάσσομαι → συναλλαγή
συναναστρέφομαι
συναναστροφή → συναναστρέφομαι
συνάντηση → συναντώ
συναντώ
συνάπτω
συναρμολόγηση → συναρμολογώ
συναρμολογώ
συναρπάζω
συναρπαστικά → συναρπάζω
συναρπαστικός → συναρπάζω
συνάρτηση → συναρτώ
συναρτώ
συναφής
συνάφθηκα → συνάπτω
συναφώς → συναφής
σύναψη → συνάπτω
συνδεδεμένος → συνδέω
σύνδεση → συνδέω
σύνδεσμος → συνδέω
συνδεδετικός → συνδέω
συνδέω
συνδρομή
συνδρομητής → συνδρομή
συνδρομητικά → συνδρομή
συνδρομητικός → συνδρομή
συνδρομητήρια → συνδρομή

συνδύζω
 συνδυασμός → συνδύζω
 συνδυαστικά → συνδύζω
 συνδυαστικός → συνδύζω
 συνδέβαινε → συμβαίνει
 συνδέβαλα → συμβάλλω
 συνδέβη → συμβαίνει
 συνεβλήθη → συμβάλλομαι
 συνδέσσα → συνδέω
 συνεδριάζω
 συνεδριακός → συνεδριάζω
 συνεδρίαση → συνεδριάζω
 συνεδρίο → συνεδριάζω
 σύνεδρος → συνεδριάζω
 συνείδηση
 συνειδησιακά → συνείδηση
 συνειδησιακός → συνείδηση
 συνειδητά → συνείδηση
 συνειδητοποίηση → συνειδητοποιώ
 συνειδητοποιώ
 συνειδητός → συνείδηση
 συνειρμικά → συνειρμός
 συνειρμικός → συνειρμός
 συνειρμός
 συνέχρινα → συγκρίνω
 συνεκτικός → συνοχή
 συνέλαβα → συλλαμβάνω
 συνέλεξα → συλλέγω
 συνελήφθη → συλλαμβάνω
 συνεννόηση → συνεννοούμαι
 συνεννοήσιμος → συνεννοούμαι
 συνεννοούμαι

νε και σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα είτε για ενίσχυση κπ έργου είτε για την εξασφάλιση τακτικής παροχής περιοδικού κτλ.: *ετήσια ~. Έστειλες τη ~ στη Διεθνή Αμνηστία; ❧ σχ. εκδρομή. συνδρομητής ο, -ήτρια η: πρόσωπο που καταβάλλει συνδρομή για κτ: Οι ~ του περιοδικού μπορούν να στείλουν το ποσό με ταχυδρομική επιταγή. συνδρομητικός -ή -ό: αυτός που λειτουργεί με συνδρομητές: ~ περιοδικό. συνδρομητικά (επίρρ.).*

συνδύζω -ομαι: (μτβ.) ❶ βάζω μαζί ή διαθέτω ταυτόχρονα δύο πράγματα, ιδιότητες κτλ.: *Η ταινία ~ τη δράση με την κωμωδία. ❷ ταιριάζω κτ με κτ άλλο, ώστε να επιτυγχάνεται ένα αισθητικά αρμονικό σύνολο: Ο ζωγράφος εδώ έχει συνδυάσει άψογα τα χρώματα. ❸ συσχετίζω γεγονότα, καταστάσεις: Συνδυάσε τη σημερινή μου απουσία με τον χθεσινό μας τσακωμό. συνδυασμός ο: ❶ το να συνδυάζεται κτ με κτ άλλο: Ο ~ σωστής διατροφής και γυμναστικής εξασφαλίζει καλή φυσική κατάσταση. ❷ κωδικός αριθμός με τον οποίο ανοίγει χρηματοκιβώτιο, κλειδαριά κτλ.: Ξέχασα τον ~ και δεν μπορώ να ανοίξω τη βαλίτσα μου! ❸ το σύνολο των υποψήφιων βουλευτών ενός κόμματος: εκλογικός ~. συνδυαστικός -ή -ό: αυτός που συνδυάζει διάφορα στοιχεία: ~ σκέψη/διάβασμα. συνδυαστικά (επίρρ.).*

συνεδριάζω: (αμτβ.) συμμετέχω σε συνάντηση των μελών συλλογικού οργάνου (επιτροπής, συμβουλίου, δικαστηρίου κτλ.) με σκοπό τη συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων: *Τα μέλη του δικαστηρίου αποχώρησαν για να συνεδριάσουν. συνεδρίαση η. συνέδριο το: συνάντηση σημαντικού αριθμού ατόμων επιστημονικού κλάδου, πολιτικού κόμματος κτλ. με σκοπό την παρουσίαση προβλημάτων, την ανταλλαγή απόψεων κτλ., καθώς και (συνεδ.) το σύνολο των μελών που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη συνάντηση: διεθνές ~ ιατρικής. Όρθιο όλο το ~ χειροκροτούσε τον ομιλητή. συνεδριακός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με το συνέδριο: ~ χώρος/κέντρο. σύνεδρος ο, η: πρόσωπο που παρακολουθεί συνέδριο.*

συνείδηση η: ❶ α. ψυχολ η ικανότητα του ανθρώπου να αντιλαμβάνεται όσα συμβαίνουν στον εξωτερικό αλλά και στον εσωτερικό του κόσμο. β. η επίγνωση που έχει κπ για κτ = συναίσθηση: *Δεν έχει ~ των πράξεών του. γ. η γνώση του ατόμου για τον εαυτό του και για τον χώρο στον οποίο ανήκει: κοινωνική/πολιτική/ταξική/ιστορική/εθνική ~. ❷ α. η ικα-*

νότητα του ατόμου να διακρίνει το καλό από το κακό και να ελέγχει τις πράξεις του: *ήσυχη/καθαρή/ήρεμη/ένοχη ~. Σου έκανα κακό και το έχω βάρος στη ~ μου. αντιρροψίας συνειδήσης: πολίτης που αρνείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία λόγω ιδεολογικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων. β. η αφοσίωση κπ στο καθήκον: επαγγελματική ~. συνειδητός -ή -ό: ❶ αυτός που γίνεται με επίγνωση: ~ ενέργεια/προσπάθεια. ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει συνείδηση, επίγνωση μιας κατάστασης, ενός πράγματος κτλ.: ~ πολίτης/χριστιανός. συνειδητά (επίρρ.). συνειδησιακός -ή -ό: αυτός που είναι σχετικός με τη συνείδηση: ~ πρόβλημα. συνειδησιακά (επίρρ.).*

Από το απαρ. συνιδέναι του ΑΕ ρ. σύνιδα «γνώριζω καλά».

συνειδητοποιώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) κατανοώ πλήρως κτ, αποκτώ σαφή γνώση μιας κατάστασης, ενός γεγονότος: *Δεν έχει συνειδητοποιήσει την κρισιμότητα της κατάστασης της υγείας του. ❷ μπλ. αυτός που έχει ή δείχνει πολιτική, κοινωνική συνείδηση: συνειδητοποιημένος νέος/αγώνας. συνειδητοποίηση η. συνειρμός ο: ψυχολ ❶ μηχανισμός σύμφωνα με τον οποίο τα συναισθήματα, οι παραστάσεις, οι σκέψεις κτλ. συνδέονται με τρόπο ώστε, όταν ανακαλείται μία από αυτές, να συμπαρασύρει στη συνείδηση και τις άλλες: ~ σκέψεων/ιδεών. ❷ οι σκέψεις κτλ. που οφείλονται σε συνειρμό: Όταν ξαναγύρισα στην πόλη που γεννήθηκα, χιλιάδες ~ γέμισαν το μυαλό μου. συνειρμικός -ή -ό: αυτός που έχει σχέση με τον συνειρμό: ~ αφήγηση/γραφή. συνειρμικά (επίρρ.).*

Από το ΑΕ ρ. συνείρω «συνδέω μαζί».

συνεννοούμαι: ❶ (αμτβ.) α. καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι τα λεγόμενα και τη σκέψη του συνομιλητή μου, όπως επίσης και ο συνομιλητής μου τα δικά μου λεγόμενα: *Τα ελληνικά του ήταν σπαστά και δεν μπορούσαμε να συνεννοηθούμε. β. διατηρώ με κπ σχέσεις αλληλοκατανόησης και αλληλοσεβασμού: Τελικά χώρισαν, μια και δε συνεννοούνταν. ❷ (μτβ.) συζητώ με κπ και καταλήγουμε σε κοινή απόφαση, συμφωνία κτλ.: Συνεννοηθήκαμε να πάμε μαζί διακοπές. συνεννόηση η: το να συνεννοείται κπ με κπ άλλον: Δεν κάναμε*

καλή ~ και άργησα στο ραντεβού. Η ~ μεταξύ κοφάλαων γίνεται με νοήματα. **συνενοήσιμος -η -ο:** αυτός με τον οποίο κπ μπορεί να συνεννοηθεί: Ο διευθυντής είναι δύσκολος άνθρωπος και, γενικά, καθόλου ~.

συνέντευξη η: ❶ συνομιλία μεταξύ δημοσιογράφου και προσώπου (συνήθως δημόσιου), καθώς και το κείμενο που καταγράφει τη συνομιλία: Αποφεύγω να δίνω συνεντεύξεις, τρισέλιδη ~. ❷ συνάντηση υποψηφίου για πρόσληψη σε κπ εργασία με τον υπεύθυνο για την επιλογή: Θα περάσω από ~ για τη θέση του λογιστή.

συνεπάγεται • μόνο ενστ. & πρτ.: τριτοπρόσ. (μτβ.) ❶ προκύπτει ως αποτέλεσμα: Ο καιρός χάλασε, αλλά αυτό δε ~ ότι δε θα πάμε εκδρομή. ❷ ΛΟΓ ΜΑΘ αν μία πρόταση/ισότητα Β προκύπτει λογικά από την πρόταση/ισότητα Α, τότε η Α συνεπάγεται τη Β (Α => Β). **συνεπαγωγή η.**

συνεπής -ής -ές: ≠ ασυνεπής ❶ αυτός που είναι πιστός, σταθερός σε αυτά που λέει και κάνει: Είναι υπεύθυνος και ~ στις υποχρεώσεις του. ❷ αυτός που τηρεί τις υποχρεώσεις του: Είναι ~ στη δουλειά της. ✎ σχ. **αγενής, συνεπώς** (επίρρ.): ως αποτέλεσμα, ως συνέπεια αυτών που έχουν προηγηθεί = επομένως, ώστε, άρα, κατά συνέπεια: Η λύση που δόθηκε κρίνεται ανεπαρκής, και απαιτείται ~ επανεξέταση του ζητήματος. **συνέπεια η:** ❶ η ιδιότητα του συνεπούς ≠ ασυνέπεια: Είναι υπόδειγμα επαγγελματικής ~ και εργατικότητας. ❷ συνήθ. πληθ. το αποτέλεσμα (συνήθως αρνητικό) μιας πράξης, ενός γεγονότος: βλαβερές/ολέθριες ~. Η υπερβολική έκθεση στον ήλιο έχει καταστροφικές ~ για το δέρμα μας. **κατά ~** = συνεπώς.

συνέρχομαι • αόρ. συνήλθα, απαρ. συνέλθει: (αμτβ.) ❶ **α.** ξαναβρίσκω τις αισθήσεις μου: Έπεσε σε κόμα μετά το ατύχημα και δε συνήλθε ποτέ. **β.** ξαναβρίσκω τη σωματική ή ψυχική μου υγεία: Δεν έχει συνέλθει ακόμα από την αρρώστια/το σοκ. ❷ [επίσ.] συγκεντρώνομαι μαζί με άλλους για κπ σκοπό: Οι εκπρόσωποι των κομμάτων συνήλθαν για να ψηφίσουν.

σύνεση η: η ιδιότητα του ανθρώπου να ενεργεί με προσοχή, μετά από σκέψη, παίρνοντας υπόψη του όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν μια κατάσταση: Η διακυβέρνηση της χώρας απαιτεί ~ και αίσθημα ευθύνης. **συνετός -ή -ό:** ❶ αυτός που ενεργεί με σύνεση = μυαλωμένος, σώφρων, γνωστικός: ~ άνθρω-

πος/πολιτικός. ❷ αυτός που φανερώνει σύνεση: ~ απόφαση/επιλογή/διαχείριση. **συνετά** (επίρρ.). **συνετίζω -ομαι:** (μτβ.) προσπαθώ να κάνω κπ να συμπεριφέρεται με σύνεση: Ο δάσκαλος με τη συζήτηση προσπάθησε να ~ τους άτιθασους μαθητές του.

συνέταιρος & συνεταίρος ο, η: πρόσωπο που συμμετέχει με άλλο σε επιχείρηση, εταιρεία κτλ.: Συνεργαζόμαστε περίφημα με τον συνέταιρό μου. **συνεταιρίζομαι:** (αμτβ.) γίνομαι συνέταιρος ή προσλαμβάνω συνέταιρο: Ο γαμπρός μου μου πρότεινε να συνεταιριστούμε. **συνεταιρικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τους συνεταίρους: ~ δουλειά. **συνεταιρικά** (επίρρ.). **συνεταιρισμός ο:** ένωση προσώπων που στοχεύει στη δημιουργία κοινής οικονομικής επιχείρησης και στην προστασία των κοινών συμφερόντων τους: αγροτικός/οικοδομικός ~.

συνεχής -ής -ές: ❶ αυτός που πραγματοποιείται χωρίς διακοπή: ~ ωράριο καταστημάτων. ❷ αυτός που επαναλαμβάνεται σε συχνά διαστήματα = αδιάκοπος, διαρκής: Οι ~ αλλαγές του καιρού επιδεινώνουν τα αρθριτικά. ❸ αυτός που διαδέχεται κτ χωρίς να μεσολαβεί κτ διαφορετικό: Επί πέντε ~ μήνες βρισκόταν σε κωματώδη κατάσταση. ✎ σχ. **αγενής, συνεχώς** (επίρρ.). **συνέχεια η:** ❶ ύπαρξη φαινομένου, κατάστασης κτλ. μέσα στον χώρο ή τον χρόνο χωρίς διακοπή: Ο νέος υπουργός υποσχέθηκε να διασφαλίσει τη ~ της εξωτερικής πολιτικής. ❷ ό,τι ακολουθεί μετά από κπ διακοπή: Τη ~ της σειράς θα τη δείτε στο επόμενο επεισόδιο. **συνεχίζω:** (μτβ.) ❶ κάνω κτ χωρίς διακοπή: ~ να εργαζομαι/το διάβασμα. ❷ (& με παραλ. αντικ.) κάνω κτ που είχε ξεκινήσει άλλος: Άρχισε εσύ τη διήγηση και ~ εγώ. ❸ παθ. υπάρχω ή εξακολουθώ χωρίς διακοπή: Και η ζωή συνεχίζεται. **συνέχιση η:** το να συνεχίζει κπ κτ: Το σωματείο αποφάσισε τη ~ της απεργίας. **συνεχιστής ο.**

συνήγορος ο, η: δικηγόρος που εκπροσωπεί κπ στο δικαστήριο: ~ υπεράσπισης/πολιτικής αγωγής. **συνήγορός:** (αμτβ.) ❶ εκτελώ χρέη συνηγόρου: ~ σε μια δύσκολη υπόθεση. ❷ **α.** υπερασπίζομαι κπ ή κτ με λόγια: Η πλειοψηφία συνήγορησε υπέρ της συνέχισης της απεργίας. **β.** ενισχύω κτ: Τα γεγονότα συνηγορούν υπέρ της δικής μου γνώμης.

συνήθης -ης σύνηθες: αυτός που γίνεται πολύ συχνά ή που είναι αναμενόμενος = συνηθισμένος: συνήθεις ερωτήσεις/ύποπτοι. Η ασάθεια του καιρού είναι σύνηθες φαινόμενο τον

συνέντευξη
συνένωση → συν-
συνεπάγεται
συνεπαγωγή → συνεπάγεται
συνεπαίρων → συν-
συνέπεια → συνεπής
συνέπεια → συμπλήρω
συνεπής
συνεπτιγμένος →
συμπτύσσω
συνεπτύξα → συμπτύσσω
συνεπώς → συνεπής
συνεργός → συν-
συνέροχομαι
σύνεση
συνεσταλμένος → συστέλλω
συνέστελα → συστέλλω
συνεστήθην → συνιστώ
συνέστησα → συνιστώ
συνετα → σύνεση
συνεταιρίζομαι →
συνέταιρος
συνεταιρικά → συνέταιρος
συνεταιρικός → συνέταιρος
συνεταιρισμός →
συνέταιρος
συνέταιρος → συνέταιρος
συνέταιρος
συνέταξα → συντάσσω
συνετέλεσα → συντελώ
συνετέλεσθην → συντελώ
συνετίζω → σύνεση
συνετός → σύνεση
συνετρίβην → συντρίβω
συνετρίψα → συντρίβω
συνευρίσκομαι → συν-
συνέφερα → συμφέρω
συνέχαιρα → συγχαιρώ
συνεχάρην → συγχαιρώ
συνέχεια → συγγέω
συνέχεια → συνεχής
συνεχής
συνεχίζω → συνεχής
συνέχιση → συνεχής
συνεχιστής → συνεχής
συνεχώς → συνεχής
συνήγορος
συνηγορώ → συνήγορος
συνήθεια → συνήθης
συνήθειο → συνήθης
σύνηθες → συνήθης
συνήθης
συνηθίζεται → συνήθης
συνηθίζω → συνήθης
συνηθισμένα → συνήθης
συνηθισμένος → συνήθης
συνήθως → συνήθης
συνήλθα → συνέρχομαι
συνήφην → συνάπτω
συνήψα → συνάπτω

συνθέτω
συνίσταμαι

σύνθεση → συνθέτω
 σύνθετα → συνθέτω
 συνθέτης → συνθέτω
 συνθετικά → συνθέτω
 συνθετικό → συνθέτω
 συνθετικός → συνθέτω
 σύνθετο → συνθέτω
 σύνθετος → συνθέτω
 συνθέτρια → συνθέτω
 συνθηκολόγηση → συνθηκολογώ
 συνθηκολογώ
 σύνθημα
 συνθηματικά → σύνθημα
 συνθηματικός → σύνθημα
 συνίζηση
 συνίσταμαι
 συνιστώ

Μάρτιο. συνήθως (επίρρ.). **συνήθεια** η: ❶ συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο: *καλές/κακές ~. Έχει τη ~ να μιλάει δυνατά.* ❷ έθιμο, παράδοση: *τοπική ~.* **συνηθίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ *κάνω κτ συχνά, αποκτώ συνήθεια: Κάθε μεσημέρι ~ να κοιμάται μια ώρα.* ❷ αποκτώ την ικανότητα προσαρμογής σε μια κατάσταση: *Έχει συνηθίσει τόσα χρόνια να ζει μόνη της.* ❸ *παθ. επικρατώ ως συνήθεια: Το χειροφίλημα δε συνηθίζεται πια.* **συνηθίζεται**: *απρὸς. υπάρχει ως συνήθεια: Συνηθίζεται το βράδυ της Ανάστασης να πηγαινούμε στην εκκλησία.* **συνηθισμένος -η -ο** (μπτ. ως επίθ.): ❶ αυτός που συμβαίνει συχνά: *Το χιόνι είναι πολύ ~ φαινόμενο στα μέρη μας.* ❷ αυτός που έχει προσαρμοστεί σε κτ: *Είμαι ~ να ξυπνάω νωρίς. = μαθημένος.* ❸ αυτός που δεν έχει τίποτε το ξεχωριστό ή πρωτότυπο: *Η ταινία ήταν πολύ προβλέψιμη και ~.* **συνηθισμένα** τα: κτ που συμβαίνει συνήθως, συχνά: *Πάλι μαλώνουν; Ε, τα ~, τι περιμένεις; συνήθειο* το: [λαϊκ.] συνήθεια.

συνθέτω συνθέτομαι & [επίσ.] συντίθεμαι:

(μτβ.) ❶ συνδέω επιμέρους στοιχεία μεταξύ τους για να δημιουργήσω ένα ενιαίο, λειτουργικό, οργανωμένο κτλ. σύνολο ≠ αναλύω: *Το ερωτηματολόγιο συντίθεται από δέκα ερωτήσεις.* ❷ δημιουργώ μουσικό, λογοτεχνικό κτλ. έργο = γράφω: *Σε πολύ νεαρή ηλικία συνέθεσε την πρώτη του συμφωνία.*

❧ **σχ. θέτω. σύνθεση** η: ❶ το να συνθέτει κτ κτ: *~ της ομάδας/της κυβέρνησης/του φαρμάκου/του πληθυσμού. ζωγραφική/χημική/μουσική ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων για τον σχηματισμό μιας νέας λέξης: *Η παραγωγή και η ~ αποτελούν διαδικασίες εμπλουτισμού του λεξιλογίου της γλώσσας.* ❸ ΦΙΛΟΣ συνδυασμός επιμέρους στοιχείων ή προτάσεων σε συνεκτικό σύνολο, με αποτέλεσμα την πληρέστερη παρουσίαση της αλήθειας ≠ ανάλυση. **συνθέτης** ο, **-τρια** η: πρόσωπο που συνθέτει μουσικό έργο = μουσικοσυνθέτης: *~ κλασικής μουσικής.* **σύνθετος -η -ο**: ❶ αυτός που αποτελείται από πολλά μέρη: *~ μηχανισμός/λέξη.* ❷ αυτός που είναι περίπλοκος, δύσκολος ≠ απλός: *~ κείμενο/πρόβλημα.* **σύνθετα** (επίρρ. στη σημ. 2). **σύνθετο** το: ❶ έπιπλο σαλονιού με ράφια, ντουλάπια κτλ. ❷ ΓΛΩΣΣ σύνθετη λέξη: *Βρες τα συνθετικά των παρακάτω συνθέτων.* **συνθετικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι ικανός να συνθέτει ή που είναι αποτέλεσμα σύνθεσης: ~

σκέψη/ικανότητα/ασκήσεις/έργο. ❷ (για προίον) αυτός που έχει παραχθεί με χημική σύνθεση = τεχνητός ≠ φυσικός: *~ μαλλί/ύλη/ίνες/υφάσματα.* **συνθετικά** (επίρρ.). **συνθετικό** το: ΓΛΩΣΣ καθεμιά από τις λέξεις που απαρτίζουν μια σύνθετη λέξη: *Γράφτε πέντε λέξεις με πρώτο ~ την πρόθεση «κατά».*

συνθήκη η: ❶ επίσημη συμφωνία μεταξύ κρατών για την επίλυση ζητημάτων ή την ανάπτυξη σχέσεων, καθώς και το αντίστοιχο κείμενο: *Η ~ Σέγγκεν προβλέπει την ελεύθερη μετακίνηση πολιτών στην ΕΕ. Οι δύο χώρες υπέγραψαν ~ ειρήνης και ο πόλεμος τερματίστηκε.* ❷ *πληθ.* το σύνολο των στοιχείων, των παραγόντων, των όρων, των περιστάσεων κτλ. που υφίστανται σε μια δεδομένη στιγμή και διαμορφώνουν μια κατάσταση: *πολιτικές/καιρικές/αντίξοες ~. ~ εργασίας/κράτησης. Οι ~ διαβίωσης των μεταναστών είναι άθλιες.* ❸ ό,τι απαιτείται για να υπάρξει, ισχύσει, γίνε κτλ. κτ = όρος, προϋπόθεση: *Η απόκτηση πανεπιστημιακού τίτλου δεν είναι αναγκαία ~ για την εξεύρεση εργασίας.*

συνθηκολογώ: (αμτβ.) ❶ αναγνωρίζω ότι έχω ηττηθεί σε κτ πόλεμο και συνάπτω συνθήκη προκειμένου να τερματιστεί αυτός: *Οι ηττημένοι ~ με τους εχθρούς τους άνευ όρων.* ❷ (μτφ.) συνάπτω συμφωνία για να τερματιστεί μια διαμάχη κάνοντας συμβιβασμούς: *Τελικά ~ με την πρώην σύζυγό του και σταμάτησε να διεκδικεί την επιμέλεια του παιδιού τους.* **συνθηκολόγηση** η.

σύνθημα το: ❶ **α.** λέξη, μικρή φράση, κίνηση ή κτ άλλο σημάδι, το οποίο είναι προσυμφωνημένο μεταξύ κτ προσώπων και χρησιμοποιείται ως μέσο συνεννόησης, αναγνώρισης, προειδοποίησης, αναγγελίας κτλ.: *Το ~ ήταν τρία κοφτά χτυπήματα στην πόρτα.* **β.** σήμα για να ξεκινήσει μια ενέργεια: *Η σάλπιγγα έδωσε το ~ της υποχώρησης.* ❷ σύντομη φράση που αποτυπώνει τις πολιτικές θέσεις μια παράταξης, τις επιδιώξεις ενός συνόλου, μιας οργάνωσης κτλ.: *πολιτικό/επαναστατικό ~.* *Μια μικρή ομάδα φώναζε συνθήματα κατά της βίας.* **συνθηματικός -ή -ό**: αυτός που περιέχει ή εκφράζεται με συνθήματα: *~ χαιρετισμός/σφύριγμα/χτύπημα/λέξη/γλώσσα.* **συνθηματικά** (επίρρ.).

συνίζηση η: ΓΛΩΣΣ η προφορά δύο φωνηέντων μαζί σε μία συλλαβή: *Η λέξη «μαγιά» προφέρεται με ~.*

συνίσταμαι • μόνο ενστ. & πρτ., κυρίως γ' πρόσ.: (αμτβ.) ❶ (+ από) αποτελούμαι από

ορισμένα μέρη: *Η συνοικη αυτή ~ από τον μηχανισμό εισόδου και εξόδου και το κυρίως σύστημα επεξεργασίας.* ② (+ σε) παρουσιάζω ορισμένες ιδιότητες, χαρακτηριστικά κτλ.: *Ο ρόλος της ~ στην υποστήριξη των υποψηφίων.* ③ σχ. **συνιστώ, έγκεται & ενίσταμαι.**

συνιστώ -ώμαι • αόρ. *σύστησα & συνέστησα*, παθ. αόρ. *συστάθηκα & συστήθηκα* & [επίσ.] *συνεστήθην*: (μτβ.) ① = συστήνω στις σημ. 2 - 4. ② έχω, παρουσιάζω κπ ιδιότητα, είμαι κτ = αποτελώ: *Αυτή σας η ενέργεια ~ λόγω απόλυσης.* ③ **συστήνω.**

Προσοχή στη διαφορετική σημ. των *συνιστάται* (παθ. του *συνιστώ*) και *συνίσταται* (από το *συνίσταμαι*)!

σύννεφο το: ① συμπυκνωμένοι υδρατμοί που σχηματίζονται στα χαμηλά στρώματα της ατμόσφαιρας και προξενούν διάφορα φυσικά φαινόμενα (βροχή, χιόνι, χαλάζι): *Τα σύννεφα πύκνωσαν και σε λίγο άρχισε να βρέχει.* **πετάω / βρίζομαι στα ~**: α. είμαι πολύ χαρούμενος: *Πέρασε τις εξετάσεις και πετάει στα ~.* β. αδυνατώ να δω την πραγματικότητα: *Δεν καταλαβαίνει τα προβλήματα που υπάρχουν πετάει στα ~.* **πέφτω από τα ~**: αισθάνομαι έκπληξη για κτ κακό που συμβαίνει ξαφνικά: *Όταν έμαθα ότι έκλεβε, έπεσα από τα ~.* ② (μτφ.) μεγάλη ποσότητα αιωρούμενων σωματιδίων ή ιπτάμενων εντόμων ή πουλιών: *~ σκόνης / από μύγες.* ③ πληθ. (μτφ.) κτ που προειδοποιεί ότι υπάρχει ή θα γίνει κτ δυσάρεστο: *Τα ~ τον πολέμου πυκνώνουν στην περιοχή.* **συννεφιά** η: ύπαρξη πολλών νεφών στον ουρανό: *Χτες είχε λιακάδα, σήμερα έχει ~.* **συννεφιάζω**: (αμτβ.) ① (για τον ουρανό) σκεπάζομαι με σύννεφα: *Συννεφίασε ο ουρανός και σκοτεινίασε.* ② (μτφ.) αποκτώ στενοχωρημένη ή θυμωμένη έκφραση: *Συννεφίασε το πρόσωπό του όταν μιλούσαμε για την Άννα.* **συννεφιάζει**: απρόσ. στη σημ. 1.

συνοδεύω -ομαι: (μτβ.) ① α. πηγαίνω κάπου μαζί με κπ για να τον βοηθήσω, να τον προστατεύσω, να τον φρουρήσω, να τον ξεναγήσω ή να τον τιμήσω = ακολουθώ: *Η καθηγήτρια θα συνοδεύσει τα παιδιά στην εκδρομή.* β. εμφανίζομαι σε κοινωνικές εκδηλώσεις με άτομο του άλλου φύλου, συνήθως ως ζευγάρι: *Ο Πέτρος θα τη συνοδεύσει στον χορό του σχολείου.* ② τραγουδώ ή εκτελώ βοηθητική μελωδία: *Η χορωδία ~ τον τραγουδιστή.* **συνοδός** ο, η:

πρόσωπο που συνοδεύει κπ: *Ο ~ της εκδρομής μάς μίλησε για την ιστορία του μοναστηριού.* **συνοδεία** η: ① άτομο ή συνήθως σύνολο ατόμων που συνοδεύουν κπ: *Ο Πατριάρχης έφτασε στην Αθήνα με ~ πολλών ιερέων.* ② μουσική υπόκρουση που ενισχύει μια κύρια μελωδία: *Τραγουδούσε με τη ~ κιθάρας.* ③ το να συνοδεύει κανείς κπ ή κτ: *Η ~ ατόμων με μειωμένη όραση απαιτεί υπευθυνότητα.* **συνοδευτικός -ή -ό**.

Από την προθ. *σύν* «μαζί» και τη λ. *οδεύω* «βαδίζω προς».

σύνολο το: ① πρόσωπα, πράγματα ή άλλα στοιχεία που αντιμετωπίζονται ως ενιαία ολότητα: *Το ~ των εργαζομένων της εταιρείας δυσαρεστήθηκε με την απόφαση.* ② ομάδα ηθοποιών, μουσικού συγκροτήματος κτλ.: *Το θεατρικό ~ «Θέσπις» παρουσιάζει την τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη» στην Επίδαυρο.* ③ μαθ ενότητα στοιχείων ή εννοιών με κοινά χαρακτηριστικά: *Το ~ των ακεραίων αριθμών περιλαμβάνει και όλους τους φυσικούς.* ④ γυναικεία ενδύματα που φοριούνται σε συνδυασμό μεταξύ τους, συνήθως φούστα με ζακέτα ή/και μπλούζα: *Αγόρασε ένα μπλε ~.* **συνολικός -ή -ό** ≠ μερικός. **συνολικά** (επίρρ.).

σύνορο το: ① γραμμή, συνήθως νοητή, που χωρίζει εκτάσεις γης = όριο: *Το ποτάμι Νέδα αποτελεί το φυσικό ~ μεταξύ των νομών Μεσσηνίας και Ηλείας.* ② πληθ. (ειδικ.) νοητή γραμμή που χωρίζει επισήμως δύο γειτονικά κράτη: *Ο στρατός φυλάει τα ~ της χώρας.* ③ πληθ. (μτφ.) οτιδήποτε περιορίζει ή εμποδίζει κτ να εξαπλωθεί: *Η αγάπη δεν έχει ~.* = όρια, περιορισμοί. **συνορεύω**: (αμτβ.) έχω κοινά σύνορα με κτ άλλο: *Ο νομός Αρκαδίας ~ στα βόρεια με τον νομό Αχαΐας.* **συνοριακός -ή -ό**: ① αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στα σύνορα κρατών: *~ πόλη/μεταφορά αγαθών.* ② αυτός που σχετίζεται με τα σύνορα κρατών: *~ συνθήκη.*

Από τις ΑΕ λ. *σύν* + *ορος* (ό) «αυλάκι, χαραγμένο σύνορο».

συνοχή η: ① δύναμη που συγκρατεί κτ ενωμένο. ② σχέση αμοιβαιότητας και αλληλοβοήθειας, που βασίζεται στις κοινές απόψεις και επιδιώξεις των μελών μίας ομάδας: *Βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ενίσχυση της ~ μεταξύ των κρατών-μελών.* ③ λο-

συννεφιά → σύννεφο
συννεφιάζει → σύννεφο
συννεφιάζω → σύννεφο
σύννεφο
συνοδεία → συνοδεύω
συνοδευτικός → συνοδεύω
συνοδεύω
συνοδός → σύννεφο
συνοδός → συνοδεύω
συνολικά → σύνολο
συνολικός → σύνολο
σύνολο
συνομάλω → συν-
συνονόματος → συν-
συνορεύω → σύνορο
συνοριακός → σύνορο
σύνορο
συνοχή

σύνταγμα
 συνταγματικά → σύνταγμα
 συνταγματικός → σύνταγμα
 συνταγματικότητα → σύνταγμα
 συντάκτης → συντάσσω
 συντακτικά → συντάσσω
 συντακτικό → συντάσσω
 συντακτικός → συντάσσω
 συντάκτρια → συντάσσω
 σύνταξη¹
 σύνταξη² → συντάσσω
 συντάξιμος → σύνταξη¹
 συνταξιοδότηση → σύνταξη¹
 συνταξιοδοτώ → σύνταξη¹
 συνταξιούχος → σύνταξη¹
 συνταράζω → συντάσσω
 συντελεστής → συντελώ
 συντελώ
 συντεταγμένος → συντάσσω
 συντετριμμένος → συντρίβω

γική σύνδεση των ιδεών ή των σκέψεων κτ = αλληλουχία: Δεν μπορούσα να καταλάβω το κείμενο, γιατί δεν υπήρχε νοηματική ~. ❹ ΦΥΣ δύναμη που συγκρατεί τα μόρια της ύλης ενωμένα μεταξύ τους. **συνεκτικός -ή -ό**: αυτός που έχει συνοχή.

Από το ΑΕ ρ. *συνέχω* (σύν + ἔχω).

σύνταγμα το: ❶ ΝΟΜ το σύνολο των θεμελιωδών νόμων ενός κράτους που καθορίζουν τη μορφή του πολιτεύματος, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών: Σύμφωνα με το ~, όλοι οι Έλληνες πολίτες έχουν ίσα δικαιώματα. ❷ ΣΤΡΑΤ μονάδα του στρατού ξηράς που αποτελείται από τάγματα ή μεγάλες μονάδες τεθωρακισμένων ή πυροβολικού: 9ο Σύνταγμα Πεζικού. ✎ σχ. **συντάσσω**. **συνταγματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με το σύνταγμα ενός κράτους: ~ νομοθέτης. ~ **χάρτης**: το σύνταγμα. ❷ αυτός που είναι σύμφωνος με το σύνταγμα ενός κράτους ≠ αντισυνταγματικός: Ο νόμος κρίθηκε ~ από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. **συνταγματικά** (επίρρ.). **συνταγματικότητα** η: το να είναι κτ σύμφωνο με το σύνταγμα ενός κράτους: Η ~ του νόμου συζητήθηκε στο Συμβούλιο Επιχειρημάτων.

σύνταξη¹ η: χρήματα που δίνονται κάθε μήνα σε όσους έχουν σταματήσει να εργάζονται λόγω συμπλήρωσης του απαιτούμενου χρόνου εργασίας ή για λόγους υγείας: Οι ασφαλισμένοι δικαιούνται πλήρη ~ μετά από 35 χρόνια ασφάλισης στο ΙΚΑ. ~ αναπηρίας / γήρατος. **παίρνω/βγαίνω στη ~**: σταματώ να εργάζομαι λόγω συμπλήρωσης του απαιτούμενου χρόνου εργασίας. ✎ σχ. **συντάσσω**. **συντάξιμος -η -ο**: αυτός που δίνει το δικαίωμα για σύνταξη: ~ χρόνος / υπηρεσία. **συνταξιούχος** ο, η: πρόσωπο που παίρνει σύνταξη. ✎ σχ. **έχω**. **συνταξιοδοτώ -ούμαι** (μτβ.). **συνταξιοδότηση** η.

συντάσσω -ομαι • αόρ. *συνέταξα*, παθ. αόρ. *συντάχθηκα*, μππ. *συνταγμένος* & [επίσ.] *συντεταγμένος*: (μτβ.) ❶ γράφω κείμενο ή επίσημο έγγραφο: Ο μηχανικός ~ τη μελέτη της κατασκευής του κτιρίου. Η επιτροπή *συνέταξε* τους καταλόγους των υποψηφίων. ❷ ΓΛΩΣΣ **α.** *συνήθ.* παθ. συνοδεύομαι από ορισμένη πτώση ή συγκεκριμένο συντακτικό όρο: Το ρήμα «γράφω» *συντάσσεται* με αιτιατική. **β.** *χαρρακτηρίζω* τους όρους μιας πρότασης με βάση τη συντακτική τους θέση: *Για να συντάξουμε*

μία πρόταση, πρώτα εντοπίζουμε τα ρήματα. ❸ τοποθετώ στρατιώτες, πλοία, μαθητές κτλ. σε σειρές = παρατάσσω: *Οι μαθητές συντάχθηκαν στο προαύλιο για να υποδεχτούν τον υπουργό.* ❹ παθ. (μτφ.) υποστηρίζω την άποψη κτ: *Ολόκληρο το κόμμα συντάχθηκε στο πλευρό του πρωθυπουργού.* **σύνταξη**² η: ❶ δημιουργία κειμένου κτλ.: *Τους έδωσε οδηγίες σχετικά με τη ~ της περίληψης.* ❷ ΓΛΩΣΣ ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται οι λέξεις και η σειρά τους στον λόγο. ❸ το σύνολο των συντακτών εφημερίδας, περιοδικού ή ραδιοτηλεοπτικού μέσου: *γράμματα αναγνωστών προς τη ~.* **συντάκτης** ο, **-άκτρια** η: ❶ πρόσωπο που συνέταξε ένα κείμενο κτλ.: *Η ~ του σχεδίου προτείνει ενδιαφέρουσες λύσεις.* ❷ δημοσιογράφος που γράφει άρθρα σε έντυπο ή τις ειδήσεις σε τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό κανάλι: *Ήταν ~ του περιοδικού για πολλά χρόνια.* **συντακτικός -ή -ό**: ❶ ΓΛΩΣΣ αυτός που σχετίζεται με τους κανόνες σύνταξης μιας γλώσσας: *Η φράση «η γάτα του Νίκος» περιέχει ~ λάθος.* ❷ αυτός που σχετίζεται με τη σύνταξη άρθρων, ειδήσεων κτλ.: ~ ομάδα. **συντακτικά** (επίρρ.). **συντακτικό** το: ΓΛΩΣΣ ❶ μέρος της γραμματικής που μελετά τους κανόνες σύνταξης (σημ. 2): *το ~ της ελληνικής γλώσσας.* ❷ (συνεκδ.) το διδακτικό βιβλίο με τους συντακτικούς κανόνες μιας γλώσσας: *Αγόρασε ένα ~ της Αρχαίας Ελληνικής.*

Από το ρ. *συντάσσω* παράγονται και οι λ. *σύνταγμα, σύνταξη*¹.

συντελώ -ούμαι • αόρ. *συντέλεσα* & [επίσ.] *συντελέεσα*, παθ. αόρ. *συντελέστηκα* & [επίσ.] *συντελέστην*: (αμτβ.) ❶ βοηθώ με οποιοδήποτε τρόπο στην επίτευξη σκοπού ή στη διαμόρφωση κατάστασης = συμβάλλω, συντείνω: *Ποιοι παράγοντες πιστεύεις ότι συντέλεσαν στο να κατακτήσεις το χρυσό μετάλλιο;* ❷ παθ. *συνήθ.* *τριτοπρόσ.* πραγματοποιούμαι: *Στον χώρο της τεχνολογίας συντελείται τεράστια πρόοδος τα τελευταία χρόνια.* ❸ μππ. αυτός που έχει ολοκληρωθεί: ~ έργο / πρόοδος. **συντελεσμένοι χρόνοι**: ΓΛΩΣΣ ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας, επειδή δηλώνουν ότι η ενέργεια του ρήματος έχει ήδη ολοκληρωθεί = συντελικοί χρόνοι. **συντελεστής** ο: ❶ οτιδήποτε συντελεί σε κτ, σε ένα αποτέλεσμα: *οι ~ μιας παράστασης/ενός έργου.* ❷ ΜΑΘ κάθε σταθερός αριθ-

μός με τον οποίο πολλαπλασιάζονται οι μεταβλητές αλγεβρικής παράστασης.

συντηρώ -ούμαι: ❶ **α.** φροντίζω κτ, ώστε να μη φθαρεί ή να μην αλλοιωθεί: ~ τα ρούχα μου και γι' αυτό φαίνονται σαν καινούρια. **β.** (για κατασκευή) επιδιορθώνω, επισκευάζω κτ που έχει φθαρεί από τον χρόνο: ~ ένα κτίριο. ❷ παρέχω σε κτ όλα τα μέσα για να ζήσει: Δεν ντρέπεσαι να σε ~ ακόμα οι γονείς σου; **συντήρηση** η: ❶ το να συντηρεί κτ κτ: η ~ του κτιρίου/των τροφίμων. ❷ **α.** εμμόνη, προσκόλληση σε παραδοσιακές αξίες και θεσμούς, στα καθιερωμένα, καθώς και η αντίσταση σε καθετί καινούριο, πρωτοποριακό ≠ πρόοδος. **β.** οι οπαδοί της συντήρησης (σημ. 2α). **συντηρητικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυτός που είναι επιφυλακτικός σε καθετί καινούριο, πρωτοποριακό ≠ προοδευτικός, μοντέρνος: ~ απόψεις/κοινωνία. ❷ πολ αυτός που υποστηρίζει τη συντήρηση (σημ. 2α): ~ κόμμα/κυβέρνηση. **συντηρητικά** (επίρρ.). **συντηρητικά** τα: χημικές ουσίες που προστίθενται στις τροφές για να διατηρηθούν περισσότερο χρόνο: Αποφεύγετε τα προϊόντα με ~! **συντηρητισμός** ο: οι ιδέες, οι θέσεις και γενικά η στάση ζωής συντηρητικού ατόμου.

σύντομος -η -ο: ❶ αυτός που έχει μικρή χρονική διάρκεια ή έκταση: ~ ταξίδι/δρόμος. ❷ αυτός που εκφράζεται με λίγα λόγια: ~ παρουσίαση. Θα είμαι όσο το δυνατόν πιο ~. **συντομία** η: η ιδιότητα του σύντομου: Πες τα με ~, δεν έχω πολύ χρόνο! Η ~ είναι αρετή. **συντομεύω:** ❶ (μτβ.) κάνω κτ πιο σύντομο: Το ακροατήριο είχε κουραστεί, και ο ομιλητής συντόμευσε την ομιλία του. ❷ (αμτβ.) ενεργώ με μεγαλύτερη ταχύτητα, ώστε να εξοικονομήσω χρόνο: Συντομεύετε, κυρία μου, το λεωφορείο αναχωρεί! **σύντομα** & [επίσ.] -όμως (επίρρ.).

συντονίζω: (μτβ.) ❶ οργανώνω και κατευθύνω ένα σύνολο ενεργειών, δραστηριοτήτων κτ., ώστε να επιτευχθεί ένας κοινός στόχος: Η εταιρεία ~ ευρωπαϊκά προγράμματα. ❷ προσαρμόζω τον ρυθμό σε κτ, ώστε να συμφωνεί με τον ρυθμό κτ άλλου: Δεν είχε μελετήσει το κομμάτι του και δεν μπορούσε να συντονιστεί με τα υπόλοιπα μέλη της ορχήστρας. **συντονισμός** ο. **συντονιστής** ο, -ίστρια η: το πρόσωπο που συντονίζει: ~ ομάδας/έργου. **συντονιστικός -ή -ό:** ~ φορέας/επιτροπή. **συντονιστικά** (επίρρ.).

συντρίβω -ομαι • αόρ. **σύντριψα** & [επίσ.] **συνέ-**

τριψα, παθ. αόρ. **συντριβήθη** & [επίσ.] **συνετριβην**, μπλ. **συντριμμένος** & [επίσ.] **συνετριμμένος:** ❶ (μτβ.) **α.** σπάω, κομματιάζω κτ μετά από πίεση, χτύπημα, πρόσκρουση κτ.: Η πέτρα του συνέτριψε τα δάχτυλα. **β.** (μτφ.) νικώ κτ ολοκληρωτικά: Η εθνική μας ομάδα συνέτριψε την αντίπαλό της με σκορ 5-0. **γ.** καταρρακώνω, εξουθενώνω, προξενώ σε κτ πολύ μεγάλη θλίψη: Είναι συνετριμμένος από τον ξαφνικό θάνατο του γιου του. ❷ παθ. γίνομαι κομμάτια: Το αυτοκίνητο συνετριβή πάνω στα κιγκλιδώματα. **συντριβή** η: το να συντρίβει κανείς κτ ή κτ: ~ αεροπλάνου/ενός κόμματος στις εκλογές. Η ~ ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της. **συντριπτικός -ή -ό:** αυτός που προκαλεί συντριβή: ~ κάταγμα/υπεροχή. **συντριπτικά** (επίρρ.). **συντρίμμα** τα: ❶ τα κομμάτια στα οποία έχει κομματιαστεί κτ: ~ του αεροπλάνου. ❷ (μτφ.): Η καρδιά του ήταν ~, έπρεπε να μάθει να ζει χωρίς εκείνη.

σύντροφος ο, η & **-όφισσα** η: ❶ **α.** πρόσωπο που έχει αναπτύξει σχέση αγάπης, οικειότητας, αφοσίωσης κτ. με κτ = φίλος: **αχώριστοι** ~. Ο σκύλος είναι ο καλύτερος ~ του ανθρώπου. **β.** πρόσωπο που συμβιώνει με κτ, με ή χωρίς γάμο: **ερωτικός** ~. **γ.** προσφώνηση μεταξύ μελών αριστερών πολιτικών οργανώσεων: **Σύντροφοι και συντρόφισσες!** ❷ (μτφ.) κτ που ακολουθεί, βρίσκεται, υπάρχει με κτ διαρκώς: Η αισιοδοξία ήταν ο καλύτερος ~ της στις δύσκολες ώρες. **συντροφιά** η: ❶ η συναναστροφή, η στενή κοινωνική σχέση που δημιουργείται μεταξύ των ανθρώπων: **Τώρα που έχασε τον άντρα της δεν έχει καμία ~.** ❷ ομάδα φίλων = παρέα: **Μια χαρούμενη ~ από αγόρια και κορίτσια μπήκε στο μαγαζί.** **συντροφεύω:** (μτβ.) κρατώ συντροφιά σε κτ: **Κάθε απόγευμα έρχονται οι γειτόνισσες και με συντροφεύουν.** **συντροφικός -ή -ό. συντροφικά** (επίρρ.). **συντροφικότητα** η.

συνωμοτώ: (μτβ.) συμμετέχω σε μυστικές και ύπουλες ενέργειες και μηχανορραφίες μαζί με άλλους, για να βλάψω κτ ή κτ: **Συνωμοτήσαν και κατάφεραν να με διώξουν από τη δουλειά.** **συνωμοσία** η: το σύνολο των ενεργειών που κάνει κτ όταν συνωμοτεί: **πολιτική/διεθνής** ~. **Αποκαλύφτηκε η ~ για τη δολοφονία του προέδρου.** **συνωμότης** ο, -ίσσα & -τρια η. **συνωμοτικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με τον συνωμότη ή τη συνωμοσία: ~ ύφος/βλέμμα/σχέδια/δράση. **συνωμοτικά** (επίρρ.).

συνώνυμος -η -ο: ❶ ΓΛΩΣΣ (για λέξεις και φρά-

συντήρηση → συντηρώ
συντηρητικά → συντηρώ
συντηρητικός → συντηρώ
συντηρητισμός → συντηρώ
συντηρώ
συντίθεμαι → συνθέτω
σύντομα → σύντομος
συντομεύω → σύντομος
συντομία → σύντομος
σύντομος
συντόμως → σύντομος
συντονίζω
συντονισμός → συντονίζω
συντονιστής → συντονίζω
συντονιστικά → συντονίζω
συντονιστικός → συντονίζω
συντονιστρια → συντονίζω
συντριβή → συντρίβω
συντρίβω
συντρίμμα → συντρίβω
συντριπτικά → συντρίβω
συντριπτικός → συντρίβω
συντροφεύω → σύντροφος
συντροφιά → σύντροφος
συντροφικά → σύντροφος
συντροφικός → σύντροφος
συντροφικότητα → σύντροφος
συντρόφισσα → σύντροφος
σύντροφος
συνωμοσία → συνωμοτώ
συνωμότης → συνωμοτώ
συνωμοτικά → συνωμοτώ
συνωμοτικός → συνωμοτώ
συνωμότησσα → συνωμοτώ
συνωμότητρα → συνωμοτώ
συνωμοτώ
συνωνυμία → συνώνυμος
συνώνυμο → συνώνυμος
συνώνυμος
συρ- → συν-
σύρ- → συν-
συρρέω → συν-
σύρσιμο → σέρνω
συρτά → σέρνω
συρτός → σέρνω
σύρω → σέρνω
συσ- → συν-
συσ- → συν-
συσκέπτομαι → συν-

συσκευάζω
 συσκευασία → συσκευάζω
 συσκευή
 σύσκεψη → συν-
 συσώρευση → συσσωρεύω
 συσσωρευτής → συσσωρεύω
 συσσωρευτικά →
 συσσωρεύω
 συσσωρευτικός →
 συσσωρεύω
 συσσωρεύω
 συστάθηκα → συνιστώ
 συστάθηκα → συστέλλω
 σύσταση
 συστατικό → σύσταση
 συστατικός → σύσταση
 συστεγάζομαι → συν-
 συστέλλω
 συστήθηκα → συνιστώ
 σύστημα
 συστηματικά → σύστημα
 συστηματικός → σύστημα
 συστηματικότητα →
 σύστημα
 συστηματοποίηση → -ποιώ
 συστημένος → συστήνω
 συστήνω
 σύστησα → συνιστώ
 συστολή → συστέλλω

σεις) αυτή που έχει την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία με κπ άλλη ≠ αντώνυμος: *Οι λέξεις «πόρτα» και «θύρα» είναι ~.* ② (κατ'επέκτ.) ταύτιση ενός πράγματος, μιας έννοιας, μιας κατάστασης με κπ άλλο: *Η θάλασσα είναι ~ με τις διακοπές.* **συνώνυμο** το: ΓΛΩΣΣ συνώνυμη λέξη ≠ αντώνυμο. **συνωνυμία** η: ① ΓΛΩΣΣ η ιδιότητα του συνώνυμου ≠ αντωνυμία. ② το να έχει κπ το ίδιο όνομα ή επώνυμο με κπ άλλο: *Έχει το ίδιο επώνυμο με μένα, αλλά πρόκειται για απλή ~.*

συσκευάζω -ομαι: (μτβ.) βάζω κτ σε πακέτο, κουτί κτλ. ή τυλίγω κτ με χαρτί, πλαστικό κτλ., για να μεταφερθεί ή να πουληθεί = [οικ.] αμπαλάρω: *Το προϊόν παράγεται στη Γαλλία και συσκευάζεται στην Ελλάδα.* **συσκευασία** η: ① το να συσκευάζει κπ κτ. ② το μέσο (περιτύλιγμα, κουτί κτλ.) και ο τρόπος με τον οποίο συσκευάζουμε κτ: ~ *δώρου.*

συσκευή η: σύνολο συναρμολογημένων οργάνων ή μηχανισμών που χρησιμοποιείται για ορισμένο σκοπό: *οικιακή ~. ~ τηλεφώνου/τηλεόρασης.*

συσσωρεύω -ομαι: (μτβ.) ① μαζεύω σε κπ μέρος μεγάλες ποσότητες από πράγματα βάζοντάς τα το ένα πάνω στο άλλο: *Έχει συσσωρεύσει διάφορα άχρηστα αντικείμενα μέσα στην αποθήκη.* ② (μτφ.) μαζεύω κτ σε μεγάλες ποσότητες, με συνεχείς αυξήσεις: *Έχει συσσωρεύσει πολλή οργή μέσα του και κάποια στιγμή θα ξεσπάσει.* **συσσώρευση** η. **συσσωρευτής** ο: ΗΛΕΚΤΡΟΛ συσκευή που συσσωρεύει ενέργεια για να καταναλωθεί αργότερα: *ηλεκτρικός ~ (μπαταρία).* **θερμικός ~** (θερμοσυσσωρευτής). **συσσωρευτικός -ή -ό. συσσωρευτικά** (επίρρ.).

σύσταση η: ① το να συστήνει ή να συνιστά κανείς κτ ή κπ: *Έκανα τις συστάσεις μεταξύ των καλεσμένων που δε γνωρίζονταν. Μου έκανε ~ πώς να συμπεριφερόμαι καλύτερα. Ήρθε στο γραφείο μας με τις καλύτερες συστάσεις. ~ επιτροπής/εταιρείας.* ② το σύνολο των στοιχείων από τα οποία συνίσταται, αποτελείται κτ, καθώς και ο τρόπος που αυτά δομούνται: *Ποια είναι η ~ του νερού;* **συστατικός -ή -ό**: ① αυτός που αποτελεί μέρος της σύστασης κπ πράγματος (σημ. 2): *Το υλικό αυτό αποτελείται από τρία ~ μέρη.* ② αυτός που σχετίζεται με τη σύσταση (σημ. 1): ~ *έγγραφο/κείμενο.* ~ **επιστολή**: γράμμα με το οποίο συστήνουμε κπ, για τις επαγγελματικές κυρίως ικανότητές του. **συστατικό** το: στοιχείο σύστασης (σημ. 2).

συστέλλω -ομαι • αόρ. *συνέστειλα*, παθ. αόρ. *συστάληκα*: ΦΥΣ (μτβ.) κάνω κτ να μειωθεί ως προς τον όγκο ή κπ διάσταση ≠ διαστέλλω: *Κάποια σώματα συστέλλονται όταν ψύχονται.* **συστολή** η: ① το να συστέλλεται κτ ≠ διαστολή. ② το αίσθημα αμηχανίας και νευρικότητας που έχει κπ μπροστά σε αγνώστους ή ανώτερους = ντροπή: *Μόλις είδε τους ξένους, κοκκίνισε από ~.* **συνεσταλμένος -η -ο** (μπ. ως επίθ.): αυτός που αισθάνεται συστολή (σημ. 2) = ντροπαλός.

σύστημα το: ① οργανωμένο σύνολο με στοιχεία (σώματα, όργανα σώματος, μηχανισμούς, έννοιες κτλ.) που εξαρτώνται το ένα από το άλλο ή έχουν κοινή λειτουργία: *ηλιακό/πλανητικό/αναπνευστικό/νευρικό ~. ~ πλοήγησης/κεντρικής θέρμανσης.* ② σύνολο μεθόδων, διαδικασιών, τεχνικών κτλ. για ορισμένο σκοπό: *κοινωνικό/πολιτικό/οικονομικό ~.* ③ τρόπος οργάνωσης έργου, ενέργειας ή δραστηριότητας, βάσει συγκεκριμένου συνόλου κανόνων, προγράμματος κτλ., ώστε να επιτευχθεί ορισμένος σκοπός: *εκλογικό/εκπαιδευτικό ~. Έχει ~ όταν διαβάζει και δε χάνει χρόνο άσκοπα.* = μέθοδος, μεθοδικότητα. ④ [οικ.] ενέργεια, δραστηριότητα, τρόπος συμπεριφοράς που επαναλαμβάνει κπ με παρόμοιο τρόπο ή σε παρόμοιες συνθήκες = συνήθεια: *Το έχει ~ να αργεί στα ραντεβού του.* ⑤ σύνολο κανόνων για την ταξινόμηση ή τον συμβολισμό στοιχείων με βάση ένα ή περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά: *δεκαδικό/δυναδικό ~. περιοδικό ~ στοιχείων.* ⑥ ΦΙΛΟΣF σύνολο φιλοσοφικών ή επιστημονικών ιδεών που συνδέονται μεταξύ τους: *το φιλοσοφικό ~ του Αριστοτέλη.* ⑦ το πολιτικό και κοινωνικό κατεστημένο: *Το ~ αλλοτριώνει τον άνθρωπο.* **συστηματικός -ή -ό**: ① αυτός που ενεργεί ή γίνεται με σύστημα στη σημ. 3: *Είναι πολύ ~ όταν διαβάζει.* = μεθοδικός. ~ *μελέτη/ανάλυση ενός θέματος.* ② αυτός που ενεργεί ή γίνεται με σταθερότητα, συνέχεια: *Η ~ χρήση του κράνους μειώνει την πιθανότητα σοβαρού τραυματισμού.* **συστηματικά** (επίρρ.). **συστηματικότητα** η.

συστήνω • αόρ. *σύστησα*, παθ. αόρ. *συστήθηκα*, μπ. *συστημένος*: (μτβ.) ① γνωρίζω κπ σε κπ άλλο: *Να σας συστήσω τον μαθηματικό μου!* = παρουσιάζω. ② δίνω συμβουλές σε κπ για το τι να κάνει = συνιστώ, συμβουλεύω, υποδεικνύω: *Σας συστήνω να διαβάσετε λογοτεχνία.* ③ προτείνω κπ ή κτ ως εξαιρετικό, χρή-

σιμο ή κατάλληλο για κτ = συνιστώ: *Μου έχουν συστήσει ένα καλό ξενοδοχείο. Ο νέος μας υπάλληλος ήρθε συστημένος από έναν φίλο μου.* ❷ δημιουργώ οργανωμένο σύνολο για ορισμένο σκοπό = συγκροτώ, συνιστώ: *Το υπουργείο θα συστήσει επιτροπή αξιολόγησης.* **συστημένος -η -ο-**: (για γράμματα & δέματα) αυτό που πρέπει να δοθεί στον ίδιο τον παραλήπτη: *Πήγα στο ταχυδρομείο για ένα ~ γράμμα.*

Από το ΑΕ ρ. *συνιστώ* - *συνίστημι* προέρχονται τόσο το *συνιστώ* όσο και το *συστήνω* (με μεταπλασμό από το θέμα *συστησ-*).

συσχετίζω -ομαι: ορίζω την αμοιβαία σχέση μεταξύ δύο γεγονότων, εννοιών κτλ. = συνδέω, σχετίζω: *Η εξέγερση του λαού φαίνεται να συσχετίζεται με την οικονομική κρίση. Μη ~ πράγματα ανόμοια!* **συσχέτιση** η: το να συσχετίζει κπ γεγονότα, έννοιες κτλ. **συσχετισμός** ο: ❶ σχέση (συνήθως αιτίου - αποτελέσματος) μεταξύ γεγονότων, εννοιών κτλ.: *Η έρευνα έχει ως στόχο να διευκρινίσει τον ~ ανεργίας και κατάθλιψης.* ❷ συσχέτιση. ❸ ποσοτική σχέση μεταξύ στοιχείων του ίδιου είδους: ~ *δυνάμεων*. **συσχετικός -ή -ό**.

συχνός -ή -ό: αυτό που γίνεται ή συμβαίνει πολλές φορές ≠ σπάνιος: ~ *επισκέψεις/τρένα*. **συχνά** (επίρρ.). **συχνότητα** η: ❶ το να συμβαίνει ή να γίνεται κτ συχνά. ❷ το πόσο συχνά συμβαίνει ή γίνεται κτ: *Η ~ εμφάνισης του καρκίνου του μαστού έχει αυξηθεί ανησυχητικά.* ❸ ΦΥΣ ο αριθμός ταλαντώσεων ενός περιοδικού φαινομένου σε ορισμένη χρονική μονάδα: ~ *ραδιοκυμάτων*. **συχνάζω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) πηγαίνω κάπου συχνά: *Στο καφέ αυτό ~ μόνο νέοι.*

σφάζω -ομαι • μππ. *σφαγμένος*: ❶ (μτβ.) σκοτώνω άνθρωπο ή ζώο με μαχαίρι ή άλλο αιχμηρό όργανο: *Έσφαξαν 15 αρνιά για το Πάσχα. Ο δολοφόνος έσφαξε την άτυχη γυναίκα.* ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ έντονο πόνο (σωματικό ή ψυχικό) σε κπ: *Με ~ το πόδι μου στο σημείο που το χτύπησα! Με ~ με αυτά που μου λες!* = πληγώνω. ❸ [οικ.] (μτφ., μτβ.) αδικώ κπ: *Μας έσφαξε ο διαιτητής!* ❹ παθ. [οικ.] (μτφ., αμτβ.) τσακώνομαι έντονα με κπ: *Σφάχτηκαν χθες και δε μιλιούνται!* **σφάξιμο** το: το να σφάζει κπ άνθρωπο ή ζώο. **σφαγή** η: ❶ σφάξιμο. ❷ βίαιη μαζική θανάτωση συνήθως άμαχου πληθυσμού: η ~ *των Ποντίων/Αρμε-*

νίων. ❸ (μτφ.) μαζική αποτυχία σε διαγωνισμό ή αναμέτρηση: *Έγινε ~ στη φυσική: πέρασαν τρεις μαθητές από τους τριάντα!* **σφαγέας** ο: ❶ πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με τη σφαγή ζώων. ❷ πρόσωπο που προκαλεί σφαγή στη σημ. 2. **σφαγείο** το: *συνήθ. πληθ.* χώρος σφαγής ζώων που προορίζονται για κατανάλωση. **σφάγιο** το: ζώο που προορίζεται για σφαγή ή έχει σφαχτεί. **σφαχτό & σφαχτάρι** το = σφάγιο. **σφάχτης** ο: ❶ [οικ.] έντονος πόνος: *Ένωσα ξαφνικά έναν ~ στη μέση.* ❷ = σφαγέας. **σφαγιάζω -ομαι**: (μτβ.) *συνήθ. παθ.* σφάζω μαζικά, κυρίως ανθρώπους: *300 άμαχοι σφαγιάστηκαν στη διάρκεια της επίθεσης.*

σφαίρα η: ❶ ΓΕΩΜ στερεό γεωμετρικό σχήμα, του οποίου όλα τα σημεία της επιφάνειας απέχουν εξίσου από το κέντρο του. ❷ κάθε αντικείμενο με σχήμα σφαίρας: *μαγική κρυστάλλινη ~. γήινη/υδρογόιος ~ (η γη).* ❸ μικρό μεταλλικό στρογγυλό αντικείμενο, συνήθως με αιχμηρή άκρη, που εκτοξεύεται από πυροβόλο όπλο = βλήμα: *Βρέθηκε νεκρός με μία ~ στο κεφάλι.* ❹ ΑΘΛ μεταλλική σφαίρα (σημ. 2) που χρησιμοποιείται στο άθλημα της σφαιροβολίας και (συνεκδ.) το ίδιο το άθλημα. ❺ (μτφ.) ορισμένος χώρος δραστηριότητας, δικαιοδοσίας κτλ.: *Νέα δεδομένα διαμορφώνονται στη ~ της διεθνούς πολιτικής.* ❻ (ως επίρρ.): πάρα πολύ γρήγορα: *Ήρθε ~, αμέσως μόλις σχόλασε, για να προλάβει να δει την εκπομπή.* **σφαιρικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχήμα σφαίρας ή σχετίζεται με τη σφαίρα στη σημ. 1. ❷ (μτφ., για αφηρ. ουσ.) αυτός που αναφέρεται σε όλες τις πλευρές ενός θέματος = συνολικός: *Η ~ αντίληψη ενός θέματος επιτρέπει τη βαθύτερη κατανόησή του.* **σφαιρικά** (επίρρ.). **σφαιρικότητα** η.

σφάλμα το: ❶ κτ που δε γίνεται σωστά = λάθος: *Έχω κάνει σφάλματα στη ζωή μου, δεν ήταν όλες μου οι αποφάσεις σωστές, αλλά δε μετανιώνω.* ❷ κτ που παραβιάζει τους ηθικούς κανόνες = παράπτωμα, αμαρτία. **σφάλω** • πρτ. *έσφαλλα*, αόρ. *έσφαλα*: (αμτβ.) κάνω σφάλμα: *Έσφαλα, και θα πληρώσω.* **εσφαλμένος -η -ο** (μππ. ως επίθ.) & **σφαλερός -ή -ό** = λανθασμένος. **εσφαλμένα & σφαλερά** (επίρρ.).

σφίγγω -ομαι: ❶ (μτβ.) **α.** κρατώ κπ ή κτ ασκώντας μεγάλη πίεση: *Έσφιξε μέσα στα χέρια του τα δικά μου.* **β.** αγκαλιάζω κπ και τον κρατώ πιεσμένο πάνω μου: *Έτριξε και την έσφιξε στην αγκαλιά του.* **γ.** δένω κτ πιο στενά ≠

συσχετίζω
συσχετικός → συσχετίζω
συσχέτιση → συσχετίζω
συσχετισμός → συσχετίζω
*συχαινόμαι → συχαινόμαι
συχνά → συχνός
συχνάζω → συχνός
συχνός
συχνότητα → συχνός
συχνωμένος → συχνωρό
σφαγέας → σφάζω
σφαγείο → σφάζω
σφαγή → σφάζω
σφαγιάζω → σφάζω
σφάγιο → σφάζω
σφάζω
σφαίρα
σφαιρικά → σφαίρα
σφαιρικός → σφαίρα
σφαιρικότητα → σφαίρα
σφαλερός → σφάλμα
σφάλμα → σφάλμα
σφάλμα
σφάξιμο → σφάζω
σφαχτάρι → σφάζω
σφάχτης → σφάζω
σφαχτό → σφάζω
σφίγγω
σφίξιμο → σφίγγω
σφιχτά → σφίγγω
σφιχτός → σφίγγω

σφουγγαράδικο →
σφουγγάρι
σφουγγαράδικος →
σφουγγάρι
σφουγγαράς → σφουγγάρι
σφουγγάρι
σφραγίδα
σφραγίζω → σφραγίδα
σφραγίσμα → σφραγίδα
σφραγιστός → σφραγίδα
σφουγγός
σφύζω → σφουγγός
σφυράω → σφυρίζω
σφύριγμα → σφυρίζω
σφυρίζω
σφυριχτά → σφυρίζω
σφυριχτός → σφυρίζω
σφυριχτρά → σφυρίζω

χαλαρώνω: *Σφίξε τα κορδόνια σου για να μη λυθούν!* **δ.** (για ρούχα, παπούτσια κτλ.) στενεύω, πιέζω έντονα: *Τα παπούτσια είναι καινούρια και με ~.* **ε.** στερεώνω, περιστρέφω τα κινητά μέρη ενός συστήματος για να εφαρμόσουν καλά: *Σφίξε καλά τη βρύση, στάζει!* **στ.** κάνω κτ πιο σφριγηλό, δεμένο, λιγότερο χαλαρό = συσφίγγω: *Η γυμναστική ~ τους μυς.* **ζ.** πιέζω κτ πάνω σε άλλο: *Εσφίξε τα δόντια από τον πόνο.* **η.** (αμτβ.) **α.** γίνομαι πιο πυκνός, στερεός = δένω ≠ αραιώνω: *Ρίξε λίγο αλεύρι ακόμα για να σφίξει η ζύμη.* **β.** γίνομαι όλο και πιο έντονος: *Εσφίξε για τα καλά η ζέστη.* **β.** **α.** καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια: *Πρέπει να σφιχτείς περισσότερο, αν θες να περάσεις στο πανεπιστήμιο.* **β.** βρίσκομαι σε πολύ δύσκολη οικονομική κατάσταση: *Έχουμε πολλά έξοδα και, για να τα βγάλουμε πέρα, πρέπει να σφιχτούμε πολύ.* **γ.** **μπ.** (για πρόσ.) αυτός που δεν είναι καθόλου χαλαρός = σφιχτός ≠ άνετος: *Είσαι πάντα τόσο σφιγμένος ή ντρέπεσαι εμάς; σφίξιμο* το: το να σφίγγει κτ κτ και το αποτέλεσμα του: ~ του χεριού. *Νιώθει ένα ~ στο στήθος.* **σφιχτός -ή -ό:** **1** αυτός που σφίγγει ή που περιβάλλει κτ ή κτ: ~ παπούτσια. **2** αυτός που είναι στερεωμένος γερά: ~ κόμπος. **3** **α.** αυτός που έχει πυκνή και στερεή σύσταση: ~ αυγά/ζύμη. **β.** αυτός που είναι σφιχτοδεμένος ≠ πλαδαρός: ~ κορμί. **4** (μτφ., συνήθ. για οικονομικά) αυτός που, ενώ έχει χρήματα, ξοδεύει λίγα = ταιγκούνης, σφιχτοχέρης: *Είναι πολύ ~, ποτέ δεν έχει κεράσει.* **σφιχτά** (επίρρ.).

σφουγγάρι το: = σπόγγος **1** ασπόνδυλο θαλάσσιο ζώο με μαλακό πορώδες σώμα, που απορροφά νερό και βγάζει θρεπτικές ουσίες και οξυγόνο: *Ψαράδες βουτούν για ~ στην Κάλυμνο.* **2** **α.** το απορροφητικό σώμα του ομώνυμου ζώου, που χρησιμοποιείται κυρίως για τον καθαρισμό του σώματος: *Χρησιμοποιεί φυσικό ~ για να κάνει μπάνιο.* **β.** συνθετική απομίμηση του σφουγγαριού, που χρησιμοποιείται κυρίως για τον καθαρισμό επιφανειών ή του σώματος: ~ για τα πιάτα/τον πίνακα. **σφουγγαράς** ο: **1** δύτες που αλιεύει σφουγγάρια. **2** πωλητής σφουγγαριών. **σφουγγαράδικος -η -ο:** αυτός που σχετίζεται με την αλιεία σφουγγαριών. **σφουγγαράδικο** το: μικρό πλοίο για την αλιεία σφουγγαριών.

Η λ. σφογγάριον/σπογγάριον είναι υποκορ. της ΑΕ λ. σφόγγος/σπόγγος.

σφραγίδα η: **1** αντικείμενο με ανάγλυφα γράμματα, σύμβολα ή εικόνες, που μπορούν να αποτυπωθούν σε κτ επιφάνεια (συνήθως κερί ή, μετά από κάλυψη με μελάνι, σε χαρτί): *ξύλινη/μεταλλική/στρογγυλή ~. ~ σχολείου/εταιρείας/συλλόγου.* **2** (συνεκδ.) το σημάδι που αποτυπώνεται: *Το έγγραφο αυτό δε φέρει ~ γνησιότητας/ελέγχου.* **3** (μτφ.) στοιχείο που δηλώνει, δείχνει ότι κτ έχει γίνει από ορισμένο άτομο ή ταιριάζει σε κτ ή κτ χαρακτηρισρίζοντάς το(ν) έντονα: *Η ταινία αυτή έχει τη ~ του δημιουργού της. Το έργο του έχει τη ~ του μεγάλου του ταλέντου.* **σφραγίζω -ομαι:** (μτβ.) **1** βάζω σφραγίδα σε κτ: ~ τα έγγραφα. **2** κλείνω πάρα πολύ καλά κτ, με τρόπο που να μην μπορεί να ανοιχτεί εύκολα: *Οι προσφορές θα πρέπει να δοθούν σε σφραγισμένους φακέλους. ~ το μπουκάλι/βάζο.* **3** γεμίζω την κοιλότητα χαλασμένου δοντιού με ειδική ουσία: ~ δόντι. **4** (μτφ.) επιδρώ καθοριστικά στην εξέλιξη, ανάπτυξη: *Τα μεγάλα κατασκευαστικά έργα της εποχής μας θα σφραγίσουν το μέλλον της χώρας.* **5** (μτφ.) δίνω σε κτ οριστικό χαρακτήρα, ολοκληρώνω κτ: *Με το γκολ αυτό η ομάδα σφράγισε την πρόκριση. = οριστικοποιώ.* **σφράγισμα** το: **1** το να σφραγίζει κτ κτ, στις σημ. 1 & 2: ~ εγγράφου/μπουκαλιού. **2** το να σφραγίζει κτ ένα δόντι, καθώς και το υλικό που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό: *Έκανα τρία σφραγίσματα. Μου έχει φύγει ένα ~.* **σφραγιστός -ή -ό.**

σφυγγός ο: **1** η ρυθμική κίνηση του αίματος στο σώμα μας, που οφείλεται στη συστολή και διαστολή της καρδιάς, την οποία αντιλαμβανόμαστε με τη μορφή ρυθμικών χτύπων: *Παίρνω/μετρώ τον ~ κτ. Όταν κάνουμε έντονες ασκήσεις, οι ~ αυξάνονται.* **2** (μτφ.) σύνολο ιδεών, προτιμήσεων, τάσεων κτλ. μιας ομάδας προσώπων: *Οι επιτυχημένοι διαφημιστές είναι αυτοί που έχουν πιάσει τον ~ των καταναλωτών. ~ της εποχής/του κόσμου.* **σφύζω** • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) **1** (μτφ.) είμαι γεμάτος (ζωντάνια, ενεργητικότητα κτλ.): *Αν και εξήντα χρονών, ~ από ζωή!* **2** (για το αίμα) κινούμαι ρυθμικά, και, συνεπώς, ο οργανισμός λειτουργεί κανονικά.

σφυρίζω & σφυράω • το *σφυράω* μόνο ενστ. & πρτ.: **1** (μτβ., & με παράλ. αντικ., για πρόσ.) παράγω ήχο αφήνοντας την αναπνοή μου να βγει από μια μικρή τρύπα που δημιουργώ με τα χείλη μου ή φυσώντας με σφυριχτρά: *Σφύ-*

ρίζε κάποιο γνωστό τραγούδι. Ο μικρός μόλις έμαθε να ~! Ο διαιτητής σφύριξε φάουλ.

❷ (αμτβ.) παράγω παρόμοιο ήχο: ~ δυνατά ο αέρας. ~ το πλοίο/η χύτρα/η σφαίρα. ❸ [οικ.] (μτβ.) πληροφορώ κρυφά κπ για κτ: Ποιος του σφύριξε ότι έχω φύγει; **σφύριγμα** το: το να σφυρίζει κπ ή κτ και ο συνοδευτικός ήχος: το ~ του διαιτητή/της λήξης του αγώνα/του αέρα. **σφυρίχτρα** η: μικρό όργανο που παράγει δυνατό και υψηλό ήχο όταν το φυσάμε. **σφυριχτός -ή -ό. σφυριχτά** (επίρρ.).

σχέδιο το: ❶ αναπαράσταση πράγματος ή προσώπου με γραμμές, συνήθως χωρίς χρώματα: Πολλοί ζωγράφοι αρχικά κάνουν ~ και μετά, με βάση αυτά, φτιάχνουν το κανονικό έργο. = σκίτσο. **αρχιτεκτονικό/γραμμικό ~**. ❷ οργανωμένος τρόπος δράσης, που βασίζεται σε ορισμένη σειρά ενεργειών που θα πρέπει να γίνουν: ~ δράσης. Όλα πήγαν σύμφωνα με το ~ που είχαμε καταστρώσει. = πρόγραμμα. ❸ ό,τι θέλουμε ή σκοπεύουμε να κάνουμε: Τα ~ μου για φέτος περιλαμβάνουν την αγορά ενός υπολογιστή. ❹ κείμενο με τα κύρια σημεία, που χρησιμοποιείται ως πρώτη προσπάθεια ή ως βασικός οδηγός συγγραφής ενός κειμένου: Καλό είναι να κάνετε ένα ~ πριν αρχίσετε να γράφετε την έκθεση. ~ ομιλίας/βιβλίου. ~ νόμου (νομοσχέδιο). **σχεδιάζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ (& με παράλ. αντικ.) κάνω σχέδιο (σημ. 1): Της αρέσει να ~. = σκιτσάρω. ~ ρούχα/έπιπλα.

❷ σκέπτομαι και αποφασίζω να κάνω κτ = σκοπεύω: Τι ~ να κάνεις τα Χριστούγεννα; ❸ οργανώνω τις ενέργειες, τον τρόπο με τον οποίο θα κάνω κτ: Το έργο λέτυχε, γιατί είχε σχεδιαστεί πολύ προσεκτικά - δεν είχαμε αφήσει τίποτα στην τύχη! **σχεδίαση** η: το να σχεδιάζει κπ κτ, κυρ. στη σημ. 1. **σχεδιασμός** ο: το να σχεδιάζει κπ κτ, κυρ. στη σημ. 3. **σχεδιαστής ο, -άστρια** η: πρόσωπο που ασχολείται επαγγελματικά με το σχέδιο (σημ. 1), κυρ. για βιομηχανικά ή καταναλωτικά αγαθά: ~ μόδας/έπιπων. **σχεδιαστικός -ή -ό. σχεδιαστικά** (επίρρ.). **σχεδιαστήριο** το: ειδικά διαμορφωμένο έπιπλο ή χώρος για σχεδιαστές.

σχεδόν (επίρρ.): πολύ κοντά σε κπ ποσότητα, μέγεθος ή στο να συμβεί κτ: Συγκεντρώθηκαν ~ όλα τα χρήματα που χρειαζόμαστε.

σχέση η: ❶ οτιδήποτε συνδέει πράγματα, γεγονότα, καταστάσεις κτ.: ~ αιτίας και αποτελέσματος. ~ ομοιότητας/ισότητας. ❷ κοινά στοιχεία μεταξύ προσώπων, πραγμάτων, γεγονότων κτ.: Τα όσα μου είπε δεν έχουν κα-

μία ~ με την πραγματικότητα. Ο χαρακτήρας του δεν έχει ~ με αυτόν του αδελφού του. ❸ συνήθ. πληθ. η επικοινωνία και ο τρόπος που συμπεριφέρονται μεταξύ τους δύο πρόσωπα, ομάδες, κράτη κτ.: Οι διπλωματικές ~ των δύο κρατών διακόπηκαν. Έχει σοβαρή ~ (ερωτικό δεσμό) μ' ένα πολύ καλό παιδί. **σχετίζομαι**: (αμτβ.) ❶ έχω σχέση με κτ ή κπ: Τα δύο γεγονότα δε σχετίζονται μεταξύ τους. ❷ έχω σχέσεις με κπ: ~ με κάποιον εδώ και τρία χρόνια. **σχετικός -ή -ό**: ≠ άσχετος ❶ αυτός που έχει σχέση με κτ ή κτ άλλο: Είδα μια ταινία ~ με τον πόλεμο του Ιράκ. ❷ αυτός που εξαρτάται από κπ ή κτ άλλο: Η επίδοση του μαθητή είναι ~ με τη μελέτη. ❸ αυτός που γνωρίζει καλά κτ θέμα: Δεν είμαι και πολύ ~ με τα αθλητικά. ≠ ανίδεος. ❹ αυτός που δεν είναι απόλυτος ή δεν επαρκεί σε σχέση με κτ άλλο: Η ταινία του είχε μια ~ επιτυχία, κυρίως στο νεανικό κοινό. **σχετικά** (επίρρ.): ❶ λίγο: Είναι ~ ψηλός. ❷ (+ με) σε σχέση με = αναφορικά: ~ με το θέμα σας δεν έχω κάνει τίποτα. **σχετικότητα** η: η ιδιότητα του σχετικού στη σημ. 4.

σχήμα το: ❶ η μορφή ενός αντικειμένου, όπως διαγράφεται από το περιγράμματά του: Η επιφάνεια του τραπεζιού έχει ~ στρογγυλό. ❷ γεωμ σύνολο σημείων, γραμμών ή επιφανειών: Το τρίγωνο και το τετράγωνο είναι επίπεδα ~, ενώ ο κύβος είναι στερεό. ❸ απλή απεικόνιση, σχέδιο μόνο με γραμμές: Ζωγράφισε πρώτα το ~ του φλιτζανιού και μετά άρχισε να προσθέτει χρώματα. ❹ τρόπος σύνθεσης ενός δομημένου συνόλου: Προτείνεται ένα νέο ευέλικτο κυβερνητικό ~. ❺ εκκλ το ρούχο (ράσο) και (συνεκδ.) η ιδιότητα του κληρικού ή του μοναχού. **σχηματίζω -ομαι** • μπλ. **σχηματισμένος**: ❶ δίνω σε κτ ορισμένο σχήμα, μορφή: Οι διοργανωτές της πορείας σχημάτισαν αλυσίδα γύρω από τους συμμετέχοντες. ❷ δημιουργώ, φτιάχνω κτ: ~ γνώμη/άποψη/ιδέα. Το ουσιαστικό αυτό δε ~ πληθυντικό. Να σχηματίσετε μία πρόταση με έξι λέξεις. ❸ αποκτώ την τελική μου μορφή σε στάδιο εξέλιξης, διαμορφώνομαι: Είδαμε με τον υπέρηχο ότι είχαν σχηματιστεί τα χέρια και τα πόδια του μωρού. ❹ δημιουργώ οργανωμένο σύνολο προσώπων = συγκροτώ: ~ ομάδα/κυβέρνηση. **σχηματισμός** ο: ❶ το να σχηματίζει κανείς κτ ή το να σχηματίζεται κτ, καθώς και αυτό που σχηματίζεται: ~ κυβέρνησης/πτερώματος. Τα σύννεφα έκαναν εντυ-

σχεδιάζω → σχέδιο
σχεδίαση → σχέδιο
σχεδιασμός → σχέδιο
σχεδιαστήριο → σχέδιο
σχεδιαστής → σχέδιο
σχεδιαστικά → σχέδιο
σχεδιαστικός → σχέδιο
σχεδιάστρια → σχέδιο
σχέδιο
σχεδόν
σχέση
σχετίζομαι → σχέση
σχετικά → σχέση
σχετικός → σχέση
σχετικότητα → σχέση
σχήμα
σχηματίζω → σχήμα
σχηματικά → σχήμα
σχηματικός → σχήμα
σχηματισμός → σχήμα
σχίζω → σκίζω
σχίσσιμο → σκίζω
σχιστός → σκίζω

σχόλασμα → σχολώ
 σχολείο → σχολείο
 σχολείο
 σχολή
 σχολιάζω → σχόλιο
 σχολιασμός → σχόλιο
 σχολιαστής → σχόλιο
 σχολιαστικά → σχόλιο
 σχολιαστικός → σχόλιο
 σχολιάστρια → σχόλιο
 σχολικός → σχολείο
 σχολίο
 σχολώ
 *σοβινισμός →
 σοβινισμός
 σώζω
 σωλήνα → σωλήνας
 σωλήνας
 σωληνοειδής → σωλήνας
 σώμα
 σωματίδιο → σώμα
 σωματικά → σώμα
 σωματικός → σώμα
 σωματώδης → σώμα

πωσιακούς σχηματισμούς στον ουρανό. ❷ ΣΤΡΑΤ διάταξη στρατιωτών, οχημάτων κτλ. με καθορισμένο τρόπο: ~ πορείας. **σχηματικός -ή -ό:** ❶ αυτός που απεικονίζεται με σχήμα: ~ παράσταση. ❷ αυτός που παρουσιάζεται, εκφράζεται με απλό τρόπο, μόνο με τα βασικά στοιχεία: Έκανε μια ~ παρουσίαση της κατάστασης, χωρίς λεπτομέρειες. **σχηματικά** (επίρρ.).

σχολείο & [οικ.] σχολείο & σχολείο το: ❶ ίδρυμα που έχει ως έργο τη διδασκαλία κυρίως παιδιών, το κτίριο όπου στεγάζεται, οι εργαζόμενοι σε αυτό και οι μαθητές, καθώς και το αντίστοιχο διδακτικό έργο: Οι μαθητές πάνε στο ~ πέντε μέρες την εβδομάδα. Δεν έχει βγάλει το ~. Δεν έχω ~ αύριο, είναι αργία. ❷ (μτφ.) περιβάλλον που βοηθά στην απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας: το ~ της ζωής. **σχολικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με το σχολείο ή τους μαθητές.

σχολή η: ❶ τμήμα ανώτερου ή ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος ή ανεξάρτητο εκπαιδευτικό ίδρυμα για τη διδασκαλία ειδικού γνωστικού αντικειμένου, καθώς και το κτίριο όπου στεγάζεται, οι εργαζόμενοι σε αυτό και οι σπουδαστές: Φιλοσοφική/Νομική ~. Ανωτάτη ~ Καλών Τεχνών. ~ δημοσιογραφίας/κολύμβησης/ξένων γλωσσών. ❷ σύνολο καλλιτεχνών, συγγραφέων, φιλοσόφων ή επιστημόνων και, γενικότερα, ατόμων που έχουν τις ίδιες ιδέες, απόψεις, θεωρητικές αρχές: Επτανησιακή/Κρητική/Πλατωνική ~.

σχόλιο το: ❶ προφορικά ή γραπτά διατυπωμένη άποψη, κρίση ή ερμηνεία κπ για κτ: Έκανα τις διορθώσεις στην εργασία μου με βάση ~ του καθηγητή μου. **ουδέν σχόλιον:** απάντηση που δίνει κπ όταν δε θέλει να σχολιάσει κτ. ❷ συνήθ. πληθ. κριτική, συνήθως αρνητική, που γίνεται σε κπ: Η συμπεριφορά του σηκώνει πολλά ~. ❸ σύντομη εξήγηση που συνοδεύει κείμενο, για να ερμηνεύσει ή να δώσει πρόσθετες πληροφορίες για κτ: ~ του μεταφραστή/συντάκτη. **σχολιάζω -ομαι:** (μτβ.) εκφράζω, διατυπώνω σχόλια: Δε θέλω να σχολιάσω τη στάση του! **σχολιασμός** ο. **σχολιαστής** ο, **-άστρια** η: πρόσωπο που σχολιάζει πολιτικά κυρίως γεγονότα (δημοσιογράφος) ή φιλολογικά κείμενα (φιλόλογος). **σχολιαστικός -ή -ό. σχολιαστικά** (επίρρ.).

σχολώ & -άω: (αμτβ.) τελειώνω την εργασία μου ή το μάθημά μου: Το κουνούν χτύπησε για να σχολάσουν οι μαθητές. Πάνω δου-

λειά στις οκτώ και ~ στις τέσσερις. **σχόλασμα** το.

σώζω & [οικ.] σώνω¹ -ομαι: (μτβ.) ❶ ενεργώ έτσι, ώστε να βγει κπ ή κτ από μια επικίνδυνη ή δυσάρεστη κατάσταση = γλιτώνω: Τον έσωσε από βέβαιο θάνατο. Σώθηκαν όλοι από το δυστύχημα. Με έσωσε από τη φλυαρία του! ❷ φροντίζω να μην πάθει ζημιά ή να μην καταστραφεί κτ: Έσωσε τα βιβλία από την πλημμύρα. ❸ παθ. συνεχίζω να υπάρχω, να είμαι σε καλή κατάσταση: Πολλά έργα από την αρχαιότητα σώζονται ακόμα. ❹ ΠΛΗΡΟΦ αποθηκεύω (αρχείο): ~ το αρχείο στη δισκέτα/στον σκληρό δίσκο. **σώσιμο¹** το: το να σώζει κανείς κτ ή κπ: το ~ του αδερφού μου από βέβαιο θάνατο = διάσωση. ~ αρχείου στον Η/Υ = αποθήκευση. **σωστικός -ή -ό. σωτήρας** ο • γεν. & [επίσ.] σωτήρας: ❶ πρόσωπο που σώζει κπ: ο ~ του λαού = λυτρωτής. ❷ **Σωτήρας** ο: ΕΚΚΛ ο Χριστός. **σωτηρία** η: ❶ το να σώζει κανείς κτ ή κπ από επικίνδυνη ή δυσάρεστη κατάσταση: ~ από πνιγμό/χρόη. ❷ ΕΚΚΛ λύτρωση από την αμαρτία, το κακό: η ~ του ανθρώπου από τα αμαρτήματα. **σωτήριος -α -ο. σωτήρια** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. *σῶζω* (από όπου και το μsn. *σῶνω*), το οποίο προέρχεται από το παλαιότερο ρ. *σαῶ* < *σῶς* (λ.).

σωλήνας ο & [προφ.] **σωλήνα** η: στενόμακρο κυλινδρικό αντικείμενο μέσω του οποίου μεταφέρεται υγρό ή αέριο: Τα νερά του νεροχύτη καταλήγουν μέσω ενός ~ στον υπόνομο. **σωληνοειδής -ής -ές:** αυτός που έχει το σχήμα σωλήνα. λ. σχ. **αγενής.**

σώμα το: ❶ η υλική κατασκευή, το σύνολο των εσωτερικών και εξωτερικών οργάνων και μελών ενός ζωντανού οργανισμού = κορμί: ~ ανθρώπου/ζώου. αντρικό/γυναικείο ~. αθλητικό/λεπτό/παχύ ~. ❷ (ειδικ.) το κύριο μέρος του σώματος, χωρίς το κεφάλι, τα χέρια και τα πόδια = κορμός. ❸ η υλική υπόσταση του ανθρώπου ≠ πνεύμα, ψυχή: Εκτός από το ~, θα πρέπει να φροντίζετε και την ψυχή σας. ❹ καθετί που έχει υλική υπόσταση: ουράνιο/στερεό/υγρό/αέριο ~. ❺ το κύριο μέρος αντικειμένου: θεομαντικό/φωτιστικό ~. ~ καλοριφέρ. ❻ ομάδα ατόμων με κοινό σκοπό, λειτουργία, δραστηριότητα: δικαστικό/διπλωματικό/επλογικό ~. ~ βουλευτών. ❼ ΣΤΡΑΤ αυτόνομο διοικητικό τμήμα του

στρατού: *έφιππο /μηχανοκίνητο ~ ~ στρα-
τού:* μεγάλη μονάδα του στρατού ξηράς. **Σώ-
ματα Ασφαλείας:** δημόσιες υπηρεσίες (Αστυ-
νομία, Πυροσβεστική, Λιμενικό) που έχουν
ως σκοπό την τήρηση της τάξης. **σωματικός -
ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με το σώμα στις
σημ. 1 - 3: ~ *υγεία /πόνος /έρευνα*. **σωματικά**
(επίρρ.). **σωματώδης -ης -ες:** αυτός που έχει
μεγάλο σώμα, που είναι ψηλός και γεμάτος =
μεγαλόσωμος. *σχ. αγενής*. **σωματίδιο** το:
πολύ μικρό κομμάτι ύλης.

σώνω² -ομαι: (μτβ.) ❶ *συνήθ. παθ.* χρησιμοποιώ
κτ μέχρι που να μην υπάρχει πια = εξαντλώ,
τελειώνω: *Μας σώθηκε το λάδι, πρέπει να πά-
ρουμε καινούριο*. ❷ (+ να) προλαβαίνω, προ-
φταίνω να κάνω κτ, κυρ. σε εκφρ. όπως: **να
μη σώσω να ..:** σε όρκο: ~ *χαρώ τα νιάτα μου,
αν σε γελάσω!* **σώνει και καλά:** οπωσδήποτε,
με κάθε τρόπο: *Θέλει ~ να έρθει να μας βρει,
παρόλο που χιονίζει!* **σώσιμο²** το.

σώος -α -ο: αυτός που είναι αμέριος, δεν έχει
πληγωθεί ή δεν έχει υποστεί βλάβη, κυρ. στο
σώος και αβλαβής: *Βγήκε ~ από το αυτοκίνη-
το που τράκαρε*.

Από το ΑΕ *σῶος*, από το οποίο προέρχονται και τα
σῶζω, σωστός «σωσμένος», *σωσίας, σώφρων* (από
τα *σῶος + φρῆν φρενός*, «αυτός που έχει σώας τας
φρένας»).

σωρός ο: ❶ σύνολο πραγμάτων που είναι το-
ποθετημένα συνήθως άτακτα το ένα πάνω στο
άλλο: *Έψαξε να βρει το παντελόνι του μέσα
στον ~ από ρούχα, αλλά, φυσικά, δεν το βρή-
κε!* ~ *από βιβλία /γράμματα /πέτρες*. ❷ μεγά-
λος αριθμός ή ποσότητα, κυρ. στην έκφρ. **ένα
σωρό:** για πλήθος πραγμάτων ή προσώπων:
*Είχαμε ~ καλεσμένους, αλλά τελικά ήρθαν
πολύ λίγοι*. **σωριάζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ βάζω
πράγματα το ένα πάνω στο άλλο, ώστε να

σχηματίσουν σωρό. ❷ *παθ. πέφτω κάτω:* *Σω-
ριάστηκε στο πάτωμα λιπόθυμη. Το κτίριο
σωριάστηκε σαν τραπουλόχαρτο μπροστά
στα μάτια μας*. **σωρηδόν** (επίρρ.): σε μεγάλο
αριθμό: *Λόγω των εξετάσεων, οι μαθητές
γράφονται ~ στα φροντιστήρια*.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημασία των
λ. η *σορός* και ο *σορός!*

σωσίας ο, η: πρόσωπο που μοιάζει πάρα πολύ,
είναι σχεδόν ίδιο με κπ άλλο. *σχ. σώος*.
σωστός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι ακριβώς όπως
πρέπει να είναι, σύμφωνα με κπ πρότυπο,
που δεν παρουσιάζει λάθη ή ατέλειες = ορθός
≠ λανθασμένος: *Η λύση της άσκησης δεν εί-
ναι ~*. ❷ αυτός που είναι κατάλληλος για τον
σκοπό που τον προορίζουν: *Έκανε όλους
τους ~ χειρισμούς για να πετύχει αυτό που
ήθελε*. ❸ αυτός που είναι σύμφωνος με τη λο-
γική, την ηθική ή τους κανόνες κοινωνικής
συμπεριφοράς: *Η συμπεριφορά του δεν ήταν
καθόλου ~: να αντιμιλήσει στους γονείς του!*
με τα σωστά (μου): σύμφωνα με τη λογική:
*Δεν είσαι ~ σου, να μη διαβάξεις πριν από τις
εξετάσεις!* **σωστά** (επίρρ.). **σωστό** το.

σώφρων & [οικ.] -ονας -ων -ον: [επίσ.] αυτός
που χαρακτηρίζεται από ή δείχνει σύνεση: *Εί-
ναι ~ άνθρωπος, πάντα ενεργεί με βάση τη λο-
γική. Πιστεύεις ότι είναι σώφρων αυτό που
ετοιμάζεσαι να κάνεις; σωφροσύνη* η: η ιδιό-
τητα του σώφρονα. **σωφρονίζω -ομαι:** (μτβ.)
διορθώνω τον χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά
κπ με διάφορα μέσα (κυρ. ποιηή). **σωφρο-
νισμός** ο. **σωφρονιστικός -ή -ό:** αυτός που είναι
κατάλληλος για ή σχετικός με τον σωφρο-
νισμό: ~ *σύστημα /ίδρυμα /υπάλληλος*. **σωφρο-
νιστήριο** το: δημόσιο ίδρυμα όπου κρατού-
νται νεαρά άτομα που έχουν διαπράξει ποι-
νικό αδίκημα.

σώνω¹ → σώζω
σώνω²
σώος
σωπαίνω → σωπή
σωρηδόν → σωρός
σωριάζω → σωρός
σωρός
σωσίας
σώσιμο¹ → σώζω
σώσιμο² → σώνω²
σωστά → σωστός
σωστικός → σώζω
σωστό → σωστός
σωστός
σωτήρας → σώζω
σωτήρια → σώζω
σωτήριος → σώζω
σώφρονας → σώφρων
σωφρονίζω → σώφρων
σωφρονισμός → σώφρων
σωφρονιστήριο → σώφρων
σωφρονιστικός → σώφρων
σωφροσύνη → σώφρων
σώφρων

τάδε
ταινία
ταίρι
ταιριάζω → ταίρι
ταίριασμα → ταίρι
ταίριαστά → ταίρι
ταίριαστός → ταίρι
τακτικά → τάξη¹
τακτική
τακτικός¹ → τακτική
τακτικός² → τάξη¹
τακτοποίηση → τακτοποιώ
τακτοποιώ
τακτός
ταλαίπωρα → ταλαίπωρό
ταλαίπωρία → ταλαίπωρό
ταλαίπωρος → ταλαίπωρό
ταλαίπωρό
ταμειακά → ταμείο
ταμειακός → ταμείο
ταμειακώς → ταμείο
ταμίας → ταμείο
ταμπού
*ταξειίδι → ταξιίδι¹
τάξη¹

Τάδε (αντων. αόρ.) • *άκλ.:* *συνήθ. εν. αναφέ-*
ρεται αόριστα σε κπ ή κτ: Μένει στην ~ δι-
εύθυνση. Δεν μπορεί ο ~ ή ο δείνα να μας ενο-
χλεί! ❧ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

ταινία η: ❶ **α.** στενή και μακριά λωρίδα από χαρτί, ύφασμα, πλαστικό κτλ.: *Κάλυψε το καλώδιο με ~. β.* κορδέλα με αποτυπωμένες τις υποδιαίρεσεις του μέτρου, που χρησιμοποιείται για μέτρηση = μέτρο. **γ.** ειδική λωρίδα καλυμμένη με υλικό ευαίσθητο στο φως, πάνω στην οποία αποτυπώνονται εικόνες κινηματογραφικής λήψης: *Η εγγραφή έγινε σε ~ 8 χιλιοστών.* ❷ **κινηματογραφικό ή τηλεοπτικό έργο με πλοκή = έργο, φιλμ: ασπρόμαυρη/έγχρωμη ~. ~ τρόμου. Η ~ προβάλλεται ήδη στους κινηματογράφους. γυρίζω ~:** συμμετέχω στη διαδικασία παραγωγής κινηματογραφικού ή τηλεοπτικού έργου, κυρίως ως σκηνοθέτης: *Ο γνωστός σκηνοθέτης γυρίζει ~ με θέμα τη μετανάστευση.* ❸ **ΙΑΤΡ** παράσιτο στο πελτικό σύστημα των θηλαστικών και στο έντερο του ανθρώπου.

ταίρι το: ❶ **καθένα από δύο όμοια αντικείμενα που αποτελούν ένα ζευγάρι: Βλέπω μόνο το ένα παπούτσι, δε βρίσκω το ~ του.** ❷ **α.** ζώο με το οποίο ζευγαρώνει άλλο ζώο του ίδιου είδους: *Το θηλυκό θρηνούσε που έχασε το ~ του.* **β.** [οικ.] πρόσωπο με το οποίο κπ είναι ζευγάρι = σύντροφος: *Είναι το ~ της στον κινηματογράφο και στη ζωή. δεν έχω (το) ~ (μου):* είμαι ο καλύτερος από όλους: **ταιριάζω** • αόρ. *ταίριαξα* & *-σα*, μππ. *ταίριασμένος:* ❶ (μτβ.) χρησιμοποιού μαζί πράγματα, δημιουργώντας αρμονικό σύνολο = συνδυάζω: *Ταίριαξα την τσάντα με παπούτσια στο ίδιο χρώμα.* ❷ (αμτβ.) δημιουργώ ευχάριστο αισθητικό αποτέλεσμα σε συνδυασμό με κτ άλλο = συνδυάζομαι, πηγαίνω: *Το κόκκινο δεν ~ με το μοβ.* ❸ (αμτβ.) έχω το κατάλληλο μέγεθος ή σχήμα, ώστε να εφαρμόζω σε κπ ή κτ = εφαρμόζω: *Το καπάκι είναι μικρό, δεν ~ στο μπουκάλι.* ❹ (αμτβ.) είμαι κατάλληλος για κπ ή κτ ή είμαι σύμφωνος με τη φύση του: *Δεν μας ~ αυτός ο τρόπος ζωής.* ❺ (αμτβ.) παρουσιάζω λογική σύνδεση ή σχέση: *Οι δύο περιγραφές δεν ταίριαζουν, υπάρχουν πολλές αντιφάσεις. = συμφωνώ.* ❻ (αμτβ.) έχω τις ίδιες ιδέες, συνήθειες, προτιμήσεις κτλ. με κπ: *Ο Γιάννης με τον Κώστα ταίριαζουν σε όλα.* ❼ **απρόσ.** είναι κατάλληλο για πρόσωπο, περίσταση κτλ. = αρμόζει: *Την υποδέχτη-*

καν με επισημότητα όπως ~ σε μεγάλες προσωπικότητες. ταίριασμα το. ταίριαστός -ή -ό. ταίριαστά (επίρρ.).

τακτική η: συγκεκριμένος τρόπος δράσης ή τεχνική με σκοπό την επίτευξη ορισμένου στόχου: *Κατά την πάγια ~ του το υπουργείο διέψευσε κάθε είδηση. τακτικός¹ -ή -ό:* ~ ελιγμός.

τακτοποιώ & ταχτοποιώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ **βάζω** κτ στη σωστή θέση ή σε τάξη: *~ τα βιβλία με αλφαβητική σειρά: Του πήρε πολλή ώρα να τακτοποιήσει το δωμάτιο μετά το πάρτι. = συγυρίζω.* ❷ (μτβ.) δίνω λύση σε μια υπόθεση, κατάσταση = ρυθμίζω, κανονίζω: *~ ζήτημα / υπόθεση / εκκρεμότητα.* ❸ (μτβ.) ενεργώ κατά τρόπο ώστε να αποκτήσει κανείς εργασία ή οικονομική ασφάλεια = βολεύω: *Ο βουλευτής τακτοποίησε τον γιο του σε ένα υπουργείο. τακτοποίηση & ταχτοποίηση η.*

τακτός -ή -ό: αυτός που έχει προκαθοριστεί, συνήθως ως προς τον χρόνο = καθορισμένος ≠ έκτακτος.: *Η απογραφή του πληθυσμού γίνεται ανά ~ χρονικά διαστήματα.*

ταλαιπωρώ -ούμαι: (μτβ.) προκαλώ σε κπ κόυραση ή σωματικό ή ψυχικό πόνο: *Ταλαιπωρήθηκε περιμένοντας τόση ώρα στην ουρά. ταλαιπωρία η. ταλαίπωρος -η -ο. ταλαίπωρα* (επίρρ.).

ταμείο το: ❶ **χώρος ή γραφείο όπου γίνονται πληρωμές και εισπράξεις: Περάστε στο ~ να πληρώσετε! ❷ **ειδικό κοντι ή συρτάρι για τις εισπράξεις: Έσπασε το ~ και πήρε όλα τα χρήματα.** ❸ **χρήματα που συνήθως προέρχονται από εισπράξεις: Κρατάει το ~ της τάξης. ασφαλιστικό ~:** δημόσιος οργανισμός, αρμόδιος για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. **ταμειακός -ή -ό. ταμειακά & -ώς** (επίρρ.). **ταμίας** ο, η. ❧ *σχ. τέμνω.***

ταμπού το • *άκλ.:* κτ που αποφεύγουμε να αναφέρουμε ή να κάνουμε, γιατί θεωρείται απαγορευμένο για λόγους κοινωνικής ηθικής: *Οι ψυχασθένειες αποτελούν θέμα ~ σε πολλές κοινωνίες.*

τάξη¹ η: ❶ **οργάνωση και τακτοποίηση αντικειμένων σε έναν χώρο ≠ αταξία, ακαταστασία: Τα βιβλία ήταν βαλμένα με ~ πάνω σε ράφια. Όλα είναι άνω κάτω - βάλε λίγη ~ εδώ μέσα!** ❷ **κατάσταση ομαλότητας και ηρεμίας όπου επικρατεί πειθαρχία: Πώς να επαναφέρεις στην ~ τους ακροατές που φωνάζουν; ≠ αταξία.** ❸ **η γενικότερη πολιτικο-οικονομική και κοινωνική κατάσταση: η νέα ~ πραγμάτων. τακτικός² & ταχτικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυ-

τός που έχει τάξη σε ό,τι κάνει ≠ ακατάστατος: Είναι πολύ ~, μαζεύει τα παιχνίδια του.

② αυτός που γίνεται σε ορισμένο χρόνο και με συγκεκριμένο πρόγραμμα: Η περιοχή έχει ~ συγκοινωνία. ③ αυτός που κάνει κτ συστηματικά: ~ πελάτης. ④ (για πρόσ.) αυτός που έχει σταθερή θέση = μόνιμος ≠ έκτακτος, προσωρινός: ~ μέλος του συμβουλίου. ⑤ ΓΛΩΣΣ **τακτικό αριθμητικό**: αριθμητικό που δηλώνει τη θέση που έχει κτ ή κτ σε μια σειρά. **Παράρτημα-Πίνακα Αριθμητικών. τακτικά & ταχτικά** (επίρρ.). **σχ. τάξη³.**

τάξη² η: ① σύνολο ανθρώπων με την ίδια κοινωνική, οικονομική και μορφωτική θέση: αστική/εργατική/μεσαία ~, πάλη των τάξεων.

② βιολ κατηγορία ταξινόμησης ζώων ή φυτών, η οποία αποτελείται από το σύνολο των οικογενειών που είναι συγγενείς μεταξύ τους: Ο σκύλος και η γάτα ανήκουν στην ~ των σαρκοφάγων. ③ πληθ. ομάδα ατόμων με ορισμένη οργάνωση και ιεραρχία: οι τάξεις του στρατού/των αγγέλων. ④ τοποθέτηση στοιχείων σε ορισμένη σειρά με βάση την αξία, την ποιότητα κτλ. **πρώτος τη τάξεως**: ο σημαντικότερος στην ιεραρχία. **πρώτης τάξεως**: πολύ καλός, εκλεκτός: Μία εκδρομή είναι ~ ενκαιρία για απόδραση. **της τάξης/τάξεως** (+ γεν.): ύψος ποσού: Δόθηκε αύξηση ~ του 5%. **ταξικός -ή -ό. ταξικά** (επίρρ.). **σχ. τάξη³.**

τάξη³ η: ① κύκλος μαθημάτων που αντιστοιχεί σε ένα σχολικό έτος: Πηγαίνει στην πρώτη ~. ② αίθουσα σχολείου όπου γίνονται μαθήματα.

Από το ΑΕ τάξις (από το ρ. τάσσω) παράγεται η λ. τάξη, ενώ, ειδικότερα, τα ουσ. τάξη² και τάξη³ είναι σημδ. από τα γαλλ. ordre και classe, αντίστοιχα.

ταξίδι το: **α.** μετακίνηση με μεταφορικό μέσο από έναν τόπο σε άλλον: Το ~ με πλοίο με κουράζει. **β.** μετακίνηση και διαμονή σε άλλον τόπο για περιορισμένο χρονικό διάστημα: Πήγαμε επτάημερο ~ στην Τσοκάνη. **γραφείο ταξιδίων**: επιχείρηση που οργανώνει ταξίδια. **ταξιδεύω** • μππ. ταξιδεμένος: ① (αμτβ.) κάνω ταξίδι: Έχει ταξιδέψει σε όλο τον κόσμο. ② (μτφ., αμτβ.) μεταφέρομαι νοερά σε άλλον κόσμο ή άλλη πραγματικότητα: Δεν προσέχεις στο μάθημα, πού ~; ③ (μτβ.) μεταφέρω κτ σε άλλον τόπο: Το καράβι μάς ~ μακριά. ④ (μτφ., μτβ.) κάνω κτ να μεταφερθεί νοερά σε άλλον κόσμο ή άλλη πραγματικότητα: Τα γραπτά του μας ~ στην παιδική μας ηλικία. **ταξιδιώ-**

της ο, -ισσα η. ταξιδιωτικός -ή -ό. ταξιδευτής ο, -εύτρια η.

ταξινόμω -ούμαι: (μτβ.) οργανώνω πράγματα ή έννοιες σε κατηγορίες με βάση τα χαρακτηριστικά τους = κατηγοριοποιώ: ~ τις λέξεις ανάλογα με τη γραμματική τους κατηγορία. **ταξινόμηση η. ταξινόμικός -ή -ό. ταξινόμικά** (επίρρ.).

ταπεινός -ή -ό: ① αυτός που δε θεωρεί τον εαυτό του σπουδαίο και συμπεριφέρεται με σεμνότητα ≠ αλαζόνας: Δεν περηφανεύεται, είναι ~ και προσγειωμένος. ② **α.** αυτός που ανήκει σε χαμηλά κοινωνικά στρώματα: Ένας ~ εργάτης θα μιλούσε ποτέ έτσι; **β.** αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη πολυτέλειας = φτωχός: Ζούσε σε ένα ~ σπίτι στο χωριό. ③ αυτός που δεν έχει σπουδαία αξία ή σημασία: Κατά την ~ μου γνώμη δεν είναι σωστή αυτή η απόφαση. ④ αυτός που χαρακτηρίζεται από μικρότητα ή έλλειψη αξιοπρέπειας = ευτελής, τιποτένιος: ~ κίνητρα. **ταπεινά** (επίρρ.). **ταπεινότητα η. ταπεινώνω -ομαι**: (μτβ.) κάνω κτ να νιώσει ασήμαντος, τιποτένιος, άχρηστος = εξευτελίζω. **ταπεινώση η. ταπεινωτικός -ή -ό** = εξευτελιστικός. **ταπεινωτικά** (επίρρ.).

ταρακουνώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ① κουνάω κτ ή κτ δυνατά = τραντάζω: Ταρακουνηθήκαμε πολύ στον σεισμό. ② (μτφ.) προκαλώ έντονο συναίσθημα, κυρίως ανησυχία, ταραχή = συγκλονίζω, ταράζω: Η αποκάλυψη του σκανδάλου ταρακούνησε την τοπική κοινωνία. **ταρακούνημα** το.

ταράζω -ομαι • μππ. ταραγμένος: (μτβ.) ① προκαλώ σε κτ έντονη ανησυχία, αγωνία: Με τάραξαν πολύ αυτά που είπες. Ταράχτηκε όταν τον είδε ξαφνικά μπροστά της. Ήταν ταραγμένος όταν τον είδα, έτρεμε ολόκληρος. ② προκαλώ αναστάτωση, κάνω κτ να πάψει να λειτουργεί ή να εξελίσσεται ομαλά: Η αποκάλυψη του σκανδάλου τάραξε την ηρεμία της μικρής μας κοινωνίας. ③ [οικ.] **α.** κάνω κτ σε μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα να ταλαιπωρησω κτ: Μας τάραξε στη φλυαρία. **β.** καταναλώνω τροφή ή ποτό σε μεγάλες ποσότητες: Σταμάτα πια, την τάραξες την τούρτα! **ταραχή η**: ① αίσθημα έντονης αναστάτωσης, αγωνίας ≠ ηρεμία. ② **α.** κατάσταση όπου επικρατεί αναστάτωση, έλλειψη τάξης και ηρεμίας: Η σεισμική δόνηση προκάλεσε ~ στον κόσμο που ήταν στην αίθουσα. **β.** πληθ. ενέργειες που προκαλούν αναστάτωση στη δημόσια τάξη: Τη

τάξη²
τάξη³
ταξιδευτής → ταξίδι
ταξιδεύτρια → ταξίδι
ταξιδεύω → ταξίδι
ταξίδι
ταξιδιώτης → ταξίδι
ταξιδιωτικός → ταξίδι
ταξιδιώτισσα → ταξίδι
ταξικά → τάξη²
ταξικός → τάξη²
ταξινόμηση → ταξινόμω
ταξινόμικά → ταξινόμω
ταξινόμικός → ταξινόμω
ταξινόμω
ταπεινά → ταπεινός
ταπεινός
ταπεινότητα → ταπεινός
ταπεινώνω → ταπεινός
ταπεινώση → ταπεινός
ταπεινωτικά → ταπεινός
ταπεινωτικός → ταπεινός
ταράζω
ταρακούνημα → ταρακουνώ
ταρακουνώ
ταραχή → ταράζω
ταραχοποιός → -ποιώ
ταραχώδης → ταράζω

ταύρος
τείχος

τάση → τείνω
ταυτίζω

ταύτιση → ταυτίζω
ταυτότητα

ταυτόχρονα → ταυτόχρονος
ταυτόχρονος

ταυτοχρόνος →
ταυτόχρονος

ταφή → τάφος

ταφικός → τάφος

τάφος

τάχα

τάχατε → τάχα

τάχατες → τάχα

ταχεία → ταχύς

ταχέως → ταχύς

τάχιτος → ταχύς

ταχτικά → τάξη¹

ταχτικός → τάξη¹

ταχτοποίηση → ταχτοποιώ

ταχτοποιώ → ταχτοποιώ

ταχυδρομείο

ταχυδρομικά → ταχυδρομείο

ταχυδρομικός →
ταχυδρομείο

ταχυδρομικώς →
ταχυδρομείο

ταχυδρόμος → ταχυδρομείο

ταχυδρομώ → ταχυδρομείο

ταχύρρυθμα → ταχύρρυθμος

ταχύρρυθμος

ταχύς

ταχύτητα → ταχύς

τείνω

τειχίζω → τείχος

τείχιση → τείχος

τείχος

διαδήλωση ακολούθησαν ταραχές στο κέντρο της πόλης. **ταραχώδης -ης -ες**. *σχ. αγενής.*

ταύρος ο: ❶ βόδι που δεν ευνοχίστηκε και χρησιμοποιείται για αναπαραγωγή. ❷ **Ταύρος** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το δεύτερο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

ταυτίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) θεωρώ κτ ή κτ ίδιο ή όμοιο με κτ ή κτ άλλο: *Μην κάνεις το λάθος να ταυτίζεις το χρήμα με την ευτυχία!* ❷ παθ. (αμτβ.) **α.** φαίνομαι όμοιος, συμφωνώ απόλυτα με κτ ή κτ: *Οι απόψεις μας ταυτίζονται.* **β.** νιώθω ότι είμαι το ίδιο πρόσωπο με κτ που συνήθως μιμούμαι: *Ο ηθοποιός ταυτίζεται με τον ήρωα που υποδύεται.* **ταύτιση** η.

ταυτότητα η: ❶ **α.** στοιχεία που χαρακτηρίζουν κτ και τον διαφοροποιούν από άλλους, όπως όνομα, εθνικότητα κτλ.: *Η αστυνομία προσπαθεί να ανακαλύψει την ~ των ληστών.* **β.** ιδιαίτερα ψυχικά και πνευματικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα ατόμου ή ομάδας: *εθνική/πολιτιστική/συλλογική ~.* ❷ απόλυτη ομοιότητα = σύμπτωση: *Διαπιστώθηκε ~ απόψεων.* ❸ επίσημο έγγραφο με τα στοιχεία και τη φωτογραφία του κατόχου, χρήσιμο για την αναγνώρισή του: *αστυνομική/φοιτητική ~.* ❹ **α.** μαθ ισότητα μεταξύ αλγεβρικών παραστάσεων που αληθεύει για οποιαδήποτε τιμή των μεταβλητών της. **β.** λογ αρχή σύμφωνα με την οποία κάθε έννοια είναι ίδια με τον εαυτό της.

ταυτόχρονος -η -ο: αυτός που γίνεται την ίδια χρονική στιγμή με κτ άλλο. **ταυτόχρονα & -όνως** (επίρρ.).

τάφος ο: ❶ άνοιγμα στο έδαφος ή κτιστός χώρος όπου τοποθετούνται οι νεκροί. ❷ (μτφ.) σημείο όπου χάνει κτ τη ζωή του: *Το πλοίο έγινε υγρός ~ για τους επιβάτες που πνίγηκαν.* ❸ (μτφ.) θάνατος: *Μη με στενοχωρείς, θέλεις να με στείλεις στον ~; με το ένα πόδι στον ~: ετοιμοθάνατος.* ❹ (μτφ., για πρόσ.) χαρακτηρισμός για κτ που δεν αποκαλύπτει μυστικά: *Δε λέει κουβέντα, είναι ~!* **ταφή** η: το να θάβεται κτ ή κτ (σημ. 1). **ταφικός -ή -ό**.

τάφος η: 1στ βαθύ χαντάκι γύρω από κάστρο. **τάχα & [λαϊκ.] τάχατε(ς)** (επίρρ.): ❶ για κτ που προσποιείται κανείς, που φαίνεται, αλλά δεν είναι αληθινό = δήθεν: *Έκανε ~ την άρρωστη για να μην πάει σχολείο.* ❷ (σε ερωτ. προτ.) εκφράζει απορία = άραγε: *~ ποιος να το έλεγε αυτό;*

ταχυδρομείο το: ❶ δημόσια υπηρεσία υπεύθυνη για τη μεταφορά και διανομή κυρίως επι-

στολών και δεμάτων: *Θα πάω στο ~ να πάρω γραμματόσημα.* **ηλεκτρονικό ~**: σύστημα ανταλλαγής μηνυμάτων και αρχείων μέσω υπολογιστή. ❷ (συνεκδ.) ό,τι αποστέλλεται μέσω ταχυδρομείου: *Το ~ ήρθε νωρίς σήμερα.* **ταχυδρομώ -ούμαι**: (μτβ.) στέλνω κτ μέσω ταχυδρομείου: *Θα σου ταχυδρομήσω την πρόσκληση.* **ταχυδρομικός -ή -ό**: ~ κατάσταση / υπάλληλος / διεύθυνση. **ταχυδρομικά & -ώς** (επίρρ.). **ταχυδρόμος** ο, η: υπάλληλος ταχυδρομείου υπεύθυνος για τη διανομή.

Η κυριολεκτική σημ. της λ. ταχυδρομώ ήταν «τρέχω γρήγορα».

ταχύρρυθμος -η -ο: αυτός που συμβαίνει ή γίνεται με γρήγορο ρυθμό: *~ εκπαίδευση/ανάπτυξη.* **ταχύρρυθμα** (επίρρ.).

ταχύς -εία -ύ • αρσ. ταχέος, ταχύ, ταχείς, ταχέων, ταχείς/θελ. ταχείας, ταχείες, ταχειών/ουδ. ταχέος, ταχέα, ταχέων, συγκρ. ταχύτερος -η -ο, υπερθ. ταχύτατος & τάχιτος -η -ο: αυτός που κάνει κτ ή που συμβαίνει σε λίγο χρόνο ή λιγότερο από άλλους = γρήγορος ≠ αργός, βραδύς: *Προχωρούσε με βήμα ~, σχεδόν έτρεχε.* **δρόμος/λωρίδα ~ κυκλοφορίας**: δρόμος ή τμήμα δρόμου όπου επιτρέπεται στα αυτοκίνητα να κινούνται με μεγαλύτερες ταχύτητες. **ταχέως** (επίρρ.). **ταχεία** η: τρένο που κάνει λίγες στάσεις και φτάνει στον προορισμό του πιο σύντομα. **ταχύτητα** η.

τείνω • μόνο ενστ. & προτ: [επίσ.] (μτβ.) ❶ απλώνω, τεντώνω κτ προς το μέρος άλλου: *Μου έτεινε το χέρι φιλικά, για να με χαιρετήσει.* ❷ κλίνω προς μία κατάσταση ή άποψη, προσανατολιζομαι: *~ να πιστέψω ότι δεν υπάρχει άλλη λύση.* **τάση** η.

Από το ρ. τείνω σχηματίζονται σύνθετα όπως: *αναιτίνω (ανάταση), εκτεινώνω (έκταση, εκτενής), εντείνω (ένταση, έντονος) παρατεινώνω (παράταση), προτεινώνω (πρόταση), υπέτεινα.*

τείχος το • τείχος, τείχη, τειχών: ❶ 1στ ψηλό κτίσμα γύρω από πόλεις ή οικισμούς, που χρησιμοποιείται για προστασία από τις επιθέσεις των εχθρών. ❷ (μτφ.) οτιδήποτε εμποδίζει την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων: *Ένα ~ σιωπής υψώθηκε ανάμεσά μας.* **τειχίζω -ομαι**: (μτβ.) χτίζω τείχος: *Οι αρχαίοι λαοί τείχιζαν τις πόλεις τους για προστασία από τους εχθρούς.* **τείχιση** η.

τεκμήριο το: στοιχείο που χρησιμοποιείται ως απόδειξη ότι κτ είναι αληθινό ή ισχύει = ντοκουμέντο: *Το ανάκτορο της Κνωσού αποτελεί αδιάψευστο ~ του πολιτισμού που άκμασε εκεί. κατά ~*: σύμφωνα με τα υπάρχοντα δεδομένα: *Ο κατηγορούμενος ~ είναι αθώος, μέχρι να διαπιστωθεί η ενοχή του. τεκμηριώνω -ομαι*: (μτβ.) αποδεικνύω κτ με τεκμήρια: *Στη μελέτη του τεκμηρίωσε επιστημονικά τον ρόλο της διατροφής στην υγεία μας. τεκμηριωμένα* (επίρρ.). **τεκμηρίωση** η.

τέκνο το: [επίσ.] ❶ γιος ή κόρη = παιδί: *Οι γονείς δικαιούνται 50 ευρώ επιπλέον για κάθε ~ κάτω των 18 ετών.* ❷ πρόσωπο που γεννήθηκε σε συγκεκριμένη περιοχή: *Ο Βενιζέλος είναι άξιο ~ της Κρήτης. πνευματικό ~*: α. κτ που καθοδηγείται πνευματικά από ιερέα, δάσκαλο κτλ.: *Μετά τον θάνατο του γέροντα, ανέλαβε τη μονή ένα ~ του. β.* (μτφ.) πνευματικό δημιουργήμα: *Το μυθιστόρημα είναι ~ της συνεργασίας των δύο συγγραφέων. τεκνοποιώ*: [επίσ.] (αμτβ.) αποκτώ παιδί: *Τα ζευγάρια σήμερα ~ σε μεγαλύτερες ηλικίες από ό,τι παλιά. τεκνοποίηση η.*

τέλειος -α -ο: αυτός που είναι από κάθε άποψη σωστός, χωρίς λάθη ή μειονεκτήματα = άψογος: *Κανένας άνθρωπος δεν είναι ~, όλοι έχουμε τα ελαττώματά μας. τέλεια* (επίρρ.): πολύ ωραία, με τέλειο τρόπο. **τελείως** (επίρρ.) = εντελώς, παντελώς, ολότελα ≠ καθόλου. **τέλειο** το: η ιδιότητα του τέλειου. **τελειότητα** η.

Τα επίρρ. *τέλεια* & *τελείως* έχουν διαφορετική σημ. και σύνταξη: το *τελείως* συνοδεύει επίθετο ή επίρρ. (έγινε *τελείως* καλά), ενώ το *τέλεια* ρήμα (περάσαμε *τέλεια*!).

τελειώνω • αόφ. *τελείωσα* & *τέλειωσα*, μππ. *τελειωμένος*: ❶ (μτβ.) α. ολοκληρώνω και σταματώ κτ: *Τέλειωσα το διάβασμα και πάω να παίξω. β.* καταναλώνω κτ μέχρι το τέλος, το εξαντλώ = ξοδεύω: *Τελείωσες όλο το νερό - πώς θα λουστώ τώρα;* ❷ (αμτβ.) α. φτάνω στο τέλος, ολοκληρώνομαι = λήγω ≠ αρχίζω, ξεκινώ: *Η ομιλία θα αρχίσει στις 8 και θα τελειώσει στις 9. β.* παύω να υπάρχω = εξαντλούμαι: *Ο καφές τελείωσε, πρέπει να αγοράσουμε άλλον. τελείωμα* & (σημ. 1) **τέλειωμα** το: ❶ ολοκλήρωση πράξης ή ενέργειας. ❷ άκρη πράγματος: *το ~ του μανικιού. τελειωμός* ο. **τελειωτικός -ή -ό. τελειωτικά** (επίρρ.). **τελευταίος -α -ο**: ❶ αυτός που σε σειρά ακο-

λουθεί όλους τους άλλους ≠ πρώτος: *Κάθεται στο ~ θρανίο.* ❷ αυτός που μόλις προηγήθηκε, ο πιο πρόσφατος: *Τις ~ μέρες κουράζομαι πολύ.* ❸ αυτός που είναι ο χειρότερος σε αξιολόγηση, διαγωνισμό κτλ. ≠ πρώτος: *Στις εξετάσεις ήρθε ~! τελευταία & -ως* (επίρρ.): στο χρονικό διάστημα που προηγείται της παρούσας στιγμής: *Δε σε βλέπουμε ~! τελευταία* τα: λίγο πριν από τον θάνατο: *Είνα στα ~ του.*

τέλος το • *τέλους, τέλη, τελών*: ≠ αρχή ❶ χρονικό σημείο κατά το οποίο ολοκληρώνεται ή σταματά μια ενέργεια, κατάσταση, περίοδος, έργο κτλ.: *το ~ του αγώνα = πέρασ. στα ~ του 19ου αι.* ❷ εν. το σημείο όπου τελειώνει ή σταματά κτ = τέρμα: *Στο ~ του δρόμου στρίβεις αριστερά.* ❸ εν. θάνατος: *Βρήκε τραγικό/κακό ~.* ❹ φόρος: ~ *κυκλοφορίας. δημοτικά ~.* ❺ (ως επίρρ.) τελικά, καταλήγοντας: ~, θέλω να ευχαριστήσω και τους γονείς μου. ~ **πάντων**: δηλώνει αγανάκτηση, ανακούφιση ή υποχώρηση: *Θα πεις καμιά κουβέντα, ~; ~, κάνε ό,τι θέλεις! τελικός -ή -ό. τελικός* ο & **τελικά** τα: αθλ ο τελευταίος αγώνας που διεξάγεται στα πλαίσια μίας διοργάνωσης, το αποτέλεσμα του οποίου αναδεικνύει τον νικητή. **τελικά & -ώς** (επίρρ.).

τελώ -ούμαι • αόφ. *τέλεσα*, παθ. αόφ. *τελέστηκα* & [επίσ.] *-σθηκα*: [επίσ.] ❶ (μτβ.) κάνω κτ συνήθως με επισημότητα ή ακολουθώντας κτ τυπικό: ~ *τη Θεία Λειτουργία.* ❷ (αμτβ.) βρίσκομαι σε συγκεκριμένη κατάσταση: ~ *υπό απαγόρευση/κατάληψη/την εποπτεία. τέλεση* η. **τελετή** η: επίσημη εκδήλωση που συνήθως γίνεται με ορισμένο τυπικό: ~ *γάμου/ορκωμοσίας.*

τελωνείο το: δημόσια υπηρεσία υπεύθυνη για την εισπραξη των δασμών (ειδικών φόρων) για τα εισαγόμενα και εξαγόμενα σε μια χώρα αγαθά, το κτίριο όπου στεγάζεται, καθώς και οι υπάλληλοι που εργάζονται στην υπηρεσία αυτή. **τελωνειακός -ή -ό. τελωνειακός** ο, η: υπάλληλος του τελωνείου.

τεμάχιο το: [επίσ.] ❶ αντικείμενο που αποτελεί μέρος ενός συνόλου = κομμάτι: *Πόσα ~ περιλαμβάνονται στο πακέτο;* ❷ καθένα από τα κομμάτια στα οποία έχει χωριστεί κτ: *Στον Ιερό Ναό φυλάσσεται ~ από το ιερό λείψανο του Αγίου. τεμαχίζω -ομαι*: [επίσ.] (μτβ.) χωρίζω σε τεμάχια: *Τεμάχισε το κορμάκι σε μικρές μερίδες. τεμαχισμός* ο. ∞ σχ. **τέμνω**.

τέμνω -ομαι • αόφ. *έτμησα*, μππ. *τετμημένος*: [επίσ.] (μτβ.) ❶ κόβω, χωρίζω κτ σε κομμάτια:

τεκμήριο
τεκμηριωμένα → τεκμήριο
τεκμηριώνω → τεκμήριο
τεκμηρίωση → τεκμήριο
τέκνο
τεκνοποίηση → τέκνο
τεκνοποιώ → τέκνο
τέλεια → τέλειος
τέλειο → τέλειος
τέλειος
τελειότητα → τέλειος
τελείωμα → τελειώνω
τέλειωμα → τελειώνω
τελειωμός → τελειώνω
τελειώνω
τέλειος → τέλειος
τελειωτικά → τελειώνω
τελειωτικός → τελειώνω
τέλεση → τελώ
τελετή → τελώ
τελευταία → τελευταίος
τελευταίος
τελευταίως → τελευταίος
τελικά → τέλος
τελικός → τέλος
τελικώς → τέλος
τέλος
τελώ
τελωνειακός → τελωνείο
τελωνείο
τεμαχίζω → τεμάχιο
τεμάχιο
τεμαχισμός → τεμάχιο
τέμνω

ΤΕΝΤΩΝΩ
ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΣ

τέντωμα → τεντώνω
 τεντώνω
 τέρας
 τεράστιος
 τερατώδης → τέρας
 τέραμα
 τεματίζω → τέραμα
 τεματιζός → τέραμα
 τεματισμός → τέραμα
 τέρψη → σχ. ηδονή
 τετμημένος → τέμνω
 τέτοιος
 τετραγωνικός → τετράγωνος
 τετράγωνο → τετράγωνος
 τετράγωνος

Ένας δρόμος ~ την περιοχή στα δύο. ❷ ΜΑΘ (για γραμμές, επιφάνειες κτλ.) συναντώ: *Η μία ευθεία ~ την άλλη κάθετα.* ❸ παθ. (μτφ.) έχω κοινά σημεία με κπ ή κτ = συμπίπτω: *Οι αεροδιότιτες μου δεν τέμνονται πουθενά με εκείνες του προπονητή.* **τήση** η: [επίσ.] το να τέμνει κπ ή κτ κτ άλλο. **τομή** η: ❶ [επίσ.] **α.** κόψιμο επιφάνειας σε κπ σημείο: *Με μία οριζόντια ~ γίνεται ο διαχωρισμός των ιστών.* **β.** το σημείο στο οποίο έχει κοπεί κτ, και ιδίως το σημάδι που μένει στο σώμα ύστερα από χειρουργική επέμβαση: *καισαρική ~.* ❷ **α.** ΜΑΘ ~ **σύνολων**: σύνολο που αποτελείται από τα κοινά στοιχεία δύο ή περισσότερων συνόλων. **β.** ΓΕΩΜ το σημείο στο οποίο τέμνονται δύο γραμμές ή επιφάνειες. ❸ (μτφ.) ριζική αλλαγή ή ανανέωση σε έναν τομέα της ανθρώπινης γνώσης ή δραστηριότητας: *Η εισαγωγή του φυσικού αερίου αποτελεί σημαντική ~ στην αγορά της ενέργειας.*

Από το ΑΕ ρ. τέμνω. Από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα ταμίας, τεμαχίζω, τεμάχιο, τμήμα, τμήμας, τόμος κτλ.

τεντώνω -ομαι: ❶ (μτβ.) τραβάω κτ και από τις δύο άκρες, ώστε να αποκτήσει το μέγιστο μήκος ή το κανονικό σχήμα του: ~ το σχοινί/σεντόνι. ❷ παθ. (αμτβ.) **α.** απλώνω το σώμα μου: *Μόλις ξυπνούσε, τεντωνόταν.* **β.** τραβώ το σώμα προς τα έξω ή προς τα πάνω, συνήθως στηριζόμενος στις μύτες των ποδιών, ώστε να φτάσω κτ που βρίσκεται πιο μακριά ή ψηλά: *Τεντωνόταν για να φτάσει το πάνω ράφι.* **τέντωμα** το.

τέρας το: ❶ φανταστικό ον με τρομακτική όψη: *Ο Μινώταυρος ήταν μυθικό ~ με σώμα ανθρώπου και κεφαλή ταύρου.* **σημεία και τεράτα**: καταστάσεις ή γεγονότα εξαιρετικά ασυνήθιστα, συνήθως με αρνητική έννοια: *Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου συνέβησαν ~.* ❷ **α.** άνθρωπος ή ζώο που γεννιέται με κπ ανωμαλία στη σωματική διάπλαση: *Στη Ρουμανία γεννήθηκε κοτόπουλο ~ με τέσσερα πόδια.* **β.** (μτφ.) πρόσωπο ή αντικείμενο με άσχημη όψη και συχνά τεράστιες διαστάσεις: *Χτίστηκε μια πολυκατοικία ~!* ❸ (μτφ.) χαρακτηρισμός για **α.** άνθρωπο βίαιο και επικίνδυνο: *Χτυπούσε τη γυναίκα του, το ~!* **β.** παιδί που κάνει αταξίες συνέχεια: *Έσπασε το βάζο, το ~!* ❹ άνθρωπος που έχει κπ ιδιότητα σε μεγάλο βαθμό: *Είναι ~ γνώ-*

σεων. **ιερό** ~: γνωστή και σεβαστή προσωπικότητα, κυρίως καλλιτεχνική: *η Μαρία Κάλλας, το ~ της όπερας.* **τερατώδης -ης -ες**: ❶ αυτός που μοιάζει με τέρας στην όψη: *Η ~ μορφή του μυθικού Πανός τρώμαζε ακόμα και τη μητέρα του.* ❷ αυτός που είναι υπερβολικά μεγάλος σε μέγεθος ή ένταση = τεράστιος: *Το πρόβλημα πήρε τερατώδεις διαστάσεις.* ❸ (μτφ.) αυτός που ξεφεύγει τελείως από τα όρια του συνηθισμένου ή του ηθικά αποδεκτού: *Ο βομβαρδισμός της Χιροσίμα αποτελεί ~ έγκλημα.* ❹ σχ. **αγενής.**

τεράστιος -α -ο: αυτός που είναι πάρα πολύ μεγάλος σε διαστάσεις, σημασία, ένταση κτλ.: *Το ~ κτίριο ξεχώριζε από πολύ μακριά. Η απεργία προκάλεσε ~ προβλήματα στην οικονομία.*

τέραμα το: ❶ σημείο όπου σταματάει ή τελειώνει κτ: = τέλος: *Θα κατεβούμε στο ~ του λεωφορείου.* ≠ αφετηρία ❷ χρονικό σημείο κατά το οποίο σταματάει κπ να κάνει κτ ή παύει μία ενέργεια ≠ αρχή: *Έφτασε στο ~ της ζωής του.* ❸ ΑΘΛ **α.** σημείο στο οποίο πρέπει να φτάσει κπ σε αγώνες δρόμου ή ταχύτητας. **β.** το δίχτυ και τα δοκάρια που τοποθετούνται σε καθεμιά από τις δύο πλευρές του αγωνιστικού χώρου ενός γηπέδου, συνήθως ποδοσφαιρικού = εστία. **γ.** επιτυχία που σημειώνει μια ομάδα ποδοσφαιρικού κτλ., όταν ένας παίκτης κατορθώσει να ρίξει την μπάλα στο δίχτυ της αντίπαλης ομάδας = γκολ: *Ο Ολυμπιακός νίκησε με 2 τέραματα.* ❹ (ως επίρρ.) στη μεγαλύτερη δυνατή ένταση = στο φουλ: *Βάλε ~ τη μουσική!* **τεματίζω -ομαι** (μτβ. & αμτβ.). **τεματισμός ο.** **τεματιζός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στο τέραμα: ~ σταθμός.

τέτοιος -α -ο (αντων. δεικτ.): δηλώνει ❶ το μέγεθος, τον βαθμό, την αξία κτλ. που έχει κπ ή κτ: ~ μεγάλος σεισμός δεν έχει ξαναγίνει. *Μιλάει σε ~ βαθμό, που σε ζαλίζει.* ❷ (με θετική ή αρνητική σημ.) την ποιότητα προσώπου ή πράγματος: *Δε βρίσκεις ~ ψάρια πουθενά! ~ που είναι, καλά να πάθει!* ❸ κτ που είναι όμοιο με κτ άλλο = ίδιος: *Έχω κι εγώ ένα ~ παντελόνι.* ❹ **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

τετράγωνος -η-ο: ❶ αυτός που έχει τέσσερις ορθές γωνίες: ~ επιφάνεια. ❷ αυτός που μοιάζει με τετράγωνο ή που δεν είναι καμπύλος ή στρογγυλός: ~ πιγούνι. ~ **λογική**: (μτφ.) απόλυτη λογική, σε υπέρμετρο βαθμό. **τετράγωνο** το: ❶ ΓΕΩΜ σχήμα με τέσσερις ίσες πλευρές και

τέσσερις ορθές γωνίες. ❷ ΜΑΘ το γινόμενο ενός αριθμού που προκύπτει όταν τον πολλαπλασιάσουμε με τον εαυτό του: *Το ~ του τρία είναι το 9*. ❸ τμήμα πόλης που περικλείεται από τέσσερις δρόμους: *Μένει ένα ~ πιο κάτω*. **τετραγωνικός -ή -ό**.

τετραπέρατος -η -ο: αυτός που είναι πολύ έξυπνος.

Από το ελνστ. *τετραπέρατος* «αυτός που έχει τέσσερα πέρατα», (δηλ. ο κόσμος), αρχικά χαρακτηρισμός για τον κοσμογυρισμένο.

τεύχος το: καθένα από τα έντυπα που εκδίδονται τακτικά και για ορισμένο χρονικό διάστημα ως μέρος μιας συγκεκριμένης σειράς εντύπων: *το ~ του Νοεμβρίου*.

τέχνασμα το: αποτελεσματικός και συνήθως πονηρός τρόπος για να πετύχει κπ κτ = κόλπο: *Η Ρέα ξεγέλασε με ~ τον Κρόνο*.

τέχνη η: ❶ η καλλιτεχνική δημιουργία ως τρόπος έκφρασης, αλλά και το σύνολο των καλλιτεχνικών έργων (λογοτεχνία, ζωγραφική, μουσική κτλ.): *Καλές Τέχνες*. *Αγαπώ πολύ την ~*. ❷ οι ειδικές γνώσεις που έχει κπ σχετικά με κπ χειρωνακτική εργασία: *Έμαθε από μικρός την ~ του επιπλοποιού/ξυλουργού*. ❸ η ιδιαίτερη ικανότητα που έχει κπ για κτ: *η ~ του να πείθεις*. **τεχνίτης** ο, **-ίτρια** & [λαϊκ., στη σημ. 2] **-ίτρα** η: ❶ πρόσωπο που ξέρει μια τέχνη (σημ. 2) = μάστορας: *Θα φωνάξω έναν ~ να δει τον θερμοσίφωνα*. ❷ πρόσωπο πολύ επιδέξιο σε κτ: *τεχνίτρα στον αργαλειό*.

τεχνητός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει δημιουργηθεί ή έχει προέλθει ύστερα από κπ επεξεργασία ≠ φυσικός: *~ λίμνη/φωτισμός*. ❷ (μτφ., με αφηρ. ουσ.) αυτός που στερείται φυσικότητας ή που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα = ψεύτικος ≠ αληθινός: *Κερδοσκοπούν με ~ ελλείψεις φαρμάκων*. **τεχνητά** (επίρρ.).

τεχνική η: ❶ μέθοδος με την οποία κανείς χρησιμοποιεί τα μέσα που διαθέτει, καθώς και τα ίδια τα μέσα: *νέες τεχνικές για την παραγωγή τροφίμων*. *η ~ της λιθογραφικής εκτύπωσης*. ❷ ειδικές γνώσεις, δεξιότητες: *Είναι καλός παίχτης, αλλά πρέπει να βελτιώσει κι άλλο την ~ του*. **τεχνικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση ή αναφέρεται στην τεχνική: *~ υποστήριξη/έλεγχος οχημάτων*. ❷ αυτός που επιτυγχάνεται με την εφαρμογή συγκεκριμένης τεχνικής: *~ επεξεργασία/βοήθεια/σχεδιασμός*. ❸ αυτός που σχετίζεται με

τη διδασκαλία των τεχνικών πλευρών και εφαρμογών μιας επιστήμης, ενός επαγγέλματος ή μιας τέχνης: *~ Επαγγελματικό Ίδρυμα/Λύκειο*. **τεχνικός** ο, η: πρόσωπο που έχει ειδικευτεί σε μια τέχνη ή στις τεχνικές επιστήμες: *Έκλεισα ραντεβού μ' έναν ~ της Δ.Ε.Η.*

τεχνολογία η: ❶ το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα: *Ζούμε στην εποχή της υψηλής ~*. ❷ ο συνδυασμός τεχνικών γνώσεων και η πρακτική εφαρμογή τους, ο τρόπος που λειτουργεί κτ: *~ επικοινωνιών*. **τεχνολογικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται ή προέρχεται από την τεχνολογία: *~ ανάπτυξη/ενημέρωση*. **τεχνολογικά** (επίρρ.).

Από το γαλλ. *technologie*, από τα *techno-* «τεχνο» + *-logie* «-λογία» (τέχνη + λόγος).

τέως (επίθ.) • άκλ.: [επίσ.] (συνήθ. για αξίωμα ή ιδιότητα) αυτός που υπήρχε μέχρι πρόσφατα ≠ νυν: *Ο ~ υπουργός μάς επισκέφθηκε προχθές*.

Η σημ. της λ. *τέως* διαφέρει από τη σημ. της λ. *πρώην*: το *τέως* δηλώνει τον αμέσως προηγούμενο από τον τωρινό, ενώ το *πρώην* αναφέρεται γενικά σε κπ προηγούμενο.

τζάμι το: χώρος λατρείας και προσευχής της μουσουλμανικής θρησκείας = τέμενος: *Το ~ του Ασλάμ Πασά έκλεισε το 1922*. ❧ σχ. **τζάμι**.

τζάμι το: υλικό (γυαλί) με το οποίο καλύπτονται διάφορες επιφάνειες (παράθυρα, πόρτες, αντικείμενα), για να απομονώνεται ο χώρος από το εξωτερικό περιβάλλον, να επιτρέπεται στο φως να εισχωρεί ή και για διακοσμητικούς λόγους: *Το κτίριο ήταν ολόκληρο καλυμμένο με ~*. *Καθάρισα το μπροστινό ~ του αυτοκινήτου, γιατί δεν έβλεπα τίποτα!* **τζαμαρία** η: επιφάνεια ή κατασκευή καλυμμένη αποκλειστικά με τζάμι. **τζαματός -ή -ό**: αυτός που έχει τζάμι: *~ πόρτα*.

Η λ. *τζάμι* προέρχεται από το τουρκ. *cam* «γυαλί», ενώ η λ. *τζαμί* από το τουρκ. *camî* «τζαμί».

τηγάκι το: στρογγυλό, ρηχό, μεταλλικό σκεύος με μακριά λαβή: *Ζεσταίνουμε το λάδι στο ~ και ρίχνουμε τ' αυγά*. **τηγανίζω -ομαι**: (μτβ.) μαγειρεύω (κτ) σε καυτό λάδι, βούτυρο ή λίπος: *~ ψάρια*. **τηγάνισμα** το. **τηγανητός -ή -ό**: αυτός που έχει τηγανιστεί: *Θέλεις ~ ή βραστό*

τετραπέρατος
τεύχος
τέχνασμα
τέχνη
τεχνητά → τεχνητός
τεχνητός
τεχνικός → τεχνική
τεχνίτης → τέχνη
τεχνίτρα → τέχνη
τεχνίτρια → τέχνη
τεχνολογία
τεχνολογικά → τεχνολογία
τεχνολογικός → τεχνολογία
τέως
τζαμαρία → τζάμι
τζαμί
τζαμί
τζαματός → τζάμι
τηγανητός → τηγάκι
τηγάκι
τηγανιά → τηγάκι
τηγανίζω → τηγάκι
τηγάνισμα → τηγάκι

κι αν χαθώ; **σχ. ποιος & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

τίμιος -α -ο: ❶ (για πρόσ.) αυτός που σέβεται και δεν παραβαίνει τις αρχές, τις ηθικές αξίες και τους νόμους: *Ήταν ένας καλός και ~ άνθρωπος.* ❷ αυτός που γίνεται δίκαια: ~ μοιρασιά.

τίμια (επίρρ.): *Μου φέρθηκε ~. τιμότητα η.*

τιμώ & -άω -ώμαι: (μτβ.) ❶ απονέμω τιμές (τίτλο, παράσημο, δίπλωμα κτλ.) σε κπ ως δείγμα αναγνώρισης για την προσφορά ή την επίδοσή του: *Τον τίμησαν για την προσφορά του στις Τέχνες και στα Γράμματα.* ❷ σέβομαι κπ ή κτ και το εκδηλώνω: *Τιμά το σπίτι από το οποίο βγήκε/την ομάδα του.* ❸ παθ. τριτοπρόσ. κοστίζει: *Η συσκευή τιμάται 120 ευρώ.* **τιμή η:** ❶

(για πρόσ.) η ηθική υπόσταση: *Κανείς δεν μπορεί να προσβάλλει την ~ σου! θέμα/ζήτημα τιμής. λόγω τιμής/στον λόγο της τιμής μου:* επικαλούμαι την αξιοπρέπειά μου για να υποσχεθώ, να επιβεβαιώσω κτ: *Δε θα σε αφήσω εδώ μόνη, ~!* ❷ συνήθ. πληθ. συμπεριφορά ή εκδήλωση που αποδίδει σεβασμό σε κπ ή κτ: *Του απένειμαν τις καθιερωμένες ~.* ❸ (για νεαρά κορίτσια) αγνότητα: *Πρόσβαλε την ~ της και μετά την εγκατέλειψε.* ❹ (για πργ.) χρηματική αξία: *Λυπάμαι, αλλά δε γνωρίζω την ~ του. χαμηλές/ανεβασμένες/πεσμένες/εξωφρενικές/λογικές ~.* ❺ μαθ κάθε δυνατός προσδιορισμός μεταβλητού μεγέθους ή ποσότητας: *Η εξίσωση έχει λύση για συγκεκριμένες ~ του χ.* **τιμητικός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.) αυτός που αποδίδει τιμές σε κπ: *στρατιωτική ~ φρουρά.* ❷ (για πργ.) αυτός που δίνεται σε κπ ως ένδειξη αναγνώρισης: ~ σύνταξη αναπήρου για την προσφορά του στον πόλεμο. ❸ αυτός που φανερώνει εκτίμηση, θαυμασμό: ~ έπαινος/τόμος. **τιμητικά** (επίρρ.).

τιμωρώ -ούμαι: (μτβ.) επιβάλλω σε κπ ποινή (ηθική ή υλική): *Δε θα έρθει σήμερα μαζί μας, γιατί τον έχει τιμωρήσει η μητέρα του. Το συμβούλιο τον τιμώρησε επιβάλλοντάς του χρηματικό πρόστιμο.* **τιμωρία η:** ❶ το να τιμωρείται κπ που έχει διαπράξει αδίκημα ή έχει προβεί σε λανθασμένο χειρισμό: *Η ~ σας θα είναι σκληρή/παραδειγματική.* ❷ (συνεκδ.) δοκιμασία ή ταλαιπωρία στην οποία υποβάλλουμε κπ, ώστε να διορθωθεί: *Η ~ σου θα είναι να λύσεις έξι ασκήσεις στα μαθηματικά.* **βάζω κπ ~:** τον τιμωρώ με συγκεκριμένο τρόπο.

τινάζω -ομαι • μπλ. *τιναγμένος:* (μτβ.) ❶ κουνώ κτ κάνοντας απότομες και γρήγορες κινήσεις

για κπ σκοπό: *Τίναξε το χαλί, γιατί είχε πολλή σκόνη. Αν τινάξεις την κερασιά, θα πέσουν τα κεράσια.* ❷ πετώ με ορμή = εκσφενδονίζω: *Από την έκρηξη τινάχτηκαν τζάμια σε μεγάλη ακτίνα από το σημείο του ατυχήματος.* **τα ~:** [μειωτ.] πεθαίνω. ~ **στον αέρα κτ. α.** ανατινάζω κτ με εκρηκτικό μηχανισμό. **β.** οδηγώ κτ σε αποτυχία: *Η επιθετική τους στάση τίναξε στον αέρα τις διαπραγματεύσεις.* ❸ παθ. πετάγομαι από τη θέση μου, κάνω απότομη κίνηση: *Δεν κοιμήθηκε καλά απόψε, όλη τη νύχτα τινάζοταν στον ύπνο της.* **τίναγμα το.**

τίποτε & τίποτα (αντων. αόρ.) • άκλ.: ❶ (κυρ. σε καταφ. & ερωτ. προτ.) αναφέρεται αόριστα σε πράγμα, γεγονός κτλ. = κάτι: *Έγινε ~; Πες μας ~ καινούριο. Δεν είπε και ~ που δεν ξέραμε ήδη.* ❷ (σε αρνητ. προτ.) δηλώνει σύνολο πραγμάτων, γεγονότων κτλ., για τα οποία αναφέρουμε κτ που δεν ισχύει: ~ *δεν του αρέσει. (δεν κάνει) ~:* ως ευγενική απάντηση. ❸ (σε ερωτ. προτ.) δηλώνει αόριστα ποσότητα προσώπων ή πραγμάτων = καθόλου, μερικά: *Έχεις ~ λεφτά μαζί σου; ~ αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. τίποτε & τίποτα το:* (με άρθρο) κτ ελάχιστο, ασήμαντο, χωρίς αξία κτλ.: *Από το ~ ξεκίνησε κι έγινε πάμπλουτος. Πιάνει καβγά για το ~.*

τίτλος ο: ❶ λέξη ή φράση που μπαίνει α. στην αρχή ενός κειμένου και μας πληροφορεί για το περιεχόμενό του: *ο ~ του άρθρου/βιβλίου/ποιήματος.* **β.** σε ένα καλλιτεχνικό έργο και εξηγεί το θέμα του: *Ποιος είναι ο ~ αυτού του πίνακα;* ❷ διακριτικό στοιχείο ανώτερης κοινωνικής τάξης: *Έχει ~ ευγενείας από τη μητέρα του.* ❸ έγγραφο που βεβαιώνει ότι κπ τελείωσε με επιτυχία τις σπουδές του: *μεταπτυχιακός ~ σπουδών.* ❹ ΝΟΜ έγγραφο που πιστοποιεί ότι κπ έχει νόμιμο δικαίωμα σε κτ: ~ *ιδιοκτησίας.* ❺ πληθ. τα στοιχεία κινηματογραφικού έργου (τίτλος και συντελεστές) που προβάλλονται συνήθως στην αρχή του. **τιτλοφορώ -ούμαι:** (μτβ.) δίνω τίτλο σε κείμενο, τραγούδι, καλλιτεχνικό έργο κτλ.: *Πώς τιτλοφορείται η νέα του ταινία;*

τμήμα το: ❶ καθένα από τα κομμάτια, μέρη ενός συνόλου: *Το κείμενο χωρίζεται σε τρία ~.* ❷ τομέας, υποδιαίρεση ενός οργανισμού, μιας επιχείρησης: *Εργάζεται στο ~ παραγωγής φαρμάκων.* ❸ υποδιαίρεση των μαθητών μιας τάξης σε μικρότερες αριθμητικά ομάδες: *Το σχολείο έχει τρία ~ για κάθε τάξη.* ❹ κλάδος σχολής εκπαιδευτικού ιδρύματος: ~ *Γαλλικής*

τιμή → τιμώ
τιμητικά → τιμώ
τιμητικός → τιμώ
τίμια → τίμιος
τίμιος
τιμότητα → τίμιος
τιμώ
τιμωρία → τιμωρώ
τιμωρώ
τίναγμα → τινάζω
τινάζω
τίνος → ποιος
τίποτα → τίποτε
τίποτε
τίτλος
τιτλοφορώ → τίτλος
τμήμα
τιμηματικά → τμήμα
τιμηματικός → τμήμα
τμήση → τέμνω
το → ο

τοιχος
τοιχωμα
τοκετός
τοκίζω → τόκος
τοκισμός → τόκος
τοκογλυφία → τοκογλύφος
τοκογλυφικός → τοκογλύφος
τοκογλύφος
τόκος
τόλμη → τολμώ
τόλμημα → τολμώ
τολμηρά → τολμώ
τολμηρός → τολμώ
τολμώ
τομάτα → ντομάτα
τοματιά → ντομάτα
τομέας
τομή → τέμνω
τόμος
τονίζω → τόνος¹
τονικός → τόνος¹
τονισμός → τόνος¹
*τόνος → τόνος²
τόνος¹
τόνος²
τόνος³
τωνώνω
τώνωση → τώνωνω
τονωτικά → τώνωνω
τονωτικός → τώνωνω

Γλώσσας και Φιλολογίας. **τμηματικός -ή -ό:** αυτός που γίνεται κατά τμήματα, σταδιακά = μερικός ≠ ολόκληρος, συνολικός: ~ αποχώρηση των στρατευμάτων. **τμηματικά** (επίρρ.).

☞ σχ. **τέμνω.**

τοιχος ο: ❶ κατακόρυφη κατασκευή από πέτρες, τούβλα κτλ. η οποία: **α.** στηρίζει το οικοδόμημα ή χωρίζει το εσωτερικό του = [οικ.] ντουβάρι.: *άσπρος/γερός/λεπτός/ετοιμόροπος* ~. **β.** χρησιμοποιείται για την περιφράξη (οικοπέδου, οπισπιτού): *πέτρινος/ψηλός/κοντός* ~. = **μαντρότοιχος**. **χτυπάω το κεφάλι μου στον ~:** νιώθω απόγνωση ή μετανιώνω για κτ.

❷ (μτφ.) εμπόδιο, κτ που δεν επιτρέπει οποιαδήποτε επαφή: *Ένας ~ υψώνεται ανάμεσά μας και έχουμε σταματήσει να μιλάμε.*

τοιχωμα το: ❶ καθεμία από τις πλευρές κοίλης επιφάνειας: *τα τοιχώματα του δοχείου/της πισίνας*. ❷ βιολ περιβλήμα: *Το κυτταρικό ~ είναι συμπαγές και ικανό να ανθίσταται σε ισχυρές πιέσεις.*

τοκετός ο: ΙΑΤΡ διαδικασία κατά την οποία το έμβρυο βγαίνει από τη μήτρα και έρχεται στη ζωή = [οικ.] γέννα.

τοκογλύφος ο, η: ιδιώτης που δανείζει χρήματα με πολύ υψηλό τόκο. **τοκογλυφία** η. **τοκογλυφικός -ή -ό.**

τόκος ο: ΟΙΚΟΝ ❶ το πρόσθετο (σε σχέση με το κεφάλαιο) ποσό που πληρώνει ο οφειλέτης στο πρόσωπο ή τον οργανισμό που του δανείζει χρήματα: *Στην αρχή, η δόση του δανείου περιλαμβάνει κυρίως τους τόκους και λιγότερο το κεφάλαιο*. ❷ το ποσό που αποφέρουν ως κέρδος χρήματα που καταθέτει κπ σε τράπεζα για ορισμένο χρονικό διάστημα: *Μου έδωσαν ~ 3%*. **τοκίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ δίνω χρήματα σε κπ με τόκο. ❷ παθ. (για τόκο) προστίθεται στο κεφάλαιο: *Έβαλα τα χρήματά μου στην τράπεζα για να τοκίζονται*. **τοκισμός** ο.

τολμώ & -άω: ❶ (μτβ.) παίρνω το θάρρος να κάνω κτ: *Από όλους τους ορειβάτες ήταν ο μόνος που τολμήσε ν' ανέβει στην κορυφή*. ❷ (μτβ.) έχω το θράσος να κάνω κτ που δεν πρέπει: *Τολμάς να μου μιλάς έτσι;* ❸ (αμτβ.) δείχνω αποφασιστικότητα: *Είναι άτομο που τολμά στη ζωή του*. **τόλμη** η: η ικανότητα κπ να τολμά κτ: = αποφασιστικότητα, σθένος ≠ δειλία: *Χρειάζεται και ~ για να πετύχεις*. **τόλμημα** το: ενέργεια που τολμά να κάνει κτ: *Την απόφασή σου να φύγεις από την εταιρεία τη θεωρώ μεγάλο ~*. **τολμηρός -ή -ό:** ❶ (για πρόσ.)

αυτός που διακρίνεται από τόλμη: = αποφασιστικός, θαρραλέος ≠ δειλός: *Ποιος είναι ο ~ που θα πάει να μιλήσει στον Διευθυντή;* ❷ (για πράξεις) αυτός που γίνεται με τόλμη: ~ σχέδια. ❸ αυτός που προκαλεί σεξουαλικά: ~ γυναίκα/φούστα/αμφίεση. ❹ αυτός που έχει χαρακτηριστικά που ξεπερνούν τα ηθικά όρια: ~ σενάριο/βιβλίο. **τολμηρά** (επίρρ.).

τομέας ο • πληθ. **τομείς, τομέων:** ❶ τμήμα δραστηριότητας, υπηρεσίας, εδαφικής έκτασης, εκπαιδευτικού ιδρύματος κτλ.: *δημόσιος/ιδιωτικός/στρατιωτικός* ~. ~ *γλωσσολογίας*. ❷ η ειδικότητα κπ στην επιστήμη ή την τέχνη: *Ο ~ μου είναι η μοριακή φυσική*. ☞ σχ. **τέμνω.**

τόμος ο: ❶ βιβλίο που αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου έργου: *Το βιβλίο που θα εκδοθεί περιλαμβάνει δύο τόμους*. ❷ μεγάλο και ογκώδες βιβλίο. ☞ σχ. **τέμνω.**

τόνος¹ ο: ❶ ΓΛΩΣΣ το διακριτικό σημάδι που διαθέτουν κάποιες γλώσσες και που μπαίνει πάνω από τη συλλαβή που προφέρεται πιο έντονα. ❷ **α.** ένταση της φωνής: *Χαμήλωσε τον ~ της φωνής σου!* **β.** τρόπος ομιλίας που αντανακλά την ψυχική κατάσταση του ομιλητή: *ειρωνικός* ~. ❸ (για χρώματα) οι διαφορετικές αποχρώσεις: *Θέλω έναν ~ πιο σκούρο μπλε*. **τονίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ ΓΛΩΣΣ βάζω τόνο: *Να τονίσετε όλες τις λέξεις του κειμένου!* ❷ προφέρω κτ πιο έντονα κατά την απαγγελία: *Είναι κάποιες λέξεις στο ποίημα που πρέπει να τις τονίσεις ιδιαίτερα*. ❸ (μτφ.) δίνω έμφαση σε κτ: *Εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι ...* **τονικός -ή -ό:** ΓΛΩΣΣ αυτός που έχει σχέση με τον τόνο στη σημ. 1: ~ *σύστημα μιας γλώσσας*. **τονισμός** ο: ❶ ΓΛΩΣΣ τοποθέτηση τόνου στην κατάλληλη συλλαβή μιας λέξης. ❷ (μτφ.) προβολή, ανάδειξη ενός στοιχείου: *Ο ~ των διαφορών οδηγεί σε διχόνοια*.

τόνος² ο: μεγάλο ψάρι του ωκεανού.

τόνος³ ο: ❶ μονάδα βάρους ίση με 1.000 κιλά. ❷ (μτφ.) πολύ μεγάλη ποσότητα: *Αγόρασε έναν ~ πατάτες*.

τωνώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ δίνω δύναμη, ενέργεια = ενισχύω, ενδυναμώνω ≠ εξασθενίζω, αδυνατίζω: *Οι βιταμίνες αυτές τονώνουν τον οργανισμό*. ❷ (μτφ.) ζωντανεύω, αναζωογονώ: *Η γυμναστική με τόνωσε*. *Οι κινήσεις της κυβέρνησης έχουν στόχο να τονώσουν την οικονομία της χώρας*. **τώνωση** η. **τωνωτικός -ή -ό:** ❶ (για ουσία, φάρμακο) αυτός που αναζωογονεί τον οργανισμό = δυναμωτικός: ~ *ένωση*. ❷ (μτφ.) αυτός που δίνει ζωντάνια,

ενδυναμώνει ψυχολογικά: ~ *λόγια*. **τωνωτικά** (επίρρ.).

τοξικός -ή -ό: αυτός που έχει δηλητήριο ή προκαλείται από δηλητηριώδεις ουσίες: *Τα φρούτα μολύνθηκαν από ~ ουσίες. ~ θάνατος. τοξικά* (επίρρ.). **τοξικότητα** η: η ιδιότητα μιας ουσίας να είναι τοξική, να προκαλεί δηλητηρίαση: *Το νέο φάρμακο είναι ασφαλές, γιατί η ~ του έχει μειωθεί σημαντικά.*

Από το γαλλ. *toxique*, που με τη σειρά του προέρχεται από το ΑΕ *τοξικόν* (*φάρμακον*) «δηλητήριο για βέλη».

τοξίνη η: ουσία με δηλητηριώδη δράση που παράγεται από ζωντανούς οργανισμούς: *Ανακαλύφθηκαν επικίνδυνες ζωοτροφές με ~.*

τόξο το: ❶ όπλο που αποτελείται από μακρύ ξύλινο ή μεταλλικό στέλεχος με καμπύλο σχήμα και χορδή που ενώνει τα άκρα του, το οποίο ρίχνει βέλη. ❷ οτιδήποτε σε σχήμα τόξου: *το ~ κάτω από τα φρύδια. ουράνιο ~*: καμπύλη γραμμή με τα επτά χρώματα της ίριδας, που εμφανίζεται στον ουρανό όταν βγει ο ήλιος μετά από βροχή. ❸ ΓΕΩΜ τμήμα της περιφέρειας κύκλου που ορίζεται από δύο σημεία: *το ~ AB είναι ημικύκλιο. τοξότης* ο: ❶ ΙΣΤ στρατιώτης ή κυνηγός που χρησιμοποιούσε τόξο για όπλο. ❷ **Τοξότης** ο: **α.** ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. **β.** ΑΣΤΡΟΛ το ένατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό. **τοξωτός -ή -ό**: αυτός που έχει σχήμα τόξου: ~ *γέφυρα*.

τοξοβολία η: ΑΘΛ άθλημα στο οποίο οι αθλητές πετούν βέλη με τόξο σε κινητό ή ακίνητο στόχο. **τοξοβόλος** ο, η.

τοπίο το: ❶ εξωτερικός χώρος συνήθως στο ύπαιθρο, στη φύση, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του: *Θα καθίσουμε να απολαύσουμε το όμορφο ~ του Πηλίου.* ❷ (μτφ.) συνθήκες που προσδιορίζουν μια συγκεκριμένη κατάσταση: *Πριν ξεκαθαρίσει το πολιτικό ~, δε σκέφτεται να συμμετάσχει στις εκλογές.*

τοποθετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ βάζω κτ ή κτ στην κατάλληλη θέση: ~ *τα τετράδια στην τσάντα. ~ σκοπούς στα σημαντικά σημεία του στρατοπέδου.* ❷ (μτφ.) προσδιορίζω τον τόπο ή χρόνο ενός γεγονότος: *Η δολοφονική απόπειρα εναντίον του τοποθετείται στην περιοχή των Τεμπών. Η πρώτη παράσταση της κωμωδίας αυτής τοποθετείται στην Αθήνα το 430 π.Χ.* ❸ (για υπηρεσία κτλ.) ορίζω τη θέση

εργασίας υπαλλήλου: *Τον τοποθέτησαν στο διοικητικό τμήμα της εταιρείας.* ❹ επενδύω ένα χρηματικό ποσό: ~ *τα χρήματά μου σε μετοχές μεγάλων εταιρειών στο χρηματιστήριο του Λονδίνου.* ❺ (μτφ.) **α.** (για θέμα, προβληματισμό κτλ.) θέτω: *Δε νομίζω ότι τοποθέτησες το ζήτημα στη σωστή βάση.* **β.** παθ. παίρνω θέση, εκφράζω άποψη για ένα θέμα: *Θα περιμένω να τοποθετηθούν όλοι οι ομιλητές και μετά θα αποφασίσω.* **τοποθέτηση** η: ❶ το να τοποθετεί κανείς κτ ή κτ σε μια θέση: *Η ~ των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών συνήθως γίνεται σε κενές οργανικές θέσεις στα σχολεία.* ❷ επένδυση χρημάτων: *Η αγορά ακινήτων είναι σίγουρη ~.* ❸ η στάση που έχει κτ απέναντι σε ένα ζήτημα: *πολιτική/ιδεολογική ~.* **τοποθεσία** η: θέση, περιοχή όπου βρίσκεται ένα σπίτι, ένα οικόπεδο κτλ.: *Έχτισαν το εξοχικό τους σε μια ωραία ~ του Πάρωνα.*

Από το ελνστ. ρ. *τοποθετώ* «εξακριβώνω τη θέση», και αυτό από τα *τόπος* + *τίθημι*.

τόπος ο: ❶ περιοχή που δεν είναι προσδιορισμένη με ακρίβεια: *έρημος ~. Ταξίδεψε σε μακρινούς ~.* ❷ συγκεκριμένη περιοχή, χώρα, πόλη κτλ.: *Νοστάλησα τον ~ που γεννήθηκα κι έζησα μικρή. Στον ~ σας τι συνηθίζετε να κάνετε τα Χριστούγεννα; Άγιοι Τόποι*: τα μέρη όπου γεννήθηκε, έζησε και έδρασε ο Χριστός. ❸ ο χώρος, η θέση που καταλαμβάνει κτ ή κτ: *Κάνε πιο πέρα, έπιασες όλο τον ~! δίνω ~ στην οργή*: συγκρατώ την οργή μου. *μένω στον ~*: πεθαίνω αμέσως: *Δέχτηκε δύο σφαίρες στο στήθος και έμεινε ~.* **γεωμετρικός ~**: ΜΑΘ σύνολο σημείων με ορισμένη κοινή ιδιότητα. **τοπικός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει σχέση με συγκεκριμένο τόπο ή περιοχή: ~ *προϊόντα/βροχές/Αυτοδιόκηση.* ❷ αυτός που αφορά μόνο τμήμα ενός συνόλου ≠ γενικός: ~ *ζημιά/πάχος/αναισθησία* ≠ ολικός. **τοπικά** (επίρρ.).

τόσος -η -ο (αντων. δεικτ.): ❶ δείχνει το μέγεθος, την ποσότητα, τη διάρκεια, την ένταση, τον βαθμό κτλ. που έχει κτ ή κτ, κυρίως όταν είναι μεγάλο(ς): *Έχω ~ πράγματα να κάνω! Είχε ~ κούραση, που αποκοιμήθηκε! Της δίνει μόνο ~ χρήματα όσα χρειάζεται.* ❷ εκφράζει ποσότητα, ποσό, χρονικό διάστημα κτλ. χωρίς ακριβή προσδιορισμό: *Ας πούμε ότι εσύ έχεις ~ λεφτά και ο αδερφός σου ~.* *Κάθε τόσο έρχεται να μας δει.* ❸ (μετά από αριθμούς) δηλώνει λίγο μεγαλύτερη ποσότητα ενός αριθμού, χωρίς ακριβή

τοξικά → τοξικός
τοξικός → τοξικός
τοξικότητα → τοξικός
τοξίνη
τόξο
τοξοβολία
τοξοβόλος → τοξοβολία
τοξότης → τόξο
τοξωτός → τόξο
*τοπίο → τοπίο
τοπικά → τόπος
τοπικός → τόπος
τοπίο
τοποθεσία → τοποθετώ
τοποθέτηση → τοποθετώ
τοποθετώ
τόπος
τόσο → τόσος
τόσος

τότε
τραγουδι

- τότε
- τότες → τότε
- τουλάχιστο → τουλάχιστον
- τουλάχιστον
- τουρισμός
- τουρίστας → τουρισμός
- τουριστικά → τουρισμός
- τουριστικός → τουρισμός
- τουρίστρια → τουρισμός
- τούτος
- τουφέκι
- τουφεκιά → τουφέκι
- τουφεκίζω → τουφέκι
- τουφέκισμα → τουφέκι
- τουφεκισμός → τουφέκι
- τραβήγμα → τραβώ
- τραβώ
- τραγικά → τραγωδία
- τραγικό → τραγωδία
- τραγικός → τραγωδία
- τραγικότητα → τραγωδία
- τραγουδι
- τραγουδιστά → τραγουδι
- τραγουδιστής → τραγουδι
- τραγουδιστός → τραγουδι
- τραγουδίστρια → τραγουδι
- τραγουδοποιός → -ποιώ
- τραγουδάω → τραγουδά

προσδιορισμό: *εκατόν τόσα σκαλιά.* **αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών. τόσο** (επίρρ.): ❶ δείχνει το μέγεθος, την ποσότητα, την ένταση, τον βαθμό κτλ. που έχει κπ ή κτ, κυρίως όταν είναι μεγάλο(ς): *Τον έχει βοηθήσει ~ (πολύ)! Δουλεύει ~ όσο χρειάζεται, ούτε λεπτό παραπάνω.* ❷ δηλώνει το όριο μέχρι το οποίο μπορεί να γίνει κτ: *~ καταλαβαίνει, δεν μπορεί να γίνει καλύτερος!* ❸ (με αριθμητικό και τη λ. **και**) αναφέρεται σε λίγο μεγαλύτερη ποσότητα, μέγεθος κτλ., χωρίς ακριβή προσδιορισμό: *Θα έρθω στις τρεις και ~.*

τότε & [προφ.] τότες (επίρρ.): ❶ σε ορισμένη χρονική στιγμή, κυρίως στο παρελθόν: *Από ~ έφυγε και δεν ξαναγύρισε. Άλλοι καιροί ~! Και ~ σημάθηκε και μας χαιρέτησε.* ❷ στην περίπτωση αυτή: *Αν αυτό πιστεύεις, ~ λογικό είναι να μη θέλεις να έρθεις. Τι κάνουμε ~, αφού δεν έχει απαντήσει ακόμα;* ❸ (ως επίθ. άκλ.) αυτός που συνέβαινε στο παρελθόν: *η ~ κατάσταση. τότε το • άκλ.: παλαιά εποχή ή κατάσταση ≠ τώρα, σήμερα: Τα τραγούδια του ~ ξαναγίνονται επιτυχίες σήμερα.*

τουλάχιστον & [προφ.] τουλάχιστο: ❶ (με αριθμητικό) το λιγότερο, ίσως και περισσότερο από: *Περίμενα ~ δυο ώρες να έρθει.* ❷ για να δηλώσει το κατώτερο όριο, το λιγότερο που μπορεί να ισχύσει ή να γίνει αποδεκτό ως ενέργεια: *Είναι ~ ανακριβή αυτά που είπα, αν όχι ψέματα! Αφού δεν μπορείς να έρθεις στη γιορτή, ~ πάρε ένα τηλέφωνο να της ευχηθείς!*

Από το ΑΕ *τουλάχιστον* < *τό* *ελάχιστον*.

τουρισμός ο: ❶ επίσκεψη σε κπ τόπο με στόχο τη γνωριμία με τα αξιοθέατα ή και τις διακοπές: *Η Πελοπόννησος αποτελεί ιδανικό προορισμό για ~.* ❷ το σύνολο των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την προβολή ενός τόπου και την ικανοποίηση των αναγκών των επισκεπτών: *Ο ~ αποτελεί βασικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας.* ❸ το σύνολο των επισκεπτών ενός τόπου: *Ο ~ στα νησιά είναι αυξημένος τον Αύγουστο.* **τουρίστας** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που κάνει τουρισμό (σημ.1): *Πήγα στην Ελβετία ως ~, όχι για δουλειά.* **τουριστικός -ή -ό. τουριστικά** (επίρρ.).

τούτος & ετούτος -η -ο (αντων. δεικτ.): δηλώνει κπ ή κτ που είναι πολύ κοντά μας τοπικά ή χρονικά = αυτός ≠ εκείνος: *~ εδώ είναι το σπίτι μου.* **σχ. αυτός & αντωνυμία - Πίνακα χρήσης αντωνυμιών.**

τουφέκι & ντουφέκι το: φορητό πυροβόλο όπλο με μία ή δύο μακριές κάννες και λαβή: *στρατιωτικό/κινηγητικό ~.* **τουφεκίζω & ντουφεκίζω -ομαι:** ❶ (αμτβ.) ρίχνω βολή με τουφέκι: *Τουφέκισε δυο φορές στον αέρα.* ❷ (μτβ.) σκοτώνω κπ με τουφέκι: *Τους συνέλαβαν και τους τουφέκισαν.* **τουφεκιά & ντουφεκιά** η: βολή ή ήχος τουφεκιού: *Εριξε μια ~ και το πουλί έπεσε στο έδαφος.* **τουφεκισμός** ο: [επίσ.] θανάτωση με τουφέκι: *Ο στρατηγός διέταξε τον ~ του προδότη.* **τουφέκισμα & ντουφέκισμα** το: [προφ.] τουφεκισμός.

Εκτός από τη λ. *τουφέκι* και τα παράγωγά της, υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις λέξεων με αρχικό (συνήθως) φθόγγο τ-, οι οποίες έχουν και δεύτερο τύπο, όπου παρατηρείται μετατροπή του φθόγγου αυτού σε ντ-: π.χ. *τομάτα & ντομάτα, τρίπλα & ντρίπλα, τσατίζω & τσαντίζω.*

τραβώ & -άω -ιέμαι: ❶ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ να μετακινηθεί προς το μέρος μου, συνήθως τεντώνοντάς το: *Ο γερανός τράβηξε το χαλασμένο φορητό. Μην τραβάς πολύ το καλώδιο, γιατί θα βγει από την πρίζα! ~ κπ από τη μύτη:* τον κάνω ό,τι θέλω. ❷ (μτβ.) βγάζω ή μετακινώ κτ από εκεί που βρίσκεται: *Μόλις είδε τους αστυνομικούς, τράβηξε πιστόλι.* ❸ (μτβ., για υγρά ή αέρια) αντλώ, πίνω, απορροφώ: *~ νερό από το δοχείο. Ο απορροφητήρας δεν ~ τους καπνούς.* ❹ (μτβ.) φωτογραφίζω ή κινηματογραφώ: *Μόλις ανέλαβε ο γιος του, τράβηχτηκε από την επιχείρηση.* ❺ παθ. (αμτβ., για πρόσ.) αποσύρομαι: *Μόλις ανέλαβε ο γιος του, τράβηχτηκε από την επιχείρηση.* ❻ (μτφ., μτβ.) υποφέρω, βασανίζομαι, κουράζομαι: *Τράβηξε πολλά βάσανα τόσα χρόνια στην ξενιτιά.* ❼ (μτφ., μτβ.) γοητεύω κπ: *Τον τράβηξε αμέσως η ομορφιά της.* ❽ (αμτβ.) προχωρώ: *Τράβηξε κατά το σπίτι του.* ❾ (αμτβ.) διαρκώ πολύ, παρατείνομαι: *Θα τράβηξει πολύ ακόμη αυτή η υπόθεση; τράβηγμα* το: ❶ το να τραβάει κανείς κτ (σημ. 1 - 4). ❷ πληθ. (μτφ.) περιπέτειες, μπλεξίματα: *Είχε για χρόνια ~ με την αστυνομία.*

τραγουδι το: ❶ α. στίχοι που συνοδεύονται από μουσική και ερμηνεύονται: *Πες μας ένα λαϊκό/δημοτικό/ερωτικό ~.* β. σύνολο τραγουδιών με κοινά χαρακτηριστικά: *Τραγουδάει μόνο ελαφρό/κλασικό ~.* γ. η τέχνη της φωνητικής μουσικής: *Εκανε πέντε χρόνια ~ στο Ωδείο.* ❷ (μτφ.) κάθε μελωδικός ήχος: *το ~*

της θάλασσας. **τραγουδύ & -άω -ιέμαι** • μππ. **τραγουδιασμένος**: ❶ (αμτβ.) α. λέω τραγουδι. β. ασχολούμαι με το τραγούδι επαγγελματικά: ~ σε νυχτερινά κέντρα. ❷ (μτβ.) εξυμνώ με στίχους ή με τραγούδι κπ ή κτ: *Με τα ποιήματά του τραγούδησε το Αιγαίο*. **τραγουδιστής** ο, **-ίστρια** η. **τραγουδιστός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι μελωδικός: *Μια ~ φωνή μου απάντησε στο τηλέφωνο*. ❷ αυτός που τραγουδιέται. **τραγουδιστά** (επίρρ.).

τραγωδία η: ❶ **φιλολ α.** (στην αρχαιότητα) είδος δραματικής ποίησης που καλλιιεργήθηκε στην κλασική Αθήνα και (συνεκδ.) θεατρικό έργο αυτού του είδους: *οι ~ του Αισχύλου/του Σοφοκλή/του Ευριπίδη*. β. (στα νεότερα χρόνια) θεατρικό είδος με δραματικό θέμα, καθώς και το αντίστοιχο θεατρικό έργο = δράμα: *Ο Ρακίνας έγραψε σπουδαίες ~*. *Φέτος το Εθνικό Θέατρο θα ανεβάσει δύο ~*. ❷ (μτφ.) πολύ δυσάρεστο γεγονός ή κατάσταση = δράμα: *Με συγκλόνησε η ~ των σεισμοπαθών*. **τραγωδός** ο, η: ❶ ηθοποιός που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε τραγωδία. ❷ ποιητής τραγωδιών. **τραγικός -ή -ό**: ❶ αυτός που σχετίζεται με την τραγωδία: ~ ποιητής. *Παίζει μόνο ~ ρόλους*. ~ *δυστύχημα/κατάληξη*. ❷ αυτός που οδηγεί στην καταστροφή: ~ συμπτώσεις/σφάλμα. **τραγικά** (επίρρ. στη σημ. 2): *Δεν μπορώ τις ταινίες που τελειώνουν ~*. **τραγικός** ο: τραγικός ποιητής: *οι τρεις μεγάλοι ~ της αρχαιότητας*. **τραγικό** το & **τραγικότητα** η: η ιδιότητα του τραγικού.

τράπεζα¹ η • γεν. & [επίσ.] **τραπέζης**: ❶ οργανισμός ή επιχείρηση που παρέχει οικονομικές υπηρεσίες, όπως κατάθεση, φύλαξη, δανεισμό χρημάτων κτλ.: *Καταθέτω χρήματα στην ~*. *Έχω λογαριασμό στην ~*. ❷ (συνεκδ.) το κτίριο όπου στεγάζεται το παραπάνω ίδρυμα, καθώς και το σύνολο των εργαζομένων σε αυτό: *Η ~ είναι στην άλλη γωνία*. *Απεργούν οι ~*. ❸ οργανισμός που συγκεντρώνει και διατηρεί όργανα ή ουσίες του ανθρώπινου σώματος, για να χρησιμοποιηθούν σε εγχειρήσεις ή σε μεταμοσχεύσεις: ~ αίματος/μοσχευμάτων. **τραπεζικός -ή -ό**: ~ *κατάστημα/υπάλληλος/επιταγή*. **τραπεζικός** ο, η: *τραπεζικός υπάλληλος*. **τραπεζίτης**¹ ο: ιδρυτής τράπεζας.

τράπεζα² η: [λόγ.] **τραπέζι**, κυρίως σε εκφρ. όπως: **συζήτηση στρογγυλής τραπέζης**: συζήτηση ανάμεσα σε ισότιμους συνομιλητές. **Αγία Τράπεζα**: εκκλ τραπέζι στο ιερό των

χριστιανικών ναών, πάνω στο οποίο τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

τραπέζι το: ❶ έπιπλο που αποτελείται από επίπεδη επιφάνεια, η οποία στηρίζεται συνήθως σε τέσσερα πόδια, και χρησιμοποιείται για να τρώμε ή για άλλες εργασίες: *Ελάτε να πιούμε καφέ στο ~ της κουζίνας!* το ~ *των διαπραγματεύσεων*. **κλείνω ~**: κάνω κράτηση τραπέζιου σε εστιατόριο κτλ. ❷ (συνεκδ.) πρόσκληση σε φαγητό: *Έχω ~ απόψε τους συγγενείς*. **κάνω το ~ σε κπ**: τον καλώ σε γεύμα. **τραπεζαρία** η: ❶ χώρος σπιτιού ή ξενοδοχείου όπου σερβίρεται το φαγητό: *Το πρωινό σερβίρεται στην ~*. ❷ το τραπέζι, οι καρέκλες και γενικά τα έπιπλα της τραπεζαρίας: *μοντέρνα ~/- από κερασιά*. **τραπεζώνω -ομαι**: (μτβ.) καλώ κπ σε τραπέζι (σημ. 2) = κάνω σε κπ το τραπέζι: ~ *τόσους και τόσους*, *κι εμάς ούτε μια φορά δε μας κάλεσες!* **τραπέζωμα** το.

τραπεζίτης² ο: καθένα από τα τελευταία δόντια της επάνω και της κάτω γνάθου = γομφίος.

τραυλίζω: (αμτβ.) ❶ δυσκολεύομαι να προφέρω ορισμένα σύμφωνα ή λέξεις: *Όταν ήταν πιο μικρός, τραύλιζε, αλλά τώρα το ξεπέρασε*. ❷ (μτφ.) δυσκολεύομαι στην ομιλία εξαιτίας συγκίνησης ή άλλου έντονου συναισθήματος: *Από το σοκ τραύλιζε τόσο, που δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε τι έλεγε.* (& μτβ.) *Κατασπινθημένος, τραύλισε ένα «ευχαριστώ» και εξαφανίστηκε*. **τραυλισμα** το & [επίσ.] **τραυλισμός** ο. **τραυλός -ή -ό**: αυτός που πάσχει από τραυλισμό = βραδυγλωσσος.

τραύμα το: ❶ βλάβη από εξωτερική αιτία στο δέρμα ή τους ιστούς του σώματος ανθρώπου ή ζώου = πληγή: *βαρύ/ελαφρό/επιπόλαιο/επικίνδυνο ~*. *Η σύγκρουση με το φορτηγό προκάλεσε σοβαρά τραύματα στους επιβάτες του λεωφορείου*. ❷ ψυχολογική βλάβη που δημιουργείται από πολύ δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις: *Ο πόλεμος και η βία προκαλούν ανεπανόρθωτα τραύματα στις ψυχές των νέων*. ❸ πληθ. (μτφ.) καταστροφές, πλήγματα: *Είναι έντονα τα ~ της χώρας από τον πόλεμο*. **τραυματίζω -ομαι**: (μτβ.) = πληγώνω, [παρωχ.] λαβώνω ❶ προκαλώ τραύμα σε κπ: *Τον τραυμάτισαν στο πόδι με πυροβόλο όπλο*. ❷ (μτφ.) προσβάλλω την προσωπικότητα ή αξιοπρέπεια ή πληγώνω την ψυχή κπ: *Η ειρωνική στάση της τραυμάτισε την αξιοπρέπεια του*. *Ο χωρισμός των γονέων τραυμάτισε την παιδική ψυχή του*. **τραυματίας** ο, η: πρόσωπο που έχει τραυματιστεί: *Η βομβιστική επίθεση είχε δέκα ~*. **τραυ-**

τραγωδία
τραγωδός → τραγωδία
*τραίνο → τρένο
τράπεζα¹
τράπεζα²
τραπεζαρία → τραπέζι
τραπέζι
τραπεζικός → τράπεζα¹
τραπεζίτης¹ → τράπεζα¹
τραπεζίτης²
τραπέζωμα → τραπέζι
τραπεζώνω → τραπέζι
τράπηκα → τρέπω
τραυλίζω
τραυλισμα → τραυλίζω
τραυλισμός → τραυλίζω
τραυλός → τραυλίζω
τραύμα
τραυματίας → τραύμα
τραυματίζω → τραύμα
τραυματικά → τραύμα
τραυματικός → τραύμα
τραυματισμός → τραύμα
τράφηκα → θρέφω
τράφηκα → θρέφω

τράχηλος
τρέχω

τράχηλος
τραχιά → τραχύς
τραχύς
τραχύτητα → τραχύς
τρελά → τρελός
τρέλα → τρελός
τρελαίνω → τρελός
τρελή → τρελός
*τρελλός → τρελός
τρελοκομείο
τρελός
τρεμούλα → τρέμω
τρεμουλιάζω → τρέμω
τρεμουλιασμά → τρέμω
τρεμουλιαστός → τρέμω
τρεμουλό → τρέμω
τρέμω
τρένο
τρεξίμο → τρέχω
τρέπω
τρέφω → τροφή
τρεχάλα → τρέχω
τρεχαλιτό → τρέχω
τρεχάτος → τρέχω
τρέχω
τρέχων → τρέχω

ματισμός ο: πρόκληση τραύματος στο σώμα ή την ψυχή κάποιου: *Η ανταλλαγή πυροβολισμών είχε ως αποτέλεσμα τον βαρύ ~ του φρουρού της τράπεζας.* **τραυματικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση ή προέρχεται από σωματικό ή ψυχικό τραύμα: *Δε θέλει να μιλάει για το ~ γεγονός της απώλειας της μητέρας του.* **τραυματικά** (επίρρ.).

τράχηλος ο: ANAT ① **α.** το μέρος του σώματος μεταξύ του κεφαλιού και του κορμού = λαιμός. **β.** (ειδικ.) το πίσω μέρος του λαιμού = ανχένας. ② στενό κυλινδρικό μέρος οργάνων του σώματος: ~ της μήτρας.

τραχύς -ιά -ύ: ① αυτός που έχει ανωμαλίες στην επιφάνειά του ≠ λείος: *Το έδαφος στο βουνό ήταν ~ και άγονο.* ② (μτφ.) **α.** αυτός που παρουσιάζει δυσκολίες: *Ξέρουμε ότι τα προβλήματα είναι πολλά και ο δρόμος μας ~.* **β.** αυτός που φέρεται με σκληρότητα = άγριος: ~ άνθρωπος, βρίζει συνέχεια. **γ.** αυτός που έχει άγρια όψη ή ήχο = άγριος: *Η ~ φωνή του τρέμαξε το παιδί.* **τραχιά** (επίρρ.). **τραχύτητα** η.

τρελοκομείο το: [οικ.] ① ίδρυμα νοσηλείας απόμων που πάσχουν από ψυχικά νοσήματα = ψυχιατρείο: *Εμεινε χρόνια στο ~ της Λέρου.* ② (μτφ.) χώρος στον οποίο γίνεται μεγάλη φασαρία, όπου κάνει ο καθένας ό,τι θέλει: *Αυτή η τάξη είναι πολύ ζωηρή, είναι σκέτο ~.*

Από τα τρελο- + -κομείο (< ΑΕ ρ. κομῶ «φροοντίζω»).

τρελός -ή -ό: ① αυτός που είναι διανοητικά ή ψυχικά άρρωστος = μουρλός, παλαβός, [επίσ.] ψυχοπαθής: *Είναι ~, έχει νοσηλευτεί και σε ψυχιατρείο.* ~ **για δέσιμο:** τελείως τρελός. ② αυτός που είναι παράλογος, που ταιριάζει σε τρελό = απερίσκεπτος, ανόητος ≠ λογικός, συνетός: ~ συμπεριφορά/βλέμμα. ③ αυτός που κατέχεται από έντονο, αλλά και ανεξέλεγκτο συναίσθημα για κπ ή κτ: ~ από έρωτα για τη νεαρή ηθοποιό. ~ για τη μουσική. ④ (μτφ.) αυτός που ξεπερνά το κανονικό ή το συνηθισμένο: ~ γλέντι/έρωτας/έξοδα/φαντασία/ιδέα/κούρσα. **γίνεται της τρελής:** για μεγάλη φασαρία = γίνεται της κακομοίρας. **τρελά** (επίρρ.): *Είναι ~ ερωτευμένος με τη γραμματέα του.* **τρελός ο, -ή η:** άνθρωπος τρελός (σημ. 1): *Οι ~ είναι δυστυχισμένοι άνθρωποι.* **τρέλα** η: ① [οικ.] σοβαρή διανοητική ή ψυχική ασθένεια = ψυχοπάθεια, παραφροσύνη. ② απερίσκεψία: *Έκανε την ~ να πα-*

ντρευτεί πριν τελειώσει το σχολείο και τώρα το έχει μετανιώσει. ③ (μτφ.) ενθουσιασμός, πάθος κπ για κτ: *Έχει ~ με τις μηχανές.* ④ (ως επίθ. ή επίρρ.) για κτ πολύ ωραίο = μουρλια: *Το νέο του αυτοκίνητο είναι ~.* **Περάσαμε ~ στο πάρτι.** **τρελαίνω -ομαι:** (μτβ.) ① κάνω κπ τρελό (σημ. 1): *Κοντεύει να τρελαθεί από τις συμφορές που τον βόηκαν.* ② (μτφ.) τάλαιπωρώ ή εκνευρίζω πολύ κπ: *Ο πόνος στο πόδι με έχει τρελάνει.* *Με τρέλανε με την ατέλειωτη φλυαρία σου!* ③ (μτφ.) ενθουσιάζω, συγκινώ κπ: *Τον τρέλανε με το χαμόγελο και τα νάζια της.* ④ παθ. (μτφ.) **α.** συμπεριφέρομαι παράλογα: *Σίγουρα τρελάθηκες, για να ζητάς παραπάνω μισθό!* **β.** επιθυμώ, μου αρέσει κτ πολύ: *Τρελαίνομαι για εκδρομές!*

τρέμω • μόνο ενστ. και πρτ.: ① (αμτβ., για ανθρ. & ζώα) έχω ρίγος, ταράζεται όλο το σώμα ή κάποιο μέλος του από συνεχείς, μικρές και γρήγορες κινήσεις: ~ από το κρύο/το θυμό/την ταραχή. ② (αμτβ.) κουνιέμαι με αλληπάλληλες κινήσεις = δονούμαι: *Το έδαφος έτρεμε από τις αλληπάλληλες σεισμικές δονήσεις.* ③ (μτφ., μτβ.) φοβάμαι πολύ κπ ή κτ: *Τρέμει τον διευθυντή της.* ~ μήπως με σηκώσει στο μάθημα ο καθηγητής. **τρεμούλα** η & **τρέμουλο** το: συνεχείς, μικρές, γρήγορες και ανεξέλεγκτες κινήσεις που κάνει κπ όταν τρέμει, λόγω κρύου ή φόβου = ρίγος: *Μ' έπιασε ~ από το κρύο.* **τρεμουλιάζω:** (αμτβ.) έχω τρεμούλα: *Το χέρι του τρεμουλιάσε όταν την άγγιξε.* **τρεμουλιασμά το.** **τρεμουλιαστός -ή -ό:** αυτός που τρεμουλιάζει: *φωνή ~ και φοβισμένη.* **τρεμουλιαστά** (επίρρ.).

τρένο το: βαγόνια συνδεδεμένα μεταξύ τους που τα σέρνει μηχανή πάνω σε σιδηροδρομικές γραμμές.

τρέπω -ομαι • παθ. αόρ. **τράπηκα** & [επίσ.] **ετρέπηνα:** (μτβ.) ① κάνω κπ να αλλάξει στάση ή κατεύθυνση. ~ **κπ σε (άτακτη) φυγή:** τον αναγκάζω να υποχωρήσει τρέχοντας: *Οι ελληνικές δυνάμεις έτρεψαν τους Ιταλούς σε άτακτη φυγή.* ② μετατρέπω, μεταβάλλω κτ: ~ έναν ακέραιο αριθμό σε κλάσμα. **τροπή** η: αλλαγή κατάστασης: *Κανένας δεν περίμενε την ~ που πήραν τα πράγματα στον χώρο της δικαιοσύνης.*

τρέχω: ① (αμτβ.) βαδίζω με ταχύτητα ώστε τα πόδια να κινούνται πιο γρήγορα από ό,τι στο περπάτημα: *Μην ~ τόσο γρήγορα, δε σε προλαβαίνω!* ② (αμτβ.) αθλ συμμετέχω σε αγώνα δρόμου: *Όταν έτρεχε, ήταν πάντα ανάμεσα στους τρεις πρώτους.* ③ (αμτβ.) πηγαίνω κά-

που ή κάνω κτ με προθυμία: ~ σε όλες τις συναυλίες ροκ. ~ να αγοράσω εισιτήρια για τον αγώνα της εθνικής ομάδας. ❹ (αμτβ.) ενεργώ με τρόπο ώστε να τακτοποιήσω σύντομα υπόθεση, ζήτημα, δουλειά κτλ.: ~ για να προλάβω την προθεσμία του διαγωνισμού. ❺ (αμτβ.) **α.** (για οχήματα) κινούμαι με ορισμένη ταχύτητα: Η μηχανή που αγόρασα ~ με πολύ μεγάλη ταχύτητα. **β.** (για οδηγό): οδηγώ όχημα με μεγάλη ταχύτητα: Μπαμπά, μην τρέχεις! ❻ (αμτβ., για υγρό) ρέω, κυλώ: Έτρεχε ποτάμι ο ιδρώτας όσων δούλευαν κατά τη διάρκεια του καύσωνα. ❼ (αμτβ., για χρονικό διάστημα) περνάω γρήγορα: ~ τα χρόνια και εμείς δεν προλαβαίνουμε να τα ζήσουμε. ❽ τριτοπρόσ. (αμτβ.) συμβαίνει: Τι ~ εκεί πέρα; **δεν ~ τίποτα:** δεν πειράζει, δεν υπάρχει πρόβλημα. ❾ (μτβ.) μεταφέρω κτ βιαστικά: Τον έτρεχαν στους γιατρούς, χωρίς να έχει κάτι σοβαρό. ❿ ΠΛΗΡΟΦ (μτβ.) θέτω σε λειτουργία κτ εφαρμογή: Για να τρέξετε το πρόγραμμα, θα πρέπει να πατήσετε το εικονίδιο. (& αμτβ.) Η εφαρμογή έτρεχε όλη τη νύχτα. ⓫ (μτφ., μτβ.) ταλαιπωρώ, καταπιέζω: Ο νέος διοικητής μάς ~ όλη μέρα. **τρέχων -ουσα -ον:** αυτός που υπάρχει, συμβαίνει ή ισχύει αυτή την περίοδο = τωρινός: το ~ έτος. **τρέξιμο** το: ❶ πάρα πολύ γρήγορο βάδισμα = τρεχαλητό, τρεχάλα: Μετά από πολύ ~, τους ξεφύγαμε. ❷ αθλ αγώνας ταχύτητας ή αντοχής. ❸ (μτφ.) κοπιαστική προσπάθεια: Ανέλαβε μια ανώτερη θέση, η οποία απαιτεί πολύ ~. **τρεχάτος -η -ο:** αυτός που πηγαίνει κάπου τρέχοντας: Έφθασε ~, μόλις χτύπησε το κουνούνι! **τρεχάλα** η: ❶ γρήγορο τρέξιμο = τρεχαλητό: Βάλαμε μια ~, για να προλάβουμε το καράβι! ❷ (ως επίρρ.) τρέχοντας: Πήγε ~ να πληρωθεί. **τρεχαλητό** το.

τρι- & **τρισ-** & (σημ. 2) **τρί-**: α΄ συνθ. που ❶ προσδίδει στο β΄ συνθ. την έννοια του πάρα πολύ: τρισευτυχημένος, τρισάθλιος, τρισκότεινος. ❷ δηλώνει ότι αυτό που εκφράζει το β΄ συνθ. υπάρχει τρεις φορές: τρίμηνο, τριθέσιος, τριδιάστατος.

Το άτονο τρι- στη σημ. 1 χρησιμοποιείται μόνο όταν το β΄ συνθ. αρχίζει από σίγμα (τρισκότεινος).

τρίβω -ομαι • παθ. αόρ. **τρίφτηκα**, μππ. **τριμμένως**: (μτβ.) ❶ κινώ συνεχώς ένα αντικείμενο πάνω σε ένα άλλο, ώστε να υπάρχει επαφή μεταξύ τους: Για να γυαλίσουν τα μάγουλα, πρέ-

πει να τα τρίψεις με ειδικό μηχανήμα. ❷ πιέζω με τα χέρια σημείο του σώματος: Του έτριψα τα πόδια, γιατί ήταν παγωμένα. ~ **τα χέρια μου**: νιώθω μεγάλη ικανοποίηση. ~ **τα μάτια μου**: νιώθω μεγάλη έκπληξη. ❸ μετατρέπω κτ σε σκόνη, κόβω κτ σε πολύ μικρά κομματάκια: ~ πιπέρι. Μπορείς να τρίψεις τυρί για τα μακαρόνια; ❹ παθ. λιώνω, φθείρομαι από την τριβή ή τη συχνή χρήση: Το πουλόβερ σου έχει τριφτεί στους αγώνες. ❺ παθ. (μτφ.) αποκτώ πείρα σε κάτι, επειδή ασχολούμαι μ΄ αυτό για μεγάλο χρονικό διάστημα: Έχει τριφτεί χρόνια στη δουλειά του φαναρτζή, οπότε του εμπιστεύομαι την επισκευή του αυτοκινήτου μου. **τριβή** η: ❶ φγς η δύναμη που αναπτύσσεται σε ένα σώμα όταν αυτό κινείται σε επαφή με άλλο σώμα. ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) έντονος διαφωνίες = προστριβές: Συνεχίζονται οι ~ στην κυβέρνηση για το θέμα των αυξήσεων στους μισθούς. ❸ πείρα που αποκτά κανείς από τη συστηματική ενασχόληση με κτ. **τρίφτης** ο: ❶ σκεύος της κουζίνας με τρύπες στην επιφάνειά του, που χρησιμοποιείται για να τρίβει κανείς τυρί, λαχανικά κτλ. ❷ συσκευή που χρησιμοποιείται για να γίνονται πιο λείες μαρμάρινες ή άλλες επιφάνειες.

τρίγωνο το: ❶ μαθ γεωμετρικό σχήμα που έχει τρεις πλευρές και τρεις γωνίες: ορθογώνιο/οξυγώνιο/αμβλυγώνιο/ισοσκελές/ισοακμή ~. ❷ οτιδήποτε έχει σχήμα τριγώνου: Τα παιδιά έλεγαν τα κάλαντα χτυπώντας και τα ~ τους. **τρίγωνος -η -ο:** αυτός που έχει σχήμα τριγώνου: Έφτιαξαν ένα ~ παρτέρι για λουλούδια. **τριγωνικός -ή -ό:** αυτός που έχει μορφή τριγώνου: ~ σχήμα.

τρίζω: ❶ (αμτβ., για πργ.) παράγω ενοχλητικό και οξύ ήχο: ~ το κρεβάτι/η πόρτα/το πάτωμα. ❷ (μτβ.) κάνω κτ να τρίζει: ~ τα δόντια μου/τις κλειδώσεις των δαχτύλων. ~ **σε κτ τα δόντια**: μιλάω σε κτ πολύ αυστηρά, τον φροβερίζω. ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι έτοιμος να γκρεμιστώ: Το οικοδόμημα της φαντασίας σου ~ από τα θεμέλια. **τρίξιμο** το: η πράξη που κάνει κτ όταν τρίζει κτ και ο ήχος που παράγεται: το ~ των δοντιών/της πόρτας. **τριγμός** ο: ❶ [επίσ.] ήχος που παράγεται από κτ που τρίζει: Οι ~ που ακούστηκαν από τα θεμέλια της πολυκατοικίας τρομοκράτησαν τους ενοίκους. ❷ συνήθ. πληθ. (μτφ.) προειδοποιητικά σημάδια για την κακή λειτουργία ή τη διάλυση θεσμού: Ακούστηκαν οι πρώτοι ~ του απολυταρχικού καθεστώτος.

τρι-
τρί- → τρι-
τριβή → τριβώ
τριβώ
τριβός → τριζώ
τριγωνικός → τριγώνω
τριγώνω
τριγώνος → τριγώνω
τριζώ
τριθέσιος → τρι-

τρικυμία
τροποποιώ

τρικυμία
τρικυμώδης → τρικυμία
τριλογία
τροίμνο → τρι-
τρίξιμο → τριζώ
τροισ- → τρι-
τρισάθλιος → τρι-
τριδιάστατος → τρι-
τρισευτυχιόμενος → τρι-
τρισοκότεινος → τρι-
τριτοκοσμικός
τρίφτης → τρίβω
τρίχα
τρίχωμα → τρίχα
τριχωτό → τρίχα
τριχωτός → τρίχα
τρομάζω → τρόμος
τρομακτικός → τρόμος
τρομάρα → τρόμος
τρομαχτικός → τρόμος
τρομερά → τρόμος
τρομερός → τρόμος
τρομοκράτης → τρομοκρατώ
τρομοκρατία → τρομοκρατώ
τρομοκρατικά →
τρομοκρατώ
τρομοκρατικός →
τρομοκρατώ
τρομοκρατίσσει →
τρομοκρατώ
τρώμος
τροπή → τρέπω
τροπικός → τρώπος
τροπικός² → τροπικός
τροποποίηση → τροποποιώ
τροποποιητικά →
τροποποιώ
τροποποιητικός →
τροποποιώ

τρικυμία η: ❶ μεγάλη αναταραχή της θάλασσας, με κύματα που τα προκαλούν πολύ δυνατοί άνεμοι = [λαϊκ.] φουρτούνα, θαλασσοταραχή: *Το καράβι δε θα φύγει λόγω ~.* ❷ *συνήθ. πληθ. (μτφ.)* βάσανα, ταλαιπωρίες: *Πέρασε πολλές τρικυμίες στη ζωή του.* **τρικυμώδης -ης -ες:** ❶ (για θάλασσα) που βρίσκεται σε κατάσταση τρικυμίας = φουρτουνιασμένος: *θάλασσα κυματώδης έως ~.* ❷ (μτφ.) περιπετειώδης, πολυτάραχος: *Είχαν μια ~ σχέση, με πολλούς χωρισμούς.* ❧ *σχ. αγενής.*

Από το ΑΕ τρικυμία (από τα τρι- «τρεις, τρία» + κῆμα).

τριλογία η: σύνολο τριών έργων (λογοτεχνικών, θεατρικών κτλ.) με κοινό θέμα: *Η ~ του Αισχύλου «Ορέστεια» αποτελείται από τις τραγωδίες «Αγαμέμνων», «Χοηφόροι», «Ευμενίδες».*

τριτοκοσμικός -ή -ό: ❶ αυτός που σχετίζεται με τις οικονομικά ασθενείς χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής: *Στείλαμε τρόφιμα και ρούχα σε ~ χώρες.* ❷ [μειωτ.] (μτφ.) αυτός που φανερώνει χαμηλό, κυρίως κοινωνικο-οικονομικό, επίπεδο: *Παραπονέθηκαν για την ~ κατάσταση που επικρατούσε στο νοσοκομείο.*

τρίχα η: ❶ καθένας από τους λεπτούς σαν νήμα σχηματισμούς, που φυτρώνουν και αναπτύσσονται στο δέρμα των θηλαστικών, απαρτίζοντας τα μαλλιά και τα τριχωτά μέρη του σώματος: *σκληρή/μαλακή/μακριά ~.* Στα μαλλιά σου είδα μια άσπρη ~. *μου σηκώνεται η ~:* ανατριχιάζω και (μτφ.) τρομάζω: *Να σου πει τι πέρασε, να σου σηκωθεί η ~! παρά ~:* παραλίγο: *~ να πέσει στη θάλασσα!* **τρίχες (κατσαρές)!**: σαχλαμάρες. **στην ~:** πολύ κομψά: *Είναι πάντα ντυμένη/χτενισμένη ~.* ❷ οτιδήποτε μοιάζει με τρίχα: *Θέλω μια βούρτσα με κοντές ~.* **τριχωτός -ή -ό:** αυτός που έχει πολλές τρίχες: *~ πόδια.* **τριχωτό** το: το τμήμα του δέρματος όπου φυτρώνουν τρίχες: *το ~ της κεφαλής.* **τρίχωμα** το: οι τρίχες που καλύπτουν το σώμα των ζώων και ορισμένα τμήματα του ανθρώπινου σώματος: *κατσίκια με πυκνό και μακρύ ~.* *Ο αδερφός μου έχει πολύ ~ στο στέρνο.*

τρομοκρατώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ κάνω κπ να φοβάται ή να ανησυχεί πολύ = πανικοβάλλω, τρομάζω: *Οι περισσότεροι φοιτητές είναι τρομοκρατημένοι από τα ποσοστά ανεργίας.* ❷ επιβάλλομαι με την άσκηση βίας: *Ο διευθυντής*

της εταιρείας τρομοκρατούσε τους υπαλλήλους του. **τρομοκράτης ο, -ισσα** η: ❶ μέλος παράνομης οργάνωσης που διαπράττει βίαιες πράξεις (βομβιστικές επιθέσεις ανατινάξεις κτλ.). ❷ πρόσωπο που καταφεύγει σε βίαιες πράξεις για να επιβάλλει τη γνώμη του. **τρομοκρατία** η: ❶ συστηματική χρήση βίας από οργανωμένες ομάδες, προκειμένου να επιτύχουν πολιτικούς σκοπούς: *καταστολή/εξάπλωση της ~.* ❷ επιβολή τρόμου με την άσκηση βίας: *η ~ του εργοδότη/ανταρχικού πατέρα.* **τρομοκρατικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην τρομοκρατία ή σε τρομοκράτη: *~ οργάνωση/χτύπημα.* **τρομοκρατικά** (επίρρο.).

τρόμος ο: ❶ ξαφνικός και πολύ έντονος φόβος: *Την έπιασε ~ μόλις είδε τον ληστή με το όπλο.* ❷ (συνεκδ.) το πρόσωπο ή το πράγμα που προκαλεί τρόμο: *Ο πειρατής αυτός ήταν ο φόβος και ο ~ των ναυτικών.* **τρομάζω • μπλ. τρομαγμένος:** ❶ (μτβ.) προκαλώ σε κπ ξαφνικό και έντονο φόβο: *Με τρώμαξε όταν πρόβαλε μπροστά μου στα σκοτεινά. Με τρώμαξε ο υπερβολικός εγωισμός της. = φοβίζω.* ❷ (αμτβ.) αισθάνομαι ξαφνικά έντονο φόβο ή αγωνία: *Τρώμαξα όταν ο ληστής έβγαλε το όπλο.* ❸ [οικ.] (μτφ., αμτβ.) κοπιάζω, δυσκολεύομαι να καταφέρω κτ = μοχλώ: *Τρώμαξα (για) να τον πείσω να έρθει μαζί μας στην εκδρομή.* **τρομακτικός & τρομαχτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που προκαλεί τρόμο: *~ θρίλερ/σκοτάδι.* ❷ (μτφ.) αυτός που προξενεί κατάπληξη με το μέγεθος ή τη δύναμή του: *αθλητής με ~ αντοχή. = απίστευτος. ~ ζέστη. = υπερβολικός.* **τρομάρα** η: [προφ.] ❶ = τρόμος, κυρίως στην έκφρ. **πήρα μια ~!:** τρώμαξα. ❷ (ως επιφ.) [ειρων.] στην έκφρ. *~ σου/του!:* πολύ ανόητο εκ μέρους σου/τον: *~ σου, ήθελες και να μπεις στο πανεπιστήμιο χωρίς διάβασμα!* **τρομερός -ή -ό:** = φοβερός ❶ αυτός που προκαλεί τρόμο: *Είδα ένα ~ ατύχημα, καθώς ερχόμουν.* ❷ αυτός που είναι πολύ δυσάρεστος: *Ποτέ δε θα ξεχάσω τα ~ βάσανα της προσφυγιάς.* ❸ (μτφ.) αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση (θετική ή αρνητική) με τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του: *Κάνει ~ ζέστη. Η πράξη του δείχνει ~ ευφυΐα. = εξαιρετικός. Κάναμε ένα ~ ταξίδι - που να σου τα λέω! = καταπληκτικός.* **τρομερά** (επίρρο.): *Είμαι ~ κουρασμένος. Μου αρέσει ~ ο ηθοποιός αυτός.*

τροποποιώ -ούμαι: (μτβ.) κάνω αλλαγές, συνήθως μικρές, σε κτ: *Τροποποίησα το κείμενο πριν το δώσω για δημοσίευση.* **τροποποίηση** η. **τροπο-**

ποιητικός -ή -ό: αυτός που σχετίζεται με τροποποίηση: ~ διάταγμα. **τροποποιητικά** (επίρρ.).

τρόπος ο: το πώς ενεργεί, συμπεριφέρεται κτ ή λειτουργεί κτ: *καλοί ~. ~ ζωής/διδασκαλίας. Δεν ήταν ~ αυτός που της μίλησε προηγουμένως!* ~ λειτουργίας της μηχανής. **με κάθε ~:** οπωσδήποτε. **κατά κάποιον ~:** περίπου. **με ~:** διακριτικά ή με λεπτότητα. **τροπικός¹ -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τον τρόπο: ~ επίρρημα.

τροπικός ο: καθένas από τους δύο νοητούς κύκλους της γης, που βρίσκονται από τη μια και την άλλη μεριά του Ισημερινού. **τροπικός² -ή -ό:** ❶ αυτός που αναφέρεται στους τροπικούς. ~ ζώνη: η πιο θερμή περιοχή της γης, που βρίσκεται ανάμεσα στους δύο τροπικούς. ❷ αυτός που σχετίζεται με την τροπική ζώνη ή παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά: ~ κλίμα/ζέστη.

τροφή η: ❶ κάθε ουσία που παίρνει ένας άνθρωπος ή ένα ζώο για να ζήσει και να αναπτυχθεί = φαγητό: *Τα παιδιά πρέπει να τρώνε τροφές πλούσιες σε ασβέστιο. πνευματική ~:* ό,τι καλλιεργεί το πνεύμα και την ψυχή: *Ο ποιοτικός κινηματογράφος είναι η καλύτερη ~ για έναν νέο.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε δίνει την αφορμή για κτ: *Η προκλητική στάση του έδωσε ~ για ποικίλα σχόλια στις εφημερίδες.* **τρέφω -ομαι** • αόρ. έθρησα, παθ. αόρ. τράφηκα, μππ. θρεμμένος: (μτβ.) ❶ δίνω τροφή σε κτ: ~ το μωρό κυρίως με το μητρικό γάλα. ❷ εκτρέφω ζώα: *Οι γονείς του ~ μερικές αγελάδες για το γάλα τους.* ❸ (μτφ.) συντηρώ: *Με τον μισθό που παίρνει ~ πέντε στόματα.* ❹ (μτφ.) διατηρώ, έχω μέσα μου κτ συναίσθημα: ~ μεγάλη συμπάθεια για όσους νέους δε συμβιβάζονται. **τροφικός -ή -ό:** αυτός που έχει σχέση με την τροφή: *Ο στομαχικός σας πόνος οφείλεται σε ~ δηλητηρίαση. ~ αλυσίδα:* αυτή που σχηματίζεται από οργανισμούς που τρέφονται από άλλους και που στη συνέχεια γίνονται τροφή για άλλους. **τρόφιμο το:** συνήθ. πληθ. ό,τι χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για τη διατροφή του: *Αγοράσαμε πολλά ~, γιατί θα έχει κακοκαιρία την επόμενη βδομάδα.*

τροφοδοτώ -ύμαι: (μτβ.) ❶ παρέχω τρόφιμα σε οργανωμένη ομάδα ατόμων = σιτίζω: ~ το ελληνικό πολεμικό ναυτικό. ❷ (κατ' επέκτ.) παρέχω τα αναγκαία υλικά για τη συντήρηση και λειτουργία μηχανισμού ή συστήματος: ~ το μηχανήμα με χαρτί. Το υδραγωγείο ~ μια πόλη με νερό. ❸ (μτφ.) παρέχω τα απαραίτητα στοιχεία για τη στήριξη ή ενίσχυση γεγονότος,

κατάστασης κτλ.: *Η υπεύνη δημοσίων σχέσεων ~ τους δημοσιογράφους με ειδήσεις.* **τροφοδοσία η. τροφοδοτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με την τροφοδοσία ή ανήκει σε τροφοδοτή: ~ σύστημα/εγκαταστάσεις. **τροφοδοτικό το:** εξάρτημα συνήθως ηλεκτρονικού υπολογιστή, που παρέχει ηλεκτρική ενέργεια. **τροφοδότης ο, -τρια η:** ❶ πρόσωπο ή εταιρεία που έχει την ευθύνη για την τροφοδοσία μιας οργανωμένης ομάδας ατόμων: ~ της Λέσχης Αξιωματικών. ❷ (γενικ.) προμηθευτής: *Είναι ο βασικός ~ των τρομοκρατών σε όπλα.* ❸ [λογот.] (ως επίθ., μτφ.) αυτός που δίνει ζωή: ~ γη/ήλιος = ζωοδότης.

τροχαίος¹ -α -ο: αυτός που έχει σχέση με τα τροχοφόρα οχήματα: ~ ατύχημα/παράβαση. **τροχαία η. τροχαίο το. Τροχαία η:** υπηρεσία της αστυνομίας που ασχολείται με την κυκλοφορία οχημάτων και πεζών. **τροχαίο το:** ατύχημα στο οποίο εμπλέκεται τροχοφόρο όχημα.

τροχαίος² -α -ο: ΦΙΛΟΛ (στη νεότερη ποίηση) ρυθμική μονάδα που συνδυάζει δύο συλλαβές, μία τονισμένη και μία άτονη.

τροχιά η: ❶ ΑΣΤΡΟΝ η κίνηση που κάνει ένα ουράνιο σώμα λόγω της βαρύτητας: ~ γύρω από τη γη. ❷ ΦΥΣ το σύνολο των διαδοχικών σημείων που καταλαμβάνει στον χώρο ένα κινητό σώμα. ❸ (μτφ.) πορεία: *Διαγράφει θεαματική ~ στον χώρο του τραγουδιού.*

τροχός ο: ❶ δίσκος που γυρίζει γύρω από άξονα που τον διαπερνά στο κέντρο του: ~ αυτοκινήτου = ρόδα. ~ αγγειοπλαστικής/κεραμικής. ❷ ΙΑΤΡ εργαλείο καθαρισμού και λείανσης δοντιών. **τροχίζω -ομαι:** (μτβ.) ❶ οξύνω την κόψη μεταλλικού μυτερού εργαλείου = ακονίζω: ~ ψαλίδι/μαχαίρι/ξυράφι. ❷ ΙΑΤΡ χρησιμοποιώ τον τροχό για να καθαρίσω ή να λειάνω ένα δόντι. ❸ (μτφ.) οξύνω μια πνευματική ικανότητα = ακονίζω: ~ μνήμη/σκέψη. **τροχοφόρο το:** όχημα που κινείται με τροχούς: *Απαγορεύεται η κίνηση των ~ στους πεζόδρομους.*

τρύπα η: ❶ άνοιγμα σε επιφάνεια: ~ της ζώνης/στον τοίχο. **κάνω μια ~ στο νερό:** κάνω κτ που δεν έχει κανένα αποτέλεσμα. ❷ κοιλότητα (στη γη, στο σώμα κτλ.): *Ο τυφλοπόντικας τρώμαξε και κρύφτηκε στην ~ του.* ❸ [προφ.] (μτφ.) πολύ μικρός χώρος: *Πληρώνει πολύ μεγάλο ενοίκιο, κι ας είναι μια ~ το σπίτι.* ❹ (μτφ.) οικονομικό έλλειμμα: ~ στον προϋπολογισμό. **τρυπό & -άω -ιέμαι:** ❶ α. (μτβ.) ανοίγω τρύπα σε κτ: *Ο τεχνικός τρύπησε τον τοίχο, για να περάσει τα καλώδια.* β. (αμτβ.) απο-

τρόπος
τροφή
τροφικός → τροφή
τρόφιμο → τροφή
τροφοδοσία → τροφοδοτώ
τροφοδοτής → τροφοδοτώ
τροφοδοτικό → τροφοδοτώ
τροφοδοτικός → τροφοδοτώ
τροφοδοτρία → τροφοδοτώ
τροφοδοτώ
Τροχαία → τροχαίος¹
τροχαίο → τροχαίος¹
τροχαίος¹
τροχαίος²
τροχιά
τροχίζω → τροχός
τροχός
τροχοφόρο → τροχός
τρύπα
τρύπημα → τρύπα
τρυπητός → τρύπα
τρύπιος → τρύπα
τρυπό → τρύπα

- τρύπωμα → τρυπώνω
τρυπώνω
- τρυφερά → τρυφερός
- τρυφεράδα → τρυφερός
τρυφερός
- τρυφερότητα → τρυφερός
- τρώγω → τρώω
- τρωκτικό
- τρωτός
- τρώω
- τσακίζω
- τσάκιση → τσακίζω
- τσάκισμα → τσακίζω

κτώ τρύπες: Τρύπησε το σακάκι και βάλαμε μπάλωμα να μη φαίνεται. ❷ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) τραυματίζω κπ ή κτ με κτ αιχμηρό: Οι τσουνκνίδες μου τρύπησαν τα πόδια. Τα αγκάθια τρυπούν. ❸ (μτφ., μτβ.) διαπερνώ λόγω έντασης ή οξύτητας: Ο θόρυβος από το κομπρεσέρ τρυπά τα αυτιά. **τρύπημα** το: ❶ το άνοιγμα τρύπας: ~ ζώνης με ψαλίδι. ❷ τσίμπημα: ~ από σύριγγα. **τρύπιος -α -ο**: αυτός που έχει τρυπήσει, συνήθως από τη χρήση: ~ σεντόνι/φανέλα/κουβάς. **τρυπητός -ή -ό**: αυτός που έχει τρύπες, συνήθως από την κατασκευή του: ~ κουτάλα.

τρυπώνω -ομαι • μπτ. τρυπωμένος: ❶ [προφ.] (μτβ.) βάζω κτ σε σημείο που δύσκολα φαίνεται = χώνω, καταχωνιάζω ≠ ξετρυπώνω: Πού την τρύπωσε πάλι το σκυλί την παντόφλα μου; ❷ [προφ.] (αμτβ.). κρύβομαι συνήθως σε κπ μικρό χώρο για να προφυλαχτώ = χώνομαι: Το σκυλάκι τρύπωσε στο σπιτάκι του για να μη βραχεί. ❸ (μτβ.) ράβω κτ πρόχειρα με αραιές βελονιές: Πρώτα θα τρυπώσω τον ποδόγυρο και μετά θα τον γαζώσω με τη μηχανή. **τρυπόμα** το: ❶ το να τρυπώνει κανείς κτ ή να τρυπώνει κπ κάπου = χώσιμο, κρύψιμο. ❷ α. πρόχειρο ράψιμο με αραιές βελονιές: ~ παντελονιού. β. (συνεκδ.) άσπρη κλωστή ειδική για τρύπωμα.

τρυφερός -ή -ό: ❶ αυτός που αφήνει απαλή αίσθηση όταν τον αγγίζεις = μαλακός: ~ επιδερμίδα/κρέας. ❷ (μτφ.) αυτός που χαρακτηρίζεται από ευαισθησία ή ευγενικά συναισθήματα: ~ σχέση/ηλικία/λόγια ≠ σκληρός. **τρυφερά** (επίρρ.). **τρυφερότητα** η: ❶ η ιδιότητα του τρυφερού: ~ δέρματος = απαλότητα. (& μτφ.) η ~ του εσωτερικού του κόσμου /της παιδικής ηλικίας ≠ σκληρότητα, τραχύτητα. ❷ συνήθ. πληθ. τρυφερές εκδηλώσεις: Το νεαρό ζευγάρι ήταν όλο τρυφερότητες στο παρκάκι. **τρυφεράδα** η = τρυφερότητα.

τρωκτικό το: ζωολ μικρό ζώο με μακριά κοφτερά μπροστινά δόντια: Το ποντίκι και ο σκίουρος είναι ~.

τρωτός -ή -ό: = εύλωτος ❶ αυτός που εύκολα τραυματίζεται, αρρωσταίνει ή παθαίνει ζημιά: Είναι ~ στις αρρώστιες. ❷ (μτφ.) α. αυτός που εύκολα πληγώνεται συναισθηματικά: Δείχνει ~ και αδύναμος, αλλά έχει πολύ δυνατό χαρακτήρα. β. αυτός που εύκολα παθαίνει ή υποχωρεί σε κτ δυσάρεστο ή ανεπιθύμητο: Είναι ~ στις επιθέσεις των πολιτικών αντιπάλων του. ~ **σημείο**: αδύνατο σημείο = μειονέκτημα,

ελάττωμα: Γνώριζαν τα ~ του συστήματος, αλλά δεν προσπαθούσαν να το αλλάξουν.

Από το ΑΕ ρ. τιτρώσκω «πληγώνω, τραυματίζω».

τρώω & [σπάν.] τρώγω -ομαι • ενστ. τρώω, τρώ(γ)ει, τρώμε, τρώτε, τρών(ε), προστ. τρώ(γ)ε, τρώτε, πρτ. έτρωγα, αόρ. έφαγα, παθ. αόρ. φαγώθηκα, μπτ. φαγωμένος: (μτβ.) ❶ α. (& με παράλ. αντικ.) μασώ και καταπίνω κτ φαγώσιμο: Έφαγα δυο μερίδες παστίτσιο και βαρυστομάχιασα. Μην τρώω λαίμαργα! ~ σαν λύκος/τον σκασμού/τον άμπακα/τον άμπακο /τον αγλέουρα. τρώω πολύ. β. μου αρέσει να τρώω ορισμένο φαγητό ή τρέφομαι με ένα είδος τροφής: Από μικρός δεν ~ τα θαλασσινά. Ο ελέφαντας δεν ~ κρέας. γ. παθ. (για τροφή) είμαι κατάλληλος να φαγωθώ: Το έκαψες το φαγητό, δεν τρώγεται! δ. παθ. (συνήθ. με άρν.) είμαι υποφερότος, ανεκτός: Η αγένειά της δεν τρώγεται με τίποτα! ❷ (για έντομα, ζώα) τσιμπώ ή δαγκώνω: Ξύπνησα γεμάτη τσιμπήματα, με έφαγαν τα κουνούπια. ❸ (μτφ.) α. προκαλώ φθορά, συνήθως σταδιακή, σε κτ: Τα κύματα τρώνε τα βράχια. Ο σκόρος έφαγε τα μάλλινα. β. οδηγώ κπ στην καταστροφή: Τον έφαγε ο τζόγος. ❹ [οικ.] α. σπαταλώ κτ.: Έφαγε όλη την κληρονομιά στον τζόγο. Έφαγε τα καλύτερά της χρόνια μ' αυτόν. β. καταναλώνω ή απαιτώ: Η δουλειά στην εταιρεία μου τρώει πολύ χρόνο. γ. σκοτώνω: Τον έφαγε ο συνεργάτης του, για να μη μοιράσουν τα κλοπιμαία. δ. υφίσταμαι κπ αρνητική συνήθως κατάσταση ή συμπεριφορά ή μου συμβαίνει κτ κακό: ~ ξύλο/κλωτσιά/βρίσιμο. ε. κάνω κτ δικό μου κυρίως με παράνομο ή ανήθικο τρόπο = κλέβω: Μου 'φαγε το δαχτυλίδι μου. στ. πιέζω κπ για κτ: Με έφαγε να την πάω διακοπές σε πολυτελές ξενοδοχείο! ζ. βασανίζω ψυχικά ή σωματικά: Με ~ η περιέργεια να μάθω τι συνέβη. Την έφαγε με την γριζίνια του! ❺ προκαλώ φαγούρα σε κτ: Με ~ η πλάτη μου, με ξύνεις λιγάκι; ❻ νικώ κτ: Τους φάγαμε χτες στον αγώνα! ❼ παθ. τσακώνομαι συνέχεια με κπ: Από μικροί τρώγονταν (σαν τον σκύλο με τη γάτα) για τα παιχνίδια τους. ❸ παθ. ζητώ επίμονα κτ: Φαγώθηκε να αγοράσει καινούριο αυτοκίνητο. **τρώγομαι (με τα ρούχα μου)**: γκρινιάζω συνεχώς και χωρίς λόγο.

τσακίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) α. χτυπώ βίαια ή κομματιάζω: Μου τσάκισε το πόδι με την κλωτσιά που μου έδωσε. = τραυματίζω. β. (μτφ.)

νικό ολοκληρωτικά κτ = κατατροπώνω: *Με τσάκισε στο τάβλι με 7-0.* γ. διπλώνω: *Τσάκισε τη φωτοτυπία στα τέσσερα και την έβαλε στην τσέπη του.* δ. προκαλώ σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία σε κτ: *Μου ~ τα νεύρα η αδιαφορία της.* ② παθ. α. (αμτβ.) πέφτω βίαια και κομματιάζομαι: *Ο χαρταετός τσακίστηκε πάνω στα δέντρα.* β. (μτφ., μτβ.) κάνω κτ με μεγάλη προθυμία, με υπερβολικό ζήλο: *Ο πωλητής τσακίστηκε να μας εξυπηρετήσει.* ③ (μτφ., αμτβ.) γερνάω: *Τσάκισε πρόωρα μετά τον θάνατο του άντρα της.* **τσάκισμα** το: ① [οικ.] το να τσακίζεται κτ: ~ του σκάφους στα βράχια / των νευρών. ② συνήθ. πληθ. κουνήματα της μέσης στο περπάτημα ή τον χορό. **τσάκιση** η: δίπλωμα σε ύφασμα, συνήθως από το σιδέρωμα: ~ στο παντελόνι.

τσακωνομαί: (αμτβ.) καβαγιάζω με κτ = μαλώνω ≠ μονοιάζω, συμφιλιώνομαι: *Τσακώθηκε με τον γείτονά του για τα όρια του χωραφιού.*

τσακωμός ο: καβγάς = μάλωμα: *Αιτία του διαζυγίου ήταν οι ατέλειωτοι ~ και η γκρίνια.*

τσακώνω: [λαϊκ.] (μτβ.) ① πιάνω κτ την ώρα που κάνει κτ παράνομο ή επιλήψιμο: *Τον τσακώσαμε να κλέβει σταφύλια από την κληματαριά μας.* ② παίρνω: *Τσακώσε 10 ευρώ, και πολλά σου είναι!* **τσακωτός -ή -ό:** [λαϊκ.] κυρίως στην έκφρ. *κάνω κτ τσακωτό:* τσακώνω κτ = πιάνω κτ στα πράσα.

τσαλαπατώ & -άω -ιέμαι [οικ.] (μτβ.) = ποδοπατώ: ① πατάω κτ ή κτ βίαια με τα πόδια μου: *Πρόσεχε πού πατάς - με τσαλαπάτησες!* ② (μτφ.) μειώνω την αξία, το κύρος προσώπου, ιδέας κτλ. = εξευτελίζω: ~ τα πιστεύω μου. **τσαλαπάτημα** το.

τσατίζω & τσαντίζω -ομαι: [προφ.] (μτβ.) κάνω κτ να θυμώσει ή να εκνευριστεί: *Τσατίστηκε και έφυγε.* **τσατίλα & τσαντίλα** η: [προφ.] κατάσταση θυμού ή εκνευρισμού λόγω της συμπεριφοράς κτ: *Πήγε μια βόλτα και του έφυγε η ~.* **τσατίλας & τσαντίλας** ο: [προφ.] πρόσωπο που θυμώνει ή εκνευρίζεται εύκολα: *Είναι λίγο ~, αλλά καλό παιδί.* **τσάτισμα & τσάντισμα** το = τσατίλα. ✍ σχ. **τουφέκι.**

τσέπη η: ① α. μικρή θήκη ραμμένη επάνω σε ρούχο ή τσάντα, που χρησιμοποιείται για να βάζει κανείς μικρά προσωπικά αντικείμενα: *εσωτερική/κρυφή ~.* *Είχε τα χέρια στις ~.* β. γεν. ως χαρακτηρισμός αντικειμένου που, λόγω μικρού μεγέθους, χωρά σε τσέπη: *βιβλίο τσέπης.* ② η οικονομική κατάσταση ή δυνατότητες κάποιου, κυρίως στις έκφρ. *(δεν) το αντέχει η ~*

μου. (δεν) έχω την οικονομική άνεση. **πληρώνω κτ από την ~ μου:** κτ βαραίνει εμένα οικονομικά. **τσεπώνω:** [προφ.] (μτβ.) ① βάζω στην τσέπη: *Τσέπωσε το χαρτζιλίκι του και εξαφανίστηκε.* ② παίρνω χρήματα, συνήθως παράνομα: *Τσέπωσε τις προκαταβολές των πελατών και έφυγε στο εξωτερικό.*

τσιγάρο το: ① ψιλοκομμένα φύλλα καπνού τυλιγμένα σε ειδικό λεπτό χαρτί σε σχήμα κυλίνδρου: *Άναψε ένα ~ και άρχισε να καπνίζει.* ② [προφ.] κάπνισμα: *Το ~ κατέστρεψε την υγεία του.* **τσιγαρίλα** η: η μυρωδιά του αναμμένου τσιγάρου: *Κάπνιζε συνέχεια και τα ρούχα του μύριζαν ~.*

τσιγκούνης -α -ικο: αυτός που αποφεύγει σε υπερβολικό βαθμό να ξεδεύει χρήματα = σπαταλάει, φιλάργυρος, σφιχτός ≠ γενναίοδωρος, σπάταλος: *Είναι τόσο ~, που κυκλοφορεί με τα ίδια ρούχα εδώ και δεκαπέντε χρόνια.* **τσιγκουνεύομαι:** (μτβ.) ① δε θέλω να ξεοδέψω χρήματα για κτ ≠ σπαταλώ: *Τσιγκουνεύεται να αγοράσει τσιγάρα και όλο ζητά από τους φίλους του.* ② (μτφ.) δε θέλω να προσφέρω κτ: *Ποτέ δεν τσιγκουνεύτηκε τη βοήθεια στους φίλους της.* **τσιγκουνιά** η: ① η ιδιότητα του τσιγκούνη: *Από την ~ του δεν πήγαινε ποτέ διακοπές.* ② συνήθ. πληθ. (συνεκδ.) ενέργειες που χαρακτηρίζουν τον τσιγκούνη ≠ σπατάλη: *Άσε τις ~ και αγόρασε το παλτό - είναι πολύ ωραίο!*

τσιμπώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ① τρυπώ ελαφρά (συνήθως το δέρμα) με αιχμηρό όργανο ή (για έντομα) με το κεντρί μου: *Τσιμπήθηκε από τις τσουκνίδες. Με τσίμπησε σφήκα στο λαϊμό και πρήστηκε.* ② πιέζω με τον αντίχειρα και με ένα άλλο δάχτυλο ταυτόχρονα α. το δέρμα, για να προκαλέσω πόνο: *Την τσίμπησε με τόση δύναμη στο μάγουλο, που της άφησε σημάδι.* β. [οικ.] ένα αντικείμενο, για να το πιάνω: *Τσίμπα ένα από αυτά τα πακέτα!* ③ (μτφ.) προκαλώ σύντομο, αλλά οξύ πόνο, συνήθως επαναλαμβανόμενο: *Με ~ συχνά το στομάχι.* ④ α. (για πρόσ.) τρώω ελαφρά: *Αν δεν τσιμπήσω κάτι στο γραφείο μέχρι το μεσημέρι, πεθαίνω της πείνας.* β. (για ψάρι) τρώγοντας το δόλωμα, πιάνομαι από το αγκίστρι. ⑤ παθ. (μτφ.) ερωτεύομαι κτ: *Ο Κώστας τσιμπήθηκε με την Κατερίνα.* ⑥ [οικ.] αυξάνω την τιμή προϊόντος, υπηρεσίας κτλ. σε υπερβολικό βαθμό: *Στις τουριστικές περιοχές τις «τσιμπάνε» τις τιμές αρκετά.* **τσιμπήμα** το: το να τσιμπά κανείς κτ και αυτό που τσιμπά: ~ από

τσακωμός → τσακωνομαί
τσακωνομαί
τσακώνω
τσακωτός → τσακώνω
τσαλαπάτημα → τσαλαπατώ
τσαλαπατώ
τσαντίζω → τσατίζω
τσαντίλα → τσατίζω
τσαντίλας → τσατίζω
τσάντισμα → τσατίζω
τσατίζω
τσατίλα → τσατίζω
τσατίλας → τσατίζω
τσάτισμα → τσατίζω
*τσεβός → τσευδός
τσέπη
τσεπώνω → τσέπη
τσευδίζω → ψευδός
τσευδισμα → ψευδός
τσευδός → ψευδός
τσιγαρίλα → τσιγάρο
τσιγάρο
*τσιγγούνης → τσιγκούνης
τσιγκουνεύομαι →
τσιγκούνης
τσιγκούνης
τσιγκουνιά → τσιγκούνης
τσιμπήμα → τσιμπώ
τσιμπιά → τσιμπώ
τσιμπώ

τσιρίζω
τυραννώ

τσιρίδα → τσιρίζω
τσιρίζω
τσιριχτά → τσιρίζω
τσιριχτός → τσιρίζω
*τσιρίζω → τσιρίζω
τυγχάνω
τυπικά → τύπος¹
τυπικό → τύπος¹
τυπικός → τύπος¹
τυπικότητα → τύπος¹
τυπολάτρης → σχ. λατρεία
τυποποιώ → -ποιώ
τύπος¹
τύπος²
τύπωνμα → τυπώνω
τυπώνω
τυπωτικός → τυπώνω
τυραννία → τυραννώ
τυραννικά → τυραννώ
τυραννικός → τυραννώ
τύραννος → τυραννώ
τυραννώ

καρφίτσα/κουνούπι/στο χέρι. ~ στο αντί/μάγουλο = τοιμπιά. *Ένωσα ένα ~ στο στομάχι. Δεν επιτρέπεται το ~ ανάμεσα στα γεύματα.*

τοιμπιά η: ❶ τοίμπημα του δέρματος με τα δάχτυλα, που συνήθως προκαλεί ελαφρύ πόνο: ~ στο μάγουλο. ❷ (συνεκδ.) το σημάδι που αφήνει η τοιμπιά: *Μελάνιασε η ~!*

τσιρίζω: (αμβ.) βγάξω ενοχλητικά δυνατή και ψιλή φωνή ή άλλον παρόμοιο ήχο: *Το παιδί τσίριξε από τον πόνο.* **τσιρίδα** η: [προφ.] ενοχλητικά δυνατή, ψιλή φωνή: *Έβγαλε μια ~ από την τρομάρα της.* **τσιριχτός -ή -ό**: αυτός που έχει δυνατό και διαπεραστικό ήχο. **τσιριχτά** (επίρρ.).

Προέρχεται από το ΑΕ ρ. *τσιρίζω*, οπότε και ορθότερη θα ήταν η γραφή με **-υ-** (*τσιυρίζω, τσιυρίδα* κτλ.). Ωστόσο, έχει επικρατήσει η γραφή με **-ι-**.

τυγχάνω • αόρ. *έτυχα*: [επίσ.] ❶ (αμβ.) συμβαίνει τυχαία να έχω κπ ιδιότητα: *Ο Διευθυντής τυγχάνει φίλος μου.* ❷ (μτβ. + γεν.) γίνομαι δέκτης κπ πράγματος ή μου συμβαίνει κτ: ~ περιποίησης/εκτίμησης/θεομής υποδοχής. & σχ. **τυχαίω**.

τύπος¹ ο: ❶ κατηγορία, είδος: ~ αυτοκινήτου. ❷ α. ο χαρακτήρας κπ: *χαρούμενος/ακουστικός* ~. β. [λαϊκ.] άνθρωπος, άτομο: *Ο ~ απέναντι με παρακολουθεί συνεχώς.* ❸ πρότυπο, υπόδειγμα: *ο ~ της αίτησης.* ❹ *συνήθ. πλθ.* η εξωτερική μορφή ενέργειας ή συμπεριφοράς σε αντίθεση με το περιεχόμενο: *Δίνει σημασία στους τύπους.* ❺ ΜΑΘ ΦΥΣ ΧΗΜ παράσταση που εκφράζει συμβολικά σχέσεις μεταξύ αριθμών, φυσικών μεγεθών ή χημικών στοιχείων. ❻ ΓΛΩΣΣ καθεμία από τις διαφορετικές μορφές με τις οποίες εμφανίζεται μια λέξη: *παθητικός ~ του ρήματος.* **τυπικός -ή -ό**: ❶ αυτός που ακολουθεί τους τύπους ή τους κανόνες: ~ *υπάλληλος/συμπεριφορά.* ❷ αυτός που διαθέτει τα βασικά γνωρίσματα της ομάδας ή της κατηγορίας του: ~ *παράδειγμα πουλιού είναι το σπουργίτι.* = αντιπροσωπευτικός. ~ *σύμπτωμα/γνώρισμα* = χαρακτηριστικός. ❸ αυτός που αποτελεί συνήθεια = καθιερωμένος, συνηθισμένος: *Οι επισκέψεις σε μουσεία είναι πλέον μια ~ εκπαιδευτική δραστηριότητα.* ❹ αυτός που είναι επιφανειακός και όχι επί της ουσίας ≠ ουσιαστικός: ~ *επιθεώρηση/έλεγχος* ≠ άτυπος. ❺ αυτός που έχει επίσημο χαρακτήρα: ~ *επιβεβαίωση.* ❻ αυτός που γίνεται ψυχρά,

χωρίς εγκαρδιότητα: ~ *χειραγία.* **τυπικά** (επίρρ.). **τυπικό** το: ❶ ΓΛΩΣΣ το μέρος της γραμματικής που εξετάζει τους τύπους των λέξεων. ❷ το σύνολο των τύπων ή κανόνων που διέπουν μια διαδικασία = *εθιμοτυπία*: *Σύμφωνα με το ~, ακολούθησε δεξίωση προς τιμήν των πρέσβων.* **τυπικότητα** η: ❶ η ιδιότητα του τυπικού (σημ. 1): *Στις παραδόσεις των εμπορευμάτων του τον χαρακτηρίζει πάντα ~.* ❷ *συνήθ. πλθ.* (συνεκδ.) οι κοινωνικές συμβάσεις ή τύποι: *Νιώστε σαν στο σπίτι σας κι αφήστε τις ~.*

τύπος² ο: το σύνολο των εφημερίδων και των περιοδικών, και (συνεκδ.) οι εργαζόμενοι σε αυτό, καθώς και το έργο που επιτελούν: *αθλητικός/διεθνής/ηλεκτρονικός ~.* *Η κυβέρνηση προσπαθεί να ελέγξει τον ~.* **κίτρινος** ~: εφημερίδες και περιοδικά που ασχολούνται κυρίως με σκάνδαλα και κουτσομπολιά.

τυπώνω -ομαι: (μτβ.) ❶ αποτυπώνω κτ (συνήθως επάνω σε χαρτί) με κατάλληλο τυπογραφικό εξοπλισμό: ~ *εικόνα/φωτογραφίες* = εκτυπώνω. ❷ (κατ' επέκτ.) δίνω κτ για να τυπωθεί: *Πότε θα τυπώσεις το νέο σου σύγγραμμα;* = εκδίδω. **τύπωνμα** το: εκτύπωση: ~ *βιβλίου/φωτογραφιών.* **τυπωτικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται στο τύπωνμα: ~ *μηχάνημα*. = εκτυπωτικός. & σχ. **εκτυπώνω**.

τυραννώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) καταπιέζω ή βασανίζω: *Τυραννούσε τον λαό του επί δεκαετίες.* (μτφ.) *Η αρρώστια αυτή τον τυραννά χρόνια.* **τυραννία** η: ❶ (στην αρχαιότητα) πολιτεύμα όπου ο τύραννος καταλάμβανε με τη βία την εξουσία και κυβερνούσε απολυταρχικά = τυραννίδα. ❷ (συνεκδ.) διακυβέρνηση με απολυταρχικό τρόπο. ❸ (μτφ.) βάσανο = *ταλαιπωρία, μαρτύριο*: *Ζήσαμε την ~ της προσφυγιάς.* ❹ (μτφ.) καταπιεστική συμπεριφορά = *καταδυναστευση*: *Αγωνίζονταν ενάντια στην ~ των μεγαλοτσιφλικάδων.* **τύραννος** ο: ❶ (στην αρχαιότητα) πρόσωπο που καταλάμβανε την εξουσία με βία και κυβερνούσε απολυταρχικά: *οι τριάκοντα ~ της Αθήνας.* ❷ δικτάτορας. ❸ (μτφ.) πρόσωπο που καταπιέζει τους άλλους: *Η πεθερά της κατάντησε ~ μέσα στο σπίτι τους.* **τυραννικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στον τύραννο ή την τυραννία: ~ *καθεστώς* = απολυταρχικός. ❷ (μτφ.) αυτός που καταπιέζει ή βασανίζει: ~ *αγάπη/γονιός/διοίκηση/ασθένεια.* **τυραννικά** (επίρρ.).

τυρί το: προϊόν που παρασκευάζεται από πήξιμο του γάλακτος: *σκληρό/μαλακό/κίτρινο* ~.

τυφλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χάσει την όρασή του ή που εκ γενετής δεν έχει την ικανότητα να βλέπει: *Επεσε οξύ στα μάτια του και έμεινε ~. (ψάχνω) στα τυφλά:* (αναζητώ κτ) χωρίς να έχω ορατότητα ή (μτφ.) χωρίς τις απαραίτητες πληροφορίες. ❷ (μτφ., για ψυχική κατάσταση, συναίσθημα) αυτός που είναι ιδιαίτερα έντονος, σε σημείο που χαρακτηρίζεται από έλλειψη λογικής = παράφορος: ~ *δίψα για εκδίκηση/μίσος*. ❸ (μτφ.) αυτός που υπάρχει σε απεριορίστο βαθμό = απόλυτος: ~ *υπακοή/εμπιστοσύνη*. ❹ αυτός που δεν έχει άνοιγμα ή έξοδο: ~ *τραύμα/δρόμος/τοίχος*. ❺ αυτός που δεν έχει συγκεκριμένο στόχο: ~ *χτύπημα*. **τυφλά** (επίρρ.): *Υπακούει ~ στις διαταγές των ανωτέρων του. τυφλώνω -ομαι:* (μτβ.) ❶ **α.** κάνω κτ τυφλό: *Τυφλώθηκε από μια σοβαρή μόλυνση στο μάτι. β.* (κατ' επέκτ.) εμποδίζω την όραση κτ: *Μας τύφλωσαν τα φλας από τις φωτογραφικές μηχανές. = [λαϊκ.] στραβώνω. ❷ (μτφ.)* κάνω κτ να μην μπορεί να αντιληφθεί κτ ή να κρίνει σωστά: *Τον τύφλωσε ο έρωτας/το πάθος για εκδίκηση. τυφλώση η:* ❶ απώλεια της όρασης: *Η εκθαμβωτική λάμψη μετά την έκρηξη τού επέφερε ~. ❷ (μτφ.)* η αδυναμία κτ να αντιληφθεί κτ ή να κρίνει σωστά: *Η συνεχής προπαγάνδα προκάλεσε πολιτική ~ στους πολίτες.*

τύχη η: ❶ απρόβλεπτη υποθετική δύναμη που συντελεί στην εξέλιξη των πραγμάτων (θετικά ή αρνητικά): *Το ότι έγινε πλούσιος οφείλεται στην ~ κι όχι στην εργατικότητα του. ❷* σύνολο ευνοϊκών συμπτώσεων ≠ ατυχία: *Είχε την ~ να πέφτει πάντα σε πολύ καλούς εργοδότες. κάνω την ~ μου:* αποκτώ περιουσία. **κλοτσάω την ~ μου:** δεν αξιοποιώ μια καλή ευκαιρία. **κοιμάμαι και η ~ μου δουλεύει:** μου έρχονται όλα βολικά χωρίς δική μου προσπάθεια. ❸ το τι απέγινε κτ: *Αγνοείται η ~ πολλών μεταναστών, αφότου αποβιβάστηκαν από το πλοιάριο. ❹* μοίρα = [λαϊκ.] γραφτό, ριζικό: *Το 'χει η ~ του να βασανίζεται. ❺* πληθ. η ζωή, το μέλλον κτ: *οι τύχες των λαών. τυχαίνω • αόρ. έτυχα:* ❶ (αμτβ.) βρίσκομαι κάπου κατά σύμπτωση: *Έτυχα την ώρα της διαδήλωσης στο κέντρο της πόλης. ❷* απρόσ. (αμτβ.) συμβαίνει τυχαία: *Δεν έτυχε να συναντηθούμε, αν και μέναμε στην ίδια πολυκατοικία. ❸ (μτβ.) α.* παρουσιάζομαι, κυρίως ξαφνικά: *Του έτυχαν πολλές αναπο-*

διές στη ζωή του και γέρασε πριν από την ώρα του. β. πέφτω σε κπ με κλήρωση: *Μου έτυχε ένα ποδήλατο στη λοταρία. τυχερός -ή -ό:* ❶ αυτός που η τύχη είναι ευνοϊκή μαζί του ≠ άτυχος: *Στη ζωή του ήταν τόσο ~, που δεν προλάβαινε να ευχηθεί κάτι, και αμέσως συνέβαινε. ❷* αυτός που θεωρείται ότι φέρνει τύχη = γούρικός ≠ γρουσουζίκος: *Τον καλούσαν να τους κάνει ποδαρικό, γιατί τον θεωρούσαν ~. ❸* αυτός που βασίζεται στην τύχη: ~ *παιχνίδια. τυχερό το:* **α.** μοίρα: *Αφού δεν πνίγηκε τότε στο ναυάγιο, ήταν το ~ του να ζήσει. β.* συνήθ. πληθ. [οικ.] επιπλέον κέρδος για υπηρεσίες: *Το επάγγελμα του σερβιτόρου έχει και τα τυχερά του. τυχαίος -α -ο:* ❶ αυτός που γίνεται κατά τύχη ή εκτός προγραμματισμού: ~ *ανακάλυψη/συνάντηση. ❷ (μτφ., για πρόσ.)* αυτός που δε χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αξία = οποιοσδήποτε, ασήμαντος ≠ αξιόλογος: *Πρόσεξε πώς μου μιλάς, δεν είμαι κανένας ~ εγώ! τυχαία & [επίσ.] τυχαίως* (επίρρ.).

Προσοχή: τα ρ. *τυχαίνω* και *τυγχάνω*, παρά την κοινή τους ρίζα, διαφοροποιούνται σημασιολογικά.

τύχον (επίρρ.): ❶ κατά τύχη: *Αν ~ τον δεις, πες του χαιρετίσματα. ❷* για να κάνουμε πιο ευγενική τη διατύπωση ερώτησης, παράκλησης κτλ. ή πιο έντονη τη διατύπωση απειλής: *Μήπως ~ θυμηθήκατε πού το είχατε βάλει; Μην ~ και δεν έρθεις - χάθηκες! ❸ (ως επίθ., άκλ.)* αυτός που μπορεί να συμβεί = πιθανός, ενδεχόμενος: *Οι ~ διαφωνίες των συνομιλητών θα ληφθούν υπόψη.*

Από το ουδ. της μτχ. αορ. β' *έτυχον* του ΑΕ ρ. *τυγχάνω*.

τώρα (επίρρ.): ❶ στην παρούσα χρονική στιγμή ≠ πριν, μετά: *Δεν είναι ~ εδώ, θα γυρίσει σε λίγο. ❷* στο πολύ άμεσο παρελθόν ή μέλλον: *Μόλις ~ τον είδα. ~ φεύγουμε, σταμάτα να γκρινιάζεις! ❸* για ενέργεια που συνεχίζεται μέχρι σήμερα ή που μόλις τελείωσε: *Μέρες ~ προσπαθώ να σε συναντήσω. ~ πια κανείς δεν τον θυμάται. τώρα το • άκλ.: η παρούσα χρονική στιγμή. τωρινός -ή -ό:* αυτός που γίνεται ή υπάρχει τώρα: *Η ~ διοίκηση της εταιρείας είναι καλύτερη από την προηγούμενη. ~ κατάσταση/δεδομένα.*

τυρί
τυφλά → τυφλός
τυφλός
τυφλώνω → τυφλός
τύφλωση → τυφλός
τυχαία → τύχη
τυχαίνω → τύχη
τυχαίος → τύχη
τυχαίως → τύχη
τυχερό → τύχη
τυχερός → τύχη
τύχη
τύχον
τώρα
τωρινός → τώρα

Υγεία η: η καλή φυσική, πνευματική και ψυχική κατάσταση κάθε ζωντανού οργανισμού, η σωστή βιολογική λειτουργία του: *Η καλή διατροφή και η άσκηση συμβάλλουν στη διατήρηση της ~. Η ψυχική της ~ διαταράχθηκε μετά το τρομερό δυστύχημα.* **υγιεινός -ή -ό:** αυτός που συντελεί στην καλή υγεία και στη διατήρησή της ≠ ανθυγιεινός: ~ διατροφή. **υγιεινά** (επίρρ.). **υγιής -ής -ές:** ❶ αυτός που έχει υγεία: ~ μωρό ≠ ασθενής, άρρωστος. ❷ (μτφ.) αυτός που λειτουργεί σωστά ή σύμφωνα με τις αρχές του: ~ επιχείρηση / νοοτροπία. **σχ. αγενής, υγιαίνω** • μόνο ενστ.: (αμτβ.) είμαι καλά στην υγεία μου: *Τι κάνεις; ~!* **υγιεινή** η: τήρηση των κανόνων προστασίας και διατήρησης της υγείας: *Το εστιατόριό σας δεν πληροί τους όρους ~.*

Από την ΑΕ λ. *ύγεια*. Η Υγεία ήταν θεά της Ιατρικής (σχ. **πανάκεια**).

υιοθετώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ αναγνωρίζω και αποκτώ ένα παιδί ως δικό μου: *Τη Λυδία την υιοθέτησα σε ηλικία τριών ετών.* ❷ παίρνω κπ υπό την προστασία μου: *Υιοθέτησαν μια σκυλίτσα.* ❸ (μτφ.) εγκρίνω και ακολουθώ άποψη, απόφαση, ενέργεια άλλου: *Η Ελλάδα υιοθέτησε το νομοσχέδιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανάπτυξη της έρευνας.* **υιοθεσία** η: νομική διαδικασία σύμφωνα με την οποία κπ αποκτά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις γονέα απέναντι σε παιδί, του οποίου δεν είναι ο φυσικός γονέας: *Ανέλαβε την υιοθεσία της μικρής, όταν πέθαναν οι γονείς της.* **υιοθέτηση** η: το να υιοθετεί κπ κτ (σημ. 3): *Η ΕΕ αποφάσισε την ~ ανισθρότερων μέτρων κατά της τρομοκρατίας.*

Η σημ. 1 του ρ. *υιοθετώ* είναι όμοια με εκείνη του ενστ. ρ. *υίοθετώ*. Η σημ. 2 είναι σημδ. από το γαλλ. ρ. *adopter*.

υγρός - ή -ό: ❶ αυτός που έχει σύσταση παρόμοια με του νερού: *Το χλώριο ανήκει στα ~ στοιχεία.* ❷ **α.** αυτός που έχει απορροφήσει μικρή ποσότητα νερού: *Τα ρούχα μας είναι ~.* ≠ στεγνός. **β.** αυτός που σχετίζεται με το νερό: ~ στίβος. ❸ αυτός που έχει υγρασία: *Ο καιρός σήμερα είναι ~ και ζεστός.* ≠ ξηρός. **υγρό** το: ΦΥΣ ΧΗΜ σώμα με συγκεκριμένο όγκο, που μεταβάλλει το σχήμα του ανάλογα με το δοχείο που το περιέχει ≠ στερεό, αέριο: *Το νερό, σε κανονικές συνθήκες, ανήκει στα ~.* **υγρασία** η: ❶ μετεωρολογικό φαινόμενο που χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση μεγάλης ποσότητας υδρατμών στην ατμόσφαιρα ≠ ξηρασία. ❷ υγρότητα χώρου ή επιφάνειας: *Το δωμάτιο έχει ~· δε βλέπετε τους τοίχους πώς σάπισαν; υγραίνω-ομαι: (μτβ.) κάνω κπ υγρό: ~ τα χέρια μου/τα χείλια μου. = βρέχω.*

ύδρευση η: τροφοδοσία με νερό: *Στέρεψε ο ποταμός και η περιοχή έχει έντονο πρόβλημα ύδρευσης.*

Υδροχόος ο: ❶ ΑΣΤΡΟΝ αστερισμός. ❷ ΑΣΤΡΟΛ το ενδέκατο ζώδιο του ζωδιακού κύκλου, καθώς και το πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

ύδωρ το • *ύδατος, ύδατα, υδάτων:* [επίσ.] νερό: *Γίνονται έλεγχοι για την ποιότητα των υδάτων σε όλη τη Μεσόγειο.*

Το ουσ. *ύδωρ* με τα θέματά του (*υδρ-, υδατ-*) έδωσε ως α΄ συνθ. νέες λέξεις όπως: *υδρατμός, υδροηλεκτρικός, υδροπλάνο, υδροδιαλυτός, υδρόβιος, υδατοκαλλιέργεια, υδατοστεγής* κτλ.

ύλη η: ❶ το βασικό συστατικό στοιχείο κάθε σώματος, που καθορίζει τις φυσικές και χημικές ιδιότητές του: *οργανική/ανόργανη/κοσμική ~.* ❷ **ΦΙΛΟΣ** αυτό που αντιδιαστέλλεται προς το πνεύμα: *Σύμφωνα με τον Πλάτωνα ο άνθρωπος αποτελείται από ~ και πνεύμα.* ❸ κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για να παραχθεί κτ: *φυσική/τεχνητή ~.* ❹ **α.** το περιεχόμενο βιβλίου ή εντύπου: *περιοδικό ποικίλης ύλης.* **β.** το σύνολο συγκεκριμένων γνώσεων σε ένα μάθημα: *διδασκτέα/εξεταστέα ~.* **υλικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύλη (σημ. 1, 2): ~ σώματα. *Τα ~ αγαθά έχουν αλλοτριώσει τον άνθρωπο.* **υλικό** το: ❶ το συστατικό από το οποίο φτιάχνεται κτ: *υλικά οικοδομών/~ για το φαγητό.* ❷ *εν.* το σύνολο των στοιχείων που χρησιμοποιούμε για να αποδείξουμε κτ, να πραγματοποιήσουμε μια έρευνα, ένα έργο: *Για την εργασία σας διαθέτουμε πλούσιο ~.* **υλισμός** ο: **ΦΙΛΟΣ** φιλοσοφικό ρεύμα σύμφωνα με το οποίο η πραγματικότητα ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα φυσικών ή υλικών αιτιών. **υλιστής ο, -ίστρια** η: ❶ οπαδός της θεωρίας του υλισμού ≠ ιδεαλιστής. ❷ πρόσωπο που ο τρόπος ζωής του χαρακτηρίζεται από προσήλωση στα υλικά αγαθά. **υλιστικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στον υλισμό ή στον υλιστή: ~ θεωρία/στάση ζωής. **υλιστικά** (επίρρ.).

ύμνος ο: ❶ ποιητικό κείμενο που εκφράζει θαυμασμό προς μια θεότητα, ιδέα, αξία: ~ προς τον Δία. ο Ακάθιστος Ύμνος. *Το ποίημα αυ-*

- υβρίζω → βρίζω
- υβριστικά → βρίζω
- υβριστικός → βρίζω
- υγεία
- υγαίνω → υγεία
- υγεινά → υγεία
- υγεινή → υγεία
- υγεινός → υγεία
- υγιής → υγεία
- υγραίνω → υγρός
- υγρασία → υγρός
- υγρό → υγρός
- υγρός
- υδατοκαλλιέργεια → σχ. ύδωρ
- ύδατος → ύδωρ
- υδρατμός → σχ. ύδωρ
- ύδρευση
- υδρόβιος → σχ. ύδωρ
- υδροδιαλυτός → σχ. ύδωρ
- υδροηλεκτρικός → σχ. ύδωρ
- υδροπλάνο → σχ. ύδωρ
- ύδωρ
- υιοθεσία → υιοθετώ
- υιοθέτηση → υιοθετώ
- υιοθετώ
- ύλη
- υλικό → ύλη
- υλικός → ύλη
- υλισμός → ύλη
- υλιστής → ύλη
- υλιστικά → ύλη
- υλιστικός → ύλη
- υλιστρία → ύλη
- υμνητής → ύμνος
- υμνητικός → ύμνος
- υμνήτρια → ύμνος
- ύμνος
- υμνώ → ύμνος

τό είναι ~ προς την ελευθερία. **Εθνικός Ύμνος:** μελοποιημένο ποίημα, σύμβολο κάθε έθνους. **②** (μτφ.) μεγάλος έπαινος: *Για την καινούρια του ταινία γράφτηκαν ύμνοι.* = εγκώμιο. **υμνώ -ούμαι:** (μτβ.) **①** δοξάζω τον Θεό. **②** μιλάω πολύ επαινετικά, πλέκω το εγκώμιο κτ. **υμνητής ο, -ήτρια η. υμνητικός -ή -ό.**

ύπαιθρος η: οι περιοχές που είναι έξω από τις πόλεις, από τα μεγάλα αστικά κέντρα = εξοχή: *Η ζωή στην ~ έχει πολλά θετικά στοιχεία, αλλά για πολλούς είναι πιο δύσκολη από τη ζωή στην πόλη.* **ύπαιθρο το:** ανοικτός χώρος: *άθληση στο ~.* **υπαίθριος -α -ο:** αυτός που βρίσκεται ή πραγματοποιείται στο ύπαιθρο: ~ κατασκήνωση. **υπαίθρια (επίρρ.).**

υπαινίσσομαι • παθ. αόρ. υπαινίχθηκα: (μτβ.) εκφράζω άποψη, σκέψη, συναίσθημα κτλ., χωρίς να το δηλώνω με σαφήνεια: *Υπαινίχθηκε ότι δεν είναι ευχαριστημένος από τη δουλειά της.* **υπαινιγμός ο. υπαινικτικός -ή -ό:** αυτός που εκφράζει κτ με έμμεσο τρόπο: ~ λόγος. **υπαινικτικά (επίρρ.).** **↔ σχ. επαινώ.**

υπαίτιος -α -ος: [επίσ.] (συνηθέστερα ως ουσ.) αυτός που θεωρείται υπεύθυνος για κάποιο αρνητικό γεγονός: *Τον θεωρούν ~ για την αυτοκτονία της κόρης του.* **υπαιτιότητα η:** η ευθύνη που φέρει κτ για κτ αρνητικό: *Δεν έγινε από δική μου ~ το λάθος αυτό!*

Το επίθ. **υπαίτιος** διαφοροποιήθηκε σημασιολογικά με το πέρασμα του χρόνου: κατά την ελνστ. περίοδο σήμαινε «κατηγορούμενος».

υπακούω: (αμτβ.) **①** συμμορφώνομαι σε εντολές, οδηγίες κτλ. = ακούω: *Δεν υπάκουσε στις εντολές μας· έκανε αυτό που ήθελε.* **②** (μτφ.) ακολουθώ έναν γενικό κανόνα: *Τα οχήματα υπακούουν στους νόμους της φυσικής.* **υπακοή η:** συμπεριφορά ή στάση προσώπου που συμμορφώνεται με εντολές ή οδηγίες κτ ή με τους κανόνες ενός συνόλου ≠ ανυπακοή. **υπάκουος -η -ο ≠ ανυπάκουος, άτακτος. υπάκουα (επίρρ.).** **υπάλληλος ο, η:** πρόσωπο που εργάζεται σε γρα-

φείο, κατάσταση κτλ. και πληρώνεται με μισθό: *μόνιμος/εποχιακός/δημόσιος/ιδιωτικός ~.* **υπαλληλικός -ή -ό.**

υπάρχω • προτ. υπήρχα, αόρ. υπήρξα: (αμτβ.) **①** έχω υπόσταση: *Δεν ~ φαντάσματα.* **②** ζω: *Δυστυχώς, ο πατέρας της δεν ~ πια!* **③** βρίσκομαι κάπου: ~ κανείς εδώ; **④** με αφηρημένα ουσ. σχηματίζει απρόσ. εκφρ.: ~ τρόπος/φόβος/κίνδυνος κτλ. **υπάρχοντα τα:** όσα πράγματα ανήκουν σε κτ: *Έφυγε παίρνοντας όλα τα υπάρχοντά της.* **υπαρκτός -ή -ό:** αυτός που υπάρχει, σε αντιδιαστολή με αυτόν που βρίσκεται στη σφαίρα της φαντασίας: *Ο κίνδυνος είναι ~.* **ύπαρξη η:** **①** οντότητα, ο άνθρωπος ως οντότητα: *ευγενική/αιθέρια ~.* **②** το να υπάρχει κτ ή κτ: *η ~ ζωής στο διάστημα.* **υπαρξιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύπαρξη: *Έχει ~ πρόβλημα/ανησυχίες.* **υπαρξιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται στην ύπαρξη. ~ **ρήμα:** ΓΛΩΣΣ καθένα από τα ρήματα που δηλώνουν ύπαρξη, π.χ. *είμαι, υπάρχω, γίνομαι.*

υπενθυμίζω: (μτβ.) θυμίζω σε κτ κτ που φαίνεται να έχει ξεχάσει: *Σε περίπτωση που το ξεχάσατε, σας ~ ότι αύριο είναι η τελική προθεσμία!* **υπενθύμιση η.**

υπέρ¹ (πρόθ.): (+ γεν.) δηλώνει υπεράσπιση, προστασία, υποστήριξη προσώπου ή πράγματος κτλ. ≠ κατά, εναντίον: *Μιλάει ~ των φτωχών και αδυνάτων.* **↔ πρόθεση - Λόγια σύνταξη προθέσεων. υπέρ²** (επίρρ.): θετικά, υποστηρίζοντας κτ ή κτ ≠ κατά, εναντίον: *Ψήφισε ~.* **υπέρ τα • άκλ.:** τα πλεονεκτήματα μιας κατάστασης, επιλογής κτλ. ≠ κατά: *Θα μελετήσετε τα ~ και τα κατά.*

υπέρ- & υπερ-: πρόθημα που δηλώνει **①** αυτό που βρίσκεται τοπικά πέρα ή πάνω από αυτό που εκφράζει το β' συνθ.: *υπέργειος, υπερατλαντικός.* **②** ότι αυτό που σημαίνει το β' συνθ. **α.** ξεπερνά το μέτρο ή τα όρια: *υπέρβαρος. β.* γίνεται προς χάρη κτ: *υπερασπίζομαι, υπέρμαχος. γ.* υπάρχει ή γίνεται σε μεγάλο βαθμό: *υπεραγαπάω, υπερπροστασία.*

υπερασπίζομαι & -ω: (μτβ.) **①** προστατεύω,

υπ- → υπο-
ύπ- → υπο-
υπ' όψιν → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
υπαίθρια → ύπαιθρος
υπαίθριος → ύπαιθρος
υπαίθρο → ύπαιθρος
ύπαιθρος
υπαινιγμός → υπαινίσσομαι
υπαινικτικά → υπαινίσσομαι
υπαινικτικός → υπαινίσσομαι
υπαινίσσομαι
υπαίτιος
υπαιτιότητα → υπαίτιος
υπακοή → υπακούω
υπάκουα → υπακούω
υπάκουος → υπακούω
υπακούω
υπαλλήλικός → υπάλληλος
υπάλληλος
υπάνθρωπος → υπο-
υπαρκτικός → υπάρχω
υπαρκτός → υπάρχω
ύπαρξη → υπάρχω
υπαρξιακός → υπάρχω
υπαρξιακός → υπάρχω
υπάρχοντα → υπάρχω
υπάρχω
υπέβαλα → υποβάλλω
υπεβλήθην → υποβάλλω
υπεγράφη → υπογράφο
υπέγραφα → υπογράφο
υπέδαφος → υπο-
υπέδειξα → υποδεικνύω
υπεκφεύγω → υπο-
υπεκφυγή → υπο-
υπέμεινα → υπομένο
υπενθυμίζω
υπενθύμιση → υπενθυμίζω
υτέρ
υτέρ- → υπέρ-
υτέρ-
υπεραγαπάω → υπέρ-
υπεραγορά → υπέρ-
υπεραισιόδοξος → υπέρ-
υπεράνθρωπος → υπέρ-
υπεραπλούστευση → υπέρ-
υπεραπλουστεύω → υπέρ-
υπερασπίζομαι
υπερασπίζω → υπέρ-
υπερασπίζομαι
υπεράσπιση → υπέρ-
υπερασπιστής → υπέρ-
υπερασπίζομαι
υπερασπιστικά → υπέρ-
υπερασπίζομαι
υπερασπιστικός → υπέρ-
υπερασπιστρια → υπέρ-
υπερασπίζομαι
υπερασπίζω → υπέρ-
υπερατλαντικός → υπέρ-

Σύνθετα με	το υπέρ- πέρα ή πάνω από κτ	που ξεπερνά τα όρια ή το μέτρο	υπέρμετρος υπερπαραγωγή υτέρταση	υπεραπλούστευση υπερευαισθησία υπερευαίσθητος υπερευχαριστώ υπερένταση υπερθερμαίνω υπερκατανάλωση υπερκινητικός	υπερκόπωση υτέρολαμπρος υπερμεγέθης υπερπολυτελής υπερπροσφορά υπερτονίζω υπερτυχερός
υπερασπίζομαι	υπεραγορά	υπεράνθρωπος	πάρα πολύ, σε υπερ- βολικό βαθμό		
υτέρθυρο	υπερήγηρος	υπερδύναμη	υπεραισιόδοξος		
υπερπόντιος	υπερθέαμα	υπερήλικας	υπεραπλουστεύω		

υπερβάλλω
υψηρετώ

υπερβάλλω
υπερβάρος → υπέρ-
υπερβολή → υπερβάλλω
υπερβολικά → υπερβάλλω
υπερβολικός → υπερβάλλω
υπέργιος → υπέρ-
υπέργηρος → υπέρ-
υπερδύναμη → υπέρ-
υπερέβαλα → υπερβάλλω
υπερείχα → υπερέχω
υπερένταση → υπέρ-
υπερευαίσθησια → υπέρ-
υπερευαίσθητος → υπέρ-
υπερευχαριστώ → υπέρ-
υπερέχω
υπερήλικας → υπέρ-
υπερήφανα → περήφανος
υπερηφάνεια → περήφανος
υπερηφάνεομαι →
περήφανος
*υπερηφάνια →
υπερηφάνεια
υπερήφανος → περήφανος
υπερθέαμα → υπέρ-
υπερθερμαίνω → υπέρ-
υπέρθυρο → υπέρ-
υπερίσχυση → υπερίσχυω
υπερίσχυω
υπερκατανάλωση → υπέρ-
υπερκινητικός → υπέρ-
υπερκόπωση → υπέρ-
υπέρολαμπος → υπέρ-
υπέρομαχος → υπέρ-
υπεριμεγέθης → υπέρ-
υπέρομετρος → υπέρ-
υπερόπτης
υπεροπτικά → υπερόπτης
υπεροπτικός → υπερόπτης
υπεροπτικώς → υπερόπτης
υπερόπτρια → υπερόπτης
υπέροχα → υπέροχος
υπεροχή → υπερέχω
υπέροχος
υπεροψία → υπερόπτης
υπερπλασγωγή → υπέρ-
υπεροπολητής → υπέρ-
υπεροπνιός → υπέρ-
υπερπροστασία → υπέρ-
υπερπροσφορά → υπέρ-
υπέροταση → υπέρ-
υπέροτατος → υπέροτερος
υπέροτερος
υπερτερώ → υπέροτερος
υπεροτιζώ → υπέρ-
υπεροτυχερός → υπέρ-
υπέοστην → υφίσταμαι
υπέταξα → υποτάσσω
υπεύθυνα → υπεύθυνος
υπεύθυνος
υπευθυνότητα → υπεύθυνος
υπευθύνως → υπεύθυνος
υπέφερα → υποφέρω
υπήκοος
υπήκοότητα → υπήκοος
υπηρεσία → υπηρετώ
υπηρεσιακά → υπηρετώ
υπηρεσιακός → υπηρετώ
υπηρεσιακώς → υπηρετώ
υπηρετής → υπηρετώ
υπηρετικός → υπηρετώ
υπηρέτρια → υπηρετώ
υπηρέτω
υπήξα → υπάροχος

υποστηρίζω κπ ή κτ που απειλείται ή κατη-
γορείται: *Υπερασπίστηκε τη μητέρα του από
τον διασυρμό. ~ τις ιδέες μου.* ❷ ΝΟΜ συμμε-
τέχω σε δίκη ως δικηγόρος υποστηρίζοντας
τον κατηγορούμενο. **υπεράσπιση** η: ❶ το να
υπερασπίζεται κανείς κπ ή κτ. ❷ ΝΟΜ συνή-
γορος κατηγορούμενου. **υπερασπιστής** ο,
-ίστρια η: πρόσωπο που αναλαμβάνει να
προστατεύσει και να υποστηρίξει κπ ή κτ.
υπερασπιστικός -ή -ό. υπερσπιστικά (επίρρ.).

υπερβάλλω • ΠΡΤ. *υπερέβαλλα*, αόρ. *υπερέβαλα*:
(αμτβ.) ξεπερνάω τα όρια, λειτουργώ με τρό-
πο που ξεπερνάει το φυσιολογικό: *Υπερβάλ-
λει με το να λέει ότι τίποτε δε λειτουργεί!* =
μεγαλοποιώ. ❷ σχ. **βάλλω. υπερβολή** η.
υπερβολικός -ή -ό. υπερβολικά (επίρρ.).

υπερέχω • ΠΡΤ. & αόρ. *υπερείχα*: (μτβ. + γεν. &
αμτβ.) είμαι ανώτερος, καλύτερος από κπ ή κτ:
*Υπερέχει του αδερφού του/έναντι όλων των
άλλων μαθητών. Ο τομέας στον οποίο υπερέ-
χει είναι οι θετικές επιστήμες.* **υπεροχή** η.

υπερίσχυω: (μτβ. + γεν. & με παράλ. αντικ.)
αποδεικνύομαι ισχυρότερος από κπ ή κτ:
*Εκλέχθηκε πρόεδρος, αφού υπερίσχυσε του
συνυποψήφιού του.* = επικρατώ, υπερετώ,
υπερνικώ. **υπερίσχυση** η.

υπερόπτης ο, **-όπτρια** η: πρόσωπο που περι-
φρονεί τους άλλους = αλαζόνας: *Είναι τόσο
~, που ούτε καλμέρα δεν καταδέχεται να
μας πει!* **υπεροψία** η: η ιδιότητα του υπερό-
πτη = αλαζονεία, έπαρση: *Φέρεται με τέτοια
~ και περιφρόνηση προς όλους, επειδή θεω-
ρεί ότι είναι πολύ σπουδαίος.* **υπεροπτικός
-ή -ό**: αυτός που χαρακτηρίζεται από υπερο-
ψία: ~ συμπεριφορά/χαμόγελο. **υπεροπτικά
& -ώς** (επίρρ.).

υπέροχος -η -ο: αυτός που ξεχωρίζει, γιατί δια-
θέτει πολύ θετικά χαρακτηριστικά: *Ήταν
ένας ~ άνθρωπος, γι' αυτό τον αγαπούσαν
όλοι.* = θαυμάσιος, εξαιρετικός, έξοχος ≠
φριχτός, απαίσιος. **υπέροχα** (επίρρ.): *Περά-
σαμε ~ στο καταπληκτικό αυτό ξενοδοχείο.*

υπέροτερος -η -ο: [επίσ.] αυτός που είναι ανώ-
τερος από κπ ή κτ άλλο: *Η πράξη του εμπνέ-
εται από ~ αξίες.* **υπερτερώ**: [επίσ.] (μτβ. & με
παράλ. αντικ.) είμαι ανώτερος από κπ ή κτ
άλλο ως προς κτ ≠ υστερώ: *Το σχολείο μας ~
(έναντι) των άλλων σε κτιριακή υποδομή.*

υπέροτατος -η -ο: [επίσ.] αυτός που είναι,
υπάρχει ή γίνεται στον ανώτατο βαθμό: *το ~
ιδανικό της ελευθερίας.*

Τα *υπέροτερος* και *υπέροτατος* σχηματίζονται από
την προθ. *υπέρο* και τις καταλήξεις σχηματισμού
των παραθετικών των επιθέτων.

υπεύθυνος -η -ο: ❶ αυτός που ενεργεί ή γίνεται
με ευθύνη και ανάλογη σοβαρότητα: *Είναι ο
πιο ~ υπάλληλος της εταιρείας μας.* ≠ ανεύ-
θυνος. *Κινήθηκε με ~ χειρισμούς για την επί-
λυση του προβλήματος.* ❷ αυτός που έχει την
ευθύνη για την εκτέλεση συγκεκριμένου έρ-
γου ή δραστηριότητας: *Για τα επιδόματα πρέ-
πει να πάτε στον ~ υπάλληλο.* = αρμόδιος. ❸
αυτός που φέρει την ευθύνη, φταίει για κτ =
υπαίτιος: *Υπεύθυνοι για τις αξιόποινες πρά-
ξεις ενός παιδιού είναι κυρίως οι γονείς του.*
υπεύθυνα & -ύνως (επίρρ.). **υπεύθυνος** ο:
πρόσωπο υπεύθυνο για κτ (σημ. 2 & 3): *Ο ~
του τμήματος παρήγαγε απουσιάζει σε
άδεια.* = αρμόδιος. *Οι ~ για την κατάρρευση
του κτιρίου προφυλακίστηκαν.* = υπαίτιος,
φταιχτής, ένοχος. **υπευθυνότητα** η: συναι-
σθηση ευθύνης, πλήρης επίγνωση της ευθύνης
που έχει κπ: *Ασχεί τα καθήκοντά του στην
εταιρεία με μεγάλη ~.* ≠ ανευθυνότητα.

υπήκοος ο, η: ❶ πολίτης ενός κράτους: *Αίτηση
για διορισμό στη θέση αυτή μπορούν να υπο-
βάλουν Έλληνες και ξένοι υπήκοοι.* ❷ [πα-
ρωχ.] πρόσωπο υποταγμένο στην εξουσία
μονάρχη (βασιλιά, αυτοκράτορα, ηγεμόνα):
*Όσοι από τους υπηκόους επαναστάτησαν
έναντια στον βασιλιά βασανίστηκαν φριχτά.*
υπηκοότητα η: ΝΟΜ η ιδιότητα του υπηκόου
(σημ. 1): *Πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
θεωρείται κάθε άτομο που έχει ~ ενός κρά-
τους-μέλους της. Παίρνω/χάνω/διπλή ~.*

υψηρετώ -ούμαι: ❶ (αμτβ.) α. εργάζομαι ως δη-
μόσιος υπάλληλος σε μια υπηρεσία: *Πήρε
απόσπαση και τώρα ~ στο νοσοκομείο της
Πάτρας.* β. εκπληρώνω τις στρατιωτικές μου
υποχρεώσεις: ~ στα σύνορα/σε μονάδα κα-
ταδρομών. ❷ (μτβ.) προσφέρω υπηρεσίες σε
κπ ή κτ: *Από τη θέση του δημάρχου υψηρέτη-
σε πιστά τα συμφέροντα των συμπολιτών
του.* ❸ (μτβ.) εργάζομαι ως υψηρέτης στο σπί-
τι κπ. **υψηρεσία** η: ❶ επαγγελματική ενασχό-
ληση κπ με συγκεκριμένο αντικείμενο που
του έχει ανατεθεί: *αναλαμβάνω ~.* και στις εκ-
φρ. **έχω/είμαι ~**: είναι η σειρά μου να ανα-
λάβω συγκεκριμένο έργο, για την εκτέλεση
του οποίου εναλλάσσονται εργαζόμενοι σε
βάθμους. ❷ ξεχωριστό τμήμα οργανωμένου
φορέα (οργανισμού, οργάνωσης κτλ.) που εί-

και αρμόδιο για συγκεκριμένο αντικείμενο: ~ Ύδρευσης. Στατιστική ~. ❸ (συνεκδ.) ο χώρος εργασίας κάποιου: Αυτό είναι το τηλέφωνο στην ~ του. ❹ προσφορά έργου για έναν ορισμένο σκοπό, συνήθως αφίλοκερδώς: Έθεσε τον εαυτό του στην ~ του λαού. ❺ [παρωχ.] υπηρέτρια ή οικιακή βοηθός: Μας οδήγησε στο σαλόνι η ~ και ειδοποίησε για τον ερχομό μας. **υπηρεσιακός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται σε συγκεκριμένη υπηρεσία: Το αίτημά σου θα περάσει από ~ συμβούλιο. ~ έγγραφο / σημείωμα. ~ **κυβέρνηση:** κυβέρνηση που αναλαμβάνει εξουσία με μοναδικό καθήκον τη διενέργεια εκλογών. ~ **υπουργός:** υπουργός σε υπηρεσιακή κυβέρνηση. **υπηρεσιακά & -ώς** (επίρρ.). **υπηρετής ο, -τρια η:** πρόσωπο που ασχολείται με οικιακές και βοηθητικές εργασίες ενός σπιτιού, συνήθως με αμοιβή. **υπηρετικός -ή -ό:** αυτός που αναφέρεται ή ανήκει σε υπηρέτη: ~ προσωπικό.

ύπνος ο: φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού, που έχει στόχο την ξεκούραση και χαρακτηρίζεται κυρίως από γενική χαλάρωση των λειτουργιών του, επιβράδυνση της κυκλοφορίας του αίματος και της αναπνοής: **με παίρνει/πιάνει ο ~:** αποκοιμιέμαι. **δε μου κολάει ~:** δεν μπορώ να κοιμηθώ. **πίάνω κπ στον ύπνο:** κοροϊδεύω κπ, τον βρίσκω απροετοίμαστο. **ο αιώνιος ~:** ο θάνατος. **υπναράς ο, υπναρού η:** [οικ.] πρόσωπο που κοιμάται πάρα πολύ: Μεσημέριασε, και η ~ η κόρη σου ακόμη να ξυπνήσει!

υπνωτίζω -ομαι: (μτβ.) ❶ αποκοιμίζω κπ με τεχνητό τρόπο (με υπνωτισμό): Συνήθιζε να υπνωτίζει τους ασθενείς του, για να θεραπεύει ψυχικά τραύματά τους. ❷ (μτφ.) κάνω κπ να φέρεται σαν να έχει χάσει την επαφή με την πραγματικότητα, σαν να έχει πέσει σε λήθαργο = ναρκώνω, αποκοιμίζω: Η ομάδα, κάνοντας καταπληκτικό παιχνίδι, υπνώτισε τους αντιπάλους και σημείωσε 4 γκολ. Τον υπνώτισε με την απαράμιλλη ομορφιά της. **ύπνωση η:** ΙΑΤΡ ΨΥΧΟΛ κατάσταση τεχνητού ύπνου, που προκαλείται συνήθως από υπνωτιστή = υπνωτισμός. **υπνωτιστής ο, υπνωτί-**

στρια η: πρόσωπο το οποίο, με τη χρήση της κατάλληλης τεχνικής, έχει την ικανότητα να υπνωτίζει. **υπνωτισμός ο:** ❶ το σύνολο των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για να προκληθεί ύπνωση ❷ (συνεκδ.) η ύπνωση. **υπνωτικός -ή -ό:** ❶ αυτός που προκαλεί ύπνο ή τάση για ύπνο: ~ ουσίες. ❷ (κατ' επέκτ.) αυτός που σχετίζεται με την ύπνωση: ~ κατάσταση/μέθοδος. **υπνωτικό το:** ΙΑΤΡ φαρμακευτικό παρασκεύασμα που προκαλεί ύπνο: Της δόσανε ~, για να κοιμηθεί ήρεμα.

υπο- υπ- υφ- & υπό- ύπ- ύφ-: πρόθημα (από τη λόγια πρόθ. υπό) που δηλώνει: ❶ ότι αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ. α. βρίσκεται χαμηλότερα σε επίπεδο, θέση ή κλίμακα: υπέδαφος, υπαρχηγός, υφιστάμενος, υποδιευθυντής. β. βρίσκεται υπό την επίδραση ή την εξουσία κπ: υπόδουλος, υπακούω. γ. γίνεται ή υπάρχει σε μικρό βαθμό ή ένταση: υπολειπουργώ, υποθερμία. δ. γίνεται παράνομα, κρυφά ή συγκαλυμμένα: υποκλέπτω, υπεκφεύγω, υποδηλώνω, υποσυνείδητο. ❷ κπ ή κτ που στερείται τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού που σημαίνει το β΄ συνθ.: **υπάνθρωπος ≠ υπεράνθρωπος.**

υποβάλλω -ομαι • πρτ. υπέβαλλα, αόρ. υπέβαλα & [πρροφ.] υπόβαλα, παθ. αόρ. υποβλήθηκα & [επίσ.] υπεβλήθη: (μτβ.) ❶ καταθέτω σε αρμόδιο άτομο ή φορέα συνήθως κπ έγγραφο για μελέτη ή έγκριση: ~ φορολογική δήλωση/υποψηφιότητα/μήνυση/δικαιολογητικά για διορισμό. ❷ αναγκάζω κπ να υποστεί κτ δυσάρεστο: Τον ~ σε βασανιστήρια/επίπονη θεραπεία/έξοδα/δίαιτα. **υποβολή η.**

υποβόσκω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) υπάρχω ή αναπτύσσομαι σταδιακά και κρυφά, συνήθως για κτ αρνητικό: Εχθρότητα ~ στις σχέσεις των δύο κρατών ακόμη και σε ειρηνικές περιόδους = (μτφ.) υφέρω, υποκρύπτομαι.

υπόγειος -α -ο: ❶ αυτός που υπάρχει ή λειτουργεί κάτω από το έδαφος: ~ γκαράζ/βλαστός/ρεύματα/διάβαση πεζών ≠ υπέργειος. ❷ (μτφ.) αυτός που πραγματοποιείται κρυφά: ~ χειρισμοί / διαδικασίες = ύπουλος, υποχθό-

υπναράς → ύπνος
υπναρού → ύπνος
ύπνος
ύπνωση → υπνωτίζω
υπνωτίζω
υπνωτικό → υπνωτίζω
υπνωτικός → υπνωτίζω
υπνωτισμός → υπνωτίζω
υπνωτιστής → υπνωτίζω
υπνωτιστριά → υπνωτίζω
υπό → πρόθεση - Λόγιες
προθέσεις
υπό- → υπο-
υποβαθμίζω → υπο-
υποβάθμιση → υπο-
υπόβαθρο → υπο-
υποβάλλω
υποβλήθηκα → υποβάλλω
υποβολή → υποβάλλω
υποβόσκω
υπογεγραμμένος →
υπογράφο
υπόγεια → υπόγειος
υπόγειο → υπόγειος
υπόγειος
υπογειώς → υπόγειος

**Σύνθετα με υπο-
κάτω ή χαμηλότερα από**
υπόβαθρο
υπόγειος
υποδιευθυνση
υποδιοικητής
υπολογισμός

υπότιτλος
υφυπουργία
υφυπουργός
υπό την εξουσία
υποδουλώνω
υποτάσσω

σε μικρότερο βαθμό
υποβάθμιση
υπογεννητικότητα
υποσιτίζομαι

παράνομα, κρυφά
υπεκφυγή
υποδήλωση
υπόκοσμος

υπογεννητικότητα → υπο-
υπογραφή
υπογράφο → υπογραφή
υπογράφων → υπογραφή
υποδεδειγμένος →
υποδεικνύω
υπόδειγμα
υποδειγματικά → υπόδειγμα
υποδειγματικός →
υπόδειγμα
υποδεικνύω
υπόδειξη → υποδεικνύω
υποδέρχομαι
υποδηλώνω → υπο-
υποδήλωση → υπο-
υποδηματοποιός → -ποιώ
υποδιεύθυνση → υπο-
υποδιοικητής → υπο-
υπόδουλος → υπο-
υπόδουλος → υπο-
υποδουλώνω → υπο-
υποδοχέας → υποδέχομαι
υποδοχή → υποδέχομαι
υποθερμία → υπο-
υπόθεση → υποθέτω
υποθετικά → υποθέτω
υποθετικός → υποθέτω
υποθέτω
υποκειμενικά →
υποκειμενικός
υποκειμενικός
υποκειμενικότητα → υποκει-
μενικός
υποκειμενισμός →
υποκειμενικός

νιος. **υπόγεια** & **υπογείως** (επίρρ.): ❶ κάτω από το έδαφος: *Συνδέσανε τα καλώδια ~.* ❷ (μτφ.) = κρυφά, ύπουλα: *Όλοι οι συναμότες δρουν ~.* **υπόγειο** το: χώρος κτιρίου που βρίσκεται κάτω από το έδαφος: *Η αποθήκη του καταστήματός μας είναι στο ~.*

υπογραφή η: ❶ ιδιόχειρη αναγραφή του ονοματεπώνυμου κτ: *δυσανάγνωστη ~. επικύρωση υπογραφής.* ❷ τοποθέτηση της υπογραφής σε επίσημο έγγραφο ως δέσμευση αποδοχής του περιεχομένου του: *~ συμβολαίου αγοράς κατοικίας. Η ~ της συνθήκης ειρήνης έγινε από τους αρχηγούς των εμπλεκόμενων κρατών.*

υπογράφο -ομαι • αόρ. *υπέγραψα* & [προφ.] *υπόγραψα*, παθ. αόρ. *υπογράφηκα* & -*φτηκα* & [επίσ.] *υπεγράφηκα*, μππ. *υπογεγραμμένος*: (μτβ.) βάζω την υπογραφή μου σε κτ κείμενο, για να δηλώσω ότι συμφωνώ με το περιεχόμενο του ή ότι είμαι ο συντάκτης του: *~ διαμαρτυρία/συμβόλαιο. ~ άρθρο σε εφημερίδα.* **υπογράφων** ο, **-ουσα** η: πρόσωπο που υπογράφει επίσημο έγγραφο.

υπόδειγμα το: = πρότυπο ❶ δείγμα που χρησιμεύει ως βάση για την παραγωγή ή σύνταξη ομοειδών πραγμάτων: *~ για τη σύνταξη βιογραφικού σημειώματος/για συμπλήρωση αίτησης.* ❷ (μτφ.) παράδειγμα προς μίμηση: *~ ηθικής/σωστού οικογενειάρχη/συζύγου.* **υποδειγματικός -ή -ό**: ❶ αυτός που είναι πάρα πολύ καλός, ώστε να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση: *~ υπάλληλος/χειρισμός* = αξιομίμητος, παραδειγματικός. ❷ αυτός που έχει φτιαχτεί ή σχεδιαστεί για να αποτελεί πρότυπο: *~ συνοικισμός/διδασκαλία* = ιδεώδης.

υποδειγματικά (επίρρ.). **υποδεικνύω -ομαι** • πρτ. *υποδείκνυα* & *υπεδείκνυα*, αόρ. *υπέδειξα*, παθ. αόρ. *υποδείχθηκα*, μππ. *υποδεδειγμένος*: (μτβ.) ❶ λέω σε κτ πώς να ενεργήσει, τον συμβουλεύω: *Κουράστηκαν να του υποδεικνύουν συνέχεια το σωστό. Ο γιατρός μου υπέδειξε να κάνω και νέο καρδιογράφημα* = προτείνω. ❷ φανερώνω, δείχνω κτ ή κτ: *Ο δολοφόνος τούς υπέδειξε πού να ψάξουν για το όπλο του εγκλήματος. Ο Πρόεδρος τον υπέδειξε για διάδοχό του.* **υπόδειξη** η.

υποδέχομαι • αόρ. *υποδέχτηκα* & -*θηκα* & [επίσ.] *υπεδέχτηκα* (μτβ.) ❶ (για πρόσ.) δέχομαι κτ που έρχεται συνήθως από μακριά: *Με πανηγυρικές εκδηλώσεις υποδέχτηκαν οι οπαδοί της ομάδας τους παίχτες. = καλωσορίζω.* ❷ (μτφ.) πληροφορούμαι κτ με καλή ή κακή διάθεση: *Με δυσπιστία υποδέχτηκαν οι*

εργαζόμενοι τις αλλαγές στο ασφαλιστικό = εκλαμβάνω. **υποδοχή** η: ❶ το να υποδέχεται κανείς κτ: *Θερμή ~ επεφύλαξαν στον υποψήφιο βουλευτή οι οπαδοί του κόμματός του. Χλιαρή ήταν η ~ του νομοσχεδίου από τους εργαζομένους.* ❷ (συνεκδ.) ο χώρος όπου γίνεται η υποδοχή επισκεπτών. ❸ τμήμα ή εγκοπή κατασκευής, κατάλληλο να δέχεται άλλο τμήμα ή εξάρτημα = υποδοχέας. **υποδοχέας** ο.

υποθέτω υποτίθεμαι • αόρ. *υπέθεσα*, παθ. αόρ. *υποτέθηκα* & [επίσ.] *υπετέθηκα*: (μτβ.) ❶ χρησιμοποιάω κτ ως βάση, προκειμένου να καταλήξω σε ένα συμπέρασμα: *Ας υποθέσουμε ότι ήσουν στη θέση μου, πώς θα αντιδρούσες;* ❷ θεωρώ κτ πιθανό = νομίζω, φαντάζομαι: *Αφού δε μου το πρότεινες, υπέθεσα πως δεν ήθελες να βγούμε.* ❸ παθ. *τριτοπρόσ.*: θεωρείται δεδομένο ή πραγματικό: *Υποτίθεται ότι όλα αυτά τα κάνει για το καλό μας.* **σχ. θέτω. υπόθεση** η: ❶ κτ που υποθέτει κτ, προκειμένου να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα, συχνά χωρίς να διαθέτει επαρκή στοιχεία = εικασία: *Κάνω μια ~.* ❷ ΜΑΘ ΦΥΣ συλλογισμός που θεωρούμε ως δεδομένο, για να αποδείξουμε κτ. ❸ ΓΛΩΣΣ η υποθετική πρόταση. ❹ ζήτημα, θέμα που ενδιαφέρει κτ: *Μην μετροδύεσαι σε ξένες ~.* *Η προστασία του περιβάλλοντος είναι ~ όλων των λαών.* ❺ το θέμα ενός έργου (θεατρικού, λογοτεχνικού, κτλ): *ρομαντική/βαρετή ~.* ❻ ΝΟΜ το θέμα συγκεκριμένης δίκης ή αγωγής: *Χάνω/κερδίζω μια ~.* **υποθετικός -ή -ό**: ❶ αυτός που εκφράζει ή βασίζεται σε υπόθεση: *~ συμπέρασμα.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που δηλώνει υπόθεση: *~ πρόταση/λόγος/σύνδεσμος.* **υποθετικά** (επίρρ.).

υποκειμενικός -ή -ό: ❶ αυτός που βασίζεται σε προσωπικές απόψεις ή εκτιμήσεις: *~ αντιλήψεις / παράγοντες / ερμηνείες ≠ αντικειμενικός.* ❷ ΓΛΩΣΣ αυτός που αναφέρεται στο υποκείμενο: *γενική ~.* **υποκειμενικά** (επίρρ.). **υποκειμενικότητα** η: ιδιότητα ή στάση του υποκειμενικού (σημ. 1): *Ο ιστορικός, για να αποφύγει την ~, χρησιμοποιούσε διαφορετικές βιβλιογραφικές πηγές. ≠ αντικειμενικότητα.* ❷ ΦΙΛΟΣ θεωρία που αμφισβητεί την ύπαρξη της αντικειμενικής πραγματικότητας και της απόλυτης αλήθειας: *ο ~ των σοφιστών.*

τιού μιάς ~ να το αδειάσουμε μέχρι το τέλος του μήνα. ❷ κάνω κπ να αισθανθεί ευγνωμοσύνη για κτ: *Αλήθεια, μπορείς να με πας στο σπίτι; Με υποχρεώνεις!* **υποχρέωση** η: ❶ οτιδήποτε είναι κανείς υποχρεωμένος να κάνει: *Έχω ~ να σου το θυμίσω. οικογενειακές/στρατιωτικές/κοινωνικές ~.* ❷ αίσθηση ευγνωμοσύνης προς κπ: *Του έχω μεγάλη ~, γιατί με βοήθησε οικονομικά όταν είχα πρόβλημα.*

υποχρεωτικός -ή -ό: αυτός που προκύπτει από ή αποτελεί υποχρέωση ≠ προαιρετικός: ~ φοίτηση/θητεία. **υποχρεωτικά & -ώς** (επίρρ.).

υποχωρώ: (αμτβ.) ❶ κινούμαι προς τα πίσω, αφήνοντας την αρχική μου θέση: *Μόλις τον είδε να έρχεται κατά πάνω της, άρχισε να ~ τρομαγμένη.* ❷ πέφτω πιο χαμηλά από ό,τι ήμουν: *Το έδαφος υποχώρησε με τη δυνατή βροχή.* ❸ (μτφ.) φτάνω σε πιο χαμηλά επίπεδα: *Υποχώρησε καθόλου ο πυρετός;* ❹ (μτφ.) κάνω πίσω σε κτ που υποστηρίζω: *Δεν ~ με τίποτε - εσύ κάνεις λάθος!* **υποχώρηση** η. **υποχωρητικός -ή -ό**: αυτός που υποχωρεί εύκολα σε κτ (σημ. 4) ≠ ανυποχώρητος. **υποχωρητικά** (επίρρ.).

υποψήφιος -α -ο: ❶ αυτός που συμμετέχει σε εκλογές, με σκοπό να εκλεγεί: ~ βουλευτής. ❷ αυτός που επιθυμεί να κάνει ή πρόκειται να γίνει κτ: ~ αγοραστής/γαμπρός. **υποψήφιος ο, -α η**: πρόσωπο που συμμετέχει σε διαγωνισμό: *αύξηση των υποψηφίων για τα ΑΕΙ.* **υποψηφίότητα** η: ❶ το να είναι κανείς υποψήφιος σε εκλογές, διαγωνισμό: *Έβαλε ~ για πρόεδρος του συμβουλίου.* ❷ (συνεκδ.) πρόσωπο που συμμετέχει σε διαγωνισμό: *Όλες οι ~ έχουν τις ίδιες πιθανότητες επιτυχίας.*

ύστατος -η -ο: αυτός που είναι ο τελευταίος από όλους, που μετά από αυτόν δεν υπάρχει επόμενος: ~ προσπάθεια/χαιρετισμός (σε νεκρό).

ύστερα (επίρρ.): = έπειτα ❶ σε επόμενη χρονική στιγμή = μετά ≠ πριν: *Επιτέλους, βρεθήκαμε ~ από πολλά χρόνια! Πρώτα φοράμε το παλτό κι ~ τα γάντια.* ❷ για να δικαιολογήσουμε πράξη, συμπεριφορά, κατάσταση που οφείλεται σε κτ που προηγήθηκε: ~ από τέτοια βροχή, λογικό είναι να έχουν γίνει μεγάλες ζημιές. ❸ σε αντίθεση με κτ άλλο: ~ από τόσες θυσίες που κάναμε, αυτός να μας φέρεται έτσι!

υστερία η: κατάσταση έντονης ψυχικής ή νευρικής αναστάτωσης, που συνοδεύεται από παθολογικά συμπτώματα ή βίαιες και έντονες αντιδράσεις που δεν μπορούν να ελεγχθούν: *Την έπιασε ~ και έβαλε τα κλάματα.* **υστερικός**

-ή -ό: αυτός που σχετίζεται με ή παθαίνει υστερία: ~ κλάμα/άνθρωπος. **υστερικά** (επίρρ.).

Πρόκειται για αντιδάνειο (από το γαλλ. *hystérie*) με προέλευση από το ΑΕ ουσ. *ύστερα* «μήτρα». Χρησιμοποιήθηκε επειδή, αρχικά, υπήρχε η άποψη ότι προκειται για γυναικεία πάθηση που οφείλεται σε διαταραχές της μήτρας.

υστερο- & υστερό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι κτ γίνεται ή συμβαίνει μετά από κτ άλλο ή ότι είναι τελευταίο σε μια σειρά: *υστερόχρονος, υστερότοκος* (το τελευταίο παιδί μιας οικογένειας), *υστεροβυζαντινός* (αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην τελευταία φάση της βυζαντινής ιστορίας).

ύστερος -η -ο: αυτός που ακολουθεί: **εκ των υστέρων**: αφού έχει γίνει κτ: ~ το σκέφτηκα, αλλά ήταν πια αργά. ≠ εκ των προτέρων.

υστερό: ❶ (μτβ. & με παράλ. αντικ.) είμαι κατώτερος από κπ ή κτ άλλο ως προς κπ ιδιότητα, χαρακτηριστικό κτλ. ≠ υπερτερό: ~ (έναντι) των συναδέλφων του σε πολλά θέματα. ❷ (αμτβ.) παρουσιάζω ελλείψεις: ~ σε μόρφωση και κοινωνική αγωγή.

υφίσταμαι • αόρ. *υπέστην*, απαορ. *υποστέι*: [επίσ.] ❶ (μτβ.) παθαίνω, ανέχομαι κτ δυσάρεστο: *Υπέστη βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της φυλάκισής του.* ❷ μόνο ενστ. & πρτ. (αμτβ.) υπάρχω: *Τέτοιο όνομα δεν ~ στην υπηρεσία μας.* ❸ σχ. **ενίσταμαι. υφιστάμενος -η -ο**: αυτός που υπάρχει: *Το ~ προσωπικό ανέχεται σε 100 περίπου άτομα.* **υφιστάμενος ο, -μένη** η: πρόσωπο που είναι σε κατώτερη ιεραρχικά βαθμίδα από κπ άλλον ≠ προϊστάμενος: *Κάλεσε όλους τους υφιστάμενους του και τους συγχάρηκε.* **υπόσταση** η: ❶ το να υφίσταται (σημ. 2) κπ ή κτ: *Πότε απέκτησε ~ η εταιρεία;* ❷ τα ιδιαίτερα στοιχεία που συγκροτούν ή χαρακτηρίζουν την ύπαρξη κπ: *πνευματική/υλική/ηθική/επαγγελματική/κοινωνική ~.* ❸ η βαθύτερη ουσία κπ πράγματος: *Δεν έχουν ~ αυτές οι φήμες* (δεν αληθεύουν).

ύφος το: ❶ η έκφραση του προσώπου και ο τρόπος που μιλάει κπ, τα οποία φανερώνουν τη διάθεσή του: *πονηρό/γελαστό/ερωτηματικό ~.* ❷ ΓΛΩΣΣ ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί κανείς τη γλώσσα: *επίσημο/οικείο/λιτό/λογοτεχνικό ~.*

υψηλό- & υψηλο-: α΄ συνθ. που δηλώνει αυτόν που είναι ανώτερος ή ξεπερνά το κανονικό ως προς αυτό που δηλώνει το β΄ συνθ.: *υψη-*

υποχώρηση → υποχωρώ
υποχωρητικά → υποχωρώ
υποχωρητικός → υποχωρώ
υποχωρώ
υπόψη → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
υποψήφιος
υποψηφίωση → υποψήφιος
υποψία → ύποπτος
υποψιάζομαι → ύποπτος
υπόψιν → πρόθεση - Λέξεις με προθετική λειτουργία
ύστατος
ύστερα
υστερία
υστερικά → υστερία
υστερικός → υστερία
υστερο-
υστερό- → υστερο-
υστεροβυζαντινός → υστερο-
ύστερος
υστερότοκος → υστερο-
υστερόχρονος → υστερο-
υφ' → πρόθεση - Λόγιες προθέσεις
υφ- → υπο-
ύφ- → υπο-
υφίσταμαι
υφισταμένη → υφίσταμαι
υφιστάμενη → υφίσταμαι
υφιστάμενος → υφίσταμαι
ύφος
υφυπουργία → υπο-
υφυπουργός → υπο-
υψηλά → υψηλός
υψηλο- → υψηλό-
υψηλό-
υψηλό-
υψηλόβαθμος → υψηλό-
υψηλόμισθος → υψηλό-

υψηλός
ύψος

υψηλός
υψηλοτάτη → υψηλότατος
υψηλότατος
υψηλότητα → υψηλότατος
υψηλότοκος → υψηλό-
υψηλοφώνως → υψηλό-
ύψιστος
ύψος
ύψωμα → ύψος
υψώνω → ύψος

λόβαθμος, υψηλόμισθος, υψηλότοκος (που έχει υψηλό βαθμό, μισθό, τόκο).

υψηλός -ή -ό: ❶ αυτός που ξεπερνά το κανονικό, τα συνηθισμένα όρια = μεγάλος, ψηλός ≠ μικρός, χαμηλός: Τα επιτόκια των πιστωτικών καρτών είναι ιδιαίτερα ~. ❷ αυτός που είναι ηθικά ή πνευματικά ανώτερος: Τον διακρίνει ~ αίσθημα ευθύνης. ~ ιδέες/αξίες. ❸ αυτός που είναι τεχνικά ή ποιοτικά ανώτερος: ~ τεχνολογία /ραπτική. ❹ αυτός που κατέχει ανώτερη κοινωνική θέση: ~ προσκεκλημένος. **αφ' υψηλού:** περιφρονητικά. **υψηλά** (επίρρ.).

υψηλότατος ο -οτάτη η: η προσφώνηση για πριγκίπα ή πριγκίπισσα = **υψηλότητα** η.

ύψιστος -η -ο • θηλ. γεν. & [επίσ.] **υψίστης:** αυτός που είναι ή γίνεται στον ανώτατο βαθμό: φυλακές υψίστης ασφαλείας. **Ύψιστος** ο: ΘΡΗΣΚ ο Θεός.

ύψος το: ❶ η κατακόρυφη απόσταση από τη βάση ως την κορυφή σώματος: Πόσο είναι το ~ της βιβλιοθήκης; ❷ ΓΕΩΜ η κάθετος από μία κορυφή (τριγώνου) ή από τη μία πλευρά (πα-

ραλληλογράμμου) προς την απέναντι πλευρά, και (συνεκδ.) το αντίστοιχο μέγεθος. ❸ η κατακόρυφη απόσταση από την επιφάνεια της θάλασσας: Το αεροπλάνο πετά σε ~ 20.000 πόδια. ❹ **α.** ορισμένο σημείο πάνω στην κατακόρυφο: *μαλλιά στο ~ των ώμων.* **β.** ορισμένο σημείο σε νοητή ευθεία και σε σχέση με κπ σημείο αναφοράς: *Η κορυφή της πορείας βρίσκεται στο ~ της οδού Μητροπόλεως.* ❺ (μτφ.) το σημείο στο οποίο μπορεί να φτάσει κτ: *Το ~ του επιτοκίου θα ξεπερνά το 5%.* ❻ ΜΟΥΣ βαθμός οξύτητας μουσικού φθόγγου. **υψώνω -ομαι:** (μτβ.) σηκώνω κτ ψηλά: ~ το βλέμμα/το κεφάλι. = ανεβάζω ≠ χαμηλώνω. ~ **το ανάστημα:** αντιμετωπίζω μια κατάσταση με θάρρος. ~ **τη φωνή μου (σε κπ):** μιλάω πολύ δυνατά από εκνευρισμό ή για να επιβληθώ σε κπ: *Δε χρειάζεται να ~, μίλα πολιτισμένα!* **ύψωμα** το: τμήμα του εδάφους που έχει μεγαλύτερο ύψος (σημ. 3) από την περιοχή γύρω του: *Ανέβηκαν στο ~, για να δουν αν φαινόταν η θάλασσα.*

φαγάδικο → σχ. φαγητό
φαγανός → φαγητό
φαγάς → φαγητό
φαγητό
-φαγία → σχ. φαγητό
φαγοπότι → σχ. φαγητό
-φάγος → σχ. φαγητό
φαγού → φαγητό
φαγούρα
φαγώθηκα → τρώγω
φάγωμα → φαγητό
φαγωμάρα
φαγωμένος → τρώγω
φαγώσιμα → φαγητό
φαγώσιμος → φαγητό
φαΐ → φαγητό
φαίνεται → φαινομαι
φαινομαι
φαινομενικά → φαινομαι
φαινομενικός → φαινομαι
φαινόμενο → φαινομαι
φακέλακι → φάκελος
*φάκελλος → φάκελος
φάκελος
φακέλωμα → φάκελος
φακέλωνω → φάκελος

Φαγητό το: τροφή, κατάλληλα προετοιμασμένη, που καταναλώνει κπ για να ζήσει = [προφ.] φαΐ: βαρύ/ελαφρύ/νόστιμο ~. Οι τηγανητές πατάτες είναι το αγαπημένο μου ~. **φαΐ** το. **φάγωμα** το. **φαγάς** ο, **-ού** η: πρόσωπο που τρώει πολύ. **φαγώσιμος -η -ο:** αυτός που είναι κατάλληλος για να φαγωθεί. **φαγώσιμα** τα. **φαγανός -ή -ό:** αυτός που τρώει πολύ.

Η λ. φαγητό συνδέεται ετυμολογικά με το θ. του αορ. φαγ- του ρ. τρώω, ενώ το συνώνυμο τροφή συνδέεται με το ρ. τρέφω. Από την ίδια ρίζα προέρχονται τα συνθ. -φαγία και -φάγος: κρεατοφαγία, κρεατοφάγος, χορτοφαγία, χορτοφάγος κτλ., αλλά και οι λ. φαγούρα, φαγάδικο, φαγοπότι κτλ.

φαγούρα η: [προφ.] ενοχλητικό αίσθημα στο δέρμα ή τους βλεννογόνους που δημιουργεί

την ανάγκη για ξύσιμο: έντονη/ενοχλητική ~.

~ σχ. **φαγητό.**

φαγωμάρα η: συνεχείς προστριβές = τσακωμός.

~ σχ. **φαγητό.**

φαινομαι • αόρ. **φάνηκα:** (αμτβ.) ❶ **α.** είμαι ορατός, μπορεί κπ να με δει ή να με διακρίνει: *Καθάρισα τον λεκέ, δε φαίνεται. Στο βάθος ~ το σπίτι μας.* **β.** γίνομαι αντιληπτός: *Τα ολέθρια αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν.* ❷ **α.** δίνω την εντύπωση = δείχνω: *Φαίνεται ευτυχισμένος. Φαινόταν καλά, αλλά ξαφνικά λιποθύμησε.* **β.** αποδεικνύομαι: *Φάνηκε ικανός να οδηγήσει την ομάδα σε επιτυχίες.* **φαινεται:** απρόσ. ❶ είναι πιθανό: ~ ότι θα βρέξει. ❷ (+ γεν. προσ. αντων.) **α.** νομίζω: *Μου ~ ότι δεν ξέρει τι λέει.* **β.** δίνω την εντύπωση: *Δεν της ~ ότι έχει παιδί.* **φαινόμενο** το. **φαινομενικός -ή -ό. φαινομενικά** (επίρρ.).

φάκελος ο: ❶ **α.** θήκη από χαρτί για γράμματα ή έγγραφα που στέλνουμε: *Ανοιξε τον ~ κι*

έβγαλε την κόρτα. **β.** χάριτη ή πλαστική θήκη για τη φύλαξη εγγράφων. **2** σύνολο επίσημων εγγράφων που αναφέρονται σε ένα θέμα, πρόσωπο κτλ.: *Η Ελλάδα υπέβαλε στην Επιτροπή τον ~ για τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων.* **3** (μτφ.) σημαντική υπόθεση, καθώς και τα στοιχεία που την αφορούν: *Σύντομα θα ανοίξει ο ~ της Κύπρου.* **4** Πληρωφ χώρος στον υπολογιστή με χαρακτηριστικό όνομα, όπου αποθηκεύονται αρχεία (έγγραφα, εικόνες, προγράμματα κτλ.). **φακελάκι** το: **1** μικρός φάκελος με τη σημ. 1. **2** (μτφ.) χρήματα που δίνονται σε κτ., ανεξάρτητα από τη νόμιμη και προβλεπόμενη αμοιβή του, ως αντάλλαγμα για εξυπηρέτηση ή υπηρεσία: *Ο γιατρός απαίτησε και πήρε ~ 10.000 ευρώ για την εγχείρηση.* **φακελώνω -ομαι:** (μτβ.) συγκεντρώνω στοιχεία για την πολιτική δράση ή τις παρόνομες πράξεις κτ.: *Την περίοδο της χούντας οι περισσότεροι πολίτες ήταν φακελωμένοι.* **φακέλωμα** το: το να φακελώνει κανείς κτ.

φακός ο: **1** **α.** Φυσ κοίλο ή κυρτό κομμάτι από γυαλί ή ειδικό διαφανές πλαστικό, που συγκεντρώνει ή διασκορπίζει το φως, δημιουργώντας είδωλο ίσο, μικρότερο ή μεγαλύτερο: *ευρυγώνιος/συγκεντρωτικός/μεγεθυντικός ~.* **β.** δίσκος που προσαρμόζεται σε ειδικό σκελετό και βελτιώνει την όραση ή προστατεύει τα μάτια από τον ήλιο: *~ μυωπίας.* **~ επαφής:** μικρός και κυρτός δίσκος που εφαρμόζει απευθείας στο μάτι και βελτιώνει την όραση. **2** εξάρτημα συσκευής λήψης εικόνων και (συνεκδ.) η ίδια η συσκευή: *Εστίασε τον ~ για να βγάλει φωτογραφία.* **3** φορητό φωτιστικό σώμα που λειτουργεί με μπαταρίες: *Έπεσε το ρεύμα και είναι σκοτεινά, πού έχεις ~;*

φανατικός -ή -ό: **1** αυτός που με ακραίο τρόπο υποστηρίζει άποψη, ιδέα, πρόσωπο κτλ. **≠** μετριοπαθής: *Ήταν από τους πιο ~ οπαδούς του κόμματος, δεν έβλεπε τα στραβά. Με ~ τρόπο υποστήριζε την ομάδα του.* **2** αυτός που κάνει κτ σε υπερβολικό βαθμό: *~ καπνιστής.* **φανατικά** (επίρρ.). **φανατισμός** ο. **φανατίζω -ομαι** (μτβ.).

φανερός -ή -ό: **1** αυτός που είναι ορατός, που μπορεί να τον δει κτ = εμφανής: *Είναι πλέον φανερά τα σημάδια της κόπωσης.* **2** αυτός που μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτός **≠** δυσδιάκριτος: *Γίνεται ~ ο λόγος της ανησυχίας μου.* **φανερά** (επίρρ.). **φανερώνω -ομαι:** (μτβ.) **1** εμφανίζω, φέρνω στο φως ή στην επιφάνεια κτ = αποκαλύπτω: *Μη φανερώσεις σε*

κανέναν το μυστικό ≠ αποκρύπτω. **2** κάνω κτ αντιληπτό, δείχνω: *Το όνομά του ~ την ελληνική καταγωγή του.* **3** παθ. εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι: *Του φανερώθηκε η θεά Αθηνά με τη μορφή κοκκουβάγιας.*

φαντάζομαι: (μτβ.) **1** δημιουργώ με τον νου εικόνες, καταστάσεις, γεγονότα κτλ.: *~ ότι βρίσκομαι σε μια παραλία, και αμέσως χαλαρώνω. Πώς ~ τον εαυτό σου σε 20 χρόνια; (για) φαντάσου!:* για έντονη έκπληξη: *Για ~, η Άννα γιατρός! – Ποιος το περίμενε;* **2** έχω την άποψη = νομίζω, υποθέτω: *Κάποιοι ~ ότι μπορούν να παρανομούν και να μένουν ατιμώρητοι.* **φαντασμένος -ή -ο:** αυτός που έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του. **φαντασία** η. **φανταστικός -ή -ό:** **1** αυτός που τον φαντάζεται κτ, ο μη πραγματικός: *Του άρεσε να φτιάχνει ~ ιστορίες.* **2** (μτφ.) αυτός που είναι πολύ ευχάριστος, ωραίος ή μεγαλειώδης = εκπληκτικός: *Το πάρτι ήταν ~, περάσαμε υπέροχα!* **φανταστικά** (επίρρ.).

φαντάζω • μόνο ενστ. & πρτ.: (αμτβ.) δίνω την εντύπωση: *Στα παιδικά μάτια ο κόσμος ~ μαγικός.*

φάντασμα το: άυλη εικόνα νεκρού και κάθε άυλον που εμφανίζεται με υπερφυσικό τρόπο = πνεύμα, στοιχειό: *Πίστευαν ότι στο παλιό σπίτι κατοικούσαν ~.* **φαντάσματα του παρελθόντος:** δυσάρεστα γεγονότα ή καταστάσεις του παρελθόντος: *Οι συζητήσεις ξυπνούσαν ~.*

φαρδύς -ιά -ύ: αυτός που έχει μεγάλο πλάτος ή μεγαλύτερο από ό,τι χρειάζεται = πλατύς **≠** στενός: *~ δρόμος. Φορούσε ένα παντελόνι που του ήταν ~ στη μέση. ~ πλατύς:* με όλο το πλάτος του σώματος: *Έπεσε ~ στον καναπέ.* **φαρδιά** (επίρρ.). **φαρδαίνω:** **1** (αμτβ.) αυξάνω στο πλάτος, γίνομαι πιο φαρδύς: *Ο δρόμος στη συνέχεια ~ και γίνεται διπλός.* **2** (μτβ.) κάνω κτ πιο μεγάλο ή πιο άνετο στο πλάτος: *Η φούστα με στενεύει, πρέπει να τη φαρδύνω.* **φάρδος** το.

Το φαρδύς προέρχεται από το ΑΕ *εύφραδής* «εὐ-γλωττος».

φαρμάκι το: **1** [οικ.] ουσία που μπορεί να προκαλέσει τον θάνατο = δηλητήριο. **2** (μτφ.) **α.** κτ πολύ μικρό στη γεύση: *Ο καφές είναι ~, δεν πίνεται!* **β.** πικρία, θλίψη: *Με πότισες ~.* **φαρμακερός -ή -ό:** **1** αυτός που βγάζει ή παράγει δηλητήριο = δηλητηριώδης: *Πρόκειται για φίδια ~, και γι' αυτό είναι επικίνδυνα.* **2** (μτφ.) αυτός που ενοχλεί με τις παρατηρήσεις ή τα

φακός
φανατίζω → φανατικός
φανατικά → φανατικός
φανατικός
φανατισμός → φανατικός
φανερά → φανερός
φανερός
φανερώνω → φανερός
φάνηκα → φαινομαι
φαντάζομαι
φαντάζω
φαντασία → φαντάζομαι
φάντασμα
φαντασμένος → φαντάζομαι
φανταστικά → φαντάζομαι
φανταστικός → φαντάζομαι
φαρδαίνω → φαρδύς
φαρδιά → φαρδύς
φάρδος → φαρδύς
φαρδύς
φαρμακείο → φάρμακο
φαρμακερά → φαρμάκι
φαρμακερός → φαρμάκι
φαρμακευτικά → φάρμακο
φαρμακευτική → φάρμακο
φαρμακευτικός → φάρμακο
φαρμάκι

φάρμακο
φαρμακοποιός → ποιώ
φαρμακώνω → φαρμάκι
φασαρία
φασαριόζικα → φασαρία
φασαριόζος → φασαρία
φάση
φασισμός
φασίστας → φασισμός
φασιστικά → φασισμός
φασιστικός → φασισμός
φασίστρια → φασισμός
φάσμα
φασματικός → φάσμα
φασματόγραμμα → σχ.
φάσμα
φασματογράφημα → σχ.
φάσμα
φασματογράφος → σχ.
φάσμα
φασματοσκοπία → σχ.
φάσμα
φασματοσκοπικός → σχ.
φάσμα
φασματοσκόπιο → σχ.
φάσμα
φεγγίζω → φέγγω
φεγγίτης → φέγγω
φέγγος → φέγγω
φέγγω
φερέφωνο → σχ. φέρω
φέροθκα → φέρομαι
φερόμενος → φέρονω
φέρομαι → φέρομαι
φέρνω
-φέρνω → σχ. φέρονω

σχολία του = δηκτικός: *Της μίλησε με λόγια ~ και πικρόχολα. φαρμακερά* (επίρρ.). **φαρμακώνω -ομαι**: ❶ (μτβ.) δίνω σε κπ δηλητήριο = δηλητηριάζω. ❷ (μτφ., μτβ.) προκαλώ σε κπ μεγάλη λύπη.

φάρμακο το: ❶ ουσία που χρησιμοποιείται για την πρόληψη ή θεραπεία ασθένειας: *Παίρνει ~ για την πίεση.* ❷ (μτφ.) οτιδήποτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προφυλάξει από δυσάρεστη κατάσταση ή να τη βελτιώσει: *Η δουλειά είναι το καλύτερο ~ για την αποφυγή της κατάθλιψης.* **φαρμακείο** το: **α.** κατάσταση στο οποίο διατίθενται φάρμακα. **β.** κοντί στο οποίο φυλάσσονται φάρμακα. **φαρμακευτικός -ή -ό. φαρμακευτικά** (επίρρ.). **φαρμακευτική** η: επιστήμη που ασχολείται με τις ιδιότητες των φαρμάκων, καθώς και η αντίστοιχη πανεπιστημιακή σχολή.

φασαρία η: ❶ ενοχλητικός θόρυβος από φωνές, ομιλίες ανθρώπων, κίνηση οχημάτων κτλ.: *Όλη νύχτα δεν μπόρεσα να ησυχάσω, είχε πολυκοσμία και ~ έξω. Οι μαθητές που έκαναν ~ στην τάξη θα αποβληθούν.* ❷ αναταραχή ή αναστάτωση που συνοδεύεται από επεισόδια: *Τις φασαρίες προκάλεσε ομάδα αναρχικών.* ❸ *συνήθ. πληθ. αναστάτωση από κοπιαστικές ή δυσάρεστες ενέργειες που γίνονται για να τακτοποιηθούν επείγουσες ή δύσκολες υποθέσεις = μπλέξιμο: Ακούσαμε ότι είχες ~ με την Αστυνομία.* ❹ φροντίδα ή κοπιαστική ενασχόληση με κτ: *Μη σε βάζω σε ~, θα φάμε κάτι απ' έξω.* **φασαριόζος -α -ικο. φασαριόζικα** (επίρρ.).

φάση η: ❶ χρονικό διάστημα που ορίζεται από συγκεκριμένες ενέργειες ή καταστάσεις στην εξελικτική πορεία φαινομένου, έργου κτλ. = στάδιο, περίοδος: *Ασχολείται με τη μελέτη των πρώιμων φάσεων της ιστορίας της ανθρωπότητας.* ❷ [οικ.] χρονικό σημείο: *Σε μια ~, που λες, παθαίνει βλάβη ο κινητήρας του αεροπλάνου!* ❸ [οικ.] περίοδος δυσκολιών: *Μην τον παρεξηγείς, περνάει ~ τώρα, αλλά γρήγορα θα ξεπεράσει το πρόβλημα.* ❹ ΑΣΤΡΟΝ διαδοχικές αλλαγές στην όψη ουράνιων σωμάτων: *οι ~ της Σελήνης.* ❺ ΦΥΣ μέγεθος που δείχνει την κατάσταση ταλάντωσης ενός κύματος σε σχέση με μια ορισμένη θέση ή μια ορισμένη χρονική στιγμή: ~ ηλεκτρικού ρεύματος. ❻ ΧΗΜ η κατάσταση ενός χημικού στοιχείου: *στερεή/υγρή/αέρια ~.*

φασισμός ο: ❶ πολ ιδεολογία και πολιτικό σύστημα κατά το οποίο η εξουσία ασκείται από

έναν δικτάτορα με αυταρχικό τρόπο, με κατάργηση των δημοκρατικών διαδικασιών, εθνικιστικές ιδέες και σκληρό οικονομικό και κοινωνικό έλεγχο. ❷ ΙΣΤ δικτατορικό καθεστώς που εγκαθίδρυσε ο Μουσολίνι στην Ιταλία από το 1922 ως το 1943. ❸ (μτφ.) αυταρχική συμπεριφορά: *Μπαμπά, η απαγόρευση εξόδου είναι ~! φασιστικός -ή -ό. φασιστικά* (επίρρ.). **φασίστας** ο, -τρια η.

φάσμα το: ❶ ΦΥΣ **α.** το σύνολο των απλών χρωμάτων στα οποία αναλύεται μια ακτίνα φωτός, όταν περάσει από κρυσταλλικό πρίσμα: *ηλιακό ~.* **β.** περιοχή συχνοτήτων, μέσα στην οποία τα κύματα διαθέτουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: ~ *ραδιοσυχνοτήτων.* ❷ (μτφ.) σύνολο στοιχείων, του οποίου τα μέλη χαρακτηρίζονται από ποικιλία ή διαφορετικότητα: *Το πρόγραμμα του φεστιβάλ καλύπτει ένα ευρύ μουσικό ~.* ❸ (μτφ.) κίνδυνος που απειλεί κπ = απειλή: *Η υπογραφή συνθήκης απομάκρυνε το ~ του πολέμου.* **φασματικός -ή -ό.**

Η λ. *φάσμα*, με αρχική σημασία «φάντασμα», προέρχεται από το ΑΕ ρ. *φαίνω -ομαι*. Με τη σημ. 1α σχηματίζει πολλά σύνθετα: *φασματογράμμα, φασματογράφημα, φασματογράφος, φασματοσκοπία, φασματοσκοπικός, φασματοσκόπιο* κτλ.

φέγγω: ❶ (αμτβ.) εκπέμπω φως ή λάμψη = φωτίζω, λάμπω, ακτινοβολώ: *Η Σελήνη έφεγγε στον ουρανό.* ❷ (μτβ. & αμτβ.) ρίχνω φως σε κπ για να βλέπει στο σκοτάδι: *Φέξε μου λίγο με τον φακό, γιατί δε βλέπω εδώ μέσα!* ❸ (μτφ., αμτβ.) είμαι υπερβολικά αδύνατος: *Έχασε πολλά κιλά, το πρόσωπό της έφεξε.* **μου (έ)φεξε**: με ευνόησε η τύχη. ❹ *απρόσ. α.* υπάρχει φως: *Ήταν αργά το απόγευμα - ίσα που έφεγγε.* **β.** γίνεται μέρα = ξημερώνει: *Έφηναν νωρίς, πριν ακόμα φέξει.* **φέγγος** το. **φεγγίζω**: (αμτβ.) ❶ φέγγω ελάχιστα. ❷ (για πργ.) είμαι διαφανής: *Η φούστα από λεπτή μουσελίνα ~.* **φεγγίτης** ο: μικρό παράθυρο στην οροφή ή στο πάνω μέρος τοίχου, από το οποίο φωτίζεται ή αερίζεται κλειστός χώρος: *Το κελί είχε μόνο έναν ~, απ' όπου καταλάβαινα αν ήταν μέρα ή νύχτα.*

φέρνω • αόρ. *έφερα*, μπλ. *φερόμενος*: ❶ (μτβ.) **α.** δίνω κτ στα χέρια κπ: *Φέρε μου το μωρό να το κρατήσω! Φέρε να δω τι γράφει το χαρτί!* **β.** μεταφέρω κτ, για να το χρησιμοποιήσω, να το διαθέσω ή να το προσφέρω: *Μας έφερε γλινκά για τη γιορτή της. Μας φέρνεις καλά νέα;* ❷

(μτβ.) **α.** μεταφέρω κτ, τον πηγαίνω κάπου και, συνήθως, τον αφήνω εκεί: *Τον έφεραν με το ασθενοφόρο βαριά τραυματισμένο.* **β.** κάνω κτ να πάει κάπου: *Έφερε μαζί της και τον φίλο της. Πού μας έφερες στην ερημιά;* = οδηγώ. **γ.** καλώ κτ να έρθει για συγκεκριμένο λόγο: *Τους απείλησε ότι θα φέρει την αστυνομία. ~ κπ στη ζωή/στον κόσμο* = γεννώ: *Έφερε στη ζωή ένα υγιέστατο αγοράκι.* **δ** (μτβ.) προκαλώ κτ, γίνομαι η αιτία να συμβεί κτ: *Το ποτό μου ~ πονοκέφαλο.* **ε** (μτβ.) κάνω κτ να βρεθεί σε μία κατάσταση: *Με ~ σε δύσκολη θέση/σε απόγνωση. ~ κτ εις/σε πέρας:* τελειώνω κτ. **τη ~ σε κπ:** τον εξαιπατώ, τον ξεγελώ. **ς** (μτβ.) συνδυαζόμενο με ουσιαστικά, σχηματίζει εκφράσεις που παίρνουν τη σημασία τους από το ουσιαστικό: **α.** εκφράζω κτ, λέω: ~ *παράδειγμα/αντίρρηση/αντίλογο.* **β.** έχω ως αποτέλεσμα = αποφέρω, αποδίδω: *Η επιχείρηση έφερε πολλά κέρδη. Οι προσπάθειες δεν έφεραν καρπούς.* **ζ** [οικ.] (αμτβ.) μοιάζω σε κπ ή κτ: ~ *στη μητέρα της, τόσο στην όψη όσο και στη συμπεριφορά.* **ς** σχ. **φέρω.**

Τα ρ. *φέρνω* και *φέρω*, αν και από την ίδια ρίζα (ΑΕ *φέρω*), απαντούν σε διαφορετικά επίπεδα λόγου. Το *φέρνω* απαντά ως β' συνθ. στα σύνθετα με πρόθ.: *καταφέρνω, συνεφέρνω.* Επίσης, χρησιμοποιείται ως β' συνθ. σε λέξεις πιο συχνές στον προφ. λόγο, για να δηλώσει ότι κτ θμιύζει ή μοιάζει με αυτό που εκφράζει το α' συνθ.: *αγαθοφέρνω, μεγαλοφέρνω, μικροφέρνω, χαζοφέρνω* κτλ.

φέρομαι & [προφ.] **φέρνομαι** • αόρ. *φέρθηκα:* (αμτβ.) ενεργώ ή αντιδρώ απέναντι σε κπ με συγκεκριμένο τρόπο = συμπεριφέρομαι: ~ *καλά/κακά/άψογα/πολιτισμένα.* **φέρσιμο** το. **φέρω -ομαι** • πρτ. & αόρ. *έφερα:* [επίσ.] (μτβ.) **1** **α.** έχω κτ επάνω μου ή στα χέρια μου, ή συνοδεύομαι από κτ: *Οι στρατιώτες φέρουν όπλα. Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα.* **β.** κρατώ το βάρος κπ πράγματος, χρησιμεύω ως στήριγμα = στηρίζω: *Οι κίονες φέρουν το βάρος του οικοδομήματος.* **2** έχω κτ ως χαρακτηριστικό, εγγενές ή επίκτητο: *Το σώμα δε φέρει εξωτερικές κακώσεις.* **3** *παθ. τριτοπρόσ. υπάρχει κπ πληροφορία για κπ:* *Ο πρωθυπουργός φέρεται δυσαρεστημένος/να έχει δυσαρεστηθεί.* ~ **εις πέρας:** ολοκληρώνω (υπόθεση, εργασία κτλ.). **ς** **φέρνω.** **φέρ' ειπείν:** για παράδειγμα, παραδείγματος χάριν. **άγομαι και φέρομαι:** δεν έχω προσωπι-

κή βούληση και κρίση, και, συνεπώς, επηρεάζομαι από άλλους. **φορέας** ο • **φορείς, φορέων:** **1** πρόσωπο ή οργανισμός που έχει κτ ως χαρακτηριστικό και το μεταδίδει: ~ *ασθένειας/πολιτισμού.* **2** νομικό πρόσωπο, όπως οργανισμοί, ενώσεις κτλ., με συγκεκριμένη κοινωνική ή επαγγελματική δραστηριότητα: *δημόσιος/ιδιωτικός ~.* **φορείο** το. **φορητός -ή -ό.**

Το ρ. *φέρω* χρησιμοποιείται σε πιο επίσημο λόγο και ως β' συνθ. σε σύνθετα με πρόθεση, όπως: *αναφέρω, διαφέρω, προφέρω, εισφέρω, εκφέρω, ενδιαφέρω, επαναφέρω, επιφέρω, καταφέρομαι, μεταφέρω, περιφέρω, προσφέρω, προφέρω, συμπεριφέρομαι, συμφέρω, συνεισφέρω, υποφέρω* και τα παράγωγά τους. Επίσης, σε λέξεις που χρησιμοποιούνται σε πιο επίσημο λόγο, όπως: *φέρελις, φερέφωνο* («αυτός που δεν έχει τη δική του γνώμη»), *φερώνιμος* («αυτός που φέρει το όνομα κτ»). Από την ίδια ρ. προέρχονται επίσης τα: *υποφερτός, ανυπόφορος, παρεμφερής.*

φέτος (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του παρόντος έτους: *Ο Γιάννης ~ θα πάει στην πρώτη Δημοτικού.* **φετινός -ή -ό.**

φεύγω • αόρ. *έφυγα:* (αμτβ.) **1** απομακρύνομαι από τον τόπο όπου βρίσκομαι ή κατοικώ, ή από πρόσωπο ή πράγμα που βρίσκεται σε συγκεκριμένο σημείο ≠ *έρχομαι, μένω, παραμένω:* *Ο Γιάννης έφυγε για τη δουλειά. Έφυγε από το σπίτι του στα 18. Φύγε από κοντά μου!*

2 **α.** (μτφ.) περνάω χρονικά: *Τα καλύτερά μας χρόνια έφυγαν.* **β.** παύω να υπάρχω = εξαφανίζομαι: *Δεν ξέρω πώς θα φύγει ο λεκές.* **3** πεθαίνω: *Έφυγε με τον καημό της πατρίδας.* **φυγή** η. **φυγός** ο, η. **φευγάτος -η -ο.**

φήμη η: **1** πληροφορία ή είδηση, της οποίας η πηγή δεν μπορεί να εξακριβωθεί = διάδοση. *Κυκλοφορούσαν ~ ότι θα καταργηθούν οι εξετάσεις.* **2** άποψη που επικρατεί για κπ ή κτ: *Έχει τη ~ καλού γιατρού/δύσκολου χαρακτήρα.* **3** αναγνώριση της αξίας ή ικανότητας κπ από το ευρύ κοινό = δόξα, καταξίωση: *Θα συμμετάσχει ο παγκοσμίως φήμης πιανίστας.* **φημίζομαι:** (αμτβ. + για) είμαι γνωστός για κτ, συνήθως θετικό: *Η Γαλλία ~ για τα κρασιά της.*

φθάνω & φτάνω • αόρ. *έφθασα & έφτασα:* **1** (αμτβ.) καταλήγω σε έναν τόπο ή σημείο μετά από μετακίνηση ≠ *ξεκινώ, αναχωρώ, φεύγω:* *Το καράβι θα φτάσει στο νησί στις οχτώ. Η μυρωδιά του φαγητού έφτανε ως εδώ.* = *έρχομαι.* **φτάνει κτ στα αυτιά κπ:** κτ γίνεται

φέρομαι → φέρω
φέρομαι
φέρσιμο → φέρω
φέρω
φερώνιμο → σχ. φέρω
φετινός → φέτος
φετός
φευγάτος → φεύγω
φεύγω
φήμη
φημίζομαι → φήμη
φθάνω

- φθάρηκα → φθείρω
- φθαρμένος → φθείρω
- φθαστός → φθείρω
- φθηνά → φθηνός
- φθηνάινω → φθηνός
- φθηνία → φθηνός
- φθηνός → φθηνός
- φθινοπωριάζει → φθινόπωρο
- φθινοπωριάτικος → φθινόπωρο
- φθινοπωρινός → φθινόπωρο
- φθινόπωρο
- φθίνω
- φθόγγος
- φθονερά → φθονώ
- φθονερός → φθονώ
- φθόνος → φθονώ
- φθονώ
- φθορά → φθείρω
- φθόριο
- φθοριώνω → φθόριο
- φθοριώση → φθόριο
- φθοροποιός → -ποιώ
- φιάλη
- φίλ- → φιλο-
- φίλαθλος → φιλο-
- *φιλανάδα → φιλενάδα
- φιλαλήθης → φιλο-
- φιλάνθρωπος → φιλο-
- φιλάργυρος → φιλο-
- φιλειρηνικός → φιλο-
- φιλελεύθερος → φιλο-
- φιλέλληνας → φιλο-
- φιλενάδα → φίλος
- φίλη → φίλος
- φίλημα → φίλι
- φίλι
- φίλια → φίλος
- φιλικά → φίλος
- φιλικός → φίλος

γνωστό σε κπ: *Αν φτάσει στα αυτιά του διευθυντή ότι δε δουλεύουν, θα τους απολύσει.*

❷ (αμτβ.) εκτείνομαι μέχρι κπ σημείο: *Η κουρτίνα ~ μέχρι το πάτωμα.* ❸ (μτφ., αμτβ.) καταλήγω σε κατάσταση ή θέση: *Έχει δυνατότητες να φτάσει πολύ ψηλά.* ❹ (μτβ.) πίνω κτ που βρίσκεται ψηλά: *Μπορείς να φτάσεις το πάνω ράφι;* ❺ (μτβ.) α. προλαβαίνω κπ ή κτ που κινείται πιο γρήγορα: *Μην περπατάς γρήγορα, δεν μπορώ να σε φτάσω!* β. βρίσκομαι στο ίδιο επίπεδο με κπ που ήταν πιο προχωρημένος: *Αν και ξεκίνησε μαθήματα πιο αργά από τους άλλους, σχεδόν τους έχει φτάσει. ~ κπ σε κτ.* είμαι στο ίδιο επίπεδο με κπ: *Τον έφτασε στο ύψος. Κανείς δεν τον ~ στο κολύμπι.* ❻ (μτβ. & αμτβ.) είμαι αρκετός για κτ = επαρκώς: *Ο καφές τελειώνει, δε θα φτάσει για όλους/δε θα μας φτάσει. φτασμένος -η -ο* (μππ. ως επίθ.): αυτός που έχει πετύχει επαγγελματικά: *Είναι ~ γιατρός.*

φθείρω -ομαι • πρτ. & αόρ. *έφθιρα*, παθ. αόρ. *φθάρηκα*, & [επίσ.] *εφθάρην*, μππ. *φθαρμένος*: (μτβ.) ❶ προξενώ βαθμιαία ζημιά σε κτ, συνήθως με τη χρήση = καταστρέφω, χαλώ: *Τα λάστιχα είναι παλιά και έχουν φθαρεί.* ❷ προκαλώ ηθική ή υλική ζημιά: *Η παραμονή στην εξουσία φθείρει τους πολιτικούς.* **φθορά** η. **φθαρτός -ή -ό**: αυτός που μπορεί να φθαρεί ≠ άφθατος: *Πιστεύει ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος από ~ σώμα και άφθαρη ψυχή.*

φθινόπωρο το: μία από τις τέσσερις εποχές του έτους, μετά το καλοκαίρι και πριν από τον χειμώνα. **φθινοπωρινός -ή -ό**. **φθινοπωριάτικος -η -ο**. **φθινοπωριάζει**: απρόσ. έρχεται φθινόπωρο.

φθίνω • μόνο ενστ. & πρτ.: [επίσ.] (αμτβ.) μειώνομαι ή λιγοστεύω σταδιακά σε ένταση, σπουδαιότητα ή σημασία: *Η λάμψη τους σιγά-σιγά έφθινε, μέχρι που χάθηκε εντελώς.*

φθόγγος ο: ❶ ΓΛΩΣΣ έναρθρος ήχος που παράγεται από τα φωνητικά όργανα του ανθρώπου και μαζί με άλλους σχηματίζει τις λέξεις. ❷ ΜΟΥΣ νότα.

φθονώ: (μτβ.) ζηλεύω έντονα κπ για συγκεκριμένο λόγο: *Τη φθονεί, γιατί είναι όμορφη, πλούσια και πετυχημένη.* **φθόνος** ο. **φθονερός -ή -ό**. **φθονερά** (επίρρ.).

φθόριο το: χημ υποκίτρινο αέριο στοιχείο που χρησιμοποιείται στη βιομηχανία. **φθοριώση**

η: προσθήκη ενώσεων φθορίου σε κτ: ~ *δοκτιών/νερού*. **φθοριώνω -ομαι** (μτβ.).

Από την ΑΕ λ. *φθορά*, επειδή φθείρει τα δοχεία, ή από το μον. *φθόριον* «φάρμακο που καταστρέφει το έμβρυο».

φιάλη η: δοχείο για την αποθήκευση υγρών ή αερίων σωμάτων = *μπουκάλια*: ~ *οξυγόνου/υγραερίου/αίματος*.

φίλι το: ιδιαίτερο άγγιγμα με τα χείλια, ως έκφραση στοργής, αγάπης, έρωτα ή σεβασμού: *Την αποχαιρέτησε με ένα ~. το ~ της ζωής*: τεχνική αναπνοή, που συνίσταται στην εμφύσηση αέρα από στόμα σε στόμα σε κπ που έχει χάσει τις αισθήσεις του. **φιλώ -ιέμαι** (μτβ.). **φίλημα** το.

φιλ(ο)- & φίλ-: α΄ συνθ. που εκφράζει αγάπη, προτίμηση ή κλίση προς αυτό που δηλώνει το β΄ συνθ.: *φιλαλήθης, φιλομαθής, φιλόσοφος.*

Από το ΑΕ ρ. *φιλῶ* «αγαπῶ».

φιλόδοξος -η -ο: ❶ (για προσ.) αυτός που προσπαθεί με κάθε τρόπο να επιτύχει ή να αποκτήσει κτ: *Είναι πολύ ~, θέλει να φτάσει ψηλά.* ≠ ταπεινός. ❷ (για πργ.) αυτός που ξεπερνά το μέτρο και τις δυνατότητες: ~ *σχέδια* = *μεγαλεπήβολος*. **φιλόδοξα** (επίρρ.). **φιλοδοξώ** (μτβ.). **φιλοδοξία** η.

φιλολογία η: ❶ επιστήμη που μελετά τη γλώσσα και τη λογοτεχνική παραγωγή σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο: *ελληνική/αγγλική/γαλλική/γερμανική ~*. ❷ το σύνολο της λογοτεχνικής παραγωγής σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

❸ η μελέτη των κλασικών γλωσσών. **φιλολογικός -ή -ό**. **φιλολογικά** (επίρρ.). **φιλόλογος** ο, η. **φιλόξενος -η -ο**: αυτός που προσφέρει σε άλλους στέγη ή περιποίηση στο σπίτι του ή σε κατάλληλο χώρο **φιλόξενα** (επίρρ.). **φιλόξενώ -ούμαι** (μτβ.). **φίλοξενια** η.

φίλος ο, **φίλη** η: ❶ πρόσωπο με το οποίο έχουμε στενή κοινωνική σχέση που την χαρακτηρίζει αμοιβαία αγάπη και κατανόηση ≠ *εχθρός*: *παιδικός/επιστήθιος ~*. ❷ ο ερωτικός σύντροφος: *Συζεί με τον ~ της εδώ και μήνες.* ❸ (μτφ.) αυτός που αγαπά ιδιαίτερα ή υποστηρίζει κτ ≠ *πολέμιος*: ~ *των θερινών κινηματογράφων/της λογοτεχνίας*. ❹ [οικ.] *συνήθ. κλητ. «φίλε»* αντί

Σύνθετα με φιλο-
φίλαθλος

φιλάνθρωπος
φιλάργυρος

φιλειρηνικός
φιλελεύθερος

φιλέλληνας
φιλοχρημάτος

φοβησιάζω → φόβος
 φοβησιάζω → φόβος
 φοβίζω → φόβος
 φοβισμένος → φοβάμαι
 φοβισμένος → φοβίζω
 φόβος
 φοβούμαι → φόβος
 φοίνικας¹
 φοίνικας²
 φοινικιά → φοίνικας¹
 φοίτηση → φοιτώ
 φοιτητής → φοιτώ
 φοιτητικά → φοιτώ
 φοιτητικός → φοιτώ
 φοιτητρία → φοιτώ
 φοιτώ
 φονεύω → φόνος
 φονιάς → φόνος
 φονικό → φόνος
 φονικός → φόνος
 φόνισσα → φόνος
 φόνος
 φορά¹
 φόρα¹
 φόρα²
 φόρα²
 φορέας → φέρω
 φορείο → φέρω
 φόρεμα → φορώ
 φορεσιά → φορώ
 φορητός → φέρω
 φορολόγηση → φόρος
 φορολογητέος → φόρος
 φορολογία → φόρος
 φορολογικά → φόρος
 φορολογικός → φόρος
 φορολογώ → φόρος
 φόρος
 φορτίζω → φορτίο
 φορτίο
 φόρτος → φορτίο
 φόρτωμα → φορτίο
 φορτώνω → φορτίο
 φόρτωση → φορτίο
 φορτωτής → φορτίο
 φορτωτικά → φορτίο
 φορτωτική → φορτίο
 φορτωτικός → φορτίο

φρικαλέος. ② α. αυτός που είναι υπερβολικός ή υπάρχει σε μεγάλο βαθμό: ~ κρύο/αγωνία/κεκλευρισμός. β. αυτός που είναι εξαιρετικά καλός: ~ τραγουδιστής/άνθρωπος = εξαιρετικός. **φοβερά** (επίρρ.): ① σε υπερβολικό βαθμό, πάρα πολύ: *Ήταν ~ άσχημος, σχεδόν αποκρουστικός*. ② πολύ ωραία, εξαιρετικά: *Περάσαμε ~, το πάρτι είχε κέφι!* **φοβερίζω**: (μτβ.) προσπαθώ να φοβίσω κπ με απειλή: *Μας φοβέρισε ότι θα μας απολύσει αν κάνουμε απεργία*. **φοβέρα** η: πράξεις ή λόγια που αποσκοπούν στο να προκαλέσουν φόβο σε κπ = απειλή.

φόβος ο: συναίσθημα έντονης αγωνίας ή ανησυχίας που οφείλεται σε υπαρκτό ή μη κίνδυνο: *Ζούσε με τον ~ της απόρριψης. Δυστυχώς, οι φόβοι για νέο τρομοκρατικό χτύπημα επαληθεύτηκαν*. **φοβίζω** • μπλ. φοβισμένος: (μτβ.) κάνω κπ να φοβηθεί: *Τους ~ η μοναξιά. Τα παιδιά, φοβισμένα από τις εκρήξεις, έτρεχαν να σωθούν*. **φοβάμαι** & [επίσ.] **φοβούμαι** • μπλ. φοβισμένος: ① α. (αμτβ.) κυριεύομαι από φόβο: *Φοβήθηκα πολύ τη νύχτα που έμεινα μόνη μου*. β. (μτβ.) τρομάζω από κτ: ~ το σκοτάδι/τα ποντίκια. ② (μτβ.) είμαι ανήσυχος μήπως συμβεί κτ κακό ή έχω την εντύπωση ότι θα συμβεί κτ αρνητικό: ~ μην πάρει τον κακό δρόμο. ~ ότι δε θα βρείτε εισιτήρια. **φοβησιάζω** -α -ίζω: αυτός που τρομάζει πολύ εύκολα = δειλός. **φοβησιάζω** (επίρρ.).

φοίνικας¹ ο: δέντρο με ψηλό και ίσιο κορμό που καταλήγει σε δέσμη μεγάλων φύλλων. **φοινικιά** η: φοινικόδεντρο.

φοίνικας² ο: ① μγθ μυθικό ιερό πτηνό των Αιγυπτίων με μεγάλα φτερά, το οποίο ξαναγεννιόταν από τις στάχτες του. ② ΙΣΤ το πρώτο νόμισμα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, το οποίο είχε παράσταση του πτηνού αυτού.

φοιτώ -άω: [επίσ.] (αμτβ.) είμαι εγγεγραμμένος και παρακολουθώ συστηματικά μαθήματα σχολείου, πανεπιστημιακής σχολής κ.λπ.: ~ στην Α΄ Λυκείου/στην Ιατρική. **φοίτηση** η: διετής/υποχρεωτική ~. **φοιτητής** ο, **-ήτρια** η: αυτός που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: ~ της Αρχιτεκτονικής. **φοιτητικός -ή -ό**. **φοιτητικά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ ρ. φοιτώ «συννάζω κάπου».

φόνος ο: βίαιη αφαίρεση της ζωής ανθρώπου από άνθρωπο: *Καταδικάστηκε για ~ και βιασμό*. = [επίσ.] ανθρωποκτονία, [λαϊκ.] φονικό. **φονεύω -ομαι**: [επίσ.] (μτβ.) διαπράττω

φόνος = σκοτώνω, δολοφονώ. **φονιάς** ο, **φόνισσα** η. **φονικός -ή -ό**: αυτός που αναφέρεται σε φόνος ή προκαλεί θάνατο, συνήθως μαζικά. **φονικό** το: [λαϊκ.] φόνος.

φορά η¹: ① κατεύθυνση στην οποία κινείται κπ ή κτ: ~ του ανέμου/του ρολογιού. ② (μτφ.) ο τρόπος με τον οποίο εξελίσσεται κτ: *Δεν μπορεί να αντιστρέψει κανείς πια τη ~ των πραγμάτων*.

φορά η²: ① χρονική στιγμή που συμβαίνει κτ, κυρίως για να δηλωθεί συχνότητα: *Σε συγχωρώ, για πρώτη και τελευταία ~!* *Κάθε ~ που τον θυμάται, κλαίει*. ② πληθ. επιτείνει τη σύγκριση με κπ ή κτ άλλο ως προς το μέγεθος, τη σπουδαιότητα, την ποιότητα κ.λπ.: *Είναι τρεις φορές καλύτερος*. ③ ΜΑΘ δηλώνει την πράξη του πολλαπλασιασμού: *Τρεις φορές το δύο, κάνει έξι*.

φόρα¹ η: η ορμή που χαρακτηρίζει μία κίνηση: *Το βέλος έφυγε με πολύ μεγάλη ~ και καρφώθηκε στο δέντρο*.

φόρα² η: στην έκφρ. **βγάζω (τα άπλυτα) στη ~**: αποκαλύπτω κτ που ήταν κρυφό, συνήθως για πράξη επιλήψιμη.

Η λ. φόρα² από τον πληθ. *fora* του λατ. *forum* «αγορά».

φόρος ο: ① χρηματικό ποσό που αποτελεί μέρος των εσόδων πολιτών ή εταιρειών και καταβάλλεται υποχρεωτικά στο κράτος: ~ κατανάλωσης/μεταβίβασης ακινήτου = δασμός, φορολογία, τέλος. ② (μτφ.) απόδοση, αντίτιμο: ~ τιμής/αίματος. **φορολογώ -ούμαι**: (μτβ.) επιβάλλω φόρο σε πρόσωπο ή αγαθό: *Οι δωρεές δε φορολογούνται*. **φορολόγηση** η. **φορολογία** η: ① η επιβολή φόρου από το κράτος: *Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων του κράτους προέρχεται από τη ~*. ② φόρος: ~ εισοδήματος. **φορολογικός -ή -ό**: ~ δήλωση. **φορολογικά** (επίρρ.). **φορολογητέος -α -ο**: αυτός που πρέπει να φορολογηθεί: ~ εισοδήματα.

φορτίο το: ① κτ που έχει τοποθετηθεί σε μεταφορικό μέσο για να το πάμε αλλού: *Το φορτίο ανατράπηκε λόγω μετατόπισης του ~ του*. ② (μτφ.) υποχρεώσεις που βαρύνουν κπ = βάρος: *Το δάνειο είναι δυσβάσταχτο ~ για κείνη*. ③ ΦΥΣ η ποσότητα ηλεκτρισμού σε ένα ηλεκτρισμένο σώμα ή ύλη: *αρνητικό ηλεκτρικό ~*. **φορτίζω -ομαι**: (μτβ.) ① εφοδιάζω συσκευή με ηλεκτρισμό ≠ αποφορτίζω: ~ το κινητό μου. ② (μτφ.) δημιουργώ ένταση ή αυξάνω την ένταση ατμόσφαιρας, κατάσταση,

συναισθήματος: *Η συνέλευση έγινε σε φορτισμένο κλίμα.* **φορτώνω -ομαι:** ❶ (μτβ.) τοποθετώ σε κπ ή κτ ορισμένο φορτίο, συνήθως για να μεταφερθεί αλλού: *Φορτώσαμε τα υπάρχοντά μας στο φορτηγό. Φόρτωσε το κάρο με άχυρο. ≠ ξεφορτώνω.* ❷ (μτφ.) **α.** επιβαρύνω κπ ή κτ με κτ ενοχλητικό ή κουραστικό: *Ο διευθυντής τής φόρτωσε πολλή δουλειά.* **β.** μεταθέτω την ενοχή για κτ σε άλλον: *Του φόρτωσαν μια κλοπή, ενώ ήταν αθώος. = καταλογίζω.* ❸ (αμτβ.) δέχομαι ως φορτίο: *Περιμέναμε το καράβι να φορτώσει. ≠ ξεφορτώνω.* ❹ *παθ.* (μτφ.) γίνομαι βάρος σε κπ: *Μου φορτώθηκε για δύο μήνες και τη φιλοξένησα.* **φόρτωμα** το: ❶ το να φορτώνει κπ κτ (σημ. 1) = φόρτωση ≠ ξεφόρτωμα: *Τελείωσε το ~ του πλοίου με εμπορεύματα.* ❷ ποσότητα που φορτώνει κπ, φορτίο: *ένα ~άμμο.* **γίνομαι ~:** γίνομαι βάρος σε κπ: *Θα φύγω, για να μη σου γίνομαι ~.* **φόρτωση η, φόρτος ο:** [επίσ.] αυξημένο φορτίο, που συνήθως προκαλεί δυσανεμία: ~ *εργασίας.* **φορτωτής ο:** ❶ εργάτης που φορτώνει ή ξεφορτώνει αγαθά. ❷ μηχανή για τη φόρτωση αγαθών. **φορτωτικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη φόρτωση: ~ *μηχανήματα/έγγραφα.* **φορτωτική η:** αποδεικτικό έγγραφο για τη φόρτωση και μεταφορά αγαθών. **φορτωτικά τα:** δαπάνη για τη φόρτωση και μεταφορά αγαθών.

φορώ & -άω -ιέμαι: (μτβ.) ❶ βάζω πάνω μου κάποιον ρούχο ή αξεσουάρ: ~ *παντελόνι/άρωμα/γαλιά/ζώνη.* ❷ έχω επάνω μου ρούχο ή αξεσουάρ: *Φορούσε ένα πολύ όμορφο φόρεμα.* ❸ βάζω σε κπ ρούχο ή αξεσουάρ: *Όταν ήμουν μικρή, μου φορούσαν πάντα ροζ.* ❹ *παθ.* τριτοπρόσ. είμαι της μόδας: *Στην επίδειξη είδαμε τι θα φορεθεί το καλοκαίρι.* **φόρεμα** το: ❶ γυναικείο ρούχο = φουστάνι: *βραδινό/μίνι ~.* ❷ [προφ.] το να φοράει κπ κτ: *Η φούστα σκίστηκε από το πολύ ~.* **φορεσιά η:** το σύνολο των ρούχων που φορά κπ: *παραδοσιακή ~.*

φουντώνω: ❶ (αμτβ., συνήθ. για φυτά ή βλάστηση) μεγαλώνω, αυξάνομαι σε όγκο: *Τα δέντρα την άνοιξη φούντωναν κι έκλειναν την αυλή. Τα σγουρά μαλλιά της φούντωναν στον αέρα.* ❷ (αμτβ.) αυξάνομαι ραγδαία σε ένταση ή έκταση: *Φούντωναν οι μεταξύ τους διαμάχες - η ρήξη δε θα αργούσε!* ❸ (μτφ., αμτβ.) νιώ-

θω έντονη ταραχή: *Θύμωσε, φούντωσε κι έβαλε τις φωνές. = οργίζομαι, εξοργίζομαι.* ❹ (μτφ., μτβ.) κάνω κπ να θυμώσει πολύ = εξοργίζω: *Με τις παράλογες απαιτήσεις τον φούντωσαν για τα καλά.* **φούντωμα** το. **φούντωση η:** στη σημ. 3. **φουντωτός -ή -ό.**

φουσκώνω: ❶ (μτβ.) **α.** γεμίζω κτ με αέρα αυξάνοντας τον όγκο του ή αλλάζοντας το σχήμα του: ~ *ένα μπαλόνι. Ο αέρας φούσκωσε τα πανιά του πλοίου.* **β.** μεγαλώνω κτ γεμίζοντάς το με κτ άλλο: *Φούσκωσε τις τσέπες του με λεφτά.* **γ.** προκαλώ πρήξιμο σε κπ: *Η μπύρα με ~.* **δ.** (μτφ.) κάνω κτ να φαίνεται πιο σπουδαίο ή πιο εντυπωσιακό = διογκώνω: *Φούσκωνε τις διηγήσεις του με φανταστικές περιπέτειες.* ❷ (αμτβ.) **α.** αυξάνομαι σε όγκο: *Βγάλε από τη φαστία το γάλα, για να μη φουσκώσει!* **β.** νιώθω υπερβολικά γεμάτο το στομάχι μου με φαγητό: *Έφαγα πολύ και φούσκωσα.* **φούσκωμα** το. **φουσκωτός -ή -ό.**

φρένο το: ❶ μηχανισμός που μειώνει την ταχύτητα ή σταματά την κίνηση οχήματος ή μηχανήματος: *Πατώ ~, αλλά το ποδήλατο δε σταματάει!* ❷ (μτφ.) κτ που σταματάει τελείως ή εμποδίζει τη συνέχιση κπ πράγματος: *Πρέπει να μπει ~ στα περιττά έξοδα.* **φρενάρω -ομαι:** ❶ (μτβ. & αμτβ.) μειώνω την ταχύτητα οχήματος ή το σταματώ πατώντας φρένο: *Δεν πρέπει να φρενάρεις απότομα το αυτοκίνητο. Πρόλαβε και φρέναρε πριν από τον γιρμεμό.* ❷ (μτφ., μτβ.) σταματώ ή εμποδίζω την εξέλιξη: *Η έλλειψη χρημάτων ~ την πορεία των έργων.* **φρενάρισμα** το.

φρεσκο-: α΄ συνθ. που ενώνεται με τη μπλ. και σχηματίζει επίθ. με τη σημασία: ❶ αυτού που πρόσφατα απέκτησε την ιδιότητα που δηλώνει το β΄ συνθ.: *φρεσκοαλεσμένος, φρεσκοασπρισμένος.* ❷ αυτού που έχει τις ιδιότητες του νωπού: *φρεσκοδιατηρημένος.*

φρέσκος -ια -ο: ❶ αυτός που μόλις έχει παραχθεί, κατασκευαστεί ή δημιουργηθεί και δεν έχει αλλοιωθεί από τον χρόνο ≠ μπαγιάτικος: *Το ψωμί είναι ~, μόλις βγήκε από τον φούρνο.* ❷ αυτός που είναι στη φυσική του μορφή ή κατάσταση, που δεν έχει υποστεί επεξεργασία: *Τα ψάρια είναι ~ ή κατεψυγμένα. = νωπός. ~ χυμός φρούτων = φυσικός.* ❸ αυτός που χαρακτηρίζεται από ζωντάνια, ενεξία, ομορφιά: *Το δέρμα της είναι πάντα ~ και δροσερό.* ❹ αυτός που είναι καινούριος ή πρόσφατος ή χαρα-

φορώ
φούντωμα → φουντώνω
φουντώνω
φούντωση → φουντώνω
φουντωτός → φουντώνω
φούσκωμα → φουσκώνω
φουσκώνω
φουσκωτός → φουσκώνω
φούχτα → χούφτα
φουχτώνω → χούφτα
φρενάρισμα → φρένο
φρενάρω → φρένο
φρένο
φρεσκάδα → φρέσκος
φρεσκάρω → φρέσκος
φρεσκο-
φρεσκοαλεσμένος →
φρεσκο-
φρεσκοασπρισμένος →
φρεσκο-
φρεσκοδιατηρημένος →
φρεσκο-
φρεσκοζυμωμένος →
φρεσκο-
φρεσκοκατεψυγμένος →
φρεσκο-
φρεσκοκοιμμένος → φρεσκο-
φρεσκοκουρεμένος →
φρεσκο-
φρεσκολουσμένος →
φρεσκο-
φρεσκοπλυμένος → φρεσκο-
φρέσκος
φρεσκοσιδερωμένος →
φρεσκο-
φρεσκοψημένος → φρεσκο-

Σύνθετα με φρεσκο- πρόσφατος
φρεσκοζυμωμένος

φρεσκοκοιμμένος
φρεσκοκουρεμένος
φρεσκολουσμένος

φρεσκοπλυμένος
φρεσκοσιδερωμένος
φρεσκοψημένος

σαν νωπός
φρεσκοκατεψυγμένος

φρίκη
φρικτά → φρίκη
φρικτός → φρίκη
φρίττω → φρίκη
φριχτά → φρίκη
φριχτός → φρίκη
φρόνιμα → φρόνιμος
φρονιμάδα → φρόνιμος
φρονιμεύω → φρόνιμος
φρόνιμος
φροντίδα
φροντίζω → φροντίδα
φροντισμένος → φροντίδα
φροντιστηριακά → φροντίδα
φροντιστηριακός →
φροντίδα
φροντιστήριο → φροντίδα
φροντιστής → φροντίδα
φρουρά → φρουρός
φρούρηση → φρουρός
φρουρός → φρουρός
φρουρώ
φταιξιμο → φταίω
φταίχτης → φταίω
φταίχτρα → φταίω
φταίω
φτάνω → φθάνω
φτασμένος → φθάνω
*φτειάχνω → φτιάχνω
φτερό
φτερούγα → φτερό
φτέρωμα → φτερό
φτερωτός → φτερό
φτηνά → φτηνός
φτηναίω → φτηνός
φτηνιάω → φτηνός
φτηνιάρης → φτηνός
φτηνιάρικος → φτηνός
φτηνός
φτιάξιμο → φτιάχνω
φτιάχνω
φτιαχτά → φτιάχνω
φτιαχτός → φτιάχνω

κηριζείται από ανανέωση ή πρωτοτυπία:
*Αντιμετώπισε το θέμα με ~ματιά. Φέρνω ~ει-
δήσεις! φρεσκάρω -ομαι (μτβ.). φρεσκάδα η.*

φρίκη η: ❶ έντονο αίσθημα αποστροφής που προκαλείται από κτ ιδιαίτερα άσχημο, βίαιο ή αποτρόπαιο: ~ τον κυρίευσε, όταν είδε τα διαμελισμένα πτώματα. ❷ κτ ιδιαίτερα δυσάρεστο, οτιδήποτε επιφέρει το συναίσθημα της φρίκης: *Η εκδρομή ήταν ~! φρικτός & φριχτός -ή -ό:* ❶ αυτός που προκαλεί φρίκη: ~ συνθήκες διαβίωσης/έγκλημα. ❷ πολύ κακός σε ποιότητα: *Το ταξίδι αυτό ήταν μια ~ εμπειρία. = απαίσιος. φρικτά & φριχτά (επίρρ.). φρίττω* • αόρ. *έφριξα:* (αμτβ.) αισθάνομαι φρίκη ή αγανάκτηση: *Όταν είδα τόσα ορθογραφικά λάθη στις εκθέσεις του, έφριξα!*

φρόνιμος -η -ο: ❶ αυτός που δεν κάνει φασαρία, ούτε δημιουργεί προβλήματα: *Αν είσαι ~ παιδί, θα πάμε βόλτα. = ήσυχος ≠ άτακτος. ❷ αυτός που χαρακτηρίζεται από λογική ή σεμνότητα: *Ήταν πολύ ~ εκ μέρους σου να φύγεις πριν αρχίσει ο καβγάς. = συνετός. φρόνιμα (επίρρ.): *Κάτσε ~! φρονιμάδα η. φρονιμεύω:* (αμτβ.) γίνομαι φρόνιμος: *Μεγάλωσε, αλλά δε φρονίμεψε.***

φροντίδα η: ❶ σοβαρό ενδιαφέρον και ενασχόληση με κτ ή κπ: *Χρήσιμες συμβουλές για τη ~ των παιδιών. ❷ ευθύνη για την πραγματοποίηση έργου, γεγονός κ.λπ.: *Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με τη ~ του ίδιου του Διευθυντή. ❸ συνήθ. πλθ. ανησυχίες, έγνοιες = σκοτούρες: *Έχει πολλές ~ από τότε που άνοιξε το μαγαζί. φροντίζω:* ❶ (μτβ. & αμτβ.) ενδιαφέρομαι και ασχολούμαι σοβαρά με κτ ή κπ: ~ για τα γεράματά της. = μεριμνώ, νοιάζομαι. ~ την εξωτερική μου εμφάνιση. = περιποιούμαι, συντηρώ, διατηρώ. ❷ προσπαθώ να κάνω κτ = επιδιώκω: ~ πάντα να είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου. φροντισμένος -η -ο (μπτ. ως επίθ.): αυτός που έχει γίνει με ιδιαίτερη προσοχή ή καλαισθησία = προσεγμένος: ~ ντύσιμο/ομιλία. φροντιστής ο: υπάλληλος που φροντίζει για τις προμήθειες σε υπηρεσία ή για τη φύλαξη αγαθών κτλ. φροντιστήριο το: ❶ ιδιωτικό εκπαιδευτήριο που βοηθά τους μαθητές στα μαθήματα του σχολείου ή σε εξετάσεις. ❷ μάθημα σε φροντιστήριο ή βοηθητικό μάθημα στο σχολείο ή στο πανεπιστήμιο. φροντιστηριακός -ή -ό. φροντιστηριακά (επίρρ.).**

φρουρώ -ούμαι: (μτβ.) προσέχω κτ ή κπ φροντίζοντας για την ασφάλειά του ή να μη διαφύγει, συνήθως με την παρουσία μου δίπλα του: *Ο*

κατάδικος φρουρείται από δύο αστυνομικούς. φρούρηση η. φρουρός ο, η: πρόσωπο που έχει αναλάβει τη φύλαξη προσώπου ή πράγματος: *ένοπλος ~. φρουρά η:* ❶ ομάδα φρουρών: *Τον υπουργό ακολουθούσε πάντα και η προσωπική του ~. ❷ το σύνολο των στρατευμάτων που εδρεύουν σε μια περιοχή ή πόλη.*

φταίω • φταις, φταίει, πρτ. έφταιγα, αόρ. έφταιξα: (αμτβ.) είμαι υπεύθυνος ή ένοχος για κτ: *Δε ~ εγώ που όλα πήγαν στραβά. Φταίμε όλοι μας για το κακό του τέλους. φταίξιμο το: *Το ~ είναι όλο δικό σου. φταίχτης ο, φταίχτρα η. φτερό το:* ❶ α. μέλος του σώματος των πτηνών με το οποίο πετάνε: *Βρήκαμε ένα σπουργίτι με σπασμένο ~. = φτερούγα. β. καθένα από τα στελέχη που καλύπτουν το σώμα των πουλιών: *καπέλο με ~. ❷ ΜΗΧΑΝ α. εξάρτημα με σχήμα φτερού στη σημ. 1α: ~ αεροπλάνου. β. εξάρτημα αυτοκινήτων, ποδηλάτων κ.λπ. που προστατεύει τον τροχό. φτέρωμα το: το σύνολο των φτερών και των πούπουλων των πτηνών: *πλούσιο ~. φτερωτός & [επίσ.] πτερωτός -ή -ό. φτερούγα η:* φτερό (σημ. 1α).***

φτηνός & φθηνός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χαμηλή τιμή, που δεν κοστίζει πολύ ≠ ακριβός: *Τα βιβλία αυτά είναι ~. ~ εργατικά χέρια. ❷ αυτός που δε θεωρείται καλής ποιότητας: ~ ρούχα/έπιπλα. ❸ (μτφ.) αυτός που δεν είναι αξιόλογος ή είναι ψεύτικος: ~ λόγια/δικαιολογίες. φτηνά & φθηνά (επίρρ.). φτηναίω & φθηνάινω: ❶ (αμτβ.) α. πέφτει η τιμή μου ≠ ακριβαίω: *Οι υπολογιστές ~ τα τελευταία χρόνια. β. (μτφ.) χάνω την αξία μου, ευτελίζομαι. ❷ (μτβ.) ρίχνω τις τιμές: *Οι παραγωγοί αναγκάστηκαν να φτηνύνουν τα προϊόντα τους. φτηνία η & φθηνία η: [λαϊκ.] ❶ το να είναι κτ φτηνό: ~ επικρατεί τις τελευταίες μέρες στην αγορά. ❷ χαμηλή ποιότητα. φτηνιάρης -α -ικο & φτηνιάρικος -η -ο: [μειωτ.] αυτός που έχει χαμηλή ποιότητα.***

φτιάχνω -ομαι • μπτ. φτιαγμένος: ❶ (μτβ.) κατασκευάζω, δημιουργώ κτ: ~ έπιπλα/πόρτες και παράθυρα. ❷ (μτβ.) αναμειγνύω υλικά και παρασκευάζω κτ: *Σήμερα ~ τούρτα για τα γενέθλιά της. ~ φαγητό. ❸ (μτβ.) ετοιμάζω: *Να φτιάξω καφέ να πιούμε; ❹ (μτβ.) τακτοποιώ, συμμορφώνω: *Φτιάξε λίγο το συρτάρι σου, είναι χάλια! Θα φτιάξετε τα μαλλιά σας; ❺ (αμτβ.) παρουσιάζω βελτίωση, πρόοδο: *Έφτιαξε η οικονομική μου κατάσταση. ❻ (μτβ.) επιδιορθώνω κτ χαλασμένο ≠ χαλώ: *Θα φτιάξω το ποδήλατό μου και θα πάω βόλτα.*****

7 παθ. στολίζομαι: *Φτιάχνεται μπροστά στον καθρέφτη με τις ώρες. φτιάξιμο το. φτιαχτός -ή -ό*: ψεύτικος, επιτηδευμένος: ~ *συμπεριφο- ρά* = στημένος. *φτιαχτά* (επίρρ.).

φτυάρι το: 1 εργαλείο το οποίο χρησιμοποιεί- ται κυρίως για το σκάψιμο ή τη μεταφορά υλι- κών (όπως χώμα, λάσπη κτλ.) και αποτελεί- ται από ένα πλατύ και ελαφρά βαθουλωμένο κομμάτι μετάλλου ή πλαστικού που στερεώ- νεται σε μακριά λαβή. 2 (μτφ.) αυτός που κα- κολογεί κπ. **φτυαριά** η: 1 ποσότητα που χω- ράει σε φτυάρι. 2 κίνηση ή χτύπημα με το φτυάρι. **φτυαρίζω** (μτβ. & με παράλ. αντικ.).

φτύνω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) 1 βγά- ζω με ορμή, εκσφενδονίζω από το στόμα μου σάλια: *Τη χτυπούσε και την έφτυνε. Μη φτύ- νεις έξω από το παράθυρο!* 2 βγάζω κπ από το στόμα: *Φτύσε τα κουκούτσια! Αν φτύσεις το αίμα, θα νιώσεις καλύτερα. ~ αίμα*: βασα- νίζομαι, κοπιάζω πάρα πολύ για κπ. 3 [οικ.] δε δίνω σημασία σε κπ: *Εγώ του μίλησα, αλ- λά εκείνος με έφτυσε και δεν απάντησε. τα ~*: α. δε λειτουργώ σωστά: *Τα έφτυσε η τηλεό- ρηση και πρέπει να πάρουμε άλλη. β. εξα- ντλούμαι: Τα έχω φτύσει σήμερα από τη δου- λειά/από τη ζέστη. φτύσιμο το. φτυστός -ή -ό*: αυτός που μοιάζει πάρα πολύ σε κπ: *Είναι ~ ο πατέρας του!* = απαράλλακτος, όμοιος.

φτωχός -ή -ό: ≠ πλούσιος 1 αυτός που δεν έχει καθόλου ή έχει περιορισμένη οικονομική άνε- ση = άπορος: *Είναι ~ άνθρωπος.* 2 αυτός που δεν έχει αφθονία, ποικιλία: ~ *λεξιλόγιο. τρο- φές ~ σε πρωτεΐνες.* 3 αυτός που έχει μικρή χρηματική αξία: ~ *δώρο. φτωχά* (επίρρ.). **φτώ- χεια** η: ≠ πλούτος 1 μεγάλη έλλειψη χρημά- των, αγαθών = ανέχεια: *Η οικογένεια αυτή ζει μέσα στη ~.* 2 κοινωνικό φαινόμενο με τα πα- ραπάνω χαρακτηριστικά γενικευμένα σε χώ- ρα, κοινωνία, κράτος = ανέχεια: *Η ~ αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της Αφρικής.* 3 έλλειψη αφθονίας, ποικιλίας: ~ *σε ιδέες. φτωχαίνω* • αόρ. *φτώχυνα* ≠ πλουτίζω: 1 (αμτβ.) χάνω την οικονομική άνεση που εί- χα. 2 (μτβ.) κάνω κπ ή κπ φτωχό. **φτωχικός -ή -ό. φτωχικά** (επίρρ.). **φτωχικό** το: [λαϊκ.] φτωχικό ή ταπεινό σπίτι: *Περάστε στο ~ μας.*

Η λ. *φτώχεια* έχει επικρατήσει να γράφεται με -ει-, παρόλο που με βάση την ετυμολογία της (από το *φτωχ-ός + ιά*) έπρεπε να γράφεται με -ι-.

φυγόκεντρος -η & [επίσ.] **-ος -ο**: φγς αυτός που

έχει την τάση να απομακρύνεται από το κέν- τρο ≠ κεντρομόλος.

φυγόπονος -η -ο: αυτός που αποφεύγει τους κό- πους ή την εργασία = τεμπέλης ≠ εργατικός. **φυγοπνία** η.

φυλακή η: 1 μέρος όπου κρατούνται όσοι έχουν καταδικαστεί ή όσοι πρόκειται να δι- καστούν: *Οι κρατούμενοι στις φυλακές έκα- ναν διαμαρτυρία.* 2 το χρονικό διάστημα που κπ παραμένει στη φυλακή εκτιόντας την ποινή του, καθώς και η ίδια η ποινή: *Έχει κά- νει ~. Τρώω ~.* 3 (μτφ.) έλλειψη ελευθερίας, καταπίεση: *Αυτό το σπίτι είναι οκέτη ~!* **φυ- λακίζω -ομαι**: (μτβ.) 1 βάζω κπ στη φυλακή: *Φυλακίστηκε για 5 χρόνια.* 2 (μτφ.) στερώ την ελευθερία κπ, τον περιορίζω: *Ζούσε φυ- λακισμένη σε έναν γάμο που δεν ήθελε. φυ- λάκιση η: 1 εγκλεισμός κπ στη φυλακή: *Απο- φάσιαν τη ~ του, διότι κρίθηκε ύποπτος.* 2 ποινή που επιβάλλεται σε κπ με στέρηση της ελευθερίας του και κλείσιμο σε φυλακή: *τριε- τής ~ χωρίς αναστολή.**

Η αρχική σημασία του ουσ. *φυλακή* ήταν φρουρά, από το ΑΕ *φύλαξ -ακος*.

φυλάω & [σπάν.] **-ώ & φυλάγω -ομαι & φυλάσ- σω -ομαι**: (μτβ.) 1 φροντίζω και προστατεύω κπ ή κτ: *Η μαμά μου ~ τα παιδιά όσο είμαι στη δουλειά. Φύλαξε τα ρούχα στη ντουλάπα.* 2 είμαι φρουρός: ~ *τα σύνορα. Ο χώρος φυλάσ- σεται.* 3 διατηρώ κτ για κπ σκοπό: ~ *χρήματα για τις διακοπές. φυλάκας ο: 1 αυτός που έχει ως επάγγελμα να φυλάσσει χώρους: *Με στα- μάτησε ο ~ του εργοστασίου στην είσοδο.* 2 (μτφ.) αυτός που μας προστατεύει: *Ο πατέρας μου στεκόταν δίπλα μου, σωστός ~!* ~ *άγγε- λος.* 3 (μτφ.) υπερασπιστής: ~ *των παραδό- σεων. φύλαξη* η. **φυλαχτό & φυλακτό** το: αντι- κείμενο συμβολικού χαρακτήρα που θεωρού- με ότι μας προστατεύει: *Φορούσε το ~ να τον προστατεύει από το κακό μάτι.**

φυλή η: 1 σύνολο ανθρώπων με κοινά χαρα- κτηριστικά ως προς την καταγωγή, τη γλώσ- σα και την εξωτερική εμφάνιση (σχήμα προ- σώπου, χαρακτηριστικά, χρώμα κτλ.): *Λευκή/ κίτρινη/μαύρη ~.* 2 έθνος: *τα δεινά της ~ μας. φυλετικός¹ -ή -ό*: αυτός που αναφέρεται σε ή σχετίζεται με τη φυλή: ~ *διακρίσεις/χαρακτη- ριστικά. φυλετικά¹* (επίρρ.).

φύλλο το: 1 βοτ καθένα από τα λεπτά, πράσι- να τμήματα φυτού που βρίσκονται στις άκρες

φτυάρι
φτυαριά → φτυάρι
φτυαρίζω → φτυάρι
φτύνω
φτύσιμο → φτύνω
φτυστός → φτύνω
φτωχά → φτωχός
φτωχαίνω → φτωχός
φτώχεια → φτωχός
φτωχιά → φτωχός
*φτώχια → φτώχεια
φτωχικά → φτωχός
φτωχικό → φτωχός
φτωχικός → φτωχός
φτωχός
φτωχός
φωγός → φεύγω
φωγή → φεύγω
φυγόκεντρος
φυγοπνία → φυγόπονος
φυγόπονος
φυλόγιο → φυλάω
φύλακας → φυλάω
φυλακή
φυλακίζω → φυλακή
φυλακιστή → φυλακή
φυλακιστής → φυλάω
φύλαξη → φυλάω
φυλάσσω → φυλάω
φυλαχτό → φυλάω
φυλάω
φυλετικά¹ → φυλή
φυλετικά² → φύλο
φυλετικός¹ → φυλή
φυλετικός² → φύλο
φυλή
φύλλο

φύλο
φυλώ → φυλάω
φύρδην
φυσάει → φυσώ
φύση
φύσημα → φυσώ
φυσικά → φύση
φυσικότητα → φύση
φυσικός → φύση
φυσιολάτρης → σχ. λατρεία
φυσιολογικά →
φυσιολογικός
φυσιολογικός
φυσώ
φύτεμα → φυτό
φύτευση → φυτό
φυτεύω → φυτό
φυτικός → φυτό
φυτό
φύτρα → φυτρώνω
φύτρωμα → φυτρώνω
φυτρώνω
φχαριστώ → ευχαριστώ
φωλιά
φωλιάζω → φωλιά
φωνάζω → φωνή
φωνακλές → φωνή
φωνακλού → φωνή
φωνή
φωνητικά → φωνή
φωνητική → φωνή
φωνητικός → φωνή

των βλαστών και συντελούν στη διαπνοή και φωτοσύνθεση: *πράσινο / ξερό* ~. ❷ κομμάτι χαρτιού που χρησιμοποιούμε για να γράφουμε, σελίδα τετραδίου ή βιβλίου: ~ *χαρτί*.

❸ λεπτό στρώμα ζύμης για πίτες ή γλυκά: *Δε θα ανοίξω ~ για τη σπανακόπιτα, θα αγοράσω έτοιμο*. ❹ καθένα από τα αντίτυπα εφημερίδας: *Η εφημερίδα πουλάει καθημερινά χιλιάδες ~*. ❺ καθένα από τα χαρτιά της τράπουλας: *Η τράπουλα έχει 52 ~*.

φύλο το: ❶ βιολ καθένα από τα δυο γένη (αρσενικό ή θηλυκό) ανθρώπων ή ζώων: *ισχυρό / ασθενές / ωραίο* ~. ❷ εθνότητα: ~ *από τον βορρά* ή *θραν και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή*.

φυλετικός² -ή -ό: βιολ αυτός που σχετίζεται με το φύλο (σημ. 1): ~ *χρωμοσώματα*. **φυλετικά²** (επίρρ.).

φύρδην (επίρρ.): μόνο στην έκφρ. ~ *μίγδην*: *χωρίς τάξη, ανακατεμένα: Συνδυάζει σ' ένα κείμενο διάσπαρτα ~ βιωματικά στοιχεία*.

φύση η: ❶ το σύνολο των ζωικών και φυτικών οργανισμών, των γεωλογικών σχηματισμών, των πετρωμάτων, των υδάτων και, γενικά, το φυσικό περιβάλλον: *άγρια / ελληνική / παρθένα* ~. ❷ οι νόμοι που καθορίζουν τη λειτουργία του φυσικού κόσμου: *Η φυσική μελετάει τους νόμους που διέπουν τη ~*. ❸ εξοχή: *Ένας περιπάτος στη ~ θα μας αναζωογονήσει*. ❹ τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός ζωντανού οργανισμού που καθορίζουν τη συμπεριφορά, τον χαρακτήρα του κτλ.: *Η ανταγωνιστικότητα είναι μέσα στη ~ του ανθρώπου. καλλιτεχνική / ανήσυχη ~ = ιδιοσυγκρασία*. ❺ (για πράγμα) το είδος, το ποιόν ή η μορφή: *η ~ του υπεδάφους / της συζήτησης / του συστήματος*. **φυσικός -ή -ό**: ❶ αυτός που αναφέρεται στη φύση: ~ *επιστήμες / μέγεθος*. ❷ αυτός που προέρχεται από τη φύση, που δεν έχει κατασκευαστεί από άνθρωπο: ~ *σφουγγάρι / όρμος*. ❸ αυτός που δεν είναι προσποιητός ή είναι σύμφωνος με τη φύση των πραγμάτων: ~ *συμπεριφορά / αντίδραση / εξέλιξη*. ❹ αυτός που δεν έχει υποστεί επεξεργασία: ~ *χρώμα μαλλιών*. **φυσικά** (επίρρ.). **φυσική** η: επιστήμη που μελετά την ύλη και τις ιδιότητές της. **φυσικός** ο, η: καθηγητής που διδάσκει φυσική ή επιστήμονας με αντικείμενο τη φυσική. **φυσικότητα** η.

φυσιολογικός -ή -ό: αυτός που έχει εξέλιξη ομαλή και σύμφωνη με τους νόμους της φύσης, που δεν παρουσιάζει καμία ανωμαλία: ~ *το κετόν / ανάπτυξη*. **φυσιολογικά** (επίρρ.).

φυσώ & -άω • αόρ. *φύσηξα* & (σπάν.) *φύσησα*: ❶

(μτβ.) βγάζω με ορμή αέρα από το στόμα και τον στέλνω προς κάποια κατεύθυνση: *Φύσηξε τη φωτιά για να ανάψει. το ~ και δεν κρυώνει*: δεν μπορώ να αποδεχτώ κτ. **το** ~ (ενν. το χρώμα): έχω πολλά χρώματα. ~ *τη μύτη μου*: καθαρίζω τη μύτη μου. ❷ **τριτοπρόσ.** (αμτβ., για άνεμο) πνέω: *Φυσάει Βαρδάρης. φυσάει & (σπάν.) -ά: απρόσ. έχει αέρα, πνέουν άνεμοι: Φυσάει δυνατά και σήκωσε κύμα. φύσημα το.*

φυτό το: ❶ ζωντανός οργανισμός με φύλλα και ρίζες στο έδαφος από τις οποίες τρέφεται: *αιθαλής / κωνοφόρο / φαρμακευτικό / καλλωπιστικό* ~. ~ *εσωτερικού χώρου*. ❷ (μτφ.) για άνθρωπο που έχει πάθει εγκεφαλική βλάβη: *Μετά το ατύχημα, έμεινε ~. φυτικός -ή -ό. φυτεύω* (μτβ.) τοποθετώ σπόρους φυτών ή νεαρό φυτό στο χώμα, για να ριζώσει και να αναπτυχθεί ≠ *ξεριζώνω*. **φύτευση** η & **φύτεμα** το: το να φυτεύει κπ ένα φυτό: *Η ~ δέντρων στην πόλη είναι αναγκαία*.

φυτρώνω (αμτβ.) ❶ (για φυτά) προβάλλω από το έδαφος: *Φύτρωσε το σπανάκι που βάλामε*. ❷ βγαίνω στην επιφάνεια του δέρματος: *Έκανε προσθετική και φύτρωσαν μαλλιά*. ❸ (μτφ.) εμφανίζομαι ξαφνικά = *ξεφυτρώνω*: *Ψηλές πολυκατοικίες ~ στη γειτονιά μας*. **φύτρωμα** το. **φύτρα** η: ❶ φυτό που έχει μόλις βλαστήσει: ~ *σόγιας*. ❷ [μειωτ.] γέννημα: ~ *διαβόλου*.

φωλιά η: ❶ προστατευμένο μέρος όπου κατοικούν και γεννούν τα ζώα, ιδίως τα πουλιά: *Τα χελιδόνια έχτισαν και φέτος ~ στο μπαλκόνι μας*. ❷ (μτφ.) μέρος όπου καταφεύγει κπ, καταφύγιο: *ερωτική ~*. **φωλιάζω**: (αμτβ.) ❶ (για ζώα) φτιάχνω φωλιά, ζω σε φωλιά: *Οι πελαργοί ~ στα καμπαναριά*. ❷ (μτφ.) **α.** χώνομαι κάπου για προστασία: *Τρομαγμένη, φώλιασε στην αγκαλιά της μητέρας της*. **β.** εισχωρώ και παραμένω: *Η ζήλια / το μίσος ~ μέσα του*.

φωνή η: ❶ ήχος που παράγεται καθώς πάλλονται οι φωνητικές χορδές: *δυνατή / λεπτή / χοντροή / στεντόρεια* ~. ❷ *συνήθ. πληθ. κρναγές* αποδοκιμασίας, χαράς, διαφωνίας κ.λπ.: *Από την πλατεία ακούγονταν ~*. ❸ (μτφ.) εσωτερική αίσθηση, συναισθημα: *η ~ της λογικής / του καθήκοντος*. ❹ **μουσ** ύψος μουσικού ήχου από όργανο ή τραγουδιστή: *Τραγουδούσαν πρώτη ~ στη χορωδία*. ❺ **ΓΛΩΣΣ** κριτήριο μορφολογικής κατηγοριοποίησης ρημάτων: *ενεργητική, μέση και παθητική* ~. **φωναζώ**: ❶ (αμτβ.) **α.** βγάζω δυνατή φωνή: *Σταμάτα να φωναζεις και να χοροπηδάς! ≠ ψιθυρίζω*. **β.** υψώνω τον τόνο της φωνής μου λόγω εκνευρισμού: *Νομί-*

ζεις ότι, αν φωνάζεις, θα πετύχεις κάτι; ❷ (μτβ.) α. απευθύνομαι σε κπ με δυνατή φωνή: *Φώναξέ του να μην απομακρυνθεί!* β. καλώ κπ ονομαστικά: *Φώναξε τον Αχιλλέα στο γραφείο μου.* ❸ ζητώ κπ ή κτ που χρειάζομαι: *Φώναξε ένα ασθενοφόρο/γιατρό, γιατί η γιαγιά σου δεν είναι καλά.* **φωνητικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με τη φωνή ή τη φωνητική: ~ αναγνώριση/συνομιλία/γραφή. **φωνητικά** (επίρρ.). **φωνητική η:** ❶ πλωσσ κλάδος της γλωσσολογίας που μελετά τους φθόγγους των γλωσσών: *Σπούδασε ~ και φωνολογία.* ❷ ειδικές μουσικές σπουδές για να μάθει κανείς να τραγουδάει σωστά. **φωνακλάς ο, -ού η:** [οικ.] πρόσωπο που συνηθίζει να φωνάζει πολύ δυνατά.

φως το • φωτός, φώτα, φώτων: ❶ το αίτιο που διεγείρει το αισθητήριο όργανο της όρασης κάνοντας τα αντικείμενα ορατά: *άπλετο/έντονο/χαμηλό ~.* ❷ ικανότητα να βλέπει κπ = όραση: *Έχασα το ~ μου.* ❸ ακτινοβολία που εκπέμπεται από μια φωτεινή πηγή: *το ~ των αστέρων/των πλανητών/του ήλιου.* ❹ ηλεκτρικό φως: *Δεν έχει ~ στο σπίτι.* ❺ λάμπα: *Άναψε/κλείσε το ~.* ❻ πληθ. (μτφ.) παιδεία, καλλιέργεια: *Οι επιστήμονες μας έδωσαν τα ~ τους. Παίρνω/ζητώ τα ~ κπ.* **φωτεινός -ή -ό:** ❶ αυτός που έχει ή εκπέμπει φως ≠ σκοτεινός: ~ δωμάτιο/χρώμα. ❷ (μτφ.) αυτός που λάμπει = λαμπρός: ~ χαμόγελο/μάτια. ❸ (μτφ.) αυτός που ξεχωρίζει = λαμπρός: ~ πα-

ράδειγμα/πνεύμα. **φωτεινά** (επίρρ.). **φωτεινό-τητα η. φωτίζω -ομαι:** (μτβ. & αμτβ.) ❶ εκπέμπω, παρέχω φως: *Το φεγγάρι ~ τη θάλασσα. Ο φακός δε ~ καλά.* ❷ (μτφ., μτβ.) δίνω επαρκείς εξηγήσεις σε κπ για κτ ή φτάνω σε κπ αποτέλεσμα ύστερα από έρευνα = διαλευκαίνω: *Η έρευνα της Ασφάλειας φώτισε το μυστήριο.* **φωτίζει:** απρόσ. ξημερώνει = φέγγει, χαράζει. **φωτισμός ο. φωτιστικός -ή -ό:** αυτός που παρέχει φως: ~ πετρέλαιο. **φωτιστικό το:** συσκευή με την οποία φωτίζουμε έναν χώρο: *Αγόρασα ~ για την κουζίνα.*

φωτιά η: ❶ κάψιμο υλικού με φλόγα που συνοδεύεται από φως και θερμότητα: *Άναψε ~ να ξεσταθούμε!* ❷ πυρκαγιά: *Έπιασε ~ στα δάση της Καλιφόρνιας.* ❸ (συνεκδ.) μέσο με το οποίο ανάβουμε φωτιά, συνήθως αναπτήρας ή σπίρτα: *Έχεις ~;*

φωτογραφία η: ❶ μέθοδος αποτύπωσης εικόνας σε ειδική επιφάνεια (πλάκα, φιλμ, χαρτί): *Σπουδάζει ~.* ❷ εικόνα που αποτυπώνεται με τη μέθοδο αυτή: *Είδες τις ~ των διακοπών;* **φωτογραφίζω -ομαι & (σπάν.) φωτογραφώ:** (μτβ.) παίρνω, βγάζω φωτογραφίες. **φωτογράφιση & φωτογράφιση η:** το να φωτογραφίζει κπ κτ. **φωτογράφος ο, η:** άτομο που φωτογραφίζει. **φωτογραφικός -ή -ό. φωτογραφικά** (επίρρ.).

Ο τ. *φωτογράφιση* προέρχεται από το ρ. *φωτογραφίζω*, ενώ ο τ. *φωτογράφιση* από το ρ. *φωτογραφώ*.

φως
φωτεινά → φως
φωτεινός → φως
φωτεινότητα → φως
φωτιά
φωτίζει → φως
φωτίζω → φως
φωτισμός → φως
φωτιστικό → φως
φωτιστικός → φως
φωτογράφιση →
φωτογραφία
φωτογραφία
φωτογραφίζω →
φωτογραφία
φωτογραφικά →
φωτογραφία
φωτογραφικός →
φωτογραφία
φωτογράφιση →
φωτογραφία
φωτογράφος → φωτογραφία
φωτογράφω → φωτογραφία

Χ

Χάδι
χάζι

Χάδι το: ❶ άγγιγμα με απαλή κίνηση του χεριού στο σώμα, που δείχνει στοργή, τρυφερότητα, αγάπη κτλ.: *Ένα στοργικό ~ από τη μητέρα έδωξε τη θλίψη του παιδιού.* ❷ συνήθ. πληθ. στοργική ή τρυφερή συμπεριφορά, περιποίηση: *Μεγάλωσε με στοργή και χάδια.* **χαϊδέω -ομαι • μπ. χαϊδεμένος:** (μτβ.) ❶ αγγίζω κπ ή κτ κινώντας απαλά το χέρι μου επάνω του, κυρ. ως ένδειξη στοργής ή τρυφερότητας: ~ το μωρό/τα μαλλιά. ❷ συνήθ. μπ. συμπεριφέρομαι σε κπ με υπερβολική στοργή και φροντίδα: *Τη χάιδεψαν πολύ από μικρή, και κακόμαθε. χείδεμα το. χαιδιάρης -α -ικο:*

αυτός που του αρέσουν τα χάδια. **χαιδιάρικα** (επίρρ.). **χαιδευτικός -ή -ό. χαιδευτικά** (επίρρ.). **χαιδευτικό το:** υποκοριστικό ονόματος με το οποίο φωνάζουμε κπ: *Τη λένε Αθανασία, αλλά το ~ της είναι Νάσια.*

χάζι το • μόνο ον. & αιτ. εν.: ευχαρίστηση από κτ που βλέπουμε ή κάνουμε, χωρίς να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή ουσία, κυρ. στις εκφρ. **για ~ και κάνω ~** (κπ ή κτ): *Κόσμος μαζευτόταν κι έκανε ~ τα πουλιά στη βιτρίνα. =* κάνω γούστο. **χαζεύω¹:** ❶ (μτβ.) κοιτάζω κπ ή κτ, χωρίς συγκεκριμένο λόγο, για να περάσει η ώρα ευχάριστα: *Από το μπαλκόνι χάζεσε τον*

χάδεμα → χάδι
χάδι
χαιδιάρης → χάδι
χαιδιάρικα → χάδι
χαζιά → χαζός
χαζεύω¹ → χάζι
χαζεύω² → χαζός
χάζι

χαζο-
χαζό → χαζο-
χαζοκουβέντα → χαζο-
χαζοκούτι → χαζο-
χαζομαμά → χαζο-
χαζομάρα → χαζός
χαζομπαιπάς → χαζο-
χαζός
χαζοφέρνω → σχ. φέρνω
χαζοφέρνω → χαζο-
χαζοχαρούμενος → χαζο-
χαίδεμα → χάδι
χαΐδευτικά → χάδι
χαΐδευτικό → χάδι
χαΐδευτικός → χάδι
χαΐδευώ → χάδι
χαιρέτησα → χαιρετώ
χαιρετίζω → χαιρετώ
χαιρέτισα → χαιρετίζω
χαιρέτισμα → χαιρετώ
χαιρετισμός → χαιρετώ
χαιρετούρα → χαιρετώ
χαιρετώ
χαιρομαι → χαρά
χάιρω
χάλαγα → χαλάω
χαλαρά → χαλαρός
χαλαρός
χαλαρότητα → χαλαρός
χαλαρώμα → χαλαρός
χαλαρώνω → χαλαρός
χαλάρωση → χαλαρός
χαλαρωτικά → χαλαρός
χαλαρωτικός → χαλαρός
χάλασμα → χαλάω
χαλασμός → χαλάω
χαλάω
χαλώ → χαλάω
χαμένος → χάνω

κόσμο που περνούσε. ❷ (αμτβ.) περνώ την ώρα μου, χωρίς να κάνω κτ ουσιώδες ή αυτό που πρέπει = χαζολογώ: Όλη μέρα ~ στην τηλεόραση αντί να διαβάζεις!

χαζο- & χαζό-: ως α΄ συνθ. ❶ προσδίδει την ιδιότητα του χαζού με τη σημ. 1: χαζοφέρνω (μιαίζω με χαζό), χαζοχαρούμενος. ❷ προσδίδει την έννοια του χαζού με τη σημ. 2: χαζοκουβέντα, χαζοκούτι (τηλεόραση). ❸ χαρρακτηρίζει το πρόσωπο που δείχνει υπερβολική αγάπη προς ένα παιδί, με το οποίο έχει τον συγγενικό δεσμό που δηλώνει το β΄ συνθ.: χαζομαμά, χαζομπαιπάς.

χαζός -ή -ό = ανόητος, ηλίθιος, κουντός ≠ έξυπνος: ❶ (για πρόσ.) = βλάκας α. αυτός που ενεργεί χωρίς να έχει σκεφτεί: Μην είσαι ~ κι αφήσεις την ενκαιρία. β. αυτός που δεν καταλαβαίνει καλά όλα όσα συμβαίνουν ή γίνονται: Δεν είμαι τόσο ~ όσο νομίζεις, καταλαβαίνω τι μου κούβεις! ❷ αυτός που ταιριάζει σε ή προέρχεται από χαζό άνθρωπο = βλακώδης: ~ ερώτηση/κουβέντα/ύφος/εκπομπή. **χαζά** (επίρρ.). **χαζομάρα** η. **χαζεύω**²: (αμτβ.) ❶ συμπεριφέρομαι σαν χαζός: Έχει χαζέψει με την κόρη του. ❷ μένω άφωνος και δείχνω σαν χαζός, από μεγάλη έκπληξη, θαυμασμό κτλ.: Ήταν τόσο όμορφη, που χαζέψαμε μόλις την είδαμε!

Από το χάζι, με προέλευση από το τουρκ. haz «ευχαρίστηση».

χαιρετώ & -άω -ιέμαι • αόρ. χαιρέτησα: (μτβ.) απευθύνομαι σε κπ με τυπικά λόγια ή ανάλογη χειρονομία, όταν τον συναντώ ή τον αποχωρίζομαι: Χαιρετηθήκαμε από μακριά. **χαιρετισμός** ο: ❶ τυπική έκφραση ευγένειας (με λόγια ή χειρονομίες) που απευθύνουμε σε κπ, όταν τον συναντάμε ή αποχωριζόμαστε: Κούνησε το μαντίλι του σε ένδειξη ~. ❷ τρόπος να αποδίδει κπ τιμές ή ή να εκφράζει τον σεβασμό του σε σημαντικό πρόσωπο, σύμβολο κτλ.: ~ των επισήμων/της σημαίας. ❸ σύντομος λόγος που απευθύνει κπ σε επίσημη εκδήλωση, με σκοπό να καλωσορίσει αυτούς που συμμετέχουν ή για να εκφράσει τη συμπαράστασή του: Θα ξεκινήσουμε με ~ του συνεδρίου από τον Υπουργό Υγείας. ❹ πληθ. χαιρετισμός σε κπ που δεν είναι μπροστά μέσω τρίτου προσώπου ή με γράμμα = χαιρετίσματα: Δώσε τους ~ μου στον σύζυγό σας! ❺ ΕΚΚΛ **Χαιρετισμοί** οι: πληθ. ύμνοι προς την Παναγία, που ξεκινούν με τη λέξη «χαιρε»,

και η ακολουθία στην οποία ψάλλονται. **χαιρετίζω -ομαι** • αόρ. χαιρέτισα: (μτβ.) ❶ απευθύνω χαιρετισμό σε επίσημη εκδήλωση: ~ τους συμμετέχοντες στην εναρκτήρια ομιλία της ημερίδας. ❷ [επίσ.] εκφράζω σύμφωνη γνώμη, αποδοχή για κτ: Η χθεσινή απόφαση χαιρετίστηκε από όλα τα κόμματα με ενθουσιασμό. **χαιρέτισμα** το. **χαιρετούρα** η: [οικ.] χαιρετισμός με ζωηρές κινήσεις.

χάιρω • μόνο ενστ. & πρτ. έχαιρα: ❶ [επίσ.] (αμτβ.) χαιρομαι: ~ πολύ: όταν γνωρίζουμε κπ για πρώτη φορά. ❷ β΄ πληθ. (αμτβ.) ως προσφώνηση για χαιρετισμό ή αποχαιρετισμό: Χαιρέτε, τι κάνετε; ❸ [επίσ.] (μτβ., + γεν.) έχω ή απολαμβάνω κτ: ~ άκρας υγείας/του σεβασμού όλων.

χαλαρός -ή -ό: ❶ αυτός που είναι τυλιγμένος γύρω από κτ χωρίς να το σφίγγει ή που δεν είναι σφιχτά δεμένος ή τεντωμένος ≠ σφιχτός: Με αυτόν τον ~ κόμπο θα λυθεί αμέσως. ❷ (μτφ.) αυτός που γίνεται χωρίς πίεση ή δεν έχει ένταση ή αυστηρότητα: Ξεκινήσαμε με ~ ζέσταμα. ~ μέτρα/ήθη/παρακολούθηση ≠ αυστηρός. **χαλαρά** (επίρρ.). **χαλαρότητα** η. **χαλαρώνω**: ❶ (μτβ.) κάνω κπ ή κτ χαλαρό ≠ σφίγγω. ❷ (αμτβ.) α. γίνομαι χαλαρός. β. ηρεμώ, παύω να έχω ή να νιώθω ένταση: Επιτέλους, τέλειωσα τις δουλειές μου και μπόρεσα να χαλαρώσω! **χαλάρομα** το. **χαλάρωση** η. **χαλαρωτικός -ή -ό. χαλαρωτικά** (επίρρ.).

χαλάω & [σπάν.] χαλώ • χαλάς, χαλάει, πρτ. χαλούσα & χάλαια, αόρ. χάλασα, μππ. χαλασμένος: ❶ (μτβ.) προξενώ σε κτ βλάβη, κάνω κτ να μη λειτουργεί καλά = καταστρέφω ≠ φτιάχνω: Η Μαρία έκλαιγε που ο αδελφός της τής χάλασε το παιχνίδι. ❷ (μτβ.) αλλάζω κτ προς το χειρότερο: Κάποτε είχαν νόστιμα γλυκά, τώρα τα χάλασαν. (μτφ.) Η γκρίνια της μου χάλασε το κέφι. ❸ α. (μτφ., μτβ.) κάνω κακό στον χαρακτήρα κπ δίνοντάς του κακή ανατροφή = κακομαθαίνω: Κάνοντάς του όλα τα χατίρια, τον χάλας. β. επηρεάζω αρνητικά τον χαρακτήρα κπ = διαφθείρω: Ήταν καλό παιδί, αλλά οι κακές παρέες τον χάλασαν. ❹ (μτφ., μτβ.) δίνω πολλά χρήματα για κτ = ξοδεύω, δαπανώ, σπαταλώ: Χάλασε πολλά λεφτά να φτιάξει αυτό το σπίτι. ❺ (μτφ., μτβ.) δίνω ρέστα από νόμισμα μεγάλης αξίας ή ανταλλάσσω νόμισμα μεγάλης αξίας με άλλα μικρότερα ίσης συνολικής αξίας: Έχεις ψιλά, να μου χαλάσεις κατοστάρικο; ❻ (μτφ., μτβ.) κάνω μια προσχεδιασμένη ενέργεια να μην πραγματοποιηθεί = ματαιώνω: Ο καιρός μάς

χάλασε τα σχέδια: δεν πάμε εκδρομή! ⑦ (μτφ., μτβ.) διακοπών σχέση ή διαλύω κτ.: ~ φιλία/συνεργασία/τον γάμο. ⑧ (αμτβ.) παθαίνω βλάβη, αχρηστεύομαι ή καταστρέφομαι: Το αυτοκίνητο χάλασε, δεν παίρνει μπρος. Θα χαλάσουν τα μάτια σου με τόση τηλεόραση που βλέπεις. ⑨ (αμτβ.) αλλάζει η σύστασή μου από τον χρόνο, τη θερμοκρασία κτλ. = αλλοιώνομαι: Το τυρί μάλλον χάλασε, μυρίζει άσχημα. ⑩ (μτφ., αμτβ.) αλλάζω προς το χειρότερο ως προς τη μορφή, εμφάνιση, χαρακτήρα κτλ.: Η Μαρία με την εγκυμοσύνη έχει χαλάσει πολύ. Ο καιρός θα χαλάσει αύριο. ⑪ (μτφ., αμτβ.) μεταιώνομαι, παύω να υπάρχω ή διαλύομαι: Μετά τη διαφάνια μας, η συνεργασία μεταξύ μας χάλασε. **ο κόσμος να χαλάσει**: σε κάθε περίπτωση, οπωσδήποτε: Θα κάνω αυτό που νομίζω ~. ~ **χατίρι σε κπ.**: δεν πραγματοποιώ την επιθυμία κπ. **χάλασμα** το: ① το να χαλαίει κτ. ② συνήθ. πληθ. μισογκρεμισμένο κτίριο. **χαλασμός** ο: μεγάλη αναταραχή ή καταστροφή, κυρ. στις εκφρ. ~ **Κυρίου/ζόσμου**.

χαμηλο- & χαμηλό-: ως α΄ συνθ. προσδίδει στο β΄ συνθ.: ① την ιδιότητα του χαμηλού: χαμηλοτάβανος, χαμηλοτάκουνος. ② την έννοια του μικρού ή λίγου σε βαθμό, ποσοστό ή ένταση: χαμηλόβαθμος, χαμηλόμισθος, χαμηλότονος, χαμηλόφωνος.

χαμηλός -ή -ό: ① **α.** (συνήθ. για πργ.) αυτός που έχει σχετικά μικρό ύψος ή βάθος ≠ ψηλός: Καθήσαμε στο πάτωμα γύρω από ένα ~ τραπέζι. **β.** αυτός που βρίσκεται ή συμβαίνει κοντά στο έδαφος: Αεροσκάφη έκαναν ~ πτήσεις πάνω από τη θάλασσα. ② ≠ ψηλός, [επίσ.] υψηλός. **α.** αυτός που είναι μικρός σε αριθμό, βαθμό ή ποσότητα: Ο μισθός της είναι πολύ ~, δε φτάνει για να ζήσει. **β.** αυτός που βρίσκεται στην αρχή βαθμολογικής κλίμακας: Θα έχουμε ~ θερμοκρασίες και χιόνια στα ορεινά. ③ αυτός που δεν είναι πολύ καλός ή είναι κάτω από τον μέσο όρο: Η πολιτεία ευθύνεται για το ~ μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων. ④ αυτός που δεν έχει μεγάλη ένταση ≠ δυνατός: ~ μουσική/φωτισμός. Μιλούσε σε ~ τόνο. ⑤ αυτός που δεν αναφέρεται ή δεν ανήκει στους οικονομικά και κοινωνικά δυνάμεις: Η πολιτική τους έθιξε τα ~ κοινωνικά στρώματα, τους εργαζόμενους και τους αγρότες. ⑥ **ΜΟΥΣ** νότα που είναι βαθιά ή που βρίσκεται κάτω από τις μεσαίες νότες στη μουσική κλίμακα: Οι ~ νότες στο πιάνο θυμίζουν βροντή. **χαμηλά** (επίρρ.). **χαμηλώνω** • αόφ. χαμήλωσα, μππ. χαμηλωμένος: ① (μτβ.) στρέφω κτ προς τα κάτω = κατε-

βάζω ≠ υψώνω, σηκώνω: Χαμήλωσε το βλέμμα ντροπιασμένη. ② (μτβ.) μειώνω την ένταση, την ποσότητα ή την τιμή πράγματος: ~ την ένταση του ραδιοφώνου. ≠ αυξάνω. ③ (μτβ.) κάνω κτ πιο κοντό ή πιο βαθύ, φέρνω κτ πιο κοντά στην επιφάνεια της γης = κατεβάζω ≠ υψώνω. ④ (αμτβ.) έρχομαι πιο κοντά στην επιφάνεια της γης. ⑤ (αμτβ.) γίνομαι λιγότερο έντονος: Τα φώτα σιγά-σιγά χαμηλώνουν. **χαμήλωμα** το.

χαμόγελο το: έκφραση του προσώπου με μισάνοιχτο και τεντωμένο στα άκρα στόμα, που δείχνει καλή διάθεση, χαρά ή ικανοποίηση: Ένα ~ ικανοποίησης φάτισε το πρόσωπό της. **χαμογελώ & -άω**: ① (αμτβ.) γελώ ελαφρά, τεντώνοντας τα χείλη προς τα πλάγια: Ήταν ευχαριστημένος και χαμογελούσε. ② (μτβ.) **α.** απευθύνω χαμόγελο σε κπ: Της χαμογέλασε πονηρά. **β.** (μτφ.) είμαι ευνοϊκός, ευνοώ κπ: Η τύχη για μια φορά τού χαμογέλασε. **χαμογελαστός -ή -ό. χαμογελαστά** (επίρρ.).

χάνω -ομαι: ① **α.** (μτβ.) δεν καταφέρνω να βρω κτ που είχα στην κατοχή μου ≠ βρίσκω: Έχασα το κλειδί, μάλλον θα έπεσε κάπου. **β.** (μτβ.) δεν μπορώ να δω κπ ή κτ: Ξαφνικά, τον έχασα μέσα στο πλήθος. ② (μτβ.) **α.** δεν καταφέρνω να διατηρήσω ή να εκμεταλλευτώ κτ: Της τα πήραν όλα: έχασε και σπίτι και δουλειά. Έχασε τον έλεγχο της κατάστασης. Έχασα μια καταπληκτική ευκαιρία! **β.** απαλλάσσομαι από κτ δυσάρεστο: Έχασα 3 κιλά με τη δίαιτα. ③ (μτβ.) στερούμαι αγαπημένο πρόσωπο λόγω θανάτου: Έχασε τον άντρα της στον πόλεμο. ④ (μτβ.) στερούμαι μέλος του σώματος, αίσθηση ή κπ ικανότητα ή ιδιότητα: Έχασε την όρασή του/το πόδι του σε τροχαίο. ⑤ (μτβ. & αμτβ.) δεν καταφέρνω να πετύχω τον στόχο, συνήθως σε διαγωνισμό ≠ κερδίζω, νικώ: Έχασε στον αγώνα με τον Παναθηναϊκό. Έχασε τη δίκη και καταδικάστηκε. ⑥ (μτβ.) δεν προλαβαίνω μεταφορικό μέσο: Αν καθυστερήσεις λίγο ακόμα, θα χάσεις το τελευταίο τρένο. ⑦ (μτβ.) δε συμμετέχω σε κτ: Άρρησα το πρωί κι έχασα το μάθημα. ⑧ (αμτβ.) ζημιώνομαι υλικά ή ηθικά: Περάσαμε πολύ ωραία, έχασες που δεν ήρθες! **τα** ~: ξαφνιάζομαι. ⑨ **παθ. α.** ακολουθώ λανθασμένο δρόμο: Είναι εύκολο να έρθεις στο σπίτι μου, δε θα χαθείς. **β.** επικοινωνώ με κπ σπάνια ή καθόλου: Χαθήκαμε τελευταία! **χαμένος -η -ο**: ① αυτός που έχει ηττηθεί σε αγώνα ή που έχει χάσει, συνήθως, υλικά αγαθά ή χρήματα: Ο μεγάλος ~ του αγώνα είναι ο Ολυμπιακός. ② αυτός που δεν έχει αποτέλεσμα = μάταιος, άδι-

χαμηλά → χαμηλός
χαμηλό-
χαμηλόβαθμος → χαμηλό-
χαμηλόμισθος → χαμηλό-
χαμηλός
χαμηλοτάβανος → χαμηλό-
χαμηλοτάκουνος → χαμηλό-
χαμηλότονος → χαμηλό-
χαμηλόφωνος → χαμηλό-
χαμήλωμα → χαμηλός
χαμηλώνω → χαμηλός
χαμογελαστά → χαμόγελο
χαμογελαστός → χαμόγελο
χαμόγελο
χαμογελώ → χαμόγελο
χαμός → χάνω
χάνω

κος: ~ λόγια. ❸ αυτός που έχει χαμηλή ηθική ποιότητα = τιποτένιος: ~ κορμί. **χάσιμο** το: το να χάνει κτ κτ. **χαμός** ο = θάνατος.

χάος το: ❶ **α.** η άμορφη μάζα που υπήρχε στο διάστημα, καθώς και η αταξία που επικρατούσε σε αυτό πριν από τη δημιουργία του κόσμου. **β.** το διάστημα μέσα στο οποίο κινούνται τα ουράνια σώματα. ❷ (μτφ.) κατάσταση κατά την οποία επικρατεί γενική σύγχυση και απουσιάζει η οργάνωση και η τάξη: *Στην πόλη επικρατούσε κυκλοφοριακό ~.* ❸ απότομος και αχανής γυρεμός: *Στο τέλος του μονοπατιού ανοιγόταν το ~!* **χαιοτικός -ή -ό. χαιοτικά** (επίρρ.). **χαιώδης -ης -ες.** ❷ σχ. **αγενής.**

χαρά η: έντονο συναίσθημα που προκαλείται από κτ ευχάριστο ή ικανοποιητικό ≠ λύπη, θλίψη: *Η ~ της για το δώρο που πήρε ήταν μεγάλη. Είναι μεγάλη ~ να σας έχουμε εδώ απόψε.* **γεια** ~: [οικ.] χαιρετισμός που απευθύνουμε σε κτ που συναντάμε ή που αποχωρίζομαστε: ~, *θα τα πούμε αύριο!* **είμαι μια** ~: είμαι καλά στην υγεία μου, έχω βουλευτεί καλά κάπου. ~ **στο πρά(γ)μα!**: για κτ ασήμαντο: ~, *αυτό ο καθένας μπορεί να το κάνει!* ~ **σε**: για να δείξουμε θαυμασμό ή αποδοκιμασία για κτ ή κτ: ~ *στην υπομονή σου!* ~ *στον άντρα που βρήκε!* **μια** ~ + ουσ.: για κτ ή κτ που δεν υστερεί σε κτ, που είναι αποδεκτό(ς): *Είναι ~ παιδί, όμορφος αλλά και έξυπνος.* ~ **μουν**: [χαϊδ.] για να αποκαλέσουμε αγαπημένο πρόσωπο ή παιδί. **χαίρομαι** • αόρ. *χάρηκα*, χωρίς μππ.: ❶ (αμτβ.) αισθάνομαι χαρά: *Χάρηκε που μας είδε.* ❷ (μτβ.) νιώθω ιδιαίτερη ευχαρίστηση ή ικανοποίηση από κτ = απολαμβάνω: *Ωραίο το σπίτι σας, να ζήσετε να το χαρείτε!* **να χαιρέσαι/χαιρέστε κτ**: ευχή, συνήθως σε κτ που γιορτάζει συγγενικό του πρόσωπο. **να χαρείς**: σε παρακαλώ: *Μην κάνεις θόρυβο, ~!* **χαρωπός -ή -ό. χαρωπά** (επίρρ.).

χαράζω & [επίρρ., κυρ. στη σημ. 4] **χαράσσω -ομαι**: (μτβ.) ❶ κάνω γραμμές πιέζοντας μια επιφάνεια με εργαλείο ή αιχμηρό αντικείμενο = σκαλίζω. ❷ τραβώ γραμμές σε χαρτί ή άλλη επιφάνεια χρησιμοποιώντας χάρακα. ❸ (μτφ.) βάζω κτ βαθιά μέσα μου: *Η εικόνα της δολοφονίας χαράχτηκε βαθιά μέσα μου.* ❹ (μτφ.) σχεδιάζω τα βασικά σημεία έργου ή δραστηριότητας: *Η Ελλάδα χαράσσει ενιαία εξωτερική πολιτική.* **χαράζει**: *απόδσ.* = ξημερώνει, φωτίζει. **χάραγμα** το. **χάραξη** η. **χάρακας** ο: όργανο με το οποίο τραβάμε ευθείες γραμμές = κανόνας. **χαρακιά** η. **χαρακτική** η: η τέχνη της χάραξης

σχεδίων σε καλούπι από σκληρό υλικό για την παραγωγή αντιγράφων. **χαρακτικός -ή -ό. χαρακτικό** το. **χαράκτης** ο, **-τρια** η.

χαρακτήρας ο: ❶ το σύνολο των ιδιοτήτων και γνωρισμάτων που διαμορφώνουν την προσωπικότητα κτ και καθορίζουν τη συμπεριφορά του: *Ήταν διαφορετικοί ~: εκείνος ανοιχτός, ενώ εκείνη εσωστρεφής.* ❷ τα ιδιαίτερα γνωρίσματα που καθορίζουν το είδος, την ποιότητα ή τη μορφή πράγματος, κατάστασης, γεγονότος κ.λπ.: *Η εκδήλωση είχε εορταστικό ~.* ❸ τύπος ανθρώπου σε λογοτεχνικό, θεατρικό ή κινηματογραφικό έργο: *ιστορία με καλή αφήγηση και ενδιαφέροντες ~.* ❹ γράμμα του αλφαβήτου: *ελληνικός/λατινικός ~.* ❺ ΓΛΩΣΣ το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης. **χαρακτηρίζω -ομαι**: (μτβ.) ❶ διατυπώνω κρίση για τον χαρακτήρα προσώπου ή για την κατηγορία στην οποία κατατάσσεται κτ: *Τον χαρακτήρισε επαγγελματία πολιτικό. Η περιοχική χαρακτηρίστηκε δασική έκταση.* ❷ αποτελώ διακριτικό γνώρισμα κτ = διακρίνω: *Τον ~ η συνέπεια και η αποφασιστικότητα.* **χαρακτηρισμός** ο. **χαρακτηριστικός -ή -ό. χαρακτηριστικά** (επίρρ.). **χαρακτηριστικό** το.

χάρη¹ η: ❶ ομορφιά και λεπτότητα στην εμφάνιση ή στους τρόπους κτ, που προκαλεί έλξη ή ευχαρίστηση: *Χαμογελούσε με ~.* ❷ *συνήθ. πληθ.* πνευματικό ή ψυχικό προσόν = χάρισμα: *Η έξυπνάδα ήταν μία από τις ~ της, αλλά όχι και η μοναδική.* **χαριτωμένος -η -ο. χαριτωμένα** (επίρρ.).

χάρη² η: ❶ **α.** βοήθεια που προσφέρουμε σε κτ για να τον εξυπηρετήσουμε: *Κάνε μου τη ~ να έρθεις μαζί μας!* ~ **σε κτ ή κτ**: με τη βοήθεια ή με τη συμβολή κτ προσώπου ή πράγματος: ~ *σ' εσένα και την πολύτιμη βοήθειά σου μπόρεσα να σπουδάσω.* **β.** ευγνωμοσύνη: *Σου χρωστώ ~ για το καλό που έκανες.* ❷ **ΝΟΜ** μετριασμός ή άρση ποινής: *Δόθηκε ~ στους πολιτικούς κρατούμενους.* **Θεία Χάρη**: ΕΚΚΛ η βοήθεια που προσφέρει η αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο για τη σωτηρία της ψυχής του. **η Χάρη της/του**: για να εκφράσουμε σεβασμό προς την Παναγία ή προς έναν άγιο: *Μεγάλη η Χάρη της!* **ποιος τη ~ σου**: για κτ ευχάριστο που συμβαίνει σε κτ: ~, *όλοι εσένα φροντίζουν!* **χαρίζω -ομαι**: ❶ (μτβ.) δίνω ή προσφέρω κτ σε κτ ως δώρο = προσφέρω = δωρίζω: *Σου το ~ το βιβλίο, είναι δικό σου. Η φύση χάρισε τις ομορφιές απλόχερα σ' αυτόν τον τόπο. Η νίκη τους μας χάρισε στιγμές συγκίνησης.* ❷ (μτβ.) απαλ-

λάσσω κπ από ποινή ή οφειλή: *Μας χάρισε όλα μας τα χρέη.* ③ παθ. φέρομαι μεροληπτικά υπέρ κπ: *Κανείς δε μου χαρίστηκε ποτέ, πάντα έπρεπε να κερδίζω με την αξία μου.* **χαριστικός -ή -ό, χαριστικά** (επίρρ.).

χάρισμα το: ① ιδιαίτερη και έμφυτη κλίση ή ταλέντο: *Έχει το ~ του λόγου. Είναι όμορφη και προικισμένη με πολλά χαρίσματα.* ② [οικ.] οτιδήποτε δίνεται σε κπ ως δώρο: *Σου το δίνω το βιβλίο, ~ σου!* **χαρισματικός -ή -ό**: αυτός που έχει πολλά χαρίσματα. **χαρισματικά** (επίρρ.).

χάρτης ο: ① αποτύπωση σε μικρογραφία των χαρακτηριστικών της γης ή τμημάτων της, όπως ήπειροι, χώρες, πόλεις κτλ. πάνω σε χαρτί: *πολιτικός/παγκόσμιος/οδικός ~. ~ της Ελλάδας με τα μεγαλύτερα ποτάμια της.* ② (μτφ.) κατάσταση που επικρατεί σε έναν χώρο ή τομέα: *Το φυσικό αέριο θα αλλάξει τον ενεργειακό ~ της χώρας.* ③ επίσημο κείμενο στο οποίο περιγράφονται βασικές διατάξεις, αρχές ή κανόνες: *Χάρτης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.* ④ σχ. **χαρτί**.

χαρτί το: ① υλικό από πολτοποιημένες φυτικές ίνες που χρησιμοποιείται κυρίως για να γράφουμε, να τυλίγουμε αντικείμενα κτλ.: *κόλλα /ρολό/φύλλο χαρτιού.* ② [οικ.] επίσημο έγγραφο από υπηρεσία που πιστοποιεί κπ: *Τα ~ της ήταν πλαστά: και το διαβατήριό και η ταυτότητα.* ③ χειρόγραφο ή τυπωμένο φύλλο χαρτιού: *Να δω λίγο τα στοιχεία στα ~ μου!* ④ φύλλο της τράπουλας: *Έχω καλό ~.* ⑤ (μτφ.) τελική λύση σε πρόβλημα ή δύσκολη κατάσταση: *Εδώ που έφτασαν τα πράγματα, η ελληνική διπλωματία θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει το τελευταίο της ~.* ⑥ πληθ. παιχνίδι με τράπουλα. **χάρτινος -η -ο, χαρτικά** τα: είδη από χαρτί. **χαρτούρα** η: πληθώρα χειρόγραφων ή τυπωμένων χαρτιών.

Τα ουσ. **χάρτης** και **χαρτί** προέρχονται από το ΑΕ **χάρτης** «ρολό από πάπυρο».

χάσμα το: ① μεγάλο και βαθύ άνοιγμα στο έδαφος: *Εδώ το έδαφος παρουσιάζει χάσματα!* ② (μτφ.) α. λογικό κενό, διακοπή σε μια συνέχεια: *Η σκέψη σου έχει ~. Η μνήμη της παρουσιάζει χάσματα.* β. πολύ μεγάλη διαφορά αντιλήψεων εξαιτίας κοινωνικής, οικονομικής θέσης ή ηλικίας κτλ. προσώπων: *το ~ των γενεών.*

χείλος το • **χειλέων** & στη σημ. 1α [οικ.] **χείλι** το • **χειλιών**: ① ΑΝΑΤ καθεμιά από τις μυώδεις πτυχές του προσώπου που περιβάλλουν το

στόμα: *σαρκώδη/λεπτά χείλη.* ② (μτφ.) το σημείο όπου καταλήγει κπ = άκρη: *Σταμάτησε στο ~ του γκρεμού.*

χειμώνας ο: μία από τις τέσσερις εποχές του έτους, μετά το φθινόπωρο και πριν από την άνοιξη, με κρύο και κακοκαιρία. **χειμωνιάτικος -η -ο, χειμωνιάτικα** (επίρρ.): κατά τη διάρκεια του χειμώνα. **χειμωνιάζει**: απρόσ. έρχεται χειμώνας, κακοκαιρία. **χειμερινός -ή -ό**: ≠ θερινός ① α. αυτός που συμβαίνει μέσα στον χειμώνα ή που ισχύει κατά τη διάρκεια του χειμώνα: *Χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώνες /~ εκπτώσεις/ωράριο.* β. αυτός που είναι κατάλληλος για τον χειμώνα: *~ ρούχα/κινηματογράφος.* ② αυτός που ασχολείται με κπ κατά τη διάρκεια του χειμώνα: *~ κολυμβητής.*

χειραγωγό -ούμαι: (μτβ., με αφρητ. σημ.) καθοδηγώ κπ, επιβάλλομαι σε κπ: *Δεν έχει πια δική του άποψη, τον χειραγωγεί η κοινή γνώμη.* **χειραγώγηση** η. ④ σχ. **χέρι**.

Αρχική σημ. του ρ. **χειραγωγώ** ήταν «οδηγώ κπ από το χέρι», από τις ΑΕ λ. **χείρ** «χέρι» + **ἄγω** «οδηγώ».

χειραφετώ -ούμαι • μππ. **χειραφετημένος**: συνήθ. παθ. απαλλάσσομαι από την εξουσία ή τον έλεγχο που ασκούσε κπ άλλος επάνω μου: *Η γυναίκα χειραφετήθηκε μετά από αιώνες καταπίεσης.* **χειραφέτηση** η. ④ σχ. **χέρι**.

Από το ΑΕ επίθ. **χειράφετος** «απελευθερος δούλος» από τις ΑΕ λ. **χείρ** («χέρι» + **ἀφίημι** «αφήνω»).

χειραψία η: χαιρετισμός με αμοιβαίο κράτημα και σφίξιμο της παλάμης: *Μας χαιρέτησε δια χειραψίας.* ④ σχ. **χέρι**.

χειρίζομαι: (μτβ.) ① (γνωρίζω να) ρυθμίζω με τα χέρια τη λειτουργία συσκευής, μηχανήματος κτλ.: *Δεν ξέρω να ~ τον υπολογιστή/το πλυντήριο.* ② ενεργώ με συγκεκριμένο τρόπο, ώστε να λυθεί κπ πρόβλημα: *Τη χειρίστηκες πολύ καλά την υπόθεση κι έτσι κατάφερες να με πείσεις.* ③ (μτφ.) χρησιμοποιώ κπ με άνεση, επιδεξιότητα: *~ άριστα τον λόγο.* ④ φέρομαι σε κπ με ορισμένο τρόπο, έτσι ώστε να πετύχω τον σκοπό μου: *Με κόπια και γαλιφιές προσπαθεί να με χειριστεί, αλλά δε θα τα καταφέρει.* **χειρισμός** ο. **χειριστής** ο, **-ίστρια** η: πρόσωπο που χειρίζεται συσκευή, μηχανήμα κτλ.: *~ μηχανών προβολής.* **χειριστήριο** το: όργανο για τον χειρισμό συσκευής, μηχανήματος κτλ.

χάρισμα
χαρισματικά → χάρισμα
χαρισματικός → χάρισμα
χαριστικά → χάριση
χαριστικός → χάριση
χαριτωμένα → χάριση
χαριτωμένος → χάριση
χαροποιός → ποιώ
χάρτης
χαρτί
χαρτικά → χαρτί
χάρτινος → χαρτί
χαρτούρα → χαρτί
χαρωπά → χαρά
χαρωπός → χαρά
χάσιμο → χάνω
χάσμα
χάσος
χάσος → χάσος
χείλι → χείλος
χείλος
χειμερινός → χειμώνας
χειμώνας
χειμωνιάζει → χειμώνας
χειμωνιάτικα → χειμώνας
χειμωνιάτικος → χειμώνας
χείρ → σχ. χέρι
χείρα → σχ. χέρι
χειραγώγηση → χειραγωγώ
χειραγωγώ
χειραφέτηση → χειραφετώ
χειραφετώ
χειραψία
χειρίζομαι
χειρισμός → χειρίζομαι
χειριστήριο → χειρίζομαι
χειριστής → χειρίζομαι
χειριστρια → χειρίζομαι

χειρόγραφος
χθες

Από το ελνστ. ρ. *χειρίζω -ομαι* «ορίζω σε αξίωμα».

χειρόγραφο → χειρόγραφος
χειρόγραφο → χειρόγραφος
χειρόγραφος → χειρόγραφος
χειρογράφως → χειρόγραφος
χειροκρότημα → χειροκροτώ
χειροκροτώ → χειροκροτώ
χειρολαβή → σχ. χέρι
χειρομαντεία → σχ. χέρι
χειρονομία → χειρονομία
χειρονομία → χειρονομία
χειροπέδες → σχ. χέρι
χειροποίητος → χειροποίητος
χειρός → σχ. χέρι
χειροτέρευση → χειροτερέω
χειροτερέω → χειροτερεύω
χειροουργείο → χειροουργώ
χειροουργικά → χειροουργώ
χειροουργική → χειροουργώ
χειροουργικός → χειροουργώ
χειροουργός → χειροουργώ
χειρούργος → χειροουργώ
χειρώνακτας → χειρώνακτας
χειρώνακτικώς → χειρώνακτικώς
χειρώνακτικώς → χειρώνακτικώς
χειροσόνησος → χειροσόνησος
χέρσος → χημεία
χημεία → χημεία
χημικός → χημεία
χήρα → χηρεύνω
χηρεύνω → χηρεύνω
χήρος → χηρεύνω
χθες → χθες
χθειςινός → χθεις

χειρόγραφος -η -ο: αυτός που είναι γραμμένος με το χέρι ≠ έντυπος, τυπωμένος: ~ *αίτηση, χειρόγραφα* & [επίσ.] *χειρογράφως* (επίρρ.). **χειρόγραφο** το: ❶ κείμενο γραμμένο με το χέρι: *Έστειλε το ~ στον εκδότη.* ❷ χειρόγραφο βιβλίο πριν από την εφεύρεση της τυπογραφίας. *σχ. χέρι.*

χειροκροτώ & -άω -ούμαι • -είς & -άς: (μτβ. & με παράλ. αντικ.): παράγω ήχο χτυπώντας μεταξύ τους τις δυο παλάμες, για να εκφράσω την ευχαρίστησή μου, την επιδοκιμασία μου για κπ ή κτ: *Χειροκρότησαν τον καλλιτέχνη μετά το τέλος της παράστασης.* **χειροκρότημα** το: *ζεστό/εγκάρδιο ~.* *σχ. χέρι.*

χειρονομία η: ❶ κίνηση των χειρών, που κάνει κπ προσπαθώντας να μεταδώσει κπ μήνυμα: *Προσπάθησε με χειρονομίες να μας κάνει να καταλάβουμε τι θέλει.* ❷ ενέργεια που δηλώνει ευγένεια, σεβασμό προς κπ ή κτ: *Ήταν πολύ ευγενική η ~ σας να μας δανείσετε τα χρήματα.* = κίνηση. **χειρονομώ:** (αμτβ.) κάνω χειρονομίες: *Σε παρακαλώ, σταμάτα να χειρονομείς και πες μου τι συνέβη!* *σχ. χέρι.*

χειροποίητος -η -ο: αυτός που είναι φτιαγμένος με τα χέρια: ~ *χαλιά / γλυκά / κεντήματα.* *σχ. χέρι.*

χειροτερέω • αόρ. *χειροτέρευσα* & *χειροτέρευσα*: ❶ (αμτβ.) γίνομαι χειρότερος = επιδεινώνομαι ≠ καλύτερεύω, βελτιώνομαι: *Η κατάσταση της υγείας του ~.* *Όσο πάει και ~, με τόσα ψέματα που λέει.* ❷ (μτβ.) κάνω κτ (να φαίνεται) χειρότερο από πριν ≠ καλύτερεύω, βελτιώνω: *Μη συνεχίσεις άλλο, ~ τη θέση σου!* **χειροτέρευση** η.

χειροουργώ -ούμαι • μππ. *χειροουργημένος*: (μτβ.) κάνω τομή στο σώμα ανθρώπου ή ζώου χρησιμοποιώντας ειδικά εργαλεία, για να θεραπεύσω, να αντικαταστήσω ή να αφαιρέσω ένα μη υγιές όργανο, όγκο κτλ. = εγχειρίζω: *Τον χειρούρησαν αμέσως μετά τη μεταφορά του στο νοσοκομείο.* **χειροουργός** & [οικ.] **χειρούργος** ο, η: εξειδικευμένος γιατρός που κάνει εγχειρήσεις. **χειροουργικός -ή -ό:** αυτός που σχετίζεται με ή αναφέρεται στις εγχειρήσεις: ~ *εργαλεία/επεμβάσεις, χειροουργικά* (επίρρ.). **χειροουργική** η: κλάδος της ιατρικής σχετικός με τις χειροουργικές επεμβάσεις. **χειροουργείο** το: ειδικός χώρος σε νοσοκομείο, όπου γίνονται εγχειρήσεις. *σχ. χέρι.*

χειρώνακτας ο & η: αυτός που έχει επάγγελμα

ή κάνει κπ εργασία που γίνεται με τα χέρια. **χειρώνακτικός -ή -ό, χειρώνακτικά** & [επίσ.] **χειρώνακτικώς** (επίρρ.). *σχ. χέρι.*

χέρι το: ❶ ΑΝΑΤ μέλος του σώματος από τον ώμο μέχρι τα δάχτυλα: *Κατεβάζω/ανεβάζω/πονάει το ~ μου. μακρύ/κοντό/λεπτό/παχύ ~.* ❷ (ειδικ.) το κατώτερο μέρος του χεριού, που αποτελείται από την παλάμη και τα δάχτυλα: *Κράτα τη Μαρία από το ~, για να περάσετε τον δρόμο!* **δίνω τα χέρια με κτ:** συμφιλινόνομαι ή επισφραγίζω τη συμφωνία μου με κπ. **έρχομαι/πιάνομαι στα χέρια με κτ:** τσακώνομαι παλεύοντας. ❸ πληθ.: *εργατικά ~.* ❹ σε διάφορες εκφρ. για να δηλώσουμε: **α.** ευχή: *Ας βάλει ο Θεός το ~ του!* **β.** βοήθεια: *Μας έδωσε ένα ~ και τελειώσαμε πιο γρήγορα.* **γ.** οικειότητα, συντροφικότητα: *Πιάνονταν ~ ~ κι έκαναν βόλτα κάθε απόγευμα.* **δ.** κυριότητα: *Η πόλη έπεσε στα χέρια του εχθρού.*

Από τον ελνστ. τύπο *χέριον*, υποκορ. της ΑΕ λ. *χείρ*, η οποία χρησιμοποιείται σήμερα **α.** σε στερεότυπες εκφρ.: *Συν Αθηνά και χείρα κίνει. ρολόι χειρός. χείρα βοήθειας.* **β.** για τον σχηματισμό πολλών συνθέτων στα ΝΕ: *χειραγωγώ, χειραψία, χειρολαβή, χειροπέδες, χειρομαντεία, χειρώνακτας* κτλ.

χειροσόνησος η: κομμάτι στεριάς που εισχωρεί στη θάλασσα: *η ~ του Αθω.*

χέρσος -α -ο: αυτός που δεν μπορεί ή δεν έχει καλλιεργηθεί = άγονος, ακαλλιέργητος: *Τα χωράφια ήταν άχρηστα, χέρσα.*

χημεία η: ❶ επιστημονικός κλάδος (και το αντίστοιχο μάθημα) που εξετάζει την ατομική και μοριακή δομή της ύλης, δηλ. τις ιδιότητες και τις αντιδράσεις των ουσιών: *οργανική/ανόργανη ~.* ❷ (μτφ.) η συμφωνία ως προς τις απόψεις, τον χαρακτήρα κτλ. μεταξύ ανθρώπων: *Μεταξύ τους υπάρχει ~, είναι ένα πολύ ταιριαστό ζευγάρι.* **χημείο** το: εργαστήριο στο οποίο κάνουμε χημικά πειράματα. **χημικός -ή -ό:** ~ *ανάλυση/αντίδραση/ένωση, χημικά* (επίρρ.). **χημικός** ο, η: ερευνητής που ασχολείται με τη χημεία ή πρόσωπο που διδάσκει χημεία.

χηρεύνω: (αμτβ.). χάνω τον/τη σύζυγό μου λόγω θανάτου. **χήρος** ο, **χήρα** η.

Προσοχή στη διαφ. σημ. των λ. *χήρος* και *χοίρος*.

χθες & χτες (επίρρ.): ≠ σήμερα, αύριο ❶ την ημέ-

ρα πριν από τη σημερινή. ❷ στο παρελθόν, κυρίως το πρόσφατο: ~ *πήγε σχολείο και σήμερα είναι κιάλας στο πανεπιστήμιο!* **χθες & χτες** το: • *άλλ.* το παρελθόν, κυρίως το πρόσφατο ≠ σήμερα, αύριο: *η χώρα του ~ και η χώρα του αύριο.* **χθεσινός -ή -ό & χτεσινός -ή -ό:** αυτός που έγινε ή συνέβη χθες ή σχετίζεται με το χθες ≠ σημερινός, αυριανός.

χιλιόμετρο το: μονάδα μήκους ίση με χίλια μέτρα. **χιλιμετρικός -ή -ό:** αυτός που υπολογίζεται σε χιλιόμετρα: ~ *απόσταση.* **χιλιμετρικά** (επίρρ.). **χιλιομετρητής** ο.

χιόνι το: ❶ λευκές νιφάδες που σχηματίζονται όταν οι υδρατμοί της ατμόσφαιρας παγώνουν, καθώς και το λευκό στρώμα που δημιουργούν πέφτοντας στη γη: *Ρίχνει/πέφτει ~.* ❷ (μτφ.) μικρές κονκίδες στην οθόνη της τηλεόρασης, όταν δε μεταδίδεται ή δε λαμβάνεται σωστά το σήμα. **χιονιάς** ο: κακοκαιρία με χιόνι **χιονιά** η: ❶ χιονιάς. ❷ χιονομπάλα. **χιονίζει:** *απρόσ.* πέφτει χιόνι.

χλευάζω -ομαι: (μτβ.) γελώ σε βάρος κπ = κοροϊδεύω, σαρκάζω. **χλεύη** η. **χλευασμός** ο. **χλευαστικός -ή -ό.** **χλευαστικά** (επίρρ.).

χλιαρός -ή -ό: ❶ (για υγρά) αυτός που είναι μέτρια ζεστός: ~ *τσάι/θάλασσα.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν είναι έντονος ≠ ένθερμος: ~ *ενδιαφέρον/αντίδραση/υποδοχή.* **χλιαρά** (επίρρ.). **χλιαρότητα** η.

χλιδή η: υπερβολική άνεση ή πολυτέλεια. **χλιδάτος -η -ο:** αυτός που χαρακτηρίζεται από πολυτέλεια ή πλούτο. **χλιδάτα** (επίρρ.).

χλωμός -ή -ό: ❶ αυτός που στο πρόσωπο έχει χρώμα λιγότερο έντονο από το κανονικό ή το συνηθισμένο του = *ωχρός, κίτρινος:* *Δεν είσαι καλά σήμερα, είσαι ~!* *Φοβήθηκε και αμέσως έγινε ~.* ❷ (μτφ.) αυτός που δεν έχει έντονη λάμψη ή ζωντάνια = *θαμπός:* *το ~ φως των κεριών.* ~ *αναμνήσεις.* **χλωμό το βλέπω:** θεωρώ ότι κτ έχει πολύ μικρή πιθανότητα να συμβεί: ~ *να μας πάει βόλτα μετά από τον καβγά που κάναμε.* **χλωμάδα** η. **χλωμάζω** (αμτβ.).

χλωρίδα η: το σύνολο των φυτών μιας περιοχής ≠ πανίδα.

χλώριο το: χημ αέριο με έντονη και δυσάρεστη οσμή, που ανήκει στην ομάδα των αλογόνων και χρησιμοποιείται για την απολύμανση χώρων και τον καθαρισμό του νερού. **χλωριώνω -ομαι** (μτβ.). **χλωρίωση** η.

χλωρός -ή -ό: αυτός που είναι πράσινος και τρυφερός ≠ *ξερός:* ~ *φασόλια/χόρτα.*

χοίρος ο: [επίσ.] ζώο θηλαστικό με ογκώδες σώ-

μα, που εκτρέφεται κυρίως για το κρέας του = γουρούνι. **χοιρινός -ή -ό:** αυτός που προέρχεται από το γουρούνι: ~ *κρέας.* ❷ *σχ.* **χήρος.**

χολέρα η: μολυσματική, συχνά θανατηφόρα ασθένεια, η οποία προκαλείται κυρίως από μολυσμένα νερά.

χοντρός & [επίσ.] χονδρός -ή -ό • συγκρ. -ότερος & -ύτερος: ❶ (για ανθρ. και ζώα) αυτός που έχει μεγαλύτερο βάρος από το κανονικό, μεγάλη μυϊκή μάζα = *παχύς ≠ αδύνατος, λεπτός:* *Είναι ~ άντρας/γυναίκα/σκυλί.* ❷ (για πργ.) αυτός που έχει μεγαλύτερο πάχος από το κανονικό = *παχύς ≠ λεπτός:* ~ *ύφασμα/τοίχος.* ❸

αυτός που αποτελείται από μεγάλους κόκκους ≠ *ψιλός:* *Τι θέλεις να αγοράσω, ~ ή ψιλό αλάτι;* ❹ (μτφ., για ενέργεια, συμπεριφορά, χαρακτήρα) αυτός που στερείται λεπτότητας, ευγένειας: *Του είπε πολύ ~ λόγια.* ❺ (μτφ.) αυτός που είναι υπερβολικός ή πολύ σοβαρός = *σημαντικός:* ~ *ψέμα/λάθος.* ❻ (για τόνο φωνής) αυτός που είναι βαρύς ως προς τη χροιά = *βαθύς ≠ λεπτός, ψιλός:* *Έχει ~ φωνή.* **χοντρά**

(επίρρ. στις σημ. 5 & 6): *Μας κοροΐδεψε ~.* **χοντρά** τα: χαρτονομίσματα μεγάλης αξίας ≠ *ψιλά:* *Έχω μόνο ~, πάω να χαλάσω για να σας πληρώσω.* **χοντραίνω** • *αόρ.* **χόντρινα:** ❶ (αμτβ.) παίρνω βάρος = *παχαίνω ≠ αδυνατίζω, λεπταίνω:* *Χόντρινα πολύ, πήρα είκοσι κιλά.* ❷ (μτβ.) κάνω κπ πιο χοντρό ή να φαίνεται χοντρός = *παχαίνω ≠ αδυνατίζω, λεπταίνω:* *Τα γλυκά μάς χοντραίνουν. Η φούστα αυτή με χοντραίνει.* ❸ [προφ.] (μτφ., αμτβ.) γίνομαι περισσότερο σοβαρός, έντονος: *Χόντρινε η κόντρα μεταξύ τους.* ❹ (μτφ., μτβ.) κάνω κτ να είναι πιο έντονο: *Σταμάτα πια, το χόντρινες το αστειό και γίνεσαι ενοχλητικός!* ❺ (μτβ. & αμτβ., για τόνο φωνής) κάνω κτ πιο βαρύ ή γίνομαι πιο βαρύς ως προς τη χροιά = *βαθαίνω ≠ λεπταίνω:* *Χόντρινε τη φωνή του, για να μην τον καταλάβουμε. Χόντρινε η φωνή του με την εφηβεία.* **χοντριτικός & [επίσ.] χονδριτικός**

-ή -ό: ❶ αυτός που είναι σχετικός με την αγοραπωλησία εμπορευμάτων σε μεγάλες ποσότητες ≠ *λιανικός:* *Το κατάστημά μας ειδικεύεται στη ~ πώληση.* ❷ αυτός που γίνεται σε γενικές γραμμές, χωρίς λεπτομέρειες ≠ *λεπτομερειακός:* *Κάνε μου μια ~ περιγραφή, και τις λεπτομέρειες από κοντά!* **χοντρικά & [επίσ.] χονδρικά** (επίρρ.): *συνολικά, γενικά:* ~, *έχω καταλάβει τι θέλει να πει. χονδρικά* (επίρρ.) σε μεγάλες ποσότητες: *Αγοράζει ~.*

χορηγώ -ούμαι • *μππ.* **χορηγημένος:** (μτβ.) παρέ-

χιλιομετρητής → χιλιόμετρο
χιλιομετρικά → χιλιόμετρο
χιλιομετρικός → χιλιόμετρο
χιλιόμετρο
χιόνι

χιονιά → χιόνι

χιονιάς → χιόνι

χιονίζει → χιόνι

χλευάζω

χλευασμός → χλευάζω

χλευαστικά → χλευάζω

χλευαστικός → χλευάζω

χλεύη → χλευάζω

χλιαρά → χλιαρός

χλιαρός

χλιαρότητα → χλιαρός

χλιδάτα → χλιδή

χλιδάτος → χλιδή

χλιδή

*χλωμός → χλωμός

χλωμάδα → χλωμός

χλωμάζω → χλωμός

χλωμός

χλωρίδα

χλώριο

χλωριώνω → χλώριο

χλωρίωση → χλώριο

χλωρός

χοιρινός → χοίρος

χοίρος

χολέρα

χονδρικά → χοντρός

χονδριτικός → χοντρός

χονδριτικός → χοντρός

χονδρός → χοντρός

χοντρά → χοντρός

χοντραίνω → χοντρός

χοντρικά → χοντρός

χοντριτικός → χοντρός

χοντρός

χορευτής → χορός

χορευτικά → χορός

χορευτικός → χορός

χορευτρια → χορός

χορεύω → χορός

χορήγηση → χορηγώ

χορηγηση → χορηγώ

χορηγία → χορηγώ

χορηγός → χορηγώ

χορηγώ

χορός
χρειάζομαι

χορικό → χορός
χορικός → χορός
χορός
χορταίνω
χόρταση → χορταίνω
χορτάτος → χορταίνω
χορτοφαγία → σχ. φαγητό
χορτοφάγος → σχ. φαγητό
χορωδία
χορωδιακά → χορωδία
χορωδιακός → χορωδία
χούντα
χουντική → χούντα
χουντικιά → χούντα
χουντικός → χούντα
χούφτα
χουφτώνω → χούφτα
χρεία → χρειάζομαι
χρειάζεται → χρειάζομαι
χρειάζομαι
χρειάζομαι

χω κτ σε κπ: ~ επίδομα/ιδάνειο/πολιτικό άσυλο /φάρμακα. **χορήγηση** η. **χορηγός** ο, η: ❶ φορέας ή ιδιώτης που δίνει χρήματα για την πραγματοποίηση ενός κοινωφελούς έργου ή ενός οργανωμένου γεγονότος (αθλητικού, καλλιτεχνικού κτλ.) και με σκοπό να προβληθεί ο ίδιος = σπόνσορας: ο ~ της θεατρικής παράστασης. ❷ ΙΣΤ αυτός που αναλάμβανε να καλύψει τα έξοδα του χορού για παραστάσεις δράματος στην αρχαία Αθήνα. **χορηγία** η: ❶ οικονομική ενίσχυση κοινωφελούς έργου ή οργανωμένου γεγονότος με στόχο τη διαφήμιση αυτού που προσφέρει τα χρήματα: Αποφάσισαν να αναλάβουν τη ~ του τουρνουά τένις. Το νοσοκομείο χτίστηκε με τη ~ ιδιωτικών φορέων. ❷ (συνεκδ.) το ίδιο το χρηματικό ποσό = χορήγηση. ❸ ΙΣΤ χρηματικό ποσό που δινόταν ως φορολογία από τους οικονομικά ισχυρούς Αθηναίους πολίτες και κάλυπτε οικονομικά τα έξοδα του χορού για παραστάσεις δράματος στις διονυσιακές γιορτές. **χορήγηση** το.

χορός ο: ❶ ρυθμικές κινήσεις του σώματος, των χεριών και των ποδιών, που γίνονται είτε με οργανωμένο τρόπο (ειδικά βήματα και κινήσεις) είτε αυτοσχέδια και συνήθως συνοδεύονται από μουσική: δημοτικοί ~. κλασικός/μοντέρνος ~. ❷ κοινωνική εκδήλωση στην οποία οι συμμετέχοντες μπορούν να χορέψουν: ο ~ των τελειοφίτων. ❸ ΙΣΤ ΦΙΛΟΛ στο αρχαίο θέατρο, ομάδα υποκριτών που απήγγελλαν στίχους με τη συνοδεία αυλού και έκαναν χορευτικές κινήσεις συμβολικού περιεχομένου: Ο ~ στην τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη» αποτελείται από γέροντες. **χορεύω** • αόρ. χόρεψα: ❶ (αμτβ.) κινώ το σώμα μου ρυθμικά, συνήθως με συνοδεία μουσικής: ~ εξαιρετικά, έχει τον ρυθμό μέσα του. Όλο το βράδυ ~ με τη Μαρία. ❷ (μτφ., αμτβ.) κινούμαι ρυθμικά, χωρίς έλεγχο: Δες τις βάρκες πώς ~ στη θάλασσα από τον αέρα! = κονιέμαι, χοροπηδώ. ❸ (μτβ.) α. εκτελώ συγκεκριμένο χορό: Έλα να χορέψουμε βαλς! β. παίρνω κπ ως συνοδό (ντάμα ή καβαλιέρο) και χορεύω μαζί του: Θα πάρεις να χορέψεις τη Λητώ; ~ τον χορό του Ησαΐα: παντρεύομαι. ~ κπ στο ταψί: τον ταιλωπρώ. **χορευτικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον χορό με τη σημ. 1. **χορευτικά** (επίρρ.). **χορευτής** ο, **χορεύτρια** η. **χορικός -ή -ό**: αυτός που σχετίζεται με τον χορό στη σημ. 3: τα ~ μέρη της τραγωδίας. **χορικό** το: λυρικό άσμα που τραγουδούσε ο χορός του αρχαίου δράματος = στάσιμιο.

Προσοχή στη διαφορετική γραφή και σημ. των λ. **χορικός** και **χωρικός**¹, **χωρικός**² & **χωρικός**, -ή.

χορταίνω • αόρ. χόρτασα, μπτ. χορτασμένος: ❶ (αμτβ.) ικανοποιώ την πείνα μου ≠ πεινώ: Το φαγητό δεν είναι αρκετό, δε θα χορτάσουμε! ❷ (μτβ.) τρώω κτ σε μεγάλες ποσότητες: Χόρτασα κρέας αυτές τις μέρες - έφαγα τόσο, που δε θέλω ούτε να το ξαναδώ! ❸ (μτβ.) δίνω σε κπ να φάει μέχρι που να μην πεινάει άλλο: Δεν τον ~ αυτόν με τίποτα, και πέντε πιάτα να του δώσεις, δεν του φτάνουν! ❹ (μτφ., μτβ.) απολαμβάνω κτ ή κπ σε μεγάλο βαθμό ή νιώθω άσχημα για κτ αρνητικό που έγινε σε μεγάλο βαθμό: Δε σε αντέχω άλλο, χόρτασα ψέματα! **χορτάτος -η -ο**: αυτός που έχει χορτάσει: Δε θέλω να φάω, νιώθω ~. = πλήρης ≠ νηστικός. **Είμαι** ~ από ταξίδια. **χόρταση** η. **χορωδία** η: ομάδα ανθρώπων που τραγουδούν όλοι μαζί, επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά: η ~ του σχολείου. **χορωδιακός -ή -ό**. **χορωδιακά** (επίρρ.).

Από το ΑΕ **χορωδία** «χορικό άσμα», από τα **χορός** + **-ωδία** από το **ὠδή**.

χούντα η: ❶ ομάδα συνήθως στρατιωτικών που καταλαμβάνουν και ασκούν την εξουσία με τη βία: η ~ των συνταγματαρχών. ❷ το καθεστώς εξουσίας που επιβάλλει μια χούντα και η χρονική περίοδος που αυτό διαρκεί = δικτατορία: Στη διάρκεια της ~ έγιναν πολλές διώξεις αριστερών. **χουντικός -ή -ό**. **χουντικός** ο, **-ή** & [λαΐκ.] **-ιά** η: μέλος ή οπαδός της χούντας.

Από την ισπανική λ. **junta**.

χούφτα & φούχτα η: ❶ το εσωτερικό της παλάμης, με ελαφρά λυγισμένα τα δάχτυλα προς τον καρπό: Κρατούσε το μπαλάκι μέσα στη ~ του και δεν μπορούσα να το δω. ❷ (συνεκδ.) ποσότητα ίση με αυτή που μπορεί να χωρέσει στην παλάμη ή (κατ' επέκτ.) μικρή ποσότητα ή αριθμός: Μου έδωσε μια ~ καραμέλες. Μια ~ άνθρωποι, κι έκαναν τόση φασαρία! **χουφτώνω & φουχτώνω**: [λαΐκ.] (μτβ.) αρπάζω κτ με τη χούφτα μου, παίρνω κτ: Χούφτωσε το παραδάκι.

Ο πιο σπάνιος τ. **φούχτα** προέκυψε από αμοιβαία μετάθεση των συμφώνων φ και χ.

χρειάζομαι: (μτβ.) ❶ έχω ανάγκη από κτ ή κπ:

χρονολογία
χρώμα

χρονιά → χρόνος
χρονίζω → χρόνος
χρονικά → χρόνος
χρονικά → χρόνος
χρονικός → χρόνος
χρόνιος → χρόνος
χρονολόγηση → χρονολογία
χρονολογία
χρονολογικά → χρονολογία
χρονολογικός → χρονολογία
χρονολογώ → χρονολογία
χρόνος
χρυσάφι → χρυσός
χρυσίζω → χρυσός
χρυσός
χρυσώνω → χρυσός
χρώμα
χρωματίζω → χρώμα
χρωματικά → χρώμα
χρωματικός → χρώμα
χρωμάτισμα → χρώμα
χρωματισμός → χρώμα
χρωματιστός → χρώμα

νάκτησης): *Τον άφησαν τον ~ να ταλαιπωρείται τόσες ώρες!* **χριστιανικός -ή -ό:** ❶ αυτός που σχετίζεται με τον χριστιανισμό ή με τους χριστιανούς: ~ βιβλία/δόγματα/ναός. ❷ (κατ' επέκτ.) αυτός που συμφωνεί με τις αρχές του χριστιανισμού ή αρμόζει σε χριστιανό: ~ ήθος/οικογένεια. **χριστιανικά** (επίρρ.). **χριστιανοσύνη** η.

χρονολογία η: ❶ το χρονικό σημείο κατά το οποίο συνέβη κτ: ~ γέννησης/αποφοίτησης. ❷ η καταγραφή σε κείμενο ή έντυπο μιας χρονολογίας, συνήθως της ημερομηνίας που αυτό συντάσσεται = χρονολόγηση: *Εφόσον λείπει η ~ από το απολυτήριο στρατού, θεωρείται άκυρο.* **χρονολογώ -ούμαι:** ❶ (μτβ.) προσδιορίζω τη χρονική στιγμή ή περίοδο που έγινε ή κατασκευάστηκε κτ: *Ο ερευνητής χρονολόγησε ένα παλιό χειρόγραφο.* ❷ παθ. αρχίζω να υπάρχω από ορισμένη χρονική στιγμή: *Η συνεργασία τους χρονολογείται από το 1952.* **χρονολόγηση** η. **χρονολογικός -ή -ό:** ~ σειρά γεγονότων. **χρονολογικά** (επίρρ.).

χρόνος ο • πληθ. & χρόνια, γεν. πληθ. χρόνων & (σημ. 2γ) χρόνων: ❶ εν. διάρκεια ύπαρξης ή εξέλιξης γεγονότων ή καταστάσεων: *Φαίνεται νεότατη, ο ~ δεν άφησε τα σημάδια του πάνω της.* ❷ το έτος α. ημερολογιακά: *Ευτυχισμένος ο καινούριος ~!* β. χρονική περίοδος δώδεκα μηνών: *Παντρεύτηκαν πριν από δύο χρόνια.* γ. ως μονάδα μέτρησης της ηλικίας: *Πέρασε στο πανεπιστήμιο στην ηλικία των δεκαοχτώ χρόνων. Είναι τριάντα χρόνων.* **χρόνια πολλά!**: ευχή σε κπ που γιορτάζει. δ. σχολικό ή ακαδημαϊκό έτος, που συνήθως διαρκεί εννέα μήνες = χρονιά: *Σε πόσα χρόνια παίρνετε πτυχίο;* ❸ πληθ. συγκεκριμένη χρονική περίοδος: *Υπήρχαν Έλληνες στην περιοχή από τα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.* = εποχή. ❹ χρονικό διάστημα που αφιερώνει κπ σε κτ: *Μη σπαταλάς τον ~ σου σε ανόητες ασχολίες. Πρέπει να βρω ~ να τελειώσω την πτυχιακή εργασία μου.* ελευθερός ~. ❺ χρονολογία: *Οι αρχαιολόγοι δε συμφωνούν για τον ~ κατασκευής του βασιλικού τάφου.* ❻ γλωσσ ρηματικός τύπος που δηλώνει τη χρονική στιγμή ή περίοδο που συμβαίνει η ενέργεια του ρήματος: *Στους παρελθοντικούς ~ ανήκει και ο υπερσυντέλικος.* ❼ αθλ η χρονική επίδοση ενός αθλητή σε κπ αγώνισμα: *Ο δρομέας βελτίωσε τον ~ του κατά πέντε δευτερόλεπτα.* ❽ ΜΟΥΣ μονάδα μέτρησης της διάρκειας φθόγγων και

παύσεων που συμβολίζεται με κλάσμα. **χρονικός -ή -ό. χρονικό** το: ❶ αφήγηση ιστορικών γεγονότων με τη χρονολογική τους σειρά: *το ~ του Μορέως.* ❷ πληθ. περιοδική έκδοση συλλόγου κτλ. **χρονικά** (επίρρ.). **χρονιά** η: ❶ χρονικό διάστημα που διαρκεί ένα ημερολογιακό έτος = χρόνος: *Θα φύγει στο εξωτερικό για μια ~.* *Ο χρυσός ολυμπιονίκης ψηφίστηκε ως ο αθλητής της ~.* **τρώω (το ξύλο) της ~ μου:** με δέρνουν άσχημα. ❷ (ειδικ.) το ακαδημαϊκό ή σχολικό έτος: *Θα επαναλάβει τη ~, αν δεν περάσει όλα τα μαθήματα.* **χρονίζω:** (αμτβ.) ❶ φτάνω σε ηλικία ή συμπληρώνω χρονικό διάστημα ενός έτους: *Μόλις χρονίσει το μορλό, λέμε να το βαφτίσουμε.* ❷ (μτφ.) εξελίσσομαι με πολύ αργούς ρυθμούς, παρουσιάζω μεγάλη καθυστέρηση: *Χρόνισε το βιβλίο του μέχρι να εκδοθεί. Το κυπριακό ζήτημα ~.* **χρόνιος -α & [επίσ.] -ια -ο:** (για κτ δυσάρεστο) αυτός που διαρκεί μεγάλο χρονικό διάστημα ή εξελίσσεται αργά: ~ πρόβλημα/κρίση/πάθηση.

χρυσός ο: = χρυσάφι ❶ κημ πολύτιμο μέταλλο με κίτρινο χρώμα και εξαιρετική λάμψη, που βρίσκεται συνήθως σε πετρώματα ή κοίτες ποταμών και χρησιμοποιείται κυρίως για την κατασκευή κοσμημάτων: *πλάκες/ράβδου/φύλλα ~.* *Νέες φλέβες ~ ανακαλύφθηκαν στην περιοχή.* ❷ (μτφ.) κτ που θεωρούμε πολύτιμο: *Η εμπειρία και η καθοδήγησή του όλα αυτά τα χρόνια ήταν ~.* **μαύρος ~:** το πετρέλαιο. **χρυσός -ή -ό:** ❶ αυτός που είναι κατασκευασμένος από χρυσό: ~ βραχιόλι. ❷ αυτός που έχει το χρώμα του χρυσού: *οι ~ ακτίνες του ήλιου.* ❸ (μτφ.) αυτός που είναι πολύ καλός: ~ άνθρωπος/δουλειές/εποχή. **χρυσίζω:** (αμτβ.) έχω χρυσάφι χρώμα: *Η άμμος χρυσίζει με το ηλιοβασίλεμα.* **χρυσώνω -ομαι:** (μτβ.) ❶ καλύπτω με επίστρωση χρυσού = επιχρυσώνω: ~ κόσμημα. ~ **το χάπι (σε κπ):** λέω ή κάνω σε κπ κτ που θα τον λυπήσει, τονίζοντας τα θετικά σημεία, για να απαλύνω τη στενοχώρια του. ❷ χρωματίζω κπ ή κτ με χρυσό χρώμα: *Ο ήλιος χάιδευε τη θάλασσα χρυσώνοντάς την με το φως του.* ❸ (μτφ.) προσφέρω σε κπ μεγάλη αμοιβή ή τον καλοπιάνω: *Τον χρύσωσα να έρθει μαζί μας, αλλά τίποτα! Μετά το γκολ, ο πρόεδρος τον χρύσωσε.* **χρυσάφι** το: χρυσός. **χρώμα** το: ❶ α. η οπτική εντύπωση που δημιουργείται από την αντανάκλαση του φωτός πάνω σε ένα σώμα: *Φοράει πάντα απαλά ~. Το αγαπημένο του ~ είναι το πράσινο. γήινο*

/σκουρό/φωτεινό/ουδέτερο ~. **β.** κάθε χρώμα σε αντίθεση προς το άσπρο και το μαύρο. **2** (κατ' επέκτ.) η απόχρωση του ανθρώπινου δέρματος ή προσώπου: *Το ανοιχτό ~ χαρρακτηρίζει τους περισσότερους Σουηδούς. χάνω το ~ μου = χλωμιάζω.* **3** ρευστή ουσία που χρησιμοποιούμε για να δώσουμε χρώμα σε κτ = βαφή, μπογιά: *Έβαψε με αδιάβροχο ~ τον τοίχο.* **4** συνήθ. πληθ. το χρώμα ως σύμβολο έθνους, ομάδας, ιδέας κτλ.: *Φόρεσε τα χρώματα της Εθνικής.* **5** (μτφ.) τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ομιλίας, της συμπεριφοράς κτ ή ενός τόπου, μιας εποχής κτλ.: *Η πέτρα δίνει στα σπίτια ένα ιδιαίτερο τοπικό ~.* **6** (μτφ.) το ύφος, η ατμόσφαιρα που έχει ή αποκτά κτ: *Η νύχτα είχε ένα μελαγχολικό ~. Τα μπαλόνια έδιναν ένα χαρούμενο ~ στο πάρτι. = τόνος. χρωματικός -ή -ό. χρωματικά (επίρρ.). χρωματίζω -ομαι: (μτβ.) **1** βάζω χρώμα σε κτ, συνήθως σε επιφάνεια = βάφω: ~ τα κάγκελα/την εικόνα. **2** (μτφ.) δίνω ξεχωριστό τόνο σε κτ: ~ τη φωνή μου/μια περιγραφή. χρωματισμός ο. χρωματιστός -ή -ό: αυτός που έχει χρώμα.*

χρωμόσωμα & χρωματόσωμα το: βιολ συστατικό του πυρήνα των κυττάρων, με νηματοειδή δομή και έντονο χρωματισμό, που είναι φορέας των κληρονομικών ιδιοτήτων: 23 ζεύγη όμοιων χρωμοσωμάτων αποτελούν το ανθρώπινο κύτταρο. **χρωμοσωμικός & χρωμοσωματικός -ή -ό:** ~ ανωμαλία.

χτένα & (σπάν.) κτένα η: αντικείμενο από σκληρό υλικό, συνήθως πλαστικό, με προεξοχές σε μορφή δοντιών, που χρησιμεύει για το χτένισμα των μαλλιών = τσατσάρα. **χτενίζω & (σπάν.) κτενίζω -ομαι:** (μτβ.) **1** α. περιποιούμαι και ξεμπερδεύω τα μαλλιά χρησιμοποιώντας χτένα: *Έφυγε τόσο βιαστικά, που δεν πρόλαβε ούτε τα μαλλιά της να χτενιστεί.* **2** (ειδικ.) καθαρίζω ένα ύφασμα κυρίως από τα χνούδια με ειδικό χτένι = ξαίνω. **3** (μτφ.) ερευνώ με λεπτομέρεια έναν χώρο: *Χτενίσανε όλο το βουνό για να εντοπίσουν τους κλέφτες.* **4** (μτφ.) κάνω την τελική επιμέλεια σε κείμενο: ~ την έκθεση για ορθογραφικά λάθη πριν τη δώσω στον καθηγητή. **χτένισμα & (σπάν.) κτένισμα** το: **1** το να χτενίζει κανείς κτ ή κτ: ~ της καίτης αλόγου. Το άρθρο ήθελε κι άλλο ~ πριν από τη δημοσίευσή. **2** συγκεκριμένος τρόπος χτενίσματος των μαλλιών: *νυφικό/μοντέρνο ~. χτένι & (σπάν.)*

κτένι το: **1** [λαϊκ.] χτένα, συνήθ. στην έκφρ. **έφτασε ο κόμπος στο ~:** τα πράγματα έφτασαν στο απροχώρητο, κτ πρέπει πλέον να γίνει. **2** εξάρτημα του αργαλειού που διαχωρίζει τις κλωστές περνώντας μέσα από το στημόνι. **3** θαλάσσιο οστρακόδερμο με δύο άνισα κελύφη, σε σχήμα αχιβάδας.

χτίζω & κτίζω -ομαι: (μτβ.) **1** α. φτιάχνω σπίτι, κτίριο κτλ. με διάφορα υλικά: *Ο οικοδόμος ~ σπίτια. Τα πουλιά έχτισαν τη φωλιά τους στο μπαλόνι μας.* **β.** επιβλέπω κτ που χτίζει ή αναθέτω σε κτ να χτίσει κτ για μένα: *Ο εργολάβος αυτός έχει χτίσει τη μισή πόλη! Θα χτίσω εξοχικό.* **2** κλείνω ένα άνοιγμα με τοίχο: *Αν χτίσεις το παράθυρο, από πού θα αερίζεται ο χώρος;* **3** ιδρύω πόλη: *Ο Μέγας Αλέξανδρος έχτισε την Αλεξάνδρεια.* **4** (μτφ.) δημιουργώ κτ: ~ την καριέρα του. *Το γάλα ~ γερά κόκαλα. χτίσιμο & κτίσιμο* το: το να χτίζει κτ κτ. **χτίστης & [επίσ., σπάν.] κτίστης** ο: εργάτης που ασχολείται με το χτίσιμο. **χτιστός & [επίσ., σπάν.] κτιστός -ή -ό:** αυτός που έχει χτιστεί κυρίως με πέτρα.

χτυπό & [σπάν.] κτυπό & -άω -ιέμαι • μπλ. χτυπημένος: **1** (μτβ.) φέρνω το χέρι ή το πόδι ή κτ αντικείμενο που κρατώ με γρήγορη και βίαιη κίνηση πάνω σε κτ ή κτ: *Μη ~ τα έπιπλα με τα παιχνίδια! ~ τα χέρια μου/το κεφάλι μου στον τοίχο. ~ την μπάλα/τα πλήκτρα. Τον χτύπησαν μεγαλύτερα παιδιά. = δέρω. Να χτυπήσεις καλά τη ζάχαρη με το αυγό. = το αυγό.* **2** α. (αμτβ.) πέφτω με δύναμη επάνω σε κτ ή κτ = προσκορύνω: *Το αυτοκίνητο χτύπησε πάνω στο δέντρο.* **β.** (μτβ.) πέφτω πάνω σε κτ με δύναμη: *Η βροχή ~ τα τζάμια.* **3** (αμτβ.) τραυματίζομαι ως αποτέλεσμα του ότι έπεσα κάτω ή πάνω σε κτ: *Όταν έπεσε από την καρέκλα, χτύπησε άσχημα.* **4** (μτβ.) επιτίθεται και τραυματίζω ή σκοτώνω κτ με όπλο: το θύμα χτυπήθηκε πλωπλάτα με μαχαίρι. **5** α. (μτβ.) κάνω κτ να παραγάγει ήχο: ~ την καμπάνα/το κουδούνι/το ταμπουόλο. **β.** (αμτβ.) παράγω ήχο: *Χτύπησε το ξιπνητήρι/το κουδούνι.* **6** (αμτβ.) κάνω ρυθμικές κινήσεις = πάλλομαι: *Η καρδιά μου χτυπούσε σαν τρελή από την αγωνία.* **7** (μτφ., μτβ.) προκαλώ ζημιά ή δυστυχία σε κτ: *Μας χτύπησε ανεπανόρθωτα η πυρκαγιά. = πλήητω. Τη χτύπησε ο καρκίνος. = προσβάλλω.* **8** (μτφ., αμτβ.) κάνω εντύπωση σε κτ: *Ήταν τόσο έντονο το χρώμα, που μου χτύπησε στο μάτι.* **9** παθ. χτυπάω με τα χέρια μου το σώμα μου, για να δείξω μεγάλη λύπη, θυμό κτλ.: *Κλαίει και ~*

χρωματόσωμα →
χρωμόσωμα
χρωμόσωμα
χρωμοσωμικός →
χρωμόσωμα
χρωμοσωμικός →
χρωμόσωμα
χρώση → χρώμα
χρωστικός → χρώμα
χρωστό → χρέος
χτένα
χτένι → χτένα
χτενίζω → χτένα
χτενισμα → χτένα
χτες → χθες
χτεινός → χθες
χτίζω
χτίσιμο → χτίζω
χτίστης → χτίζω
χτιστός → χτίζω
χτύπημα → χτυπό
χτυπητήρι → χτυπό
χτυπητός → χτυπό
χτύπος → χτυπό
χτυπό

χυδαία → χυδαίος
χυδαίος
χυδαιότητα → χυδαίος
χύνω
χύσιμο → χύνω
χυτός → χύνω
χώμα
χωματένιος → χώμα
χωμάτινος → χώμα
χώνευση → χωνεύω
χωνευτικός → χωνεύω
χωνεύω
χώνεψη → χωνεύω
χώνω
χώρα
χωρητικότητα → χώρος

πάνω από το μνήμα του παιδιού της. **χτύπημα** & (σπάν.) **κτύπημα** το: η ενέργεια και το αποτέλεσμα του χτυπώ: ~ της μπάλας / του εχθρού. ~ του τηλεφώνου = κουνδούνισμα. ~ της μοίρας = πλήγμα. ~ στο κεφάλι = πληγή. **χτύπος** & (σπάν.) **κτύπος** ο: ❶ δυνατός ήχος από χτύπημα, καθώς και το ίδιο το χτύπημα: *Ακούσαμε έναν ~ στην πόρτα / στο παράθυρο και τρομάξαμε.* ❷ ρυθμικός ήχος: *Ακούμπησε στο στήθος του και άκουγε τους ~ της καρδιάς του.* **χτυπητός** & (σπάν.) **κτυπητός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει χτυπηθεί: ~ αιγιά. ❷ (μτφ.) αυτός που προκαλεί μεγάλη εντύπωση, που είναι έντονος, ζωηρός ή οξύς: ~ διαφορές / χρώμα / παράδειγμα. **χτυπητήρι** το: ❶ εργαλείο μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής που χρησιμοποιείται για το ανακάτεμα υλικών: *Πιάσε το ~ και χτύπησε τους κρόκους των αυγών για το κέικ.* ❷ εργαλείο για το τίντρισμα χαλιών, παπλωμάτων, στρωμάτων κτλ.

χυδαίος -α -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από απρέπεια ή έλλειψη σεβασμού: *Τέτοια ~ συμπεριφορά δεν την περίμενα - ντροπή! Είναι ~ και αλήτης - θα έπρεπε να ντρέπεται!* **χυδαία** (επίρρ.). **χυδαιότητα** η.

χύνω -ομαι • μππ. *χυνέμενος*: (μτβ.) ❶ αφήνω κτ να βγει έξω από μια συσκευασία ή σκεύος: *Έπεσε το ποτήρι και χύθηκε όλο της το γάλα. Σκίστηκε το τουβάλι και χύθηκε το αλεύρι.* = σκορπίζω. *Έχυσε τον υπόλοιπο καφέ στον νεροχύτη, γιατί δεν της άρεσε.* ~ **δάκρυα**: κλαίω πολύ. **χύνεται πολύ μελάνι (για)**: γράφονται πολλά για ένα θέμα. ❷ λιώνω κτ και το ρίχνω μέσα σε καλούπι: ~ κερι / σίδερο. ❸ παθ. κινούμαι γρήγορα εναντίον κτ = ορμώ: *Το λιοντάρι χύθηκε λυσσασμένο επάνω στο θήραμά του.* ❹ παθ. (για ποτάμι) καταλήγω, ρίχνω τα νερά μου σε ορισμένο μέρος στη θάλασσα = εκβάλλω. ❺ παθ. (μτφ.) τρέχω γρήγορα και ζωηρά μαζί με άλλους: *Μόλις χτύπησε το κουνδούνι, οι μικροί μαθητές χύθηκαν στην αυλή.* = ξεχύνομαι. **χύσιμο** το. **χυτός -ή -ό**: ❶ (για μέταλλα) αυτός που έχει χυθεί σε καλούπια για να πάρει σχήμα: ~ σίδηρος ≠ σφυρηλάτος. ❷ (μτφ., για ρούχο) αυτός που πέφτει σωστά πάνω στο σώμα: ~ παντελόνι / φόρεμα. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι λεπτός και με ωραία γραμμή, ωραίο σχήμα: ~ κορμί.

χώμα το: ❶ στρώμα λεπτών κόκκων από πέτρα και που καλύπτει την επιφάνεια της γης: *Τα παιδιά κυλιούνται έξω στα ~.* *Για τα λουλούδια σου θα χρειαστείς ~ ειδικό για αν-*

θοκομία. ❷ (συνεχδ.) η επιφάνεια της γης, το έδαφος: *Πέταξε το ακόντιο και έπεσε στο ~ πολλά μέτρα μακριά.* ❸ ο τόπος: *τα άγια / ξένα χώματα.* **χωμάτινος -η -ο** & **χωματένιος -α -ο**: αυτός που έχει φτιαχτεί ή είναι από χώμα: ~ δρόμος.

χωνεύω -ομαι: ❶ (μτβ. & αμτβ.) αφομοιώνω τροφή με τη διαδικασία της πέψης: *Δε ~ εύκολα τον μουςακά. Το φαγητό είναι ελαφρύ, σε λίγο θα έχεις χωνέψει.* ❷ (μτφ., μτβ.) συμπαθώ, υπομένω, υποφέρω: *Δε ~ τους τεμπέληδες.* ❸ (μτφ., μτβ.) αποδέχομαι κτ ή το κατανοώ πλήρως: *Χώνεψε το καλά: θα κάνω αυτό που θέλω!* ❹ (αμτβ.) αλλάζει η σύστασή μου, απορροφώμαι: *Χώνεψαν τα κάρβουνα, έγιναν στάχτη.* **χώνευση** & **χώνεψη** η: πέψη. **χωνευτικός -ή -ό**.

χώνω -ομαι • μππ. *χωμένος* & [λαϊκ.] *χωσμένος*: (μτβ.) ❶ κάνω κτ ή κπ να μπει (βαθιά) μέσα σε κτ: *Έχωσε το φλουρί στη ζύμη της βασιλόπιτας.* = μπήγω. *Το σκυλί έχωσε το κόκαλο δίπλα από τον θάμνο.* = θάβω, κρύβω. *Έχωσε τα λιγοστά υπάρχοντά της σε δυο κούτες και έφυγε. Δε θυμάμαι πού έχωσα πάλι την ταυτότητά μου!* = καταχωνιάζω. *Την έχωσαν με το ζόρι στο κελάρι και την κλείδωσαν εκεί.* ❷ παθ. μπαινώ συνήθως ολόκληρος μέσα σε κτ: *Κρύωνε φοβερά και χώθηκε κάτω από τα παπλώματα. Χώθηκε στη θάλασσα μέχρι τον λαιμό.* ❸ παθ. (μτφ.) μπλέκομαι σε δυσάρεστη συνήθως κατάσταση: *Μη χώνεσαι στα προσωπικά των άλλων!* = επεμβαίνω, μπερδεύομαι. **χώσιμο** το. **χωστός -ή -ό**: ❶ αυτός που έχει χωθεί βαθιά μέσα σε κτ, συνήθως στο χώμα: ~ υποστηρίγματα για την τέντα. ❷ (ειδικ. για παπούτσια) αυτός που καλύπτει όλο σχεδόν το πάνω μέρος του ποδιού. **χωστά** (επίρρ.).

χώρα η: ❶ οριοθετημένη περιοχή της γης που αποτελεί αυτόνομο κράτος και έχει συγκεκριμένη πολιτική οργάνωση: *Οι ~ που συμμετέχουν στους διεθνείς αγώνες έστειλαν τους εκπροσώπους τους. Την πονάμε τη ~ μας.* = πατρίδα. ❷ (συνεχδ.) το σύνολο των κατοίκων μιας χώρας: *Ολόκληρη η ~ συγκλονίστηκε από το φοβερό αεροπορικό δυστύχημα.* ❸ (κυρ. για νησιά) η πρωτεύουσα: *Κατέβηκε στη ~ για να πάει στον γιατρό.* ❹ ΑΝΑΤ τμήμα του ανθρώπινου σώματος, στο οποίο βρίσκεται αντίστοιχο όργανο: *κοιλιακή / στομαχική ~.* **λαμβάνω ~**: πραγματοποιούμαι, συμβαίνω. **χωρικός¹ -ή -ό**: αυτός που

σχετίζεται με τη χώρα στη σημ. 1, συνήθ. στην έκφρ. **χωρικά ύδατα**: η θαλάσσια ζώνη που ανήκει σε μία χώρα. **σχ. χωρικός**.

χώρια (επίρρ.): [οικ.] ❶ χωριστά ≠ μαζί: *Τα τελευταία χρόνια ζουν ~*. ❷ εκτός από, χωρίς να υπολογίσουμε: *~ απ' όλα τα υπόλοιπα, είναι και απαιτητικός*.

χωρίζω -ομαι: ❶ α. (μτβ.) βάζω κτ ή κπ μακριά από κπ ή κτ άλλο: *~ τα ξερά από τα χλωρά ξύλα*. = ξεχωρίζω, διαχωρίζω. β. (αμτβ.) βρίσκομαι σε απόσταση, διαχωρίζομαι από κτ: *Τα μαλλιά μου χωρίζουν στη μέση*. ❷ (μτβ.) κόβω ένα σύνολο σε μέρη = διαιρώ, μοιράζω: *~ το κοτόπουλο σε μερίδες*. *Η σχολική χρονιά χωρίζεται σε τρίμηνα*. ❸ (μτβ.) εμποδίζω την ένωση ή επαφή μεταξύ δύο πραγμάτων, ανθρώπων κτλ. ≠ ενώνω: *Το βουνό ~ τις δυο πόλεις*. *Τα συμφέροντα και ο εγωισμός τους χωρίζαν πάντα*. ❹ (μτβ.) α. απομακρύνω κπ από κπ άλλο ≠ ενώνω: *Στις εξετάσεις τους χώρισαν, για να μην αντιγράφουν ο ένας από τον άλλον*. *Μόνο ο θάνατος μπορεί να μας χωρίσει*. β. προσπαθώ να κρατήσω άτομα που μαλώνουν μακριά το ένα από το άλλο: *Πήγε να τους χωρίσει κι έφαγε κι ο ίδιος ξύλο*. ❺ (μτβ. & αμτβ.) παύω να είμαι με κπ, για λίγο ή οριστικά, ως ξενιτάρι, ως συνεργάτης, ως παρέα: *Την παντρεύτηκε και μετά από λίγο τη χώρισε*. *Χώρισε με τον άντρα της λίγους μήνες μετά τον γάμο*. *Επιστρέψαμε μαζί, μέχρι που χωρίσαμε μπροστά στο σπίτι μου*. **χωρισμένος ο, -η** η: πρόσωπο που έχει χωρίσει, που έχει πάρει διαζύγιο. **χωρισμός ο**: το να χωρίζει κπ από κπ: *~ των μαθητών σε ομάδες*. *Όταν αποφασίστηκε ο ~, ανέλαβαν οι δικηγόροι την έκδοση του διαζυγίου*. **χώρισμα το**: ❶ χωρισμός: *~ της περιουσίας*. ❷ (συνεκδ.) κατασκευή με την οποία χωρίζεται κτ (συνήθως ένας χώρος) σε μικρότερα μέρη: *Μετακίνησα το ~ του ντουλαπιού πιο πάνω, ώστε να χωρέσουν και οι μεγάλοι φάκελοι*. **χωριστός -ή -ό**: αυτός που υπάρχει, έχει δημιουργηθεί ή κατασκευαστεί για ορισμένη ομάδα ατόμων ή για ορισμένο σκοπό = ξεχωριστός ≠ κοινός: *~ τάξεις για αρχάριους και προχωρημένους μαθητές*. *~ λογαριασμοί τραπεζών*. **χωριστά** (επίρρ.): όχι μαζί: *Πήγαν διακοπές ~ φέτος*. = ξεχωριστά, χώρια.

χωριό το: οικισμός μικρότερος από πόλη ή κωμόπολη και (συνεκδ.) το σύνολο των κατοί-

κων του: *παραθαλάσσιο ~*. *Όλο το ~ πήγε στον γάμο*. **χωριάτης ο, -ισσα &** (στη σημ. 2)

χωριάτα η: ❶ πρόσωπο που γεννήθηκε και ζει στο χωριό = χωρικός, [λαϊκ.] χωριανός ≠ αστός. ❷ (μτφ.) πρόσωπο που δεν ξέρει να φέρεται σωστά = άξεστος, αγενής. **χωριατιά η**: αγενής συμπεριφορά ή πράξη, απρέπεια. **χωριάτικος -η -ο, χωριάτικα** (επίρρ.). **χωρικός ο, χωρική η**: κάτοικος χωριού. **χωριανός ο, χωριανή η**: πρόσωπο που κατάγεται από ή κατοικεί στο ίδιο χωριό με κπ = συγχωριανός. **σχ. χωρικός**.

χωριό το: [επίσ.] απόσπασμα γραπτού κειμένου.

χωρίς (πρόθ.): (+αιτ. / να) δηλώνει έλλειψη, απουσία προσώπου, πράγματος ή παράλειψη ενέργειας, κατάστασης κτλ. = δίχως ≠ με: *~ τον άντρα της νύθι μοναξιά*. *~ χρήματα, σπίτι δεν αγοράζεις*. *Έφυγε ~ να μιλήσει σε κανέναν*.

χώρος ο: ❶ έκταση που καλύπτει κπ ή κτ: *Αγοράσαμε μικρό γραφείο, για να μην πιάνει πολύ ~ στο δωμάτιο*. ❷ τόπος για ορισμένο σκοπό: *Η κουζίνα ανήκει στους βοηθητικούς ~*. *~ αναμονής/στάθμευσης*. *σπίτι με έξι ~ = δωμάτιο*. ❸ έκταση όπου δεν υπάρχει τίποτε: *Δε βρισκόμα ~ να παρκάρω*. ❹ (μτφ.) επιστημονικός, επαγγελματικός ή πολιτικός κλάδος στον οποίο ανήκει κτ ή κπ: *ο ~ της νομικής/της αριστέρας*. ❺ μαθ. σύνολο σημείων ή στοιχείων που ικανοποιεί συγκεκριμένα γεωμετρικά αξιώματα: *ο ~ των τεσσάρων διαστάσεων* (στη μη ευκλείδεια γεωμετρία). **χωρώ & -άω** • αόρ. **χώρεσα**: ❶ (μτβ.) έχω τον χώρο που χρειάζεται για να βάλω κτ ή κπ μέσα μου: *Το κιβώτιο αυτό ~ ακριβώς τριάντα κομμάτια*. = παίρνω. *Πήρε απότομα ύψος και τα περσινά του ρούχα δεν τον χωράνε*. ❷ (αμτβ.) μπορώ να μπω κάπου, υπάρχει αρκετός χώρος για να μπω: *Φέρε κι άλλο καλάθι, δε χωράνε όλα τα σταφύλια σε αυτό!* **δε χωράει αμφιβολία/συζήτηση**: κτ είναι σίγουρο, δε χρειάζεται συζήτηση: *~ ότι αυτός ήταν ο κλέφτης, αφού βρήκαν πάνω του τα κλοπιμαία*. **χωρικός² -ή -ό**: *~ καμπύλη*. **χωρητικότητα η**: η δυνατότητα που έχει ένας κλειστός χώρος να χωρέσει συγκεκριμένη ποσότητα ύλης ή αριθμό ατόμων, καθώς και η αντίστοιχη ποσότητα ή ο αριθμός: *αίθουσα δεξιώσεων χωρητικότητας πεντακοσίων ατόμων*. *μπουνάκι χωρητικότητας ενός λίτρου*. **σχ. χωρικός**.

χώρια
χωριανή → χωριό
χωριανός → χωριό
χωριάτα → χωριό
χωριάτης → χωριό
χωριατιά → χωριό
χωριάτικα → χωριό
χωριάτικος → χωριό
χωριάτισσα → χωριό
χωρίζω
χωρική → χωριό
χωρικός → χωριό
χωρικός¹ → χώρα
χωρικός² → χώρος
χωριό
χωριό
χωρίς
χωρισμα → χωρίζω
χωρισμένη → χωρίζω
χωρισμένος → χωρίζω
χωρισμός → χωρίζω
χωριστά → χωρίζω
χωριστός → χωρίζω
χώρος
χωρώ → χώρος
χώσιμο → χώνω
χωστά → χώνω
χωστός → χώνω

- ψαλίδα → ψαλίδι
- ψαλίδα → ψαλίδι
- ψαλιδιά → ψαλίδι
- ψαλιδίτσω → ψαλίδι
- ψαλιδίσιμα → ψαλίδι
- ψάλλω → ψέλνω
- ψαλμός → ψέλνω
- ψάλτης → ψέλνω
- ψάλτρια → ψέλνω
- ψάξιμο → ψάχνω
- ψαράδικο → ψάρι
- ψαράδικος → ψάρι
- ψαράδι → ψάρι
- ψαρεύω → ψάρι
- ψάρι
- ψαριά → ψάρι
- ψαριάλα → ψάρι
- ψαχνό
- ψάχνω
- ψεγάδι → ψέγω
- ψέγω
- ψεκάζω
- ψέκασμα → ψεκάζω
- ψεκασμός → ψεκάζω
- ψεκαστήρας → ψεκάζω
- ψεκαστικός → ψεκάζω
- ψελλιζώ
- ψέλλισμα → ψέλλιζω
- ψέλνω
- ψέμα

Ψαλίδι το: ❶ εργαλείο χειριού με δύο λεπίδες για κόψιμο. ❷ (μτφ.) περιορισμός, μείωση σε κτ: *Νέο ~ σε μισθούς και συντάξεις ανήγειλε η κυβέρνηση.* **ψαλιδιά** η: κόψιμο που γίνεται με το ψαλίδι: *Τι στραβή ~ που έκανες!* **ψαλιδίτσω -ομαι:** (μτβ.). **ψαλιδίσιμα** το. **ψαλίδα** η: ❶ μεγάλο ψαλίδι. ❷ (μτφ.) απόσταση, διαφορά ανάμεσα σε δύο άκρα ενός μεγέθους ή ανάμεσα σε αντίθετες καταστάσεις: *Η ~ μεταξύ των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων των τραπεζών μεγάλωσε.* *Η ~ μεταξύ πλούτου και φτώχειας ανοίγει.* ❸ ασθένεια των μαλλιών, κατά την οποία οι άκρες των τριχών σχίζονται στα δύο. ❹ είδος εντόμου με ουρά που μοιάζει με ψαλίδι.

ψάρι το: είδος σπονδυλωτού ζώου που ζει στο νερό, έχει πτερύγια και βράγχια για να αναπνέει = [επίσ.] ιχθύς: *Το μπαρμπούνι είναι νόστιμο ~.* *σαν ~ έξω από τα νερά του.* άβολα. **ψήνω το ~ στα χείλη κτ:** τον ταλαιπωρώ. **ψαρεύω -ομαι:** (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ❶ πιάνω ψάρια: *Ψάρευες τίποτε σήμερα;* ❷ (μτφ.) παίρνω πληροφορίες από κτ, χωρίς να το καταλάβει: *Σε ψάρευσε, και είδηση δεν πήρες!* **ψαριά** η: το σύνολο των ψαριών που πιάνει κανείς κάθε φορά: *καλή/κακή ~.* **ψαράς** ο: ❶ πρόσωπο που ψαρεύει, ερασιτεχνικά ή επαγγελματικά. ❷ πρόσωπο που πουλάει ψάρια = [επίσ.] ιχθυοπώλης. **ψαράδικος -η -ο:** αυτός που σχετίζεται με τα ψάρια, τον ψαρά και το ψάρεμα: *~ χωριό.* **ψαράδικο** το: ❶ κατάσταση που πουλάει ψάρια. ❷ αλιευτικό σκάφος. **ψαριάλα** η: έντονη μυρωδιά ψαριού.

Η λ. *ψάρι* είναι μεσαιωνικής προέλευσης. Κατά την ελνστ. περίοδο συναντάται ως *ψάριον*, το οποίο θεωρείται υποκορ. του ΑΕ *ψον* «ετοιμασμένη τροφή, μεζές».

ψαχνό το: ❶ α. κρέας χωρίς κόκαλα ή λίπος: *Γύρω από το κόκαλο έχει πολύ ~.* β. (μτφ.) σάρκα ανθρώπινου σώματος και, ειδικ., ανθρώπινος στόχος: *Η αστυνομία χτύπησε στο ~, για να διαλύσει τους απεργούς.* ❷ (μτφ.) α. ωφέλεια ή κέρδος: *Η δουλειά αυτή έχει ~!* β. βασικό ή κεντρικό σημείο υπόθεσης: *Άσε τις εισαγωγές και έλα στο ~!* = ψητό.

Από το μsn. *ψαχνόν*, ουσιαστικop. ουδ. του ελνστ. επιθ. *ψαχνός, σαχνός* «τρυφερός», για κρέας.

ψάχνω -ομαι: ❶ (μτβ. & αμτβ.) προσπαθώ να

βρω κτ: *~ παντού, αλλά δε βρίσκω τα έγγραφα.* *Οι ληπτές έψαχναν για χορήματα και κοσμήματα.* ❷ (μτβ., για πρόσ.) ελέγχο αποσπενές ταξιδιωτών ή κάνω σωματικό έλεγχο σε κπ: *Μας έψαξαν όλους στο αεροδρόμιο.* ❸ (μτβ. & αμτβ.) αναζητώ τα ίχνη κτ: *Ποιον ψάχνεις; Η αστυνομία ~ για τον κακοποιό σε όλη τη χώρα.* ❹ παθ. α. αναζητώ κτ επάνω μου: *Για να βρω το πορτοφόλι μου, ψαχνόμουν μία ώρα!* β. (μτφ.) έχω προβληματισμούς και ανησυχίες για τη ζωή, το μέλλον μου κτλ.: *Εί- ναι ψαγμένος τύπος. Ψάχνεται μια ζωή, γι' αυτό και σπουδάσε φιλοσοφία.* **ψάξιμο** το.

ψέγω: [επίσ.] (μτβ.) ασκώ αρνητική κριτική σε κπ ή κτ = επικρίνω, κατακρίνω ≠ επαινώ: *Ψέ- γει, σατιρίζει, καυτηριάζει τα κακώς κείμενα.* **ψεγάδι** το: αρνητικό στοιχείο για το οποίο μπορεί κπ να κρίνει ή να κατηγορήσει κπ ή κτ = ελάττωμα, μειονέκτημα. **ψόγος** ο: κατηγο- ρία, επίκριση ≠ έπαινος: *Για οποιαδήποτε παράλειψη τον ~ θα εισπράξει ο συντάκτης του άρθρου.*

ψεκάζω -ομαι: (μτβ. & με παράλ. αντικ.) ρίχνω υγρό ή αέριο σε πολύ λεπτές σταγόνες με τη βοήθεια ειδικής συσκευής: *~ το τζάμι/τις μύ- γες.* **ψέκασμα** το. **ψεκασμός** ο. **ψεκαστικός -ή -ό.** **ψεκαστήρας** ο: συσκευή για ψέκασμα.

Από το ΑΕ ρ. *ψακάζω* «ψιχαλιζώ».

ψελλιζώ: (μτβ.) λέω κτ πολύ σιγά ή με δυσκο- λία, τραυλίζοντας ή κομπιάζοντας: *Τα πόδια της λύγισαν και μετά βίας ψέλλισε «βοήθεια».* *Άρχισε να ~ κάποιες δικαιολογίες, αλλά δε με έπεισε!* **ψέλλισμα** το.

ψέλνω & (στη σημ. 1) ψάλλω -ομαι • αόρ. *έψα- λα*, παθ. αόρ. *ψάληκα:* (μτβ.) ❶ τραγουδώ ύμνο, εκκλησιαστικό ή πατριωτικό: *Όλοι μα- ζί ψέλναμε το «Χριστός Ανέστη».* *Ας ψάλου- με τον Εθνικό Ύμνο!* ❷ (μτφ.) α. μαλώνω κτ: *Όλη μέρα μ' έψελνε για την γράφα που έκα- να.* β. λέω σε κπ κτ με τρόπο επίμονο και ενο- χλητικό: *Με έψελνε όλη μέρα να τον αφήσω να πάει εκδρομή.* **ψαλμός** ο: ΕΚΚΛ εκκλησια- στικός ύμνος. **ψάλτης** ο, **ψάλτρια** η: πρόσω- πο που ψάλλει στην εκκλησία.

ψέμα το: ❶ οτιδήποτε δεν ανταποκρίνεται ή απέχει πολύ από την αλήθεια = [επίσ.] ψεύδος ≠ αλήθεια: *Είπες ένα μεγάλο ~ προχθές, το οποίο δεν πρόκειται να σου συγχωρήσω. Ζει μέσα στο ~.* ❷ (μτφ.) καθετί που είναι μάταιο: *Η ζωή είναι ένα ~.* **ψεύτικος -η -ο:** ❶ αυτός

που δεν είναι αληθινός: ~ πληροφορία = [επίσ.] ψευδής, ανυπόστατος ≠ [επίσ.] αληθής. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει κατασκευαστεί ως απομίμηση του πραγματικού, που δεν είναι φυσικός: ~ μαργαριτάρι = τεχνητός ≠ φυσικός. ❸ αυτός που είναι κακής ποιότητας: ~ είναι αυτό το ρολόι, χάλασε σε μια εβδομάδα. = σκάροτος, ελαττωματικός. ❹ (για νομίσματα) αυτός που είναι κάλπικος: Τα κέρματα αυτά είναι ~. **ψεύτικα** (επίρρ.). **ψεύτης ο, -τρα η**: πρόσωπο που λέει ψέματα: Είσαι μεγάλος ~! **ψευτιά η**: [οικ.] = ψέμα: Μου έρχεις πει αμέτρητες ψευτιές. ≠ αλήθεια.

ψευδαίσθηση η: ❶ ΙΑΤΡ διαταραχή κατά την οποία έχουμε την εντύπωση ότι αντιλαμβανόμαστε πράγματα ή γεγονότα, τα οποία δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα = παραισθήση. ❷ λανθασμένη αντίληψη που έχουμε για τα πράγματα = αυταπάτη. **ψευδαισθητικός -ή -ό, ψευδαισθητικά** (επίρρ.).

ψευδο- & ψεudό-: α΄ συνθ. που προσδίδει στο β΄ συνθ. την έννοια του ψεύτικου: **ψευδοροφή, ψευδομάρτυρας, ψευδορκία**.

ψευδομάρτυρας ο, η: αυτός που συνειδητά δίνει ψευδή κατάθεση σε δικαστήριο. **ψευδομαρτυρία η. ψευδομαρτυρώ** (αμτβ.).

ψευδορκία η: αδικήμα που διαπραττεί κπ που, ενώ έχει ορκιστεί ότι θα πει την αλήθεια, ηθελήμενα δίνει ψευδή κατάθεση.

ψευδός & [λαϊκ.] τσευδός -ή -ό: (για πρόσ.) αυτός που έχει κπ πρόβλημα στην άρθρωσή του: Είναι ~ και δυσκολεύομαι να τον καταλάβω όταν μιλάει. **ψευδίζω & [λαϊκ.] τσευδίζω** (αμτβ.). **ψευδίσια & [λαϊκ.] τσευδίσια** το.

ψευδός το: [επίσ.] ψέμα. **ψευδής -ής -ές**: [επίσ.] ψεύτικος. ❷ σχ. **αγενής. ψευδώς** (επίρρ.). **ψεύδομαι**: [επίσ.] (αμτβ.) λέω ψέματα.

ψηλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει μεγαλύτερο από το μέσο ύψος: ~ γυναίκα/δέντρο/πόδια ≠ κοντός. ❷ (για πργ.) αυτός που βρίσκεται ψηλά: ~ ράφι ≠ χαμηλός. **ψηλά** (επίρρ.). **ψηλώνω**: ❶ (αμτβ.) αποκτώ ύψος, γίνομαι ψηλότερος ≠ κονταίνω: Πώς ψηλώσες έτσι από τότε που έχω να σε δω! ❷ (μτβ.) κάνω κτ να φαίνεται πιο ψηλό, του δίνω ύψος: Ψήλωσα τον φράχτη, ώστε να μη με βλέπουν οι γείτονες. = υψώνω ≠ χαμηλώνω.

ψηήνω -ομαι: ❶ (μτβ.) ετοιμάζω φαγητό ή ρόφημα χρησιμοποιώντας πολύ υψηλή θερμοκρασία (από φωτιά ή ειδική συσκευή): Έψησα το φαγητό στους 180 βαθμούς. ~ καφέ. ❷ (μτβ.) επεξεργάζομαι ορισμένα υλικά με τη βοήθεια υψη-

λής θερμοκρασίας: ~ πηλό/γαλί. ❸ (μτφ., μτβ.)

α. προσπαθώ να πείσω κπ να κάνει κτ: *Εντάξει, την έψησα, θα έρθει μαζί μας απόψε!* = πείθω, καταφέρνω. **β.** ταλαιπωρώ, βασανίζω κτ: *Την έψησε μέχρι να πει το «ναυ».* ❹ **παθ.** (αμτβ. + σε) **α.** ζεσταίνομαι πάρα πολύ: ~ στον πυρετό. **β.** αποκτώ εμπειρία σε κτ: *Ψήθηκε στη δουλειά.* **ψηήσιμο** το: ❶ το να ψηίνει κπ κτ (σημ. 1 & 2): *Το φαγητό θέλει καλό ~.* ❷ το να πείθει κπ κπ άλλον (σημ. 3): *Εγώ δεν είμαι καλή στο ~, δοκίμασε εσύ να τον πείσεις!* **ψηήστης ο**: πρόσωπο που ψηίνει (σημ. 1 & 2). **ψητός -ή -ό**: αυτός που έχει ψηθεί στα κάρβουνα ή στον φούρνο: ~ μπριζόλα. **ψητό** το: ❶ φαγητό, κυρίως κρέας που έχει ψηθεί: *Φέρε μουστάρδα για το ~!* ❷ [πρωφ.] (μτφ.) η ουσία κπ θέματος, το κεντρικό σημείο: *Άφησε τις εισαγωγές και έλα στο ~!* = ψαχνό.

ψηήφος η: ❶ το μέσο με το οποίο δηλώνει κπ την προτίμησή του. ❷ προτίμηση σε εκλογές ή δημοψήφισμα που δηλώνει κπ σχετικά με κπ θέμα, ιδεολογία, κόμμα κτλ., ή σε διαδικασίες που στηρίζονται στην αρχή της πλειοψηφίας: *λενκή/άνορη/θετική/απαλλακτική ~.* **ψηφίζω -ομαι**: ❶ (μτβ. & αμτβ.) με την ψηφο μου εκφράζω την προτίμησή μου για πρόσωπο, κόμμα, ή σχετικά με ένα θέμα: *Ποιο κόμμα θα ψηφίσεις στις εκλογές; ~ υπέρ/κατά του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.* ❷ (αμτβ.) ασκώ το δικαίωμα που μου αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα, για να εκλέξω αντιπροσώπους που θα κυβερνήσουν τη χώρα: *Πήγα να ψηφίσω νωρίς και να αποφύγω την πολυκοσμία.* ❸ (μτβ.) εγκρίνω κτ με την ψηφο μου: *Οι ευρωβουλευτές ψηφίσαν το νομοσχέδιο κατά της τρομοκρατίας.* **ψηήφιση η**: αποδοχή, κύρωση αιτήματος, πρότασης κτλ. κατόπιν ψηφοφορίας: *Η συνεδρία κατέληξε στην ~ του νομοσχεδίου.* = υπερψηήφιση ≠ καταψηήφιση. **ψηήφισμα** το: ❶ ψηήφιση. ❷ (συνεκδ.) το κείμενο που περιλαμβάνει τις αποφάσεις που προέκυψαν από τη διαδικασία ψηήφισης: *Το έχετε το ~ ή να σας το στείλω;*

Προσοχή: είναι η ψηήφος και όχι ο ψηήφος! Προέρχεται από το ΑΕ *ψηήφος*: στην αρχαιότητα επρόκειτο για μικρό χαλίκι με το οποίο οι εκλογείς εξέφραζαν την άποψή τους κατά την ψηφοφορία, ρίχνοντάς το σε ειδική κάλη.

ψηφοφορία η: διαδικασία σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη λήψη μιας απόφασης με βάση αυτό που επιλέγει η πλειοψηφία με ψηήφο:

ψευδαίσθηση
ψευδαισθητικά → ψευδαισθήση
ψευδαισθητικός → ψευδαισθήση
ψευδής → ψεύδος
ψευδίζω → ψεύδος
ψεύδισμα → ψεύδος
ψευδο-
ψευδό- → ψευδο-
ψεύδομαι → ψεύδος
ψευδομάρτυρας
ψευδομαρτυρία → ψευδομάρτυρας
ψευδομαρτυρώ → ψευδομάρτυρας
ψευδορκία
ψευδοροφή → ψευδοψεύδος
ψεύδος → ψεύδος
ψεύτης → ψέμα
ψεύτικα → ψέμα
ψεύτικος → ψέμα
ψεύτρα → ψέμα
ψηλά → ψηλός
ψηλός
ψηλώνω → ψηλός
ψηήνω
ψηήσιμο → ψηήνω
ψηήστης → ψηήνω
ψηήτο → ψηήνω
ψηήτος → ψηήνω
ψηήφίζω → ψηήφος
ψηήφιση → ψηήφος
ψηήφισμα → ψηήφος
ψηήφορος
ψηήφορος → ψηήφορία

ψίθυρος
ψυγείο

- ψιθυρίζω → ψίθυρος
- ψιθυριστά → ψίθυρος
- ψιθυριστός → ψίθυρος
- ψίθυρος
- ψιλιά → ψιλός
- ψιλή
- ψιλό- → ψιλο-
- ψιλοβρέχει → ψιλο-
- ψιλόβροχο → ψιλο-
- ψιλοδιαβάξω → ψιλο-
- ψιλοδιόρθωμα → ψιλο-
- ψιλοδουλειά → ψιλο-
- ψιλοδουλεμένος → ψιλο-
- ψιλοζημιά → ψιλο-
- ψιλοκόβω → ψιλο-
- ψιλοκοπανισμένος → ψιλο-
- ψιλοκουβέντα → ψιλο-
- ψιλοκρουμένος → ψιλο-
- ψιλομουρμουρίζω → ψιλο-
- ψιλός
- ψιλοσυζητώ → ψιλο-
- ψιλοτεμελιάζω → ψιλο-
- ψιλοτραγουδάω → ψιλο-
- ψιλοτριμμένος → ψιλο-
- ψιλοφέγγει → ψιλο-
- ψιλόφλοδος → ψιλο-
- ψιχάλα
- ψιχάλιζει → ψιχάλα
- ψιχάλισμα → ψιχάλα
- ψόγος → ψοφώ
- ψόφος → ψοφώ
- ψοφώ
- ψυγείο
- ψυκτής → ψύχος
- ψυκτικός → ψύχος
- ψύξη → ψύχος

Προτείνω το θέμα να τεθεί σε ~. **μυστική / ανοιχτή ~. ψηφοφόρος** ο, η: πρόσωπο που έχει δικαίωμα να ψηφίζει: *Μεγάλος αριθμός ψηφοφόρων συμμετείχε στις εκλογές.*

ψίθυρος ο: ❶ ήχος με πολύ χαμηλή ένταση που ακούγεται δύσκολα: *Από πίσω μου ακούστηκε ένας ~, αλλά ήταν αδύνατο να καταλάβω ποιος ήταν και τι έλεγε.* ❷ (μτφ.) ευχάριστος και χαμηλός ήχος: *Ο ~ της θάλασσας με νανούριζε.* ❸ **πληθ.** (μτφ.) αόριστη φήμη για κτ θέμα: *Ακούστηκαν ~ ότι ο νέος διευθυντής θα παραιτηθεί.*

ψιθυρίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) μιλάω σε κπ ιδιαίτερος και χαμηλόφωνα = μουρμουρίζω ≠ φωνάζω: *Μου ψιθύρισε στο αυτί ότι με αγαπάει.* ❷ (αμτβ.) παράγω απαλό ήχο: *Ο αέρας ακούγεται σαν να ~ μέσα στο δάσος.* ❸ **παθ.** απρόσ.: λέγεται, φημολογείται: *Ψιθυρίζεται ότι θα εγκαταλείψει το υπουργείο.*

ψιθυριστός -ή -ό: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του ψίθυρου: *λόγια ~ και γλυκά.*

ψιθυριστά (επίρρ.): χαμηλόφωνα: *Μίλα ~, μη μας ακούσουν!*

ψιλή η: ❶ ΓΛΩΣΣ ένα από τα δύο πνεύματα στο πολυτονικό σύστημα γραφής της ελληνικής γλώσσας. ❷ μηχανή κουρέματος που κόβει το μαλλί από τη ρίζα.

ψιλο- & ψιλό-: α΄ συνθ. που δηλώνει ότι αυτό που σημαίνει το β΄ συνθ. ❶ είναι πολύ λεπτό: *ψιλόφλοδος.* ❷ υπάρχει ή γίνεται σε πολλά μικρά κομμάτια ή κόκκους: *ψιλοκόβω.* ❸ απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και ακρίβεια: *ψιλοδουλειά.* ❹ συμβαίνει με αργό ρυθμό ή με μικρή ένταση ή ισχύει σε μικρό βαθμό: *ψιλοβρέχει, ψιλοξηλεύω.* ❺ είναι μικρό ή ασήμαντο: *ψιλοδιόρθωμα.*

ψιλός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει πολύ μικρή διάμετρο, που είναι ιδιαίτερα λεπτός = λεπτός ≠ χοντρός, παχύς: *Στον λαιμό της κρεμόταν μια ~ αλυσίδα. Η ~ άμμος έμπαινε στα ρούχα μας.* ❷ (μτφ.) α. αυτός που δεν είναι πολύ έντονος ή δυνατός: *Μια ~ βροχή δροσίζε ευχάριστα την πόλη.* β. αυτός που δεν έχει ιδιαίτερη ουσία ή σημασία: *Όσο περιμέναμε, είχαμε πιάσει ~ κουβέντα με τον οδηγό.* ❸ (για φωνή ή ήχο) αυτός που είναι οξύς και διαπεραστικός = λεπτός ≠ χοντρός: *Ακούγαμε μια ~ φωνούλα, σαν παιδική, να μας φωνάζει.* **ψιλιά** τα •

σπάν. στον εν. ≠ χοντρά: ❶ νομίσματα μικρής αξίας, συνήθως κέρματα: *Δεν έχω καθόλου ~, για να σας δώσω ρέστα.* **κάνω ~**: ανταλλάσσω νόμισμα με άλλα, μικρότερης το καθένα, αλλά ίσης αξίας στο σύνολό τους. ❷ μικρό χρηματικό ποσό: *Κέρδισε στο λαχείο 50 χιλιάδες ευρώ και κάτι ~.* ❸ δημοσίευμα σε έντυπο, με μικρά τυπογραφικά στοιχεία και περιεχόμενο όχι ιδιαίτερης σημασίας: *Η είδηση πέρασε στα ~ των εφημερίδων.*

ψιχάλα η: ❶ σταγόνα βροχής: *χοντρές ~.* ❷ σιγανή βροχή: *Άρχισε πάλι η ~! Ψιχάλιζει: απρόσ. ρίχνει ψιχάλες.* **ψιχάλισμα** το.

ψοφώ -άω: ❶ (αμτβ.) πεθαίνω α. για ζώο: *Ψόφησε το καναρίνι από το κρύο.* β. [μειωτ., υβρ.] για άνθρωπο. ❷ (μτφ., αμτβ.) ταλαιπωρούμαι, υποφέρω από κτ μέχρι εξάντλησης: *Ψόφησα στην πείνα / στην κούραση / από το κρύο. ~ για κτ/να κάνω κτ:* επιθυμώ κτ πάρα πολύ: *~ να την παρακαλάς. ~ για ταξίδια.* **ψόφιος -α -ο**: ❶ (για ζώο) αυτός που έχει πεθάνει = νεκρός. ❷ (μτφ.) αυτός που έχει εξαντληθεί από κτ: *Γύρισε μετά τη δουλειά ~ στην κούραση. = κουρασμένος, πτώμα.* ❸ (μτφ.) αυτός που δεν έχει ζωντάνια, που είναι υποτονικός, άτονος ή υπερβολικά ήσυχος: *Τίποτα δε συνέβη, ~ τα πράγματα!* **ψόφος** ο: ❶ θάνατος ζώου: *Κακό σκυλί ~ δεν έχει.* ❷ (μτφ.) υπερβολικό κρύο: *Ντύσου καλά, κάνει ~ έξω!*

Από το ΑΕ ρ. ψοφῶ («κάνω κρότο»), εξαιτίας του κρότου που κάνει ένα ζώο καθώς πέφτει πεθαίνοντας. Η σημασία αυτή επεκτάθηκε από τον μεσαιώνα και για άνθρωπο.

<p>Σύνθετα με το ψιλο- σε μικρά κομμάτια ψιλοκοπανισμένος ψιλοτριμμένος</p>	<p>απαιτεί προσοχή ψιλοδουλεμένος ψιλολογώ</p>	<p>αργός, μικρής έντασης ή μικρού βαθμού ψιλόβροχο ψιλοδιαβάξω ψιλοκρουμένος ψιλομουρμουρίζω</p>	<p>ψιλονυστάξω ψιλοσυζητώ ψιλοτεμελιάζω ψιλοτραγουδάω ψιλοφέγγει</p>	<p>ασήμαντος ψιλοξημιά ψιλοκουβέντα ψιλοπράγματα</p>
--	---	---	--	---

ψυχαγωγία η: ψυχική και πνευματική ευχαρίστηση μέσω της δημιουργικής ενασχόλησης με κτ (τέχνες, αθλητισμό, διάβασμα κτλ.): *Έχω ανάγκη από ~, πάμε θέατρο; ψυχαγωγώ -ούμαι:* (μτβ.) προσφέρω ψυχαγωγία = διασκεδάζω. **ψυχαγωγικός -ή -ό. ψυχαγωγικά** (επίρρ.). **ψυχαγωγός** ο, η.

Τα ρ. *ψυχαγωγώ - διασκεδάζω* και τα παράγωγά τους είναι σχεδόν συνώνυμα, διαφέρουν όμως ως προς την ποιότητα και το είδος της ευχαρίστησης που υποδηλώνουν. Το ρ. *ψυχαγωγώ*, με αρχική σημ. «δεδιάζω τις ψυχές των ανθρώπων», δηλώνει τη διδακτική απόλαυση που προσφέρει η ενασχόληση με αξιόλογα έργα του πνεύματος ή με την τέχνη. Αντίθετα, το ρ. *διασκεδάζω*, που σήμαινε αρχικά «διασκορπίζω, σκορπίζω μακριά», κατέληξε στη σημ. «ευχαριστιέμαι, περνάω την ώρα/τον καιρό μου ευχάριστα».

Από την αρχική σημασία του ρ. *ψυχαγωγώ* προέρχεται και το προσωνύμιο του Ερμή *ψυχαγωγός* «αυτός που οδηγεί τις ψυχές των νεκρών στον Άδη» (ψυχοπομπός).

ψυχή η: ❶ **α.** το άυλο τμήμα της υπόστασης των έμβιων όντων, σε αντιπαράθεση προς το σώμα που αποτελεί το υλικό τμήμα της: *Ο άνθρωπος δεν είναι σώμα μόνο, αλλά και ~. βγάζω την ~ κτ:* ταλαιπωρώ κτ: *Δεν ήθελε να μιλήσει: μας έβγαλε την ~, μέχρι να μας πει τι έγινε. μου βγαίνει η ~:* κοπιάζω, καταβάλλω ιδιαίτερη προσπάθεια για να κάνω κτ: *Τους βγήκε η ~ μέχρι να καταφέρουν να σκοράρουν. με την ~ στο στόμα:* τρέχοντας με αγωνία να προλάβω κτ: *Εφυγε ~ να προλάβει τα φαρμακεία ανοιχτά. πήγε η ~ μου στην Κούλουρη:* τρόμαξα πολύ: ~, νόμισα ότι θα σκοτωθούμε! **τι ~ έχει κτ.:** (για κτ χωρίς αξία) τι αξία έχει: *Τι ~ έχει ένα κατοστάρικο; β.* ΘΡΗΣΚ το άυλο στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης: *η σωτηρία της ~.* ❷ το κέντρο των συναισθηματικών λειτουργιών του ανθρώπου: *Δε μας λυπάσαι, δεν έχεις ~ εσύ; ❸* (μτφ.) ανθρώπινη ύπαρξη = άνθρωπος: *Ο δρόμος έρημος, ~ δε φαινόταν πουθενά. ❹* (μτφ.) αυτός που αποτελεί την κινητήρια δύναμη και το επίκεντρο ομάδας, ενέργειας κτλ.: *Ήταν η ~ της παρέας/του πάρτι. ❺* (μτφ.) θάρρος, γενναιότητα: *άνθρωπος με ~. ψυχικός -ή -ό:* αυτός που σχετίζεται με την ψυχή: ~ σθένος. **ψυχικά** (επίρρ.). **ψυχικό** το: ευεργετική πράξη που γίνεται από συμπόνια για κτ = αγαθοεργία.

ψυχίατρος ο, η: γιατρός που ειδικεύεται στην

αντιμετώπιση και θεραπεία ασθενών με ψυχολογικά προβλήματα και γενικά διαταραγμένη ψυχική κατάσταση. **ψυχιατρικός -ή -ό. ψυχιατρικά** (επίρρ.). **ψυχιατρείο** το.

ψυχολογία η: ❶ επιστήμη που ασχολείται με την έρευνα και μελέτη της ανθρώπινης αντίληψης και συμπεριφοράς, και (συνεκδ.) το σχετικό μάθημα: *κλινική/ατομική/ομαδική ~.* ❷ το σύνολο των χαρακτηριστικών ενός ατόμου ή μίας ομάδας που ορίζονται από τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά τους, συχνά στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κατάστασης: *Οι εταιρείες, γνωρίζοντας την ~ του καταναλωτή, την εκμεταλλεύονται για αύξηση των πωλήσεών τους. Με τα δημοσιεύματα δημιουργείται ~ πολέμου. ❸* συναισθηματική κατάσταση κτ: *Δεν παίζαμε με καλή ~, αλλά με την πίεση της προηγούμενης ήττας. ψυχολογικός -ή -ό. ψυχολογικά (επίρρ.). **ψυχολόγος** ο, η: ο επιστήμονας που ασχολείται με την επιστήμη της ψυχολογίας, καθώς και ο εκπαιδευτικός που διδάσκει το σχετικό μάθημα. **ψυχολογώ -ούμαι:** (μτβ.) αντιλαμβάνομαι τη συναισθηματική κατάσταση ή τις σκέψεις κτ: *Παρατηρούσε τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις του προσπαθώντας να τον ψυχολογήσει.**

ψυχοπαθής -ής -ές: αυτός που πάσχει από κτ ψυχική ασθένεια, εξαιτίας της οποίας συχνά έχει διαταραγμένη συμπεριφορά. **σχ. αγενής. ψυχοπάθεια** η.

ψύχος το: [επίσ.] πολύ κρύο: *Δρομύ ~, με ιδιαίτερα χαμηλές θερμοκρασίες, επικρατεί στη βόρεια Ευρώπη. ψύχω -ομαι* • αόρ. *έψυξα, παθ. αόρ. ψύχθηκα, μπλ. ψυγμένος:* [επίσ.] (μτβ.) κάνω κτ να παγώσει, χαμηλώνω τη θερμοκρασία, ώστε να γίνει κτ ψυχρό = παγώνω. **ψύξη** η: ❶ δημιουργία χαμηλής θερμοκρασίας: *συστήματα θέρμανσης και ψύξης. ❷* διαταραχή της λειτουργίας οργάνων του σώματος που προκαλείται από την επίδραση έντονου και απότομου ψύχους. **ψυκτικός -ή -ό. ψύκτης** ο: μηχανήμα για την παροχή παγωμένου νερού.

ψύχραιμος -η -ο: αυτός που χαρακτηρίζεται από αταραξία και ηρεμία, ακόμα και σε καταστάσεις που δικαιολογούν ένταση, πανικό ή θυμό: *~ άνθρωπος/συμπεριφορά/απάντηση. = νηφάλιος. ψύχραιμα* (επίρρ.). **ψυχραιμία** η.

ψυχρός -ή -ό: ❶ αυτός που έχει χαμηλή θερμοκρασία = κρύος, παγωμένος ≠ ζεστός, θερμός: *Το κλίμα των τροπικών περιοχών είναι πιο θερμό, ενώ οι εύκρατες ζώνες πιο ψυχρές. ❷* (μτφ.) αυτός που δεν έχει ή δεν προκαλεί συ-

ψυχαγωγία
ψυχαγωγικά → ψυχαγωγία
ψυχαγωγικός → ψυχαγωγία
ψυχαγωγός → ψυχαγωγία
ψυχαγωγώ → ψυχαγωγία
ψυχή
ψυχιατρείο → ψυχίατρος
ψυχιατρικά → ψυχίατρος
ψυχιατρικός → ψυχίατρος
ψυχίατρος
ψυχικά → ψυχή
ψυχικό → ψυχή
ψυχικός → ψυχή
ψυχολογία
ψυχολογικά → ψυχολογία
ψυχολογικός → ψυχολογία
ψυχολόγος → ψυχολογία
ψυχολογώ → ψυχολογία
ψυχοπάθεια → ψυχοπαθής
ψυχοπαθής
ψύχος
ψυχρά → ψυχρός
ψύχρα → ψυχρός
ψύχραιμα → ψύχραιμος
ψυχραιμία → ψύχραιμος
ψύχραιμος
ψυχραίνω → ψυχρός
ψυχρός
ψυχρότητα → ψυχρός
ψύχω → ψύχος

ψομί
ψωνίζω
ψώνιο → ψωνίζω
ψώρα
ψωραλέος → ψώρα
ψωριάζω → ψώρα
ψωριάρης → ψώρα
ψωριάρικος → ψώρα

γκίνηση: Τον φόνο διέπραξε ένας ~ εκτελεστής. η ~ γλώσσα των αριθμών. ❸ (μτφ.) αυτός που είναι συγκρατημένος, χωρίς φιλικότητα και εγκαρδιότητα: Ήταν ~ απέναντί μας, σχεδόν θυμωμένη. **εν ψυχρώ**: χωρίς ηθικό ενδιασμό: Κατηγορήθηκε για την ~ δολοφονία μικρών παιδιών. **ψυχρά** (επίρρ.), **ψυχραίνω -ομαι** • αόρ. ψύχρανα, παθ. αόρ. ψυχράνθηκα, μπτ. ψυχραμένος (μτβ. & αμτβ.), **ψύχρα** η. **ψυχρότητα** η.

ψομί το: ❶ βασικό είδος διατροφής, το οποίο παρασκευάζεται από αλεύρι ζυμωμένο με νερό και ψήνεται σε φούρνο = [επίσ.] άρτος: ~ άσπρο/μαύρο/ολικής αλέσεως. ❷ τα βασικά για τη διαβίωση του ανθρώπου υλικά αγαθά: Η δουλειά αυτή εξασφαλίζει το ~ των παιδιών της. **βγάζω/κερδίζω το ~ μου**: κερδίζω τα απαραίτητα για τη ζωή μου. **για ένα κομμάτι ~**: με ασημαντο αντίτιμο: Από ανάγκη έδωσε κοσμήματα αξίας για ένα κομμάτι ~. **λέω το ψομί ~**: στερούμαι ακόμη και τα απαραίτητα.

ψωνίζω -ομαι: ❶ (μτβ.) αποκτώ αγαθά δίνοντας ως αντάλλαγμα χρήματα = αγοράζω ≠ πουλώ: Ψώνισα στην αγορά ό,τι χρειάζεται το σπίτι. **την ψώνισα**: τρελάθηκα ή πήρα τα

μυαλά μου αέρα. ❷ παθ. παίρνουν τα μυαλά μου αέρα, χάνω την αίσθηση του μέτρου: Έκανε μερικές εμφανίσεις στην τηλεόραση και ψωνίστηκε. **ψώνιο** το: ❶ [μειωτ.] χαρακτηρισμός ανθρώπου αφελούς ή χωρίς κριση και λογική: Όλα τα ~ εμφανίζονται σε ανούσιες τηλεοπτικές εκπομπές, απλώς και μόνο για να τα δουν. ❷ εν. μανιώδης ενασχόληση με κτ: Η υποκριτική είναι το ~ της. Ποτέ δεν είχα το ~ της εξουσίας. ❸ εν. [οικ.] πράγμα ή κατάσταση που προκαλεί ενθουσιασμό: Το καινούριο μου αυτοκίνητο είναι ~! ❹ πληθ. αγορά αγαθών και (συνεκδ.) τα αγαθά αυτά: Γύρισαν από τα ~ φορτωμένοι σακούλες. Είχα τα ~ στο καλάθι.

Από το έλνστ. ρ. *ὀψωνίζομαι* «προμηθεύομαι».

ψώρα η: [οικ.] παρασιτική μεταδοτική ασθένεια του δέρματος ανθρώπων και ζώων. **ψωριάζω**: [λαϊκ.] (αμτβ.) προσβάλλομαι από την ψώρα. **ψωριάρης -α -ικο** & **ψωριάρικος -η -ο** & **ψωραλέος -α -ο**: ❶ αυτός που έχει προσβληθεί από ψώρα. ❷ (μτφ.) αυτός που είναι σε πολύ άσχημη κατάσταση, ο κακομοίρης: ~ άλογο.

Ω

Ωάριο
ωθώ

ωάριο
ωδειό → ωδή
ωδή
ωδική → ωδή
ωδικός → ωδή
ωδίνες
ώθηση → ωθώ
ωθώ

Ωάριο το: ΒΙΟΛ αναπαραγωγικό κύτταρο που αναπτύσσεται στις ωοθήκες θηλυκών οργάνισμών: τεχνητή γονιμοποίηση ωαρίων.

Πρόκειται για υποκορ. τ. του *ὠόν* «μικρό αυγό».

ωδή η: ❶ αρχαίο λυρικό ποίημα που χαρακτηρίζεται από προσωπικό ύφος και μεγαλοπρέπεια. ❷ (κατ' επέκτ.) λυρικό ποίημα που διέπεται από έντονα προσωπικό ύφος και εκφράζει σκέψεις του ποιητή: οι Ωδές του Ανδρέα Κάλβου. ❸ ΕΚΚΛ σύστημα τροπαρίων βυζαντινής μουσικής που έχουν μελοποιηθεί στον ίδιο ρυθμό. **ωδικός -ή -ό**: (για πουλί) αυτός που κεληδά μελωδικά: Στα κλουβιά συνήθως βάζουμε ~ πτηνά. **ωδική** η: η τέχνη του

τραγουδιού και το μάθημα της φωνητικής μουσικής: δασκάλα/μάθημα ωδικής. **ωδειό** το: ❶ σχολή όπου διδάσκεται μουσική: Κρατικό/Εθνικό ~. ❷ ΙΣΤ κτίριο όπου γίνονταν μουσικοί αγώνες ή δίδονταν μουσικές και θεατρικές παραστάσεις στην αρχαιότητα: ~ του Ηρώδου του Αττικού.

ωδίνες οι • μόνο πληθ.: ΙΑΤΡ οι πόνοι του τοκετού λόγω συσπάσεων της μήτρας.

Η ΑΕ λ. *ὠδίνες* δεν πρέπει να συγχέεται με τη λ. *ὠδὴν* (-ες), που αναφέρεται σε πόνο σωματικό ή ψυχικό.

ωθώ -ούμαι: (μτβ.) ❶ [επίσ.] κινώ κτ, συνήθως με κατεύθυνση προς τα εμπρός = σπρώχνω ≠ τρα-

βιά, έλκω. ❷ (μτφ.) ενθαρρύνω ή παροαινών κτ να κάνει κτ: *Η μεγάλη αγάπη για τη θάλασσα τον ώθησε να μπαρκάρει.* = προτρέπω, παροτρύνω. ≠ εμποδίζω. **ώθηση** η: ❶ μετάδοση κίνησης: *Αυτός ο μάντας είναι που δίνει ~ στον κινητήρα.* ❷ (μτφ.) ενίσχυση ή προώθηση: *Το νέο ξενοδοχείο έδωσε νέα ~ στον τουρισμό της περιοχής.*

ωκεανός ο: ❶ ΓΕΩΓΡ μεγάλη θαλάσσια έκταση που παρεμβάλλεται ανάμεσα σε ηπείρους: *Ατλαντικός/Ινδικός ~.* **στάλα/σταγόνα στον ωκεανό:** (μτφ.) κτ τελείως ασήμαντο σε σχέση με το σύνολο: *Στα τόσα χρέη που έχει, ένα ακόμη δάνειο είναι ~.* ❷ (μτφ.) κτ που είναι άπειρο ή απέραντο: ~ *υποχρεώσεων/αγάπης.* **ωκεάνιος -α -ο:** αυτός που σχετίζεται με τον ωκεανό: ~ *κλίμα/λεκάνη.*

ωμός -ή -ό: ❶ (για φαγητό ή τρόφιμα) αυτός που δεν έχει μαγειρευτεί καθόλου ή που δεν έχει ψηθεί αρκετά: *Ο κιμάς δεν τρώγεται ~.* = άψητος. ❷ (μτφ.) **α.** αυτός που χαρακτηρίζεται από πλήρη έλλειψη ευαισθησίας ή λεπτότητας: ~ *συμπεριφορά/άνθρωπος* = κυνικός, σκληρός. **β.** αυτός που παρουσιάζεται όπως ακριβώς είναι, χωρίς ωραιοποίηση: ~ *αλήθεια/περιγραφή.* **ωμά** (επίρρ. στη σημ. 2). **ωμότητα** η: ❶ η ιδιότητα του ωμού (σημ. 2α): *Η ~ του στην ανακοίνωση των θλιβερών νέων με άφησε άναυδο.* = σκληρότητα, κυνισμός. ❷ *συνήθ. πληθ.* (συνεκδ.) απάνθρωπα εγκλήματα, κυρίως σε βάρος άμαχου πληθυσμού: *Διέκαστηκε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για ~ κατά τη διάρκεια του πολέμου.* = βαρβαρότητα, κτηνωδία, αγριότητα.

ώμος ο: ❶ ΑΝΑΤ η άρθρωση που συνδέει τον θώρακα με τον βραχίονα, καθώς και το αντίστοιχο μέρος του σώματος: *Έγειρε στον ~ του και αποκοιμήθηκε.* ❷ (συνεκδ.) το κομμάτι υφάσματος ρούχου που καλύπτει τον ώμο.

ωοθήκη η: ❶ ΑΝΑΤ καθένας από τους δύο αναπαραγωγικούς αδένες κάθε θηλυκού οργανισμού, από όπου απελευθερώνονται τα ωάρια για γονιμοποίηση. ❷ το τμήμα του άνθους που περιέχει τις σπερματικές βλάστες και το οποίο, μετά τη γονιμοποίηση, μετατρέπεται σε καρπό.

ωορρηξία η: ΒΙΟΛ διαδικασία κατά την οποία οι θηλυκοί οργανισμοί αποδεσμεύουν ωάρια προς γονιμοποίηση.

ώρα η: ❶ μονάδα μέτρησης του χρόνου ίση με το 1/24 του ημερονυκτίου: *Η εξέταση του μαθήματος κράτησε δύο ~.* *Το αυτοκίνητο πήγαινε με 100 χλμ. την ~.* ❷ χρονικό διάστημα κατά το οποίο συμβαίνει κτ: *Έχω αρκετή ~*

στη διάθεσή μου, κάτσε να τα πούμε! ❸ συγκεκριμένη χρονική στιγμή: *Την ~ που ξέσπασε η φωτιά, έλειπε από το σπίτι.* ❹ (συνεκδ.) ρολόι: *Δεν έχω ~ πάνω μου.* ❺ η κατάλληλη χρονική στιγμή ή περίοδος για κτ: *Παιδιά, ~ για ύπνο! Δεν είναι ~ για σπατάλες!* **ωριαίος -α -ο:** ❶ αυτός που έχει διάρκεια μιας ώρας: ~ *διάλεξη.* ❷ αυτός που αναλογεί σε μια ώρα ή προβλέπεται για μία ώρα: ~ *αμοιβή/ταχύτητα.* **ωράριο** το: οι συγκεκριμένες ώρες εργασίας ή οι ώρες λειτουργίας επαγγελματικών χώρων: *θερινό/συνεχές ~.*

ωραίος -α -ο: αυτός που είναι ευχαρίστος οπτικά ή που προκαλεί αίσθημα θαυμασμού ή ευχαρίστησης: ~ *ζωγραφιά/γυναίκα/σπίτι* = όμορφος ≠ άσχημος. ~ *καιρός/αναμνήσεις/φαγητό* = υπέροχος, θαυμάσιος. **ωραία** (επίρρ.). **ωραίο** το: η ιδιότητα κτ πράγματος να δημιουργεί αισθητική συγκίνηση: *λάτρης του ~.*

ωριμος -η -ο: ❶ (για καρπό) αυτός που έχει αναπτυχθεί πλήρως και είναι έτοιμος προς κατάναλωση = γινωμένος, μεστός ≠ άγουρος: ~ *σταφύλια.* ❷ (για πρόσ.) αυτός που έχει αναπτυχθεί πνευματικά ή βιολογικά: *Είναι ~ πλέον να κάνει οικογένεια.* ≠ ανώριμος. ❸ (για κατάσταση ή συλλογισμό) αυτός που είναι πλέον έτοιμος ή που έχει μελετηθεί προσεκτικά: ~ *συνθήκες/σχέψη.* **ωρίμα** (επίρρ.). **ωριμάζω** (αμτβ.) ❶ (για καρπό) γίνομαι ώριμος: *Οι ντομάτες ωριμάσαν, πρέπει να τις κόψουμε!* = γίνομαι, μεστώνω. ❷ (για πρόσ.) γίνομαι ώριμος πνευματικά ή βιολογικά: *Πότε θα ωριμάσεις, να πάψεις να κάνεις ανοησίες;* ❸ (για κατάσταση) εξελίσομαι τόσο, ώστε να μπορεί να πραγματοποιηθεί κτ: *Είχαν ωριμάσει πλέον οι συνθήκες για την έναρξη της επανάστασης.* **ωρίμανση & -ωση** η: το να ωριμάζει κτ: *Η στρατιωτική θητεία βοήθησε στην ψυχική του ~.* **ωριμότητα** η: ❶ η ιδιότητα του ώριμου: *Όλες οι εκθέσεις του χαρακτηρίζονται από την ~ ενός ενήλικα.* ≠ ανωριμότητα. ❷ (μτφ.) η κορύφωση της εξέλιξης (συνήθως στην πορεία ενός καλλιτέχνη): *Τα έργα της ~ του χαρακτηρίζονται από μια έντονα ρομαντική διάθεση.*

Ο τ. *ωρίμανση*, παρότι χρησιμοποιείται συχνότερα από τον τ. *ωρίμαση*, θεωρείται εσφαλμένος, γιατί το ρήμα από το οποίο προέρχεται δεν είναι *ωριμαίνω, αλλά *ωριμάζω*.

ωρομίσθιο το: αμοιβή εργαζομένου για εργασία

*ωκεάνιος → ωκεάνιος
ωκεάνιος → ωκεανός
ωκεανός
ωμά → ωμός
ωμός
ωμός
ωμότητα → ωμός
-ώνυμος → σχ. όνομα
ωοθήκη
ωορρηξία
ώρα
ωραία → ωραίος
ωραίο → ωραίος
ωραίος
ωράριο → ώρα
ωραίος → ώρα
ωρίμα → ώριμος
ωριμάζω → ώριμος
ωρίμανση → ώριμος
ωρίμαση → ώριμος
ώριμος
ωριμότητα → ώριμος
ωρομίσθιο
ωρομίσθιος → ωρομίσθιο

ωρούμαι
ως¹
ως²
ώσμιωση
ωσότου
ώσπου
ώστε
ωστόσο
ωτίτιδα
ωφέλεια → ωφελώ
ωφέλιμος → ωφελώ
ωφελώ
ωχρός
ωχρότητα → ωχρός

μίας ώρας. **ωρομίσθιος** ο, -α η: εργαζόμενος που αμείβεται ανάλογα με τις ώρες εργασίας.

ωρούμαι • μόνο ενστ. και πρτ.: (αμτβ.) φωνάζω πολύ δυνατά και με ένταση: *Μόλις είδε το τρακαρισμένο του αυτοκίνητο, άρχισε να ωρούεται!*

ως¹ & έως (πρόθ.): (+ αιτ./επίρρ.) δηλώνει τοπικό ή χρονικό όριο = μέχρι, [προφ.] ίσαμε: *Πήγα ~ το τέλος του δρόμου/εκεί. από το 1950 ~ το 1960.*

ως² (επίρρ.): ❶ (+ πτώση του όρου που προσδιορίζει) δηλώνει ιδιότητα του υποκειμένου ή του αντικειμένου: *Εμφανίστηκε ~ ειδικός, ενώ δεν είναι. Τις μεγαλύτερες ευθύνες τις απέδωσαν σε αυτόν ~ υπεύθυνο του έργου. ❧ σαν.*

❷ [επίσ.] καθώς, όπως, κυρ. σε στερεότυπες εκφρ. όπως: ~ **είθισται**: όπως συνηθίζεται. ~ **εκ τούτου**: κατά συνέπεια, εξαιτίας αυτού που προαναφέρθηκε. ~ **προς**: σχετικά με, αναφορικά με: ~ το δεύτερο σκέλος της ερώτησης θα δοθούν πρόσθετες διευκρινίσεις. ~ **εξής/ακολούθως**: όπως αναφέρεται, περιγράφεται στη συνέχεια: *Η δήλωση του βουλευτή έχει ~: ...*

ώσμιωση η: χημ φαινόμενο κατά το οποίο μέρη διαλύματος διεισδύουν σε άλλο αυτόματα.

ωσότου & έως ότου (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια άλλου γεγονότος = μέχρις ότου, μέχρις ότου, ώσπου: ~ (να) μαζέψω, να έχεις τελειώσει το διάβασμα!

ώσπου (σύνδ.): εισάγει πρόταση που δηλώνει γεγονός το οποίο διακόπτει τη διάρκεια άλλου γεγονότος = έως ότου, ωσότου, μέχρις ότου, μέχρι: *Διάβαζε, ~ αποκοιμήθηκε πάνω στο βιβλίο. ~ να φύγουμε, μπορείς να παίξεις.*

ώστε (σύνδ.): ❶ εισάγει πρόταση που δηλώνει λογική συνέπεια, συμπέρασμα γεγονότος, ενέργειας κτλ.: *Διάβαζε πολύ, ~ να καλύψει*

*τα κενά που είχε από την απουσία του. = για. ~ δε θα είναι εδώ, αφού έφυγε χθες. = άρα, συνεπώς, επομένως. ❷ εισάγει πρόταση που δηλώνει αποτέλεσμα ενέργειας: *Έπαιξε τόσο καλά χθες η ομάδα, ~ κέρδισε με μεγάλη διαφορά. ❸ (στην αρχή πρότ.) συνδέει με τα προηγούμενα εκφράζοντας ενδιαφέρον, έκπληξη, δυσαρέσκεια κτλ.: ~ έφυγε χωρίς καν να μας μιλήσει!**

ωστόσο (σύνδ.): (συνήθ. μετά από τελεία, άνω τελεία ή κόμμα) συνδέει προτάσεις που δηλώνουν κτ αντίθετο: *Ήθελα να φύγω, ~ δεν το έκανα. = αλλά, μα. ~, είναι καλός άνθρωπος, κι ας λέει αυτά που λέει.*

ωτίτιδα η: ΙΑΤΡ φλεγμονή του αυτιού.

Από το οἴς («αυτί», γεν. οἴος) + -ίτιδα (παραρωγική κατάληξη που δηλώνει φλεγμονή του οργάνου που δηλώνεται με την πρωτότυπη λέξη).

ωφελώ -ούμαι: ❶ (μτβ.) επιφέρω θετικό αποτέλεσμα: *Την ωφέλησε η παραμονή στο εξωτερικό για την εξάσκηση της ξένης γλώσσας ≠ βλάβτω, κάνω ζημιά. ❷ παθ. έχω κέρδος από κτ. ❸ τριτοπρόσ. αποδεικνύομαι χρήσιμος ή αποτελεσματικός: *Δεν ωφελούν οι γκρίνιες. ❹ απρόσ. είναι χρήσιμο ή αποτελεσματικό: *Όταν έχει ήδη γίνει η ζημιά, δεν ωφελεί να κλαις. ωφέλιμος -η -ο*: αυτός που ωφελεί κτ ή κτ = χρήσιμος, ευεργετικός ≠ ανώφελος, βλαπτικός: ~ οδηγίες/αναγνώσματα. ωφέλεια η: το κέρδος που έχει κτ από κτ: *οικονομική/υλική/ψυχολογική ~. = όφελος ≠ ζημιά, βλάβη.***

ωχρός -ή -ό: αυτός που έχει κιτρινωπό χρώμα = χλωμός: *Το πρόσωπό του ήταν ~ μετά το χειρουργείο. ωχρότητα η.*

Γράμματα				Μήνες		Ημέρες
Α α	άλφα	Ν ν	νι	Ιανουάριος	Γενάρης	Δευτέρα
Β β	βήτα	Ξ ξ	ξι	Φεβρουάριος	Φλεβάρης	Τρίτη
Γ γ	γάμμα	Ο ο	όμικρον	Μάρτιος	Μάρτης	Τετάρτη
Δ δ	δέλτα	Π π	πι	Απρίλιος	Απρίλης	Πέμπτη
Ε ε	έψιλον	Ρ ρ	ρο	Μάιος	Μάης	Παρασκευή
Ζ ζ	ζήτα	Σ σ ς	σίγμα	Ιούνιος	Ιούνης	Σάββατο
Η η	ήτα	Τ τ	ταυ	Ιούλιος	Ιούλης	Κυριακή
Θ θ	θήτα	Υ υ	ύψιλον	Αύγουστος		
Ι ι	ιώτα	Φ φ	φι	Σεπτέμβριος	Σεπτέμβρης	
Κ κ	κάπα	Χ χ	χι	Οκτώβριος	Οκτώβρης	
Λ λ	λάμδα	Ψ ψ	ψι	Νοέμβριος	Νοέμβρης	
Μ μ	μι	Ω ω	ωμέγα	Δεκέμβριος	Δεκέμβρης	

Κύρια ονόματα ανθρώπων

Αγαθή/Αγάθη	Βασίλειος	Ευτύχιος	Μαργαρίτα	Σάββας
Αγάπη	Βλάσιος	Ευφημία	Μάρθα	Σοφία
Άγγελος	Γαβριήλ	Ζαχαρίας	Μαρία	Σπυρίδων
Αγνή	Γαλήνη	Ζωή	Μαριάνθη	Σταμάτης
Αδριανός	Γεράσιμος	Ηλίας	Μαρίνα	Σταύρος
Αθανάσιος	Γεώργιος	Ηρακλής	Μάρκος	Στέφανος
Αθηνά	Γλυκερία	Θέκλα	Ματθαίος	Στυλιανός
Αικατερίνη	Γρηγόριος	Θεοδόσιος	Μηνάς	Συμεών
Αιμίλιος	Δαμιανός	Θεόδωρος	Μιχαήλ	Σωκράτης
Αλέξανδρος	Δέσποινα	Θεοφάνης	Ναταλία	Σωτήριος
Αλέξιος	Δημήτριος	Θεόφιλος	Νανσικά	Τιμόθεος
Άλκηστη	Δήμος	Θωμάς	Νεκτάριος	Τριαντάφυλλος
Αναστάσιος	Διονύσιος	Ιάκωβος	Νικήτας	Τρύφων
Ανδρέας	Ειρήνη	Ιορδάνης	Νικηφόρος	Φανούριος
Ανδριανή	Ελένη	Ιουλία	Νικόλαος	Φίλιππος
Ανδρόνικος	Ελευθέριος	Ιωσκαίμ	Ξένη	Φιλοθέη
Ανθή	Ελισάβετ	Ιωάννης	Ξενοφών	Φωτεινή
Άνθιμος	Έλλη	Καλλιόπη	Όλγα	Φώτιος
Άννα	Ελπίδα	Κλεοπάτρα	Ορέστης	Χαράλαμπος
Αντιγόνη	Εμμανουήλ	Κλήμης	Παναγιώτης	Χαρίκλεια
Αντώνιος	Εύα	Κοσμάς	Παντελεήμων	Χρήστος/Χρίστος
Απόστολος	Ευάγγελος	Κυριάκος	Παρασκευή	Χριστίνα
Αργύριος	Ευγενία	Κωνσταντίνος	Πασχάλης	Χριστόδουλος
Αρτέμιος	Ευδοκία	Λάζαρος	Παύλος	Χριστόφορος
Ασπασία	Ευδοξία	Λάμπρος	Πελαγία	Χρύσα
Αφροδίτη	Ευθύμιος	Λεωνίδας	Πέτρος	Χρυσάνθος
Αχιλλέας	Ευλαμπία	Λουκάς	Πρόδρομος	
Βάιος	Ευστάθιος	Λυδία	Προκόπιος	
Βαρβάρα	Ευστράτιος	Μαγδαληνή	Ραφαήλ	

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Πολλά από τα παραπάνω ονόματα έχουν και αρσενικό και θηλυκό γένος. Στον πίνακα, ωστόσο, για λόγους χώρου, γράφεται μόνο το ένα από τα δύο.

ΑΡΙΘΜΟΙ	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ		Πολλαπλασιαστικά	Αναλογικά	Περιληπτικά
	Απόλυτα	Τακτικά			
1	ένας μία ένα	πρώτος	απλός	—	
2	δύο	δεύτερος	διπλός	διπλάσιος	δυάδα
3	τρεις τρία	τρίτος	τριπλός	τριπλάσιος	τριάδα
4	τέσσερις τέσσερα	τέταρτος	τετραπλός	τετραπλάσιος	τετράδα
5	πέντε	πέμπτος	πενταπλός	πενταπλάσιος	πεντάδα
6	έξι	έκτος	εξαπλός	εξαπλάσιος	εξάδα
7	επτά / εφτά	έβδομος	επταπλός / εφταπλός	επταπλάσιος / εφταπλάσιος	
8	οκτώ / οχτώ	όγδοος	οκταπλός / οχταπλός	οκταπλάσιος / οχταπλάσιος	
9	εννέα / εννιά	ένατος	εννεαπλός / εννιαπλός	εννεαπλάσιος / εννιαπλάσιος	
10	δέκα	δέκατος	δεκαπλός	δεκαπλάσιος	δεκαριά / δεκάδα
11	ένδεκα / έντεκα	ενδέκατος εντέκατος			
12	δώδεκα	δωδέκατος			δωδεκαριά / δωδεκάδα
13	δεκατρείς δεκατρία	δέκατος τρίτος			
14	δεκατέσσερις δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος			
15	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος			δεκαπενταριά
16	δεκαέξι	δέκατος έκτος			
17	δεκαεπτά	δέκατος έβδομος			
18	δεκαοκτώ / δεκαοχτώ	δέκατος όγδοος			
19	δεκαεννέα / δεκαεννιά	δέκατος ένατος			
20	είκοσι	εικοστός		εικοσα- πλάσιος	εικοσαριά / εικοσάδα
30	τριάντα	τριακοστός			τριανταριά -άδα
40	σαράντα	τεσσαρακοστός			σαρανταριά -άδα
50	πενήντα	πεντηκοστός			πεννηταριά -άδα
60	εξήντα	εξηκοστός			εξηνηταριά -άδα
70	εβδομήντα	εβδομηκοστός			εβδομηνηταριά -άδα
80	ογδόντα	ογδοηκοστός			ογδονταριά -άδα
90	ενενήντα	ενενηκοστός			ενενηνηταριά -άδα
100	εκατό	εκατοστός		εκατοντα- πλάσιος	(ε)κατοσταριά -άδα
1.000	χίλιοι -ες -α	χιλιοστός		χιλιαπλάσιος	χιλιάδα

Νομοί της Ελλάδας

Αιτωλοακαρνανία	Κιλκίς
Αργολίδος	Κοζάνης
Αρκαδίας	Κορινθίας
Άρτας	Κυκλάδων
Αττικής	Λακωνίας
Αχαΐας	Λάρισσας
Βοιωτίας	Λασιθίου
Γρεβενών	Λέσβου
Δράμας	Λευκάδας
Δωδεκανήσου	Μαγνησίας
Έβρου	Μεσσηνίας
Ευβοίας	Ξάνθης
Ευρυτανίας	Πειραιώς
Ζακύνθου	Πέλλης
Ηλείας	Περίας
Ημαθίας	Πρεβέζης
Ηρακλείου	Ρεθύμνης
Θεσπρωτίας	Ροδόπης
Θεσσαλονίκης	Σάμου
Ιωαννίνων	Σερρών
Καβάλας	Τρικάλων
Καρδίτσας	Φθιώτιδος
Καστοριάς	Φλώρινας
Κέρκυρας	Φωκίδος
Κεφαλληνίας & Ιθάκης	Χαλκιδικής
	Χανίων
	Χίου

Υψηλότερες οροσειρές και όρη της Ελλάδας

Άγραφα	Καλιακούδα	Παναχαϊκό
Άθως	Καλλίδρομο	Παρνασσός
Αίνας	Καμβούνια	Πάρνηθα
Ακαρνανικά όρη	Κιθαιρώνας	Πάρωνας
Αντιχάσια	Κίσσαβος/Όσσα	Περιστέρι
Αυγό	Κόζιακας	Πήλιο
Βαρδούσια	Λευκά Όρη/ Μαδάρες	Πέτρια
Βαρούντας	Μαίναλο	Πίνδος
Βασιλίτσα	Μιτσιέλι	Ροδόπη
Βελούχι	Μπέλες	Σμόλικας
Βέριμο	Οίτη	Ταΰγετος
Βίτσι/Βέρονο	Όλυμπος	Τζουμέρκα
Βόιο	Οξιά	Τόμαρος
Γκιώνα	Όρβηλος	Τύμφη/Γκαμήλα
Γράμμος	Όρη Βάλτου	Υμηττός
Δίκτη	Όρη Παραμυθιάς	Φαλακρό
Δίρφυς	Όρη Σουλίου	Φεγγάρι/Σιάος
Ελικώνας	Όρη Τσαμαντά	Χάσια
Ερύμανθος	Όρη	Χελιδόνα
Ζήρεια	Παργαίο	Χελμός
Ζυγός	Πάικο	Χολομώντας
Καϊμακτσάλαν / Βόρας	Πανατωλικό	Ψηλορείτης/Ίδη

Οι μεγαλύτεροι ποταμοί της Ελλάδας

Αλιάκμονας	Κηφισός
Αλφειός	Αττικής
Αξιός	Κηφισός
Αραχθός	Βοιωτίας
Αχελώος	Λάδωνας
Αώος	Λουδίας
Βοϊδομάτης	Λούρος
Γοργοπόταμος	Μέγδοβας / Ταυρωπός
Έβρος	Νέστος
Εύηνος	Πηνειός
Ευρώτας	Πηνειός
Θύαμις / Καλαμάς	Σπερχειός
	Στρυμόνας

Οι μεγαλύτερες λίμνες της Ελλάδας

Αιτωλικού	Μεσολογγίου
Αμβρακία	Μικρή Πρέσπα
Βεγορίτιδα	Παμβώτιδα / Ιωαννίνων
Βόλβη	Στυμφαλία
Δοϊράνης	Τριχωνίδα
Καστοριάς	Ταυρωπού / Πλαστήρα
Κερκίνης	Υλίχη
Κρεμαστόν	
Μαραθώνα	
Μεγάλη Πρέσπα	

Τα κυριότερα πελάγη της Ελλάδας

Αιγαίο
Θρακικό
Ικάριο
Ιόνιο
Καρπάθιο
Κρητικό
Λιβυκό
Μυρτώο

Οροσειρές /
όρη της γης

Βραχώδη Όρη
Σιέρα Μάντρε
Άνδεις
Άλπεις
Καρπάθια
Καύκασος
Πυρηναία
Κιλιμάντζαρο
Άτλας
Ουράλια
Βερχογιάνσκ
Αλτάι
Ιμαλαία
Έβερεστ
Αυστραλιανές Άλπεις

Μεγάλα ποτάμια
της γης

Αμαζόνιος
Αμούρ
Βόλγας
Γάγγης
Γενισέι
Γιανγκ Τσε
Ευφράτης
Ινδός
Κόνγκο
Λένα
Μακένζι
Μεκόνγκ
Μισισιπής
Νείλος
Νίγηρας
Ομπ/Ιρτύς
Παρανά
Ρίο Γκράντε
Τίγρης
Χουάνγκ Χο

Μεγάλες λίμνες
της γης

Αράλη
Βαϊκάλη
Βικτόρια
Κασπία Θάλασσα
Μίτσιγκαν
Σουπήριορ
Ταγκανίκα
Τιτικάκα
Χιούρον

Ωκεανοί της γης

Αρκτικός
Ατλαντικός
Ειρηνικός
Ινδικός
Νότιος

Πλανήτες του ηλιακού μας
συστήματος

Άρης
Αφροδίτη
Γη
Δίας
Ερμής
Κρόνος
Ουρανός
Πλούτων
Ποσειδών

Ακρωνύμια – Αρχικόλεξα

ΑΔΤ	Αριθμός Δελτίου Ταυτότητας	ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία	ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	ΕΡΤ	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
ΑΤΕ	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου	ΕΤΕ	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
ΔΑ	Διεθνής Αμνηστία	ΕΥΠ	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΕΦΕΤ	Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων
ΔΕΘ	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης	Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί	ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΔΕΠ	Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου	ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΔΟΕ	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή	ΙΧ	Ιδιωτικής Χρήσης
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία	NATO	Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο	ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΔΧ	Δημόσιας Χρήσης	ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΟΣΕ	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
ΕΕΣ	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας	ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	ΠΟΤ	Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο	ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία	ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΕΛΔΑ	Ελληνικά Διυλιστήρια Ασπροπύργου	ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης	ΤΚ	Ταχυδρομικός Κώδικας
ΕΛΤΑ	Ελληνικά Ταχυδρομεία		
ΕΟΜΜΕΧ	Εθνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων Χειροτεχνίας		
ΕΟΠ	Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας		

Όνομασία χώρας	Πρωτεύουσα	Υπήκοος	Επίθετο	Νόμισμα	Σημεία
Αξερικαίτιζάν	Μπακού	Αξέρικος· Αξερικαίτιζανός	αξερικός· αξερικαίτιζανικός	μάνατ Αξερικαίτιζάν	
Αιγύπτος	Κάιρο	Αιγύπτιος	αιγυπτιακός	λίρα Αιγύπτου	
Αιθιοπία	Αντίς Αμπέμπα	Αιθιοπίας	αιθιοπικός	μπιρ Αιθιοπίας	
Αϊτή	Πορτ-ο-Πρενς	Αϊτινός	αϊτινός	γκουρντ	
Αλβανία	Τίρανα	Αλβανός	αλβανικός	λεκ	
Αλγερία	Αλγέρι	Αλγερινός	αλγερινός	δηνάριο Αλγερίας	
Αγκόλα· Αγκόλα	Λουάντα	Αγκολέζος	αγκολέζικος	κουάνζα	
Ανδόρρα	Ανδόρρα-λα-Βέλια· Παλαιά Ανδόρρα	Ανδορρανός	ανδορρανός	ευρώ	
Αργεντινή	Μπουένος Άιρες	Αργεντινός· Αργεντίνος	αργεντινός	πέσο Αργεντινής	
Αρμενία	Ερεβάν	Αρμενιος	αρμενικός	ντραμ	
Αυστραλία	Καμπέρα· Καμπέρα	Αυστραλός	αυστραλιανός	δολάριο Αυστραλίας	
Αυστρία	Βιέννη	Αυστριακός	αυστριακός	ευρώ	
Αφγανιστάν	Καμπούλ	Αφγανός	αφγανικός	αφγάνι	
Βέλγιο	Βρυξέλλες	Βέλγος	βελγικός	ευρώ	
Βενεζουέλα	Καράκας	Βενεζουελανός	βενεζουελανός	μπολιβάρ	
Βιετνάμ	Ανσί	Βιετναμέζος	βιετναμέζικος· βιετναμικός	ντογκ	
Βολιβία	Σούκρε	Βολιβιανός	βολιβιανός	μπολιβιάνο	
Βόρεια Κορέα	Πιονγκγιάνγκ	Βορειοκορεάτης	βορειοκορεατικός	ουόν Βόρειας Κορέας	
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	Σαράγιβο· Σεράγεβο	Βόσνιος	βοσνιακός	βοσνιακό μάρκο	
Βουλγαρία	Σόφια	Βουλγαρός	βουλγαρικός	λεβ	
Βραζιλία	Μπραζίλια	Βραζιλιανός	βραζιλιανικός	ρεάλ Βραζιλίας	
Γαλλία	Παρίσι	Γάλλος	γαλλικός	ευρώ	
Γαλλική Πολυνησία	Παπέετε	Πολυνησιος	πολυνησιος	φράγκο	
Γερμανία	Βερολίνο	Γερμανός	γερμανικός	ευρώ	
Γεωργία	Τιφλίδα	Γεωργιανός	γεωργιανός	λάρι	
Γάνα	Άκκρα	Γκανέζος	γκανέζικος	σέντι	
Γροιλανδία	Γκόντχομπ· Νουκ	Γροιλανδός	γροιλανδικός	κορόνα Δανίας	
Δανία	Κοπεγχάγη	Δανός	δανικός	κορόνα Δανίας	
Δομινικανή	Σάντο Ντομίνγκο	Δομινικανός	δομινικανός	πέσο Δομινικανής	
Δομινικατία	Άγιος Δομίνγκος			Δομινικατίας	

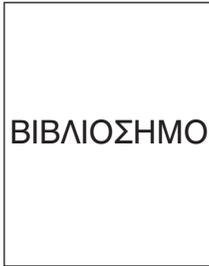
Όνομασία χώρας	Πρωτεύουσα	Υπήκοος	Επίθετο	Νόμισμα	Σημάτια
Ελβετία	Βέρνη	Ελβετός	ελβετικός	φράγκο Ελβετίας	
Ελλάδα	Αθήνα	'Ελληνας	ελληνικός	ευρώ	
Ερυθραία	Ασιάρα	Ερυθραίος	-	νάκφα	
Εσθονία	Ταλίν	Εσθονός	εσθονικός	κορόνα Εσθονίας	
Ηνωμένες Πολιτείες	Ουάσιγκτον	Αμερικανός	αμερικανικός	δολάριο ΗΠΑ	
Ηνωμένο Βασίλειο	Λονδίνο	Βρετανός	βρετανικός	λίρα στελίνα· λίρα Αγγλίας	
Ιαπωνία	Τόκιο· Τόκιο	Ιάπωνας· Γιαπωνέζος	ιαπωνικός· γιαπωνέζικος	γιεν	
Ινδία	Νέο Δελχί	Ινδός	ινδικός	ρουπία Ινδίας	
Ινδονησία	Τζακάρτα	Ινδονήσιος	ινδονησιακός	ρουπία Ινδονησίας	
Ιορδανία	Αμμάν	Ιορδανός	ιορδανικός	δηνάριο Ιορδανίας	
Ιράκ	Βαγδάτη	Ιρακινός	ιρακινός	δηνάριο Ιράκ	
Ιράν	Τεχεράνη	Ιρανός	ιρανικός	ριάλ Ιράν	
Ιρλανδία	Δουβλίνο	Ιρλανδός	ιρλανδικός	ευρώ	
Ισλανδία	Ρέικιαβικ	Ισλανδός	ισλανδικός	κορόνα Ισλανδίας	
Ισπανία	Μαδρίτη	Ισπανός	ισπανικός	ευρώ	
Ισραήλ	Ιερουσαλήμ	Ισραηλινός	ισραηλινός	νέο σέκελ	
Ιταλία	Ρώμη	Ιταλός	ιταλικός	ευρώ	
Καζακστάν· Καζακιστάν	Αστάνα	Καζακός	καζακικός	τένγκε	
Καμπότζη	Πνομ Πενχ	Καμποτζιανός	καμποτζιανός	ρηλ· ριελ	
Καναδάς	Οττάβα	Καναδός	καναδικός	δολάριο Καναδά	
Κάτω Χώρες	Αμστερνταμ	Ολλανδός	ολλανδικός	ευρώ	
Κεντροαφρικανική					
Δημοκρατία	Μπιανγκουί	Κεντροαφρικανός	κεντροαφρικανικός	φράγκο	
Κένια	Ναϊρόμπι	Κενυάτης	κενυατικός	σελίλι Κένυας	
Κίνα	Πεκίνο	Κινέζος	κινέζικος· κινεζικός	ρενμίνμπι-γιουάν	
Κιργιζία· Κιργιζιστάν	Μπισκέκ	Κιργιζιός	κιργιζιανός	σομι	
Κολομβία	Σάντα Φε Ντε Μπογκοτά	Κολομβιανός	κολομβιανός	πέσο Κολομβίας	
Κομόρες	Μορονί	Κομορανός	κομορικός	φράγκο Κομορών	
Κογκό	Μπραζαβίλ	Κογκολέζος	κογκολέζικος	φράγκο	
Κόστα Ρίκα	Σαν Χοσέ	Κοσταρικανός	κοσταρικανός	κολόν Κόστα Ρίκα	
Κούβα	Αβάνα	Κουβανός	κουβανικός· κουβανέζικος	πέσο Κούβας	

Όνομασία χώρας	Πρωτεύουσα	Υπήκοος	Επίθετο	Νόμισμα	Σημάια
Νέα Ζηλανδία	Ουέλλινγκτον	Νεοζηλανδός	νεοζηλανδικός	δολάριο Νέας Ζηλανδίας	
Νεπάλ	Κατμαντού	Νεπαλέζος	νεπαλέζικος	ρουπία Νεπάλ	
Νιγηρ	Νιαμέι	-	νιγηρικός	φράγκο	
Νιγηρία	Αμπουζα	Νιγηριανός	νιγηριανός	νάιρα	
Νικαράγουα	Μανάγκουα	Νικαραγουανός	νικαραγουανός	κόρντομπια	
Νορβηγία	Όσλο	Νορβηγός	νορβηγικός	κορόνα Νορβηγίας	
Νότια Αφρική	Πρετόρια	Νοτιοαφρικανός	νοτιοαφρικανικός	ραντ	
Νότια Κορέα	Σεούλ	Νοτιοκορεάτης	νοτιοκορεατικός	ουόν Νότιας Κορέας	
Ομάν	Μουσκάτ	Ομάνος	ομάνικος	ριάλ Ομάν	
Ονδούρα	Τεγκουσιγκάλαπια	Ονδουρανός	ονδουρανός	λεμπίρα	
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	Ούγγρος	ουγγρικός	φιορίνι· φόριντ	
Ουγκάντα	Καμπάλα	Ουγκαντέζος	ουγκαντέζικος	σελίνι Ουγκάντας	
Ουζμπεκιστάν	Τασκένδη	Ουζμπεκός	ουζμπεκικός	σομ	
Ουκρανία	Κιέβο	Ουκρανός	ουκρανικός	χρίφνα	
Ουρουγουάη	Μοντεβιδέο	Ουρουγουανός	ουρουγουανός	πесо Ουρουγουάης	
Πακιστάν	Ισλαμαμπάντ	Πακιστανός	πακιστανικός	ρουπία Πακιστάν	
Παναμάς	Πόλη του Παναμά	Παναμέζος· Παναμαίος	παναμαϊτός	μπάλμποα	
Παράγουάη	Ασουνθιόν· Ασουνσιόν	Παράγουανός	παράγουανικός	γκουαράνι	
Περού	Λίμα	Περουβιανός	περουβιανός	νέο σολ	
Πολωνία	Βαρσοβία	Πολωνός	πολωνικός	ζλότυ	
Πορτογαλία	Λισαβόνα	Πορτογάλιος	πορτογαλικός	ευρώ	
Πουέρτο Ρίκο· Πόρτο Ρίκο	Σαν Χουάν	Πορτορικανός	πορτορικανικός	δολάριο ΗΠΑ	
Ρουάντα	Κιγκάλι	Ρουαντανός	-	φράγκο Ρουάντα	
Ρουμανία	Βουκουρέστι	Ρουμάνος	ρουμανικός	λέι Ρουμανίας	
Ρωσία	Μόσχα	Ρώσος	ρωσικός	ρούβλι	
Σαμóa	Άπια	Σαμοανός	σαμοανικός	τάλα	
Σαουδική Αραβία	Ριάντ	Σαουδάραβας	σαουδάραβικός	ριάλ Σαουδικής Αραβίας	
Σενεγάλη	Ντακάο	Σενεγαλέζος	σενεγαλέζικος	φράγκο	

Όνομασία χώρας	Πρωτεύουσα	Υπήκοος	Επίθετο	Νόμισμα	Σημεία
Σεβία και					
Μαυροβούνιο	Βελιγράδι	Σεβομαυροβούνιος	Σεβίας και Μαυροβούνιου	δηνάριο	
Σιγκαπούη	Σιγκαπούη	Σιγκαπούριανός	σιγκαπούριανός	δολάριο Σιγκαπούρης	
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	Σλοβάκος	σλοβακικός	κορόνα Σλοβακίας	
Σλοβενία	Λιουμπλιάνα	Σλοβένος	σλοβενικός	τόλαρ	
Σομαλία	Μογκαντίσου	Σομαλός	σομαλικός	σελίλι Σομαλίας	
Σουδάν	Χαρτούμ	Σουδανός	σουδανικός	δηνάριο Σουδάν	
Σουηδία	Στοκχόλμη	Σουηδός	σουηδικός	κορόνα Σουηδίας	
Συρία	Δαμασκός	Σύριος· Σύρος	συριακός	λίρα Συρίας	
Ταϊβάν	Ταϊπέι	Ταϊβανός· Ταϊβανέζος	ταϊβανέζικος	νέο δολάριο Ταϊβάν	
Ταϊλάνδη	Μπανγκόκ	Ταϊλανδός· Ταϊλανδέζος	ταϊλανδικός· ταϊλανδέζικος	μπατ	
Τανζανία	Ντοντόμα	Τανζανός	τανζανικός	σελίλι Τανζανίας	
Τατζικιστάν	Ντουράνμπε	Τατζίκος	τατζικικός	σομόνι	
Τζαμάικα	Κίνγκστον	Τζαμαϊκανός	τζαμαϊκανικός	δολάριο Τζαμάικα	
Τόγκο	Λομέ	Τογκολέζος	τογκολικός	φράγκο	
Τόγγα· Τόγκα	Νουκουαλόφα	Τογγανός· Τόνγκιος	τογγανικός· τονγκικός	πά'άγγκα	
Τουρκία	Άγκυρα	Τούρκος	τουρκικός	λίρα Τουρκίας	
Τουρκεμιστάν	Ασγκαμπάτ	Τουρκομάνος	τουρκομανικός· τουρκεμιστάν	μάνατ Τουρκεμιστάν	
Τσεχία	Πράγα	Τσέχος	τσεχικός	κορόνα Τσεχίας	
Τυνησία	Τύνιδα	Τυνήσιος	τυνησιακός	δηνάριο Τυνησίας	
Υεμένη	Σάνα· Σανά	Υεμενίος	υεμενικός	ριάλ Υεμένης	
Φιλιππίνες	Μανίλα	Φιλιππινέζος	φιλιππινέζικος	πέσο Φιλιππινών	
Φινλανδία	Ελσίνκι	Φινλανδός	φινλανδικός	ευρώ	
Φίτζι	Σοββα	Φιτζιανός	φιτζιανός	δολάριο Φίτζι	
Χιλή	Σαντιάγο· Σαντιάγκο	Χιλιανός	χιλιανός	πέσο Χιλής	

πηγή: Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 1995-2006.
<http://europe.eu.int/comm/translation/currencies/eltable.htm>
 (28/03/06)

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

BIBΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.